C.63.6

Digitized by Google

GRATIARUM ACTIO

PRO REDEMPTIONE GENERIS HUMANI,

Trigintatria Epitheta ordine alphabetico complectens:

SANCTISSIMO CRUCIFIXO

DOMINO JESU CHRISTO REDEMPTORI MUNDI,

In Eccleſia Sancti Pauli extra Urbis Romæ muros

MIRACULIS CORUSCANTI,

(Cujus Imago ex arbore buxea ante annum 1300. *ſculpta,*
Cruciſquè ligno nuceo affixa, licet formata eſſet cum bucca
Et oculis clauſis, capitequè inclinato adinſtar mortui,
Prout apparet ex apertura lateris ejus dextri:
Divinitùs tamen elevato capite, buccaquè & oculis apertis,
Pluries locuta eſt Sanctæ Brigittæ Svecæ Viduæ,
Dum recolebat Paſſionem Chriſti, orans genuflexa à latere ejus dextro.

De hoc Miraculo nonſolùm ex antiqua traditione uſque ad hæc tempora traducta conſtat, ob continuum populi Romani concurſum primâ Dominicâ cujuslibet Menſis: verumetiam graves Authores ſcribentes de hac ſacra Imagine idipſum atteſtantur, ſcilicet Durantus Epiſcop. Feratranus de Viſionib. cap. 10. *Jepes in Chronic. Bened. Cent.* 1. *pag.* 67. *Cajetanus Abb. Ord. S. Bened. apud Juſtinianum Alb. tom.* 3. *Epiſt.* 39. *quos citat P. Guill. Burlamac. in Vita Sanctæ Brigittæ Viduæ, edita Neapoli anno* 1692. *lib.* 2. *cap.* 2. *pag.* 148. *& lib.* 3. *cap.* 8. *pag.* 418. *Ibidemq; lib.* 2. *cap.* 1. *pag.* 140. *& cap.* 26. *pag.* 332. *refert S. Brigittam per xv. annos manſiſſe Romæ & obiiſſe anno* 1373. *die* 23. *Julii, cùm compleviſſet* 70. *annos ætatis ſuæ.)*

Ex particulari devotione & voto exhibita,

ET DEDICATA SIMUL CUM LIBRO

PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ

A R. P. FR. BERNARDO BOGDANOVITZ POLONO,
Copriunicenſi, Sacerdote, Monacho Monaſterii
Andreovien. Ordinis Ciſtercien.

Conventus S. Mariæ de Scala Romæ.

CARMELITANI SCALZI DI S. MARIA DELLA SCALA

ROMÆ, ANNO M.DC.XCVII.
Ex Typographia Joannis Jacobi Komarek Bohemi, apud Sanctos Vincentium & Anaſtaſium, in Trivio.
SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

Imprimatur,

Si videbitur Reverendiſſimo P. Mag.Sac. Pal. Apoſt.

Sperell.Epiſc.Interamn.Viceſg.

Imprimatur,

Fr. Ioſeph Maria Berti Sacræ Theologiæ Magiſter, ac Reverendiſſimi Patris Fratris Paulini Bernardini Sac. Apoſt. Pal. Mag. Socius Ord. Prædicat.

Digitized by Google

SANCTISSIMO CRUCIFIXO,

In Baſilica Sancti Pauli extra Romæ muros Miraculis coruſcanti:

DOMINO JESU CHRISTO

Agno immaculato, Aduocato Eccleſiæ, Amatori miſericordi,
Benefactori noſtro, Creatori pro creatura occiſo, Doctori veritatis,
Domino univerſorum, Duci benigno, Filio Dei Unigenito,
Fonti omnium gratiarum, Gubernatori ſollicito, Imperatori mundi,
Judici vivorum & mortuorum, Largitori gratuito, Legislatori noſtro,
Liberatori noſtro, Magiſtro noſtro, Mediatori Dei & hominum,
Medico animarum noſtrarum, Paſtori Summo, Pontifici animarum noſtrarum,
Protectori vitæ noſtræ, Redemptori noſtro, Regi Angelorum,
Regi noſtro Crucifixo, Remuneratori noſtro, Salvatori noſtro,
Spei noſtræ, Sponſo Eccleſiæ, Vitæ noſtræ,
Viti veræ, Unigenito Dei Patris, Zeloti fortiſſimo,

Qui ſalutem noſtram triginta & tribus annis operatus eſt in medio terræ;

Has trigintatres gratiarum actiones
Simul & librum Philoſophiæ Chriſtianæ
Fr. Bernardus magni nominis umbrâ, appellatione Bogdanus,
Profeſſione Monachus Ciſtercienſis, vitâ peccator,
In aliqualem gratitudinem beneficii redemptionis noſtræ,
Mente, corde, verbo, & ſcripto
Dedicat & conſecrat:

Totumquè Opus Sanctiſſimis pedibus ejuſdem Crucifixi humiliter advoluit,
Ipſiquè & ſuo & totius Populi redempti nomine gratias agit.

I. *Gratias agimus*

[a] AGNO IMMACULATO:

QUI ſalutem noſtram (b) operabatur in medio terræ, in utero videlicet Virginis MARIÆ. Chriſtus namque ibi primùm medicinam appoſuit, ubi primus vulneri patebat locus: & ſubſtantialiter utero Virginis illapſus, de Spiritu Sancto conceptus eſt, ut conceptionem noſtram mundaret, quam ſpiritus malus ſi non fecerat, tamen infecerat: ut non eſſet etiam in utero vita ipſius otioſa, dum novem menſibus purgat vulnus antiquum, ſcrutans (ut dicitur) uſque ad imum putredinem virulentam, ut ſanitas ſempiterna ſuccederet. Quis itaque (c) poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine, niſi qui ſolus ſine omni illicita & immunda conceptus eſt voluptate? In ipſa radice & origine mea infectus & inquinatus ſum, immunda eſt conceptio mea; ſed eſt à quo tollatur iſta confuſio. Ipſe eam tollit, in quem ſolum ipſa non cadit. Patrem quidem habet, (d) ſed Deum: & æqualis eſt illi, Deus de Deo, lumen de lumine. Nam in Deum peccatum cadere non poſſe quis neſciat? An verò de Matre? Nam & Matrē habet, ſed Virgo eſt. Quod ergo peccatum ex ea trahere potuit, quæ ſine iniquitate concepit, & ſalva integritate Virginitatis peperit? Quam maculam habere poteſt Agnus ſine macula? Non cadit in Matrem Evæ maledictio, (e) non cadit in Prolem generalis illa conditio, de qua dictum eſt per Prophetam: *Nemo mundus à ſorde, nec infans, cujus eſt unius diei vita ſuper terram.* Ecce Infans ſine ſorde, ſolus inter homines verax, imò & Veritas ipſa. Ecce Agnus ſine macula, Agnus Dei qui tollit peccata mundi. Quis enim peccata meliùs tolleret, quàm is in quem peccatum non cadit? Iſte ſine dubio lavare me poteſt, quem conſtat inquinatum non eſſe. Eſt quidem ei Pater ab æterno, (f) ſed Deus eſt, in quem peccatum non cadit. Eſt & Mater ex tempore, ſed Virgo, nec parere potuit incorruptio corruptelam. Super hæc omnia circumciditur Puer, Agnus ſine macula. Etſi non eguit, tamen voluit circumcidi. Nec veſtigium quidem ullum vulneris habens, alligaturam tamen non refugit vulneris. Meritò ſanè dum circumciditur Puer, (g) Salvator vocatur, quòd videlicet ex

 hoc

[*] *S. Bernar. Abb. juxta ejus librar. edit. authore Horſtio in VI. tom. impreſ. Pariſiis an. 1667.* a *Tract. de vite myſt. cap. 31. num. 127.* b *Serm. 2. in die Pent. num. 4.* c *Serm. 4. in Vig. Nat. Dom. num. 2.* d *Serm. 1. in Epiph. Dom. num. 7.*

e *Serm. 4. in Vig. Nat. Dom. num. 5.* f *Serm. 1. in Circumciſ. Dom. num. 1.* g *Serm. 2. in Circumciſ. Domini num. 2.*

hoc jam cæperit operari ſalutem noſtram, immaculatum illum pro nobis Sanguinem fundens. Benè ergo (h) in prima effuſione Sanguinis Agni puriſſimi aptatum eſt ei nomen Jeſus, eò quòd tunc pro ſalute noſtra Sanguinem fundere inciperet, qui in completione ſalutis noſtræ totus erat effundendus. Meritò flebat Joannes Apoſtolus (i) non inveniri qui aperiret librum, & ſolveret ſignacula ejus: dum enim clauſus ſtaret, nemo ex nobis Divinam illam attingere Sapientiam prævaleret. Aperuit librum Agnus Dei, vera manſuetudo. Fodiendas expoſuit Judæo manus ſuas & pedes ſuos, ut qui in eis latebat procederet theſaurus ſalutis, & copioſa redemptio. Duo ſunt (k) quæ timet humana fragilitas, pudor & dolor. Utrumque Chriſtus tollere venit, unde & utrumque ſuſcepit, quando morte, & morte turpiſſima condemnatus eſt ab impiis. Denique (l) in Chriſti Paſſione ſingularis patientia commendatur, quòd videlicet cùm ſupra dorſum ejus fabricarent peccatores, cùm ſic extenderetur in ligno ut dinumerarentur omnia oſſa ejus, cùm fortiſſimum illud propugnaculum quod cuſtodit Iſrael undique foraretur, cùm foderentur manus & pedes: ſicut agnus ad occiſionem ductus ſit, & tanquam ovis coram tondente non aperuit os ſuum: non adversùs Patrem murmurans, à quo miſſus fuerat: non adversùs humanum genus, pro quo quę non rapuit exolvebat: non denique vel contra populum ipſum peculiarem ſibi, à quo pro tantis beneficiis tanta mala recipiebat. Quia cùm malediceretur, (m) non maledicebat: cùm pateretur, non comminabatur. Sed pro tranſgreſſoribus rogavit, (n) ut non perirent: *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.* Quis hoc ait? (o) Agnus utique qui pendebat in Cruce. Agnus planè totus ſuàvis, totus delectabilis, denique totus unctus. Hanc enim interpretationem habet Nomen ejus, quod eſt Chriſtus. Videamus adhuc opera ejus, (p) quæ poſuit prodigia ſuper terram. Flagellis cæſus eſt, ſpinis coronatus, clavis confoſſus, affixus patibulo, opprobriis ſaturatus: omnium tamen dolorum immemor, *Ignoſce*, ait, *illis*. Hinc multæ miſeriæ corporis, hinc multæ miſericordiæ cordis: hinc dolores, hinc miſerationes: hinc oleum exultationis, hinc Sanguinis guttæ decurrentis in terram. Qualis eſt hic, (q) qui in omnibus preſſuris ſuis nec ſemel aperuit os ſuum, ut aut quærelæ, aut excuſationis, aut comminationis, aut maledictionis verbum adversùs maledictos canes illos proferret? Sed noviſſimè verbum benedictionis ſuper inimicos ſuos, quale à ſæculo non eſt auditum, effudit: *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. Proinde (r) digna eſt *charitas* tam inæſtimabilis; *humilitas* tam admirabilis, *patientia* tam inſuperabilis. Dignus eſt Agnus qui occiſus eſt, accipere fortitudinem, facere ad quod venit, tollere peccata mundi. Ego autem dico, peccatum triplex quod invaluit ſuper terram, ſcilicet concupiſcentiam *carnis*, concupiſcentiam *oculorum*, & ſuperbiam *vitæ*. Quomodò enim non illius *patientiæ* recordatio omnem arceat voluptatem? quomodò non illius *humilitatis* conſideratio ſuperbiam vitæ prorsùs extundat? cùm *charitas* illa planè digna ejus meditatione ſic mentem occupet, ſic totam ſibi vendicet animam, ut omninò vitium curioſitatis exſufflet. Fortis eſt igitur contra hæc tria Paſſio Salvatoris. Meritò (s) Joannes Baptiſta præco ipſius clamat: *Ecce*, inquit, *Agnus Dei: ecce qui tollit peccata mundi.* Non dicit morbos corporis, non moleſtias carnis; ſed peccatum, quod eſt morbus animæ, & corruptio mentis. *Ecce qui tollit peccata mundi*. Unde? Utique à manu, ab oculis, à collo, demùm etiam à carne ipſa, cui altiùs infixum eſt. Tollit peccatum à *manibus*, (t) commiſſa peccata delens: tollit ab *oculo*, purgans cordis intentionem: tollit à *collo*, violentam removens dominationem, ſicut ſcriptum eſt, *Sceptrum exactoris ejus ſuperaſti, ſicut in die Madian*: tollit à *carne* ipſa, ſicut Apoſtolus loquitur dicens: *Ut non regnet peccatum in veſtro mortali corpore.* Sed tu ô homo, (u) fortaſſis timeas eam quam facere venit delictorum purgationem, ne uſtione & ſciſſione oſſa & medullam oſſium collidat, ne dolorem inferat morte graviorem? Audi, Agnus eſt, in manſuetudine venit cum lana & lacte, ſolo verbo juſtificans impium. O dulciſſime (x) atque amantiſſime Jeſu crucifixe, Agne immaculate, candide per innocentiam, rubicunde per Sanguinem paſſionis, quàm jucundum eſt cogitare, & quàm ſalubre loqui de te! Tu enim de te loquentibus præſens, mentem dulcis accendis, informas verba, & omnium in te loquentium trahis affectus. O ſuaviſſime univerſorum Domine (y) & Salvator bone Jeſu, quales tibi condignas gratiarum referre potero actiones, qui à principio ortus tui uſque ad mortem duriſſimam, imò & poſt mortem pro me precioſiſſimum Sanguinem tuum effudiſti? Tibi ſit Domine poteſtas & imperium, (z) Tibi honor & gloria, Te laudet omnis ſpiritus in ſæcula ſæculorum. Amen.

II. *Gratias agimus* a ADVOCATO ECCLESIÆ.

IPſe enim ad hoc induit formam, (b) ut ſuſciperet causam. Quippè *diſciplina pacis ſuper eum*, (dicente Iſaia Propheta) *& Dominus in eo poſuit iniquitatem omnium noſtrûm*. Unde *debuit fratribus per omnia ſimilari*, (ſicut ait Apoſtolus) *ut miſericors fieret*. Denique in ſimilitudinem hominum factus, (c) & habitu inventus ut homo, exinanivit ſemetipſum, formam ſervi accipiens. Filius erat: & factus eſt tanquam ſeruus. Non ſolùm formam ſervi accepit, ut ſubeſſet: ſed etiam ſervi, ut vapularet: & ſervi peccati, ut pœnam ſolveret cùm culpam non haberet. Suſtinuit in aſſumpta carne (d) incommoda noſtra ſine peccato carnis, portans in Carne peccata noſtra. Et hoc totum non propter ſe, ſed propter nos ſuſtinuit: ut redderet nos incolumes de infirmis, cohæredes de extraneis, liberos de ſervis. Duo nobis (e) in hæreditatem reliquerat ille vetuſtus

Adam,

h *Tract. de vita myſt. cap. 26.* i *Serm. 2. in Nat. Domini, num. 5.* k *Serm. 4. in Vig. Nat. Dom. num. 5.* l *Serm. in fer. 4. hebd. San. num. 2.* m *Serm. 2. de Reſur. Dom. num. 2.* n *Ser. in fer. 4. hebd. San. num. 8.* o *Serm. 4. in Vig. Nat. Dom. num. 3.* p *Serm. in fer. 4. hebdom. Sanct. num. 8.* q *Serm. de Paſſ. Dom. num. 15.* r *Ser. in fer. 4. heb. San. nu. 5.*

s *Serm. 6. de Advent. Dom. nu. 6.* t *Ibidem. num. 2.* u *Ser. de S. Ioan. Bapt. num. 12.* x *Tract. de vita myſt. cap. 31. num. 127.* y *Ibidem cap. 41. num. 149.* z *Ser. in fer. 2. Paſch. num. 27. tom. 6. pag. 131.* a *Serm. 33. in Cant. num. 8.* b *Serm. 28. in Cant. num. 3.* c *Serm. in fer. 4. hebd. Sanct. num. 10.* d *Ser. 2. in Cant. Dom. nu. 2.* e *Ser. in fer. 2. hebd. San. nu. 11.*

Digitized by Google

Adam, qui fugit à facie Dei, laborem videlicet & dolorem: *laborem* in actione, *dolorem* in paſſione. Et hæc quidem (f) ut ſciant homines quoniam homines ſunt, actionibus jam & paſſionibus deputati. Chriſtus verò laborem & dolorem conſideravit, (g) ut traderet eos in manus ſuas: imò ſe magis in manus eorum tradidit, infixus in limo profundi: & intraverunt aquæ paſſionum uſque ad Animam ejus. De *labore* inquit ad Patrem: *Vide humilitatem meam, & laborem meum*: quia *pauper ego ſum, & in laboribus à inventute mea*. De *dolore* autem dicit: *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite & videte ſi eſt dolor, ſicut dolor meus*. Hîc attentiùs intuere anima mea, (h) quàm grandi admiratione, & tenerrima compaſſione dignus apparet. Vide nudum & verberibus laceratum, in medio latronum Cruci ignominioſæ ferreis clavis affixum, aceto in Cruce potatum, & poſt mortem lanceâ in latere vulneratum. Fletus deducite oculi mei, & liqueſce anima igne compaſſionis ſuper contritione amabilis Viri hujus, quem in tanta amaritudine tot vides affectum doloribus. Intantùm enim in Cruce diſtenſus fuit, (i) ut numerari poſſent omnia membra ejus. Ita enim dixit per Prophetam: *Foderunt manus meas, & pedes meos: dinumeraverunt omnia oſſa mea*. O dulciſſime & amatiſſime Jeſu, (k) quis te tam amaræ & tam odioſæ morti addixit? quis te uſque ad hæc non ſolùm duriſſima, ſed etiam turpiſſima vulnera pertraxit? Vulnerum antiquorum noſtrorum unica mors. Electe puer Dei mei, (l) quid tanta amaritudine, quid tanta confuſione dignum commiſeras? Prorsùs nihil. Ego, ego homo perditus, totius perditionis tuæ cauſa extiti. O quàm horrenda (m) & inſanabilis plaga erat prævaricationis noſtræ, pro qua Filium Dei oportebat tot dura opprobria, tot & tam dira vulnera ſuſtinere? Agnoſce ò homo, (n) quàm gravia ſunt vulnera animæ tuæ, pro quibus neceſſe fuit Dominum Chriſtum vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortem, & mortem ſempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei Filius moreretur. *Verè languores noſtros ipſe tulit*, (o) *& infirmitates noſtras ipſe portavit*, Vir dolorum, pauper & dolens, tentatus per omnia abſque peccato. Et in vita paſſivam habuit actionem, & in morte paſſionem activam ſuſtinuit, dum ſalutem noſtram operaretur in medio terræ. O anima Chriſtiana, (p) reſpice in faciem Chriſti tui, & eleva oculos tuos ad tormenta illius non ſine lachrymis, & cor contritum non ſine ſingultu, & vide quantam tribulationem & dolorem invenit, dum quæreret te, ut inveniret te. Auſculta auribus erectis, ſed in dolore tanto quod proferat verbum ſemel auditum, pro precioſiſſimo reconde theſauro in cubiculo cordis tui. Chriſtus enim in ipſa elevatione manuum ſuarum, (q) cùm jam ſacrificium matutinum in holocauſtum veſpertinum tranſiret: in ipſa inquam virtute incenſi, quod cœlos aſcendebat, terram operiebat, inſeros reſpergebat, exaudiendus pro reverentia ſua clamavit: *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. Ac ſi diceret: (r) Per dilectionem paternam qua vnum ſumus, ſupplico Tibi, ut exaudias me pro his occiſoribus meis ignoſcendo: agnoſce Filii tui amicitiam, ut inimicis meis ignoſcas, *quia neſciunt quid faciunt*. Sed & modò pius & dulcis Jeſus, (s) qui mortuus eſt pro delictis noſtris, qui reſurrexit propter juſtificationem noſtram, qui ſedet ad dexteram Patris, interpellat pro nobis: militans in terra, regnans & in cœlo, nihil ſitit niſi noſtram ſalutem. Stat Mediator noſter (t) in conſpectu Patris ſui in confractione, ut avertat iram ejus, ne diſperdat nos. Verè non cadit mente: ſtat conſtanter etiam perſeverantiâ bonæ voluntatis. Plagamquè lateris ſui, (u) in precium redemptionis noſtræ & placationem continuam jugiter exhibet ante oculos Patris. Reſpice Domine Sancte Pater (x) in faciem Chriſti tui, qui tibi uſque ad mortem obediens factus eſt: non recedant ab oculis tuis cicatrices ejus in perpetuum, ut memineris quantam ab eo pro peccatis noſtris ſatisfactionem receperis. Utinam Domine Pater appendas in ſtatera peccata quibus iram meruimus, & calamitatem quam pro nobis paſſus eſt innocens Filius tuus: certè gravior apparebit & magis digna, ut propter ipſam effundas ſuper nos miſericordiam tuam, quàm fuit illa ut pro peccatis noſtris contineas in ira miſericordias tuas. Gratias tibi, Sancte Pater, referat omnis lingua pro ſuperabundantia bonitatis tuæ, qui unico Filio cordis tui non peperciſti: ſed pro nobis omnibus illum tradidiſti, ut eum tanquam fidelem Advocatum haberemus coram te in cœlis. Hinc eſt, (y) quòd in omnibus orationibus noſtris ſubiicimus, *Per Chriſtum Dominum noſtrum*: vel quia omnes orationes noſtras & ſacrificia ad Deum Patrem dirigimus per eum, ſicut per Mediatorem noſtrum: vel quia quidquid ſperamus à Patre luminum, omne datum optimum, & omne donum perfectum, per Chriſtum petimus infundi nobis. Ipſum proinde offeramus propitiationem pro peccatis noſtris, (z) quoniam ad hoc ipſe natus & datus eſt nobis. Ipſum oculis Patris, ipſum offeramus & ſuis, quia & Pater proprio Filio non pepercit, ſed pro nobis tradidit illum: & ipſe Filius ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens; ipſe tradidit in mortem Animam ſuam, & cum ſceleratis reputatus eſt; ipſe etiam peccata multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus rogavit, ut non perirent. Non poſſunt perire pro quibus Filius rogat ne pereant, pro quibus Pater tradidit Filium in mortem ut vivant. Æqualiter autem ab utroque ſperanda eſt venia, quibus æqualis eſt in pietate miſericordia, par in voluntate potentia, una in Deitate ſubſtantia, in qua unus cum eis Spiritus Sanctus vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

Gra-

f *Ser. 2. diu. num. 6.* g *Ser. in fer. 4. heb. San. nu. 11.* h *Ser. de Paſſ. Domin. num. 24.* i *Tract. de vite myſt. cap. 3. num. 40.* k *Ibid. cap. 5. num. 24.* l *Serm. de Paſſ. Dom. num. 11.* m *Lib. 3. de amore Dei cap. 26. nu. 88.* n *Ser. 3. in Nat. Dom. num. 4.* o *Ser. in fer. 4. hebd. San. nu. 11.* p *Tract. de vite myſt. cap. 7. num. 40.* q *Serm. in fer. 4. hebd. San. num. 9.*

r *Tract. de vite myſt. cap. 8. num. 43.* s *Epiſt. 385. num. 8.* t *Tract. de vite myſt. cap. 5. nu. 24.* u *Lib. 3. de amore Dei cap. 20. num. 68.* x *Serm. de Paſſ. Dom. n. 17.* y *Lib. 2. de amore Dei cap. 10. nu. 30.* z *Ser. 3. ſup. miſſus nu. 14.*

III. *Gratias agimus*

a AMATORI MISERICORDI:

QVem charitate conſtat eſſe exinanitum, (b) charitate minoratū ab Angelis, charitate parentibus ſubditum, charitate Joannis Baptiſtæ manibus inclinatum, charitate carnis infirma paſſum, charitate poſtremò morti obnoxium, cruce inglorium extitiſſe. Dignus planè qui redametur, (c) præſertim ſi advertatur, quis, quos, quantùmquè amaverit. *Quis* enim amaverit? Num is cui omnis ſpiritus creatus confitetur: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges?* Eſt vera hujus charitas Majeſtatis quippè non quærentis quæ ſua ſunt. *Quibus* autem tanta charitas exhibetur? *Cùm adhuc* (inquit Apoſtolus) *inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo*. Dilexit ergo Deus, & gratis, & inimicos. Sed *quantùm* dilexit? Quantùm dicit Joannes: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret*. Et ipſe Filius pro ſe: *Majorem*, inquit, *charitatem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Qualiter denique amaverit nos Amator noſter, (d) exponit ille qui ait: *Cùm adhuc inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo*. Juſtus enim injuſtos, ſolus bonus & pius peccatores & impios adamavit. O quanta dignatio! O quàm indebita miſeratio, (e) quàm gratuita & ſic probata dilectio, quàm inopinata dignatio, quàm ſtupenda dulcedo, quàm invicta manſuetudo, quàm vilis negociatio, ubi Filius Dei pro ſervo traditur, pro creatura Creator occiditur, pro mancipio Dominus condemnatur! Tua ſunt hæc Rex Chriſte opera, qui de lumine cœli ad tenebras inferni, à dextera Majeſtatis ad miſeriam humanitatis, à gloria Patris ad mortem crucis deſcendiſti: infernum illuſtrando, hominem redimendo, ſuperando mortem, & mortis auctorem. Propter nimiam charitatem ſuam, (f) qua dilexit nos Deus, ut ſervum redimeret, nec Pater Filio, nec ſibi Filius ipſe pepercit. Verè *nimiam*, quia & menſuram excedit, modum ſuperat, planè ſupereminens univerſis. *Majorem*, inquit, *charitatem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Tu majorem habuiſti Domine Jeſu, ponens Animam tuam etiam pro inimicis. Cùm enim adhuc inimici eſſemus, per mortem tuam & tibi reconciliati ſumus, & Patri. Verè Domine Jeſu (g) nimis exceſſiſti: quia cùm ſis ſplendor paternæ gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus, & cùm ſis Dominus majeſtatis, pati dignatus es tormentum abiectiſſimæ paſſionis. Quænam alia charitas videbitur eſſe, (h) vel fuiſſe, vel fore ſimilis charitati? Vix pro juſto quis moritur: Tu pro impiis paſſus es, moriens propter delicta noſtra, qui veniſti juſtificare gratis peccatores, ſervos facere fratres, captivos hæredes, exules reges. Sic nos Deus Pater amavit, (i) quòd unico Filio ſuo non pepercit: ſed pro nobis tradidit illum. Tradidit inquam (k) pro nobis Pater Unigenitum ſuum morti. Tradidit & Filius ſeipſum pro noſtra ſalute in mortem. Chriſtus intantùm nos dilexit, (l) quia pro nobis peccatoribus Animam ſuam in mortem tradidit, & ſuo Sanguine lavit nos à peccatis: faciens nos de peccatoribus juſtos, de mortuis vivos, de terrigenis cælites, de terrenis cæleſtes, de conſortibus iumentorum conſortes Angelorum. Sed quis unquam (m) valebit explicare ſermone amoris abundantiam, charitatis eminentiam, quam habuit Chriſtus in nobis, qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris in Sanguine ſuo: qui mortem noſtram ſua morte deſtruxit, pro nobis eligens mori, ut nos à morte liberaret æterna, & nos illuc attraheret, ubi ipſe eſt in gloria Patris? Ait enim: *Volo Pater, ut ubi ego ſum, illic ſit & miniſter meus*. Ecce quomodo dilexit nos: pro nobis elegit mori, ne nos morte damnaremur æterna. Addo (n) quòd hanc ipſam dilectionem non reddidit, ſed addidit. Nam quis prior dedit, & retribuetur ei? Sed ut Sanctus Joannes Evangeliſta ait: *Non quia dilexerimus Deum, ſed quia ipſe prior dilexit nos*. Denique dilexit etiam non exiſtentes. Sed adiecit & reſiſtentes diligere, juxta Pauli teſtimonium dicentis: *Quoniam cùm adhuc inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem Filii ejus*. Alioquin ſi non dilexiſſet inimicos, nondum poſſediſſet amicos: ſicut necdum quos ſic diligeret eſſent, ſi non dilexiſſet qui nondum eſſent. Dilexit autem dulciter, (o) ſapienter, fortiter. *Dulce* nempè dixerim, quòd carnem induit: *cautum*, quòd culpam cavit: *forte*, quòd mortem ſuſtinuit. Nam quos ſanè in carne viſitavit, carnaliter tamen nequaquam amavit, ſed in prudentia ſpiritûs. Spiritus quippè ante faciem noſtram Chriſtus Dominus, æmulans nos Dei æmulatione, non hominis, & certè ſaniori quàm primus Adam Evam ſuam. Denique non ſuperficialiter diligit nos, (p) non ſimulatoriè, non mediocriter: ſed plenè, ſed ſincerè, ſed medullitùs. Et verè, (q) in nullo ſic commendat Deus charitatem, quomodo in myſterio Incarnationis & Paſſionis ſuæ: in nullo ſic revelatur ejus pietas, in nullo ſic apparet benignitas, quomodo in humanitate Salvatoris. Itaque quos in carne quæſivit, (r) dilexit in ſpiritu, redemit in virtute. Plenum prorſus omni ſuavitatis dulcedine, videre Hominem hominis Conditorem. At dum naturam prudenter ſelegit à culpa, etiam potenter mortem propulit à natura. Cùm enim geminâ morte (s) ſecundùm utramque naturam homo damnatus fuiſſet, altera quidem ſpirituali & voluntaria, altera corporali & neceſſaria: utrique Deus Homo una ſua corporali ac voluntaria morte benignè & potenter occurrit, illaquè una ſua morte noſtram utramque damnavit. In carnis aſſumptione condeſcendit mihi (t) in culpæ vitatione conſuluit ſibi, in mortis ſuſceptione ſatisfecit Patri: amicus dulcis, conſiliarius prudens, adjutor fortis. Huic ſecurus me credo, qui ſalvare me velit, noverit, poſſit. Quem quæſivit, hunc & vocavit per gratiam ſuam: numquid venientem eiiciet foras? Sed nec vim nec fraudem metuo profe-

ctè

a *Tract. de vita myſt. cap. 34. nu. 141.* b *Ser. 42. in Cant. nu. 8.* c *Tract. de diligen. Deo* d *Tract. de vita myſt. cap. 34. nu. 141.* e *Serm. 42. diver. num. 1.* f *Serm. in fer. 4. hebd. San. num. 4.* g *Serm. in fer. 2. Paſchæ num. 8.* h *Serm. in fer. 4. hebd. San. n. 4.* i *Serm. 5. in ult. Cœna num. 33.* k *Lib. 3. de amore Dei cap. 20. n. 69.*

l *Serm. 5. in ult. Cœna n. 33.* m *Serm. 12. in ult. Cœna nu. 101.* n *Serm. 20. in Cant. num. 2.* o *Ibidem num. 3.* p *Lib. 3. de amore Dei cap. 33. nu. 106.* q *Serm. 29. diver. num. 3.* r *Serm. 20. in Cant. num. 3.* s *Tract. de exhort. ad milites templi cap. 11. num. 20.* t *Ser. 20. in Cant. num. 3.*

Digitized by Google

ctò ullam, quòd me videlicet de manu ejus poſſit eruere, qui & vincentem omnia vicit mortem, & ſeductorem Vniverſitatis ſerpentem arte utique ſanctiore deluſit, iſto prudentior, illâ potentior. Carnis quidem aſſumpſit veritatem, ſed peccati ſimilitudinem, dulcem prorsùs in illa exhibens conſolationem infirmo generi humano; & in hac prudenter abſcondens laqueum deceptiones diabolo. Oportebat enim (u) à principe mundi aliquandiù celari Divini conſilii ſacramentum: non quòd Deus ſi palàm opus ſuum facere vellet impediri poſſe ab illo metueret; ſed quia ipſe in hoc tam magnifico Opere ſuo, noſtræ videlicet reparationis, non tantùm potentiam, ſed & prudentiā oſtendere voluit: quatenus malitię fraudi dum ars pietatis illuderet, ac maligni fortitudinem Chriſti Virtus contereret, diabolo Deus & prudentior appareret & fortior. Porrò ut Patri nos reconciliaret, (x) mortem fortiter ſubiit & ſubegit, fundens precium noſtrę redemptionis Sanguinem ſuum. Ergo niſi amâſſet dulciter, non me in carcere requiſiſſet illa Majeſtas. Sed iunxit affectioni ſapientiam, qua tyrannum deciperet: iunxit & patientiam, qua placaret offenſum Deum Patrem. Agamus gratias Amatori Redemptori noſtro, (y) per quem nobis innotuit tam bona erga nos voluntas Dei Patris. Profectò enim tale eſt erga nos cor Dei Patris, quale nobis expreſſit qui de ejus corde proceſſit. Ipſe eſt Jeſus Chriſtus, (z) Deus & Dominus noſter: cui ſit laus & gloria, & gratiarum actio in ſempiterna ſæcula. Amen.

IV. *Gratias agimus*

a BENEFACTORI NOSTRO.

IPſe enim eſt, (b) qui cæleſtia elementa in uſus hominum creavit. Nempè facta memorantur, ut eſſent in ſigna, & tempora, & dies, & annos. O homo diligenter attende, (c) quòd tibi Univerſitas mundi de mandato obſequitur, omnis natura tuis famulatur obſequiis. Cœlum, aër, terra, mare & omnia quæ in eis ſunt, tuis pariter neceſſitatibus & oblectamentis inſerviunt. Cœlum (d) in modum magni cujuſdam tentorii univerſam operiens faciem terræ Solis & Lunæ & Stellarum varietate tam ſpectabili humanos oblectat aſpectus. Annua revolutio flores, (e) fructuſquè arborum & herbarum rediviva innovatione reformat, atque habentibus & repullulantibus naturis germinum antiquitatis, continua Dei munera tibi circuitus temporum ſubminiſtrat. Omnis creatura (f) propter te facta eſt: *Cœlum*, ut eſſet tibi patria, & delectareris in aſpectu pulchritudinis ejus: *Terra*, ut delectabiles & pulcherrimos ferret tibi fructus: Solem, & Lunam, & cætera Sydera tibi fecit Deus lucentia: dominium dedit tibi ſuper volucres cœli, & beſtias agri, & ſuper piſces maris, ut omnibus his ad libitum tuum dominareris. Cæterùm tria in magno hujus mundi opere cogitare debes, (g) videlicet quid ſit, quomodo ſit, & ad quid ſit conſtitutus. Et in *eſſe* quidem rerum in æſtimabilis *potentia* Dei commendatur; quòd tam multa, tam magna, tam multipliciter, tam magnificè ſunt creata. Sanè in *modo* ipſa *ſapientia* Dei elucet ſingularis: quòd hæc quidem ſursùm, hæc verò deorsùm, hæc in medio ſint locata. Si verò *ad quid* factus ſit mediteris, occurrit tam utilis *benignitas* Dei, tam magna utilitas, quæ etiam ingratiſſimos quoque multitudine & magnitudine beneficiorum poſſit obruere. Potentiſſimè ſiquidem ex nihilo omnia, ſapientiſſimè pulchra, benigniſſimè utilia ſunt creata. Quòd ſi infideles hæc latent, (h) Deo tamen in promptu eſt ingratos confundere ſuper innumeris beneficiis ſuis, humano nimirùm & uſui præſtitis, & ſenſui manifeſtis. Nempè quis alius adminiſtrat cibum omni veſcenti, cernenti lumen, ſpiranti flatum? Sed ſtultum eſt velle modò enumerare quæ innumera eſſe non longè ante præfatus ſum: ſatis eſt ad exemplum præcipua protuliſſe, Panem, Solem, & Aërem. Præcipua dico non quidem excellentiora, ſed quia neceſſaria, quippè corporis. Quis enim vel infidelis ignoret ſuo corpori non ab alio in hac mortali vita prædicta hæc neceſſaria miniſtrari, unde videlicet ſubſiſtat, unde videat, unde ſpiret: quàm ab illo *qui dat eſcam omnia carni, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & injuſtos*? Quàm copioſus in hoc beneficio, (i) quàm liberaliſſimus fuit Deus! Quanta largitus eſt ad ſuſtentationem, quanta ad eruditionem, quanta ad conſolationem, quanta ex hoc jam ad correptionem, quanta etiam ad delectationem! Vbi ſimilem benefactorem invenies, (k) qui tibi miniſtrat Syderum curſus, temperiem aëris, fœcunditatem terræ, fructuum ubertatem? Verùm hæc omnia gratis, (l) & dupliciter gratis fecit. Quid dico dupliciter gratis? Sine merito tuo, ſine labore ſuo. Nempè *dixit, & facta ſunt*. An idcirco minùs devotus, minùs obnoxius, minùs gratus es, quòd hæc quidem ſicut pro nihilo, ita de nihilo fecit? Perverſi cordis eſt occaſiones ingratitudinis veſtigare. Nemo id facit, niſi qui etiam gratis eſſet ingratus. Puto enim neutrum tibi propterea minùs utile, quàm quod præſtanti minimè difficile fuit. Ad extremum, (m) ut omnium tibi beneficiorum cumulum aggregaret, proprio Filio non pepercit, ſed pro nobis tradidit illum: tradens Vnigenitum pro adoptivis, Dominum pro ſervis, juſtum pro impiis. Quid tibi ultra debuit facere & non fecit? Totum ergo quod es, (n) illi debes, à quo totum habes: illi præcipuè Benefactori, qui & te fecit, & benefecit tibi; qui tibi miniſtrat Syderum curſus, aëris temperiem, fæcunditatem terræ, fructuum ubertatem. Hæc beneficia non recedant à corde tuo, (o) non ab ore, non à memoria, non ab affectione. Hæc cogita ſemper, in his jugiter delectare. His velut quibuſdam ſtimulis urgens ſollicita animam tuam, his facibus inflammare curato ad redamandum eum, qui tam multipliciter ſuum tibi erga te commendat amorem paternum.

Di-

u Ser. 2. ſup. miſſus. num. 13. x Ser. 20. in Cant. num. 3. y Ser. 2. in. Epiph. Dom. num. 4. z Serm. 2. de Virg. Deip. num. 7. a Serm. 14. ſup. Pſal. 90. num. 1. b Ibidem num. 2. c Lib. 3. de amore Dei cap. 21 num. 71. d Serm. 27. in Cant. num. 2. e Lib. 3. de amore Dei cap. 21. num. 71. f Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 1. num. 4. g Ser. 3. in die Pent. num. 2.

h Lib. de diligen. Deo cap. 2. num. 2. & 6. i Serm. 14. ſup. Pſal. 90. num. 2. k Ser. 40. diver. num. 5. l Serm. 14. ſup. Pſal. 90. nu. 2. m Ser. 40. diver. nu. 5. n Serm. 22. diver. num. 9. o Ser. 14. ſup. Pſalm. 90. num. 3.

Digitized by Google

Diſce in referendo gratiam (p) non eſſe tardus aut ſegnis,diſce ad ſingula dona gratias agere. *Diligenter* (inquit Scriptura) *conſidera quæ tibi apponuntur*, ut nulla videlicet Dei dona debitâ gratiarum actione fruſtrentur, non grandia, non mediocra, non puſilla. Denique iubemur colligere fragmenta ne pereant, id eſt, nec minima beneficia oblivíſci. Felix (q) qui ſibi ſtudioſè colligere divina collata humano generi beneficia, & ante mentis ſuæ oculos digna cum gratiarum actione reducere curat. Si enim in Chriſto caput ad Divinitatem referendum eſt, dicente Paulo, *Caput Chriſti Deus*: proculdubio caput Chriſti ungit, qui gratias agit, quoniam Deum tangit, non hominem. Non quia non ſit homo qui Deus eſt, ſiquidem Deus & homo unus eſt Chriſtus: ſed quia omne bonum à Deo, non ab homine eſt, etiam ipſum quod per hominem miniſtratur.Felix (r) qui ad ſingula dona gratiæ redit ad eum, in quo eſt plenitudo omnium gratiarum: cui dum nos pro acceptis beneficiis non ingratos exhibemus, locum in nobis facimus gratię,vt majora adhuc accipere mereamur.Confitenti humiliter,(s) & devotè gratias referenti non immeritò ampliora beneficia promittuntur. Nam qui fidelis inuenitur in modico, iure conſtituetur ſuper multa: ſicut è contrario accipiendis indignus eſt, qui fuerit de acceptis ingratus. Numquid non perit (t) quod donatur ingrato? Ingratitudo inimica eſt animæ, exinanitio meritorum, virtutum diſperſio, beneficiorum perditio. Ingratitudo eſt ventus urens, ſiccans ſibi fontem pietatis, rorem miſericordiæ, fluenta gratiæ. Putaſne quia major illi detur gratia, (u) & non magis etiam quod videtur habere auferatur ab eo? Nonne enim iure perditum reputatur, quod ingrato donatum eſt? aut dediſſe non pœnitet,quod periiſſe videtur? Oportet proinde gratum te eſſe & devotum,qui percepta gratiæ munera non modò manere tibi deſideras, ſed & multiplicari. Alioquin Deus Benefactor, (x) inſtaurat adversùm te teſtes hujus corporis victum, & uſum temporis hujus, & ſuper omnia Sanguinem ſuum clamantem de terra. Sciaſquè quòd ſi te ingratum repererit, (y) nec velle uti tanto beneficio, exiget à te diſtrictiſſimè mortem ſuam, vereorquè ne quando indignantiſſimè dicat tibi: *Tolle manum & mitte in latus meum dextrum, mitte digitos tuos in fixuras clauorum, & vide quanta pro te paſſus ſum*. O ingrata & crudelis impietas, nonne putas Deum de collatis tibi beneficiis pœnitere, ſi ea viderit per ingratitudinem periiſſe? Propterea oratio noſtra ſæpè repellitur: & hoc ipſum ipſa pia diſpenſatione fieri exiſtimo, ne qui de præacceptis beneficiis ingrati fuimus, ex noua largitione cæleſtium munerum graviore culpa ingratitudinis oneremur.Cùm enim Deus illud beneficium perditum reputat, quod non proſequitur actio gratiarum; nobis expedit non exaudiri potiùs,quàm ad cumulum damnationis noſtræ ingratitudinis materiam obtinere quod petimus. Quod avertat à ſervulis ſuis (z) Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

p *Ser. 51. in Cant. num. 7.* q *Ser. 10. in Cant. num. 7. & 8.* r *Ser. 27. diuer. num. 7.* ſ *Ser. 4. ſup. Pſal. 90. nu. 1.* t *Ser. 51. in Cant. nu. 7.* u *Ser. 1. in Dom. 6. poſt. Pent. num. 2.* x *Ser. 16. in Cant. num. 5.* y *Lib. 3. de amore Dei cap. 20. num. 69.* z *Ser. 34. in Cant. num. 5.*

V. *Gratias agimus*

a CREATORI PRO CREATVRA OCCISO.

IN opere conditionis noſtræ (b) de limo terræ plaſmavit hominem Deus, & inſpiravit in faciem ejus ſpiritum vitæ. Compacta & confœderata ſunt in homine caro & anima: illa plaſmata, hæc inſpirata. Charitatem mihi conjunctio iſta commendat, (c) charitatem in hac ipſa conditionis propriæ pagina lego. Charitatem in ipſo ſtatim principio non ſolùm prædicat, ſed ingerit mihi manus benigniſſima Creatoris. Adverte homo quia limus es, (d) & non ſis ſuperbus: quia Deo conjunctus es, & non ſis ingratus. Vide quid tibi Deus erogauit, (e) imò quod prærogavit, & ſupererogavit: *Creavit te ad imaginem & ſimilitudinem ſuam.* Ad *imaginem*, conferens tibi dona naturalia; ad *ſimilitudinem*, largiens gratuita dona: ut mente excelleres, & omnia irrationalia ratione vinceres. *Fecit te ad imaginem & ſimilitudinem ſuam Deus.* Ad *imaginem*, ut haberes memoriam, intellectum, diſcretionem, & cætera naturalia dona: ad *ſimilitudinem*, ut haberes innocentiam, iuſtitiam, & alia gratuita dona. Fecit te Deus ad imaginem, & cognitionem veritatis: ad ſimilitudinem in amore virtutis. Cogita qualem te fecit. (f) Nempè etiam ſecundùm corpus egregiam creaturam, ſed ſecundùm animam magis, vtpotè imagine Creatoris inſignem, rationis participem, capacem beatitudinis ſempiternæ. Porrò ſecundùm ambo ſimul præ cæteris creaturis maximè admirandum, cohærentem ſibi incomprehenſibili artificio, inueſtigabili ſapientia Conditoris. Voluit quoque (g) infirmiora noſtra abundantiori gloria ſublimare, & contraxit ſe Majeſtas: ut quod melius habebat, videlicet ſeipſum limo noſtro conjungeret, & in perſona una ſibi inuicem unirentur Deus & limus, Majeſtas & infirmitas, tanta vilitas & ſublimitas tanta. Venit Verbum ad carnem, (h) Deus ad hominem: *Verbum caro factum eſt.* & Deus factus eſt homo: inclinavit ſe Verbum ad Carnem, Deus ad hominem. Porrò attende, (i) ſicut in illa ſingulari divinitate Trinitas eſt in perſonis, Unitas in ſubſtantia: ſic in iſta ſpeciali commixtione trinitas eſt in ſubſtanțiis, in perſonis unitas. Et ſicut ibi tres perſonę non ſcindunt vnitatem, unitas non minuit Trinitatem: ita & hîc perſona non confundit ſubſtantias,nec ſubſtantię ipſæ diſſipant unitatem. Summa illa Trinitas hanc nobis exhibuit trinitatem opus mirabile, opus ſingulare inter omnia & ſuper omnia opera ſua. Verbum enim & Anima & Caro in unam conuenêre perſonam: & hæc tria unum, & hoc unum tria, non confuſione ſubſtantiæ, ſed unitate perſonæ. *Verbum*, inquam, (k) quod erat in principio apud Deum, & Deus erat; *Anima*, quæ de nihilo creata eſt, & ante non erat; *Caro* de maſſa corruptionis ſine corruptione aliqua divino ſegregata artificio, vinculo indiſſolubili in perſonæ coëunt vnitatem. Habes in

his

a *Ser. 42. diu. num. 1.* b *Ser. 2. in Nat. Dom. num. 1.* c *Ibid. num. 2.* d *Ser. 2. in vig. Nat. Dom. num. 8.* e *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 1. num. 3. & 4.* f *Ser. 14. ſup. Pſalm. 90. nu. 1.* g *Ser. 3. in vig. Nat. Dom. nu. 8.* h *Ser. 7. in vult. cuma nu. 4 5.* i *Ser. 3. in vig. Nat. Dom. num. 8.* K *Ser. 2. in Nat. Dom. num. 4.*

Digitized by Google

his tribus triplex genus potentiæ : quod non erat creatum : quod perierat, reparatum : quod ſuper omnia erat, paulòminùs ab Angelis minoratum. Nihil Deo ſublimius, [l] nihil vilius limo : & tamen tanta dignatione Deus deſcendit in limum, tantaquè dignitate limus aſcendit ad Deum, ut quidquid in eo Deus fecit, limus feciſſe credatur : quidquid limus pertulit, Deus in illo pertuliſſe dicatur, tam ineffabili quàm incomprehenſibili ſacramento. Propterea ſanè Unigenitus Dei Patris (m) paſſione ſua hominem redempturus, ſicut carnem in qua pateretur (qui pati non poterat in Divinitate) ſuſcepit: ſic etiam in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt, ut humiliaret etiam ſeipſum in loco afflictionis. Sed dicet aliquis veſtrûm : [n] Non valuit opus ſuum reparare Creator abſque iſta difficultate ? Valuit, ſed maluit cum injuria ſui, ne peſſimum atque odioſiſſimum vitium ingratitudinis occaſionem ultra reperiret in homine. Sanè multum fatigationis aſſumpſit, quo multæ dilectionis hominem debitorem teneret, commoneretquè gratiarum actionis difficultas redemptionis, quem minùs eſſe devotum fecerat conditionis facilitas. Quid enim dicebat homo creatus & ingratus ? Gratis quidem conditus ſum, ſed nullo gravamine Auctoris vel labore. Siquidem dixit, & factus ſum: quemadmodùm & univerſa. Quid magnum eſt, quamlibet magna in verbi facilitate donaveris ? Sic beneficium creationis attenuans humana impietas, ingratitudinis materiam inde ſumebat, unde amoris cauſam habere debuerat, idquè ad excuſandas excuſationes in peccatis. Sed obſtructum eſt [o] os loquentium iniqua. Luce clarius patet quantum pro te, ô homo, diſpendium fecit: de Domino ſervus, de divite pauper, caro de Verbo, de Dei Filio hominis filius fieri non deſpexit. O amanda, [p] ô admiranda dignatio! Deus immenſæ gloriæ, vermis contemptibilis fieri non deſpexit: Deus omnium, conſervus ſervorum apparere voluit. Invenimus quoniam ille cùm eſſet dives, [q] propter nos pauper factus eſt. Deſcendit ab inenarrabilibus cœli divitiis, & veniens in mundum, nec iſtas qualeſcunque divitias habere voluit : ſed in tanta paupertate venit, ut natus continuò poneretur in præſepio, quia ei non erat locus in diverſorio. Neqne cunabula, [r] quæ teneritudinem ſuam exciperent, habuit: ſed in vili præſepio ſordentis ſtabuli, ille qui terram palmo concludit, involutus panniculis reclinatus eſt. Et hoc ipſum à brutis animalibus Mater ſua mutuò accepit. At ubi robuſtioris ætatis plenitudo advenit, [s] miſſurus manus ad fortia, egreſſus eſt in ſalutem populi ſui, ut gigas magnificus ad currendam viam totius noſtræ miſeriæ. Hic eſt enim [t] qui pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à diabolo: qui ſtetit in loco campeſtri, ut doceret turbas: qui ſtetit ante Præſidem, ut alapas ſuſtineret: qui toto tempore quo in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt, in laboribus multis fuit, ſtans & operans ſalutem in medio terræ. O homo [u] memento jam te etſi de nihilo factum, non tamen de nihilo redemptum. Sex diebus condidit omnia, & te inter omnia. At verò per totos triginta tres annos operatus eſt ſalutem tuam in medio terræ. O quantùm laboravit ſuſtinens carnis neceſſitates, hoſtis tentationes! nonne ſibi crucis aggravavit ignominiâ, mortis cumulavit horrore? Neceſſariè quidem. Neceſſitas enim noſtra fuit, [x] & neceſſitas dura ſedentium in tenebris & in umbra mortis. Opus æquè noſtrum fuit, & Dei ipſius, & ſanctorum Angelorum. *Noſtrum*, ut auferret jugum captivitatis noſtræ: *Suum*, ut impleretur propoſitum voluntatis ejus: *Angelorum*, ut numerus impleretur eorum. Cæterùm [y] ex hoc jam opus tuæ redemptionis attende ô homo. Non eſt velamen excuſationis, laboratum eſt prorsùs in ea. Gratis hoc quidem præſtitum eſt, ſed gratis quod ad te pertinet. Nam quod ad illum, planè non gratis. Saluus factus es pro nihilo, non de nihilo tamen. Quid ad hæc dormitat affectio? Imò verò mortua eſt illa, non dormit quæ huic beneficio non reſpondet, quæ ſe totam non effundit in gratiarum actionem, & vocem laudis. Agamus gratias Factori noſtro, Redemptori noſtro. Benedicamus Domino [z] & Nomini Sancto ejus. Benedicamus, & dicamus: *Gloria, laus, & honor ſit tibi Rex Chriſte Redemptor noſter*. Amen.

VI. *Gratias agimus*

a DOCTORI VERITATIS:

CUjus ſchola eſt in terris, (b) & cathedra in cælis. Filius Altiſſimi (c) ſcientiæ clavem habet; imò & ipſe eſt clavis David, qui claudit & nemo aperit. In eo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi. Docet [d] vel monet ſine lingua, præbet vel tenet ſine manibus, ſine pedibus currit. Actitabat iſta & cum Patribus prioribus ſæculis: experiebantur homines ſedula beneficia, ſed latebat eos beneficus: & gaudebant de bonis, ſed Dominum Sabaoth (eò quòd cum tranquillitate judicaret omnia) omninò neſciebant. Ab ipſo erant, ſed non cum ipſo. Per ipſum vivebant, ſed non ipſi. Ex ipſo ſapiebant, ſed non ipſum: alienati, ingrati, inſenſati. Hinc demùm factum eſt, ut quod erant, quod vivebant, quod ſapiebant, non Auctori tribuerent, ſed naturæ adſcriberent, aut certè (quod inſipientius erat) fortunæ. Propriæ quoque induſtriæ atque virtuti multi multa arrogabant. Quanta ſibi uſurparunt ſeductorii Spiritus? quanta Soli & Lunæ data ſunt? quanta terris & aquis attributa ſunt? quanta etiam manufactis fabrilibuſquè mortalium deputata ſunt operibus? quantum herbis, arbuſtis, minutiſſimis viliſſimiſquè ſeminibus pro Numinibus deferebatur? Tunc erat nox in univerſo orbe (e) ante veri luminis ortum, ante Chriſti nativitatem. An non profundiſſima nox, & denſiſſimæ tenebræ erant ſuper univerſam faciem terræ, cùm olim Patres noſtri factitios colerent Deos, & inſano penitùs ſacrilegio ligna & lapides adorarent? Heu, [f] ſic homines perdi-

l Ser. 3. in Vig. Nat. Dom. num. 8. m Ser. 34. div. n. 2. n Ser. 11. in Cant. num. 7. o Ibidem. num. 8. p Ser. de Paſſione Dom. num. 3. q Ser. 3. de Reſur. Dom. num. 1. r Ser. de Paſſione Dom. num. 3. s Ibidem num. 5. t Ser. 2. de Aſcenſ. Dom. num. 1. u Ser. 11. in Cant. num. 8.

x Tract. de error. Abailar. Cap. 8. num. 19. y Ser. 14. ſuper Pſal. 90. num. 3. & 1. z Tract. de interior. domo cap. 37. nu. 83. a Ser. 22. in Cant. n. 7. b Ser. de S. Andr. num. 2. Tom. 6. pag. 784. c Ser. 1. de Advent. Dom. num. 3. d Ser. 6. in Cant. num. 1. e Ser. 5. in vig. Nat. Dom. n. 1. & 2. f Ser. 6. in Cant. num. 2.

Digitized by Google

derunt, & commutaverunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum. Quorum Deus miſeratus errores, de monte umbroſo & condenſo dignanter egrediens, in Sole poſuit tabernaculum ſuum. Obtulit Carnem ſapientibus carnem, per quam diſcerent ſapere & ſpiritum. Nam dum in Carne & per Carnem facit opera non carnis, ſed Dei, naturæ utique imperans ſuperanſquè fortunam, ſtultam faciens ſapientiam hominum, dæmonumquè debellans tyrannidem: manifeſtè ſe indicat eſſe, per quem eadem & ante fiebant, quando fiebant. Deſcendit de monte potentiæ, [g] carnis infirmitate circumdatus: deſcendit de monte ſapientiæ, quoniam placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes. Quid enim tenello corpore & infantilibus membris videtur infirmius? Quid indoctius apparet parvulo, qui ſola Matris ubera noverit? Quis impotentior eo, cujus omnia membra clavis affixa, cujus omnia dinumerata ſunt oſſa? Quis inſipientior eo, qui tradebat in mortem Animam ſuam, & quæ non rapuit tunc exolvebat? In carne tamen [h] & per carnem potenter ac patenter operatus mira, locutus ſalubria, paſſus indigna, evidentiſſimè oſtendit quia ipſe ſit, qui potenter, ſed inviſibiliter ſæcula condidiſſet, ſapienter regeret, benignè protegeret. Suſtinuit in aſſumpta [i] carne incommoda noſtra ſine peccato carnis, portans in carne peccata noſtra: & hoc totum non propter ſe, ſed propter nos, ut redderet nos incolumes de infirmis, cohæredes de extraneis, liberos de ſervis. Denique [k] dum evangelizat ingratis, ſigna præbet infidelibus, pro ſuis crucifixoribus orat; nonne liquidò ipſum ſe eſſe declarat, qui cum Patre ſuo quotidiè oriri facit Solem ſuum ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & injuſtos? Hoc enim eſt, quod ipſe ajebat: *Si non facio opera Patris mei, nolite credere*. En etiam aperit os Carnis ſuæ docens in monte diſcipulos, qui in ſilentio Angelos in cæleſtibus docet. *Et aperiens os ſuum*, [l] *docebat eos*. Aperuit nunc os ſuum, qui Prophetarum priùs aperuerat ora. Et qui multifariè multiſquè modis olim locutus fuerat in Prophetis, demùm ſuo ipſius ore locutus eſt, tanquam ſi diceret; En qui loquebar, ecce adſum. Beati qui audierunt loquentem in Carne Sapientiam Chriſtum: beati qui Verbi Dei verba, quæ ab ipſius ore proceſſerunt, audierunt. *Diſcite*, ait, *à me*, [m] non quòd ſobrius, aut caſtus, aut prudens, aut aliquid ejuſmodi: ſed *quia mitis ſum & humilis corde*. *A me*, inquit, *diſcite*. Non ad doctrinam Patriarcharum, non ad Prophetarum libros ego vos mitto, ſed me vobis exemplum, me formam humilitatis exhibeo. Filius Dei apparuit, [n] ut nos adiuvaret & erudiret; quod poteſt, quia eſt Virtus Patris & Sapientia. Virtus adiuvat, Sapientia erudit & informat. Infirmitati auxilium eſt neceſſarium: cæcitas eruditione indiget & doctrinâ. Erudit ſanè, faciens abnegare impietatem & ſæcularia deſideria, ut ſobriè & iuſtè & piè vivamus. Ipſe eſt Dei Sapientia, [o] cui ſapientia in promptu ſit inſtruere ignorantes: ipſe eſt Dei Virtus, cui facilè ſit & deficientes reficere, & eripere periclitantes. Ad hunc ergo tantum Eruditorem in omni deliberatione curramus: hunc tam ſtrenuum adiutorem in omni operatione invocemus: huic tam fido propugnatori in omni colluctatione committamus animas noſtras: qui ad hoc ipſum venit in mundum, ut habitans in hominibus, cum hominibus, pro hominibus, & tenebras noſtras illuminaret, labores levaret, & pericula propulſaret. Intellectus noſter turbatus erat, [p] ne dicam cæcatus; ſed Chriſtus intellectum illuminat. Venit enim Filius Dei, & tot & tanta mirabilia in mundo operatus eſt, ut non immeritò intellectum noſtrum ab omnibus mundanis rebus evocaverit: ut ſemper cogitemus, & nunquam cogitare ſufficiamus, quia mirabilia fecit. Hoc quotidiè [q] ſinguli in nobis actitari ſentimus, & cordi ſcilicet tribui intelligentiæ lumen, & ori ædificationis verbum, & opus iuſtitiæ. Dat ſentire fideliter, dat proferre utiliter, dat efficaciter adimplere. Verè latiſſimos nobis [r] ad ſpatiandum intelligentiæ campos dereliquit, qui juxta Prophetam Ezechielem non poſſit tranſvadari. Quis enim ſufficiat cogitare, qualiter rerum Dominus præveneric nos, venerit ad nos, ſubuenerit nobis: & ſingularis illa Majeſtas voluerit mori, ut viveremus; ſervire, eſt regnaremus; exulare, ut repatriemur; & uſque ad ſerviliſſima opera inclinari, ut conſtitueret nos ſuper omnia opera ſua? Talem ſe obtulit Apoſtolis Apoſtolorum Dominum, ut jam non inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpicerent, ſed ipſe facie ad faciem videretur, qui omnia fecit. Num tibi videtur eis intellectum illuminâſſe, cùm aperuit illis ſenſum ut intelligerent Scripturas, oſtendens quòd hæc oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis, & ita intrare in gloriam ſuam? Ideo quoque Unigenitus Dei, [s] Sol iuſtitiæ, tanquam immenſi & præclari luminis cereus in hujus mundi carcerem illuminatus eſt & accenſus, ut omnes qui illuminari voluerint, ad illum accedant. Ad te igitur (t) libenter accedimus Domine Jeſu, diſcipuli ad Magiſtrum. Omninò propter manſuetudinem, (u) quæ in te prædicatur, currimus poſt te Domine Jeſu, audientes quòd non ſpernas pauperem, peccatorem non horreas. Porrò ſapientiæ tuæ odorem ex eo percipimus, quòd audimus quia ſi quis indiget ſapientiâ, poſtulet eam à te, & dabis ei. Aiunt ſiquidem quòd des omnibus affluenter, & non improperes. Illumina oculos meos Domine, (x) ut ſciam quid acceptum ſit coram te omni tempore, & ſapiens ſum. Fruſtra hujus ſæculi Sapientes (y) de quatuor virtutibus tam multa diſputaverunt, quas tamen apprehendere omninò nequiverunt: cùm illum neſcierint, qui *factus eſt nobis à Deo ſapientia* docens prudentiam, & *iuſtitia* delicta donans, & *ſanctificatio* in exemplum temperantiæ vivens, & *redemptio* in exemplum patientiæ fortiter moriens. Quid vobis cum virtutibus, (z) qui Dei Virtutem Chriſtum ignoratis? Ubinam quæſo vera *prudentia*, niſi in Chriſti doctrina? Unde

g *Ser. 4. de Aſcenſ. Dom. num. 6.* h *Serm. 6. in Cant. num. 2.* i *Ser. 2. in Cæna Dom. num. 2.* k *Ser. 6. in Cant. num. 2. & 3.* l *Serm. 1. de omn. Sanct. num. 7.* m *Tract. de mor. & offic. Epiſc. cap. 5. num. 18.* n *Ser. 54. diver.* o *Serm. 7. de Adven. Dom. num. 2.*

p *Ser. 3. de Aſcenſ. Dom. n. 2.* q *Serm. 16. in Cant. n. 2.* r *Ser. 3. de Aſcenſ. Dom. n. 2. & 3.* s *Serm. 42. diver. nu. 1.* t *Ser. 40. diu. nu. 1.* u *Ser. 22. in Cant. nu. 3.* x *Ibidem num. 9.* y *Ibidem num. 12.* z *Ibidem num. 13.*

Digitized by Google

de vera iuſtitia, niſi de Chriſti miſericordia? Ubi vera *temperantia*, niſi in Chriſti vita? Ubi vera *fortitudo*, niſi in Chriſti paſſione? Soli ergo qui ejus doctrinâ imbuti ſunt, *prudentes* dicendi ſunt: ſoli *juſti* dicendi ſunt, qui de ejus miſericordia veniam peccatorum conſecuti ſunt: ſoli *temperantes* dicendi ſunt, qui ejus vitam imitari ſtudent: ſoli *fortes* dicendi ſunt, qui ejus patientiæ documenta fortiter in adverſis tenent. In caſſum profectò quis laborat in acquiſitione virtutum, ſi aliunde eas ſperandas putat quàm à Domino virtutum, cujus *doctrina* ſeminarium eſt prudentiæ: cujus *miſericordia* opus eſt iuſtitiæ: cujus *vita* ſpeculum eſt temperantiæ: cujus *mors* inſigne eſt fortitudinis. Ipſi honor ſit & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

VII. *Gratias agimus* a DOMINO UNIVERSORUM.

IPſe quidem eſt, [b] qui dicit in Pſalmo: *Meus eſt orbis terræ, & plenitudo ejus*. Et tamen in ſtabulo naſcitur, & in præſepio reclinatur. Dominus univerſorum, [c] qui nullam habet indigentiam, intra ipſa Nativitatis ſuæ initia non abhorruit abjectiſſimæ paupertatis incommoda. Denique fugiens in Ægyptum, [d] ibi diu in extrema paupertate & indigentia commoratus eſt, & inde maximo cum labore rediit. Eſuriit in deſerto & ſitivit, qui eſt fons vitæ & fons ſapientiæ, qui paſcitur inter lilia, & implet omne animal benedictione. Fatigatus ex itinere ſedit ſupra fontem, qui totius mundi ſtatum regit. Factus in agonia prolixiùs oravit, qui omnia omnibus ſufficienter adminiſtrat. Ab Angelo etiam ipſe qui eſt dulcedo & conſolatio Angelorum & hominum, conſolationem nihilominùs recepit. Ille qui totius orbis eſt ſuſtentamentum, ligatus & flagellatu eſt. Ipſe qui eſt Angelorum ſplendor, ſputis illitus eſt, palmis in facie percuſſus eſt, ſpineâ coronâ coronatus eſt, opprobriis ſaturatus eſt, cum iniquis deputatus eſt: & pro nobis in cruce pendens & moriens, ſpiritum ſuum in manus Patris commendavit. O quàm indebita miſeratio, (e) quàm gratuita & ſic probata dilectio, ubi Filius Dei pro ſervo traditur, pro creatura Creator occiditur, pro mancipio Dominus condemnatur! Ipſe eſt Dominus, [f] cui aſſiſtunt Angeli ad audiendum vocem ſermonum ejus: qui ſtellas vocat, & dicunt, Adſumus: cujus manus extendit cælos: qui fundavit terram ſuper ſtabilitatem ſuam: qui graditur ſuper fluctus maris: qui facit mirabilia ſolus. Denique ipſe eſt, [g] qui ambulat ſuper undas carnalibus pedibus, cui necdum carne veſtito jam Pſalmiſta præcinerat dicens: *In mari via tua, & ſemita tua in aquis multis*. Hoc eſt: Conculcas corda tumentia ſuperborum, & fluxa deſideria carnalium comprimis, juſtificans impios, & ſuperbos humilians. Ipſe eſt Dominus, [h] cui jure omnis creatura ſubditur. *Terra* enim cognovit Dominum, [i] quia ad vocem virtutis ejus cùm clamaſſet voce magna, *Lazare veni foras*, mortuum reddidit. Cognovit *mare*, quia ſolidum ſe præbuit ſub pedibus ejus, ita ut Apoſtoli eum putarent phantaſma eſſe. Cognovit *infernus*, cujus ipſe portas æreas & vectes ferreos confregit, ubi & ligavit illum inſatiabilem homicidam, qui vocatur diabolus & Satanas. Confregit autem ferreos vectes, [k] & repagula univerſa contrivit, ut liberè ſuos educeret, quos redemerat de manu inimici: & planis egrederentur portis agmina ſanctorum dealbatorum, qui lavârunt ſtolas ſuas, & candidas fecerunt in Sanguine Agni. Profectò qui mortuos ſuſcitavit, [l] leproſos mundavit, cæcos illuminavit, claudos firmavit, & omnes exſufflavit infirmitates, Dominus omnium fuit, & eadem manu quâ fecerat, quæ defecerant reficiebat. Sic & qui in ore piſcis cum ipſo piſce ſtateram inveniri prædixit, patet proculdubiò quia maris & omnium quæ in mari moventur, Dominus fuit. Qui verò traduxit aëras poteſtates, & affixit eas Cruci ſuæ, claret quia ſuper infernales officinas poteſtatem accepit. Porrò dum videntibus diſcipulis, [m] per medium aëris ſicut aëris Dominus aſcendit ſuper omnes cælos, extunc probatur quia Dominus univerſorum ipſe eſt, quia omnia in omnibus adimplevit: & jam ſibi profectò debetur, ut in Nomine ejus omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum; & omnis lingua confiteatur quia Dominus Jeſus Chriſtus eſt in gloria, & in dextera Dei Patris. Sedet ad dexteram, [n] habens in dextera miſericordiam, in ſiniſtra judicium: & miſericordiam multam nimis, & judicium multum nimis. Penſa ô homo, [o] cujus ſit formidinis & horroris offendiſſe Dominum majeſtatis. Majeſtatis eſt timeri, Domini eſt timeri, & maximè hujus Majeſtatis, hujuſquè Domini. Nam ſi reum regię majeſtatis quamvis humanę, humanis legibus plecti capite ſancitum ſit: quis finis contemnentium Divinam omnipotentiam? Tangit montes, & fumigant: & tam tremendam Majeſtatem audet irritare vilis pulviculus, uno levi flatu diſpergendus, & minimè recolligendus? Ille ille timendus eſt, qui poſtquam occiderit corpus, poteſtatem habet mittere & in gehennam. Dole ô homo quia Dominum offendiſti, [p] cujus legem cæleſtia & terreſtria præter te indefeſſa ſtatione conſervant: & in tanta republica Dei tu ſolus peregrinus es, & Imperatoriæ Majeſtatis decreta non curas. Quiſquis ſanè nec ob hoc quidem converti voluerit, (q) nonne meritò audiet: *Quid debui facere tibi, & non feci?* Ac ſi dicat Dominus: (r) Quid cauſæ eſt, quòd inimico meo veſtroquè libet magis ſervire quàm mihi? Neque enim ille creavit vos, ſed nec paſcit quidem, aut tempora veſtra diſponit. Si parva hæc videntur ingratis: non ille, ſed ego redemi vos proprio cruore. Cæterùm ſi neque tam multiplici jure debitum à vobis elicere eſt famulatum, omiſſis his omnibus, mecum ſaltem ex diurno denario convenite. Ei obtemperate, qui plura vobis & potiora pollicetur, apud quem certior copioſiorquè remuneratio eſt. Huic enim ſervire regnare eſt, (s) qui ſervivit pro nobis dura & gravi neceſſitate, & purpuram ſuæ Divinitatis cilicio noſtræ mortalitatis operiens,

a Ser. 2. de Aſcens. Dom. num. 1. b Ser. 3. in Nat. Dom. n. 2. c Ser. de Paſſ. Dom. nu. 3. d Formula honeſt. vit. num. 3. tom. 6. pag. 1024. e Ser. 42. div. nu. 1. f Ser. de S. And. n. 1. tom. 6. pag. 783. g Ser. 6. in Cant. num. 3. h Formul. honeſt. vitæ num. 3. i Ser. 2. de Aſcenſ. Dom. num. 1.

k Ser. 1. in die Paſchæ num. 5. l Ser. 2. de Aſcenſ. Dom. num. 1. m Ibidem nu. 2. n Ibid. num. 5. o Ser. 16. in Cant. num. 7. p Serm. de S. Andr. num. 6. pag. 786. q Serm. 29. diver. num. 3. r Tract. de Vit. & mor. Cleric. cap. 36. n. 53. s Ser. de S. Andr. nu. 1. tom. 6. pag. 783.

Digitized by Google

pauper & mendicus venit in regionem noſtram. Hic eſt Dominus, (t) nos ſervi: hic pro ſervis dignatus eſt fieri ſervus, peregrinus pro peregrinis, pro exulibus exul, pro pauperibus pauper, pro humilibus humilis, pro mortalibus non tantùm mortalis, ſed mortuus. Non qualicunque morte, ſed durâ nimis, amarâ nimis & turpiſſimâ, morte ſcilicet crucis. Proinde (u) omnis hoc ſapiens ab illius ſe nollet abſolvere ſervitio, cui ſervire regnare eſt. Quis autem regnare nolit? Vis regnare feliciter, ſervi benigno Jeſu, & regnabis; quia illi ſervire, regnare eſt. O virum beatum, (x) cujus anima ſuo famulatur Creatori! O beata anima, quæ ſuo pro viribus placere ſatagit Redemptori! Servite Domino in *timore*, (y) ut ſine timore quandoque de manu inimicorum veſtrorum liberati ſerviatis illi. Servite in *ſpe*, quoniam fidelis eſt in promiſſis. Servite ex *merito*, quia multus in meritis eſt. Nam etſi cætera taceam, hoc ſolo certè non immeritò vitam ſibi vendicat noſtram, quòd pro ea præbuit ſuam. Nemo igitur ſibi vivat, ſed ei qui pro ſe mortuus eſt. Cui enim juſtiùs vivam, quàm ei qui ſi non moreretur, ego non viverem? Cui commodiùs, quàm promittenti vitam æternam? Cui magis ex neceſſitate, quàm flammas perpetuas minitanti? Sed ſervio voluntariè, quia charitas libertatem donat. Huc provoco omnes Chriſtianos: Servite Domino in *charitate* illa, quæ timorem expellit, laborem non ſentit, meritum non intuetur, præmium non requirit, & tamen plus omnibus urget. Nullus terror ſic ſollicitat, nulla præmia ſic invitant, nulla *juſtitia* ſic exigit, ſicut charitas. Quod ipſe nobis (z) Dominus Jeſus Chriſtus largiri dignetur, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

VIII. *Gratias Agimus* a DUCI BENIGNO.

IPſe enim eſt, (b) qui mare rubrum diviſit in duas partes, & deduxit Judæos per medium ejus, & excuſſit Pharaonem & virtutem ejus in eodem mari. Duos Jeſus (c) lego in typo noſtri JESU præceſſiſſe, ambos populis præfuiſſe; quorum unus populum ſuum de Babylone eduxit, alter ſuum in terram promiſſionis introduxit. Et quidem illos quibus præerant, ab hoſtibus defendebant, ſed numquid ſaluabant à peccatis eorum? Is autem noſter JESUS & à peccatis ſaluat populum ſuum, & introducit in terram viventium. Regnum cœlorum, [d] terra viventium eſt. Unde Propheta ait: *Credo videre bona Domini in terra viventium*. Chriſtus (e) tranſivit de hoc mundo: & ſic nos fecit tranſire de vitiis ad virtutes, de morte ad vitam, de mundo ad cælum, pro nobis victima factus & ſacrificium, ſeipſum Deo Patri in Ara Crucis offerens holocauſtum. Beati (f) qui digni habiti ſunt teſtimonio tuo, benigne Jeſu. Ipſi revera ibant poſt te & pedibus & affectibus. Notas ei feciſti vias vitæ, vocans eos poſt te, qui via & vita & veritas es, dicens: *Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum*. Item: *Qui mihi miniſtrat me ſequatur*: Et, *Ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit*. Dicebant ergo diſcipuli glorianteſ: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*. Sic & dilecta Sponſa tua [g] relictis omnibus propter te, concupiſcit ſemper ire poſt te, ſemper tuis inhærere veſtigiis, atque ſequi te quocunque ieris, ſciens quoniam viæ tuæ pulchræ, & ſemitæ tuæ pacificæ: & quia qui ſequitur te, non ambulat in tenebris. Precatur autem ſe trahi, quia nemo venit ad te, niſi Pater tuus traxerit eum. Porrò quos Pater trahit, trahis & tu. Opera quippè quæ Pater facit, hæc & Filius ſimiliter facit. Sed familiariùs à Filio poſtulat trahi, tanquam à Sponſo proprio, quem Pater miſit obviam ei Ducem ac Præceptorem, qui ſibi præiret in via morum, & præparet iter virtutum, & erudiret eam ſicut ſemetipſum, & viam prudentiæ doceret, & traderet ei legem vitæ & diſciplinæ: et ſic meritò ipſe concupiſceret decorem ejus. *Beati*, (h) qui ambulant in via tua Domine virtutum: *beatiores*, qui currunt viam mandatorum tuorum; *beatiſſimi*, qui currunt in odore unguentorum tuorum. Felix, (i) qui ſic cucurrerit ut comprehendat, imò ut ipſe comprehendatur, & in illam plenitudinem corporis Chriſti mereatur admitti. Felix, qui in illum beatificum montem [*Chriſtum*] tam deſideranter & perſeveranter aſcenderit, ut in loco ſancto locum accipiens ſtationis, Deo Patri in Sancto ejus appareat, ſimul & videat virtutem ejus & gloriam. Nunc verò trahi neceſſe habet Sponſa, (k) nec ſanè trahi ab alio, quàm ab eo ipſo qui ait: *Sine me nihil poteſtis facere*. Scio, inquit Sponſa, me nequaquam poſſe pervenire ad te niſi gradiendo poſt te, ſed neque hoc quidem niſi adjutam abs te: ideoquè precor ut trahas me poſt te. Non valet ex æquo currere, (l) non poteſt pari cum illo celeritate contendere, qui exultat ut gigas ad currendam viam: non poteſt ſuis viribus currere, & propterea rogat ſe trahi. Feſſa ſum, inquit, deficio, noli me deſerere, ſed trahe me poſt te, ne curram in incertum. Trahe me poſt te, quia ſatiùs mihi eſt ut me trahas, ut ſcilicet vim qualemcunque mihi, aut terrendo minis, aut excercendo flagellis inferas, quàm parcens in meo me torpore malè ſecuram derelinquas. Trahe quodammodò invitam, ut facias voluntariam. Trahe torpentem, ut reddas currentem. Erit quando non indigebo tractore, quoniam voluntariè & cum alacritate curram. Curram inquã ſecura, (m) te ſolum habens in itinere Ducẽ, in periculis protectorem, conſortem in tribulatione. Vias tuas Domine demonſtra nobis, (n) & ſemitas tuas edoce nos. *Viæ enim tuæ viæ pulchræ, & omnes ſemitæ pacificæ*. Maledicti qui dixerunt Domino Jeſu: Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus. Nos autem quærimus te de die in diem, & ſcire vias tuas volumus. Principales viæ tuæ (o) duæ ſunt: *Confeſſio* & *obedientia*. In confeſſione omnia lavantur, in *obedientia* virtutes ſolidantur. Porrò viæ Domini (p) ſunt viæ rectæ, viæ pulchræ, viæ plenæ, viæ planæ. *Rectæ* ſine errore, quia ducunt ad vitam. *Pulchræ* ſine

t *Ser.13. in ult. cæna n.105.* u *Tract. de vite myſt. cap.30. n.120.* x *Ser.12. in ult. cæna nu.99.* y *Epiſt.143. num.3.* z *Ser.7. in ult. cæna num.50.* a *Ser.61. in Cant. num.7.* b *Ser.1. in ult. cæna num.1.* c *Ser.3. ſuper miſſus num.11.* d *Ser.2. de Nat. Dom. n.4. tom.6. pag.616.* e *Ser.1. in ult. cæna num.1.* f *Ser.21. in Cant. n.3.*

g *Ibidem num.4.* h *Ser.40. diver. num.1.* i *Ser.33. diver. num.9.* k *Serm. 21. in Cant. num.3.* l *Ibidem num.10.* m *Ser.42. diu. num.1.* n *Ser.40. diu. num.1.* o *Ibidem num.2.* p *Ser.21. diver. num.1.*

Digitized by Google

ſine ſorde, quia docent munditiam. *Plena* multitudine, quia totus jam mundus eſt intra Chriſti ſagenam. *Plana* ſine difficultate, quia donant ſuavitatem. Jugum enim ejus ſuave eſt, & onus ejus leve. Legitur quoque de Domino, (q) quoniam docebit nos vias ſuas. Cui enim alteri crederet? Docuit itaque vias ſuas cùm aperuit labia Prophetæ David, ut diceret: *Univerſæ viæ Domini miſericordia & veritas*. Sed (r) & Dominus ipſe ait; *Ego ſum Via*, per quam eſt eundum: & *Veritas*, ad quam eſt veniendum: & *Vita*, in qua eſt permanendum. *Ego ſum Via* ſine errore, *Veritas* ſine falſitate, *Vita* ſine morte. *Ego ſum Via* in exemplo, *Veritas* in promiſſo, Vita in præmio. *Ego ſum Via* habilis, *Veritas* irrevocabilis, *Vita* interminabilis. *Ego ſum Via* lata & ſpacioſa, *Veritas* patens & copioſa, *Vita* delectabilis & glorioſa. Si autem imitaris eum, (s) non ambulas in tenebris, ſed habebis lumen vitæ. Quid eſt lumen vitæ, niſi *Veritas*? quæ illuminans omnē hominem venientem in hunc mundum, oſtendit ubi ſit vera *Vita*. Sed dices: Viam conſidero, id eſt humilitatem: fructum deſidero, veritatē. Sed quid ſi tantus eſt labor viæ, ut ad optatum lucrum non poſſim pervenire? Reſpondet Dominus: *Ego ſum Via*, id eſt viaticum quo ſuſtenteris in via. *Ego ſum Via* incipientium, (t) *Veritas* proficientium, *Vita* pervenientium. *Ego ſum Via* lucis & ſerena, *Veritas* vivens abſque pœna, *Vita* fælix & amœna. *Ego ſum Via* in patibulo, *Veritas* in inferno, *Vita* in reſurrectionis gaudio. *Ego ſum Via*, in qua non eſt ſpina vel tribulus: *Veritas*, in qua non eſt falſitatis ſtimulus: *Vita*, in qua reviviſcit mortuus. *Ego ſum Via* recta, *Veritas* perfecta, *Vita* ſine fine manſura. *Ego ſum Via* reconciliationis, *Veritas* retributionis, *Vita* æternæ beatitudinis. Clamat denique errantibus (u) & viam ignorantibus: *Ego ſum Via*. Clamat dubitantibus & non credentibus: *Ego ſum Veritas*. Clamat aſcendentibus, ſed laſſeſcentibus: *Ego ſum Vita*. Et ſubjungit, (x) inquiens: *Nemo venit ad Patrem, niſi per me*. Ac ſi dicat: Nemo venit ad me Veritatem & Vitam, niſi per me Viam: & nemo venit ad me Deum, niſi per me Hominem aſſumptum. Ego per aſſumptam carnem mortalibus facio foveam, per quam venitur ad Veritatem & Vitam. Et Viam moriendo facio, reſurgendo, & ad cælos aſcendendo, ubi ego ſum Veritas & Vita, Deus verus, Deus æternus. O Domine Jeſu, (y) quàm pauci poſt te ire volunt, cùm tamen ad te pervenire nemo ſit qui nolit, hoc ſcientibus cunctis quia delectationes in dextera tua uſque in finem. Et propterea volunt omnes te frui, at non ita & imitari: conregnare cupiunt, ſed non compati. Non curant quærere, quem tamen deſiderant invenire: cupientes conſequi, ſed non & ſequi. Beatus eſt ille, (z) qui ubique te Ducem habet Domine Jeſu, non illum refugam ſpiritum qui ſtatim aſcendere voluit, & totâ Divinitatis dexterâ percuſſus eſt. Nos autem populus tuus, & oves paſcuæ tuæ ſequamur te, per te, ad te: quia tu es Via, Veritas, & Vita. *Via* in exemplo, *Veritas* in promiſſo, *Vita* in in præmio. Verba enim æternæ vitæ habes: & nos cognoſcimus & credimus, quia tu es Chriſtus Filius Dei vivi, qui es ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

q Ser. 11. *ſup. Pſal. 90. n. 8.* r *Ser. 7. in ult. cœna num. 44.* s *Tract. de grad. humil. cap. 1. num. 1.* t *Ser. 7. in ult. cœna. num. 44.* u *Tract. de grad. humil. cap. 1. num. 1.* x *Serm. 7. in ult. cœna num. 45.* y *Ser. 21. in Cant. num. 3.* z *Serm. 2. de Aſcenſ. Domini num. 6.*

IX. *Gratias agimus*

a FONTI OMNIUM GRATIARUM.

IPſe enim eſt fons vitæ, (b) ipſe fons ſignatus, de intra hortum concluſum erumpens. Hunc eructavit (c) cor Dei Altiſſimi de ſua impenetrabili abyſſo, vita vitam, lux lucem, æternus æternum, immenſus immenſum, & per omnia ſibi coæqualem: & de plenitudine ejus nos omnes accipimus. Fons eſt Dominus meus Jeſus, [d] qui de duobus locis voluptatis egreditur, ex utero Dei Patris, & ex utero Virginis Matris. Sed ineffabilibus differentiis longè aliter à Patre, quàm à Matre egreditur: quia etſi hæc temporalis nativitas glorioſa eſt, multò glorioſior eſt æterna. *Primò* egreditur fons de loco voluptatis, (e) quia gignitur de utero Patris, Deus de Deo, lumen de lumine, de Deo Dominus. Egreditur autem *identitate*; quia idem eſt cum Patre, idem dico ſecundùm ſubſtantiam, non ſecundùm perſonam. Egreditur & *æqualitate*: quia Patris omnipotentiam recipit, cùm omnia quæ poſſit Pater, poſſit hæc & Filius facere. Egreditur & *æternitate*: quia licet generetur, non tamen eſt poſterior generante, ſed ambo unius antiquitatis ſunt. Egreditur *ſimilitudine*: quia ſimilis eſt Patri, Patris imago, ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus. Egreditur *alternitate*: quia alius eſt ab illo, alius dico, non aliud. *Ego*, inquit, *& Pater unum ſumus*. *Unum* dixit, non unus: quia unum ſignificat Unitatem, unus verò perſonarum proprietatem. *Secundò* egreditur de loco voluptatis, (f) ex utero videlicet Virginis. Egreditur autem *humanitate*: quia veſtitus cilicio noſtræ mortalitatis, viſibilis humanis oculis apparuit. Egreditur & cum *novitate*: quia nunquam ſic natus eſt homo, ſicut naſcitur. Egreditur etiam cum *claritate*: naſcente quippè illo, ſepelitur omnis illa ſtellantium luminum luminoſa ſerenitas, & ſtella candidior lucidioribus radiis præſcintillans totam ſibi cœli rapit portionem. Egreditur & cum *paupertate*: quia in pannis viliſſimis reclinatus, jam extunc ſanctiſſimis membris legem martyrii præfigebat. Egreditur *occultè*: quia ſubtiliſſimus ille fraudium inveſtigator diabolus, tantæ ab altitudine dignationis excluditur. Oportebat utique (g) à principe mundi aliquandiù celari Divini conſilii ſacramentum: non quòd Deus ſi palàm opus ſuum facere vellet, impediri poſſe ab illo metueret: ſed quia ipſe in hoc tam magnifico opere, noſtræ videlicet reparationis, non tantùm potentiam ſuam, ſed & prudentiam oſtendere voluit. Sic ergo (h) & longè excellentiori modo de Patre Filius egrediens, inundat Angelicas ſtationes: quia juxta Salamonem, Fons ſapientiæ Verbum Dei in excelſis. Sequitur: [i] *Qui inde dividitur in quatuor capita*. Nimirùm in *admirationem*: nam de fra-

a *Ser. de Paſſ. Dom. num. 23.* b *Ser. 22. in Cant. num. 4.* c *Ser. de Paſſ. Dom. n. 23.* d *Ser. 2. de Nat. Dom. num. 3. tom. 6. pag. 615.* e *Ibidem num. 4.* f *Ibidem num. 7.* g *Ser. 2. ſup. miſſus num. 13.* h *Sem. 2. de Nat. Dom. nu. 4. tom. 6. pag. 616.* i *Ibidem num. 6.*

Digitized by Google

fragilitate cōplexionis humanæ, de torrente voluptatis bibens tota obſtupet illa dignior creatura de Creatoris gloria, & gloriæ ratione. In *puritatem*: quia non in vaſe teſteo, ſed remoto velamine hauriunt aquas in gaudio de fontibus Salvatoris. In *ſatietatem*: quia etſi deſiderant in eum proſpicere, non tamen deſiderium neceſſitatem, nec neceſſitas miſeriam inducit: ſed mirabili modo & ſemper deſiderant, ut ſemper ſatientur; & ſemper ſatiantur, ut ſemper deſiderent. In *ſecuritatem*: quia de ſua ſtabilitate certi, perennibus gaudiis immerguntur, expectantes beatam ſpem, & aduentum gloriæ magni Dei, quando fiet unum ovile, & unus Paſtor, & ſuperna illa Jeruſalem conſummabitur in idipſum. Sic influit fons iſte per Angelicas officinas. Cæterùm (k) Apoſtolus hunc fontē etiam nobis in quatuor capita diſtribuit: *Qui factus eſt nobis*, inquit, *ſapientia, iuſtitia, ſanctificatio, redemptio*. Ad nos quippè veniens, qui eramus in carcere, primò omnium tenebras ignorantiæ noſtræ depulit luce *ſapientiæ* ſuæ. Demùm per *juſtitiam* quæ ex fide eſt, ſoluit funes peccatorum noſtrorum, *ſanctificans* nos in ſuo corpore, *redimens* in corporis paſſione. Dominus enim ſoluit compeditos, Dominus illuminat cæcos, ſanctificat tabernaculum, de manu redimit inimici. Planè ipſa ſe plenitudo exinanivit, (l) ut fieret nobis, ſapientia & iuſtitia, ſanctificatio & redemptio. Derivatus eſt fons uſque ad nos, in plateis derivatæ ſunt aquæ, licet non bibat alienus ex eis. Deſcendit per aquæductum (*Virginem Mariam*) vena illa cæleſtis, non tamen fontis exhibens copiam, ſed ſtillicidia gratiæ arentibus cordibus noſtris infundens, aliis quidem plus, aliis quidem minus. Porrò (m) fons Chriſtus dividitur in *patientiam*, qua peccatores ſuſtinet: in *miſericordiam*, qua peccatores fovet: in *largitatem*, qua proficientes exaltat: in *fortitudinem*, qua perficientes conſervat. Habemus (n) & alia quatuor nomina dulciora prioribus, quæ noſtris cordibus dulciùs complacent. Dominus enim noſter elevatus in Cruce, largiſſimas Sanguinis undas à quatuor partibus ſui corporis abundantiùs effudit. Clavis enim perforantibus pedes & manus, precioſus Sanguis emanavit: cujus aſperſione Judex tranſit in patrem, iratus in mitem, in miſericordiam virga, captivitas in coronam. Chriſtus item eſt fons latens & occultus in cœlis, fons patens & apertus in terris: illic de utero Patris, hîc egreditur de utero Virginis. Illic vivens, terram irrigat viventium: hîc moriens, terram morientium irrigat. Nec modò irrigat, (o) ſed inebriat, fons hortorum, puteus aquarum viventium quæ fluunt impetu de Libano: & fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Quis verò eſt fons vitæ, (p) niſi Chriſtus Dominus? Fons vtique nobis eſt Chriſtus Dominus undè *lavemur*, ſicut ſcriptum eſt: *Qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris*. Veruntamen non iſte ſolus aquarum eſt uſus, non tantùm ſordes abluunt, ſed & *ſitim extinguunt*. *Beatus verò* (ait Sapiens) *qui in ſapientia morabitur*. Et poſt pauca: *Aqua*, inquit, *ſapientiæ ſalutaris potabit illum*. Item mementote hanc eſſe aquam, (q) quæ procedit de latere Jeſu dormientis in Cruce, & ſine omni moleſtia fluit. Oportet enim eum mortuum eſſe mundo, qui in hac voluerit gratia delectari. Quærat itaque (r) *devotionis aquas*, quiſquis ſeminaverit bonorum operum ſemina: ut irrigatus fonte gratiæ, bonæ converſationis hortus non areſcat, ſed in perpetua viriditate proficiat. In labore pœnitentiæ (s) homo cibandus eſt cibo boni operis, ne deficiat. Cibum ſitim excitat, potandus eſt. Accedat cibo boni operis orationis potus, componens in ſtomacho conſcientiæ quod benè geſtum eſt, & commendans Deo. In Chriſto (t) tres quidem fontes jam inuenimus. Habemus enim de fonte *miſericordiæ* ad diluendas culpas, aquas *remiſſionis*: habemus de fonte *ſapientiæ* ad potandum ſitim noſtram, aquas *diſcretionis*: habemus de fonte *gratiæ* ad irrigandas plantas bonorum operum, aquas *devotionis*. Quartum fontem quæramus, ut inveniamus ad decoquendos cibos, aquas feruentes, aquas *æmulationis*. Hæc nimirùm condiunt & decoquunt affectiones noſtras, & ebulliunt de fonte *charitatis*. Chriſtus eſt fons vitæ, (u) in quo habitat, & unde manat plenitudo omnium gratiarum. Continentia carnis, (x) cordis induſtria, voluntatis rectitudo, ex illo fonte manant. Non ſolùm autem, ſed & ſi quis callet ingenio, ſi quis nitet eloquio, ſi quis moribus placet, inde eſt: inde ſcientiæ, inde ſapientiæ ſermo. Theſauri ſiquidem ſapientiæ & ſcientiæ ibi omnes abſcondi ſunt. Quid caſta conſilia, iuſta iudicia, ſancta deſideria, nonne riuuli fontis illius ſunt? Ibi remedium vulnerum, (y) ibi ſubſidia neceſſitatum, ibi reſarcitus defectuum, ibi profectuum copiæ ſunt: ibi denique quidquid accipere vel habere hominibus expedit, quidquid decet, quidquid oportet inuenitur. Ipſe eſt ſolus Dei Virtus, (z) & Dei Sapientia Chriſtus Dominus noſter, ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

X. *Gratias agimus*

a FILIO DEI VNIGENITO.

IPſe quippè (b) eſt ſecunda in Trinitate perſona. Ipſe eſt ſecundùm Gabrielis teſtimoniū, (c) *Altiſſimi Filius*, ac proinde coaltiſſimus ipſe. Neque enim fas eſt Dei Filium degenerem ſuſpicari: ſed æqualis fateri neceſſè eſt altitudinis, & ejuſdem penitùs dignitatis. Ait Angelus: (d) *Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur*. Benè magnus, qui Filius Altiſſimi merebitur appellari. An non magnus, cujus magnitudinis non eſt finis? *Et quis magnus* (ait Propheta) *ſicut Deus noſter?* Planè magnus, quia tam magnus, quàm altiſſimus, quia & ipſe Altiſſimus. Neque enim Altiſſimi Filius rapinam arbitrabatur eſſe ſe æqualem Altiſſimo. Ille meritò arbitrandus eſt cogitaſſe rapinam, qui cùm de nihilo in angelicam formam factus fuiſſet, Factori

ſuo

K *Ibidem num.* 8. l *Ser.* 2. *de Virg. Deip. num.* 3. m *Ser.* 2. *de Nat. Dom. nu.* 8. *tom.* 6. *pag.* 618. n *Ibidem num*, 9. o *Ser.* 2. *de Virg. Deip. num.* 3. p *Ser.* 1. *in Nat. Dom. num.* 5.

q *Ser. de S. Clemen. num.* 6. r *Ser.* 1. *in Nat. Dom. num.* 6. s *Ser.* 18. *in Cant. num.* 6. t *Ser.* 1. *in Nat. Dom. num.* 6. u *Ser.* 4. *in vig. Nat. Dom. num.* 9. x *Ser.* 13. *in Cant. num.* 1. y *Ser.* 86. *in Cant. num.* 3. z *Ser.* 50. *in Cant. num.* 7. a *Ser. de Paſſ. Dom. num.* 15. b *Ser.* 57. *div. num.* 1. c *Ser.* 1. *de Adven. Domini num.* 2. d *Ser.* 3. *ſup. miſſus num.* 12.

ſuo ſe comparans, uſurpavit ſibi quod Filii Altiſſimi proprium eſt, qui utique in forma Dei à Deo non factus, ſed genitus eſt. Lucifer ergo ille (e) qui manè oriebatur, pro eo quòd Altiſſimi ſimilitudinem uſurpare tentavit, & rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo (quod utique Filii eſt) præcipitatus illicò corruit, quoniam zelavit pro Filio Pater. Altiſſimus Deus Pater, (f) quamvis Omnipotens ſit, non potuit tamen vel æqualem ſibi condere creaturam, vel inæqualem gignere Filium. Fecit quidem Angelum magnum, ſed non quantus ipſe: & ideò nec altiſſimum. Solum autem Unigenitum, quem non fecit, ſed genuit Omnipotens omnipotentem, Altiſſimus altiſſimum, Æternus coæternum, ipſum ſibi per omnia comparari nec rapinam æſtimat, nec iniuriam. Domine, (g) qui ſimilis tibi? Quis niſi ſplendor & figura ſubſtantiæ tuæ? Quis niſi imago tua? Solus in forma tua, ſolus non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem tibi Altiſſimus Altiſſimi Filius. Quomodò non æqualis? etiam vnum eſtis ipſe & tu. Sedes illi à dextris tuis, non ſub pedibus. Commendant nobis Sacræ literæ (h) Chriſtum Dominum, & ex Patre, & in Patre, & cum Patre. Quod dicitur, *ex Patre*, ineffabilis eſt Nativitas: quod *in Patre*, conſubſtantialis Unitas: quod *cum Patre*, æqualitas Majeſtatis. Sanè tria hæc ab æterno. Cæterùm ſi ex Patre naſcens, quid in Patre, aut cum Patre? Non incongruè forſitan in Patre cubans, cum Patre ſedens dicatur. Sicut enim ſeſſio Majeſtatem, ſic conſeſſio æqualem exprimit Majeſtatem: præſertim cùm ſit ei ſedes à dextris Patris, non ſanè ſub pedibus, vel quaſi à tergo. Et ſedere quidem jam quieſcere eſt, ſed jacere magis. Magni Patris uterus eſt lectus magnus, (i) de quo ad Filium: *Ex utero*, inquit, *ante luciferum genui te*. Quanquam nec lectus quidem forſitan dignè cenſendus ſit uterus ille, qui regnantis potiùs quàm iacentis eſt locus. Manens enim in Patre, regit cum Patre univerſa. Denique (k) cùm ait Filius, *Ego in Patre, & Pater in me eſt*, non potuit expreſſiùs ſubſtantiæ Unitas commendari. Ubi enim uterque in altero eſt, ſimpliciſſimam magis credi neceſſe eſt in ambobus ſubſtantiæ Unitatem. Eſt Deus de Deo, (l) lumen de lumine, Filius de Patre. Unus cum illo in eſſentia, in Majeſtate, in Divinitate, in virtute, in potentia, in creatione rerum: non poſterior, vel prior, non major nec maior, ſed omninò illi æqualis. Alius eſt in perſona, non alius in natura. Sunt in ſeſe Pater & Filius (m) non ſolùm ineffabili, ſed etiam incomprehenſibili modo ſuiipſorum capabiles pariter & capaces, ſed ſanè ita capabiles ut non partibiles, ita capaces ut non participes. Nam in hymno Eccleſia canit: *In Patre totus Filius, & totus in Verbo Pater*. Eſt Pater in Filio, (n) in quo ſibi ſemper benè complacuit: & eſt Filius in Patre, à quo nunquam non natus, ita nunquam eſt ſeparatus. Sed (o) *Generationem eius quis enarrabit?* Quis comprehendat æqualem genitum genitori? Veriſſima deffinitio eſt, (o) quia illam gignentis & geniti generationem nullus omninò penetrat intellectus. Hanc etiam generationem de Matre omni humanæ creaturæ reor inextricabilem, & neſcio utrum ab illa excellentiori natura valeat comprehendi. Quis enim comprehendat vnitionem carnis & Verbi, qualiter Deus & homo in unam perſonam convenère, ſalvis imperturbatiſquè proprietatibus naturarum? O Nativitas ſupra naturam, (p) ſed pro natura: miraculi excellentiâ ſuperans, ſed ſuperans virtute myſterii! Fratres, Generationem iſtam quis enarrabit? Angelus nunciat, Virtus obumbrat Altiſſimi, ſupervenit Spiritus, Virgo credit, fide concipit, Virgo permanet, quis non miretur? Ille (q) per quem facta ſunt omnia, ſine quo factum eſt nihil, Summi Patris Vnigenitus, & eidem Patri conſubſtantialis & coæternus, par Majeſtate, æqualis gloriâ, idem in eſſentia, ipſius Virtus & Eſſentia; hic talis & tantus, cùm in forma Dei eſſet, exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens, de ſinu Patris in vallem noſtræ plorationis deſcendit, in utero Puellæ ſe contraxit. Et *qui erat in principio apud Deum*, factum eſt Verbum abbreviatum. O quàm abbreviatum, quàm immenſum, quàm breve factum! Intra Puellæ viſcera ſe clauſit. Ibi agnoſcitur longitudo brevis, (r) latitudo anguſta, altitudo ſubdita, profunditas plana. Ibi agnoſcitur lux non lucens, Verbum infans, aqua ſitiens, panis eſuriens. Quis itaque (s) etiamſi linguis hominum Angelorumquè loquatur, explicare queat quemadmodùm ſuperveniente Spiritu, obumbrante virtute Altiſſimi caro factum ſit Verbum Dei, per quod facta ſunt omnia: & Dominus majeſtatis, quem non capit univerſitas creaturæ, intra virginea ſeſe clauſerit viſcera factus homo? Deus Matrem ſuam (t) ſingulari in cœleſtibus donaturus gloriâ, ſingulari in terris prævenire curavit & gratiâ, qua videlicet ineffabiliter & intacta conciperet, & pareret incorrupta. Denique (u) ipſa eſt Virginis noſtræ gloria ſingularis, & excellens prærogativa, quòd Filium unum eundemquè cum Deo Patre meruit habere communem. Cum Maria utique tanta Deo conſenſio fuit, (x) ut illius non ſolùm voluntatem, ſed etiam carnem ſibi conjungeret, ac ſi de ſua Virginiſque ſubſtantia unum Chriſtum efficeret, vel potiùs unus Chriſtus fieret: qui etſi nec totus de Deo, nec totus de Virgine, totus tamen Dei, & totus Virginis eſſet, nec duo filii, ſed unus utriuſque Filius. Magnum eſt Angelo, (y) ut miniſter ſit Domini, ſed Maria ſublimius quiddam meruit ut ſit Mater. Fœcunditas Virginis ſupereminens eſt gloriâ: tantòquè excellentior Angelis facta eſt munere ſingulari, quantò differentius præ miniſtris nomen Matris accepit: hanc invenit gratiam plena jam gratiâ. Fac igitur (z) ô benedicta, per gratiam quam inveniſti, per prærogativam quam meruiſti, per miſericordiam quam percepiſti: ut qui te mediante fieri dignatus eſt particeps infirmitatis & miſeriæ noſtræ, te quoque intercedente participes faciat nos gloriæ & beatitudinis ſuæ Jeſus Chriſtus Filius tuus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Amen.

XI. *Gra-*

e *Ser. 1. de Adu. Dom. nu.* 2. f *Ser.* 3. *ſup. miſſus nu.* 12. g *Ser.* 69. *in Cant. num.* 5. h *Ser.* 5. *de verb. Eſa. num.* 1. i *Ser.* 15. *in Cant. num.* 6. K *Ser.* 5. *de verb. Eſa. num.* 2. l *Ser.* 9. *in ult. Cœna num.* 64. m *Ser.* 71. *in Cant. num.* 8. n *Ser.* 1. *in die Pent, num.* 1. o *Ser.* 2. *de Nat. Dom. num.* 4. *tom.* 6. *pag.* 615.

p *Ser.* 1. *in vig. Nat. Dom. num.* 1. q *Tract. de* 3. *præcip. myſt, cap.* 6. *num.* 10. r *Ser.* 2. *ſuper miſſus num.* 9. s *Ser.* 1. *in Aſſumpt. B. M. num.* 3. t *Ser.* 2. *ſuper miſſus num.* 1. u *Ser.* 2. *in Annunc. B. M. num.* 2. x *Ser.* 3. *ſup. miſſus num.* 4. y *Ser.* 2. *de virg. Deip. num.* 12. z *Ser.* 2. *de Adven. Dom. num.* 5.

XI. *Gratias Agimus*

a GUBERNATORI SOLLICITO.

IPſe enim eſt, [b] qui ſuper Cherubim ſedens gubernat omnem Angelicam creaturam. Ipſe ubique vniverſitatis [c] non ſolùm potens ſed & præſens, ſupra infraquè obſequi rectiſſimæ Voluntati ſuæ curſus temporum, motus corporum, nutus mentium, ordine utique pulcherrimo cogit; idquè cura tam vigili, ut ne puncto quidem aut iota vni (ut dicitur) horum omnium debitum ſubtrahere famulatum ullatenùs liceat: opera tamen tam facili, ut turbationem ſeu anxietatem ullam omninò Gubernator non ſentiat. Denique [d] attingit à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter, propellens inimicum, & infirmum fovens. Et in his omnibus rebus gubernandis, [e] adminiſtrandis, movendis, innovandis, formandis, nullis corporeis indiget inſtrumentis, qui omnia ſolo verbo & corpora creavit & ſpiritus. Solus (f) cùm docet Angelum ſive hominem ſcientiam, inſtrumentum non quærit noſtræ corporeæ auris, ſicut nec ſibi oris. Per ſe infunditur, per ſe innoteſcit, purus capitur à puris. Solus nullius indiget, ſolus & ſibi & omnibus de ſola omnipotenti voluntate ſufficiens. Intima ſanè [g] cuſtodia ſecretiſſimæ intentionis noſtræ non modò ex ipſo, verùm etiam per ipſum fiat neceſsè eſt: quam quidem humanus nequeat, ſed nec Angelicus quoque oculus penetrare. Sola eſt denique [h] quæ nec propter ſe, nec propter aliū ſolatio corporei inſtrumenti opus habet illa Majeſtas Divinâ, cujus omnipotentiâ arbitrio incunctanter præſtò eſt omne opus, omne altum inclinat, omne adverſum cedit, omne creatum fovet, etiam nullo interveniente vel ſubveniente ſolatio corporali ſive ſpirituali. Operatur quidem Deus immenſa [i] & innumera per ſubjectam creaturam corporalem, ſive ſpiritualem: ſed quaſi imperans, non quaſi mendicans. Ex ipſo ſunt (k) vigiliæ hominum utiles, circa opera utique manifeſtateis nimirùm cuſtodes homines deputavit Deus. Vigiles ſunt etiam Apoſtoli, (l) atque Apoſtolici Viri. Verè hi ſunt qui cuſtodiunt Civitatem, id eſt Eccleſiam; eòquè vigilantiùs cuſtodiunt, quò graviùs periclitantem conſpiciunt, à malo utique domeſtico & inteſtino, ſicut ſcriptum eſt: *Et inimici hominis domeſtici ejus.* Nequè enim pro qua uſque ad ſanguinem reſtiterunt, ſuo derelinquunt patrocinio deſtitutam: ſed protegunt & cuſtodiunt eam die ac nocte, hoc eſt, in vita & in morte ſua. Paſtores quoque (m) qui verè paſtores ſunt, licet tabernacula habeant de terra & in terra (corpora videlicet ſua) his diebus quibus nunc militant; non tamen de terra, ſed de cœleſtibus paſcuis greges Dominicos paſcere conſueverunt. Neque enim ſuam eis, ſed Domini prædicant voluntatem. Hi ſunt, (n) qui novam Sponſam cœleſti nupturam Sponſo, de quibus oportet, inſtruunt & informant, fidem docent, formam pietatis ac religionis tradunt. Paſtorum eſt (o) vigilare ſuper gregem propter tria neceſſaria, videlicet ad diſciplinam, ad cuſtodiam, ad preces. Ad *diſciplinam*, propter morum correctionem, ne grex commiſſus propriâ moleſtiâ deficiat. Ad *cuſtodiam*, propter diabolicam ſuggeſtionem, ne hoſtili ſeducantur calliditate. Ad *preces*, propter tentationum inſtantiam, ne vincantur puſillanimitate. Quàm boni vigiles, [p] qui nobis dormientibus ipſi pervigilant, quaſi rationem reddituri pro animabus noſtris. Quàm boni cuſtodes qui vigilantes animo atque in oratione pernoctantes, hoſtium inſidias ſagaciter explorant, anticipant conſilia malignantium, deprehendunt laqueos, eludunt tendiculas, retiacula diſſipant, machinamenta fruſtrantur. Hi ſunt fratrum amatores & populi Chriſtiani, qui multùm orant pro populo & univerſa ſancta civitate. Hi ſunt, qui multùm ſoliciti pro ſibi commiſſis Dominicis ovibus, cor ſuum tradunt ad vigilandum diluculò ad Dominum qui fecit illos, & in conſpectu Altiſſimi deprecantur. Præterea (q) ex Deo ſunt excubiæ Angelorum utiles, obſervantium ſecretiores motus, ſpiritualiter ſollicitantium, populſantium ſuggeſtores iniquos. Benè tecum agitur ô Mater Eccleſia, (r) benè tecum agitur in loco peregrinationis tuæ: de cælo & de terra venit auxilium tibi. Qui cuſtodiunt te, non dormitant neque dormiunt. Cuſtodes tui ſunt Angeli Sancti, vigiles tui ſunt ſpiritus & animę juſtorū. O Deus meus (s) quomodò me amas, Amor meus? quomodo me amas, ubique recordans mei, ubiq; zelans ſalutē egeni & pauperis, non ſolùm adverſùm homines ſuperbos, ſed etiam adverſùs ſublimes Angelos? In cęlo & in terra judicas Domine nocentes me, expugnans impugnantes me: ubique ſubvenis, ubique aſſiſtis, ubique à dextris es mihi Domine, ne commovear. Vnde pręſente te Domine Jeſu, (t) quantumlibet irruant hoſtes, imò non irruant ſed ruant, confluant undique, ſed ut effluant, & pereant à conſpectu Domini, quemadmodùm fluit cera à facie ignis. Quid enim metuam deficientes? quid trementes paueam? quid verear cadentes? Etſi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, dummodò tu mecum ſis Domine Deus meus. Quid autem magnum tanto & tanti repenſatur, (u) ſi pulvis exiguus totum ſe ad redamandom collegerit, quem illa nimirùm Majeſtas in amore præveniens, tota in opus ſalutis ejus intenta conſpicitur? Itane huic intenta eſt illa Majeſtas, (x) cui gubernatio pariter & adminiſtratio Vniverſitatis incumbit & cura ſæculorum, ad ſola transfertur negotia, imò ocia amoris hujus? Ita planè. Ipſa eſt enim Eccleſia electorum, de quibus Apoſtolus: *Omnia*, inquit, *propter electos*. Et cui dubium quòd gratia & miſericordia Dei ſit in ſanctos ejus, & reſpectus in electos illius? Ergo providentiam cæteris creaturis non negamus, curam Sponſa vendicat ſibi. Da mihi animā (y) nil amantem præter Deum, & quod propter Deum amandum eſt, cui vivere Chriſtus non tantùm ſit, ſed & diu jam fuerit; cui ſtudii & ocii ſit providere Deum in conſpectu ſuo ſemper; cui ſolicitè ambulare cum Domino Deo ſuo, non dico magna, ſed una voluntas ſit, & facultas non deſit: da, inquam, talem

a *Tract. de dilig. Deo cap. 5. nu. 14.* b *Ser. 17. in Cant. nu. 5.* c *Ser. 19. in Cant. nu. 4.* d *Ser. 16. in Cant. nu. 14.* e *Ser. 4. in Cant. num. 4.* f *Ser. 5. in Cant. num. 6.* g *Ser. 15. ſup. Pſal. 90. n. 3.* h *Ser. 6. in Cant. num. 1.* i *Ser. 5. in Cant. num. 6.* k *Ser. 15. ſup. Pſal. 90. nu. 3.* l *Ser. 77. in Cant. nu. 3.* m *Ser. 35. in Cant. nu. 2.* n *Ser. 76. in Cant. num. 7.* o *Ser. 11. inter Sermones parvos.*

p *Ser. 76. in Cant. num. 7.* q *Ser. 15. ſup. Pſal. 90. num. 3.* r *Serm. 77. in Cant. num. 4.* s *Serm. 17. in Cant. num. 7.* t *Serm. 7. ſup. Pſal. 90. num. 9.* u *Tract. de diligen. Deo cap. 4. num. 13.* x *Ser. 68. in Cant. num. 2.* y *Ser. 69. in Cant. nu. 2.*

Digitized by Google

talem animam, & ego non nego dignam Sponſi curâ, Majeſtatis reſpectu, Dominantis favore, ſollicitudine Gubernantis: & ſi voluerit gloriari, non erit inſipientis, tantùm ut qui gloriatur, in Domino glorietur. Cui ſit honor [z] & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

XII. *Gratias Agimus*

a IMPERATORI MVNDI.

DE ipſo enim (b) Propheta dicit: *Et erit omnis terra poſſeſſio eius*. Chriſtus hic eſt, qui poſſeſſionem ſibi vendicat & jure creationis, & merito redemptionis, & dono Patris. Cui enim alteri dictum eſt: *Poſtula à me, & dabo tibi hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ?* Non ſolùm autem regnat in terra, [c] verùm etiam in gehenna, imperium habens vitæ & mortis. Subjugavit ſibi (d) Pharaonis imperium, & cum triumpho nobili virtute propria cælos penetravit. Cruce ſiquidem (e) totum mundum ſimul & inferos ſubjugavit, qui regnavit à ligno fortis Jeſus. Gratias tibi Domine Jeſu, (f) qui exaltaſti virgam tuam ſuper mare, proſternens Cruci tuę ſuperbiam ſeculi, & ſubiiciens ei principatus & poteſtates. Viciſti Domine (g) Judæorum blaſphemias in patibulo, fortem alligaſti in atrio, & de ipſo mortis imperio triumphaſti. Confuſus eſt calumniator: raptor ſpoliatus eſt: novum genus potentię, hactenus victorioſa mors obſtupeſcit. Victa planè eſt (h) mors opus diaboli, & peccati pæna: victum eſt peccatum cauſa mortis: victus eſt & malignus ipſe peccati auctor & mortis. Nec modò victa ſunt hęc, ſed & judicata jam & damnata. Diffinita quidem, ſed nondum promulgata ſententia eſt. Vbi eſt mors (i) victoria tua? ubi eſt mors ſtimulus tuus? Abſorpta eſt mors in victoria: victor ab inferis pompa regreſſus eſt nobili. Ipſe eſt, (k) cui aſſiſtunt Angeli ad audiendam vocem ſermonum ejus. Stellæ vocantur, & dicunt: Adſumus. Ipſe eſt, (l) ante cujus thronum viginti quatuor Seniores deponunt coronas ſuas: & Virtutes omnes Angelicæ quidquid habent gloriæ vel decoris, totum ei adſcribunt, totum ei attribuunt. Hic talis & tantus, (m) cùm in forma Dei eſſet, *exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens*. Porrò obedientiæ nobis formam tribuit, (n) dum parentum imperio ipſe Imperator mundi humiliter ſubditus extitit. Ait enim Evangeliſta: (o) *Et erat ſubditus illis*. Quis quibus? Deus hominibus. Deus inquam, cui Angeli ſubditi ſunt, cui Principatus & Poteſtates obediunt, ſubditus erat Mariæ. Nec tantùm Mariæ, ſed etiam Ioſeph propter Mariam. Diſce homo obedire, (p) diſce terra ſubdi, diſce pulvis obtemperare. De Auctore tuo loquens Evangeliſta: *Et erat*, inquit, *ſubditus illis*: haud dubium quin Mariæ & Ioſeph. Erubeſce ſuperbe cinis: Deus ſe humiliat, & tu te exaltas? Deus ſe hominibus ſubdit, & tu dominari geſtiens hominibus, tuo te præponis Auctori? Venti & mare obediunt ei, (q) & omnia legem præfixam inconcuſſa retinent firmitate: tu verò ſolus peregrinus es, & Imperatoriæ decreta Majeſtatis non curas? Jesus cùm remanſiſſet in Ieruſalem, (r) & dixiſſet in his quæ Patris ſui erant oportere ſe eſſe, non acquieſcentibus parentibus ejus, ſequi illos in Nazareth non deſpexit, Magiſter diſcipulos, Deus homines, Verbum & Sapientia fabrum & fœminam. Magni conſilii Angelus (s) conſilium ſuum poſtponens conſilio vel magis voluntati mulieris unius & fabri pauperis, deſcendit, ita ut eſſet etiam ſubditus illis. Quis jam non erubeſcat obſtinatus eſſe in conſilio ſuo, quando ſuum Sapientia ipſa deſeruit? Quouſque vos (t) ſapientes eſtis in oculis veſtris? Deus ſe mortalibus credit & ſubdit, & vos in viis veſtris adhuc ambulatis? Eant ſuperbi, (u) inſoleſcant magis, extollantur, inflentur, appetant ſemper in cumulo apparere: tu verò non ſic, ſed Deo ſubjecta eſto anima mea, ſubjecta ex animo, ſubjecta cum fervore devotionis. Quod propterea ſanè dico, (x) quoniam eſt humilitas quam nobis veritas parit, & non habet calorem: & eſt humilitas quam charitas format, & inflammat. Atque hæc quidem in *affectu*, illa in *cognitione* conſiſtit. Illud voluntatis eſt, hoc neceſſitatis. *Semetipſum exinanivit* (inquit Apoſtolus) *formam ſervi accipiens*, & formam humilitatis tradens. Ipſe ſe exinanivit, ipſe ſe humiliavit, non neceſſitate iudicii, ſed noſtri charitate. Porrò (y) totius humilitatis ſumma in eo videtur conſiſtere, ſi voluntas noſtra Divinæ ſubjecta ſit voluntati. Scio quidem creaturam omnem, velit nolit, ſubjectam eſſe Creatori: ſed à creatura rationali voluntaria ſubjectio quæritur, ut voluntariè ſacrificet Domino, & confiteatur Nomini ejus quia bonum eſt. At verò ſubjectionem iſtam triplicem eſſe neceſsè eſt, ut quod certum eſt Deum *velle*, id nos velimus omninò: & quod certum eſt eum *nolle*, ſimiliter execremur & nos: quod autem incertum eſt utrum *velit* aut *nolit*, neque velimus ex toto, neque penitùs non velimus. Quod ipſe nobis præſtare dignetur, (z) cujus Regnum & Imperium ſine fine permanet in ſæcula ſæculorum. Amen.

XIII. *Gratias agimus*

a IVDICI VIVORVM ET MORTVORVM.

CHriſtus hic eſt, (b) qui de Morte meruit reſurrectionem, de Cruce iudicii poteſtatem; ut, quoniam in illa iniuſtè iudicatus eſt, de iſta iuſtam obtineret Iudicis cenſuram, ipſo poſt reſurrectionem dicente: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra*. Deus Pater dedit Filio iudicii poteſtatem, (c) non quia ſuus, ſed quia filius ho-

z *Ser. 3. in ult. Cœna num. 24.* a *Serm. de Paſſ. Dom. num. 5.* b *Lib. 3. de conſiderat. cap. 1. nu. 1.* c *Ser. 2. diver. n. 3.* d *Ser. de Paſſ. Dom. n. 17.* e *Tract. de vite myſt. cap. 36. num. 142.* f *Ser. de Adven. Dom. num. 3. & 6. pag. 601.* g *Ser. 1. in die Paſchæ num. 1.* h *Ser. de S. Malach. Epiſc. n. 4.* i *Tract. de 3. præcip. myſt. c. 7. nu. 23.* K *Ser. 40. diver. num. 5.* l *Ser. 1. in Dom. Palm. num. 3.* m *Tract. de 3. præcip. myſt. c. 6. nu. 10.* n *Ser. de Paſſ. Dom. n. 5.* o *Ser. 1. ſuper miſſus num. 7.* p *Ibid. num. 8.*

q *Ser. 40. diver. num. 5.* r *Serm. 19. in Cant. num. 9.* s *Ser. 3. de Reſurrect. Dom. num. 4.* t *Serm. 19. in Cant. num. 9.* u *Ser. 2. de verb. Eſa. num. 5.* x *Ser. 42. in Cant. num. 6. & 7.* y *Ser. 26. diver. num. 2.* z *Ser. 2. ſuper Sal. Reg. num. 11.* a *Serm. 2. in ult. Cœna num. 5.* b *Serm. 60 diver. num. 2.* c *Serm. 73. in Cant. num. 5.*

Digitized by Google

minis eſt. O verè Patrem miſericordiarum! vult per Hominem homines iudicari; quo in tanta trepidatione & perturbatione malorum, electis fiduciam præſtet naturæ ſimilitudo. Videbunt eum impii [d] in corona iuſtitiæ, & peribunt. Videbunt eum ſancti in corona gloriæ, & perpetualiter gaudebunt. O quàm grata [e] propter filios gratiæ apparebit blanda quædam viſio Hominis! ſanè firmamentum fidei, ſpei robur, fiduciæ augmentum, quòd ſcilicet gratia & miſericordia ſit in ſanctos ejus, & reſpectus in electos illius. De vultu tali [f] iudicium meum prodeat, opto, cui inſit amor, error abſit, & perturbatio. Sed neque huic diſſonat [g] promiſſio facta per Angelos, qui Domino Iesu aſſumpto, ita ad Apoſtolos loquebantur: *Hic* Iesus *qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet quemadmodum vidiſtis euntem in cælum*: hoc eſt, in hac ipſa corporis forma atque ſubſtantia. Quamvis & in priori adventu [h] recordatus ſit miſericordiæ ſuæ, & veritatis ſuæ domui Iſraeli; & in poſteriori aduentu licet iudicaturus ſit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate ſua: non tamen futurum iudicium fiet ſine miſericordia, niſi forte ei qui non fecerit miſericordiam. In primo adventu [i] venit in carne & infirmitate: in ſecundo veniet in gloria & majeſtate. Veniet inquam quærere nos [k] in illa tam ſingulari quàm univerſali proceſſione, cùm, præcedentibus omnibus Angelis & ſubſequentibus hominibus univerſis, deſcendet iudicare vivos & mortuos. Tunc videbitur cum poteſtate magna & majeſtate, qui priùs in infirmitate carnis latuerat. Veniet Dominus [l] expectantibus eum in veritate; veniet tanquam revertens à nuptiis inebriatus vino charitatis, & immemor iniquitatum noſtrarum. Veniet non expectantibus tanquam revertens à nuptiis, & tanquam potens crapulatus à vino; verè ebrius, & immemor miſerationum ſuarum. Tunc enim quantùm ad impios obliviſcetur miſereri Deus. Veniet in ira & indignatione tanquam furibundus. Sicut benignitas apparuit ultrà omnem ſpem, [m] ultra omnem æſtimationem; ita expectare poſſumus iudicii diſtrictionem. Immenſus eſt enim Deus, & infinitus in iuſtitia, ſicut & in miſericordia; multus ad ignoſcendum, multus ad vlciſcendum. Quis ille pudor erit, [n] quævè confuſio, poſt tanta beneficia tam ingratos, tam imperfectos, tam vacuos apparere ante faciem Dei noſtri? Sicut fluit cera à facie ignis, ſic peribunt peccatores à facie Dei. Quid tam pavendum, [o] quid tam plenum anxietatis & vehementiſſimæ ſollicitudinis excogitari poteſt, quàm iudicandum aſtare illi tam terrifico Tribunali, & incertam adhuc expectare ſub tam diſtricto Iudice ſententiam? Paueo gehennam, [p] paueo Iudicis vultum, ipſis quoque tremendum Angelicis Poteſtatibus. Contremiſco ab ira Potentis, à facie furoris ejus, à fragore ruentis mundi, à conflagratione elementorum, à tempeſtate valida, à voce Archangeli, & à verbo aſpero. Tu quoque ô homo, [q] qui adventum deſideras Salvatoris, time ſcrutinium Iudicis, time oculos ejus, time illum qui per Prophetam Sophoniam dicit; *Et erit in die illa, & ego ſcrutabor Ieruſalem in lucernis*. Acuto enim viſu eſt, nihil inſcrutatum relinquet oculus ejus. Scrutabitur renes & corda, ipſaque cogitatio hominis confitebitur illi. Quid tutum in Babylone, ſi Ieruſalem manet ſcrutinium? Puto enim hoc loco Prophetam Ieruſalem nomine deſignâſſe illos, qui in hoc ſæculo vitam ducunt Religioſam. Denique ait Pſalmiſta (r) ſub perſona Domini: *Cùm accepero tempus, ego iuſtitias iudicabo*. Vias iuſtorum (ni fallor) & actus eorum diſcuſſurum ſe & examinaturum dicit. Verendum valdè cùm ad hoc ventum fuerit, nè ſub tam ſubtili examine multæ noſtræ iuſtitiæ (ut putantur) peccata appareant. Vnum eſt tamen remedium, ſi noſmetipſos diiudicaverimus, non utique iudicabimur. Bonum iudicium quod me illi diſtricto Divinoquè iudicio ſubducit & abſcondit. Prorsùs horreo incidere in manus Dei viventis. Volo vultui iræ iudicatus præſentari, non iudicandus. Iudicemur interim, Fratres, [s] & terribilem illam expectationem præſenti ſtudeamus declinare iudicio. Non iudicabit Deus bis in idipſum. Spiritualis homo omnia diiudicat, (t) & ipſe à nemine iudicatur. Iudicabo proinde mala mea, iudicabo & bona. *Mala* melioribus curabo corrigere actibus, diluere lachrymis, punire ieiuniis. In *bonis* de me humiliter ſentiam, & iuxta præceptum Domini ſervum me inutilem reputabo, qui quod facere debui, tantum feci. Scrutemur iuxta Prophetam vias noſtras, (u) & ſtudia noſtra: & in eo ſe quiſque iudicet profeciſſe, non cùm non inuenerit quod reprehendat, ſed cùm quod invenerit reprehendet. Tunc te non fruſtra ſcrutatus es, ſi rurſùm opus eſſe ſcrutinio advertiſti. Et toties non te fefellit inquiſitio tua, quoties iterandum putaveris. Si autem ſemper hoc cùm opus eſt facis, ſemper facis. Scrutabor & ego vias meas, (x) & ſtudia mea; quo is qui ſcrutatus eſt Ieruſalem in lucernis, nihil inſcrutatum in me ſive indiſcuſſum inueniat. Neque enim iudicaturus eſt bis in idipſum. O Iesu bone, (y) miſerere mei. Eſto mihi Iesus, eſto mihi Salvator meus: miſerere mei, qui pro me pium cruorem fudiſti, non intres in iudicium cum ſervo tuo; quia nullus iuſtificabitur homo, niſi per teipſum ei peccatorum ſuorum tribuatur remiſſio. Non me tua iudiciaria ſententia premat, quem tua pietas levat. O Iesu Iesu, (z) utinam merear te videre mi Iesu. Equidem videbo te Deum Salvatorem meum, cùm tu veneris iudicare ſeculum per ignem. Sed rogo te per teipſum, & per illam quæ te genuit Matrem, ut cùm veneris ad iudicium, attrahas me ad teipſum; ut ubi nunc es, poſſim & ego eſſe tecum, qui vivis & regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia ſæcula ſeculorum. Amen.

GRA-

d *Ser. 50. diver. num. 1.* e *Ser. 73. in Cant. num. 5.* f *Lib. 5. de conſiderat. cap. 4. nu. 10.* g *Ser. 73. in Cant. num. 5.* h *Ser. 12. ſup. Pſal. 90. num. 9.* i *Ser. 5. de Adven. Dom. num. 1.* k *Ser. 2. de Aſcen. Dom. num. 4.* l *Ser. 1. in Dom. 1. poſt. oct. Epiph. nu. 1.* m *Ser. 1. in Epiph. Dom. num. 5.* n *Ser. 28. diver. num. 7.* o *Ser. 8. ſup. Pſalm. 90. num. 12.* p *Ser. 16. in Cant. num. 7.*

q *Ser. 55. in Cant. num. 2.* r *Ibidem. num. 3.* s *Ser. 8. ſup. Pſal. 90. num. 12.* t *Ser. 55. in Cant. num. 2.* u *Ser. 58. in Cant. num. 12.* x *Ser. 55. in Cant. num. 3.* y *Ser. 22. in ult. cœna num. 88.* z *Ser. 6. in ult. cœna. num. 43.*

Digitized by Google

XIV. *Gratias agimus*

a LARGITORI GRATVITO.

TOTVS ſiquidem (b) mihi datus eſt, & totus in meos uſus expenſus eſt. Nimirùm Dominus IESUS (c) non ſolùm conceptionem, ſed & vitam ſuam, & hoc per ſingulos ætatum gradus infantiæ, pueritiæ, adoleſcentiæ, juventutis mihi donavit: adijciens mortem, reſurrectionem, aſcenſionem, & miſſionem Spiritus Sancti. Hoc autem ideo, ut *Conceptio* ejus emundet meam: *Vita* ejus inſtruat meam: *Mors* ejus deſtruat meam: *Reſurrectio* ejus præcedat meam: *Aſcenſio* ejus præparet meam: porrò *Spiritus* adiuvat infirmitatem meam. Vita Chriſti, (d) vivendi mihi regula extitit, Mors à morte redemptio. Illa vitam inſtruxit, mortem iſta deſtruxit. In vita Chriſti (e) cognoſco vitam meam, ut ſicut ille paupertatis & obedientiæ, humilitatis & patientiæ, charitatis & miſericordiæ indeclinabiles ſemitas tenuit; ſic & ego eiſdem veſtigiis incedam, non declinans ad dexteram, neque ad ſiniſtram. In Morte autem ſua dedit mihi iuſtitiam ſuam, dirumpens iugum captivitatis meæ, & expugnans hoſtes qui ſunt in via vel iuxta viam, ut non apponant ampliùs nocere mihi. Ex nobis aſſumpſit, (f) quæ pro nobis ſuſtinuit, naſci, lactari, mori, ſepeliri. Mea eſt mortalitas Nati, mea infirmitas Parvuli, mea expiratio Crucifixi, mea Sepulti dormitio. Mihi data eſt paſſio Chriſti, (g) quia alteri dari non potuit. Numquid Angelo? Sed ille non eguit. Numquid diabolo? Sed ille non reſurgit. In qua nimirùm paſſione (h) ſicut totum hominem ſaluum fecit, ſic de toto ſe fecit hoſtiam ſalutarem: *Corpus* exponens tantis ſuppliciis & iniuriis, *animum* verò geminæ cujuſdam humaniſſimæ compaſſionis affectui: hinc quidem ſuper mœrore inconſolabili ſanctarum fœminarum, inde ſuper deſperatione & diſperſione diſcipulorum. In his quatuor crux Dominica fuit: & hæc omnia propter nos paſſus eſt, qui tanta charitate compaſſus eſt nobis. O quàm mirabilis eſt paſſio tua Domine IESU, (i) quæ paſſiones omnium noſtrûm propulſavit! propitiata eſt omnibus iniquitatibus noſtris, & nulli unquam peſti noſtræ inuenitur inefficax. Peccavi peccatum grande, (k) turbatur conſcientia, ſed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini mei recordabor. Nempè vulneratus eſt propter iniquitates noſtras. Quid tam ad mortem, quod non Chriſti morte ſalvetur? Proinde mors Chriſti eſt reverenda, (l) & præ omnibus Sacramentis affectuoſa. In hoc enim ſacramento pietas magis enituit, gratia plùs effulſit, charitas ampliùs radiavit. O quàm indebita miſeratio! (m) quàm gratuita & ſic probata dilectio! quàm inopinata dignatio! quàm ſtupenda dulcedo! quàm inuicta manſuetudo, Regem gloriæ pro deſpicatiſſimo vermiculo crucifigi! Ad mortem Chriſti (n) tria præcipuè reſpiciunt, non ſine timore, non ſine lachrymis & gemitu proſequenda: injuriarum multiformium *illatio*, manuum ac pedum in cruce *confixio*, ſepulchri ac ſepulti ſub militum excubiis *obſervatio*. Chriſtus Dominus (o) pro peccatis noſtris crucifixus eſt, & crucem amaram ſuis amatoribus dulcoravit. Mortuus eſt, & mortem necavit, ut viveremus per illum. Ad cumulum pietatis (p) tradidit in mortem Animam ſuam, & de proprio latere protulit precium ſatisfactionis quo placaret Deum Patrem. Per quod illum planè ad ſe verſiculum traxit: *Apud Dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio*. Prorsùs copioſa: quia non gutta, ſed unda Sanguinis largiter per quinque partes Corporis emanavit. O quàm munificus (q) factus eſt in Cruce bonus IESUS! quàm largè quæ habuit omnia tradidit! Ecce ipſis crucifixoribus ſuis orationis affectum, Latroni paradiſum, Matri filium, filio Matrem, mortuis vitam, manibus Patris Animam ſuam, toti mundo ſigna potentiæ ſuæ contulit: pro redimendo homine non ex parte, ſed totum Sanguinem ex multis & largis foraminibus effudit. Hunc verò Sanguinem (r) punctura veprium, foſſio manuum & pedum cum clavis, lateris apertio cum lancea militari fortiùs exprimentes, ad modum torrentis fuderunt extriuſecùs. Eratquè ille Sanguis precioſior cariorquè balſamo, per quem ſordium noſtrarum facta eſt mundatio. Cognoſce anima mea, (s) cognoſce: hic eſt Dominus Deus noſter, IESUS Chriſtus Salvator tuus, Vnigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inuentus eſt. Et ecce cum ſceleratis quomodo reputatus eſt, & quaſi leproſus & noviſſimus virorum æſtimatus eſt. Aſcendit Crucem, (t) mundo pro mundo expoſitus, & revelata facie ac diſcooperta fronte purgationem peccatorum faciens, probroſæ & auſteræ mortis non tam erubuit ignominiam, quàm nec pœnam exhorruit, ut nos opprobrio ſempiterno eriperet, reſtitueret gloriæ. Quid retribuam Domino (u) JESU Crucifixo pro omnibus his? Recordabor quamdiu fuero, (x) dolorum ejus, conuiciorum, ſputorum, colaphorum, ſubſannationum, exprobrationum, clavorum, horumquè ſimilium, quæ per eum & ſuper eum abundantius tranſierunt. Odor enim vitæ (y) ſpirat mihi in omnibus his. Horum vivifico odore ſpiritum meum, Domine JESU, à peccati morte reſuſcita: horum virtute ab aſtutiis Satanæ me cuſtodi, ac me conforta, ut jugum mandatorum tuorum ſuave mihi fiat. O Salvator meus, (z) nihil mihi quæſo ſine te dulceſcat, nihil pretioſum arrideat mihi: ſed da mihi bone IESU in te vivere, & pro amore tuo mori, qui pro me dignatus es amaræ mortis ſubire tormentum. Amen.

Gra-

a *Tract. de diligen. Deo cap. 5. n. 14.* b *Ser. 2. in Circumciſ. Dom. num. 4.* c *Ser. 2. in die Pent. nu. 5.* d *Tract. de exhort. ad milites templi cap. 11. nu. 18.* e *Ser. 2. in die Pent. nu. 5.* f *Ser. 75. in Cant. nu. 7.* g *Ser. in fer. 4. hebd. San. nu. 10.* h *Ser. 3. in Dom. Palm. n. 5.* i *Ser. in fer. 4. hebd. San. n. 1.* k *Ser. 61. in Cant. num. 3.* l *Ser. 2. in Cœna Dom. num. 4.* m *Ser. 22. diver. num. 9.* n *Ser. 2. in Cœna Dom. num. 5.*

o *Ser. de Paſſ. Dom. num. 1.* p *Ser. 22. in Cant. nu. 7.* q *Tract. de vite myſt. cap. 10. num. 4.* r *Ser. de excellen. Sacramen. num. 4.* s *Ser. de Paſſ. Dom. num. 15.* t *Tract. de exhort. ad milit. templi cap. 10. num. 17.* u *Tract. de diligen. Deo cap. 5. num. 14.* x *Serm. de Paſſ. Dom. num. 11.* y *Ibidem num. 13.* z *Lib. 3. de amore Dei cap. 34. num. 113.*

XV. *Gratias agimus*

a LEGISLATORI NOSTRO.

AB initio Deus primo homini modum præſcripſit,(b) mandatum contulit, dicens: *Ex omni ligno paradiſi comedes, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas*. Leviſſimum planè eſt mandatum, & larga omninò menſura: ſed tranſgreſſus eſt homo præſcriptum ſibi modum, & conſtitutum ſibi terminum prætergreſſus eſt. Adam pius fortè videtur [c] mulierem non contriſtando: ſed timorem Domini dereliquit, voci illius magis obediens quàm Divinæ. Unde & avertens ab eo faciem ſuam Deus, [d] vix tandem in diebus Abrahæ amici ſui placabilis fieri incipiens, rursùs modum inſtituit, legem promulgavit, ſed non priori ſimilem uſquequaque. Ea ſiquidem ad cautelam fuerat, hæc ad medelam. Ibi prohibitio facta eſt, ne ſuperfluitas ſubintraret: hîc jam indicta abſciſſio eſt, ut Sacramenti remedio, quæ ſubintraverat, tolleretur. Poſtremò illa quidem in arbore data eſt lex, ne fructu ejus veſceretur: hæc in proprio corpore, ut caro præputii ſcinderetur. Populo duræ cervicis (e) cultellus erat neceſſarius, & lapideis cordibus meritò cultri lapidei debebantur, qualibus à Jeſu Nave facta Circumciſio memoratur. Noſter autem JESUS tanquam Agnus manſuetus omnem auſteritatem abſtulit. Hujus quidem gratiâ (f) Sacramentum prius erat Circumciſio, ut originalis rubiginem culpæ, quæ manaverat à parentibus primis, cultellus eraderet: ſed veniente Domino, qui Agnus eſt totus ſuavis & mitis, optimè ſatis mutatum eſt, ut inveteratam rubiginem cum unctione Sancti Spiritus aqua dilueret, & acerbitas illa ceſſaret. Sic agit [g] miſericors Dominus. Duritiam duris congruam ſervis, filiis commutavit in manſuetudinem, ut rubiginem originalis peccati, quam vix cultellus eradere poterat, ex hoc jam cum unctione gratiæ facilè lavet aqua. Nihil ergo mirum, ſi pro diverſitate temporum mutata ſunt Sacramenta: ut daretur utriſque quod congruum erat eis. Ipſe verò Chriſtus utrumque ſuſcepit, ut tanquam lapis angularis utrique parieti cohæreret, ac ſi duarum capita corrigiarum conſuendo connecteret. Sed & propterea voluit circumcidi, [h] ut oſtenderet Auctorem ſe eſſe veteris legis, ſicut & Evangelii, quoniam qui per ſeipſum ait, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, &c.* ipſe idem per ſervum priùs dixerat: *Omnis anima, cujus præputii caro circumciſa non fuerit, peribit de populo ſuo*. Abrahæ & ſemini ejus, [i] Circumciſionis Sacramentum divinitùs traditum eſt, & uſque ad Baptiſmi tempora perduravit: quo uno ſubſtituto, vacâſſe cætera credimus. Per Baptiſmum tanquam rubrum tranſeuntes mare, [k] liberati ſumus per noſtrum Legislatorem Dominum Jeſum à ſervitute Ægyptiaca, qua ante Baptiſmi gratiam premebamur. Porrò legimus in Evangelio, [l] quoniam *videns turbas Jeſus, aſcendit in montem*. Prædicantem enim Dominum de civitatibus & caſtellis populi ſequebantur, & adhærebant ei affatu pariter & aſpectu illius delectati: quorum ſalvabat animas, ſanabat corpora. *Et cùm ſediſſet*, [m] *acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus*. Benè autem non turbæ, non quilibet de populo, ſed diſcipuli acceſſiſſe dicuntur: quatenùs ſicut Teſtamentum vetus datum legitur in monte Sina, ſolo Moyſe aſcendente, & populo expectante deorſùm: ſic & modò ſuſciperent montes pacem populo & colles juſtitiam: & velut in tenebris quibuſdam & in occulto diceretur Apoſtolis, quod poſtea dicerent in lumine: & audirent in aure, quod prædicarent poſtmodùm ſuper tecta. *Et aperiens os ſuum docebat eos*. Verè apertum eſt os ejus, in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ ſunt reconditi. Eſt verè ejus hæc doctrina, qui in Apocalypſi loquitur: *Ecce nova facio omnia*, qui per Prophetam ante prædixerat: *Attendite popule meus legem meam, aperiam os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi*. Puto [n] de charitate dictum eſſe in Pſalmo: *Lex Domini immaculata, convertens animas*: quòd ſola videlicet ſit, quæ ab amore ſui & mundi avertere poſſit animum, & in Deum dirigere. Lex item Domini immaculata, (o) charitas eſt, quæ non quod ſibi utile eſt quærit, ſed quod multis. Lex quoque Domini dicitur, ſive quòd ipſe ex ea vivat, ſive quòd eam nullus niſi ejus dono poſſideat. Quid verò in ſumma & beata illa Trinitate ſummam & ineffabilem illam conſervat unitatem, niſi charitas? Lex eſt ergo, & lex Domini charitas, quæ Trinitatem in unitate quodammodò cohibet, & colligat in vinculo pacis. Proinde (p) dulcis Dominus dulce mandatum propoſuit, dicens: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem ſicut dilexi vos*. Mandatum nobis proponit amoris, qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris in Sanguine ſuo. O bonum mandatum, mandatum dulce, mandatum delectabile, mandatum vitæ, mandatum ſalutis æternæ! Solus amor eſt, (q) quem à nobis Deus exigit, cùm beneficiis obruit. Plenitudo legis charitas eſt, & legem continet & Prophetas. Quia quidquid divina lege indicitur, vel interdicitur, ad ſolum amorem reducit. O homo (r) quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit: ſola dilectio ei ſufficit. Ait enim diſcipulis ſuis: (s) *Mandatum do vobis ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos*. Quid eſt novum? *Novum*, quia vetera ad novitatem perducit, & veteres homines transformat in juvenes. *Novum*, quia exuit veterem hominem, & induit novum, qui ſecundùm Deum creatus eſt in ſanctitate & juſtitia veritatis. *Novum*, quia olim genus humanum à paradiſi gaudiis expulſum, nunc & quotidie tranſmittit in cœlum. Proponit quoque Dominus nobis viæ laborem, [t] laboris mercedem. *Ego ſum*, inquit, *via, veritas, & vita*. Viam dicit humilitatem, quæ ducit ad veritatem. Altera labor, altera fructus laboris eſt. Unde ſciam, inquis, quòd ibi de humilitate locu-

a *Tract. de vite myſt. cap. 45. num. 173.* b *Serm. 2. in Circum. Dom. num. 1.* c *Serm. 2. in Annun. B. M. num. 3.* d *Serm. 2. in Circumciſ. Dom. num. 1.* e *Serm. 4. in Epiph. Dom. num. 1.* f *Ser. 1. in Cœna Dom. num. 2.* g *Serm. 4. in Epiph. Dom. 1. num. 2.* h *Ibidem num. 2.* i *Tract. 3. de quæſt. ad Hug. de S. Victore cap. 1. num. 4.* k *Tract. de vite myſt. cap. 45. num. 174.*

l *Serm. 1. de omn. San. num. 4.* m *Ibidem num. 6. & 7.* n *Epiſt. 11. num. 3.* o *Ibidem num. 4.* p *Serm. 5. in ult. cœna num. 31.* q *Lib. 2. de amore Dei cap. 3. num. 15.* r *Tract. de 3. præcep. myſt. cap. 6. num. 17.* s *Serm. 5. in ult. cœna num. 32.* t *Tract. de grad. humil. cap. 1. num. 1.*

locutus ſit, cùm indeterminatè dixerit: *Ego ſum via?* Audi apertiùs: *Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde*. Se ergo proponit humilitatis exemplum, manſuetudinis formam. Si imitaris eum, non ambulas in tenebris, ſed habebis lumen vitæ. Quid eſt lumen vitæ, niſi veritas? Qui autem (u) ad culmen humilitatis pervenient, veritatem proſpicient. *Etenim* (inquit Propheta David) *benedictionem dabit legislator*: quia qui dedit legem, dabit & benedictionem: hoc eſt, qui juſſit humilitatem, perducet ad veritatem. Quis verò eſt hic Legiſlator, niſi *dulcis & rectus Dominus, qui legem dedit delinquentibus in via?* In via quippè delinquunt, qui veritatem derelinquunt. Sed numquid vel ſic à dulci Domino derelinquuntur? Formam rectitudinis de cœlis attulit, (x) reliquit in terris: immiſcens ſanè & mittens dulcedinem rectitudinis in omnibus operibus ſuis, ſicut de eo ſanctus David prædixerat: *Dulcis & rectus Dominus, propter hoc legem dabit delinquentibus in via.* Ipſis ergo (y) dulcis & rectus Dominus legem dat viam humilitatis, per quam redeant ad agnitionem veritatis. Dat occaſionem recuperandæ ſalutis, quia *dulcis* eſt: non tamen abſque diſciplina legis, quia *rectus* eſt. *Dulcis*, quia perire non patitur: *Rectus*, quia punire non obliviſcitur. Cui ſit honor, (z) & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

XVI. *Gratias agimus* a LIBERATORI NOSTRO.

IN primo homine peccavimus omnes, (b) in ipſo cecidimus omnes. Cecidimus ſanè in carcerem luto pariter & lapidibus plenum. Cecidimus inquam ſuper acervum lapidum, (c) & in luto: unde non ſolùm inquinati, ſed etiam vulnerati, & graviter quaſſati ſumus. A planta pedis (d) uſque ad verticem capitis non erat in nobis ſanitas: erravimus ab utero, in utero damnati, antequam nati, quia de peccato & in peccato concepti. Exinde iacebamus captivi, (e) inquinati, conquaſſati, donec veniret deſideratus Gentibus qui nos redimeret, ablueret, adiuvaret. Ego enim audiens, (f) quia tranſit ante carcerem Filius magni Regis, cæpi altiùs gemere, & mirabiliùs exclamare, dicens: *Filii Dei, miſerere mei*. At ille ſicut benigniſſimus, *Quisnam*, inquit, *ille fletus & ululatus quem audio?* Et dicunt ei: Ipſe eſt Adam proditor ille quem Pater veſter tradi fecit in carcerem, donec cogitet quibus illum ſuppliciis faciat interire. Quid ageret cujus natura bonitas, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere? Deſcendit in carcerem, venit ut educeret vinctum de domo carceris. Sedebamus in tenebroſis, (g) & in umbra mortis per ignorantiam veritatis, ſedebamus vincti catenis delictorum. Deſcendit ad nos in carcerem non ut torqueret, ſed ut erueret de poteſtate tenebrarum. Et primò quidem veritatis Doctor depulit umbram ignorantiæ noſtræ, *luce ſapientiæ ſuæ*. Per *iuſtitiam* deinde quæ ex fide eſt, ſoluit funes peccatorum, gratis iuſtificans peccatorem. Quo gemino beneficio implevit ſermonem illum ſancti David: *Dominus ſoluit compeditos, Dominus illuminat cæcos*. Erat peccatori conſcientia carcer, (h) erant tortores ratio & memoria, atque hi quidem crudeles, auſteri & immites; ſed longè minùs rugientibus illis præparatis ad eſcam, quibus erat iamiamquè tradendus. Sed benedictus ſit Deus, qui non dedit me in captionem dentibus eorum. Benedictus inquam ſit Dominus, quia viſitavit & fecit redemptionem. Quid retribuam Domino (i) pro omnibus quæ retribuit mihi? Diligam te (k) Domine fortitudo mea, Domine firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus. Verè *liberator*, quia liberaſti me pauperem à potente, & inopem cui non erat adiutor: & liberaſti animam meam à perditione. Cùm enim (l) inferiori eam carceri & tortoribus tradere malignus acceleraret, ſed & corpus ipſum ignibus cremare perpetuis, ut digna periuriis fieret retributio membris: fortior ſupervenit. Intravit in carcerem IESUS, qui fortem alligans, ejus vaſa diripuit: ut quæ priùs erant in contumeliam, faceret in honorem. Contrivit portas æreas, & confregit ferreos vectes, vinctum de domo carceris & umbra mortis educens. Eſt libertas à *peccato*, (m) ſicut dicit Apoſtolus: *Cùm enim ſervi eſſetis peccati, liberi fuiſtis iuſtitiæ: nunc autem liberati à peccato, ſervi autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam.* Eſt item libertas à *miſeria*, de qua idem Apoſtolus: *Et ipſa*, inquit, *creatura liberabitur à ſervitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Qua quidē libertate Chriſtus nos liberabit, (n) cùm nos utique tradet regnum Deo, & Patri. De hac enim & item de illa quam diximus à peccato, puto quòd Iudæis aiebat: *Si vos filius liberaverit, verè liberi eritis*. *Vos autem*, (o) *qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis* non habentem ubi caput reclinaret Filium hominis, confitemini illi toto corde, tota anima, tota virtute, & ex ipſis medullis cordis gratias ei agite, dicentes: *Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium*. Et ut noveritis quàm magnum ſit beneficium hoc, & ſciatis quæ à Deo donata ſunt vobis, audite quod ſequitur: *Et à verbo aſpero*. Quod eſt hoc verbum aſperum, niſi, *Tollatur impius ne videat gloriam Dei?* O verbum aſperum, (p) ô ſermo durus! *Ite maledicti in ignem æternum*. Verbum item aſperum fuit, (q) quod protulit domus exaſperans populus Iudæorum: *Tolle, tolle, crucifige eum*. Quàm horribile verbum, quàm aſperum, quàm crudele! Verè dentes eorum arma & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Hoc verbum aſperum tu ſuſtinuiſti Domine IESU. Cur, niſi ut nos liberes à verbo aſpero? Sit iam pietatis tuæ, ut non ſuſtineamus nos, quod tu dignatus es ſuſtinere pro nobis. Vtinam mihi ſemper (r) à dextris ſis IESU bone: utinam ſemper teneas dextram meam. Scio enim & certus ſum, quoniam nulla nocebit adverſitas,

u Ibid. num. 2. x Ser. 3. in die Pentec. num. 6. y Tract. de grad. humil. cap. 1. num. 2. z Serm. 1. de Converſ. S. Pauli num. 8. a Tract. de 2. præcip. myſt. cap. 6. num. 17. b Serm. 2. in oct. Paſchæ num. 4. c Serm. 1. in cœna Dom. num. 3. d Serm. 2. in die Pent. num. 3. e Serm. 2. in oct. Paſchæ num. 4. f Serm. 3. in Circumc. num. 4. g Serm. 22. in Cant. num. 7.

h Serm. 2. in Aſſumpt. B. M. num. 4. i Serm. 22. divers. num. 6. k Tract. de 3. præcip. myſt. cap 6. num. 17 l Serm. 2. in Aſſumpt. B. M. num. 4. m Tract. de grat. & lib. arb. cap. 3. num. 6. n Ibid. num. 7. o Serm. 3. ſup. Pſal. 90. num. 2. p Tract. de diligen. Deo cap. 4. num. 11. q Serm. 3 ſup. Pſalm. 90. num. 2. r Serm. 7. ſup. Pſalm. 90. num. 12.

Digitized by Google

ſitas, ſi nulla dominetur iniquitas. *Felix*, (s) qui te conſolatorem & adiutorem habet, adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. At quàm *felicior* quem jam eripuiſti tantis malis: quàm felicior qui jam exemptus de laqueo venantium, qui jam raptus eſt ne malitia mutet intellectum illius, aut ne fictio decipiat animam ejus. Longè tamen præ his omnibus *feliciſſimus* ille erit, quem aſſumpſeris ad teipſum, quem repleveris in bonis domus tuæ, & claritati tuæ conformaveris eum. Quid enim felicius, (t) quàm perfrui viſione Dei? quidue beatius, quàm dilecta illa tua viſio Domine Deus? Hanc anima mea peccatrix concupiſcit, & quia eam adhuc non habet, quodammodò languet & deficit: ſed ſpero in Domino Iesu Chriſto, quòd in carne mea videbo Deum Salvatorem meum. Vos autem, (u) qui divitias hujus ſæculi penitùs reliquiſtis, agite gratias Deo, exultate & dicite: *Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aſpero*. Exultate inquam, Fratres mei; ſed adhuc interim cum tremore. Lætos vos eſſe volo, ſed nondum ſecuros. Nam liberatio plena atque perfecta (x) ante diem ſepulturæ eſſe non poterit, eò quòd maneat iugum grave ſuper filios Adam à die exitus de ventre matris eorum uſque in diem ſepulturæ in matrem omnium. In hac utique die (y) erit vox liberati: *Conuertere anima mea in requiem tuam: quia Dominus benefecit tibi: quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lacbrymis, pedes meos à lapſu.* Quod ipſe Deus Pater nobis (z) per Filium ſuum Dominum noſtrum Iesum Chriſtum præſtare dignetur, qui vivit & regnat cum eodem Patre in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

XVII. *Gratias agimus* a Magistro nostro.

Ipſe eſt enim (b) Magiſter & Dominus, cujus ſchola eſt in terris, cathedra in cœlis. In Thronis (c) ſedet Deus. In his Spiritibus ſpeciali quodam ſtupendæ dignationis munere Divina elegit reſidere Majeſtas. Quòd ſi ſeſſio ſignificat magiſterium: puto illum qui unus eſt nobis Magiſter in cœlo & in terra, Dei Sapientiam Chriſtum, cùm aliàs quidem ubique attingat propter munditiam ſuam, ſpecialiùs iſtos Spiritus atque principaliùs tanquam propriam ſedem ſuâ illuſtrare præſentiâ, & inde tanquam de ſolemni auditorio docere Angelum, docere hominem ſcientiam. De illo accubitu Diſcipulis intonat, (d) inſtruit, docet per Spiritum Sanctum, & per ipſos intonat gentibus cunctis. Inde eſt, (e) quòd novellæ adhuc Eccleſiæ loquens, dicit: *Vos vocatis me Magiſter & Domine, & benè dicitis: ſum etenim*. Ego ſum (f) Magiſter: ego ſum Dominus. Ego ſum Magiſter ſine errore: ego ſum Magiſter ſine falſitate. Ego ſum Magiſter bonitatis: ego ſum Magiſter ſanctitatis. Qui ſequitur me benè vadit, ambulare malè non poterit. Ego ſum Dominus vitæ, Dominus mortis, Dominus cæli, Dominus terræ, Creator cunctorum, & Dominus omnium. Ad te igitur (g) libenter accedimus Domine Iesu, diſcipuli ad Magiſtrum, ſervi ad Dominum. Tu es enim (h) vnus Magiſter in cœlo & in terra. Tu es Filius Dei, (i) & Dominus noſter Iesus Chriſtus, qui de cœlo ad hoc miſſus es, ut nobis præires in via virtutum, & legem vitæ & diſciplinæ tuo nobis exemplo dares, & erudires nos ſicut temetipſum. Veniſti Domine propter nos (k) non ſolùm redimendos Sanguinis effuſione, ſed & docendos verbis, & exemplis nihilominùs inſtruendos. Sicut enim penitùs erat inutile viam ſcire, ſi detineremur in carcere: ita redimi non profuiſſet, ſi viæ ignaros qui primus inueniret, primus reduceret in carcerem retrudendos. Itaque Sanctus ille Emmanuel (l) terris intulit magiſterium diſciplinæ cæleſtis, dum ſupernæ illius Ieruſalem quod eſt mater noſtra, viſibilis quædam imago & ſpecies decoris ejus per ipſum nobis & in ipſo expreſſa innotuit. Sanè & Eccleſia (m) non ante currere valuit in odore ſui Salamonis, quouſque is qui ab æterno ex Patre Sapientia erat, factus eſt ei in tempore à Patre ſapientia, quo ipſius odorem percipere poſſet. Currebant in odore ſapientiæ (n) qui miſſi fuerant à Phariſæis, cùm reverſi dicerent: *Nunquam homo ſic locutus eſt*. Vtique admirantes doctrinam, & confitentes ſapientiam. Currebat in hoc ipſo odore ſanctus Nicodemus, qui venit ad Iesvm nocte, in ſplendore multo ſapientiæ: de multis quippè inſtructus edoctuſquè receſſit. Nec fruſtra (o) in terris viſus eſt Homo cæleſtis, cùm de terrenis cæleſtes quàm plurimos fecerit ſibi ſimiles, ut ſit quod legitur: *Qualis cæleſtis, tales & cæleſtes*. Extunc igitur in terra vivitur more cæleſtium, dum inſtar ſupernæ illius beatæquè creaturæ Angelicæ, hæc quoque quæ à finibus terræ venit audire ſapientiam Salamonis, cæleſti Viro nihilominùs caſto inhæret amore: etſi necdum quomodo illa juncta per ſpeciem, tamen ſponſata per fidem, juxta promiſſum Dei dicentis per Prophetam Oſeam: *Sponſavi te mihi in miſericordia & miſerationibus, ſponſavi te mihi in fide*. Non tù me elegiſti, [p] ſed ego elegi te: nec ut te eligerem, tua inveni merita, ſed præveni. Ita ergo in fide deſponſavi te mihi, & non in operibus legis: deſponſaviquè in juſtitia, ſed juſtitia quæ ex fide eſt, non ex lege. Unde Eccleſia magis [q] magiſquè conformari ſatagit formæ quæ de cælo venit, diſcens ab ea verecunda eſſe & ſobria, diſcens pudica & ſancta, diſcens patiens atquè compatiens, poſtremò diſcens eſſe mitis & humilis corde. Et ideo moribus hujuſcemodi contendit & abſens placere ei, in quem Angeli proſpicere concupiſcunt: ut dum deſiderio fervet angelico, probet ſe proinde civem ſanctorum, & domeſticam Dei, probet dilectam, probet ſponſam. Sicut enim [r] naturaliter ad imaginem Dei creati ſumus: ita ad morum

s *Ser. 16. ſup. Pſal. 90. num. 3.* t *Serm. 10. in vlt. cæna Dom. num. 73.* u *Serm. 3. ſup. Pſalm. 90. num. 4.* x *Serm. 16. ſup. Pſalm. 90. num. 2.* y *Ibidem num. 3.* z *Serm. 10. in vlt. cæna num. 81.* a *Serm. 8. diuer. num. 6.* b *Serm. 40. diuer. num. 1.* c *Serm. 19. in Cant. num. 5.* d *Serm. 2. in vlt. cæna num. 13.* e *Serm. 8. diuer. num. 7.* f *Serm. 2. in vlt. cæna num. 13.*

g *Serm. 40. diverſ. num. 1.* h *Tract. de quæſt. ad Hug. de Vict. cap. 1. num. 2.* i *Opuſculo, Ad quid veniſti cap. 24.* k *Serm. 3. in Circumciſ. num. 1.* l *Serm. 27. in Cant. num. 7.* m *Serm. 22. in Cant. num. 1.* n *Ibidem num. 10.* o *Serm. 27. in Cant. num. 7.* p *Serm. 67. in Cant. num. 11.* q *Serm. 27. in Cant. num. 7.* r *Opuſc. Ad quid veniſti cap. 24.*

Digitized by Google

rum ejus ſimilitudinem pro noſtra poſſibilitate conformemur, qui ejus imaginem fœdavimus. Quantò enim quilibet ſe virtutum imitatione conformare Chriſto ſtuduerit; tantò ei propinquior in patria, & ſimilior in gloriæ claritate erit. Proinde [s] omnis actio Chriſti ſit tua lectio, & omnis vita ejus ſit tua doctrina. Deſcribe in corde tuo mores ejus, [t] quàm humiliter ſe habuerit inter homines, quàm benignè inter diſcipulos, quàm modeſtè comedendo & bibendo; quàm miſericors fuerit ſuper peccatores, quibus ſe ſimilem fecit per omnia; quomodo nullum ſprevit vel horruit, etiamſi eſſet leproſus: quomodo divitibus non adulabatur. Non anxius pro corporis neceſſitate erat. Quàm verecundus in viſu erat, quàm patiens in contumeliis, quàm mitis in reſponſionibus. Non enim ſtuduit ſe vindicare in verbo mordaci & amaro: ſed blanda & humili reſponſione alterius malitiam ſanabat. Hæc eſt [u] ſchola Chriſti. Hæc eſt doctrina Spiritus Sancti. Si quis de hac ſchola exierit, & in hac doctrina non perſeveraverit: mihi credite, Fratres mei, in æternum peribit. Quiſquis in ſchola Chriſti non proficit, [x] ejus indignus eſt magiſterio. Diſcipulis autem [y] Chriſti imitatoribus dabitur ipſa multitudo dulcedinis, divitiæ æternæ beatitudinis, gaudia æternæ felicitatis. Quæ quidem gaudia [z] ipſe nobis largiri dignetur, qui in Trinitate perfecta regnat & vivit Deus benedictus per omnia ſæcula ſeculorum. Amen.

XVIII. *Gratias agimus*

a MEDIATORI DEI ET HOMINUM.

IPſe enim eſt, [b] per quem reconciliati pacem habemus ad Deum. Tempore nempè ſuo rorantibus cælis deſuper, [c] & nubibus pluentibus juſtum, aperta eſt terra, & germinavit Salvatorem, per quem facta eſt cæli terræquè reconciliatio. Unde [d] in hujus Mediatoris ortu inquiunt Angeli: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Agnoſce homo (e) Mediatorem Dei & hominum, qui ab ipſo Nativitatis ſuæ exordio divinis humana ſociat, ima ſummis. Naſcitur ex muliere, ſed cui fœcunditatis fructus ſic accedat, ut non decidat flos virginitatis. Panis involuitur, ſed panni ipſi Angelicis laudibus honorantur. Abſconditur in præſepio, ſed proditur ſtellâ de cælo. Sed [f] qualis Mediator eſt, inquies, qui in ſtabulo naſcitur, in præſepio ponitur, pannis involuitur ſicut cæteri, plorat ut cæteri, denique infans jacet ut cæteri conſueverunt? Magnus planè Mediator eſt etiam in his omnibus quæ ad pacem ſunt, non perſunctoriè, ſed efficaciter quærens. Infans quidem eſt ſed Verbum Infans, cujus ne ipſa quidem infantia tacet: *Conſolamini*, inquit, *conſolamini, dicit Dominus Deus veſter*, dicit hoc Emmanuel nobiſcum Deus. Hoc clamat ſtabulum, curando ſeſe homini qui in latrones inciderat, præparari. Hoc clamat præſepe, eidem homini qui jumentis comparatus fuerat, pabulum miniſtrari. Hoc clamant lachrymæ, hoc clamant panni ejuſdem ipſius hominis cruenta jam vulnera ablui & detergi. Cæterùm [g] inquies: Fidelis planè & potens eſt Mediator Dei & hominum Homo Chriſtus Jeſus, ſed Divinam in eo reverentur homines Majeſtatem. Abſorpta videtur in Deitate humanitas, non quòd mutata ſit ſubſtantia, ſed affectio deificata. Denique Deus noſter ignis conſumens eſt. Quidni vereatur peccator accedere, ne quemadmodùm fluit cera à facie ignis, ſic pereat ipſe à facie Dei? Noli timere, ô homo, [h] non venit cum armis: non puniendum, ſed ſalvandum requirit. Et ne fortè dicas etiam nunc: *Vocem tuam audivi, & abſcondi me?* Ecce Infans eſt, & ſine voce: nam vagientis vox magis miſeranda eſt, quàm tremenda. Aut ſi cui fortè terribilis, ſed non tibi. Paruulus factus eſt, tenera membra Virgo Mater pannis alligat, & adhuc timore trepidas? Vel in hoc ſcies quia non venit perdere te, ſed ſalvare: eripere, & non ligare. Benedictus ſit Deus Pater, (i) qui propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit nos, Filium ſuum dilectum, in quo ei benè complacuit, miſit: per quem reconciliati pacem habemus ad eum, ut idem ſit nobis reconciliationis hujus & Mediator & Obſes. Non eſt quòd vereamur ſub tam pio Mediatore, non eſt quòd de tam fido Obſide dubitemus. Chriſtus JESUS Mediator fidelis, (k) ſicut in perſona una Dei hominiſquè ſubſtantiam copulavit ineffabili ſacramento: ſic & in ipſa reconciliatione conſilio uſus altiſſimo, mediam non deſeruit æquitatem; utriſque tribuens quæ oportebat, honorem Deo, homini miſerationem. Hæc enim eſt optima inter offenſum Dominum & reum ſervum forma compoſitionis, ut nec honorandi Domini zelo ſervus opprimatur auſteriori ſententia: nec rursùm dum huic ſervo immoderatiùs condeſcenditur, Dominus ipſe debito ſuo fraudetur honore. In terris viſus (l) & cum hominibus converſatus, medius noſtrûm quem neſciebamus ſtetit, verus quidem Emmanuel, nobiſcum Deus, nobiſcum ſtans, ſed pro Patre. Quòd enim nobiſcum ſtetit, adjutorium; quòd pro Patre ſtetit, zelum deſignat. Paternam namque quærebat in omnibus gloriam, cujus & venerat facere voluntatem. Denique (m) fideli reconciliatori Chriſto nec timoris ſpiritus defuit, quo Patri ſemper reverentiam exhiberet, ſemper ei deferret, ſemper gloriam ejus quæreret: nec ſpiritus pietatis, quo miſericorditer compateretur hominibus. Unde & neceſſarium habuit ſpiritum quoque ſcientiæ, per quem timoris pariter & pietatis diſtributio fieret inconfuſa. Hoc utique modo (n) ad Patrem Mediator noſter habuit timorem, quaſi ſursùm; ad miſerum verò hominem reconciliandum pietatem, quaſi deorsùm: ad utrumque verò ſcientiam, ſciens, quid cuique eſſet exhibendum. Sicut autem Mediator noſter duas naturas, (o) humanitatem videlicet & divinitatem conjunxit in una natura: ita ſingula ejus opera ad hanc,

ſive

s *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 12.* t *Opuſc. Ad quid veniſti cap. 24.* u *Serm. 5. in vlt. Cœna num. 36.* x *Epiſt. 341. num. 1.* y *Serm. 2. in vlt. cœna num. 36.* z *Ibidem.* a *Serm. 2. in Cant. num. 2.* b *Serm. 1. de omn. Sanct. num. 14.* c *Serm. 22. in Cant. num. 5.* d *Serm. de Annunc. B. M. num. 2.* e *Serm. 1 in Circumciſ. Dom. num. 2.* f *Serm. 5. in Nat. Dom. num. 1.*

g *Serm. 1. de Virg. Deip. num. 1.* h *Serm. 1. in Nat. Dom. num. 3.* i *Serm. 5. in Natiu Dom. num. 1.* k *Serm. 2. in Annunc. B. M. num. 2.* l *Serm. 5. de verb. Eſa. nu. 3.* m *Serm. 2. in Annunc. B. M. num. 2.* n *Lib. 2. de amore Dei cap. 12. num. 36.* o *Serm. de verb. Sapien. num. 7. tom. 6 pag. 771.*

Digitized by Google

ſive illam neceſsè eſt pertinere naturam. Ad hanc ſiquidem miſeria, ſed ad illam pertinet potentia. Quidquid miſeriæ paſſus eſt, ex homine contraxit: quidquid potenter operatus eſt, à Patre habuit. Tempus verò reconciliationis extunc cæpit, (p) & ſtatum habuit, quouſque patratum eſt myſterium noſtræ redemptionis: quando immolata ſalutaris hoſtia nos reconciliavit, Chriſtus. Ipſe enim eſt, (q) qui pacificavit in Sanguine ſuo quę in cælis ſunt & quæ ſuper terram, Mediator Dei & hominum Homo Chriſtus Jesus. Vox ſiquidem Sanguinis ejus (r) invaluit multò plùs, quàm vox ſanguinis Abel: clamans in cordibus electorum, remiſſionem peccatorum. Clamat clavus, (s) clamat vulnus, quòd verè Deus ſit in Chriſto mundum reconcilians ſibi. Minoratus eſt Chriſtus paulominùs ab Angelis, (t) factuſquè eſt Dei & hominum Mediator, ac velut lapis angularis, pacificavit per ſuum Sanguinem quæ in cælis ſunt, & quæ ſuper terram. Ruptus eſt paries inimicitiarum, (u) quæ inter cælum & terram Protoplaſtorum inobedientia conſtruxerat: confæderata ſunt terrenis cæleſtia, & obviaverunt ſibi in oſculo pacis. Fideliſſimus planè & benigniſſimus Mediator, (x) qui quidem non diſcrevit, ſed fecit utraque unum, medium parietem maceriæ ſolvens, donans nobis omnia delicta, delens quod adversùm nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud Cruci: expolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter palàm triumphans illos, pacificanſquè per Sanguinem ſuum quæ ſunt in cælis, & quæ ſuper terram. Propterea (y) ſecurus ſuſcipio Mediatorem Dei Filium, quem agnoſco & meum. Minimè planè jam mihi ſuſpectus erit. Frater enim & caro mea eſt. Puto autem, ſpernere me jam non poterit os de oſſibus meis, & caro de carne mea. Qui cum Patre (z) & Spiritù Sancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

XIX. *Gratias agimus*

a MEDICO ANIMARUM NOSTRARUM.

Cujus tota diſpenſatio, (b) quam exhibuit in carne, medicina ſalutis eſt. Veniebat ungere contritiones noſtras, (c) ac lenire dolores: ideoquè venit unctus, venit manſuetus & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus invocantibus ſe. Sciebat ſe ad infirmos deſcendere, exhibuit ſe qualem oportuit. Hìc attendamus pium Medicum, (d) attendamus Medicum ſapientem. Conſideremus diligentiùs quàm nova medicamina portaverit, videamus quàm nonmodò precioſas, ſed & ſpecioſas attulerit medicinas: non ſolùm perutiles ad ſanitatis fructum, ſed & delectabiles ad aſpectum, & ſuaves ad guſtum. Et quoniam multæ erant infirmitates, (e) multa quoque providus Medicus medicamina curavit afferre. Attulit Spiritum ſapientiæ & intellectus, Spiritum conſilii & fortitudinis, Spiritum ſcientiæ & pietatis, & Spiritum timoris Domini. Videtis (f) quot phialas plenas odoramentis cæleſtis Medicus præparavit ad ſananda vulnera illius miſeri qui incidit in latrones? Septem ſunt numero. Spiritus autem vitæ erat in phialis. Ex his profectò infudit *oleum* meis vulneribus. Infudit & *vinum*, ſed minùs quàm olei. Sic nempè congruebat infirmitatibus meis, ut miſericordiam ſuperexaltaret judicio, quemadmodùm vino oleum ſuperfertur infuſum. Attulit proinde quinque cados olei, vini nonniſi duos. Vinum ſiquidem timor tantùm & fortitudo fuère, reliqua quinque oleum propria ſuavitate deſignat. O Sapientia, (g) quanta arte medendi in vino & oleo animæ meæ ſanitatem reſtauras, fortiter ſuavis, & ſuaviter fortis. Fortis pro me, & ſuavis mihi. Denique attingis à fine uſque ad finem fortiter, & diſponis omnia ſuaviter, propellens inimicum, & infirmum fovens. Sana me Domine & ſanabor, pſallam & confitebor Nomini tuo & dicam: *Oleum effuſum nomen tuum*. Non vinum effuſum (nolo enim ut intres in judicium cum ſervo tuo) ſed oleum, quia coronas me in miſericordia & miſerationibus. Oleum planè, quod dùm ſupernatat cunctis quibus immiſcetur liquoribus, liquidò illud deſignans Nomen, quod eſt ſuper omne nomen. Qualitas olei eſt, (h) quod ungit & lenit dolorem, & eſt medicina. Nomen Jeſu invocatum lenit & ungit, & eſt medicina. Triſtatur aliquis noſtrûm? (i) veniat in cor Jeſus, & inde ſaliat in os, & ecce ad exortum Nominus lumen, nubilum omne diffugit, redit ſerenum. Labitur quis in crimen, currit inſuper ad laqueum mortis deſperando? nonne ſi invocet Nomen vitæ, confeſtim reſpirabit ad vitam? Hoc tibi electarium habes ô anima mea, (k) reconditum in vaſculo vocabuli hujus quod eſt JESUS, ſalutiferum certè, quodquè nulli unquam peſti tuæ inveniatur inefficax. Semper tibi in ſinu ſit, ſemper in manu, quo tui omnes in JESUM & ſenſus dirigantur & actus. Habes inquam in Nomine JESU unde actus tuos vel pravos corrigas, vel minùs perfectos adimpleas: itemquè tuos ſenſus aut ſerves ne corrumpantur, aut ſi corrumpantur, ſanes. Cùm ergo venit Dei Filius, (l) factus eſt homo qui erat Deus, tanquam medicus bonus dedit præcepta, quibus obſervatis reformaretur ſalus. Ut verò præceptis faceret fidem, exhibuit ſigna. Neſciebam, (m) ſanus mihi videbar: & ecce mittitur Virginis filius, Filius Dei Altiſſimi, & jubetur occidi, ut vulneribus meis precioſo Sanguinis balſamo medeatur. Agnoſce anima mea, quàm gravia ſunt vulnera tua, pro quibus neceſsè fuit Dominum Chriſtum vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortem, & mortem ſempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei Filius moreretur. Collige tibi (n) guttas gratiſſimas: ecce in quanta multitudine diſtillant de manibus ſimul & pedibus, necnon de latere Crucifixi Chriſti Jeſu,

Non

p *Tract. de 3. præcep. myſt. cap. 4. num. 5.* q *Ser. 1. de omn. Sanct. nu. 14.* r *Ser. 1. de Annunc. B. M. num. 4.* s *Ser. 61. in Cant. num. 4.* t *Ser. 1. in Purificat. B. M. n. 3.* u *Ser. 3. de Virg. Deip. nu. 5.* x *Ser. de S. Mart. Epiſc. num. 4.* y *Serm. 2. in Cant. num. 4.* z *Ibidem num. 8.* a *Serm. 1. de Advent. Dom. num. 8.* b *Serm. 3. de Reſur. Dom. num. 1.* c *Serm. 16. in Cant. num. 12.* d *Serm. 4. in vigil. Nat. Dom. num. 2.* e *Serm. 16. in Cant. num. 12.*

f *Ibidem nu. 13.* g *Ibidem nu. 14.* h *Serm. 15. in Cant. nu. 5.* i *Ibidem nu. 6.* k *Ibidem nu. 7.* l *Serm. 45. div. nu. 4.* m *Ser. 3. in Nat. Dom. num. 4.* n *Tract. de vite myſt. cap. 43. num. 162.*

Digitized by Google

Non eſt morbus animæ, cui his guttis mederi non poſſis. Collige tantùm ſtillas Sanguinis rubicundi, & tanquam pillulas (ſine quibus eſſe nolo) in cubiculo cordis tui reconde. Erit tibi illarum ſapor & odor in medicinam ſalubrem, morbos ſi qui fuerint repellentem, venturoſquè caventem. Hæc eſt dulciſſima medicina, [o] quæ morbum omnem expellit, vires atque virtutes non habenti acquirit: quæ non ſolùm ſanat ægrotos, ſed etiam vivificat mortuos: Peccavi peccatum grande, [p] turbatur conſcientia, ſed non perturbabitur. Quoniam [q] ſi diligenter obſervem præcepta Medici, erit etiam conſolationis occaſio. Sicut enim gravem agnoſco morbum, cui tanta apponitur medicina; ſic & ex hoc ipſo non incurabilem eſſe conjecto. Neque enim precioſiſſimas ſpecies fruſtra inſumeret Medicus ſapiens, imò Sapientia ipſa. Porrò fruſtra inſumi conſtat non ſolùm ſi abſque eis facilis eſſet curatio, ſed multò magis, ſi & cum eis ſit impoſſibilis. Proinde & vos qui in puluere eſtis, (r) expergiſcimini & laudate. Ecce Dominus venit cum ſalute, venit cum unguentis, venit cum gloria: neque enim ſine ſalute JESUS, neque ſine unctione Chriſtus, nec ſine gloria venit Dei Filius. Siquidem ipſe eſt ſalus, ipſe eſt unctio, ipſe eſt gloria. Venit Medicus ad ægrotos, [s] Redemptor ad venditos, ad errantes Via, ad mortuos Vita venit: quippè qui proiiciat in profundum maris omnia peccata noſtra, qui ſanet omnes infirmitates noſtras, qui nos pro pris humeris ad propriæ dignitatis reportet originem. Reſpirate perditi, [t] venit Jeſus quærere & ſaluum facere quod perierat. Morbidi convaleſcite, venit Chriſtus qui contritos corde ſanat unctione miſericordiæ ſuæ. Exultate quicunque eſtis grandia concupiſcentes, deſcendit ad vos Filius Dei, ut regni ſui faciat cohæredes. Ad te igitur (u) libenter accedimus Domine Jeſu, infirmi ad Medicum. Tu es enim ille eximius Medicus, qui ſolo verbo reſtauras univerſa. En ad tactum corporeę manus tuæ (x) curatur lepra, fugatur cæcitas, auditus reparatur, lingua muta reſoluitur, Petrus diſcipulus propè merſus erigitur. Obſecro (y) Domine ſana me, & ſanabor: ſaluum me fac, & ſaluus ero: glorifica, & ero glorioſus. Sic nempè benedicet anima mea Domino meo, & omnia quæ intra me ſunt, Nomini ſancto ejus, cùm ſcilicet propitiatus fueris omnibus iniquitatibus meis, cùm ſanaveris omnes infirmitates meas, cùm repleveris in bonis deſiderium meum. Quare enim vocamus Nomen ejus JESUM, niſi quia ipſe ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum? Aut quare Chriſtus nominari voluit, niſi quia computreſcere faciet iugum à facie olei? Item quarè Filius Dei factus eſt homo, niſi ut homines faceret filios Dei? O bone JESU [z] eſto meum gaudium, qui es futurus præmium. Sit mea in te gloria in ſæculum ſæculi, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivis & regnas Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

o *Ser. 11. in ult. cæna num. 85.* p *Ser. 61. in Cant. num. 3.* q *Ser. 3. in Nat. Dom. num. 5.* r *Ser. 1. in vig. Nat. Dom. num. 2.* s *Ser. 3. in vig. Nat. Dom. num. 1.* t *Ser. 1. in vig. Nat. Dom. num. 2.* u *Ser. 40. diver. num. 1.* x *Ser. 6. in Cant. num. 7.* y *Serm. 1. in vig. Nat. Dom. num. 2.* z *Serm. 4. in ult. cæna. num. 30.*

XX. *Gratias agimus*

a PASTORI SVMMO.

Ipſe enim eſt, [b] qui ad quærendam ovem centeſimam quæ erraverat, de montibus properavit: & ut confiteantur manifeſtiùs Domino miſericordiæ ejus, & mirabilia ejus filiis hominum, propter nos venit. Refert Evangelium Matthęi [c] olim fuiſſe relictas in montibus nonagintanovem oves, cùm pius Paſtor earum venit unam in terris quærere quæ perierat. Quænam eſt autem ovis centeſima (d) quæ erravit, & in Pſalmo loquitur, *Erravi ſicut ovis quæ periit?* Utique genus humanum, quod benigniſſimus Paſtor quærit, aliis ſanè nonagintanovem ovibus in montibus derelictis. Quinam verò (e) ſint iſti montes? Vtique ipſi cæli inhabitatores Spiritus, quos Dominica voce oves diximus appellatos, ut ipſi ſint montes qui oves. Niſi fortè abſurdum vobis videatur, aut in montibus montes, aut in ovibus oves paſci: & juxta literam quidem durum ſonat, ſecundùm ſpiritualem autem intelligentiam dulce ſapit, ſi ſubtiliter advertamus quomodò utrarumque ovium Paſtor, Dei ſcilicet Sapientia Chriſtus Dominus, unum idemquè pabulum veritatis aliter in terris, & aliter in cæleſtibus Gregibus ſuis adminiſtret. Habeo & ego Verbum, (f) ſed in Carne: & mihi apponitur Veritas, ſed in Sacramento. Angelus ex adipe frumenti ſaginatur, & nudo ſaturatur grano: me oportet interim quodam Sacramenti cortice eſſe contentum, carnis furfure, literæ paleâ, velamine fidei. Porrò (g) nos quidem mortales homines interim in loco peregrinationis noſtræ exiſtentes, in ſudore vultus noſtri comedere panem noſtrum neceſsè habemus, foris illum in labore & ærumna mendicantes, id eſt, vel à doctis Viris, vel à ſacris Literis. Angeli autem in omni plenitudine etſi non à ſemetipſis, tamen in ſemetipſis tanta facilitate quanta & felicitate accipiunt, unde & beatè viuunt. Quis mihi tribuat videre vos, [h] meque pariter in montibus paſci unà cum illis nonagintanovem ovibus quæ illic relictæ leguntur, cùm Paſtor earum dignanter ad unam deſcendit quæ erraverat. Quod ſanè electos hominum (i) quandoque aſſecuturos certa veritate promittitur, etſi nondum experiri tribuitur felicitate ſecura. Interim [k] vivimus in umbra Chriſti qui per fidem ambulamus, & Carne ejus paſcimur ut vivamus. Caro enim Chriſti verè eſt cibus. Vmbra ejus, (l) Caro ejus: umbra ejus, fides. Mariæ obumbravit proprii Filii Caro: mihi Domini fides. Quanquam & mihi quoque quomodò non obumbrat Caro, qui in myſterio manduco eam? Et Propheta nihilominùs Jeremias fidei & ipſe expertus eſt umbram: *Spiritus* (inquit) *ante faciem noſtram Chriſtus Dominus, in umbra ejus vivimus inter gentes.* In umbra in gentibus, in luce cum Angelis. In umbra ſumus quamdiu per fidem ambulamus, & non per ſpeciem. Et ideo Juſtus in umbra, qui ex fide vivit. At qui

a *Ser. 32. in Cant. num. 10.* b *Ser. 1. de Adven. Dom. num. 7.* c *Ser. 53. in Cant. num. 4.* d *Ser. 2. de Adven. Dom. num. 2.* e *Ser. 53. in Cant. num. 5.* f *Ser. 33. in Cant. num. 3.* g *Ser. 53. in Cant. num. 5.* h *Ser. 33. in Cant. num. 2.* i *Ser. 52. in Cant. num. 5.* K *Ser. 31. in Cant. num. 11.* l *Ser. 48. in Cant. num. 6.*

Digitized by Google

vivit ex intellectu beatus eſt; quia non in umbra jam, ſed in lumine. Sanctus inquam homo (m) vivit interim in vmbra Chriſti, ſanctus Angelus in ſplendore vultus gloriæ gloriatur. Et ideo (n) ait ſponſa; *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Ac ſi dicat: Quandò adimplebis me lętitiâ cum vultu tuo? Vultum tuum Domine requiram. Vultus tuus meridies eſt. Scio ſatis vbi paſcas non cubans, indica mihi vbi paſcas & cubes. Non ignoro vbi alijs temporibus paſcere ſoleas, ſed ſcire velim vbi in meridie paſcas. Nam in tempore quidem mortalitatis meæ, & in loco peregrinationis meæ conſuevi ſanè ſub tua cuſtodia paſci in lege & Prophetis & Pſalmis de te, nec non in Evangelicis paſcuis: frequenter etiam de geſtis Sanctorum & verbis & ſcriptis eorum victum mihi mendicavi vt potui. Hæc paſcua novi & frequentavi te ſecuta Paſtorem, ſed indica quæſo etiam quæ non novi. Chriſtus ſemetipſum exinanivit uſque ad hoc, [o] vt paſceretur ipſe omnium Paſtor, & inuentus eſt inter lilia. Et quidem paſcebatur olim (p) corporaliter apud Mariam & Martham, & recumbens etiam corpore inter lilia (illas loquor, nam lilia erant) nihilominùs ſpiritum refocillabat devotione & virtutibus mulierum. Et apud Mariam Matrem ſuam paſcebatur, (q) idquè copioſiùs præ multitudine liliorum. An non lilia virginitatis decus, humilitatis inſigne, ſupereminentia charitatis? Puto autem [r] quòd & ipſe viciſſim paſceret, ſed in ſpiritu. Sed ſi vidiſti, quòd paſci illi ſit paſcere, vide etiam nunc ne fortè & è conuerſo paſcere ſit ei paſci. *Domine, qui paſcis me à iuventute mea*, ait ſanctus Patriarcha Jacob. Bonus paterfamilias, qui ſuorum domeſticorum curam gerit, maximè in diebus malis, vt alat eos in fame, cibans illos pane vitæ & intellectus, & ſic nutriens ad vitam æternam. Cibat nos inquam, (s) pane vitæ & intellectus. Eſt enim intellectus rerum ſpiritualium & inuiſibilium verus animæ panis, confirmans cor noſtrum, & ad omne opus bonum roborans in omni exercitatione ſpirituali. At paſcens ita puto nihilominùs paſcitur ipſe, [t] & quidem eſcis quibus libenter paſcitur profectibus noſtris. Etenim gaudium Domini fortitudo noſtra. Ita ergo & cùm paſcit paſcitur, & cùm paſcitur paſcit, ſimul nos ſuo gaudio ſpirituali reficiens, & de noſtro æquè ſpirituali profectu gaudens. *Bonus Paſtor*, (u) *qui animam ſuam dat pro ovibus ſuis*. Animam pro illis, Carnem illis. Illam in precium, iſtam in cibum. Res mira: Ipſe Paſtor, ipſe paſcua eſt, ipſe redemptio. Cùm *omnes*, juxta Pauli ſententiam, [x] *adminiſtratorij ſpiritus ſint, miſſi in miniſterium propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis*: qui erat ſuper illos, factus eſt inter illos tanquam vnus ex illis, diſſimulans, & accumulans gratiam. Unde inquit: *Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare, & animam meam dare pro multis*. Quod quidem cæterorum nemo feciſſe inuentus eſt, ut omnes quotquot miniſtràſſe viſi ſunt, ipſe dovotis tranſierit fidelibuſquè obſequijs. Bonus miniſter qui Carnem ſuam in cibum, Sanguinem in potum, Animam miniſtravit in precium. Dives eſt omnibus qui inuocant eum, (y) nec tamen habet quidquam ſeipſo melius. Se dedit in meritum, ſe apponit in refectionem animarum ſanctarum, ſe in redemptionem diſtrahit captivatum, ſe ſeruat in præmium. Tale autem præmium (z) debetur abnegantibus ſe propter illum. Hoc pręmium, ſcilicet ſeipſum nobis concedat ipſe Chriſtus, qui ſine fine vivit & regnat Deus benedictus, in ſæcula ſæculorum. Amen.

XXI. *Gratias agimus*

a PONTIFICI ANIMARVM NOSTRARVM.

SOlus quippè IESUS Summus Pontifex meus [b] nec in patre, nec in matre contaminatus eſt, vt lex dicit: patrem quippè ſed Deum, matrem quoque ſed Virginem habens. Siſtitur tamen Creatori [c] terræ fructus ſublimis meus IESUS, placabilis & Deo placens Hoſtia virgineis manibus offertur in templo. Offerat Filium ſuum Virgo Sacrata, [d] & benedictum fructum ventris ſui Domino repræſentet. Offerat ad noſtram omnium reconciliationem hoſtiam ſanctam, Deo Patri placentem. Omninò acceptabit Deus Pater oblationem novam, & precioſiſſimam hoſtiam, de qua ipſe ait: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui*. Ecce (e) quaſi ſaccum plenum miſericordiâ ſuâ Deus Pater miſit in terram: ſaccum, inquam, in paſſione concidendum, ut effundatur quod in eo latet precium noſtrum. Sed oblatio iſta (f) ſatis delicata eſſe videtur, vbi tantùm ſiſtitur Domino, redimitur avibus, & illicò reportatur. Veniet tempus quando non in Templo offeretur, ſed extra civitatem inter brachia Crucis. Veniet quando non redimetur alieno, ſed alios redimet Sanguine proprio, quia in redemptionem eum miſit Deus Pater populo ſuo. Illud erit Sacrificium veſpertinum, iſtud eſt matutinum. Iſtud quidē eſt iucundius, ſed illud erit plenius. Iſtud enim tempore Nativitatis, illud jam in plenitudine ætatis. De vtroq; tamen poteſt accepi quod Eſaias Propheta prædixit: *Oblatus eſt, quia ipſe voluit.* Nam & modò oblatus eſt in templo, non quia opus habuit, non quia ſub legis edicto fuit, ſed quia voluit: & in Cruce nihilominus oblatus eſt, non quia meruit, non quia Iudæus prævaluit, ſed quia ipſe voluit. De quo [g] verè ſcriptum eſt: *Ecce Sacerdos magnus, qui in diebus ſuis placuit Deo, & inuentus eſt iuſtus: & in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio*: & verè ab effectu cæpit hoc nomen reconciliationis. Oblatus eſt ergo, (h) quia apud ipſum propitiatio eſt, & copioſa apud eum redemptio. Oblatus eſt, quia ſic decrevit ipſius erga hominem ineſtimabilis dilectio. Fragrabat enim interiùs (i) incendio charitatis immenſæ, exteriùs paſſionis ardore veriſſimum & gratiſſimum & ſaluberrimum holocauſtum in Ara

Cru-

m *Ser. 31. in Cant. nu. 9.* n *Ser. 33. in Cant. num. 7.* o *Ser. 72. in Cant. nu. 4.* p *Ser. 71. in Cant. num. 4.* q *Ser. 2. de Virg. Deip. nu. 18.* r *Ser. 71. in Cant. nu. 4.* s *Ser. 2. in Annunc. B. M. num. 4.* t *Ser. 71. in Cant. nu. 4. & 5.* u *Ser. 31. in Cant. nu. 11.* x *Serm. 54. in Cant. num. 1.*

y *Tract. de diligen. Deo cap. 7. num. 22.* z *Serm. 13. in vlt. Cœna num. 115.* a *Epiſt. 379.* b *Ser. 28. diver. num. 2.* c *Ser. 2. in Purificat. B. Mariæ num. 1.* d *Ser. 3. in Purificat. B. M. num. 2.* e *Ser. 1. in Epiph. Dom. num. 2.* f *Ser. 3. in Purificat. B. M. num. 2.* g *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 4. num. 8.* h *Ibidem cap. 6. num. 17.* i *Tract. de vite myſt. cap. 43. num. 163.*

Digitized by Google

crucis Crucifixus Iesus. Quod holocauſtum poteſt eſſe ſimile iſti? Nullum profectò: quia nullum ſic totum incenſum dicitur. Et ſi iſtud in veteri lege dicebatur verè holocauſtum, quod totum ardebat, cùm tamen ibi arderet ſola caro animalis viventis: quantò veriùs noſtra Victima Iesus crucifixus dicetur holocauſtum, quod intùs & foris incomparabiliter ardebat? Agnoſco certè, [k] agnoſco Iesum magnum Sacerdotem ſordidis opertum veſtibus, cùm altercaretur cum diabolo. Ipſe enim eſt, [l] qui pro animarum regeneratione ſtetit in ignominioſo ſupplicio crucis, interrogatus contumelijs pariter & tormentis: nec modò duriſſima morte, ſed & turpiſſima condemnatus eſt. Ipſe vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, [m] attritus eſt propter ſcelera noſtra: & factus eſt in holocauſtum ſuaviſſimi odoris in conſpectu Patris æternæ gloriæ, vt averteret indignationem ejus à nobis. De holocauſto vtique [n] noſtro Crucifixo Iesu incomparabiliter ardente inæſtimabilis nimis odor proceſſit. Odoratuſquè eſt Dominus Deus Pater odorem ſuavitatis, & benedixit nobis: avertitquè iram indignationis ſuæ longè à nobis, pace integrè reformata & Sanguine rubicunda, Iesu tam noſtro quàm ipſius participe pacis æternæ Obſide exiſtente. Multùm quidem acceptum fuit munus Abel, [o] ſed non ita. Multùm placuit ſacrificium Abrahæ Patriarchæ, ſed non adeò. Multùm approbata fuit oblatio Melchiſedech, ſed multò minùs iſto holocauſto Crucifixo Iesu. Omnia in figura contingebant antiquis: hìc veritas, ibi figura: ibi vmbra, hìc lux: ibi nubes, hìc claritas: ibi agnus legalis, hìc Agnus innocens qui tollit peccata mundi. Chriſtus pro nobis victima factus & ſacrificium, [p] ſeipſum Deo Patri in Ara Crucis obtulit holocauſtum. Chriſtus namque [q] pro ſalute mundi ſemel factus Hoſtia ſalutaris, reconciliatio generalis, omnibus Sacramentis tam præcedentibus quàm ſubſequentibus virtutem dedit & efficaciam, vt tantâ & tali Hoſtia ſanctificarentur omnes liberandi per illam. Vnde legitur in Apocalypſi, quia *Agnus occiſus eſt ab initio*, his videlicet qui fuerunt ab initio: ita vt per hoc quod dicitur, *ab initio*, determines non tempus occiſionis, ſed ſalutis. Priùs enim mors ejus profuit, quàm fuit: priùs promiſſio facta eſt, ac deinde exhibitio. Denique audiamus [r] quid ait Propheta David: *Sacrificium & oblationem noluiſti, holocauſtum & pro peccato non poſtulaſti: tunc dixi, Ecce venio.* Dixit ille, *qui non per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introivit ſemel in ſancta, æterna redemptione inventa.* Occiſus iuſtus iniuſtè pro iuſtitia, [s] novam de inimico obtinuit iuſtitiam mortis, ſcilicet iniuſtè ſibi illatæ. Quam quaſi ſibi neceſſariam, quia abſque peccato erat, ipſe homini peccatori communicans reum abſoluit per pœnam innocentiæ ſuæ. Poſitoquè Corpore & Sanguine in manu ejus: *Hoc*, inquit, *manduca & bibe*, hinc vive. Patriquè eum repræſentans: *En*, inquit, *Pater mei Sanguinis precium, ſi de peccato hujus hominis peccatoris requiris, en pro eo meus Sanguis*. Reſpice Domine ſancte Pater (t) de ſanctuario tuo, & intuere hanc ſanctam Hoſtiam, quam tibi offert magnus Pontifex noſter Dominus Iesus pro peccatis fratrum ſuorum, & eſto placabilis ſuper multitudine malitiæ noſtræ. Ecce vox Sanguinis fratris noſtri Iesu clamat ad te de Cruce. Vtinam Domine Deus Pater (u) appendas in ſtatera peccata quibus iram meruimus, & calamitatem quam pro nobis paſſus eſt innocens Filius tuus: certè gravior apparebit & magis digna, vt propter ipſam effundas ſuper nos miſericordiam tuam, quàm fuit illa vt pro peccatis noſtris contineas in ira miſericordias tuas. O homo redempte, (x) agnoſce pretium redemptionis tuæ: ecce qualis Hoſtia victimatur pro tua culpa, pro prævaricatione tua. Quid retribuemus Domino Iesu (y) pro omnibus quæ retribuit nobis? Ille pro nobis obtulit Hoſtiam precioſiorem quam habuit, nimirùm qua precioſior eſſe non potuit. Et nos ergo faciamus quod poſſumus, optimum quod habemus offerentes illi, quod ſumus vtique noſmetipſi. Ille ſeipſum obtulit, tu quis es qui teipſum offerre cuncteris? Quis mihi tribuat, vt oblationem meam dignetur Majeſtas tanta ſuſcipere? Duo minuta habeo Domine Iesu, corpus & animam dico: vtinam hæc tibi perfectè poſſim ſacrificium laudis offerre. Quæſo, (z) da mihi bone Iesu in te vivere, & pro amore tuo mori, qui pro me dignatus es amaræ mortis ſubire tormentum. Amen.

XXII. *Gratias agimus*

a Protectori vitæ noſtræ.

Qvia Iesvs Crucifixus (b) ſedula ſua protectione parvulos ad ſe confugientes ſub vmbra alarum ſuarum protegere non deſinit, ſive ab æſtu carnalium deſideriorum, ſive à facie impiorum qui eos affixerunt. Hinc Pſalmiſta ait: (c) *Altiſſimum poſuiſti refugium tuum*. Sanè non accedet illuc tentator, non calumniator aſcendet, non peſſimus ille fratrum accuſator attinget. Nempè ei dicitur hoc, qui in protectione Altiſſimi commoratur; illuc refugiens à puſillanimitate ſpiritùs & tempeſtate. Ibi ſe columba tutatur, (d) & circumvolitantem intrepida intuetur accipitrem. Quis dabit mihi (e) pennas ſicut columbæ, & volabo & requieſcam? Ibi requiem invenit manſuetus & ſimplex, vbi doloſus opprimitur, vel elatus, & cupidus inanis gloriæ. Eccleſia columba eſt, & ideo requieſcit: columba, quia innocens, quia gemens. Beatus planè (f) qui habitat in adiutorio Altiſſimi: quia in protectione Dei cæli commorabitur. Quid ei nocere poterit eorum quæ ſub cælo ſunt, quem Deus cæli protegere & conſeruare voluerit? Porrò ſub cælo ſunt quæcunque nocere poſſunt, ſub cælo ſunt aëreæ poteſtates, ſub cælo ſunt præſens ſæculum ne-

k *Ser. 4. in Nat. Dom. num. 1.* l *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 14. num. 42.* m *Ser. de Paſſ. Dom. n. 15.* n *Tract. de vite myſt. cap. 43. n. 143.* o *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 8. n. 25.* p *Ser. 1. in vlt. Cana num. 1.* q *Ser. de excell. Sacramen. num. 4.* r *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 8. nu. 25.* s *Lib. 2. de amore Dei cap. 12. num. 37.*

t *Ser. de Paſſ. Dom. num. 16.* u *Ibidem num. 17.* x *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 15.* y *Ser. 3. de Purific. B. M. num. 3.* z *Lib. 3. de amore Dei cap. 34. nu. 113.* a *Præfat. ante ſermones ſup. Pſal. 90.* b *Ser. 2. ſuper miſſus num. 6.* c *Serm. 9. ſuper Pſal. 90 num. 7.* d *Serm. 61. in Cant. num. 3.* e *Ser. 62. in Cant. num. 4.* f *Ser. 1. ſuper Pſal. 90. num. 1.*

Digitized by Google

quam, & caro aduersùs ſpiritum concupiſcens, Verumtamen nihil eorum (g) quæ ſub cælo ſunt timere poteſt, quiſquis protectionem Dei habere meruerit. Felix anima, quę hanc protectionem habere meretur. *Dicet enim Domino: Suſceptor meus es tu*, Dicet in gratiarum actione; [h] Confitemini Domino miſericordiæ ejus ſuper duplici adjutorio ejus. Omnis enim qui adhuc in adjutorio habitat, non in regno, & frequenter opus habet fugere, & interdùm cadit. Fugere inquam, dum in hoc corpore ſumus, à facie tentationis perſequentis oportet. Cùm ergo tentationis impetum ſentimus in cogitatione, ſtatim fugiamus ad Crucifixum, & humiliter poſtulemus auxiliū. Quòd ſi prçoccupaverit nos tentatio, ſolliciti ſimus ut ſuſcipiat nos manus Domini. In creatione, (i) in redemptione, cæteriſquè communibus beneficiis eſt Deus omnium; ſed in tentationibus ſuis tanquam proprium eum habent ſinguli electorum, Sic enim paratus eſt ſuſcipere cadentem, & eripere fugientem, ut videri poſſit relictis omnibus aliis ei ſoli operam dare. Crede ergo te Chriſto Deo tuo, (k) committe te ei, jacta in eum cogitatum tuum, & ipſe te enutriet, ut fiducialiter & fideliter dicas: *Dominus ſollicitus eſt mei*. Qui naturam condidit (l) ipſe & protegit. Nam & ita condita fuit, ut habeat jugiter neceſſarium Protectorem, quem habuit & Conditorē: ut quæ niſi per ipſum non valuit eſſe, nec ſine ipſo valet omninò ſubſiſtere. Quiſquis neceſſitatem ſuam minùs conſiderat, [m] minùs ſentit incommoda, minùs pericula pavet; minùs devotè confugit ad Crucifixum, minùs affectuosè ſe ſubjicit ei, minùs fideliter pſallit: *Domine, refugium factus es nobis*. Duplex eſt neceſſitas fugiendi ad eum, [n] quòd videlicet & foris pugnæ, & intùs timores ſint. Minùs enim fugere oporteret, ſi vel interior magnanimitas exteriores tumultus viriliter ſuſtineret, vel exteriori trāquillitate puſillanimitas propria foveretur. Dominus Jeſus Crucifixus (o) poſt cætera inæſtimabilis ſuæ erga nos beneficia pietatis, etiā dextrū ſibi propter nos paſſus eſt latus fodi; quòd videlicet nonniſi in dextera nobis locū refugii parere vellet. Proinde ſæpè illuc fugiamus, [p] munitus eſt locus, nullus ibi timetur hoſtis. Quod modò refugiū eſt, quādoquè habitaculum erit, & habitaculum ſempiternum. Interim ſanè etſi perſiſtere non conceditur, frequenter tamen eſt recurrendum, Nempè ad omnem tribulationem, ad omnem denique cujuſcunquemodi neceſſitatem, aperta eſt nobis vrbs confugii, ſinus matris expanſus eſt, parata ſunt foramina petræ, patent viſcera miſericordiæ Dei noſtri. Utinam ego talis merear eſſe columba, [q] quæ in foramine petræ habitet, ſcilicet in foramine lateris dextri. Bona eſt quoque (r) & deſiderabilis umbra ſub alis Jeſu Crucifixi, ubi tutum eſt fugientibus refugium, gratum feſſis refrigerium, Miſerere mei Domine Jeſu, miſerere mei, quoniam in te confidit anima mea: & in umbra alarum tuarū ſperabo, donec tranſeat iniquitas. Hinc cōfitenti humiliter, [s] & devotè gratias referenti animæ reſpondet Spiritus: *Scapulis ſuis obumbrabit tibi*. Sub his autem ſcapulis quatuor nobis beneficia conferuntur. I. quidē ſub his ſcapulis *abſcondimur*, Ait enim Propheta David: *Quoniam abſcondit me in tabernaculo ſuo in die malorum*: id eſt, dum adhuc dies mali ſunt, & in terra aliena ſumus, quæ data eſt in manus impii, in qua non eſt regnum pacis, nec Deus pacis regnat in ea. II. ſub his ſcapulis (t) in occurſu accipitrum & milvorum *protegimur*, quæ ſunt aëreæ poteſtates. De hac protectione etiam idem Propheta ait: *Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo?* Sicut enim videns venientem accipitrem mater expandit alas ſuas, ut pulli ſubeant, & habeant tutum refugium: ſic nobis parato & quodammodò dilatato ſinu extenſa eſt ſumma illa & ineffabilis pietas Domini noſtri Jeſu Chriſti Crucifixi. III. ſub his ſcapulis (u) umbraculū ſalubre *refrigerat* nos, & repellit nimium Solis fervorem. Ait enim idem Propheta: *Obumbraſti ſuper caput meum in die belli*. Sub ipſis itaque ſcapulis umbraculum ſalubre habemus. Sicut enim iſte corporeus Sol licet bonus ſit & valdè neceſſarius, tamen & fervor ejus ſi temperatus non fuerit, infirmo capiti, & ſplendor infirmis oculis nocet, nec eſt Solis culpa, ſed infirmitatis: ſic etiam Sol juſtitiæ. Unde & dicitur: *Noli nimiùm iuſtus eſſe*. IV. ſub his ſcapulis (x) *alimur* & fovemur. Chriſtus enim Deus noſter etſi cavet nobis à fervore nimio, tamen fovet nos tanquam mater calore ſuo. Et hoc eſt quartum beneficium, quod ſub ſcapulis ejus nobis præſtatur, ut tanquam pulli in calore materni corporis foveamur, ne foris vagantes moriamur, refrigeſcente nimirùm charitate: quæ non diffunditur in nobis niſi per Spiritum qui datur nobis. Pius enim [y] Dominus noſter Jeſus Chriſtus puſillos corde blanditiis talibus ſolet allicere, Sed noverint qui hujuſmodi ſunt, gratiam devotionis hujus præſtitam eſſe, non datam; ut in die bonorum memores ſint malorum, & in die malorum immemores ſint bonorum. Ipſe autem det vobis ea quæ dicuntur, [z] non ſolùm tenere memoriter, ſed & ardenter diligere, & efficaciter adimplere Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

XXIII. *Grati as agimus* a REDEMPTORI NOSTRO.

IPſe enim eſt Deus, [b] qui in patibulo ſextâ feriâ redemit hominem ipſa die, qua fecerat hominem abinitio. Et quia bona [c] quę largiri mortalibus non ceſſat miſericors & miſerator Dominus, recolere & recolligere omnia omni homini impoſſibile eſt: ideo ſaltem id quod præcipuum eſt & maximum, opus videlicet noſtræ redemptionis à memoria redemptorum aliquatenùs non recedat. In quo opere [d] tria quædam præcipua intueor. *Primò* quidem formam *humilitatis*, in qua Deus ſemetipſū exinanivit. Exinanivit inquā ſemetipſum, [e] formam ſervi accipiens.

Filius

g *Ibidem num.5.* h *Serm.2.ſuper Pſal.90.num.1.* i *Ibidem num.2.* k *Serm.5.in Vig.Nat.Dom. num.5.* l *Tract.de diligen. Deo cap.8.num.25.* m *Ser.6.in Vig.Nat.Dom.num.5.* n *Ser.9. ſuper Pſal.90.num.7.* o *Serm.7.ſuper Pſal.90.num.15.* p *Ser.9. ſuper Pſal.90.num.7.* q *Ser.7.ſuper Pſal.90.num.15.* r *Serm.2. ſuper miſſus num.6.* s *Serm.4.ſuper Pſal.90.num.1.& 3.*

t *Ibid.n.3.& 4.* u *Ibid.n.3.& 4.* x *Ibid.n.3.& 4.* y *Ser.3.in Circumciſ.Dom. n.10.* z *Ser.77.in Cant.num.8.* a *Ser.14.ſuper Pſal.90.num.1.* b *Serm.1.in die Paſchæ num.8.* c *Serm.11.in Cant. num.3.* d *Tract. de error. Abailar. cap.9. num.25.* e *Ser.in fer.4.hebdom.Sanct.num.10.*

Digitized by Google

Filius erat: & factus eſt tanquam ſervus. Non ſolùm formam ſervi accepit, ut ſubeſſet; ſed etiam ſervi, ut vapularet: & ſervi peccati, ut pœnam ſolveret, cùm culpā non haberet. Porrò (f) rex ille dives exinanitus eſt, excelſus humiliatus eſt, immenſus abbreviatus & ab Angelis minoratus eſt; ut omnes ejus paupertate locupletemur, ejus humilitate ſublevemur, ejus minoratione magnificemur. Propter hoc exinanivit ſe (g) formam ſervi accipiens, qui in forma Dei Patris erat: ſed exinanivit maieſtate & potentiâ, non bonitate & miſericordia. Denique ſemetipſum exinanivit, (h) ut ſciamus amoris fuiſſe, quòd plenitudo effuſa eſt, quòd altitudo adæquata eſt, quòd ſingularitas aſſociata eſt. Tria item (i) præcipuè nobis intuenda commendantur. Non enim ſimplex aut modica illa exinanitio Dei fuit, ſed ſemetipſum exinanivit uſque ad carnem, ad mortem, ad crucem. Quis dignè penſet quantæ fuerit humilitatis, manſuetudinis, dignationis, Dominum majeſtatis carne indui, mulctari morte, turpari cruce? *Secundo* (k) in opere ſalutis noſtræ intueor menſuram *charitatis*, quam uſque ad mortem, & mortem crucis extendit. Propter nimiam quidem charitatem ſuam, (l) quâ dilexit nos Deus, ut ſervum redimeret, nec Pater Filio, nec ſibi Filius ipſe pepercit. Vere nimiam, quia & menſuram excedit, modum ſuperat, planè ſupereminens univerſis. *Majorem*, inquit, *charitatem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Tu verò majorem habuiſti Domine, ponens eam etiam pro inimicis. Cùm enim adhuc inimici eſſemus, per mortem tuam & tibi reconciliati ſumus & Patri. Verè Domine (m) nimis exceſſiſti: quia cùm ſis ſplendor paternæ gloriæ & figura ſubſtantiæ ejus, & cùm ſis Dominus majeſtatis, pati dignatus es tormentum abjectiſſimæ paſſionis. Quænam alia videbitur eſſe, (n) vel fuiſſe, vel fore huic ſimilis charitati? Vix pro juſto quis moritur: tu pro impiis paſſus es, moriens propter delicta noſtra, qui veniſti juſtificare gratis peccatores, ſervos facere fratres, captivos hæredes, exules reges. Quis hoc fecit? (o) Amor dignitatis neſcius, dignatione dives, affectu potens, ſuaſu efficax. Quid violentius poteſt eſſe? Triumphat de Deo amor. O quàm indebita miſeratio! (p) quàm gratuita & ſic probata dilectio! quàm inopinata dignatio! quàm ſtupenda dulcedo! quàm invicta manſuetudo, Regem gloriæ pro deſpicatiſſimo vernaculo imò vermiculo crucifigi! Propterea autem (q) Chriſtus crucifixus eſt, ut redimeret hominem. Si enim Chriſtus crucifixus non eſſet, non fuiſſet ſecuta redemptio noſtra. Tertiò (r) in opere ſalutis noſtræ intueor ſacramentum redemptionis, quo ipſam mortem quam pertulit, ſuſtulit. Impegit in Vitam mors, (s) & incluſit intra ſe Vita mortem, & abſorpta eſt mors à Vita: hamum ſibi devorans inde teneri cœpit, unde viſa eſt tenuiſſe. Sed unde conſidimus (t) quòd mortem abſtulit? Hinc planè, quòd eam ipſe qui non meruit pertulit. Qua enim ratione iterùm exigeretur à nobis, quod pro nobis ille jam ſoluit? Qui peccati meritum tulit, ſuam nobis donando juſtitiam, ipſe mortis debitum ſoluit, & reddit vitam. Sic namque mortua morte revertitur vita, quemadmodùm ablato peccato redit juſtitia. Sed dicet aliquis: (u) Non valuit opus ſuum reparare Creator abſque illa difficultate? Valuit, ſed maluit cum injuria ſui, ne peſſimum atque odioſiſſimum vitium ingratitudinis occaſionem ultra reperiret in homine. Sanè multum defatigationis aſſumpſit, quo multæ dilectionis hominem debitorem teneret, commoneretquè gratiarum actionis difficultas redemptionis, quem minùs eſſe devotum fecerat conditionis facilitas. Porrò (x) ratio hujus facti fuit dignatio facientis. Quis negat Omnipotenti ad manum fuiſſe alios & alios modos noſtræ redemptionis, juſtificationis, liberationis? Verùm hoc non præjudicat hujus quem è multis elegit efficaciæ. Et fortaſsè is præſtat, per quem in terra oblivionis, gravedinis, lapſus noſtri, tot & tantis gravaminibus Reparatoris fortiùs & vivaciùs admoneremur. Eſt adhuc & alia rationabilis cauſa (y) quare per Dominum redempti ſumus, ſcilicet quia nequaquam decuit nos per alium reformari, quàm per eum, per quem formati eramus. Plùs enim excitat nos ad charitatem reformatio, quàm formatio. Si autem per alium, quàm per ipſum per quem ſumus formati, reformati eſſemus, plus reformatori noſtro quàm formatori deberemus: & ſic plùs diligeremus creaturam, quàm Creatorem, quod eſſet inconveniens. Ut ergo incitaret nos ad diligendum ſeipſum, impendit nobis quidquid debuit creando & recreando nos optimus Deus, cujus beneficiis non communicat alienus. Gloria, (z) laus, & honor ſit tibi Rex Chriſte Redemptor noſter. Amen.

XXIV. *Gratias agimus* [a] REGI ANGELORUM.

IDem quippè eſt (b) & Angeli Salvator: & hominis, ſed hominis ab Incarnatione, Angeli ab initio creaturæ. Nimirùm Dominus JESUS Chriſtus, (c) qui erexit hominem lapſum, dedit ſancto Angelo ne laberetur: ſic illum de captivitate eruens, ſicut hunc à captivitate defendens. Et hac ratione fuit æquè utrique redemptio, ſolvens illum, & ſervans iſtum. Qui enim (d) hominibus ſubvenit in tali neceſſitate, ſervavit Angelos à tali neceſſitate. Et qui homines diligendo tales fecit ne tales remanerent, ipſe æquè diligendo dedit & Angelis ne tales fierent. Proinde (e) *egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua*. Egredimini Virtutes Angelicæ, Incolæ civitatis ſupernæ. Ecce Rex veſter, ſed in corona noſtra, in diademate quo coronavit eum Mater ſua. Coronavit eum & Pater coronâ gloriæ, ſicut Pſalmus ait: *Gloriâ & honore coronaſti eum*. Hinc I. *Angelica* creatura (f) irrepercuſsâ mentis acie intuetur divinorum judi-

f *Ser. 3. in Annunc. B. M. num. 8.* g *Ser. 1. in Nativ. Dom. num. 1.* h *Serm. 64. in Cant. num. 10.* i *Ser. 11. in Cant. nu. 7.* K *Tract. de error Abailar. cap. 9. num. 25.* l *Ser. in fer. 4. hebd. San. num. 4.* m *Ser. in fer. 2. Paſchæ num. 8.* n *Ser. in fer. 4. hebd. San. nu. 4.* o *Ser. 64. in Cant. num. 10.* o *Ser. 22. diver. num. 5.* q *Tract. de vite myſt. cap. 46. nu. 180. & 181.* r *Tract. de error. Abailar. cap. 9. n. 25.* s *Ser. de S. Malach. Epiſc. n. 3.* t *Tract. de exhort. ad milit. temp. cap. 11. nu. 22.*

u *Ser. 11. in Cant. num. 7.* x *Tract. de error. Abailar. cap. 8. num. 19.* y *Tract. de vito myſt. cap. 46. num. 183.* z *Tract. de inter. domo cap. 37. n. 83.* a *Ser. 1. de S. Mich. Archang. nu. 2.* b *Ser. 1. in Circumciſ. Dom. num. 2.* c *Ser. 22. in Cant. nu. 6.* d *Tract. de diligen. Deo cap. 1. num. 1.* e *Ser. 2. in Epiph. Dom. nu. 1. & 2.* f *Ser. 19. in Cant. num. 2.*

Digitized by Google

udiciorum abyſſum multam, quorum ſummæ æquitatis ineffabili delectatione beata gloriatur inſuper affectui ea mancipari per ſuum miniſterium, ac palàm fieri: & propterea diligit meritò Dominum Chriſtum. Teſtatur hoc Apoſtolus ipſe, (g) qui raptus uſque ad tertium cælum, beatæ illi curiæ meruit intereſſe, atque ejus noſſe ſecreta: *Nonne omnes*, ait, *adminiſtratorii ſpiritus ſunt, miſſi in miniſterium propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis?* II. *Archangelos* mirabiliter credo delectat, (h) quòd ipſis quoque æternæ Sapientiæ conſiliis familiariùs admittuntur, eademquè per ipſos locis quoque ſuis atque temporibus ſummo moderamine diſpenſantur. Et hæc eſt cauſa quòd diligunt Dominum Chriſtum & ipſi. E quibus (i) magnus ille Archangelus Gabriel miſſus legitur ad Virginem Mariam: ob cauſam utique qua major eſſe non potuit. III. illæ quoque Beatitudines (k) quæ *Virtutes* ex eo forſan appellatæ ſunt, quòd virtutum ac prodigiorum occultas perpetuaſquè cauſas felici curioſitate rimari ac mirari divinitùs ordinatæ, ſigna quæ & quando volunt ex omnibus elementis terris potenter exhibeant: & ipſæ ergo exinde non immeritò inardeſcunt diligere Dominum Virtutum, & Dei Virtutem Chriſtum. Porrò *Virtutes* iſtæ pro ſuo miniſterio (l) & potentatu ſatagunt excitare corda torpentia hominum innovatione ſignorum. Virtus tamen (*Chriſtus*) in eis manens, ipſe facit opera. Faciunt & illæ, ſed in comparatione ejus non faciunt. Denique tantùm intereſt, ut quaſi ſingulariter Propheta dicat ad eum in Pſalmo: *Tu es qui facis mirabilia.* Et item de eo: *Qui facit mirabilia magna ſolus.* IV. illi Spiritus [m] qui *Poteſtates* nominantur, dum Crucifixi noſtri Divinam omnipotentiam vbique fortiter attingentem intueri ac magnificare delectantur: exturbare & debellare dæmonum hominumquè contrarias poteſtates pro his, qui hereditatem capiunt ſalutis, accipiunt poteſtatem. Et hi nonne juſtiſſimam habent cauſam ut diligant Dominum Jeſum? Præcellit quidem in *Poteſtatibus* fortitudo: (n) ſed Chriſto debent quòd fortes ſunt, & aliter eſt fortis, & plùs. Nec tam fortis, quàm ipſa Fortitudo eſt. Aliter vtique (o) Chriſtus Fortitudo vel Virtus Dei dicitur, aliter Angelus. Angelus enim tantùm nuncupativè, Chriſtus autem etiam ſubſtantivè. V. ſunt etiam *Principatus*, [p] qui Chriſtum altiùs ſpeculantes & liquidò pervidentes Vniverſitatis eſſe Principium, & Primogenitum omnis creaturæ: tanta proinde principatûs dignitate donantur, ut ubique terrarum habeant poteſtatem quaſi de ſummo quodam rerum cardine regna & principatus & quaslibet pro arbitrio mutare & ordinare dignitates, pro quorumque meritis facere primos noviſſimos, & noviſſimos primos; deponere potentes de ſede, & exaltare humiles. Et hæc iſtis quoque Spiritibus ratio eſt diligendi Dominum Jesum. Præſunt quidem *Principatus*, & regunt: [q] ſed reguntur & ipſi, ita ut regere jam non norint, ſi regi deſierint. VI. (r) diligunt & *Dominationes* Chriſtum. Cur? Neſcio quid ſubtilius ſublimiuſquè indigare de Chriſti interminabili atque irrefragabili dominatu, laudabili quadam præſumptione feruntur: quòd ſcilicet ubique Vniverſitatis non ſolùm potens ſed & præſens, ſupra infraquè obſequi rectiſſimæ Voluntati ſuæ curſus temporum, motus corporum, nutus mentium, ordine utique pulcherrimo cogat; idquè cura tam vigili, ut ne puncto quidem aut jotâ uni (ut dicitur) horum omnium debitum ſubtrahere famulatum ullatenùs liceat. Dominantur quidem *Dominationes*, [s] ſed ſub Domino Chriſto dominantur, & ſerviunt pariter. VII. (t) in *Thronis* ſedet Chriſtus Deus. Et puto quòd his Spiritibus ſupra omnes (qui memorati ſunt) & juſtior cauſa, & copioſior ſit materia diligendi eum. Sedent quidem & *Throni*, (u) ſed inſidentis beneficio: judicant & ipſi cum tranquillitate, ſed non ad menſuram modumuè pacis pacantis, pacis quæ exuperat omnem ſenſum. VIII. illa autem cæli Agmina (x) quæ *Cherubim* nuncupantur, arbitror nil habere quod ab ipſis Spiritibus (qui ſupra memorati ſunt) aut per ipſos accipiant, cùm de ipſo fonte ad plenum haurire liceat: ipſo ea per ſe Domino Jesu dignanter introducente in omnem plenitudinem veritatis, & theſauros ſapientiæ ſcientiæquè (qui in eo omnes abſconditi ſunt) largiſſimè revelante. Sed nec ea Agmina quæ appellata ſunt *Seraphim*: quippè quæ ipſa Charitas Deus in ſe adeò traxit & abſorbuit, atque in eundem rapuit ſanctæ effectionis ardorem, ut unus cum Deo eſſe ſpiritus videantur. Amant itaque præcipuè contemplari in Deo Cherubim quidem *ſcientiam*, cujus non eſt numerus, Seraphim verò *charitatem* quæ nunquam excidit. Lucent quidem *Cherubim*, (y) & ſcientiâ præeminent: ſed participio Veritatis, ac per hoc non ut Veritas, nec quantùm. Ardent quidem *Seraphim*, ſed igne Dei, vel potiùs igne Deo. Quod præcipuum eſt in eis, amant: ſed non quantùm Deus, aut quomodo. O Sancti Angeli (z) honorate quoque veſtri Regis Matrem, qui noſtræ adoratis Virginis Prolem, ipſum utique noſtrum pariter & veſtrum Regem, noſtri generis reparatorem, veſtræ Civitatis reſtauratorem. Cujus apud vos tam ſublimis, inter nos tam humilis, à vobis pariter & à nobis detur & dignitati reverentia, & dignationi honor & gloria, in ſæcula ſeculorum. Amen.

XXV. *Gratias agimus*

a Regi noſtro Crucifixo.

Cruce etenim (b) totum mundum ſimul & inferos ſubjugavit, qui regnavit à ligno fortis Jesus. Meritò proinde (c) titulum Regni Præſes gentilis inſcripſit ligno: nec potuit Judæus (ut voluit) corrumpere tituli inſcriptionem, necdum impedire Dominicam paſſionem, & noſtram redemptionem. *Deſcendat* (inquiunt Judæi) *de cruce ſi Rex Iſraël eſt.* Imò verò quia Rex Iſraël eſt, titulum Regni non deſerat, virgam Imperii non deponat,

g *Ser. 1. de S. Mich. Archang. num. 1.* h *Ser. 19. in Cant. num. 2.* i *Lib. 5. de conſiderat. cap. 4. num. 8.* k *Ser. 19. in Cant. num. 2.* l *Lib. 5. de conſiderat. cap. 5. num. 11.* m *Ser. 19. in Cant. num. 3.* n *Lib. 5. de conſiderat. cap. 5. num. 11.* o *Ser. 1. ſup. Miſſus num. 2.* p *Ser. 19. in Cant. num. 3.* q *Lib. 5. de conſiderat. cap. 5. num. 11.* r *Ser. 19. in Cant. num. 4.*

s *Lib. 5. de conſiderat. cap. 5. nu. 11.* t *Ser. 19. in Cant. nu. 5.* u *Lib. 5. de conſiderat. cap. 5. num. 11.* x *Ser. 19. in Cant. nu. 6.* y *Lib. 5. de conſiderat. cap. 5. num. 11.* z *Ser. 1. ſup. miſſus n. 9.* a *Tract. de Vite myſt. cap. 44. num. 170.* b *Ibidem. cap. 36. num. 142.* c *Ser. 1. in die Paſchæ num. 2.*

Digitized by Google

nat, *cujus* nimirùm *imperium ſuper humerum ejus*, ſicut præcinit Eſaias. Propter enim crucem, (d) ad quam humiliavit ſeipſum factus obediens, exaltavit eum Deus Pater, & dedit illi Nomen, quod eſt ſuper omne nomen: ut in Nomine Jesu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. Ubi ergo (e) non ſanctificatur Nomen ejus? vbi jam regnum ejus non venit, quando in Nomine Jesu omne genu flectitur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum? *Scio te quis es, ſanctus Dei*, ait etiam ipſe malignus in Evangelio Marci capite primo. Princeps eſt Chriſtus, (f) & magnus Princeps, cujus ne ipſi quidem dæmones poſſunt effugere principatum. Credunt quidem & contremiſcunt, (g) ſed timor non eſt in charitate. At longè aliter (h) & diſſimili prorsùs affectione nomen Jesu ſanctificatur in cælis, ubi tam inenarrabili jucunditate clamatur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*. Sic & regnat non in terra ſolùm, verumetiam in gehenna, imperium habens vitę & mortis. Paveant qui Chriſtum abnegaverunt, (i) qui dixerunt: *Non habemus Regem niſi Cæſarem*. Paveant qui dixerunt: *Nolumus hunc regnare ſuper nos*. Redit ſiquidem accepto regno, & malos malè perdet. Vultis noſſe quia redit accepto regno? *Data eſt mihi*, inquit, *omnis poteſtas in cælo & in terra*. Sed & Pater in Pſalmo: *Poſtula à me*, ait, *& dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos*. Item (k) ait Pater miſericordiarum: *Verebuntur Filium meum*. Verum id quidem Domine, reverentur eum, ſed qui? Non planè Iudæi, ad quos miſſus: ſed electi propter quos miſſus eſt. Reveremur eum nos in præſepio, reveremur in patibulo, reveremur in ſepulchro. Devotè ſuſcipimus tenerum propter nos: cruentum propter nos, pallidum propter nos, ſepultum propter nos reveremur. Devotè adoramus cum Magis Infantem Salvatorem. Nam quòd illi Deum agnoſcant, (l) indicat adoratio, indicat thuris oblatio. Non ſolùm Deum, ſed & Regem agnoſcunt, quod deſignatur in auro. Et in his non latet eos magnum pietatis ſacramentum: vnde & myrrha indicat moriturum. Venientes autem (m) ab Oriente Magi quid dixerint audiamus: *Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum?* Quàm certa fides, & nihil penitùs hæſitans! Non quærunt vtrum natus ſit: ſed fiducialiter loquuntur, & interrogant ſine dubitatione, vbi ſit qui natus eſt Rex Iudæorum. In hac dictione *Rex*, (n) divitiæ exprimuntur. Reges enim divites eſſe ſolent ſuper omnes quos regunt. In hac dictione, *Iudæorum*, gloria accipitur: quia vno modo Iudæus *glorians* interpretatur. Veros loquimur Iudæos, (o) non literâ, ſed ſpiritu: ſemen Abrahæ, cujus multiplicatio ſicut promiſſa legitur, ſic videtur impleta. Chriſtus (p) venturas aliquando turbas vt raperent, & eum Regem facerent, fugiens legitur declinâſſe. Poſtea verò etiam non quæſitus adfuit, vt tanquam Rex Iſraël ſuſciperetur, & prædicaretur ab eis: quin etiam in hæc ipſa præconia eorum (quod dubium non eſt) animos excitavit. Primò quidem [q] cum tanto triumpho ſuſceptus eſt, poſtea verò crucifixus eſt. O quàm diſſimile eſt, *Tolle, tolle, crucifige eum*: Et, *Benedictus qui venit in nomine Domini, Oſana in excelſis*! Quàm diſſimile eſt, *Rex Iſrael*: Et, *Non habemus Regem niſi Cæſarem*! An non (r) domus illa Iacob exaſperans impiè abnegavit eum, & inſipienter reſpuit ante faciem Pilati: quando illo perhibente, *Regem veſtrum crucifigam?* vno ore reſpondendo clamavit: *Non habemus Regem niſi Cæſarem*. Et licet [s] in irriſione coronent Iesvm: tamen ignorantes & irridentes coronatum Regem fatentur, quia regum eſt coronari. Coronatus ergo Rex eſſe à neſcientibus demonſtratur, in ſpinis verò coronantium malitia aperitur. Spinarum punctionibus (t) caput dulcis Iesu vndique cruentatur, & in ludibrium ipſius virga manui ejus inſeritur: coccinea chlamyde amictus, tanquam infatuatus irridetur. O Regem, [u] ô diadema! Mater ſiquidem Synagoga, non matrem ſe exhibens, ſed novercam, Regem noſtrum coronâ ſpineâ coronavit. Porrò omnis ei interim purpura non tam honoris eſt, quàm irriſionis. Attende anima mea, (x) quis eſt iſte qui ingreditur habens imaginem quaſi Regis, & nihilominùs ſervi deſpectiſſimi confuſione repletus & coronatus incedit: ſed ipſa etiam ejus corona cruciatus eſt illi, & mille puncturis ſpecioſum caput ejus divulnerat. Regali purpura induitur, ſed potiùs in ea deſpicitur quàm honoretur. Sceptrum in manu geſtat, ſed eo ipſo caput ejus reverendum feritur. Adorant coram ipſo poſitis in terra genibus, & Regem clamant: & continuò ſputis amabiles ejus genas ſublinunt, maxillam palmis & honorabile colum exhonorant. *Egredimini filiæ Sion*, [y] *& videte Regem Salamonem*: nam vbique Rex eſt. Licet enim regnum ejus non ſit de hoc mundo, tamen Rex eſt etiam in hoc mundo. Interrogatus ſiquidem à Pilato: *Ergo Rex es tu? Ego*, inquit, *in hoc natus ſum, & in hoc veni in mundum*. Hic vtique eſt rector morum, in judicio diſcretor meritorum, in regno diſtributor meritorum. Quod ipſe nobis præſtare dignetur, (z) cujus Regnum & imperium ſine fine permanet in ſæcula ſæculorum. Amen.

XXVI. *Gratias agimus*

a **R**EMUNERATORI NOSTRO.

EGO enim [b] Chriſtum Deum meum teneo vitæ meę non ſolùm gratuitum largitorem, ſed etiam copioſiſſimum ditatorem & glorificatorem. *Primò* quidē de *locupletione* ſcriptum eſt in Evangelio: *Menſuram bonam & confertam & coagitatam & ſuperfluentem dabunt in ſinum veſtrum*. Menſura iſta, ut au-

d *Tract. de vite myſt. cap. 36. num. 124.* e *Ser. 2. diver. nu. 3.* f *Ser. 33. diver. num. 7.* g *Tract. de offic. & mor. Epiſc. cap. 4. nu. 15.* h *Ser. 2. diver. num. 3.* i *Ser. in die Paſch. num. 9.* k *Ser. 5. in Nativit. Dom. num. 1. & 2.* l *Serm. 2. in Epiph. Dom. num. 1.* m *Serm. 3. in Epiph. num. 3.* n *Tract. de vite myſt. cap. 44. nu. 170* o *Serm. 2. in Vig. Nat. Dom. num. 1.* p *Serm. 3. in Dom. Palmar. num. 1.*

q *Serm. 2. in Dom. Palm. num. 4.* r *Serm. 4. ſuper miſſus num. 2.* s *Tract. de vite myſt. cap. 39. num. 145.* t *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 13.* u *Serm. 5. de omn. Sanct. num. 9.* x *Serm. de Paſſ. Dom. num. 13.* y *Ser. 2. in Epiph. Dom. num. 2.* z *Serm. 2. ſuper Salve Reg. num. 12.* a *Serm. 8. ſuper Pſalm. 90. num. 1.* b *Tract. de diligen. Deo cap. 5. num. 14.*

Digitized by Google

audio,(c) erit ſine menſura. Sed velim ſcire cujus rei futura ſit illa menſura, vel potiùs illa immenſitas quæ repromittitur. *Oculus non vidit Deus abſque te, quæ præparaſti diligentibus te*. Dic nobis tu qui præparas, quæ præparas? Credimus, confidimus, revera ſic promittis, replebimur in bonis domus tuæ. *Erunt*, inquit, *omnes docibiles Dei: & ipſe Deus erit omnia in omnibus*. Vt audio, plenitudo quam expectamus à Deo, non erit niſi de Deo. In anima tria intueor, [d] Rationem, Voluntatem, Memoriam: & hæc tria ipſam animam eſſe conſtat. Quantum verò cuiq; horum in præſenti ſeculo deſit de integritate ſua & perfectione, ſentit omnis qui ambulat in ſpiritu. Quare ho c, niſi quia Deus nondum eſt omnia in omnibus? Hinc eſt quòd & *Ratio* ſæpiſſimè in judiciis fallitur, & *Voluntas* quadruplici perturbatione jactatur, & *Memoria* multiplici oblivione confunditur. Triplici quidē huic vanitati nobilis creatura ſubjecta e[illegible] non volens, in ſpe tamen eſt. Nam qui replet in bonis deſiderium animæ, ipſe *Rationi* futurus eſt plenitudo lucis, ipſe *Voluntati* multitudo pacis, ipſe *memoriæ* continuatio æternitatis erit. Nimirùm cùm error à *Ratione*, à *Voluntate* dolor, atque à *Memoria* timor omnis receſſerit: & ſucceſſerit illa quam ſperamus mira ſerenitas, plena ſuavitas, æterna ſecuritas. Reddet homini(e) coronam juſtitiæ juſtus Iudex in illum diem, cui ſanè altera non ſuccedet. Tunc videbit & affluet, & mirabitur & dilatabitur cor ipſis. Quouſque dilatabitur? Vſq; ad videndam in ſe Majeſtatem Dei. Tripliciter autem in æterna illa (f) & perfecta beatitudine fruemur Deo: *videntes* eum in omnibus creaturis: *habentes* eum in nobis ipſis: & quòd his omnibus ineffabiliter jucundius ſit atque beatius, ipſam quoque *cognoſcentes* in ſemetipſa Trinitatem, & gloriam illam ſine ullo ænigmate mundo cordis oculo contemplantes. Proinde ſanctificamini hodie, [g] & eſtote parati: craſtina enim die videbitis & gaudebitis, & gaudium veſtrum implebitur. Quid enim Majeſtas illa non impleat? Etiam ſuperimplebit & ſupereffluet, quando *menſuram plenam & confertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum*. *Plenam* univerſitate creaturarum, [h] *confertam* in interiore homine noſtro, *coagitatam* in exteriore, *ſupereffluentem* in Deo ipſo. Ibi cumulus felicitatis, ibi ſupereminens gloria, ibi ſupereffluens beatitudo. Porrò (i) implebit Deus *rationale* noſtrum luce *ſapientiæ*, ita ut penitùs nobis nihil deſit in ulla ſapientia. Implebit & *concupiſcibile* noſtrum fonte *juſtitiæ*, ut omninò deſideremus eam, & eâ penitùs repleamur. Iam verò quod dicitur in nobis *iraſcibile*, cùm repleverit illud Deus, perfecta erit in nobis tranquillitas, & in ſummam jucunditatem atque lætitiam replebitur *pace* divina. Primum illud faciet Veritas Deus, (k) ſecundum ſumma Poteſtas Deus, tertium Charitas Deus, ut ſit Deus omnia in omnibus: *ratione* recipiente lucem inextinguibilem, *memoria* fonti indeficienti æternaliter inhærente, *voluntate* pacem imperturbabilem conſequente. Sic ergo [l] replebit animas noſtras Deus, cùm perfecta in eis ſcientia fuerit, perfecta juſtitia, perfecta lætitia. *Secundò* [m] de *glorificatione* ſcriptum eſt in Epiſtola tertia ad Philippenſes: *Salvatorem expectamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ*. Habebit ſanè tunc [n] caro noſtra *immortalitatem*, ne jam timeat denuò ſe in pulverem redigendam. Reſurgens enim corpus noſtrum jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Habebit etiam omnimodam *impaſſibilitatem* corpus noſtrum. Siquidem (o) & dolor & gemitus omnis abſcedet, quoniam *abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorum, & jam non erit ampliùs neque luctus neque clamor: ſed neque ullus dolor erit, quoniam priora tranſierunt*. Erit igitur corpus *immortalitatis* & *impaſſibilitatis* gemina quadam felicitate dotatum, liberum ab omni neceſſitate, ab omni corruptione ſecurum, alienum & immune ab omni concupiſcentia, plenum gloriâ. Denique(p) habebit corpus noſtrum tantam *agilitatem*, ut poſſit (ſi velit) abſque omni mora ſeu difficultate ipſam quoque cogitationum noſtrarum ſequi ad omnia velocitatem. Quid ultra de eſt ad perfectam corporis beatitidinem? Sola utique *pulchritudo*, ſeu claritas. *Salvatorem enim expectamus, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ*. Tunc fulgebunt juſti,(q) ita ut videri poſſint docti pariter & indocti: fulgebunt enim ſicut Sol in regno Patris eorum. Erit autem claritas Solis ſeptempliciter, id eſt, ſicut lux ſeptem dierum. Sic ergo (r) replebitur majeſtate omnis terra, cùm fuerit corpus incorruptibile, impaſſibile, agile, configuratum deniq; corpori claritatis Chriſti. Replebitur inquam (s) majeſtate Domini terra noſtra, quando prorsùs de medio fiet & peccati omnis ſenſus, & debitum mortis. Replebitur omnis terra Domini majeſtate, quando reſurrectionis gloriâ veſtietur corpus noſtrum, induet immortalitatis ſtolam, configurabitur denique claritati corporis Chriſti. Requieſce (t) in hac ſpe caro miſera: qui propter animam venit, pro te quoque venturus eſt: qui reformavit illam, tui quoque non obliviſcetur in finem. Ipſe enim Dominus Sabaoth, (u) Dominus virtutum & Rex gloriæ, ipſe deſcendet ad reformanda corpora noſtra, & configuranda corpori claritatis ſuæ. Quanta erit illa gloria, quàm ineffabilis exultatio, quando Creator univerſitatis, qui pro animabus juſtificandis humilis ante venerat & occultus, pro te glorificanda, ô miſera caro, ſublimis veniet & manifeſtus: non jam in infirmitate, ſed in gloria & maieſtate ſua! Quis cogitabit diem aduentûs illius, quando deſcendet cum plenitudine luminis, præcurrentibus Angelis, & tubæ concentu excitantibus de pulvere corpus inops, & rapientibus illud obviam Chriſto in aëra? Interim(x) delectetur in hujuſmodi verbis anima noſtra: quin etiam caro noſtra requieſcat in ſpe, Salvatorem expectans Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui reformabit illam configuratam corpori claritatis ſuæ. Neque enim vana

nobis

c *Serm. 11. in Cant. num. 4.* d *Ibidem num. 5. & 6.* e *Serm. 5. in Vig. Nat. Dom. num. 6.* f *Serm. 4. de omn. Sanct. num. 4.* g *Ser. 5. in Vigil. Nat. Dom. 7.* h *Serm. 4. de omn. Sanct. num. 5.* i *Ibid. num. 6.* k *Serm. 11. in Cant. num. 6.* l *Serm. 4. de omn. Sanct. num. 7.*

m *Tract. de diligen. Deo cap. 5. num. 14.* n *Ser. 4. de omn. Sanct. num. 7.* o *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 14. num. 41.* p *Ser. 4. de omn. Sanct. num. 7.* q *Serm. 4. de Aduen. Dom. num. 3.* r *Ser. 4. de omn. Sanct. num. 7.* s *Serm. 2. de verb. Eſa. num. 2.* t *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 12. num. 38.* u *Serm. 6. de Aduen. Dom. num. 5.* x *Ibidem num. 6.*

Digitized by Google

nobis hæc expectatio, (y) aut dubia ſpes videtur, innixa nimirùm æternæ promiſſionibus Veritatis. Deinde etiam ex perceptione præſentium munerum firma eſt expectatio futurorum, & præſentis gratiæ Virtus nimis credibiliter atteſtatur fælicitatem promiſſæ gloriæ ſine dubio ſecuturam. Ad quam gloriam (z) ipſe ſuâ nos miſericordiâ perducat, nec confundat nos ab expectatione noſtra Salvator quem expectamus, Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

XXVII. *Gratias agimus*

a SALVATORI NOSTRO.

IPſe enim eſt,(b) qui ſalvum fecit populum ſuum à peccatis eorum, probans ſe eſſe quod dicebatur: *Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?* Nimirùm qui dicit: *Salus populi ego ſum*. Vtinam (c) & me peccatorem dignetur Dominus Jeſus annumerare populo ſuo,ut ſalvum me faciat à peccatis meis. Verè enim beatus populus, cujus iſte Jeſus Dominus Deus ejus eſt,quia ipſe ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Cæterùm (d) unde ſcimus quòd Chriſtus poſſit peccata dimittere? Hinc proculdubiò, quia Deus eſt: & quidquid vult, poteſt. Vnde autem ſcimus quòd & Deus ſit? Miracula probant. Facit quippè opera quæ nemo alius facere poſſit, ut taceam oracula Prophetarum, necnon & Paternæ vocis teſtimonium elapſæ cælitùs ad ipſum à magnifica gloria. Quòd ſi Deus pro nobis, quis contra nos? Deus qui juſtificat, quis eſt qui condemnet? En ſecus corporales pedes ejus jacens(e)acpænitens audit peccatrix: *Remittuntur tibi peccata tua*. Et recognoſcit eum, de quo ex multis retrò temperibus audierat: *Egredietur diabolus ante pedes ejus*. Vbi nempè peccatum remittitur, ibi proculdubiò diabolus de corde peccatoris expellitur. Hinc univerſaliter de cunctis pænitentibus dicit Dominus: *Nunc judicium eſt mundi, nunc princeps hujus mundi eiicietur foras*: quòd ſcilicet humiliter confitenti remittat Deus peccatum,& diabolus eum quem in hominis corde invaſerat,amittat principatum. Si ergo ipſe eſt & non alius (f) cui quotidiè confitemur dicentes, *Tibi ſoli peccavi*: quis meliùs, imò quis alius remittere poteſt quod in eum peccatum eſt? Aut quomodò ipſe non poteſt, qui omnia poteſt? Ipſe enim eſt, (g)cui naſcituro clauſus patuit Virginis uterus:cujus nutu in vinum aqua mutata eſt: cujus tactu lepra fugata eſt: ſub cujus plantis ſolidum mare ſtetit: ad cujus vocem mortui ſurrexerunt. Ipſe eſt qui portat omnia verbo virtutis ſuæ: per quem facta ſunt omnia: per quem univerſa ſubſiſtunt, etiam & Angelus ipſe. Denique (h) ego quod in me delinquitur valeo, ſi volo, donare, & Deus non queat in ſe commiſſa remittere? Si ergo peccata remittere & poſſit Omnipotens, & ſolus poſſit, cui ſoli peccatur: beatus profectò cui non imputabit ipſe peccatum. Itaque cognovimus,quòd peccata Chriſtus divinitatis ſuæ potentiâ valuit relaxare. Porrò (i) jam de ejus voluntate quis dubitet? Quis enim noſtram & induit carnem, & ſubiit mortem, putas ſuam nobis negabit juſtitiam? Voluntariè incarnatus, voluntariè paſſus, voluntariè crucifixus; ſolam à nobis retinebit juſtitiam? Quod ergo ex Deitate conſtat illum potuiſſe,ex humanitate innotuit & voluiſſe. Sed hæc eſt (k) gratia crucis Chriſti & virtus. *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur & vivat*. Ac ſi dicat: Velit nolit Judæus, vivo ego. Nolo mortem peccatoris,qui mori volui pro peccatoribus. Volo ut fructuoſa ſit mors mea, & copioſa per eam redemptio. Prorsùs copioſa, (l) quia non gutta,ſed unda Sanguinis largiter per quinque partes corporis Jeſu emanavit. JESUS Hebraicè, (m) Latinè Salvator interpretatur. Ipſe eſt ille Salvator,qui ſalvat omnes ſperantes in ſe. Magnum (n) & mirabile ſacramentum apparuit! Circumciditur puer,& vocatur JESUS. Circumciditur tanquam verus Abrahę filius: JESUS vocatur tanquam Filius Dei. Neque enim adinſtar priorum meus iſte JESUS nomen vacuum aut inane portat. Non eſt in eo magni nominis umbra,ſed veritas. Cælitùs ſiquidem inditum eſſe nomen Evangeliſta teſtatur: *Quod vocatum eſt*, inquit, *ab Angelo priuſquàm in utero conciperetur*. Vocatum planè, (o) non impoſitum: nempè hoc ei Nomen eſt ab æterno. A natura propria habet, ut ſit *Salvator*: innatum eſt ei Nomen hoc, non inditum ab humana vel Angelica creatura. Hoc eſt enim [p] Nomen novum quod os Domini nominavit, quod & vocatum eſt ab Angelo priùſquàm in utero conciperetur. Meritò quoque, (q) dum circumciditur puer qui natus eſt nobis, *Salvator* vocatur, quòd videlicet ex hoc jam cæperit operari ſalutem noſtram,immaculatum illum pro nobis Sanguinem fundens. Sed quid dicimus, (r) quòd egregius Propheta Eſaias hunc ipſum puerum multis Nominibus appellandum prædicens, hoc vnum nomen (quod eſt JESUS) tacuiſſe videtur: *Vocabitur*,inquit, *nomen ejus admirabilis,conſiliarius, Deus,fortis,pater futuri ſeculi,princeps pacis?* Magna quidem nomina. Sed ubi eſt Nomen,quod eſt ſuper omne nomen, Nomen JESU, in quo omne genu flectatur? Fortè in his ſex nominibus unum illud invenies, ſed expreſſum quodammodò & effuſum. Quouſquè effuſum? (s) De cælo in Judæam, & inde in omnem terram excurrit, & de toto orbe clamat Eccleſia: *Oleum effuſum nomen tuum*. Effuſum planè, quod non ſolùm cælos terraſquè perfudit, ſed aſperſit & inferos, adeo ut in nomine JESU omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. Habes ergo (t) unum ex his omnibus appellationibus JESUM: nec omninò aut vocari poſſet aut eſſe *Salvator*, ſi fortè quidpiam horum defuiſſet. Hæc etiam ſex nomina (u) poſſunt ei congruè aſſignari in opere noſtræ ſalutis. Nam primò dicitur *Admirabilis* in converſione noſtræ voluntatis, quæ mutatio eſt ſolius dex-

e teræ

y *Ser. 7. ſup. Pſal. 90. num.* 1. z *Ser. 6. de Adven. Dom. nu. 6.* a *Ser. 60. diver. num. 1.* b *Ser. 15. in Cant. nu. 8.* c *Ser. 3. ſup. miſſus num. 11.* d *Tract. de exhort. ad milites templi cap. 11. n. 21.* e *Ser. 6. in Cant. nu. 3.* f *Tract. de exhort ad milit. templi cap. 11. num. 21.* g *Ser. 1. de S. Andr. num. 6.* h *Tract. de exhort. ad milit. templi cap. 11. num. 21.*

i *Ibidem nu. 22.* k *Ser. 13. div. nu. 1.* l *Ser. 22. in Cant. nu. 7.* m *Ser. 1. in vlt. Cœna num. 2.* n *Ser. 1. in Circumcis. Dom. nu. 2.* o *Ser. 2. in Circumcis. nu. 3.* p *Ser. 16. in Cant. nu. 14.* q *Ser. 2. in Circumcis. Dom. num. 3.* r *Ibidem num. 4.* s *Ser. 15. in Cant. num. 4.* t *Ser. 2. in Circumciſ. Dom. num. 5.* u *Serm. 53. diverſ. num. 3.*

Digitized by Google

terræ Excelſi. *Secundò* dicitur *Conſiliarius* in revelatione ſuæ voluntatis, quando revelat quid ſequendum ſit jam conuerſis. *Tertiò* in remiſſione peccatorum dicitur *Deus*, cujus tantùm eſt peccata dimittere. *Quartò* (x) dicitur *Fortis*. Cùm enim nos in tribulatione protegit, cùm ipſas aëreas poteſtates arcet à nobis ac repellit, quid aliud in hoc opere dici poteſt niſi fortis? *Quintò*, quoniam ipſa vita noſtra in Chriſto agenda eſt non intuitu temporalium, ſed ſpe futurorum bonorum, ideò dicitur *Pater futuri ſæculi*: Pater ſcilicet in regeneratione corporum noſtrorum. *Sextò*, quia verò omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur, ideò, ut diſcernat immutationem ab iniquorum reſurrectione, dicitur *Princeps pacis*: Qua obtenta, tota perfectio implebitur, nec jam vltra aliud quidpiam appetendum relinquetur, Gratias ei (y) qui manifeſtavit hominibus nomen Patris, fructum ſalutis in ejus inuocatione conſtituens, ſicut ſcriptum eſt: *Quicunque inuocaverit nomen Domini, ſaluus erit*. O Nomen præclarum (z) & prælectum & præexcelſum, & ſuperexaltatum in ſæcula! Hoc Nomen non ſolùm Iudæus, ſed quicunque inuocaverit, ſaluus erit; intantùm uſquequaquè effuſum eſt. Hoc Nomen donavit Pater Filio ſuo, Domino noſtro Iesu Chriſto, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

XXVIII. *Gratias agimus* a Spei nostræ.

NON enim (b) dedignatur eſſe Spes miſerorum miſerator & miſericors Dominus: non ſeipſum liberatorem & protectorem in ſe ſperantibus exhibere recuſat. *Quoniam in me ſperavit* (inquit) *liberabo eum: protegam eum, quoniam cognovit nomen meum*. Cum timore ſpes habet meritum, [c] cum metu fructuosè ſperatur. Eſt autem is ipſe timor firmiſſima quædam & efficax materia ſpei, ſi quis prudenter aduertat. Siquidem maximum quoddam Dei donum eſt timor iſte, & ex perceptione præſentium firma eſt expectatio futurorum. Poſtremò beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum: eſt utique vita in voluntate ejus, & in beneplacito ejus ſalus æterna. Meritò quidem *beneplacitum eſt Deo ſuper timentes eum*, [d] *& in eis qui ſperant ſuper miſericordia ejus*: cùm ſapientiæ timor initium ſit, ſpes profectus. Nam conſummationem ſibi charitas vendicat. Sunt tamen nonnulli, [e] qui ſperant quidem in Domino, ſed fruſtra: quia ſic de miſericordia ejus ſibiipſis blandiuntur, ut à peccatis ſuis non emendentur. Vana eſt omninò ſpes iſta, & hæc confundit, eò quòd charitas deſit. Contra hos Propheta inquit: *Maledictus qui peccat in ſpe*. Fruſtra ſiquidem ſperat, qui contumptu ſuo gratiam à ſe repellit, & ſpem ſuam prorsùs evacuat. Porrò qui malè agere non ceſſat, [f] in vanum miſericordiam Dei expectat: quam rectè expectaret, ſi à malo recederet.

Duæ ſunt autem (g) miſerationes Domini: *gratia promerendi*, qua videlicet munus conuerſationis indulget: & *ſpes promerendi*, qua donat homini peccatori de ſua toties experta bonitate uſque ad cæleſtia ſperanda præſumere. Hic homo (h) non immeritò dicere poteſt: *Deus meus ſperabo in eum*. Sperabo in eum, nec deſperabo, nec fruſtra ſperabo: quia maledictus qui peccat in ſpe, & nihilominùs qui peccat in deſperatione: ſed nec eſſe volo de his qui non ſperant in Domino. *Sperabo*, inquit, *in eum*. Sed jam dic nobis quo fructu, qua mercede, quo lucro? *Quoniam in me ſperavit*, (i) *liberabo eum*. Dulciſſima liberalitas, in ſe ſperantibus non deeſſe. Hoc enim hominis meritum eſt, ſi totam ſpem ponat in eo, qui totum hominem ſaluum facit. *In te ſperaverunt patres noſtri, ſperaverunt & liberaſti eos: ad te clamaverunt, & ſalui facti ſunt: in te ſperaverunt, & non ſunt confuſi*. *Quis poterit* (k) *ſaluus eſſe?* dicunt diſcipuli Salvatori. Et ille: *Apud homines hoc impoſſibile eſt, ſed non apud Deum*. Hæc eſt tota fiducia noſtra, hæc vnica conſolatio noſtra, hæc tota ratio ſpei noſtræ. Quis ſperavit in eo, (l) & confuſus eſt? Faciliùs eſt cælum & terram tranſire, quàm verbum ejus evacuari. Auditam fac mihi manè miſericordiam tuam, (m) quia in te ſperavi Domine. Sola nimirùm ſpes apud te miſerationis obtinet locum: nec oleum miſericordiæ, niſi in vaſe fiduciæ ponis. Ideò quidquid agendum ſit, (n) quidquid tolerandum, tu es Domine Spes mea. Hæc vna mihi omnium promiſſionum eſt cauſa, hæc tota ratio meæ expectationis. Prætendat alter meritum, ſuſtinere ſe iactet pondus diei & æſtus, iejunare bis in Sabbatho dicat, poſtremò non eſſe ſicut cæteros hominum glorietur: mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam. Sanè nihil omnipotentiam Dei clariorem reddit, (o) quàm quòd omnipotentes facit omnes qui in ſe ſperant. Quantæ fiduciæ vox: *Omnia poſſum in eo qui me confortat?* Denique omnia poſſibilia ſunt credenti. An non omnipotens, cui omnia poſſibilia ſunt? Sperent in alijs alij, [p] fortè hic in ſcientia literarum, hic in aſtutia ſæculi, ille in nobilitate, ille in dignitate, ille in alia qualibet vanitate confidat: ego propter te omnia detrimenta feci, & vt ſtercora arbitror, quoniam tu es Domine Iesv Spes mea. Speret qui vult in incerto divitiarum: ego verò ne ipſa quidem niſi abs te victui neceſſaria ſpero, nimirùm verbo tuo confidens in quo abieci omnia. Tu enim dixiſti: *Quærite primùm regnũ Dei & iuſtitiam ejus, & omnia adiicientur vobis*. De victu vtique Iesvs dixit [q] & veſtitu. Vnde & alibi dixerat ſollicitos nos eſſe non debere. Nam & hæc ipſa Pater noſter cæleſtis benigniſſima pietate miniſtrat, ob duplicem ſcilicet cauſam. *Primò*, ne vel omninò crederemus offenſum eſſe, ſi iſta negaret, & ſic deſperaremus. *Secundò*, ne vel illorum nimia ſollicitudo ſpiritualis exercitii fieret detrimentum. Hoc autem ſapere, (r) ex fide vivere eſt: nec alius ex ſententia dicere poteſt: *Quoniam tu es*

Domi-

x *Ibidem num. 2.* y *Ser. 15. ſuper Pſal. 90. num. 6.* z *Ser. 166. in Cant. num. 14.* a *Serm. 14. ſuper Pſal. 90. num. 1.* b *Ser. 15. ſuper Pſal. 90. num. 3.* c *Ibidem num. 4. & 5.* d *Ser. 6. in Cant. num. 5.* e *Serm. 1. ſuper Pſal. 90. num. 3.* f *Lib. de modo benè vivendi cap. 2. num. 2.*

g *Ser. 2. in Dom. 6. poſt Pent. num. 3.* h *Ser. 2. ſuper Pſal. 90. num. 3.* i *Ser. 15. ſuper Pſal. 90. num. 5.* k *Ser. 5. in Dedicat. Eccleſ. num. 6.* l *Ser. 9. ſuper Pſal. 90. num. 6.* m *Serm. 3. in Annunc. B. M. num. 2.* n *Serm. 9. ſuper Pſal. 90. num. 5.* o *Serm. 85. in Cant. num. 5.* p *Serm. 9. ſuper Pſal. 90. num. 5.* q *Serm. 5. ſuper Pſal. 90. num. 2.* r *Serm. 9. ſuper Pſal. 90. num. 6.*

Digitized by Google

Domine ſpes mea, niſi cui intùs ſit perſuaſum à ſpiritu, ut (quemadmodùm monet Propheta) iactet cogitatum ſuum in Domino, ſciens quòd enutriendus ſit ab eo, juxta illud quoque Petri Apoſtoli: *Omnem ſollicitudinem veſtram proiicientes in eum: ipſi enim cura eſt de vobis*. Quis enim ſperavit in eo [s] & confuſus eſt? Sperate in eo omnis congregatio populi. Quemcunque enim locum calcaverit pes veſter, veſter erit. Pes veſter vtique ſpes veſtra eſt: & quantumcunque illa proceſſerit obtinebit, ſi tamen in Deum tota figatur, ut firma ſit & non titubet. Denique [t] ſi inſurgant adversùm me prælia, ſi ſæviat mundus, ſi fremat malignus, ſi ipſa caro adversùm ſpiritum concupiſcat: in te ego Domine ſperabo. Quandò in ſe ſperanti deſit illa Majeſtas, quæ tam ſtudioſè monet in ſe ſperari? Planè non derelinquit ſperantes in ſe. *Adiuvabit eos Dominus*, (ait Propheta) *& eruet eos à peccatoribus, & ſaluabit eos*. Quare? quibus meritis? *Quia ſperaverunt in eo*. Dulcis cauſa, attamen efficax, attamen irrefragabilis. Nimirùm hæc eſt juſtitia, ſed quæ ex fide eſt, non ex lege. *De quacunque tribulatione* (inquit Dominus) *clamaverint ad me, exaudiam eos*. Dulcis lex, [u] quæ meritum exauditionis in clamore conſtituit poſtulationis. Meritò non exauditur qui clamare diſſimulat, aut omninò non poſtulans, aut tepidè poſtulans & remiſsè. Siquidem in Dei auribus deſiderium vehemens eſt clamor magnus: è regione autem remiſſa intentio eſt vox ſubmiſſa. Porrò [x] ſi mihi præmia promittuntur, per te Domine obtinenda ſperabo. Tria autem conſidero, [y] in quibus tota ſpes mea conſiſtit: *charitatem* adoptionis, *veritatem* promiſſionis, *poteſtatem* redditionis. Murmuret jam quantùm voluerit inſipiens cogitatio mea, dicens: Quis enim es tu, aut quanta eſt illa gloria, quibuſuè meritis hanc obtinere ſperas? Et ego fiducialiter reſpondeo: Scio cui credidi, & certus ſum, quia in charitate nimia adoptavit me, quia verax in promiſſione, quia potens in exhibitione: licet enim ei facere quod voluerit. Magna quidem ſunt hæc, [z] ſed tu magne Domine promiſiſti. Ex tua promiſſione ſperamus, inde audemus dicere: *Si corde clamamus pio, certè debes ex promiſſo*. Amen.

XXIX. *Gratias agimus*

a SPONSO ECCLESIÆ.

IPſe eſt Chriſtus, [b] qui operabatur ſalutem noſtram in medio terræ, in vtero videlicet Virginis Mariæ. In eo enim ſalus mundi [c] initiata eſt: ibi decorem indutus eſt Dei Filius, ac prælectæ ſponſæ ſuæ Eccleſiæ formoſus in ſtola candida occurrit, deſideratum diu oſculum prælegit, ac prædeſtinatas à ſæculo nuptias Virgo cum virgine prælibavit. Ibi inquam [d] occurrit Sponſus feſtiuus & hilaris; tenenſquè manum dexteram ſponſæ ſuæ Eccleſiæ, & in voluntate ſua deducens eam, & cum gloria ſuſcipiens eam, introduxit in civitatem regni ſui, & in cubiculum genitricis ſuæ. Et in lectulo charitatis ſuæ eam collocans, & gratiæ ſuæ ornamentis eam condecorans, lævamquè ſuam ſub capite ejus ponens, & dexterâ ſuâ eam amplexans, inquit: *Deſponſaui te* [e] *mihi in fide, deſponſavi te mihi in iudicio & iuſtitia, deſponſavi te mihi in miſericordia & miſerationibus*. Nec tu me elegiſti, ſed ego elegi te: nec ut te eligerem, tua inueni merita, ſed præveni. Verè ipſa eſt, [f] quam præſcivit & prædeſtinavit ante ſæcula Deus, præparavitquè dilecto Filio ſuo delicias ſempiternas in ſæculis æternis: vt ſit ſancta & immaculata in conſpectu ejus, germinans ſicut lilium, & florens in æternum ante Dominum Patrem Domini mei IESV Chriſti Sponſi Eccleſiæ. Ipſa eſt dilecta illa, (g) cujus concupivit decorem, cujus formam induit, cui ſe mirabili dignatione caſtis atque individuis devinxit amplexibus, ita vt eſſent duo in carne vna, vnum in vno ſpiritu quandoque futuri. Eccleſia inquam eſt, (h) quę ſecum habet conſilium & Spiritum Sponſi & Dei ſui: cui Dilectus inter vbera commoratur, ipſam cordis ſui ſedem principaliter poſſidens & conſeruans. Nimirùm ipſa eſt quæ vulneravit cor ejus, & in ipſam abyſſum ſecretorum Dei oculum contemplationis immerſit, vt & illi in ſuo, & ſibi in ejus corde perennem faciat manſionem. Ideo ſponſa locuta eſt, (i) & dixit Sponſum intendere ſibi: *Dilectus meus mihi intendit, & ego illi*. Quæ eſt iſta ſponſa, & quis eſt Sponſus? Hic eſt Deus noſter, & illa (ſi audeo dicere) nos ſumus cum reliqua quidem multitudine captivorum, quos ipſe novit. Porrò (k) omnes nos ad ſpirituales nuptias vocati ſumus, in quibus vtique Sponſus eſt Chriſtus Dominus: vnde canimus in Pſalmo, *Et ipſe tanquam Sponſus procedens de thalamo ſuo*. Sponſa verò nos ipſi ſumus: ſi non vobis videtur incredibile, & omnes ſimul vna Sponſa, & Animæ ſingulorum quaſi ſingulæ Sponſæ ſunt. Nec ſunt inuenta æquè dulcia nomina, (l) quibus Verbi Animæquè dulces adinuicem exprimerentur affectus, quemadmodùm Sponſus & Sponſa: quippè quibus omnia communia ſunt, nil proprium, nil à ſe diviſum habentibus: Vna vtriuſque hæreditas eſt, vna domus vna menſa, vnus thorus, vna etiam caro. Sed (m) quandò hoc ſentire poterit fragilitas noſtra de Deo ſuo, quòd eo affectu ſe diligat, quo diligitur Sponſa à Sponſo? Multùm enim hæc Sponſa Sponſo ſuo eſt inferior genere, inferior ſpecie, inferior dignitate. Attamen propter Æthiopiſſam iſtam de longinquo Filius æterni Regis aduenit, & vt ſibi deſponſaret illam, etiam mori pro ea non timuit. Moyſes quidem Æthiopiſſam duxit vxorem, ſed non potuit Æthiopiſſę mutare colorem. Chriſtus verò quam adamavit ignobilem adhuc & fædam, glorioſam ſibi exhibuit Eccleſiam, non habentem maculam neque rugam. O admirande Sponſe Ieſu (n) cum quonam tibi ineſt, tam familiare conſortium? An non Eccle-

e 2 ſia

s Ser. 15. ſup. Pſal. 92. num. 5. t Ser. 4. ſuper Pſal. 90. num. 5. & 6. u Ser. 16. ſuper Pſal. 90. nu. 1. x Ser. 9. ſuper Pſal. num. 5. y Serm. 3. in Dom. 6. poſt Pent. num. 7. z Serm. 16. ſuper Pſal. 90. num. 4. a Ser. 67. in Cant. nu. 12. b Ser. 2. in die Pent. num. 4. c Serm. 3. de Virg. Deip. num. 5. d Parabola de Chriſt. & Eccl. nu. 5.

e Serm. 67. in Cant. num. 11. f Serm. 78. in Cant. num. 8. g Epiſt. 126. num. 6. h Serm. 3. in Vig. Nativit. Dom. num. 1. i Ser. 68. in Cant. num. 1. k Ser. 2. in Dom. 1. poſt Oct. Epiph. nu. 2 l Ser. 7. in Cant. num. 2. m Ser. 2. in Dom. 1. poſt oct. Epiph. num. 2. n Serm. 64. in Cant. num. 10.

Digitized by Google

ſia de gentibus, de mortalibus & peccatoribus collecta eſt? Illam ſcimus quæ ſit. Sed tu quis es, Æthiopiſſæ hujus tam devotus & tam ambitioſus amator? Sanè non alter Moyſes, ſed pluſquàm Moyſes. Nam tu ille es ſpecioſus formâ præ filiis hominum. Parum dixi, candor es vitæ æternæ, ſplendor & figura ſubſtantiæ Dei. O verè amandum, (o) & totis medullis cordis amplectendum Sponſum! Quid iam cunctetur Eccleſia totam ſe tota devotione committere tam fido redditori, tam pio indultori, tam iuſto propugnatori? Sponſus noſter Chriſtus eſt, (p) ad cujus vocem qui amicus eſt ſtat, & audit, & gaudio gaudet propter vocem Sponſi. Huic nos deſpondit Paulus Apoſtolus, qui ait: *Deſpondi vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*. Virgo Chriſtus eſt, & Virginis Filius, & virginem coniugem vult habere. Ex hoc audet anima (q) cogitare de nuptiis. Quidni audeat eò ſe nubilem, quò ſimilem cernens? Non terret celſitudo quam ſociat ſimilitudo, amor conciliat, profeſſio maritat. Profeſſionis forma hæc eſt: *Iuravi & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ*. Hanc ſecuti Apoſtoli aiebant: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*. Ergo quam videris animam relictis omnibus Verbo (*Chriſto*) votis omnibus adhærere, Verbo vivere, Verbo ſe gerere, & quæ poſſit dicere, *Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum*: puta coniugem, Verboquè maritatam. Sed vnde tibi ô humana anima, [r] tam inæſtimabilis gloria vt ejus Sponſa merearis eſſe, in quem deſiderant Angeli ipſi proſpicere? Vnde tibi hoc, vt ipſe ſit Sponſus tuus, cujus pulchritudinem Sol & Luna mirantur, ad cujus nutum vniuerſa mutantur? Quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi, vt ſis ſocia menſæ, ſocia regni, ſocia denique thalami, vt introducat te Rex in cubiculum ſuum? Moyſes quidem Æthiopiſſam duxit, (s) ſed in ea pellis nigredinem non mutavit. Te verò Filius Dei Chriſtus Iesus reperiens multiplici peccatorum turpitudine denigratam, lavit lachrymis ſuis, & baptiſmo ſuo: tandem cruoris vndâ te lavit, & te ſibi exhibuit glorioſam. Hinc vide jam [t] quid de Deo tuo ſentias: vide quantùm de Deo præſumas. Vide quibus brachiis vicariæ charitatis redamandus & amplectendus ſit, qui tanti te æſtimavit, imò qui tanti te fecit: de latere enim ſuo te reformavit, quando propter te obdormivit in cruce, & ſomnum mortis excepit. Memento ſanè (u) hunc eſſe Ioannem qui vidit, & teſtimonium perhibuit, exijſſe de latere Domini dormientis in cruce Sanguinem ſimul & aquam: quo videlicet dormienti novo Adæ nova de latere ſuo proferretur pariter & redimeretur Eccleſia. Gratulare Sponſa, (x) gaude incomparabiliter, quia præſidentem habes & rectorem Sponſum etiam in præſentis exilij militia. Pignus habes, arrham tenes, quibus feliciter Sponſo ſ vniaris in patria cæleſti. Glorioſa & amabilis Sponſa, in terra Sponſum habes in Sacramento, in cælis habitura es ſine velamento. Et hîc & ibi veritas: ſed hîc palliata, ibi manifeſta. Hîc vtique Sponſum habet Eccleſia ſuo ordine, nondum puritatis Majeſtate, vel æternitatis ſecuritate. Hîc revera quaſi dulce præludium fit, & iucunda deſponſatio: ibi nuptiale conuivium, & beata fiet coniunctio, cùm de fide ad ſpeciem, de calore panum ad æternalis conuivij calorem tranſibimus. Conſummatio erit illa, (y) cùm tradiderit Chriſtus regnum Deo & Patri: & erunt duo non jam in carne vna, ſed in ſpiritu vno. Etenim ſi adhærens carni Verbum, factum eſt caro: multò magis qui adhæſerit Deo, vnus ſpiritus erit cum eo. Gratias agimus tibi Domine Iesu, (z) qui nos chariſſimæ Eccleſiæ tuæ aggregare dignatus es, non ſolùm vt fideles eſſemus; ſed vt etiam tibi vice Sponſæ in amplexus iucundos, caſtos, æternoſquè copularemur, revelata & ipſi facie ſpeculantes gloriam tuam, quæ tibi communis pariter eſt cum Patre & Spiritu Sancto in ſæcula ſæculorum. Amen.

XXX. *Gratias agimus*

a VITÆ NOSTRÆ.

DE hac enim Vita dictum eſſe credimus, (b) de qua Joannis Evangelium loquitur: *Qui manducat me, & ipſe vivet propter me*. Quidni vivat, qui Vitam manducat? *Ego ſum*, inquit Dominus, *Vita*. Ac ſi diceret: (c) Ego ſum Vita, quam do. *Hæc eſt enim*, ait, *vita æterna, vt cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti IESVM Chriſtum*. Denique hæc eſt Vita, [d] de qua dicit Paulus: *Mihi vivere Chriſtus eſt*: Et, *Vivit in me Chriſtus*. De hac Vita etiam Moyſes in Deuteronomio locutus eſt ad populum Iſraël: *Et erit Vita tua pendens ante oculos tuos, & non credes Vitæ tuæ*. Chriſtus vtique [e] eſt Vita ſecundùm quod eſt Homo: Vita, in qua eſt permanendum: Vita ſine morte: Vita in præmio. Vita interminabilis, Vita delectabilis & glorioſa, Vita felix & amæna: Vita in reſurrectionis gaudio, Vita, in qua reviviſcit mortuus: Vita ſine fine manſura, Vita æternæ beatitudinis. Venit & occubuit, vt vitam habeamus, (f) & abundantiùs habeamus, Iesvs Chriſtus Dominus noſter. Cùm enim (g) gemina morte ſecundùm vtramque naturam homo damnatus eſſet, altera quidem ſpirituali & voluntaria, altera corporali & neceſſaria: vtrique Deus Homo vna ſua corporali ac voluntaria morte benignè & potenter occurrit, illaquè vna ſua morte noſtram vtramquè damnavit mortem. Impegit in Vitam mors, (h) & incluſit in ſe Vita mortem, & abſorpta eſt mors à Vita: humum ſibi devorans inde teneri cœpit, vnde viſa eſt tenuiſſe. Sed vnde rurſùm confidimus, (i) quòd mortem abſtulit? Hinc planè, quòd eam ipſe qui non meruit pertulit. Qua enim ratione iterùm exigeretur à nobis, quod pro nobis ille jam ſoluit? Qui peccati meritum tulit, ſuam nobis donando iuſtitiam: ipſe mortis debitum ſoluit, & reddit vitam. Sic namque mortua morte

o *Ser. 70. in Cant. n. 4.* p *Ser. de X. Virginibus n. 1. to. 6. pag. 777.* q *Ser. 85. in Cant. nu. 12.* r *Ser. 2. in Dom. 1. poſt oct. Epiph. num. 3.* s *Lib. 3. de amore Dei cap. 24. n. 85.* t *Ser. 2. in Dom. 1. poſt oct. Epiph. num. 3.* u *Ser. 1. in oct. Paſchæ num. 5.* x *Ser. de excellen. Sacramen. num. 7.*

y *Ser. 2. in Nativit. Dom. num. 6.* z *Serm. 12. in Cant. num. 11.* a *Serm. 111. diver. num. 7.* b *Serm. 1. ſuper Sal. Reg. num. 4.* c *Tract. de grad. humil. cap. 1. nu. 1.* d *Ser. 1. ſuper Sal. Reg. num. 4.* e *Ser. 7. in vlt. Cæna num. 44.* f *Tract. de vit. & mor. Cleric cap. 22. num. 71.* g *Tract. de exhort. ad milites templi cap. 11. num. 20.* h *Serm. de S. Malach. Epiſc. num. 4.* i *Tract. de exhort. ad milit. templi cap. 11. num. 22.*

Digitized by Google

morte revertitur vita, quemadmodùm ablato peccato redit iuſtitia. Mors itaque Chriſti, (k) mors eſt meæ mortis, quia ille mortuus eſt, ut ego vivetem: quo pacto enim jam non vivat, pro quo moritur Vita? Vitam quidem ſe eſſe ipſe perhibet in Evangelio: *Ego ſum*, inquiens, *Vita*. Vita vtique beata [l] & ſemper beata, quæ nec principium habuit, nec habebit finem. Vnde Apoſtolus ait: (m) *Habetis nunc quidem fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam*. Bonus finis vita æterna, bonus finis qui finem non habet. Et ſanè cujus finis bonus eſt, ipſum quoque bonum eſt. Amplectamur interim ſanctificationem, quoniam bona eſt; quoniam finis ejus vita erit ſine fine. Sanctimoniam ſectemur & pacem, ſine qua nemo videbit Deum. Habeamus hodie (n) fructum noſtrum in ſanctificationem, quia craſtina die finem habituri ſumus vitam æternam. Videbimus enim majeſtatem Dei, quod utique vita æterna eſt, ſicut Veritas ait: *Hæc eſt Vita æterna, vt cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti IESVM Chriſtum*. In hoc profectò (o) erit vita æterna & perfecta, vt cognoſcamus Patrem & Filium cum Sancto Spiritu, & videamus Deum ſicuti eſt: id eſt, non modò ſicut ineſt nobis videlicet & cæteris creaturis, ſed ſicut eſt in ſemetipſo. Hæc autem cognitio erit ſumma beatitudinis, tritici medulla, adeps frumenti, quo nimirùm civitas ſancta Jeruſalem ſatiatur. Quis non illic cupiat paſci, (p) & propter pacem, & propter adipem, & propter ſatietatem? Nihil ibi formidatur, nihil faſtiditur, nihil deficit. Tuta habitatio *Paradiſus*, dulce pabulum *Verbum*, opulentia multa nimis Æternitas. Quòd ſi in æternum (q) extenditur videndi copia pariter & voluntas: quomodò non plena eſt felicitas? Nil quippè aut deeſt jam ſemper videntibus, aut ſupereſt volentibus. At talis viſio non eſt vitæ præſentis, ſed in noviſſimis diebus reſeruatur his duntaxat qui dicere poſſunt: *Scimus quia cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quia videbimus eum ſicuti eſt*. Interim ego per fidem recolo Deum Creatorem, (r) adoro Redemptorem, expecto Salvatorem: credo videre eum in omnibus creaturis, habere eum in meipſo, & quod his ineffabiliter iucundius atque beatius eſt, cognoſcere eum in ſeipſo. Patrem namque & Filium cum Sancto Spiritu cognoſcere, vita eſt æterna, beatitudo perfecta, ſumma voluptas. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quanta claritas, quanta ſuavitas, & quanta iucunditas maneat nos in illa viſione, quando Deum facie ad faciem videbimus. O beata viſio (s) videre Deum in ſeipſo, videre in nobis, & nos in eo ſe ſelici iucunditate, & iucunda felicitate! Quidquid deſiderabimus, totum habebimus, nihil amplius deſiderantes: & quidquid videbimus, amabimus, ipſo amore beati: beati utique dulcedine amoris, & ſuavitate contemplationis. Hæc erit ſumma illius contemplationis, hæc erit ſumma illius felicitatis: quoniam intelligetur in ſuo puro Eſſe ſincera divinitas, comprehendetur in ea incomprehenſibilis Trinitas. Veniat quod perfectum eſt, (t) & evacuetur quod ex parte eſt. *Habetis* (ait Apoſtolus) *fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam*. Vita vtique æterna eſt fons indeficiens, qui univerſam irrigat ſuperficiem paradiſi cæleſtis. Quis verò eſt fons vitæ, niſi Chriſtus Dominus? *Cùm Chriſtus* (inquit Apoſtolus) *apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis in gloria*. O quàm glorioſum eſt regnum illud, [u] in quo reges congregati ſunt, convenerunt in unum, ad laudandum ſcilicet & glorificandum eum, qui ſuper omnes eſt Rex regum, & Dominus dominantium: de cujus ſplendidiſſima contemplatione fulgebunt iuſti ſicut Sol in regno Patris eorum. Illuc feſtinare debemus, [x] vbi ſemper vivamus, & ubi mori ampliùs non timeamus. Si ſic amamus iſtam labilem & caducam vitam, ubi cum tanto labore vivimus: multò magis amare debemus vitam æternam, ubi nullum laborem ſuſtinebimus, ubi ſumma ſemper iucunditas eſt, ſumma felicitas, felix libertas, & felix beatitudo: vbi ſimiles erunt homines Angelis Dei, & fulgebunt iuſti ſunt Sol in regno Patris eorum. Qualis putas tunc erit ſplendor animarum, quando Solis ſplendorem habebit lux corporum? Proinde pro obtinenda vita æterna [y] totâ pietate & toto nobis orandum eſt deſiderio, ubi nimirùm corporis & animæ plena & perfecta erit beatitudo. Sit autem oratio iſta, quæ fit pro obtinenda vita æterna, in omni humilitate, præſumens de ſola (ut dignum eſt) miſeratione divina. Denique orandum eſt, [z] ut ipſe nos ſublevet, ipſe nos trahat & pertrahat uſque ad conſpectum gloriæ magni Dei, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

XXXI. *Gratias agimus* a VITI VERÆ.

DOminus IESVS Chriſtus eſt Vitis vera, [b] cujus folia ſunt in medicinam, fructus verò in vitam æternam. Ipſe enim dicit de ſe: *Ego ſum vitis vera*. Videamus quaſdam proprietatis vitis terreſtris, [c] in quibus etiam illius ſupercæleſtis Vitis proprietates nominare poſſimus.

I. Plantari ſolet vitis in terra, non ſeminari, tranſlata de ſua vite: quod ad conceptionem Chriſti mihi videtur pertinere. Vitis enim primò nata eſt de vite, eſt Deus genitus de Deo, Filius de Patre, coæternus & conſubſtantialis ei, de quo genitus eſt. Natus eſt Chriſtus [d] nonmodò ante hæc noſtra tempora, ſed ante tempora univerſa. Verùm illa quidem nativitas poſuit tenebras latibulum ſuum, imò verò lucem magis habitat inacceſſibilem: latet in corde Patris, in monte umbroſo & condenſo. Ut autem majorem faceret fructus, [e] plantatus eſt in terra: ideſt, in Virgine Maria conceptus eſt, factus quod non erat, manens quod erat. Hæc eſt terra, de qua ſcri-

k *Ibid. n. 26.* l *Ser. 7. in ult. cœna num. 45.* m *Ser. 37. ſup. Pſal. 90. num. 1.* n *Serm. 5. in Vigil. Nat. Dom. num. 6.* o *Serm. 4. de omn. Sanct. num. 4.* p *Serm. 33. in Cant. num. 2.* q *Serm. 31. in Cant. num. 1.* r *Tract. de cognit. hum. condit. cap. 1. num. 3.* s *Ibidem cap. 4. num. 13.*

t *Serm. 2. de Virg. Deip. num. 3.* u *Ser. 4. ſuper miſſus num. 2.* x *Tract. de cognit. hum. condit. cap. 14. num. 37.* y *Serm. 5. in Quadrag. num. 8. & 9.* z *Ser. 3. in Dom. 6. poſt Pent. n. 7.* a *Serm. 10. in ult. cœna num. 18.* b *Proœm. tract. de vite myſt.* c *Ibidem cap. 1. num. 1.* d *Serm. 6. in Vigil. Nat. Dom. num. 3.* e *Tract. de vite myſt. cap. 1. num. 1.*

Digitized by Google

ſcriptum eſt: *Terram non operabatur quiſquam, ſed irrigabatur à fonte aſcendente de paradiſo*. Terra quippè hæc non accepit operationem humanam, ut conciperetur in ea Filius Dei, ſed aquâ Spiritus Sancti irrigata fuit. Rursùs de hac terra ſcriptum eſt: *Aperiatur terra & germinet Salvatorem*. Aperta quippè fuit per fidem, credens & obediens Angelo: germinavitquè Vitem ſalutarem, Salvatorem noſtrum, æternæ vitæ præmia largientem. Denique (f) redemptio noſtra plantata eſt in terra benedicta, in Virgine virginum Maria. Ibi enim confœderata ſunt terrenis cæleſtia, (g) & obuiaverunt ſibi in oſculo pacis, quando in unam eandemquè perſonam concurrerunt divinitas & humanitas: factumquè eſt novum illud ſuper terram, ut eſſet Deus Homo, & Homo Deus.

II. (h) Vite noſtra in lucem edita, quædam proprietates culturæ vitis attinentes adhibitæ ſunt. Solet vitis fructifera præcidi, quod & corporaliter accipi poteſt. Circumciſus enim fuit Iesvs, non quòd hac circumciſione egeret, quæ in antiquis Patribus delebat originale peccatum, ſicut baptiſmus in nobis: ſed ne legem quam ipſe tulerat, ſoluere videretur. Poſſumus & alio modo (i) accipere præciſionem Vitis noſtræ, ut diſcamus omnia eſſe ab eo præciſa, quibus caruit in hac vita, cùm ea tamen habere potuiſſet. Et accipiamus hanc præciſionem à verbo Apoſtoli dicentis: *Qui cùm in formâ Dei eſſet, exinanivit ſemetipſum ſervi formam accipiens*. Ipſa enim exinanitio, quædam præciſio eſt. Sicut enim minuitur vitis, quando præciditur: ita vera Vitis Chriſtus incarnatione minoratus ab Angelis, imò & infra omnes homines humiliatus fuit. Amputata fuit in eo gloria, cultro ignominiæ: potentia, cultro abiectionis: voluptas, cultro doloris: divitiæ, cultro paupertatis. Poſtremò autem (k) cultro timoris amputati ſunt ab ipſo omnes amici & proximi, ita ut non eſſet qui conſolaretur eum ex omnibus charis ejus. Torcular enim calcavit ſolus, & de gentibus non erat vir cum eo: & cùm ſuſtineret cor ejus improperium & miſeriam, expectavit qui ſimul contriſtaretur, & non fuit; & qui conſolaretur, etiam non inuenit. Nec vir nec mulier relictus eſt cum eo, præter illam quæ ſola benedicta eſt in mulieribus, quæ ſola per illud triſte Sabbathum ſtetit in fide, & ſaluata fuit Eccleſia in ipſa ſola. Verè & ſingulariter benedictus erat palmes, qui à ſua Vite nullo potuit timore præcidi.

III. Confoditur (l) Vitis noſtra. Foſſio hæc inſidiantium fraus intelligitur. Quaſi enim foveam fodit, qui dolo machinatur aliquem decipere. Vnde Dominus conquerens dicit: *Foderunt ante faciem meam foveam*. Videamus foveam, qua beatam Vitem noſtram circumfoderunt illi peſſimi agricolæ, non ut facerent eam germinare, ſed magis areſcere. *Adducunt* (inquit Evangelium) *Domino IESV mulierem adulteram, dicentes quòd Moyſes in lege præcepit huiuſmodi lapidare: Tu autem quid dicis?* Dixerunt enim apud ſe: Si ſecundùm legem dixerit mulierem lapidandam, foveam incidet crudelitatis. Si verò dixerit abſoluendam, foveam præuaricationis non euadet & iure condemnabitur ipſe vt legis tranſgreſſor. Aiunt vtique de peccatrice peccatores, (m) de adultera Phariſæi: *In lege Moyſes mandavit huiuſmodi lapidare*: ſed ad duritiam cordis veſtri ille locutus eſt. *IESVS autem inclinauit ſe*. Inclinans ſe & ad miſericordiam flexus *digito ſcribebat in terra*. Ait enim: (n) *Qui ſine peccato eſt veſtrûm, primus in eam lapidem mittat*. Quaſi dicat: Legi meæ non contradico, pietatem meam non deſero. Iſta quidem mulier meruit lapidari, ſed non lapidabitur, quia qui lapidem iuſtè poſſit in eam mittere non habetur. Sic ergo tranſiliuit hanc foueam noſter Iesvs, ipſoſquè foſſores deiecit in illam. Porrò inquiunt: (o) *Licet cenſum dare Cæſari, an non?* Dixerunt enim apud ſe: Si dixerit, *Licet*, tenebitur reus tanquam libertatis noſtræ deſtructor. Si dixerit, *Non licet*, reus erit læſæ majeſtatis. Sed quid ait Sapientia Chriſtus? Liberati non derogo, majeſtatem non offendo, foueas veſtras non incido. *Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo*. Longum eſſet nimis omnes foueas, quas veræ Viti noſtræ maligni iſti foderunt, ediſſere: quia omnia illius & verba & facta calumniari nitebantur. Sed cùm viderent (p) circumfoſſiones nil nocere Viti noſtræ, magis autem ſeipſos dum fodiunt in ipſas incidiſſe: ipſam Vitem circumfodere & porfodere laborabant, vt ſic ſaltem ad modum aliarum arborum æternam incurreret ariditatem. Foderunt ergo & perfoderunt non ſolùm manus, ſed & pedes, latus quoque & ſanctiſſimi Cordis intima furoris lanceâ perforaverunt.

IV. Ligatur vitis, (q) ne ſi iaceat in terra, aut minuantur aut corrumpantur fructus ejus. Quis vincula noſtræ Vitis Iesv non videat? *Primum* vinculum fuit obedientia. Obedivit enim Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis. Obedivit Matri & Ioſeph ſecundum illud: *Venit Nazareth cum eis, & erat ſubditus illis*. Obedivit etiam in terrenis, iudicibus ſoluens didrachum. *Secundum* vinculum fuit vterus Virginis de qua canimus: *Quia quem cæli capere non poterant, tuo ſancto gremio contuliſti. Tertium* vinculum in præſepio fuit ſecundùm illud: *Vagit infans inter arcta conditus præſepia: membra pannis inuoluta Virgo Mater alligat; & manus pedeſquè & crura ſtrictâ cingit faſciâ. Quartum* vinculum fuit funis ille, quo ligabatur cùm caperetur. Ita enim legimus: *Tunc*, videlicet cùm traditus eſſet, *iniecerunt manus in IESVM, & vinxerunt eum. Quintum* fuit vinculum, (r) quo ligatus fuit ad columnam cùm flagellaretur. Quanquam & ipſa flagella, quæ corpus ejus circumibant, non incongruè poſſumus vincula appellare. Videamus autem quàm benè huic ligationi conueniat, quòd vitis ad palum ligatur. Quid enim per palum quàm ipſa columna, cui Dominus Iesvs alligatus accipitur? Sicut enim vitis palo, ita Chriſtus ſtatuæ alligatur. *Sextum* vinculum fuit corona illa ſpinea, (s) quæ cum magna amaritudine caput Iesv amabile complectens, multorum aculeo-

rum

f *Ibidem cap.46. num.177.* g *Serm.2. de Virg Deip. num.3.* h *Tract. de vite myſt. cap.2. num.2.* i *Ibidem num.3.* k *Ibidem num.4.* l *Ibidem cap.3 num.5.*

m *Serm.3 in Annunc. B. M. num.2.* n *Tract. de vite myſt. cap.4. num.5.* o *Ibidem num.6.* p *Ibidem num.7.* q *Ibidem. cap.4. num.12.* r *Ibidem num.13.* s *Ibidem num.14.*

Digitized by Google

rum in illo ſigna reliquerat, ſanguineas utique guttas eliciens, & in faciem venerabilem tranſmittens, vix adhuc de ſputis Judaicis exſiccatam. Crudele fuit vinculum hoc præter pœnas quas pertulit in ligno, honoris plurimum habens & decoris. *Septimum* vinculum ferreum erat illud, [t] quo ligatus fuit in cruce. Fuit hoc vinculum multò ferocius cæteris, quod non ſolùm manuum pedumquè ſanctiſſimorum compagem diuiſit, verumetiam illam puriſſimam Animam à mundiſſimo corporis hoſpitio ſeparauit.

V. Viſis ex parte eis, [u] quæ viti ad culturam exhibentur, nunc ad ipſam vitem animum conuertamus: ut per quaſdam ſimilitudines illius, noſtram Vitem Iesvm crucifixum magis propriè & propiùs contemplemur. Totum corpus ipſius vitis terreſtris aliis arboribus & arbuſtis deformius inuenitur, & quaſi penitùs inutile videtur & abiectum, nec ipſo aſpectu amabile eſt, aut viſui accommodatum. Quid hìc dicemus, niſi quòd corpus Vitis noſtræ Domini Iesv ſignificare deberet? Siquidem Iſaias ſic loquitur: [x] *Vidimus eum*, inquit, *& non erat ei ſpecies neque decor: & æſtimabamus eum tanquam leproſum, & percuſſum à Deo & humiliatum.* Vidit vtique eum lividum plagis, ſaturatum opprobriis, afflictum ſupplicijs, laceſſitum iniurijs. Vidit denique contemptibilem, vidit pendentem in cruce, vidit propter nos morientem, & ait: *Attritus eſt propter ſcelera noſtra, cujus livore ſanati ſumus.* Nempè in humilitate iudicium ejus ſublatum eſt, (y) cùm nec ad tantas blaſphemias, nec ad falſiſſima quæ ſibi obijciebantur etiam reſponderet. *Vidimus*, inquit, *eum, & non erat ei aſpectus*: nec ſpecioſum formâ præ filijs, ſed opprobrium hominum, *& tanquam leproſum, nouiſſimum virorum*, planè *virum dolorum, à Deo percuſſum & humiliatum, ita vt nulla eſſet ei ſpecies neque decor.* Nec aliquo modo dubitandum eſt, (z) quin infirmitatem & exterminationem corporis incomparabilem ſuſtinuerit, qui etiam venerat crucem ſuſtinere: & præ cæteris tantò magis fuerit confectus, quantò major in eo fuit compaſſionis affectus, qui non ſolùm facta, ſed etiam cogitationes inſpexit. Sed jam (a) ad illum vltimæ diei agonem veniamus, & cauſas deformati corporis nequibimus ignorare. Incipiat autem conſideratio noſtra, quomodo tentus, vinctus, tractus, truſus, cæſus, conſputus, colaphis alapiſquè percuſſus, ſpinis coronatus, arundine cæſum caput, flagellis acerrimis laceratus, propria cruce oneratus, primò portans eam, quæ ipſum poſtea fuit portatura. Talem inſpiciamus Iesvm, Quis hîc decor ſpeciei? Quis in corpore ſic mactato formam pulchritudinis quærat? Candor vitæ æternæ [b] nigreſcit in Carne, pro carne purganda. Specioſus formâ præ filijs hominum, pro filijs hominum illuminandis obſcuratur in paſſione: turpat in cruce, pallet in morte, ex toto non eſt ei ſpecies neque decor, vt ſibi ſpecioſam atque decoram acquirat ſponſam Eccleſiam ſine macula, & ſine ruga. Sciendum autem eſt, [c] quòd non de naturali, ſed de accidentali deformitate corporis ſpecioſi Domini Iesv dicimus, non accuſantes in ipſo defectum naturæ, ſed paſſionis charitatem commendantes. Foris niger, (d) in cute niger, non intùs. Intùs Diuinitatis candor, decor virtutum, ſplendor gloriæ, innocentiæ puritas. Sed tegit hæc deſpicabilior infirmitatis color, & quaſi abſconditus vultus ejus & deſpectus, dum tentatur per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.

VI. Folia vitis [e] penè omnium arborum foliis præſtantiora ſunt. Quid autem in foliis, niſi veræ Vitis noſtræ benigniſſimi Iesv verba commendantur? Præeminet in foliis vitis terreſtris: præeminet in verbis Dominus Iesvs. Senſerant hoc Judæorum miniſtri, qui miſſi vt aducerent Iesvm, reverſi & culpati dixerunt: *Nunquam locutus fuit homo ſic.* Non accuſaverunt defectum trunci vitis, pulchritudinem foliorum videntes: imò per folia aliquid aliud quàm quod videbatur, in corpore debili latere ſenſerunt. Senſerat & ſanctus Nicodemus ille, (f) qui venit ad Iesvm nocte, in ſplendore multo ſapientiæ: de multis quippè inſtructus edoctuſquè receſſit. Senſerat etiam Sanctus Petrus, [g] qui multis à Domino Iesv recedentibus, & interrogatis ab ipſo duodecim Apoſtolis, *Numquid & vos vultis abire?* reſpondit: *Domine, quò ibimus? Verba vitæ æternæ habes*, & nos ad quem ibimus? abſit. Ac ſi diceret: Folia pulcherrima habes, quæ nos ab omni æſtu protegant. Da nobis ergo alium pulchriorem, id eſt meliorem te, & ibimus ad illum abs te. Quem quia dare non potes, qui omnia potes, ad quem ibimus relinquentes te? Non ſolùm mundus habet delectationem, (h) ſed multò major eſt in verbis tuis. Vnde & Propheta ait: *Quàm dulcia faucibus eloquia tua ſuper mel ori meo!* Ad quem igitur ibimus? Verba vitę æternæ habes Domine, & ea quę ſunt ſuper omnia quę mundus habere poteſt. Non ſolùm ipſa vita, ſed & promiſſio vitæ æternæ, & expectatio iuſtorum lætitia eſt: & tanta lætitia, vt omne quod concupiſcitur, ei non valeat comparari. Viderunt [i] virorem foliorum veræ Vitis Petrus & Joannes, & Matthæus, qui ad vnam vocantis vocem illi retia, iſte teloneum reliquerunt. Sed quis virtutem verborum benigni Iesv enumerare ſufficiat? Quæ virtus eſt verborum, quæ verbis illius non commendetur? Nulla profectò. *Beati qui audiunt verbum Dei, (k) & cuſtodiunt illud.* Primùm quidem ſonans in auribus animæ vox divina conturbat, terret, diiudicatquè: ſed continuò ſi benè aduerterimus, viuificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat. Denique & cibus noſter eſt, & gladius, & medicina, & confirmatio, & requies: reſurrectio quoque & conſummatio noſtra eſt.

VII. Et quia gratior [l] ſolet eſſe vmbra foliorum vitis, cùm ipſa elevata ſuper quendam ſtruem lignorum huc & illuc diſtenditur: ideò videamus ſi vera Vitis noſtra (Dominus Iesvs) aliquando elevata fuerit & diſtenta; & ſi qua tunc ad noſtram protectionem dulcium verborum folia emiſerit, contemple-

t *Ibidem num.* 16. u *Ibidem cap.* 5. *num.* 19. x *Ser.* 5. *de Verb. Eſa num.* 4. y *Ser. in fer.* 4. *hebd. Sanct. nu.* 3. z *Tract. de Vite myſt. cap.* 5. *num.* 21. a *Ibidem num.* 23. b *Ser.* 28. *in Cant. num.* 1. c *Tract. de Vite myſt. cap.* 5. *num.* 27.

d *Ser.* 28. *in Cant. n.* 2. e *Tract. de Vite myſt. cap.* 6. *num.* 28. f *Ser.* 22. *in Cant. nu.* 10. g *Tract. de Vite myſt. cap.* 6. *num.* 28. h *Ser. de S. Bened. nu.* 11. i *Tract. de Vite myſt. cap.* 6. *num.* 28. k *Ser.* 24. *diuer. num.* 2. l *Tract. de vite myſt. cap.* 7. *nu.* 40.

Digitized by Google

templemur. Quòd elevata fuerit Vitis noſtra, ipſa teſtatur de ſe dicens: *Ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum*. Item: *Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis*. Exaltatio vtique ſerpentis (m) exaltationem crucifixi Iesv figurabat. Elevatus ergo fuit Iesvs, (n) quia exaltatus. Manifeſtum eſt autem quòd hæc exaltatio de Cruce dicta eſt. Porrò videamus quàm aptè lignorum ſtrues, ſuper quam vites ſolent elevari, Crucem deſignet. Cancellantur enim ligna, hoc eſt ex traverſo componuntur, & ſic ſuper hæc vitis elevata diſtenditur conuenientiùs. Cancellantur ligna Crucis, elevatur Crux, in illam diſtenditur brachiis & toto corpore Vitis noſtra bonus Jeſus. Nunc occurrat ſpiritualiter [o] & ingerat ſeipſum cordibus noſtris Dominus Chriſtus, ſciſſo verberibus dorſo, vellicatis genis, facie ſputis illita, puncto vepribus capite, ſaucio latere, tenebratis palmis pedibuſquè confoſſis: qui tanquam jugulatori ſuo alludens, ſeipſum non reluctans expoſuit, & nudum corpus quaſi incudem malleatorum ictibus patienter explicuit. Reſpice (p) in faciem Chriſti tui anima chriſtiana. Auſculta auribus erectis, & in dolore tanto verbum quod proferat ſemel auditum pro precioſiſſimo reconde theſauro in cubiculo cordis tui. Ecce poſitus eſt hic in immiti lectulo mortis ſuæ, Crucem dico. Extrema Sponſi tui mandata conſerva, ſi vis hęreditatem incoinquinatam & immarceſcibilem obtinere. Nec multa ſunt verba Iesv quæ moriens locutus eſt, facilè ſeruabuntur à voluntaria Chriſti ſponſa anima.

VIII. Septem ſunt verba, (q) quæ quaſi ſeptem folia ſemper virentia Vitis noſtra cùm in Crucem elevata fuit, emiſit. Cithara tibi, ò anima chriſtiana, factus eſt Sponſus Iesvs, Cruce habente formam ligni, Corpore autem ſuo vicem ſupplente chordarum per ligni planiciem extenſarum. Nam niſi ligno affigeretur expanſus, nequaquam verborum ſonum ederet tanquam citharizans quibus ampliùs delectareris. Vide ergo folia Vitis tuæ, & indelebiliter ea memoriæ commendare memento. *Primum* Vitis noſtræ folium, (r) & prima citharæ noſtræ chorda eſt primum verbum, quod cùm crucifixus eſſet Jeſus dixit: *Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. O folium viride! O verbum ſummi Patris Verbo conveniens! Facit bonus Doctor quod juſſerat. Orat non ſolùm pro perſequentibus & calumniantibus, ſed etiã pro occidentibus ſe. Reconde homo in theſauro cordis tui hoc folium, ut quotieſcunque ſæviunt inimici, memoriam abundantiæ ſuavitatis Jeſu valeas eructare: hoc folium ſemper tanquam clypeum contra inimicorum inſultus oppone. *Secundum* Vitis noſtræ folium, [s] eſt ſecundum verbum Domini Iesv Crucifixi, quod ait ad Latronem confitentem & Crucifixi conſortium expetentem: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo*. Quanti viroris eſt hoc folium? Quàm ſubitò ex hoſte factus eſt amicus, ex alieno familiaris, de extraneo proximus, de latrone Confeſſor! *Tertium* Vitis noſtræ folium, (t) eſt tertium verbum, quod dixit Matri ſuæ & diſcipulo Joanni. *Mulier, ecce filius tuus*: *Ecce mater tua*. Ac ſi diceret: Tu me filio corporaliter privaris, unde tibi amicum præ cunctis dilectum in filium do, cujus præſentiâ interim dum abſum conſoleris. Tu verò me patre ſpoliaris, unde hanc Matrem mihi chariſſimam tibi matrem do. Conſervate jura mutuæ charitatis adinvicem: tu iſtum filium, tu iſtam matrem habendo. *Quartum* vitis noſtræ folium, (u) eſt quartum verbum Domini Jeſu, qui teſtante Evangeliſta circa horam nonam exclamavit voce magna: *Eloi, Eloi, lamma ſabacthani? Quod eſt interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Quanti fuit doloris putas acerbiſſima hæc magnitudo, cùm hoc Dominus Jeſus in Cruce toto corpore diſtenſus clamabat? Sed cave, ne propter clamorem putes ad impatientiam dilapſum eſſe Dominum Jeſum. Quid eſt autem hoc quod ait: *Ut quid dereliquiſti me?* Nunquid Pater unicum ſuum Filium poterat derelinquere? Abſit. Sed pro toto corpore ſuo, id eſt pro ſe & pro tota Eccleſia loquitur iſta verba. *Quintum* Vitis noſtræ folium, [x] eſt quintum verbum Domini *Jeſu* quod dixit: *Sitio*. Licet veraciter poſſumus accipere quòd ſitiverit, qui per totum corpus ſacrati Sanguinis effuſione ſiccatus oſſa habuit ſicut cremium areſacta: ſed non ſatis credibile eſt ipſum de ſiti corporali dixiſſe ut potum peteret carnalem, qui in inſtanti ſe ſciebat carnaliter moriturum. Sed potiùs deſiderium ardentiſſimum ſalutis noſtræ ipſum credimus ſitiviſſe. *Sextum* Vitis noſtræ folium, (y) eſt ſextum verbum Domini *Jeſu*, in quo nobis virtus perſeuerantiæ commendatur. Ait enim Euangeliſta, quòd cùm accepiſſet dulcis Jeſus amaritudinem aceti, dixit: *Conſummatum eſt*. Conſummatum quippè eſt, id eſt perfectum fuit teſtimonium Scripturæ, quæ dicit: *Dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potaverunt me aceto*. Et per hoc omnis Scriptura quæ de ipſo erat, conſummationem accepit. *Septimum* Vitis noſtrę folium, (z) eſt ſeptimum verbum Domini *Jeſu*. Ait enim: *Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum*. Quid eſt autem, quòd ille coæternus & conſubſtantialis Patri Filius Animam ſuam ita manifeſtè in manus Patris commendabat, cui non minùs commendata eſſet, ſi hoc non dixiſſet? Sanè vt erudiret nos qui terra ſumus & cinis, ut ſpiritum noſtrum diſceremus Patris æterni manibus commendare, ne ab hujus mundi principe, cùm à corpore egreſſus fuerit, comprehendatur: cùm ipſe qui peccato nil debebat, imò etiam qui tollere peccata aduenerat, ſpiritum ſuum puriſſimum à puriſſimo corpore egreſſurum, non utique neceſſitatis causâ, ſed exempli gratiâ, Patris ſui manibus commendauit. Quod & nos (a) ſub ſpe gratiæ & miſericordiæ poterimus facere, ſi ſub umbra ſeptem foliorum præmiſſorum latuerimus, & ſonos chordarum citharæ noſtræ auribus cordis audierimus: ſcilicet ſi oremus pro inimicis: ſi pænitentibus qui in nos peccauerunt, ex toto corde remiſerimus: ſi proximis noſtris mutuam rependerimus

m *Ibidem cap.* 45. n. 175. n *Ibidem cap.* 7. *nu.* 40. o Ser. 2. in *cæna Dom. nu.* 7. p *Tract. vitæ myſt. cap.* 7. *num.* 40. q *Ibidem cap.* 8. *num.* 41. r *Ibidem num.* 42. s *Ibidem cap.* 9. *num.* 44. t *Ibid. cap.* 10. *nu.* 46.

u *Ibidem cap.* 12. *nu.* 50. & 51. x *Ibidem cap.* 13. *nu.* 53. & 54. y *Ibidem cap.* 14. *nu.* 46. z *Ibidem cap.* 15. *num.* 59. a *Ibidem num.* 60.

Digitized by Google

mus charitatem: ſi in omnibus tribulationibus noſtris ſperauerimus in eo, qui propter nos Homo factus eſt, ut unius noſtræ naturæ eſſet nobiſcum: ſi ardenti deſiderio proximorum ſalutem deſideraverimus: poſtremò ſi in bonis operibus ad conſummationem vitæ præſentis perſtiterimus. Inquantùm verò hæc egerimus, fiducialiter poterimus dicere æterno Patri cum ſuo Filio Unigenito Domino noſtro Jeſu Chriſto: *In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum*. Semper orantes dum viuimus, ut in his verbis, quibus ipſe ſpiritum emiſit, præſtare dignetur nos etiam ſpiritum noſtrum emittere, & ſuis efficaciter manibus commendare.

IX. Ad florum jucunditatem animum noſtrum inclinemus,(b) imò verò eleuantes videamus, quomodo floruerit Vitis noſtra. Floruit enim tantò uberiùs jucundiùſquè cæteris, quantò ipſa melior omnibus, cujus magnificentia eleuata eſt ſuper cœlos, & ſub cujus pedibus omnia ſunt ſubiecta; quamuis noſtra charitate deuinctus, ad tempus pauloḿinùs ab Angelis fuerit diminutus. Nam propterea exinaniuit ſemetipſum formam ſerui accipiens, & plantatus eſt in terra noſtra, & corporis noſtri deformitatem accepit. Fronduitquè & floruit, & fructus plurimos attulit: ut per hoc quòd noſtræ humanitati unitus eſt, ſuæ Divinitati nos vniret. Sed quia ſine flore non pervenitur ad fructum, ideò floruit ille benignus *Jeſus*. Qui ſunt flores ejus, niſi *virtutes*? Floruit enim mirabiliter & valdè ſingulariter & excellenter Vitis hęc, non uno florum genere, ſicut aliæ vites & arbores: ſed omnium florum ſpeciem in ſe continebat. Multi namque (c) imò omnes, id eſt omnium virtutum flores in noſtro Jeſu Nazareno ſunt, quarum delectabili odore totum mundum traxit poſt ſe. Porrò (d) Chriſtus eſt Vitis in quo eſt totus humor, id eſt, omnis plenitudo Spiritus Sancti corporaliter: palmites verò ejus ſunt Apoſtoli, & omnes qui ei fide adhęrent. Hanc Vitem, id eſt Chriſti humanam naturam Deus Pater mundavit, faciendo immunem à peccatis, & dando virtutes: ſic facit & palmitibus, licet non omninò ſicut & Chriſto. Aliorum quidem Sanctorum (e) alius alio eſt caſtior, alius alio eſt patientior, alius alio in charitate eſt ferventior: iſta verò Vitis omnibus Angelis & omnibus Sanctis in humilitate, patientia, caſtitate & charitate, & cæteris virtutibus præeminebat. Habuit vtique Vitis iſta vera non unius, ſed omnium florum ſpeciem: violam humilitatis, lilium caſtitatis, roſam patientiæ & charitatis. *Primò* de flore humilitatis, (f) id eſt de *Viola* videamus. Chriſtus crucifixus viola eſt. In cruce enim humillimus factus eſt. In hac humilitate ſolum colorem intuentibus Judæis & Gentibus ipſe color vilis apparuit: nobis verò qui virtutem agnoſcimus paſſionis, ipſa etiam humilitas deſpecta, humilitas Chriſti placet, & per humilitatem maximè commendatur. Unde vox illa (g) prorsùs exultationis & ſalutis: *Abſit mihi gloriari, niſi in cruce Domini mei Jeſu Chriſti*. Grata ignominia crucis ei, qui Crucifixo ingratus non eſt. *Secundò* non potuit deeſſe (h) in Vite noſtra flos *Lilii* candentis, excellens caſtitatis inſigne. Inter omnes virtutes caſtitas quadam ſpeciali prærogatiua flos meruit appellari, quæ per lilium figuratur. Et fortaſſis propterea Chriſtus Dominus (i) ſe lilium appellavit, quòd totus verſetur in liliis, & omnia quæ ipſius ſunt, lilia ſint: conceptio, ortus, converſatio, eloquia, miracula, ſacramenta, paſſio, mors, reſurrectio, aſcenſio: quid horum non candidum, & non ſuauiſſimè redolens? *Tertiò* floret in Vite noſtra (k) benigno Jesu *Roſa* rubens & ardens: rubens Sanguine paſſionis, ardens igne charitatis benigni Jeſu. Ipſe enim Sanguinis effuſione roſam paſſionis & charitatis ſuæ rubricavit. Charitatis quidem illius ardorem humanus comprehendere non ſufficit intellectus, niſi quantùm ex paſſione ipſius quæ cunctis apparuit, comprehendit. Veruntamen priùs de roſa charitatis, (l) quàm de roſa paſſionis videamus. Ardorem roſæ charitatis perpendemus, ſi diligenter videamus, quis, qualis, quantùm, quare amaverit nos Amator miſericors & mirabilis. Amator noſter eſt ille, quo nihil majus, nihil ditius, nihil fortius eſt. Ideo ei omnis ſpiritus confitetur: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*. In hoc breui verſu comprehenditur quis Amator noſter ſit, quis Deus: & quare amaverit, ex verſu ſequenti elicitur, videlicet non ideo amavit nos, ut aliquid noſtri acciperet, qui bonorum noſtrorum non eget: ſed gratuitâ gratiâ ſuâ amauit nos. Jam verò (m) in expoſitione hujus verbi neceſſarium habemus, roſam paſſionis roſæ charitatis conjungere: ut roſa charitatis in paſſione rubeſcat, & roſa paſſionis igne charitatis ardeſcat. Intantùm enim dilexit nos Dilector noſter, ut charitatis ardore cogente ruborem paſſionis incideret, traderetquè in mortem Animam ſuam, mortem autem crucis, non breviter tranſeuntis, ſed à principio ortus ſui uſque in finem mortis duriſſimæ perdurantis.

X. Omnia (n) quęcunque paſſus eſt Dominus Iesvs in diebus carnis ſuæ, ad ruborem utique paſſionis pertinent roſæ paſſionis: quamvis effuſionibus crebris ſacratiſſimi Saguinis ipſius ſpecialiter non fuerit rubricata. Sed quia omnia quę paſſus eſt enumerare non poſſumus, ideo ſaltem Sanguinis effuſiones ſalutiferas nos non pigeat referre: ut quæ jugiter ſunt memoranda, tenaci memoriæ arctiùs imprimantur. *Prima* Sanguinis effuſio (o) fuit in Circumciſione, quando Nomen pueri vocatum eſt *Jeſus*: jam tunc myſticè ſignificando, quòd effuſione Sanguinis ſui futurus nobis eſſet verus Jeſus, id eſt Salvator. *Secunda* effuſio Sanguinis Jeſu Chriſti, (p) qua paſſionis roſa coloratur, inuenitur in ſudore ſanguineo orantis & agonizantis benigni Jeſu. Ita enim ait Euangeliſta: *Et factus in agonia prolixiùs orabat: & factus eſt ſudor ejus ſicut gutta ſanguinis decurrentis in terram*. Rubricata eſt igitur roſa paſſionis & charitatis Chriſti rubicundi Jeſu. *Tertia* Sanguinis effuſio (q) fuit in vellicatione genarum, cujus teſtimonium habemus in Eſaia Propheta ex perſona ipſius Crucifixi: *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus*. Quod quidam Doctores exponunt de laceratione maxillarum facta cum vnguibus impiorum Ju-

f dæo-

b *Ibidem cap.16.num.62.* c *Ibidem cap.43.num.161.* d *Ser. 20.in ult.cœna num.76.* e *Tract. de vite myſt. cap.16. num. 62.* f *Ibidem cap.17. num. 64. & 65.* g *Ser.25. in Cant. num. 8.* h *Tract. de vite myſt. cap.18.num.73.*

i *Ser.70.in Cant.n.7.* k *Tract. de vite myſt. cap.33.n.137.& 140.* l *Ibid.cap.34.n.141.* m *Ibidem cap.35.n.142.* n *Ibidem cap.35. n.142.* o *Ibid.cap.36.* p *Ibidem cap.37.* q *Ibidem cap.38.*

Digitized by Google

dæorum: quidam autem exponunt de extractione barbæ Domini Ieſu. Utrumque potuit eſſe verum. Credo non ſine aliqua Sanguinis effuſione id peractum fuiſſe. *Quarta* Sanguinis puriſſimi effuſio (r) invenitur in corona ſpinea, quæ tamen non leviter impoſita eſt, ſed validè impreſſa capiti dulciſſimo Capitis mei dulcis Jeſu. Satis enim conſentit ratio veritati: ut qui oderant Veritatem, non ſolùm opprobrium illius ſed & ſupplicium requirant. *Quinta* rubricatio roſæ (s) inuenitur in crudeli flagellatione manſuetiſſimi Agni roſei Ieſu. O cum quanta quantate putas illum ſanctiſſimum Sanguinem ex conſciſſo corpore & flagellato diſtillâſſe in terram? Si enim Sanguis ejus (t) in flagellatione fuit tam copioſè effuſus, ut columna guttis illius reſperſa adhuc exhibeat rubra veſtigia: quantum Sanguinis credas ipſis flagellis corpus ſuum mitiſſimum ſcindentibus inhæſiſſe? *Sexta* effuſio Sanguinis, (u) quæ roſam paſſionis rubricavit, in foſſione clavorum copioſiſſimè invenitur. Quis enim de foſſis, imò & de perfoſſis manibus pedibuſquè innocentis Jeſu copiam ſacrati Sanguinis dubitet effluxiſſe? In torrentibus hujus Sanguinis Roſa noſtra purpurata eſt, quia verè hîc ardentiſſima charitas, & rubicundiſſima paſſio inuenitur. In hac magnitudine paſſionis, magnitudo conſideretur charitatis: ardorem roſæ charitatis, ruborem conſidera paſſionis. Intuere (x) & reſpice roſam paſſionis ſanguineæ, quomodò rubet in indicium ardentiſſimæ charitatis. Contendunt paſſio & charitas: illa ut plùs ardeat, iſta ut plùs rubeat. Sed mirabiliter per ardorem charitatis fit paſſio rubea, quia ſi non diligeret, non pateretur: & in paſſionis rubore, maxima & incomparabilis oſtenditur charitas. Vide denique quomodò hoc flore roſæ floruerit Vitis noſtra Jeſus rubicundus. Vide totum corpus, ſicubi roſæ ſanguineæ florem non invenias. Inſpice manum vnam & alteram, ſi florem roſæ inuenias in vtraque: inſpice pedem vnum & alterum, numquid non roſei? *Septima* effuſio ſanguinis (y) in lateris apertura inuenitur. Nec enim illa caret roſâ, quamuis ipſa ſubrubea ſit propter mixturam aquæ, quia ſicut narrat Euangeliſta: *Cùm vnus militum lanceâ latus eius perforâſſet, exiuit ſanguis & aqua*. Ipſe eſt enim (z) qui venit per aquam, & non per aquam ſolùm, ſed per aquam & Sanguinem optimus Ieſus Chriſtus. Hic eſt qui Sanguinem proprium dedit in redemptionem, aquam ſimul produxit de latere ſuo in ablutionem.

XI. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: (a) *Ego ſum vitis vera*. Ac ſi diceret: Ego ſum *odorifera* Vitis, pulchritudinis miræ, floribus fæcunda. Proinde (b) ad odorem Vitis noſtræ accedamus, rogantes ipſum dulciſſimum Ieſum, ut ſui odoris dulciſſimi fragrantiâ corda noſtra dignetur aſpirare, ut de ipſo dulcia verba & ſentire & dicere valeamus. Quid autem dicere de hoc odore poterimus? Mirabilis & ſupra quàm poteſt credi aut cogitari, inæſtimabilis eſt iſte odor Vitis noſtræ. Superat quippè (c) omnes odores omnium virtutum vncti Ieſu odor Crucifixi, ubi perfectio præcipuè efflorebat, & de floribus vulnerum ſuorum inæſtimabilem odorem effudit. Fracto enim alabaſtro mundiſſimi corporis virginalis dulcis Ieſu, effuſum eſt vnguentum ſacratiſſimi Sanguinis. Ipſâ quoque Animâ, in qua ſine dubio redolebat vnguentum Spiritus ſeptiformis, emiſsâ, dilatatus & diſperſus eſt Vitis noſtræ florentis odor non per terras ſolùm, ſed & per inferos: & ſuſcitati ſunt mortui, qui tam ad vitam corporis quidem, quàm ad vitam animæ quotidiè ſuſcitantur. Quia domus Chriſti, id eſt Eccleſia impleta eſt ex odore vnguenti noſtræ Vitis præcipuè in paſſione florentis. Attendamus denique, (d) quis & quantus ignis corpori Vitis noſtræ appoſitus fuerit: fragrabat interiùs incendio charitatis immenſæ, interiùs paſſionis ardore vehementiſſimum & gratiſſimum & ſaluberrimum holocauſtum in Ara crucis Ieſus Crucifixus. De holocauſto autem noſtro Crucifixo Ieſu incomparabiliter ardente inæſtimabilis nimis odor proceſſit. Odorauerunt què plures ab Oriente & Occidente, ab Aquilone & Meridie occurrentes, & ad hoc dulciſſimi odoris corpus floridum congregati ſunt, ut de eo ſe ſatiarent. Iam verò (e) quinam in odore cucurrerint paſſionis Chriſti, ſi audire vis, vniuerſos Martyres accipe. Poſtremò videamus [f] quòd flores & viſum delectant & odoratum. Licet comedi non ſoleant, ſuguntur tamen ab apibus, & de liquore è floribus expreſſo dulciſſima ſibi mella conficiunt. Apes ejuſmodi (ut puto) ſunt illi, qui pennis contemplationis eleuati ſciunt & poſſunt ad hortum deliciarum tranſuolare, in quo omniũ florũ divitias & diuites delicias inveniunt. Flores iſtius horti videamus, legamus vel potiùs ſugamus. Convenit enim vt taliſmodi apes ſimus, quę ſciũt ſugere mel de petra. Idem enim eſt hortus & petra, id eſt Chriſtus Crucifixus. Aiunt, (g) floreſcentibus vineis omne reptile venenatum cedere loco, nec ullatenùs nouorum ferre odorem florum. Hic enim odor ſerpẽtes fugat. Quid autem meliùs per ſerpentes [h] quàm diabolicas ſuggeſtiones accipiamus? Ad ſimilitudinem enim ſerpentum reptant occultè per mentes hominum, ſed ſubitò niſi agnoſcantur, morſus mortales incautis affigunt: quod præfiguratum accipimus in filiis Iſraël in deſerto à ſerpentibus miſerabiliter interemptis. Sed [i] remedium audiamus. Dixit Dominus Deus ad Moyſem: *Fac ſerpentem æneum, & pone in ligno erecto: quem qui intuiti fuerint, à ſerpentum morſibus ſanabuntur*. Cuius ſerpentis myſterium ipſe Dominus Ieſus curauit exponere dicens: *Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis*. Exaltatio vtique ſerpentis, exaltationem Ieſu Crucifixi figurabat. Hic eſt Serpens verus, quem increduli à malignis ſpiritibus vulnerati ad credulitatem conuerſi (ſi volunt ſalvari) reſpicere commonentur. Reſpiciamus quoque & nos [k] in faciem Serpentis ænei, eleuati Chriſti in Cruce, ſi volumus à prauorum dæmonum ſuggeſtionibus ſerpentinis liberari. Quotieſcunque enim alicujus

r *Ibidem cap.39.* s *Ibidem cap.40.* t *Ibidem cap.4. num.13.* u *Ibidem cap. 41. num. 147.* x *Ibidem num.148.* y *Ibidem num.149.* z *Serm.2. in oct. Paſchæ num.4.* a *Serm.10. in ult. cœna num.76.* b *Tract. de vite myſt. cap.42. num.158.* c *Ibidem num.161.*

d *Ibidem num.163.* e *Serm.22.in Cant. num.11.* f *Tract. de vite myſt. cap.44. num.166.* g *Serm.40. in Cant. nu.6.* h *Tract. de vite myſt. cap.45. num.173.* i *Ibidem num.175.* k *Ibidem num.176.*

Digitized by Google

cujus ſerpentinę tentationis morſu nos cognouerimus vulneratos,toties ad crucem Chriſti curramus:& fide, ſpe, & charitate lib-ratorem piiſſimum intendentes,per mortem noſtri Serpentis(qui mortem antiqui ſerpentis occidit) à ſerpentum morſibus petemus ac poterimus liberari. Nihil enim proficiet inimicus in eo,(l) quem crux Chriſti delectat, ſi carnalem ſuggeſſerit delectationem.Denique[m]ſi tentationum ſentis aculeos,exaltatum in lignoSerpentē æneum intuere: & fuge non tam vulnera, quàm vbera Crucifixi. Ipſe erit tibi in matrem, & tu eris ei in filium: nec pariter Crucifixum lædere aliquatenus poterunt claui, quinimò per manus ejus & pedes ad tuos uſque peruenient.

XII. Iam ad fructum Vitis noſtræ [n] animum inclinemus, florumquè diſpendium fructuum compendio redempturi, fructus perquiramus. Præcipuè redemptio noſtra plantata eſt in terra benedicta, in Virgine virginum Maria. Illa Vitis vera dulcis Iesvs apparuit in nativitate, præciſa in circumciſione, confoſſa in inſidiis, perfoſſa clavis, ligata vinculis multiplicibus, fronduit in virtutibus, fructificavit in paſſione; & redemit hominem, quem alio modo redimi non conueniebat.Ideo ait:*Ego ſum vitis vera*:[o]non illa quę verſa eſt in amaritudinem, quæ ut faceret vuas expectabam, & fecit agreſtes labruſcas. Ego ſum Vitis tale generans vinum, quod lætificat cor hominis. Ego ſum Vitis proprium Sanguinem libans Deo Patri, pro ſalute populi mei.Ego ſum odorifera Vitis,pulchritudinis miræ, floribus fœcunda, dans botrum dulciſſimum cunctis palmitibus meis, manentibus in me. Hic eſt vtique ille ingens botrus, [p] quem olim exploratores Iſraël in vecte ferebant, Chorum Propheticum præcedentem, & ſubſequentem Apoſtolicum, medium autem Iesvm pulchro ſchemate figurantes. Porrò dulce pigmentarium [q] apponitur inuitatis ad lætificandum de Cyprio vino ac precioſis & peregrinis ſpeciebus conditum. *Botrus Cypri* (inquit Sponſa) *dilectus meus mihi*. Botrus Cypri Chriſtus eſt ſecundùm Deitatem. Botrus Cypri eſt Chriſtus in reſurrectione. Productus eſt enim [r] botrus iſte optabilis Patriarchis & Prophetis, ſcilicet redemptio noſtra. Quem fructum Eccleſia non ſolùm ex his qui ſunt ſub tempore gratiæ, ſed à mundi principio iuſtè congregata dulcem ſibi fore gratulatur, dicens de Sponſo in cantico amoris: *Sub vmbra illius quem deſideraveram, ſedi: & fructus ejus dulcis gutturi meo*.Bonus fructus, [s] qui animarum eſurientium & ſitientium iuſtitiam, & eſca & potus eſt. Hîc aduertendum eſſe puto, [t] quòd Vitis noſtræ fructus & comeditur & bibitur. Maſticatur enim vua, bibitur verò vinum: quod in vino continetur & in utroque uſu iucunditas eſt, ſed in vino & iucunditas & utilitas prolixior eſt, quod ad botri hujus fruitionem mihi pertinere videtur. In præſenti enim vita hunc botrum maſticamus, cùm ſuavitatem & iucunditatem & utilitatem noſtræ redemptionis dentibus intellectus noſtri diſcutimus: id eſt, cùm reſurrectionis potentiam, aſcenſionis gloriam, & aduentus Spiritus Sancti utilitatem in cordis noſtri conſideratione verſamus tanquam vuas in ore, fitquè de his nonnunquam aliqua lætitia cordi noſtro. Erit autem Chriſtus poſtquam ceſſaverit tempus præſens, quando hæc iam non comedemus, ſed bibemus, inæſtimabilem de his perpetuam lætitiam conſecuti. Paratum eſt profectò [u] nuptiis cæleſtibus flumen vini, vini inquam quod lætificat cor. Siquidem fluminis lætificat civitatem Dei. Omnium ergo temporum, [x] quæ ſub conuerſatione veteris hominis tranſegimus, fructus noſter eſt paſſio Chriſti: cui debemus configurari, mortificationem ejùs circumferentes in carne noſtra mortali. Denique hic eſt fructus [y] de quo Sponſus Chriſtus loquitur in cantico amoris: *Dixi, Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus eius*. Palma Crucem, Vitis verò ſignificat Crucifixum. Aſcendit Vitis in palmam, apprehendit fructus palmæ non quos palma habuit ex ſe, ſed ex Vite in palmam extenta. Chriſtus non habuit hunc fructum ſine palma, imò & per palmam, id eſt per Crucem: quia ſi Chriſtus crucifixus non eſſet, non fuiſſet ſecuta redemptio. Apprehendit ergo Chriſtus fructum Crucis illum profectò, quem ipſe per Crucem operatus eſt. Sed quia habet hic botrus grana quinque, ſcilicet impletionem Scripturæ, victoriam de diabolo, Reſurrectionis gloriam, Aſcenſionis mirabilem elevationem,donorum Spiritus Sancti miſſionem. Proinde fructum redemptionis noſtræ toto deſiderio complectamur, & ſæpiùs imò ſine intermiſſione ad memoriam eum revocantes, latentem in ipſo dulcedinem linguâ intellectus noſtri deguſtemus: & in vaſe memoriæ noſtræ recondamus Sanguinem huius vuæ meraciſſimum, Sanguinem inquam rubicundi Iesv, qui factus eſt nobis redemptio: quia per ipſum ſaluati & liberati ſumus. Cujus regnum [z] & imperium ſine fine permanet in ſæcula ſæculorum.Amen.

XXXII. *Gratias agimus*

a VNIGENITO FILIO DEI PATRIS.

QVia[b]cùm eſſet vnicus Filius Dei Patris,multos illi & abſque inuidia filios acquirere ſtuduit, quos non confunditur vocare fratrès, ut ſit ipſe Primogenitus in multis fratribus.Iure autem prę ponitur vniverſis adoptatis per gratiā is qui per naturam Filius eſt. Conſtat enim Chriſtum (c) in una quidem perſona duas habere naturas,unam qua ſemper fuit, alteram qua eſſe cæpit: & ſecundùm ſempiternum ſuum quidem Eſſe ſemper omnia noſſe, ſecundùm temporalem verò multa temporaliter expertum fuiſſe. Chriſtus de proxima paſſione, (d) imò de proxima morte quam pro ſalute mundi exſoluere diſpoſuerat, gaudebat & tripudiabat, lætabatur & exultabat dicens: *Nunc clarificatus eſt filius hominis*. Quid eſt filius hominis, (e) niſi nomen aſ-

f 3 ſum-

l Serm. . de S.Andr. num.4. m Epiſt.351. num.1. n Tract. de vite myſt. cap.46. num.171. o Serm.10. in ult. cæna num.16. p Serm.44. in Cant. num.3. q Serm.2. in cœna Dom. num. 8. r Tract. de vite myſt. cap.45. num.178. s Serm.3. ſuper miſſus num.6. t Tract. de vite myſt. cap.46. num.192.

u Serm.2. in Dom. 1. poſt oct. Epiph num.4. x Serm. de verb. ſap. num.8. tom.6. pag.772 y Tract. de vite myſt. cap 46. num. 179. 181. 182. & 184. z Serm.1. ſuper Sal. Reg. num.6. a Serm.34. diu. num.2. b Serm.48. in Cant. nu.5. c Tract. de grad. humil. cap.3. num.12. d Serm.4. in ult. Cæna nu.36. e Tract. de grad. humil. cap.3. num.11.

Digitized by Google

ſumptæ carnis? Benè filius hominis, (f)& non hominum: quia ſine virili ſemine de pura & intemerata Virgine natus, de Patre ſine matre in cælis eſt genitus. Cujus Mater eſt virgo, cujus Pater fœminam neſcit. Ipſa eſt Virginis noſtræ gloria ſingularis, (g) & excellens prærogativa Mariæ, quòd Filium unum eundemquè cum Deo Patre meruit habere communem: quam ſanè periiſſe conſtat, ſi non Filius incarnaretur. Sed nec nobis alia dari poſſet occaſio ſimilis ſperandæ ſalutis & hæreditatis, factus primogenitus in multis fratribus, qui Vnigenitus erat, aſciſcet eos ſine dubio in hæreditatem, quos vocavit in adoptionem. Si enim fratres, & cohæredes. Hinc eſt quòd Joannes Evangeliſta, (h) qui ſæpiùs nobis ac ſtudioſiùs hanc commendat adoptionem filiorũ Dei, in ipſo quoque Evangelii ſui principio inquit: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* Sic nimirùm manifeſta fit ſermonis illius veritas, quem ait Paulus Apoſtolus: *Quos praſcivit*, inquit, (haud dubium quin Deus Pater) *& prædeſtinavit conformes fieri imagini Filij ſui.* Vide conformationem. Poſt ipſum adoptamur, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Nec fruſtra in terris viſus eſt homo cæleſtis, (i) cùm de terrenis cæleſtes quàm plurimos fecerit ſibi ſimiles, ut ſit quod legitur in Epiſtola Pauli ad Corinthios: *Qualis caleſtis, tales & caleſtes.* Quare Filius Dei factus eſt homo, [k] niſi ut homines faceret filios Dei? Voluntati autem ejus quis reſiſtet? Iesvs qui iuſtificat, quis eſt qui condemnet? Chriſtus qui ſanat, quis eſt qui vulneret? Filius Dei qui exaltat, quis eſt qui humiliet? Omne quod mihi ipſe non imputare decreverit, (l) ſic eſt quaſi non fuerit. Non peccare, Dei iuſtitia eſt: hominis iuſtitia, indulgentia Dei. Vidi hæc, & intellexi illius ſententiæ veritatem, quam ait Joannes Evangeliſta: *Omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat: quia generatio caleſtis ſeruat eum.* Generatio cæleſtis eſt æterna prædeſtinatio, qua electos ſuos Deus dilexit, & gratificavit in dilecto Filio ſuo ante mundi conſtitutionem ſic in Sancto apparentes ſibi, ut viderent virtutem ſuam, & gloriam ſuam: quo ejus forent conſortes hæreditatis, cujus & apparerent conformes imaginis. Denique generatio cæleſtis [m] eſt æterna prædeſtinatio, qua Deus prævidit eos conformes fieri imaginis Filii ſui. Ex his nullus peccat, id eſt, nullus in peccato perſeverat: quia novit Dominus qui ſunt ejus, & propoſitum Dei manet immobile. Hos inquam aduerti quaſi nunquam peccâſſe, (n) quoniam etſi quaſi deliquiſſe videntur in tempore, non apparent tamen in æternitate: quia charitas Patris ipſorum cooperit multitudinem peccatorum. Quinam ſunt illi? (o) Non ſervi carnis, ſed filii Dei. Vultis cognoſcere filios Dei? Qui ſpiritu facta carnis mortificant, quorum membra templum ſunt Spiritus Sancti, quem à Deo acceperunt, ut iam non ſint ſui, nec ſibi vivant, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit: empti videlicet precio magno pretioſi Sanguinis Chriſti. Poſtquam Vnigenitus Dei (p) non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, hominis quoque dignatus eſt fieri filius, & habitu inuentus ut homo: non immeritò iam de cæleſti generatione exiguitas humana præſumit, Neque enim indignum eſt Deo, eorum fieri Patrem, quorum ſe Chriſtus fecerit fratrem. Nemo diſcredat, (q) nemo hæſitet, habemus teſtimonium credibile nimis: *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Fratres habere voluit Vnigenitus Dei, ut eſſet in multis fratribus primogenitus ipſe. Vtique nihil hæſitet ipſa puſillanimitas fragilitatis humanæ: priùs ipſe factus eſt hominum frater, factus eſt hominis filius, factus eſt homo. Proinde (r) *Genus ſumus Dei*, ſicut dicit Apoſtolus: ſumus & dii filii Excelſi omnes, cognatione quadam ſpirituali magnum apud ipſum vendicantes affinitatem, cùm per Spiritum adoptionis Filius Dei Patris unum nobiſcum nomen ſortiri non dedignatur, & cum ipſo & per ipſum præceptis ſalutaribus moniti & divina inſtitutione formati audemus dicere: *Pater noſter qui es in cælis.* O quanta dignatio Dei, (s) Patrem hominum eſſe! O quanta hominum gloria, Dei filios eſſe & hæredes! Nam ſi filii, & hæredes. *Beati pacifici*, (t) *quoniam filii Dei vocabuntur.* Non eſt enim Deus diſſenſionis, ſed pacis: ideoquè filios pacis, Dei quoque filios dignum eſt appellari. Meritò beatificantur nomine filii, (u) eò quòd opus filii impleverint, ut poſt ſuam non ingrati reconciliationem, etiam alios reconcilient Patri ſuo. Siquidem qui benè miniſtraverit, bonum gradum ſibi acquirit: nec in domo Patris gradus melior credendus eſt eſſe quàm filii. Si enim filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti, ut (quemadmodùm dicit) vbi ipſe eſt, ibi ſit & miniſter ſuus. Exultate quicunque eſtis grandia concupiſcentes, [x] deſcendit ad vos Filius Dei, ut regni ſui faciat cohæredes. Regnum Dei conceditur, [y] promittitur, oſtenditur, percipitur. *Conceditur* in prædeſtinatione. *promittitur* in vocatione, *oſtenditur* in iuſtificatione, *percipitur* in glorificatione. Vnde eſt illud: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum Dei.* Quod ipſe nobis præſtare dignetur, [z] cujus regnum & imperium ſine fine permanet in ſæcula ſæculorum. Amen.

XXXIII. *Gratias agimus*

a Zeloti fortissimo.

Ipſe eſt Dominus Ieſus, [b] qui ſalutem noſtri generis triginta & tribus annis operatus eſt in medio terræ. Hic eſt, (c) qui pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à diabolo: qui ſtetit in loco campeſtri, ut doceret turbas: qui ſtetit ante Præſidem, ut alapas ſuſtineret: qui toto tempore quo in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus, in laboribus multis ſervivit, ſtans & operans ſalutem in medio

f *Serm. 4. in vit. cæna num. 27.* g *Serm. 2. in Annunciat. B. M. num. 2.* h *Serm. 1. in oct. Paſchæ num. 1.* i *Serm. 27. in Cant. num. 7.* k *Serm. 1. in Vig. Nat. Dom. num. 2.* l *Serm. 23. in Cant. num. 17.* m *Serm. 4. diverſ. num. 5.* n *Ser. 23. in Cant. num. 17.* o *Epiſt. 385. num. 4.*

p *Ser. 1. in oct. Paſchæ num. 1.* q *Ser. 1. in Vig. Nat. Dom. nu. 3.* r *Lib. 1. de amore Dei cap. 7. num. 14.* s *Serm. 26. in Cant. num. 15.* t *Serm. 1. de omn. Sanct. num. 14.* u *Tract. de converſ. ad Cleric. cap. 12. num. 31.* x *Ser. 1. in Vigil. Nat. Dom. num. 2.* y *Serm. 21. diverſ. num. 1.* z *Serm. 2. ſuper Salu. Reg. num. 11.* a *Serm. de Paſſ. Dom. num. 19.* b *Ser. 2. diverſ. num. 5.* c *Serm. 2. de Aſcenſ. Dom. num. 1.*

Digitized by Google

medio terræ. Laboravit ſuſtinens, (d) manus ejus in laboribus ſeruierunt. *Verè languores noſtros ipſe tulit, & infirmitates noſtras ipſe portavit*, vir dolorum, pauper & dolens, tentatus per omnia abſque peccato. Et in vita paſſivam habuit actionem,& in morte paſſionem activam ſuſtinuit,dum ſalutem noſtram operaretur in medio terræ. Ardebat incomparabiliter ardore charitatis intrinſecùs, (e) ardebat & paſſionis extrinſecùs igne, ut fructum noſtræ redemptionis ſine mora produceret. Intantùm dilexit nos Dilector noſter,(f)ut charitatis ardore cogente ruborem paſſionis incideret, rraderetquè in mortem animam ſuam,mortem autem crucis,non breviter tranſeuntis, ſed à principio ortus ſui uſq; in finem mortis duriſſimæ perdurantis. O quanta charitas! O quanta commendatio charitatis! Vix natus eſt cæli gloria, cæli divitiæ,cæli delitiæ dulcis IESVS: & ecce recenti ortui crucis ignominia, crucis dolor, crucis paupertas copulatur. Hoc nobis prædicat ſtabulum, [g] hoc præſepe clamat, hoc membra illa infantilia manifeſtè loquuntur, hoc lachrymæ & vagitus Infantis evangelizant. Chriſtus etſi homo erat, (h) erat tamen in principio apud Deum, & Deus erat ejuſdem cujus nunc eſt ſapientiæ & poteſtatis, utpotè Dei Virtus & Dei Sapientia. Naſciturus autem Dei Filius, cujus in arbitrio erat quodcunque vellet eligere tempus, elegit quod moleſtius eſt præſertim paruulo,& pauperis Matris filio,quę vix pannos haberet ad inuoluendum, præſepe ad reclinandum. Ipſe verò in lucem editus infantiliter vagit, (i) pannis ſordentibus more miſeriæ noſtræ implicitus eſt,& faſciâ conſtrictus eſt,in præſepio ad afflatus brutorum animalium reclinatus eſt, & in fætenti ſtabulo juxta Matris pauperiem depoſitus eſt.O amanda (k) & admiranda dignatio! Dominus vniverſorum qui nullam habet indigentiam, intra ipſa Nativitatis ſuæ initia non abhorruit abiectiſſimæ paupertatis incommoda. Nam cùm naſceretur (ut ait Scriptura) *non erat ei locus in diverſorio*: neque cunabula, quæ teneritudinem ejus exciperent habuit: ſed in vili præſepio ſordentis ſtabuli ille qui terram palmo concludit, inuolutus panniculis reclinatus eſt. Ibi nimirùm agnoſcitur Longitudo brevis, (l) Latitudo anguſta, Altitudo ſubdita, Profunditas plana. Ibi agnoſcitur Lux non lucens, Verbum infans, Aqua ſitiens, Panis eſuriens. Quænam docet litera, (m) quæ loquitur lingua, quæ monſtrant exempla, quempiam naſcentium in humano genere talis inopiæ preſſurâ laboràſſe? Ecce omnium nutritor Deus humano lacte nutritur, ſordet in pannis, ne tu ô homo ſorderes in peccatis. Videas ſi attendas, (n) Potentiam regi, Sapientiam inſtrui, Virtutem ſuſtentari: Deum denique lactantem, ſed Angelos reficientem: vagientem, ſed miſeros conſolantem. Plorat quippè Chriſtus, (o) ſed non ſicut cæteri, aut certè non quare cæteri ſolent infantes. In aliis ſenſus, in Chriſto prævalebat affectus. Patiuntur illi, non agunt, utpotè nec ipſius adhuc vſum voluntatis habentes. Illi ex paſſione lugent, Chriſtus ex compaſſione. *Illi* iugum grave quod eſt ſuper omnes filios Adæ, Chriſtus filiorum Adæ peccata deplorat: & certè pro quibus nunc lachrymas fundit, poſtea fundet & Sanguinem. Denique (p) non modicum pertinet ad commendationem rubicundæ paſſionis,eò quòd Salvator noſter in alieno loco, in media hyeme, in medio noctis, in ſtabulo diverſorij ex Matre paupercula natus eſt, licet ibi Sanguis ejus effuſus non fuerit: quod tamen paruo temporis interuallo, id eſt, ſeptem dierum ſpatio ſecutum eſt. Benè equidem in hac effuſione Sanguinis Agni puriſſimi aptatum eſt ei Nomen IESVS, eò quòd jam tunc pro ſalute noſtra Sanguinem fundere inciperet. Meritò quoque dum circumciditur puer, (q) Salvator vocatur, eò quòd videlicet ex hoc jam cæperit operari ſalutem noſtram,immaculatum illum pro nobis Sanguinem fundens. Porrò paſſionem ejus, (r) non illum diem unum appellamus quo mortuus fuit,ſed totam vitam illius. Tota enim vita Chriſti crux fuit & martyrium. Hoc autem in Simeonis prophetia (s) commendatur. Ait enim ſanctus Senex de parvulo IESV: *Ecce poſitus eſt hic in ſignum cui contradicetur*. Omninò ita fuit: (t) contradictum eſt enim orto ſigno pacis,ſed ab his qu oderunt pacem. Siquidem in propria venit, & ſui eum non receperunt. Herodes denique turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo. Hinc eſt, (u) quòd tenella Chriſti infantia à perſecutorum gladiis tuta non fuit. Adhuc enim inter dulcia Matris vbera ſugens dependebat, quando apparuit Angelus in ſomnis Ioſeph, dicens: *Surge, & accipe Puerum & Matrem ejus, & fuge in Ægyptum: & eſto ibi, vſque dum dicam tibi. Futurum eſt enim, vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum*. Iam extunc bonus IESVS dura pati cæpit. Non ſolùm illam infantiæ ſuæ vexationem in ſeipſo pertulit,ſed etiam mortem in puſillis ſuis, quorum multa millia inter mammillas matrum pro eo Herodis trucidavit immanitas. In illum vtique (x) ſæviebat Herodes ille tyrannus iniquus cum turba crudeliſſima Iudæorum, quando ſcilicet ad Magorum verba turbatus eſt & omnis Hieroſolyma cum eo, paruulumquè ac tenellum IESVM ad vbera materna pendentem morte crudeliſſima perdere nitebatur. Simili nempè cum Pharaone etiam Herodes ſuſpicione laborans, (y) ad eadem conuerſus eſt crudelitatis argumenta, ſed eodem modo & ipſe eluſus eſt. Vtrobique pro unius ſuſpecta perſona trucidatur numeroſitas puerorum: utrobique qui quærebatur evadit. Fugit enim puer IESVS in Ægyptum: (z) ibi diu in extrema paupertate commoratus eſt, & inde maximo cum labore rediit in Nazareth.

At ubi robuſtioris ætatis plenitudo advenit, (a) miſſurus manus ad fortia, egreſſus eſt in ſalutem populi ſui, ut gigas magnificus ad currendam viam totius noſtræ miſeriæ. Mox enim baptizatus (b) in deſertum profectus eſt. Ibi jejunavit quadraginta diebus & quadraginta noctibus, nullum omninò deguſtans cibum, quod humanæ infirmitati impoſſibile

d *Serm. in fer. 4. hebd. Sanct. nu. 11.* e *Tract. de vite myſt. cap. 46. num. 178.* f *Ibidem cap. 35. & cap. 36.* g *Serm. 3. in Nat. Dom. num. 3.* h *Ibidem num. 1.* i *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. n. 10.* k *Serm. de Paſ. Dom. num. 3.* l *Serm. 2. ſuper miſſus num. 9.* m *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 10.* n *Serm. 2. ſuper miſſus num. 9.* o *Serm. 3. in Nat Dom. num. 3.*

p *Tract. de vite myſt. cap. 36.* q *Ser. 2. in Circumciſ. Dom. n. 3.* r *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 22.* s *Serm. 1. de Virg. Deip. n. 14.* t *Serm. 2. in Cant. num. 6.* u *Serm. de Paſſ. Dom. nu. 4.* x *Serm. de lament. B. V. M. num. 15.* y *Serm. 1. in oct. Paſchæ num. 5.* z *Formul. honeſt. vit. num. 3.* a *Serm. de Paſſ. Dom. num. 5.* b *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 11.*

Digitized by Google

bile eſt. Ibi ſolitudinem (c) ac jejunium quadraginta dierum, famis acerbitatem, tentamenta & illuſiones maligni ſpiritus æquanimiter toleravit: ut hæc omnia nobis tolerabilia efficeret. Sciendum autem eſt (d) Jesum non in virtute Divinitatis, ſed in humanitatis ſuæ natura jejunâſſe. Quid enim magnum eſſet, ſi in Divinitatis fortitudine quadraginta diebus jejunâſſet in qua nunquam eſuriit? Eſuriens ergo Deus Homo (e) ex voluntate potentiæ & natiuitate aſſumptæ naturæ, tentari ſuſtinuit à diabolo: de cibi appetitu inordinato tentatorem non minùs patienter quàm ſapienter vicit, & confuſum repulit. Videamus denique (f) illud jejunium quadraginta dierum & quadraginta noctium, poſt quos eſuriit Jesus, & jam à deſerto ad homines redeunti occurramus, & vultum illum amabilem tantis jejuniis conſideremus afflictum. Conſideremus quantę fuerit parcitatis in abſtinentia, quàm prolixus fuerit in vigiliis, quàm frequens in orationibus. In labore & in ſudore vultus ſui quàm aſſiduus, cùm circumiret vicos & caſtella evangelizans & curans undique: & quàm crebrò famem pertulit & ſitim ille Panis vivus, ille Fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Venit ad oves quæ perierant domûs Iſraël, (g) divini verbi lampadem extollens palàm ad illuminationem Orbis terræ: & regnum Dei cunctis annuncians obtemperantibus verbo, ſermonem ſequentibus ſignis confirmavit, virtutem Divinitatis in cunctis oſtendit malè habentibus: & omnes omnibus gentibus gratias exhibens, quæ ſaluti peccatorum congruerent, ut omnes lucrifaceret. Propter illos (h) multipliciter operatus eſt ſalutem in medio terræ, mortuos ſuſcitando, cæcos illuminando: ſurdis auditum, claudis greſſum, leproſis munditiam reſtituendo, & innumeras alias virtutes perficiendo: per oppida & caſtella, per vicos & plateas cucurrit evangelizando: verbis & exemplis, ſignis & prodigiis vitæ viam demonſtrando. Sed obſcuratum eſt inſipiens cor eorum, (i) & projecerunt ſermones Domini Jesu retrorsùm: neque attenderunt ad omnia mirabilia ejus, quæ operatus eſt in eis. Non fuga dæmonum, (k) non obedientia elementorum, non vita mortuorum beſtialem hanc & pluſquàm beſtialem hebetudinem ab eis depellere quivit. Non ſolùm ingrati (l) gratuitis beneficii ejus extiterunt, ſed contumeliis affecerunt eum, & fecerunt ei quæcunque voluerunt. Ipſo enim faciente opera Dei, quæ nemo alius fecit, quid dixerunt? *Non eſt hic homo à Deo, in Beelzebub principe demoniorum ejicit dæmonia, dæmonium habet, ſeducit turbas, vorax eſt, potator vini, & amicus publicanorum & peccatorum.* Hæc quidē & ſimilia blaſphemantes, & aliquoties bonum Jesum lapidibus impetentes, ipſe patienter ſuſtinuit, & factus eſt coram eis ſicut homo non audiens, & in ore non habens redargutiones. Servili circumdatus indumento (m) ſuſtinet ignominias, confuſionibus operitur: ut nos à confuſionibus redimeret, & ad gloriam priſtinam revocaret. Ille cujus potenti nutui omnia inferna & terreſtria & cæleſtia ſunt ſubjecta, ſic fit abjectus, ut reputaretur omnium virorum noviſſimus. Ille qui natus eſt ex Virgine, (n) nihilominùs multis eſt repletus miſeriis, appetitus inſidiis, interrogatus contumeliis, pulſatus injuris, vexatus ſuppliciis, convitiis laceſſitus. Ille in quo omnes theſauri ſapientiæ (o) & ſcientiæ Dei ſunt abſconditi, Rex regum, dives in omnes, ſolus nullius egens, ſubiicitur fami, ſiti, caloribus, frigoribus, doloribus, infirmitatibus. Et ſic fit pauper, ut (ipſo teſte) & vulpibus terræ & volucribus cæli pauperior inveniatur, cùm dicit: *Vulpes foveas habent & volucres cæli nidos, Filius autem hominis non habet ubi caput ſuū reclinet.* O quàm nobilis eſt titulus paupertatis, (p) quam Chriſtus docuit verbo: *Beati*, inquiens, *pauperes ſpiritu*. Conſecravit exemplo: nec enim habuit propriam domum in qua caput reclinaret, & in qua cum diſcipulis Paſcha manducaret: nec proprium habuit, unde tributum ſolveret. Pauper vtique fuit in nativitate, (q) pauperior in vita. Natus enim paſtum habuit lac virgineum, tegmen pannos viles. In vita verò ſi tegumentum habuit, ſæpiùs tamen in victualibus defecit. Fatigatus quippè ex itinere, (r) ſedit ſitiens ſupra fontem, totius mundi ſtatum regens. Venit mulier de Samaria haurire aquam, & dicit ei Dominus: *Da mihi bibere*. Imitemur quoad poſſumus, [s] eum qui ſic dilexit paupertatem, ut quamvis in ejus manu eſſent omnes fines terræ, tamen non habuit ubi caput reclinaret. Nobis tentatus eſt, non ſibi: [t] nobis eſuriit, nobis ſitivit, & laſſitudinem ſuſtinuit: propter nos opprobriis & contumeliis ſaturatus eſt: & propter nos omnes paſſiones ſuas, quas oportuit & decuit, accepit. Omnia tamen [u] quæcunque locutus eſt, quæcunque operatus eſt, quæcunque paſſus eſt, ne dubitemus fuiſſe voluntaria, plena ſacramentorum plena ſalutis. Ad hoc autem facta ſunt hujuſmodi, [x] ut his omnibus configuretur & conformetur vita Chriſtiani. Qui enim tanquam membrum Chriſti dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare. Sicut enim [y] naturaliter ad imaginem Dei creati ſumus: ita ad morum ejus ſimilitudinem pro noſtra poſſibilitate conformemur, qui ejus imaginem peccato fœdavimus. Quantò enim quilibet ſe virtutum imitatione conformare Chriſto ſtuduerit, tantò ei propinquior in patria cæleſti erit, & ſimilior in gloriæ claritate apparebit. Si enim [z] ne in humilitate quidem ſimilitudinem ejus abnuimus, certa nobis ſublimitatis quoque ſimilitudo debetur. Nunquam ille ſocium tribulationis à communione gloriæ patietur arceri.

Sed jam [a] ad illum ultimæ diei agonem veniamus: & incipiat conſideratio noſtra in eodem loco, ubi cùm inciperet Jesus pavere & tædere, triſtis fuit Anima ejus uſque ad mortem: ſudorquè ſanguineus orantis & agonizantis membra copioſè perfudit, ita ut jam non ſolùm diſtillaret, ſed guttarim decurreret in terram. Ibi Animę ſuę triſtitiam, [b] quam ex imminente paſſione ſua ſpontè aſſumpſit ſicut & cætera quæ paſſus eſt, in auribus diſcipulorum non eru-

c *Ser. de Paſſ. Dom. num. 6.* d *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 22.* e *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 12.* f *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 22.* g *Ser. de Paſſ. Dom. num. 6.* h *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 12.* i *Serm. de Paſſ. Dom. num. 6.* k *Serm. 60. in Cant. num. 5.* l *Ser. de Paſſ. Dom. num. 6.* m *Tract. de vite myſt. cap. 2. num. 3.*

n *Serm. in fer. 4. hebd. Sanct. nu. 6.* o *Tract. de vite myſt. cap. 2. num. 3.* p *Serm. 2. in cœna Dom. num. 3.* q *Tract. de vite myſt. cap. 2. num. 3.* r *Formul. honeſt. vit. num. 2.* s *Serm. 4. de Advent. Dom. n. 7.* t *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 12.* u *Serm. 4. de Aſcenſ. Dom. num. 2.* x *Serm. 2. in cœna Dom. num. 6.* y *Opuſc. ad quid veniſti cap. 24.* z *Serm. 1. de verb. Eſa. num. 2.* a *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 23.* b *Serm. de Paſſ. Dom. nu. 8.*

Digitized by Google

erubuit profiteri, dicens tunc: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*. Poſitis quoque in terra genibus, procidit in terram in faciem ſuam, orans in agonia & dicens: *Mi Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte*. Per calicem quem bibiturus erat, (c) proculdubiò paſſionem ſignificans, quam erat paſſurus. Anguſtias autem cordis Ieſu (d) certiſſimè indicabat ſudor ille ſanguineus, qui orationis tempore de carne ejus ſanctiſſima guttatim decurrebat in terram. Fletus deducite oculi mei, (e) & liqueſce anima mea igne compaſſionis ſuper contritione amabilis Viri hujus, quem in tanta amaritudine tot vides affectum doloribus. Inſpice tribulationem ipſius mitiſſimi cordis (f) qua angebatur, cùm toto corpore ex omni parte ſanguineus ſudor manaret. Neque enim corpus extrinſecùs tanto taliquè ſudore deflueret, ſi cor intrinſecus nullius doloris moleſtiâ frangeretur. Sciſſo igitur corde interiùs, ſciſſa eſt & exteriùs pellis noſtri Salvatoris: effuſus eſt ſudor ſanguineus ſuper terram. Dominus enim Jesus in oratione conſtitutus, (g) præ anguſtia ſpiritus ſui totus ſudore ſanguineo immaduit. Denique (h) occurrat ſpiritualiter & ingerat ſeipſum cordibus noſtris Dominus Chriſtus, proditus & venditus à diſcipulo, à Judæis tanquam vile mancipium precio ſatis exiguo comparatus, captus, tractus & ligatus tanquã homo ſine adjutorio. Conſideremus quàm promptus (i) ad paſſionem fuerit ſpiritus ſuus: quod evidenter oſtendit tunc, quando venientibus unà cum proditore Juda viris ſanguinum, & quærentibus Animam ſuam cum laternis & facibus & armis per noctem, ultrò occurit; & ne quid acciperent à duce flagitii, ſeipſum manifeſtavit. Nam accedentem ad oſculum ſanctiſſimi Oris ſui trucem beſtiam averſatus non eſt, ſed Os in quo dolus inventus non eſt, ori quod abundavit malitiâ, dulciter applicuit. O verè admirabile (k) commercium! Tradidit ſe Rex pro ſervo, Deus pro homine, Creator pro creatura, Innocens pro nocente. Tradit enim ſe in manus traditoris illius falſi diſcipuli, qui tradidit eum Judæis. O innocens Agne Dei, (l) quid tibi & lupo illi? Quæ conventio tui ad Belial? Sed & hoc benignitatis tuæ Domine Jesu fuit, ut omnia illa exhiberes, quæ pravi cordis pertinaciam emollire poſſent. Nam & veteris amicitiæ non immemor, illum commoviſti dicens: *Amice, ad quid veniſti?* Atque horrore ſceleris ſui cor impii ferire voluiſti, cùm dixiſti: *Juda, oſculo filium hominis tradis?*

Tunc videlicet cùm traditus eſſet, (m) injecerunt manus in Jeſum, & vinxerunt eum. O quàm immitia fuerunt illorum immitiſſimorum vincula, quibus Agnum mitiſſimũ vinciebant! Quis audiat ſine gemitu, (n) qualiter homicidas manus in illa hora in Jeſum injecerunt, & innocentes manus ſuas vinculis adſtringentes, Agnum manſuetiſſimum nihil loquentem adinſtar latronis traxerunt ad victimam? Fletus deducite oculi mei, (o) & liqueſce anima mea igne compaſſionis ſuper contritione amabilis Viri hujus, quem in tanta amaritudine tot vides affectum doloribus. Vide oculis mentis Dominum Jeſum (p) tam duris nexibus adſtrictum tanquam latronem trahi ad judicium Principis Sacerdotum. Procedamus (q) & illius noctis incommoda percurramus, conſiderantes quomodo tentus, vinctus, tractus, truſus, cæſus, conſputus, colaphis alapiſquè percuſſus fuerit Ieſus. Vide anima mea (r) ſacrilegas manus impiiſſimæ gentis non ſaturatas eſſe colaphis & alapis, & cõſpuitione deſiderabilis vultus Chriſti, ſed etiam ad genarũ ipſius vellicationem exarſiſſe, & à vultu quoque dulciſſimo Sanguinem elicuiſſe. Vide Agni illius immaculati patientiam admirabilem & imitandam, per quam genas pudiciſſimas impudiciſſimorum unguibus Judæorum lacerandas cum omni manſuetudine præbuit. O amantiſſime Domine Ieſu (s) quanta indigna tunc à propria gente pertuliſti? Vultum tuum deſiderabilem (in quem deſiderant Angeli proſpicere, & qui omnes cælos adimplevit lætitiâ) polluti labiis ſuo ſputo coinquinaverunt, ſacrilegis manibus ſuis cæciderunt, velo in deriſum operuerunt: & te Dominum univerſæ creaturæ tanquam ſeruum contemptibilem colaphizaverunt: adhuc autem Animam tuam incircumciſæ carni deglutiendam tradiderunt. Vinctum ſiquidem ante faciem Pilati perduxerunt, (t) poſtulantes crucis ſupplicio te interimi qui peccatum non noveras, & virum homicidam dari ſibi: Agnum lupo, Aurum luto poſtponentes. O indignum & infelix commercium! O verbum aſperum (u) quod protulit domus exaſperans, populus utique Judæorum: *Tolle, tolle, crucifige eum!* Quàm horribile ſit hoc verbum, quàm aſperum quàm crudele! Verè dentes eorum arma & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus. *Tolle tolle*, inquiunt, *crucifige eum*. O nubes violentas (x) & turbidas! O imbrem procelloſum, ô torrentem iniquitatis evertere magis quàm fæcundare idoneum! Judæi enim (y) non immemores odii quo oderant Patrem, exercuerunt illud in Filium, unde & ipſe ait: *Quia oderunt me, & Patrem meum*. O groſſum vipereumquè affectum Iudæorum, (z) odire Hominem qui hominum & corpora ſanat, & animas ſalvat. Non fuga dæmonum, non obedientia elementorum, non vita mortuorum beſtialem hanc & pluſquam beſtialem habetudinem ab eis depellere quivit. De qua non minùs mirabili quàm miſerabili cæcitate factum eſt, ut in illud tam horrendum tamquè enormiter groſſum facinus proruerint, Domino majeſtatis iniicientes manus ſacrilegas.

Equidem non ignorabat & impius ille Pilatus Preſes (a) per invidiam hæc in Jeſum fieri, nec tamen abſtinuit ab eo temerarias manus, ſed replevit Animam ejus amaritudine ſine cauſa. Illuſum recepit, in conſpectu illuſorum aſtare eum juſſit: nec pepercit amariſſimis verberibus virgineam carnem Ieſu divellere, plagis plagas, livores livoribus crudeliter infligere. Fletus deducite oculi mei, (b) & liqueſce anima mea igne compaſſionis ſuper contritione amabilis Viri hujus, quem in tanta amaritudine tot vides affectum doloribus. Ecce ad columnam revinctus (c) flagellis

gellis

c *Tract. de vite myſt. cap. 13. num. 54.* d *Serm. de Paſſ. Dom. num. 8.* e *Ibidem num. 14.* f *Tract. de vite myſt. cap. 3.* g *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 13.* h *Serm. 2. in cœna Domini num. 7.* i *Serm. de Paſſ. Dom. num. 9.* k *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 25.* l *Serm. de Paſſ. Dom. num. 9.* m *Tract. de vite myſt. cap. 4. num. 12.* n *Serm. de Paſſ. Dom. num. 10.* o *Ibidem num. 14.*

p *Tract. de vite myſt. cap. 4. num. 12.* q *Ibidem cap. 5. num. 23.* r *Ibidem cap. 38.* s *Serm. de Paſſ. Dom. n. 10.* t *Ibidem num. 11.* u *Ser. 3. ſuper Pſalm. 90. num. 2.* x *Serm. 58. in Cant. num. 7.* y *Ser. 3. in Circumciſ. Dom. num. 4.* z *Ser. 60. in Cant. num. 4. & 5.* a *Ser. de Paſſ. Dom. n. 11.* b *Ibid. num. 14.* c *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 13.*

Digitized by Google

gellis cæditur, Carne præ nodis flagellorum in tumorem ſurgente, & in livores ſe vertente: Sanguine guttatim de plagis in terram decurrente. O cum quanta quantitate (d) putas illum ſanctiſſimum Sanguinem ex conſciſſo corpore & flagellato diſtillâſſe in terram? O quantâ putas ſævitiâ impiorum frementium, quanto fremitu ſævientium flagellatum fuiſſe dulcem Jeſum, Agnum manſuetiſſimum? Tam durè flagellatus eſt Dominus Jeſus, (e) ut Sanguis ejus ſursùm in aëra reſultaret. In hac autem flagellatione ejus (f) commendatur patientia ſingularis, quòd cùm ſupra dorſum ejus fabricarent peccatores, ſicut agnus ad occiſionem ductus ſit, & tanquam ouis coram tondente non aperuit os ſuum: non adversùs humanum genus, pro quo, quæ non rapuit exolvebat: non denique vel contra populum ipſum peculiarem ſibi, à quo pro tantis beneficiis tanta mala recipiebat. Nunc occurrat ſpiritualiter, (g) & ingerat ſeipſum cordibus noſtris Dominus Jesus Chriſtus ſciſſo verberibus dorſo, qui tanquam jugulatori ſuo alludens, ſeipſum non reluctans expoſuit, & nudum Corpus quaſi incudem malleatorum ictibus patienter explicuit. Flagellantur alii (h) non tam purgandi quàm probandi coronandiquè, & major in eis patientia comprobatur & commendatur. Quomodò non maxima cenſeatur eſſe in Chriſto patientia, qui ab his quibus ſpecialiter advenerat Salvator, crudeliſſima flagellatione cædebabatur ſicut fur, nullum omninò peccatum, nec actu proprio, nec contractu, ſed nec in quo creſcere poſſet, habens? In omnibus tamen his (i) non eſt ſatiata perfidorum Judæorum impietas. Noviſſimè autem incircumciſorum militum manibus devolutus eſt Jeſus morte turpiſſima conſumendus. Quid enim fecerunt impii Iudæi (k) quibus gravis erat etiam ad videndum? *Hic eſt*, inquiunt, *hæres: venite occidamus eum*. Parum erat ſacrilegis illis crucifigere Jeſum, (l) niſi priùs & ipſis illuſionibus repleviſſent Ani mam ejus. Quid autem ait de illis Scriptura? *Et cong regaverunt ad eum univerſam cohortem. Et exuentes eum veſtimentis ſuis, induerunt tunicam purpuream, & chlamydem coccineam circumdederunt ei. Et plectentes coronam de ſpinis, impoſuerunt capiti ejus, & arundinem in dextera ejus. Et dabant ei alapas: & expuentes in eum accipiebant arundinem, & percutiebant caput ejus.*

Expergiſcere nunc anima mea, (m) & contemplare Virum hunc memorabilem, quem in ſpeculo Evangelici ſermonis quaſi præſentem intueris. Attende anima mea, quis eſt iſte qui ingreditur habens imaginem quaſi Regis, & nihilominus ſervi deſpectiſſimi confuſione repletus & coronatus incedit: ſed ipſa etiam ejus corona cruciatus eſt illi, & mille puncturis ſpecioſum caput ejus divulnerat. Non enim leviter impoſita eſt, (n) ſed validè impreſſa capiti dulciſſimo Capitis mei dulcis Jeſu. Satis enim ratio conſentit veritati: ut qui oderant Veritatem, non ſolùm opprobrium illius ſed & ſupplicium requirant. Populus utique Judæorum, qui ſpinoſus fuit detractione, (o) hiſpidus ſuperſtitione, aridus unctione divinæ gratiæ. Vnde ſpinoſus ſpineam coronam Regi ſuo exhibuit, & in eum ſicut ignis in ſpinis exarſit. Nec hîc puto quidem rivulos Sanguinis defuiſſe, (p) qui à capite irriſoriè & invidè coronati defluerent in collum ſimul & in faciem dulcis Jeſu: quia ſi noluiſſent coronato pœnam ſimul cum irriſionibus irrogare, faciliùs de aliis ramis vel virgultis arboris alicujus potuerant plexiſſe coronam: ſed ut morum ſuorum aculeos demonſtrarent, ſpinarum aculeis coronaverunt Agnum mitiſſimum, dulcem Jeſum. Fletus deducite oculi mei, (q) & liqueſce anima mea igne compaſſionis ſuper contritione amabilis Viri hujus, quem in tanta amaritudine tot vides affectum doloribus. Intuere (r) quomodò corona illa ſpinea cum magna amaritudine illud caput amabile complectens, multorum aculeorum in illo ſigna reliquit: & ſanguineas guttas eliciens, in faciem venerabilem tranſmiſit vix adhuc de ſputis Judaicis exſiccatam. Regali purpura induitur, (s) ſed potiùs in ea deſpicitur quàm honoretur. Sceptum in manu geſtat, ſed eo ipſo caput ejus reverendum feritur. Adorant coram ipſo poſitis in terra genibus, & Regem clamant: & continuò ſputis amabiles ejus genas ſublinunt, maxillam palmis & honorabile collum exhonorant. O Rex gloriæ Domine Jeſu Chriſte, (t) quis te tam amatæ confuſioni addixit? Ecce operit confuſio caput tuum, & faciem tuam amabilem: ingeritur tibi à generatione prava & amaricante honor deriſorius in corona, ſed ſpinarum aculeis contendunt in te dolor & confuſio: corona vtique deriſionem, ſpinę ingerunt punctionem. Licet quidem in irriſione coronent, (u) tamen ignorantes & irridentes coronatum Regem fatentur: quia Regum eſt coronari. Coronatus ergo Rex eſſe à neſcientibus demonſtratur: in ſpinis verò coronantium malitia aperitur. O Regem! (x) ô diadema! Mater ſiquidem Synagoga non matrem ſe exhibens, ſed novercam, Regem noſtrum coronâ ſpineâ coronavit. Nec defuit purpura (y) veſtis irriſoriæ. Chlamydem enim coccineam circumdederunt ei, quamvis ipſe veſtem corporis ſui multò nobiliùs purpuravit effuſſione Sanguinis ſui precioſiſſimi. O Vitis dulciſſima Jeſu bone, (z) hunccine fructum reddit tibi vinea tua illa quam de Ægypto tranſtuliſti? Expectaveras patienter ut faceret vvas, fecit autem ſpinas. Spinis enim coronavit te, & ſpinis peccatorum ſuorum circumdedit te.

Cæterùm (a) nec in his eſt ſatiata perfidorum Iudæorum impietàs. Noviſſimè autem incircumciſorum militum manibus devolutus eſt IESVS morte turpiſſima condemnandus. Quid enim ait de illis Scriptura? *Et poſtquam illuſerunt ei, induerunt eum veſtimentis ſuis vt crucifigerent baiulantem ſibi crucem. Et perducunt eum in Golgotha, & vinum myrrhatum dabant ei bibere cum felle mixtum: & cùm guſtaſſet, noluit bibere. Tunc crucifixerunt eum, & cum eo duos latrones hinc & hinc, medium autem IESVM.* Nunc incipiat conſideratio noſtra in eodem loco, (b) vbi propria cruce one-

d *Tract. de vite myſt. cap.* 40. e *Ibidem cap.* 4. *num.* 13. f *Ser. in fer.* 4. *hebd. Sanct. num.* 2. g *Ser.* 2. *in cæna Dom. num.* 7. h *Ser. in ferm.* 4. *hebd. Sanct. num.* 2. i *Serm. de Paſſ. Dom. num.* 11. & 12. k *Serm.* 3. *in Circumciſ. Dom. num.* 4. l *Serm. de Paſſ. Dom. n.* 12. m *Ibidem num.* 13. n *Tract. de Vite myſt. cap.* 39. o *Serm. de B. M. Deip. num.* 10. *tom.* 6. *pag.* 765.

p *Tract. de vite myſt. cap.* 39. q *Serm. de Paſſ. Dom. num.* 14. r *Tract. de vite myſt. cap.* 4. *num.* 14. s *Serm. de Paſſ. Dom. nu.* 13. t *Tract. de vite myſt. cap.* 4. *num.* 14. u *Ibidem cap.* 39. x *Ser.* 5. *de Omn. Sanct. num.* 9. y *Tract. de vite myſt. cap.* 4. *num.* 15. z *Ibidem cap.* 5. *num.* 24. a *Serm. de Paſſ. Dom. num.* 11. & 12. b *Tract. de vite myſt. cap.* 5. *num.* 23.

Digitized by Google

oneratus Dominus IESVS, primò portat eam quę ipſũ poſtea ſtatim fuit portatura. Cognoſce anima mea, (c) cognoſce: Hic eſt Dominus Deus noſter, Dominus IESVS Chriſtus Salvator tuus, Vnigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inuentus eſt. Et ecce cum ſceleratis quomodò reputatus eſt, & quaſi leproſus & noviſſimus virorum æſtimatus eſt: & tanquam abortiuum quod proiicitur à vulua, ſic proiectus eſt ab vtero matris ſuæ infælicis Synagogæ. Et quidem impia iſta Synagoga (d) hunc nobis Filium peperit officio quidem matris, ſed non matris affectu. Excuſſit eum de ſino ſuo extra Civitatem eijciens, & elevans ſuper terram, tanquam dicens Eccleſiæ Gentium pariter & Eccleſiæ primitivorum quæ eſt in cælis: *Nec mihi nec vobis ſit, ſed dividatur*. Dividatur, inquam, non inter vtraſque, ſed ab vtriſque. O ſæva mater Synagoga ita abortivum facere voluiſti, dum non eſſet qui excipere poſſet excuſſum. Age ergo quid profeceris, intuere nunc. Vndique enim egrediuntur filiæ Sion, vt videant Regem Salamonem in diademate quo coronaſti eum. Cùm enim Chriſtus Deus noſter, (e) pręcone clamante, Pilato imperante ſibi baiulans crucem ad ſupplicitium traheretur, factus eſt concurſus populorum poſt eum euntium: alii ſuper eum plangentes, alij illudentes, & proijcientes lutum & fimum & immunditias ſuper Caput ejus. Erant etiam mulieres multæ, plangentes eum quaſi vnigenitum. Salvator verò Crucem ſuam (f) tanquam latro ſuum laqueum portans, cùm mulieres quæ eum à Galilæa ſecutæ fuerant, ſuper ſe lamentantes reſpiceret, conuerſus ad eas dixit: *Filiæ Ieruſalem nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros*. Porrò (g) mitis & innocens Agnus baiulans ſibi Crucem, non improperat circumſtantibus & inſanientibus in eum, ſed dulciter ſuggerit reſpicientibus ad eum: *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus*. Hîc tu ô homo totus contremiſce, (h) tremore obrigeſce, meritò expalleſce, pugnis pectus contunde, fletibus totam animam effunde, compatere patienti pro te IESV. Ad mortem ducitur, vt educaris de morte. Ducunt IESVM impij laniſtę, ducunt Agnum immolandum, & angariant eum vt propriam Crucem proprijs humeris baiulet, & ad locum ſuæ paſſionis deferat: ipſe verò non reclamat, non remurmurat, non contradicit, obſequitur tortoribus. Vide anima mea, (i) qualiter Vir iſte per omnia conturbatur & ſpernitur: ſub Crucis onere dorſum incuruare videtur, & tuam ipſe portare ignominiam. Fletus deducite oculi mei, (k) & liqueſce anima mea igne compaſſionis ſuper contritione amabilis Viri hujus, quem in tanta amaritudine tot vides affectum doloribus. Ille qui lucem inhabitat inacceſſibilem, (l) in quem deſiderant Angeli proſpicere, cujus ſolius odor Sanctorum mentes ſic inebriat, vt mundi præſentis, & ſuiipſorum obliti totis viribus currant poſt ipſum: tanto dolori ſubiicitur, vt in ipſo veraciter noſcatur adimpletum quod ante dixerat per Prophetam Ieremiam: *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus*. Quantâ ipſum putas macie confectum fuiſſe, (m) qui pro omnibus cognoſcitur doluiſſe? Vnde Eſaias ait: *Verè languores noſtros ipſe tulit, & infirmitates noſtras ipſe portavit*.

De eo etiam Ioannes in Evangelio inquit: *Et baiulans ſibi crucem, exivit in eum qui dicitur Calvariæ locum*. Exeamus quoque & nos ſecundùm monita Pauli Apoſtoli, (n) cum Sponſo noſtro bono IESV extra caſtra, id eſt extra concupiſcentias præſentis ſæculi, improperium crucis & vinculorum aſperitatem cum illo portantes: quia non decet membrum delicatum eſſe ſub Capite crucifixo: nec ad Capitis corpus ſe indicat pertinere membrum illud, quod Capiti compaſſum non fuerit. Denique vide anima mea, (o) qualiter Vir iſte ad locum deductus ſupplicii, myrrhâ potatur & felle. Fractus membris omnibus dulcis IESVS (p) voluit puniri & linguam. Dedit ſiquidem ei illa vitis aliena (*Synagoga Judæorum*) conuerſa in amaritudinem de fructu ſuo potum amarum: potum non potandum, ſed potiùs deguſtandum, quia ad pœnam linguæ ſufficit acetum guſtâſſe. O electe puer Dei mei, (q) quid tanta amaritudine dignum commiſeras? Prorſùs nihil. Ego, ego Domine IESV vuam acerbam comedi, & dentes tui obſtupuerunt: quia quæ non rapuiſti exoluebas. In omnibus his non eſt ſatiata perfidorum Iudęorum impietas. Noviſſimè enim nudatur IESVS meus, [r] vt ego corporis puriſſimi deformitatem valeam intueri. Nudatur inquam bonus IESVS, heu mihi: Qui veſtivit cælos diverſis ſyderibus, ante Crucem expoliatus eſt: nudus etiam vt erat liuidus Cruci affigitur. Heu, candor lucis æternæ nigreſcit in Carne pro carne ſaluanda, nudatur Dominus IESVS, qui ante ſæcula regnans decorem induit & fortitudinem. Spectaculum fit & opprobrium mundo & hominibus, fit tanquam prodigium multis, & commotio capitis in populis Caput noſtrum, gaudium noſtrum, honor noſter bonus IESVS. O electe puer Dei mei, [s] quid tanta confuſione dignum commiſeras? Prorſus nihil. Ego ego homo perditus totius perditionis tuæ cauſa extiti. Primus homo Adam [t] incidit in latrones, à quibus & ante omnia legitur eſſe deſpoliatus. An non deſpoliatus, qui Domino veniente nudum ſe eſſe conqueritur? Nec verò poterat reveſtiri, vel ablata ſibi recipere veſtimenta, niſi Chriſtus amitteret ſua. Sicut enim vivificari in anima niſi interueniente corporali morte Chriſti non potuit, ita nec reveſtiri ſine ejus deſpoliatione. Tres in carcere quondam fuiſſe legimus, [u] tres verò in cruce. Ioſeph ſiquidem cum pincerna & piſtore Regis Pharaonis carcerali cuſtodiæ mancipatus eſt: Chriſtus autem verus Ioſeph cum ſceleratis duobus reputatus eſt. Cognoſce Domine Sancte Pater [x] tunicam veri Filii tui Ioſeph. Heu, fera peſſima devoravit eum, & conculcavit in furore ſuo veſtimentum ejus, omnem decorem ejus reliquiis cruoris inqui-

c *Serm. de Paſſ. Dom. num. 15.* d *Serm. 6. in Vig. Nativ. Dom. num. 11.* e *Serm. de lament. Vig. Mariæ num. 3.* f *Serm. in obitu devoti Humber. num. 7.* g *Epiſt. 385. num. 8.* h *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 12.* i *Serm. de Paſſ. Dom. num. 13.* k *Ibidem num. 14.* l *Tract. de vite myſt. cap. 2. num. 3.*

m *Ibidem cap. 5. num. 21.* n *Ibidem cap. 4. num. 18.* o *Serm. de Paſſ. Dom. num. 13.* p *Tract. de vite myſt. cap. 12. num. 53.* q *Serm. de Paſſ. Dom. num. 11.* r *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 21.* s *Serm. de Paſſ. Dom. num. 11.* t *Serm. 1. in Annunc. B. M. num. 7.* u *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 19. num. 63.* x *Serm. de Paſſ. Dom. num. 16.*

Digitized by Google

quinavit. Dignare Omnipotens Pater hanc [y] precioſiſſimi purpuram Sanguinis quo aſperſa eſt recognoſcere, & in purpura præclarum inſigne, ac glorioſum indicium obedientiæ. Bona utique eſt veſtis charitas, [z] bona veſtis obedientia. Beatus qui cuſtodit veſtimenta hæc, ut non ambulet nudus. Beati & illi quorum tecta ſunt peccata: etenim charitas cooperit multitudinem peccatorum.

Porrò [a] exaltato in Crucem perforantur manus & pedes Viri optimi benigni Ieſu. Elicitur Sanguis, ſi quis ſupererat. Fletus deducite oculi mei,[b] & liqueſce anima mea igne compaſſionis ſuper contritione amabilis Viri hujus, quem in tanta amaritudine tot vides affectum doloribus. Vide modum mortis, [c] attende qualitatem moriendi, & attende quid debeas morienti. Ecce quomodò moritur iuſtus, in Cruce diſtenditur, membra diſtrahuntur: dorſum adhuc plagoſum de recentibus plagis flagellorum, recenti adhuc Sanguine ſtillans, rigido patibulo Crucis atteritur: manus & pedes perfodiuntur, clavi malleis incutiuntur, & quantò altiùs clavi penetrant, tanto ampliùs plagas præ groſſitie dilacerant, & paſſionem aggravant. Intantùm Chriſtus [d] in Cruce diſtenſus fuit, vt numerari poſſent omnia membra ejus. Ita enim dixit per Prophetam in Pſalmo: *Foderunt manus meas & pedes meos: dinumeraverunt omnia oſſa mea.* Ac ſi diceret: Intantùm diſtenſus ſum dextrorsùm & ſiniſtrorsùm & à ſummo deorsùm, vt Corpore nudo in modum tympanicæ pellis diſtenſo, facilè poſſent omnia oſſa mea dinumerari. Hîc tu, ô homo, totus contremiſce [e] tremore obrigeſce, meritò expalleſce, pugnis pectus contunde, fletibus totam animam effunde, compatere patienti Ieſu. Reſpice in faciem Chriſti Dei tui, [f] & eleva oculos tuos ad tormenta illius non ſine lachrymis, & cor contritum non ſine ſingultu: & vide quantam tribulationem & dolorem inuenit, dum quæreret te, vt inueniret te. Ecce Sponſus tuus Ieſus [g] rubricatur in crucifixione. Eleva mentis oculos, & vide ſi tunica Sponſi tui hæc ſit an non? Ecce fera peſſima condemnavit fratrem tuum, Sponſum tuum IESVM. Quis hîc gemitus lachrymaſquè contineat? quis hîc non doleat? Stat ecce expanſis manibus, [h] nudo corpore, manibus ſimul & pedibus perforatis. Nec elevatus eſt in Crucem, vt ſe difficilem præberet accedere ad eum volentibus: ſed magis vt omnibus poſſet paratior inueniri. Proinde nunc ad dexteram, [i] nunc ad ſiniſtram rivulos & guttas Sanguinis ſpargentem propiùs & interiùs accedendum eſt. Vndelibet quærenda eſt devotio & gratia lachrymoſæ compunctionis: vtrinque conſiderandum eſt, quàm immites ſint fixuræ clavorum, quàm amara venarum oſſiumquè perfractio in manibus illius, qui cælum fabricavit & terram, qui operatus eſt ſalutem noſtram in medio terræ.

Agnoſce, ô homo, [k] quàm gravia ſunt vulnera animæ tuæ, pro quibus neceſsè erat Dominum Chriſtum vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortem, & mortem ſempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei Filius crucifigeretur. Auſculta auribus erectis, (l) & in dolore tanto quod proferat verbum ſemel auditum pro precioſiſſimo theſauro reconde in cubiculo cordis tui. Ecce poſitus eſt hic in immiti lectulo mortis ſuç, crucem dico. Extrema Sponſi tui IESV verba conſerua, ſi vis hæreditatem incoinquinatam & immarceſcibilem obtinere. Ecce Ieſus complexus tuos deſiderat, (m) talis vt complectatur, expectat. Caput floridum multis ſpinarum aculeis confixum ad te inclinat, vt ad pacis oſculum te inuitet. Tanquam dicat tibi: Ecce quomodo configuratus ſum, quomodo confoſſus ſum, quomodo mactatus ſum, vt te poſſim ponere ſuper humos meos, quæ aberraveras ovis mea, & ad paſcua reducere paradiſi. Creavi te, (n) cùm non eſſes: recreavi, cùm perditus eſſes. Creavi te, vt eſſes particeps beatitudinis meæ: recreavi te, ne poſt lapſum permaneres exſors patriæ, & exſors felicitatis æternæ. Redde vicem, (o) & ſuper vulnera mea miſericordiâ commovere; & pone me talem, qualem nunc vides, vt ſignaculum ſuper cor tuum, vt ſignaculum ſuper brachium tuum: vt in omnibus cogitationibus cordis tui, in omnibus operibus brachii tui mihi taliter vt vides ſignato poſſis ſimilis inueniri. Nec timeas fili obedientiæ, (p) intueri manus propter obedientiam Cruci affixas: conſidera pedes expoſitos fixuris clavorum, attende quòd propter obedientiam crucifixus ſum: & ſi propter fragilitatem humanam obedientia tua ſit minùs aliquid perfectum habens, volo vt plenitudo meæ obedientiæ ſit tuæ minùs ſufficientis obedientiæ ſupplementum. Conformaveram te imagini Divinitatis meæ, (q) cùm te crearem: conformatus ſum imagini humanitatis tuæ, vt te reformarem. Tu verò, qui non retinuiſti formam Divinitatis meæ tibi impreſſam in tua formatione, retine ſaltem formam humanitatis tuæ mihi impreſſam in tua formatione. Id eſt: Si non retines qualem te creavi, retine ſaltem qualem te recreavi: ſi non capis quantas virtutum divitias tibi dederim te creando, cape ſaltem quantas in humanitate tua miſerias propter te acceperim recreando, & ad potiores quàm ad quas te formaveram delicias reformando. Nam pro propterea homo viſibilis factus ſum, vt à te viſus amarer, qui in Deitate mea inviſibilis non amabar. Da te ergo præmium Incarnationi & Paſſioni meæ, pro quo incarnatus ſimul & paſſus dedi me. Dedi me tibi, (r) quando te creavi vt eſſes: reddidi me tibi, cùm recreavi vt benè eſſes. Dedi me in viaticum tibi ne in via deficias, Corpus & Sanguinem meum, me verum Deum, & hominem verum. Et tu quid rependes? Si pro eo quod dedi tibi quando te creavi vicem nequis rependere: quid denique pro eo rependes quod me tibi dedi? Certè ſi te millies poſſes rependere, quid eſſes tu in comparatione mei qui Deus ſum? Repende tamen quantùm potes, repende te totum mihi, qui me totum tibi & dedi & reddidi: & his non contentus, me quoque totum tibi dabo. Alioquin exqui-

y *Tract. de vit. & mor. Relig. cap. 2. num. 7.* z *Serm. 2. in Quadrag. num. 6.* a *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 24.* b *Serm. de Paſſ. Dom. num. 14.* c *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 14.* d *Tract. de vite myſt. cap. 7.* e *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 13.* f *Tract. de vite myſt. cap. 7.* g *Ibidem cap. 4. num. 15.* h *Ibidem cap. 44. num. 166.* i *Ibidem num. 168.* k *Serm. 3. in Nat. Dom. num. 4.*

l *Tract. de vite myſt. cap. 7.* m *Ibidem cap. 44. num. 169.* n *Ser. de 3. præcip. myſt. cap. 1. num. 3.* o *Tract. de vite myſt. cap. 44. num. 169.* p *Ser. in fer. 2. Paſchæ nu. 16. tom. 6 pag. 731.* q *Tract. de vite myſt. cap. 44. num. 169.* r *Ibidem cap. 32. num. 220.*

Digitized by Google

exquiretur à te Sanguis iuſtus, (ſ) qui effuſus eſt ſuper terram: nec immunis eris ab illo tam ſingulari ſcelere Judæorum, quòd videlicet tantæ charitati ingratus fueris, quòd Spiritui gratiæ contumeliam feceris, quòd Sanguinem teſtamenti pollutum duxeris, quòd conculcaveris Filium Dei.

O dulciſſime atque amantiſſime Iesv, (t) quis te vſque ad hæc non ſolùm diriſſima, ſed etiam turpiſſima vulnera patienda pertraxit? quis te tam amaræ & tam odioſæ morti addixit? Vulnerum vtique antiquorum noſtrorum vnica mors. Nec ſufficit te vulneratum eſſe, quin & ſuper dolorem vulnerum tuorum addunt, dantes tibi ſitienti vinum myrrhatum bibere cum felle mixtum. Et cùm talis ſis ac tantus, morte turpiſſima condemnaris, ſpiritumquè in manus Patris commendando, capite inclinato expiras. O piiſſime Redemptor, (u) cur Animam ſanctiſſimam tradis in mortem, niſi vt meam miſeram animam vivificares à morte? Nec his contenti laniſtæ impiiſſimi, adhuc latus tuum lanceâ perforant, & laceratione eius Sanguinem quo redimimur cum inundatione manare cogunt. Nunc filiæ Sion egredimini, (x) & videte pacificum noſtrũ, pugnantem pro libertate noſtra in bello occumbere. Videte vitę noſtrę Auctorem pro nobis vitæ ianuas introire, vt nos ad vitæ viam revocet. Videte clavos ferreos crudeliter penetrare pedes & manus, quæ ſalutem noſtram operabantur in medio terræ. Vacate & videte quàm amarâ & quàm turpi morte condemnatus eſt. Videte nudum & verberibus laceratum, (y) in medio latronum cruci ignominioſæ ferreis clavis affixum, aceto in cruce potatum, & poſt mortem lanceâ in latere vulneratum, & copioſos Sanguinis rivos ex quinque vulneribus manuum & pedum & lateris effundentem. Porrò venite, quæſo, (z) & condolete ei omnes, qui gaudere deſideratis in Domino Iesv. Attendite manu fortem noſtrum quomodò contritus eſt, deſiderabilem noſtrum quomodò miſerabiliter deformatus eſt, pacificum noſtrum quomodò in bello peremptus eſt. Ecce defecerunt dies noſtræ diei Domini Iesu, qui ſolus eſt dies ſine tenebris: & oſſa ejus ſicut cremium aruerunt. Percuſſus eſt ſicut fænum, & aruit cor ejus, elevatus eſt & alliſus valdè: ſed in dedecore extrinſeco decorem ſimul verè & decus intrinſecùs retinebat.

O Domine Iesv fortiſſime Zelotes, (a) quid gratiarum retribuam tibi, vt dignè retribuam ego homo puluis & vile figmentum? Diligendus es mihi Domine toto corde, tota anima, tota virtute: & tua mihi ſequenda ſunt veſtigia, qui pro me mori dignatus es. Et quomodò fiet iſtud in me niſi per te? Adhæreat anima mea poſt te: quia tota virtus ejus pendet ex te. Ita autem tibi [b] adhæreat anima mea, vt à te eam recedere nunquam permittas, ſed ad te eam quæ pro te gemit, quàm citiùs conſolandam perducas. O Domine Redemptor meus, (c) te vt verum Deum adoro, in te confido, te ſpero: & quibus poſſum deſideriis ad te ſuſpiro, adiuua imperfectum meum. Inclina tibi Deus [d] modicum id quod me dignatur eſſe, atque de mea miſera vita ſuſcipe obſecro reſiduum annorum meorum: pro his verò quos vivendo perdidi (quia perditè vixi) cor contritum & humiliatum Deus non deſpicias. Ecce enim ad tuæ Paſſionis glorioſa *inſignia*, [e] in quibus ſalutem meam operatus es, me totum inclino. Tuæ victorioſæ *Crucis* regale *vexillum* in nomine tuo Chriſte adoro. Tuum ſpineum *Diadema*, tuos rubentes Sanguine *Clavos*, tuo ſacro lateri immerſam *Lanceam*, tua *Vulnera*, tuum *Sanguinem*, tuam *Mortem*, tuam *Sepulturam*, tuam victorioſam *Reſurrectionem*, & tuam glorioſam *Aſcenſionem* Ieſu Chriſte ſupplex adoro, & glorifico. Odor enim vitæ ſpirat mihi in omnibus his. Proinde [f] memoriam abundantiæ ſuavitatis horum eructabo quoad vixero. In æternum non obliviſcar miſerationes iſtas, quia in ipſis vivificatus ſum. Horum vivifico odore iterùm [g] ſpiritum meum Domine reſuſcita à peccati morte. Horum virtute ab aſtutiis Satanæ me cuſtodi, ac me conforta, vt iugum mandatorum tuorum ſuave mihi fiat, & onus crucis quod poſt te baiulare me iubes, humeris animæ meæ ſit leve. Gratias agimus [h] Cruci tuæ Domine Iesv Chriſte. Ipſa enim omnes cruciatus noſtros evacuat. Gratias clavis, gratias lanceæ referimus, quæ nobis aperuit viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos Oriens ex alto. Ferrum pertranſivit Animam ejus, [i] & appropinquavit Cor illius, vt non jam non ſciat compati infirmitatibus noſtris. Patet arcanum Cordis per foramina corporis, patet magnum illud pietatis ſacramentum, patent viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos Oriens ex alto. Quidni viſcera per vulnera pateant? In quo enim clariùs quàm in vulneribus tuis eluxiſſet, quòd tu Domine ſuavis es & mitis, & multæ miſericordiæ?

Denique [k] hæc ſunt Inſtrumenta Paſſionis Dominicæ fortiſſima, in quibus omnipotens Virtus, & inueſtigabilis Sapientia Dei reſtaurationem mundi potenter atque mirificè operata eſt, & vſque modò operatur Chriſtus Dominus. Proinde ego [l] hæc meditari dixi ſapientiam; in his iuſtitiæ mihi perfectionem conſtitui: in his plenitudinem ſcientiæ, in his divitias ſalutis, in his copias meritorum conſtitui. Ex his mihi interdùm potus ſalutaris, ex his rurſùm ſuavis vnctio conſolationis promanat. Hæc me erigunt in adverſis, in proſperis reprimunt: & inter læta triſtiaquè vitæ præſentis viâ regiâ incedenti tutum præbent vtrobique ducatum, hinc inde mala imminentia propulſando. Quidquid horum cogito, [m] Deum cogito, & per omnia eſt Deus meus. Hæc ego meditari dixi ſapientiam, & prudentiam iudicavi eructare memoriam ſuavitatis. Quoniam hæc mihi conciliant mundi Iudicem, (n) dum tremendum poteſtatibus mitem humilemquè figurant: dum non ſolùm placabilem, ſed & imitabilem repræſentant eum qui inacceſſibilis eſt principatibus, terribilis apud reges terræ. *Faſciculus myrrha* (o) *dilectus meus mihi, inter vbera mea*

g 2 commo-

s *Ser. 2. in fer. 4. hebd. San. n. 21.* t *Tract. de vite myſt. cap. 5. n. 24. 25. & 26.* u *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. n. 15.* x *Tract. de vite myſt. cap. 4. nu. 16.* y *Serm. de Paſſ. Dom. num. 14.* z *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 27.* a *Ser. de Paſſ. Dom. num. 18. & 19.* b *Ser. 3. in ult. cœna num. 24.* c *Serm. de Paſſ. Dom. num. 19.*

d *Serm. 20. in Cant. num. 1.* e *Ser. de Paſſ. Dom. num. 19.* f *Ser. 43. in Cant. num. 3.* g *Ser. de Paſſ. Dom. nu. 19.* h *Lib. 3. de amore Dei cap. 26. num. 88.* i *Ser. 61. in Cant. num. 4.* K *Ser. de Paſſ. Dom. num. 1.* l *Ser. 43. in Cant. num. 4.* m *Ser. 2. de Vig. Deip. num. 11.* n *Ser. 43. in Cant. num. 4.* o *Serm. 44. in Cant. num. 3.*

commorabitur. Hoc eſt: Sufficit mihi, nolo jam ſcire niſi Iesvm & hunc crucifixum. Mihi ſiquidem (p) hic ſalutaris faſciculus ſeruatus eſt: nemo tollet eum à me, inter vbera mea commorabitur. Sed audi Domine Iesv (q) vocem meam, & inclina ſuper ſervum tuum ſuavem *Crucem* illam, quæ lignum vitæ eſt iis qui apprehendunt eam: vt ſpero, curram alacriter, portabo infatigabiliter eam quę ab inimicis eſt Crucem poſt te. Verè Domine (r) Crux tua premit fluctus ſæculi, ſedat tempeſtates perſecutionum, & tentationum procellas mitigat. Illam, in quam, diviniſſimam Crucem (s) humeris meis im pone, cujus latitudo eſt Charitas, cujus longitudo eſt Æternitas, cujus ſublimitas eſt Omnipotentia, cujus profundum eſt inſcrutabilis Sapientia. Confige illi manus meas & pedes meos: & totum Paſſioni tuæ conforma ſervum tuum Domine. Da, obſecro, mihi continere ab operibus carnis quæ odiſti, & facere iuſtitiam quam dilexiſti, & in vtroque tuam quærere gloriam; & *ſiniſtram* quidem manum meam *temperantia* clavo, *dexteram* verò manum clavo *iuſtitia* in illa ſublimi Cruce fixas eſſe arbitror. Da menti meæ iugiter meditari in lege tua, & omnem cogitatum meum iactare in te; & *dextrum* pedem meum eidem Ligno vitæ clavo *prudentia* affige. Da, vt ſiniſtram ſpiritus mei ſenſualitatem non eneruet labentis vitæ infælix fælicitas, non conturbet præſentis vitæ infælicitas felix; & *ſiniſter* quoque pes meus *fortitudinis* clavo in Cruce tenebitur. Vt autem aliqua ſimilitudo *Spinarum* Capitis tui in me appareat, (t) detur obſecro menti meæ & ſalutaris pœnitentiæ compunctio, & alienæ miſeriæ compaſſio, & ſtimulus zeli æmulantis quod rectum eſt coram te. Libet vt *Spongiam* per arundinem ori meo porrigas, & aceti amaritudinem guſtui meo adhibeas. Libet vt per Scripturas tuas rationi meæ conferas guſtare & videre, quoniam florens hic mundus tanquam ſpongia inanis eſt, & omnis concupiſcentia ejus aceto amarior. Denique tuæ vivificæ *Morti* tuum ſervvm Domine configura, faciens quidem in me vt moriar ſecundùm carnem, vivam autem ſecundùm ſpiritum iuſtitiæ. Illud quoque (u) quod poſt Mortem tuam inſatiabilis malitia impiorum in te exercuit, aperiens *Lanceâ* latus tuum; hanc in me ſimilitudinem exprime, vt integram Crucifixi imaginem me portare glorier. Vulneret cor meum vivus & efficax ſermo tuus, penetrabilior omni lancea acutiſſima, pertingens vſque ad diviſionem animæ meæ, & producens ex ea tanquam de dextero latere meo vice ſanguinis & aquæ amorem tuum Domine. Valdè quippè amandus es mihi, (x) per quem ſum, viuo, & ſapio. Poſtremò (y) mundâ Sindone primæ ſtolæ ſpiritum meum inuolve, in quo requieſcam egrediens & ingrediens in locum tabernaculi admirabilis & abſcondas me donec pertranſeat furor tuus. Die autem tertio poſt diem laboris, & poſt diem ſupplicij, manè prima Sabbathi perpetuò me indignum reſuſcita, vt in carne mea videam claritatem tuam, & implear lætitiâ vultus tui. O Salvator meus, & Deus meus! Veniat, veniat oro tempus, vt quod nunc credo, oculis tandem revelatis aſpiciam: quod nunc ſpero & à longè ſaluto, apprehendam: quod pro viribus meis deſidero, vlnis animæ meæ amplectar & deoſculer, & in amoris tui abyſſum totus abſorbear. O bone IESV, (z) eſto mihi IESVS. Recole Salvator, quid & propter quid paſſus es, & miſerere mei. Ipſa te cogat pietas, vt mala noſtra ſuperes parcendo, & voti compotes nos tuo vultu facies. Tu eſto meum gaudium, qui es futurus præmium. Sit mea in te gloria in ſæculum ſæculi: qui cum Patre & Spiritu Sancto vivis & regnas Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

A S P I R A T I O
AD SANCTISSIMVM CRVCIFIXVM.

Cui adiuncta eſt Oratio Rythmica S. Bernardi Abbatis, ad ſeptem membra Domini noſtri Ieſu Chriſti pendentis in Cruce: extracta ex Tomo II. Operum ejuſdem S. Bernardi pag. 360. *impreſſorum Venetiis anno* 1583.

Nihil arbitratus ſum me ſcire niſi Ieſum Chriſtum, & hunc Crucifixum. *S. Paul.* 1. *Corinth.* 2.

Cognoſce anima mea, (a) cognoſce, Hic eſt Dominus Deus noſter, JESUS Chriſtus Salvator tuus, Vnigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce cum ſceleràtis quomodo reputatus eſt, & quaſi leproſus & noviſſimus virorum æſtimatus eſt. O noviſimum, (b) ô altiſſimum! ô humilem & ſublimem! ô opprobrium hominum & gloriam Angelorum! Nemo illo ſublimior, nemo humilior. Denique ſputis illitus eſt

p *Ser.* 43. *in Cant. nu.* 4. q *Ser. de Paſſ. Dom. n.* 20. r *Ser. de Adven. Dom. num.* 3. *tom.* 6. *pag.* 601. s *Ser. de Paſſ. Dom. nu.* 20. t *Ibidem n.* 21. u *Ibidem. num.* 22. x *Ser.* 20. *in Cant. num.* 1. y *Ser. de Paſſ. num.* 22. z *Ser.* 4. *in vlt. Cana num.* 30. a *Ser. de Paſſ. Dom. num.* 15. b *Ser. in fer.* 4. *hebd. Sanct. num.* 3.

Digitized by Google

eſt, opprobriis ſaturatus eſt, morte turpiſſima condemnatus eſt. Poſtmodùm (c) ejectum extra civitatem ſacrilegi agricolæ occiderunt non ſubitò, ſed longo crucis tormento confectum, & multis vulneribus flagellorum pariter & clavorum cruciatum. Priùs excuſſerunt Ieſum de ſinu ſuo, extra civitatem eiicientes, (d) & elevantes ſuper terram. Expulſum verò & exaltatum & elevatum & quidem modicè ſatis, ut ſcilicet nec in eorum eſſet manibus nec in terra, ferro undique coarctârunt in cruce. Vide anima mea (e) nudum & verberibus laceratum, in medio latronum cruci ignominioſæ ferreis clavis affixum, aceto potatum, & poſt mortem lanceâ in latere vulneratum. Item jugi ſcrutinio (f) & aſſidua meditatione revolve, qualiter Vnigenitus Dei Patris, cùm eſſet ſplendor & figura ſubſtantiæ ejus, poſt exinanitionem uſque ad formam ſervi, poſt famem, poſt ſitim, poſt laſſitudinem, poſt vincula, poſt flagella, poſt coronam ſpineam, poſt fel & acetum, poſt clavos & lanceam, pro ſalute tua inter duos latrones pendet in Cruce mortuus. Stat ecce expanſis manibus, (g) nudo corpore, manibus ſimul & pedibus perforatis, capite inclinato. Confortare & elevare anima mea, & alis ſpei & fidei & charitatis ad hunc Crucifixum aſcende. Non enim elevatus eſt in crucem, ut ſe difficilem præberet accedere ad eum volentibus: ſed magis ut omnibus poſſet paratior inveniri. Accedens autem cum fiducia ad hunc Crucifixum, (h) in extenſione brachiorum cognoſce & ſuſcipe affectum paratum ad tuos, & te ad ſuos invitantis amplexus, & quodammodò miſerabiliter miſericorditerquè clamantis: *Revertere, revertere, ut intueamur te.* Proinde revertere anima mea (i) ad Dominum Deum tuum, divulſa mea, dilacerata mea, perdita mea, ſed Chriſti morte denique reſuſcitata, Chriſti paſſione redempta: cur quæſo diligis aliquid præter illum, qui tam benignè, tam miſericorditer à tot miſeriis redemit te? Sex diebus condidit omnia, (k) & te inter omnia. At verò per totos triginta & tres annos operatus eſt ſalutem tuam in medio terræ. O quantùm laboravit ſuſtinens carnis neceſſitates, hoſtis tentationes! nonne ſibi crucis aggravavit ignominia, mortis cumulavit horrore? Moriebatur Salvator tuus, ô anima mea, (l) ut te vivificaret: affixus erat Cruci, ut iniquitates tuas propriis manibus Cruci affigeret. Manus elevabat ad Patrem in Sacrificium veſpertinum, ut te ad amplexus amabiles invitaret. Et nunc quoque ipſe JESVS crucifixus complexus tuos deſiderat, (m) talis ut complectatur, expectat: Caput floridum multis ſpinarum aculeis confixum ad te inclinat, ut ad pacis oſculum te invitet.

Verumtamen (n) non temerè aſſurgas ad os Sereniſſimi Sponſi, ſed ad pedes ſeveriſſimi Domini mecum pauida jaceas. Ibi enim ſancta peccatrix peccata depoſuit, induitquè ſanctitatē. Ibi flevit amarè, & de intimis viſceribus longa ſuſpiria trahens, ſalutaribus intra ſe ſuccuſſa ſingultibus felleos humores evomuit. Oſculabatur pedes Chriſti frequentibus oſculis, (o) & oculis inundantibus veſtigia Redemptoris infundebat, tergiebat crinibus, odoriferis illiniebat & irrorabat unguentis. Vide anima mea (p) Mariam Magdalenam *judicii* pedem fortiter attendentem, dum nobilis & laſciva mulier convivantium faciem non attendit, ſed extenſo corpore provoluitur pedibus Majeſtatis doloris plena, timoris impatiens, compunctionis jaculo vulnerata. Sed & *miſericordiæ* pedē labiis impreſſioribus oſculatur vſque adeò, donec audiat: *Remittuntur tibi peccata tua.* Hujus ergo beatæ pænitentis exemplo (q) proſternere & tu, ô miſera anima mea, ut deſinas eſſe miſera: poſternere & tu in terram, amplectere pedes Crucifixi, placa oſculis, riga lacrymis; quibus tamen non illum laves, ſed te, & fias una de grege tonſarum quæ aſcendunt de lavacro: ita ſanè ut ſuffuſum pudore ac mærore vultum non ante ſuſtollere audeas, quàm audias & ipſa: *Dimittuntur tibi peccata tua.* Porrò (r) ſi iam & tu dolore peccati & judicii timore compungeris, *judicii* pedi labia impreſſiſti. Quòd ſi timorem doloremquè divinæ intuitu bonitatis & ſpe conſequendæ indulgentiæ temperas, etiam *miſericordiæ* pedem amplecti te noveris. Sumpto autem ad pedes Crucifixi primo oſculo, (s) nec ſic quidem præſumes ſtatim ad oſculum Oris aſſurgere: ſed erit tibi gradus ad ipſum medium quoddam aliud oſculum, quod ſecundo loco ad *Manum* accipies. Per manum tibi (t) tranſitus fit ad oſculum Oris. Illa te priùs tergat, illa te erigat. Quomodò erigat? Dando unde præſumas. Quid iſtud? Decor continentiæ, & digni pænitentiæ fructus, quæ ſunt opera pietatis. Hæc te de ſtercore erigent in ſpem audendi potiora. Sanè accipiendo donum, oſculare manum Crucifixi: hoc eſt, non tibi, ſed Nomini ejus da gloriam. Da ſemel, & da iterùm, tum pro donatis criminibus, tum pro collatis virtutibus. Poſtquam verò (u) iſta multis precibus & lachrymis obtinuerimus, tum demùm audebimus ad ipſum *Os* gloriæ caput attollere non ſolùm ſpeculandum, ſed etiam oſculandum: quia ſpiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus, cui adhærentes in oſculo ſancto, unus ſpiritus ipſius dignatione efficimur. Duplex autem (x) munus ſimul confert oſculi gratia, & agnitionis lucem, & devotionis pinguedinem. Eſt quippè Spiritus ſapientię & intellectûs, qui inſtar apis ceram portantis & mel, habet omninò & unde accendat lumen ſcientiæ, & unde infundat ſaporem gratiæ. Et quia amplexatus eſt nos Dominus IESVS (y) per laborem & dolorem. Ideò amplectamur eum nos quoque vicariis quibuſdam amplexibus propter juſtitiam & ad juſtitiam ſuam: actiones ad juſtitiam dirigendo, paſſiones propter juſtitiam ſuſtinendo. Dicamus quoque cum Sponſa: *Tenui eum, nec dimittam.* Dicamus etiam cum Patriarcha Jacob: *Non dimittam te, niſi benedixeris mihi.* Quid enim iam ſupereſt niſi benedictio? Quid poſt amplexum, niſi oſculum reſtat? Si ſic adhærerem Deo, quomodò non jam clamare liberet: *Oſculetur me oſculo oris ſui?* Tibi Domine JESU, (z) tibi meritò dixit cor meum: Exquiſivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram.

c *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 25.* d *Ser. 6. in vig. Nat. Dom. num. 11.* e *Ser. de Paſſ. Dom. num. 14.* f *Lib. 3. de amore Dei cap. 19. num. 66.* g *Tract. de vite myſt. cap. 44. nu. 166.* h *Ibidem. num. 167.* i *Lib. 3. de amore Dei cap. 19. num. 67.* k *Ser. 11. in Cant num. 8.* l *Lib. 3. de amore Dei cap. 19. nu. 67.* m *Tract. de vite myſt. cap. 44. nu. 169.* n *Ser. 3. in Cant. nu. 2.* o *Ser. de S. M. Magd. num. 1.*

p *Ibidem nu. 6.* q *Ser. 3. in Cant. n. 2.* r *Ser. 6. in Cant. n. 6.* s *Ser. 3. in Cant. num. 3.* t *Ibidem. num. 4.* u *Ibidem. nu. 5.* x *Ser. 8. in Cant. num. 4.* y *Ser. in fer. 4. hebd. Sanct. nu. 14.* z *Ser. 3. in Cant. num. 6.*

Digitized by Google

ram. Nempè auditam feciſti mihi manè miſericordiam tuam, cùm jacenti primùm in pulvere, tuoſquè deoſculanti reverendos *pedes*, quòd malè vixeram, remiſiſti. Porrò in progreſſu diei lætificaſti animam ſervi tui, cùm deinde in oſculo *manûs* etiam benè vivendi gratiam indulſiſti. Et nunc quid reſtat, ô bone Domine, niſi ut jam in plenitudine lucis, in fervore ſpiritus ad *oris* quoque oſculum dignanter admittens adimpleas me lætitiâ cum vultu tuo?

Quid ergo retribuam Domino (a) pro omnibus quæ retribuit mihi? Non habeo niſi minuta duo, imò minutiſſima corpus & animam, vel potiùs unum minutum voluntatem meam: & non dabo illam ad Voluntatem illius, qui tantus tantillum tantis beneficiis præuenit, qui toto ſe totum me comparauit? Totus ſiquidem mihi datus eſt, (b) & totus in meos vſus expenſus eſt, qui pro me dignatus eſt mori. Quis mihi tribuat, (c) ut oblationem meam dignetur Majeſtas tanta ſuſcipere? Duo minuta habeo Domine Ieſu, corpus & animam dico: vtinam hæc tibi perfectè poſſim in ſacrificium laudis offerre. Bonum enim mihi longèquè glorioſius atque utilius eſt, ut tibi Domine magis offerar, quàm deſerar mihi ipſi. Alioquin (d) ſi iſta duo minuta mihi retinuero, qua fronte, quibus oculis, qua mente, qua conſcientia vado ad viſcera miſericordiæ Dei noſtri, & audeo illius Sanguinis non guttas, ſed undas à quinque partibus corporis in meum precium detorquere? Quid gratiarum retribuam tibi Domine Ieſu, (e) ut dignè retribuam ego homo puluis & vile figmentum? Quid enim pro mea ſalute facere debuiſti, & non feciſti? Ab imo pedis vſque ad ſummum verticis te totum in aquas paſſionum demerſiſti, ut me totum extraheres de illis, & intrauerunt vſque ad Animam tuam. Nam & Animam tuam in mortem perdidiſti, ut meam perditam mihi redderes animam. Et ecce me duplici debito obligaſti. Nam & pro eo quòd dediſti tuam, debitor tibi ſum: & pro mea quidem anima bis à te mihi data, ſemel in creatione, & ſemel in redemptione, quid magis juſtè tibi reddam quàm ipſam, non habeo. Pro tua autem precioſa Anima ita contribulata quid ab homine dignè rependi poſſit, non invenio. Nam (f) etiamſi tibi donavero quidquid ſum, quidquid poſſum: nonne iſtud ſic eſt ſicut ſtella ad Solem, gutta ad fluuium, lapis ad montem, granum ad acervum? Ut autem quod & debeo, (g) & poſſibile mihi eſt, retribuam: tui Domine Ieſu muneris eſt. Valdè omninò mihi amandus es, (h) per quem ſum, vivo, & ſapio. Si ingratus ſum, & indignus. Dignus planè eſt morte, qui tibi Domine Ieſu recuſat viuere, & mortuus eſt: & qui tibi non ſapit, deſipit: & qui curat eſſe niſi propter te, pro nihilo eſt, & nihil eſt. Inclina tibi Deus modicum id quod me dignatus eſt eſſe, atque de mea miſera vita ſuſcipe obſecro reſiduum annorum meorum: pro his verò annis quos viuendo perdidi, (quia perditè vixi) cor contritum & humiliatum Deus non deſpicias. Exigunt à me (i) præterita peccata mea futuram vitam meam, ut faciam fructus dignos pœnitentiæ, & recogitem annos meos in amaritudine animæ meæ. Dies mei ſicut umbra declinaverunt, (k) & pręterierunt ſine fructu, impoſſibile eſt ut revocem: placeat, ut tibi Deus recogitem eos in amaritudine animæ meæ. Iam de ſapientia quid dicam? Ante te omne deſiderium meum, & propoſitum cordis mei: ſi qua eſſet in me, ſervarem ad te. Sed Deus tu ſcis inſipientiam meam: niſi quòd hoc ipſum fortaſsè ſapere eſt, quòd & ego agnoſco eam, & quidem ex munere tuo.

Heu (l) quid vel nunc tandem retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Colligam omnes amaritudines eius, (m) & rememorabor primùm quidem illarum infantilium neceſſitatum, deinde laborum quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, tentationum in jejunando, vigiliarum in orando, lachrymarum in compatiendo, inſidiarum in colloquendo: poſtremò recordabor periculorum in falſis fratribus, conviciorum, ſputorum, colaphorum, flagellorũ, irriſionum, ſubſannationum, exprobrationum, clavorum, horumquè ſimilium, quæ in ſalutem noſtri generis triginta & tribus annis operatus & paſſus eſt in medio terræ. Quidquid autem horum cogito, (n) Deum cogito, & per omnia eſt Deus meus. Hæc ego meditari dixi ſapientiã, & prudentiam judicavi eructare memoriam ſuavitatis. Nihil enim in hac vita dulciùs ſentitur, (o) nihil avidiùs ſumitur, nil ita mentem ab amore mundi ſeparat, nil ſic animam contra tentationes roborat, nil hominem ita excitat & adjuvat ad omne opus bonum, & ad omnem laborem, quàm contemplatio Paſſionis Dominicę. Hęc eſt enim, (p) quæ humectat interiora arentis conſcientiæ animæ, eſcas bonorum actuum digerit, & deducit per quædam animæ membra: fidem roborans, ſpem confortans, vegetans ordinanſquè charitatem, & impinguans mores. Inde holocauſta orationum (q) tanquam ex adipe vituli ſaginati impinguantur. Dum aſtat oranti Hominis Dei ſacra imago aut naſcentis, aut lactentis, aut morientis, & quidquid tale occurrerit: tunc vel ſtringat neceſsè eſt animum ad amorem virtutum, vel carnis exturbet vitia, fuget illecebras, deſideria ſedet. Quid denique tam efficax (r) eſt ad curanda conſcientiæ vulnera, necnon ad purgandam mentis aciem, quàm Chriſti vulnerum ſedula meditatio? Scit etiam quicunquè ſenſum Chriſti habet, (s) quantùm pietati chriſtianæ expediat, quantùm Dei ſervum deceat, & utile ei ſit ſaltem aliquâ diei horâ paſſionis & redemptionis Chriſti attentiùs recolere beneficia ad fruendum ſuaviter in conſcientia, ad recondendum fideliter in memoria: quod eſt ſpiritualiter manducare Corpus Chriſti, & bibere ejus Sanguinem in memoriam ejus, qui credentibus in ſe præcepit dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*. Ideò & ego monumenta paſſionis Chriſti (t) intra animæ meæ ſinum, & intra memoriæ meæ cellas ſemper revoluam. Aſpiciam eum ligatum, flagellatum, conſputum, ſaturatum opprobriis, claviſquè confixum. Hæc & alia patientis & mo-

a *Ser. 22. diver. num. 6.* b *Ser. 3. in Circumcis. Dom. n. 4.* c *Ser. 3. in Purificat. B. M. num. 3.* d *Ser. 22. diver. num. 6.* e *Ser. de Paſſ. Dom. num. 18.* f *Ser. 22. diver. nu. 6.* g *Ser. de Paſſ. Dom. nu. 18.* h *Ser. 20. in Cant nu. 1.* i *Ser. 22. diu. num. 7.*

k *Ser. 20. in Cant. n. 1.* l *Ser. 16. in Cant. n. 5.* m *Ser. 22. diu. n. 5.* n *Ser. 2. de Virg. Deip. num. 11.* o *Tract. de cognit. human. condit. cap. 7. num. 22.* p *Ser. 18. in Cant. num. 6.* q *Ser. 20. in Cant. num. 7.* r *Ser. 62. in Cant. num. 7.* s *Tract. de vit. ſolit. cap. 10. num. 30.* t *Ser. de verb. Sap. num. 5. tom. 6. pag. 770.*

Digitized by Google

morientis Domini mei memorialia memoriæ meæ arctiùs commendabo, & ad os cogitationis revocans ruminabo diutiùs, ut impinguer devotiùs. Hæc eſt mea (u) ſublimior interim philoſophia, ſcire Jeſum & hunc crucifixum. Non requiro, ſicut ſponſa, ubi cubet in meridie, quem lætus amplector mea inter vbera commorantem. *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi*, (x) *inter vbera mea commorabitur*. Ibi enim eſt cor. Et ubi eſt cor, ibi dilectio: & ubi dilectio, ibi dilecti manſio. Non requiro, ſicut ſponſa, (y) ubi paſcat in meridie, quem intueor Salvatorem in Cruce. Illud enim eſt ſublimius, iſtud ſuavius vel paratius. Foderunt manus ejus & pedes, (z) latuſquè lanceâ foraverunt: & per has rimas licet mihi ſugere mel de petra, oleumquè de ſaxo duriſſimo, id eſt guſtare & videre quoniam ſuavis eſt Dominus.

O anima mea, [a] quid denique retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Benedic Deum Salvatorem meum, [b] & magnifica Nomen ejus. Sanctum eſt enim, & ſanctiſſimis deliciis plenum. Benedic anima mea Domino, (c) qui replet in bonis deſiderium tuum. Replet in bonis, excitat ad bonum, tenet in bono: præuenit, ſuſtinet, implet. Ipſe facit vt deſideres, ipſe eſt quod deſideras. Benedic, (d) & dic: O quàm bonus & quàm ſuauis es Domine Ieſu animæ quærenti te! Ieſu Redemptor perditorum, Saluator redemptorum, ſpes exulum, fortitudo laborantium, anxiati ſpiritus latitudo, animę lachrymoſæ & poſt te currentis in ſudore ſolatium & ſuave refrigerium, corona triumphantiũ, vnica merces & lætitia omnium ſupernorum Ciuium, vberrimus fons gratiarum, benedicant te omnia quæ in cęlo ſunt ſurſùm, & quæ in terra deorſùm. Tu enim (e) largiſſime fons omnis boni, ſeptemplicis gratiæ precioſum flumen de theſauris tuis emittis, cujus ſuaui dulcore hujus noſtri maris, id eſt noſtræ infirmitatis ſalſuginem mitigare dignaris. Chriſtus pro ſalute mundi [f] ſemel factus eſt Hoſtia ſalutaris, reconciliatio generalis, omnibus Sacramentis tàm præcedentibus quàm ſubſequentibus virtutē dedit & efficaciam, vt tanta & tali Hoſtia ſanctificarentur omnes liberandi per illam. Proinde Ieſum Nazarenum à Judæis innocenter condemnatum, (g) à Gentibus crucifixum nos Chriſtiani divinis honoremus obſequiis. Salvatoris infirma nos qui Chriſtiani ſumus, reverenter venerari, amanter amplecti, fortiter imitari dignum eſt, ſalubre & honorificum. Unde vox illa prorſùs exultationis (h) & ſalutis: *Abſit mihi gloriari, niſi in cruce Domini mei Jeſu Chriſti*. Grata ignominia crucis ei, qui Crucifixo ingratus non eſt. Ubi eſt gloriatio tua, ô Chriſtiane, (i) niſi in nomine Crucifixi Domini Dei tui, & in Iesv Chriſti Nomine quod eſt ſuper omne nomen? in quo qui benedictus eſt ſuper terram benedicetur. Gloriamini ergo in nomine Filii Redemptoris, & date honorem huic Salvatori noſtro, qui magna fecit in nobis, & magnificate Nomen ejus mecum dicentes: Adoramus te Iesv Chriſte, (*k*) Rex Iſraël pariter & Gentium, Princeps regum, terræ Dominus, Deus Sabaoth, Virtus omnipotentis Dei fortiſſima. Adoramus te, precioſum precium redemptionis noſtræ, Hoſtiam pacificam, qui ſolâ odoris tui ſuavitate inæſtimabili Patrem qui in altis habitat, ad reſpiciendum humilia inclinaſti, & filiis iræ placabilem reddidiſti. Tuas Jeſu Chriſte crucifixe miſerationes prædicamus, tuæ ſuavitatis memoriam cum abundantia eructamus. Tibi Jeſu Chriſte crucifixe ſacrificium laudis immolamus pro multitudine bonitatis tuæ, quam oſtendiſti nobis ſemini nequam, filiis ſceleratis & perditis. Benedic anima mea Domino (l) & omnia quæ intra me ſunt, Nomini ſancto ejus. *Benedic, & dic ſequentem Orationem S. Bernardi ad vnumquodlibet membrorum Domini Jeſu Chriſti pendentis in Cruce.*

I. *ad Pedes*.

Salve mundi Salutare,
Salve ſalve Jesv care:
Cruci tuæ me aptare
Vellem verè, tu ſcis quare,
Da mihi tui copiam.
Ac ſi præſens ſis accedo,
Imò te præſentem credo:
O quàm nudum hîc te cerno!
Ecce tibi me proſterno,
Sis facilis ad veniam.
Clavos pedum, plagas duras,
Et tam graves impreſſuras
Circumplector cum affectu,
Tuo pavens in aſpectu,
Tuorum memor vulnerum.
Grates tantæ charitati
Nos agamus vulnerati:
O Amator peccatorum,
Reparator confractorum!
O dulcis Pater pauperum!
Quidquid eſt in me confractum,
Diſſipatum aut diſtractum,
Dulcis Jeſu totum ſana,
Tu reſtaura, tu complana,
Tam pio medicamine.
Te in tua Cruce quæro,
Prout queo corde mero,
Me ſanabis hîc, ut ſpero:
Sana me, & ſalvus ero,
In tuo lavans Sanguine.
Plagas tuas rubicundas,
Et fixuras tam profundas
Cordi meo fac inſcribi,
Ut configar totus tibi,
Te modis amans omnibus.
Dulcis JESV, pie Deus,
Ad te clamo licet reus:
Præbe mihi te benignum,
Ne repellas me indignum
De tuis ſanctis Pedibus.

Coram

u *Ser. 43. in Cant. num. 4.* x *Ser. 2. in Cœna Dom. num. 9.* y *Ser. 43. in Cant. num. 4.* z *Ser. 61. in Cant. nu. 4.* a *Tract. de 3. præcip. myſt. cap 6. num. 15.* b *Ser. de Paſſ. Dom. nu. 23.* c *Tract. de diligen. Deo cap. 7. num. 21.* d *Ser. de Paſſ. Dom. num. 23.* e *Ibidem num. 24.*

f *Ser de excell. Sacram. num. 4.* g *Ser de Paſſ. Dom. num. 1.* h *Ser. 25. in Cant. num. 8.* i *Ser. de Paſſ. Dom. num. 1.* k *Ibidem num. 2.* l *Tract. de inter. domo cap. 37. num. 83.*

Digitized by Google

Coram Cruce procumbentem,
Hoſquè Pedes complectentem,
Jesv bone non me ſpernas,
Sed de Cruce ſancta cernas
Compaſsionis gratiâ.

In hac Cruce ſtans directè,
Vide me ô mi dilecte,
Ad te totum me converte:
Eſto ſanus dic apertè,
Dimitto tibi omnia.

II. *AD GENUA.*

Salve Jesv Rex ſanctorum,
Spes votiva peccatorum,
Crucis ligno tanquam reus,
Pendens homo verus Deus,
Caducis nutans genibus.

O quàm pauper, ô quàm nudus,
Qualis eſt in Cruce ludus?
Deriſorum jocus factus,
Spontè tamen non coactus,
Attritus membris omnibus.

Sanguis tuus abundanter
Fuſus, fluit inceſſanter:
Totus lotus in cruore,
Stas in maximo dolore,
Præcinctus vili tegmine.

O Majeſtas infinita!
O egeſtas inaudita!
Quis pro tanta charitate
Quærit te in veritate,
Dans ſanguinem pro Sanguine?

Quid ſum tibi reſponſurus
Actu vilis, corde durus?
Quid rependam Amatori,
Qui elegit pro me mori,
Ne duplâ morte morirer?

Amor tuus, amor fortis,
Quem non vincunt jura mortis:
O quàm pia me ſub cura
Tua foves in preſſura,
Ne morſu mortis vulnerer.

Ecce tuo præ amore,
Te complector cum rubore:
Me coapto diligenter,
Tu ſcis cauſam evidenter,
Sed ſuffer & diſsimula.

Hoc quod ago non te gravet,
Sed me ſanet & me lavet
Inquinatum & ægrotum,
Sanguis fluens hîc per totum:
Ut non ſuperſit macula.

In hac Cruce te cruentum,
Te contemptum & diſtentum
Ut requiram, me impelle:
Et hoc imple meum velle,
Facturus quod deſidero.

Ut te quæram mente pura,
Sit hæc mea prima cura:
Non eſt labor, nec gravabor,
Sed ſanabor, & mundabor,
Cùm te complexus fuero.

III. *AD MANUS.*

Salve IESV paſtor bone,
Fatigatus in agone,
Qui per lignum es diſtractus,
Et ad lignum es compactus,
Expanſis ſanctis Manibus.

Manus ſanctæ vos avete,
Roſis novis adimpletæ,
Hos ad ramos durè junctæ,
Et crudeli ferro punctæ,
Tot guttis decurrentibus.

Ecce fluit circumquaque,
Manu tua de utraque,
Sanguis tuus copioſè,
Rubicundus inſtar roſæ,
Magnæ ſalutis pretium.

Manus clavis perforatas,
Et cruore purpuratas,
Corde premo præ amore:
Sitibundo bibens ore
Cruoris ſtillicidium.

O quàm largè te exponis,
Promptus malis atque bonis!
Trahis pigros, pios vocas,
Et in tuis vlnis locas,
Paratus gratis omnibus.

Ecce tibi me præſento
Vulnerato, & cruento:
Semper ægris misereris,
De me ergo ne graveris,
Qui præſtò es amantibus.

In hac Cruce ſic extenſus,
In te meos trahe ſenſus:
Meum poſſe, velle, ſcire,
Cruci tuæ fac ſervire,
Me tuis apta brachiis.

In tam lata charitate,
Trahe me in veritate:
Propter Crucem tuam almam,
Trahe me ad Crucis palmam,
Dans finem meis vitiis.

Manus ſanctæ vos amplector,
Et gemendo condelector:
Grates ago plagis tantis,
Clavis duris, guttis ſanctis,
Dans lachrymas cum oſculis.

In cruore tuo lotum,
Me commendo tibi totum:
Tuæ ſanctæ Manus iſtæ
Me defendant IESU Chriſte,
Extremis in periculis.

IV. *ad*

Digitized by Google

IV. AD LATVS

SAlve Iesv ſummè bonus,
Ad parcendum nimis pronus:
Membra tua macilenta,
Quàm acerbè ſunt diſtenta,
In ramo crucis torrida!
Salve Latus Salvatoris,
In quo latet mel dulcoris,
In quo patet vis amoris,
Ex quo ſcatet fons cruoris,
Qui corda lavat ſordida.
Ecce tibi appropinquo,
Parce Iesu ſi delinquo:
Verecunda quidem fronte,
Ad te tamen veni ſpontè,
Scrutari tua vulnera.
Salve mitis apertura,
De qua manat vena pura;
Porta patens & profunda,
Super roſam rubicunda,
Medela ſalutifera.
Odor tuus ſuper vinum,
Virus pellens ſerpentinum:
Potus tuus, potus vitæ,
Qui ſititis huc venite,
Tu dulce vulnus aperi.
Plaga rubens aperire;
Fac cor meum te ſentire:
Sine me in te tranſire,
Vellem totus introire,
Pulſanti pande pauperi.
Ore meo te contingo,
Et ardenter ad me ſtringo:
In te meum cor intingo,
Et feruenti corde lingo,
Me totum in te traijce.
O quàm dulcis ſapor iſte!
Qui te guſtat Iesv Chriſte,
Tuo victus à dulcore
Mori poſſet præ amore,
Te vnum amans vnicè.
In hac foſſa me reconde,
Infer meum cor profundè,
Vbi latens incaleſcat,
Et in pace conquieſcat,
Nec prorsùs quenquam timeat.
Horâ mortis meus flatus
Intret Iesv tuum Latus:
Hinc expirans in te vadat,
Ne hunc leo trux inuadat,
Sed apud te permaneat.

V. AD PECTVS.

SAlve ſalus mea Deus,
IESV dulcis amor meus:
Salue Pectus reverendum,
Cum tremore contingendum,
Amoris domicilium.
Ave thronus Trinitatis,
Arca latæ charitatis,
Firmamentum infirmatis,
Pax & pauſa fatigatis,
Humilium triclinium.
Salue IESV reverende,
Dignè ſemper inquirende:
Me præſentem hîc attende,
Accedentem me ſuccende
Præcordiali gratia.
Pectus mihi confer mundum,
Ardens, pium, gemebundum,
Voluntatem abnegatam,
Tibi ſemper conformatam,
Iunctâ virtutum copiâ.
IESV dulcis, paſtor pie,
Fili Dei & Mariæ,
Largo fonte tui cordis,
Fæditatem meæ ſordis
Benigne Pater dilue.
Ave ſplendor & figura,
Summi Dei genitura:
De theſauris tuis plenis,
Deſolatis & egenis
Munus clementer profltue.
Dulcis IESV Chriſti Pectus,
Tuo dono fiam rectus,
Abſolutus à peccatis,
Ardens igne charitatis:
Vt ſemper te recogitem,
Tu abyſſus es ſophiæ;
Angelorum harmoniæ
Te collaudant; ex te fluxit
Quod Joannes cubans ſuxit:
In te fac vt inhabitem.
Ave fons benignitatis,
Plenitudo Deitatis
Corporalis in te manet,
Vanitatem in me ſanet,
Quod tu confers conſilium.
Ave verum templum Dei,
Precor, miſerere mei:
Tu totius arca boni,
Fac electis me apponi
Vas dives, Deus omnium.

VI. AD COR.

SVmmi Regis Cor aveto,
Te ſaluto corde læto,
Te complecti me delectat:
Et hoc meum cor affectat,
Vt ad te loquar, animes.
Quo amore vincebaris,
Quo dolore torquebaris,
Cùm te totum exhaurires,
Vt te nobis impertires,
Et nos à morte tolleres?

Digitized by Google

O mors illa quàm amara;
Quàm immitis, quàm avara;
Quæ per cellam introivit,
In qua mundi vita vivit,
Te mordens Cor dulciſſimum!
Propter mortem quam tuliſti,
Quando pro me defeciſti,
Cordis mei Cor dilectum,
In te meum fer affectum,
Hoc eſt quod opto plurimùm.
O Cor dulce prædilectum,
Munda cor meum illectum:
Et in vanis induratum,
Pium fac & timoratum,
Repulſo tetro frigore.
Per medullam cordis mei,
Peccatoris atque rei,
Tuus amor transferatur,
Quo cor totum rapiatur,
Languens amoris vulnere.
Dilatare, aperire
Tanquam roſa fragrans mirè;
Cordi meo te coniunge,
Vnge illud & compunge:
Qui amat te, quid patitur?
Quidnam agat neſcit verè,
Nec ſe valet cohibere:
Nullum modum dat amori,
Multa morte vellet mori,
Amore quiſquis vincitur.
Viva cordis voce clamo;
Dulce-Cor, te namque amo:
Ad cor meum inclinare,
Vt ſe poſſit applicare
Devoto tibi pectore.
Tuo vivat in amore,
Nec dormitet in torpore:
Ad te oret, ad te ploret,
Te adoret, te honoret,
Te fruens omni tempore.
Roſa Cordis aperire,
Cujus odor fragrat mirè:
Te dignare dilatare,
Fac cor meum anhelare
Flammâ deſiderii.
Da Cor cordi ſociari,
Tecum Ieſu vulnerari:
Nam Cor cordi ſimilatur;
Si cor meum perforatur
Sagittis improperii.
Infer tuum intra ſinum
Cor, vt tibi ſit vicinum
In dolore gaudioſo,
Cum deformi ſpecioſo,
Quod vix ſeipſum capiat.
Hìc repauſet, hìc moretur,
Ecce iam poſt te movetur:
Te ardenter vult ſitire,
Ieſu noli contraire,
Vt benè de te ſentiat.

VII. *AD FACIEM.*

SALVE Caput cruentatum,
Totum ſpinis coronatum,
Conquaſſatum, vulneratum,
Arundine verberatum:
Facie ſputis illita.
Salue, cujus dulcis Vultus,
Immutatus & incultus,
Immutavit ſuum florem,
Totus verſus in pallorem,
Quem cæli tremit curia.
Omnis vigor atque viror
Hinc receſſit, non admiror:
Mors apparet in aſpectu,
Totus pendens in defectu,
Attritus ægra macie.
Sic affectus ſic deſpectus,
Propter me ſic interfectus,
Peccatori tam indigno,
Cum amoris in ſigno
Appare clara facie.
In hac tua Paſſione,
Me agnoſce paſtor bone,
Cujus ſumpſi mel ex ore,
Hauſtum lactis cum dulcore,
Præ omnibus deliciis.
Non me reum aſperneris;
Nec indignum dedigneris:
Morte tibi iam vicina,
Tuum Caput hìc inclina,
In meis pauſa brachiis.
Tuæ ſanctæ Paſſioni
Me gauderem interponi:
In hac Cruce tecum mori
Præſta crucis amatori,
Sub Cruce tua moriar.
Morti tuæ tam amaræ
Grates ago, Ieſu care:
Qui es clemens, pie Deus
Fac quod petit tuus reus,
Vt abſque te non finiar.
Dum me mori eſt neceſsè,
Noli mihi tunc deeſſe:
In tremenda mortis hora
Veni Ieſu abſque mora,
Tuere me & libera.
Cùm me iubes emigrare,
Ieſu care tunc appare:
O amator amplectende;
Temetipſum tunc oſtende
In Cruce ſalutifera. *Amen.*

ORA-

ORATIO AVTHORIS VOTIVA
AD SANCTISSIMVM CRVCIFIXVM.

Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus. Thren. 4.

O Salvator meus, & Deus meus, quid retribuam infinitæ pietati tuæ pro copioſa gratia, qua me excitaſti ad compilandum hunc Librum Philoſophiæ Chriſtianæ Dogmaticarum veritatum, illuminando intellectum meum, creando affectionem meam, deſiderium meum conſummando? Nam etſi cælum & terram, & omnem ornatum eorum pro hujuſmodi gratia tua poſſem rependere, certè nec ſic vſque ad menſuram debiti vllatenùs attingere poſſem. Vt autem ipſum quod & debeo & poſſibile mihi eſt, retribuam; tui Domine Ieſu crucifixe muneris eſt. Mentem & oculos pariter cum manibus ad te IESVM Redemptorem meum in hac Baſilica Sancti Pauli attollo, & coram tuæ Celſitudinis gloria pavens ac tremens genu flecto, totiſquè medullis cordis, totis præcordiorum affectibus, & votis omnibus hunc Librum Philoſophiæ Chriſtianæ, qui tua potenti manu & gratia opitulante in lucem tandem eductus eſt, Tibi, tuoque dulciſſimo Nomini humiliter dedico & conſecro, ac tuis ſacratiſſimis Pedibus Cruci affixis venerabundus aduoluo. In omnibus gratias agens, quòd Te cæptis aſpirante, Te vires mihi ſubminiſtrante, quod nequaquam me poſſe ſperabam, feliciter perfeci. Offero itaque tibi, Domine Ieſu Chriſte crucifixe, quod tuum eſt: neque enim dare tibi poſſum, quod tuum non ſit: neque Tu acciperes, quod à Te non accepiſſem. Quidquid autem ſapientiæ, quidquid virtutis me habere confido, Tibi Ieſu crucifixe, qui es Dei Virtus & Dei Sapientia, deputo. Et ideò ad locum vnde exeunt, revertantur flumina gratiarum, vt iterùm fluant. Revertatur ad ſuum principium cæleſte profluuium, quò vberiùs terræ chriſtianæ refundatur. Alioquin ingratus forem deinceps tuo dono clementiſſime IESV, niſi hoc tuum beneficium ad Te rediret, qui es origo & fons virtutum & ſcientiarum. Tu enim ſicut quondam Sanctam Brigittam famulam tuam alloquendo, ei revelaſti ſecreta cæleſtia; ita & nunc in hac Baſilica edoces ſervos tuos, aperis os mutorum, & linguas infantium diſertas facis. Si quis calet ingenio, ſi quis nitet eloquio, ex te eſt, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi. Famoſum hujus tuæ gratiæ teſtimonium eſt per te edocta Brigitta, cui non ſolùm revelaſti myſteria Paſſionis tuæ, ſed etiam dictaſti modum reformandi mores Chriſtianorum, prout ex Libris Revelationum ejus conſtat. Beata quæ audivit loquentem in hac Sacroſancta Imagine Crucifixi Sapientiam: beata quæ Verbi Dei verba, quę ab ipſius ore proceſſerunt, audivit. Verumtamen quod audivit illa, adhuc reſeruatur nobis: quia & nos audire poſſumus, quoties devotè viſitamus Dominum Ieſum Chriſtum, & hunc Crucifixum, cuius ſchola eſt in terris, cathedra in cælis. Gratias tibi ago, Magiſter meus, quia omnis ſapientia, & omnia bona mea tua ſunt; nihilquè meum eſt, niſi peccatum & infirmitas & ignorantia. Si qua eſſet in me ſapientia, ſeruarem ad Te. Sed Deus tu ſcis inſipientiam meam: niſi hoc ipſum fortaſsè ſapere eſt, quòd & ego agnoſco eam, & quidem ex munere tuo. Tu dediſti poſſe, de cujus plenitudine omnes accipiunt. Intravi vbi aperuiſti, colligendo & connectendo quæ certa ſunt, donec tu qui doces hominem ſcientiam, latentem veritatem manifeſtes omnibus legentibus hunc Librum. Tuum quippè eſt Domine IESV, hunc qualemcunque laborem meum benigno favore proſequi, vt omnes hanc Philoſophiam Chriſtianam impenſiùs legant, & profectu accreſcente frequentent, ita vt quæ in ea dicuntur, non ſolùm teneant memoriter, ſed & ardenter diligant, & efficaciter adimpleant. Tu autem Domine, qui es fons largiſſimus omnis boni, infunde mentibus eorum divini luminis claritatem, qua deſuper imbuti inhæreant his Dogmaticis veritatibus, ac mundi & dæmonis ſuſurrationibus deſpectis, in ſempiternæ veritatis amore, ejuſquè beata poſſeſſione conquieſcant. Vni, quæſo, cor credentium tibi, vt vnum ſint, vnum ſapiant, vnum vnanimiter requirant, & benedicant te Deum Salvatorem ſuum. Reliqui verò qui ſectis adhæſerunt, Te auſpice reducantur in viam, à qua infeliciter aberraverunt, increduli conuertantur ad Fidem Catholicam, conuerſi non avertantur, averſi revertantur; porrò peruerſi ordinentur ad rectitudinem, ſubuerſi ad veritatem Evangelicam revocentur, ſubuerſores inuictis rationibus conuincantur. Hoc votum meum eſt in Te & per Te IESV Chriſte crucifixe, qui omnium deſideriorum meorum ſcopus & meta es, & merces mea magna nimis. Suſcipe igitur hoc qualecunque munuſculum, quod ſacratiſſimis Pedibus tuis tuis ſubſterno, reus voti iam pridem concepti. Excipe illud & fove illo tuo munifico amplexu, quo Mellifluum Doctorem Bernardum ſolutis de Cruce brachiis amplecti dignatus es; placidiſſimuſquè affulgeat huic Libro obtutus tuę incomparabilis pietatis tanquam ſolare iubar, vt per omnes Orbis & Vrbis Eccleſias emittat radios, quibus corda Fidelium purgentur à vitiis, illuminentur ad cognitionem veritatis, inflammentur in amorem Dei, exhilarentur in omni tribulatione, & confirmentur in ſpe obtinendi vitam æternam.

O Redemptor meus, & Deus meus IESV crucifixe, aperi mihi clamanti portas iuſtitiæ, & ingreſſus in eas confitebor tibi. Te adoro precioſiſſimum precium redemptionis meæ, hoſtiam pacificam, qui ſolâ odoris tui ſuavitate inæſtimabili æternum Patrem placabilem reddidiſti mihi. Te revereor in patibulo pendentem, cruentum propter me, pallidum pro-

propter me. Tibi Iesv Chriſte crucifixe ſacrificium laudis immolo pro multitudine gratiarum tuarum, quas mihi indigno largiter præſtitiſti: meritòquè tuas miſerationes prædico, ac tuæ ſuavitatis memoriam cum abundantia cordis eructo, qui me ad Religionem Ciſtercienſium vocaſti. O fons bonitatis, Deus animæ meæ, quis ſum ego, vt me vocare dignatus ſis ad hunc tam ſublimem ſtatum Monaſticum? Nam cùm eſſem in ſæculo quaſi vnus ex multis claudicans in duas partes, innotuiſti de cęlo, & dediſti vocem tuam vocem magnam & efficacem, qua de mundi vanitatibus eduxiſti me, & in Cænobium Andreovienſe tranſtuliſti me ipſo feſto S. Bernardi, anno 1671. Vbi aſſumpto habitu monaſtico die feſto Nativitatis Beatæ Mariæ Virginis, ſinceræ veritatis intuitus irradiabat oculos cordis mei. Ibi auditui meo dabat gaudium & lætitiam dulciſſima vox conſolatoris interni. Ibi quibuſdam ſpei naribus meis influebat iucundiſſimus odor agri pleni, cui Dominus benedixit, plantans in eo Roſam odoriferam, Beatum ſcilicet Vincentium de Roſis, qui liberè renunciato Epiſcopatu Cracovienſi, induit Monachum in eodem Cænobio, & ſanctè obiit anno 1223. clarus ante & poſt mortem miraculis: adeò vt poſt iam introductam cauſam Canonizationis ipſius in Sacra Congregatione Rituum, appareat ſpes de futura ejus Canonizatione. Ibi denique avidiſſimè prælibabam incomparabiles delicias charitatis, & ſuccisis vepribus quibus antea pungebar, vnctione miſericordiæ divinæ perfuſus animus meus in conſcientia bona feliciter requieſcebat. Sed heu parua mora fuit! Nam vix peractis ſex menſibus in Noviatiatu ejuſdem Cænobii, iuſſus fui abire Romam cum P. Theodoro Madalinski tunc electo Abbate, ad aſſiſtendum defenſioni Iuris electionis ipſius, contra æmulum ejus prætendentem Commendam dicti Monaſterii. Romam cùm perueniſſem menſe Iunio anno 1672. inprimis licuit mihi ex divina inſpiratione vtcunque reſarcire ſpiritualium damna ſtudiorum, ac ſanctæ quietis detrimenta (quæ in itinere incurrētam) reſtaurare mediantibus exercitiis ſpiritualibus, factis per totum ſequentem menſem Auguſtum in Domo Novitiatûs Societatis Iesv. Poſtea die 28. Octobris emiſi Profeſſionem Regularem in manibus Abbatis prædicti, in Eccleſia SS. Viti & Modeſti, Ordinis noſtri de Vrbe. Succeſſivè autē ritè promotus ad omnes ſacros majores Ordines, celebravi primam Miſſam in Baſilica Sanctæ Mariæ Majoris in eius Capella (in cujus Altari veneratur miraculoſa Imago Deiparæ Virginis, depicta à S. Luca) die vigeſima nona Septembris anno 1673. cùm agerem trigeſimum primum annum ætatis meæ.

Pro his itaque & aliis beneficiis vſque ad hunc annum 1697. mihi largiſſimè præſtitis, te Dominum Iesvm Chriſtum Redemptorem meum humiliter adoro, te laudo, te glorifico labiis & corde, omniquè, qua valeo, virtute te benedico. Deniquè procumbens ante tuam ſanctiſſimam Imaginem, tuiſquè ſacratiſſimis pedibus deuotè provolutus gratias Tibi ago, quòd per illuſtrationem gratiæ tuæ illuminaſti me, & per documenta Melliflui Doctoris tam in diſciplina Monaſtica, quàm in fide tua confirmaſti me. Oculis namque tuis tetigiſti meos, interioris hominis frontem claris luminaribus ornans, fide & intellectu, Ori meo iunxiſti tuum, & mortuo ſignum pacis impreſſiſti: quoniam cùm adhuc peccator eſſem, reconciliaſti me Deo Patri, iuſtitiæ mortuum. Os ori meo applicuiſti tuum, iteratò inſpirans in faciem meam ſpiraculum vitæ: ſed ſanctioris quàm primò. Nam primò quidem in animam viventem creaſti me: ſecundò in ſpiritum vivificantem reformaſti me. Tu ſolus es, qui me hortaris vt pugnem pro iuſtitia, adiuvas vt vincam: certantem in bello ſpectas, deficientem ſublevas, vincentem coronas. Suaviter rumino iſta, & replentur viſcera mea, & interiora mea ſaginantur: & omnia oſſa mea germinant laudem tibi Iesv Chriſte crucifixe, cujus doctrina eſt ſeminarium prudentiæ, cujus miſericordia eſt opus iuſtitiæ, cujus vita eſt ſpeculum temperantiæ, cujus mors eſt inſigne fortitudinis. Et hoc quoque divinæ providentiæ tuæ deputo, quòd ſtatim ac veni Romam, providiſti mihi in magiſtrum S. Bernardum Doctorem mellifluum, cujus præclara monita & documenta ſalutis intantùm adhæſerunt præcordiis meis, vt nihil certè legi poſſit aut diſertius, aut excellentius, aut efficacius tam ad perſuadendum, quàm ad inſtituendum vitam regularem. Vrit, afficit, penetrat, inſtruit doctrina ejus melliflua, cui ſublimioris Philoſophiæ magiſterium traditum eſſe nemo ambigit: à vera ſiquidem Sapientia quæ Deus eſt, illa profluxit, quæ in libris ejus mirabiliter elucet. Proinde hæc ſtylo meo admodùm familiaris eſt, ſicut apparet nedum in Corona Virginali, & Theſauro Divitiarum Cæleſtium, ſed etiam in hac Philoſophia Chriſtiana, in qua nihil auſus ſum aſſerere, quod firmiſſima Melliflui Doctoris authoritate non roboretur. Gloria, laus & honor, & gratiarum actio ſit tibi Rex Chriſte Redemptor meus, quòd talem mihi ab ineunte converſione mea magiſtrum providiſti, cujus præcepta ſunt mihi via tutiſſima ſalutis, & deducunt me in ſemitam mandatorum tuorum.

O Sapientia Dei Patris Ieſu Chriſte crucifixe, da mihi quærere & ſapere quæ furſùm ſunt, vt guſtem quàm ſuavis es. Tu enim dulcis es in voce, de cujus ore lac & mel procedit: diffuſa eſt enim gratia in labiis tuis. O Sapientia quæ ex ore Altiſſimi prodiiſti, illumina intellectum meum, robora infirmitatem meam, vt te cognoſcam & diligam, & tanquam vnicum præſidium meum omnibus præferam: inflamma voluntatem meam ferventiſſimo tui amore, & conſtanti charitate, vt te ſolum quæram, & vniuerſa deſpiciam. Adſtringe me tibi, vt nec intellectu nec affectu à Te vnquam divellar. Te invoco ô Salvator meus & Deus meus, vt venias in me, & templum me facias dignum gloriæ tuæ. Licet enim ignorem vtrum amore vel odio dignus ſim, ſed omnia in futurum reſeruentur incerta: ſpero tamen in infinita tua bonitate, me futurum vas miſericordiæ per merita Paſſionis tuæ. Rogo te Fili Dei, vt omnia vitia elongentur à me, vt omnes ſanctæ virtutes plantentur in me. Iesv Creator & Deus immenſe, à quo omnia, per quem omnia, in quo omnia facta ſunt: cuſtodi me opus manuum tuarum, in te ſperantem, & in tua ſolummodò miſericordia confitentem.

Digitized by Google

tem. Cuſtodi me, quæſo, hîc & vbique, nunc & ſemper, intùs & foris, ita vt in me nullus pateat locus inſidiis inimicorum. O Ieſu bone, miſerere mei. Eſto mihi Ieſus, eſto mihi Salvator meus: miſerere mei, qui pro me pium cruorem fudiſti. Non intres in iudicium cum ſervo tuo, quia nullus iuſtificabitur homo, niſi per teipſum ei peccatorum ſuorum tribuatur remiſſio. Non me tua iudiciaria ſententia premat, quem tua multa pietas levat. Qui reſuſcitaſti Lazarum iam fœtentem, reſuſcita & me peccatorem iam confitentem. Qui pepercisti peccatrici Magdalenæ, parce peccatrici animæ meæ. Qui lætificaſti animam crucifixi Latronis, lætifica animam mei peccatoris. Ad te Ieſu crucifixe anima mea ſuſpirat, quoniam à te infæliciter exulat. Diſcedens à te quantis ſe intricavit erroribus, doloribus, timoribus? Cor meum conturbatum eſt, & inde dolor: dereliquit me virtus mea, & inde pavor: lumen oculorum meorum non eſt mecum, & inde error. Verumtamen in te Domine Jeſu ſperavi, quoniam adhuc confitebor tibi, cùm error videlicet à ratione, à voluntate dolor, atque à memoria timor omnis receſſerit; & ſucceſſerit illa quam ſpero mira ſerenitas, plena ſuavitas, æterna ſecuritas. Magna quidem ſunt hæc, ſed tu magne Domine promiſiſti. Ex tua promiſſione ſpero, inde audeo dicere: Si corde clamamus pio, certè debes ex promiſſo. Denique cùm defecerit virtus mea, non conturbor, non diffido, ſcio quid faciam. *Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo.* Hoc eſt: Monumenta Paſſionis tuæ intra animæ meæ ſinum, & intra memoriæ meæ cellas ſemper revoluam, vt paſſionis tuæ particeps efficiar. Illumina oculos meos Domine, vt ſciam quid acceptum ſit coram te omni tempore: & ſapiens ſum. Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris: & iuſtus ſum. Deduc me Domine in via tua: & ſanctus ſum. Verumtamen niſi interpellet Sanguis tuus pro me, ſaluus non ſum. Paſſio tua eſt vltimum refugium, ſingulare remedium. Deficiente ſapientia, iuſtitia non ſufficiente, ſanctitatis ſuccumbentibus meritis, Paſſio tua ſuccurrit. Proinde & ego ab ineunte mea conuerſione, per aceruo meritorum quæ mihi deeſſe ſciebam, hunc mihi faſciculum myrrhæ colligare, & inter vbera mea collocare curavi, collectum ex omnibus anxietatibus & amaritudinibus Domini mei Ieſu Chriſti crucifixi. In his mihi iuſtitiæ perfectionem conſtitui, in his plenitudinem ſcientiæ, in his divitias ſalutis, in his copias meritorum. Ex his mihi interdùm potus ſalutaris amaritudinis, ex his rurſùm ſuavis unctio conſolationis promanat. Hæc me erigunt in aduerſis, in proſperis reprimunt: & inter læta triſtiaquè vitæ præſentis viâ regiâ incedenti tutum præbent vtrobique ducatum, hinc inde mala imminentia propulſando. Porrò odor vitæ ſpirat mihi in omnibus his. Itaque horum vivifico odore ſpiritum meum Domine Ieſu Crucifixe à peccati morte reſuſcita: horum virtute ab aſtutiis Sathanæ me cuſtodi, ac me conforta vt iugum mandatorum tuorum ſuave mihi fiat, & onus crucis quod poſt te baiulare me iubes, humeris animæ meæ ſit leve. Trahe me poſt te Domine, vt conuerſationis tuæ valeam veſtigia ſequi, vt poſſim æmulari virtutem, & normam tenere vitæ monaſticæ, & morum queam apprehendere diſciplinam. In his quippè maximè opus eſt mihi adiutorio tuo, vt valeam abnegare meipſum, & tollere crucem tuam, & ſic ſequi veſtigia tua, qui pro me mori dignatus es.

O Domine Redemptor meus, nunc audi vocem meam, & inclina ſuper ſervum tuum ſuavem crucem illam, quæ lignum vitæ eſt iis qui apprehendunt eam: vt ſpero, curram alacriter, portabo infatigabiliter eam quæ ab inimicis eſt crucem poſt te. Curram quidem, ſed in odore unguentorum tuorum, non in meorum fiducia meritorum: nec in magnitudine virium mearum currere me confido, ſed in multitudine miſerationum tuarum. Illam, inquam, Diviniſſimam crucem humeris meis impone, cujus latitudo eſt charitas, cujus longitudo eſt æternitas, cujus ſublimitas eſt omnipotentia, cujus profundum eſt inſcrutabilis ſapientia. Confige illi manus meas & pedes meos, & totum Paſſioni tuæ conforma ſervum tuum Domine: vt omnia quæ mundus amat, crux mihi ſint, delectatio carnis, honores, divitiæ, vanæ hominum laudes: quæ verò mundus reputat crucem, illis affixus ſim, illis inhæream, illa toto amplecter affectu. Da, obſecro, mihi continere ab operibus carnis quæ odiſti, & facere iuſtitiam quam dilexiſti, & in vtroque tuam quærere gloriam: & ſiniſtram quidem manum meam clavo *temperantiæ*, dexteram verò clavo *iuſtitiæ* in illa ſublimi crucefixas eſſe arbitror. Da menti meæ iugiter meditari in lege & in paſſione tua, & omnem cogitatum meum iactare in te: & dextrum pedem meum eidem ligno vitæ clavo *prudentiæ* affige. Da vt ſiniſtram ſpiritus mei ſenſualitatem non enervet labentis vitæ infelix felicitas, non conturbet præſentis vitæ infelicitas felix: & ſiniſter quoque pes meus *fortitudinis* clavo in cruce tenebitur. Da ut nulla me mundi oblectamenta inclinent, nullæ aduerſitates deiiciant. Abſit mihi gloriari niſi in cruce Domini mei Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt: vt quæ mundus appetit, crucem reputem: & ego crucifixus mundo, illis quæ mundus crucem reputat, toto inhæream amore. Inclina aurem tuam ad preces meas Domine IESV Chriſte crucifixe, refugium meum, animæ lachrymoſæ & poſt te currentis in ſudore ſolatium & ſuave refrigerium, & cuſtodi me ab incurſu & dæmonio meridiano. Notam fac mihi viam in qua ambulem, & doce me facere voluntatem tuam. Da cordi meo te ſolùm deſiderare, deſiderando quærere, quærendo inuenire, inueniendo perfectè amare. Expelle à me ſpiritum elationis, & extingue deſideria carnis. Da patientiam in aduerſis, continentiam in proſperis, terrena deſpicere, & amare cæleſtia. Vileſcant mihi omnia tranſitoria, nec aliquid cupiam extra te. Auge in me fidem, ſpem, & charitatem: & da theſaurũ humilitatis tuæ. Ad illũ quoque ſcientiæ gradũ fac me pertingere, quò peruenit Confeſſor tuus ſanctus Bernardus, cùm dicebat: *Hæc mea ſublimior interim philoſophia, ſcire IESVM & hunc Crucifixum*. Deduc me in ſemita mandatorum tuorum, & quod à me requiris vt faciam, tribuas vt ſciam. Tu ſcis Domine quid à te pete-

Digitized by Google

re debeam, illud tu mihi largire qui ſolus omnia potes. In te enim confido, & ſcio quia non confundar in æternum.

O Domine Deus noſter, IESV Chriſte Salvator redemptorum, exaudi orationem ſervi tui, & oſtende faciem tuam ſuper Eccleſiam tuam Catholicam, quam ædificaſti tibi in fortitudine tua, & in magnitudine brachii tui. Percute dorſa inimicorum ejus, & qui oderunt eam non conſurgant. Conſerva eam quietam & tranquillam uſque ad mundi conſummationem, & portæ inferi non prævaleant adversùs eam. Ne deſpicias populum tuum, quem redemiſti pretioſo Sanguine tuo: permaneat in ſanctificatione Eccleſia tua, & ne claudas ora laudantium te, ut omnes gentes agnoſcant, quia tu es Deus ſolus, & non eſt alius præter te. Auge in nobis puritatem fidei, & munditiam ſanctitatis. Præſta ut fidei ratio ita firma teneatur, ut ab Eccleſiaſtici ſenſus puritate nulla veriſimilitudine, nulla hæretica ſeu diabolica circumventione devietur. Converte omnes infideles, errores omnes extirpa, ut fiat unum ovile, & unus paſtor. Reſpice Romanum Pontificem INNOCENTIUM XII. quem Eccleſiæ tuæ præeſſe voluiſti, ut verbo & exemplo cunctis prælucеat. Da ei jucunditatem cordis, fieri pacem in diebus ſuis, amplificare gloriam tuam, & populum tuum corroborare. Sit gregi ſibi commiſſo forma juſtitiæ, ſanctimoniæ ſpeculum, pietatis exemplar. Da Cardinalibus Romanæ Eccleſiæ, ut ſint ſal terræ, & lux mundi, & quaſi Sol refulgeant in domo tua, Eccleſia tua. Da famulis tuis, quos Archiepiſcopos & Epiſcopos elegiſti, fungi Sacerdotio ſine reprehenſione, & habere laudem in nomine tuo. Excita in eis ſpiritum, cui beati Apoſtoli tui ſervierunt, ut eodem repleti ſtudeant prædicare quod prædicaverunt, & opere exercere quod docuerunt, præbendo cunctis fidelibus exemplum bonorum operum. Adeſto universo Clero ſæculari, ut & ipſi ſint potentes opere & ſermone, nemini præbeant ſcandali occaſionem, diligant puritatem mentis & corporis, & ea inſtanter ſequantur quæ pacis ſunt. Eſto propitius omnibus Religioſis, quos ſeparaſti tibi in hæreditatem de univerſis populis, ut per anguſtam portam ſequerentur te Dominum IESVM Chriſtum. Da illis nudam paupertatem, puriſſimam caſtitatem, & perfectiſſimam obedientiam. Fac ut omnes Religioſi utriuſque ſexus in ſua vocatione optimè vivant, votaquè ſua, & Regulas quas profeſſi ſunt, exactiſſimè obſervent: Prælati verò ſollicitè vigilent ſuper gregem ovium ſibi commiſſarum, ut eas paſcant mente, ore, & opere; id eſt, animi oratione, verbi exhortatione, & exempli exhibitione. Præcipuè verò pro hac Religione Ciſtercienſi, ad quam me vocare dignatus es Domine IESV, preces effundo in conſpectu Divinæ majeſtatis tuæ, ut ſpiritualibus proficiat inſtitutis, & temporalibus non deſtituatur auxiliis. Mitte nobis auxilium de Sancto, & de Sion tuere nos: & da nobis veram charitatem, concordiam & pacem, quæ tibi ſit placita ad tuam majorem gloriam. Recordare Domine omnium qui laborant in vinea tua, ut palmites extendant uſque ad mare, & per univerſam terram propagines ejus. Specialiter verò recordare Domine Ieſu Societatis tuæ, cujus Fundator Sanctus Ignatius adeò magnam habuit devotionem erga hanc ſacram Imaginem tuam, (quæ locuta eſt Sanctæ Brigittæ) ut elegerit facere cum ſuis Sociis primam Profeſſionem ſui Inſtituti in hac Baſilica Sancti Pauli, die vigeſima prima Aprilis, quæ fuit feria ſexta poſt Paſcham anno 1541. Extat enim prophetia Sanctæ Brigittæ, quæ ex revelatione hujus Sanctiſſimi Crucifixi longè ante prædixerat oriturum Inſtitutum Societatis Ieſu, prout teſtantur Pater Guill. Burlamacc. in vita S. Brigittæ lib. 3. cap. 8. in fine, impreſſa Neapoli anno 1692. & Carol. Barthol. Piazza in Opuſculo de Septem Eccleſiis pag. 109. impreſſo Romæ anno 1694.

O Rex regum, & Domine dominantium Ieſu Chriſte Crucifixe, effunde miſerationes tuas in omnes Reges, & Catholicos Principes, ut jungantur pace tua, & ditentur obſervantiâ mandatorum tuorum. Præbe illis auxilium tuum, ut pacatâ gubernatione tuâ ſubjectos regant, teque ſemper timeant in judiciis ſuis, & tibi jugiter placere contendant. Fac eos diligere juſtitiam, & facere judicium in omni tempore, ut bonos præmiis, malos verò pænis afficiant: & ſic tranſeant per hæc temporalia, ut non amittant æterna. O Domine IESU Crucifixe Imperator mundi, in cujus manu ſunt omnium poteſtates & omnia jura regnorum, reſpice in auxilium Principum Chriſtianorum, ut gentes paganorum quæ in ſua feritate confidunt, dexterâ potentiæ tuæ conterantur, tuaquè protectione muniti de hoſtibus Sanctæ Crucis lætam victoriam obtineant. Item ſupplex rogo te clementiſſime Domine JESU pro inimicis meis, ut eis in omnibus benefacias: pro infamia qua me affecerunt, honorem retribuas: pro detractionibus bonam famam, pro odio quo me gratis oderunt ſanctiſſimum amorem, & pro omnibus malis adversùm me irrogatis bona temporalia ſaluti eorum utilia, & vitam æternam exhibeas. Illos verò quos ego offendi aut ſcandalizavi, protege & defende ab omni malo: & gratiam tuam eis infunde, ut per veram emendationem & Confeſſionem omnium delictorum veniam conſequantur. O Domine JESU amator animarum, miſerere omnium hominum quos creaſti & redemiſti; & oſtende univerſis populis lucem miſerationum tuarum, qui concurrunt non ſolùm ad viſitandum tuam Sanctiſſimam Imaginem in hac Baſilica miraculis coruſcantem, ſed etiam ad audiendum vocem tuam diuinam. *Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.* Primùm quidem ſonans in auribus animæ vox divina conturbat, terret, dijudicatquè: ſed continuò etiam vivificat, liquefacit, calefacit, illuminat, & mundat. Audiat & illud peccator, & conturbabitur venter ejus, à voce illa carnalis anima contremiſcet. Omnia namque cordis ſecreta rimatur atque dijudicat ſermo vivus & efficax, cordium atque cogitationum perſcrutator. Unde & licet mortuus fueris in peccato, ſi audieris vocem Filii Dei, vives. Sermo enim quem loquitur, ſpiritus & vita eſt. Si cor tuum induratum eſt, memento Scripturæ dicentis: *Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea.* Si tepidus es, & evomi jam formidas, non diſcedas ab eloquio Domini IESU crucifixi, & inflammabit te; quia eloquium ejus ignitum eſt valdè. Quòd ſi tenebras ignorantiæ plangis, diligenter audi quid loquatur in te Dominus Deus, & erit lucerna pedibus tuis verbum

bum Domini, & lumen ſemitis tuis. At fortaſſis tantò ampliùs doles, quantò clariùs peccata etiam minima illuminatus agnoſcis: ſed ſanctificabit te Dominus in veritate, quæ eſt utique ſermo ejus, ut inter Apoſtolos audire merearis: *Jam vos mundi eſtis propter ſermonem meum, quem locutus ſum vobis*. Non omnes autem mundantur qui audiunt, ſed qui obediunt. *Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud*. Eas denique voces, quæ juſtitiæ & veritatis nos admonent, tota devotione ſuſcipiamus, & divinæ dignationi gratiam habeamus: nec aliquando tantæ benignitati inveniamur ingrati, ſcientes quoniam ipſe eſt qui loquitur juſtitiam: ipſe enim eſt, cujus ſermo veritas eſt. Quantæ enim temeritatis, imò quantæ inſaniæ eſt, ſi fortè dum alloquitur nos Dominus majeſtatis in hac Baſilica, nos inſenſati avertamus aurem, & ad neſcio quas ineptias convertamur? Quanta eſt hæc injuria, & quàm graviter vindicanda, cùm viliſſimis vermis clamantem ad ſe audire dedignatur Creatorem vniverſitatis? Quanta verò & quàm ineffabilis eſt divinæ dignatio bonitatis, quæ in hac Eccleſia conſpicit nos infelices avertentes aures, obdurantes corda, & nihilominùs clamat ad quemlibet noſtrûm pendens in Cruce: *Revertere, revertere, ut intueamur te*. Ac ſi diceret: Revertere à mala voluntate, à malis factis, ab obſtinatione, à deſperatione. Reverte inquam ad me tu qui à me averſus fuiſti, ut intueamur te intuitu gratiæ, quo mulierem peccatricem, Petrum negantem, & Latronem confitentem reſpexi.

O Domine IESU Chriſte zelator animarum, immitte timorem tuum ſuper barbaras nationes, ut cognoſcant quia non eſt alius niſi tu Deus noſter, & enarrent magnalia tua. Illumina omnes gentes paganorum à fide alienas, Turcas, atque Ethnicos; aufer iniquitatem à cordibus eorum, ut relictis idolis ſuis convertantur ad te Deum verum IESUM Chriſtum Dominum noſtrum. Libera eos ab idolorum cultura, & aggrega Eccleſiæ tuæ Catholicæ ad laudem & gloriam Nominis ſancti tui. Propugna cauſam tuam, & deſtrue multitudinem idolorum, ut omnes homines in te unum ſint, teque uno ore nobiſcum laudent & glorificent. Tu enim Domine, dum in Carne & per Carnem facis opera non carnis, ſed Dei, manifeſtè teipſum indicas eſſe per quem eadem & ante fiebant quando fiebant. In Carne inquam & per Carnem potenter ac patenter operatus mira, locutus ſalubria, paſſus indigna, evidenter oſtendis quia ipſe ſis qui potenter, ſed inviſibiliter ſæcula condidiſſes, ſapienter regeres, benignè protegeres. Oro & pro perfidis Judæis, ut auferas velamen de cordibus eorum, ut & ipſi agnitâ veritatis tuæ luce, à ſuis tenebris eruantur, & te Chriſtum IESUM Dominum Deum noſtrum agnoſcant. O IESU bone, quando reſpicies carnem tuam, domeſticos ſanguinis tui, cùm nemo carnem ſuam odio habeat? Frange Domine eſurientibus panem tuum, & egenos vagoſquè induc in domum Eccleſiæ tuæ. Quàmdiu miſer Cain vagus & profugus erit ſuper terram tuam, quæ aperuit os ſuum; & ſuſcepit Sanguinem tuum, ô noſter Abel, de manu ejus? Nonne adhuc reddidiſti ei ſeptuplum in ſinum ejus, cùm ubique major ſerviat minori, & ubique ſit jugum premens, & gladius terrens: nec ſit qui redimat, neque qui ſaluum faciat? Veniant veniant tribus tribus Domini, teſtimonium Iſrael ad confitendum nomini Domini. Veniant & recumbant in domo Eccleſiæ tuæ, epulentur & delectentur in lætitia, & unus ubique reſonet in voce exultationis & confeſſionis ſonus epulantis. Rogo te Domine IESU Chriſte & pro Hæreticis, & Schiſmaticis, ut eruas eos ab erroribus univerſis, & ad ſanctam matrem Eccleſiam Catholicam & Apoſtolicam revocare digneris. Reſpice Domine ad animas diabolica fraude deceptas, ut omni hæretica pravitate depoſita, errantium corda reſipiſcant, & ad veritatis tuæ redeant vnitatem: recognoſcantquè tuum Vicarium Pontificem Romanum, qui eſt Paſtor omnium ovium tuarum, cui claves regni cælorum traditæ ſunt, cui animæ Fidelium creditæ ſunt in toto orbe terrarum. Utinam omnibus qui hanc Philoſophiam Chriſtianam Dogmaticarum veritatum legerint, aperias Domine IESU cor ad intelligendum, depellaſquè tenebras ignorantiæ, ut erepti de poteſtate tenebrarum, ad agnitionem veritatis tuæ perueniant. Hujus rei gratiâ te Chriſtum Deum meum exoro, ut des illis virtute tua corroborari per Spiritum tuum in interiorem hominem, ut charitas in eis erga te magis ac magis abundet, ut ſint ſinceri in fide ſine offenſa, repleti fructu juſtitiæ, & tibi Domine per omnia placentes ſine querela, & ſine reprehenſione. O Saluator piiſſime IESV crucifixe, propitius eſto omnibus amicis, benefactoribus, & Superioribus meis, cæteriſquè Fidelibus qui ſe commendaverunt orationibus meis indignis. Exue illos à peccatis præteritis, cuſtodi ab imminentibus, præſerva à futuris. O Rex æterne, cui omnia vivunt, vincat te pietas tua, & propitiare animabus defunctorum parentum meorum, conſanguineorum, affinium, amicorum, benefactorum, omniumquè fidelium defunctorum, præcipuè verò quorum corpora in vicino huic Baſilicæ cæmeterio ſunt ſepulta tempòre peſtilentiæ graſſantis in hac Vrbe anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſexto. Tribue illis remiſſionem omnium peccatorum, ut indulgentiam quam ſemper optaverunt, piis ſupplicationibus eorum qui hanc ſacratiſſimam Imaginem tuam viſitare ſolent, conſequantur. Oſtende illis faciem tuam, & pone in conſpectu tuo preces meas, totiuſquè Eccleſiæ tuæ, quæ pro illis clamat die ac nocte; ut concedas eis refrigerii ſedem, quietis beatitudinem, & luminis claritatem. Libera eas de ore leonis, ut cantare incipiant canticum nouum, miſericordias tuas, tequè collaudent cum cæteris Sanctis, glorioſum & benedictum in ſæcula ſæculorum. Hoc votum meum pro viuis & defunctis ſufficiat.

Pro me autem te Deum Redemptorem meum deprecor, ut mentem meam luminis tui claritate perfundas, meamquè imbecillitatem brachii tui potentiâ confirmes, ne qui pro aliis ſupplico, ipſe reprobus efficiar. O lux mundi IESV Chriſte Crucifixe, pulſa animam meam igne amoris tui, illumina intellectum, memoriam confirma, ut bonas literas diſcam, quibus te unum ſapiam & diligam: quia extra te quiſquis ſapit, deſipit. Dá mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam, ut mecum ſit, mecum laboret, ut ſciam quid acceptum ſit coram te

omni

Digitized by Google

omni tempore. Da mihi ſpiritum diſcretionis, ut vera à falſis diſcernere queam, & ut ſciam eligere bonum, & reprobare malum. Fac ut optimum finem ſemper intendam, & omnia prævideam quæ accidere mihi poſſunt. O Domine IESV Chriſte crucifixe, per illam amaritudinem tuam, quam ſuſtinuiſti propter me in Cruce, maximè in illa hora, quando Anima tua egreſſa eſt de Corpore tuo, miſerere animæ meæ in egreſſu ſuo. Suſcipe me Domine IESV in vlnas tuas, quas in Cruce expandiſti: protege me ab hoſte maligno, & fac me participem Crucis tuæ. O ſuaviſſime IESV crucifixe, qui tam inhumaniter in Cruce extendi voluiſti, ut numerari poſſent omnia oſſa tua; præſta ut omnia membra, ſenſus & potentias ad te ſemper erectas tibi amanter vniam, & clavis timoris tui Cruci tuæ perpetuò affixus maneam. O IESV vita morientium, qui cùm jam mortuus eſſes pro nobis, latus tuum lanceâ aperiri voluiſti, ut accedentibus ad te facilis pateat aditus ad Cor; admitte me in latus tuum, ut in eo ſit requies mea in ſæculum ſæculi. In latere tuo latere volo IESV mi crucifixe, ibi orare, ibi tractare negotia mea: quia ibi quidquid voluero, obtinebo. Omnia vulnera tua inſcribe cordi meo, ut tu ſolus tuaquè paſſio in eo legantur. Immerge me & abſconde in vulneribus tuis, imprime illa cordi meo, ut tui amore totus ardeam, & medullitùs tibi compatiar. O quinque Chriſti precioſa vulnera, divina dulcedine plena, ſaluto & veneror vos: in vobis enim mihi conſtitui medicinam vitæ, copiam gratiæ, plenitudinem indulgentiæ, perfectionem juſtitiæ, plenitudinem ſcientiæ, divitias ſalutis, copias meritorum. O Domine IESV crucifixe, qui nos ſic amaſti ut tibi non parceres, veni, & ne differas vulnerare cor meum, ut ſolùm tua vulnera ſentiam, & in eis jugiter maneam & requieſcam. Saucia cor meum vulneribus tuis, mentē meam ſic inebria Sanguine tuo, ut quocunque me vertam ſemper te videam Jeſū crucifixum, & quidquid aſpexero tuo Sanguine tinctum appareat mihi. Rogo te dulcis IESV, ne ſinas unquam me obliviſci mortis & paſſionis tuæ: ſed præſta, ut in ea mihi ſit requies & acceſſus ad Divinitatem. Tui dolores ſic occupent pectus meum, ut eos de principali pectoris mei nec ad horam patiar avelli, amara illa omnia quæ pro me pertuliſti, ſemper in memoria retinens, & aſſidua meditatione revoluens, quò poſſim dicere cum Sponſa: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur*.

O Salvator meus Ieſu crucifixe, qui tot miracula verbo virtutis tuæ in hac Baſilica patrare dignatus es, pluries alloquendo tuam famulam S. Brigittam, eique revelando ſecreta cæleſtia, & myſteria Paſſionis tuæ, impendendo quoque tot beneficia ægris mortalibus: rogo te, ne me indonatum hinc patiaris abire. Innova ſigna, immuta miracula, & animæ meæ languores ſana, eamquè reſuſcita à morte vitiorum. Si hîc cæcorum oculos diſcuſſa caligine, ut ſolem aſpicerent, aperuiſti; oculos mentis meæ clariſſima luce tua perfunde, ut lumen vultus tui, quod ſignatum eſt ſuper nos, puro ſemper intuitu perſpiciam. Illumina me ſplendoribus tuis, ut perfectionem agnoſcam, quam mihi commendas: igne tuo accende, ut eam amem: potentiâ corrobora, ut eam quæram & aſſequar. Item illumina Domine Ieſu oculos mentis meæ lumine fidei & ſapientiæ, ut te Crucifixum ſemper reſpiciam tanquam exemplum mihi datum ad vitam ſanctè inſtituendam. Illumina cor meum, accende affectum, robora manus, ut eum virtutis gradum ad quem ſum deſtinatus, per tuam miſericordiam adipiſcar. Aperi oculos animæ meæ, ut non contenti aſpectu rerum temporalium quas percipiunt ſenſus, aſcendant ad contemplanda æterna bona quæ non videntur, teque aſpiciant Deum inviſibilem, qui es tu in omnibus & ſuper omnia. Si in hac Baſilica obturatas ſurdorum aures reſeraſti; da gaudium & lætitiam auditui meo interno, ut audiam vocem Sponſi loquentis in ſilentio ad cor Ieruſalem. Felix & beata eſt anima illa, quæ in hac Baſilica venas ſuſurrii divini percipit in ſilentio, frequenter iterans illud Samuelis: *Loquere Domine, quia audit ſervus tuus*. Vox hæc non ſonat in foro, ſed nec auditur in publico: ſecretum concilium quærit ſecretum auditum. Auditui noſtro gaudium procertò dabit & lætitiam vox conſolatoris interni, ſi ſobria aure perceperimus. Verbum nempè eſt non ſonans, ſed penetrans: non loquax, ſed efficax: non obſtrepens auribus, ſed affectibus blandiens. Felix illa anima, cui ſe vox Ieſu Chriſti & huius Crucifixi affabilem præbet, cuius indeſinenter oblectata anima ſuavitate facundiæ, à carnis moleſtiis & vitiis ſeſe vendicet. Hæc eſt enim vox magnificentiæ & virtutis, deſerta concutiens, ſecreta diſcutiens, torporem animarum excutiens: porrò blandè & leniter inſinuans divinam voluntatem, quæ non eſt aliud quàm ipſe amor, de his quæ Dei ſunt ſolicitans & ſuadens. Aperi os tuum Domine Ieſu, & loquere ad cor meum, quia audit ſervus tuus, deſiderans id exequi quod audierit. *Paratum eſt enim cor meum, Deus, paratum cor meum*: paratum ad adverſa, paratum ad proſpera: paratum ad humilia, paratum ad univerſa quæcunque præceperis. Vtinam mihi aperias aurem Domine Ieſu; intret ad cor meum ſermo veritatis tuæ, mundet oculum, & lætæ præparet viſioni, ut dicam Deo meo: *Præparationem cordis mei audivit auris tua*. Vtilius quippè & ſalubrius eſt mihi interim audire te conſulentem, conſolantem, admonentem, docentem, arguentem, increpantem, corripientem: quàm in die illa tam amara, tam lugubri, tam tenebroſa audire te iudicantem, indignantem, vlciſcentem, ſævientem, & condemnantem. Bonum mihi propter verba labiorum tuorum cum Propheta cuſtodire vias duras, quàm cum impio interfici Spiritu labiorum tuorum. Nunc autem ſi quid amaritudinis ſentio in voce tua, non ſine dulcedine eſt: quoniam cùm iratus fueris, miſericordię recordaberis: imò verò & ipſa indignatio non aliunde quàm de miſericordia eſt. Si denique in hac Baſilica mutarum linguarum vincula dirupiſti Domine IESV crucifixe; tribue ori meo ſermonem rectum & benè ſonantem, ut cùm divinas laudes concino, placeant verba mea in conſpectu Majeſtatis tuæ. Summè deſidero laudare te, & ſic honorem afferre tibi, quoniam tu ipſe dixiſti: *Sacrificium laudis honorificabit me*. Accipe laudationem meam, vitulos labiorum meorum: & quia vir pollutus labiis ego ſum, ſanctifica me, & mitte Angelum, qui calculo ignito emundet os meum, & faciat me dignum

laudi-

Digitized by Google

udibus tuis. Illumina intellectum meum, ut corde percipiam quod ore pronuncio: transforma in te ſenſus & cogitationes meas, ut nihil præter te cogitem: affectum purifica, & voluntatem inflamma, ut te ſolum amem & deſiderem. Te laudare volo IESV Chriſte crucifixe: tu ſupple pro me, quidquid minus eſt in me. Dimitte ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum, quidquid in tuo ſervitio ſcienter vel ignoranter peccavi: & jubeas admitti ante conſpectum Majeſtatis tuæ deprecationem ſervi tui.

Porrò ſi malè affectis priſtinam valetudinem depulſo morbo reſtituiſti in hac Baſilica; ſana me diuturna infirmitate laborantem, ut integer animus meus ſine ulla ægritudine pravæ affectionis nunc & in hora mortis meæ inveniatur. Rogo te propter temetipſum, & per amorem Matris tuæ glorioſæ Virginis Mariæ, & per merita Confeſſoris tui Sancti Bernardi, ignoſce omnibus peccatis meis, negligentiis & ignorantiis meis: neque in finem iratus reſerves mala mea. Recordare Domine IESV Chriſte crucifixe, quia tuum non eſt perdere quidquam eorum, quæ Pater tuus cæleſtis dedit tibi: quin tibi proprium eſt miſereri ſemper & parcere, neminem perdere, ſed ſalvare. Proinde cum ingenti fiducia confugio ad Aram ſanctiſſimæ Imaginis tuæ, cui hanc meam exiguam lucubrationem offero, vt veniam conſequar de peccatis meis: quæ quantumvis grauiſſima ſint, & multa nimis, maior eſt tamen benignitas tua, quàm ſint omnes omnium hominum iniquitates ab initio mundi vſque ad finem. Et ego quidem omnia peccata, quæ tam in ſæculo quàm in Religione reus promiſſionis in baptiſmate factæ, & votorum Monaſticorum ſacrilegus prævaricator commiſi, odio habeo & deteſtor: meque prorſùs pœnitet ex toto corde, quòd te Redemptorem meum & Deum meum offenderim, quem amo ſuper omnia: firmiterquè propono ampliùs non peccare, & omnes peccandi occaſiones devitare. Tu verò Domine IESV Chriſte crucifixe, cuius proprium eſt miſereri ſemper & parcere, reminiſcere miſerationem tuarum, & miſericordiarum tuarum quæ à ſæculo ſunt. Delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas ne ſtatuas coram te, ſed auerte faciem tuam à peccatis meis, qui pro me pependiſti in ligno Crucis, & vt me redimeres, tradidiſti in mortem Animam tuam, & de proprio latere protuliſti precium ſatisfactionis quo placares Patrem tuum. Quamuis autem pro peccatis meis abundantiſſimè ſatisfeceris iuſtitiæ æterni Patris, ego tamen ipſe pro illis ſatisfacere cupio in præſenti vita ex rigore iuſtitiæ. Hîc vri, hîc ſecari deſidero; ad omnia flagella, ad omnia mala pœnæ toleranda, ad iram Dei mei Redemptoris paratam paratus ſum: quoniam peccaui, & offenſiones meæ multiplicatæ ſunt. Omnia enim hæc poſſum tolerare in te Domine IESV, qui me confortas: quin etiam tu facies cum tentatione prouentum, vt poſſim ſuſtinere, & in ira tua miſericordiæ tuæ memor eris. Exaudi me Domine IESV, attende Salvator meus, placare, & fac ô clementiſſime Domine, vt accipias ſpiritum meum, quacunq; hora illum repetere volueris, non corruptibilibus auro & argento, ſed pretioſo Sanguine tuo redemptū.

Tibi igitur Domine IESV animam meam in egreſſu ſuo è corpore, & poſt ipſius exitum & ſeparationem quantâ poſſum ſubmiſſione & humilitate commendo, atque nunc procumbens ante thronum miſericordiæ tuæ ſuſis lachrymis poſtulo, velut jam poſitus in articulo mortis: Succurre mihi Domine in illa ultima hora, & ne reſpicias peccata mea: ne me ſinas in perpetuum perire, quem creavit dextera tua; memor eſto verbi tui ſervo tuo in quo mihi ſpem dediſti. Tu enim dixiſti per os Prophetæ tui, quòd in quacunque hora reverſus fuerit peccator à viis ſuis malis, omnes ipſius iniquitates traderes oblivioni. In hac ſpe ſingulariter conſtitutus, audeo levare oculos meos ad te; in vnione acerbiſſimi doloris tui Domine, qui causâ doloris mei aſſumpſiſti, & emendationem pro peccatis meis ſuſcepiſti, miſerere mei dum tempus eſt gratiæ & miſerationis: & dum tempus eſt emendationis, da mihi mereri gloriam benedictionis, ne in die conſummationis me feriat verbum maledictionis. Proficiat mihi nunc, & in extremis meis plenaria imò ſuperflua ſatisfactio amariſſima mors tua, & precium inæſtimabile fuſi Sanguinis tui. Jube me Domine à Sanctis Angelis ſuſcipi, & ad patriam paradiſi perduci, quam generi humano per crucem & paſſionem tuam acquiſiviſti. Non in meis meritis quæ nulla ſunt, nec in juſtificationibus meis preces effundo ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis confidens, & in Sanguine tuo precioſo, quem copioſè effudiſti pro me peccatore. In te Domine confido, non erubeſcam: in te ſpero, non confundar. Benedic mihi IESV amantiſſime pendens in Cruce, & nunc me in pace dimitte, quoniam tuus ego ſum, & in æternum non dimittam te. Quis jam me poterit à tua charitate ſeparare? Tu es ſalus mea, quem timebo? Tu es protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Et ideò ad te venio Domine, in quem credidi, quam dilexi: ad te propero, quem ſemper deſideravi, in te vivam, in te moriar, qui prome dignatus es amaræ mortis ſubire tormentum: in te Domine, ſi volueris, in æternum permanebo. O ſi anima mea inter amplexus tuos ſuaviter requieſcens, tota abſorbeatur in te, & feliciſſimè fruatur te Deo amatore meo: quid mihi jam ultrà cum mundo mi IESV dulciſſime, de cujus ſplendidiſſima contemplatione fulgebunt juſti ſicut Sol in regno Patris eorum. Ecce nec in cælis quidquam volui præter te: in manus tuas commendo ſpiritum meum, recipe me dulcis Amator, ut in æternum benè ſit mihi in te, & in pace tua obdormiam, & requieſcam. Sonet in auribus mentis meæ vox illa jucunda, vox illa dulciſſima, vox illa beatificans: *Hodie mecum eris in paradiſo*. Tu enim Domine IESV crucifixe uſqueadeò non es dedignatus paſſionis tuæ conſortem & in regnum mittere tecum, ut in cruce confitens Latro eadem die tecum fuerit in paradiſo. Ideo ſuſcipe me IESV crucifixe inter amoroſa brachia tua, quæ pro me in Cruce extenſa cerno & complector, & trahe ad te animam meam. Suſcipe me bone IESV in miſericordia tua, ſuſcipe in pace ſpiritum meum. Tunc dimittes ſeruum tuum Domine ſecundùm verbum tuum in pace, cùm viderint oculi mei ſalutare ſuum, IESVM meum, & Dominum meum. Corpus tuum depoſuerunt de Cruce viri juſti: me verò dignatione tua Angeli ſancti deponant, ut conſummata viriliter die crucis ſecunda quæ poſt mortem eſt, quie-

ſcam

ſcam ſuaviter, dormiam feliciter in ſepulchro, expectans beatam ſpem & adventum gloriæ magni Dei mei, qui reſuſcitabit corpus meum tertia demùm die, configuratum corpori claritatis ſuæ. Interim Domine IESV mundâ ſindone primæ ſtolæ ſpiritum meum involve, in quo requieſcam egrediens & ingrediens in locum tabernaculi admirabilis, & abſcondas me donec pertranſeat furor tuus. Die autem tertio poſt diem laboris, manè prima Sabbati perpetuò inter filios tuos me indignum reſuſcita, ut in carne mea videam claritatem tuam, & implear lætitiâ vultus tui. O Salvator meus & Deus meus IESV Chriſte crucifixe, qui es purificationem faciens peccatorum, præſta ut emundatis per te peccatorum ſordibus, illuſtrataquè mentis acie cognoſcam te, tequè agnoſcens in directione jugiter ad te tendam, ut fælici tandem exitu ad te merear pervenire. Veniat veniat, oro, tempus, ut quod nunc credo, oculis tandem revelatis aſpiciam: quod nunc ſpero & à longè ſaluto, apprehendam; quod pro viribus meis deſidero, vlnis animæ meæ amplectar & deoſculer, & in amoris tui abyſſum totus abſorbear. Id enixè deprecor in ſpiritu humilitatis & animo contrito, ante hanc Sacroſanctam & mirificam Imaginem tuam in genua prouolutus hac die Paraſceves, videlicet quintâ Aprilis, quam nobis venerabilem reddidit creatio & redemptio noſtra. Romæ Anno M.DC.XC.VII.

DEO GRATIARUM ACTIO,

ET BEATO BERNARDO,

Servo eius dulci & fideli.

S. Bonavent. Concluſ. tract. medit. de vita Chriſti.

Digitized by Google

Digitized by Google

PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ

Pars Prima

De Creatione, & prævaricatione primi hominis, maliſquè inde ſecutis.

PROLOGUS.

IN hoc libro vide ô homo (a) quid Deus tibi erogavit, imò quod prærogavit, & ſupererogavit. Creavit, cùm non eſſes: recreavit, cùm perditus eſſes. Creavit, vt eſſes particeps beatitudinis ſuæ: recreavit, ne poſt lapſum permaneres exſors patriæ, & exſors felicitatis æternæ. Conformaverat te imagini Divinitatis ſuæ (b) cùm te creavit: conformatus eſt imagini humanitatis tuæ, ut te reformaret. Tu ergo, qui non retinuiſti formam Divinitatis ſuæ tibi impreſſam in tua formatione, retine ſaltem formam humanitatis tuæ ſibi impreſſam in tua recreatione: ideſt, ſi non retines qualem te creavit, retine ſaltem qualem te recreavit. Si non capis quantas virtutum divitias tibi dederit te creando, cape ſaltem quantas in humanitate tua miſerias propter te acceperit recreando, & ad potiores quàm ad quas te formaverat delitias reformando. Dedit te tibi quando te creavit, ut eſſes: reddit te tibi cùm recreavit, ut benè eſſes: dedit in viaticum tibi, ne in via deficias, Corpus & Sanguinem ſuum, ſe verum Deum & hominem verum. Totus tibi datus (c) & totus in tuos uſus expenſus eſt: Siquidem (d) Carnem ſuam in cibum, Sanguinem in potum, Animã miniſtravit in precium. Nec habuit (e) ſeipſo melius: ſe dedit in meritum, ſe ſervat in præmium, ſe apponit in refectionem animarum Sanctarum, ſe in redemptionem diſtrahit captivarum. Et tu quid rependes? (f) Si pro eo quod dedit tibi, quando te creavit, vicem nequis rependere: quid denique pro eo rependes, quod ſe tibi dedit? Certè ſi te millies poſſes rependere, quid eſſes tu in comparatione Dei? Repende tamen quantum potes, repende te totum illi, qui te totum tibi dedit & reddidit: & his non contentus, ſe quoque totum tibi dedit. Dilige hunc tantum te diligentem, & ſingularem dilectum ex tota anima tua, & ex toto corde tuo, & ex omnibus viribus tuis. Siquidem ut incitaret te ad diligendum ſeipſum ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus tuis; impendit tibi quidquid debuit, creando, & recreando te Deus. Redde vicem (g) & ſuper vulnera ejus miſericordiâ commouere, & pone eum talem, qualem nunc vides ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium tuum: ut in omnibus cogitationibus cordis tui, in omnibus operibus brachii tui, eidem taliter ut vides ſignato poſſis ſimilis inveniri. Agnoſce ô homo (h) quàm gravia ſunt vulnera, pro quibus neceſſe fuit Dominum Chriſtum vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortem, & mortem ſempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei Filius moreretur. Niſi enim (i) vetus homo tranſgrederetur, novus homo non pateretur. Denique (k) ſi Chriſtus crucifixus non eſſet, non fuiſſet ſecuta redemptio. Intuere homo (l) quomodo redemptus es. Empti eſtis (inquit Apoſtolus) precio magno: non magno tantùm, ſed permaximo. Venditus eras ſub peccato, precio vili, & deſpicabili morſu vnius pomi: emptus & redemptus es precio magno & inæſtimabili, morte Filii Dei. Quid pro tua ſalute facere debuit (m) & non fecit? Ab imo pedis uſque ad ſummum verticis ſe totum in aquas paſſionum demerſit, ut te totum extraheret de illis: & intraverunt uſque ad Animam ejus. Nam & Animam ſuam in mortem perdidit, ut tuam perditam tibi redderet. Et ecce te duplici debito obligavit. Nam & pro eo quòd dedit Animam ſuam, debitor illi es: & pro tua quidem anima bis ab eo tibi data, ſemel in Creatione, & ſemel in Redemptione, quid magis juſtè Deo reddes, quàm ipſam animam. Pro ſua autem precioſa Anima ita contribulata, quid ab homine dignè rependi poſſit, non invenio. Nam etſi Cœlum & terram & omnem ornatum eorum pro ea poſſet rependere, certè nec ſi uſque ad menſuram debiti ullatenùs attingere poſſet. O homo (n) quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit: ſola dilectio ei ſufficit. Novit quicunque rectè ſapit (o) quantùm Chriſtianæ pietati expediat, quantùm Dei ſeruum deceat Sacroſanctæ Paſſionis ipſius fideliter recolere beneficia, ad fruendum ſuaviter in conſcientia, ad recondendum pleniùs per imitationem in memoria. Proinde (p) lege hunc librum vitæ, ſcriptum foris

 & in-

S. Bernard. Abb. juxta eius librorum edit. authore Horſtio in VI. Tom. impr. Pariſiis an. 1667. a *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 1. n. 3. tom. 5. pag. 579.* b *tract. de vite myſt. cap. 44. n. 169. & cap. 30. n. 120.* c *ſer. 3. in Circumciſ. n. 4.* d *ſer. 54. in Cant. n. 1.* e *tract. de diligen. Deo cap. 8. n. 22.* f. *tract. de vite myſt. cap. 30. n. 120. & cap. 46. n. 183.* g *ibid. cap. 44. n. 169.*

h *ſer. 3. in Nat. Dom. n. 4.* i *ſer. de verb. ſap. n. 7. tom. 6. pag. 771.* k *tract. de vite myſt. cap. 46. n. 181.* l. *tract. de 3. præcep. myſt. cap. 7. n. 10.* m *ſer. de Paſs. n. 18.* n *tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. n. 17.* o *ſer. 2. in Cœna Domini n. 9.* p *tract. de vite myſt. cap. 44. n. 167.*

& intus, & lectum intellige. Noli auditor obliviosus eſſe (q) ſed die ac nocte legito Paſſionem Jeſu: & in omnibus actibus ſponſam Jeſu imitare, tollens crucem tuam ad imitationem ejus. Hæc enim lectio (r) mel in ore, & jubilus eſt in corde, extaſis mētis devotæ. Dulcedo ejus omnē excedit eloquētiā, & totam abſorbet conſcientiam, & transformat in ſupernæ jubilationis imaginem, & deliciarum cœleſtium novitatem. Conſiderata hujus lectionis mira ſuavitas totas inebriat medullas animæ. Ex ſingulis enim clauſulis ſentitur quidam ignis erumpere, qui in ſinu abſconditur clauſus, in oſſibus totos depaſcit angulos amantis conſcientiæ. Si ſcintillet exteriùs, videtur Solis jubare ſplendidiùs radiare. Legi eas (ſ) & quas volvebam in ore literas, ſcintillas ſentiebam in pectore, quibus & concaluit cor meum intra me, tanquā ex illo igne quē Dominus miſit in terram. O quantus in illis meditationibus exardeſcebat ignis, è quibus hujuſmodi evolant ſcintillæ. Accipe itaque ſyllabas has (t) ex ſacris literis paſſim ſparſimquè comprehenſas: in quibus ſi quid flagrantiæ, ſi quid dulcoris, ſi quid interni ſaporis palato pii cordis deguſtaveris, noli mihi attribuas; ſed nobilibus illis pigmentariis, de quorum apothecis emendicatum eſt, referas gloriam. Ego quidem noſtra fragmenta (u) quæ mihi collegeram, ſine invidia communicabo, ne fortè incurram maledictionem abſcondentis frumenta in populis. Supereſt jam (x) ut diſtribuam quæ paravi: vos autem conſiderate potiùs dantem Dominum, quàm miniſtrum diſtribuentem. Ipſe det vobis ea (y) quæ dicuntur, non ſolùm tenere memoriter, ſed & ardenter diligere, & efficaciter adimplere. Obſecro vos dilectiſſimi (z) conſiderate diligentiùs quantum fecerit Deus pro veſtra exhortatione & ſalute, ne infructuoſus inveniatur in vobis ſermo tàm vivus & efficax, ſermo fidelis & omni acceptione dignus. Putatis, Fratres, parum mihi moleſtum eſſe, ſi hoc ipſum verbum quod nunc loquor ad vos, vacuvm & ſine aliqua utilitate deperire in cordibus veſtris noſſem? Et quis ſum ego, aut quis eſt hic ſermo meus? Si hunc tantillum vocis laborem inutilem eſſe doleret homo puſillus, imò & nihili: quàm juſtiùs indignabitur Dñus Majeſtatis, ſi tantam ejus operam veſtrâ aut diuritiâ aut negligentiâ contingat evacuari? Avertat hoc à Servulis ſuis, pro quorum ſalute induere dignatus eſt formam ſervi, Unigenitus Dei Patris, qui eſt ſuper omnia Devs benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT. I.

De dignitate hominis, creati ad imaginem & ſimilitudinem Dei.

Creavit Devs hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam. *Gen.* 1.

1. *Oſtenditur Animam hominis habere affinitatem cum Deo, ſecundùm ejus imaginem & ſimilitudinem, ad quam creata eſt.* 2. *Secundùm ſimplicitatem ſubſtantiæ.* 3. *Secundùm immortalitatem vitæ naturalis.* 4. *Secundùm libertatem arbitrii.* 5. *oſtenditur Animam noſtram à Sancta Trinitate creatam, habere quandam trinitatem, ſcilicet Memoriam, Rationem, & Voluntatem: nec non Dignitatem, Sapientiam, & Virtutem.*

§ I.

Benè mihi (a) eructavit Moyſes; & bonus odor in ructu ejus creantis potentiæ: Creavit (inquit) Devs hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam. Proinde nullus (b) Deo vicinior gradus inter omnes quæ ſub ſole habitāt creaturas, quàm Anima humana. Sed dicit (c) aliquis: Quid tu duo iſta conjungis? Quid enim Animæ, & Verbo? Multùm per omnem modum. Primò quidem, quòd naturarum tanta cognatio eſt, ut hoc Imago, illa ad imaginem ſit. Deinde quòd cognationem ſimilitudo teſtetur: nempe non ad imaginem tantùm, ſed ad ſimilitudinem facta eſt. In quo ſimilis ſit quæris? Audi de Imagine priùs. Verbum eſt Veritas, eſt Sapientia, eſt Juſtitia: & hæc Imago. Cujus? Juſtitiæ, Sapientiæ, & Veritatis. Eſt enim Imago hæc juſtitia de juſtitia, ſapientia de ſapientia, veritas de veritate, quaſi lumen de lumine, de Deo Deus. Harum rerum nihil eſt Anima, quoniam non eſt imago. Eſt tamen eorundem capax appetenſquè: & inde fortaſſis ad imaginem. Celſa creatura in capacitate quidem majeſtatis, in appetentia autem rectitudinis inſigne præferens. Legimus quia Deus hominem rectum fecit, quòd & magnum, capacitas (ut dictum eſt) probat. Oportet namque id quod ad imaginem eſt, cum Imagine convenire, & non in vacuvm participare nomen Imaginis, quemadmodùm nec imago ipſa ſolo, vel vacuo nomine vocitatur imago. Habes verò de eo qui Imago eſt, quia cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo. Vbi tibi utique ejus & in forma innuitur rectitudo, & in æqualitate Majeſtas, ut dum rectitudini rectitudo, & magnitudini magnitudo comparatur, conſonanter ſibi altrinſecùs reſpondere appareat quod ad imaginem eſt, & imaginem: ſicut imago quoque nihilominus in utraq; reſpondet illi cujus imago eſt. Nempe ipſe eſt, de quo Sanctum David audiſti in Pſalmis canentem, nunc quidem: Magnus Dominus noſter, & magna Virtus ejus. Nunc verò: Rectus Dominus noſter, & non eſt iniquitas in eo. Ab iſto recto & magno Deo habet imago ejus, ut & ipſa recta & magna ſit, habet anima quæ ad imaginem eſt. Sed dico: (d) Nihil ne ergo amplius habet Imago ab Anima quæ ad imaginem eſt, quia & huic magnum rectumq; aſſignamus? Et plurimū. Hæc ad mēſurā accepit, illa ad æqualitatē. Annon plus hæc? Adverte & aliud. Huic utrumque aut creatio aut dignatio contulit, illi generatio. Atque id magnificentius eſſe non dubium eſt. Sed ne hoc quidem eminentius eſſe quis abnuat, quòd cùm à Deo huic, illi & de Deo utrumque ſit, ideſt, de Dei ſubſtantia. Eſt enim conſubſtantialis Deo Imago ſua, & omne quod eidem ſuæ Ima-

q *Soliloq. S. Ber. n. 20. tom. 6. pag. 1023.* r *Ser. in fer. 2. Paſch. n. 1. tom. 6. pag. 727.* ſ *Epiſt. 11. n. 1.* t *ex proem. tract. de 3. præcip. myſt.* v *Ser. 3. in Dom. poſt. Pen. n. 2.* x *Ser. 1. de omn. San. num. 3.* y *Ser. 77. in Cant. n. 8.* z *Ser. 3. in Nat. Dom. num. 6.*

A *Ser. 67. Cant. nu. 5.* b *Ser. 9. diu nu. 2.* c *Serm. 80. in Cant num. 2.* d *ibidem n. 3.*

Imagini impartiri videtur, ambobus eſt ſubſtantiale, non accidentale. Adhuc unum attende in quo Imago non parùm eminet. Magnum & rectum, iſta duo naturà à ſeſe diſcrepare quis neſciat? In Imagine unum ſunt. Neq; hoc ſolùm, unum ſunt & cum Imagine. Imagini enim nonmodò id rectum eſt eſſe, quod magnum eſſe, ſed etiam id magnum rectumquè eſſe, quod eſſe Animæ non ita. Et magnitudo ejus, & rectitudo ipſius diverſæ ab ea, diverſæ abinvicem ſunt. Si enim (ut ſupra docui) eò Anima magna eſt quò capax æternorum, eò recta quò appetens ſupernorum: quæ non quærit nec ſapit quæ ſurſum ſunt ſed quæ ſuper terram, non planè eſt recta, ſed curva, cùm tamen pro hujuſmodi magna eſſe non deſinat, manens utiquè etiam ſic æternitatis capax. Neque enim illius aliquando non capax erit, etiamſi nunquam capiens fuerit, ut ſit quomodo ſcriptum eſt in Pſalmo: Verumtamen in imagine pertranſit homo. Ex parte tamen, ut eminentia Verbi appareat de ipſa integritate. Quo enim à magno rectovè Verbum cadat, quod ſic ea utique habet, ut ſitquæ habet? Vel ideo ex parte, ne ſi toto privaretur, non ſupereſſet ſpes ſalutis. Nam ſi deſinat magna eſſe, & capax. Quippe de capacitate (ut dixi) æſtimatur Animæ magnitudo. Quid verò ſperare poſſet cujus capax non foret? Itaque (e) per magnitudinem, quam retentat etiam perditâ rectitudine, in imagine pertranſit homo, uno quaſi claudicans pede, & factus filius alienus. De talibus enim reor dictum in Pſalmo: Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni inveterati ſunt, & claudicaverunt à ſemitis ſuis. Pulchrè appellati ſunt *filii alieni*: nã *filii* propter retentã magnitudinem, *alieni* propter amiſſam rectitudinem. Nec dixiſſet, *claudicaverũt*, ſedcorrverunt, aut quidpiam ſimile, ſi ex toto hominis imaginẽ exviſſent. Nunc verò ſecundùm magnitudinem quidem in imagine pertranſit homo: quantum verò ad rectitudinem veluti claudicans conturbatur & deturbatur ab imagine, Scriptura ita dicente: Verumtamen in imagine pertranſit homo.

§ II.

Quæſitum eſt ſupra (f) de affinitate Animæ ad Verbum: atquè id quidem neceſſarie. Quæ enim conventio tantæ Majeſtati & tantæ paupertati, ut more & amore ſponſorum veluti ex æquo ſeſe complecti videantur ſublimitas illa & illa humilitas? Nã ſi verè id dicimus, valdè læta fiducia eſt: ſi falsò, valdè punienda audacia. Propterea ergo de convenientia horum quærendum fuit, quæ quidem jam multa inventa eſt, ſed non omnis. Quis enim vel nimis hebes non videat, quàm ſe è vicino reſpiciant Imago, & quod ad imaginem eſt? Quorum utique unum uni, & alterum alteri aſſignavimus ſupra. Nec de imagine tantùm, ſed etiam de ſimilitudine demonſtrata ibidem propinquitas eſt, niſi quòd ipſa ſimilitudo in quo vel in quibus potiſſimùm conſtet, necdum à nobis eſt declaratum. Age jam intendamus declarationi huic, ut quò Anima pleniùs ſuam agnoverit originem, eò ampliùs erubeſcat vitam habere degenerem. Imò verò quod peccato vitiatum deprehenderit in natura, ſtudeat reformare induſtriâ: ut dignè ſuo genere, Dei quidem munere ſe ſe regens, ad amplexus Verbi fidenter accedat. Advertat igitur (g) ex hac Divinæ ingenuitate ſimilitudinis ineſſe ſibi illam ſuæ ſubſtantiæ naturalem ſimplicitatem, quâ hoc eſt illi eſſe quod vivere, & ſi non quod benè quoduè beatè vivere, ut ſit ſimilitudo, non æqualitas. Gradus propinquus, gradus tamen. Neque enim unius excellentiæ pariſquè faſtigii ſunt, hoc habere eſſe quod vivere, & item habere hoc eſſe quod beatè vivere. Ergo ſi Verbi eſt illud propter ſublimitatem, hoc Animæ ptopter ſimilitudinem, ſalvâ quidem eminentiâ Verbi, palam eſt affinitas natorarum, palam Animæ prærogativa. Et ut quod dicitur planiùs fiat: Soli Deo id eſt eſſe, quod beatum eſſe, atque hoc primum & puriſſimum ſimplex. Secundum autem ſimile eſt huic, id videlicet habere eſſe quod vivere, atque hoc Animæ eſt. Ex hoc etſi inferiori gradu aſcendi poteſt nonmodò ad benè, ſed etiam ad beatè vivendum, non quia vel tunc ſi hoc eſſe quod beatum eſſe illi qui eò pervenerit, quatenus ita glorietur pro ſimilitudine, ut tamen pro diſparitate habeat ſemper unde omnia oſſa ejus dicant: Domine, quis ſimilis tui? Bonus tamen Animæ gradus, ex quo & ſolo ad beatam aſcenditur vitam. Sunt namque viventia, (h) & horum genera duo, quæ ſentiunt, & quæ non ſentiunt. Porrò inſenſibilibus ſenſibilia præferuntur, atque vtriuſque vita quâ vivitur & ſentitur. Non ſtabunt pariter in gradu uno vita & vivens, multò minùs vita, & quæ ſunt ſine vita. Vita anima eſt vivens quidem, ſed non aliunde quàm ſeipsâ, ac perhoc non tam vivens quàm vita, ut propriè de ea loquamur. Inde eſt quòd infuſa corpori vivificat illud, ut ſit corpus de vitæ præſentia non vita, ſed vivens. Unde liquet, ne vivo quidem corpori id vivere eſſe, quod eſſe; cùm eſſe, & minimè vivere poſſit. Multò minùs quæ vitæ expertia ſunt, adhuc gradum aſſurgunt. Sed nec omne quod vita dicitur, vel eſt, continuò valebit pertingere huc. Eſt pecorum, eſt & arborum vita, ſenſu altera vigens, altera carens. At neutri tamen idem eſſe quod vivere eſt: cum (ut quidem multorum opinio eſt) ante in elementis, quàm vel illa in membris, vel iſta in ramis extiterint. At ſecũdùm hoc cùm deſinũt vivificare, ſimul vivere ceſsãt, ſed non & eſſe. Soluuntur pariter & diſſoluuntur, tanquam non alligatæ tantùm, ſed colligatæ. Neque enim unum ſimplex eſt quæque harum, ſed ex pluribus conſtans: & propterea non redigitur in nihilum, ſed diſſilit in partes, ut & ad ſuum quodque recurrat principium: Verbi causâ aër ad aërem, ignis ad ignem, & reliqua in hunc modum. Nequaquam igitur tali vitæ idem eſſe & vivere eſt, quæ eſt & quando non vivit.

§ III.

Porrò nihil horum (i) quibus non hoc eſſe quod vivere ſit, ad benè beatequè vivendum quandoque proficiet vel emerget: quippe quòd neque ad hunc inferiorem gradum potuit pervenire. Sola quæ in ipſo ſtare cognoſcitur Anima hominis, in eo dignitatis gradu creata eſt vita à Vita, ſimplex à ſimplici,

A 2 immor-

e *Ibidem num.* 4. f *Serm.* 82. *in Cant. num.* 1.

g *Ibidem n.* 2. h *Ibidem n.* 3. i *Ibidem n.* 4.

immortalis ab immortali: ut non ſit longè à ſummo gradu, ubi ſcilicet id eſſe quod beatè vivere eſt, in quo ſolus ſtat beatus & ſolus potens, Rex regum & Dominus Dominantium. Accipit itaquè in ſui conditione Anima etſi non eſſe, poſſe tamen eſſe beata, ſummo proinde gradui quantùm licet appropians, non pertingens tamen. Neque enim vel ipſi (ut ſupra diximus) hoc erit aliquando eſſe quod beatam eſſe, nec quando beata erit. Fatemur ſimilitudinem, æqualitatem renvimus. Verbi causâ, Vita Deus, vita & Anima eſt: ſimilis quidem, ſed diſpar. Porrò ſimilis, quòd vita, quòd ſeipſa vivens, quòd non tantùm vivens, ſed & vivificans: ſicut & ille hæc omnia eſt. Diſpar verò, quantùm à Creante creata. Diſpar, quòd ut niſi creata ab illo non eſſet, ſic niſi ab ipſo vivificata non viveret. Non viveret dico, ſed ſpirituali vita, non naturali. Nã naturali quidẽ etiã quòd non ſpiritualiter vivit, immortaliter vivat neceſſe eſt. At qualis vita, in qua ſatiùs foret nõ naſci, quã non ab ea mori? Mors potiùs eſt, & ideo gravior, quia peccati, non naturæ. Denique mors peccatorum peſſima. Et audi (k) unde *peſſima*. Mala ſiquidem eſt in mundi amiſſione, pejor in carnis ſeparatione, peſſima in vermis ignisquè duplici contritione. Ita ergo (l) quæ ſecundùm carnem vivit Anima, vivens mortua eſt: quippè cui bonum erat omninò non vivere, quàm ſic vivere. A qua nimirum vitali quadam morte minimè unquam reſurget, niſi per Verbum vitæ, imò per Verbum vitam, viventem utique & vivificantem. Aliàs autem (m) immortalis eſt anima, & in hoc nihilominus Verbo ſimilis quidem, ſed non æqualis. Nam intantùm ſuperexcellit immortalitas Deitatis, ut Apoſtolus dicat Deo: *Qui ſolus habet immortalitatem*. Quod ego reor pro eo dictum, quòd ſolus ſit naturâ incommutabilis Deus, qui ait: *Ego Dominus, & non mutor*. Vera namque & integra immortalitas tàm non recipit mutationem, quàm nec finem, quòd omnis mutatio quædam mortis imitatio ſit: omne etenim quod mutatur, dum de uno ad aliud tranſit eſſe, quodammodò neceſſe eſt moriatur quod eſt, ubi eſſe incipiat quod non eſt. Quodſi tot mortes quot mutationes, ubi immortalitas? Et huic vanitati ſubjecta eſt ipſa creatura non volens, ſed propter eum qui ſubjecit eam in ſpe. Attamen immortalis Anima eſt: quoniam cùm ipſa ſibi vita ſit, ſicut non eſt quo cadat à ſe, ſic non eſt quo cadat à vita. Verùm cum conſtet ſuis affectibus mutari eam, agnoſcat ita ſe Deo in immortalitate ſimilem, ut ſciat ſibi deeſſe non modicam immortalitatis partem, ſoli cedens abſolutam perfectamquè immortalitatem, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Non mediocris tamen Animæ dignitas præſenti diſputatione comperta eſt, quæ gemina quadam vicinitate naturæ Verbo appropiare videtur, ſimplicitate eſſentiæ, & perpetuitate vitæ.

§ IV.

Sed adhuc (n) vnum occurrit quod minimè præteribo: nec enim minùs inſignem ſimilemuè minùs Verbo Animam facit, & fortè etiam plùs. Arbitrii libertas hæc eſt, planè Divinum quiddam præfulgens in Anima tanquam gemma in auro. Ex hac nempe ineſt illi inter bonum quidem & malum, nec non inter vitam & mortem, ſed & nihilominus inter lucem & tenebras & cognitio judicii, & optio eligendi; & ſi qua ſunt alia quæ ſimiliter circa animi habitum ſeſe è regione reſpicere videantur, nihilominus inter ipſa cenſorius quidam arbiter is Animæ oculus dijudicat & diſcernit: ſicut arbiter in diſcernendo, ita in eligendo liber. Unde & liberum nominatur arbitrium, quòd liceat verſari in his pro arbitrio voluntatis. Inde homo ad promerendum potens. Omne etenim quod feceris bonũ malumvè, quod quidem non facere liberum ſi, meritò ad meritum reputatur. Et ut meritò laudatur, non is tantùm qui potuit facere mala & non fecit, ſed qui & potuit non facere bona & fecit: ita malo non caret merito tàm is qui potuit non facere mala & fecit, quàm qui potuit facere bona & non fecit. Ubi autem non eſt libertas, nec meritum. Propterea quæ ſunt carentia ratione animalia, nihil merentur: quia ſicut deliberatione, ita & libertate carent. Senſu aguntur, feruntur impetu, rapiuntur appetitu. Neque enim judicium habent quo ſe dijudicent ſive regant, ſed ne inſtrumentum quidem judicii, ideſt rationem habent: inde eſt quòd non judicantur, quia non judicant. Quanam quippè ratione ab his exigatur ratio, quam non acceperunt? Hanc vim (o) à natura ſolus homo non patitur, & ideo ſolus inter animantia liber. Et tamen interveniente peccato patitur quandam vim & ipſe, ſed à voluntate, non à natura, ut ne ſic quidem ingenita libertate privetur. Quod enim voluntarum, & liberum. Et quidem peccato factum eſt, ut corpus quod corrumpitur aggravet animam, ſed amore, non mole. Nam quòd ſurgere Anima per ſe jam non poteſt quæ per ſe cadere potuit, voluntas in cauſa eſt, quæ corrupti corporis vitiato ac vitioſo amore langueſcens & jacens, amorem pariter juſtitiæ non admittit. Ita neſcio quo pravo & miro modo ipſa ſibi voluntas, peccato quidem in deterius mutata, neceſſitatem facit, ut nec neceſſitas cùm voluntaria ſit, excuſare valeat voluntatem, nec voluntas cùm ſit illecta, excludere neceſſitatem. Eſt enim neceſſitas hæc quodammodò voluntaria. Eſt favorabilis vis quædam, premendo blandiens, & blandiendo premens: unde ſeſe rea voluntas, ubi ſemel peccato conſenſerit, nec excutere jam per ſe, nec excuſare tamen ullatenus de ratione queat. Inde querula illa vox veluti gementis ſub onere neceſſitatis hujus; Domine (inquit Eſaias) vim patior, reſponde pro me. Sed rursùs ſciens quòd non juſtè cauſaret adversùs Dominum, cùm voluntas ſua ipſius potiùs in cauſa foret, attende quid ſecutus intulerit: Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi, cùm ipſe fecerim? Premebatur jugo, non alio tamen quàm voluntariæ cujuſdam ſervitutis, & erat pro ſervitute quidem miſerabilis, ſed pro voluntate inexcuſabilis. Voluntas enim eſt quæ ſe cùm eſſet libera, ſervam fecit peccati, peccato aſſentiendo: Voluntas nihilominus eſt, quæ ſe ſub peccato tenet voluntariè ſerviendo. Unde dicitur:

Qui

k *Epiſt. 150. n. 2.* l *Serm. 81. in Cant. n. 4.* m *Ibidem n. 5.* n *Ibidem num. 6.*

o *Ibidem num. 7. & 8.*

Digitized by Google

Qui facit peccatum, ſervus eſt peccati. Propterea cùm peccavit (peccavit autem cùm peccato obedire decrevit) ſervam ſe fecit. Sed ſit libera, ſi non adhuc facit. Facit autem in eadem ſervitute ſe retinens. Neque enim non volens voluntas tenetur: voluntas enim eſt. Ergo quia volens, ſervam ſeipſam fecit: nonmodò fecit, ſed facit. Meritò proinde (quod ſepè memorandum eſt) quis reſpondebit illi cùm ipſa fecerit, ipſa & facit? Et hoc vobis (p) liquidò apparere jam arbitror, Animam pro ingenita atque ingenua ſimilitudine (quæ in ſimplicitate, immortalitate, & libertate tam eximiè claret) non parvam cum Verbo habere affinitatem, Sponſo Eccleſiæ Ieſu Chriſto Domino noſtro.

§ V.

Adverte homo (q) quia Deo conjunctus es, & non ſis ingratus. Fecit enim te, ut dictum eſt (r) ad imaginem ſuam & ſimilitudinem. *Ad imaginem*, ut haberes memoriam, intellectum, diſcretionem, & cætera naturalia: ad *ſimilitudinem*, ut haberes innocentiam, juſtitiam, & alia gratuita: ad imaginem & cognitionem Veritatis, ad ſimilitudinem in amore Virtutis. Vel certè factus es ad *imaginem* Dei, collatis tibi omnibus iſtis: ad *ſimilitudinem* ſecundùm eſſentiam Deitatis factus es immortalis & indiviſibilis. Deniq:(s) creationem hominis Creator rerum ſumma dignitate commendans: Faciamus, inquit, hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. Reverendum revera privilegium, nec ulli traditum creaturæ. Creatur illa ſublimior numeroſitas Angelorum, & elementorum omnium ordinatur variata connexio, ſed Omnipotentis præſentia tantum opus teciturnitate alta proſpectat. Ut verò venitur ad hominem, & nobilis creatura creari diſponitur, accingit ſe Trinitas ad creandum:& conſilium accipit Sapientia, ut creaturæ dignitas Creatoris privilegio clara eſſe monſtretur. Hinc eſt (t) quòd cùm Trinitas Deus hominem crearet ad imaginem ſuam, quandam in eo formavit trinitatis ſimilitudinem, in qua & imago Trinitatis Creatricis reluceret,& per quam novus ille Mundi Incola,ſimili naturaliter ad ſimile recurrente, principio ſuo, Creatori ſuo indiſſolubiliter inhæreret, ſi vellet: ne multiplici creaturarum varietate illecta, abſtracta, diſtracta, creata illa trinitas inferior à Summæ Creatricis unitate recederet. Etenim cùm in faciem novi hominis ſpiraculum *Vitæ*, *ſpiritualem vim*, ideſt, intellectualem, quod ſonat ſpiratio & ſpiraculum; & *vitalem*, ideſt, *animalem*, quod ſonat nomen vitæ, infudit, & infundendo creavit: in ejus quaſi quadam arce vim memorialem collocavit, ut Creatoris ſemper potentiam & bonitatem memoraret: ſtatimquè & ſine aliquo moræ interſtitio, Memoria de ſe genuit Rationem: & Memoria & Ratio de ſe protulerunt Voluntatem. *Memoria* quippe habet & continet quò tendendum ſit: *Ratio* quid tenendum ſit: Voluntas tendit. Et hæc tria unum quiddam ſunt, ſed tres illæ efficaciæ, ſicut in illa Summa Trinitate una eſt ſubſtantia, tres perſonæ. In qua Trinitate ſicut Pater eſt genitor, Filius genitus, & ab utroque Spiritus Sanctus procedens; ſic ex Memoria Ratio gignitur, ex Memoria & Ratione Voluntas procedit. Ut ergo Deo inhæreret creata in homine rationalis Anima, memoriam ſibi vendicat Pater, rationem Filius, Voluntatem ab utroque procedentem, ab utroque procedens Spiritus Sanctus. Ecce (v) quibus orta natalibus voluntas, cujus nativitatis, cujus adoptionis, cujus dignitatis, cujus nobilitatis. Quæ cùm præveniente & cooperante gratia Spiritui ipſi Sancto (qui Patris & Filii amor eſt & voluntas) bono ſui aſſenſu incipit inhærere: & vehementer incipit velle quod Deus uvlt, & quod volendum Memoria ſuggerit & Ratio: & vehementer volendo efficitur amor. Nihil enim aliud eſt amor, quàm vehemens in bono voluntas: per ſe enim voluntas ſimplex eſt affectus, ſic anima rationali indutus, ut ſit capax tàm boni quàm mali, bono replendus cùm adiuvatur à gratia; malo, cùm ſibi dimiſſus deficit in ſemetipſo. Ne enim à Creatore aliquid Animæ deeſſet humanæ, libera in utramuis partem data eſt ei voluntas: quæ cùm adiuvanti concordat gratiæ, virtutis accipit profectum & nomen, & amor efficitur: cùm ſibi dimiſſa ſeipsâ ſecundùm ſeipſam frui uvlt, ſui in ſeipſa patitur defectum: & quot habet vitia, tot vitiorum ſortitur nomina, cupiditatis, avaritiæ, luxuriæ, & alia hujuſmodi. Quærat denique homo (x) eminentiora bona ſua in ea parte ſui quà præeminet ſibi, (hoc eſt, in Anima) quæ ſunt dignitas, ſcientia, virtus. *Dignitatem* in homine liberum arbitrium dico: in quo ei nimirùm datũ eſt cæteris non ſolùm præeminere, ſed & præſidere animantibus. *Scientiam* verò, quâ eandem in ſe dignitatem agnoſcat, non à ſe tamen. Porrò *Virtutem*, quâ ſubinde ipſum à quo eſt, & inquirat non ſegniter, & teneat fortiter cùm invenerit. Itaque (y) geminum unum quodque trium horum apparet. *Dignitatem* ſiquidem demonſtrat humanam, non ſolùm naturæ prærogativa, ſed & potentia dominatûs: quòd terror hominis ſuper cuncta animantia terræ imminere decernitur. *Scientia* quoque duplex erit, ſi hanc ipſam dignitatem, vel aliud quodque bonum in nobis, & nobis ineſſe, & a nobis non eſſe noverimus. Porrò *Virtus* & ipſa æquè bifaria cognoſcetur, ſi Auctorem conſequenter inquirimus, inventoquè inſeparabiliter inhæremus. Dignitas ergo ſine ſcientia non prodeſt, illa verò etiam obeſt, ſi virtus defuerit: quod utrumque ratio declarat ſubjecta. Habere enim quod habere te neſcias, quam gloriam habet? Porrò noſſe quod habeas, ſed quia à te non habeas ignorare, habet gloriam, ſed non apud Deum. Apud ſe autem glorianti dicitur ab Apoſtulo: Quid habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? Non ait ſimpliciter, *quid gloriaris*, ſed addit? *quaſi non acceperis*: ut adſerat reprehenſibilem non qui in habitis, ſed qui tanquam in non acceptis gloriatur. Meritò vana gloria nuncupatur hujuſmodi, veritatis nimirùm ſolido carens fundamento. Veram enim gloriam ab hac ita diſcernit idem Apoſtulus: Qui gloriatur, ait, in Domino glorietur: hoc eſt, in veritate. Veritas quippe Dominus eſt. Vtrumque ergo ſcias neceſſe eſt, & quid ſis, & quod

p *Ibid.* 11. q *Ser. 3. in Vigil. nativit. Dom. n. 8.* r *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 1.* s *Ser. de S. Io: Bapt n. 10. tom. 6. pag. 748.* t *lib. 2. de amore Dei cap. 2. n. 3. tom. 5. pag. 499.*

v *Ibid. n. 4.* x *Tract. de diligen. Deo cap. 2. n. 2.* y *Ibid. n. 3. & 4.*

& quòd à te ipſo non ſis: ne aut omnino videlicet non glorieris, aut omnino videlicet non glorieris, aut inaniter glorieris Cæterũ.(z)verè poſſumus gloriari, quòd tantũ habemus Patrē, quòd Majeſtati ineffabili cura eſt de nobis. Unde & Propheta: Domine, inquit, quid eſt homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? Itaque qui gloriatur, jam non in meritis ſuis glorietur. Quid enim habet quod non acceperit? Si autem accepit, quid gloriatur quaſi non acceperit? In eo ergo à quo accepit, glorietur, non quaſi ipſe magnus ſit, ſed quia magnificet eum Deus: hoc eſt, ut in illis quæ acceperit, non quaſi ea non acceperit, ſed quaſi qui ea acceperit, glorietur. Neque enim ait Apoſtolus, ſi autem accepiſti, quid gloriaris? ſed quid gloriaris, inquit, quaſi non acceperis? vt non prohibeat, ſed doceat gloriari. Quamobrem (a) cum duabus iſtis, Dignitate atque Sapientia, opus eſt & Virtute, quæ utriuſque fructus eſt: per quam ille inquiritur ac tenetur, qui omnium Auctor & dator meritò glorificetur de omnibus. Alioquin ſciens & non faciens digna, multis vapulabit. Quare? Utique quia noluit intelligere ut bene ageret: magis autem iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo, dum de bonis quæ à ſe non eſſe ex ſcientiæ dono certiſſimè comperit, boni Domini gloriam ſeruvs impius captare ſibi, imo & raptare molitur. Liquet igitur & abſque Scientia Dignitatem eſſe omninò inutilem, & Scientiam abſque Virtute damnabilem. Verùm homo virtutis (cui nec damnoſa Scientia, nec infructuoſa Dignitas manet) clamat Deo, & ingenuè confitetur inquiens: Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini da gloriam. Hoc eſt: Nil nobis, ô Demine, de ſcientia, nil nobis de dignitate tribuimus, ſed tuo totum (à quo totum eſt) Nomini deputamus.

CAPUT II.

De Creatione hominis ex limo terræ.

Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ: & factus eſt homo in animam viventem *Gen.* 2.

1 *Demonſtratur mira bonitas Dei, tàm in Creatione hominis*, 2. *quàm in ejus conſervatione*. 3. *Proponitur nobis doctrina videndi ſive contemplandi Deum in Creaturis hujus mundi*.

§ I.

MAgna (a) opera Domini, ait Propheta David. Magna quidem omnia opera ejus, ſiquidem magnus & ipſe: ſed ad nos maximè ſpectant, quæ in eis maxima eſſe videntur. Hinc eſt quod pſallit idem Propheta, dicens: *Magnificavit Dominus facere nobiſcum*. Nam in opere conditionis noſtræ de limo plaſmavit hominem Deus, & inſpiravit in faciem ejus ſpiritum vitæ. Qualis artifex, qualis vnitor rerum, ad cujus nutum ſic conglutinantur ſibi limus terræ, & ſpiritus vitæ? Limus quidem jam ante creatus erat, quando in principio creavit Deus cęlum, & terram. At ſpiritus ſanè non communem, ſed propriam habet conditionem, nec in maſſa creatur, ſed ſingulari quadam excellentia inſpiratur. Agnoſce ô homo dignatem tuam, agnoſce gloriam conditionis humanæ. Eſt enim tibi cum Mundo corpus, ſic enim decet eum qui conſtitutus eſt ſuper univerſam hujus creaturæ corporeæ molem, aliqua ei ſimilari ex parte. Sed eſt tibi etiam ſublimius aliquid, nec omninò comparandus es cæteris creaturis. Compacta, & confæderata ſunt in te caro & anima: illa plaſmata, hæc inſpirata. Sed (b) cujus intereſt hæc commixtio? Cui hac unione præſtatur? Etenim juxta ſapientiam filiorum hujus ſæculi, ubi ſociantur ſummis inferiora, qui prævalent poteſtatem habent, & humilioribus utuntur pro libitu ſuo. Conculcat fortior minùs fortem, ridet ſapiens indoctum, ſimplicem fallit aſtutus, potens deſpicit imbecillem. Non ſic in opere tuo Deus, non ſic in tua commixtione: non ad hoc ſociaſti ſpiritum limo, ſublimen humili, dignam & excellentem creaturam abjectæ & inutili maſſæ. Quis non videat quantum corpori præſtet Anima? Ab anima enim pulchritudo, ab anima incrementum, ab anima claritatis viſus, & ſonus vocis. Denique ſenſus omnis ab anima eſt. Charitatem mihi conjunctio iſta commendat, charitatem in hac ipſa conditionis propriæ pagina lego. Charitatem in ipſo ſtatim principio non ſolùm prædicat, ſed ingerit mihi manus benigniſſima Creatoris. Agamus gratias (c) Factori noſtro: ſiquidem ipſe fecit nos, & non ipſi nos. Parumnè videtur tibi iſtud, quia te fecit? Cogita qualem te fecit. Nempe etiam ſecundùm corpus egregiam Creaturam, ſed ſecundùm Animam magis, ut-pote imagine Creatoris inſignem, rationis participem, capacem beatitudinis ſempiternæ. Porrò ſecundùm ambo ſimul præ cæteris creaturis maximè admirandum, cohærentem ſibi incomprehenſibili artificio, inveſtigabili ſapientia conditoris. Et priùs quidem te cum cæteris (d) & inter cætera creavit, non ſine magna prærogativa dignitatis. Dixit enim de omnibus, & facta ſunt. Itaque tam magnum hoc donum eſt (e), quàm magna res homo, Sed quàm gratuitum putas? Planum eſt, quia nihil ante promervit, qui penitùs nihil fuit. An poſtea ſperabatur gratiam retributurus Auctori? Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorũ non eges. Non igitur neceſſariam retributurus gratiam ei qui ſic per omnia ſibi ſufficit, ſed devotas relaturus gratias ei qui ſic meruit, ſperabatur. Quidni gratias agat? Si quis oculorum lumen, ſi quis uſum aurium, ſi quis narium, ſi quis manuum, ſi quis pedem tibi præpeditum aliquo modo reparaſſe videretur, ſi quis ſopitam quavis occaſione excitaſſet in te rationem; quis non alius tibi vehementiſſimè ſuccenſeret, ſi quando fortè beneficii hujus immemorem, aut benefactori deprehendiſſet ingratum? Enim verò Dominus Deus tuus, ipſa etiam tibi inſtrumenta largitus, ex nihilo fecit hæc omnia. Nec

z *Ser. 7. ini. dis n. 3.* a *Tract. de diligen. Deo cap. 2. n. 5.* a *Ser. 2. in nat. Dom. n. 1.*

b *Ibidem n. 2.* c *Ser. 14. ſup. Pſal. 90. n. 1.* d *Ser. 19. diverſ. n. 4.* e *Ser. 14. ſup. Pſal. 90. n. 1.*

Digitized by Google

Necmodò fecit, ſed & compegit etiam & formavit, ac ſuo quoque illuſtravit officio. Et primò quidem (f) intuere creationem, poſitionem, & diſpoſitionem rerum, quanta ſit videlicet in creatione Potentia, quanta in poſitione Sapientia, in compoſitione quanta benignitas. In creatione vide quàm multa & quàm magna potenter creata ſunt: in poſitione quàm ſapienter cuncta locata ſunt: in compoſitione quàm benignè ſuprema & infima connexa ſunt, tam amabili quàm admirabili charitate. Huic enim limo terreno vim vitalem miſcuit, vt in arboribus, unde ſurgit venuſtas in foliis, in floribus pulchritudo, ſapor in fructibus & medicina. Nec hoc contentus, adjecit etiam vim ſenſibilem limo noſtro, ut in pecoribus, quòd non ſolùm vitam habeant, ſed & ſentiant, quinque partita ſenſificatione vigentes. Addidit adhuc honorare limum noſtrum, & ei vim rationalem immiſit, ut in hominibus: qui non ſolùm vivunt, ſentiunt, ſed & diſcernunt inter commodum & incommodum, inter bonum & malum, inter verum & falſum. Non ſine cauſa dictum eſt (g) hominem plaſmatum non de terra qualibet, ſed de limo. Vide enim quàm limoſum ſit corpus, quòd ipſi quoque ſpiritui tam fortiter & penè indiſſolubiliter in hæret, ut vix cum multa afflictione poſſit aliquando ſeparari. Time ô homo (h) quòd in morte ſeparandus es à bonis omnibus hujus corporis, & tam dulce carnis & animæ vinculum amariſſimo ſecandum divortio erit. Adverte homo (i) quia limus es, & non ſis ſuperbus,

§ II.

Porrò (k) nè hoc quidem licet maximo Deus contentus eſt munere, qui dedit ut eſſes qui ante non fueras, adjecit etiam unde ſubſiſteres, qui jam eras Nec minùs liberaliter hoc, quàm illud mirabiliter eſt operatus. Faciamus (inquit) hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. Quid verò poſtea? Et præſit piſcibus Maris, & beſtiis terræ. &c. Nam & cæleſtia ſeſe elementa in uſus creaſſe tuos, ante docuerat. Nempe facta memorantur ut eſſent in ſigna, & tempora, & dies & annos. Cui putas? Nulli utique niſi tibi. Cæteræ ſiquidem omnes creaturæ aut in nullo egẽt his omnibus, aut non intelligũt ea. Quàm copioſus in ſecundo hoc beneficio Deus, quàm liberaliſſimus fuit? Quanta enim largitus eſt ad ſuſtentationem, quanta ad eruditionem, quanta etiam ad delectationem. Verùm hæc duo gratis, & dupliciter gratis fecit. Quid dico dupliciter gratis? Sine merito tuo, ſine labore ſuo. Nempe dixit, & facta ſunt. An idcircò minùs devotus, minùs obnoxius, minùs gratus es, quòd hæc quidem ſicut pro nihilo, ita de nihilo fecit? Perverſi cordis eſt occaſiones ingratitudinis veſtigare. Nemo id facit, niſi qui etiam gratis eſſet ingratus. Puto enim neutrum tibi propterea minùs utile, quàm quod præſtanti minimè difficile fuit. Alioquin ſi fortè quod ei laborioſum, tibi magis commodum ducis, ex teipſo tidi judicium hoc: nec te alibi illud putem quàm apud te didiciſſe. Sic præſtares libentiùs ipſe fratri tuo abſque incõmodo tuo. Verùm etſi gratis præſtare velles, nolles tamen ut hanc tibi ille prætenderet ingratitudinis cauſam. Denique (l) omnis creatura propter te facta eſt: *Cælum*, ut eſſet tibi patria, & delecteris in aſpectu pulchritudinis ejus: *Terra*, ut delectabiles & pulcherrimos ferret tibi fructus: *Solem & Lunam* & cætera ſydera tibi fecit lucentia. *Dominium* dedit tibi ſuper volucres Cæli, & beſtias agri, piſces Maris, ut omnibus his ad libitum tuum dominareris. Quod ſi (m) infideles hæc latent, Deo tamen in proptu eſt ingratos confundere ſuper innumeris beneficiis ſuis, humano nimirum & uſui præſtitis, & ſenſui manifeſtis. Nempe quis alius adminiſtrat cibum omni veſcenti, cernenti lucem, ſpiranti flatum? Sed ſtultum eſt velle modò enumerare, quæ innumera eſſe non longè ante præfatus ſum: ſatis eſt ad exemplum præcipua protuliſſe, Panem, Solem, & Aerem. Præcipua dico, non quia excellentiora, ſed quia neceſſaria ſunt, quippe corporis. Quis vel infedelis (n) ignoret ſuo corpori non ab alio in hac mortali vita ſupradicta illa neceſſaria miniſtrari, unde videlicet ſubſiſtat, unde videat, unde ſpiret; quàm ab illo qui dat eſcam omni carni, qui Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos? Quis item vel impius putet alium ejus quæ in Anima ſplendet humanæ dignitatis Auctorem, præter illum ipſum qui Geneſi loquitur: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram? Quis alium ſcientiæ largitorem exiſtimet, niſi æquè ipſum qui docet hominem ſcientiam? Quis rursùm munus ſibi aliunde virtutis aut putet datum, aut ſperet dandum, quàm de manu itidem Domini Virtutum? Ego (o) Deum meum teneo vitæ meæ non ſolùm gratuitum largitorem, largiſſimum adminiſtratorem, pium conſolatorem, ſollicitum gubernatorem: ſed inſuper etiam copioſiſſimum redemptorem, æternum conſervatorem, ditatorem, glorificatorem. Eia igitur, Fratres (p) cogitemus ſuper nos & in nos opera Trinitatis ab initio mundi uſque ad finem, & videamus quàm ſollicita fuerit illa Majeſtas, cui adminiſtratio pariter & gubernatio ſæculorum incumbit, nè nos perderet in æternum. Et potenter quidem omnia fecerat, & ſapienter omnia gubernabat, & utrarumque rerum tàm potentiæ quàm ſapientiæ ſigna manifeſtiſſima tenebantur in creatione & conſervatione machinæ mundialis. Et bonitas quidem in Deo erat, & bonitas multa nimis, ſed latebat in corde Patris cumulanda qandoque ſuper genus filiorum Adam tempore opportuno. Tria quoque (q) in magno hujus mundi opere cogitare debemus, videlicet quid ſit, quomodo ſit, ad quid ſit conſtitutus. Et in *eſſe* quidem rerum inæſtimabilis *Potentia* commendatur, quòd tàm multa, tàm magna, tàm multipliciter, tàm magnificè ſunt creata. Sanè in *modo* ipſa *Sapientia* ſingularis elucet, quòd hæc quidem ſursùm, hæc verò deorſum, hæc in medio ordinatiſſimè ſint locata. Si verò *ad quid* factus ſit mediteris, occurrit tam utilis begnitas, tam benigna utilitas, quæ etiam ingratiſſimos quoſque multitudine & magnitudine bene-

f *Ser. 3. in Vig. Nat. Dom. n. 8.* g *Ser. 31. int. div. n. 2.* h *Ser. 12. int. div. n. 4.* i *Ser. 3. in vigil. nativit Dom. n. 8.* k *Ser. 14. ſup. Pſal. 90. n. 2.*

l *tract. de 3. præcip. myſt. cap. 1. n. 4.* m *tract. de diligen. Deo cap. 2. n. 2.* n *Ibidem n. 6.* o *ibidem cap. 5. n. 14.* p *Ser. 2. in die Pent. n. 2.* q *Ser. 3. in die Pen. n. 3.*

beneficiorum poſſit obruere. Potentiſſimè ſiquidem ex nihilo omnia, ſapientiſſimè pulchra, benigniſſimè utilia ſunt creata. Veruntamen & fuiſſe novimus ab initio, & adhuc multos eſſe videmus in filiis hominum, qui in bonis inferioribus ſenſibilis Mundi hujus tota ſenſualitate depreſſi, totos ſe dederunt his quæ facta ſunt, quonammodo, vel ad quid facta ſint negligentes. Quia iſtos niſi carnales dicamus? Pauciſſimos eſſe jam arbitror: legimus tamen nonnullos quandoque fuiſſe, quibus ſummum ſtudium fuit, atque unica ſollicitudo, modum & ordinem inveſtigare factorum, adeo ut plerique non modò utilitatem rerum perquirere diſmulaverint, ſed & ipſas magnanimiter ſpreverint, cibo parviſſimo viliſſimoquè contenti. Ipſi quidem ſeſe Philophos vocant, ſed à nobis curioſi & vani rectiùs appellantur. Vtriſque igitur (r) ſucceſſerunt Viri prudentiores utriſque, qui nimirum & quæ facta ſunt, & quomodo facta ſunt tranſilientes, intenderunt aciem mentis, ut ad quid facta ſunt, viderent. Nec latuit eos quoniam omnia propter ſemetipſum fecit Deus, omnia propter ſuos: aliter tamen propter ſe, aliter propter ſuos. In eo quippe quod dicitur, *omnia propter ſe*, præveniens cammendatur origo; in eo autem quod dicitur, *omnia propter ſuos*, magis exprimitur fructus ſequens. Omnia fecit propter ſemetipſum, gratuita videlicet bonitate: omnia propter electos ſuos, pro eorum ſcilicet vtilitate, ut illa quidem efficiens cauſa ſit, hæc finis. Hi ſunt ſpirituales Viri, ſic utentes hoc mundo tanquam nòn utentes, ſed in ſimplicitate cordis ſui quærentes Deum, nè illud quidem magnopere veſtigantes, quonammodo mundialis hæc machina volveretur: primi voluptate, ſecundi vanitate, tertii veritate impleti. Sunt multa genera contemplationis (s) quæ tamen omnia, vel ad Dei potentiam, vel ſapientam, vel benignitatem pertinere noſcuntur. Nam ſi cogitetur Deus res ſpectu omniũ ut cauſa, quorundam ut ſint, quorundã autem ut rationales, ac per hoc ſapientiæ capaces ſint, multorumquè ut beati ſint: primum illud *Pontentiæ*, alterum *Sapientiæ*, ultimum adſcribitur *Bonitati*. *Potentiæ* quippe eſt, quòd ſine ipſo nulla creatura ſubſiſtit: *Sapientiæ*, quòd ſine ipſo nulla doctrina inſtruit: *Bonitatis*, quòd ſine ipſo nullius rei uſus, expedit. Apud ipſum ſecura ſunt omnia, cùm nihil ſit, quo ejus turbari poſſit Potentia. In ipſo certa ſunt omnia, cujus non poteſt falli Sapientia. Ex ipſo recta ſunt omnia, cujus naturam nulla poteſt depravare malitia. Ergo in rerum creatione contemplemur Dei Potentiam, in forma Sapientiam, Bonitatem in uſu. Quàm verò congruè (t) ſuis quæque gradibus ſibiquè competentibus diſpoſuit Deus. Summam rerum tenet ipſe qui Summus eſt, ipſe ſupra quem nihil eſt, ultra quem nihil. Porrò Angelos Sanctos non in ſummo quidem poſuit, ſed in tuto: quippe ei qui in ſummo ſtat viciniùs adhærentes, ac proinde confirmatos virtute ex alto. Nam homines quidem nec in ſummo, nec in tuto ſunt, ſed in cauto. Denique & in ſolido ſunt, ideſt, in terra habentes locum imum, ſed non infimum, unde & poſſibile & neceſſe ſit, ut ſibi caveant. Dæmones autem in pendulo hujus aëris vagi ventoſiquè vagantur.

§ III.

Sublimior iſte præſentium (x) ac dignior uſus rerum eſt, cùm iuxta ſapientiam Pauli, Inuiſibilia Dei à creatura mundi per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur. Sanè hac ſcala Ciues Cæleſtes non egent, ſed exules homines. Quod vidit ipſe hujus ſententiæ auctor, qui cùm diceret inviſibilia per viſibilia conſpici, ſignater poſuit, à *creatura mundi*. Et verè quid opus ſcalis tenenti jam ſolium? Creatura cæli illa eſt, præſtò habens per quod potiùs iſta intueatur. Videt Verbum, & in Verbo facta per Verbum. Nec opus habet ex his quæ facta ſunt, Factoris notitiam mendicare. Porrò (y) jam præſentibus non aliud eſt videre ſicuti eſt, quàm eſſe ſicuti eſt, & aliqua diſſimilitudine non confundi. Interim verò tanta hæc formarum varietas, atque numeroſitas ſpecierum in rebus conditis, quid niſi quidam ſunt radii Deitatis, monſtrantes quidem quia verè ſit à quo ſunt, uon tamen quid ſit prorsùs diffinientes? Deus (z) qui ubique æqualiter totus eſt per ſuam ſimplicem ſubſtantiam, aliter tamen in rationabilibus creaturis quàm in cæteris; & ipſarum aliter in bonis, quàm in malis eſt per efficaciam. Ita ſanè eſt in irrationalibus creaturis, ut tamen non capiatur ab ipſis. A rationalibus autem omnibus quidem capi poteſt per cognitionem, ſed à bonis tantùm capitur etiam per amorem. Cùm autem (a) de eo quem non vides, cætera vides, ſcis indubitanter exiſtere quem oportet inquirere, ut inquirentem non fraudet gratia, negligentem ignorantia non excuſet. Verùm hoc genus videndi commune. In promptu enim eſt juxta Apoſtolum omni utenti ratione, Inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpicere. Ipſa ſi quidem (b) quæ facta ſunt, ideſt corporalia & viſibilia iſta, non niſi per corporis inſtrumentum ſenſa in noſtram notitiam veniunt. Habet enim neceſſarium corpus ſpiritualis Creatura quæ nos ſumus, ſine quo nimirum nequaquam illam ſcientiam aſſequitur, quam ſolam accepit gradum ad ea de quorum ſit cognitione beata. Cognitio quidem (c) illa omnino adhuc nobis incognita eſt, mirabilis facta eſt, confortata eſt, ut non poſſimus ad eam. At verò quemadmodùm in creaturis videndus ſit, poſſumus aliquatenus intelligere, nimirum cùm & modò videatur in ipſis: unde & Philoſophi (Apoſtolo teſte) per ea quæ facta ſunt, Dei inviſibilia conſpexère. Verùm quãtumcunque proficiat quis intelligendo conſpicere, quàm potentiſſimè, quàm prudentiſſimè, quàm benigniſſimè Majeſtas æterna omnia fecerit, cuncta regat, nunc creat omnia, nunc regat, ordinet univerſa: prorsùs modicum ab eo quod eſt comprehendit. Nam (d) perfecta Trinitatis cognitio, vita æterna eſt. Nunc autem ex parte cognoſcimus, reliqua credimus, quæ minimè ſufficimus comprehendere. Et de Patre quidem novi creationem, clamantibus creaturis:

Ipſe

r *Ibidem num.* 4. s *tractat. de Ieſu puer. duoden.* 26 *tom. n.*6 *p.* 644 t *Ser.* 11 *Sup. Pſal* 90 *num.* 13.

x *lib.* 5. *de conſiderat. cap* 1 *num.* 1. y *ſerm.* 31. *in cant. num.* 3. z *ſerm.* 3. *ſuper miſſus num.* 4. a *ſer.* 31. *in cantic. num.* 2. b *Serm.* 5. *in cant. num,* 1. c *Ser.* 4. *de omn. ſanct. num.* 5. d *Ser.* 1. *in die Pent. num.* 1.

Digitized by Google

Ipſe fecit nos, & non ipſi nos. Inviſibilia enim Dei à creatura mundi per ea quæ facta ſunt, intellecta cōſpiciuntur. Eſt utique (e) velut cōmunis quidam liber & catenâ alligatus (ut aſſolet) ſenſibilis Mundus iſte, ut in eo ſapientiam Dei legat quicunque voluerit. Erit tamen cùm cælum plicabitur ſicut liber, in quo utique deinceps legere habeat neceſſe, quoniam erunt omnes docibiles Dei: & quemadmodum creatura Cæli, ſic & creatura Mundi jam non per ſpeculum & in ænigmate, ſed facie ad faciem Deum videbit, & ſapientiam ejus ad liquidum contemplabitur in ſeipſa. Interim verò opus habet humana Anima velut quodam vehiculo creaturæ, ut ad cognitionem Creatoris aſſurgat: cùm è contra longè beatiùs perfectiùſquè Angelica natura in Creatore notitiam habeat creaturæ. Ad quam nimirùm excellentiam licet ad modicum rapta fuiſſe videtur Anima illa beata (*S. P. Benedicti*) quæ collectum ſub uno Solis radio mundum univerſum conſpexit. De quo miraculo Beatus Papa Gregorius in libro ſecundo Dialogorum ſcribens: *Videnti*, inquit, *Creatorem, anguſta eſt omnis Creatura*. Felices proinde qui ſatiantur ex adipe frumenti, nec opus habent ſugere mel de petra, oleumquè de ſaxo duriſſimo, qui videlicet inviſibilia Dei non in inviſibilibus rimādo perquirant, ſed in ipſis ad liquidum intellecta conſpiciunt. Verùm ut jam diximus, Angelicæ felicitatis illud eſt, non fragilitatis humanæ. Quæramus igitur per ea ſaltem quæ facta ſunt, intellectum inviſibilium Dei: quæ ſi in cæteris creaturis intellecta conſpicit Anima, neceſſe eſt ut longè ampliùs conſpiciat, & intelligat multò ſubtiliùs in creatura quæ facta eſt ad imaginem Creatoris, hoc eſt in ſeipſa. Et quia nos (f) ex anima & corpore conſiſtimus, juxta vocem Apoſtoli: ab animali parte, ideſt, à bonis corporis incipiamus, ut non ſit prius quod ſpirituale eſt, ſed quod animale. Sunt autem omnia bona corporis, & quæ ei ſolummodò debeamus, ſanitas. Nihil autem ei ultrà dandum eſt vel quærendum, ſed hoc termino ligandum & frænandum eſt, cùm fructus ejus nullus ſit, & mors ſit finis illius. Sed hìc fovea eſt, quæ nolo vos lateat. Inſidiatur enim voluptas ſanitati, & tam ſubtili malignitate proſequitur, ut vix eam quis vel poſſit cavere vel noverit. Quodſi voluptati ſervitur non ſanitati, hoc jam de natura non eſt, ſed ſub natura, quæ morti manus dat, cùm magiſtram conſtituit voluptatem. Inde etiam eſt, quòd multi ad tam beſtiales & rebelles impetus deſcenderunt, vel (ut dicam veriùs) ceciderunt, ut voluptatem præferant ſanitati, & illis ipſis ſæpiſſimè volutentur, quæ ſciunt difficiles & acutiſſimas ſubſequi paſſiones. Sicut autem corporis natura eſt ſanitas, ita cordis natura eſt puritas: quia turbato oculo non videbitur Deus: & cor humanum ad hoc factum eſt, ut ſuum videat Creatorem. Si verò ſanitati corporis ſolicita eſt providenda cuſtodia, puritati cordis tantò ſolicitior eſt impendenda, quantò pars iſta dignior illâ eſſe convincitur.

CAPUT. III.

De mirabili felicitate primi hominis, ac ejus infelicitate miſerabili, quam promeruit pro tranſgreſſione præcepti Divini.

Plantaverat Dominus Deus paradiſum voluptatis à principio: in quo poſuit hominem quem formaverat, ut operaretur & cuſtodiret illum. Præcepitquè ei dicens: Ex omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas *Gen.* 2.

1. *Felicitas primi hominis Adam poſiti in Paradiſo erat, ut haberet actionem ſine paſſione, contemplationem ſine labore.* 2. *Infelicitas tunc ipſi ſucceſſit, dum gratiam contemplationis Divinæ peccando amiſit.* 3. *Adam per inobedientiam tranſgreſſus eſt præceptum Dei, comedens fructum de ligno vetito.*

§ I.

TEſtantur ſacræ literæ (a) in paradiſo olim poſitum primum hominem, ut operaretur & cuſtodiret illum. Operaretur delectabiliter (b) cuſtodiret fideliter & ſibi & poſteris ſuis. Erat (c) quādo in actione & meditatione poſitus erat homo, ſine paſſione habens actionē, habens etiā ſine labore meditationem. Dico autē quādo poſitus eſt in paradiſum, ut operaretur & cuſtodiret. Verùm hinc quoque ſi non caderet, erat aliquando promovendus, ut ſola jam frueretur Contemplatione: ſicut & ex hoc inferiori gradu quem modò tenet, niſi reſurgere ſatagat, in infimum eſt quandoque caſurus, videlicet, ut in ſola jam paſſione verſetur, quòd nec opus nec ratio, ſed tantùm paſſio apud inferos ſit. Felix quidem cujus animam corpus non aggravabat, quia nec corrumpebatur. Sed longè felicior, ſi ad hoc perveniſſet, ut minoratus actu, pleniùs perfectiùſquè perciperet Sapientiam, gratis diligens corpus, tanquam in nullo indigens corpore. Nunc verò (d) in regione corporum habitantes, corporibus ſumus obnoxii, & ex quo diſſipaverunt legem Domini parentes noſtri, nonmodò faciendi tempus eſt ſed etiam patiendi, & omnium noſtrûm ampliùs labor & dolor. Durus equidem cibus eſt hordeaceus panis, ſed offenſo rege, pulſus palatio miles quamlibet delicatus, ad unum fortè quem ſolum habet ſervulum divertere opus habebit: ibi fovere latebras, & inſolita capere prandia, apud eum regales delicias pultibus ruſticanis, ac nobiles ſtratus ſterquilinio mutare ſervuli, juxta illud propheticæ lamentationis: Qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora. Ibiquè hoc maximè Propheta deplorat, oblitas propriæ conditionis ingenuas creaturas tantam diſſimulare miſeriam: necmodò reputare quod tolerant, ſed tanquam bona magna complecti quæ paulo minùs extrema ſunt mala. Propterea ſiquidem & de ſeipſo ait: Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus. Gemamus nos ſub hoc onere, &

B præſen-

e *Serm.* 9. *diuer. num.* 1. & 2. f *Serm.* 16. *diuer. num.* 1. & 2.

a *Serm.* 6. *in dedicat. eccleſ. num.* 3. b *Serm. in fer.* 4. *hebd. ſan. num.* 11. c *Serm.* 2. *diverſ. num.* 6. d *ibidem. n.* 7. & 8.

Digitized by Google

præſentes deploremus ærumnas: frequenter quiſque noſtrum in vocem piæ querimoniæ erumpat & clamet: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Grave omninò (e) jugum ſuper filios Adam: non autem in principio ſuper Adam, ſed nunc jam ſuper filios ejus. Quid non grave miſeris, quibus & vivere labor eſt? Quibus & (quod pauci videntur advertere, ſentire penitùs nemo) ipſe quoque ſenſualitatis uſus invenitur oneri, adeo ut nequeat ſuſtineri niſi alterna requie foveamur? Quid non labor & dolor & afflictio ſpiritûs ex omnibus quæ ſub cælo ſunt, quando & illud ei graviſſimum eſt, quo potiſſimùm delectatur, vegetatio ſcilicet & ſenſificatio carnis? Nimirùm quàm ſit ei dulce conſortium, triſte divortium manifeſtat: dum vix tandem avelli poteſt, dum corruptio ipſa corporis penitùs intollerabilis eſt vegetanti. Sanè non ſimpliciter corpus, ſed corpus quod corrumpitur, aggravat animam, ut immunem ab hoc gravamine primi parentis animam noveris extitiſſe, donec adhuc corpus degeret incorruptum. Nimirùm (f) ſecundùm animum non ſecundùm terrenam & feculentam materiam Deus hominem rectum fecit. Ad imaginem quippe & ſimilitudinem ſuam creavit illum. Ipſe verò quemadmodum pſallis, rectus Dominus Deus noſter, & non eſt iniquitas in eo. Rectus itaque Deus rectum fecit hominem ſimilem ſibi, ideſt, ſine iniquitate, ſicut non eſt iniquitas in eo. Porrò iniquitas cordis eſt, non carnis vitium, ut per hoc noveris in ſpirituali portione tui, & non in craſſa luteaquè ſubſtantia Dei ſimilitudinem conſervandam fore, ſive reparandam. Quanquam & corporis ſtaturam dedit homini Deus rectam, forſitan ut iſta corporea exterioris viliorisquè rectitudo figmenti hominem interiorem illum, qui ad imaginem Dei factus eſt, ſpiritualis ſuæ ſervandæ rectitudinis admoneret. Propterea quoque (g) Deus rectum fecit hominem etiam corpore ipſo, & os ſublime dedit, ut attollens ad ſydera vultus, illicò ſuſpiret, ubi tam beatam & perennem conſpicit manſionem. Denique (h) ut ſemper reſpiciens ſursùm, Creatorem ſuum in mente habeat, & originem ſuam inceſſanter ad animum revocet.

§ I I.

Sed mutavit (i) iſtam gloriam Dei in ſimilitudinem vituli comedentis fænum. Turpis mutatio ſtudiorum (k) ut cui antè ſtudii fuerat peregrinantem animam ſuam ſacris meditationibus tanquam cæleſtibus paſcere bonis, Dei beneplacitum & myſteria voluntatis ejus inquirere, penetrare devotione cælos, & mente ſupernas circuire manſiones: nunc omnibus his omiſſis, turpi ſe mancipet corporis ſervituti ad obediendum carni, ad ſatisfaciendum ventri & gulæ, ad mendicandum in vniverſa terra, unde ex ea quæ præterit mundi hujus figura, ſuam ſemper famelicam curioſitatem aliquatenùs conſoletur. Terribilis (l) & nimis formidoloſa comminatio: Egredere, & paſce hædos tuos. Quod eſt: Indignum te noveris illa tua familiari & ſuavi rerum contemplatione cæleſtium, intelligibilium, divinarum. Egredere quoque, de Sanctuario meo corde tuo, ubi ſecretos ſacroſquè Veritatis ac Sapientiæ ſenſus dulciter haurire ſolebas: & magis tanquam unus de ſæcularibus, paſcendis & oblectandis tuæ carnis ſenſibus intricare. Hædos quippe (qui peccatum ſignificant) dicit vagos & petulantes corporis ſenſus, per quos peccatum tanquam mors per feneſtras intravit ad animam. Exitus aquarum (m) deducant oculi mei ſuper hujuſmodi animam, quæ cùm nutriretur in croceis, demùm amplexatur ſtercora. Paſcit enim juxta beati Job ſententiam, ſterilem quæ non habebat filios, & viduæ non benefacit. Et vide quia non ſimpliciter egredere, ſed egredere inquit, & abi poteſt greges ſodalium tuorum, & paſce hædos tuos. In quo (ut mihi videtur) magnæ cujuſdã rei nos admonet. Quid iſtud? Heu quod egregia creatura jam olim facta de grege, & nunc in pejus miſerabiliter prorvens, & non ſaltem inter greges remanere permittitur, ſed poſt abire jubetur. Quomodo, inquis? Quomodo legis: Homo cũ in honore eſſet, nõ intellexit, cõparatus eſt jumẽtis inſipiẽtibus, & ſimilis factus eſt illis. Ecce quomodo de grege facta eſt egregia creatura. Puto diceret jumẽta ſi loqui fas eſſe: Ecce Adã factus eſt quaſi unus ex nobis. Cũ in honore eſſet, inquit. In quo honore, quæris? Habitabat in Paradiſo, & in loco voluptatis converſatio ejus. Nihil moleſtiæ, nihil indigentiæ ſentiebat, & odoriferis ſtipatus malis, fulcitus floribus, gloria & honore coronatus, conſtitutus ſuper opera manuum Plaſmatoris. Magis autem ob inſigne divinæ ſimilitudinis præcellebat, & erat illi ſors & ſocietas cum plebe Angelorum, & cum omni militia cæleſtis exercitus. Sed mutavit iſtam gloriam Dei in ſimilitudinem vituli comedentis fænum. Proindè (n) cibus hominis mutavit ſe in pabulum pecoris, homine mutato in pecus. Heu triſtis & lachrymoſa mutatio, ut homo Paradiſi accola, terræ dominus, Cæli civis, domeſticus Dei Sabaoth, frater Beatorum Spiritum, & cæleſtium cohæres Virtutum, repentina ſe converſione invenerit, & propter infirmitatem jacentem in ſtabulo, & propter pecorinam ſimilitudinem indigentem fæno, & propter indomitã feritatẽ alligatum in præſepio, ſicut ſcriptum eſt: In chamo & fræno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te. Sed (o) quænam cauſa, inquis, tantæ dejectionis? Profectò quòd homo cùm in honore eſſet, non intellexit. Quid non intellexit? Non dicit. Nos dicamus. Poſitus in honore non intellexit, quòd limus eſſet, honoris faſtigio delectatus: & continuò in ſe expertus eſt, quod tanto poſt tempore homo de filiis captiuitatis & prudenter advertit, & veraciter protulit dicens: Qui ſe putat aliquid eſſe cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Væ miſero, quòd non fuit qui iam tunc diceret ei: Quid ſuperbis terra & cinis? Hinc egregia creatura gregi admixta eſt: hinc beſtiali ſimilitudine Dei ſimilitudo mutata eſt: hinc ſocietas cum jumentis pro conſortio Angelorum inita eſt. Dignum certè (p) & juſtum eſt, ut qui ſocius noluit eſſe Angelorũ, fiat ſimilis iumentorum

e *Ser. 2. in Jeptuag. n. 2.* f *Ser. 24. in Cant. n. 5. & 6.* g *Ser. de S. Mart. n. 4.* h *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 1. n. 3. tom. 5. pag. 579* i *Ser. 35. in Cant. n. 4.* k *ibidem n. 3.* l *ibidem n. 2.*

m *ibidem n. 3. & 4.* n *ibidem n. 5.* o *ibidem n. 6.* p *Ser. de miſer. human. n. 5. tom. 6. pag. 844.*

Digitized by Google

torum: & qui deſtruxit in ſe imaginem & ſimilitudinem Dei, dignum eſt, ut imago & ſimilitudo jumentorum adhæreat ei. Revera ita fit: (q) homo factus in honore, cùm honorẽ ipſũ non intelligit, talis ſuæ ignorãtiæ meritò cõparatur pecoribus, velut quibuſdam præſentis ſuæ corruptionis & mortalitatis conſortibus. Fit igitur, ut ſeſe non agnoſcendo egregia rationis munere creatura, irrationabilium gregibus aggregari incipiat, dum ignara propriæ gloriæ, quæ abintùs eſt, conformanda foris rebus ſenſibilibus ſua ipſius curioſitate abducitur: efficiturquè una de cæteris, quòd ſe præ cæteris nihil accepiſſe intelligat. Itaque valdè cavenda eſt hæc ignorantia, quâ de nobis minus nobis fortè ſentimus; ſed non minus, imò & plus illa, quâ plus nobis tribuimus: quod fit, ſi bonum quodcunque in nobis eſſe, & à nobis, decepti putemus. At verò ſuper utramque ignorantiam declinanda & execranda illa præſumptio eſt, quâ ſciens & prudens fortè audeas de bonis non tuis tuam quærere gloriam: & quod certus es à te tibi non eſſe, inde tamen alterius rapere non verearis honorem. Prior equidem ignorantia gloriam non habet: poſterior verò habet quidem, ſed non apud Deum. Cæterùm hoc tertium malum quod jam ſcienter committitur, uſurpat & contra Deum. Intantum denique ignorantia illa poſteriori hæc arrogantia gravior atque periculoſior apparet, quo per illam quidem Deus neſcitur, per iſtam & contemnitur. Intantum & priori deterior ac deteſtabilior apparet, ut cùm per illam pecoribus, per iſtam & dæmonibus ſociemur. Eſt quippe ſuperbia, & delictum maximum, uti datis tanquam innatis: & in acceptis beneficiis gloriam uſurpate benefici. Vides (r) quàm ſit fugienda nobis hæc ignorantia, de qua tot millia malorum univerſo noſtro generi provenerunt? Ait enim Pſalmiſta propterea hominem jumentis inſipientibus comparatum eſſe, quia non intellexit. Cavenda proinde omnimodis ignorantia, ne fortè ſi adhuc ſine intellectu & poſt vexationem inventi fuerimus, multò plura & graviora prioribus inveniant nos, dicaturquè de nobis: Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata. Meritò quidem, quòd nec vexatio dederit intellectum auditui. Et vide (s) ne fortè hîc ſponſus, cùm Sponſam ab ignorantia tanto increpationis tonitru deterreret, propterea minimè dixerit, egredere cum gregibus, aut egredere ad greges; ſed, egredere, ait, poſt greges ſodalium tuorum. Vt quid hoc? Sanè ut ſecundam proinde ignorantiam priore magis pavendam pudendamquè oſtenderet, quòd illa hominem beſtiis parem feciſſet, iſta & poſteriorem. Nam homines quidem meritò ignorantiæ ignorati, ideſt reprobati, & ad tremendum illud judicium ſtare, & igni perpetuo tradi habent, non autem & pecudes. Nec dubium fore deterius his qui ſic erunt, quàm his quæ omninò non erunt. Melius ei fuerat (inquit Dominus) ſi natus non fuiſſet homo ille. Non utique ſi natus non fuiſſet omninò, ſed ſi natus non fuiſſet homo, ſed v. g. aut pecus aut alia quæpiam creatura, quæ quoniã judicium non haberet, ad judiciũ nõ veniret, ac per hoc nec ad ſuppliciũ. Sciat ergo Anima rationalis, quæ ſe ob priorẽ ignorantiã erubeſcit pecudes habere ſodales in perfruendis utique bonis terrenis, non etiam ſimiliter ſocias habituram in perferẽdis tormẽtis gehennæ; & tũ demũ etiã ab ipſis gregibus ſuorum ſodalium jumentorum cum dedecore exturbandam: nec jam vel cum ipſis ituram, ſed planè poſt, quando illis nihil mali ſentientibus, ipſa malis omnibus exponetur. A quibus non liberabitur in æternum, ſiquidem ſecundò ignorare adjecerit. Egreditur itaque homo, & ſolitarius abit poſt greges ſodalium ſuorum, cùm ſolus in inferno inferiori retruditur. An non tibi poſteriorem videtur tenere locum, qui ligatis manibus & pedibus proiicitur in tenebras exteriores? Et erunt profectò noviſſima hominis illius pejora prioribus, quando qui priùs beſtiis æquabatur, nunc & poſtponitur.

§ III.

Ab initio (t) Deus modum acceptat, & nihil unquam immoderatum illi placuit æquitati. Hinc fuit, quòd nonmodò in pondere & menſura & numero condidit vniverſa, ſed & protinùs ipſi homini modum præſcripſit, mandatum contulit dicens: Ex omni ligno paradiſi comedes, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas. Leviſſimum planè mandatum, & larga omninò menſura. Sed tranſgreſſus eſt homo præſcriptum ſibi modum, & conſtitutum ſibi terminum prætergreſſus. Unde & avertens ab eo faciem ſuam Deus, vix tandem in diebus Abrahæ amici ſui placabilis fieri incipiens, rursùs modum inſtituit, promulgavit legem circumciſionis, ſed non priori ſimilem uſquequaque. Ea ſiquidem ad cautelam fuerat, hæc ad medelam. Ibi prohibitio facta, ne ſuperfluitas ſubintraret; hîc jam indicta abſciſſio eſt, ut Sacramenti remedio, quæ ſubintraverat, tolleretur. Poſtremò illa quidem in arbore data eſt lex, ne fructus ejus veſceretur: hæc in proprio corpore, ut caro præputii ſcinderetur. Sciendum eſt (v) nunquam per obedientiam malum debere fieri: aliquando autem per obedientiam, quod agitur bonum, debet intermitti. Neque enim mala arbor in paradiſo extitit, quam Deus homini non tangere interdixit: ſed ut meliùs per obedientiæ meritum homo benè conditus creſceret, dignum fuerat ut hunc à bono prohiberet, quatenus tantò veriùs hoc quod ageret virtus eſſet, quantò & à bono ceſſans Auctori ſuo ſe ſubditum humiliùs exhiberet. Sola namque (x) obedientia virtus eſt, quæ virtutes cæteras menti inſerit, inſertaſquè cuſtodit. Unde primus homo præceptum quod obſervaret, accepit: cui ſi vellet ſe obediens ſubdere, ad æternam beatitudinem ſine labore perveniret. Nec aliquam (y) in ſervando mandato viſus eſt pati difficultatem, ſed quæ bona voluntas erat, non habuit fortitudinem, quia non habuit fervorem. Fortis quippe eſt ut mors, non patientia aut ſpes, ſed dilectio. Non timor aut ratio, ſed ſpiritus fortitudinis eſt. Dicit patientia: Sic oportet fieri; quia timore urgetur. Dicit voluntas bona: Sic expedit, & ſic agendum eſt; quia ſpei attrahitur ratione. Charitas verò quæ inflãmatur à ſpiritu, neque ſic oportet dicit, neque ſic expedit: ſed ſic volo (inquit) ſic cupio, ſic deſi-

q *Tract. de diligen. Deo. cap. 2. n. 4.* r *Ser. 35. in Cant. n. 0.* s *Ibidem n. 7.*

t *Ser. 2. in circumciſ. Dom. n. 1.* v *Tract. de ord. Vitæ cap. n. 18. tom. 5. pag. 461.* x *Ibidem n. 16.* y *Ser. 1. de S. Andr. n. 9. & 10*

deſidero vehementer. Beatus vir (z) qui non abiit in conſilio impiorum. Horum caput & princeps eſt diabolus, qui primus à pietate receſſit, & impius factus etiam homines in paradiſo poſitos, ab eadem pietate fraude ſua dejecit, volẽs eos habere ſocios ſui erroris, & participes iniquitatis. Ille enim Euam ſeduxit, & illa virum ſibi ſubdidit. Similiter adhuc dæmon ſuggerit carni, caro ſpiritui, & fit impiorum conſilium. Dicunt enim ſibi invicem: Omnium noſtrûm ſit unum marſupium. Ponunt ergo in memoria quaſi in marſupio quiſque obulum ſuum: Dæmon ſcilicet ſuggeſtionem, caro delectationem, ſpiritus conſenſum. Ad hoc conſilium impiorum (a) itur quatuor modis. Quidam enim trahuntur inviti, alii attrahuntur illecti, alii ſeducuntur ignari, alii ſequuntur ſpontanei. Iſtis neceſſariæ ſunt quatuor virtutes cardinales, per quas armati reſiſtãt, ne in cõſilio eant. Invitis neceſſaria eſt *fortitudo*, quâ reſiſtant uſquè ad mortem minis, cruciatibus, & damnis. Illi qui attrahuntur illecti, indigent *temperantiâ*, quæ reprimit illicita deſideria, nec cedit promiſſionibus, nec emollitur blanditiis. Illis qui ſeducuntur ignari, eſt opus *prudentiâ*, quæ ab utilibus inutilia diſcernit, & docet quid tenendum, quidue reiiciendum ſit. *Juſtitiâ* indigent illi, qui ſequuntur ſpontanei. Juſtitia eſt rectitudo voluntatis, quæ nec amat peccare, nec peccato conſentire. Juſtitia & fortitudo ſedem habent voluntatem: quia voluntas juſta debet eſſe & fortis. Eſt autem juſtitia ordinata hoc modo, ſcilicet mala reſpuens, bonis meliora præponens. Hanc non videtur habuiſſe Adam, qui malo conſentiens, quod utile erat deſeruit. Prudentia & temperantia ſedem habent in ratione: quia ratio prudens debet eſſe & temperata. Eſt quippe prudentia, ratio docta, ſcilicet à gratia, vitare contagia injuſtitiæ propter juſtitiam. Vitat quidem non ſolùm injuſtitiam apertam, ſed etiam illa quæ ſunt aliquo modo contra juſtitiam, attendens non quod licet, ſed magis quod expedit: vitans divitias & quædam alia, non quia illicita, ſed quia juſtitiæ ſolent eſſe impedimenta. Ne autem (b) à memoria expellat Deum irruens turba plurimarum cogitationum, quæ ſolent effluere tanquam vilis plebs in atrium: ponatur ad *Memoriæ* portam janitor, cujus nomen eſt, *Recordatio propriæ profeſſionis*, ut cùm turpibus ſeſe cogitationibus ſenſerit animus prægravari, increpet ſe & dicat ſibi: Tune hæc debes cogitare qui Sacerdos, qui Clericus es, qui Monachus es? Cultor Juſtitiæ debet ne in ſe hujuſmodi quidquam admittere? Decetne ſervum Chriſti, amatorem Dei, tale aliquid vel ad modicum meditari? Hæc dicendo excludes fluxum illicitæ cogitationis per recordationem propriæ profeſſionis. Similiter ad portam *Voluntatis*, in qua ſolent manere carnalia deſideria tanquam in domo domeſtica familia, ſtatuatur oſtiarius qui vocatur, *Recordatio cæleſtis patriæ*. Hic enim poteſt pravum deſiderium quaſi cuneus cuneum expellere, & ipſum qui ait, Ecce ſto ad oſtium & pulſo, ſine cunctatione recipere. Jam verò ad thalamum *Rationis*, talis & tam ferox adhibendus eſt cuſtos, qui nemini parcat, ſed quicunque hoſtis ſive clam ſive palàm ingredi præſumpterit, procul eum arceat: & hic ſit *Recordatio gehennæ*. In cæteris ſiquidem, ideſt, memoria & voluntate non ita eſt intolerabile, ſi vel memoria recipiat quandoque vagam cogitationem, vel voluntas impuram affectionem. Hoc verò graviſſimum eſt & omninò damnoſum, ſi unquam Ratio perdiderit intentionis rectitudinem. Porrò (c) ſi fortè aliquando cogitatio inutilis mentem ſubjerit, tota ſollicitudine laboremus citiùs abluere & eradere ſordem, quâ nos maculari conſpicimus, clamantes cum Propheta ac dicentes: Aſperges me Domine hyſſopo, & mundabor: lavabis me, & ſuper nivem dealbabor. Jam verò ſi quando fortè per incuriam & negligentiam noſtram tranſierit cogitatio inutilis etiam in affectum cordis, ſcientes quoniam non macula eſt jam ſed plaga, tota feſtinatione ad auxilium Spiritûs qui adjuvat infirmitatem noſtram, recurramus, clamantes illud de Pſalmo & dicentes: Domine miſerere mei, ſana animam meam quia peccavi tibi. Intentionem verò & propoſitum mentis ea ſollicitudine cuſtodiamus, Fratres, quâ vitam animarum noſtrarum volumus cuſtodire, quoniam iſtud omninò eſt peccatum ad mortem, cùm ex conſenſu & deliberatione delinquimus, proprio judicio condemnati.

CAPUT IV.

De admiranda Contemplatione Adæ, in qua cùm obdormiuiſſet, ſublata eſt de latere ejus coſta ad ædificandum mulierem Evam.

Immiſit Dominus Deus ſoporem in Adam: cumquè obdormiviſſet, tulit unam de coſtis ejus, & replevit carnem pro ea: & ædificavit coſtam in mulierem. *Gen.* 2.

1. *Contemplatio extatica, in qua ſoporato Adæ ſublata eſt coſta, ſignificat magnum illud Sacramentum quod ſubſecutum eſt in Chriſto & Eccleſia.* 2. *De prærogativa vitæ contemplativæ, quæ licet quibuſdam in præſenti vita donatur, ſatietas tamen ejus præſervatur futuræ vitæ.* 3. *Oſtenditur Adam ideo peccaviſſe, quia à circumſpectione Dei ſive contemplatione deflexit.*

§. I.

Immiſit Dominus (a) ſoporem in Adam. Immiſit & in ſeipſum factus nimirùm ſecundus Adam: ſed eſt diſtantia non parva. Ille enim ſoporatus videtur præ exceſſu contemplationis, Chriſtus miſerationis affectu: ut in illum ſoporem immiſerit Veritas, in hunc Charitas, cùm utraque ſit Dominus. Ait enim Joannes Evangeliſta: Deus charitas eſt. Et ipſe Dominus ait: Ego ſum via, veritas, & vita. Sanè ſoporem Chriſti ſolius charitatis fuiſſe nemo dubitat vel nominetenùs Chriſtianus. Siquidem accubuit ut leo, non victus planè, ſed victor, poteſtate propria ponens animam, ſomnum mortis excipiens propria voluntate. Cæterùm qualis &

z *Serm.* 72. *diver. n.* 1. a *Ibidem n.* 2. b *Serm.* 68. *divers.* 3.

c *Serm.* 6. *ins. diverſ. n.* 2. & 3. a *Serm.* 2. *in Septuag. n.* 1. & 2.

Digitized by Google

-lis & ille ſopor dicendus ſit fuiſſe vel credendus, quem Dominus immiſit in Adam, in quo ſine ſenſu omninò doloris in mulierem ædificandam coſta ſublata eſt de latere dormientis? Mihi quidem non niſi incommutabilis Veritatis intuitu, & abyſſo Divinæ Sapientiæ corporeis excedens ſenſibus obdormiviſſe videtur, quod ex ejus verbis vel maximè conjici poteſt. Rediens nimirum indicat quò abiiſſet, dum tanquam ebrius de cella vinaria veniens, & eructans illud magnum Sacramentum (quod tanto poſt in Chriſto & in Eccleſia Apoſtolus commendavit) Hoc nunc, inquit, os ex oſſibus meis. Et propter hoc (inquit Apoſtolus) relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. An non tibi penitùs obdormiviſſe videtur, qui in hanc vocem excitatus erupit, & non magis dicere potuiſſe: Ego dormio, & cor meum vigilat? Neque etiam communem arbitror fuiſſe ſoporem, aut noſtris ſimilem ſomnis, quos nec Contemplationis exceſſus, nec miſerationis affectus, ſed infirmatis defectus immittit; quos nec veritas, nec charitas, ſed neceſſitas parit. Erat (b) quando in actione& meditatione poſitus erat homo in paradiſum, ſine paſſione habens actionē, habens etiā ſine labore meditationē. Nimirùm (c) in libertate poſuit eū Deus, ut inter ſumma& infima verſans, & in illa excederet ſine difficultate, & ad hæc ſine illecebra aut neceſſitate deſcenderet. Illa penetrans naturali vivacitate, & puritate mētis: hæc auctoritate dijudicās præſidentis. Deniquè adducta ſunt animalia ad Adam, ut videret quid vocaret ea; non ipſe aliqua curioſitate ductus eſt ut videret ea. Non ſic (d) in nobis libera Ratio, ſed undique ei luctandum eſt. Sic enim & ab infimis viſco quodam captiva tenetur, & à ſummis indigna repellitur: ut nec ab his ſine dolore poſſit avelli; nec ad illa ſine magno gemitu vel raro queat admitti. Hinc nempe vim faciunt qui quærunt animam meam, ut clamare neceſſe ſit: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Inde priuſquam comedam ſuſpiro, quia regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Nihilominus tamen & illic unitas, & hìc tenenda diviſio eſt: ſicut & Adam ſoporatus eſt in Contemplatione, & animalia nominum impoſitione diſcrevit. Sic nimirum ſic & Abraham in Sacrificio non quidem volatilia, ſed animalia legitur diviſiſſe. Et Martha erga multa turbatur, cùm unum ſit neceſſarium: planè unum, & maximè neceſſarium, quoniam hæc pars optima, quæ non auferetur, Ceſſabit diviſio cùm venerit plenitudo, & erit totius ſanctæ Civitatis Hieruſalem participatio in idipſum. Interim Spiritus ſapientiæ nonmodò unicus, ſed & multiplex eſt: interiora quidem in unitatem ſolidans, ſed ſub judicio exteriora diſtinguens. Utrumque tibi in primitiva Eccleſia commendatur, quando multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, ne volatilia ſcinderentur: dividebatur autem ſingulis prout cuique opus erat, ut animalia ſecarentur. Quid autem (e) ſibi vult, Fratres, quòd optimam partem Maria dicitur elegiſſe? Ubi jam erit, quod adversùs eam proferre ſolemus, ſi quando fortè adminiſtrantis Marthæ turbationem, inæqualitatem dijudicare voluerit: Melior eſt iniquitas viri, quàm benèficiens mulier? Ubi erit & illud: Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus? Et illud: Qui major eſt veſtrûm, erit miniſter veſter? Poſtremò, quæ conſolatio eſt laboranti, quaſi in ejus ſuggillationem, partem ſororis attollere? Unum ergo arbitror è duobus, ut aut de electione Maria laudetur, quòd pars ipſa, quantùm in nobis eſt, ſit omnibus eligenda: aut certè, ut neutrum dicatur defuiſſe, nec in partem quamlibet præcipitaſſe ſententiam, ſed ad obedientiam Præceptoris in utrumlibet ſit parata. Quis enim ſicut David fidelis ingrediens, egrediens, & pergens ad imperiū Regis? Denique paratū, inquit cor meū, paratū cor meū, nō ſemel tantū ſed & ſecūdò, & vacare tibi, & proximis miniſtrare. Hæc planè pars optima, quæ non auferetur: hæc mens optima, quæ non mutabitur quocunque vocaveris eam. Bonum (inquit Apoſtolus) acquirit gradum, qui benè miniſtraverit: fortè meliorem, qui benè vacaverit Deo: optimum autem, qui perfectus eſt in utroque. Unum adhuc dico, ſi tamen id de Martha licet ſuſpicari. Nonne enim quaſi ocioſam reputaſſe videtur, quam ſibi dari petiit adjutricem? Sed carnalis eſt, & omninò non percipit quæ ſunt ſpiritus Dei, ſi quis fortè vacantem Animam ſua de vacatione redarguit. Audiat igitur optimam hanc eſſe partem, quæ maneat in æternum. Numquid non rudis quodammodò videtur anima, quæ divinæ contēplationis penitùs expers illam intravit regionem, ubi hoc unum omnium opus, unum ſtudium, eadem vita? Cui tam pio (f) tamquè utili ocio nullam in vita operam dare, nonne vitam perdere eſt?

§. I I.

De corporali cibo (g) ad Adam dictum eſt, & pervenit uſque ad me: In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Sed & cùm laboravero, panis datur mihi in pondere, potus in menſura, pulmenta in numero. Et de corporali quidem ſic. Quid verò de ſpirituali? Utique antequam comedam, ſuſpiro: atque utinam cùm ſuſpiravero & flevero, vel fragmentum exiguum merear de cæleſti convivio, & tanquam catellus edam de micis, quæ cadunt de menſa dominorū meorum. Commovetur proinde intra me ſpiritus meus, ſpirans nimirùm ad patriam, in qua nec numerus eſt, nec menſura, nec pondus. Quamdiu enim in pondere & menſura & numero univerſa corporis & animæ bona recipio? Quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus, ego autem hìc fame pereo? O Jeruſalem civitas Regis magni, qui te ex adipe frumenti ſatiat, & quam fluminis impetus lætificat: in te nec pondus utique nec menſura, ſed ſatietas eſt & affluentia ſumma. Sed nec habes numerum, quippe cujus participatio ejus in idipſum. Ego verò, qui totus ſum in viciſſitudine & numero, quando veniam ad unam illam quam requiro? Quando ſatiabor apparente

b Ser. 2. diverſ. n. 6. c Ser. 2. in Septuag. n. 2. d Ibidem n. 3. e Ser. 3. in Aſſump. B. M. n. 3.

f Lib. 3. de conſid. cap. 8. n. 11. g Serm. 1. in Septuag. n. 3.

rente gloria tua Domine? Quando inebriabor ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ quando potabis me? Nunc enim tam exigua ſunt ſtillicidia ſtillantia ſuper terram, ut nec pluere quidem poſſim ſalivam meam. Sic omninò (h) ſic verum eſt Fratres, quoniam modò omnia dantur mihi in pondere & menſura & numero: ſed veniet dies quando omnia ſunt ceſſatura. Nam de *numero* quidem legimus in Pſalmo: Quoniam ſapientiæ illius non eſt numerus. Et in alio loco legimus apud eundem Prophetam: Delectationes in dextera ejus uſque iu finem. Audi etiam apud Apoſtolum *pondus* ſine pondere: Supra modum, inquit, in ſublimitate æternum pondus gloriæ. Audi pondus æternum, ſed attende quia præmiſerit, *ſupra modum*. Sic & Chriſtum audio menſuram ſine menſura promittentem: Menſuram, inquit, confertam, & cogitatam, & ſuperfluentem. Sed quando venient iſta? Profectò in fine præſentis Septuageſimæ, quod eſt tempus captivitatis noſtræ. Quis veſtrûm (i) habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice commoda mihi tres panes. Quid eſt quod amicum unum perhibet adveniſſe, nec tamen contentus eſt quærere panem unum? Puta cum uxore & mancipio hominem adveniſſe aut ſuum cuique panem apponere velit amicus. Ego quidem amicum venientem ad me non aliũ intelligo quàm meipſum. Nemo quippè charior mihi, nemo germanior eſt. Ad me ergo de via venit amicus, cùm tranſitotia deſerens, ad cor redeo, ſicut ſcriptum eſt: Redite prævaricatores ad cor. Deinde tunc verè ſibi quiſquè amicus eſt, cùm de via redit, qnoniàm qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam. A die itaque converſionis meæ, de via ad me venit amicus meus. Venit fame laborans, confectus inediâ, attenuatus jejunio. Venit neceſſe habens invenire amicum; ſed heu me pauperem elegit hoſpitem, & vacuum ingreditur habitaculum. Quid faciam huic amico miſero & miſerabili? Omninò enim non habeo quod penam ante illum. Fateor, amicus eſt, ſed ego mendicus. Quid veniſti ad me amice in neceſſitate tanta? Ego ſum mendicus, & non eſt in domo mea panis. Feſtina, inquit, diſcurre, ſuſcita amicum tuum illum magnum, quo majorem dilectionem nemo habet, neque ſubſtantiam ampliorem. Quærere, pete, pulſa, quia omnis qui quærit invenit, & qui petit accipit, & pulſanti aperietur. Clama & dic: Amice cõmoda mihi tres panes. Qui ſunt (k) iſti panes, Fratres? Utinã mereamur accipere nos. Fortè enim & ipſos nemo ſcit, niſi qui accipit. Credo tamen petendos nobis eſſe tres panes, veritatis, charitatis, fortitudinis. His tribus egere me fateor, veniente ad me amico de via, veniente autem (ut dixi) cum uxore & mancipio, Deficit quippe ratio mea (ipſe enim eſt vir) præ ignorantia veritatis, languet & voluntas præ inedia affectionis, infirmatur caro præ inopia fortitudinis. Nam & ratio minùs intelligit quæ agenda ſunt, & voluntas minùs diligit intellecta, & ad hæc etiam corpus quod corrumpitur aggravat animam, ut non quæcunque volumus, illa faciamus. Arvit cor meum, etiam & corpus meum, quia oblitus ſum comedere panem meum. Neque enim pateretur hunc defectum, ſi jugiter exercitata eſſet ratio in inquiſitione veritatis, voluntas in deſiderio charitatis, caro in operatione virtutis. Commoda ergo mihi amice tres panes, ut intelligam, ut diligam, ut faciam voluntatem tuam. Sic enim vivitur, & in talibus vita ſpiritus mei, dicẽte ſcriptura: Quoniã vita in voluntate ejus. Eſt enim (l) intellectus rerũ ſpiritualiũ & inviſibiliũ verus animæ panis, confirmans cor noſtrũ, & ad omne opus bonum roborans in omni exercitatione ſpirituali. Carnalis autem homo, qui non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei, ſed ſtultitia ei videtur, gemat & lugeat dicens: Arvit cor meum, quia oblitus ſum comedere panem meum. Propter hoc namque (m) aliquando finis venit univerſæ carnis, quia ſpiritus receſſerat vitæ. Item ait: Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt. Carnis nomine hoc loco vitium deſignari intellige, non naturam. Nec enim ſpiritum natura expungit, ſed vitium. Quomodo (n) ignis & aqua ſimul eſſe non poſſunt, ſic ſpirituales & carnales deliciæ in eodem ſe non patiuntur. Ubi crapulam ructantis inter pocula ſenſerit Chriſtus, vina ſua dulciora ſupèr mel & fauum menti propinare non dignatur. Ubi curioſa ciborum diverſitas, ubi divitis ſuppellectilis diſcolor varietas oculos pariter paſcit & ventrem; cæleſtis panis jejunam deſerit mentem.

§. III.

Adam (o) in paradiſo poſitus perdidit circumſpectionem Dei. Quomodo inquis? (p) Quomodo legis: Homo cùm in honore eſſet, non intellexit. In quo honore quæris. Habitabat in paradiſo, & in loco voluptatis converſatio ejus. Magis autem ob inſigne Divinæ ſimilitudinis præcellebat: & erat illi ſors & ſocietas cnm plebe Angelorum, & cum omni militia celæſtis exercitus. Sed mutavit iſtam gloriam Dei in ſimilitudinem vituli comedentis fænum. Inde (q) facta eſt valida fames in terra, & omnes jam non egere cæpimus, ſed ad extremam jam venimus ægeſtatem. Denique & comparati ſumus jumentis inſipientibus, & ſimiles facti ſumus illis: etiam porcorum ſiliquas inſatiabiliter eſurimus. Qui pecuniam diligit, non ſatiatur: qui luxuriam diligit, non ſatiatur: qui gloriam quærit, non ſatiatur: denique qui mundum amat, nunquam ſatiatur. Novi ego homines ſatiatos hoc mundo, & ad ejus omnem memoriam nauſeantes. Novi ſatiatos pecuniâ, & ſatiatos honoribus, ſatiatos voluptatibus & curioſitatibus hujus mnndi, nec mediocriter, ſed uſque ad faſtidium ſatiatos. Et facile eſt cuique noſtrûm hanc ſatietatem per Dei gratiam obtinere: neque enim parit hanc copia, ſed contemptus. Sic fatui filii Adam porcorũ vorando ſiliquas, non eſurientes animas, ſed eſuriem ipſam paſcitis animarum. Sola nimiriùm hoc edulio inedia veſtra nutritur, ſola fames alitur cibo innaturali. Et dico planiùs exempligratiâ, unum ſumens è mul-

tis

h *Ibidem n. 4.* i *Ser. in rogationibus n. 1.* k *ibidem n. 2.*

l *Ser. 2. de Annunciat. B. M. V. n. 4.* m *Ser. 35. in Cant. n. 4.* n *epiſt. 2. n. 10.* o *Ser. 102. div. n. 1.* p *Ser. 35. in Cant. n. 3. & 4.* q *tract. de Converſ. ad Cleric. Cap. 14. n. 26.*

Digitized by Google

tis quæ humana vanitas concupiſcit. Non priùs ſatiabuntur corda hominum auro, quàm auro corpora ſatientur. Nec indignetur avarus, & de ambitioſis & luxurioſis,etiam & de facinoroſis eadem ſententia eſt. Si quis mihi fortè non credit, experientiæ credat, vel propriæ, vel multorum. Quis in vobis eſt, fratres (r) qui ſatiari cupiat, & deſiderium ſuum optet impleri? Incipiat eſurire juſtitiam, & non poterit non ſatiari. Panes illos deſideret qui in domo Patris abundant, & inveniet ſeſe continuò ſiliquas faſtidire porcorum. Guſtum juſtitiæ vel exiguum ſtudeat experiri, ut eo ipſo deſideret ampliùs, & amplius mereatur ſicut ſcriptũ eſt, Qui edit me, adhuc eſuriet: qui bibit me, adhuc ſitiet. Utique (s) propter ſaporis dulcedinẽ hoc dicebat Dñs, qui ſemel guſtatus magis excitat appetitum. Bonus fructus, qui animarum eſurientium & ſitientium juſtitiam, & eſca & potus eſt. Hoc enim (t) cognatum magis ſpiritui & naturalius deſiderium vehementiùs occupat cor humanum, cæteraquè viriliter deſideria pellit. Sic nimirùm fortem armatum fortior ſuperat, ſic clavus clavo ſolet extundi. Beati ergo qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Numquid (v) non juſtitia panis cordis? Et quidem optimè confirmans illud, utpote cibus ſolidus ad nutrimentum. Habuit quidem (x) Adam juſtitiam, à juſto Deo creatus juſtus: ſed quia non eam ex libero arbitrio direxit, facilè ab ea per idem liberum arbitrium deflexit. Hinc (y) cæcitas cordis, hinc cervicoſus furor animoſitatis, hinc ſuſpicionis, labor anxius, hinc livoris crudele tormentum, & cremantis invidiæ miſerior quàm miſerabilior cruciatus: hinc divitiarum amor inſatiabilis longè ampliùs deſiderio torquet animam, quàm refrigeret uſu ſuo: utpote quarum acquiſitio quidem laboris, poſſeſſio verò timoris, amiſſio plena doloris invenitur. Poſtremò ubi multæ opes, multi etiam qui comedunt eas: & uſus quidem divitiarum apud alios, divitibus ſolum nomen cedit & ſollicitudo. Et in his omnibus pro tam exiguis, aut magis ne exiguis quidem, ſed nullis eam parvipendere gloriam, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe: non tam inſipientiæ quàm infidelitatis eſſe videtur. Nec immeritò ſanè (z) mundus hic poſitus in maligno, vana promiſſione deludit animas propriæ conditionis & nobilitatis oblitas, quas non pudeat porcis in miniſterio ſubiugari, in deſiderio ſociari, nec ſic tamen infelici edulio ſatiari. Unde enim hæc tanta puſillanimitas & abjectio tam miſerabilis, ut egregia creatura capax æternæ beatitudinis & gloriæ magni Dei, utpote cujus ſit inſpiratione condita, ſimilitudine inſignita, cruore redempta, fide dotata, ſpiritu adoptata, miſeram non erubeſcat ſub putredine hac corporeorum ſenſuum gerere ſervitutem? Meritò planè ne eos quidem apprehendere poteſt, quæ talem deſerens Sponſum, tales ſequitur amatores. Meritò ſiliquas eſuriit, & non accepit, qui porcos paſcere malvit, quàm paternis epulis ſatiari. Inſanus ſiquidem labor paſcere ſterilem quæ non parit, & viduæ benefacere nolle: omittere curam cordis; & curam carnis agere in deſiderio: impinguare & fovere cadaver putridum, quod paulò poſt vermium eſca futurum nullatenùs dubitatur. Nam & ſervire mammonæ, & avaritiam colere (quod eſt ſervitus idolorum.) aut vanitatem ſectari, prorsùs degeneris animæ indicium eſſe quis neſciat?

CAPUT V.

De calliditate Serpentis, quâ decepit Evam, ut comederet de ligno vetito.

Sed & ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ quæ fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus ut non comederitis de omni ligno paradiſi? Cui reſpondit mulier: Ne fortè moriamur. Dixit autem Serpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini. Scit enim Deus quòd in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri: & eritis ſicut dii, ſcientes bonum & malum. *Gen.* 3.

1. *Per ſerpentem callidum intelligitur Angelus ille ſuperbus, qui prætendebat ſibi ponere Sedem in Cælo ad Aquilonem.* 2. *Per Aquilonem intelliguntur reprobi homines: per Sedem autem intelligũtur poteſtas Diaboli in illos.* 3. *Lucifer invidens homini æqualitatem gloriæ, molitus eſt habere eum ſibi ſubiectum, ſocium dedignans: & ſuaſit ei ut comederet de ligno vitæ.*

§. I.

AB initio (A) creaverat Angelos Deus, in quibus beati illius Templi plenitudo conſtaret, de quo Eſajas inquit: Et ea quæ ſub ipſo erant, replebant Templum. Sed non in omnibus beneplacitum eſt Deo, quia & in ipſis (ut ſcriptum eſt) Angelis ſuis reperit pravitatem. Fuit quippè in eis qui diceret: Ponam ſedem meam ad Aquilonem: & populum qui ſibi crederet, habuit. Miſer ipſe, qui ſine Deo eſſe maluit quàm ſub Deo: miſeri & illi, qui vidẽtes furẽ cũ eo cucurerunt. Exierunt infelices, & vacuus relictus eſt locus, quem accipiet alter. Propter hoc enim (b) Deus creavit homines ab initio, qui ſupplerent locum illum, & ruinas Hieruſalem reſtaurarent. Sed tu ſignaculũ ſimilitudinis (c) non in paradiſo, ſed in deliciis paradiſi Dei poſitus es. Quid amplius quærere debes? Plenus ergo ſapiẽtiâ, & perfectus decore, altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris? Sta in te, ne cadas à te, ſi ãbulas in magnis & in mirabilibus ſuper te. Sed quid interim ex obliquo intendis ad Aquilonem? Jam te video, iam te perſpicio neſcio quæ ſupra te curioſiùs alta rimantem. Ponam, inquis, ſedem meam ad Aquilonem. Cæteris aſtantibus Cælicolis, dum tu ſolus ſedere affectas; fratrum concordiam, totius cæleſtis patriæ pacem, ipſius quantum in te eſt, quietem Trinitatis infeſtas. Quò te tua, miſer, curioſitas ducit, ut præſumptione ſingulari non dubites Civibus ſcandalum

r *Ibidem n.* 27. s *Ser.* 3. *ſuper miſſus n.* 6. t *tract. de Converſ. ad Cleric. cap.* 14. *n.* 27. v *Ser.* 3. de *annunt. B. M. V. num.* 1. x *Ser.* 66. *diu. n.* 2. y *tract. de Converſ. ad Cleric. cap.* 8. *n.* 14 z *ibidem num.* 15.

a *Ser.* 2. *de Verb. Eſa. n.* 5. b *Ser.* 1. *de Adu. D. n.* 5. c *tract. de grad. humil. Cap.* 10. *n.* 31.

Digitized by Google

dalum, injuriam facere Regi? Millia millium miniſtrant ei, & decies centena millia aſſiſtunt ei: ubi nemo ſedere perhibetur, niſi ſolus is qui ſedet ſuper Cherubin, cui à cæteris miniſtratur: & tu neſcio quæ præ cæteris perſpiciendo differentiùs, curioſiùs inquirendo, irreverentiùs peruadendo. ſedem tibi collocas in cælo, ut ſis ſimilis Altiſſimo? Quo fine? Quâ fiduciâ? Metiri inſipiens vires, penſa finem, excogita modum. Sciente hoc Altiſſimo præſumis, an neſciente? Volente, an non volente? Sed quomodo malum quodcunque machinaris, aut velle aut ignorare poteſt, cujus optima voluntas, cujus perfecta ſcientia eſt? Numquid autem & ſcire & nolle non dubitas, ſed non poſſe reſiſtere putas? At verò niſi te conditum eſſe dubitaveris, dubitare te non crediderim de omnipotentia, ſiue de omnimoda ſcientia ac bonitate Conditoris, qui te de nihilo potuit, talem ſcivit, tantum condere voluit. Quomodo ergo Deum conſentire æſtimas, quod fieri nolit ac refellere poſſit? An fortè in te video compleri, imò à te intiari, quod poſt te & per te à tui ſimilibus in terris frequentatum ſolet vulgariter dici: Privatus dominus temerarios nutrit? An oculus tuus nequam eſt, quia ille bonus? De cujus bonitate dum fiduciam nefariam ſumis, factus es & contra ſcientiam impudens, & contra potentiam audax. Hoc eſt enim ô impie (d) hoc eſt quod cogitas: hæc eſt iniquitas, quam meditaris in cubili tuo, & dicis: Putas Creator opus ſuum deſtruat? Scio quidem quia non latet Deum qualiſcumque cogitatio mea, Deus enim eſt. Nec placet ei talis cogitatio mea, quia bonus eſt. Sed nec ſi velit effugiam manus ejus, quia potens eſt. Numquid tamen mihi timendum? Si enim cum bonus ſit, non poteſt illi placere malum meum, quantominùs ſuum? Meum quippe dixerim contra ejus voluntatem aliquid velle: ſuum autem, ſi vindicet ſeſe. Tam ergo quodcunque ſcelus non valet velle ulciſci, quàm nec vult, nec valet ſua bonitate privari. Fallis te miſer, fallis te, non Deum. Te inquam fallis, & mentitur iniquitas ſibi, non Deo. Doloſè quidem agis, ſed in conſpectu ejus. Te ergo fallis, non Deum. Et quia de magno ejus bono in te, tu magnum in eum excogitas malum, meritò iniquitas tua inveniatur ad odium. Quæ major inquam iniquitas, quàm ut inde à te Creator contemnatur, unde plùs amari merebatur? Quæ major iniquitas, quàm cùm de potentia Dei non dubites quin te ſcilicet deſtruere poſſit, qui condere potuit: confiſus tamen de multa ejus dulcedine, quâ ſperas eum nolle vindicare cùm poſſit, mala pro bonis, odium pro dilectione retribuas? Hæc, inquam (e) iniquitas, non irâ momentaneâ, ſed odio digna eſt ſempiterno, quâ tuo Dulciſſimo & Altiſſimo Domino, licet invito, deſideras tamen ac ſperas æquari, quatenùs ſemper videat quod doleat: dum te ſocium habeat cùm nolit, nec deiiciat cùm poſſit, quin potiùs eligat ipſe dolere, quàm te patiatur perire. Poſſit quidem deiicere ſi vellit, ſed præ dulcedine (ut æſtimas) velle non poſſit. Certè ſi talis eſt qualem putas, tantò nequiùs agis, ſi non amas. Et ſi ille patitur aliquid fieri contra ſe potiùs, quàm ipſe aliquid faciat contra te, quanta malitia eſt ut vel tu non parcas illi, qui ſibi non parcit parcendo tibi? Abſit tamen ab ejus perfectione, ut quia dulcis eſt, juſtus non ſit: quaſi ſimul dulcis & juſtus eſſe non poſſit: cùm melior ſit juſta dulcedo quàm remiſſa, imò virtus non ſit dulcedo ſine juſtitia. Quia igitur gratuitæ Dei bonitati, quâ gratis factus es, ingratus exiſtis, juſtitiam verò quam expertus non es, non metuis, ideoque audacter committis culpam, de qua falſò tibi promittis impunitatem: jam ecce juſtum ſenties, quem bonum noſti, cadens in foveam quam paras Auctori: vt dum ſcilicet talem in eum pænam machinaris, quâ tamen valeat carere ſi velit, ſed ut putas non valet velle, & ideò nec carere ea utique bonitate, quâ neminem expertus es illum puniſſe: talem juſtus Deus juſtiſſimè in te retorqueat pænam, qui nec valet nec debet pati ſuam impunè bonitatem offendi: ſic utique temperans in vindicta ſententiam, ut ſi velis reſipiſcere, non neget veniam, ſecundùm tamen duritiam tuam & cor impænitens, non poſſit velle, & ideo nec pænâ carere.

§. II.

Sed (f) jam audi calumniam. Cælum (inquit Dominus) mihi ſedes eſt, terra autem ſcabellum pedũ meorum. Non dixit: Oriens, aut Occidens, aut una aliqua Cæli plaga, ſed totum Cælum mihi ſedes eſt. Non potes ergo in parte ſedere Cæli, cùm ille totum elegerit ſibi. In terra non potes, quia ſcabellum pedum ejus eſt. Terra etenim locus ſolidus eſt, ubi ſedet Eccleſia, fundata ſupra firmam petram. Quid facies? E cælo pulſus, in terra remanere non potes. Elige ergo tibi in aëre locum non ad ſedendum, ſed ad volandum: ut qui tentaſti concutere ſtatum æternitatis, pænam ſentias propriæ fluctuationis. Te ergo fluctuante inter cælum & terram, ſedet Dominus ſuper ſolium excelſum & elevatum, & plena eſt omnis terra Majeſtatate ejus: ut nuſquam niſi in aëre invenias locum. Seraphim namque aliis quidem alis ſuæ contemplationis de throno ad ſcabellum, de ſcabello ad thronum volantia, aliis caput Domini pedeſquè velantia, ad hoc ibi poſita puto, ut ſicut homini peccanti paradiſi per Cherubim prohibetur ingreſſus, ita & per Seraphim tuæ curioſitati modus imponatur; quatenùs nec Cæli jam magis impudenter arcana rimeris, nec Eccleſiæ myſteria cognoſcas in terris: ſed ſolis contentus ſis cordibus ſuperborum, qui nec in terra dignantur eſſe ſicuti cæteri hominum, nec ſicut Angeli volant ad cælum. Licet verò & caput in cælo, & pedes in terra à te abſcondantur, quiddam tamen tibi medium videndum ad invidendum duntaxat permittitur, dum ſuſpenſus in aëre deſcendentes quidem per te, & aſcendentes Angelos intueris: ſed quid vel audiant in cælis, vel nuncient terris, penitùs neſcis. O Lucifer (g) qui manè oriebaris, imò non jam lucifer, ſed noctifer, aut etiam mortifer, rectus curſus tuus erat ab Oriente ad Meridiem, & tu præpoſtero

d *ibidem n.* 32. e *ibidem n.* 33.

f *ibidem n.* 34. & 35. g *ibidem n.* 36.

Digitized by Google

ſtero ordine tendis ad Aquilonem? Quantò magis ad alta feſtinas, tantò celeriùs ad occaſum declinas. Velim tamen curioſiùs, ô curioſe, intentionem tuæ curioſitatis inquirere. Ponam, inquit, ſedem meam ad Aquilonem. Nec Aquilonem hunc corporalem, nec ſedem hanc (cùm ſis ſpiritus) intelligo materialem. Puto autem per *Aquilonem*, reprobandos homines fuiſſe deſignatos: per *Sedem*, poteſtatem in illos. Quos utique in præſcientia Dei, quantò ei vicinior, tantò cæteris perſpicacior prævidens, nullo quidem ſapientiæ radio coruſcantes, nullo ſpiritûs amore ferventes, velut vacuum repereris locum, affectaſti ſuper illos dominium, quos quadam tuæ aſtutiæ claritate perfunderes, tuæ malitiæ æſtibus inflammares: ut quomodo Altiſſimus ſuâ ſapientiâ ac bonitate omnibus filiis obedientiæ præ-tera, ita & tu ſuper omnes filios ſuperbiæ rex conſtitutus, tuâ eos aſtutâ malitiâ ac malitioſâ aſtutiâ regeres, per quod Altiſſimo ſimilis eſſes. Sed miror cùm in præſentia Dei tuum prævideris principatum, cur non in eadem prævidiſti & præcipitium? Nam ſi prævidiſti, quæ inſania fuit ut cum tanta miſeria cuperes principari, ut malles miſerè præeſſe, quàm feliciter ſubeſſe? An non expediebat participem eſſe plagarum illarum luminoſarum, quàm principem tenebrarum harum? Sed credibilius eſt, quòd non prævidiſti, aut propter illam cauſam quam ſuperiùs dixi, quia Dei bonitatem attendens dixiſti in corde tuo: Non requiret: propter quod, ô impie Deum irritaſti. Aut quia viſo principatu, ſtatim in oculo ſuperbiæ trabes excrevit, quâ interpoſitâ caſum videre non potuiſti. Denique (h) ſedebo, inquit, in monte teſtamenti, & ſimilis ero Altiſſimo. Itane modò creatus Patri ſpirituum conſedebis? Et certè necdum tibi dixit: Sede à dextris meis. Si neſcis ô impudens, Unigenitus ille eſt, cui æterna generatione Patris æqualitas collata eſt & conſeſſus. Tu rapinam cogitans eſſe æqualis Deo, Filio gloriam invides, gloriam quaſi Unigeniti à Patre. Proinde Lucifer ille (i) qui manè oriebatur, pro eo quòd Altiſſimi ſimilitudinem uſurpare tentavit, & rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo (quod utique Filii eſt) præcipitatus illicò corruit, quoniam zelavit pro Filio Pater, & opere dixiſſe videtur: Mihi vindictam, & ego retribuam. Continuò videbis ſatanam tanquam fulgur cadentem de cælo. Quid tu igitur ſuperbis terra & cinis? Si ſuperbientibus Angelis Deus non pepercit, quantò magis tibi putredo & vermis? Nihil ille fecit, nihil operatus eſt, tantùm cogitavit ſuperbiam, & in momento, in ictu oculi, irreparabiliter præcipitatus eſt: quia juxta Evangeliſtam, in veritate non ſtetit. Hoc autem eſt ſuperbia (k) hoc initium peccati, cùm major es in tuis oculis quàm apud Deum, quàm in veritate. Et ideo qui primus peccavit hoc grande peccatum (diabolum loquor) de ipſo dictum eſt, quia in veritate non ſtetit, ſed mendax eſt ab initio: quoniam quòd in ſua fuit cogitatione, non fuit in veritate. Quid ſi in eo diſcordaret à veritate, ut minorem ſe inferioremquè putaret quàm veritas haberet? Excuſaret eum ſua proculdubio ignorantia, & minimè reputaretur ſuperbus: nec tam inveniretur iniquitas ejus ad odium, quàm humilitas fortaſſis ad gratiam. Porrò (l) ſuperbus ille Lucifer lucem præferens, non ignem habens, alteri tantùm innixus alæ, caſum facere potuit, non volatum. Exultavit enim lucidus eſſe, non fervidus, non incenſus, quod Seraphim ſonat. Non ergo ſtetit, quia contempſit: ſed nec volare potuit, quia præſumpſit. Suſtulit eum naturæ vivacitas, ſed in ſuam planè perniciem, quippe quem defectus gratiæ mox dejecit.

§. III.

Fugite ſuperbiam, fratres mei (m) quæſo multùm fugite. Initium omnis peccati eſt ſuperbia, quæ tam velociter ipſum quoque ſyderibus cunctis clariùs micantem æterna caligine obtenebravit Luciferum: quæ non modò Angelum, ſed Angelorum primum in diabolum commutavit. Unde & protinùs invidens homini, quam conceperat in ſemetipſo, in eo peperit iniquitatem, ſuadens ut lignum vetitum guſtans fieret ſicut Deus, ſciens bonum & malum. Putaſne Lucifer ille (n) qui manè oriebatur, ſed præproperè elevabatur, antequam verteret in tenebras, generi noſtro inviderit & ipſe olei effuſionem, ut per ſeipſum jam tunc indignabundus muſſitaret dicens intra ſe quodammodò: Ut quid perditio hæc? Hoc ego non aſſero dicere ſpiritum, ſed nec contradicere dico. Neſcio enim. Potuit autem contingere (ſi tamen incredibile non putetur) plenum ſapientiâ & perfectum decore, homines præſcire potuiſſe futuros, etiam & profecturos in parem gloriam. Sed ſi præſcivit, in Dei Verbo abſque dubio vidit, & in livore ſuo invidit: & molitus eſt habere ſubjectos, ſocios dedignatus. Infirmiores ſunt, inquit, inferioreſquè naturâ, non decet eſſe concives, nec æquales in gloria. An fortè prodit impiam hanc ejus machinationem illa præſumpta aſcenſio ſeſſioquè ſignificans magiſterium? Aſcendam, inquit, ſuper montem excelſum, & ſedebo in lateribus Aquilonis: quo Altiſſimi quandam proinde ſimilitudinem obtineret, ſi quemadmodùm ille ſuper Cherubim ſedens gubernat omnem Angelicam creaturam, ita & ipſe altus ſederet, regeretquè genus humanum Abſit. Iniquitatem meditus eſt in cubili ſuo, mentiatur iniquitas ſibi. Nos alium non cognoſcimus judicem quàm Auctorem. Non diabolus, ſed Dominus judicabit orbem terræ: ipſe Deus noſter in ſæculum ſæculi, ipſe reget nos in ſæcula. Ergo (o) in Cælo concepit dolorem, & in Paradiſo peperit iniquitatem, prolem malitiæ, matrem mortis & ærumnarum omniumquè prima parens ſuperbia. Nam etſi invidiâ diaboli mors intravit in orbem terrarum, initium tamen omnis peccati ſuperbia. Verùm quid illi profuit? Nihilominus tu in nobis es Domine, & nomen tuum invocatum eſt ſuper nos. Et dicit populus acquiſitionis, dicit Eccleſia redemptorum: Oleum effuſum nomen tuum. Non eſt ſanè quod vobis (p) vel pro vobis timeam à viribus ſatanæ & miniſtrorum ejus,

C cùm

h *Ser. 2. in oct. Paſch. n. 1.* i *Ser. 1. de Adu. D. n. 2.* k *Ser. 37. in Cant. n. 5.*

l *Ser. 5. de Verb. Eſa. n. 8.* m *Ser. 1. de Adu. D. n. 3.* n *Ser. 17 in Cant. n. 5.* o *ibidem n. 6.* p *Ser. 22. diu. n. 3.*

Digitized by Google

cùm noverim illius fortitudinem per Redemptoris vulnera traductam & deductam ad nihilum. A verſutiis tamen & aſtutiis illius formido mihi eſt pro vobis, in quibus partim ſubtilitate naturæ, partim experientiâ temporum ſub tot annorum millibus eruditus, fragilitatem humanæ naturæ quaquaverſum ſe verterit non ignorat. Sic ille inſatiabilis homicida primis parentibus noſtris non urſos, non leones, non fortia terræ animalia delegavit, ſed turtuoſum & callidum ſerpentem, qui per ſinuoſa volumina nunc caput caudâ, nunc caudam capite tegere conſuevit. Miſſus eſt (q) coluber turtuoſus à diabolo, ut venenum per aures mulieris in ipſius mentem transfunderet, & ſic refunderet in totius poſteritatis originem. Deniquè (r) & ſerpens non fortior erat, ſed callidior cunctis animantibus terræ, ait ſcriptura. Unde & ab interrogatione incepit, mentem mulieris explorans, ſciens ingenio non viribus laborandum: Cur præcepit vobis Dominus Deus (inquiens) ne comedereris de ligno ſcientiæ boni & mali? Quæ reſpondit: Ne fortè moriamur. Quod Deus pro certo poſuerat, dicens: Quacunque die comederitis, morte moriemini: Iſta ſub dubio ſupponit, ne fortè (inquiens) ſi comederimus moriamur. Et audi ingenium malitiamquè ſerpentis: Nequaquam (inquit) moriemini. Deus affirmat, mulier dubitat, Satan negat. Suadet deniquè (s) ut lignum vetitum guſtans fieret ſicut Deus, ſciens bonum & malum. Quid enim polliceris, quid promittis miſer: cùm Filius Altiſſimi ſcientiæ clavem habeat, imo & ipſe ſit clavis David, qui claudit & nemo aperit? In eo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi: tune eos ut homini præſtes, inique furaberis? Videtis quia verè juxta Domini ſententiam mendax iſte eſt, & pater ejus. Nam & mendax fuit, dicens: Similis ero Altiſſimo: & mendacii pater, cùm in hominem quoque venenatum ſuæ falſitatis ſeminarium effudit, dicens: Eritis ſicut dii. Licet quidem (t) divino fuerit munita ſigillo conjunctio corporis ſcilicet & animæ [ad imaginē quippe & ſimilitudinē ſuam creavit Deus hominem] heu diruptum eſt ſigillum, & unitas diſſipata! Accedens peſſimus ille latro recens adhuc ſigillum fregit: & ſic mutata ſimilitudine divina, comparatus eſt miſer homo jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Rectum quippe fecit Deus hominem, atque hæc ſimilitudo ejus, de quo ſcriptum eſt: Quia rectus Dominus Deus noſter, & non eſt iniquitas in eo. Veracem quoque & juſtum fecit eum, ſicut & ipſe veritas & juſtitia eſt: nec unitas ipſa poſſet diſiungi, dum ſigilli hujus integritas permaneret. Verùm ſupervenit falſarius, qui indoctis ſigillum promittens melius (Væ væ) fregit quod erat manu Divinitatis impreſſum. Eritis, inquit, ſicut dii, ſcientes bonum & malum. O malevole, ô maligne, ad quid eis hujus ſimilitudo ſcientiæ? Sint certè ſicut Dii, recti, juſti, veraces: Sint ſicut Deus, in quem peccatum non cadit. Hoc quippe ſigillo ſtante ſtabit unitas illa. Jam experimur miſeri quid nobis perſuaſerit verſutia diabolicæ fraudis. Fracto namque ſigillo ſequitur amarum diſſidium, triſte divortium. Ubi eſt quod dixiſti nequam: Nequaquam moriemini? Ecce enim morimur omnes, & non eſt homo qui vivat, & non videat mortem. Deprehenſa eſt (v) maligne ſerpens, verſutia tua, nudata eſt planè falſitas tua. Duo impoſueras Creatori, mendacii & invidiæ infamaveras eum: ſed in utroque convinctus es eſſe mentitus. Siquidem & ab initio moritur cui dixeras: Nequaquam moriemini: & veritas Domini manet in æternum. Diabolus (x) primus à pietate receſſit, & impius factus etiam homines in paradiſo poſitos ab eadem pietate fraude dejecit, volens eos habere ſocios ſui erroris, & participes iniquitatis. Ille enim Evam ſeduxit, & illa virum ſibi ſubdidit. Cantavit (y) Angelus periturus in Cælo canticum ſuperbiæ, dicens: Ponam ſedem meam ad Aquilonem, & ſimilis ero Altiſſimo. Cantavit poſtea detractionis canticum in Paradiſo, cùm accedens ad mulierem ait: Quare prohibuit vobis Deus ne comederetis de ligno ſcientiæ boni & mali; tanquam diceret, mala intentione prohibuit. Canticum dubitationis cantavit mulier, dicens: Ne comedamus & fortè moriamur. *O fortè*, quantum infirmitatis nobis induxiſti! Videns autem diabolus mulierem dubitantem prorupit ad canticum mendacii, dicens: Nequaquam moriemini. O nequam, ô nequam! Ubi eſt modò tuum, *nequaquam*? Ecce mortui ſunt duplici morte, quos dixiſti nequaquam morituros. Nequaquam, inquit, moriemini. Malum & vetus canticum hoc verbum veritati contrarium. Dixerat enim Deus: Quacunque die comederitis, morte moriemini; ideſt mortales efficiemini, ſcilicet, ut neceſſitatem tunc habeatis moriendi, qui modò non poteſtis mori. Si enim in obedientia permanſiſſent, mortui non fuiſſent.

CAPUT VI.

De modo & ordine prævaricationis Adæ & Evæ, qui comederunt fructum de ligno vetito.

Vidit mulier quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuquè delectabile: & tulit de fructu illius, & comedit: deditquè virò ſuo, qui comedit; Et aperti ſunt oculi amborum. *Gen.* 3.

1. *Evæ curioſitas perſtringitur propterea, quòd curioſè intuebatur lignum ſcientiæ boni & mali.* 2. *Exponuntur tres dies parentum noſtrorum, ſcilicet inſpirans, conſpirans, expirans.* 3. *Adam in Paradiſo poſitus peccando perdidit circumſpectionem Dei, ob elationem quæ præceſſit in ejus anima: Juſtitiam, obediendo uxoris voci potiùs quàm Divinæ: Judicium, cùm per mulierem retorſit propriam culpam in Deum.*

§. I.

ADam (a) audierat in paradiſo quem aceperat, ut operaretur & cuſtodiret illum. Operaretur.

q *Ser. 2. in die Pent. n. 2.* r *Ser. 22. diver. n. 3.* s *Ser. 1. de Adu. Dom n. 3.* t *Ser. 2. in Nat. Dom. n. 3.*

v *Ser. 2. de Adu. Dom. n. 4.* x *Ser. 72. diu. n. 1.* y *Tract. de vitæ Chriſt. Cap. 25. n. 95.* a *Ser. in fer. 4. hebd. San. n. 11.*

Digitized by Google

retur delectabiliter, cuſtodiret fideliter & ſibi & poſteris ſuis. Et tu quoque ô Eva (b) in paradiſo poſita es, ut cum viro tuo opereris & cuſtodias illum: ſi injunctum perfeceris, quandoque tranſitura ad melius, ubi nec opus ſit te in aliquo opere occupari, nec de cuſtodia ſollicitari. Omne lignum Paradiſi tibi conceditur ad veſcendum, præter illud, quod dicitur *ſcientia boni & mali*. Si enim cætera bona ſunt, & ſapiunt bonum, quid eſt opus edere de ligno, quod ſapit etiam malum? Non plus ſapere quàm oportet ſapere. Sapere enim malum, ſapere non eſt, ſed deſipere. Serva ergo commiſſum, expecta promiſſum: cave prohibitum, ne perdas conceſſum. Quid tuam mortem tam intentè intueris? Quid illò tam crebrò vagantia lumina jacis? Ut quid (c) cùm immortalis ſis, mortalia non contemnis & tranſitoria: contenta tibi ſimilibus immortalibus & æternis? Vidit (inquit ſcriptura) mulier lignum quòd eſſet pulchrum oculis, & aſpectu delectabile, & ſuave ad veſcendum. Non eſt tua, ô mulier, iſta ſuavitas, iſta delectatio, iſtaquè pulchritudo. Et ſi tua pro parte luti, non tua ſolius, ſed communis cunctis animantibus terræ. Tua, quæ verè tua eſt, aliunde & alia: nam æterna eſt de æternitate. Quid tu animæ tuæ aliam formam, imo deformitatem imprimis alienam? Quid ſpectare libet (d) quod manducare non licet? Oculos, inquis, tendo, non manum: non eſt interdictum ne videam, ſed ne comedam. An non licet oculos quò volo levare, quos Deus in mea poteſtate poſuit? Ad quod Apoſtolus: Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. Et ſi culpa non eſt, culpæ tamen jndicium eſt. Niſi enim mens minùs ſe curioſè ſervaret, ſua curioſitas tempus vacuum non haberet. Etſi culpa non eſt, culpæ tamen occaſio eſt, & jndicium commiſſæ, & cauſa eſt committendæ. Te enim intenta ad aliud, latenter interim in cor tuum ſerpens illabitur, blandè alloquitur. Blanditiis rationem, mendaciis timorem compeſcit: Nequaquam, inquiens, morieris. Auget curam, dum incitat gulam. Acuit curioſitatem, dum ſuggerit cupiditatem. Offert tandem prohibitum, & aufert conceſſum. Porrigit pomum, & ſurripit Paradiſum. Hauris virus peritura, & perituros paritura. Perit ſalus, non deſtitit partus. Naſcimur, morimur: ideoque naſcimur morituri, quia priùs morimur naſcituri. Propterea grave jugum ſuper omnes filios tuos uſque in hodiernum diem. In quibus periit dies (e) in qua nati ſunt, quæ eſt dies Adæ, dies peccati, cui Hieremias quoque maledicebat dicens: Maledicta dies, in qua natus ſum. Omnes enim in illa naſcimur. Utinam pereat in nobis omnibus dies illa, dies nebulæ & caliginis, dies tenebrarum & turbinis, quam nobis fecit Adam, quam fecit inimicus qui dixit: Aperientur oculi veſtri. Adde (f) quòd appetentia terrenorum (quæ quidem omnia ad interitum ſunt) denſat tenebras, ita ut in Anima ſic vivente nil à parte aliqua niſi pallida facies, & imago quædam mortalitatis apparere cernatur. Cur non enim quæ immortalis eſt, ſimilia ſibi immortalia appetit & æterna: ut quod eſt appareat, & quod facta eſt, vivat? Cæterùm contraria ſapit & quærit, & mortalibus ſeſe degneri converſatione conformans, immortalitatis candorē quodam mortiferæ conſuetudinis piceo colore denigrat. Quidni mortalium appetitus immortalem mortali ſimilem, immortali diſſimilem faciat? Qui tangit picem (ait Sapiens) inquinabitur ab ea. Fruendo mortalibus mortalitatem ſe induit, & veſtem immortalitatis incidente mortis ſimilitudine decoloravit, non exuit. Evam attende quomodo ejus anima immortalis, immortalitatis ſuæ gloriæ fucum mortalitatis invexit, mortalia utique affectando. Prima ſiquidem (g) poſt prævaricationis Angelicæ ruinam Eva peccavit, inquietudine ſpiritûs agitata, & interdicti Dominici jugum ſuave & leve onus abiiciens: quoniam expectare nolvit, ut de manu Dei, unde jam cætera acceperat, perfectionem quoque beatitudinis mereretur, ſed preripere illam ſerpentis conſilio attentavit. Propter hoc Paradiſum perdidit, terram deliciarum: propter hoc in ipſo corpore contrariam legem invenit. Teſtis eſt ipſe Apoſtolus (h) qui ait: Invenio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ. Numquid ſuum quod carnis ſuæ eſt, & non ſuum quod mentis ſuæ eſt? Ego dico & plus. Quidni dicam, quod idem ipſe Magiſter dicit? Nam mente quidem ſerviens legi Dei, carne autem legi peccati, quid magis ſuum fateatur evidenter oſtendit, cùm malum quod in carne eſt, ita à ſe alienum cenſet, ut dicat: Itaque jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum. Et ideò fortaſis ſignanter aliam dixerit legem inventam in membris ſuis, quòd alienam hanc & quaſi adventitiam reputaret. Conſtat ſanè (i) ab initio non fuiſſe ſic, ſed in parentibus primis ante primam illam mandati prævaricationem non modò regnaſſe peccatum, ſed nec fuiſſe quidem. Attamen quodammodò jam tunc propè illis fuiſſe videtur, quod tam facilè perſuaſum eſt, quod tam feſtinanter intravit. Quid verò aliud admonebat, quàm & ipſam quoque peccati pænam etſi necdum ineſſe corporibus jam tamen velut præ foribus eſſe, qui dixit: In quacunque die comederitis de ligno ſcientiæ boni & mali, morte moriemini. Crudelis nimirum Eva (k) per quam ſerpens antiquus peſtiferum etiam ipſi viro virus infudit. Virus hoc (l) mortiferum de pomi ſui reliquiis Eva etiam nobis propinavit, quando ſucci noxialis guſtu inebriata, & reliquias dimiſit paruulis ſuis. Utinam poculum ſuum ebria illa totum ebibiſſet, non item in nos diffudiſſet. Nec duxerim reprehendendum, (m) ſi quis ſapientiam ſaporem boni diffiniat. Hunc ſaporem perdidimus ab ipſo penè exortu generis noſtri. Nam ex quo cordis palatum ſenſu carnis prævalente infecit virus Serpentis antiqui, cæpit animæ non ſapere bonum, ac ſapor noxius ſubintrare. Denique proni ſunt ſenſus hominis, & cogitationes in malum ab adoleſcentia: hoc eſt, ab inſipientia primæ mulieris. Jta inſipientia mulieris ſaporem boni excluſit, quia Serpentis malitia mulieris inſipientiam circumvenit.

b *Tract. de grad. humil. cap. 10. n. 30.* c *Ser. 82. in cant. n. 3. & 4.* d *Tract. de grad. humil cap. 10. n. 30.* e *Ser. 2. in Vig. Nat. Domini n. 2.* f *Ser. 82. in Cant. num. 3.*

g *Ser. 1. in Feſt. SS. Omnium n. 9.* h *Ser. 81. in Cant. num. 10.* i *Ser. 10. ſuper Pſal. 90. n. 5.* k *Ser. 1. de Virg. Deip. n. 2.* l *Ser. 3. de Vig. Dei p. n. 7.* m *Ser. 85. in Cant num. 8.*

Digitized by Google

§. II.

Plaſmato homine de limo terræ [n] Plaſmator, ſicut vera narrat hiſtoria, inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, factus proinde illi dies *inſpirans*. Et ecce invida nox callidè impegit in diem hanc, luce utique ſimulata. Nam dum quaſi ſplendidius lumen ſcientiæ pollicetur, inopinatas novæ luci offudit pravi tenebras conſilii, & primordiis originis noſtræ tetram damnoſæ prævaricationis invexit caliginem. Væ væ, neſcierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant neſcientes, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Denique comedit de ligno mulier quod ſibi dederat ſerpens, quod vetuerat Deus: deditquè viro ſuo, & cæpit illis quaſi de novo dieſcere. Nam illicò aperti ſunt oculi amborum, & factus eſt dies *conſpirans*, inſpirantem extundens, & ſubſtituens *expirantem*. Conſpiraverunt ſiquidem, & convenerunt iu vnum adversùs Dominum, & adversùs Chriſtum ejus, ſerpentis aſtutia, mulieris blanditiæ, viri mollities. Unde & loquebantur mutuò, Dominus ſcilicet & Chriſtus ejus: *Ecce Adam factus eſt quaſi unus ex nobis*, quòd ad utriuſque injuriam lactantibus ſe peccatoribus acquieviſſet. Revera enim [o] principes noſtri Adam & Eva principia noſtræ propaginites, inobedientes & ſocij furum, dicente Domino: *Principes tui infideles*; vel ut alia translatio habet, *inobedientes ſocii furum*: qui quod Filii Dei eſt, ſerpentis imò diaboli per ſerpentem conſilio ſubripere tentant. Nec diſſimulat injuriam Filii Pater, Pater enim diligit Filium: ſed continuò in ipſum hominem vindictam retribuit, & aggravat ſuper nos manum ſuam. Omnes enim in Adam peccavimus, & in eo ſententiam damnationis accepimus omnes. Adam [p] in paradiſo poſitus, *primò* perdidit *circumſpectionem Dei*. Teſtatur enim B. Auguſtinus, quòd nequaquam tentator hominem de paradiſo ejeciſſet, niſi aliqua elatio in anima hominis præceſſiſſet, cùm veriſſimè ſcriptum ſit: *Ante ruinam exaltatur cor*. Et ideo [q] elatam animam Deus Pater non ſuſtinet. Pater enim diligit Filium, & omnem altitudinem extollentem ſe aduersùs ſcientiam Verbi, ſemper in promptu habet deiicere atque deſtruere, ſive immittendo zelum, ſive intendendo: quorum alterum miſericordiæ, alterum judicij eſt. Utinam in me omnem extollentiam comprimat, imò deiiciat, & ad nihilumredigat non accenſus furor, ſed infuſus amor. Utinam diſcam non ſuperbire, ſed vnctione potiùs, quàm ultion e magiſtra. Domine, ne in furore tuo arguas me, ſicut Angelum extollentem ſe in Cælo: neque in ira tua corripias me, ſicut hominem in paradiſo. Ambo iniquitatem meditati ſunt, altitudinem affectantes, ille potentiæ, iſte ſcientiæ. Denique credidit inſipiens mulier pollicenti, ſed ſeducenti: *Eritis ſicut dii, ſcientes bonum & malum*. Jam ſeſe ante ſeduxerat, cui perſuaſerat ſimilem fore Altiſſimo. Nam qui ſe putat aliquid eſſe cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Verùm utraque altitudo dejecta eſt, ſed in homine mitiùs, judicante ita illo qui omnia facit in pondere & menſura. Nam Angelo in furore punito, imò damnato, homo iram tantùm ſenſit, & non furorem. Nempè cùm iratus fuit, miſericordiæ recordatus eſt. Propter hoc ſemen ejus filii iræ & non furoris uſque in hodiernum diem. Verùm [r] novit in affectum malitiæ & nequitiæ tranſiſſe Angelos deſertores, nec ex ignorantia aliqua ſeu infirmitate peccaſſe, ideoquè perire neceſſe eſt pænitere nolentes. Patris enim amor, & honor Regis judicium diligit. Novit inquam ſuperbiam Moab, quòd ſuperbus eſt valdè: & ſuperbia ejus pænitentiæ remedium non admittit, ac per hoc nec veniæ. At vero hominis vice nullam poſtea condidit creaturam, innuens ex hoc ipſo redimendum adhuc hominem: quippe quem ſupplantavit aliena malitia; ideoquè prodeſſe ei poteſt charitas aliena. *Secundò* [s] Adam perdidit *juſtitiam*, quando uxoris voci plùs quam Divinæ obedivit. Juſtitia enim eſt virtus, quæ ſuum cuique reddit. Adam [t] portionem quidem aliquam videtur tenuiſſe juſtitiæ, in eo quòd mulieri quidem compaſſus eſt: ſed ſi eſuriiſſet juſtitiam, curaſſet ſine dubio reddere quod debebat, non modò uxori, ſed multò magis Creatori. Debebat enim vxori compaſſionem utique & diſciplinam tanquam inferiori. Caput enim mulieris vir. Debebat autem Deo obedientiam atque ſubjectionem. *Tertiò* Adam [u] amiſit *judicium*, cùm poſt peccatum correptus, obliquè per mulierem retorſit propriam culpam in Auctorem, dicens: *Mulier quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi*. Verba malilitiæ [x] ſunt hæc, ô Adam, quibus magis augeas quàm deleas culpam: cùm occaſionem veniæ quam à te Deus interrogando elicere tentavit, ſed non potuit. Et ideo [y] portamus omnes impreſſum nobis cauterium conſpirationis antiquæ. Eva utique vivente in carne noſtra, cujus per hæreditariam concupiſcentiam ſerpens noſtrum ſuæ factioni ſedula ſatagit ſolicitudine vendicare conſenſum. Propterea (ut dixi) huic diei maledixère Sancti, brevem optantes & citò verti in tenebras, quòd ſit contentionis & contradictionis dies, dum non ceſſet in ea caro concupiſcere adversùs ſpiritum, legiq; mentis membrorum contraria lex rebellione infatigabili aſſiduè contradicat. Itaque dies *expirans* factus eſt. Extunc enim & deinceps quis eſt homo qui vivet, & non videbit mortem? Dicat pro ira quis, ego non minùs pro miſericordia putem, ne electos ſcilicet, propter quos omnia fiunt, diu defatiget moleſta contradictio, quâ captivi ducuntur & ipſi in lege peccati, quæ eſt in membris ipſorum. Horrent nimirùm ægerrimequè ferunt turpem captivitatem, & triſtem contentionem.

§. III.

In primo denique mandato [z] quod parentibus noſtris datum eſt, ſi diligenter conſideres, & Eva patiens, & Adam benevolus fuiſſe videntur. Quia tamen uterque cecidit, liquet quòd ſtabili non erat ille vel illa gradu. *Vidit mulier lignum* (ait Scriptura

n *Ser. 72. in Cant. n. 8.* o *Ser. 2. de Adu. Domini n. 4.* p *Serm. 102. diu. n. 1.* q *Serm. 69. in Cant. n. 3. & 4.*

r *Ser. 1. de Adu. D. n. 4. & 5.* q *Ser. 102. diu n. 1.* t *Ser. 1. de nu. Sanct. n. 11.* u *Ser. 102 diu. n. 1.* x *Ser. 1. ſupermiſſus n. 3.* y *Ser. 72. in Cant. n. 9.* z *Ser. 1, de S. Andr. n. 9. & 10.*

Digitized by Google

ptura) *quòd eſſet pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuave*. Nonne tibi videtur vix continere manum? Sic & ubi à ſerpente interrogata eſt, vide ſi non manifeſtè ſonant verba ejus moleſtum ei fuiſſe mandatum. Ex omni, inquit, ligno Paradiſi comedimus, de ligno autem ſcientiæ boni & mali, dixit nobis, ne comedamus. Non dicit, ſic eſt voluntas Creatoris: quare ſic, ipſe novit: nobis ſufficit obedire, quia vita noſtra in voluntate ejus. Itaque facilè ſeducta eſt mulier & promiſſioni credere, & acquieſcere perſuaſioni. Vir autem non ſeductus eſt, ſed ſubverſus mulieris amore. Optaret enim ſemper ſeruare mandatum quod ſibi utile noverat, ſi non mulier ei aliud ſuaderet. Nec aliquam in ſervendo mandato viſus eſt pati difficultatem, ſed quæ bona voluntas erat, non habuit fortitudinem, quia non habuit fervorem. Fortis quippe eſt ut mors, non patientia aut ſpes, ſed dilectio. Non timor aut ratio, ſed ſpiritus fortitudinis eſt. Dicit patientia: Sic oportet fieri; quia timore urgetur. Dicit voluntas bona: Sic expedit, & ſic agendum eſt; quia ſpei attrahitur ratione. Charitas verò quæ inflammatur a ſpiritu, neque ſic oportet dicit, neque ſic expedit: ſed ſic volo inquit, ſic cupio, ſic deſiderio vehementer. videtis quanta ſublimitas, quanta ſecuritas, quantaquè ſuavitas charitatis? Felix anima, quæ ad hunc charitatis pervenit ſtatum. Beati [a] qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Hoc verbum adversùs Adam procedere credo, qui portionem quidem aliquam videtur tenuiſſe juſtitiæ, in eo quòd mulieri quidem compaſſus eſt: ſed ſi eſuriſſet juſtitiam, curaſſet ſine dubio reddere quod debebat, non modò uxori, ſed multò magis Creatori. Sed quid putamus, Fratres, quàm plurimi uſque hodie factum illud graviter dijudicant, & tamen inſipienter imitantur? Indignantur adversùs Adam, quòd obedierit voci uxori ſuæ plùs quàm Dei, & ipſi quotidie Evam ſuam, carnem videlicèt audiunt plùs quàm Deum. Fratres, ſi modò preſentem videremus Adam in eo articulo poſitum, aſcendentibus cogitationibus in cor ejus, crearctari inter precem uxoris & præceptum Creatoris, non ne clamaremus adversùs illum dicentes: Cave tibi miſer, vide ne feceris? Seducta eſt mulier, non acquieſcas ei? Ut quid ergo quoties apprehendit nos tentatio ſimilis, non perſuademus ſimilitèr nobis ipſis? Duo loca [b] ſunt animæ rationalis: inferior quem regit, & ſuperior in quo requieſcit. Inferior quem regit, eſt corpus. Superior in quo quieſcit, eſt Deus. De utroque poteſt rectè intelligi quod ſcriptum eſt: *Si aſcenderit ſuper te ſpiritus poteſtatem habentis, locum tuum ne dimiſeris*: vel inferiorem ſcilicet regendo, vel Superiorem quieſcendo. Sed hoc quod prius dixi, convenit rudibus adhuc & imperfectis, quibus loquitur Apoſtolus: *Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ. Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ab iniquitatem, ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem*. Habet quippè anima tria facere in corpore, vivificare, ſenſificare, & regere. Sed ſive auferatur vita, ſive ſenſus perturbetur, de neutro condemnatur. Sin verò tentatori victa ſuccubuit, hoc illi ad peccatum reputatur. Dicitur ei ergo, ne aſcendente ſuper eam ſpiritu, locum ſuum deſerat, hoc eſt, ne ingruente tentatione membra ſua arma iniquitatis peccato exhibeat. Notandum autem [c] quod dicitur: *Si aſcenderit ſuper te ſpiritus poteſtatem habentis*. Nihil quippè adversùs nos malignus ſpiritus poteſt niſi miſſus aut permiſſus. Unde cùm ejus ſit voluntas ſemper mala, nunquam poteſtas eſt niſi juſta. Nam voluntas quidem mala ex ſeipſo ſibi ineſt, poteſtatem verò non aliunde quàm à Deo habet. Quam tamen poteſtatem ſemper moderatur Dominus, ne ſcilicet ex nequitia voluntatis plùs puniat, quàm eorum exigunt merita qui puniuntur. Et hæc de inferiori loco dicta ſunt. Cæterùm de ſuperiori hoc intelligitur, ne quietem mentis quam in Deo habet, tentante diabolo deſerat, ſed undecunque ille tentaverit, ipſa mens in Deo fixa conſtanter in tranquillitate permaneat. Hæc poſterior ſententia convenit perfectis, qui cum Elia dicere poſſunt: *Vivit Dominus Deus Iſraël, in cujus conſpectu ſto*. Et illud de Joanne Apoſtolo: *Quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo*. Hæc inquam ſententia convenit perfectis, qui jam in ſua converſatione quodammodò imitantur ſtatum æternitatis.

CAPUT VII.

De malis ſucceſſis Adæ & Evæ ex manducatione pomi de ligno Vetito.

Cumquè cognoviſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficûs, & fecerunt ſibi perizomata. *Gen*. 3.

1. *Adam & Eva parentes noſtri erant quidem induti quatuor Virtutibus, ſed eiſdem poſtquam peccarunt deſpoliati ſunt*. 2. *Agitur de triplici lapſu primorum parentum noſtrorum, ſecundùm triplicem potentiam Animæ*. 3: *Oſtenditur Animam noſtram triplici vanitati ſubjectam, debere ſperare ſe liberandam ab hac vanitate poſt hanc vitam miſeram*.

§. I.

AD imaginem (a) & ſimilitudinem Dei factus eſt homo: in imagine arbitrii libertatem, virtutes habens in ſimilitudine. Videre mihi videor (b) quatuor virtutibus amictum eſſe primum hominem ab ipſo ſuæ Creationis exordio, ſcilicet Miſericordiâ & Veritate, Juſtitiâ & Pace: & ut Propheta Eſajas meminit, veſtimento ſalutis indutum. Eſt enim in his quatuor illa ſalutis integritas: nec ſine his omnibus poteſt conſtare ſalus, præſertim cùm nec poſſint eſſe virtutes, ſi abinvicem ſeparentur. Acceperat ergo homo *Miſericordiam*, cuſtodem ſcilicet atque pediſſequam, ut ipſa præveniret, ipſa & ſequeretur eum, ipſaque protegeret & conſervaret ubiq;. Vides qualem nutritium contulit parvulo ſuo Deus, qualem dedit pediſſequam homini recens orto. Sed erat illi neceſſarius etiam Eruditor tanquam ingenuæ & rationabili creaturæ, ut non ſicut jumentum aliquod cuſtodiretur, ſed tanquam paruulus educaretur. Cui ſanè magiſterio nemo poterat

a *Ser. 1. de omn. Sanct. n. 11.* b *Ser. 24. di n. 1.*

c *ibidem. n. 2.* a *Ser. 1. in Annunt. B. M. V. num. 7.* b *ibidem num. 6. & 7.*

terat aptior inveniri, quàm *Veritas* ipſa, quæ eum in agnitionem ſummæ perduceret aliquando Veritatis. Interim verò ne ſapiens inveniretur ut malum faceret, eſſetquè peccatum ei tanquam ſcienti bonum & minimè facienti, *Juſtitiam* quoque quâ regeretur accepit. Adhuc autem & *Pacem* quâ foveretur & delectaretur, addit manus benigniſſima Creatoris. Pacem utique duplicem, ut nec intùs pugnæ, nec foris timores: id eſt, nec caro concupiſceret adversùs ſpiritum, nec eſſet ei creatura ulla formidini. Nam & beſtiis omnibus liberè impoſuit nomina, & ſerpens ipſe, qui violentiâ non præſumpſit, fraude magis eum aggreſſus eſt. Quid huic deerat, quem miſericordia cuſtodiebat, docebat veritas, regebat juſtitia, pax fovebat? Sed heu, homo iſte ad multam perniciem & inſipientiam ſibi, deſcendit de Hieruſalem in Hierico. Si quidem incidit in latrones, à quibus & ante omnia legitur deſpoliatus. An non deſpoliatus, qui Domino veniente nudum ſe eſſe conqueritur? Sed quia (c) ſpoliatum virtutibus quatuor hominem diximus, quonam modo ſingulis ſit ſpoliatus, congruum eſt ut dicamus. Perdidit homo *Juſtitiam*, cùm Eva ſerpentis, Adam mulieris voci obedivit potiùs quàm Divinæ. Erat tamen reſiduum aliquid quod apprehendere poſſent, idquè Dominus ſuo illo ſcrutinio innuebat, ſed abjecerunt etiam illud, converſi in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis. Prior enim juſtitiæ portio eſt non peccare, ſecunda per pœnitentiam damnare peccatum. Perdidit & *Miſericordiam*, cùm ſic exarſit Eva in concupiſcentia ſua, ut nec ſibi, nec viro, nec filiis parceret naſcituris, ſimùl omnes terribili maledicto & neceſſitati mortis addicens. Adam quoque indignationi Divinæ mulierem pro qua peccaverat, objecit: quaſi poſt tergum ejus volens declinare ſagittam. Vidit enim mulier lignum quòd eſſet pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuave, & à ſerpente audierat tanquam deos ſe futuros. Funiculus triplex difficilè rumpitur, curioſitatis, voluptatis, & vanitatis. Hæc ſola mundus habet, concupiſcentim carnis, concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ. His abſtracta & illecta miſericordiam omnem crudelis mater abjecit. Sic & Adam, qui mulieri malè miſertus eſt ut cum ea peccaret, benè noluit miſeri ut pœnam ſuſtineret pro ea. Privata eſt etiam mulier *Veritate*, primò quidem malè detorquens quod audierat, *Morte morieris*, & dicens, *Ne fortè moriamur*: demùm ſerpenti credens penitùs abneganti & dicenti: *Nequaquam moriemini*. Privatus eſt & Adam *Veritate*, ubi eam confiteri erubuit, folia, hoc eſt excuſationum operimenta prætendens. Siquidem ipſa Veritas dicit: *Qui erubuerit me coram hominibus, erubeſcam & ego eum coram Patre meo*. *Pacem* quoque protinùs amiſerunt; quia non eſt pax impiis, dicit Dominus. Nonne enim contrariam legem invenerant iu membris ſuis, quos de nouo pudere cæperat nuditatis? Timui ego (inquit Adam) eò quòd nudus eſſem. Non ſic miſer, non ſic paulò antè timebas, non quærebas folia, licet corpore nudus ſicut & modò.

§ I I.

Beata illa (d) & ſempiterna Trinitas, Pater & Filius & Spiritus Sanctus, unus Deus, ſcilicet ſumma Potentia, ſumma Sapientia, ſumma Benignitas creavit quandam trinitatem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, Animam videlicet Rationalem: quæ in eo præfert veſtigium quoddam illius ſummæ Trinitatis, quòd ex *memoria*, *Ratione*, & *voluntate* conſiſtit. Creavit autem eam hoc modo, ut manens in illo, participatione ejus eſſet beata: averſa ab illo, quocunque ſe conferret, remaneret miſera. Sed hæc trinitas creata elegit potiùs per motum propriæ voluntatis cadere, quàm ex gratia Conditoris per arbitrium proprium ſtare. Cecidit ergo per ſuggeſtionem, delectationem, conſenſum, ab illa ſumma & pulchra Trinitate, ſcilicet Potentia, Sapientia, Puritate, in quandam contrariam & fædam trinitatem, ſcilicet infirmitatem, cæcitatem, immunditiam. *Memoria* enim facta eſt impotens & & infirma, *Ratio* imprudens & tenebroſa, *Voluntas* impura. Porrò *Memoria*, quæ ſimplicis Divinitatis potentiam ſtans cogitabat, ab illa cadens & velut ſupra ſaxa corruens, in tres partes confracta diſſiliit, ſcilicet in cogitatioues affectuoſas, oneroſas, ocioſas. *Affectuoſas* voco illas, in quibus ipſa memoria afficitur, ut in curis rerum neceſſariarum, edendi, bibendi, cæterorumquè ſimilium. *Oneroſas*, in exterioribus adminiſtrationibus & occupationibus duris. *Ocioſas*, quibus nec afficitur, nec oneratur: & tamen ab æternorum contemplatione per illa diſtenditur, ut ſi cogitet, verbi gratiâ, equum currentem, aut avem volantem. *Rationis* quoque (e) triplex caſus eſt. Siquidem ejus erat diſcernere inter bonum & malum, verum & falſum, commodum & incommodum. In quibus diſcernendis tanta modò caligine cæcatur, ut ſæpè in contrarium ducat judicium, recipiens malum pro bono, falſum pro vero, noxium pro commodo, & è converſo. Nunqaam verò in his falleretur, ſi nunquam lumine à quo creata eſt, privaretur. Sed quia & ipſa inde cecidit, proculdubio nihil aliud quàm tenebras ſuæ cæcitatis invenit. Vnde factum eſt ut inſtrumentum perderet, ſcilicèt illud trivium ſapientiæ, Ethicam, Logicam, Phyſicam: quas nos poſſumus aliis vocare nominibns, moralem, inſpectivam, & naturalem ſcientiam. Siquidem per Ethicam eligitur bonum, reprobatur malum: per Logicam cognoſcitur verum & falſum: per Phyſicam cognoſcitur commodum & incommodũ, ideſt, quid in uſum aſſumendum ſit, quiduè reſpuendum. Denique *Voluntatis* ruina (f) ſimiliter tripartita eſt. Quæ enim ſummæ benignitati & puritati inhærere, & eadem diligere debuit, per propriam iniquitatem à ſupernis in hæc infima lapſa, per concupiſcentiam carnis & concupiſcentiam oculorum & ambitionem ſæculi terrena dilexit. Quid hoc infelicius caſu poteſt æſtimari, ubi pereunte memoria, ratione, voluntate, tota Animæ ſubſtantia perimitur? Verumtamen (g) quæ utilitas in omni labore iſto? Nempè hæc. Docuimus omnes Animam licet oneratam vitiis, peccatis irretitam, captam illecebris, exilio captivam, corpore carceratam, luto hærentem, infixam limo, affixam membris, confixam curis, diſtentam negotiis,

c *Ibidem num* 8.

d *Ser*. 45. *diver. num*. 1: e *Ibid. num*. 2. f *Ibid. num*. 3. g *Ser*. 83. *in Cant. num*. 1.

Digitized by Google

tiis, contractam timoribus, afflictam doloribus, erroribus vagam, ſolicitudinibus anxiam, ſuſpicionibus inquietam, & poſtremò advenam in terra inimicorum juxtà Prophetæ vocem, coinquinatam cum mortuis, deputatam cum his qui in inferno ſunt: licet, inquam, ſic damnatam, & ſic deſperatam, docuimus tamen hanc in ſeſe poſſe advertere nonmodò unde reſpirare in ſpem veniæ, in ſpem miſericordiæ queat: ſed etiam unde audeat aſpirare ad nuptias Verbi, cum Deo inire fœdus ſocietatis non trepidet, ſuave amoris jugum cum Rege ducere Angelorum non vereatur. Quid enim non tutè audeat apud eum, cujus ſe inſignem cernit imagine, illuſtrem ſimilitudine novit? Quid, inquam, vereatur de Majeſtate, cui de origine fiducia datur? Tantum eſt ut curet naturæ ingenuitatem vitæ honeſtate ſervare, imò cœleſte decus quod ſibi originaliter ineſt, dignis quibuſdam ſtudeat morum affectuumquè. venuſtare & decorare coloribus. Ut quid enim (h) dormitet induſtria? Grande profectò in nobis donum naturæ ipſa eſt: quæ ſi minùs ſuas exequatur partes, nonne quod reliquum habet natura in nobis, totum quaſi quadam vetuſtatis operietur rubigine? Id quidem injuria Auctori. Et utique ad hoc Auctore ipſe Deus divinæ inſigne generoſitatis perpetuò voluit in Anima conſervari, ut ſemper hæc in ſeſe ex Verbo habeat, quo admoneatur ſemper aut ſtare cum Verbo, aut redire ſi mota fuerit. Nonmodò quaſi locis migrans, aut pedibus gradiens, ſed mota (ſicut ſubſtantiæ utique ſpirituali moveri eſt) cum ſuis affectibus, imò defectibus à ſe quodammodò in pejus vadit, cùm ſe ſibi vitæ & morum pravitate diſſimilem facit, reddit degenerem: quæ tamen diſſimilitudo non naturæ abolitio, ſed vitium eſt, bonum ipſum naturæ quantùm ſui comparatione attollens, tantùm fœdans conjunctione. Jam verò Animæ reditus, converſio ejus ad Verbum, reformandæ per ipſum, conformandæ ipſi. In quo? In charitate. Ait enim Apoſtolus: Eſtote imitatores Dei ſicut filii chariſſimi, & ambulate in delectione ſicut & Chriſtus dilexit vos.

§. III.

Reſpiremus itaquè, Fratres (i) etſi nihil ſumus in cordibus noſtris, fortè in corde Dei poteſt aliud latere de nobis. Triplici quidem vanitati (k) nobilis creatura ſubjecta eſt non volens, nimirùm quòd & ratio ſepiſſimè in judiciis fallitur, & voluntas quadruplici perturbatione jactatur, & memoria multiplici oblivione confunditur: in ſpe tamen eſt. Nam qui replet in bonis deſiderium animæ, ipſe Rationi futurus eſt plenitudo lucis, ipſe Voluntati multitudo pacis, ipſe Memoriæ continvatio æternitatis. O veritas, charitas, æternitas! O beata & beatificans Trinitas, ad te mea miſera trinitas miſerabititer ſuſpirat, quoniam à te infeliciter exulat. Diſcedens à te quantis ſe intricavit erroribus, doloribus, timoribus. Heu me qualem pro te commutavimus trinitatem? *Cor meum conturbatum*, & inde dolor: *Dereliquit me virtus mea*, & inde pavor: *Et lumen oculorum meorum non eſt mecum*, & inde error. En quàm diſſimilem Trinitatem ô animæ meæ trinitas exulans offendiſti. Verumtamen quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: cùm error videlicet à Ratione, à voluntate dolor, atque à Memoria timor omnis receſſerit, & ſucceſſerit illa quam ſperamus mira ſerenatas, plena ſuavitas, æterna ſecuritas. Primum illud faciet veritas Deus, ſecundum charitas Deus, tertium ſumma poteſtas Deus, ut ſit Deus omnia in nobis: *Ratione* recipiente lucem inextinguibilem, Voluntate pacem imperturbabilem conſequente, Memoria fonti indeficienti æternaliter inhærente. O Anima mea (l) ſi vis amari à Deo, reforma in te imaginem ſuam, & amabit te. Conſilio namque Sanctæ Trinitatis, ad imaginem & ſimilitudinem Suam creavit te Creator tuus, quod nulli alteri ex creaturis donavit, ut tantò eum ardentiùs diligeres, quantò mirabiliùs ab eo te conditam intelligeres. Conſidera ergo nobilitatem tuam, quoniam ſicut Deus ubique eſt totus, omnia vivificans, omnia movens & gubernans: ita tu in corpore tuo ubique tota es, illud vivificans, movens & gubernans. Et ſicut Deus eſt, vivit, & ſapit: ſic & tu ſecundùm modum tuum es, vivis, & ſapis. Et ſicut in Deo tres ſunt perſonæ, Pater & Filius & Spiritus ſanctus: ſic & tu habes tres vires, ſcilicet intellectum, memoriam, & voluntatem. Et ſicut ex Patre generatur Filius, & ex utroque procedit Spiritus ſanctus: ita ex intellectu generatur voluntas, & ex his ambobus procedit memoria. Et ſicut Deus eſt Pater, Deus eſt Filius, Deus eſt Spiritus Sanctus: non tamen tres dii, ſed unus Deus, & tres perſonæ. Ita Anima eſt intellectus, anima voluntas, anima memoria: non tamen tres Animæ, ſed una Anima, & tres vires. Ex quibus Animæ viribus quaſi excellentioribus jubemus Deum diligere, ut diligagamus eum toto corde, tota anima, tota mente: id eſt, toto intellectu, tota voluntate, & tota memoria: hoc eſt, toto affectu, ſine defectu, cum diſcretionis intuitu. Nec ſolus ſufficit de Deo intellectus ad beatitudinem, niſi ſit in amore ejus voluntas. Imò hæc duo non ſufficiunt, niſi memoria addatur, quâ ſemper in mente intelligentis & volentis maneat Deus: ut ſicut nullum poteſt eſſe momentum, quo homo non utatur vel fruatur Dei bonitate vel miſericordia; ita nullum ſit momentum, quo eum præſentem non habeat in memoria. Porrò (m) intellige dignitatem tuam nobilis Creatura, quoniam non ſolùm inſignita es Dei imagine, verumetiam decorata ſimilitudine. Sicut enim Creator tuus, qui te ad ſimilitudinem ſuam creavit, eſt charitas, bonus & juſtus, ſuavis & mitis, patiens & miſericors: ita tu creata es, ut charitatē haberes, & eſſes munda & ſancta, pulchra & decora, mitis & humilis. Quas virtutes quantò plùs in te habebis, tantò propinquior Deo eris, & majorem tui Creatoris geres ſimilitudinem. Quid majus his tibi facere potuit, quàm ut ad ſimilitudinem ſuam te conderet Factor tuus, & eiſdem virtutum veſtimentis te ornaret, quibus ipſe ornatus eſt? Attende igitur diligenter primæ conditionis tuæ excellentiam, & venerandam Sanctæ Trinitatis imaginem in teipſa agnoſce: honoremquè ſimilitudinis Divinæ ad quam creata es, habere ſtude nobilitate morum, exercitio virtutum, dignitate præmiorum: ut quando apparebit qualis ſit, tunc ſimilis ei apparere poſſis. Similis enim ſimilem

h *Ibid. n. 2.* i *Ser. 5. in dedicat. Eccl. n. 4.* k *Ser. 11. in Cant. n. 5. & 6*

l *Tractatu de interiori domo cap. 38. tom. 5. pag. 444.* m *ibid. cap. 39. num. 86.*

Digitized by Google

lem quærit: et qualem te paraveris Deo, talis neceſſe eſt appareat tibi Deus. Si ergo naturalem pulchritudinem tuam in te reparaveris, concupiſcet Rex decorem tuum, quoniam ipſe eſt Deus tuus.

CAPUT VIII.

De Scrutinio Dei facto in paradiſo cum Adam & Eva, ſtatim ac comederunt fructum de ligno vetito.

Et cùm audiſſent vocem Domini Dei deambulantis in paradiſo ad auram poſt meridiem, abſcondit ſe Adam & uxor ejus à facie Domini Dei in medio ligni paradiſi. Vocavitquè Dominus Deus Adam, & dixit ei: Ubi es? Qui ait: Vocem tuam audivi in paradiſo, & timui eò quòd nudus eſſem, & abſcondi me. Cui dixit: Quis enim indicavit tibi quòd nudus eſſes, niſi quòd ex ligno, de quo præceperam tibi ne comederes, comediſti? Dixitquè Adam: Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Et dixit Dominus Deus ad mulierem: Quare hoc feciſti? Quæ reſpondit: Serpens decepit me, & comedi. *Gen.* 3.

1. *Adam excuſando ſe in peccato, & retorquendo illud in mulierem, magis auxit quàm delevit culpam.* 2. *oſtenditur quanta in uno Ada & Eva peccato commiſſa ſunt peccata.* 3. *Tres ſunt inimici noſtri, diabolus, mundus, & corpus: qui continuò impellunt nos in ruinam, ſed non evertunt niſi conſentientes.*

§. I.

ADam (a) dumſe impudenter excuſare conaretur, crudeliter Evam accuſare non cunctatus eſt, dicens: Mulier, quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi. Multis itaq. modis (b) fiunt excuſationes in peccatis. Aut enim dicit qui ſe excuſat, non feci: aut feci quidem, ſed benè feci: aut ſi malè, non multum malè: aut ſi multum malè, non mala intentione. Si autem & de illa ſicut Adam vel Eva convincitur, aliena ſuaſione excuſare ſe nititur. Nolo autem [c] ignorare vos, Fratres, quonammodo deſcendatur imò cadatur in illas. *Primus* enim gradus deſcenſionis hujus, diſſimulatio eſt propriæ infirmitatis, iniquitatis, inutilitatis: dum ſibi parcens, ſibi blandiens, ſibi perſuadens homo aliquid ſe eſse cùm nihil ſit, jam ipſe ſe ſeducit. *Secundus* gradus eſt ignorantia ſui. Ubi enim in primo gradu inutilia ſibi conſuerit perizomata foliorum, quid ſupereſt niſi vulnera tecta non videat, præſertim cùm ad hoc ſolùm texerit ne videret? Ex hoc tandem fit ut etiã alio revelãte, vulnera non eſſe cõtendat cõverſus in verba malitiæ ad excuſãdas excuſationes in peccatis. Atq; is quidẽ gradus *tertius eſt* admodũ vicinus, imò contiguus præſũptioni. Quid enim mali jam actitare vereatur, qui præſumit & defenſare? Fruſtra quoque comparant quidam [d] quaſlibet inobedientias antiquæ illi quæ facta eſt in paradiſo, quæ nimirùm valuit non ſolùm obligare perſonam, ſed & vitiare naturam. Arbitror tamen & ipſam primam graviſſimamquè prævaricationem, aut non aliunde, aut inde maximè judicatam graviſſimam, hoc eſt, ex rebellione defenſionis quæ ſecuta eſt, quando Deo cauſam requirente peccati, ut peccatores ad pænitentiam provocaret, nolebat quippe mortem eorum, ſed magis ut converterentur & viverent, ipſi malverunt declinare cor ſuum in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis. Et quidem gemina malitia peccatoris. Primùm, quòd nec ſui miſertus eſt ut culpam propriam fateretur, & ſanaretur. Deinde quòd & uxorem [e] ut ſe fallaciter excuſaret, crudeliter accuſavit. Quid dicebas ô Adam? Mulier, quam dediſti mihi dedit mihi de ligno, & comedi. Verba malitiæ ſunt hæc, quibus magis augeas quàm deleas culpam. Sanè occaſionem veniæ à te Deus interrogando elicere tentavit, ſed non potuit. Cantavit Adam [f] canticum excuſationis in peccato, cùm dixit: Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Ac ſi diceret: Tu potiùs accuſandus eſſes, qui talem mihi junxiſti mulierem, quæ me ad peccandum induceret. Hinc homines [g] ſe de infirmitate vel ignorantia tegunt, ad excuſandas excuſationes in peccatis. Sed fruſtra ſibi de infirmitate vel ignorantia blandiuntur, qui ut liberiùs peccent, libenter ignorant, vel infirmantur. Putas primo homini profuit, licet ipſe non libenter peccavit, quòd ſe per uxorem tanquam per carnis infirmitatem defendit? Aut primi Martyris lapidatores, quoniam aures ſuas continuerunt, per ignorantiam excuſabiles erunt? Qui igitur ſtudio, amore peccandi à veritate ſe ſentiunt alienatos, infirmitate & ignorantia preſſos: ſtudium in gemitum, amorem in mærorem & infirmitatem convertant, infirmitatem carnis fervore juſtitiæ vincant, ignorantiam liberalitate repellant: ne ſi nunc egentem, nudam & infirmam veritatem ignorant, cum poteſtate magna & virtute venientem, terrentem, arguentem, ſerò cum rubore cognoſcant. Nec etiam [h] intentionem [fortè quia latet homines] excuſare delectet, ſi ſit rea: nec levigare culpam, quæ gravis eſt: nec alieno obumbrare ſuaſu, cùm invitum nemo coëgerit. Primum illud non confeſſio eſt ſed defenſio, non placat ſed provocat. Sequens monſtrat ingratitudinem: & quò minor reputatur culpa, eò minuitur & gloria indultoris. Sed enim minùs libenter beneficium datur, quod minùs gratè minuſuè neceſſariè provenire ſentitur. Veniam proinde ſibi adiudicat, qui munus largitoris attenuat: quod quidem omnis, qui reatum ſuum verbis alleviare conatur, facit. Jam à poſtremo primi hominis dehortetur exemplum, nec culpam ſiquidem diffitentis, nec tamen conſequentis veniam, non dubium quin ob reatus mulieris admixtionem. Genus excuſationis eſt, cùm argueris tu, alium incuſare. Porrò excuſare te velle quando corriperis, quàm ſit non modò minimè fructuoſum ſed & pernicioſum; Sanctum David interroga. Verba nempè malitiæ excuſationes in peccatis appellat, ne in ea declinet cor ſuum rogans & ſupplicans. Meritò quidem. In animam etenim ſuam peccat qui ſe excuſat, repelliens proinde à ſe indulgentiæ medicinam, & ſic vitæ ſibi proprio ore inter-

a *Ser.* 2 *ſup. miſſ. n.* 3. b *tract. de grad. humil. cap.* 17. c *Ser.* 11. *ſup. Pſal.* 90 *n.* 6. d *tract. de præcep. & diſpenſati cap.* 11. *n.* 27.

e *Ser.* 2. *ſuper miſſ. n.* 3. f *tract. de vitem. ſt. cap.* 25. *n.* 95. g *tract. de grad. humil cap.* 6. h *Ser.* 16. *in cant. n.* 10.

Digitized by Google

intercludit. Et quænam major malitia, quàm propriam armari in ſalutem, & linguæ tuæ temetipſum mucrone confodere? Denique qui ſibi nequam, cui eſt bonus? Antiqua illa tam nota (i) & tam noxia prævaricatio, facilè, ut creditur, indulgentiam conſequeretur, dummodò confeſſio & non defenſio ſequeretur. Neque enim tantùm, ut dictum eſt, nocuit ſimplicis actionis (quamvis ex deliberatione) tranſgreſſio: quantùm adjunctæ excuſationis cum præmeditatione obſtinatio. Proinde cavete [k] canticum excuſationis in peccatis. Nemo æſtimet ſe ſine peccatis eſſe: nec cùm cognoverit illa, excuſet ſe, ſicut ſtulti ſolent adhuc hodie loquentes excuſationem Adæ, & dicentes: Mulier, quam dedit mihi Deus, ſeduxit me. Quare talem mulierem dedit mihi Deus, quæ me ſeducat? Mulier iſta ſeducens virum, eſt caro ſpiritum noſtrum ſeducens ad conſentiendum peccatis, pro qua ſtulti Deum quotidie accuſant, ſeipſos in peccatis volventes, & dicentes ſe carnis illecebris non poſſe reſiſtere, quam acceperunt à Deo. Grande valdè eſt peccatum illud, accuſare Deum optimum, qui fecit omnia bona valdè propter te: & præcipuè ipſum hominem præ cæteris creaturis exornavit. Bonum ſine dubio fecit te Deus bonus, qui fecit omnia bona valdè propter te. Neque enim bonus eſſet, ſi te malè feciſſet, propter quem omnia fecit, quæ propter te bona facta valdè fecit omnia. Bonum ergo & valdè bonum fecit te Deus. Bonus tu ipſe, te verè malum facis. Si deleveris in te quod tu ipſe facis; invenies valdè bonum te eſſe inter creaturas quas ipſe fecit.

§ II.

Denique (l) primos parentes non urſus aut leo, ſed potiùs ſerpens, callidior utique non fortior cæteris animantibus ſupplantavit. Nec mulierem vir, ſed mulier virum ſupplantavit. *Primum* itaque (m) peccatum commiſſum eſt per inobedientiam mulieris in paradiſo. Ex hoc peccato facta eſt caro rebellis ſpiritui, ut quoniam ſpiritus ejus non fuit ſubjectus Creatori, nec caro ſit ſubjecta ſpiritui. Nolvit (n) Anima regi à Deo, non queat regere corpus. Si non paret Superiori, inferiori cur imperet? Invenit Conditor ſuam ſibi rebellem creaturam: inveniat Anima ſuam ſibi rebellem pediſſequam. Tranſgreſſor inventus eſt homo Divinæ legis: inveniat ipſe aliam legem in membris ſuis repugnantem legi mentis ſuæ, & captivantem ſe in legem peccati. *Secundum* peccatum fuit, (o) quòd ipſa mulier virum quoque ſecum traxit in culpam. Debuit quidem illa peccatum ſuum deflere, nec addere peccatum peccato: ſed in hoc ſe putavit habere conſolationem, ſi virum faceret peccati ſui participem. Quodammodò enim naturale eſt unumquemque velle, ſive in vitiis, ſive in virtutibus aſſociare ſibi conſortem. Non mediocris (p) titulus profectò virtutis inter pravos vivere bonum, & inter malignantes innocentiæ retinere candorem, & morum lenitatem. *Tertium* peccatum (q) commiſſit Adam, qui conſenſit. Adam enim, ſicut ait Apoſtolus, non eſt ſeductus, mulier autem ſeducta in prævaricatione fuit. Illa per ignorantiam, iſte peccavit per infirmitatem. Peccavit autem nimis diligendo uxorem, non quia ejus voluntatem fecit, ſed quia eam voluntati prætulit Divinæ. Unde & à Domino ei dictum eſt: Pro eo quòd obediſti voci uxoris tuæ plùs quàm meæ, maledicta terra in opere tuo. Juſtum quippe erat, ut illius magis voluntatem faceret, cui plus debebat. Quis verò ambigat plus eum debere Conditori, quàm uxori? Siquidem uxori erat aſtrictus tantùm per amorem, Deo autem per timorem ſimul & amorem. Plus ergo debuerunt valere duo vincula ad tenendum eum erga Dei præceptum, quàm unum tantùm erga conjugis affectum. *Quartum* æquè peccatum commiſit Adam, qui propriam culpam retorſit in uxorem, cùm ait: Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Primò quidem crudelis in ſe, qui peccatum ſuum excuſavit: ſecundò in uxorem, quam accuſavit. Et utique ſatis ſumpta eſt digna de peccato vindicta, quando eam accuſavit, cujus amore peccavit. Contra hoc peccatum dictum eſt: Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Adæ utique (r) crudelitatem hæc ſententia tangit, qui videbatur uxoris amore peccaſſe. Ecce enim ſcimus, ô Adam, quia os de oſſibus tuis, & caro de carne tua eſt, & ejus amore peccaſti. Videamus nunc quantum diligas eam. Venit Dominus igneum tenens gladium in ultionem prævaricationis, oppone te diſcrimini propter illam, & dic: Domine, mulier infirmior eſt, mulier ſaducta eſt: mea eſt iniquitas, meum peccatum, in me ſolum vindicta procedat. Sed non loquitur ſic: Mulier (inquit) quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi. O perverſitas! Pœnam pro ea ſuſcipere refugis, & culpam admittere non recuſaſti? Quomodo, proh dolor, omnia confudiſti, pernicioſè miſericors, ubi ſeverus eſſe debueras: & pernicioſiùs crudelis, ubi miſericordiam impendere oportebat? Nam delinquere propter illam nullo modo, ſatisfacere verò pro ea libenti animo debuiſti. Sic enim oportet fieri, Fratres, ut nunquam propter alium homo peccet, quod eſt *juſtitiæ*: & libenter aliena peccata portet, quod eſt *miſericordiæ*. *Quintum* peccatum (s) fecit Eva, quæ cùm increparetur à Domino cur hoc feciſſet? reſpondit ei: Serpens decepit me, & comedi. Sic declinavit & ipſa in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis, refundens culpam in ſerpentem, quaſi immunis à crimine, cùm nil obfuiſſet ſuggeſtio ſerpentis, ſi illa negaſſet aſſenſum propriæ voluntatis: & fortè præceſſit in ea aliquis motus ſuperbiæ, unde ſeduci meruit à ſerpente. Serpens, ô Eva (t) decepit te, decepit profectò, non impulit aut coëgit. Mulier tibi, ô Adam, de ligno dedit, ſed offerendo utique, non violentiam inferendo. Neque enim poteſtate illius, ſed tua factum eſt voluntate, ut ejus voci plùs obedieris quàm Divinæ. Cæterùm ſi ille ſibi non præcavit ignarus, nos ſaltem tot exemplis præmoniti caveamus. imò verò quoniam periclitati ſumus & nos miſerabiliter in hac parte, de cætero jam remedium aliquod tantis providere malis ſollicitè ſtudeamus.

 § III.

i *Tract. de præcep. & diſpens cap. 11 n. 27.* k *Tract. de vit. m yſt. cap. 26. n. 99.* l *Ser. 11. int. diver. n. 2.* m *Ser. 66. div. n. 1.* n *Tract. de exhor. ad milit. templ. cap. 11. n. 19* o *Ser. 66. inter. div. n. 1.* p *Ser. 48. in cant. n. 2.* q *Ser. 66. int. diver. n. 66. 1 & n. 2*

r *Ser. 1. de omn. ſanct. n. 12.* s *Ser. 66. int. div. n. 2.* t *Ser. 11. inter div. n. 2.*

Digitized by Google

§. III.

Magnum quidem (v) diſcrimen eſt, adversùs diabolicæ fraudis aſtutias tam crebros imò continuos habere conflictus, quem nec videre quidem poſſumus, & quem nimis aſtutum fecerit tam natura ſubtilis, quàm longa exercitatio malitiæ ejus. Verumtamen in nobis eſt, ſi vinci nolumus, & nemo noſtrûm in hoc certamine deijcitur invitus. Sub te eſt ô homo apertitus tuus, & tu dominaberis illi. Poteſt inimicus excitare tentationis motum, ſed in te eſt ſi volueris dare ſeu negare conſenſum. In tua facultate eſt, ſi volueris inimicum tuum facere ſervum tuum, ut omnia tibi cooperentur in bonum. Ecce enim inflammat inimicus deſiderium cibi, vanitatis aut impatientiæ cogitationes ingerit, aut excitat libidinis motum: tu ſolummodò ne conſenſeris: & quoties reſtiteris, toties coronaberis: Verumtamen (x) negare non poſſumus, Fratres, moleſta ſunt hæc & periculoſa, ſed & in ipſo certamine ſi viriliter reſiſtimus, quædam pia tranquillitas de conſcientia bona naſcitur. Credo etiam, ſi cogitationes iſtas quàm citò in nobis advertimus, non patimur remorari, ſed in ſpiritu vehementi animus adversùs illas excitatur: quoniam inimicus confuſus abſcedet à nobis, & non tam libenter illicò revertetur. Sed qui ſumus nos, aut quæ fortitudo noſtra, ut tam multis tentationibus reſiſtere valeamus? Hoc erat certè quod quærebat Deus, hoc erat ad quod nos perducere ſatagebat: ut videntes defectum noſtrum, & quòd non eſt nobis auxilium aliud, ad ejus miſericordiam tota humilitate curramus. Nonne Dominus (y) cadentem illum ſuſcipit, qui ab humilitate ſuſcipitur? Impulſus everſus ſum ut caderem (ait Propheta) ſed nihil profecit qui impulit me, quoniam Dominus ſuſcepit me. Quæris [z] quis ille impulſor? Non eſt unus. Impulſor *diabolus* eſt, impulſor *mundus*, impulſor *homo*. Quis iſte homo ſit, quæris? Quiſque ſui. Noli mirari, uſque adeo homo impulſor ſibi eſt, & ſuimet præcipitator, ut non ſit quod ab altero impulſore formides, ſi ipſe à te proprias contineas manus. Quis enim [inquit Petrus Apoſtolus] vobis nocere poterit, ſi boni æmulatores fueritis? Manus tua eſt conſenſus tuus: ſi diabolo ſuggerente, vel ſæculo ſuadente quod non oportet, aſſenſum tuum tenueris, & non dederis membra arma iniquitati, nec permiſeris regnare peccatum in tuo mortali corpore: bonum te æmulatorem probaſti, cui malitia omninò nil nocuit, vide ne magis profuerit. Scriptum eſt enim: Bonum fac, & habebis laudem ex illa. Confuſi ſunt qui quærebant animam tuam, tu verò cantabis: Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero. Boni planè æmulatoris inſigne dediſti, ſi conſilio Sapientis miſereris animæ tuæ, ſi omni cuſtodia ſervas cor tuum, ſi juxta Apoſtolum teipſum caſtum cuſtodis. Cùm igitur (a) tres ſint ſtanti imminentes ſtratores, horum *diabolus* livore malitiæ, *mundus* vento vanitatis, *homo* ſemetipſum pondere ſuæ corruptionis impellit. Impellit *diabolus*, ſed non evertit, ſiquidem tuum illi negaveris aſſenſum. Denique habes: Reſiſtit diabolo, & fugiet à vobis. Iſte eſt, qui ſtantes in paradiſo impulit invidus & evertit, ſed conſentientes, non reſiſtentes. Iſte eſt, qui ſeipſum de cælo ſuperbus nullo impellente præcipitavit: ut ſcias multò magis *hominem* ſuo ipſius caſui imminere, quem propriæ ſubſtantiæ pondus gravat. Eſt & *mundus* impulſor, quia in maligno poſitus eſt: impellit omnes, ſed ſolos evertit amicos ſuos, ideſt, conſentaneos ſibi. Nolo eſſe amicus mundi, ne cadam. Nam qui vult eſſe hujus mundi amicus, inimicus Dei conſtituitur, quo utique nullus gravior caſus. Ex quibus ſatis claret, quàm ſit homo præcipuus impulſor ſui, qui ſuo ſine alieno impulſu cadere poteſt, alieno abſque ſuo cadere non poteſt. Cuinam horum præcipuè reſiſtendum? Nempe huic, qui eò moleſtior quò interior ſolus deiicere ſufficit, cùm ſine ipſo alii poſſint facere nihil. Ipſi itaque, (b) ut manifeſtum eſt, geſtamus laqueum noſtrum, ubique proprium circumferimus inimicum, carnem hanc loquor, de peccato natam, in peccato nutritam, corruptam nimis ipſa origine, ſed multò ampliùs prava cõſuetudine vitiatã. Hinc eſt, quòd tam acriter caro adversùs ſpiritum concupiſcit, quòd aſſiduè murmurat, & impatiens eſt diſciplinæ, quòd illicita ſuggerit, quòd nec rationi obtemperat, nec inhibetur ullo timore. Grande quidem periculum eſt, & gravis lucta adversùs domeſticum hoſtem, maximè cùm nos advenæ ſimus, & ille civis: ille ſuam inhabitet regionem nos exules ſimus & peregrini. Minimè tamen [c] in hac tam multiplici lucta deficiendum, aut deſperatione cedendum eſt. Licet enim abundent tribulationes pro Chriſto, ſed abundant & conſolationes per ipſum. Denique audi conſolationem. Peccatum in foribus eſt, niſi ipſe aperias, non intrabit. Appetitus in corde prurit, ſed ſub te eſt, niſi ſpontè ceſſeris, nil nocebit. Audi conſolationem. Conſenſum cohibe ne prævaleant hæc, & immaculatus eris, ut ſine macula ingrediaris & ipſe ad habitandum in tabernaculo, & requieſcendum in monte ſancto Domini tui. Si tui non fuerint dominati, tunc immaculatus eris, & emundaberis à delicto maximo. Maximum planè delictum, quod interiorem & exteriorem hominem occupat univerſum.

CAPUT IX.

De ſententia pœnæ corporalis, quam Deus pronunciavit contra Adam & Evam prævaricatores.

Et ait Dominus Deus ad ſerpentem: Quia feciſti hoc, maledictus es inter omnia animantia, & beſtias terræ: ſuper pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Inimicitias ponam inter te & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius: ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo ejus. Mulieri quoque dixit: Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos; in dolore paries filios: & ſub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tibi. Adæ verò dixit: Quia audiſti vocem uxoris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cun-

v Ser. 5. in Quadrages n. 3. x ibid. n. 4. y Ser. 2. ſup. Pſal. 90. n. 2. z Ser. 5. in cant. n. 3. a ibidem n. 4.

b Ser. 5. in Quadrages n. 1. & 2. c Ser. 28. in. diverſ. n. 5.

Digitized by Google

cunctis diebus vitæ tuæ. Spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbam terræ. In ſudore vultus tui veſceris pane. *Gen.* 3.

1. *Sententia pronunciata à Deo contra prævaricatores ſui præcepti, continet varias pœnas maledictionum; quarum triplici maledictioni ſubjacet ſerpens, Eva duplici, Adam uni.* 2. *De labore & dolore, aliiſquè miſeriis primorum parentum, ac totius generis humani.* 3. *De multiplici calamitate, quam incurrit & patitur genus humanum, propter peccatum originale primorum parentum Euæ & Adam.*

§. I.

1 ADam (a) licet quondam uxorem, uxor ſerpentem ad excuſandas excuſationes in peccatis prætendebant: uterque tamen ſuæ culpæ dignam excepit ſententiam. Et nota (b) quòd in primo illo parentum noſtrorum peccato tres quidem auctores extiterunt, ſed maniſeſtè defuerunt tria tribus. Dico enim Evam, diabolum, & Adam. Non habuit Eva *ſcientiam*, quæ (ut ait Apoſtolus) ſeducta eſt in prævaricationem. Verùm hæc quidem ſcientia ſerpenti non defuit, qui callidior deſcribitur cæteris animantibus, ſed *pietatem* malignus non habuit, qui ab initio factus eſt homicida. Adam verò pius fortè videtur mulierem non contriſtando, ſed *timorem* Domini derelinquit, voci illius magis obediens quàm Divinæ. Et quia (c) conſpiraverunt & convenerunt in unum adversùs Dominum, & adversùs Chriſtum ejus, ſerpentis aſtutia, mulieris blanditia, viri mollities. Proinde (d) *ſerpens* tribus maledictionibus ſubjacuit, *Eva* duabus, *Adam* uni. *Serpenti* enim dictum eſt à Domino: Supra pectus tuum gradieris, terrram comedes, & mulier conculcabit caput tuum. *Evæ* autem dixit Deus: In dolore paries, & ſub poteſtate viri eris. *Adæ* verò ait: In ſudore vultus tui comedes panem tuum. Maledictiones Evæ, & per ipſam omnium mulierum nuptarũ duæ ſunt in præſenti expreſſæ, ſcilicet quòd in dolore pariunt filios, & ſub poteſtate virorum ſunt. Quis & quantus ſit dolor parientium mulierum, nullus hominum novit, niſi quæ expertæ ſunt. Terra quoque maledicitur (e) cùm damnatur hominum ſucceſſio: & omnis Creatura, juxta Apoſtolum, parturit & ingemiſcit. Inde (h) Anima diſſimilis Deo, inde diſſimilis eſt & ſibi: inde comparata jumentis inſipientibus, & ſimilis facta eſt illis: inde quòd legitur commutaſſe gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fænum: inde juxta Salamonem unus exitus homini & jumento. Quidni ſimiliter exeat, qui ſimiliter vixit? More beſtiali incubuit terrenis, morte beſtiali excedet terris. Audi aliud. Quid mirum ſi ſimilem ſortimur exitum, qui & ſimilem habemus introitum? Unde enim hominibus, niſi de ſimilitudine beſtiali ille tam intemperans ardor in coitu, tam immoderatus dolor in partu? Ita homo in conceptu & ortu, in vita & morte comperatus eſt jumẽtis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Quid quòd libera Creatura ſibi ſubditum appetitum non regit ut domina, ſed ſequitur & & obſequitur ut ancilla? Nonne & in hoc ſe aſſimilat & annumerat cæteris animantibus quę natura non in libertatem vocavit, ſed condidit in ſervitutem ſervire ſuo ventri, appetitui obedire? Nonne tali meritò confunditur perhiberi vel exiſtimari ſimilis Deus? Ideoque ait: Exiſtimaſti inique quòd ero tui ſimilis? Et infert: Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Originale peccatum [i] maximum delictum vocatur, quod ſic totum nonmodò genus humanum, ſed & quemlibet ipſius generis occupat, ut non ſit qui evadat, non ſit uſque ad unum. A primo homine uſque ad noviſſimum protenditur: & in ſingulis quoque à planta pedis uſque ad verticem diffunditur hoc venenum. Sed & aliter nihilominus in univerſam dilatatur ætatem, ab ea ſcilicet die quâ ſua quemque concipit, uſque ad eam, quâ communis eum recipit mater. Alioquin vnde grave jugum ſuper omnes & totos filios Adam, idque à die exitus de ventre matris eorum, uſque in diem ſepulturæ in matrem omnium? Inſordibus generamur, in tenebris confovemur, in doloribus parturimur. Ante exitum miſeras oneramus matres, in exitu more viperio laceramus: mirum quòd non ipſi pariter laceramur. Primam vocem plorationis edimus, meritò quidem, utpote vallem plorationis ingreſſi, ut nobis illud Sancti Job ex omni parte poſſit aptari: *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis.* Quàm verum verbum hoc ſit, non vos verba docuêre, ſed verbera. *Homo* (inquit) *natus de muliere*, nihil abjectius. Et ne fortè ex ipſa ſibi voluptate corporeorum ſenſuum, quam de ſenſibilibus hauriat, blandiatur; in ipſo ſtatim introitu de exitu quoque terribiliter admonetur, cùm dicitur: *Brevi vivens tempore.* Ac ne ſpatiolum illud, quod inter ingreſſum & egreſſum relinquitur, ſibi liberum putet, *Repletur*, ait; *multis miſeriis.* Multis & multiplicibus, inquam, miſeriis corporis, miſeriis cordis, miſeriis cùm dormit, miſeriis cùm vigilat, miſeriis quaquaversùm ſe vertat. Heu mater mea [k] cur me genuiſti filium doloris & amaritudinis, indignationis & plorationis? Maledictio, Fratres [l] gravis eſt macula, & ſcimus quoniam non quod intrat in os coinquinat hominem, ſed quod de ore egreditur. Vbi ergo [m] macula propria, propria quoque purgatio jure requiritur: etſi contaminatio multiplex, opus eſt etiam tribulatione multiplici. Unde enim tribulatio, niſi dum reſiſtitur contaminationi, concupiſcentiæ repugnatur. Quid verò in homine purum ab hac macula, immune ab hoc contagio poterit inveniri? Ab intus manat, de corde exit peſtiferum virus, ac deinceps corpus occupat univerſum, mentem deſſideriis afficit, membra illecebris inficit. Inde pruritus aurium, oculorum petulantia, inde olfaciendi voluptas, inde in faucibus tam inordinata delectatio, inde in univerſo corpore mollitiei ſenſus, & libido pernicioſa tangendi: inde intus in Anima ebritas illa deſideriorum, & fornax quædam ambitionis, avaritiæ, invidiæ, contumaciæ, nequitiæ, & omnium denique vitiorum affectibus vehementer accenſa. Quot enim corpus illecebras, quot oblecta-

a *Epiſt. 2. num. 2.* b *Serm. 2. in Annunciat. B. M. n. 3.* c *Serm. 72. in Cant. n. 8.* d *Tract. de vite myſt. cap. 30. n. 117. & 118.* e *Serm. 2. in Nat. Dom. n. 2. tom. 6. pag. 614.* h *Ser. 82. in Cant. n. 5.*

i *Serm. in fer. 4. hebdom. Sanct. n. 6.* k *Serm. 3. ſuper Sal. Reg. nu. 16.* l *Serm. 29. inter diverſ. n. 2.* m *ibid. n. 4. & 5.*

menta mundus habere videtur: tot patitur tribulationes, tot ſuſtinet tentationes vir juſtus. Et quemadmodùm ambulans quis in carne, ſenſuum voluptate delectatur, & delitias computat eſſe ſub ſentibus: ſic & omnis qui in ſpiritu ſeminare deſiderat, ſpinas & tribulos, quos propria terra ex maledicto utique germinat, potiùs eradicare quàm propagare contendit: quippè qui convertitur in ærumna ſua, quoties configitur ſpinâ. Huic ergo tam multifariæ peſti per ſingula quæque reſiſtere, quàm multiplex tribulatio? A planta pedis uſq; ad verticem non eſt ſanitas in me, totum infecit concupiſcentia, lex peccati in membris omnibus invenitur: undique per feneſtras mors intrare contendit, & intus fomes totius nequitiæ periculoſiùs ſævit, crudeliùs malignatur. Omnis ætas [n] ab adoleſcentia ſua prona eſt ad malum, & unus quiſque voluntatem pravi cordis ſui ſectatur. Ab illa enim primæ prævaricationis anguſtia innatus eſt homini amor propriæ voluntatis, quæ voluntatem ſui Creatoris relinquens, ibi ſubdita eſt ſervituti, ubi voluit dominari. Corrupti ſunt [o] & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis. Habet Anima corruptionem ſuam, habet & corpus ſuam. Corruptio Animæ tripartita eſt, quadripartita corporis. Corpus ſiquidè conſtat ex quatuor elementis: Anima verò in triplici vi ſubſiſtit. Eſt enim rationalis, concupiſcibilis, iraſcibilis. *Rationale*, cujus ſanitas eſt cognitio veritaris, corrumpit ſuperbia. Corrupta autem fallitur duobus modis, in cognitione ſui, & cognitione Dei, *Concupiſcentiam* corrumpit vanagloria, *iram* invidia. Corruptio corporis dicitur abominatio, & fit quatuor modis ſecundùm quatuor elementa, ex quibus conſtat. Quatuor enim ſunt quæ corpus corrumpunt, curioſitas, loquacitas, crudelitas, voluptas. Sunt autem quatuor partes corporis, in quibus ſingulis maximè vigent ſingula elementa. Nam in oculis eſt *Ignis*: in lingua quæ vocem format, *Aër*: in manibus quarum propriè tactus eſt, *Terra*: in membris genitalibus *Aqua*. Has quatuor partes corrumpit illa quadripartita peſtis, oculos ſcilicet curioſitas, linguam loquacitas, manus crudelitas, genitalia voluptas. Sic fiunt homines corrupti & abominabiles: corrupti in Anima, abominabiles in corpore: corrupti coram Deo, abominabiles coram hominibus.

§. I I.

Porrò [p] cadente homine, quem conſtituerat Dominus dominum domus ſuæ, & principem poſſeſſionis ſuæ, tota ſimul hæreditas corrupta eſt. Inde diſtemperatus aër, terra in operibus Adæ maledicta, & omnia ſubdita vanitati. Inde obſcurantur [q] ſtellarii ignes (Solem loquor & Lunam & Stellas) multâ ſui luminis claritate mulctantur. Terra maledicitur, cùm damnatur hominum ſucceſſio: & omnis creatura, juxta Apoſtolum, parturit & ingemiſcit. Duo enim nobis (r) in hæditatem reliquerat ille vetuſtus Adam, qui fugit à facie Dei, laborem videlicet & dolorem: laborem in actione, dolorem in paſſione. Non hoc ipſe audierat in paradiſo, quem acceperat ut operaretur. & cuſtodiret illum: operaretur delectabiliter, cuſtodiret fideliter & ſibi & poſteris ſuis. Sed (s) circumſcriptus aſtutiâ ſerpentis, & deceptus fuco vanitatis, ſpecie videlicet creaturæ viſibilis, fontem Veritatis deſervit, affectum pulchritudini rerum inclinavit. Adam quippe (t) in paradiſo poſitus, perdidit circumſpectionem Dei. Mirum (u) quòd nobilis creatura in regione ſimilitudinis creata, quia ad imaginem & ſimilitudinem Dei facta, cùm in honore eſſet non intellexit, & de ſimilitudine ad diſſimilitudinem deſcendit. Magna prorſùs diſſimitudo, de paradiſo ad infernum, de Angelo ad jumentum, de Deo ad diabolum. Execranda converſio, gloriam in miſeriam, vitam in pugnam perpetua captivitate convertere. Maledicta deſcenſio, de divitiis ad paupertatem, de libertate ad ſervitutem, de requie ad laborem deſcendere. Miſeri nos, & miſerabiliter nati: quibus datum eſt naſci in mærore, vivere in labore, & in dolore mori: de peccatore peccatores, de debitore debitores, de corrupto corrupti, de ſubacto ſubacti, geniti & generantes: ſumus gens peccatrix, populus gravis iniquitate, ſemen peſſimum, filii ſcelerati, addentes prævaricationem. Ecce quaſi non ſimus ſic ſumus coram Deo, quaſi nihilum & inane reputati, putantes nos aliquid eſſe cùm nihil ſumus. Vulnerati ſumus ingredientes mundum, converſando in mundo, exeundo de mundo: à planta pedis uſq; ad verticem non eſt ſanitas in nobis. Noverat hæc ille ſublimis Propheta, qui ſtatū humanæ miſeriæ deplorans, in hæc verba prorupit: Grave jugū ſuper filios Adæ à die exitus de ventre matris eorum uſq; in diem ſepulturæ, in matrem omnium. Grave, inquam, jugum (x) ſuper filios Adam; non autem à principio ſuper Adam, ſed nunc jam ſuper filios ejus. Quid non grave miſeris, quibus & vivere labor eſt? Quibus & ipſe quoque ſenſualitatis uſus invenitur oneri, adeo ut nequeat ſuſtineri, niſi alterna requie foveamur? Cæterùm (y) quomodo natus ſibi videtur homo, ſi labores fugitat & dolores? Aut quomodò ſcit ſe eſſe hominem, qui ad id paratus non eſt ad quod natus? Homo (inquit Job) natus ad laborem. Nam ad laborem natum ſe dubitet, qui non natus eſt in dolore. Sed dolorem parturientis clamor: laborem, prolis fletus indicat & vagitus. Quoniam tu laborem & dolorem conſideras, ait Propheta David. Labor in actionibus, dolor in paſſionibus eſt. Proinde qui ſe noverat hominem, ad utrumque paratus ſupplici confeſſione dicebat: Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Et geminam hanc præparationem evidentiùs exprimens, *de actione* quidem: Paratus ſum (ait) & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua. *De paſſione* verò: Ego, inquit, in flagella paratus ſum, & dolor meus in conſpectu meo ſemper. Nemo ſanè [z] in hac miſera vita geminam hanc vexationē ſe evadere glorietur. Nemo quippè ex omnibus filijs Adæ ſine labore hîc vivit, nemo ſine dolore. Eſt qui declinat aliquos, ſed incidit proculdubio in graviores. In labore (inquit David) hominū non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Non tamen continuò ſine labore ſunt, aut minimè flagellantur. Denique propterea (inquit) tenuit eos ſuperbia. Gravis equidem labor. Operti ſunt iniquitate & impietate

ſua

n *Serm.42. diverſ.n.4.* o *Ser.74. diverſ.* p *Ser.2. in vig. Nat. Dom. n.4.* q *Ser.2. in Nat. Dom. n.2. tom.6. pag.614.* r *Ser. in fer.4. hebd. Sanct. n.11.*

s *Ser.1. ſuper Sal. Reg. n.9.* t *Ser.102. inter diver. n.1.* u *Serm.42. inter diver. n.2.* x *Serm.2. in Septuag. n.2.* y *Serm.2. diver. num.1.* z *Ibidem num.2.*

Digitized by Google

ſua: gravibus planè flagellis. Siquidem non eſt gaudere impiis, dicit Dominus. Quòd enim nec laboris anxietatem, nec flagelli ſentiunt læſionem, ipſa jam inſenſibilitas vehementiam indicat paſſionis. Sudat pauper in opere foris, ſed numquid minùs anxiè dives intùs in ipſa ſua cogitatione laborat? Aperit iſte os ſuum in oſcitatione, aperit ille in eructatione: & interdum ille graviùs faſtidio, quàm iſte inediâ cruciatur. Poſtremò velint nolint, non modò homines, ſed etiam dæmones & faciunt & patiuntur quod providentia ſumma diſpoſuit. Miſera tamen [a] & extremæ plena dementiæ commutatio, humanum declinare laborem, & paratum diabolo ſtridorem eligere ſempiternum. Animadvertite ſiquidem & videte, non hominibus, ſed diabolo & Angelis ejus ignem illum eſſe paratum. Ille enim hoſtis & lupus, nos autem populus ejus, & oues paſcuæ ejus. Illi ſecuris & malleus, nobis flagellum & virga debetur. Illius iniquitas inventa ad odium, ſuum habeat carcerem, ubi nulla redemptio, unde nemini liceat reſpirare. Mihi ſanè & labore tolerabilior carcer, & tempore breuior aſſignatur: ubicùm iratus fuerit Dominus miſericordiæ recordetur, redemptionem ſuo mittens populo copioſam. Minimè igitur expedit ut in ſapientia hujus ſeculi, Auctoris ſæculi non uereamur fruſtrari iudicium, & deludere uelle ſententiam, declinando videlicet laborem hominum & ſudorem, ac ſi nullo modo nos contingere uideatur quod Adæ dictum eſt: aut non in eo ſententiam laboris exceperimus, in quo ſine exceptione paccauimus omnes: aut non communis culpæ nihilominus eſſe debeat pæna communis: Neque (b) etiam ad hoc nos de paradiſo voluptatis animadverſio diuina ejeciſſe videtur, ut alterum ſibi hîc paradiſum adinuentio humana pareret. Homo ad laborem natus, ſi laborem refugit, non facit ad quod natus eſt, ad quod venit in mundum. Labor iſte, Fratres (c) exilij & paupertatis noſtræ nos admonet, profectò & iniquitatis. Ut quid enim morte afficimur tota die, in ieiunijs multis, in vigiliis abundantiùs, in laboribus & ærumnis? Numquid ad hæc creati ſumus? Abſit, nam licet homo natus ſit ad laborem, ſed minimè ad laborem creatus eſt, nativitas eſt in culpa, ideo & pæna. Omnes enim oportet nos gemere cum Propheta: In iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea. Aliena ab utriſque prima creatio, quia ſicut nec culpam, ita nec pœnam Deus fecit. Quod de ea quæ major eſt omnium morte videlicet apertè Scriptura teſtatur: Invidiâ diaboli mors introivit in orbem terrarum. Et in alio loco: Deus mortem non fecit. Itaque ſicut laborantibus nec oculus propterea clauditur, nec auris abſtinet ab auditu: ſic imò & multò meliùs laborante corpore, mens quoque ipſa ſuo intenta ſit operi, ut vacet. Cauſam laboris cogitet in labore, ut non ipſa ei pœna quam patitur, culpam pro qua patitur repræſentet. Et dum videt vulnerum ligaturam, ipſa ſub pannis vulnera meditetur. Hujuſmodi ſiquidem cogitatione humiliamur ſub potenti manu Dei, & dulci quadam pietate mens plena, miſerabilem ſe exhibet in oculis ejus. Hinc quippe Scriptura nos admonet: Miſerere, inquit, animæ tuæ placens Deo. Nec dubium quin ea quæ Deo placet miſeria, facilè poſſit ejus miſericordiam obtinere. Et ne dixerimus, vnde miſerandum ſit animabus noſtris? Niſi enim inſipienter diſſimulaverimus, multa in ejus miſeratione digna poterunt inveniri. Si ipſam animam (d) prout in ſe eſt, & ex ſe, juxta veritatem intueor, nihil de ea verius ſentire poſſum, quàm ad nihilum eſſe redactam.. Quid modò neceſſe eſt ſingulas ejus miſerias numerare, quàm ſit onerata peccatis, obfuſa tenebris, irretita illecebris, pruriens concupiſcentiis, obnoxia paſſionibus, impleta illuſionibus, prona ſemper ad malum, in vitium omne proclivis, poſtremò totius confuſionis & ignominiæ impleta?

§. III.

Spinas & tribulos geminabit tibi, ait Scriptura. Revera (e) Eva ſpina fuit, quæ & virum ſuum ad mortem pupugit, & poſteritati ſuæ peccati aculeum infixit. De manu quippe ipſius (f) duplicis mali ſemen terra noſtra ſuſcepit & concepit, & peperit nobis ſpinas & tribulos, iniquitatis in anima, calamitatis in corpore, ac per hoc mortem utrobique. Vides hanc tunicam pelliceam, quæ nos circumdedit? Tunica Evæ parentis noſtræ hæc eſt, quam ad nos olim miſera illa tranſmiſit, & ſuperſtivit carnem filiorum ſuorum, ſicut diploide, confuſione ſua. O infelix hæreditas! ô dira humanæ carnis infirmitas! Uſquequò patiemur te? Multùm dorſa noſtra incurvaſti: quia gravis es valdè, & diu te ſuſtinuimus. Multùm minuiſti nos ab Angelis, equo & jumentis inpientibus coæquaſti. Homo enim (g) cùm in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Non eſt indignum, imò feſtiuum recolere quanta ſublimitate homo conditus fuerit. Sed operæ pretium eſt conſequenter attendere quàm graviter corruit, minùs penſando quòd ex ſe, vel quòd eſſet ex Deo. Primus namque parens noſter Paradiſi accola conſtitutus eſt, dominus terræ ſtabilitus eſt, civis ſupernæ Jeruſalem deſignatus eſt, domeſticus Dei factus eſt: cujus amore & agnitione ditatus eſt, conſors Angelorum, frater & cohæres cæleſtium virtutum, nihil prorsùs indigentiæ, nihil ſentiens moleſtiæ: cui erant in promptu quæ poſtulabat, non dico neceſſitas, ſed etiam pia voluntas, cùm nihil eſſet in anima quod offenderet, nihil in carne quod puderet. Hic honor & hæc erat dignitas hominis, proſperari & florere in præmiſſis. Et hæc ex Deo. Sed poſitus in honore (h) quid ex ſe foret non intellexit, limus videlicet, pulvis, folium aridum, ſtipula ſicca, lutea & fragilis teſta, pellis morticina: intumuit, & planè deſipuit, honoris faſtigio delectatus. Et continuò in ſe expertus eſt illud, quod tanto poſt tempore homo de filiis captivitatis & prudenter advertit, & veraciter protulit dicens: Qui ſe putat aliquid eſſe cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Væ miſero, quòd non fuit, qui jam tunc diceret ei: Quid ſuperbis terra & cinis? Repertina igitur converſione ſeipſum invenit homo, & propter infirmitatem jacentem in ſta-

a *Tract. de vit., & mor. cleric. cap. 9. num. 27. & 28.* b *Ibidem cap. 10. num. 29.* c *Ser. 39. diver. n. 1.*

d *Ser. 5. in dedicat. Eccl. n. 3.* e *Ser. de B. M. Deip. num. 10. tom. 6. pag. 765.* f *Ser. 3. de Virg. Deip. n. 6.* g *Ser. de excell. Sanct. Sacram. num. 1. tom. 6. pag. 732.* h *Ibidem num. 2.*

Digitized by Google

ſtabulo: ſtabulum utique mundus eſt. Et propter pecorinam ſimilitudinem indigens erat fæno. Porrò (i) attende peſſimum germen ejus, cui maledictum eſt terræ noſtræ: Cùm (inquit Dominus) colueris eam, ſpinas & tribulos germinabit tibi. Donec ergo in carne eſt anima, inter ſpinas profectò verſatur, & neceſſe eſt ut patiatur inquietudines tentationum, tribulationumquè aculeos. Converſus ſum (ait David) in ærumna mea, dum configitur ſpina. Benè confixus, qui converſus exinde eſt. Benè pungeris ſi compungeris: multi enim cùm ſentiunt pœnam, corrigunt culpam. Et talis dicere poteſt: Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina. Spina culpa eſt, ſpina pœna eſt. Spina (k) peccatorum recordatio eſt. Siquidem [l] ad ſe humiliandum nihil anima invenire vivacius ſeu accomodatius poteſt, quàm ſi ſe in veritate invenerit, tantùm non diſſimulet, non ſit in ſpiritu ejus dolus, ſtatuat ſe ante faciem ſuam, nec ſe à ſe avertere abducatur. Nonne ſe ita intuens clara luce veritatis inveniet ſe in regione diſſimilitudinis? Et ſuſpirans miſera quam jam latere non poterit, quòd verè miſera ſit, nonne cum Propheta clamabit ad Dominum: In veritate tua humiliaſti me? Nam quomodo non verè humiliabitur in hac vera cognitione ſui, cùm ſe perceperit oneratam peccatis, mole hujus mortalis corporis aggravatam, terrenis intricatam curis, carnalium deſiderariorum fæce infectam, cæcam, curvam, infirmam, implicatam multis erroribus, expoſitam mille periculis, mille timoribus trepidam, mille difficultatibus anxiam, mille ſuſpicionibus obnoxiam, mille neceſſitatibus ærumnoſam, proclivem ad vitia, invalidam ad virtutes? Unde huic jam extollentia oculorum, unde levare caput? Nonne magis convertetur in ærumna ſua, dum configitur ſpina? Convertetur inquam ad lachrymas, convertetur ad planctus & gemitus, convertetur ad Dominum, & in humilitate clamabit: Sana animam meam, quia peccavi tibi. Porrò converſa ad Dominum recipiet conſolationem, quia Pater eſt miſericordiarum, & Deus totius conſolationis. Fratres mei [m] ſi non accepimus ſpiritum hujus mundi, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis. Ego enim dico quoniam omnia. Sed adhuc multa, inquies, [n] graviter inquietant, multa evidentiùs adverſantur. Et miror quomodo omnia data memores, quibus ferè nulla famulantur ad votum. Servire nobis videntur aliqua, ſed cum labore noſtro, nec niſi priùs ſervierimus eis. Jumenta ipſa niſi fuerint à nobis nutrita, niſi domita, niſi fuerint pabulo ſuſtentata, non adjuvant. Terra ipſa quæ debuerat nobis eſſe germanior, non ſine ſudore vultus noſtri panem nobis miniſtrat, imò & cùm coluerimus eam, ſpinas & tribulos germinat nobis. Et cætera omnia denique ſi diligenter conſideremus, ſervitium à nobis magis exigunt, quàm exhibent nobis: ut ea interim ſileam quæ ſunt parata nocere, ut eſt ignis ad exurendum, aqua ad ſubmergendum, feræ ad lacerandum. Et hæc quidem ita ſe habent, ſed tamen non mentitur Apoſtolus, manifeſtiùs aſſeverans ſcire ſe, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti. Verumtamen ſolerter attende, quòd non ad libitum famulari, ſed cooperari dicit ab bonum. Neque enim ad voluntatem ſerviunt, ſed ad utilitatem: non ad voluptatem, ſed ad ſalutem: non ad votum, ſed ad commodum noſtrum. Uſque adeo ſiquidèm in hunc modum omnia nobis cooperantur in bonum, ut in ter hæc omnia etiam ea quæ nihil ſunt, numerentur, moleſtia ſcilicet carnis, morbus, & ipſa mors, etiam & peccatum: quæ quidem conſtat naturas non eſſe, ſed naturæ corruptiones. Anima ſiquidem (o) corrupta in culpam, fecit ut corpus quoque corrumperetur in pœnam. Peccatum denique eſt morbus enimæ, & corruptio mentis.

CAPUT X.

De ſententia mortis, quâ Dominus Deus declarat morituros eſſe primos parentes noſtros, quos & de paradiſo expulit.

Et dixit Dominus Deus Adæ: In ſudore vultus tui veſceris pane, donec revertaris in terram de qua ſumptus es: quia pulvis es, & in pulverem reverteris. Et emiſit eum Dominus Deus de paradiſo voluptatis, ut operaretur terram de qua ſumptus eſt. Ejecitquè Adam: & collocavit ante paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium atque verſatilem, ad cuſtodiendam viam ligni vitæ, *Gen.* 3.

1. *Oſtenditur primum hominem Adam per inobedientiam cauſaviſſe & ſibi & toti generi humano mortem.* 2. *Quæritur utrum Adam antequam peccaſſet habuerit tres libertates, à neceſſitate, à à peccato, à miſeria.* 3. *Oſtenditur qualiter in his tribus libertatibus contineatur imago & ſimilitudo Dei, ad quam creatus fuit Adam.* 4. *Agitur de expulſione Adæ ex paradiſo, pariter & de miſeria ejus, quæ conſiſtit in amiſſione contemplationis Divinæ, & in appetentia rerum terrenarum.*

§. I.

INobedientia [a] eſt cauſa mortis, omnes experimur, omnes morimur propter eam. Originale peccatum [b] maximum illud delictum vocatur, quod à primo Adam contrahimus, in quo peccavimus omnes, pro quo morimur vniverſi. Omnes, inquam, in Adam peccavimus, & in eo ſententiam damnationis accepimus univerſi. Peccatum ſiquidem præceſſit [c] ut ſequeretur mors: quod ſanè ſi caviſſet homo, mortem non guſtaſſet in æternum. Sed unde [d] loquemur? Qui de terra eſt, de terra loquitur, ait vox illa clamantis. De terra ergo loquamur, qui de terræ ſubſiſtimus, & in terra. Audite quique terrigenæ & filii hominum, vobis dicimus, & de vobis. In terra orimur, in terra morimur, revertentes in tes in eam, unde ſumus aſſumpti. Hîc nobis anguſtus

i *Ser. 48. in Cant. num. 1.* k *Ser. 5. in Aſſumpt. B. M. n. 8.* l *Ser. 36. in Cant. n. 5.* m *Ser. 1. int. diu. n. 5.* n *Ibidem num. 6.*

o *Ser. 6. de adven. Domini n. 1.* a *Ser. 2. int. diu. n. 5.* b *Ser. in fer. 4. hebd. ſan. n. 6. & ſer. 1. de Avent. Dom. n. 4.* c *Tract. de exhort. ad milit. templ. cap. 11. n. 18.* d *Ser. de de S. Martino n. 2.*

Digitized by Google

ſtus introitus, mora brevis, ſola mors certa. Cogitur totus Adam judicium portare quod meruit. Dilatatus eſt vehementer, multiplicatus eſt, & replevit terram. Nimis invalvit [e] humanæ carnis infirmitas, quæ non niſi morte Filij Dei ſanari potuit. Nimis ſuper nos ſe extulit, quando & uſque ad eum qui ſupra omnia eſt, incautè aſcendit. Attamen [f] velit nolit, quantumcunque recalcitret, univerſus adhuc Adam fert ſententiam quam excepit. Terra (inquit Dominus Deus) es, & in terram ibis. Gravis equidem ſententia, ſed non ſine grandis miſericordiæ temperamento. Dura admodùm, ſed ſi merita penſes, indulgentiæ plena. Siquidem non minùs juſtè peccanti diceretur terra es, ſed ex hoc ſub terram ibis. Juſtus foret etiam tunc juſtus Dominus, & laudabilis nimis. Dignus planè qui laudaretur, ſed non ego idoneus qui laudarem. Alioquin tunc quoque nihilominùs verè dicerem, ſi tamen dicere poſſem: Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum. At non infernus confitebitur tibi, neq; mors laudabit te, ſed nos qui vivimus, benedicimus Domino. Peperciſti ergo Creaturæ tuæ, peperciſti gloriæ Nominis tui, ut deſcendentem de Jeruſalem, minimè tamen uſque in Jerico patereris abduci. Semivivus adhuc relictus in via ſemilaudare poſſum: ubi totus vixero, ibi totus erumpam in laudem, & dicent omnia oſſa mea: Domine, quis ſimilis tibi? Propter hoc nempe cùm iratus fuiſſes, miſericordiæ meminiſti, non damnans hominem in loco perditionis, ſed in loco afflictionis humilians. Utinam & in me [g] omnem extollentiam comprimat imò deiiciat, & ad nihilum redigat non accenſus furor, ſed infuſus amor. Utinam diſcam non ſuperbire, ſed unctione potiùs quàm ultione magiſtra, Domine, ne in furore tuo arguas me, ſicut Angelum extollentem ſe in Cælo: neque in ira corripias me, ſicut hominem in Paradiſo. Ambo iniquitatem mediati ſunt, altitudinem affectantes, ille potentiæ, iſtæ ſcientiæ. Denique credidit inſipiens mulier pollicenti, ſed ſeducenti: Eritis ſicut dii, ſcientes bonum & malum. Jam ſeſe ante ſeduxerat, cui perſuaſerat ſimilem fore Altiſſimo. Nam qui ſe putat aliquid eſſe, ipſe ſe ſeducit. Verùm [h] vtraque altitudo dejecta eſt, ſed in homine mitiùs, judicante illo qui omnia facit in pondere & menſura. Nam Angelo in furore punito imò damnato, homo iram tantùm ſenſit, & non furorem. Nempè cùm iratus fuit, miſericordiæ recordatus eſt. Propter hoc ſemen ejus filii iræ, & non furoris uſque in hodiernum diem. Si non naſcerer filius iræ, non opus eſſet renaſci. Propter hoc enim [i] Deus creavit homines ab initio, qui ſupplerent locum illum, & ruinas Jeruſalem reſtaurarent. Sciebat enim nullam Angelis deſertoribus patere redeundi viam. Nempe novit ſuperbiam Moab, quòd ſuperbus eſt valde; & ſuperbia ejus pænitentiæ remedium non admittit, ac per hoc nec veniæ. Denique [k] tempus mihi conſtituit. Mihi dicit, *donec*: illi parat æternum. In ſudore, inquit, vultus tui comedes panem tuum, donec in terram de qua ſumptus es, revertaris. Peſſimus ille Angelus de terra ſumptus non eſt, nec in terram aliquando rediturus. Propterea non habet, *donec*, ſed ignis ei paratur æternus. Peccando itaque [l] homo vitam amiſit, & mortem invenit: quoniam quidem Deus ita prædixerat, & juſtum profectò erat ut ſi peccaret homo, moreretur. Quid namque juſtius poterat eſſe, quàm recipere talionem? Vita ſiquidem Deus animæ eſt, ipſa corporis. Peccando voluntariè volens perdidit vivere, volens perdat & vivificare. Spontè repulit vitam cùm vivere noluit, non valeat eam dare cui vel quatenùs voluerit. Porrò peccatum (ut ſcriptum eſt) ſeparet inter nos & Deum: ſeparet proinde etiam mors inter corpus noſtrum & nos. Non potuit dividi à Deo anima niſi peccando, nec corpus ab ipſa niſi moriendo. Quid itaque auſterius pertulit in ultione, id ſotum paſſa eſt à ſubdito, quod præſumpſerat in Auctorem? Nil profectò congruentius, quàm ut mors operata ſit mortem, ſpiritualis corporalem, culpabilis pænalem, voluntaria neceſſariam.

§ I I.

Nunc locus eſt quærendi [m] utrum totas tres libertates, ſcilicet Arbitrii, Conſilii, Complaciti: vel aliis nominibus, à neceſſitate, à peccato, à miſeria primi homines Adam & Eva habuerint in paradiſo, aut tantùm duas, aut unam ſolummodò? Et de prima quidem quæſtio nulla eſt. De duabus reliquis quæritur non immeritò, an unquam eas Adam habuerit, aut ambas, vel unam? Nam ſi nullam habuit, quid amiſit? Arbitrii utique libertatem tam poſt peccatum, quàm ante peccatum ſemper tenuit inconcuſſam. Si ergo nil amiſit, quid ei obfuit ejectum fuiſſe de paradiſo? Quod ſi unam quamlibet illarum habuit, quomodo amiſit? Nam certum eſt, quia ex quo peccavit, nec à peccato prorſùs, nec à miſeria manens in corpore liber fuit? Cæterùm nullatenùs quamcunque illarum ſemel acceperit amittere potuit. Alioquin perfectum nec ſapere, nec poſſe, juxta quod quidem duo hæc ſuperiùs definita ſunt, habuiſſe convincitur. Qui nimirùm & velle potuit quod non debuit, & recipere quod noluit: an dicendus eſt aliquo quidem modo illas habuiſſe, ſed quia non plenariè poutiſſe amittere? Habet ſiquidem unaquæque illarum duos gradus, ſuperiorem & inferiorem. *Superior* libertas *Conſilii* eſt, non poſſe peccare: *inferior*, poſſe non peccare. Item ſuperior libertas *Complaciti* eſt, non poſſe turbari: inferior, poſſe non turbari. Itaque inferiorem utriuſque libertatis gradum ſimul cum plena libertate Arbitrii homo in ſui conditione accepit, & de utroque corruit cùm peccavit. Corruit autem de poſſe non peccare, in non poſſe non peccare: amiſsâ ex toto Conſilii libertate. Itemquè de poſſe non turbari, in non poſſe non turbari: amiſsâ ex toto Complaciti libertate. Sola remanſit ad pænam libertas Arbitrii, per quam utique cæteras amiſit: ipſam tamen amittere non potuit. Per propriam quippè voluntatem ſervus peccati factus, meritò perdidit libertatem Conſilii. Porrò per peccatum factus debitor mortis, quomodo jam libertatem valebat retinere Complaciti? De tribus ergo libertatibus quas acceperat [n] abutendo illa libertate quæ dicitur Arbi-

e *Ser. 2. de Virg. Deip. n. 6* f *Ser. de S. Mart. n. 2.* g *Ser. 69. in Cant. num. 3.* h *Ibidem num. 4.* i *Serm. 1. de Advent. Domini num. 5.* k *Tract. de vit. Cler. cap. 9. n. 28.*

l *Tract. de exhort. ad milit. templi. cap. 11. n. 19* m *Tract. de grat. & lib. arb. cap. 7. n. 21.* n *ibidem n. 12. & 23.*

Digitized by Google

Arbitrii, reliquis ſe ſe privavit. In eo autem abuſus eſt, quòd illam cùm accepiſſet ad gloriam, convertit ſibi in contumeliam, juxta teſtimonium Scripturæ dicentis: Homo cùm in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Soli inter animantia datum eſt homini poſſe peccare, ob prærogativam liberi Arbitrii. Datum autem non ut proinde peccaret, ſed ut glorioſior inde appareret, ſi non peccaret cùm peccare poſſet. Quid namque glorioſius ei eſſe poterat, quàm ſi de ipſo diceretur illud qvod Scriptura perhibet dicens: Quis eſt hic, & laudabimus eum? Unde ita laudandus? Fecit enim mirabilia in vita ſua. Quæ? Qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus, facere mala & non fecit. Hunc ergo honorem, quamdiu abſque peccato fuit, ſervavit: amiſit, cùm peccavit. Peccavit autem quia liberum ei fuit. Nec aliunde profectò liberum, niſi ex libertate Arbitrii, de qua utique inerat ei poſſibilitas peccandi. Nec tamen fuit culpa dantis, ſed abutentis, qui ipſam videlicet facultatem convertit in uſum peccandi, quam acceperat ad gloriam non peccandi. Nam etſi peccavit ex poſſe quod accepit, non tamen quia potuit, ſed quia volvit. Nec enim prævaricante diabolo & angelis ejus, etiam alii prævaricati ſint, non quia non potuerunt, ſed quia nolverunt. Peccantis igitur lapſus, non dono adſcribendus eſt poteſtatis, ſed vitio voluntatis. Lapſus tamen ex voluntate, non æquè ex voluntate reſurgere jam liberum habet: quia etſi datum fuit voluntati poſſe ſtare ne caderet, non tamen reſurgere ſi caderet. Non enim tam facilè quis valet exire de fovea, quàm facilè in eam labi. Cecidit ſola voluntate homo in foveam peccati, ſed non ex voluntate ſufficit & poſſe reſurgere: cùm jam et ſi velit, non poſſit non peccare. Quid ergo? [o] Periit liberum Arbitrium quoniam non poteſt non peccare? Nequaquam: ſed liberum perdidit *Conſilium*, per quod priùs habebat poſſe non peccare: quomodo & quod jam non valet vtique non turbari, inde miſero accidit, quòd *Complaciti* quoque libertatem amiſerit, per quam & ante habuit poſſe non turbari. Manet ergo etiam poſt peccatum liberum Arbitrium, etſi miſerum, tamen integrum. Et quòd ſe per ſe homo non ſufficit excutere à peccato ſive miſeria, non liberi Arbitrii ſignat deſtructionem, ſed duarum reliquarum libertatum privationem. Neque enim ad liberum Arbitrium [quantum in ſe eſt] pertinet aut aliquando pertinuit poſſe, vel ſapere, ſed tantùm velle: nec potentem facit creaturam, nec ſapientem, ſed tantùm volentem. Non ergo ſi potens aut ſapiens, ſed tantùm ſi volens eſſe deſierit, liberum Arbitrium amiſiſſe putanda erit. Ubi enim non eſt voluntas, nec libertas. Nec dico ſi velle bonum, ſed ſi velle omninò creatura deſierit, fatendum ſine contradictione, ubi non jam ex voluntate bonitas, ſed ipſa ex toto voluntas periit, etiam liberum deperire Arbitrium. Quod ſi velle bonum tantùm perit, ſignum eſt quòd ei deſit liberum non Arbitrum, ſed Conſilium. Si autem non quidem velle, ſed ad id quod jam vult bonum ei poſſe defuerit, noverit ſibi deeſſe liberum Complacitum, non liberum periiſſe Arbitrium. Si ergo liberum Arbitrium ita ubique ſequitur voluntatem, ut niſi illa penitùs eſſe deſinat, iſto non careat: voluntas verò ſicut in bono, ita etiam in malo æquè perdurat, æquè profectò & liberum Arbitrium tam in malo quàm in bono integrum perſeverat. Et quomodo voluntas etiam poſita in miſeria non deſinit eſſe voluntas, ſed dicitur & eſt miſera voluntas, ſicut & bona voluntas: ita nec liberum Arbitrium deſtruere, ſive, quantùm in ſe eſt, aliquatenùs imminuere poterit quæcunque adverſitas vel neceſſitas. Sed licet ubique (p) pariter ſine ſui diminutione perduret, non tamen pariter ſicut de bono potuit per ſe in malum corruere, ita quoque per ſe de malo in bonum poterit reſpirare. Et quid mirum ſi jacens non valet per ſe reſurgere, quòd ſtans in aliquod melius nullo ſuo conatu valebat proficere? Denique dum adhuc duas alias libertates ex aliqua parte ſecum haberet, non potuit de inferioribus illarum gradibus ad ſuperiora aſcendere, hoc eſt de poſſe non peccare, & de poſſe non turbari, ad non poſse peccare; & non poſſe turbari. Quod ſi libertatibus illis etiam utcunque adjutum, non prævalvit tamen de bono in melius ſe extendere: quantominùs eiſdem prorsùs deſtitutum, de malo jam in id quod fuit bonum, poterit per ſeipſum emergere? Habet igitur homo neceſſarium (q) Dei virtutem & Dei ſapientiam Chriſtum, qui ex eo quod Sapientia eſt, verum ei ſapere reinfundat, in reſtaurationem liberi *Conſilii*: & ex eo quòd Virtus eſt, plenum poſſe reſtituat, in reparationem liberi *Complaciti*: quatenus ex altero perfectè bonus, peccatum jam neſciat: ex altero plenè beatus, nil adverſum ſentiat. Sed ſanè iſta perfectio in futura vita expectetur quando utraque nunc amiſſa libertas libero arbitrio plenè reſtaurabitur. Interim verò ſufficiat in hoc corpore mortis, atque in hoc ſæculo nequam, ex libertate quidem *Conſilii* peccato non obedire in concupiſcentiis: ex libertate autem *Complaciti* adverſa non formidare pro juſtitia. Eſt autem in hac carne peccati, & in hac diei malitia non mediocre *ſapere*, peccato etſi nondum ex toto carere, certè non conſentire: & eſt *poſſe* non parvum, adverſa etſi necdum fæliciter omninò non ſentire, viriliter tamen pro veritate contemnere. Diſcendum ſanè hìc interim nobis eſt (r) ex libertate Conſilii jam libertate Arbitrii non abuti, ut plenè quandoque frui poſſimus libertate Complaciti. Sic profectò Dei in nobis reparamus imaginem, ſic antiquo honori illi capeſſendo, quem per peccatum amiſimus, per gratiam præparamur. Et beatus qui de ſe audire merebitur: Quis eſt hic, & laudabimus eum? Mirabilia enim fecit in vita ſua: qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus, facere malum & non fecit.

§. III.

Puto autem in his tribus libertatibus (s) ipſam ad quam conditi ſumus Conditoris imaginem atque ſimilitudinem contineri: & imaginem quidem in libertate arbitrij, in reliquis autem duabus bipartitam

o. *ibidem cap. 8. num. 24.*

p *ibidem n. 25.* q *ibidem n. 26.* r *ibidem n. 27.* s *ibidem cap. 9. num. 28.*

Digitized by Google

tam quandam conſignari ſimilitudinem. Hinc eſt fortaſſis, quòd ſolum liberum Arbitrium ſui omninò defectum ſeu diminutionem non patitur, quòd in ipſo potiſſimùm æternæ & incommutabilis Divinitatis ſubſtantiva quædam imago impreſſa videatur. Nam etſi habuerit initium, neſcit tamen occaſum, nec de juſtitia vel gloria capit augumentum, nec de peccato ſive miſeria detrimentum. Quid æternitati ſimilius, quod non ſit æternitas? Porrò in aliis duabus libertatibus, quoniam non ſolùm ex parte minui, ſed & ex toto amitti poſſunt, accidẽtalis quædam magis ſimilitudo ſapientiæ atque potentiæ Divinæ imagini ſuperducta cognoſcitur. Denique & amiſimus illas per culpam, & per gratiam recuperamus, & quotidie quidem alij plus, alij minus, aut in ipſis proficimus, aut ab ipſis deficimus. Poſſunt etiam ſic amitti, ut jam non valeant recuperari: poſſunt & ita poſſideri, ut nec amitti queant aliquando, nec minui. Hujus bipartitæ ſimilitudinis (t) ſapientiæ & potentiæ Dei, non quidem in gradu ſummo, ſed qui ipſi tamen eſſet proximior, homo conditus eſt in paradiſo. Quid enim vicinius ad non poſſe peccare, vel turbari (in quo utique jam Sanctos & Angelos ſtare, & Deum ſemper eſſe dubium non eſt) quàm poſſe & non peccare, & non turbari: in quo homo profectò creatus eſt? A quo illo per peccatum, imò nobis in illo & cum illo corruentibus, rursùs per gratiam, non quidem ipſum, ſed pro ipſo quendam inferiorem gradum recepimus. Neque enim hìc poſſumus eſſe ſine peccato & miſeria, poſſumus tamen gratia juvante nec peccato ſuperari, nec miſeria. Quanquam tamen Scriptura loquatur: Omne quod natum eſt ex Deo, non peccat. Sed hoc dictum eſt de prædeſtinatis ad vitam: non quòd omninò non peccent, ſed quòd peccatum ipſis non imputetur, quod vel punitur condignâ pænitentiâ, vel in charitate abſconditur. Charitas quidem cooperit multitudinem peccatorum, & beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata: & beatus vir cui non imputavit Deus peccatum. Divinæ ergo ſimilitudinis ſummum gradum ſummi Angeli tenent, non infimum. Adam tenuit medium, porrò dæmonens nullum. Superioribus nempè Spiritibus datum eſt ſine peccato & miſeria perdurare: Adæ autem abſque his quidem eſſe, ſed non etiam permanere: nobis verò non eſſe quidem abſque his, ſed ipſis tamen non cedere. Cæterùm diabolus & membra ejus ſicut nunquam volunt reluctari peccato, ſic nunquam poſſunt pænam declinare peccati, Nemo autem putet (u) ideò dictum liberum Arbitrium, quòd æquâ inter bonum & malum poteſtate aut facultate verſetur: cùm cadere per ſe quidem potuerit, non autem reſurgere, niſi per Domini Spiritum. Alioquin nec Deus, nec Angeli Sancti, cùm ita ſint boni, ut non poſſint eſſe mali: nec prævaricatores item Angeli, cùm ita ſint mali, ut jam non valeant eſſe boni: liberi arbitrij eſſe dicuntur. Sed & nos illud poſt reſurrectionem amiſſuri ſumus, quando utique inſeparabiliter alij bonis, alij malis admixti fuerimus. Cæterùm nec Deus caret libero arbitrio, nec diabolus: quoniam quòd Deus eſſe non poteſt malus, non infirma facit neceſſitas, ſed firma in bono voluntas, & voluntaria firmitas: quòdquè diabolus non valet in bonũ reſpirare, non aliena facit violenta oppreſſio, ſed ſua ipſius in malo obſtinata voluntas, ac voluntaria obſtinatio. Quàm nequiſſimus iſte ſibi (x) qui nunquam ſuper propria iniquitate dolet, nunquam ſuper propria damnatione compungitur? Nimirùm falſa præſumptio à via veritatis extruſit, crudelis obſtinatio viam miſericordiæ intercluſit. Inde enim nec in ſe unquam aſſequi, nec à Domino miſericordiam conſequi poteſt. Cùm ergo (y) iſtæ duæ libertates Conſilij ſcilicet & Complaciti, per quas rationali creaturæ vera ſapientia & potentia miniſtratur, ita Deo prout vult diſpenſante, quibuſcunque pro cauſis, locis, temporibus, varientur: quatenus in terris modicæ, in cæleſtibus plenariæ, mediociter in paradiſo, apud inferos nullatenùs habeantur; libertas verò Arbitrij de ipſo quo condita eſt ſtatu aliquatenùs non mutetur, ſed æqualiter ſemper, quantum in ſe eſt, à cælis, terris, & inferis poſſideatur: meritò illæ ſimilitudini, hæc imagini deputantur. Et quidem apud inferos, quòd utraque libertas perierit, illæ ſcilicet quæ ad ſimilitudinem pertinere dicuntur, Scripturarũ teſtatur auctoritas. Nam verum illic ſapere (quod utique de Conſilii libertate concipitur) omninò non eſſe, locus ille manifeſtat, ubi legitur: Quodcunque poteſt manus tua facere, inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia erunt apud inferos, quò tu properas. Porrò de potentia, quæ per libertatem Complaciti datur, Evangelium ſic loquitur: Ligatis manibus ac pedibus, proiicite eum in tenebras exteriores. Quid enim ipſa eſt manuum pedumquè ligatio, niſi omnimoda poteſtatis ablatio? Sed dicit aliquis: (z) Quomodo non eſt ibi aliquid ſapere, ubi mala quæ tolerant, cogunt pænitere malorum quæ facta ſunt? Nunquid aut in tormentis quiſpiam non pænitere, aut prænitere mali, non eſſe ſapere poteſt? Hoc autem rectè opponeretur, ſi opus tantùm peccati, & non etiam voluntas mala puniretur. Nulli quippè dubium eſt, quòd nemo in tormentis poſitus actum iterare peccati delectetur. Verumtamen ſi voluntas etiam in tormentis mala perdurat, quid ponderis habet operis abnegatio, ut ideo ſapere quis putetur, quòd jam in mediis flammis luxuriari non libeat? Denique in malevolam animam non intrabit Sapientia. Unde autem probabimus quòd mala & in pænis voluntas perſeveret? Certè ut cætera omittam, nollent omninò puniri. Juſtum eſt autem puniri, qui punienda geſſerunt. Nollunt igitur quod juſtum eſt. Sed qui non vult quod juſtum eſt, juſta ejus voluntas non eſt. Eò ergo injuſta, ac per hoc & mala eſt voluntas, quò juſtitiæ non concordat. Duo ſunt quæ injuſtam comprobant voluntatem, vel cùm peccare, vel cùm impunè peccaſſe libet. Quibus ergo peccare libuit quamdiu licuit, & cùm jam non poſſunt, inultum manere volunt quod peccaverunt, quid in hoc ſapientiæ veræ, quid bonæ voluntatis apparet? Sed eſto, pænitet eos peccaſſe, numquid non tamen, ſi optio detur, malint adhuc peccare, quàm pænam ſuſtinere peccati? Et tamen illud iniquum eſt, hoc juſtum. Quando verò voluntas bona magis quod iniquum, quam quod juſtum eſt eligeret? Cæterùm non verè pęnitẽt, qui non tam dolent ſe ſibi vixiſſe, quàm hoc ipſum jam non poſſe. Denique foris oſten-

E

t *Ibidem n.29.* u *Ibidem cap. 10. n.35.*

x *Serm. 1. ſuper Pſalm. 90. n.9.* y *Tract. de grat. & lib. arb. cap. 9. n.30.* z *ibidem n.31.*

oſtenditur quid intus agatur. Nam quamdiù corpus vivit in flamma, tamdiu conſtat in malitia perſiſtere voluntatem. Itaque de ſimilitudine, quæ in Conſilij & item Complaciti libertate continetur, apud inferos penitùs nihil eſt nec eſſe poteſt: imagine tamen etiam illic per liberum Arbitrium immobili permanente. Ad imaginem nempe (a) & ſimilitudinem Dei factus eſt homo: in imagine Arbitrij libertatem, virtutes habens in ſimilitudine. Et ſimilitudo quidem periit, verumtamen in imagine pertranſit homo. Imago ſiquidem in gehenna ipſa uti poterit non exuri, ardere, ſed non deleri. Denique (b) ex eo potiùs liberum Arbitrium dicitur, quòd ſive in bono, ſive in malo æquè liberam facit voluntatem: cùm nec bonus quiſpiam, nec item malus dici debeat, aut eſſe valeat, niſi volens. Tali jam ratione non incongruè dicetur ad bonum ſe, & ad malum habere æqualiter, quòd utrobique videlicet par ſit ei, non quidem in electione facilitas, ſed in voluntate libertas. Hac ſanè (ut dictum eſt) dignitatis prærogativâ rationalem ſingulariter creaturam Conditor inſignivit, quòd quemadmodùm ipſe ſui juris erat, ſuæque ipſius voluntatis non neceſſitatis erat quod bonus erat: ita & illa quoque ſui quodammodò juris in hac parte exiſteret: quatenùs nonniſi ſua voluntate, aut mala fieret, & juſtè damnaretur: aut bona maneret, & meritò ſalvaretur. Non quòd ei propria eſſet ſufficere ad ſalutem voluntas, ſed quòd eam nullatenùs ſine ſua voluntate conſequeretur: nemo quippè ſalvatur invitus. Nam quod legitur in Evangelio: Nemo venit ad me, niſi Pater meus traxerit eum: Item in alio loco: Compelle intrare, nihil impedit: quia profectò quantoſcunque compellere, vel trahere videatur ad ſalutem benignus Pater, qui omnes vult ſalvos fieri, nullum tamen judicat ſalute dignum, quem ante non probaverit voluntarium.

§. IV.

Et emiſit eum Dominus Deus de paradiſo voluptatis, ut operaretur terram. Erat Adam [c] quando in actione & meditatione poſitus erat, ſine paſſione habens actionem, habens etiam ſine labore meditationem. Dico autem quando poſitus eſt in paradiſum; ut operaretur & cuſtodiret. Verùm hinc quoque ſi non caderet, erat aliquando promovendus, ut ſola frueretur Contemplatione. Sed (d) mutavit iſtam gloriam Dei in ſimilitudinem vituli comedentis fænum. Adam (e) guſtavit in malum ſuum de ligno vetito, edoctus ab eo qui ſuggerendo ait: Quare præcepit vobis Deus ut deligno non comederitis? Ecce diſcretio, cur præceptum ſit. Et addit: Sciebat enim quia qua die comederitis, aperirentur oculi veſtri, & eritis ſicut dii. Ecce ut quid præceptum ſit, ſcilicèt quod deos fieri non ſinat. Diſcrevit, comedit, & inobediens factus eſt, & de paradiſo ejectus eſt. Hominem peccantem (f) non diſtulit Deus, ſed protinùs expulit de paradiſo. Unde (g) & loquebantur mutuò, Dominus ſcilicèt & Chriſtus ejus: Ecce Adam factus eſt quaſi unus ex nobis: quòd ad utriuſque injuriam lactantibus ſe peccatoribus acquieviſſet. Angelis verò paventibus (h) atq; quærentibus: Non ergo diſcet facere juſtitiam? Non, inquit Deus: ſubdenſquè cauſam, *In terra*, ait, *Sanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam Dei*. Hinc (i) ut viderunt miſeriam hominum, & crudelem plagam (ut Propheta loquitur) Angeli pacis amarè flebant. Ab illa enim (k) lucidiſſima die, in qua conditus fuerat Adam ejectus eſt, & in has rerum contruſus anguſtias, diem tenebroſum invenit, & penè à lumine Veritatis extinctus. In hac die naſcimur univerſi, ſi tamen dies debet & non potiùs nox vocari: niſi quòd lumen rationis quaſi quandam ſcintillulam nobis inſuperabilis illa miſericordia dereliquit. Denique ejecto homine (l) teſte Scriptura, Cherubim ad cuſtodiam poſuit Deus. Nec incongruè forſitan Cherubin flammeus traditur gladius, ut à ligno vitæ inciſio pariter & incenſio (quibus nihil carni terribilius) manum prohibeant corporalem. Primus homo (m) ad hoc conditus fuerat, ut ſi non peccaſſet, per contemplationis præſentiam vultui Creatoris ſemper aſſiſteret, & ſolidum veritatis agnoſceret, agnitum amaret, amatum teneret, tenendo frueretur: ſemperquè ei adhærendo qui immortalis eſt, etiam vitam ipſe ſine termino poſſideret. Verum enim & ſummum bonum hominis, plena videlicèt & perfecta agnitio Creatoris. Sed circumſcriptus aſtutiâ ſerpentis, & deceptus fuco vanitatis, ſpecie videlicet creaturæ viſibilis, à Hieruſalem in Hierico deſcendit, fontem Veritatis deſervit, affectum pulchritudini rerum inclinavit: & ſtatim ignorantiæ cæcitate percuſſus foras venit, & ab intima luce contemplationis factus eſt vagus, & profugus ſuper terram. Vagus ſcilicet per inordinatam concupiſcentiam, profugus per peccatricem conſcientiam: quia mentem, quam Divinum auxilium deſerit, quæcunque tentatio impetierit, ſubvertit. Cor ergo hominis, quod priùs Divino amori affixum ſtabile perſiſtit, & unum amando, unum permanſit, poſtquam per deſideria terrena defluere cæperit, quaſi tot ſibi in exilio manſiones ſtatuit, quot ſibi in eo delectationes invenit. Sicquè fit, ut mens, quæ pulchritudinem, dulcedinem, pacem, ſecuritatem, ac perpetuitatem primæ lucis amare neſcit, nunquam valeat eſſe ſtabilis: quia gaudium permanens in his quæ in fuco vanitatis amplectitur, non inveniens, dum ſe ſemper deſiderio extendit, ſequens quod aſſequi non valet, fluctuans in exilio nunquam requieſcit. Modò valuis oculorum elapſa, curioſos intuitus paſcit, & rerum immenſitatem in maſſa & mole conſiderat: modò rerum pulchritudinem in ſitu & motu, ſpecie & qualitate inveſtigat: modò rerum utilitatem per neceſſaria, commoda, apta & grata, pertentat. Nunc quoque naribus, erumpit, & per olfactum odoris varii ſuavia oblectamenta requirit. His paſta, aurium per organa procedit, & dulce melos, harmonicæ, organicæ, arithmeticæ diſciplinæ capta per auditum introrſus trahit. Tactu quoque ſubtilia, levia, & lenia palpando diſcutit, & in aula memoriæ palpando deſiderata reponit. Nec minùs guſtu faucium prælibat varietatem ſaporum. Hos hædos ſuos mens, quæ ſe igno-

a *Ser.1.in Annunt.B.M.n.7.* b *Tract.de Grat. & lib. arb. cap. 11. n.26.* c *Serm.2.diver.n.6.* d *Ser.35.in Cant. n.4.* e *Tract.de vit. ſolit.cap.5. n.15. tom.5. pag.241.* f *Ser.23.int.div.n.1.* g *Ser.72.in Cant.n.S.*

h *Serm.23. in Cant.n.14.* i *Ser.1.in Annunt.B.M.n.10.* k *Ser.2.in Vig. nat. Domini num.2.* l *Ser.5.de Verb. Eſa.n.7.* m *Ser.2.ſuper Salve Reg.n.9.*

Digitized by Google

ignorat & Deum, paſcit juxta tabernaculum paſtorum per res temporum, & temporalium vanitatem, mendicans ex ea quæ præterit figura hujus mundi, unde ſuam famelicam curioſitatem aliquatenùs conſoletur. Comparata eſt enim jumentis inſipientibus, & ſimilis facta eſt illis: quia cùm in honore eſſet, non intellexit quòd limus eſſet, honoris faſtigio delectata. Hinc juſtum (n) Divinæ ultionis judicium eſt, ut fugitiuum Patris filium alter ſibi uſurpet in ſeruum. Videns enim (o) antiquus prædo laſciuum puerum ſine cuſtode, ſine rectore, procul à domo Patris vagantem, acceſſit, & pomula illa inobedientiæ manu malæ perſuaſionis ei porrigens; poſtquam conſensùm ab eo elicuit, aggreſſus eſt miſerum, & in terram, ideſt, in terrena eum deſideria præcipitans: pedeſquè, ideſt, mentis affectiones, ne reſurgat, fortiſſimis eum ſæcularis concupiſcentiæ vinculis alligans, manuſquè operationis, & oculos mentis; miſit eum in navim malæ ſecuritatis, & flante vehementer vento adulationis, tranſvexit eum in longinquam regionem diſſimilitudinis. Veniens ille in regionem non ſuam, venalis factus eſt omnibus, qui prætergrediuntur viam. Diſcit porcos paſcere, ſiliquas porcorum manducare, dediſcit omnia quæ didicerat, & diſcit quæ neſciebat, ſervilia ſcilicet opera. Vinctuſquè in deſperationis carcere, ubi in circuitu impii ambulant, in mola impiæ circuitionis cogitur molere emolumenta malæ conſcientiæ. Proh dolor! Sed inquis: (p) Quis iſte unus tam potens dominus, qui non uni præfuit regioni, ſed omnibus? Non alius (ut arbitror) quàm ille qui à Propheta dicitur abſorbere fluvium, id eſt, genus humanum, & non mirari: habere autem fiduciam quòd & Jordanis, hoc eſt, electio ipſa influat in os ejus. Supereſt enim (q) ut jam de medio fiat dæmonium meridianum ad ſeducendos ſi qui in Chriſto reſidui ſunt, adhuc permanentes in ſimplicitate ſua. Siquidem abſorbuit fluvios ſapientium, & torrentes potentium, & habet fiduciam ut Jordanis influat in os ejus, ideſt ſimplices & humiles qui ſunt in Eccleſia. Ipſe enim eſt Antichriſtus, qui ſe non ſolùm diem, ſed & meridiem mentietur, & extolletur ſupra id, quod dicitur aut quod colitur Deus: quem Dominus Jeſus interficiet Spiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui, utpote verus & æternus meridies. Jam quidem (r) diabolo ignis paratus eſt, etſi nondum ille præcipitatus in ignem: modico tamen tempore ſinitur malignari; Tanquam malleus cæleſtis opificis factus eſt, malleus univerſæ terræ. Terit electos ad eorum utilitatem, reprobos conterit in eorum damnationem. Cæterùm (s) etſi juſtam dicimus diaboli poteſtatem, non tamen & voluntatem. Unde non diabolus qui invaſit, non homo qui meruit, ſed juſtus Dominus qui expoſuit. Non enim à poteſtate, ſed à voluntate juſtus injuſtuſuè quis dicitur. Primus utique homo, quia ſuam voluntatem facere voluit, à paradiſi gaudiis exivit. Quando enim [t] fortis ille armatus, quem fortior ſuperveniens alligavit, atrium illud olim ſuum valuit violentiâ aliquâ obtinere? Sed vacuuum ſibiquè inſipienter expoſitum, domicilium reperit, & cum aliis ſeptem nequioribus, non fortioribus ingrediens, non irruens, liberè habitavit. Quis verò illum admiſit, niſi propria voluntas? Hoc autem diaboli [u] quoddam in hominem jus, etſi non jure acquiſitum ſed nequiter uſurpatum, juſtè tamen permiſſum. Sic itaque homo juſtè captiuus tenebatur, ut tamen nec in homine, nec in diabolo illa eſſet juſtitia, ſed in Deo. Originale [x] maximum illud delictum vocatur, quod à primo Adam contrahimus, in quo peccavimus omnes, pro quo morimur univerſi. Maximum planè delictum, quod ſic totum mon modò genus humanum, ſed & quemlibet ipſius generis occupat, ut non ſit qui evadat, non ſit uſque ad unum. Graue denique illud delictum originale, quod non ſolùm perſonam infecit, ſed & naturam. Si Chriſtianæ fidei [y] & non hæreſi Pelagianæ acquieſcimus, generatione, non inſtitutione traductum in nos confitemur Adæ peccatum, & per peccatum mortem. Licet autem [z] nos culpa inquinaverat aliena, nec tamen ſic alienam dixerim, ut negem noſtram, alioquin nec inquinaret. Sed aliena eſt, quia in Adam omnes neſcientes peccavimus: noſtra, quia etſi in alio, nos tamen peccavimus, & nobis juſto Dei judicio imputatur, licet occulto. Verumtamen, ut jam non ſit quod cauſeris, o homo, contra inobedientiam Adæ datur tibi obedientia Chriſti, ut ſi gratis venundatus es, gratis & redimaris. Si neſciens in Adam periiſti, neſciens vivificeris in Chriſto. Qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

n *Ser.8.int.div.n.3.* o *Parabola 1.de pugna ſpirituali nu.2. tom.2. pag.525.* p *Tract.de error.Abailar.cap.5.n.13.* q. *Ser.33.in Cant. n.16.* r *Ser.de S.Malach.Epiſc.n.4.*

s *Tract.de error.Abailar.cap.5.nu.14.& Tract.de ord. vit. num.17.* t *Ser.11.diver.n.2.* u *Tract.de error.Abailar.cap.5.n.14.* x *Serm. 2. in Dom.1.poſt Epiph.n.3.& Ser.2.in Cant.n.8.* y *Tract.de error.Abailar.cap.9.n.23.* z *Ser.1. hebd.Sanct.n.6.& 7.*

PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ

Pars Secunda

De exordio Crucis, quam Chriſtus jugiter portavit in ſuo corpore pro reparatione ruinæ generis humani.

CAPUT I.

De concilio Dei coacto cum Angelis ſuis, in quo agebatur de modo redimendi genus humanum.

Conſilium autem Domini manet in æternum. *Pſal.* 32.

1. *Oſtenditur qualiter editâ in lucem Mariâ, coactum fuit Concilium Divinum de modo redimendi hominem: in quo comparentes quatuor Virtutes, Veritas, Juſtitia, Pax, & Miſericordia, magnam excitaverant controverſiam.* 2. *Afferuntur rationes pro & contra, allegatæ à Virtutibus Miſericordia & Juſtitia.* 3. *Deciditur eadem controverſia ad favorem Miſericordiæ, quòd non ab alio, quàm ab ipſo Filio Dei redimendus ſit homo prævaricator.*

§. 1.

QVando[a] diſponente Deo, peccabant rationales creaturæ, & multis annorum millibus tam cæleſtia, quàm terreſtria incaſſum ſtare videbantur, ſemirutis illis, iſtis dirutis: tacebat Deus Omnipotens, & ordinans ejus Omnipotentia tantam diſſimulabat confuſionem. Tandem naſcitur MARIA, à ſæculo electa (b) ab Altiſſimo præcognita & ſibi præparata, ab Angelis ſervata, à Patribus præfigurata, à Prophetis promiſſa. Ex Regibus orta (c) ex ſemine Abrahæ, generoſa ex ſtirpe David, longe ante eiſdem Patribus cælitùs repromiſſa. Quæ ad nubiles annos egrediens (d) ſpeciem induit ſpecioſam, quâ ipſum alliceret Deum, & Divinitatis oculos in ſe converteret. Hinc (e) cùm eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus Virginis dedit odorem ſuum, & aſcendit in conſpectu gloriæ ejus fumus aromatis, & invenit gratiam coram oculis Domini. Videt (f) & ardet ille vehemens Amator, & totum Epithalamium in ejus laudibus decantat, ubi manifeſtè Sponſus inducitur ſpirans amorem ſinceriſſimum: nec ultrà valens diſſimulare quod patitur, evocatur ſtatim Cæleſtis ille Conventus; & juxta Iſaiam Prophetam, init Deus conſilium, cogit concilium, facit ſermonem cum Angelis de reſtitutione eorum, & de redemptione hominum. Dum autem (g) iniit conſilium tota Trinitas, cōſilium illud de quo alius Propheta David dicit: *Conſilium tuum antiquum verum fiat*. Tunc (h) ex hoc ſanè gravis quędam inter Virtutes quatuor videtur orta controverſia. Siquidem Veritas & Juſtitia miſerum affligebant hominem, Pax & Miſericordia zeli hujus expertes judicabant magis eſſe parcendum. Sunt enim collectaneæ hæ duę ſibi, quemadmodum & priores. Unde & factum eſt, ut perſeverantibus Veritate & Juſtitia in ultione, & prævaricatorem hinc inde cædentibus, & præſentes moleſtias futuri cumulantibus comminatione ſupplicij: Pax & Miſericordia ſecederēt in cor Patris, redeuntes ad Dominum qui illas dedit. Solus quippe ipſe cogitabat cogitationes pacis, cùm afflictionis plena omnia viderentur. Siquidem non ceſſabat Pax, nec ei Miſericordia dabat ſilentium, ſed pio quodam ſuſurro paterna pulſantes viſcera loquebantur: Numquid in æternum proiiciet Deus, aut non apponet ut complacitior ſit adhuc? Numquid obliviſcetur miſereri Deus, aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas? Et quamvis diu multùmquè viſus ſit diſſimulare Pater miſerationum, ut interim ſatisfaceret zelo Juſtitiæ & Veritatis: non tamen infructuoſa fuit ſupplicantium Pacis & Miſericordiæ importunitas, ſed exaudita eſt in tempore opportuno. Fortè enim (i) interpellantibus iſtis tale dicatur dediſſe reſponſum: Uſquequò preces veſtræ? Debitor ſum & ſororibus veſtris, quas accinctas videtis ad faciēdam vindictam in Nationibus, Juſtitiæ & Veritati. Vocentur & veniant, & ſuper hoc verbo pariter conferamus. Sanè ex deliberatione communi aſcendit Veritas ad conſtitutam diem, ſed aſcendit uſque ad nubes: necdum planè lucida, ſed ſubobſcura & obnubilita adhuc zelo indignationis. Factumquè eſt ut legimus in Propheta: *Domine in Cælo miſericordia tua, & veritas tua uſque ad nubes*. Medius autem Pater luminum reſidebat, & utraque pro parte ſua utilius quod habebat loquebatur. Quis putas illi colloquio meruit intereſſe, & indicabit nobis? Quis audivit & enar-

S. Bernard. Abbas juxta ejus libror. edit. authore Horſtio in VI. Tom. impr. Pariſiis an. 1667. a *Ser. 2. in Nat. Dom. n. 2. tom. 6. pag. 614.* b *Ser. 2. ſuper miſſus n. 4.* c *Ser. 1. de Virg. Deip. n. 8.* d *Serm. 2. in Nat. Dom. n. 2. tom. 6. pag. 614.* e *Serm. 3. ſuper miſſus n. 2.* f *Ser. 2. in Nat. Dom. n. 2. tom. 6. pag. 614.*

g *Lib. 2. de Amore Dei cap. 11. n. 33.* h *Ser. 1. in Annunt. B. M. nu. 9.* i *Ibid. n. 10.*

Digitized by Google

enarrabit? Fortè inenarrabilia ſunt, & non licet homini loqui. Summa tamen controverſiæ totius hæc fuiſſe videtur. Eget miſeratione creatura rationalis (ait Miſericordia) quoniam miſera facta eſt, & miſerabilis valde: venit tempus miſerendi ejus, quia jam preterijt tempus. E contra Veritas: Oportet, inquit, impleri ſermonem quem locutus es Domine. Totus moriatur Adam neceſſe eſt cum omnibus qui in eo erant, qua die vetitum pomum in prævaricatione guſtavit. Ut quid ergo (ait Miſericordia) ut quid me genuiſti Pater citiùs perituram? Scit enim Veritas ipſa, quoniam miſericurdia tua perijt, & nulla eſt, ſi non aliquando miſeriaris. Similiter autem è contrario & Veritas loquebatur: Quis enim neſciat, quòd ſi prædictam ſibi prævaricator ſententiam mortis evaſerit, periit, nec permanebit jam in æternum veritas tua Domine?

§. II.

Ecce verò unus de Cherubim (k), ideſt magni conſilii Angelus ad Regem Salamonem ſuggeritur eſſe mittendus: quoniam Filio (inquit Joannes) datum eſt omne judicium. Et in ejus ergo conſpectu Miſericordia & Veritas obviaverunt ſibi, eadem quæ ſupra meminimus verba querimoniæ repetentes. Fateor (ait Veritas) zelum bonum Miſericordia habet, ſed utinam ſecundùm ſcientiam: nunc autem quid prævaricatori potiùs quàm ſorori judicat eſſe parcendum? At tu (inquit Miſericordia) neutri parcis, ſed tanta indignatione ſævis in prævaricatorem, ut involvas pariter & ſororem. Quid mali merui? ſi quid habes adversùm me, dicito mihi: ſin autem, quid me perſequeris? Grandis controverſia, Fratres, & intricata nimiùm diſceptatio. Quis non illic diceret: Bonum nobis erat, ſi natus non fuiſſet homo iſte? Sic erat, dilectiſſimi, omninò ſic erat, non videbatur quomodo ſimul poſſent erga hominem Miſericordia & Veritas conſervari. Cùmquè adiiceret Veritas in ipſum quoque Judicem partis ſuæ injuriam retorqueri, dicens cavendum omninò, ne fieret irritum verbum Patris, ne ſermo vivus & efficax qualibet occaſione evacuaretur. Parcite quæſo (ait) Pax, parcite verbis hujuſmodi: non nos talis altercatio decet, virtutum eſt inhoneſta contentio. Porrò (l) Judex inclinans ſe digito ſcribebat in terra. Erant autem verba Scripturæ, quæ Pax ipſa legit in auribus omnium. Ea ſiquidem propiùs aſſidebat. Veritas dicit: *Perii, ſi Adam non moriatur.* Et Miſericordia dicit: *Perii, niſi miſericordiam conſequatur. Fiat mors bona, & habet utraq; quæ petit.* Obſtupuêre omnes in verbo ſapientiæ & forma compoſitionis pariter atque judicii. Siquidem manifeſtum fuit nullam eis querimoniæ occaſionem relinqui: ſiquidem fieri poſſet quod utraque petebat, ut & moreretur, & miſericordiam conſequeretur. Sed id quomodo fiet, inquiunt? Mors crudeliſſima eſt, mors terribilis, & ipſo horrenda auditu. Bona fieri quanam ratione poterit? At Judex inquit: Mors peccatorum peſſima, ſed precioſa fieri poteſt mors Sanctorum. An non precioſa erit, ſi fuerit janua vitæ, porta gloriæ? Precioſa, inquiunt. Sed quomodò fiet iſtud? Fieri (ait Judex) poteſt, ſi ex charitate moriatur quis, utique qui nihil debeat morti. Neque enim detinere poterit mors innoxium, ſed forabitur (ut ſcriptum eſt) maxilla Leviathan, & deſtruetur paries medius, ſolveturquè chaos magnum, quod inter mortem vitamquè firmatum eſt. Nimirùm charitas fortis ut mors, imò & fortior morte: ſi fortis illius intraverit atrium alligabit eum, & diripiet utique vaſa ejus: ſed & ipſo tranſitu ſuo ponet profundum maris viam, ut tranſeant libertati. Bonus viſus eſt ſermo (m) utpote fidelis, & omni acceptione dignus. Sed ubi poterit ille innocens inveniri, qui mori velit non ex debito, ſed ex voluntate: non ex malo merito, ſed ex beneplacito ſuo? Circuit Veritas Orbem terræ, & nemo mũdus à ſorde, nec infans cujus eſt unius diei vita ſuper terram. Sed & Miſericordia cælum omne perluſtrat, & in Angelis quoq; ne dixerim pravitatem, minorem tamen invenit charitatem. Nimirùm hæc victoria illi debebatur, quo majorem charitatem nemo haberet, ut animam ſuam poneret quis pro ſervis inutilibus, & indignis. Nam etſi ipſe jam non dicit nos ſervos, hoc ipſum immenſæ dilectionis eſt, & eximiæ dignationis. Nos autem etſi omnia quæ præcepta ſunt nobis faceremus, quid aliud dicere deberemus, niſi quòd ſervi inutiles ſumus? Sed quis eum ſuper hoc convenire præſumeret? Redeunt ad conſtitutam diem Veritas & Miſericordia, anxiæ plurimùm, non invento quod deſiderabant. Tunc verò ſeorsùm Pax conſolans eas, Vos (inquit) neſcitis quidquam nec cogitatis: non eſt qui faciat bonum hoc, non eſt uſque ad unum. Qui conſilium dedit, ferat auxilium.

§. III.

Intellexit Rex [n] quid loqueretur Pax, & ait: *Pænitet me feciſſe hominem.* Pæna (inquit) me tenet: mihi incubit ſuſtinere pænam, pænitentiam agere pro homine quem creavi. Scio enim [o] quid faciam. Moriar innocens pro nocente, & plus poterit incomparabiliter bonitas mea, quàm hoſtilis malitia: pæna innocentiæ meæ, quàm pæna inobedientiæ humanæ. Videbat quippe Dominus [p] quantùm ad hominem omnia confuſa, omnia turbata: nihil ſtare in loco ſuo, nihil procedere ordine ſuo. Videbat hominem abiiſſe in regionem diſſimilitudinis tam longè, ut per ſe neſciret nec poſſet redire. Angelus enim præſumpſerat ſimilitudinem Dei, dicens: *Ponam ſedem meam ad Aquilonem, & ero ſimilis Altiſſimo.* Homo ſimiliter Deus eſſe voluit, cui perſuaſum erat eſſe ſicut dii. Ergone (inquit Deus Pater) Filius meus, ſplendor gloriæ meæ, & figura ſubſtantiæ meæ, in ipſa mei ſimilitudine tot æmulos habebit, & pares, & ſocios? Præcipitatus eſt uterque. Poteſtatis ambitio [q] Angelum felicitate privavit Angelica: ſcientiæ verò appetitus hominem immortalitatis gloriâ ſpoliavit. Quid agat Filius [r] videns pro ſe zelare Patrem, & nulli parcere creaturæ? Ecce, inquit, occaſione mei creaturas ſuas Pater amittit. Altitudinem meam primus Angelus affectavit, & populum qui ſibi crederet habuit: ſed continuò Patris zelus graviter vindicavit in illum,

k *Ibidem n.11.* l *Ibidem n.12.*

m *Ibidem n. 7. & 14.* n *Ibidem n.14.* o *Lib.2. de Amore Dei cap. 12.n.36.* p *Ibidem cap.11.n.34.* q *Ser.4. de Aſcenſ.Dom.n.5.* r *Ser. 1. de Adu.Dom.n.4.*

Digitized by Google

lum, percutiens eum pariter cum omnibus ſuis plaga incurabili, caſtigatione crudeli. Scientiam quoque, quæ nihilominus mea eſt, ſurripere voluit homo: & ne illi quidem miſertus eſt, nec pepercit oculus ejus. Numquid de bobus cura eſt Deo? Duas tantùm fecerat nobiles creaturas, rationis participes, capaces beatitudinis, Angelum videlicet atque hominem: ſed ecce propter me Angelos perdidit multos, homines vniverſos. Ergo ut ſciant quia & ego diligo Patrem, per me recipiat quos quodammodò propter me amiſiſſe videtur. Si propter me tempeſtas hæc orta eſt [ait] tollite me, mittite in mare. Omnes invident mihi. Ecce venio, & talem eis exhibeo memetipſum, ut quiſquis geſtierit imitari, fiat ei æmulatio iſta in bonum. Porrò [s] videns imago Dei Deus Filius Angelum & hominem (qui facti erant ad imaginem Dei) per inordinatum imaginis & ſimilitudinis ejus appetitum periiſſe: Heu, inquit, ſola miſeria caret invidiâ: ſed ſubveniendum eſt homini, cui ſubvenire non prohibet juſtitia. Exbeo me igitur bonum hominem, deſpectum, & noviſſimum virorum, virum dolorum, & ſcientem infirmitatem, ut zelet & imitetur in me humilitatem, per quam perveniat ad gloriam, ad quam præproperè feſtinavit. Accinxit ergo ſe [t] quoadammodò Dei Filius, & aggreſſus eſt per humilitatem recuperare hominem qui recuperari poterat, qui per ſuperbiam perierat. Tunc etiam [u] dixit: *Ecce venio*. Non enim poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum: ut [x] quem ſupplantavit aliena malitia, prodeſſe ei poſſit charitas aliena. Angelis ſtupentibus [y] & mirantibus præ gaudio, quæritur modus redemptionis: & ſtatim de theſauro Divinitatis evoluitur Nomen MARIÆ. Et per ipſam, & in ipſa, & de ipſa, & in ipſa totum hoc faciendum decernitur: vt ſicut ſine Deo nihil eſt factum, ita ſine illa nihil refectum ſit. Traditur Epiſtola Gabrieli, in qua ſalutatio Virginis, incarnatio Redemptoris, plenitudo gratiæ, gloriæ magnitudo, multitudo lætitiæ continetur. Et accerſito Gabriele [z] Vade, inquit, dic filiæ Sion: *Ecce Rex tuus venit*. Feſtinavit ille & ait: *Adorna thalamum tuum Sion, & ſuſcipe Regem*. Porrò venturum Regem Miſericordia & Veritas prævenerunt, ſicut ſcriptum eſt: *Miſericordia & Veritas præcedent faciem tuam*. Juſtitia thronum præparat, ſecundùm illud: *Juſtitia & judicium præparatio ſedis tuæ*. Pax cum Rege venit, ut Propheta fidelis inveniretur qui dixerat: *Pax erit in terra noſtra cùm venerit*. Sed & tunc Juſtitia & Pax oſculatæ ſunt, quæ non modicè videbantur hactenùs diſſidere. Prior enim ſi qua erat ex lege juſtitia, non oſculum ſed aculeum habebat, magis urgens timore, quàm provocans dilectione. Sed nec habuit illa reconciliationem, ſicut habet nunc quæ ex fide naſcitur juſtitia. Alioquin quid erat quòd nec Abraham, nec Moyſes, nec cæteri Juſti temporis illius, in obitu ſuo pacem illam beatitudinis æternæ apprehendere, aut regnum pacis poterant introire, niſi quod adhuc Juſtitia & Pax ſeſe fuerant oſculatæ? Miſſus eſt (a) coluber tortuoſus à diabolo, ut venenum per aures mulieris in ipſius mentem transfunderet, & ſic transfunderet in totius poſteritatis originem. Miſſus eſt interim Gabriel à Deo, ut Verbum Patris per aurem Virginis in ventrem & mentem ipſius eructaret, ut eâdem viâ intraret & antidotum, quâ venenum intraverat. Scitis Fratres (b) quià in primo homine peccavimus omnes, in ipſo etiam cecidimus omnes. Cecidimus ſanè in carcerem luto pariter & lapidibus plenum. Cecidimus inquam (c) ſuper acervum lapidum, & in luto: unde non ſolùm inquinati, ſed etiam vulnerati & graviter quaſſati ſumus. Exinde (d) jacebamus captivi, inquinati, quaſſati, donec veniret deſideratus qui nos redimeret, ablueret, adjuvaret. Ego autem audiens (e) quòd tranſit ante carcerem Filius magni Regis, cæpi altiùs gemere, & mirabiliùs exclamare dicens: *Fili Dei, miſerere mei*. At ille ſicut benigniſſimus: Quiſnam eſt (inquit) ille fletus & ululatus quem audio? Et dicunt ei: Ipſe eſt Adam proditor ille, quem Pater veſter tradi fecit in carcerem, donec cogitet quibus illum ſuppliciis faciat interire. Quid ageret cujus natura bonitas, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere? Porrò [f] ludebam ego foris in platea, & in ſecreto Regalis cubiculi ſuper me ferebatur judicium mortis. Audivit hoc Vnigenitus ejus, exiit poſito diademate, ſacco veſtitus, aſperſus cinere caput, nudus pedes, flens & ejulans, quòd morte damnatus eſſet ſervulus ejus. Deſcendit [g] in carcerem, venit ut educeret vinctum de domo carceris. Deinde [h] ut inde nos educeret, infixus eſt ipſe quoque in limo profundi. Ita Domine, obſecro [i] complaceat tibi ut ervas me, quoniam ego infirmus ſum, quoniam de terra mea furtim ſublatus ſum, & hîc innocens in lacum miſſus ſum. Non penitùs quidem innocens, ſed quantùm ad eum qui me ſeduxit, innocens aliquatenùs. Mendacium mihi perſuaſum eſt Domine: veniat Veritas, ut poſſit falſitas deprehendi, & cognoſcam Veritatem, & Veritas liberabit me: ſi tamen deprehenſæ falſitati penitùs renunciavero, & cognitæ adhæſero Veritati. Alioquin non humana erit tentatio, nec humanum peccatum, ſed obſtinatio diabolica. Nam perſeverare in malo, diabolicum eſt: & digni ſunt perire cum illo, quicunque in ſimilitudinem ejus permanent in peccato.

CAPUT II.

De exordio Crucis, quam Chriſtus in Nativitate ſua ob infantiles neceſſitates pertulit.

Parvulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis: & factus eſt principatus ſuper humerũ ejus. *Eſa.* 9.

1. *Oſtenditur Chriſtum incarnatum ſtatim pertuliſſe Crucem in utero Virginis, ibi ſuſtinendo tædia novem menſium, & operando ſalutem noſtram.* 2. *Ex circumſtantiis Nativitatis ejus deſumuntur varia documenta Crucis, quam infans Jeſus natus hyeme, nocte, in ſtabulo, in præſepio jacens ſuſtinuit.* 3. *Proponitur nobis conſideratio lachrymarum ejuſdem infantis Jeſu vagientis in præſepio: nec non pannorũ, quibus ligatus erat pro ſalute noſtra.*

§. 1.

ſ *Lib. 2. de Amore Dei cap. 11. n. 35.* t *Ibidem cap. 12. n. 35.* u *Ser. 1. in Annunt. B. M. n. 14.* x *Ser. 1. de Advent. Dom. nu. 5.* y *Ser. 2. in Nat. Dom. n° 2. tom 6. pag. 614.* z *Serm. 1. in Annunt. B. M. n. 14.* a *Ser. 2. in die Pent. n. 3.*

b *Ser. 2. in oct. Paſch. n. 4.* c *Ser. 1. in Cœna Dom. n. 3.* d *Ser. 2. in oct. Paſch. n. 4.* e *Ser. 3. in Circumciſ. Domini in 4.* f *Ser. 3. in Nativit. Dom. n. 4.* g *Ser. 3. in Circumciſ. Dom. n. 4.* h *Ser. 2. in vig. nat. Dom. n. 3.* i *Ser. 1. de Adu. Dom. n. 5.*

Digitized by Google

§. I.

AVdiant [a] & intelligant omnes Chriſtiani, & frequenter eorum mentibus inculcetur martyrium innocentis Jeſu. Unde & Eſaias de nativitate ejuſdem Jeſu Chriſti loquens: *Puer*, inquit, *natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, cujus imperium ſuper humerum ejus*. Crucem, quam imperii nomine ſignificavit, nativitati ſtatim adjungendo: quia profectò à nativitatis exordio paſſio crucis ſimul exorta eſt. Non modicum enim pertinet ad commendationem rubicundæ paſſionis, quòd Salvator noſter in alieno loco, in medio noctis, in ſtabulo diverſorij, ex Matre paupercula natus eſt, licèt ibi Sanguis ejus effuſus non fuerit, quod tamen parvo temporis intervallo, ideſt, ſeptem dierum ſpatio ſecutum eſt. Paſſionem denique [b] non illum diem unum appellamus, quo mortuus fuit, ſed totam vitam ejus. Tota enim vita Chriſti crux fuit, & martyrium. Intantùm enim [c] dilexit nos dilector noſter, ut charitatis ardore cogente ruborem paſſionis incideret, traderetquè in mortem animam ſuam, mortem autem crucis non breviter tranſeuntis, ſed à principio ortus ſui uſque in finem mortis duriſſimæ perdurantis. Crux enim optimi Jeſu Chriſti non tantùm fuit unius diei, ſed tota vita ejus crux fuit & martyrium. Omnia ergo quæcunque paſſus eſt Dominus in die Carnis ſuæ, ad ruborem utique paſſionis pertinent, quamvis effuſionibus crebris ſacratiſſimi Sanguinis ipſius ſpecialiter non fuerit rubricata. O quanta [d] charitas! O quanta commendatio charitatis! Vix natus eſt Cæli gloria, Cæli divitiæ, Cæli deliciæ dulcis Jeſus: & ecce recenti ortui crucis ignominia, crucis dolor, crucis paupertas copulatur. Profectò [e] verè martyrii genus paupertas voluntaria eſt. Ille [f] in quo omnes theſauri ſapiētiæ & ſcientiæ Dei ſunt abſconditi, Rex regum, dives in omnes, ſolus nullius egens, ſic pauper, ut, ipſo teſte, & vulpibus terræ, & volucribus cæli pauperior inveniatur, cùm dicit: *Vulpes foveas habent, & volucres Cæli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput ſuum reclinet*. Pauper in nativitate: natus enim paſtum habet lac virgineum, tegmen pannos viles. Pauperior in vita: nam ſi tegumentum habuit, ſæpiùs tamen in victualibus defecit. Intuere, ô homo (g) tempus tuæ redemptionis, recordare & reſpice quomodo redemptus ſis. Ille per quem facta ſunt omnia, & ſine quo factum eſt nihil, Summi Patris Unigenitus, eidem Patri conſubſtantialis & coæternus, par Majeſtate, æqualis gloriâ, idem in eſſentia, ipſius Virtus & Sapientia; hic talis & tantus cùm in forma Dei eſſet, exinanivit ſemetipſum, formam ſervi accipiens, de ſinu Patris in vallem noſtræ plorationis deſcendit, in utero puellæ ſe contraxit: & qui erat in principio apud Deum, factum eſt Verbum abbreviatum. Et vide quàm abbreviatum, quàm immenſum, quàm breve factum. Intra puellæ viſcera ſe clauſit, ibi ſanguineis circumdatus involumentis, tædia novem menſium ſuſtinuit. Ibi (h) exinanivit ſe formam ſervi accipiens, qui in forma Dei Patris æqualis erat: ſed exinanivit majeſtate & potentia, non bonitate & miſericordia. *Ecce*, ait, *nova facio omnia*. (i) Quis hoc ait? Agnus utique qui ſedebat in throno. Agnus planè totus ſuavis, totus delectabilis, denique totus unctus. Hanc enim interpretationem habet nomen ejus, quod eſt Chriſtus. Verè vidimus gloriam ejus (k) gloriam quaſi unigeniti à Patre: quia totum paternum eſt, quòd de corde Patris Chriſtus attulit nobis. A planta pedis uſque ad verticem non erat in nobis ſanitas: erravimus ab utero, in utero damnati antequam nati, quia de peccato & in peccato concepti. Chriſtus ergo ibi primùm medicinam appoſuit, ubi primus vulneri patebat locus: & ſubſtantialiter utero Virginis illapſus, de Spiritu Sancto conceptus eſt, ut conceptionem noſtram mundaret, quam ſpiritus malus etſi non fecerat, tamen infecerat: ut non eſſet etiam in utero vita ipſius votioſa, dum novem menſibus purgat vulnus antiquum, ſcrutans (ut dicitur) uſque ad imum putredinem virulentam, ut ſanitas ſempiterna ſuccederet. Et nunc jam operabatur ſalutem noſtram in medio terræ, in utero videlicet Virginis Mariæ. Quis enim (l) poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine, niſi qui ſolus ſine omni illicita & immunda conceptus eſt voluptate? In ipſa radice & origine mea infectus & iniquinatus ſum, immunda eſt conceptio mea: ſed eſt à quo tollatur iſta confuſio. Ipſe eam tollit, in quem ſolum ipſa non cadit. Et jam quidem (m) peccatum in propria perſona vicit, quando humanā naturam ſine ulla contagione ſuſcepit. Grandis enim peccato facta eſt violentia, & revera expugnatum eſſe cognoſcitur, quando natura, quam ſe totam infeciſſe & occupâſſe gloriabatur, ab eo penitùs aliena in Chriſto inventa eſt. Mater eſt (n) ſine corruptione Virginitatis, Filius ſine omni labe peccati. Non cadit in Matrem Evæ maledictio, non cadit in prolem generalis illa conditio, de qua dictum eſt per Prophetam: *Nemo mundus à ſorde, nec infans cujus eſt unius diei vita ſuper terram*. Ecce Infans ſine ſorde, ſolus inter homines verax, imò & veritas ipſa. Ecce Agnus ſine macula, Agnus Dei, qui tollit peccata Mundi. Quis enim peccata meliùs tolleret, quàm is in quem peccatum non cadit? Iſte ſine dubio lavare me poteſt, quem conſtat inquinatum non eſſe.

§. II.

Deinde (o) in lucem editus infantiliter vagit, pannis ſordentibus more miſeriæ noſtræ implicitus eſt, & faſciâ conſtrictus, in præſepio ad afflatus brutorum animalium reclinatus, & in fætenti ſtabulo juxta Matris pauperiem deponitur. Quæ docet litera, quæ loquitur lingua, quæ monſtrant exempla, quempiam naſcentium in humano genere tali inopiæ preſſurâ laboraſſe? Omnium nutritor humano lacte nutritur: ſordet in pannis, ne tu ô homo ſorderes in peccatis. In noſtra vita (p) multa, quantum in nobis eſt, videmur agere caſu, multa neceſſitate: ſed Chriſtus Dei Virtus, & Dei Sapientia neutri potuit ſubjacere. Quæ enim Dei Virtutem neceſſitas cogeret,

a *Tract. de vite Myſt. cap.* 36. b *Ibidem cap.* 5. *n.* 22. c *Ibidem cap.* 35. d *Ibidem cap.* 36. e *Ser.* 1. *de omn. Sanct. n.* 15. f *Tract. vite Myſt. cap.* 2. *n.* 3. g *Tract. de* 3. *præcip. Myſt. cap.* 6. *n.* 10. h *Ser.* 2. *in nat. Dom. n.* 2.

i *Ser* 4. *in vig. nat. Dom. n.* 4. k *Ser.* 2. *in die Pent n.* 3. *&* 4. l *Ser.* 4. *vig. nat. Dom. n.* 2. m *Ser.* 1. *in nat. Dom. n.* 4. n *Ser.* 4. *in vig. nat. Dom. n.* 5. o *Tract. de* 3. *præcip. myſt. cap.* 5. *n.* 10. p *Ser.* 4. *in Aſcen. Dom. n.* 2.

Digitized by Google

ret, aut quid ageret Dei Sapientia caſu? Omnia proinde quæcunqne locutus eſt, quæcunque operatus eſt, quæcunque paſſus eſt, ne dubites eſſe voluntaria, plena Sacramentorum, plena Salutis. Unde (q) diligenter conſidera (ait Sapiens) quæ tibi opponuntur. Et ego quidem agnoſco mea eſſe nativitatis hujus tempus, locum, infantilis corporis teneritudinem, parvuli vagitus & lachrymas. Mea ſunt hæc, pro me faciunt, mihi apponuntur, mihi proponuntur imitanda. *Hyeme* natus eſt, nocte natus eſt Chriſtus. Numquid credimus caſu factum eſſe, ut in tanta aëris inclementia, & in tenebris naſceretur, cujus eſt hyems & æſtas, dies & nox? Non eligunt parvuli cæteri quando naſcantur, quippe quibus adhuc vix incipientibus vivere nullus ſubeſt rationis uſus, nulla eligendi libertas, facultas nulla deliberandi. Chriſtus etſi homo erat, erat tamen in principio apud Deum, & Deus erat ejuſdem cujus nunc eſt ſapientiæ & potentiæ, ut pote Dei Virtus, & Dei Sapientia. Naſciturus itaque Dei Filius, in cujus arbitrio erat quodcunque vellet eligere tempus, elegit quod moleſtius eſt, præſertim parvulo, & pauperis Matris filio, quæ vix pannos habebat ad involvendum, præſepe ad reclinandum. Jam verò (r) etiam *nocte* volvit naſci. Ubi ſunt qui tam impudenter oſtentare geſtiunt ſemetipſos? Chriſtus elegit quod ſalubrius judicat, vos eligitis quod reprobat ille. Quis prudentior è duobus? cujus judicium juſtius? cujus ſententia ſanior? Denique tacet Chriſtus, non ſe extollit, non magnificat, non prædicat: & ecce annunciat eum Angelus, laudat multitudo cæleſtis exercitus. Et tu ergo qui Chriſtum ſequeris, inventum abſconde theſaurum, ama neſciri, laudet te os alienum, ſileat tuum. Adhuc autem in *ſtabulo* naſcitur Chriſtus, & in *præſepio* reclinatur. Et nonne ipſe eſt qui dicit: *Meus eſt orbis terræ, & plenitudo ejus?* Quid ergo ſtabulum elegit? Planè ut reprobet gloriam mundi, damnet ſæculi vanitatem. Invenimus enim (s) quoniam ille cùm eſſet dives, propter nos pauper factus eſt. Deſcendit ab inenarrabilibus Cæli divitiis, & veniens in mundum nec iſtas qualeſcunque divitias habere volvit: ſed in tanta paupertate venit, ut natus continuò poneretur in præſepio, quia ei non erat locus in diverſorio. Qui benè conſiderat hæc, quando quæret divitias mundi? Eſt verè magna abuſio, & magna nimis, ut dives eſſe velit vermiculus vilis, propter quem Deus majeſtatis, & Dominus Sabaoth volvit pauper fieri. *Cælum* (t) *& terram ego impleo*, inquit Deus Verbum. Nunc caro factum eſt, in anguſto locatum præſepio eſt. Ibi (v) agnoſcitur longitudo brevis, latitudo anguſta, altituto ſubdita, profunditas plana. Ibi agnoſcitur lux non lucens, panis eſuriens. Videas & attendas Potentiam regi, Sapientiam inſtrui, Virtutem ſuſtentari. Incomprehenſibilis erat (x) & inacceſſibilis, inviſibilis & inexcogitabilis omninò: nunc verò comprehendi volvit, videri volvit, cogitari volvit. Quonammodo, inquis? Nimirùm jacens in præſepio. Necdum loquitur lingua (y) & quæcunque de eo ſunt clamant, prædicant, eungelizant. Clamat ſtabulum (z) curando ſeſe homini, qui in latrones inciderat, præparari. Clamat præſepe, eidem homini qui jumentis comparatus fuerat, pabulum miniſtrari. Panis utique Angelorum (a) factus eſt fænum poſitum in præſepio, appoſitum nobis tanquam jumentis. *Verbum* quippe. *caro factum eſt*: & juxta Prophetam, *Omnis caro fænum*. *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*, ait Verbum hoc. Et quem panem dicat, aperit cùm ſubjungit, *& panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita*. Propterea (b) ut inveniamini non ſpiritum habere hujus mundi, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, & ſciatis quæ à Deo data ſunt vobis: nolite, obſecro, fieri ſicut equus & malus, ſed ſicut pium jumentum quod ait: *Ut jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum*. Talia enim jumenta cognoſcunt poſſeſſorem ſuum, & præſepe Domini ſui, in quo poſitum eſt eis piiſſimũ fænum, ipſe qui panis eſt Angelorum. Ipſe enim eſt panis vivus, de quo vivere debuit homo: ſed quia homo jumentum factus eſt, & panis factus eſt fænum, ut vel ſic vivat de eo. Habet utique homo (c) in refectione animarum ſanctarum Bethleem domum panis, in qua primùm is qui de cælo deſcenderat, pariente Virgine panis vivus apparvit. Monſtratur ibidem piis jumentis præſepium, & in præſepio fænum de prato Virginali, quo vel ſic cognoſcat bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui. Porrò homo quia ſuum in quo factus eſt honorem non intelligendo, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis: Verbum panis Angelorum factum eſt pabulum jumentorum, ut habeat carnis fænum quod ruminet, qui Verbi pane veſci penitùs diſſuevit, quouſque per Hominem Deum priori redditus dignitati, & ex pecore rursùs converſus in hominem, cum Paulo dicere poſſit: *Et ſi cognovimus Chriſtum ſecundùm carnem, ſed nunc jam non novimus*. Agnoſce, ô bos (d) poſſeſſorem tuum, & ô tu aſine præſepe Domini, ut Prophetæ Dei fideles iuveniantur. Cognoſce pecus, quem non cognoviſti homo. Adora in ſtabulo, quem fugiebas in paradiſo. Honora præſepium, cujus contempſiſti imperium. Comede fænum, quem panem, & panem Angelicum faſtidiſti. Porrò (e) ipſa quoque *infantilia membra* non ſilent. In omnibus mundi judicium arguitur, ſubvertitur, confutatur. Quis enim hominũ, ſi daretur optio, non magis eligeret rubuſtum corpus, & ætatem intelligibilem, quàm infantilem? O Sapientia quæ de occultis traheris! O verè incarnata & velata Sapientia! Et tamen, Fratres, ipſe eſt promiſſus olim per Eſaiam parvulus, ſciens reprobare malum, & eligere bonum. Malum ergo voluptas corporis, bonum verò afflictio eſt. Siquidem & hanc eligit, & illam reprobat puer ſapiens, Verbum infans. Verbum enim Caro factum eſt, caro infirma, caro infantilis, caro tenera, caro impotens omnis operis, omnis laboris impatiens. Et cùm eſſet tanta neceſſitas (f) nullam audio pellium fieri mentionem. Primus Adam pelliceis veſtitur tunicis, pannis ſecundus obvolvitur.

Non

q *Ser. 3. in Nativit. Dom. n. 1.* r *ibidem n. 2.* s *Ser. 3. de Reſurrect. Dom. n. 1.* t *Ser. 1. in nativit. Dom. n. 1.* u *Ser. 2. ſup. miſſus n. 9.* x *Ser. 2. de Virg. Deipar. n. 11.* y *Ser. 3. in Nativit. Domini n. 2.*

z *Ser. 3. in Nativit. Dom. n. 1.* a *Ser. 35. in Cant. n. 4.* b *Ser. 3. in circumciſ. n. 2.* c *tract. de exhort. ad milit. templi c. 6.* d *Ser. 35. in cant. n. 5.* e *Ser. 3. in nativit. Dom. n. 2.* f *ibidem n. 2.*

Digitized by Google

Non eſt tale judicium mundi. Aut iſte fallitur, aut mundus erat. Sed Divinam falli impoſſibile eſt Sapientiam. Meritò proinde & carnalis prudentia (mors ſiquidem & ipſa) inimica eſt Deo, & ſæculi quoque prudentia ſtultitia nominatur. Quid enim? Chriſtus utique qui non fallitur, elegit quod carni moleſtius eſt. Id ergo melius, id utilius, id potius eligendum: & quiſquis aliud docet vel ſuadet, ab eo tanquam à ſeductore cavendum. Imitator Chriſti (g) tria debet agere: 1. ſimplicis innocentiæ ſenſum tenere, ut cum Chriſto puer efficiatur. 2. abjectum & humilem habitum amare, ut infantiæ Chriſti pannis vilibus involvatur 3. in diſciplina ſimpliciter ambulare, ut cum Chriſto in præſepio poſitus inveniatur. Cur autem ipſe Salvator (h) cujus eſt aurum & argentum, ſacram in corpore ſuo dedicavit paupertatem? Aut certè cur paupertas ipſa tam ſollicitè enarratur ab Angelo? Neque enim ſine certi ratione myſterii pannis Salvator obvolvitur & ponitur in præſepio, quando id manifeſtè in ſignum nobis commendatur ab Angelo. *Hoc*, inquit, *Vobis ſignum: invenietis infantem pannis involutum.* In ſignum poſiti ſunt panni tui Domine Jeſu, ſed in ſignum cui à multis uſque hodie contradicitur. Multi quippe vocati, ſed non multi electi, & ideo nec ſignati. Agnoſco certè, agnoſco Jeſum magnum Sacerdotem ſordidis opertum veſtibus, dum altercaretur cum diabolo. Scientibus Scripturas loquor, & quibus non ignota eſt prophetica viſio Zachariæ. Abſconde Maria (i) novi Solis fulgorem, pone in præſepio, involve pannis Infantem. Nam & ipſi panni divitiæ noſtræ ſunt. Precioſiores ſiquidem panni Salvatoris omni purpura, & glorioſius hoc præſepe auratis Regum ſoliis: ditior denique Chriſti paupertas cunctis opibus, cunctiſquè theſauris ſæculi, O homo (k) in Carne tibi exhibetur Sapientia illa quondam occulta: ecce jam trahitur de occultis, & ipſis ſeſe ingerit ſenſibus carnis tuæ. Carnaliter (ut jam dixerim) prædicatur tibi: Fuge voluptatem, quia poſita eſt mors ſecùs introitum delectationis. Age pænitentiam, quia per hanc appropinquat regnum Dei, Hoc tibi prædicat ſtabulum iſtud, hoc præſepe clamat, hoc membra infantilia manifeſtè loquuntur, hoc lachrymæ & vagitus evangelizant. O quanta (l) commendatio charitatis! Vix natus eſt cæli deliciæ dulcis Jeſus, & ecce recenti ortui crucis ignominia, crucis dolor copulatur. Vinculum quippè [m] in præſepio fuit juxta illud: *Vagit infans inter arcta conditus præſepia: membra pannis involuta Virgo Mater alligat: & manus pedeſquè & crura, ſtrictâ cingit faſciâ.* O Rex regum & Domine dominantium, quid tibi & vinculis? Quantum derogatum fuit libertati & potentiæ tuæ, qui ſolus ligandi & ſolvendi poteſtatem habes? Sed propter miſericordiam tuam ligatus es, ut nos à miſeriis noſtris faceres abſolutos.

§. III.

Plorat denique Chriſtus [n] ſed non ſicut cæteri, aut certè non quare cæteri ſolent. In aliis ſenſus, in Chriſto prævalebat affectus. Patiuntur illi, non agunt, utpote nec ipſius adhuc uſum voluntatis habentes. Illi ex paſſione lugent, Chriſtus ex compaſſione. Illi jugum grave lugent, quod eſt ſuper omnes filios Adæ. Imò [o] vociferant ad Deum, ſuiſquè vagitibus clamitant: Domine vim patior. Clamat innocentia miſeri, clamat ignorantia parvuli, clamat addicti infirmitas. Chriſtus autem [p] filiorum Adæ peccata deplorat: & certè pro quibus nunc lachrymas fundit, poſtea fundet & Sanguinem. Clamant ejus lachymæ [q] clamant panni, hominis cruenta jam vulnera ablui, & detergi. Siquidem nullo horum Chriſtus eguit, nihil horum illi propter ſe, magis autem omnia propter electos. Noli ergo homo (r) vilipendere animæ tuæ paſſionem, cui à tanta Majeſtate tantam vides exhiberi compaſſionem. Fudit ipſe lachrymas pro te, lava & tu per ſingulas noctes lectum tuum cordis compunctione, & lachrymarum aſſiduitate. Alioquin [s] quam commutationem dabis pro anima tua, qui pro nihilo das illam? Nonne Dei Filius cùm eſſet in ſinu Patris, à regalibus ſedibus pro ea deſcendit, ut eam liberaret à poteſtate diaboli? Quam cùm vidiſſet peccatorum funibus irretitam, jam jamquè dæmonibus tradendam ut morte perpetua damnaretur, flevit ſuper illam, quæ flere neſciebat. Nec ſolùm flevit, ſed etiam occidi ſe permiſit, ut precioſo Sanguinis ſui precio eam redimeret. Fratres, [t] Lachrymæ Chriſti mihi & pudorem pariunt, & dolorem. Ludebam ego foris in platea, & in Secreto Regalis cubiculi ſuper me ferebatur judicium mortis. Audivit hoc Unigenitus ejus, exiit poſito diademate, ſacco veſtitus, aſperſus cinere caput, nudus pedes, flens & ejulans, quòd morte damnatus eſſet ſervulus ejus. Intueor illum ſubitò procedentem, ſtupeo novitatem, cauſam percunctor, & adeo dicere: Quid facturus ſum? Adhucne ludam, & deludam lachrymas ejus? Planè ſi inſanus ſum & mentis inops, non ſequar eum, nec ſimul cum lugente lugebo. Ecce unde pudor. Dolor & timor unde? Utique quia ex conſideratione remedii, periculi mei æſtimo quantitatem. Neſciebam, ſanus mihi videbar: & ecce mittitur Virginis filius, Filius Dei Altiſſimi, & jubetur occidi, ut vulneribus meis precioſo Sanguinis balſamo medeatur. Pudet itaque, dilectiſſimi, propriam negligenter diſſimulare paſſionem, cui tanta à Majeſtate tanta exhiberi video compaſſionem. Compatitur Filius Dei & plorat, homo patitur & ridebit? Sic & medicinæ æſtimatio, & doloris mihi & timoris exaggeratio eſt. Verùm (v) ſi diligenter obſervē præcepta medici, erit etiam conſolationis occaſio. Sicut enim gravem agnoſco morbum, cui tanta apponitur medicina, ſic & ex hoc ipſo non incurabilem eſſe conjecto. Neque enim precioſiſſimas ſpecies fruſtra inſumeret medicus ſapiens, imò Sapientia ipſa. Porrò fruſtra inſumi conſtat, non ſolùm ſi abſque eis facilis eſſet curatio, ſed multò magis, ſi & cum eis ſit impoſſibilis. Animat itaque ad pænitentiam, & accendit vehementiùs deſiderium ſpes concepta. Infans quidem eſt (x) ſed Verbum infans, cujus ne ipſa quidem infantia tacet.

g *Lib. ſent. n. 29. tom. 6. pag.* 1000. h *Ser. 4. in nativit. Dom. n.* 1. i *Ser. 4. in vigil. Nat. Dom. n.* 6. k *Ser. 3. in nativit. Dom. n.* 3. l *tract. de vit. myſt. cap. 36. n.* 142. m *ibidem cap. 4. num.* 12. n *Ser. 3. in Nat. Dom. num.* 3.

o *Ser. 66. in cant. n.* 9. p *Ser. 3. in Nat. Dom. n.* 3. q *Ser. 5. in nat. Dom. n.* 1. r *tract. de cognit. human. condit. cap. 3. n.* 9. s *ibidem cap. 3. n.* 8. t *Ser. 3. in nat. Dom. n.* 4. u *ibidem n.* 5. x *Ser. 5. in nat. Dom. n.* 1.

Digitized by Google

Conſolamini, conſolamini, dicit Dominus Deus veſter. Dicit hoc Emmanuel, nobiſcum Deus. Non autem conſolatur [y] Chriſti infantia garrulos, non conſolantur Chriſti lachymæ cachinnantes, non conſolantur panni ejus ambulantes in ſtolis, non conſolantur præſepe & ſtabulum amantes primas cathedras in Synagogis: ſed æquanimiter fortè univerſam hanc conſolationem expectantibus in ſilentio Dominum, lugentibus & pannoſis pauperibus cedere videbuntur. Exigit utique (z) planctum à nobis pænitentia præteritæ converſationis, exigit fletum deſiderium futuræ beatitudinis. *Facta ſunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte* [ait Propheta] *dum dicitur mihi quotidie: Ubi eſt Deus tuus?* Parùm ei placet hujus vitæ novitas, quæ necdum vetera plangit, necdum plangit admiſſa peccata, necdum plangit tempus amiſſum. Si non plangis, planè non ſentis animæ vulnera, conſcientiæ læſionem. Sed nec futura ſatis gaudia concupiſcis, ſi non quotidie ſatis poſtulas ea cum lachrymis. Minùs tibi nota ſunt, ſi non renuit conſolari anima tua donec veniant. Felix anima (a) quæ meretur illud accipere teſtimoniũ, de quo Joannes ait: *Tres ſunt, qui teſtimoniũ dant in terra: Spiritus, & aqua, & ſanguis*. In *aqua* quidem Baptiſmum intellige, in *Sanguine* Martyrium, in *Spiritu* charitatem. Spiritus enim eſt, qui vivificat, & fidei vita dilectio. Jam verò (b) quia Baptiſmum aquâ, Martyrium diximus ſanguine deſignari; memento & unicum & quotidianum eſſe Baptiſmum, ſimiliter & Martyrium. Eſt enim & martyrii genus, quædam effuſio ſanguinis in quotidiana corporis afflictione. Eſt Baptiſmus aliquis in compunctione cordis, & lachrymarum aſſiduitate. Sic quippe infirmis & puſillis corde neceſſe eſt, ut quem ſemel pro Chriſto ponere non ſufficiunt, ſaltem mitiori quodam ſed diuturniori martyrio ſanguinem fundant. Sic & Baptiſmi Sacramentum quoniam iterari non licet, his qui ſæpius in multis offendunt, frequenti oportet ablutione ſuppleri. Unde & Propheta: *Lavabo*, inquit, *per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo*. Lavabo & ego (c) per ſingulas noctes lectum meum, ut conſcientiæ maculas diluam: lachrymis meis ſtratum meum rigabo, ne in me quoque fiat quod ſcriptum eſt de ſemine quod cecidit ſupra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem. Sicut autem in ſolitudinibus aquæ deeſſe ſolent, & loca deſerta ſteriliaquè & arida eſſe conſueverunt, ſic ſuperbiam impænitentia comitatur. Elatum enim cor, durum & expers eſt pietatis, ignarum compunctionis, ſiccum ab omni rore gratiæ ſpiritualis: quia ſuperbis Deus reſiſtit, humilibus verò dat gratiam *Qui emittit fontes in convallibus inter medium montium* (ait Propheta) *pertranſibunt aquæ*. Hinc eſt quòd de ſe ipſo mirabiliter conquerens ait: *Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi.* Siquidem aquæ inopia nonmodò aridum, ſed & ſordidum facit, dum non eſt quo laveris: & humanum cor lachrymas neſciens, nonmodò durum ſed & impurum eſſe neceſſe eſt. O duritia (d) cordis mei! Vtinam Domine, ſicut Verbum caro factum eſt, ita & cor meum carneum fiat. Siquidem & hoc pollicitus es per Prophetam: *Auferam*, inquit, à *vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum.* Quæram ergo mihi (e) & utinam inveniam fontem lachrymarum in lachrymis rubicundi Jeſu: ut quod bonum eſt in eis confortetur, & ſordidum abluatur, quæ virtus utraque in lachrymis invenitur.

CAPUT. III.

De Circumciſione Chriſti, quam ſuſtinuit in corpore ſuo, vulneratus pro ſalute noſtra.

Poſtquam conſummati ſunt dies octo, ut circumcideretur puer: vocatum eſt nomen ejus Jeſus, *Luc.* 2.

1. *Agitur de humilitate & patientia pueri Jeſu, qui licet immunis eſſet ab omni peccato, voluit tamen cauterium peccatoris ſuſcipere, & dolorem ſuſtinere in ſua circumciſione.* 2. *Ex occaſione hujus Circumciſionis deſumuntur ſalutaria documenta morum & vitæ Chriſtianæ.* 3. *Proponitur nobis ad conſiderandum myſterium, cur eodem tempore quo circumciſus erat puer, etiam vocatum eſt nomen ejus Jeſus.*

§. I.

AGnoſce, ô homo [a] quàm gravia ſunt vulnera, pro quibus neceſſe eſt Dominum Chriſtum vulnerari. Primam (b) Sanguinis effuſionem legimus in Circumciſione, quando nomen ejus vocatum eſt Jeſus, jam tunc myſticè ſignificando, quòd effuſione Sanguinis ſui futurus nobis eſſet verus Jeſus, ideſt, Salvator. Unde & ipſe de ſe dicit: *Ego ſum vitis vera*. Solet (c) vitis fructifera præcidi, quod & corporaliter & figurativè accipi poteſt. Circumciſus enim fuit Jeſus, non quòd hac circumciſione egeret, quæ in antiquis patribus delebat originale peccatum, ſicut Baptiſmus in nobis: nihil enim peccato originali per concupiſcientiæ vitium contracto debebat, quia ſine omni concupiſcientia carnali conceptus erat. Sed nè legem quam ipſe dederat, ſolvere videretur. *Poſtquam conſummati ſunt dies octo* (d) *ut circumcideretur puer, vocatũ eſt nomen eius Jeſus.* Ab initio Deus modum acceptat & nihil unquam immoderatum illi placuit æquitati. Hinc fuit, quòd nonmodò in pondere & menſura & numero condidit univerſa, ſed & protinus ipſi homini modum præſcripſit, mandatum contulit dicens: *Ex omni ligno paradiſi comedes, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas* Leviſſimum planè mandatum, & larga omnino menſura. Sed tranſgreſſus eſt homo præſcriptum ſibi modum, & conſtitutum ſibi terminum prætergreſſus. Unde & avertens ab eo faciem ſuam Deus, vix tandem in diebus Abrahæ amici ſui placabilis fieri incipiens, rurſùs modum inſtituit, promulgavit legem, ſed non priori ſimilem uſquequaque. Ea ſiquidem ad cautelam fuerat, hæc ad medelam. Ibi prohibitio facta eſt,

ne

y *ibidem n.5.* z *Ser. in Quadrag. n.4.* a *Ser.1. in oct. Paſch. n.6.* b *ibidem n.7.* c *Ser.2. int. diverſ. n.2.* d *Ser.3. in nati vit. Domini n.3.*

e *tract. de vite myſt. cap.33. n.139.* a *Ser.3. in nat. Dom. n.4.* b *tract. de vite myſt. cap.30.* c *ibidem cap.2. n.2.* d *Ser.2. in Circumciſ. Dom. num.1. & 2.*

Digitized by Google

ne ſuperfluitas ſubintraret: hîc jam indicta abſciſſio eſt, ut Sacramenti remedio quæ ſubintraverat tolleretur. Poſtremò illa quidem in arbore data eſt lex, ne fructu ejus veſceretur: hæc in proprio corpore, ut caro præputii ſcinderetur. Nec dubium ſanè, quin cætera quoque humani corporis membra additamentum illud Leviathan occuparet, venenum ſcilicet concupiſcientiæ & immoderatæ atque inordinatæ illecebra voluptatis, ut generalis quædam abſciſſio omnibus neceſſaria videretur. Cæterùm quia ſingulorum membrorum abſciſſionem humanæ carnis fragilitas, & infantilis ætatis infirmitas nullatenùs ſuſtineret, pio moderamine diſpoſitio ſuperna providit, ut in ea potiſſimùm parte concupiſcentia caſtigaretur, in qua vehementiùs eam ſævire conſtabat, & violentiùs malignari. In omni ſiquidem contradicentium ſpiritui rebellione membrorum, ſolum illud uſque adeo contumax invenitur, ut contra omnem voluntatis deliberationem ad inhoneſtos & illicitos motus aſſurgat. Porrò (e) in Circumciſione Domini, Fratres, habemus quod amemus & admiremur, habemus etiam quod imitemur. Patet in ea magnum dignationis beneficium, unde gratias agamus: latet aliquid clauſum, quod in nobis implere debeamus. Verbum abbreviatum in carne (f) ampliùs abbreviatur ſuſcepta etiam carnis circumciſione. Minoratus paulominùs ab Angelis Dei Filius humanam naturam induit, ſed jam nec ipſum reſpuens remedium humanæ corruptionis, planè multò minoratus ab eis. Habemus igitur hîc magnum fidei documentum, habemus & manifeſtum humilitatis exemplum. Ad quid enim tibi circumciſio neceſſaria, qui peccatum non commiſiſti, nec contraxiſti? Quod ipſe non feceris, ætas manifeſtat: quod non contraxeris, multò certiùs probat Patris Divinitas, Virginitas Matris. Summus Sacerdos es, quem nec ſuper Patre nec ſuper Matre contaminandum, prophetatum eſt in lege potiùs quàm mandatum. Eſt enim tibi Pater ab æterno, ſed Deus eſt, in quem peccatum non cadit. Eſt & Mater ex tempore, ſed Virgo, nec parere poterat incorruptio corruptelam. Super hæc omnia circumciditur Puer, Agnus ſine macula. Etſi non eguit, tamen voluit circumcidi: nec veſtigium quidem ullum vulneris habens, alligaturam non refugit vulneris. Non ſic impii, non ſic, non ſic agit perverſitas elationis humanæ. Erubeſcimus vulnerum ligaturam, qui de vulneribus interdum etiam gloriamur. Quem nemo poteſt arguere de peccato, ipſe peccati remedium & verecundum pariter & auſterum ſine ulla neceſſitate ſuſcepit: nec repulit cultrum lapideum, in quo ſolo vetus illa quæ raderet rubigo non fuit. Nos è contra inverecundi ad abſcænitatem culpæ, erubeſcimus agere pænitentiam, quod extremæ dementiæ eſt, malè proni in vulnera, pejùs in remedia verecundi. Qui peccatum non fecit, non dedignatus eſt ſe peccatorem reputari: nos & eſſe volumus, & nolumus æſtimari. Itane ſano opus eſt medicinâ, & non potiùs malè habentibus? Imò verò itane eget medicamine non æger, ſed medicus? Quis hominum tantæ ſibi non dicam gloriæ, ſed vel innocentiæ conſcius, æquanimiter circumcidentis manum admitteret? Chriſtus verò patienter quæ non rapuit exolvit, qui venerat purgationem facere non ſuſcipere delictorum. Sed dicas: (g) Quidni ſuſciperet parvulus? Imò verò, quidni ſuſciperet humilis & manſuetus? Quidni obmuteſceret coram circumcidente, qui coram tondente obmutuit, coram crucifigente ſiluit? Alioquin non erat illi difficile carnem ſuam integram conſervare ne ſcinderetur, qui fecerat ne Virginalis uteri porta in exitu ſuo aperiretur. Non erat difficile paruulo prohibere ne caro illa circumcideretur, quando nec mortuo fuit difficile cuſtodire ne corrumperetur. Profectò in majori ætate (h) patientiæ & humilitatis, & ſuper omnia charitatis, cæterarumquè virtutum manifeſta dedit Salvator exempla: in infantia verò figuris velata. Ipſo enim (i) die Nativitatis minoratus eſt ab Angelis, & habitu inventus ut homo: hodie verò mirabilius aliquid audio. Jam minoratus eſt multò minus Angelis, qui non ſolùm formam hominis, ſed formam habet peccatoris, & infigitur velut quodã cauterio latronis. Quid eſt enim Circumciſio, niſi ſuperfluitatis & peccati indicium? In te Domine Jeſu quid eſt ſuperfluum quod circumcidatur? Nonne tu verus Deus es de Deo Patre, homo verus ſine omni peccato de Virgine Matre? Quid facitis circumcidentes eum? Putatis quia ſuper eum poſſit cadere illa ſententia: *Maſculus cujus præputii caro circumciſa non fuerit, peribit anima ipſius de populo ſuo*? Poteſtne oblviſci Pater Filii vteri ſui? Aut non cognoſceret eum, niſi ſignum circumciſionis haberet? Imò verò ſi quomodo poſſet non agnoſcere Filium, in quo ei benè complacuit, ex hoc maximè ſigno poterat ignorare eum, inventa in eo circumciſione, quam peccatoribus ipſe providerat, ob purgationem utique delictorum. Sed quid mirum ſi Caput pro membris accepit curationem, quam tamen in ſeipſo non habuit neceſſariam? Nonne & in membris noſtris ſæpe pro unius infirmitate alteri adhibetur curatio? Dolet caput, & in brachio fit coſtura: dolent renes, & fit in tibia. Ita hodie pro totius corporis putredine cauterium quoddam infixum eſt in Capite. Populo duræ cervicis (k) cultellus erat neceſſarius, & lapideis cordibus meritò cultri lapidei debebantur, qualibus à Jeſu Nave facta circumciſio memoratur. Noſter autem Jesus tanquam Agnus manſuetus omnem auſteritatem abſtulit. Sed & propterea voluit circumcidi, ut oſtenderet Auctorem ſe eſſe veteris legis, ſicut ipſe per ſervum ſuum Moyſen priùs dixerat: *Omnis anima cujus præputii caro circumciſa non fuerit, peribit de populo ſuo*. Denique communitatis amator & commendator, qui habitare facit unius moris in domo, quomodò communitatem dereſeret, & alios ſcandalizaret? Sic enim ſcandalizarentur videntes eum non circumcidi, ſicut hodie ſcandalizaretur Eccleſia, ſi infantem videret non baptizari. Nec ſolùm communitatis & unitatis bonum commendare, ſed humilitatem voluit exhibere, ut ligaturam vulneratorum ſuſciperet, qui ſolus erat abſque vulnere. Hinc enim Apoſtolus dicit: *Miſit Deus Filium ſuum in mundum, natum ex muliere, factum ſub lege*.

e *Ser. 3. in Circumciſ. Domini num. 1.* f *Serm. 1. in Circumciſ. Domini num. 1.*

g *Ibidem n. 2.* h *Serm. 3. in Circumciſ. Dom. n. 1.* i *Ibidem num. 3.* k *Ser. 4. in Epiphan. Dom. n. 1. 2. & 3.*

§. II.

Porrò (l) moraliter docuit nos oportere non ęgrè ferre, ſi quando pænas peccati patimur, quod in nobiſmetipſis non recognoſcimus, cùm ipſe peccatorum purgator non fuerit dedignatus pro nobis ſubire remedium peccatorum. Conſolemur ergo dolores noſtros, qui nequaquam ſine peccato ſumus, doloribus illius qui non pro ſe, ſed pro nobis dolvit & vulneratus eſt; non pro ſe, ſed ut noſtris vulneribus mederetur. Vide quantùm ad ſuſcipiendos dolores feſtinavit, quàm paratus & promptus fuit Sanguinem effundere, circumciſus pro nobis die Nativitatis ſuæ octavo. Utinam nos ſaltem & anno octavo nonnihil pro Domino pateremur. Sed quid dicimus, cùm plures inveniamus & poſt octo plantatos, vel poſt octuaginta annos, cùm naturaliter erit eorum labor & dolor, nec voluntate ſaltem ad Dominum conuerti, nec tam maturè impenſi Sanguinis precioſi memores, tamdiu vanitati ſubjectam corrigere vitam. Quid miſerius? Chriſtus octavam diem à Navitate ſua vix expectat, ut ſuum tibi Sanguinem impendere incipiat. Tu poſt non dico octo dies, ſed nec poſt octuaginta menſes, imò & octuaginta annos ſolam non rependis voluntatem? Ille vix natus Sanguinem tibi effundit: tu jam moriturus voluntatem tuam non refundis? Bonus profectò Jeſus, qui etiam in quarta vigilia venientem ſeruum ſuſcipit pænitentem. Dediſti robur annorum juvenilium hoſti Chriſti? Chriſto ſaltem miſericorditer expectanti infirmam tribue voluntatem, nec dubites quin illam accipiat. Puer enim natus eſt nobis, ut parvulis munuſculis conſoletur: quia parvum parva decent. Denique parvulus eſt (m) leviter placari poteſt. Quis enim neſciat quia puer facilè donat? Ecce ſi non fuerit nobis pro minimo, poſſumus reconciliari pro minimo. Pro minimo, inquam, non tamen ſine pænitentia: ſed quia minimum quiddam ſit noſtra ipſa pænitentia. Pauperes ſumus, parum dare poſſumus: attamen reconciliari poſſumus pro parvo illo, ſi volumus. Totum quod dare poſſum, miſerum corpus iſtud eſt: illud ſi dedero, ſatis eſt. Si quo minùs, addo & Corpus ipſius: nam illud de meo eſt, & meum eſt. Parvulus enim natus eſt nobis, & Filius datus eſt mihi. De te Domine ſuppleo, quod minus habeo in me. O dulciſſima reconciliatio! O ſatisfactio ſuaviſſima! O verè reconciliatio facilis, ſed perutilis! ſatisfactio parva, ſed non parvipendenda! Etenim quàm facilis modò, tam difficilis erit poſtea. Et ſicut modò nemo eſt, qui reconciliari non poſſit, ita poſt paulùlum nemo qui poſſit: quoniã ſicut benignitas apparuit ultra omnẽ ſpem, ultra omnem æſtimationem, ita ſimilem expectare poſſumus judicii diſtrictionem. Apparuerat ante (n) Potentia Dei in rerum creatione, apparebat Sapientia in earum gubernatione, ſed benignitas miſericordiæ nunc maximè apparuit in humanitate. Noli ergo fugere Adam (o) quia nobiſcum Deus. Ne timeas, ô homo, nec audito Dei nomine terrearis, quia nobiſcum Deus. Nobiſcum Carnis ſimilitudine, nobiſcum unitate. Propter nos venit tanquam unus ex nobis, ſimilis nobis, paſſibilis. Quid tu times ô homo (p) quid trepidas à facie Domini quia venit? Venit non judicare, ſed ſalvare terram. Olim tibi perſuaſum eſt ab infideli quodam ſervo, ut furtim tolleres & imponeres Regium diadema capiti tuo. Deprehenſus in furto, quidni timeres? quidni fugeres à facie ejus? Fortè enim jam gladium vibrabat igneum. Nunc in exilio poſitus, in ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Et ecce vox audita eſt in terra, quia Dominator advenit. Quò ibis à Spiritu ejus, & quò à facie ejus fugies? Noli fugere, noli timere, non venit cum armis: non puniendum, ſed ſalvandum requirit. Et ne fortè dicas etiam nunc: *Vocem tuam audivi, & abſcondi me*: ecce infans eſt, & ſine voce. Nam vagientis vox magis miſeranda eſt, quàm tremenda. Aut ſi cui fortè terribilis, ſed non tibi. Parvulus factus eſt, tenera membra Virgo Mater pannis alligat, & adhuc timore trepidas? Vel in hoc ſcies quia non venit perdere te, ſed ſalvare: eripere, & non ligare. Propterea (q) & ipſe dicit, quia non venit Filius ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum. Alioquin quid agerem audiens Dominum venientem? Numquid non fugerem ſicut Adam, qui à facie ejus fugit, ſed non effugit? Nonne deſperarem, audiens quia venit ille, cujus legem ſic prævaricatus ſum, cujus patientiâ ſic abuſus ſum, cujus beneficio tam ingratus inventus ſum? Nunc jam confidenter accedo, jam ſupplicio fiducialiter. Quid enim timeam, quando Salvator venit in domum meam? Ante paucos dies (r) celebravimus adventum ejus in carcerem hujus mundi, ideſt diem Natalis: hodie verò celebramus quòd catenas & vincula noſtra ſuſcepit. Hodie enim qui peccatum non fecit, ut reos abſolveret, innoxias manus eorum catenis inſervit. Hodie ſub lege factus eſt, qui legem dedit. Denique quid mirum, ſi pro nobis dignatus eſt circumcidi, pro quibus dignatus eſt mori? Totus ſiquidem mihi datus, & totus in meos uſus expenſus eſt. Ex nobis aſſumpſit (s) quæ pro nobis ſuſtinuit, naſci, lactari, mori, ſepeliri. Mea eſt mortalitas nati, mea infirmitas parvuli, mea expiratio Crucifixi, mea ſepulti dormitio. Poſtremò (t) poſſumus & alio modo accipere præciſionem Vitis noſtræ: ut diſcamus omnia ab eo præciſa, quibus caruit in hac vita, cùm ea tamen habere potuiſſet. Et accipiamus hanc præciſionem à verbo Apoſtoli dicentis: *Qui cùm in forma Dei eſſet, exinanivit ſemetipſum, formam ſervi accipiens*. Ipſa enim exinanitio, quædam præciſio eſt. Sicut enim minuitur vitis, quando præciditur: ita vera Vitis Chriſtus incarnatione minoratus ab Angelis, imo & infra omnes homines humiliatus fuit. Quomodò amputata fuit in eo gloria cultro ignominiæ, potentia cultro abjectionis, voluptas cultro doloris, divitiæ cultro paupertatis? Vide nunc quantùm præciſa fuerit. Ille cui famulatur omnis gloria cælorum, imò ipſe qui ſolus vera gloria quaſi abiicit gloriam. Servili circumdatus indumento ſuſtinet ignominias, confuſionibus operitur, ut te à confuſionibus redimeret, & ad gloriam priſtinam revocaret. Ille, cujus potenti

nutui

l *Tractat. de Vite myſt. cap. 2. n. 2.* m *Ser. 1. in Epiph. Dom. n. 5.* n *Ser. 1. in nativi. Dom. n. 1.* o *Serm. 2. de Adu. Dom. n. 1.*

p *Serm. 1. in Nativit Dom. n. 3.* q *Serm. 1. in Epiph. n. 4.* r *Serm. 3. in circumciſ. n. 4.* s *Ser. 75. in Cant. n. 7.* t *Tract. de Vite Myſt. cap. 2. num. 3.*

Digitized by Google

nutui omnia inferna, terreſtria, & ſupercæleſtia ſunt ſubjecta, ſic fit abjectus, ut reputaretur omnium virorum noviſſimus: ſubiicitur fami, ſiti, caloribus, frigoribus, doloribus, infirmitatibus. Ille in quo omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei ſunt abſconditi, Rex regum, diues in omnes, ſolus nullius egens, ſic fit pauper, ut ipſo teſte & vulpibus terræ, & volucribus cæli pauperior inveniatur. Et nos igitur, Fratres (u) circumcidi neceſſe eſt, & ſic nomen ſalutis accipere: circumcidi ſanè non literà, ſed ſpiritu & veritate: circumcidi non uno membro, ſed toto corpore ſimul. Quæ eſt autem moralis circumciſio noſtra, niſi quam commendat Apoſtolus: *Victum*, inquiens, *& veſtitum habentes, his contenti ſimus*? Optimè prorsùs circumcidit nos & ſuperflua reſecat univerſa, voluntaria paupertas, pænitentiæ labor, regularis obſervatio diſciplinæ.

§. III.

Meritò quoque (x) dum circumciditur Puer qui natus eſt nobis, Salvator vocatur, quòd videlicet ex hoc jam cæperit operari ſalutem noſtram, immaculatum illum pro nobis Sanguinem fundens. Neque enim jam quærere eſt Chriſtianis, cur voluerit Dominus Jeſus Chriſtus circumcidi: propter hoc ſiquidem circumciſus eſt, propter quod natus, propter quod paſſus. Nihil horum propter ſe, ſed omnia propter electos. Nec in peccato genitus, nec à peccato circumciſus, nec mortuus eſt pro peccato ſuo, magis autem propter delicta noſtra. Bene ergo (y) in hac prima effuſione Sanguinis Agni puriſſimi aptatum eſt ei Nomen Jeſus, eò quòd jam tunc pro ſalute noſtra Sanguinem fundere inciperet, qui in completione ſalutis noſtræ totus erat effundendus. *Poſtquàm* enim [z] *conſummati ſunt dies octo ut circumcideretur puer, vocatum eſt nomen ejus Jeſus*. Magnum & mirabile Sacramentum! Circumciditur puer, & vocatur Jeſus. Quid ſibi vult iſta connexio? Circumciſio nempe magis ſalvandi, quàm Salvatoris eſſe videtur, & Salvatorem magis circumcidere decet quàm circumcidi. Sed agnoſce mediatorem Dei & hominum, qui ab ipſo Nativitatis ſuæ exordio Divinis humana ſociat, ima ſummus. Naſcitur ex muliere, ſed cui fæcunditatis fructus ſic accedat, ut non decidat flos Virginitatis: pannis involvitur, ſed panni ipſi Angelicis laudibus honorantur: abſconditur in præſepio, ſed proditur radiante Stella de Cælo. Sic & Circumciſio veritatem ſuſceptæ probat humanitatis, & nomen quod eſt ſuper omne nomen, gloriam indicat Majeſtatis. Circumciditur tanquam verus Abrahæ filius: Jeſus vocatur tanquam Filius Dei. Neque enim, adinſtar priorum meus iſte Jeſus nomen vacuum aut inane portat. Duos Jeſus lego (a) in typo hujus quem nunc in manibus habemus, præceſſiſſe, ambos populis præfuiſſe: quorum unus populum ſuum de Babylone eduxit, alter ſuum in terram promiſſionis introduxit. Et illi quidem illos quibus præerant, ab hoſtibus defendebant, ſed numquid ſalvabant à peccatis eorum? Is autem noſter Jeſus & à peccatis ſalvat populum ſuum, & introducit in terram viventium. *Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum*. Non eſt in eo (b) magni nominis umbra, ſed veritas. Cælitùs ſiquidem inditum nomen Evangeliſta teſtatur, *quod vocatum eſt ab Angelo priuſquàm in utero conciperetur*. Et attende verbi profunditatem. Poſtquàm natus eſt Jeſus, Jeſus vocatur ab hominibus, qui vocatus eſt ab Angelo priuſquàm in utero conciperetur. Vocatum planè (c) non impoſitum, nempè hoc ei nomen eſt ab æterno. A natura propria habet, ut ſit Salvator: innatum eſt ei nomen hoc, non inditum ab humana vel Angelica creatura. Nomen Salvatoris mei (d) nomen à ſæculis abſconditum, ſed in fine ſæculorum revelatum. Nomen mirabile, nomen ineffabile, nomen inæſtimabile: imò eò mirabilius, quò inæſtimabilius, eò magis gratum, quò gratuitum. Hoc eſt novum nomen [e] quod os Domini nominavit, quod & vocatum eſt ab Angelo priuſquam in utero conciperetur. Sed quid dicimus [f] quòd egregius ille Propheta Eſajas hunc ipſum puerum multis nominibus appellandum prædicens, hoc unum tacuiſſe videtur, quod ſolum (ut præmonuit Angelus, & teſtatur Evangeliſta) vocatum eſt nomen ejus? Exultavit Eſajas, ut videret diem hunc: & vidit, & gaviſus eſt. Denique, & loquebatur gratulabundus & laudans Deum: *Puer natus eſt nobis, Filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ejus ſuper humerum ejus: & vocabitur nomen ejus admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis*. Magna quidem nomina. Sed ubi eſt nomen, quod eſt ſuper omne nomen, nomen Jeſu, in quo omne genu flectatur? Fortè in his omnibus unum illud invenies, ſed expreſſum quodammodò & effuſum. Nempè ipſum eſt, de quo ſponſa in cantico amoris: *Oleum*, inquit, *effuſum nomen tuum*. O nomen [g] benedictum! O oleum uſquequaquè effuſum! Quouſque? De cælo in Judæam, & inde in omnem terram excurrit, & de toto orbe clamat Eccleſia: *Oleum effuſum nomen tuum*. Effuſum planè, quod non ſolùm cælos terraſquè perfudit, ſed aſperſit & inferos, adeo *ut in nomine Jeſu omne genuflectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernarum, & omnis lingua confiteatur*, & dicat: *Oleum effuſum nomen tuum*. Ecce Chriſtus, ecce Jeſus, utrumque infuſum Angelis, utrumque effuſum in homines, & illos homines qui computruerant tanquam jumenta in ſtercore ſuo, homines & jumenta ſalvans, quemadmodùm multiplicavit miſericordiam ſuam Deus. Quàm carum, quàm vile? Vile, ſed ſalubre. Si vile non eſſet, non mihi effunderetur. Si ſalubre non eſſet, non me lucraretur. Particeps nominis ſum, ſum & hæreditatis. Chriſtianus ſum: frater Chriſti ſum. Si ſum quod dico, hæres ſum Dei, cohæres autem Chriſti. Et quid mirum ſi Sponſi effuſum eſt nomen, cùm ipſe quoque effuſus ſit? Nam ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens. Denique ait: *Sicut aqua effuſus ſum*. Effuſa eſt plenitudo Divinitatis habitans ſuper terram corporaliter, ut de illa plenitudine omnes, qui corpus mortis geſtamus, caperemus, ac vitali odore repleti diceremus: *Oleum effu-*

ſum

u *Serm. 1. in Circumciſ. Dom. n. 3. & 4.* x *ſerm. 2. in Circum. Dom. n. 3.* y *Tract. de Vite Myſt cap. 36.* z *ſerm. 1. in Circumciſ. n. 2.* a *ſerm. 3. ſupermiſſus n. 11.*

b *ſerm. 1. in Circumciſ. n. 2.* c *ſerm. 2. in Circumciſ. n. 3.* d *ſerm. de Verb. ſap. n. 4. tom. 6. pagin. 762.* e *ſerm. 16. in Cantic. nu. 14.* f *ſerm. 2. in Circum. n. 4.* g *ſerm. 15. in Cant. n. 4.*

Digitized by Google

ſum nomen tuum. Multa quidem (h) Sponſi vocabula ſparſa per omnem divinam paginam legitis, ſed in duo ea vobis univerſa complectar. Nullum (ut arbitror) reperietis quod non aut pietatis gratiam, aut potentiam majeſtatis ſonet. Spiritus ita dicit etiam per ſibi familiarius organum: *Duo hæc audivi, quia poteſtas Dei eſt, & tibi Domine miſericordia*. Ergo ſecundùm *Majeſtatem* ſanctum & teribile nomen ejus, ſecundùm *pietatem* non eſt nomen aliud ſub Cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri. Sed exemplis magis perſpicuum fiet. *Hoc eſt* (inquit Jeremias) *nomen quod vocabunt eum, Dominus, juſtus noſter*: nomen *potentiæ* eſt. Item Eſaias: *Et vocabitur nomen ejus Emmanuel*: *pietatem* inſinuat. Item ipſe de ſe: *Vos vocatis me*, ajt, *Magiſter & Domine*. Primum gratiæ eſt, ſecundum Majeſtatis. Non enim minùs pium eſt docere animum ſcientiam, quàm præbere eſcam corpori. Rursùm Propheta Eſaias: *Vocabitur*, inquit, *nomen ejus admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſæculi, principes pacis*. Primum, tertium, quartum, Majeſtatem ſonant, reliqua pietatem. Quid horum ergo effunditur? Profectò Majeſtatis ac potentiæ nomen, in id quod eſt pietatis & gratiæ, quodammodò transfunditur, ipſumquè effunditur abundè per Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum. Nomen, verbi causâ, quod *Deus* eſt, nonne in id quod eſt, *Nobiſcum Deus*, hoc eſt in Emmanuel liqueſcit & deficit? Sic *admirabilis* in id quod eſt *conſiliarius*: ſic *Deus* & *fortis* in ea quæ ſunt *pater futuri ſæculi & princeps* pacis. Et, *Dominus juſtus noſter, & miſerator Dominus*. Gratias ei [i] qui manifeſtavit hominibus nomen ſuum, fructum ſalutis in ejus invocatione conſtituens, ſicut ſcriptum eſt: *Quicumque invocaverit nomen Domini, ſaluus erit*. Quare enim [k] vocamus nomen ejus Jeſum, niſi quia ipſe ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Voluntati autem ejus quis reſiſtet? Jeſus juſtificat, quis eſt qui condemnet?

CAPUT IV.

De fuga in Ægyptum, quam pertulit puer Jeſus, fugendo perſecutionem Herodis qui moliebatur eum occidere.

Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph, dicens: Surge, & accipe puerum & Matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & eſto ibi uſque dum dicam tibi. Futurum eſt enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum. *Matt. 2.*

1. *Oſtenditur quòd Herodes rex, qui machinabatur necem in puerum Jeſum, ita deluſus fuit ab eo, ſicut longè ante Pharao à Moyſe.* 2. *De tribus gradibus ſpiritualis vitæ, qui deſumuntur ex Nativitate, perſecutione, & educatione Chriſti.* 3. *De generibus eorum hominum, qui diverſimodè impediendo ſalutem animarum, perſequuntur ipſum Chriſtum.*

§. I.

Simeon (a) cujus ſenectus in miſericordia uberi, exultavit ut videret deſiderii ſignum, & vidit & gaviſus eſt: acceptoquè oſculo pacis in pace dimittitur; ante tamen apertè pronuncians Jeſum eſſe natum in ſignum cui contradicendum erat. Omninò ita fuit. Contradictum eſt exorto ſigno pacis, ſed ab his qui oderunt pacem. Nam pax hominibus bonæ voluntatis, malevolis autem petra ſcandali, & lapis offenſionis. Denique (b) & continuò per Herodem draco (ſcilicet diabolus) inſidiatus eſt parienti, ut naſcentem excipiens Filium devoraret, quòd inimicitiæ eſſent inter ſemen mulieris & draconis. Herodes quoque (c) turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo. Siquidem in propria venit, & ſui eum non receperunt. Porrò (d) audito nomine Regis, rex Herodes ſucceſſorem ſuſpicatus expavit. Nec mirum, ſi turbatur Herodes: ſed quòd Hieruſalem Civitas Dei (quæ viſio pacis eſt) cum Herode turbantur, quis non miretur? Videte, Fratres, quantùm noceat iniqua poteſtas: quomodo caput impium ſubjectos quoque ſuæ conformat impietati. Miſera planè Civitas, in qua regnat Herodes, quoniam Herodianæ ſine dubio particeps erit malitiæ, & ad novæ ſalutis ortum Herodiana movebitur turbatione. Recolant (e) quibus nota eſt hiſtoria veteris Teſtamenti, quemadmodùm in Ægypto dum parvuli omnes Iſraëlitici germinis necarentur, expoſitum in aquis Moyſen tulerit filia Pharaonis. Et vide ſi non manifeſtè Chriſti & in hoc ipſo videtur præceſſiſſe figura. Simili nempe cum Pharaone etiam Herodes ſuſpicione laborans, ad eadem converſus eſt crudelitatis argumenta, ſed eodem modo eſt ipſe deluſus. Utrobique pro unius ſuſpecta perſona trucidatur numeroſitas puerorum: utrobique qui quærebatur, evadit. Et quomodo Moyſen filia Pharaonis, ita Chriſtum quoque Ægyptus (quæ non immeritò Pharaonis intelligitur filia) ſuſcepit conſervandum. Poſtquam [f] Joſeph Herodianam invidiam fugiens, Chriſtum in Ægyptum portavit. Siquidem [g] tenella Chriſti infantia à perſecutorum gladiis tuta non fuit. Adhuc enim inter dulcia Matris vbera ſugens dependebat, quando apparuit Angelus in ſomnis Joſeph dicens: *Surge, & accipe puerum & Matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & eſto ibi uſque dum dicam tibi. Futurum eſt enim, vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum*. Jam ex tunc bonus Jeſus dura pati cæpit. Sumens enim [h] corpus fragilitatis humanæ, dignatus eſt ad terram deſcendere, & ſui eum non receperunt, ſed malum ſemper machinati ſunt contra eum. In illum ſæviebat Herodes ille tyrannus iniquus cum turba crudeliſſima Judæorum, quando ſcilicet ad Magorum verba turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo, parvulumquè ac tenellum ad vbera materna pendentem morte crudeliſſima perdere nitebatur. Nec ſolùm [i] illam infantiæ ſuæ vexationem in ſeipſo bonus Jeſus pertulit, ſed etiam mortem in puſillis ſuis, quorum multa millia inter mamillas matrum pro ipſo Herodis

h *Ibidem. n.1.* i *Serm. 15. ſuper Pſalmo 90. num. 6.* k *Serm. 1. in Vigil. nativit. Dom. n.2.*

a *Serm. 2. in cantic. n.6.* b *Serm. 1. de Virg. Deip. n.4.* c *Serm. 2. in cant. n.6.* d *Serm. 2. in Epiphan. n.3.* e *Ser. 1. in oct. Paſch. nu. 5.* f *Serm. 2. ſuper miſſus num. 16.* g *Serm. de Paſſ. Dom. n.4.* h *Ser. de lament. Virg. Mariæ num. 15.* i *Serm. de Paſſion. Domini n.4.*

Digitized by Google

dis trucidavit immanitas. Proinde Innocentes [k] ritu ſolemni veneramur: quoniam injuſtum profectò fuit, innocentiam pro juſtitia morientem ulla vel præſenti gloria defraudari. Benedictus [l] qui venit in nomine Domini, Deus Dominus, & illuxit nobis. Benedictum nomen gloriæ ejus, quod eſt ſanctum. Neque enim otiosè venit, quod ex Maria natum eſt Sanctum. Nimirùm inde Stephanus ſanctus, inde Joannes ſanctus, inde etiam ſancti Innocentes. Habemus in Beato Stephano Martyrii ſimul & opus & voluntatem, habemus ſolam voluntatem in Joanne, ſolum in beatis Innocentibus opus. Biberunt omnes hi Calicem ſalutis, aut corpore ſimul & ſpiritu, aut ſolo ſpiritu, aut corpore ſolo. An verò de Innocentium coronis quis dubitet. Ille pro Chriſto trucidatos Infantes dubitet inter Martyres coronari, qui regeneratos in Chriſto non credit inter adoptionis filios numerari. Alioquin quando coævos ſibi pueros Puer ille, qui natus eſt nobis non contra nos, propter ſe pateretur occidi? quod utique ſolo nutu poterat prohibere, niſi melius aliquid eis provideret: ut quemadmodùm cæteris infantibus tunc quidem circumciſio, nunc verò Baptiſmus ſine ullo propriæ voluntatis uſu ſufficit ad ſalutem, ſic nihilominus pro eo ſuſceptũ martyrium illis ſufficeret ad ſanctitatem. Si quæris eorum apud Deum merita ut coronentur, quære & apud Herodem crimina ut trucidarentur. An fortè minor Chriſti pietas, quàm Herodis impietas, ut ille quidem potuerit innoxios neci dare, Chriſtus non potuerit propter ſe occiſos coronare? Hi ſunt planè martyres tui Deus: ut in quibus nec homo nec Angelus meritum invenit, ſingularis tuæ prærogativa gratiæ evidentiùs commendetur. Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem. *Gloria in excelſis Deo* (Angeli dicunt) *& in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Magna quidem, ſed audeo dicere: Necdum perfecta laus, donec veniat qui dicat: *Sinite parvulos ad me venire, quia talium eſt regnum Cælorum*: & pax hominibus, etiam ſine voluntatis uſu in Sacramento pietatis. Conſiderent hæc (m) qui de opere & voluntate contentioſis ſolent diſputationibus corrixari: conſiderent & advertant neutrum negligi oportere, ubi non videtur deeſſe facultas, præſertim cùm vtrumque ſine altero (ubi tamen facultas deeſt) nonmodò ſalutem conferre poſſit, ſed etiam ſanctitatem. Sed & hoc quoque firmiter teneant, prodeſſe quidem ſine voluntate, non tamen contra voluntatem: ut unde ſalvantur infantes, inde magis damnentur fictè accedentes. Nihilominus ſanè in quibuſdã voluntas ſine opere ſufficiens eſt, non autem è contra opus. Verbi causâ. Rapitur quis in bona quidẽ voluntate, ſed necdum perfecta, necdum idonea, martyrium ſuſtinere: quis illi audeat pro hac imperfectione negare ſalutem? Fortè enim propterea non ſinitur in illam gravem tentationem venire, nè deficiat & damnetur. Nimirùm ſi in hac tam infirma voluntate induceretur in eam quæ ſupra ipſum eſt tentationem, nec voluntas roboraretur, quis illum dubitet defecturum, negaturum, & ſi in eo mori contigerit, etiam periturum? *Qui enim erubuerit me coram hominibus, erubeſcam & ego eum coram Angelis Dei*, ait Dominus. In ea igitur imperfecta voluntate, in qua ſalvatur quis ubi deeſt facultas operis, iam non ſalvari poſſet propter defectum operis, vel opus defectionis.

§. II.

Sed cùm vos (n) non quæſtiones quæritis, ſed devotionem, nec unde lingua acuatur, ſed unde animus excitetur: propterea his prætermiſſis, ad ſpiritualem intelligentiam enucleandam tranſeamus. Dominus Deus noſter, Deus unus eſt, non poteſt variari, non poteſt mutari, dicente David: *Tu ſemper idem es, & anni tu non deficient*. Hic igitur Deus noſter æternus, intemporalis, incommutabilis, in noſtra factus eſt natura mutabilis & temporalis, ut mutabilibus ad ipſam æternitatem & ſtabilitatem viam faceret eam, quam pro nobis aſſumpſit mutabilitatem: ut in uno eodemquè Salvatore noſtro, & via eſſet quâ aſcenderemus, & vita ad quam veniremus, & veritas quâ frueremur, ſicut ipſe ait: *Ego ſum via, veritas, & vita*. Magnus itaque Dominus in ſua natura perſiſtens, parvulus natus eſt ſecundùm carnem, & per certa temporum ſpatia profecit & crevit ſecundùm carnem: ut nos mente parvuli, imò penè nihili ſpiritualiter naſceremur, & per ſpiritualium ætatum diſtinctiones creſceremus, & proficeremus. Ita ejus profectus corporalis, noſter eſt profectus ſpiritualis: & ea, quæ ab eo in cunctis ætatibus acta deſcribuntur, in nobis per ſingulos profectuum gradus ſpiritualiter agi, à benè proficientibus ſentiuntur. Sit igitur *primò* corporalis Chriſti *Nativitas*, ſpiritualis noſtræ nativitatis, id eſt ſanctæ converſationis exemplum. In hoc gradu prodigus filius fame tabeſcens, ad domum panis invitatur, ubi non ſimilagineus, ſed ſubcinericius invenitur: ut cinerem cum pane manducet, & potum ſuum cum fletu temperet. Eſt enim panis ſimilagineus purus, mundus, ſine cinere, ſine paleis: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*. Sed ad hæc (o) quis idoneus? Panis eſt Angelorum, quorum palatum ad guſtum vuæ acerbæ non obſtupuit: ideo plenè & perfectè guſtant & vident quoniam dulcis eſt Dominus. Sed ut panem Angelorum manducaret homo, ſuſceptis paleis noſtræ paupertatis, ſuſceptis cineribus noſtræ mortalitatis, ſuſcepto fermento noſtræ infirmitatis, panis Angelorum factus eſt homo, magnus factus eſt parvulus, dives pauperculus: ut tu magnus in oculis tuis, humilitate fias parvulus: dives cupiditate, facultatum abjectione pauperculus: nec, ubi ſpiritualiter naſceris, locum habeas in diverſorio, dum non tuæ voluntati, tuo ſenſui, tuæ ſcientiæ, tuæ induſtriæ, ſed alieno judicio inniteris. Tunc cinerem cum pane manducabis, quando cibabit te Dominus pane lachrymarum, & potum dabit in lachrymis in menſura. Sic tu naſceris in Chriſto, ſic in te naſcetur Chriſtus. Inde eſt (p) quòd etiam in illa tam jucundiſſima annunciatione congruè ſatis dicitur non tam natus eſſe quàm naſci: *Jeſus Chriſtus Filius Dei naſcitur in Bethleem Juda*. Sicut enim quodammodò immolatur adhuc quotidie, donec mortem ejus annunciamus: ſic videtur & naſci, dum fideliter repræſentamus ejus Nativitatem. Præoccupemus igitur

[q]

k. *Epiſtol. 98. num. 5.* l *ſerm. in natali SS. Innocen. num. 1. & 2.* m *Ibidem n. 3.*

n *ſer. de Jeſu puer. duoden. n. 11. tom. 6. pag. 635.* o *Ibidem num. 22.* p *ſer. 6. in vigil. Nativit. Dom. n. 6.*

Digitized by Google

(q) faciem Domini in confeſſione, ut ſanctificati pariter & parati inveniamur & nos in Bethleem Judæ, atque ita naſcentem Dominum videre meremur in nobis. Cæterùm ſi qua anima eo uſque profecerit (quod quidem eſt multum ad nos) ut ſit fæcunda virgo, ſit ſtella maris, ſit plena gratiâ, & ſupervenientem habens in ſe Spiritum Sanctum: puto quòd nonmodò in ea, ſed ex ea quoque non dedignabitur naſci. Nemo ſanè id ſibi arrogare præſumat, niſi quos ipſe ſpeciali dignatione tanquam digito monſtraverit, dicens: *Ecce mater mea, & fratres mei*. Enimverò audi unum ex iſtis: *Filioli mei*, ait, *quos iterum parturio donec formetur Chriſtus in vobis*. Si enim naſci videbatur in eis, cùm formabatur Chriſtus in eis, quomodo non etiam ab eo ſimiliter naſci eum dicere quis præſumat, qui in ipſis quodammodò parturiebat? Porrò (r) quam videris animam, relictis omnibus, Verbo votis omnibus adhærere, Verbo viuere, Verbo ſe gerere, de Verbo concipere quod pariat Verbo, quæ poſſit dicere: *Mihi vivere Chriſtus eſt & mori lucrum*: puta conjugem, Verboquè maritatam. Confidat in ea cor viri ſui, ſciens fidelem, quæ præ ſe omnia ſpreverit, omnia arbitratur ut ſtercora, ut ſibi ipſum lucri faciat. Talem noverat de quo dicebat: *Vas electionis eſt mihi iſte*. Proſsùs pia mater & fidelis viro ſuo anima Pauli cùm diceret: *Filioli mei, quos iterum parturio donec formetur Chriſtus in vobis*. Sed attende in ſpirituali matrimonio duo eſſe genera pariendi, & ex hoc diverſas ſoboles, ſed non adverſas: cùm ſanctæ matres aut *prædicando* animas pariunt: qui enim (s) aliis evangelizat, quaſi Jeſum in utero portat, ut eum aliis, uel potiùs alios ei pariat. Aut (t) *meditando* intelligentias pariunt ſpirituales. In hoc ultimo genere interdum exciditur & ſeceditur etiam à corporeis ſenſibus, ut ſeſe non ſentiat quæ Verbum ſentit. Hoc fit cùm mens ineffabili Verbi illecta dulcedine, quodammodo ſe ſibi furatur, imò rapitur atque elabitur à ſeipſa, vt Verbo fruatur. Aliter ſanè afficitur mens fructificans Verbo, aliter fruens Verbo. Illic ſolicitat neceſſitas proximi, hîc invitat ſuavitas Verbi. Et quidem læta in prole mater, ſed in amplexibus Sponſi lætior. Chara pignora filiorum, ſed oſcula plùs delectant. Bonum eſt ſalvare multos: excedere autem & cum Verbo eſſe, multò jucundius. *Secundò perſecutio*, [u] quam Chriſtus paſſus eſt ab Herode ſit illius, quam in initio noſtræ converſionis ſuſtinemus à Zabulo, tentationis indicium. Turbatur Herodes (ſcilicet diabolus), quòd ſuum Chriſtus invaſit imperium: nec æquis aſpicit oculis, ſuum domicilium in Chriſti hoſpitium commutatum. Vibrat gladium, tendit arcum, & in eo parat vaſa mortis, ut ſagittet in obſcuro rectum corde. Inflammat carnem naturalibus incentivis, turbat mentem cogitationibus noxiis, & parvulorum cogitatus priori ſuavitate lactantes, multiformi tentatione confodit. Tunc videtur tibi Chriſtus defuiſſe, donec Herode non tuis viribus ſed gratiâ Divinæ miſerationis extincto, cum ampliori tranquillitate redeat, tuumquè in Nazareth præſtoletur occurſum. Cæterùm (x) ſtudioſiùs deinceps conſideremus, quonam modo malignorum ſpirituum ſuggeſtiones audire, imò quanta indignatione abiicere debeamus, averſantes aures noſtras ne audiamus ſanguinem, & ſapientiam quam revelat caro & ſanguis: parvulos quoque Babylonis, cogitatus ſcilicet mundanos ab ipſo initio tenentes, & allidentes ad petram: ipſum etiam malignum cum tentationibus ſuis à conſpectu cordis noſtri abiicientes, & deducentes ad nihilum. *Tertiò* (y) *educatio* Chriſti in Nazareth, noſtrum exprimat in virtute profectum. Poſt tentationem namque neceſſe eſt, ut ad virtutum ſtudia, ſpiritualiaquè exercitia mentis alacritate conſcendas, quaſi ad Nazareth, ideſt, florem: quia ſicut flos non quidem fructus eſt, ſed ex eo fructus producitur; ita exercitia hæc ſpiritualia non quidem puræ virtutes ſunt, quamvis ex eis veræ virtutes Deo operante naſcantur. Hinc (z) Moyſes de quibuſdam ait: *Utinam ſaperent & intelligerent, ac noviſſima providerent*. In quibus utique verbis tria nobis video commendari, ſapientiam, intelligentiam, providentiam. Arbitror ſanè tribus eas aſſignari poſſe temporibus, ut æternitatis quædam imago reformari videatur in nobis, præſentia moderantibus per *ſapientiam*, præterita per *intelligentiam* dijudicantibus, *noviſſima* providentibus ad cautelam. Hæc nempe ſpiritualis eſt exercitii ſumma, hæc forma ſtudii ſpiritualis: ut ſapienter diſponamus præſentia noſtra, recogitemus in amaritudine animæ noſtræ præterita, futura quoquæ ſollicitè provideamus. *Sobriè, juſtè, & piè* (ait Apoſtolus) *vivamus in ſeculo*: ut videlicet in præſenti ſobrietas obſervetur: ut juſta ſatisfactione præterita, quæ nobis ſine fructu ſalutis præteriêre, tempora redimantur: ut pietatis clypeum imminentibus de futuro periculis opponamus. Sola eſt enim quæ ad omnia valet pietas, cultus ſcilicet Dei humilis & devotus: nec aliter nobis eſt providere noviſſima, niſi ut univerſa quæ nobis imminere videntur pericula, ſedula nobiſcum cogitatione verſantes, diſcamus de noſtra omninò induſtria, magis autem de noſtris diffidere meritis, & ſoli Divinæ nos protectioni committere pio quodam mentis affectu piæ intentionis in ipſum, cujus datum optimum & donum perfectum eſt, conſummatio felix, & mors pretioſa.

§. III.

Videbatur jam (a) ceſſaſſe perſecutionis tempus, ſed ut palàm factum eſt, nunquam deeſt perſecutio Chriſtiano, ſed neque Chriſto. Et nunc quod gravius eſt, ipſi Chriſtũ perſequuntur, qui ab eo utique Chriſtiani dicuntur. Si quid enim (b) ad ſalutem pertinens, ſi quid religionis oritur, quicunque reſiſtit, quicunque repugnat, planè cum Ægyptiis paruulos Iſraëlitici germinis necare conatur, imò cum Herode naſcentem perſequitur Salvatorem. Nam Herodiana malitia, & Babylonica crudelitas eſt, naſcentem velle extinguere religionem, & allidere paruulos Iſraëlis. Denique Chriſtus (c) qui proprium Sanguinem dedit in precium redemptionis animarum, nonne tibi videtur graviorem ab eo ſuſtinere perſecutionem, qui ſuggeſtione maligna, exemplo pernicioſo, ſcandali occaſione, avertit ab eo animas quas redemit,

q *ibidem n. 11.* r *Ser. 85. in Cantic. n. 12. & 13.* s *Serm. 51. int. diverſ.* t *Serm. 85. in Cantic. n. 13.* u *Serm. de Jeſu puer. duoden. n. 12.* x *Serm. 23. diu. n. 6.*

y *Ser. de Jeſu puer. duoden. n. 12.* z *Ser. 2. de SS. Petr. & Paul. n. 7.* a *Ser. 1. de converſ. S. Paul. n. 3.* b *Ser. 3. in Epiphan. Dom. n. 3.* c *Serm. 1. de Converſ. S. Paul n. 2.*

Digitized by Google

mit, quàm à Judæo qui ſanguinem illum fudit. Utinam [d] ſoli impugnarent nos mali ſpiritus cum ſuggeſtionibus ſuis, & nihil nocerent homines pernicioſis exemplis, perſuaſionibus importunis, ſermonibus adulationis vel detractionis, atque aliis mille modis. Agnoſcite dilectiſſimi [e] & expaveſcite conſortia eorum, qui ſalutem impediunt animarum. Horrendum penitùs ſacrilegium, quod & ipſorum videtur excedere facinus, qui Domino majeſtatis manus ſacrilegas injecerunt. Vereor autem, dilectiſſimi, nè quis fortè ſit & in nobis Domini perſecutor, quia manifeſta docuit ratio, impedire ſalutem, eſſe perſequi Salvatorem. Quas ego de ſalute animæ meæ Fratri illi gratias agere poſſum, qui mihi propinat detractionis fraternæ venenum? Meritò detractores Deo odibiles deſcribuntur, tanquam perſecutores. Utinam [f] vel ſolum tempus vitæ amitteretur in verbis ocioſis, ſed multi in his etiam vitam amittere comprobantur: necmodò ipſi amittere, ſed adimere quoque & hoc fratribus ſuis. An non amittunt vitam detractores Deo odibiles, odibiles vitæ? Fugit vita quos odit: & quos vita fugit. mori neceſſe eſt. An non & ipſe moritur, qui venenum bibit quod ei maleſuada detractoris lingua propinat? Siquidem furtim ei dilectionis vita ſubtrahitur: & dum neſcit, paulatim in eo fraterna charitas refrigeſcit. Auditurus eſt forſitan ipſe quoque cui detrahitur: undique enim verba volant, & multorum priùs ora ſermo pertranſiens, difficile fieri poteſt quin in ſingulorum creverit linguis, & quaſi jam provectus referatur ad eum ad cujus ſpectat offenſam. Itaque ſcandalizabitur audiens & tabeſcet, eoquè faciliùs extinguetur in eo charitas, quò ampliùs ante vivere videbatur. *Si inimicus* (ait Propheta David) *meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique*. Et quidem cavet ſibi prudens auditor, cavet & ipſe ſi non deſipit, qui ſibi noverit eſſe detractum. Ille ne veneno inficiatur, iſte ne ſcandalo perturbetur. Sed quod in ſe eſt tamen lingua maledica, & illius percutiens conſcientiam, & iſtius vulnerans charitatem, ſecum pariter utrumque perimit. Numquid non vipera eſt lingua iſta? Ferociſſima planè, nimirùm quæ tam lethaliter tres inficiat flatu uno. Numquid non lancea eſt iſta lingua? Profectò, & acutiſſima, quæ tres penetrat ictu uno. *Lingua* (inquit Propheta) *eorum gladius actus*. Gladius equidem anceps, imò triceps eſt lingua detractoris. Nec verò [g] ejuſmodi linguam ipſo etiam *mucrone*, quo Dominicum latus confoſſum eſt, crudeliorem dicere vereatis. Fodit enim hæc quoque Chriſti corpus, & membrum de membro: nec jam exanime fodit, ſed facit exanime fodiendo: Ipſis quoque nocentior eſt *ſpinis*, quas illi tam ſublimi Capiti furor militaris impoſuit: ſeu etiam *clavis* ferreis, quos ſanctiſſimis manibus illis & pedibus conſummatio Judaicæ iniquitatis infixit. Niſi enim hujus quod nunc pungitur & traſfoditur, corporis ſui vitam illius vitæ corporis prætuliſſet, nunquam illud pro iſto mortis injuriæ, crucis ignominiæ tradidiſſet. Quid & frater is [h] qui exemplo ſuo ad remiſſiùs agendum cæteros provocat, aut ſingularitate turbat, aut inquietat curioſitate, aut impatientia ſua & murmuratione moleſtat, aut quocunque modo contriſtat Spiritum Dei qui in eis eſt, ſcandalizans unum de minimis iſtis credentibus in eum? nonne & hic manifeſtè perſequitur Chriſtum? Ut ergo perſecutorum & nomen & crimen longè ſit ſemper a nobis, obſecro vos, dilectiſſimi, benignos ſemper & mites exibeamus nos, invicem ſupportantes in omni patiētia, & ad id quod melius & perfectius eſt, alterutrum provocantes. Quis enim ſervus ſufficere ſibi putat non perſequi Dominum, ſed nec obſequi Domino? Quam habiturus eſt gratiam, ſi ut non reſiſtit, ſic nec aſſiſtit quidem? Denique ſiquis adeo puſillaminis eſt, ut ſatis ſibi reputet nec perſecutorem eſſe nec coadiutorem Dei, audiat quid ipſe loquatur: *Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit*. Proinde dilectiſſimi [i] pacem habete ad vos, & nolite lædere invicem, non facto, non verbo, non ſigno qualicunque: & ne quis fortè exacerbatus & præoccupatus à puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate Deum interpellare cogatur adversùs eos, qui ſe læſerint aut contriſtaverint, & prorumpere in verbum grave contingat: *Filij matris meæ pugnaverunt contra me*. Sic enim peccantes in fratrem, in Chriſtum peccatis, qui ait: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis*. Nec cavendum à gravioribus tantùm offenſis, verbi gratiâ, ab aperto convitio ſeu maledicto, ſed à clandeſtino quoque & venenato ſuſurrio. Non, inquam, ſufficit os cuſtodire ab his & his ſimilibus, cavenda ſunt & levia. Si tamen leve debet dici quodcunque in fratrem præſumpſeris voluntate lædendi: cùm hoc ſolo ſi iraſceris illi, Divini reus judicij tenearis. Meritò quidem. Nam quod tu leve putas, & ob hoc leviùs præcipitas, plerumque alius aliter accipit, tanquam homo videns in facie, & ſecundùm faciem judicans, paratus feſtucam trabem ſuſpicari, & ſcintillam putare fornacem. Non enim eſt omnium charitas illa quæ omnia credit. Proni ſunt autem ſenſus hominis & cogitationes ad malum potiùs ſuſpicandum, quàm ad bonum credendum: præſertim ubi diſciplina ſilentij nec te qui in cauſa es excuſare permittit, nec illum vulnus ſuſpicionis aperire quod patitur ut curetur. Ita uriille, & moritur clauſo & lethali vulnere, intra ſemetipſum gemens, dum totus in ira & diſceptatione poſitus, nil aliud ſinens verſare in mente poſſit, niſi injuriam quam accepit. Non poteſt orare, non poteſt legere, non ſanctum aut ſpirituale aliquid meditari. Et ita intercepto vitali ſpiritu, dum ſuis deſtituta alimentis vadit ad mortem anima, pro qua Chriſtus mortuus eſt. Quid tu interim quæſo animi habes? Quid oratio tua aut opus quodcunque interim feceris ſapit tibi, contra quem nimirùm Chriſtus anxiè clamat de pectore fratris tui quem contriſtaſti: Filius, inquiens, matris meæ pugnat contra me, & qui ſimul mecum dulces capiebat cibos, replevit me amaritudine? Porrò [k] voluntas propria quo furore Dominum majeſtatis impugnat, audiant & timeant ſervi propriæ voluntatis. *Primò* namque ſeipſam & ſubtrahit & ſubducit ejus dominatui, cui tanquam Auctori ſervire jure debuerat, dum efficitur ſua. Sed nunquid contenta erit hac injuria? *Secundò* addit adhuc & quod in ſe eſt, omnia quoque quæ Dei

e *Serm. 1. de converſ. S. Paul. n. 3. & 4.* f *Ser. 17. diverſ. n. 4.* g *Ibidem n. 5.* h *Serm. 1. de Converſ. S. Pauli n. 4.*

i *Ser. 29. in cant. n. 4.* k *Serm. 3. de Reſurrect Domini n. 4.*

ſunt, tollit & diripit. Quem enim modum ponit humana cupiditas? Nonne qui per uſuram acquirit pecuniam modicam, ſimiliter mundum lucrari conaretur univerſum, ſi non deeſſet poſſibilitas, ſi ſuppeteret voluntati facultas? Dico fiducialiter: Nemini qui ſit in propria voluntate, poſſet univerſus mundus ſufficere. Sed utinam vel rebus iſtis eſſet contenta, ne in ipſum [horribile dictu] deſæviret Rectorem. Nunc autem *tertiò* & in ipſum, quantum in ipſa eſt, Deum perimit voluntas propria. Omninò enim vellet Deum peccata ſua aut vindicare non poſſe, aut nolle, aut neſcire. Vult ergo eum non eſſe Deum, quæ, quantùm in ipſa eſt, vult eum aut impotentem, aut injuſtum, aut inſipientem. Crudelis planè & omninò execranda malitia, quæ Dei potentiam, juſtitiam, ſapientiam perire deſiderat. Hæc eſt crudelis beſtia, fera peſſima, rapaciſſima lupa, & leæna ſæviſſima. Caveamus proinde [l] à propria voluntate, tanquam à vipera peſſima & nequiſſima, & quæ ſola deinceps damnare poſſit animas noſtras. Hæc namque [m] adversùs Deum inimicitias exercens eſt, & guerram crudeliſſimam. Quid enim odit aut punit Deus præter propriam voluntatem? Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit. In quem enim ignis ille deſæviet, niſi in propriam voluntatem?

CAPUT. V.

De tentationibus Chriſti, quas in jejunando ſuſtinuit à diabolo pro ſalute noſtra.

Ductus eſt Jeſus in deſertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo: & cùm jejunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit. *Matth.* 4.

1. *Oſtenditur Chriſtum Dominum, poſtquam eſſet baptizatus à Joanne, ſtatim profectum eſſe in deſertum, ut ibi peractis quadraginta diebus in jejunio, tentaretur à diabolo, & ſic nobis præberet exemplum reſiſtendi tentationibus ejus.* 2. *Oſtenduntur quatuor eſſe tentationes vitæ humanæ, quæ in Pſalmo nonageſimo nominantur, timor nocturnus, ſagitta volans in die, negotium perambulans in tenebris, dæmonium meridianum: per quæ nomina ſignificantur moleſtiæ carnis, vana gloria, infelix ambitio ſæculi, iniquitas palliata ſpecie boni.* 3. *Deſcribuntur quatuor tentationes Chriſti, quarum tres factæ ſunt in deſerto, in pinnaculo templi, in vertice montis: quarta tentatio fuit tota vita ejus. Item agitur de quatuor tentationibus, quæ exprimuntur in eodem Pſalmo ſub totidem vocabulis, aſpidis, baſiliſci, draconis, leonis.* 4. *Proponitur nobis ad imitandum exemplum Moyſis, Eliæ, & Chriſti, jejunantium quadraginta diebus: nec non regula, quâ docemur non ſolùm gulam, ſed etiam ſenſus noſtros & animam noſtram debere jejunare.* 5. *Traditur cuique Chriſtiano modus comedendi ad evitandum vitium gulæ, cujus quinque ſpecies notantur verbis ſequentibus: Præproperè, lautè, nimis, ardenter, ſtudioſè.*

§. I.

CHriſtus (a) infantiâ teneriori decurſâ, humiliter veritatis nobis exemplum tribuit. Non enim ſedit cum conſilio vanitatum, ſed in medio doctorum, interrogans & audiens illos, cùm tamen Dominus ſcientiarum eſſet atque ſapientia Dei Patris. Sed & obedientiæ nobis formam tribuit, dum parentum imperio ipſe Imperator mundi humiliter ſubditus extitit. At ubi robuſtioris ætatis plenitudo advenit, miſſurus manus ad fortia, egreſſus eſt in ſalutem populi ſui ut gigas magnificus, ad currendam viam totius noſtræ miſeriæ. Et quidem ut per omnia ſe primùm fratribus adſimilaret, ſervum Joannem baptizantem peccatores in pænitentiam, tanquam peccator adiit, baptizari ſe poſtulavit innocens Agnus Dei, quem nulla peccati ſtilla unquam maculavit. Intu ere ô homo (b) quomodo Dñus Jeſus humiliat ſe ſub manibus ſui ſervi Joannis in Jordane baptizandus, non ut aliquas maculas à ſe abluat, qui ingreſſus eſt mundum ſine macula, qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus: ſed ut tibi Sanctificet aquas, & contactu ſuæ mundiſſimæ Carnis conferat aquis vim regenerationis, tuis facinoribus abſtergendis. Baptizatus ergo (c) non ſe in aquis, ſed aquas in ſe ſanctificat, ut per eas ſanctificaret nos. De Baptiſmo in deſertum in ſpiritu fortitudinis egreſſus eſt, ut vitæ ſolitariæ in ſe non deeſſet exemplum. Solitudinem ac jejunium quadraginta dierum, famis accerbitatem, tentamenta, & illuſiones ſpiritûs æquanimiter toleravit, ut hæc omnia nobis tolerabilia efficeret. Mox utique baptizatus (d) ut nobis præberet exemplum ſanctitatis & religioſæ converſationis, in deſertum profectus eſt: jejunavit quadraginta diebus & quadraginta noctibus, nullum omninò deguſtans cibum, quod humanæ infirmitati penitùs impoſſibile eſt: quæ niſi quotidianis fulcimentis ruinas ſtomachi reſarcire ſtuduerit, detrimento defectionis ſubjacebit. Unde optimè poſuit Evangeliſta (e) quòd poſt jejunium eſuriit, ut ſcias Jeſum, non in virtute Divinitatis, ſed humanitatis ſuæ naturâ jejunaſſe. Quid enim magnum, ſi in Divinitatis fortitudine quadraginta diebus jejunaſſet, in qua nunquam eſuriit. Denique Chriſtus (f) non propterea abſtinens fuit, ut caſtigaret corpus ſuum, & in ſervitutem redigeret, ne forte reprobus efficeretur: ſed ut nobis formam daret & documentum abſtinentiæ, ſicut in Circumciſione & Baptiſmo, quæ non ad emundationem ſuam accepit, qui ſemper fuit mundiſſimus & omnium emundator: ſed ut obedientiæ nobis formam juſtitiæquè donaret. Sine dubio virtutem habuit abſtinentiæ Rex virtutum, & præ omnibus ſanctis præteritis & futuris excellentiùs ſemetipſum macerans, non neceſſitate, ſed voluntate. Eſuriens autem Deus (g) ex voluntate potentiæ, & nativitate aſſumptæ naturæ, tentari ſuſtinuit à diabolo

l *Ser. 11. inter. diverſ. n. 3.* m *Ser. 3. de Reſurrect. Dom. n. 3.*

a *Ser. de Paſſ. Dom. n. 5. & 6.* b *Tract. de 3. præcep. myſt. cap. 6. n.* 10. c *Ser. de Paſſ. Dom. n. 6.* d *Tract. de præcip. myſt. cap. 6. n. 11* e *Tract. de vite myſt. cap. 5. n. 22.* f *Ibidem cap. 42. n. 150* g *tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. n. 21. & 12.*

Digitized by Google

bolo: de cibi appetitu inordinato tentatorem non minùs patienter quàm ſapienter vicit, & confuſum repulit. Tria Beneficia tibi, ô homo, in hoc contulit: exemplum humilitatis, formam patientiæ, imitationem cautelæ. Humilia te ſi tentaris, quia non eſt major ſervus Domino ſuo: Dominus tentatus eſt, oportet ut tentetur ſurvus, quia tentatio eſt vita hominis ſuper terram. Quoniam autem multiplices & ſubtiles ſunt dæmonum tentationes, Dominus inſinuat, Petro inquiens: *Sathan expetivit vos, ut cribaret ſicut triticum.* Patienter fer ſi tentatii: nam & Dominus, licet tentatorem ſuum imperio in ima inferni præcipitare potuiſſet, patienter tamen tulit, & ratione ſuperavit. Cautus eſto ſi tentaris, ne tantor ſe transfigurans in Angelum lucis, ſub ſpecie recti te fallere poſſit, ſicut Evam cui dixit: *Si de ligno comederitis, eritis ſicut Dii, ſcientes bonum & malum.* Reſiſte humiliter, reſiſte cautè, reſiſte patienter. *Fidelis eſt Dominus* (ait Scriptura) *qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere.* *Qui vicerit*, (inquit Dominus) *faciam illum columnam in templo meo.* Rurſumq;ait: *Qui vicerit, dabo ei edere de ligno vitæ, quod eſt in paradiſo Dei mei.* Dulcis promiſſio, & fælix bravium benè currenti, beata corona benè vincenti. Tibi ergo, ô homo, Chriſtus tentatus eſt, non ſibi: tibi vicit, non ſibi: tibi eſuriit, tibi ſitivit, & laſſitudinem ſuſtinuit. Dæmonum officium eſt [h] ſuggeſtiones malas ingerere: noſtrum eſt illis non conſentire. Nam quoties reſiſtimus, diabolum ſuperamus, Angelos lætificamus, Deum honorificamus. Ipſe enim nos hortatur, ut pugnemus: adjuvat, ut vincamus. Certantes in bello ſpectat, deficientes ſublevar, vincentes coronat. *Omne* (inquit Joannes) *quod natum eſt ex Deo, vincit mundum.* Benè (i) quod natum eſt ex Deo, vincit mundum, ut ſit teſtimonium cæleſtis generationis victoria tentationis. Et ſicut is qui Filius eſt per naturam, mundum cum ſuo principe triumphavit: ſic & nos victores inveniamur quotquot ſumus filij adoptionis. Victores ſanè, ſed in ipſo qui confortat nos, in quo & poſſumus omnia: quia hæc eſt victoria quæ vincit mundum, fides noſtra. Fide ſiquidem in Dei filios adoptamur. Fidem in nobis mundus in maligno poſitus odit, atquè perſequitur: fide quoque & vincitur, ſicut ſcriptum eſt: *Sancti per fidem vicerunt regna* Quidni attribuatur fidei victoria, cujus eſt etiam vita? *Juſtus* (inquit Apoſtolus) *ex fide vivit.* Quoties ergo tentationi reſiſtis, quoties vincis malignum, noli propriis tribuere viribus, noli in te, ſed magis in Domino gloriari. Quando enim fortis ille armatus tuæ cederet infirmitati? Audi deniquè quid Dominici conſtitutus Paſtor ovilis admoneat: *Adverſarius* (inquit) *veſter diabolus tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret: cui reſiſtite fortes in fide.*

§. II.

Porrò [k] ſi tot tentationibus plena eſt vita noſtra, ut non immeritò tota ipſa tentatio debeat appellari: pervigili circumſpectione opus eſt & oratione, ne inducamur in eam. Unde eſt & illud in oratione Dominica: *Et ne nos inducas in tentationem.* Quia ergo undique ſic circumdatus es tentationibus, *Scuto circumdabit te Veritas ejus*: ut quemadmodum undique bella, ita undique ſint & præſidia. In quo & omninò illud manifeſtum eſt, ſpirituale ſcutum eſſe oportere quod circumdare poteſt. Veritas autẽ circumdat, quia verax qui promittit, & ſic exhibet ut promittit *Fidelis Deus* (ait Apoſtolus) *qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis.* Non incongruè ſanè ſcuto comparatur gratia divinæ protectionis, quod in ſuperiori parte amplum & latum eſt, ut caput humeroſquè cuſtodiat: in inferiori verò ſtrictius eſt, ut minùs oneret, maximè quòd graciliores ſint tibiæ, nec tam facilè vulnerentur. Itaque (l) *ſcuto circumdabit te Veritas ejus, non timebis à timore nocturno, à ſagitta volãte in die, à negocio perambulãte in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano.* Hæ ſunt quatuor tentationes, quibus undique circumdati neceſſe habemus circumdari etiam ſcuto Domini, ut ſit nobis à dextris & à ſiniſtris, ante & retrò. Verùm conſiderandum nobis eſt, quæ ſint iſtæ quatuor quas hîc ponit Propheta tentationes. Credo enim quòd in ordine quo hîc numerantur, contra eos qui convertuntur inſurgunt, & velut principes ſunt omnium tentationum. *Prima quidem tentatio eſt timor nocturnus.* Solet (m) in divinis Scripturis adverſitas deſignari per noctem: & ſcimus quia adversùs eos qui convertuntur, primum eſſe certamen de moleſtiis corporis conſueuit. Caro enim hactenùs indomita, caſtigari & in ſervitutem redigi nequaquam æquanimiter patitur, ſed adhuc memor recens perditæ libertatis acriùs coucupiſcit adversùs ſpiritum. Turbant iſta maximè eos, qui necdum conſueverunt, necdum in promptu habent recurrere ad orationes, reſurgere ad meditationes ſanctas, ut ſic relevetur diei pondus & æſtus. Neceſſarium planè nobis eſt inter ipſa noſtræ converſionis initia ſcutum Domini, ut non timeamus à timore nocturno. Benè autem dicitur non timendum *à timore nocturno*, & non dicitur, à nocte, quia non ipſa afflictio tentatio eſt, ſed magis timor ipſius. Nam & omnes laboramus, cùm tamen non omnes inde tentemur: & qui tentantur, multò magis timore futuræ pænæ, quàm præſentis dolore læduntur. Quia ergo (n) timor ipſe tentatio eſt, congruè dictum eſt ei qui circumdatur ſcuto Domini, quòd à tentatione hac non timebit. Fortè impugnabitur, fortè timebit noctem, ſed non ei timor iſte nocebit. Magis autem ſi non fuerit dominatus, tunc immaculatus erit, & emundabitur, ſicut ſcriptum eſt: *Quia territi purgabuntur.* Caminus eſt timor iſte, ſed ut examinet, non exurat, veritas facit. Nocturnus planè & tenebroſus timor, ſed facilè hunc radius veritatis exuperat. Ingerit enim oculis cordis *nunc* quidem peccata quæ fecimus, ut, quemadmodùm de ſe Propheta ait, etiam nos in flagella parati ſimus, annunciantes iniquitatem noſtram, & cogitantes pro peccato noſtro: *nunc* verò æterna ſupplicia quæ meruimus, ut in eorum comparatione quæ evadimus

h *Tract. de cognit. hum. condit. cap.12. n. 35.* i *Ser. 1. in oct. Paſch. n.2.* k *Ser.5. ſup. Pſal. 90. n.1. & 2.*

l *Ibidem n. 3.* m *Ser. 6. ſuper Pſal. 90. n.1.* n *ibidem n.2.*

mus, univerſa quæ patimur, delitias reputemus: *nunc* quoque cæleſtia præmia ad quæ tendimus, crebrò videlicet memorantes, quoniam non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis: *nunc* etiam ea quæ pro nobis pertulit Chriſtus, ut crebrò conſiderantes quanta ſuſtinuit illa Majeſtas pro inutilibus ſervis, erubeſcamus non ſuſtinere vel parva pro nobis. *Secunda tentatio eſt ſagitta volans in die*. Nox præcellit (o) ut filius lucis & diei honoſtè ambulans, time ſagittam. Leviter volat, leviter penetrat, ſed dico tibi non leve infligit vulnus, citò interficit. Nimirum ſagitta hæc *vanagloria* eſt, non eſt unde hæc impugnet puſillanimes & remiſſos. Qui ferventiores eſſe videntur, ipſi ſibi caveant in hac parte: nihilominus adhuc ſolliciti non deferere ſcutum inexpugnabile veritatis. Quid enim aliud tam contrarium vanitati? Nec ſanè huic opponenda ſagittæ ſecreta illa & quodammodò intima veritatis exigimus, ſemetipſam noverit anima, de ſe teneat veritatem. Difficile prorsùs (ni fallor) homo verbis laudantium hominem in vita ſua adduci poterit altum ſapere, ſi ſe intùs ad lucem veritatis ſollicita conſideratione diſcutiat. Nonne enim ſi propriam cogitat conditionem, dicturus eſt ſibi: *Quid ſuperbis terra, & cinis?* Nonne ſi propriam conſiderat corruptionem, fateatur neceſſe eſt, quoniam non eſt in eo bonum? Sed & ſi fortè aliquid habere videtur, non inveniet puto quid reſpondeat Apoſtolo dicenti: *Quid habes quod non accepiſti?* Et alibi: Qui ſtat, videat ne cadat. *Tertia tentatio eſt negotium perambulans in tenebris*. Sed eadem quoq; veritas (p) & eis nihilominus opponenda eſt tentationibus quæ ſequuntur. Neque enim vel ſic deſiſtit hoſtis antiquus, ſed ad callidiora fortè convertitur argumenta. Firmam probavit utroque latere turrim, non eſt quòd vel à ſiniſtris puſillanimitate timoris, vel à dextris eam humanis concutere laudibus, in utraque jam molitione fruſtratus attentet. Sed ſi viribus, inquit, deiicere nequeo, fortè deiicere poſſum alicujus ingenio proditoris. Quis putas erit hic proditor? Planè cupiditas radix iniquitatis, ambitio ſubtile malum, ſecretum virus, peſtis occulta, doli artifex, mater hypocriſis, livoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea ſanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicina languorem. Contempſit vanam gloriam, ait, quoniam vana eſt: fortè ſolidius aliquid affectaret, fortè honores, fortè divitias. Quantos hoc negotium perambulans in tenebris trudi fecit in tenebras exteriores, veſte ſpolians nuptiali, & virtutum exercitia fructu pietatis evacuans? Quantos peſtis hæc nequiter ſupplantatos turpiter quoq; dejecit, ut cæteri quique quos latuit occultus effoſſor, ſubitam expaveſcerent ad ruinam? Quid verò hunc fovet vermem aliud quàm mentis alienatio, & oblivio veritatis? Aut quid niſi veritas hunc prodendum veſtigat proditorem, & negotium arguit tenebrarum? Nimirum hæc eſt quæ dicit: *Quid prodeſt homini ſi univerſum mundum lucretur, ſe autem perdat, & detrimentum ſui faciat?* Et item: *Potentes*, ait, *potenter tormenta patientur*. Hæc eſt quæ ſedula ſuggeſtione reducit in mentem, quàm ſit in ambitu frivola conſolatio, grave judicium, uſus brevis, finis ignotus. *Quarta tentatio* (q) *eſt dæmonium meridianum*: quod ſoleat maximè inſidiari perfectis, qui videlicet tanquam viri virtutum omnia ſuperaverint, voluptates, favores, honores. Quid enim jam ſupereſt ei qui tentat, in quo poſſit pugnare palàm adverſus hujuſmodi? Venit proinde occultus, qui manifeſtus non audet: & quem ſatis expertus eſt apertum omne horrere malum, falſo bono ſupplantare molitur. Quid (r) niſi ut iniquitatem palliet virtutis imagine? Quos enim perfectos boni noverit amatores, malum eis ſub ſpecie boni non mediocris, ſed perfecti perſuadere conatur, ut citò conſentiat qui magnopere diligit bonum, & facilè qui currit incurrat. Hoc eſt igitur dæmonium nonmodò diurnum, ſed meridianum. An non hoc timuit Maria, quando ad novam Angeli ſalutationem expavit? An non hoc inſinuabat Apoſtolus cùm diceret: *Non enim ignoramus cogitationes ejus? Ipſe enim Angelus Satanæ transfigurat ſe in Angelum lucis?* An non denique hoc ipſum metuebant Diſcipuli, quando videntes Dominum ſuper mare ambulantem, clamabant putantes phantaſma eſſe? Et vide quàm benè congruit, quòd quarta vigilia noctis fuiſſe dicitur, quando contra tentationem quartam vigilaſſe diſcipuli perhibentur. Nec verò in re manifeſtiſſima noſtro opus eſt eloquio, quòd videlicet ſola ſit veritas, quæ palliatam detegit falſitatem. Quarto igitur (s) id eſt ſupremo demùm loco hæc tentatio formidetur: & quò ſe in ſummo ſtare quis viderit, eò ſibi vigilantiùs ab incurſu & dæmonio meridiano cavendum intelligat.

§. III.

Hucuſque (t) tres tentationes Domini: quartam inimicus non præſumit afferre. Illa enim de ignorantia eſt, nec dubitat ſapientiſſimum, qui ſic moderabatur reſponſiones ſuas, ut in nullo unquam poſſet deprehendere quod quærebat. *Prima* ſiquidem tentatione eſurienti ſuadebat de lapidibus panem facere: ſed ille nec poſſe, nec non poſſe reſpondens, cibum alium prætendit, dicens: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei*. *Secunda* verò tentatione præcipitium ſuadebat, promittens quia non læderetur ſi Filius Dei eſſet, & ſic videns omnis Civitas laudaret eum & magnificaret: ſed ille nec eſſe ſe, nec non eſſe reſpondit. *Tertia* tentatio de ambitione fuit, quando omnia regna mundi promiſit, ſi cadens adoraret eum. Videſne quòd ambitionis via, adoratio diaboli eſt, quâ videlicet ad honores & gloriam mundi perveniendum ſuis ille adoratoribus pollicetur. *Quarta* (ut dixi) tentatione apud eum abſtinuit, cujus nimirum tantam eſt expertus prudentiam ex reſponſis. Cæterùm (v) tentatus eſt in omnibus Chriſtus, ut veraciter ab Apoſtolo ſcribatur: *Tentatus eſt per omnia pro ſimilitudine abſque peccato*. Erit fortè

qui

o *Ibidem num. 3.* p *ibidem num. 4.*

q *Ser. 33. in cant. n. 13.* r *Ser. 6. ſuper. Pſal. 90. n. 6.* s *Serm. 33. in Cant. n. 13.* t *Ser. 6. ſuper. Pſal. 90. num. 5.* v *Ser. 14. ſuper. Pſal. 90. num. 4.*

Digitized by Google

qui miretur, & dicat quartam ſeſe Domini tentationem non legiſſe. Verùm ut ego arbitror, non hoc diceret ſi legiſſe ſe meminiſſet, quoniam tentatio eſt vita hominis ſuper terram. Hoc enim qui meminit, non ea tantùm triplici tentatione tentatum fuiſſe Dominum arbitratur, quæ facta eſt in jejunio deſerti, in pinnaculo templi, in vertice montis. Sanè in his omnibus erat manifeſta tentatio. Verùm illa quæ extunc & deinceps uſque ad mortem crucis ei non defuit, & ſi occultior, vehementior tamen fuit. Quid eſt autem (x) trina illa tentatio inimici, in deſerto, in pinnaculo, ſupra montem? *Si filius Dei*, inquit, *es: dic ut lapides iſti panes fiant*. Et item: *Mitte te deorſum*. Neutrum Chriſtus fecit, ut falleretur aſtutus. Denique eouſque ſeductus eſt, ut haberet jam pro conſtanti hominem eſſe purum, & in tantam veſaniam ſuperbia cæca proruperat, ut non diceret ultra: *Si filius Dei es*; ſed, *omnia tibi dabo, ſi procidens adoraveris me*. Nihil proinde mirum (y) ſi ſit minùs aperta tentatio, ubi etiam cauſa tentationis occulta. Cæterùm & diuturnior & validior ipſa eſt, quòd etiam adversùs ſpem noſtram quidquid habet malignitatis exerat inimicus. Primò quidem (z) ut Auctori naturæ ingratos faciat, ampliorem ingerit pro natura ſollicitudinem, quemadmodùm etiam ipſi Chriſto eſurienti auſus eſt dicere: *Dic ut lapides iſti panes fiant*. Quaſi verò figmentũ noſtrum ignoret ipſe quod finxit, aut non curet homines, qui volucres cæli paſcit. Quàm verò ingratus eſt ei qui propter hominem univerſum hunc condidit mundum, quiſquis ut ſubſtantiam ejus quam concupiſcit obtineat, procidens non veretur adorare malignum. *Hac omnia* inquit, *tibi dabo, ſi procidens adoraveris me*. Tune illa feciſti miſer? Quomodò dabis quæ ille creavit? aut quomodò abs te ſperanda, quomodò tua adoratione petenda, quæ ab illo condita in illius poſita ſunt ditione? Jam in hoc quod ait: *Mitte te deorſum*, cave tibi quicunque es qui Templi pinnaculum aſcendiſti. Cave tibi ſpeculator domus Dei. Cave tibi, qui in Eccleſia Chriſti locum cerneris tenere ſublimem. Enimverò manifeſtiùs audi (a) quàm neceſſe habeas portari manibus alienis, nec aliis quàm Angelicis tamen. *Quoniam Angelis ſuis* (ait Pſalmus) *mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. In manibus portabunt te, ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum. Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem*. Quid inter hæc faceret pes humanus? Quid humanæ affectionis inter tam terribilia monſtra conſtaret? Nempè nequitiæ ſpirituales ſunt, & quidem non incongruis appellationibus deſignatæ. Siquidem & de his dictum, quod nequaquam vobis excidiſſe reor: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis*. Quis verò ſcire poteſt, an diviſæ ſint inter eos operationes malitiæ, miniſteria iniquitatis, ut ex diverſis officiis, quin potiùs maleficiis vocabula quoque diverſa ſortiti nominentur? Alius ſiquidem *aſpis*, alius verò *baſiliſcus*, alius autem *leo*, & alius quidem *draco*; quòd videlicet ſuo quidem inviſibili modo variè quoque noceant, quaſi alius *morſu*, alius quoque *viſu*, alius autem *rugitu* vel ictu, alius quidem *flatu*. Conſideremus diligentiùs, Fratres (b) ne fortè illa prima tentatio, quæ corporalis neceſſitatis occaſione animum turbat, *aſpidi* debeat comparari. Hoc enim animal quodammodò violentum morſu nocet, obturat aurem ne audiat vocem incantantis. Quid verò agere nititur in hac parte tentator, niſi ut adversùs conſolationem fidei aurem cordis obſtruat & obturet? Sed non profecit inimicus in eo, non illius præcluſit auditum qui ait; *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Nam in eo quod ait. *Hac omnia tibi dabo ſi procidens adoraveris me*, in malum inſidiantis ſuadibilem ſibilum animadvertite *draconis*. Ferunt illum in arenâ latitantem, etiam aves volantes flatu attrahere venenato. Quàm venenatus hic Flatus fuit, *Hac omnia tibi dabo ſi procidens adoraveris me*. Verùm non erat iſta quælibet avis, nihil potuit draconis flatus ad illam. *De baſiliſco* (c) quid dicimus? Monſtroſius cæteris, ſolo viſu hominem inficere & interficere perhibetur. Niſallor, vana gloria eſt. *Videte* (inquit Dominus) *ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis*. Acſi dicat: Cavete oculos baſiliſci. Sed cui nocere dicitur baſiliſcus? Ei qui non viderit baſiliſcum. Alioquin ſi prior eum videas, jam non tibi nocet (ut ajunt) magis moritur ipſe. Ita eſt Fratres. Non videntes necat inanis gloria, cæcos & negligentes, qui ſe ei oſtentant, qui ſe exponunt, & non potiùs ipſi inſpiciunt, non attendunt, non diſcutiunt illam: non vident denique quàm ſit frivola, quàm ſit caduca, quàm vana, quàm inutilis. Si quis eum intueatur hoc modo, moritur baſiliſcus, nec jam occidit eum gloria, ſed occiditur magis, & occidit ei quodammodo verſa in pulverem, imò redacta in nihilum. Puto autem, non eſt quærere quid ad inanem gloriam ea tentatio viſa ſit pertinere, ubi dictum eſt, *Si filius Dei es, mitte te deorſum*. Vt quid enim hoc niſi ut videretur, ut laudaretur à baſiliſco? Et vide (d) quomodo ſeipſum occultaverit baſiliſcus, quaſi ut non poſſit ante videri. *Scriptum eſt* (inquit): *quoniam Angelis ſuis mandavit de te: & in manibus tollent te*. Quid ſcriptum eſt maligne, quid ſcriptum eſt? *Angelis ſuis mandavit de te*. Quid mandavit? Animadvertite & videte quoniam ſubticuit malignus & fraudulentus, quòd malignitatis ſuæ commenta diſſolveret. Quid enim mandavit? Nempè quod in Pſalmo ſequitur: *Ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*. Numquid in præcipitiis? Qualis via hæc de pinnaculo templi mittere ſe deorſum? Non eſt via hæc, ſed ruina: & ſi via, tua eſt, non illius. Fruſtra intentionem Capitis intorſiſt, quod ſcriptum eſt ad corporis conſolationem. Huic enim neceſſe eſt cuſtodiri, cui timendum ne offendat ad lapidem pedem ſuum. Non eſt quod cuſtodiatur, cui non eſt quod timeatur. Quid verò taces & illud quod ſequitur: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem*? Te enim

x *Ser. 1. in die Paſch. n. 10.* y *Ser. 14. ſup. Pſal. 92. num. 4.* z *ibidem n. 5.* a *Ser. 13. ſuper Pſal. 92. n. 2.*

b *Serm. 14. ſuper. Pſal. 90. n. 6.* c *ibidem. num. 7.* d *Ibidem n. 8.*

Digitized by Google

enim hæc parabola tangit. Monſtruoſa malignitas, monſtruoſis appellationibus conculcanda ſignatur: necmodò ab ipſo Capite, ſed etiam à corpore univerſo. Siquidem adversùs Dominum poſt ternam confuſionem hanc non jam ſerpentina calliditate, ſed crudelitate uſus eſt *leonina*, uſque ad contumelias, ad flagella, ad alapas, ad mortem, & mortem crucis. Sed manifeſtè etiam leonem te conculcavit Leo de tribu Juda. Sic & adversùm nos, Fratres, ut in cæteris omnibus viderit ſe fruſtratum, toto jam furore perſecutionem ſuſcitat, qualis non fuerit ab initio; ut vehementiâ tribulationis Regnum cæleſte ſperantibus intercludat. Fælix anima, quæ & ipſum leonem potenti virtute conculcans, violenter illud rapere prævalebit. Ex hoc itaque, dilectiſſimi (e) tanquàm ſuper aſpidem & baſiliſcum cautiùs & ſollicitiùs ambulemus. Caveamus omnem radicem amaritudinis, ut nemo noſtrum mordax inveniatur, nemo audax vel ardens, nemo inexorabilis aut rebellis. Nec verò deorsùm mittamus nos, ſed tranſcendamus, & tranſeamus lethalem gloriæ temporalis obtutum, ut quommodo ſcriptum eſt, *Fruſtra jacitur rete ante oculos pennatorum*: conculcemus quoque leonem pariter & draconem, ut neque illius rugitus nos terreat, nec iſtius flatus inficiat. Videntur hæc quatuor monſtra affectionibus æquè quatuor ſingula ſingulis incubare. Cui ergo potiſſimùm *draco* inſidiatur? Æſtimo quia *cupiditati* quòd hanc noverit eſſe radicem malorum omnium, & quæ maximè cor ſubvertat. Inde enim etiam quaſi conſulens dixit: *Hæc omnia tibi dabo*. Nam de *leone* quidem manifeſtum eſt, quòd niſi ad januam *timoris* terrificos non dat rugitus. Porrò *triſtitiæ* fores *aſpis* obſervat, quòd eas maximè morſibus ſuis pervias arbitretur. Unde & ad Chriſtum Dominum donec jam eſurientem cerneret, non acceſſit. E contra ſanè caveat neceſſe eſt *lætitia baſiliſcum*, quòd eo potiſſimùm aditu venenatos ingerere ſoleat radios oculorum: nec vana gloria, niſi ob lætitiæ noceat vanitatem, Et quia (f) tentante diabolo & ſuadente, ut de lapidibus faceret panem, Dominus reſtitit & dixit: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*: deinde tentationibus ſuperatis, & tentatore fugato, acceſſerunt Angeli, & miniſtrabant ei. Et tu ergo ſi vis habere miniſterium Angelorum, fuge conſolationes ſæculi, & tentationibus reſiſte diaboli. Renuat conſolari anima tua in aliis, ſi vis in Dei memoria delectari. Cum eſuris, currere ſuadet ad panem: at tu potiùs audi dicentem: *Non in ſolo pane vivit homo*.

§. IV.

Dominus præcipit nobis: *Tu cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava*. Hodiè, dilectiſſimi [g] ſacrum Quadrageſimæ tempus ingredimur, tempus militiæ Chriſtianæ. Non nobis ſingularis eſt hæc obſervatio; una omnium eſt, quicunque in eandẽ fidei conveniunt unitatem. Quidni commune ſit Chriſti jejunium omnibus Chriſtianis? Quidni Caput ſuum membra ſequantur? Si bona ſuſcepimus ab hoc Capite, mala autem quare non ſuſtineamus? An reſpuere triſtia volumus, & communicare jucundis? Si ita eſt, indignos nos Capitis hujus participatione probamus. Omne enim quod patitur ille, pro nobis eſt. Quod ſi in opere ſalutis noſtræ ei collaborare piget, in quo deinceps coadjutores nos exhibebimus illi? Non eſt magnum, ſi jejunet cum Chriſto, qui ſeſſurus eſt ad menſam Patris cum ipſo. Non eſt magnum, ſi compatitur membrum Capiti, cum quo & glorificandum eſt. Felix membrum, quod huic adhæſerit per omnia Capiti, & ſequetur illud quocumque ierit. Rogo vos, dilectiſſimi [h] tota divotione ſuſcipite Quadrageſimale jejunium, quod non ſola abſtinentia commendat, ſed multò magis Sacramentum. Habemus quippè [i] in hac jejunii obſervatione conſortes & multò excellentiores duces, imò & conſecratores. Quanta devotione ſuſpiciendum eſt vobis, quod à Sancto Moyſe tamquàm hæreditario jure traditur, cui ſpeciali præ cæteris Prophetis prærogativa, facie ad faciem Dominus loquebatur? Quanto fervore amplectendum eſt, quod Helias ille commendat igneo curru raptus in Cælum? Ecce enim quàm multa millia à diebus illis generalis conditio mortis invaſit? Helias tamen uſque adhuc conſervante Domino manus ejus evaſit. Jam verò ſi commendant jejunium præſens Moyſes & Helias, quamvis magni, tamen conſervi noſtri: quantùm commendat illud Jeſus Dominus noſter, qui ipſe diebus totidem jejunavit? Qualis ille eſt Chriſtianus, qui minùs devote jejunium ſuſcipit, quod ei tradidit ipſe Chriſtus? Denique tantò devotiùs imitandum nobis eſt Chriſti jejunantis exemplum, quantò certiùs eſt propter nos eum jejunaſſe, non propter ſeipſum. Porrò (K) jejunium ad hoc eſt inſtitutum, ut quod maculaverat crapula, nunc abſtinentia mundet. De jejunio (l) quis dubitet an & ipſum purificet? Vera eſt illa ſententia: *Contrariis curantur contraria*. Si ergo per gulam peccavimus & ingluviem, quid reſtat niſi ut per abſtinentiam reparemur? Nec ſolùm hujus vitii fit per jejuniũ purificatio, inſuper & virtus ad expellendos dæmones comparatur, dicente Domino: *Hoc genus in nullo poteſt exire niſi in oratione & jejunio*. Jejunia (m) fortia arma ſunt adversùs tentationes dæmonum. Per jejunium & orationes vincuntur dæmones. Per jejunium fornicatio ſuperatur, per jejunium luxuria reſtringitur: remota ſaturitate, non dominatur luxuria. Abſtinentia carnem ſuperat, abſtinentia luxuriam refrænat, abſtinentiæ frangit motum libidinis, abſtinentia diſſolvit virtutem fornicationis: per famem & ſitim luxuria deſtruitur, fames & ſitis luxuriam vincunt. Abſtinentia (n) vivificat & occidit: vivificat animam, & & occidit corpus. Abſtinentia ædificat in anima virtutes, & deſtruit vitia corporis. Sicut per abſtinentiã omnes virtutes ſpirituales radicãtur atq; ædificantur in anima: ità per ſuavitatẽ ciborum omnia vitia nutriuntur & confortantur in corde. Non poteſt quiſpiam accipere perfectionem virtutum, niſi priùs domuerit in ſe ventris gulam. Ideo tres pueri in camino ignis non arſerunt, quia abſtinentes fuerunt. Daniel etiam ideo liberatus eſt de ore leonum, quia ſer-

e *Ibid. n. 7.* f *Ser. 4. ſup. Pſal. 90. n. 2.* g *Serm. 1. in Quadrag. n. 1.*

h *Sermo 2. in Quadrag. n. 1.* i *Ibidem num. 2.* k *Ser. 2. in Dom. 1. poſt oct. Epiph. 5. n. 7.* l *Serm. 5. divers. nu. 2.* m *Lib. de mod. ben. viven. cap. 24. num. 71.* n *Ibidem num. 72*

Digitized by Google

ſervavit in ſe abſtinentiam ciborum. Nemo poteſt à ſemetipſo tentationes dæmonum repellere, niſi refrænaverit in ſe appetitum gulæ. Abſtinentia denique (o) ſatisfactio eſt pro peccatis. Primùm quidem, Fratres (p) pro eo quòd ab ipſis quoque licitis abſtineamus, ea nobis quæ priùs commiſimus illicita condonantur. Quid verò eſt condonari commiſſa, niſi jejunio brevi jejunia redimi ſempiterna? Gehennam enim meruimus, ubi nullus unquam cibus eſt, conſolatio nulla, terminus nullus: ubi guttam aquæ dives poſtulat, & accipere non meretur. Bonum ergo & ſalutare jejunium, quo redimuntur æterna ſupplicia, dum remittuntur hoc modo peccata. Non ſolùm autem abolitio eſt peccatorum, ſed extirpatio vitiorum: non ſolùm obtinet veniam, ſed & promeretur gratiam: non ſolùm delet peccata præterita quæ commiſimus, ſed & repellit futura, quæ committere poteramus. Præterea (q) ſi fortè diebus cæteris ſtudia veſtra aliquatenùs intepuerant, dignum eſt ut nunc in feruore ſpiritus recaleſcant. Quòd ſi gula ſola peccavit, ſola quoque jejunet, & ſufficit. Si verò peccaverunt & membra cætera, cur non jejunent & ipſa? Jejunet ergo oculus, qui deprædatus eſt animam, jejunet auris, jejunet lingua, jejunet manus, jejunet etiam anima ipſa. Jejunet *oculus* à curioſis aſpectibus & omni petulantia, ut benè humiliatus coerceatur in pænitentia, ſi malè vagabatur in culpa. Jejunet *auris* nequiter pruriens à fabulis & rumoribus, & quæcunq; otioſa ſunt, & ad ſalutem minimè pertinentia. Jejunet *lingua* à detractione & murmuratione, ab inutilibus, vanis, atque ſcurrilibus verbis. Jejunet *manus* ab otioſis ſignis, & operibus omnibus, quæcunque non ſunt imperata. Sed & multò magis *anima* ipſa jejunet à vitiis, & à propria voluntate ſua. Etenim ſine jejunio hoc cætera à Domino reprobantur, ſicut ſcriptum eſt: *Quia in diebus jejuniorum veſtrorum voluntates veſtræ inveniuntur*. Volo denique (r) admonitos eſſe fratres meos, obſervandum jejunium non ab eſcis tantùm, ſed ab omnibus illecebris carnis, & univerſa corporis voluptate. Imò verò jejunandum longè ampliùs à vitiis, quàm à cibis. Sed eſt panis à quo vos jejunare nolo, ne fortè deficiatis in via: & ſi neſcitis, panem dico lachrymarum. Exigit enim planctum à nobis pænitentia præteritæ converſationis: exigit fletum deſiderium futuræ beatitudinis. Jejunemus ergo, chariſſimi (s) & devotè jejunemus ſancto hoc Quadrageſimæ tempore.

§. V.

Jejunia autem moderata debent eſſe, (t) ne nimis debilitent ſtomachum: quia modicus & temperatus cibus corpori & animæ eſt utilis. Pinguis venter non gignit ſubtilem ſenſum. Multò meliùs eſt quotidiè parum ſumere, quàm raro ſatis comedere. Parcus enim cibus, & venter citò eſuriens triduanis præfertur jejuniis. De menſura comedendi (u) difficilè eſt certam regulam tradere, niſi inter iſta duo medium teneas: ne ita parum ſumas, ut viribus deficias, & labore frangaris: & ne ita multum, ut poſt cibum non poſſis orare, vel legere, vel meditari, vel agilis eſſe ad omnia opera virtutum. Inter iſta duo propria experientia melior magiſtra erit. Sed obiicitur nobis (x). ſententia de verbis ipſius Domini Salvatoris de ſe dicentis: *Venit ad Judæos Joannes Baptiſta non manducans neque bibens, & dixiſtis: Dæmonium habet*. Item: *Venit filius hominis manducans & bibens, & dicitis: Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus*. Ecce teſtimonium Veritatis, quòd Joannes non manducavit neque bibit: & quòd ipſe Jeſus & manducavit & bibit. Numquid ergo Joannes in abſtinentiæ virtute præcellit noſtrum dilectum Jeſum? Nequaquam. Sed notandum (y) quòd duplex eſt abſtinentiæ virtus: una intùs in mente, altera foris in actu. Et ea quidem quæ in mente eſt, ſemper eſt habenda. Ea verò quæ eſt in actu, rerum ac temporum qualitate manifeſtanda eſt. Benè autem Joannes, qui purus homo erat, abſtinentiam tàm in mente quàm in corpore exercebat, ne fortè contaminaretur ſicut homo. Noſter verò Jeſus, qui maculari non poterat, cibis & potibus pro tempore utebatur, ut conveſcentes ſibi ad virtutem attraheret abſtinentiæ, cæteraſquè virtutes. Nec credas ullo modo majorem eſſe virtutem omninò abſtinere à cibis, quàm ipſis cibariis uti moderatè. Difficillimum eſt enim in cibariis modum ſervare omnimodum, ita ut ultraquàm naturæ poteſt ſufficere, nihil ſumatur, nec cum ipſis naturæ aliquid de neceſſariis ſubtrahatur. Si ergo contingat aliquem habere virtutem abſtinentiæ cum Joanne, ſcilicet ut ipſam mente & opere exerceat, non condemnet eum qui abſtinet cũ perfectiſſimo Jeſu: id eſt, qui abſtinentiam prout tempora exigunt & perſonæ, pro utilitate uel proprii corporis vel proximi nunc intendit, nunc remittit, obſervans tamen in omnibus omnia, quæ circa virtutem abſtinentiæ ſunt ſervanda, ut ſemper vitii abſtinentiæ oppoſiti, id eſt gulæ crimen evitet. Cujus vitii abuſiones hoc verſu notantur. *Præproperè, lautè, nimis, ardenter, ſtudioſè*. *Præproperè* enim (z) comedunt & bibunt illi, qui tempus comedendi præveniunt, ſola voluptate non neceſſitate coacti. Legimus in vita Patrum de Sanctis Patribus, qui hoſpitum ſpiritualium charitate devincti, tempus conſuetum ciborum anticipaverunt: ſed comedendo in charitate, ſe nequaquam ſolviſſe jejunium æſtimabant. *Lautè* comedunt, qui delicatis utuntur cibariis, ſola delectatione attracti, quibus non ſufficit naturalis ſapor carnium ſiue piſcium, quem Creator illis impoſuit: ſed modis naturæ contemptis, quærunt adulterinos ſapores piperis & ſalſamentorum variorum, ut ſibi appetitum faciant comedendi, non metuentes optimum hominum Creatorem vituperare in creaturis ſuis, dum alios illis ſapores faciunt, quàm Creator naturæ earum præſtiterit. Ipſa denique qualitas rerum (a) talis deforis apparere curatur, ut non minùs aſpectus quàm guſtus delectetur: & cùm jam ſtomachus crebris ructibus repletum ſe indicet, necdum tamen curioſitas ſatiatur. Sed dum oculi coloribus, palatum ſaporibus illiciuntur, infælix ſtomachus, cui nec co-

o *Serm. 66. in Cant. num. 6.* p *Serm. 5. in Quadrag. n. 1.* q *Serm. 3. in Quadrag. n. 4.* r *Serm. 2. in Quadrag. n. 4.* s *Serm. 3. in Quadrag. num. 3.* t *Lib. de modo in ven. cap. 24. n. 71.* u *Opuſc. Ad quid veniſti cap. 8.*

x *Tract. de vit. myſt. cap. 42. n. 150.* y *Ibidem n. 151.* z *Ibid. n. 152.* a *Tract. de vit. & mor. Relig.*

Digitized by Google

colores lucent, nec ſapores demulcent, dum omnia ſuſcipere cogitur, oppreſſus magis obruitur quàm reficitur. *Nimis* comedere quid ſit [b] omnibus notum eſt. Nimis enim comedit, qui ultraquàm naturæ ſuæ ſuſtentandæ poſſit ſufficere, ſumit alimenta, maximè ſi hoc ſcienter fecerit. Evenit enim non rarò, ut homo ſuis laboribus conſideratis plus vilium ſumat alimentorum, ut in labore poſſit ſubſiſtere: & timore deficiendi cogente menſuram refectionis excedat, à quo peccato vix credo aliquem eſſe immunem. Sed talia peccata crebris confeſſionibus, intermixtis voluntariis abſtinentiis, ſtatim ut deprehenduntur purganda ſunt. In nullo autem genere ciborum illud vitium ſuperfluitatis ciborum & potuum excuſatur. Cùm etiam legatur quòd peccatum Sodomæ fuit abundantia panis. Et diabolus tentaturus Dominum, non de alio aliquo quàm de pane tentavit, ſciens profectò in nimio ſumptu panis peccatum non deeſſe: qui primos parentes, & per ipſos omnes homines in unus pomi comeſtione decepit: quamvis non ita facilè in cibis vilibus menſura excedatur, ubi ſapor non decipitur, ſicut in cibariis lautè præparatis, & ſaporibus alteratis. *Ardenter* comedere [c] eſt cibos vel potus cum nimio deſiderio ſumere, quod tam in vilibus quàm in delicatis poteſt cibariis evenire. Cujus rei exemplum habemus in Eſau, qui vilis cibi delectatione attractus, ultrò vendidit primogenita ſua. Ita enim habet Geneſis, quia *veniente Eſau de agro, vidit Jacob fratrem ſuum coquentem lenticulam, cui dixit: Da mihi de coctione tua hac rufa, quia oppidò laſſus ſum*. Et facta pactione cum Jacob de venditione primogenitorum, comedit in voracitate coctionem nimis deſideratam, & dignitatem primogenitorum amiſit. Quia enim nimiùm ardenter deſidebat lenticulam, *En*, inquit, *morior, quid mihi proderunt primogenita?* Non eſt dubium quin ardenter comederit acceptum, quod tam ardenter fuerat deſideratum. *Studioſè* comedere (d) eſt in cibis vel in potibus nimis diu immorari. De hoc expertis loquimur, & utinam non eſſemus experti, nec unquam experturi. Frequenter ſolet accidere, quòd ſumptis cibariis, quæ ſecundùm conſuetudinē neceſſitati ſumentis poſſent & deberent ſufficere, quædam ſurgat nova delectatio, quæ facit hominem improvidum, & inſidias diaboli non caventem illi cibo cum tanto ſtudio inhærere, tamquam nihil ante comederit, vel intra multos dies poſt hoc nil ſit ſumpturus ciborum. At qui gulæ ſpeciem in ſe deprehendunt, auxiliante Deo, facilè poſſunt reſiſtere: quia impetus ejus non longiùs durat, quàm dum à menſa ſurgatur, & illius quod tanto ſtudio deſideratur, memoria ſubducatur. Sunt autem plurimi, qui tale ſtudium comedendi nec peccatum exiſtimant, nec etiam cuiquam ſuggerenti eſſe peccatum, fidem adhibeant, habentes in conſuetudine damnabili, nulli deſiderio reſiſtere, quod poſſit à natura aliqua obumbratione defendi: nec ponunt aliquam metam deſiderio comedendi, donec tempore deficiant fatigati. Sed Chriſtianus homo comedit ut vivat, non vivit ut comedat, ſicut quidam ait. Ideoque & illud benè de inutilibus & voracibus dicitur: Nos numerus ſumus fruges conſumere nati. Chriſtianus autem non ſic, ſed ſemper ita ſurgat de menſa, ut adhuc habeat appetitum plura ſumendi: & eum qui adhuc eſſet implendus cibariis, Domino Jeſu pro grato munere offerat appetitum, qui pro noſtra ſalute ſæpiùs eſurire voluit, & ſitire.

b *Tract. de vit. myſt. cap. 42. n. 154.* c *Ibidem num. 155.* d *Ibidem num. 156.*

CAPUT VI.

De Vigiliis in orando, quas Chriſtus ſuſtinere voluit pro ſalute noſtra.

Exiit Jeſus in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. *Luc. 6.*

1. Oſtenditur Chriſtum Dominum docuiſſe Verbo & exemplo, Orationem faciendam eſſe in loco ſolitario. 2. Proponuntur quatuor genera orandi Deum, quæ ſunt obſecratio, Oratio, poſtulatio gratiarum actio. 3. Oſtenditur ſemper ſociandum eſſe jejunium Orationi: nec non quatuor eſſe impedimenta orationis, quam impedire ſolent invidia diaboli, humana timiditas, temeritas, tepiditas.

§. I.

PAſſionem Chriſti (a) non illum diem unum appellamus quo mortuus fuit, ſed totam vitam illius. Tota enim vita Chriſti crux fuit & martyrium. Breviter ergo dicamus, ſed meditando longiùs immoremur, quàm prolixus fuerit in vigiliis, quàm frequens in orationibus. Imitemur eum (b) quem in Orationibus pernoctaſſe legimus. Jeſus (c) aſcendit in montem ſolus orare, ut eundi & perveniendi bonam obtinere ſtudeas voluntatem. Scienti enim bonum, & non facienti, peccatum eſt illi. Propterea ſciens quoniam in oratione datur bona voluntas, cùm videris quæ agenda ſunt, ut convaleſcas ad agenda quæ videris, aſcende tu ad orationem, ora inſtanter, ora perſeveranter, ſicut ille pernoctabat in oratione, & dabit Pater bonus ſpiritum bonum petenti ſe. Et vide quàm utiliter orationis tempore etiam corporalis loci ſecretum quærimus, quando hoc ille non ſolùm docuit verbo: *Intra*, inquiens, *in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum*. Sed & commendavit exemplo, nec Diſcipulorum quenquam admittens, ſed ſolus aſcendens ad orationem. Itaque orare volentes [d] jubemur intrare cubiculum, utique ſecreti gratiâ. Id quidem ad cautelam: nè coram orantibus laus humana orationis ſuretur fructum, fruſtretur effectum. Sed doceris nihilominus verecundiam ſententia hac. Quid tam proprium verecundiæ, quàm proprias vitare laudes, vitare jactantiam? Patet quòd ſignanter & ad verecundiam orantibus petere ſecretum indixerit pudoris Filius & miniſter. Quid tam indecorum maximè adoleſcenti, quàm oſtentatio ſanctitatis? Cùm tamen ab hac potiſſimùm ætate aptum profectò capiatur temporaneumquè Religionis exordium, Hieremia dicente: *Bonum eſt homini, ſi portaverit jugum Domini ab adoleſcentia ſua*. Bona commendatio ſecuturæ orationis, ſi præmittas verecundiam, dicens:

a *Tract. de vit. myſt. cap. 4. n. 22.* b *Ser. de Adv. Dom. n. 7.* c *Ser. 4 de Aſcenſ. Dom. n. 11.* d *Ser. 86. in Cant. n. 2.*

Digitized by Google

cens: *Adoleſcentulus ſum ego & contemptus, juſtificationes tuas non ſum oblitus*. Jam verò (e) de reverentia orationis aliquid dicendum putavi. Quid enim aliud cogitare debet homo intrans ad orationem, quàm Propheticum illud: *Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei?* Omninò ſiquidem oportet nos orationis tempore curiam intrare cæleſtem, illam utique curiam, in qua Rex regum ſtellato ſedet ſolio, circumdante innumerabili beatorum Spirituum exercitu. Unde & ipſe qui viderat (quia majorem numerum non invenit) *Millia*, ait, *millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei*. Quanta ergo cum reverentia, quanto timore, quanta illuc humilitate accedere debet à palude ſua procedens & repens ranuncula vilis? Quàm tremebundus, quàm ſupplex, quàm denique humilis & ſollicitus, & toto intentus animo Majeſtatis gloriæ, in præſentia Angelorum, in concilio Juſtorum & congregatione aſſiſtere poterit miſer homuncio? In cunctis quidem (e) actionibus noſtris multâ opus eſt animi vigilantiâ, ſed præcipuè in oratione. Etenim ſicut in Regula Sancti Benedicti legimus. *Licet hora omni & omni loco oculi Domini ſuper nos ſpeculentur, maximè tamen in oratione*. Licet enim ſemper videamur, ſed nunc etiam præſentamus & oſtendimus nos, quaſi facie ad faciem cum Deo loquentes. Sic igitur oret qui orat, tanquam aſſumptus & præſentatus ei, qui ſedet ſuper excelſum thronum in Angelis qui minimè ceciderunt, & elevatum in hominibus quos ſuſcitauit de puluere inopes, & erexit de ſtercore pauperes. Sic, inquam, ſemetipſum conſideret & ſic attendat, tanquam præſentatum Domino maieſtatis, ut dicat cum Abraham: *Loquar ad Dominum meum, cùm ſim pulvis & cinis*. Orantem quippè hominem (f) cum Deo loqui quis dubitet? Omnis animæ (g) ſic facientis & facies & vox Deo grata exiſtit: facies propter puritatem, uox propter confeſſionem. Etenim confeſſio & pulchritudo in conſpectu ejus. Vnde & dicitur ei qui ejuſmodi eſt: *Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis*. Vox admiratio in animo contemplantis, vox gratiarum actio eſt. Et tu quoque (h) ſi collecto tuo ſpiritu, mente ſobria & vacua curis, orationis domum ſolus introeas, & ſtans coram Deo ad unum aliquod de Altaribus cæli januam tangas ſancti deſiderii manu, & præſentatus choris Sanctorum tua penetrante devotione (ſiquidem oratio juſti penetrat Cælos) in ipſorum præſentia miſerandus deplores miſerias & calamitates quas pateris, crebris ſuſpiriis & gemitibus inenarrabilibus prodas neceſſitatem, flagittes pietatem. Si, inquam, hoc egeris, confido in eo qui dixit, *Petite, & accipietis*: quia ſi perſeveraveris pulſans, non exibis vacuus. Item ait (i) *Clamabit ad me, & ego exaudiam eum*. Hoc planè eſt teſtamentùm pacis, hoc pietatis fædus, hoc pactum miſericordiæ & miſerationis. Dulcis lex, quæ meritum exauditionis in clamore conſtituit poſtulationis. *Clamabit* (inquit) *ad me, & ego exaudiam eum*. Meritò non exauditur, qui clamare diſſimulat, aut omninò non poſtulans, aut tepidè poſtulans & remiſsè. Siquidem in Dei auribus deſiderium vehemens, clamor magnus: è regione autem remiſſa intentio, vox ſubmiſſa. Quando illa penetrabit nubes? quando audietur in Cælis? Nempè ut clamandum ſibi noverit homo, inter primordia ſuæ orationis ipſum quem oraturus eſt Patrem in cælis eſſe protinùs admonetur, quòd videlicet impetu quodam ſpiritûs, illò ſibi jaculandam eſſe meminerit orationem. Spiritus eſt Deus, & in ſpiritu clamare neceſſe eſt, quiſquis clamorem ſuum ad eum deſiderat pervenire. Sicut enim non faciem hominis reſpicit tamquam homo, ſed magis intuetur cor: ſic ad cordis potiùs vocem quàm corporis aures ejus, cui meritò dicitur: *Deus cordis mei*. Hinc eſt, quòd Moyſes foris tacens intùs auditur, dicente Domino: *Quid clamas ad me?* Deſiderium viri ſancti clamorem (k) appellat: quia lingua profectò tacebat. Unde David in Pſalmo ait: *Deſiderium pauperum exaudivit Dominus. Præparationem cordis eorum audivit auris tua*. Et Dominus in Evangelio ait. *Quoniam ſemper orare oportet & nunquam deficere*. Ubi intelligitur orationem non tantùm eſſe vocis, ſed devotionis. Non enim ſemper clamare poſſumus motu labiorum, ſemper autem poſſumus bono deſiderio fervere, quod oſtendit Dominus loquens ad Moyſen tacentem: *Quid clamas ad me?* Numquid (l) non deſiderium vox? Et valida. *Deſiderium pauperum* (inquit David) *audivit Dominus*.

§. II.

Quatuor (m) mihi videntur orandi modos exprimere Apoſtoli verba dicentis: *Volo primùm fieri obſecrationes, deinde orationes, poſtulationes, gratiarum actiones*. *Primò* quidem ſunt, quos adhuc peccati conſcientia terret & crutiat, nondum accepta reſiſtendi virtute: tunc ſcilicet cùm primùm ipſos in peccatorum cæno jacentes primus Veritatis radius irradiat, & excitans erubeſcere facit, & timere Deum, dum vident immanitatem criminum, meritorum exiguitatem, & velut ardentem coram ſe gehennam expaveſcentes, quoniam in ſeipſis boni nil inveniunt, aliunde apprehendunt unde tegantur. Sciunt enim quòd non ſit tutum in conſpectu Domini Dei ſui vacuos apparere contra legis præceptum, & multò minùs id præſumere plenis ſtercore manibus audent. Quia ergo timent, & meritò timent per ſeipſos accedere, ſtudent quaſi per alios ſupplicare. Tale eſt illud orationis genus, quo ſolemus uti dicentes: *Sancte Petre, ora pro nobis*: & ſimilia. Maximè verò per illud *obſecratio* eſt manifeſta: *Per paſſionem tuam, libera nos Domine*: & cætera in hunc modum. Tale enim videtur, ac ſi latro deprehenſus & jam vicinus ſuſpendio, quando penitùs deſperat nec invenit in ſe unde veniam deprecetur, extendens brachia dicat: Quia ſic paſſus eſt Chriſtus, ut eorum à quibus tenetur, animos moveat ad pietatem. Credo ego (n) de talibus dici poſſe, quia regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Vim faciebat regno cælorum Publicanus ille, qui dum non auderet oculos ad cælos levare, ipſum cælum ad ſe potuit inclinare. Simile aliquid mulier illa egiſſe videtur, quæ proflu-

 vium

e *Serm. 25. diver. n. 8. & 9.* f *Serm. 50. in Cant. num. 4.* g *Serm. 62. in Cant. num. 2.* h *Ser. 49. in Cant. nu. 3.* i *Serm. 16. ſuper Pſal. 90. n. ult.*

k *Tract. de vit. erem. cap. 6. n. 29.* l *Ser. 74. in Cant. n. 2.* m *Ser. 25. diverſ. n. 1.* n *Ibidem n. 2.*

Digitized by Google

vium ſanguinis habens, dum timeret ad Chriſtum accedere, fecit ab eo virtutem exire. Furtim enim tetigit fimbriam, & curata eſt ab infirmitate: unde & dedignatis quodammodò verbum videtur, quòd de ea Dominus ait: *Quis me tetigit?* Et addit: *Senſi à me exire virtutem*. Non credo quòd ſit inter nos quiſpiam, ſed fortè ſunt nonnulli in ſeculari habitu vel converſatione, qui potuerunt aliquando experiri quod loquor, ut inviti fluxum ſanguinis paterentur, ejus inquam ſanguinis qui regnum Dei non poſſidebit. Etenim qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati: nec ſua ſe poterit continere virtute, etiam cùm volet. Huic ergò minimè expedit per ſeipſum ad Chriſtum accedere, ſed tangere ſi quam invenerit ejus fimbriam, hoc eſt, eum conſiderare hominem, quem humiliorem viderit & extremum in Eccleſia, quæ eſt veſtis Chriſti: eum, inquam, qui elegit abjectus eſſe in domo Domini, oportet conſiderare, quoniam is verè eſt fimbria poſita in ora veſtimenti, ad quam utique ſpiritualis unguenti deſcendens à capite copia tanta decurrit. Hunc ſi beneficiis aliquibus, ſeu prece humili, aut confeſſione pura tetigerit, ut affectum ejus erga ſe moveat ad compatiendum ſibi, habeat fidem, & ſine dubitatione ſanabitur. Illud tamen noverit fimbria non à ſe, ſed à Chriſto exiiſſe virtutem, qui & tangi ſe proteſtatur in fimbria. Expreſſi nunc vobis quantum potui quale ſit, & cui animæ ſit neceſſarium genus obſecrationis, *Secundò*. (o) At verò virtute continendi accepta ſecurus accedit ille, qui ſibi conſcius fuerit pro delictis præteritis veniam quærens & *oratione* utens, quæ noſtri oris eſt ratio, quando jam ore ſuo loquitur cum Deo ſuo. Hinc illud eſt quòd Maria Magdalena, quanquam non minùs humilis hæmorrhoiſſa illa, non ſic tamen veretur accedere, ſed rigat lachrymis pedes, capillis tergit, ungit unguento, oſculatur ore devoto. Unde ſatis liquet, quòd omninò jam propoſuerat in corde ſuo à peccato deinceps abſtinere: & quaſi profluvium ſtabat. Quod ſi jam conſecutus es & tu, primùm eſt ut ipſi Domino in *oratione* loquens, recogites annos tuos in amaritudine animæ tuæ. *Tertiò*. (p) Dehinc poſtquã in lamentis pænitentiæ aliquandiu perſeverans, hilaritatem quandam & fiduciam conceperis indulgentiæ, accede jam ad *poſtulationes*, ut ſecurè tanquam receptus in gratiam Domini, tibi & conſervis tuis audeas petere quod oportet. At fortaſſis requiras, unde aut quomodo noſſe poteris, vtrum hanc conſecutus ſis indulgentiam. Sic nimirum conſervandæ humilitatis gratiâ, Divina ſolet pietas ordinare, ut quantò quis plùs proficit, eò minùs ſe reputet profeciſſe. Nam & uſque ad ſupremum exercitii ſpiritualis gradum, ſi quis eouſque pervenerit, aliquid ei de primi gradus imperfectione relinquitur, ut vix ſibi primum videatur adeptus. Attamen ſcio quod lectum ſit in Evangelio, dixiſſe Jeſum paralytico: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*: & reputatum eſt ei ad blaſphemiam. At ille, cui nimirùm cogitatio hominis confitetur, *Quid* (inquit) *cogitatis mala in cordibus veſtris?* Blaſphemare me blaſphematis, & quaſi ad excuſandum vim viſibilis curationis virtutem mihi inviſibilem uſurpare? Sed egò vos potiùs blaſphemos eſſe convinco, ſigno probans viſibili inviſibilem poteſtatem. *Ut ſciatis* (inquit) *quia poteſtatem habet Filius hominis in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico*: *Surge, tolle lectum tuum, & ambula*. Et tu ergo ſi jam ſurgis deſiderio ſupernorum, ſi grabatum tollis, corpus ſcilicet à terrenis elevans voluptatibus, ut jam non feratur anima concupiſcentiis ejus: ſed magis ipſa (ut dignũ eſt) regat illud & ferat, quò non vult. Si demùm ambulas, quæ retro ſunt obliviſcens, & ad ea quæ ante ſunt te extendens deſiderio & propoſito proficiendi, curatum te eſſe non dubites. Neque enim ſurgere poteras, ſi non aliquatenùs onus eſſet alleviatum, & nec grabatum tollere niſi exoneratus magis, quia nec ambulare in fervore cõverſationis cum peccatorum gravi mole poſſibile eſt. Propter quod [q] fiducialiter jam poſtulare poteſt qui ejuſmodi eſt, tantùm caveat ne fortè aut poſtulet non poſtulanda, aut minùs poſtulet quæ à Deo ſunt poſtulanda: aut ea tepidè quærat, quæ toto affectu & omni tempore ſunt quærenda. *Petitis & non accipitis* (ait Jacobus Apoſtolus) *eò quòd malè petatis, utpote in concupiſcentiis veſtris*. Sic agit omnis qui terrena quærit ultra neceſſitatem, qui mundialem gloriam ſectatur aut voluptatem. At verò temporalia ſi defuerint, petenda quidem ſunt quantùm neceſſitas humana requirit: ſed non ſunt hæc nimiùm requirenda. In quo genere etiam illa ſpiritualia ſunt, ſine quibus nihilominus ſalus conſtare poteſt, ut ſermo ſcientiæ, gratia curationum, omniaquè de quibus certum non habemus quid expediat nobis: utpote ſi te fatiget tentatio, ſupplicandum quidem pro ea ut auferatur à te, ſed non nimis obnixè, quoniam in talibus meminiſſe oportet Apoſtolicæ illius ſententiæ: *Nos enim quid oremus, ſicut oportet, neſcimus*. Et Deo magis committere, quàm temerè aliquid apud nos definire. Hæc autem ſunt toto affectu, & omni tempore poſtulanda. Hæc ſunt pro quibus inceſſanter, & quàm obnixè poterunt ad Deum clament deſideria tua, ut habeas gratiã ejus bonam, & placere poſſis in oculis pietatis ipſius, & in eo vivas, & moriaris in ipſo: ut gloriam ejus videre, & ipſo frui in perpetuum merearis. De his enim dictum eſt: *Sine intermiſſione orate*. *Quartò*. [r] Ad quartum genus Orationis, quod eſt *gratiarum actio*, perpaucos attingere credo, & quò rarius, eò precioſius eſt. Multam enim prorſus gratiam inveniet apud Deum is, quem juxta promiſſionem ſuam exaudit antequàm invocetur: & teſtimonium reddet ſpiritui ejus Spiritus quem habet ex Deo, quoniam exauditum eſt deſiderium ejus, ita ut certus jam non orare, ſed gratias agere poſſit. Sic enim habes in Lazari reſuſcitatione, ubi Dominus, licet priùs nihil oraſset: Pater, inquit, gratias ago tibi quoniam audiſti me. Prima igitur, id eſt, *obſecratio* verecundo fiat affectu. Secunda, quam propriè diximus *Orationem*, affectu puro: ut videlicet non diſſimulemus peccata, non nos palpemus: ſcientes quòd ſic quiſq; invenit gratiam apud Deum, ſi inventus fuerit durus judex in ſemetipſum. Tertia, ideſt *poſtulatio* amplum quærit affectum, & fiduciæ latitudinem, ſicut ſcriptum eſt: Poſtulet autem in fide nihil hæſitans. Credo enim propterea dictum: Quemcunque locum calcaverit pes veſter, veſter erit: quòd tantum impetrabimus, quantum por-

o *Ibidem num.* 3. p *Ibidem num.* 4

q *Ibidem n.* 5. & 6. r *Ibidem n.* 7.

porrexerimus pedem fidei. Quarta quæ eſt *gratiarum actio*, ipſa debet eſſe devotione pleniſſima, & deliciis affluens.

§. III.

Porrò dicam unum adhuc [s] quod facilè capiatis, ſæpiùs niſi fallor experti. Jejunium orationi devotionem & fiduciam donat. Et vide quemadmodùm ſibi invicem jejunium & oratio ſocientur, ſicut ſcriptum eſt: Frater adjuvans fratrem, ambo conſolabuntur. Oratio virtutem impetrat jejunandi, & jejunium gratiam promeretur orandi. Jejunium orationem roborat, oratio ſanctificat jejunium, & Domino repræſentat. Hoc eſt denique perfectum jejunium [t] quando noſter homo exterior jejunat, interior verò orat. Oratio per jejunium faciliùs penetrat cælum. Per jejunium & orationem mens hominis conjungitur Angelis, & copulatur Deo. Quid autem (u) jejunium nobis proderit, ſi relinquatur in terra, quod abſit? Sublevetur ergo jejunium pennâ quâdam orationis. Verùm huic ne fortè minùs ſufficiat, alteram quoque pennam neceſſe eſt ſociari. *Oratio juſti* (ait ſcriptura) *penetrat cælos*. Sint ergo jejunio noſtro, ut facilè cælos penetret, alæ duæ, orationis ſcilicet atque juſtitiæ. Juſtitia verò quæ eſt, niſi quæ cuique reddit quod ſuum eſt? Noli ergo quaſi ſolum attendere Deum, debitor enim es etiam Prælatis, etiam Fratribus tuis: nec vult Deus ut parvipendas, quos ipſe minimè parvipendit. Neq; enim ſine cauſa ait Apoſtolus: *Providentes bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus*. Dicebas fortaſſe: Sufficit mihi ſi tantùm Deus approbat quod ago, quid mihi de humano cura judicio? Sed certus ſis quòd ei minimè placeat, quidquid cum ſcandolo filiorum ejus, & contra ipſius feceris voluntatatem, cui obedire tanquam ejus Vicario oportebat. *Sanctificate* (inquit Scriptura) *jejunium, vocate cætum*. Quid eſt enim cætum vocare? Unitatem ſervare, diligere pacem, fraternitatem amare? Superbus ille Phariſæus jejunium habuit; jejunium ſanctificavit, qui nimirùm jejunavit bis in Sabbatho: & gratias egit Deo, ſed non vocavit cætum dicens: *Non ſum ſicut cæteri hominum*: ideoq; alâ unâ nitens, jejunium ejus non pervenit in cælum. Vos ergo, chariſſimi, lavate manus veſtras in ſanguine peccatoris, & omninò ſolliciti eſtote, ut alas duas habeat jejunium veſtrum, ſanctimoniam ſcilicet & pacem, ſine qua nemo videbit Deum. Sanctificate jejunium, ut pura intentio & devota oratio Divinæ illud offerat Majeſtati. Vocate cætum, ut congruat unitati. Laudate Dominum in tympano & choro, ut concors ſit mortificatio carnis. Et quia (x) de jejunio & de juſtitia aliqua diximus, dignum eſt ut de Oratione quoque pauca loquamur. *Primò* quidem oratio quantò efficatior eſt ſi fiat ut debet, tantò callidiùs impediri ab adverſario ſolet. Adverſarius noſter eſt ille (y) qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret. Longè ſiquidem (z) ampliori ſollicitudine, & calliditate multiplici pars adverſa vulnerare in nobis dexteram ſatagit, quàm ſiniſtram: nec tam corporis profectò, quàm cordis laborat auferre ſubſtantiam. Utramque nimirùm proſperitatem humano generi invidere noſcuntur dæmones, utraque nos felicitate privare contendunt, & cæleſti nimirum & terrena, ſed longè ampliùs rore cæli, quàm pinguedine terræ. Cæterùm hoc eſt remedium ejus (a) qui vitiorum vel dæmonum tentationibus æſtuat, ut quantò ampliùs tentatur, tantò ampliùs ad orationem currat: & aſſiduè cum omni devotione aſſiſtat in conſpectu Domini, in tempore orationis ſuæ, ut imminentem tentationem diaboli faciliùs poſſit evadere. Quando quiſque orat. (b) Spiritum Sanctum ad ſe vocat: ſed poſtquam venerit, confeſtim omnia tentamenta dæmoniorum, quæ ſe mentibus hominũ immergunt, præſentiam ejus ferre non ſuſtinentes effugiunt. Gravis equidem nobis eſt inimici tentatio (c) ſed longè gravior illi eſt oratio noſtra. Lædit nos iniquitas ejus atque verſutia, ſed multò ampliùs noſtra eum ſimplicitas & miſericordia torquet. Humilitatem noſtram non ſuſtinet, uritur chariate noſtra, manſuetudine & obedientia cruciatur. Oportet ergo hæc arma parare, ſed arma ſpiritualia potentia Deo, nonmodò ad reſiſtendum, ſed ad impugnandum quoque & expugnandum viriliter inimicum. Unde Apoſtolus ait: *Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adversùs inſidias diaboli*. *Secundò*. [d] Interdum quoque graviter impeditur oratio à puſillanimitate ſpiritûs, & timore immoderato. Hoc autem tunc ſolet fieri, cùm ſic cogitat homo propriam indignitatem, ut non convertat oculos ad Divinam benignitatem: abyſſus enim abyſſum invocat: abyſſus luminoſa, abyſſum tenebroſam; abyſus miſericordiæ, abyſum miſeriæ. Profundum namque eſt cor hominis, & imperſcrutabile. Sed ſi magna eſt iniquitas mea, multò major eſt Domine pietas tua. Ideoquè cùm ad meipſum turbata fuerit anima mea, memor ſum multitudinis miſericordiæ tuæ, & reſpiro in ea: & cùm introjero in potentias tuas, nolo memorari juſtitiæ tuæ ſolius. Quantumcunque [e] gravis ſe ingerat memoriæ meæ recordatio ſcelerum meorum, quantumcunque me deterreat præteritæ vitæ meæ horribilis conſideratio, faciant alii quod conſuerint expedire. Ego ſemper ſentiam in bonitate de dulcedine Domini mei Jeſu Chriſti: ſemper oculi mei ad miſericordiam ejus, ſciens nimirum & quandoque in me experiens longè efficaciorem ejus dulcedinem ad conſolandum, multoquè promptiorem ejus benignitatem ad indulgendum, quàm meam iniquitatem ad delinquendum. Scio utiq; quia non eſt iniquitas, ſicut iniquitas mea: ſed è regione, non eſt dolor, ſicut dolor ejus. Si ſupra modum peccavi, non deſpero: quia ſupra modum doluit, in quo reſpiro. Si exaſperatur Deus immanitate ſceleris mei, mitigatur proculdubio in dolore ſatisfactionis Filii ſui. *Tertiò* [f] denique ſicut periculum eſt, ſi fuerit oratio nimis timida, ſic in contraria parte non minus imò & majus periculum eſt, ſi fortè fuerit temeraria. De his qui ſic orant, audi quid loquatur ad Prophetam Dominus. *Clama*, inquit, *ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, &c. Quaſi tuba*, inquit, quia in ſpiritu vehementi increpandi ſunt temera-

s *Serm.4.in Quadrag.n.2.* t *Lib.de modo bene viven.cap.24.n.71.* u *Ser.4.in Quadrag.n.2.* x *Ibidem num.3.* y *Ser.1.in Septuag.n.5.* z *Ser.7.ſuper Pſal.90.n.11.*

a *Lib.de modo ben.viven.cap.67.n.159.* b *Ibidem cap.49.num.117.* c *Ser.3.in Dedic. Eccl.n.2.* d *Ser.4.in Quadrag. n.3.* e *Epiſt. 385. n.8.* f *Ser.4.in Quadrag.n.4.*

Digitized by Google

rii. Me etenim quærunt, qui ſeipſos nondum invenerunt. Nec hoc dico ut peccatoribus auferam orandi fiduciam, ſed volo eos orare tanquam gentem quæ peccatum fecerit, non juſtitiam. Orent pro indulgentia peccatorum ſuorum in animo contrito, & ſpiritu humilitatis, quemadmodùm publicanus ille, *Deus*, inquit, *propitius eſto mihi peccatori*. Temeritatem enim dico, quando is, in cujus conſcientia peccatum adhuc aut vitium aliquod regnat, ambulat in magnis & mirabilibus ſuper ſe, minùs ſollicitus pro periculo animæ ſuæ. *Quartū* periculum eſt, (g) ſi ſit oratio tepida, & non ex viva affectione procedens. Timida quidem oratio Cælum non penetrat, quia teſtringit animum timor immoderatus, ut oratio non dicam non aſcendere, ſed nec procedere queat. Tepida verò oratio in aſcenſu langueſcit & deficit, eò quòd non habeat vigorem. Nam temeraria non aſcendit, ſed reſilit; reſiſtitur enim ei: nec tantùm non obtinet gratiam, ſed & meretur offenſam. Quæ verò fidelis & humilis & fervens oratio fuerit, Cælum ſine dubio penetrabit: unde certum eſt, quòd vacua redire non poterit.

CAPUT VII.

De oratione Dominica, continente petitiones ſeptem: quam Chriſtus Dominus inſtitnit.

Et factnm eſt cùm Jeſus eſſet in quodam loco orans, ut ceſſavit dixit unus ex diſcipulis ejus ad eum: Domine, doce nos orare. Et ait illis: Sic vos orabitis: Pater noſter qui es in cælis, &c. *Luc.* 11. *Matt.* 6.

1. *Præmittitur exordium orationis Dominicæ.* 2. *Exponuntur verba petitionis primæ.* 3. *Explicancantur verba petitionis ſecundæ.* 4. *Interpretantur verba petionis tertiæ.* 5. *Declarantur verba petitionis quartæ.* 6. *Exponuntur verba petitionis quintæ* 7. *Explicantur verba petionis ſextæ.* 8. *Explanantur verba petionis ſeptimæ.*

§. I.

P*Ater noſter qui es in cælis*. Poſtquam (a) unigenitus Dei non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, hominis quoque dignatus eſt fieri filius, & habitu inventus ut homo: non immeritò jam de cæleſti generatione exiguitas humana præſumit. Neque nim indignum eſt Deo, eorum fieri Patrem, quorum ſe Chriſtus fecerit fratrem. Quare enim (b) Filius Dei factus eſt homo, niſi ut homines faceret filios Dei? Voluntati autem ejus quis reſiſtet? filius Dei qui exaltat, quis eſt qui humiliet? Nemo diſcredat (c) nemo hæſitet, habemus teſtimonium credibile nimis. *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Fratres habere volvit Unigenitus Dei, ut eſſet in multis fratribus primogenitus ipſe. Utique nihil hæſitet ipſa puſillanimitas fragilitatis humanæ: priùs ipſe factus eſt hominun frater, factus eſt hominis filius, factus eſt homo. Unde (d) Sponſa Eccleſia ait: *Sicut malus inter ligna Sylvarum, ſic dilectus meus inter filios*. Et benè *inter filios*, quia cùm eſſet unicus Patris ſui, multos illi & abſque invidia filios acquirere ſtuduit, quos non confunditur vocare fratres, ut ſit ipſe primogenitus in in multis fratribus. Jure autem præponitur univerſis adoptatis per gratiam is, qui per naturam Filius eſt. Quanta [e] dignatio Dei, Deum Patrem hominum eſſe: quanta hominum gloria, Dei filios eſſe? *Genus enim* [f] *ſumus Dei*, ſicut dicit Apoſtolus, transferens Ethnici ſententiam de malo vaſe in vas bonum, ut non niſi ipſam & vas bonum ſapiat. *Genus*, inquam, *ſumus Dei*, & dii filii & Excelſi omnes; cognatione quadam ſpirituali magnam apud Deum vendicantes affinitatem, cùm per Spiritum adoptionis Filius Dei unum nobiſcum nomen ſortiri non dedignatur. Ideo cū ipſo & per ipſum præcæptis ſalutaribus moniti, & divina inſtitutione formati audemus dicere: *Pater noſter qui es in cælis,* Quamvis autem [g] ubique ſit Deus, in cælo tamen orandus eſt, ibique orationis tempore cogitandus: ut mens noſtra non oratorii tecto, non aëris ſpatio, non ipſa retarderetur nubium denſitate, juxta eam formam quæ nobis à Chriſto tradita eſt, ubi ait: *Sic orabitis*: *Pater noſter qui es in cælis*. Cælum enim quadàm prærogativâ etiam ſedes ſive thronus Dei vocatur: quia ad eam comparationem, quâ Deum in cælis Angeli Sancti & Electorum animæ vident, nos miſeri & peregrini ſuper terram vix ſolum nomen habere videmur. Vis ſcire [h] quia nomen & memoriale ejus in nobis eſt, præſentia in excelſo? *Sic orabitis*, inquit, *Pater noſter qui es cælis*. Fidelis oratio, cujus ipſa primordia & divinæ adoptionis, & terrenæ peregrinationis admoneant: ut hoc ſcientes, quòd quamdiu non ſumus in cælo, peregrinamur à Domino, gemamus intra noſmetipſos adoptionem filiorum expectantes, præſentiam utique Dei Patris. Denique ideo homo [i] inter primordia ſuæ orationis ipſum quem oraturus eſt Patrem in cælis eſſe protinùs admonetur, quòd videlicet impetu quodam ſpiritûs, illò ſibi jaculandam eſſe meminerit orationem. Parrem namque in ſua perſona [k] licet nuſquam non ſit, nuſquam tamen invenio niſi in cælis, ut in Evangelio: *Et Pater meus qui in cælis eſt*. Et in oratione: *Pater noſter qui es in cælis*.

§. II.

Sanctificetur nomen tuum. Hoc primum [l] fieri petimus quod maximum eſt, ut nobis gloriæ illius innoteſcat Sanctitas illibata. Quod autem petimus ut ſanctificetur nomen ejus, omnino jam ſupra nos in ejus notitiam pergere concupiſcimus. *Sanctificetur nomen tuum*. Nomen ejus, gloria ejus. Et illa quando non ſancta? Fieri tamen dicitur ſancta gloria ejus, cùm in ſanctitate glorificatur à nobis. Benedictum nomen gloriæ ejus (m) quod eſt ſanctum. Neque enim ocioſè venit, quod ex Maria natum eſt Sanctum, ſed copioſè diffundit & Nomen & gratiam ſanctitatis. *Protegam eum*, ait (n) *quoniam cognovit nomen meum*. Non novit Nomen

g *Ser.* 4. *in Quadrag. n.* 4. a *Ser.* 1. *in oct. Paſch. n.* 1. b *Ser.* 1. *in vigil. nat. Dom. n.* 2. c *Ibidem n.* 3. d *Ser.* 48. *in Cant. n.* 5.

e *Ser.* 26. *in cant. n.* 15. f *Lib.* 1. *de Amore Dei cap.* 7. *n.* 14. g *Ser.* 25. *ins. diu. n.* 9. h *Ser.* 2. *de Virg. Deip. n.* 1. i *Ser.* 16. *ſuper. Pſal.* 90. *n.* 1. k *Tract. de grad. humil. cap.* 8. *n.* 22. l *Ser.* 6. *in Quadrag. n.* 5 m *Ser. de SS. Innocent n.* 1. n *Ser.* 25. *ſuper. Pſal.* 90. *n.* 6.

Digitized by Google

men ejus, qui illud aſſumit in vanum, qui dicit ei, Domine Domine, & non facit quæ dicit ipſe. Non novit Nomen ejus, qui eum nec honorat ut Patrem, nec ut Dominum timet. Non novit Nomen ejus, qui ad vanitates & inſanias falſas convertitur. *Beatus vir cujus eſt nomen Domini ſpes ejus, & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas.* Hoc Nomen cognoverat, qui dicebat: *Non enim eſt aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat ſalvos fieri.* Nos quoque ſi novimus Nomen ſanctum quod invocatum eſt ſuper nos, deſiderandum utique nobis, ut ſemper ſanctificetur in nobis; atque ita orandum juxtà doctrinam utique Salvatoris: *Pater noſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum.* Sanctificetur ſanè nomen tuum (o) per quod utcunque interim in nobis es Domine, per fidem in cordibus habitans, quoniam nomen tuum jam invocatum eſt ſuper nos. At longè aliter (p) & diſſimili prorſùs affectione Nomen iſtud ſanctificatur in cælis, ubi tam inenarrabili jucunditate clamatur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth.* Denique audi (q) quid ſequatur in Pſalmo: *Clamabit ad me, & ego exaudiam eum.* Hic fructus notitiæ nominis, clamor orationis: porrò fructus clamoris, exauditio Salvatoris. Quomodo enim aut non invocans exaudiri poterat, aut nomen Domini neſciens invocare? Gratias ei qui manifeſtavit hominibus nomen Patris, fructum ſalutis in ejus invocatione conſtituens, ſicut ſcriptum eſt: *Quicunque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit.* Hoc planè eſt teſtamentum pacis, (r) hoc pietatis fædus, hoc pactum miſericordiæ & miſerationis. *Speravit in me, liberabo eum.* Nomen meum cognovit, *protegam eum.* Invocavit me, *& ego exaudiam eum.* Niſi enim hæc aut ſimilia diceret, quis non diffideret? quis gloriabitur caſtum ſe habere cor? Nunc autem apud te propitiatio eſt, & propter hanc legem tuam ſuſtinui te Domine. Dulcis lex, quæ meritum exauditionis in clamore conſtituit poſtulationis. *Clamabit*, inquit, *ad me, & exaudiam eum.* Ita ergo ſurſùm cor [s], ſurſùm clamor, ſurſùm deſideria, ſurſùm converſatio, ſurſùm intentio, & omnis expectatio tua deſurſùm ſit. Clama in cælum ut exaudiaris, & qui in cælis eſt Pater mittat tibi auxilium de Sancto, & de Sion tueatur te. Mittat interim auxilium de tribulatione, eripiat à tribulatione, glorificet in reſurrectione. Magna ſunt hæc, ſed tu magne Domine promiſiſti. Ex tua promiſſione ſperamus, inde audemus dicere: *Si corde clamamus pio, certè debes ex promiſſio.*

§. III.

Adveniat regnum tuum. Oramus utique (t) ut adveniat regnum Domini, quo videlicet nobis plena ſit de regni poteſtate ſecuritas, ubi nimirùm nobis in nobis & felix ſecuritas & ſecura felicitas fuerit, in eum qui ſupra nos eſt totâ jam ſpiritûs vehementiâ rapiemur. Quoniam aûte (v) qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum eo: nihil dubium eſt, quin perfectè adhærentes ei beati Spiritus cum eo pariter & in eo penetrent univerſa. Profectò (x) cæleſtis illius curiæ lapides vivi & rationabiles divinis interſunt conſiliis, & Trinitatis myſteria norunt, audiuntquè verba ineffabilia quæ non licet homini loqui. Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. Ad hanc domum (y) ſi pervenire deſideras, ſic concupiſcat & deficiat anima tua in atria Domini, ſicut Propheta clamat: *Vnam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.* Denique (z) idem Propheta in alio Pſalmo ait: *Quoniam abſcondit me in tabernaculo ſuo in die malorum*: ideſt, dum adhuc dies mali ſunt, & in terra aliena ſumus, quæ data eſt in manus impii, in qua non eſt regnum pacis, nec Deus pacis regnat in ea. Nam ſi regnat, quid eſt quod orantes dicimus: *Adveniat regnum tuum.* Proinde (a) flens dico: Quouſque odoramus & non guſtamus, proſpicientes patriam, & non apprehendentes, ſuſpirantes & de longè ſalutantes? O veritas exulum patria, exilii finis! video te, ſed intrare non ſinor carne retentus, ſed nec dignus admitti, peccatis ſordens: En (b) ipſa ejus recordatio ad lachrymas provocat me planè juxta affectionem & vocem dicentium: *Super flumina Babylonis illic ſedimus & flevimus, dum recordaremur tui Sion.* Quidni (c) moveat mihi crebras lachrymas & gemitus quotidianos Chriſti abſentia? Domine ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus à te non eſt abſconditus. Laboravi in gemitu meo, tu ſcis. Non ſolùm autem mihi, ſed & omnibus qui diligunt adventum ejus, gemitus iſti comperti ſunt. Exigit enim fletum à nobis (d) deſiderium futuræ beatitudinis. *Facta ſunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte* (ait Propheta) *dum dicitur mihi quotidie: Ubi eſt Deus tuus?* Parum ei placet hujus vitæ novitas, ſi necdum futura ſatis gaudia concupiſcis, ſi non quotidie ſatis poſtulas ea cum lachrymis: minùs tibi nota ſunt, ſi non renuit conſolari anima tua donec veniant. Filioli (e) concupiſcamus in atria Domini; crebrò ſuſpiremus illuc. Patria noſtra ipſa eſt, odoremus ſaltem, & à longè ſalutemus eam. Hoc eſt utiq; (f) quod quotidie petimus in oratione, cùm dicimus Deo: *Adveniat regnum tuum.* Regnum hoc necdum ex toto pervenit ad nos. Quotidie tamen paulatim adventat, ſenſimquè in dies magis ac magis dilatat terminos ſuos, in his dumtaxat quorum per Dei adjutorium interior homo renovatur de die in diem. Inquantùm enim regnum gratiæ dilatur, intantùm peccati poteſtas minuitur. Inquantùm verò minus eſt adhuc propter corpus mortis quod aggravat animam, & ob neceſſitatem terrenæ inhabitationis utique deprimentis ſenſum multa cogitantem: neceſſe habent etiam qui perfectiores eſſe in hac mortalitate videntur, confiteri & dicere: *In multis offendimus omnes: & ſi dixerimus quia peccatum non habemus, nosipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Quapropter orant & ipſi ſine intermiſſione dicentes: *Adveniat regnum tuum.* Quod non erit vel in ipſis conſummatum, quouſque peccatum non ſolùm non regnet in eorum mortali corpore, ſed nec ſit omninò, nec eſſe poſſit in immortali corpore.

§. IV.

o *Ser. 2. de Virg. Deip. n. 3.* p *Ser. 2. div. n. 3.* q *Ser. 15. ſup. Pſal. 90 n. 6.* r *Ser. 16. ſup. Pſal. 90. n. 1.* s *Ibidem n. 4.* t *Ser. 6. in Quadrag. n. 5.* u *Ser. 2. in dedic. Eccleſ. n. 7.* x *Ibidem n. 6.*

y *Ibidem n. 7.* z *Ser. 4. ſuper. Pſal. 90. n. 3.* a *Ser. 52. in Cant. nu. 7.* b *Ser. 33. in Cant. n. 2.* c *Ser. 59. in Cant. n. 4.* d *Ser. 2. in Quadrag. n. 4.* e *Ser. 2. in t. div. n. 8.* f *Tract. de grat. & lib. arb. c. 4. n. 12.*

Digitized by Google

§. I V.

Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra. Exinde quod ad nos ſpectat,[g] optamus & regni poteſtatem propter ſecuritatem, & voluntatis Dei in nobis perfectionem propter jucunditatem. Certiſſimè autem habituri ſumus,[h] cùm Deo miſerante obtinebimus quod oramus: *Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra*. Hoc namque complebitur, quando id quod nunc cunctæ paſſim rationali creaturæ commune videtur, liberum ſcilicet à neceſſitate Arbitrium: erit etiam in Electis hominibus, uti jam in ſanctis eſt Angelis, & cautum è peccato, tutum à miſeria: probantibus tandem triplicis libertatis fælici experientia, quæ ſit bona voluntas Dei ac beneplacens & perfecta. Quod quia necdum eſt, ſola interim plena integraquè manet in hominibus libertas Arbitrii. Nam libertas Conſilii ex parte tantùm, & hoc in paucis ſpiritualibus qui carnem crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis: quatenus jam non regnet peccatum in eorum morrali corpore. Porrò ut non regnet, libertas facit Conſilii. Ut tamen non deſit ex integro, captivitas eſt liberi Arbitrii. Cùm autem venerit quod perfectum eſt, tunc evacuabitur quod ex parte eſt: hoc eſt, cùm plena fuerit libertas Conſilii, nulla jam erit captivitas Arbitrii. Et quoniam [i] Scriptura loquitur, Deum omnia feciſſe propter ſemetipſum, erit profectò ut factura ſeſe quandoque conformet & concordet Auctori. Oportet proinde in eundem nos affectum quandoque tranſire, ut quomodo Deus omnia eſſe volvit propter ſemetipſum, ſic nos quoque nec nosipſos nec aliud aliquid fuiſſe vel eſſe velimus, niſi æquè propter ipſum, ob ſolam videlicet ipſius voluntatem, non noſtram voluptatem. Delectabit ſanè non tam noſtra vel ſopita neceſſitas, vel ſortita fælicitas, quàm quòd ejus in nobis & de nobis voluntas impleta videbitur: quod & quotidie poſtulamus in oratione cùm dicimus: *Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra*. O amor ſanctus & caſtus! ô dulcis & ſuavis affectio! O pura & defæcata intentio voluntatis, eò certè defæcatior & purior, quò in ea de proprio nil jam admixtum relinquitur: eò ſuavior & dulcior, quò totum divinum eſt quod ſentitur. Sic affici, deificari eſt. Quomodo ſtilla aquæ modica multo infuſa vino, deficere à ſe tota videtur dum & ſaporem vini induit, & colorem: & quomodò ferrum ignitum & candens, ignis ſimillimum fit, priſtinâ propriâquè ormâ exutum: & quomodo Solis luce perfuſus aër in eandem tranſformatur luminis claritatem, adeo ut non tam illuminatus quàm ipſum lumen eſſe videatur: Sic omnem tunc in Sanctis humanam affectionem quodam ineffabili modo neceſſe erit à ſemetipſa liqueſcere, atque in Dei penitùs transfundi voluntatem. Voluntas Domini[k] quæ priùs Angelos creavit faciens eoſdem, poſtmodùm in eis facta beavit. Sicut enim Verbum quod erat in principio, carnem ſuſcipiens verè dicitur factum caro: ſic voluntas illa æterna in Angelo facta eſt, cùm Angelicam omninò in ſe abſorbuit voluntatem. Quidni dicatur facta in Angelo, cùm Angelica facta eſt? Hæc enim ſumma illius fælicitatis eſt, hic voluptatis cæleſtis torrens, quòd Divina voluntas ipſa facta eſt etiam Angelorum: ut quemadmodùm placet Deo univerſitas adminiſtrationis hujus, ſic & ipſi Angeli in cunctis gaudeant, in omnibus delectentur. Hoc igitur oramus, ut hæc voluntas ſicut in cæleſtibus facta eſt creaturis, fiat etiam in terrenis: ut ſicut Angelus ſic & homo adhærens Deo, unus cum eo ſpiritus ſit. Et quidem ubique regnat, (l) ubique imperat, ubique majeſtas ejus, ſed gratia fortè non ita. Non, inquam, ubique ſicut poteſtas, ſic & voluntas ejus bona & beneplacens & perfecta. Alioquin quid eſt quod dicimus: *Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra*. Fit enim voluntas ejus de omnibus, fit per omnes, non in omnibus tamen. In electis Spiritibus fit voluntas Dei, quando in eis efficitur cum ipſo una voluntas. Hæc ſanè adhæſio ſpiritualis unum ſpiritum faciens, ſicut multitudinis quoque credentium cor unum & anima una legitur extitiſſe. Inde eſt (m) quòd non ſimpliciter petimus ut fiat voluntas Domini, quam in omnibus & per omnia fieri certiſſimè conſtat (voluntati enim ejus quis reſiſtit?) ſed ut fiat ſicut in cælo & in terra. Quam nimirùm adjectionem duabus quoque præcedentibus petitionibus nihilominùs reor aptandam, ut Patrem noſtrum qui in cælis eſt exoremus, quatenus & nomen ejus ſanctificetur, & regnum ejus adveniat, & voluntas fiat. Hæc omnia ſicut in cælo, ſic & in terra.

§. V.

Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Quia [n] necdum illa perfectione gaudentes, non ſine magno labore Divinæ poſſumus obtemperare voluntati, ideò opus eſt cibo ne deficiamus: opus eſt, inquam, *pane quotidiano*. Panis [n] eſt meditatio ſancta, de qua ſcriptum eſt: *Cogitatio ſancta conſervabit te*. Et quæ alio in loco ſcripturæ nominari videtur panis vitæ & intellectus. Eſt utique (o) intellectus rerum ſpiritualium & inviſibilium verus animæ panis, confirmans cor noſtrum, & ad omne opus bonum roborans in omni exercitatione ſpirituali. Orat pro hujuſmodi (p) Propheta: *Et holocauſtum tuum*, inquiens, *pingue fiat*. Sic & in laudibus Aaron legitur, quoniam Sacrificium ejus quotidianus ignis abſumpſit. In quibus omnibus nihil aliud intelligendum videtur, niſi ut bona opera fervore devotionis, & dulcedine ſpiritualis gratiæ condiantur. Unde & in oratione Dominica hujuſmodi gratiam ſub quotidiani panis nomine poſtulamus. Meritò ſanè, ne fortè cadat ſuper nos terribilis illa maledictio propheticæ imprecationis: *Fiant ſicut fænum tectorum, quod priuſquam evellatur exaruit*. Timent proinde (q) qui noverint ſpiritualem cibum, ne quando fortè fraudentur eo. Cibo ſiquidem forti egent, qui manum miſerunt ad fortia. Vivant de paleis Ægypti, qui deſerviunt in operibus luti & lateris: nobis fortior cibus eſt neceſſarius, quoniam nobis grandis reſtat via, ut ambulemus in fortitudine cibi illius

g *Ser.6.in Quadrag.n.5.* h *Tract.de grat.de lib.arb.cap.4.num.12.* i *Tract.de dilig.Deo cap.10.n.28.* K *Ser.6.in Quadrag.n.1.*

l *Ser.5.de Verb.Eſa.n.5.* m *Ser.2.int.diu.n.2.* n *Ser.6.in Quadrag n.5.* n *Ser.1.in Dom.6.poſt.Pent.n.1.* o *Ser.2.in Annunt B.M.Virg. n.4.* p *Ser.1.in Nat.Dom.n.6.& 7.* q *Ser.1.in Dom.1.poſt.oct.Epiphan.num.5.*

Digitized by Google

illius. Ipſe eſt panis Angelorum, panis vivus, panis quotidianus. Utrarumque ovium paſtor (r) Dei ſcilicet Sapientia Chriſtus, unum idemquè pabulum Veritatis aliter in terris, aliter in cæleſtibus gregibus ſuis adminiſtrat. Nam nos quidem mortales homines interim in loco peregrinationis noſtræ, in ſudore vultus noſtri comedere panem noſtrum neceſſe habemus, foris illum in labore & ærumna mendicantes, ideſt, vel à doctis viris, vel à Sacris literis, vel certè per ea quæ facta ſunt, inviſibilia Dei intellecta conſpicientes. Angeli autem in omni plenitudine etſi non à ſemetipſis, tamen in ſemetipſis tanta facilitate, quanta & felicitate accipiunt, unde & beatè vivunt. Cibus eſt verbum Dei (s) quo paſcuntur omnes Sancti, tam homines quàm Angeli. Unde ſcriptum eſt: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. In hoc verbo laboremus, fratres, (t) in quo & vivere, & gaudere poſſimus in æternum. Operemur non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. Carnalis autem homo (u) qui non percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei, ſed ſtultitia ei videntur, gemat & lugeat dicens: *Aruit cor meum, quia oblitus ſum comedere panem meum.* Neq; enim (x) pateretur hunc defectum, ſi jugiter exercitata eſſet ratio in inquiſitione veritatis, voluntas in deſiderio charitatis, caro in operatione virtutis. Idcirco alienũ mendicat, [y] quòd oblitus ſit comedere panem ſuum: propterea terrenis inhiat, quòd minimè cæleſtia meditetur. Porrò [z] quid æquè confirmat & corroborat cor humanum, quid ita in omni neceſſitate confortat & & ſuſtentat, ut Divinæ voluntatis executio, velut in quendam animæ ventrem, conſcientiam ſcilicet ingeſta? Sic & ſermonem Divinæ exhortationis, & promiſſionum ejus conſolationem, & orantium lachrymas panes cordis eſſe ſolus ille ignorat, cujus jam aruit cor, pro eo quòd ſuum ipſius panem comedere ſit oblitus. Propter hoc ſanè [a] aliquando finis venit univerſæ carnis, quia ſpiritus receſſerat vitæ. Denique ait Dominus: *Non permanebit Spiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt*. Carnis nomine hoc loco vitium deſignari intellige, non naturam. Nec enim ſpiritum natura expungit, ſed vitium.

§. VI.

Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Hoc planè eſt teſtamentum pacis, [b] hoc pietatis fœdus, hoc pactum miſericordiæ & miſerationis. Sæpiùs quippè [c] aberrantes à voluntate Dei, & delinquentes, hoc eſt derelinquentes eam, neceſſariò pro indulgentia ſupplicamus, dicentes: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*. Profectò [d] quamlibet firmi, quamlibet fortes in fide, quamlibet parati, quamlibet panibus abundantes, ipſo quidem largiente, cui quotidie orantes dicimus, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*: neceſſe tamen habemus addere conſequenter: *Dimitte nobis debita noſtra*. Alioquin ſi dixerimus quoniam peccatum non habemus, noſipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Ipſa ſola liberat [e] ſola ſalvat, ſola lavat. Quod ſi confiteamur peccata noſtra, non deerunt veris Judæis purificationis hydriæ: quoniam fidelis eſt Deus, qui dimittat nobis peccata, & emundet nos ab omni iniquitate. Denique [f] quoniam in multis offendimus omnes, impoſſibile eſt in hoc loco & tempore ſcandalorum, pacem inter nos conſervari, (neque enim adhuc venerunt Angeli qui de regno Dei tollant omnia ſcandala, ſed nec ſumus in illa beata Civitate, cujus fines pacem poſuit Deus) niſi & is qui in aliquo fortè offendit proximum, animoſam elationem, & qui offenſus eſt, nihilominus caveat execrabilem obſtinationem. Studeamus itaque, Fratres mei, & humiles ad ſatisfaciendum his qui aliquid habent adversùm nos, & ad remittendum his qui offendunt nos, faciles inveniri: quia non ſolùm mutuæ inter nos pacis conſervatio conſtat in his duobus, ſed ne ipſa quoque Divina ſine his propitiatio poterit obtineri: quòd nec munus ab eo recipiat, qui non priùs ierit ut fratri reconcilietur, & dimiſſum etiam ab eo delictum ſtrictiùs exigat, qui conſervo ſuo debitum non remittit. Sunt quidem aliqui [g] ſic donantes injuriam, ut non ulciſcantur, ſæpiùs tamen improperent. Sunt & alii qui ſileant licet, manet tamen alta mente repoſta, & rancorem tenent in animo: quorum utiquè neutra plena indulgentia eſt. Hæc eſt autem [h] remiſſio injuriarum, ſecundùm quod orantes dicimus: *Dimitte nobis nobis debita noſtra, ſicut, & nos dimittimus debitoribus noſtris*. Longè [i] ab his omnibus benigniſſima eſt Divinitatis natura: liberaliter agit, ignoſcit plenariè, ita ut propter fiduciam peccatorum (ſed pænitentiarum) ubi abundavit delictum, ſoleat & gratia ſuperabundare. Sic enim ex toto indulget, & tam liberaliter omnem donat injuriam, ut jam non damnet ulciſcendo, nec confundat improperando, nec minùs diligat imputando.

§. VII.

Et ne nos inducas in tentationem. Ne fortè [k] in eadem peccata recidamus poſt acceptam veniam peccatorum, orandus à nobis eſt idem ipſe Deus, *ne nos inducat in tentationem*. Si enim [l] eſſemus in domo illa non manufacta, æterna in cælis, vbi nullus inimicus intrat, nullus exit amicus, nihil eſſet timendum. Nunc verò tribus maligniſſimis & validiſſimis ventis expoſiti ſumus, carni, diabolo, & mundo: qui conſcientiam illuminatam moliuntur extinguere, inſufflantes in cordibus noſtris deſideria mala, motus illicitos: & ita te repentè turbantes, ut vix prænoſcere valeas, vnde venias, aut quò vadas. Vigilate proinde [m] & orate, ut non intretis in tentationem, quoniam undique circumdati eſtis tentationibus. Unde & legiſtis, quia tentatio eſt vita hominis ſuper terram. Sed qui ſumus nos (n) aut quæ fortitudo noſtra, ut tam multis tentationibus reſiſtere valeamus. Hoc erat certè quod quærebat Deus, hoc erat ad quod nos perducere ſatagebat:

r *Ser. 53 in Cant. n. 5.* s *Ser. 5. in Aſſumpt. B. M. n. 4.* t *Ser. de S. Jo: Baptiſta n. 7.* u *Ser. 2. in Annunciat. B. M. n. 4.* x *Ser. de Roga: n. 2.* y *Ser. 11. ſuper Pſalm. 90. n. 2.* z *Ser. 3. in Dom. Palm. n. 2.* a *Ser. 35. in Cant. n. 4.* b *Ser. 10. ſuper Pſal. 90. n. 1.* c *Ser. 6. in Quadrag. n. 5.* d *Ser. 6. in vig. Nat. Dom. n. 10.*

e *Ser. 2. in Dom. 1. poſt Oct. Epiph. n. 4.* f *Ser. 18. int diu. num. 4. & 5.* g *Ser. 3. in Dom. 6. poſt Pent. n. 2.* h *Ser. 1. in Dom. 1. poſt oct. Epiph. n. 4.* i *Ser. 3. in Dom. 6. poſt Pent. n. 4.* K *Serm. 6. in Quadrag. num. 5.* l *Ser. 3. in Vig. nat. Dom. n. 5.* m *Ser. 9. ſuper Pſal. 90. n. 1.* n *Ser. 5. in Quadrag. n. 4.*

bat: ut videntes defectum noſtrum, & quòd non eſt nobis auxilium aliud, ad ejus miſericordiam tota humilitate curramus. Propterea rogo vos, Fratres, ut ſemper ad manum habeatis tutiſſimum orationis refugium. Nam (o) cùm Dominus ita præcipiat: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem*: liquet quòd abſque duplici hoc exercitio fidelium non poteſt eſſe ſecura Civitas, non Sponſa, non Oves. Horum differentiam quæris? Unum ſunt. Civitas propter collectionem, ſponſa propter dilectionem, oves propter manſuetudinem. Denique (p) quia ſpirituum diverſa ſunt genera, neceſſaria eſt nobis eorum diſcretio, præſertim cùm ab Apoſtolo Joanne didicerimus, non omni ſpiritui eſſe credendum. Videri enim poteſt minùs eruditis, & qui parùm exercitatos habent ſenſus, omnem cogitationem non alterius quàm ipſius humani ſpiritus eſſe ſermonem: quod non ita eſſe certa fidei veritas probat, & divinarum teſtimonia ſcripturarum. *Audiam*, (inquit Propheta David) non quid ego loquar, ſed *quid loquatur in me Dominus Deus*. Et alius Propheta: *Angelus*, inquit, *qui loquebatur in me, &c.* Et in Pſalmo didicimus fieri *immiſiones* etiam *per Angelos malos*. Unde & timet Apoſtolus, ne ſicut ſerpens decepit Evam aſtutiâ ſuâ, ſic & diſcipulorum, quibus loquitur, corda decipiantur, ab eo utique cujus ipſe Paulus aſtutias non ignorat. Eſſe tamen *ſpiritum carnis* non bonũ manifeſtè idem Apoſtolus indicat, ubi *inflatos ſpiritu carnis ſua* quoſdam eſſe teſtatur. Et eſſe etiam *ſpiritum hujus mundi* declarat, ubi gloriatur in Domino pro ſe pariter & pro diſcipulis ſuis, non quòd eum acceperint; *ſed ſpiritum qui à Deo eſt, ut ſciamus* (inquit) *quæ à Deo donata ſunt nobis*. Sunt autem (q) hi duo ſatellites maligni illius principis tenebrarum: ut dominetur ſpiritus nequitiæ ſpiritui carnis, & ſpiritui hujus mundi. Quiſquis ergo ex his tribus ſpiritibus ſpititui noſtro loquatur, ne credamus ei, quoniam ſanguinem ſitiunt, non quidem corporum, ſed (quod gravius eſt) animarum. Et quoniam ſpiritualis omnium natura eſt, à ſermonibus eorum cognoſcemus eos: quis ſpiritus ſit qui loquatur, ipſa ſuggeſtio declarabit. Semper enim ſpiritus carnis mollia, ſpiritus mundi vana, ſpiritus malitiæ ſemper amara loquitur. Quoties ergo importunè (ut aſſolet) carnalis cogitatio mentem pulſat, verbi gratiâ, cum de potu, de cibo, de ſomno, cæteriſquè ſimilibus ad carnis curam pertinentibus cogitantes, humano quodam inardeſcimus deſiderio, certum ſit nobis *ſpiritum carnis* eſſe qui loquitur: & tanquam adverſarium repellamus eum, dicentes: *Vade retro ſatana, quonia non ſapis ea quæ Dei ſunt*: ſed magis ſapientia tua inimica eſt Deo. Cùm autem non de illecebris carnis, ſed de ambitione ſæculi, de jactantia & arrogantia, cæteriſquè ſimilibus cogitatio vana verſatur in cordibus noſtris, *ſpiritus mundi* eſt qui loquitur, longè perniciosior hoſtis, & majori ſollicitudine repellendus. Interdum verò ſatellitibus iſtis terga vertentibus, *princeps ipſe* tenebrarum habens iram magnam tanquam leo rugiens inſurgit aduersùs nos (cùm videlicet non ad voluptatem carnis aut ſæculi vanitatem, ſed ad iram, ad impatientiam, ad invidiam, ad amaritudinem animi provocamur) importunè ingerendo, ſi quid minùs amicabiliter minuſuè diſcretè factum videtur aut dictum: ſi qua denique aut in ſigno, aut in opere quolibet data videtur indignationis occaſio, materia ſuſpicionis. Huic ergo cogitationi non aliter quàm ipſi diabolo reſiſtendum eſt: nec aliter ab ea quàm ab ipſa perditione cavendum. Verùm (r) quis ita vigilet diligens obſervator motionum internarum ſuarum, ſiue in ſe, ſiue & ex ſe factarum, ut liquidò ad quæque illicita ſenſu cordis ſui diſcernat morbum mentis, & morſum ſerpentis? Ego nulli hoc mortalium poſſibile puto, niſi qui illuminatus à Spiritu Sancto ſpeciale accepit donum, quod Apoſtolus inter cætera chariſmata quæ enumerat, nominat *diſcretionem ſpirituum*. Quantumlibet enim quis (ſecundùm Salamonem) omnia cuſtodia ſervet cor ſuum, & omnia quæ intra ſe moventur, vigilantiſſima intentione obſervet, etiamſi diuturnum fortè in his habuerit exercitium, & frequens experimentum, non poterit tamen ad purum in ſe dignoſcere diſcernereve abinvicem malum innatum, & malum ſeminatum. Nam delicta quis intelligit? Nec multum refert noſtra ſcire unde ineſt nobis malum, dummodò ineſſe ſciamus: vigilandum potiùs & orandum undecunque ſit, ne conſentiamus. Deniq; orat Propheta contra utrumque malum, dicens: *Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſervo tuo*. Et ego non poſſum tradere vobis quod non accepi. Non autem accepi fateor unde aſſignem certam notionem inter partum cordis, & ſeminarium hoſtis. Quippè utrumque malum, utrumque à malo: utrumque in corde, ſed non trumque de corde. Hoc totum certum mihi in me, & ſi incertum quid cordi, quid hoſti tribuam? Itaque (s) ſi tot tentationibus plena eſt vita noſtra, ut non immeritò tota ipſa tentatio debeat appellari: pervigili circumſpectione opus eſt, & oratione, ne inducamur in eam: vnde eſt illud in oratione Dominica: *Et ne nos inducas in tentationem*.

§. VIII.

Sed libera nos à malo. Malum voluptas corporis (t) bonum verò afflictio eſt. Siquidem & hanc elegit, & illam reprobavit puer ſapiens, Verbum infans. Vera (u) animæ vita Deus eſt: & inter hæc quoque ſeparat malum, ſed malum animæ, quod non eſt aliud quàm peccatum. Hoc utique malum eſt (x) unde dicitur: *Declina à malo, & fac bonum*. Hoc malum quod ſuâ quidem animâ animam primam privat, quod ſeperat inter te & Deum: ut eo regnante, tanquam corpus ſine animâ, ſic ſit anima ſine Deo planè mortua in ſemetipſa, inſtar unius eorum, quos tanquam ſine Deo in hoc ſæculo fuiſſe Apoſtolus memorabat. Quia igitur (y) mandatum accepimus, ut declinantes à malo, faciamus quod bonum eſt, vide quemadmodùm Spiritus ſanctus in utroque adjuvat infirmitatem noſtram. Nam diviſiones gratiatum ſunt, idem autem Spiritus. Propterea ad declinandum à malo tria operatur in nobis, compunctionem, ſupplicationem, remiſſionem. Initium enim revertendi ad Deum, pænitentia eſt, quam ſine dubio Spiritus operatur, non noſter,

o *Ser.16.in Cant.n.8.* p *Ser.23.int.div.n.2.* q *Ibid.n.3.*

r *Ser.22.in Cant.num.6.* s *Ser.5.ſup. Pſal.90.n.1.* t *ſer.3. in nat. Domini n.2.* u *ſer.10. ſuper pſal.90.n.4.* x *Ibid.n.2.* y *ſerm.1.in die Pen.n 3.*

Digitized by Google

ſter, ſed Dei: idquè & certa ratio docet, & confirmat auctoritas. Quis enim cùm ad ignem venerit algens, & fuerit calefactus, dubitabit ei ab igne veniſſe calorem, quem habere non poterat ſine illo? Sic ergo qui priùs in iniquitate erat frigidus, ſi poſtmodùm fervore quodam pœnitentiæ accendatur, alium ſibi Spiritum, qui ſuum arguit & diiudicat, non dubitet adveniſſe. Habes hoc & in Evangelio, ubi cùm loqueretur Chriſtus de Spiritu, quem acceptùri erant credentes in eum: *Ille*, inquit, *arguet mundum de peccato*. Sed (z) quid prodeſt pœnitere de culpa, & non ſupplicare pro venia? Neceſſe ut etiam hoc Spiritus operetur, dulcedine quadam ſpei replens animum, per quam fiducialiter poſtules nihil hæſitans. Viſne oſtendam tibi etiam hoc opus eſſe Spiritus Sancti? Vtique dum abeſt ille, tale aliquid in tuo ſpiritu non invenies. Denique ipſe eſt, *in quo clamamus: Abba Pater. Ipſe qui poſtulat pro ſanctis, gemitibus inenarrabilibus*. Et hæc quidem in corde noſtro. Quid autem in corde Patris? Sicut in nobis interpellat pro nobis, ita in Patre delicta donat cum ipſo Patre. Advocatus noſter ad Patrem in cordibus noſtris, Dominus noſter in corde Patris. Itaque quod poſtulamus, idem ipſe donat, qui donat ut poſtulemus: & ſicut nos erigit più quadam fiducià, ita Deum inclinat ad nos magis pià miſericordià ſuâ. Itaque ut omninò ſcias quia remiſſionem peccatorum Spiritus Sanctus operatur, audi quod aliquando audierunt Apoſtoli: *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*. Et de malo declinando ſic. Porrò (a) ad faciendum bonum quid in nobis Spiritus bonus operatur? Profectò monet, & movet, & docet. Monet Memoriam, Rationem docet, movet Voluntatem. In his enim tribus tota conſiſtit anima. Memoriæ ſuggerit bona in cogitationibus ſanctis, atque ita ignaviam noſtram torporemquè repellit. Ipſe namque eſt qui loquitur juſtitiam. Et in Evangelio habes, quia *ille ſuggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis*. Et adverte quid præmiſerit: *Ille docebit vos omnia*. Dixeram enim quia docet Rationem. Multi ſiquidem monentur ut benè faciant, ſed minimè ſciunt quid agendum ſit, niſi adſit denuò gratia Spiritus Sancti: ut quam inſpirat cogitationem doceat in opus proferre, ne vacua in nobis ſit gratia Dei. Sed quid? *Scienti bonum & non facienti, peccatum eſt illi gratia*. Propterea non ſolùm moneri & doceri, verumetiam moveri & affici ad bonum neceſſe eſt ab eo utique Spiritu, qui adjuvat infirmitatem noſtram, & per quem in cordibus noſtris diffunditur charitas, quæ eſt bona voluntas. Tribus modis (b) à peccato me memini conſervatum, occaſionis ſubtractione, reſiſtendi data virtute, affectionis ſanitate. Multa enim in peccata facilè cecidiſſem, ſi data eſſet occaſio, ſed Dei miſeratione non me talis opportunitas apprehendit. In multa quoque paulominùs cecidiſſem graviter impulſus violentià tentationis, ſed virtutem dedit Dominus Rex virtutum, ut ſub me eſſet appetitus meus, & ei quam ſentiebam concupiſcentiæ minimè conſentirem. Sed & à quibuſdam tam longè me fecit miſeratio tua Domine, ut penitùs abominer ea, & nè nulla quidem eorum me tentatio moleſtaret. *Qui habitat* (c) *in adjutorio Altiſſimi* (ait Propheta) *dicet Domino: Suſceptor meus es tu, & refugium meum: Deus meus ſperabo in eum*. Dicet in gratiarum actione: Confitemini Domino miſericordiæ ejus ſuper duplici adjutorio ejus. Omnis enim qui adhuc in adjutorio habitat, non in regno, & frequenter opus habet fugere, & interdum cadit. Fugere, inquam, dum in hoc corpore ſumus, à facie tentationis perſequentis oportet. Quòd ſi minùs celeriter fugimus, aliquando (ut aſſolet) impellimur & evertimur, ſed Dominus ſuſcipit nos. Ipſe itaque *refugium* eſt, ut venientem cum ſtercoribus boum pigrorum lapidatorem impigri fugiamus, & evadere poſſimus fœdam lapidationem. Ipſe quoque *ſuſceptor* eſt, ut etiam cùm ceciderimus non collidamur, quoniam ſupponit manum ſuam. Cùm ergo tentationis impetum ſentimus in cogitatione, ſtatim fugiamus ad ipſum, & humiliter poſtulemus auxilium. Quod ſi fortè præoccupaverit nos, cùm tardiùs quàm oporteat ad eum confugimus, ſolliciti ſimus ut ſuſcipiat nos manus Domini. Homines enim aliquando cadere neceſſe eſt, dum in hoc ſæculo detinentur: ſed alii colliduntur, alii non, quia Deus ſupponit manum ſuam. Denique præmonitos vos eſſe volo (d) neminem ſuper terram abſque tentatione victurum, ut cui fortè tollitur aliqua, alteram ſecurus expectet: aut fortè non ſecurus, ſed pavidus magis, & ſic petat ab ea liberari, ut nunquam ſibi in corpore mortis hujus libertatem perfectam ſeu requiem audeat polliceri. Qua in re conſideranda eſt nobis tam benigna erga nos divinæ pietatis diſpenſatio, ut quibuſdam nos tentationibus patiatur diutiùs occupari, ne fortè periculoſiores occurrant: ab aliquibus verò citò liberet, ut poſſimus in aliis, quas nobis utiliores fore prævidet, exerceri. Cæterùm (e) orandus à nobis eſt Deus, *ne nos inducat in in tentationem*: ſed magis educat nos, & *liberet à malo*.

CAPUT VIII.

De laboribus & fatigationibus Chriſti, quos pertulit in prædicando, & in diſcurrendo per civitates & caſtella Judæorum.

Spiritus Domini ſuper me, eò quòd unxerit Dominus me: ad annunciandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & claudis apertionem: ut prædicarem annum placabilem Domino. *Eſa. 61.*

1. *Oſtenditur quantos labores pertulit Chriſtus in prædicando & evangelizando Judæis ingratis.* 2. *Afferuntur doctrinæ Chriſti, ſpectantes ad commendationem ſeptem virtutum contra totidem vitia.* 3. *Oſtenditur ſeptem beatitudines eſſe, quas Chriſtus prædicavit in monte contra totidem peccata, quæ ſunt commiſſa in Cælo pariter & in paradiſo: ut eodem ordine quo præceſſit culpa, ſubſequatur etiam culpæ medicina.*

z *Ibidem n. 4.* a *Ibidem n. 5.* b *Ser. 3. in Dom. 6. poſt Pent. n. 1.*

c *Ser. 2. ſup. Pſal. 90. n. 1.* d *Ser. 5. ſup. Pſal. 90. n. 3.* e *Ser. 6 in Quadrag. num. 5.*

§. I.

PAſſionem Chriſti (a) non illum diem ſolùm appellamus, quo mortuus fuit, ſed totam vitam illius. Tota enim vita Chriſti crux fuit & martyrium. Breviter ergo dicamus, ſed medicando longiùs immoremur, quàm aſſiduus fuerit in labore, in ſudore vultus ſui, cùm circumiret vicos & caſtella evangelizans, & curans undique: & quàm crebrò famem pertulit & ſitim ille panis vivus, ille fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Unde (b) ſponſa inquit: Ecce venit is ſaliens in montibus, tranſiliens colles. Sponſum Chriſtum loquitur: qui profectò tunc in montibus ſaliit, cùm miſſus à Patre ad evangelizandum pauperibus, Angelorum fungi non eſt dedignatus officio, factus magni conſilii Angelus, qui Dominus erat. Per ſe deſcendit in terras, qui alios delegare ſolebat: per ſe notum fecit Dominus ſalutare ſuum, per ſe in conſpectu Gentium revelavit juſtitiam ſuam. Qui mente ſanè puriori (c) per ſeipſos apprehendere ſublimiora ſufficiunt quàm per nos proferantur, non ſolùm non prohibeo, ſed & multùm congratulor, dum & ipſi nos patiantur ſimplicioribus miniſtrare. Quis dabit mihi ut omnes prophetent? Utinam mihi neceſſe non eſſet in his occupari. Utinam aut alteri cura incumberet iſta, aut certè (quod mallem) nemo in vobis eſſet qui eâ indigeret, eſſentquè omnes docibiles Dei, & ego poſſem vacare & videre quoniam ſponſus eſt Deus. Nunc verò quem minimè interim non dico intueri, ſed ne inquirere quidem licet (quod ſine lachrymis non loquor) Regem in decore ſuo ſedentem ſuper Cherubim, ſuper ſolium excelſum & elevatum, in ea forma quâ æqualis Patri in ſplendoribus Sanctorum ante luciferum genitus eſt, in qua & ſemper deſiderant Angeli eum proſpicere, Deum apud Deum: ipſum ſaltem hominem homo hominibus loquor ſecundùm eam formam, in qua ut ſe manifeſtum nimia ſua dignatione & dilectione præberet, minoratus ab Angelis, in Sole poſuit tabernaculum ſuum, tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Suavem magis quàm ſublimem, & unctum non altum loquor: qualem denique Spiritus Domini unxit, & miſit evangelizare pauperibus, mederi contritis corde, prædicare captivis indulgentiam & clauſis apertionem, prædicare annum placabilem Domino. Prædicantem proinde Dominum Jeſum (d) de Civitatibus & Caſtellis populi ſequebantur, quorum ſalvabat animas, ſanabat corpora: & adhærebant ei, affatu pariter & aſpectu illius delectati, cujus nimirùm vox ſuavis, & facies ejus decora, ſicut ſcriptum eſt: *Speciosus formâ præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis*. Talis eſt quem & nos ſequimur, cui adhæremus, totus deſiderabilis, in quem non ſolùm populi, ſed & ipſi quoque Angeli Sancti deſiderant proſpicere. Beati (e) qui audierunt loquentem in carne Sapientiam: beati qui Verbi Dei verba, quæ ab ipſius ore proceſſerunt, audierunt. Verumtamen quod audierunt illi, adhuc reſervatur nobis: quia & nos audire poſſumus, quamvis non ab ipſo. Intellectus noſter (f) turbatus quidem erat ne dicam cæcatus, affectus inquinatus erat, & multùm inquinatus: ſed Chriſtus intellectum illuminat, Spiritus Sanctus affectum purgat. Venit enim Filius Dei, & tot & tanta mirabilia in mundo operatus eſt, ut non immeritò intellectum noſtrum ab omnibus mundanis rebus evocaverit: ut ſemper cogitemus, & nunquam cogitare ſufficiamus, quia mirabilia fecit. Verè latiſſimos nobis ad ſpatiandum intelligentiæ campos dereliquit, & torrens cogitationum iſtarum profundiſſimus eſt, qui juxta Prophetam non poſſit tranſuadari. Venit quidem (g) ad oves quæ perierant domus Iſrael, divini verbi lampadem extollens palàm ad illuminationem orbis terræ, & regnum Dei cunctis annuncians obtemperantibus verbo, ſermonem ſequentibus ſignis confirmavit: virtutem Divinitatis in cunctis oſtendit, malè habentibus: & omnes omnibus Gentibus gratiã exhibens, quæ ſaluti peccatorum congruerent, ut omnes lucrifaceret. Sed obſcuratum eſt inſipiens cor eorum, & projecerunt ſermones Domini retrorſum: neque attenderunt ad omnia mirabilia ipſius, quæ operatus eſt in eis, exceptis perpaucis nobilibus athletis, quos inter infirma mundi elegit & abjecta, ut per ipſos fortia & alta mirificè expugnaret. Cæterùm tibi ô homo (h) Chriſtus Dominus eſurivit, tibi ſitivit, & laſſitudinem ſuſtinuit: propter te omnes paſſiones tuas, quas oportuit & decuit, accepit. Nihil tuorum defectuum præter peccatum à ſe excluſit. Propter te multipliciter operatus eſt ſalutem in medio terræ, mortuos ſuſcitando, cæcos illuminando, ſurdis auditum, claudis greſſum, leproſis munditiam reſtituendo, & innumeras alias virtutes perficiendo: per oppida & caſtella, per vicos & plateas cucurrit evangelizando, verbis & exemplis, ſignis & prodigiis vitæ viam demonſtrando: ut omnis ſua actio eſſet tua lectio, & omnis ſua vita eſſet tua doctrina. Hic eſt quoque (i) qui pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à diabolo: qui ſtetit in loco campeſtri ut doceret turbas: toto tempore quo in terris viſus eſt & cum hominibus converſatus, in laboribus multis ſtans & operans ſalutem in medio terræ. Denique ipſius hominis ſæculiquè Auctor (k) quamdiù in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt, numquid ſtetit? Et quidem teſte Scriptura: Pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes. Pertranſiit ergo ſicut non infructuosè, ita non remiſsè, non pigrè, non lento paſſu: ſed quemadmodùm de eo ſcriptum eſt: Exultavit ut gigas ad currendam viam. Quando enim ille reſedit in mundo? [l] quando ſubſtitit? quando reclinavit caput? Exultavit ut gigas ad currendam viam. Benefaciendo pertranſiit, quippè nec nidum, nec foveam, nec locum habens in diverſario, donec opere tandem quod ſuſceperat conſummato, ſedendi præceptum mereretur accipere, & diceret Dominus Domino meo: Sede à dextris meis. Sed hoc quoque [m] neceſſariè omninò proviſum eſt, quòd dilata morte homo inter homines dignatus eſt aliquatenùs converſari, quatenùs crebris & veris locutionibus ad inviſibilia excitaret, miris operibus aſtrueret fidem, rectis moribus inſtrueret. Itaque in oculis hominum Deus

homo

a *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 22.* b *Ser. 54. in Cant. nu. 1.* c *Ser. 22. in Cant. n. 3.* d *Ser. 1. de omn. ſanct. n. 4.* e *Ibid. n. 7.*

f *Ser. 3. in Aſcenſ. Dom. n. 2.* g *Ser. de Paſſ. Dom. nu. 6.* h *Tract. de 3. præcep. myſt. cap. 6. n. 12.* i *Ser. 2. in Aſcenſ. Dom. n. 1.* k *Epiſt. 54. num. 4.* l *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 13. n. 39.* m *Tract. e exhort. ad mil. templi. cap. 11. n. 25.*

Digitized by Google

homo ſobriè & piè converſatus, vera locutus, mira operatus, indigna paſſus, in quo jam defuit nobis ad ſalutem? Sedebas ô homo (n) in tenebroſis & in umbra mortis per ignorantiam veritatis, ſedebas vinctus catenis delictorum. Deſcendit ad te in carcerem, non ut torqueret, ſed ut erueret de poteſtate tenebrarum. Et primò quidem veritatis Doctor depulit umbram ignorantiæ tuæ, luce ſapientiæ ſuæ. Per juſtitiam deinde, quæ ex fide eſt, ſolvit funes peccatorum, gratis juſtificans peccatorem. Addidit quoque ſanctè inter peccatores vivere, & ſic tradere formam vitæ tanquam viæ quâ redires ad patriam cæleſtem.

§. I I.

Porrò Filius Dei apparuit (o) ut nos adjuvaret & erudiret: quod poteſt, quia eſt Virtus Patris & Sapientia. Virtus adjuvat, Sapientia erudit & informat. Infirmitati auxilium eſt neceſſarium: cæcitas eruditione indiget & doctrinâ. Beati profectò oculi (p) quia videbant Dominum majeſtatis in carne præſentem, Auctorem univerſitatis inter homines converſantem, virtutibus coruſcantem, infirmos curantem, mare calcantem, mortuos ſuſcitantem, dæmoniis imperantem, & poteſtatem ſimilem hominibus conferentem, mitem & humilem corde, benignum, affabilem, miſericordiæ viſceribus affluentem, Agnum Dei peccatum non habentem, & omnium peccata portantem. Beatæ aures, quæ verba vitæ ab ipſius Incarnati Verbi ore percipere merebantur, quibus enarrabat Unigenitus qui eſt in ſinu Patri, & nota faciebat quæcunque audiſſet à Patre: ut fluenta doctrinæ cæleſtis ab ipſius veritatis puriſſimo fonte haurirent, univerſis poſtmodùm Gentibus propinanda, imò eructanda potarent. Folia vitis (q) penè omnium arborum foliis præſtantiora ſunt. Quid autem in foliis, niſi veræ Vitis noſtræ benigniſſimi Jeſu verba commendantur? Præeminet in foliis vitis: præeminet in verbis Dominus Jeſus. Senſerant hoc Judæorum miniſtri, qui miſſi ut adducerent Jeſum, reverſi & culpati dixerunt: *Nunquam locutus fuit homo ſic*. Non accuſaverunt defectum trunci, pulchritudinem foliorum videntes: imò per folia aliquid aliud quàm quod videbatur, in corpore debili latere ſenſerunt. Senſerat etiam Petrus, qui multis à Domino Jeſu recedentibus, & interrogatis ab ipſo duodecim Apoſtolis: *Numquid & vos vultis abire?* Reſpondit: *Domine, quò ibimus? Verba vitæ æternæ habes: & nos ad quem ibimus?* abſit. Ac ſi diceret: Folia pulcherrima habes, quæ nos ab omni æſtu protegant. Da nobis ergo alium pulchriorem, id eſt meliorem te, & ibimus ad illum abs te. Quem quia dare non potes, qui omnia potes, ad quem ibimus relinquentes te? Senſerat horum foliorum, id eſt verborum benigni Jeſu virtutem & illa mulier, quæ loquente ipſo ad turbas, in foliorum pulchritudine ſingulari læta non cogitabat nec tacitè quidem, ſed extollens vocem dixit: *Beatus venter qui te portavit: & ubera quæ ſuxiſti*. Verè beata imò beatiſſima terra quæ talem tulerat Vitem, Virgo Maria Mater Jeſu. Verè & tu beata, quæ foliorum pulchritudine conſiderata inter tot calumniantium inſidias, ſola veritati teſtimonium audacter præbuiſti. Viderunt virorem foliorum veræ Vitis Petrus & Joannes, & Matthæus, qui ad unam vocantis vocem illi retia, iſte telonium reliquerunt. Quis virtutem verborum benigni Jeſu enumerare ſufficiat? Quæ virtus eſt verborum, quæ verbis illius non commedetur? Nulla profectò. Vis autem audire verba breviter, (r) quæ tanquam folia refrigerium nobis ab æſtu præſtent vitiorum? *Primò* quidem ad commendationem *humilitatis* contra ambitionem dicit: *Qui voluerit inter vos major eſſe, ſit veſter miniſter*. Et: *Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam in redemptionem pro multis*. Et item: *Qui ſe humiliat, exaltabitur*. *Secundò* ad commendationem *manſuetudinis* contra iram ait: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde*. Et item: *Beati mites, quoniam ipſi hæreditabunt terram*. *Tertiò* ad commendationem *charitatis* contra invidiam ait: *Diligite inimicos veſtros, bene facite his qui oderunt vos: & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos: ut ſitis filii Patris veſtri, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos*. *Quartò* ad commendationem *alacritatis* ad exercitia ſpiritualia contra acediam, ait Apoſtolis: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem*. *Quintò* ad commendationem *largitatis* (s) contra avaritiam dicit: *Date eleemoſynam, & omnia munda ſunt vobis*. Et illud: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*. De divitiis iniquitatis, quæ nobis abundant, cùm aliis deficiant, facimus nobis amicos cùm illas pauperibus erogamus: ut ſi modò in illos miſericordes exiſtimus, per illos poſt hanc vitam miſericordiam conſequamur. Beati enim miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. *Sextò* ad ad commendationem *abſtinentiæ* contra gulam: *Attendite*, inquit, *vobis, ne graventur corda veſtra in crapula & ebrietate, & ſuperveniat in vos repentina dies*. Et parabolam contexuit de divite epulante quotidie ſplendidè, qui mortuus petebat guttam aquæ cùm eſſet in tormentis à Lazaro quieſcente poſt mortem, nec poterat obtinere, recipiens perpetua mala pro voluptate temporali tranſacta. *Septimò* ad commendationem *caſtitatis* contra luxuriam: *Audiſtis*, inquit, *quia dictum eſt antiquis: Non mœchaberis. Ego autem dico vobis: quia quicunque viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo*. Hujus verbi folio tegantur oculi noſtri: ne ſi fortè minùs cautè referentur, eveniat quod Hieremias dicit: *Aſcendit mors per feneſtras noſtras*. Feneſtræ quippè animæ noſtræ ſunt foramina ſenſuum noſtrorum, ſcilicet oculorum, aurium, narium, & oris, per quos quaſi per feneſtras quaſdam mors aſcendit, quoties ad aliqua criminalia, appetenda referantur. His & aliis verbis plurimis, tanquam quorundam foliorum umbrâ, per Vitem noſtram benignum Jeſum ab æſtu vitiorum refrigeramur, & in virtutum temperie refovemur. Verba itaque Domini Jeſu [t] is qui illum ex toto corde diligere novit, quàm ſint dulcia, ſapit: nec illis jam claudere valebit auditum, qui in armario pecto-

I 2 ris

n Ser. 22. in Cant. n. 7. o Ser. 5. [illegible] div. n. 1. p Ser. 5. in Aſcenſ. Dom. n. 11. q Tract. de vite myſt. cap. 6. n. 28.

r Ibidem n. 29. s Ibidem n. 30. t Ser. 10. in ult. cœna Dom. n. 67.

ſis ſui Chriſtum Dominum vitæ perennis, amplexibus ſtrictis, totius paradiſi pulchritudinis continet jucunditatem & gaudium. Illa ſunt paſcua vitæ, refectio animæ, dulcedinis pocula, dilectorum Chriſti lætificantia corda, cariora diligentibus Chriſtum ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, & dulciora ſuper mel & favum; negligentibus verò & malè viuentibus tãquam bilis amara ſunt odioſa, & non modicùm faſtidioſa per omnem modum, Illis pænam æternam, diligentibus verò Chriſtum præparant perpetuam gloriam. Illis ſupplicium, iſtis præmium in vita beata. Illis mortem, iſtis vitam. Illis infernum, iſtis ſocietatem Angelorum. Quicunque ſunt illi, lugeant & doleant, aurem cordis aperiant, verbum Dei ſuſcipiant, & quod præcipit faciant. In illo ſunt theſauri ſapientiæ & ſcientiæ, divitiæ & gloriæ multæ, Sunt etiam (u)deliciæ Angelorum. Guſtate proinde, & videte quoniam ſuavis eſt Dominus. Et huic ſuavitati, huic ſapori, huic ſapientiæ quæ trahitur de occultis, omne quod deſideratur, non valet comparari.

§. III.

Denique (x) ne hoc quidem ocioſum putemus, quòd Jeſus aſcendit in montem; nimirum quod tanto tẽpore antè prædictum eſt, tanquam à longè clamãte Eſaia Propheta: *Super montem excelſum aſcende tu, qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam qui evangelizas Hieruſalem*. In qua aſcenſione, ſi vos melius non habetis, ego illud intelligendum puto, quod in initio Actuum Apoſtolorum Beatus Lucas meminit, dicens: *Primum quidem ſermonem feci de omnibus, ô Theophile, quæ cæpit Jeſus facere & docere*. Legimus quoque in Evangelio (y)quoniam *videns turbas Jeſus aſcendit in montem: & cùm ſediſſet, acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus. Et aperiens os ſuum, docebat eos*. Aperuit nunc os ſuum, qui Prophetarum priùs aperverat ora. Hinc eſt quod legitur in Pſalmo, Propheta dicente: *Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam*. Nunc autem qui multifariè multiſquè modis olim locutus fuerat in Prophetis, demùm ſuo ipſius ore locutus eſt, tanquam ſi diceret: En qui loquabar ecce adſum. Beati qui audierunt loquentem in carne Sapientiam: beati qui Verbi Dei verba, quæ ab ipſius ore proceſſernnt, audierunt. Verumtamen quod audierunt Diſcipuli, adhuc reſervatur nobis, quia & nos audire poſſumus, quamvis non ab ipſo. Aperiens os ſuum docebat eos, dicens: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*. Eodem ſanè ordine (z) quo præceſſit culpa, ſubſecuta eſt etiam culpæ medicina *Primum peccatum* eſt factum in cælo per ſuperbiam prævaricatoris Angeli, qui dixit in corde ſuo: *In Cælum aſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum: ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis; aſcendam ſuper altitudinem nubium, ero ſimilis Altiſſimo*. Inſeipſo tumuit, & de ſorte beatorum Spirituum ejectus Cælorum regnum amiſit, Contra hoc peccatum dictum eſt: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum Cælorum*. Et verè, Fratres (a) ſi miſerrimus ille è cælo dejectus eſt, quoniam affectavit celſitudinẽ, altitudinem concupiuit, ſublimitatem præſumpſit, nonne conſequens eſt beatos eſſe, qui ſpontè in paupertatis humilitatem ſeſe deponunt: & juxta Domini promiſſionem ipſorum eſt regnũ cælorũ, quod perdidit iſte? Et attende quàm ſapienter ordinaverit Sapientia contra peccatum primum, remedium primum opponens. Ac ſi apertiùs dicat: Vis obtinere cælum quod perdit ſuperbiens Angelus, qui confiſus eſt in virtute ſua & in multitudine divitiarum ſuarum? Paupertatis vilitatem amplectere, & tuum erit. *Secundum peccatum* (b) commiſſum eſt per inobedientiam *mulieris* in Paradiſo. Ex hoc peccato facta eſt caro rebellis ſpiritui, ut quoniam ſpiritus ejus non fuit ſubjectus Creatori, nec caro ſit ſubjecta ſpiritui, Nolvit (c) anima regi à Deo, non queat regere corpus. Si non paret Superiori, inferiori cui imperet? Invenit Conditor ſuam ſibi rebellem creaturam, inveniat anima ſuam ſibi rebellem pediſſequam. Tranſgreſſor inventus eſt homo divinæ legis, inveniat ipſe aliam legem in membris ſuis repugnantem legi mentis ſuæ, & captivantem ſe in legem peccati. Contra hoc peccatum (d) eſt dictum: *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram*. Hanc ego terrã (e) corpus noſtrum intelligo: Quod ſi poſſidere vult anima, ſi regnare deſiderat ſupra membra ſua, neceſſe eſt ut ſit ipſa mitis, & Superiori ſuo ſubjecta: quoniam tale inveniet inferius ſuũ, qualem ſe exhibuerit Superiori. Armatur enim creatura ad ulciſcendam ſui injuriam Creatoris. Et ideo noverit anima quæ rebellem ſibi invenit carnem ſuam, ſe quoque minùs quàm oporteat ſuperioribus poteſtatibus eſſe ſubjectam. Manſueſcat ipſa, & humilietur ſub ponenti manu Dei Altiſſimi, ſubjecta ſit Deo, & his pariter quibus vice ejus habet obedire Prælatis; & coutinuò corpus ſuum inveniet obediens & ſubjectum. Veritas enim eſt quæ loquitur: *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram*, Et vide ſi non adversùs ſecundi peccati vulnus, ſecunda proceſſerit medicina. Horum denique (f) duorum peccatorum comprehendit Dominus medicinam, dicens: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde*. *Tertium peccatum* fuit, quòd ipſa mulier virum quoque ſecum traxit in culpam. Debuit quidem illa peccatum ſuum deflere, nec addere peccatum peccato: ſed in hoc ſe putavit habere conſolationem, ſi virum faceret peccati ſui participem. Contra hoc peccatum eſt iſtud remedium: *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*. Concordat autem huic ſententiæ (g) etiam illud quod in Salamone legiſti: *Meliùs eſt ire ad domum luctûs, quàm ad domum convivii*. Propterea beata eſſes Eva, ſi poſt culpam conſolationem quæreres lachrymarum, & converſa ad pænitentiam veniam citiùs obtineres. Nunc autem miſerrimam quæſiſti conſolationem de ſimili caſu viri tui, & veneno peſſimo, nequiſſimo videlicet vitio totam ſic infeciſti poſteritatem tuam, ut uſque hodie perditionem alterius, alter ſuam reputet conſolationem. Miſera prorsùs Euæ conſolatio, & eorum qui miſeriam hanc imitantur: ſed beati qui lugent, quoniam ipſi conſola-

buntur

v *Ser. 1. de omn. Sanct. n. 4.* x *Ibidem n. 5.* y *Ibidem num. 5. & 7.*
z *Ser. 66. inter diver. n. 1.*

a *Ser. 1. de omn. Sanct. n. 8.* b *Ser. 66. int. diu. n. 1.* c *Tract. de exhor ad mil. templi cap. 11. n. 19.* d *Ser. 66. int. diu. n. 1.* e *Ser. 1. de omn. Sanct. n. 9.* f *Ser. 66. inter diu. n. 1.* g *Ser. 1. de omn. ſanct. n. 10.*

Digitized by Google

buntur. *Quartum peccatum* commiſit Adam (h) qui conſenſit. Adam enim, ſicut ait Apoſtolus, non eſt ſeductus, mulier autem ſeducta in prævaricatione fuit. Illa per ignorantiam, iſte peccavit per infirmitatem. Peccavit autem nimis diligendo uxorem, non quia ejus voluntatem fecit, ſed quia eam voluntati prætulit Divinæ. Unde & à Domino ei dictum eſt: *Pro eo quòd obediſti voci uxoris tuæ plusquàm meæ, maledicta terra in opere tuo.* Juſtum quippè erat, ut illius magis voluntatem faceret, cui plus debebat. Quis verò ambigat plus eum debere Conditori quàm vxori? Siquidem uxori erat aſtrictus tantùm per amorem, Deo autem per timorem ſimul & amorem. Plùs ergo debuerunt valere duo vincula ad tenendum erga Dei præceptum, quàm unum tantùm erga conjugis affectum. Contra hoc quartum peccatum adhibitum eſt remedium: *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.* *Quintum peccatum* æquè commiſit Adam, qui propriam culpam retorſit in uxorem cùm ait: *Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* *Primò* quidem crudelis in ſe, qui peccatum excuſavit: *Secundò* in uxorem, quam accuſavit. Et utique ſatis ſumpta eſt digna de peccato vindicta, quando eam accuſavit, cujus amore peccavit. Contra hoc peccatum dictum eſt: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* *Sextum peccatum* fecit Eva (i) quæ cùm increparetur à Domino cur hoc feciſſet, reſpondit ei: *Serpens decepit me, & comedi.* Sic declinavit & ipſa in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis, refundendens culpam in ſerpentem, quaſi immunis à crimine, cùm nil obfuiſſet ſuggeſtio ſerpentis, ſi illa negaſſet aſſenſum propriæ voluntatis: & fortè præceſſit in ea aliquis motus ſuperbiæ, unde ſeduci meruit à ſerpente. Contra quod peccatum dictum eſt: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Miſeri proinde Adam & Eva, (k) qui converſi in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis, dum confeſſionis mundationem fugiunt, immundo remanent corde, & è facie Domini eiiciuntur. *Septimum peccatum* (l) factum eſt extra paradiſum, quando Cain conſurrexit adversùs Abel fratrem ſuum, & interfecit eum. Ex eo jam tempore inveteratum eſt, ut mali inſurgant in bonos, & opprimant eos. Hujus peccati remedium eſt illud: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Quod ſi ab infeſtatione ceſſare noluerint iniqui, patienter tolerent eos juſti, audientes conſolationem quæ ſequitur & dicit: *Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Ecce quàm neceſſarius fuit adventus Chriſti, qui carnem ſubjiceret ſpiritui, hominem pacificaret ſibi, Deum reconciliaret homini. Denique (m) ſicut ab initio converſationis, ita ab initio prædicationis ſuæ Chriſtus propoſuit nobis pænitentiam: *Agite,* inquit, *pænitentiam, quoniam appropinquavit regnum cælorum.* Sic ergo (n) medicus animarum Dominus Chriſtus (cuius tota diſpenſatio quam exhibuit in carne, medicina ſalutis eſt) ante Paſſionem ſuam ſeptem dedit purgationes: evangelizando pauperibus (o) medendo contritis corde, prædicando captivis indulgentiam & clauſis apertionem, prædicando annum placabilem Domino.

CAPUT. IX.

De lachrymis Chriſti, quas ſæpè fudit compatiendo miſero generi humano.

Chriſtus in diebus carnis ſuæ, preces ſupplicationeſque ad eum qui poſſit illum ſalvum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia, *Hebr.* 5.

1. *Oſtenditur, quanto Chriſtus abundavit compaſſionis affectu erga ſalutem generis humani, & quanta infirmitate exterminatum fuit corpus ejus, ob crebras compaſſiones.* 2. *Agitur Chriſtum ter fleviſſe, ſcilicet in nativitate ſua, ſuper Lazarum mortuum, & ſuper Civitatem Jeruſalem ruituram.* 3. *Proponuntur nobis exempla eorum, qui ex affectu compaſſionis plangebant miſerias hominum: ut & nos pariter tam noſtra quàm proximi peccata diluamus lachrymis, quarum magna eſt virtus, & copioſa remuneratio apud Deum.*

§. I.

Omnia (a) quæcunque paſſus eſt Dominus Jeſus in diebus carnis ſuæ, ad ruborem utique paſſionis pertinent roſæ paſſionis. Primò quidem per affectum compaſſionis (b), deinde per defectum paſſionis. Et quia verè ſuſceperat affectiones noſtras, videamus quomodò affici ſolent homines circa eos quos amant, ut per notum ad ignotum veniamus. Quis neſciat hominem circa amicum ſuum periclitantem ſæpè tanto affectu & dolore moveri, ut corporis ſui detrimentum incurrat? Si hoc præſtat homo homini; quantùm Deum hominem Jeſum putas homini præſtitiſſe? Si tu pro uno homine per compaſſionem periculum corporale incurris; quid putas Dominum Jeſum pro omnibus hominibus toleraſſe? Omnes enim ſui erant, & omnes mortaliter infirmi erant. Certè novimus & Paulum Apoſtolum de ſe dixiſſe: *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* Et verè eouſque infirmabatur, ut ſicut ipſe de ſe fatetur, præſentia ejus eſſet deſpicabilis, & ſicut ait: *Mundus mihi crucifixus eſt, & ego mundo.* Mundus quippè ei crucifixus erat, qui omnia quæ mundi erant, tanquam mortua reputabat. Ipſe verò mundo etiam crucifixus erat: quia ipſum propter crebras compaſſionum ſimul & paſſionum infirmitates corpore extenuatum & exterminatum eum mundus abhorrebat, nihil in eo inveniens quod pertineret ad ipſum. Si ergo Paulus cum infirmantibus infirmabatur, cùm eſſet conſervus & frater cum conſervis & fratribus: quid benignus Jeſus Donus & Pater pro creatura & filiis? Ardebat Paulus quaſi eſſet radio Solis accenſus: quantùm ipſum Solem putas exarſiſſe? Si uſque ad tantam infirmitatem per affectum compaſſionis accenditur qui ſcintillam charitatis habuit: quid ſentiendum putas de ipſa

h *ſer.66.int.div.n.2.* i *Ibi.n.3.* k *ſer. 1.de omn.Sanct. num.13.* l *ſer.66.int.div.n.3.* m *ſer.de verb.ſap.n.8.tom.6.pag.771.* n *ſer.3. de Reſur.Dom.n.1.*

o *ſerm.22.in Cant.n.3.* a *Tract.de vite myſt.cap.35.* b *Ibid.cap.5. num.20.*

Digitized by Google

ipſa Charitate, de cujus plenitudine omnes acceperunt? Nec aliquo modo dubitandum [c] quin infirmitatem & exterminationem Corporis incomparabilem ſuſtinuerit, qui etiam venerat crucem ſuſtinuere: & præ cæteris tantò magis fuerit confectus, quantò major in eo fuit compaſſionis affectus: qui non ſolùm facta, ſed etiam cogitationes inſpexit. Suffragatur his rationibus ſententia ipſius Domini Jeſu ſic dicentis: *Jeruſalem, Jeruſalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodùm gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Videamus quid ſibi hoc velit, quòd Dominus ſe gallinæ magis quàm alteri animali voluit comparare? Quia (ut à Sanctis Patribus tenetur) ideo factum eſt, ut exprimatur incomparabilis affectus charitatis. Nullum enim animal circa pullos ſuos tanta compaſſione movetur, ſicut gallina. Fit enim toto corpore hiſpida, voce rauca, toto fervens animo, & omnibus membris infirma, & uſque ad ſupremum defectum perveniens. Si ergo intantùm pullis ſuis gallina animal irrationale compatitur: quantò putas optimum Jeſum humano generi fuiſſe compaſſum? Ad quantam putas eum debilitatem & infirmitatem perveniſſe? Quantâ ipſum putas macie confectum eſſe, qui pro omnibus cognoſcitur doluiſſe? Unde Eſaias ait: *Verè languores noſtros ipſe tulit, & peccata noſtra ipſe portavit.* Nunc ad ipſam vitem [d] animum convertamus, ut per quaſdam ſimilitudines illius, noſtram Vitem Jeſum magis propriè & propiùs contemplemur. Totum corpus ipſius vitis aliis arboribus & arbuſtis deformius invenitur, & quaſi penitùs inutile videtur & abjectum, nec ipſo aſpectu amabile, aut viſui accommodatum. Quid hîc dicemus? Corpus Vitis noſtræ Domini Jeſu ſignificare deberet: niſi quòd plurimùm diſcordare videtur hujus deformitas, & forma illius de quo ſcriptum eſt: *Specioſus formâ præ filiis hominum.* Sunt autem nonnulli, qui hæc verba non ad exteriorem ſed interiorem hominem retorqueant: ideſt, ad animam ſive ad Divinitatem, in quibus nimirùm non ſolùm filios hominum, ſed etiam filios Dei, ideſt ipſos Angelicos Spiritus præcellebat. Tantò enim melior Angelis effectus eſt, quantò differentius præ illis nomen hæreditavit. Ne ergo nos huic ſententiæ contradicere videamur, ad manus auctoritates habemus, licet plurimos ſciamus qui nondum omninò ſpirituales effecti aliud ſentiant, fingentes ſibi quandam ſpiritualem pulchritudinem in Corpore Domini: etſi quando audiant Dominum ipſum deſpicabilem formâ fuiſſe, non patienter ſuſtinent: etſi linguâ taceant, rancore & motu animi contradicunt, non attendentes quod ſcriptum eſt: *Spiritus eſt qui vivificat, caro autem non prodeſt quidquam.* Eſajam quoque non audiunt, vel inviti audiunt dicentem in eum: *Ecce vidimus eum, & non erat illi ſpecies neque decor: aſpectus ejus non erat in eo, & deſideravimus eum deſpectum & noviſſimum virorum, virum dolorum, & ſcientem infirmitatem: & quaſi abſconditus vultus ejus & deſpectus. Unde nec reputavimus eum. Et nos putavimus eum quaſi leproſum & percuſſum à Deo & humiliatum.* Ecce qualis deſcribitur à Propheta. Quid apertius? Et verè talis erat in oculis infidelium, qui tantùm carnem noverunt intueri. Quis itaque infirmatur (e) cum quo non infirmetur? Quis ſcandalizatur, & non uritur? Induit ſe compaſſionis nævum, ut morbum in altero paſſionis levet vel ſanet. Nigreſcit candore zelo, lucro pulchritudinis. Multos candidos facit unius denigratio, non cùm tingitur culpâ, ſed cùm afficitur curâ. Agnoſco pellem Salomonis, imò ipſum in pelle foris nigra Salamonem amplector. Habet & Salamon nigredinem, ſed in pelle. Foris niger, in cute niger, non intùs. Alioquin omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus. Intùs Divinitatis candor, decor virtutum, ſplendor gloriæ, innocentiæ puritas. Sed tetigit hæc deſpicabilior infirmitatis color, & quaſi abſconditus vultus ejus & deſpectus, dum tentatur per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. Agnoſco denigratæ formam naturæ. Agnoſco tunicas illas pelliceas Protoplaſtorum peccantium habitum. Denique ſemetipſum denigravit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.

§. II.

Sed ad paſſionis (f) jam defectus veniamus. Paſſionem autem non illum diem unum appellamus, quo mortuus fuit, ſed totam vitam illius. Tota enim vita Chriſti crux fuit & martyrium. Flevit enim (g) & contriſtatus eſt propter me gaudium Angelorum, Dominus Jeſus. *Qui* (ut ait Apoſtolus) *in diebus carnis ſuæ offerens vota & ſupplicationes ad eum, qui poſſit ſalvum facere eum à morte, cum clamore valido & lachrymis, exauditus eſt pro ſua reverentia.* Jeſus quippe legitur ter fleviſſe (h) in ipſo ortu genus humanum, proceſſu temporis Lazarum, ad ultimum ſuper Hieruſalem futurum caſum. *Primò* quidem plorat Chriſtus (i) ſed non ſicut cæteri, aut certè non quare cæteri ſolent. In alijs ſenſus, in Chriſto prævalebat affectus. Patiuntur illi, non agunt, utpote nec ipſius adhuc uſum voluntatis habentes. Illi ex paſſione lugent, Chriſtus ex compaſſione. Illi jugum grave quod eſt ſuper omnes filios Adæ, Chriſtus filiorum Adæ peccata deplorat: & certè pro quibus nunc lachrymas fundit, poſtea fundet & Sanguinem. Audis cor non carneum (k) ſed lapideum, illum magnum Jeſum & optimum in diebus carnis ſuæ (quam pro me redimendo aſſumpſerat) lachrymis immaduiſſe, & adhuc aridum permanes? O cor durum, audis commoveri pro me ad lachrymas illum, qui in æternum ſtat & non commovebitur, nec adhuc tu ad lachrymas commoveris? Si tu cor ſicut terra ſine aqua exarviſſes, utique vel leviter poſſes emolliri ſolis perfuſum lachrymis lachrymantis Jeſu. Quid eſt (l) cor durum? Ipſum eſt quod nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur. Ingratum ad beneficia eſt, ad conſilia infidum, ad judicia ſævum, inverecundum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad Divina, præteritorum obliviſcens, præſentia negligens, futura non providens. Ipſum eſt, cui præteritorum, præter ſolas injurias, nihil

c *Ibidem n. 21.* d *Ibidem n. 19.*

e *Ser.* [illegible] *Cant. n. 1. & 2.* f *Tract. de vite myſt. cap. 5. n.* [illegible] g *Ibidem cap. 33. n. 137.* h *Lib. ſentent. n. 36. pag. 1003.* i *Ser. 3. in nativ. Dom. n. 2.* k *Tract. de vite myſt. cap. 33. n. 137.* l *Lib.* [illegible] *de conſiderat. ad Eugen. cap. 2. n. 3.*

Digitized by Google

nihil omninò præterit, præſentium nihil perit, futurorum nulla niſi fortè ad vlciſcendum proſpectio ſeu præparatio eſt. Et ut in brevi cuncta horribilis mali mala complectar, ipſum eſt quod nec Deum timet, nec hominem reveretur. O duritiam cordis mei? [m] Utinam Domine, ſicut Verbum caro factum eſt, ita & cor meum carneum fiat. Siquidem & hoc pollicitus es per Prophetam: *Auferam*, inquit, *à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum*. *Secundò* [n] Chriſtus ad tumulum Lazari nec flentes arguit, nec à fletu prohibuit, inſuper & flevit cum flentibus. *Et lachrymatus eſt Jeſus*, inquit Joannes. Fuerunt lachrymæ illæ teſtes profectò naturæ, non indices diffidentiæ. Denique & prodiit mox ad vocem ejus qui erat mortuus, ne continuò putes fidei præjudicium dolentis affectum. Dominus utique Jeſus (o) per compaſſionem flevit ſuper Lazarum. Quid (p) dulcius lachrymis charitatis? Flet quippe charitas, ſed ex amore, non ex mærore. Flet ex deſiderio. Flet cum flentibus. Numquid (q) Paulus Apoſtolus præcipit flere rerum amiſſionem, intermiſſionem voluptatum, filiorum mortes, morborum inſtantiam, gravitatem inopiæ, potentiam fortiorum? Abſit. Plorandi enim ſunt qui taliter plorant. Religioſa enim triſtitia aut alienum luget peccatum, aut proprium. Dico quoque Lazarum [r] quem quatriduanum jam jamquè fætentem à mortuis excitat vox Virtutis, ut videatur ſatis congruè formam gerere pænitentis. Adhuc autem (s) & ad monumentum properat Vita noſtra, ut quatriduanum reducat à monumento: & Lazarum quærit, ut quæratur & inveniatur à Lazaro. In hoc enim eſt charitas, non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quia ipſe prior dilexit nos. Age igitur Domine, quære quem amas, ut & amantem facias & quærentem. Quære ubi poſuerunt eum, jacet enim clauſus, ligatus, oneratus. Jacet in ergaſtulo conſcientiæ, tenetur vinculis diſciplinæ, & tanquam lapide ſuperpoſito premitur & opprimitur onere pænitentiæ: maximè quòd deſit interim fortis ut mors dilectio, & charitas omnia ſuſtinens: & in his omnibus jam fætet Domine, quatriduanus eſt enim. Credo jam multorum ingenia prævolant, ut intelligant quem velim dicere Lazarum. Eum ſine dubio, qui nuper peccato mortuus fodit ſibi parietem, ut videat abominationes multas & malas pravi & inſcrutabilis cordis ſui: & juxta Prophetam Jeremiam, *ingreſſus eſt in petram, abſconditus foſſa humo à facie furoris Domini*. Sed quid eſt (t) Domine jam fætet, quatriduanus eſt enim? Fortè enim fætorem iſtum, & quatuor dies iſtos non continuò quivis intelligat. Ego *primam* arbitror timoris diem, quâ nimirùm irradiante cordibus noſtris peccato morimur, & quodammodò ſepelimur in conſcientiis noſtris. *Secunda* dies agitur in labore certaminis: ſolet nempè inter primordia converſionis acriùs inſurgere tentatio pravæ conſuetudinis, & vix extingui poſſunt jacula ignita diaboli. *Tertia* nihilominùs dies doloris etiam videtur eſſe, dum recogitat quis annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ: & nec tam laborat declinando futura, quàm præterita plangendo deplorat. Miraris quòd hos dixerim dies? Sed ſepulturæ debentur dies nebulæ & caliginis, dies luctus & amaritudinis. Sequitur *quarta* dies pudoris, non diſſimilis tribus, quando jam horribili confuſione operitur anima miſeranda, dum nimis conſiderat quæ & quanta deliquerit, & in oculis cordis tetras verſat imagines peccatorum. Animus hujuſmodi nihil diſſimulat, ſed dijudicat, ſed aggravat, ſed exagerat univerſa: non ſibi parcit durus judex in ſemetipſum. Utilis quidem exacerbatio, & digna miſeratione crudelitas, facilè ſibi Divinam concilians gratiam, dum pro eo mens æmulatur etiam contra ſeipſam. Verumtamen *Lazare veni foras*, ne tanto fætore diutiùs immoreris. Caro putrida putredini proxima eſt: & qui confunditur vehementiùs & tabeſcit, propè eſt ut deſperet. Propterea *Lazare veni foras*. Abyſſus abyſſum invocat: abyſſus luminis & miſericordiæ, abyſſum miſeriæ & tenebrarum. Major illius bonitas, quàm iniquitas tua: & ubi peccatum abundat, ſuperabundare gratiam facit. *Lazare*, inquit, *veni foras*. Acſi manifeſtiùs dicat: Quouſquè conſcientiæ tuæ caligo te detinet? quamdiu in cubiculo tuo gravi corde compungeris? Veni foras, procede, & reſpira in lucem miſerationum mearum. Hoc enim eſt quod in Propheta Eſaja legiſti: *Infrænabo os tuum laude mea, ne pereas*. Evidentiùs quoque Propheta David de ſeipſo: *Ad meipſum*, inquit, *anima mea turbata eſt, propterea ero memor tui*. *Tertiò* [u] Salvator videns civitatem Jeruſalem, & prævidens ruituram, flevit ſuper eam. Dominus utique Jeſus [x] per compaſſionem flevit ſuper Jeruſalem, dicens: *Quia ſi cognoviſſes & tu*. Imitemur ergo eum [y] quem & ſuper Lazarum, & ſuper Civitatem fleviſſe legimus, riſiſſe verò aut jocatum nuſquam. Aquam tibi Salvator apponit [z] plorans ſuper Lazarum, & ſuper per civitatem Jeruſalem. Hanc aquam habes, ſi rigas lachrymis tuis conſcientiæ tuæ ſtratum, & dolore compunctionis præteritorum dilvis maculas peccatorum.

§. III.

Licet autem [a] fleverit Dominus ſuper Jeruſalem, ex hoc jam omninò non flebit: ſicut mortuus eſt, ſed reſurrexit ex mortuis non moritur: ſicut fuit in lectulo, ſed exurgens jam in lectulo non invenitur. Habet tamen etiam nunc ineffabiliter ampliorem affectum & efficaciorem, quàm habeant qui lugent pro delinquentibus, aut pro fratribus ponunt animas. Meritò planxit David [b] ſuper parricida filio, cui perpetuò ſciret obſtructum exitum de ventre mortis mole criminis. Meritò planxit ſuper Saül & ſuper Jonatham, quibus æquè abſorptis ſemel, emerſio jam non ſperabatur. Quanquam de Jonatha poſſit non immeritò hærere ſententia. Benignus quoque Samuël ſuper reprobo rege, & pius David ſuper parricida filio ſatisfecerunt affectioni, & non ad injuriam fidei, non in ſuperni ſuggillationem judicii. Samuël etiam [c] lugebat Saül qui ſe quærebat occidere, & ad ignem charitatis incaleſcente pecto-

m *Ser. 3. in Nat. Dom. n. 2.* n *Ser. 26. in Cant. n. 6.* n *Lib. de mod. ben. viven. cap. 10. n. 30.* p *Ser. 5?. in Cant. n. 11.* q *Ser. de S. Maria Magd. n. 2.* r *Ser. 2. in Aſſumpt. B. M. n. 7.* s *Ser. 4. in Aſſumpt. B. M. n. 2.* t *Ibidem n. 3.*

u *Ser. 36. in Cant. in 16.* x *lib. de mod. ben. viven. cap. 10. num. 30.* y *Ser. 4. de Advent. Dom. n. 7.* z *Ser. de S. Clem. n. 6.* a *Ser. 34. diver. n. 6.* b *Ser. 26. in Cant. n. 16.* c *Ser. 12. in Cant. n. 3.*

Digitized by Google

pectore liqueſactus intùs pietatis adeps foras emanabat per oculos. Joſeph quoque poſtquam univerſam Ægyptum poſt ſe fecit currere in odore unguentorum ſuorum, etiam ſuis venditoribus eandem demùm fragrantiam propinavit. Equidem increpatoria verba vultu proferebat irato, ſed erumpebant lachrymæ de pinguedine cordis, non iræ indices, ſed gratiæ proditrices. Quid David manſuetius (d) qui illius mortem lugebat, qui ſuam ſemper ſitierat? Quid benignius, quàm ut ejus moleſtè ferret deceſſum, cui ſuccedebat in regnum? Sed & de morte parricidæ filii, quàm difficile conſolationem admiſit? Magnam profectò optimæ unctionis copiam præferebat talis affectio, ideo & ſecurus orabat dicens: *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus*. Vera miſericordia non judicat, (e) ſed afficit: non nititur diſcuſſione, occaſione contenta. Non enim expectatur ratio, ubi affectio trahit. Lugebat Samuël Saül, miſerans non deliberans. Fundebat lachrymas David filio perricidæ, & ſi non profuturans, pias tamen. Adhuc (f) Samuëlem recolo, qui non ſemel, ſed omnibus diebus vitæ ſuæ lugebat ſuper Saül, cùm ſciret illum longiùs ab oculis Divinitatis elongatum: non ceſſabat tamen compaſſio quæ condolentis animum irrepſerat, fundens lachrymas, etſi non profuturas, pias tamen. David parricidam filium continua deploratione plorabat, plorans in eo non carnis neceſſitatem, ſed fidei deſtructionem. Cerne quomodò Joſeph totus hoc melle illitus erat. Veniunt fratres non jam ante fratrem, ſed ante Dominum aſſiſtentes, conſcii prodinis, homicidii rei, fratricidii ſucceſſores. Videt eos Joſeph, & omnium injuriarum immemor, dulciſſimis fletibus inundatur, & pietatis adeps qui intùs latitat, foras per oculos emanat. Fugit odium, neſcit iram, tempus iracundiæ non reſervat: reddens bonum pro malo, pro crudelitate dulcedinem lachrymarum. Penè quin oblitus ſim Moyſen adeo ſacri liquoris huius rore perfuſum, ut totus ex eo ſuperfundatur & profluat. Peccat Iſraël, & Moyſes peccantem reconciliare nititur Creatori, ſed diſſimulat Dñus exaudire rogantem. Promittit plurima Moyſi Creator omnium, & ulciſciendi licentiam quærit à Moyſe, qui Moyſen fecit: *Dimitte me* (inquit) *ut iraſcatur furor meus contra eos, & faciam te in gentem magnam*. Reſpondit Moyſes: *Si dimittis, dimitte: alioquin dele me de libro quem ſcripſiſti*. O ſtupenda profectò dulcedo! Et principatum reſpuit gentis alienæ, & de libro viventium deleri deſiderat, niſi peccantibus dimittatur offenſa. Et quia tibi, ô homo (g) Chriſtus tentatus eſt, non ſibi: propter te omnes paſſiones ſuas, quas oportuit & decuit, accepit: ut omnis ſua actio eſſet tua lectio, & omnis ſua vita eſſet tua doctrina. Proinde accipe (h) triplicem aquam, quam tibi Salvator apponit: nimirum ut primò lugeas (i) propter peccata tua: deinde propter miſerias hujus mundi, atque compaſſionem proximi: ad poſtremum verò propter dilectionem Dei ac cæleſtis præmii. Deprecare Deum cum omni devotione, ut det tibi veram mentis compunctionem, & cordis contrictionem. Compunctio Unigenitum Chriſtum Dei filium facit habere in ſe, ſicut Dominus ipſe ait: *Ego & Pater veniemus, apud eum qui me diligit manſionem faciemus*. Ubi lachrymæ abundant, ibi graves cogitationes non appropinquant: etſi aliquando appropinquant, ibi radices non habent. Lachrymæ apud Deum ſemper nobis dant fiduciam magnam. Denique (*k*) Angeli gaudent in converſione & pænitentia peccatorum, ſalutem hominum ſitientes. Lachrymæ pænitentium vinum eſt Angelorum, quòd in illis vitæ ador & ſapor gratiæ ſit, indulgentiæ guſtus, reconciliationis jucunditas, ſanitas redeuntis innocentiæ, ſerenatæ ſuavitas conſcientiæ. Audi quoque (l) exempla Sanctorum, qui per compunctionem & lachrymas apud Deum obtinuerunt veniam peccatorum ſuorum. Anna mater Samuëlis per compunctionem & lachrymas meruit habere filium, inſuper obtinuit apud Deum prophetiæ donum. David per compunctionem & lachrymas obtinuit veniam perpetrati homicidii atque adulterii. Sic enim audivit per Prophetam: *Non morieris, quia Dominus tranſtulit peccatum tuum*. Tobias per compunctionem & lachrymas meruit accipere curationem cæcitatis, & conſolationem paupertatis. Sic enim dixit ei Raphaël Angelus: *Gaudium tibi ſemper ſit*. Et adjecit: *Forti animo eſto, in proximo eſt ut à Deo cureris*. Etiam Maria Magdalena per compunctionem & lachrymas meruit à Domino audire: *Remittuntur tibi peccata tua*. Ideo autem exempla Sanctorum propoſui tibi, ut lachrymæ per compunctionem ſuaves ſint tibi. Bona compunctio (m) theſaurus eſt deſiderabilis, & inenarrabile gaudium in mente hominis. Anima quæ in oratione habet compunctionem, proficit ad ſalutem. Vir fortis non eſt minùs laudabilis in luctu, quàm in bello. Quia ergo poſt Baptiſmum inquinavimus vitam, baptizemus lachrymis conſcientiam noſtram. Ubi lachrymæ fuerint, ibi accenditur ſpiritualis ignis, qui illuminat ſecreta mentis. Lachrymæ pænitentiam pro Baptiſmate reputantur apud Deum. Compunctio cordis, ſanitas eſt animæ. Compunctio mentis, illuminatio eſt animæ: quia tunc anima illuminatur, quando ad lachrymas compungitur. Compunctio lachrymarum, remiſſio eſt peccatorum: quia tunc peccata dimittuntur, quando cum lachrymis in memoriam reducuntur. Compunctio Spiritum Sanctum reducit ad ſe: quia cùm à Spiritu Sancto mens viſitatur, ſtatim homo peccata ſua deplorat. Sed ô Domine (n) quomodò comperiemus quando hæc facis, & quod ſignum adventus tui? Numquid hujus conſolationis & lætitiæ teſtes & nuncii ſunt ſuſpiria & lachrymæ? Si ita eſt, nova eſt antiphraſis iſta, & ſignificatio inuſitata. Quæ enim conventio conſolationis ad ſuſpiria, lætitiæ ad lachrymas? Si tamen iſtæ dicendæ ſunt lachrymæ, & non potiùs roris interioris deſuper infuſi ſuperfluens abundantia, & ad interioris ablutionis indicium exterioris hominis purgamentum: ut ſicut in Baptiſmo puerorum per exteriorem ablutionem ſignificatur, & figuratur interior animæ ablutio: ita hîc è contra exteriorem ablutionem interior præcedat purgatio. O felices lachrymæ, per quas macu-

d *Ibid.n.5.* e *Epiſt.12.n.1.* f *Ser. de S.M.Magd.n.10.* g *Tract.3.de præcip.myſt.cap.6.n.12.* h *Ser.de S.Clem.n.6.* i *Lib.de modo bene vivent.cap.10.n.30.*

k *Ser.30.in Cant.n.3.* l *Lib. de modo bene viven. cap.10.num.28.* m *Ibidem n.29.* n *Tract.de modo orandi cap.6 tom.5.pag.177.*

Digitized by Google

maculæ interiores purgantur: per quas peccatorum incendia extinguuntur! Beati qui legetis, quia ridebitis. In his lachrymis agnoſce ô anima Sponſum tuum: ampleƈtere deſideratum. Nunc torrente te voluptatis inebria: fuge ab ubere conſolationis ejus lac & mel. Hæc ſunt miranda munuſcula & ſolatia, quæ dedit tibi Sponſus tuus: gemtus ſcilicet & lachrymæ. Adducit tibi potum in his lachrymis in menſura. Hæ lachrymæ ſint tibi panes die ac nocte, panes utique confirmantes cor hominis, & dulciores ſuper mel & fauum. O Domine Jeſu! ſi adeo ſunt dulces iſtæ lachrymæ, quæ ex memoria & deſiderio tui excitantur, quàm dulce erit guaudium, quod ex manifeſta tui viſione capietur! Si adeo dulce eſt flere pro te, quàm dulce erit gaudere de te! Sed quid hujuſmodi ſecreta colloquia proferimus in publicum? Cur ineffabiles & inenarrabiles affectus verbis communibus conamur exprimere? Inexperti talia non intelligunt, niſi ea expreſſiùs legant in libro experentiæ, quos ipſa docet unctio. Aliter autem litera exterior non prodeſt quidquam legenti. Modicum ſapida eſt lectio exterioris literæ, niſi gloſſa & interiorem ſenſum ſumat ex corde.

CAPUT X.

De inſidiis & conviciis, quæ Chriſtus pertulit in colloquendo ab ingratis Judæis.

Amici mei, & proximi mei adversùm me appropinquaverunt, & ſteterunt: & qui inquirebant mala mihi, locuti ſunt vanitates: & dolos tota die meditabantur. *Pſal.* 37.

1. *Chriſtus paſſus eſt inſidias & dolos à Judæis ingratis, dum mulierem in adulterio deprehenſam accuſabant.* 2. *Dum tentabant Jeſum ſuper cenſu reddendo Cæſari.* 3. *Monemur ad imitandum patientiam & tolerantiam Chriſti, qui innumera opprobria & calumnias ſuſtinuit pro ſalute noſtra.*

§. I.

PAſſionem Chriſti (a) non illum diem unum appellamus, quo mortuus fuit, ſed totam vitam illius. Tota enim vita Chriſti crux fuit & martyrium. Breviter ergo dicamus, ſed meditando longiùs immoremur. Tibi enim ô homo (b) tentatus eſt, non ſibi: propter te opprobriis & contumeliis ſaturatus eſt: & propter te omnes paſſiones tuas, quas oportuit & decuit, accepit. Ille (c) cui famulatur omnis gloria cælorum, imò ipſe qui ſolus vera gloria eſt, quaſi abiicit gloriam. Servili circumdatus indumento ſuſtinet ignominias, confuſionibus operitur, ut te à confuſionibus redimeret, & ad gloriam priſtinam reuocaret. Ille cujus potenti nutui omnia inferna, terreſtria, & ſupercæleſtia ſunt ſubjecta, ſic fit abjectus, ut reputaretur omnium virorum noviſſimus. Ipſe qui natus eſt ex Virgine (d) imò factus ex muliere, ſed benedicta in mulieribus, & nihilominus multis repletus eſt miſeriis, appetitus inſidiis, interogatus contumeliis, pulſatus injuriis, vexatus ſuppliciis, conviciis laceſſitus. Judæi enim (e) non immemores odii quo oderant Patrem, exercebant illud in Filium. Unde & ipſe ait: *Quia oderunt me, & Patrem meum*. Nec ſolùm ingrati (f) gratuitis beneficiis Chriſti extiterunt, ſed contumeliis affecerunt eum, & fecerunt ei quæcunque voluerunt. Chriſto enim faciente opera Dei, quæ nemo alius fecit, quid dixerunt? *Non eſt hic homo à Deo, in principe dæmoniorum eiicit dæmonia, dæmonium habet, ſeducit turbas, vorax eſt, potator vini, & amicus publicanorum & peccatorum.* Denique quid fecerunt impii (g) quibus gravis erat etiam ad videndum? *Hic eſt*, inquiunt, *hæres: venite, occidamus eum.* Ut quid vos Judæi (h) ut quid ſuſpicamini montes coagulatos, montem in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo? *In Belzebub*, inquiunt, *principe dæmoniorum eiicit dæmonia.* Execranda ſuſpicio, & blaſphemia reprehenſibilis. Princeps eſt Chriſtus, & magnus Princeps, cujus ne ipſi quidem dæmones poſſunt effugere principatum. At illorum regnum in ſeipſis diviſum deſolabitur. Chriſti autem regnum integrum atque perfectum eſt, & regni ejus non erit finis. Diſtat ergo inter Principem, & principes, nec ulla comparatio inter Montem coagulatum et pinguem, & montes tantùm coagulatos. Veſter iſte Belzebub eſt mons coagulatus, ſed non pinguis, magis autem ſterilitate perpetua maledictus. Mons, quia elatus eſt: coagulatus, quia ſquama ſquamæ conjungitur, & coagulatum eſt ſicut lac cor eorum. Chriſtus Dominus mons eſt, mons coagulatus, & mons pinguis. Mons eſt ſublimitate, coagulatus multorum congerie, pinguis charitate. Ipſe diſcurrens per civitates & caſtella (i) prædicans & annuncians regnum Dei, elementis & dæmonibus imperabat, infirmos ſanabat, & mortuos ſuſcitabat. Et cum talia faceret, ſuſtinebat inſidias, ſuſtinebat calumnias, ſuſtinebat blaſphemias, quas principes Sacerdotii, Scribæ & Phariſæi, & omnis populus contra ejus innocentiam invehebant: ſed cùm eorum perfida & perverſa nequitia unici Filii Dei bonitatem ſuperexcellentem ſuſtinere non poſſet, ipſum auferere de terra nefariè cogitarunt. Circumfoditur Vitis Chriſtus. (k) Foſſio hæc inſidiantium fraus intelligitur. Quaſi enim foveam fodit, qui dolo machinatur aliquem decipere. Unde Dominus conquerens dicit: *Foderunt ante faciam meam foveam.* Non enim poterat illi aliquis dolus abſcondi, qui oculatus eſt antè & retrò, & qui præterita & futura tanquam præſentia intuetur. Omnia enim nuda & aperta ſunt oculis ejus. Oſtendamus autem per exemplum aliquam fraudem iſtarum foſſionum. *Adducunt*, (inquit Evangelium) *Domino Jeſu mulierem adulteram, dicentes quòd Moyſes in lege præcepit hujuſmodi lapidare: Tu autem quid dicis?* Vide foveam, quâ beatam Vitem noſtram circumfoderunt illi peſſimi agricolæ, non ut facerent eam germinare, ſed magis areſcere. Verumtamen in contrarium ceſſit eorum intentio, & circumfoſſa vitis magis fertilis facta eſt, & humorem miſericordiæ diſtillans. Foveas verò videamus.

K Dixe-

a *Tract. de vite myſt. cap. 5. n. 22.* b *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. n. 12.* c *Tract. de vite myſt. cap. 2. n. 3.* d *Ser. infer. 4. hebd. ſan. n. 6.* e *Ser. 2. in Circum. Dom. n. 4.* f *Ser. de Paſſ. Dom. n. 6.* g *Ser. 3. in Circumciſ. Dom. n. 4.* h *Ser. 33. int. diu. n. 7. & 8.* i *Ser. de lament. Virg. Mariæ n. 15. tom. 6. pag. 1064.*

Digitized by Google

Dixerunt apud ſe: Si ſecundùm legem dixerit mulierem lapidandam, foveam incidet crudelitatis, qui de ſe dicit: *Mitis ſum, & humilis corde*. Et iterum: *Miſericordiam volo, & non ſacrificium*. Si verò dixerit abſolveudam, foveam prævaricationis non evadet, & jure condemnabitur ut legis tranſgreſſor. Sic captant in animam Juſti, & obſervant peccatores Juſtum, & ſtrident: neſcientes quòd fruſtra jacitur rete ante oculos pennatorum, & quòd qui fodit foveam, incidit in eam. *In lege* (l) *Moyſes mandavit hujuſmodi lapidare*, ajunt de peccatrice peccatores, de adultera Phariſæi. Sed ad duritiam lapidei cordis veſtri ille locutus eſt. *Ieſus autem inclinavit ſe*. Domine inclina cælos tuos & deſcende. Inclinans ſe & ad miſericordiam flexus (neque enim Judaici cordis erat) *digito ſcribebat*, non jam in lapide, *ſed in terra*. Neque hoc tantùm ſemel, ſed hîc quoque duplex Scriptura, ſicut apud Moyſen tabulæ duæ. Et fortè veritatem & gratiam ſcribens, & iterum ſcribens terræ impreſſiſſe videtur, ſecundùm quod Joannes Apoſtolus ait: *Lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*. Conſidera denique an videri poſſit de tabula veritatis legiſſe, unde refelleret Phariſæos: *Qui ſine peccato eſt veſtrûm, primus in eam lapidem mittat*. Quaſi dicat: (m) Legi meæ non contradico, pietatem meam non deſero. Iſta quidem mulier meruit lapidari, ſed non lapidabitur, quia qui lapidem juſtè poſſit in eam mittere non habetur. Quàm leviter tranſilivit has foveas noſter Jeſus, ipſoſquè foſſores dejecit in illas. Ait enim: *Qui ſine peccato eſt veſtrûm, primus mittat in eam lapidem*. Verbum quidem abbreviatum (n) ſed vivum & efficax, & ancipiti gladio penetrabilius. Quàm graviter enim ad verbum hoc ſaxea corda transfoſſa, quàm vehementer hoc uno lapillo contritæ ſint lapideæ frontes, rubor ipſe confuſionis & claudeſtinus probavit abceſſus. Meruit quidem adultera lapidari, ſed is punire geſtiat, qui dignus non eſt etiam ipſe puniri. Is præſumat à peccatrice exigere ultionem, qui eandem excipere non meretur. Alioquin ipſe ſibi vicinior, à ſe incipiat, in ſe priùs ſententiam ferat, exerceatquè vindictam. Hæc Veritas. Cæterùm (o) adhuc minus eſt. Etſi accuſatores refellit hæc Veritas, ſed ream necdum abſolvit: ſcribat iterum, ſcribat gratiam, legat & audiamus. *Nemo te condemnavit mulier? Nemo Domine. Nec ego te condemnabo: uade, & ampliùs noli peccare*. O vox miſericordiæ! ô auditus letitiæ ſalutaris! Auditam fac mihi manè miſericordiam tuam, quia in te ſperavi Domine. Sola nimirum ſpes apud te miſerationis obtinet locum: nec oleum miſericordiæ niſi in vaſe fiduciæ ponis. Hæc eſt vera hominis fiducia à ſe deficientis & innitentis Domino ſuo. Hæc eſt, inquam, vera fiducia, cui miſericordia non denegatur, Propheta atteſtante: *Quoniam beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia ejus*. Nec parva itaque ſuppetit in nobis, in nobis quidem timoris, in ipſo autem cauſa fiduciæ. Suavis & mitis eſt & copioſæ miſericordiæ, præſtabilis ſuper malitia, multus ad ignoſcendum. Credamus ſanè vel inimicis, qui in eo nihil aliud unde occaſionem ſtruendæ calumniæ caperent, invenerunt. Compatietur (ajunt) peccatrici, nec ſibi oblatam ullatenùs occidi patietur. Tenebitur itaque manifeſtus adverſarius legis, cùm abſolverit lege damnatam. In veſtrum, ô Phariſæi, caput tota veſtræ malignitatis adinuentio retorquetur. Diffiditis cauſæ, qui judicium ſubterfugitis. Nam illa quidem ſine injuria legis abſolvitur, quæ ſine accuſatore relinquitur.

§. II.

Viſne adhuc (p) aliquas foveas videre? *Licet* (inquiunt Judæi) *cenſum dare Cæſari, an non?* Dixerunt enim apud ſe: Si dixerit, *licet*, tenebitur reus tanquam libertatis noſtræ deſtructor. Solutio enim cenſus, ſervitii ſignum eſt. Si dixerit, *non licet*, reus erit læſæ Majeſtatis. O ſtultos! Solet ſtultus alios ſecundùm ſe æſtimare, & quod ipſe ignorat, ſapientes quoque credit ſimiliter ignorare. Sed quid ait Sapientia? Libertati non derogo, majeſtatem non offendo, foveas veſtras non incido. *Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo*. Non enim offenditur Deus juſtus, qui vult unicuique reddi quod ſuum eſt, ſi reddatis Cæſari quod Cæſaris eſt. Non offenditur Cæſar, ſi Deo reddideritis quæ creavit juſtè, quod juſtum eſt faciatis. Reddite ergo Cæſari denarium, Cæſaris habentem imaginem. Reddite Deo animam, quam ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creavit: & ecce juſti fueritis. Chriſtus juſſit, (q) & geſſit. *Reddite*, ait, *quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo*. Quod ore locutus eſt, mox opere complere curavit. Conditor Cæſaris, Cæſari non cũctatus eſt reddere cenſum. Exẽplum enim dedit vobis, ut & vos ita faciatis. Longum eſſet nimis omnes foveas (r) quas veræ Viti noſtræ (*Chriſto*) maligni Judæi foderunt, ediſſere: quia omnia illius & verba & facta calumniari nitebantur. At ſi jucundum ducis (s) inſidias Scribarum & Phariſæorum toties deprehenſas, callidas eorum objectiones reſponſionum Chriſti prudentiâ confutatas oculata mente perſpicere, Sapientiæ ejus lucem clariùs emicare perſenties. Triginta & tribus annis ſuper terram viſus (t) & cum hominibus converſatus, etiam habuit in factis calumniatores, in dictis inſultatores, non habens ubi caput ſuum reclinaret. Quare hoc? Quia Verbum à ſua ſubtilitate deſcenderat, & groſſius acceperat indumentum. Nam caro factum fuerat, & ideo groſſiori & moroſiori opere utebatur. Hoc autem Verbum quia carnem puriſſimam & animam ſanctiſſimam unierat ſibi, liberè moderabatur actiones corporis ſui: tum quia Sapientia & Juſtitia erat: tum quia nullam habebat prorsùs legem in membris ſuis, repugnantem legi mentis ſuæ. Sed dicit aliquis: (u) Non valuit opus ſuum reparare Creator abſque iſta difficultate? valuit, ſed malvit cum injuria ſui, ne peſſimum atque odioſiſſimum vitium ingratitudinis occaſionem ultrà reperiret in homine. Sanè multum fatigationis aſſumpſit, quo multæ dilectionis hominem debitorem teneret, commoneretquè gratiarum actionis difficultas redemptionis, quem minùs eſſe devotum fece-

l *Ser. 3. in Annunt. B. M. n. 2.* m *Tract. de vite myſt. cap. 8. num. 5.* n *Ser. 3. in Annunt. B. M. n. 2.* o *Ibid. n. 3.*

p *Tract. de vite myſt. cap. 3. n. 6.* q *Tract. de mor. & off. Epiſ. cap. 8. n. 30.* r *Tract. de vite myſt. cap. 3. n. 6.* s *Ser. de Ieſu puer. duo. en. n. 26. tom. 6. pag. 644.* t *Ser. in fer. 4. hebd. ſanct. n. 13.* u *Ser. 11. in Cant. n. 7.*

Digitized by Google

fecerat conditionis facilitas. Quid enim dicebat homo creatus & ingratus? Gratis quidem conditus ſum, ſed nullo Auctoris gravamine vel labore. Siquidem dixit, & factus ſum: quemadmodùm & univerſa. Quid magnum eſt, quamlibet magna in verbi facilitate donaveris? Sic beneficium creationis attenuans humana impietas, ingratitudinis materiam inde ſumebat, unde amoris cauſam habere debuerat, idquè ad excuſandas excuſationes in peccatis. Sed [x] obſtructum eſt os loquentium iniqua. Luce clariùs patet, quantum pro te, ô homo, diſpendium fecit: de Domino ſeruus, de divite pauper, caro de Verbo, de Dei Filio filius hominis fieri non deſpexit. Meritò jam te etſi de nihilo factum, non tamen de nihilo redemptum. Sex diebus condidit omnia, & te inter omnia. At verò per totos triginta tres annos operatus eſt ſalutem tuam in medio terræ. O quantum laboravit ſuſtinens carnis neceſſitates, hoſtis tentationes. Tibi enim, ô homo (y) tentatus eſt, non ſibi: propter te opprobriis & contumeliis ſaturatus eſt: & propter te omnes paſſiones ſuas, quas oportuit & decuit, ſuſcepit. Nihil tuorum defectuum præter peccatum à ſe excluſit ut omnis ſua actio eſſet tua lectio, & omnis ſua vita eſſet tua doctrina. Quid fles (z) quid ſuſpiras ô homo, dum ſuſtines verborum injurias? Non audis quanta adversùs Dominum Deum tuum ceciderunt opprobria propter te? Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt, quantò magis domeſticos ejus? Sed hæc quidem & ſimilia blaſphemantes, & aliquoties ipſum lapidibus impetentes, Jeſus bonus patienter ſuſtinuit, & factus eſt coram eis ſicut homo non audiens, & in ore non habens redargutiones. Quod cùm ita ſit (a) pulchrè ſponſa Eccleſia convertit ſibi ad gloriam, quod ei pro opprobrio ab æmulis intorquetur, non modò formoſam, ſed & nigram eſſe ſe glorians. Non enim erubeſcit nigredinem, quam novit præceſſiſſe & in Sponſo Jeſu: cui ſimilari quantæ etiam gloriæ eſt? Nil ſibi glorioſius proinde putat, quàm Chriſti portare opprobrium. Undè vox illa prorsùs exultationis & ſalutis: *Abſit mihi gloriari, niſi in cruce Domini mei Jeſu Chriſti.* Libens & ego excipio in me (b) detrahentium linguas maledicas, & venenata ſpicula blaſphemorum, ut non ad ipſum perveniant. Non recuſo inglorius fieri, ut non irruatur in Dei gloriam. Quis mihi det gloriari in voce illa: *Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium, operuit confuſio faciem meam?* Gloria mihi eſt, conſortem fieri Chriſti, cujus illa vox eſt: *Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me.* Grata ignominia crucis ei, (c) qui Crucifixo ingratus non eſt. Nigredo eſt, ſed forma & ſimilitudo Domini. Vade ad ſanctum Eſaiam, & deſcribet tibi qualem in ſpiritu illum viderit. Quem namque alium dicit *Virum doloris, & ſcientem infirmitatem*, & quia *non erat ei ſpecies neque decor?* Ecce unde niger? Junge & illud Sancti David: *Specioſus forma præ filiis hominum*, & habes totum in ſponſo Jeſu, quod ſponſa de ſe hoc in loco teſtata eſt. Num tibi (d) rectè & ipſe videtur, ſecundùm ea quæ dicta ſunt, æmulis poſſe reſpondere Judæis: Niger ſum, ſed formoſus, filii Jeruſalem? Niger planè, cui non erat ſpecies neque decor. Niger, quia vermis & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis. Denique ſeipſum fecit peccatum, & nigrum dicere verear? Facta eſt igitur (e) res mira & obſtupenda. Infirmata eſt Virtus ſumma, & (ut ita dicam ſi dici liceat, quod tamen reverenter dico) quaſi infatuata eſt Sapientia. Veruntamen hæc virtus abſcondenda erat, & in humilitate perficienda, ut omnium implerentur oracula Prophetarum.

§. III.

Porrò (f) Salvator noſter pati voluit, ut compati ſciret: miſeri fieri, ut miſereri diſceret: ut quomodò de ipſo ſcriptum eſt: *Didicit ex his quæ paſſus eſt obedientiam*: ita & miſericordiam diſceret. Non quod ante miſereri neſciret, cujus miſericordia ab æterno, & uſque in æternum: ſed quod naturâ ſciebat ab æterno, temporali didicit experimento. Sed fortè durum tibi videtur, (g) quòd dixi Dei Sapientiam Chriſtum didiciſſe miſericordiam, quaſi is per quem omnia facta ſunt, aliquid aliquando ignoraſſet ex iis quæ ſunt, maximè cùm illud quod ex Epiſtola ad Hebræos ad id comprobandum commemoravi, alio ſenſu (qui non adeo videatur abſurdus) poſſit intelligi: ut hoc quod dictum eſt, *didicit*, non ad ipſum Caput referatur in ſui perſona, ſed ad corpus ejus, quod eſt Eccleſia: ut ſit ita ſenſus. *Et didicit ex iis quæ paſſus eſt obedientiam*: hoc eſt, obedientiam didicit in ſuo corpore ex iis, quæ paſſus eſt in Capite. Nam illa mors, illa crux, opprobria, ſputa, flagella (quæ omnia Caput noſtrum pertranſivit) quid aliud corpori ejus, id eſt, nobis, quàm præclara obedientiæ documenta fuerunt? *Chriſtus enim* (ait Apoſtolus) *factus eſt obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis.* Qua neceſſitate? Reſpondeat Apoſtolus Petrus: *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini*, inquit, *veſtigia ejus*: id eſt, ut imitemini obedientiam ejus. Paſſionem autem (h) non illum diem appellamus, quo mortuus fuit, ſed totam vitam illius. Tota enim vita Chriſti crux fuit & martyrium. Ex his ergo quæ paſſus eſt, (i) diſcimus quanta nos qui puri homines ſumus, oporteat pro obedientia perpeti: pro qua is qui & Deus erat non dubitaverit etiam mori. Et hoc modo, inquis, non inconveniens erit, ſi dicatur Chriſtus vel obedientiam, vel miſericordiam, ſeu aliquid aliud in ſuo corpore didiciſſe, dum tamen ſibi in ſua perſona nil quod ſe ante latuerit, credatur ex tempore potuiſſe accedere. Sicquè ipſe ſit qui miſereri doceat aut obedire; ipſe qui diſcat quia caput & corpus unus eſt Chriſtus. Non nego hunc intellectum (k) quin rectus ſit. Sed ex alio loco ipſius Epiſtolæ, ſuperior interpretatio videtur approbari, ubi dicitur: *Nuſquam enim Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit: unde debuit per omnia fratribus ſimilari, ut miſericors fieret.* Puto quòd hæc verba ſic ad Caput referenda ſunt, ut corpori penitùs aptari non poſſint. De Verbo utique Dei dictum eſt, *quòd non Angelos apprehendit*, hoc eſt non in unam ſibi perſonam aſſumpſit,

x *Ibidem n. 8.* y *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. n. 12.* z *Ser. de Paſſ. Dom. n. 6.* a *Ser. 25. in Cant. n. 8.* b *Lib. 2. de conſid. cap. 1. n. 4.* c *Ser. 25. in Cant. n. 8.* d *Ibidem n. 9.*

e *Ser. 57. int. diu. n. 1. & 2.* f *tract. de grad. humil. cap. 3. n. 6.* g *Ibidem n. 7.* h *Tractat. de Vite myſt. cap. 5. n. 22.* i *Tract. de grad. humil. cap. 3. n. 7.* k *Ibidem n. 8.*

Digitized by Google

ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Neque enim legitur, Verbum Angelus factum eſt, ſed Verbum caro factum eſt, & caro de carne Abrahæ, juxta promiſſionem, quæ illi primùm facta eſt unde, id eſt ex qua ſeminis aſſumptione, debuit per omnia fratribus ſimilari: id eſt, oportuit ac neceſſe fuit, ut ſimilis nobis poſſibilis, noſtrarum omnia (excepto peccato) genera miſeriarum percurreret. Si quæris qua neceſſitate? *Ut miſericors* (inquit Paulus) *fieret*. Et hoc, ais, cur non rectè ad corpus referri poteſt? Sed audi quod paulò poſt ſequitur: *In eo enim in quo paſſus eſt ipſe & tentatus, potens eſt & eis qui tentantur auxiliari*. In quibus verbis quid melius intelligi poſſit, non video: niſi quòd ideo pati ac tentari, omnibuſquè abſque peccato humanis voluit communicare miſeriis (quod eſt per omnia fratribus ſimiliari) ut ſimiliter paſſis ac tentatis miſereri ac compati ipſo diſceret experimento. Quo quidem experimento [l] non dico ut ſapientior efficeretur, ſed ut propinquior videretur: quatenùs infirmi filii Adam, quos ſuos fieri & appellari fratres non dedignatus eſt, ſuas illi infirmitates committere non dubitarent, qui ſanare illas & poſſet ut Deus, & vellet ut proximus, & cognoſceret ut eadem paſſus. Unde Eſaias *virum* eum appellat *dolorum*, & *ſcientem infirmitatem*. Et Apoſtolus: *Non enim habemus* (inquit) *Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris*. Unde autem poſſit indicans adjungit: *Tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato*. Beatus quippè Deus, beatus Dei Filius in ea forma, quâ non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Patri, proculdubio impaſſibilis: priuſquàm ſe exinaniſſet formam ſervi accipiens, ſicut miſeriam & ſubjectionem expertus non erat, ſic miſericordiam vel obedientiam non noverat experimento. Sciebat quidem per naturam, non autem ſciebat per experientiam. At ubi minoratus eſt non ſolùm à ſeipſo, ſed etiam paulominùs ab Angelis (qui & ipſi impaſſibiles ſunt per gratiam, non per naturam) uſque ad illam formam in qua pati & ſubiici poſſet, quod utique (ſicut dictum eſt) in ſua non poſſet, & in paſſione expertus eſt miſericordiam, & in ſubjectione obedientiam. Per quam tamen experientiam non illi (ut dixi) ſcientia, ſed nobis fiducia crevit, dum ex hoc miſero genere cognitionis, is à quo longè erraveramus, factus eſt propior nobis. Quando enim illi appropinquare auderemus in ſua impaſibilitate manenti? Nunc autem Apoſtolo ſuadente, monemur, cum fiducia adire thronum gratiæ ipſius, quem nimirum (ſicut alibi ſcriptum eſt) languores noſtros tuliſſe, & dolores noſtros portaſſe cognoſcimus: & in eo quod paſſus eſt ipſe, nobis compati poſſe non dubitamus. Omnia ergo [m] quæcunque paſſus eſt Dominus Jeſus in diebus carnis ſuæ, ad ruborem utique paſſionis pertinent roſæ paſſionis, quamvis effuſionibus crebris ſacratiſſimi ſanguinis ipſius ſpecialiter non fuerit rubricata. Unde Sponſa ait: (n) *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur*. Hoc eſt: Sufficit mihi, nolo jam ſcire niſi Jeſum, & hunc crucifixum. *Faſciculus myrrhæ* [o] *dilectus meus mihi*, ſcilicet Chriſtus ſecundùm carnem. Benè faſciculus [p] quia paruulus natus eſt nobis. Faſciculus myrræ [q] Chriſtus in paſſione. Faſciculus myrrhæ, grando & tonitrua Judaicæ tempeſtatis. Faſciculus myrrhæ, multitudo afflictionum. Propterea quoque non faſcem [r] ſed faſciculum dilectum dicit ſponſa, quòd leve præ amore ipſius ducat, quidquid laboris immineat & doloris. Quia verò inter adverſa & proſpera verſans, novit utrobique pericula non deeſſe, medium hujuſmodi vberum ſuorum vult habere dilectum, cujus adversùs utraque continua protectione munitam nec læta extollant, nec triſtia deiiciant. Tu quoque ſi ſapis, imitaberis Sponſæ prudentiam, atque hunc myrrhæ tam charum faſciculum de principali tui pectoris nec ad horam patieris auelli: amara illa omnia quæ pro te pertulit, ſemper in memoria retinens, & aſſidua meditatione revoluens, quo poſſis dicere & tu: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur*. Et ego, Fratres [s] ab ineunte mea converſione, pro acervo meritorum quæ mihi deeſſe ſciebam, hunc mihi faſciculum colligare, & inter ubera mea collocare curavi, collectum ex omnibus anxietatibus & amaritudinibus Domini mei. Primùm videlicet infantilium illarum neceſſitatum, deinde laborum quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, vigiliarum in orando, tentationum in jejunando, lachrymarum in compatiendo, inſidiarum in colloquendo, horumquè ſimilium, quæ in ſalutem noſtri generis ſylva Euangelica copioſiſſimè noſcitur protuliſſe. Hunc & vos, dilectiſſimi, tam dilectum faſciculum colligite vobis, hunc medullis inſerite cordis, hoc munite aditum pectoris, ut & vobis inter ubera commoretur. Habete illum ſemper non retrò in humeris, ſed antè præ oculis: ne portantes & non odorantes, & onus premat, & odor non erigat. Hæc meditamini [t] in his verſamini. Talibus odoramentis refovete viſcera veſtra, quæ diu torſit odor moleſtior peccatorum: ut abundetis his unguentis non minùs ſuavibus, quàm ſalutaribus. Gaudet Sponſus cæleſtis talibus odoramentis, [u] & cordis thalamum frequenter libenterquè ingreditur, quòd iſtiuſmodi refertum fructibus floribuſquè reſperſum invenerit. Ubi ſuæ videlicet Paſſionis gratiam ſedula inſpicit cogitatione verſari, ibi profectò adeſt ſedulus, adeſt libens. O ſancta anima [x] reverentiam habe, quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus, & fortaſsè non oſculandus, ſed adorandus cum Patre & Spiritu Sancto in ſæcula ſæculorum. Amen.

PHI-

l *Ibidem n.9.* m *Tract. de vite Myſt. cap. 35.*

n *Ser. 45. in Cant. nu. 3.* o *Ser. 2. in cæna Dom. n. 8.* p *Ser. 42. in Cant. n. 1.* q *Ser. 2. in Cæna Dom. n. 8.* r *Ser. 43. in Cant. n. 1. & 2.* s *Ibidem. n. 3. & 5.* t *Ser. 11. in Cant. n. 8.* u *Tract. de diligen. Deo cap. 3. n. 8.* x *Ser. 8. in Cant. num. 9.*

Digitized by Google

PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ

Pars Tertia

De geſtis in ultima Cæna Domini: præſertim de inſtitutione Sacramenti Euchariſtiæ.

CAPUT I.

De geſtis in Cæna apud Bethaniam habita ante ſex dies Paſchæ: & de occaſione venditionis Chriſti.

Cùm autem Jeſus eſſet in Bethania in domo Simonis leproſi, acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum unguenti pretioſi, & effudit ſuper Caput ipſius recumbentis, *Matt.* 26.

1. *Oſtenditur quòd Chriſtus licet unctus à Deo Patre ſuo, deſideravit tamen ungi Caput ſuum à nobis, uti etiam voluit ut ſuper Caput ejus effunderetur unguentum precioſum à Maria Magdalena.* 2. *Demonſtratur tria eſſe genera unguentorum, contritionis, devotionis, pietatis. Primum unguentum docemur effundere ſuper pedes Chriſti, alterum ſuper Caput ejus, tertium ſuper corpus ejus, quo deſignatur Eccleſia ſua.* 3. *Agitur de apoſtaſia & avaritia Judæ Iſcariothis, qui indignè ferens effuſionem unguenti precioſi, ſtatim abiit ad Judæos, eiſquè vendidit Chriſtum pro triginta argenteis.*

§. I.

Jeſus ante ſex dies Paſcha venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem ſuſcitavit Jeſus. Cùm autem eſſet in Bethania in domo Simonis leproſi, fecerunt ei cœnam ibi; & Martha miniſtrabat, Lazarus verò unus erat ex diſcumbentibus cum Jeſu. Maria ergo accepit libram unguenti nardi piſtici pretioſi: & acceſſit habens alabaſtrum unguenti nardi ſpicati pretioſi, & fracto alabaſtro, effudit ſuper caput ipſius recumbentis. Joan. 12. Matt. 26. Mar. 14.

QUIS nos [a] ſeparabit à charitate Chriſti? Ipſa enim eſt, per quam omne corpus per nexus & juncturas creſcit. Hoc glutinum eſt bonum, cujus meminit Eſaias. Hoc unguentum eſt, quod deſcendit à capite in barbam, à capite deſcendit & in oram veſtimenti, ut ne minima quidem fimbria careat unctione. In Capite ſiquidem eſt plenitudo gratiarum, de qua accepimus omnes: in Capite univerſitas miſerationis: in Capite inexhauſtus fons pietatis divinæ. In capite eſt affluentia tota ſpiritualis unguenti, ſicut ſcriptum eſt: *Unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ participibus tuis.* Complacet ſibi Pater in Filio [b] & dum vox ſonat in æthere, deſcendit Spiritus in columba. Putatis Fratres, quia Chriſti baptiſmo Chriſma defuerit? Manet Domini Spiritus ſuper ipſum, & unctum ab eo quis dubitet? Cæli namque [c] aperti ſunt ſuper eum, & deſcendit Spiritus Sanctus corporali ſpecie ſicut columba in illum, & vox Patris audita eſt: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui.* Hæc planè [d] ſpiritualis unguenti fragrantia eſt. Unxit Pater Filium præ participibus ſuis, in quo præ cæteris ſingulariter complacet ſibi. Pater enim diligit Filium, affectu utique divino, & inexperto omni creaturæ. Mihi videtur [e] ineffabile quoddam atque inexpertum omni creaturæ oſculum deſignaſſe, qui ait. *Nemo novit Filium, niſi Pater: & nemo novit Patrem, niſi Filius, & cui voluerit revelare Filius.* Pater enim diligit Filium, & ſingulari dilectione amplectitur ſummus æqualem, æternus coæternum, Vnus unicum. Sed enim non minori ipſe à Filio affectione aſtringitur; quippe pro cujus amore & moritur. Illa itaque mutua gignentis genitiquè cognitio pariter & dilectio, quid niſi oſculum eſt ſuaviſſimum, ſed ſecretiſſimum? Ego pro certo ad tantum & tam ſanctum divini amoris arcanum ne ipſam quidem Angelicam admitti arbitror creaturam. Etenim, Paulo hoc ipſum ſapiente, pax illa exuperat omnem etiam Angelicum ſenſum. Intendite: [f] Sit os oſculans Verbum aſſumens, oſculatum caro quæ aſſumitur; oſculum verò quòd pariter ab oſculante & oſculato conficitur, perſona ipſa ex utroque compacta mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus. Hac ergo ratione Sanctorum nemo dicere præſumebat: Oſculetur me ore ſuo, ſed tantùm oſculo oris ſui: ipſi ſanè ſervantes prærogativam iſtam, cui ſingulariter ſemelquè os Verbi impreſſum tunc eſt, cùm ei ſe corporaliter plenitudo omnis Divinitatis indulſit. Felix oſculum, ac ſtupenda dignatione mirabile, in quo non os ori imprimitur, ſed Deus homini unitur. Proinde non venit

S. Bernard. Abb. juxta ejus librorum edit. authore Horſtio in VI. Tom. impr. Pariſiis an. 1667. a Ser. 1. in Quadrag. n. 2.

b Ibidem num. 3. c Ser. 3. in Epiph. Dom. num. 7. d Ser. 1. in Quadrag. num. 3. e Ser. 8. in Cant. num. 1. f Ser. 2. Cant. n. 2.

Digitized by Google

venit vacuè (g) quia non venit vacuus. Nam quomodo vacuus, in quo habitavit plenitudo? Neque enim ei datus eſt ad menſuram Spiritus. Denique & venit in plenitudine temporis, plenum propinde venire ſe indicans. Benè plenum, quem unxit Pater oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis. Unxit & miſit plenum gratiæ & veritatis: unxit, ut ungeret. Omnes ab eo uncti ſunt, qui de plenitudine ejus meruerunt accipere. Unxit, inquam (h) præ participibus ſuis, accumulans ſuper eum univerſa chariſmata benignitatis, manſuetudinis, & ſuavitatis, abundantiùs eum replens viſceribus miſericordiæ & miſerationis. Unctum denique miſit ad nos, quem nobis exhibuit plenum gratiæ & miſerationis. Sic unctum à Patre eſt Caput noſtrum Chriſtus, & nihilominus ungi poſtulat & à nobis: *Cùm jejunaveris*, inquit, *unge caput tuum*. Mira dignatio! Spiritus Domini ſuper eum, eò quòd unxit eum, & nihilominus tamen evangelizans pauperibus ait: *Unge Caput tuum*. Itane aquam petit à rivulo fons indeficiens? Petit ſine dubio, aut certè repetit magis. *Ad fontem* enim *unde exeunt, flumina revertuntur ut iterum fluant*. Non verò ut minus habens (i) quod dederat Chriſtus repetit, ſed ne tibi pereat quidquid ad eum referre volueris. Siquidem etiam fluminis aqua ſi ſtare cœperit, & ipſa putreſcet, & inundatione facta ſuperveniens repelletur. Sic planè, ſic gratiarum ceſſat decurſus, vbi recurſus non fuerit: necmodò nihil augetur ingrato, ſed & quod acceperat vertitur in perniciem. Fidelis autem in modico cenſetur dignus munere ampliori. Unge igitur Caput tuum, refundens in eum qui ſupra te eſt, quidquid in te eſt devotionis, quiquid delectationis, quidquid affectionis. Unge, inquam, Caput tuum, ut ſi qua in te eſt gratia referatur ad ipſum: nec tuam quæras gloriam, ſed ipſius. Ungit enim Chriſtum, qui bonus ejus odor eſt in omni loco. Porrò (k) tantæ excellentiæ unguentum illud, quo Caput Chriſti ungitur, inventum eſt, ut vix quælibet ei divitiæ non dico præferri, ſed nec ſaltem conferri poſſe videantur. Si enim in Chriſto (l) caput ad Divinitatem referendum eſt, dicente Paulo: *Caput Chriſti Deus*: proculdubio Caput ungit, qui gratias agit, quoniam Deum tangit non hominem. Non quia non ſit homo qui Deus eſt, ſiquidem Deus & homo unus eſt Chriſtus: ſed quia omne bonum à Deo, non ab homine eſt, etiam ipſum quod per hominem miniſtratur. In Capite utique (m) eſt affluentia tota ſpiritualis unguenti, ſicut ſcriptum eſt: *Unxit te Deus tuus, oleo lætitiæ præ participibus tuis*. Ipſum tamen quod tam copioſè Pater unxerat Caput, Maria quoque ungere non veretur. Calumniatur quidem diſcipulus, ſed reſpondet veritas pro ea, quòd bonum opus ſit operata.

§. II.

Erant autem quidam indignè ferentes inter ſemetipſos: & fremebant in eam. Dixit ergo unus ex diſcipulis JESU, Judas Iſcariotes qui eum erat traditurus: Quare hoc unguentum non veniit trecentis denariis, & datum eſt egenis? ut quid perditio iſta unguenti facta eſt? Poterat enim venundari pluſquàm trecentis denariis, & dari pauperibus. Dixit autem hoc non quia de egenis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat. Sciens autem Jeſus, ait illis: Quid moleſti eſtis huic mulieri? Opus bonum operata eſt in me. Sinite eam, quid moleſti eſtis? Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum, me autem non ſemper habetis. Quod habuit, hæc fecit: prævenit ungere corpus meum in ſepulturam. Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit Evangelium iſtud in univerſo mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam ejus. Mar. 14. Joan. 12. Matt. 26.

Dicit ſponſa ad Sponſum ſuum: (n) *Meliora ſunt ubera tua vino*. Hoc eſt, pinguedo gratiæ quæ de tuis uberibus fluit, efficacior mihi eſt ad ſpiritualem profectum, quàm mordax increpatio prælatorum. Nec ſolùm meliora vino, *Sed & fragrantia unguentis optimis*. Innuit hîc (o) quòd aliqua ſunt unguenta *bona*, aliqua *meliora*, quibus omnibus ſuperferantur hæc *optima*. Dicamus ergo tria genera eſſe unguentorum. Eſt pono (p) diuerſas ſpecies unguentorũ. Eſt unguentum *contritionis*, & eſt unguenbum *devotionis*, & eſt unguentum *pietatis*. Primum pungitiuum, dolorem faciens: ſecundum temperativum, dolorẽ leniens: tertium ſanatiuum, etiam morbum expellens. Nunc de ſingulis latiùs diſſeramus. Eſt utique unguentum *bonum*, (q) quod Maria pedibus Salvatoris infudit: eſt & *melius*, quod eadem ſuper Caput recumbentis effudit: eſt & *optimum*, quod & ipſa præparavit toti Corpori Chriſti. *Primum quidem unguentum* (r) fuit de recordatione peccatorum, cùm pro ipſis compungimur, & veniam petimus: & hoc unguentum *bonum* eſt, quia cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit. Effunditur autem ad pedes Domini, ibiquè remunerationem accipit, ſcilicet remiſſionem peccatorum, cùm Dominus dicit: *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multùm*. Primum itaque unguentum contritionis eſt (s) de recordatione peccatorum, de ſpiritu contrito & contribulato deſcendens. Hoc unguento infunduntur pedes illius, qui ambulat ſuper pennas ventorum: hîc adorat Maria in loco ubi ſteterunt pedes ejus. Steterunt, inquam, quia validiſſima amoris manu pedem utrumque retinuit, donec utrumque perungeret, & audiret criminum remiſſionem & dimiſſionem in pace. *Remittuntur*, inquit, *tibi peccata, & vade in pace*. Magnam prorſus miſeriam, magna miſericordia diluit & abſtergit: & hoc quidem feſtinanter, quia ſine ullo intervallo conjunguntur & lachrymæ peccatricis, & miſericordia Salvatoris. Remittuntur peccata, & in pace dimittitur, ut & de præteritis ſit ſollicita, & ſecura de futuro. Non tibi (t) ô quæcunque es anima, non tibi ille locus vilis aut deſpicabilis videatur, ubi ſancta peccatrix peccata depoſuit, induit ſanctitatem. Ibi Æthiopiſſa mutavit pellem, & in novum eſt reſtituta candorem, jam tunc fiducialiter veraciterquè reſpondebat exprobrantibus ſibi verbum: *Nigra ſum, ſed formoſa filii Jeruſalem*. Miraris quanam id arte potue-

g *Ser. 16. in Cant. n. 12.* h *ſer. 1. in quadrag. num. 3.* i *Ibidem n. 4.* k *ſerm. 90. diu. n. 4.* l *ſerm. 10. in Cant. n. 8.* m *ſer. 1. in Quadrag. num. 2.*

n *Ser. 9. in Cant. n. 6.* o *Ser. 87. int. diut. n. 6.* p *Ser. 10. in Cant. n. 4.* q *Ser. de S. M. Mag. n. 4.* r *Ser. 87. diver. n. 6.* s *Ser. de Mar. Mag. n. 4.* t *Ser. 3. in Cant. n. 2.*

Digitized by Google

potuerit, vel quibus obtinuerit meritis? Paucis accipe. Flevit amarè, & de intimis viſceribus longa ſuſpiria trahens, ſalutaribus intra ſe ſuccuſſa ſingultibus felleos humores evomuit. Cæleſtis medicus celerrimè ſubvenit: quia velociter currit ſermo ejus. Numquid non potio eſt ſermo Dei? Eſt utique fortis & vehemens, & ſcrutans corda & renes. Denique ſermo Dei vivus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritûs, compagum quoque ac medullarum, & diſcretor cogitationum. Hujus ergo beatæ Pænitentis exemplo proſternere & tu, ô miſera anima, ut deſinas eſſe miſera: proſternere & tu in terram, amplectere pedes, placa oſculis, riga lacrymis: quibus tamen non illum laves, ſed te, & fias una de grege tonſarum quæ aſcendunt de lavacro. Eſt denique unguentum [u] quod ſibi conficit anima multis irretita criminibus, ſi cùm incipit cogitare vias ſuas, colligat, congerat, conteratquè in mortariolo conſcientiæ multas ac varias ſpecies peccatorum ſuorum, & intra æſtuantis pectoris ollam ſimul omnia coquat igne quodam pænitentiæ & doloris, ut poſſit dicere cum Propheta: *Concalvit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis*. Ecce hoc eſt unum unguentum, quo anima peccatrix ſuæ converſionis primordia condire debet, plagiſquè ſuis recentibus adhibere. Primum namquè ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus. Quamdiu autem non habet tanquam pauper & inops unde ſibi melius ac precioſius componat unguentum, non negligat parare interim iſtud, licet de vilibus ſpeciebus: quia cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. Tantò autem minùs vile divinis apparebit conſpectibus, quantò plùs ſibi illa vilverit in recordatione peccatorum ſuorum. Tamen ſi illo viſibili unguento, quo viſibiliter uncti à peccatrice corporei pedes Dei referuntur in Evangelio, inviſibile hoc & ſpirituale fuiſſe dicimus figuratum, non omninò vile reputare poterimus. Quidni de illo legitur? *Et domus* (inquit Evangelium) *impleta eſt ex odore unguenti*. Peccatricis manibus diſtillabatur, & extremis membris corporis, ideſt pedibus fundebatur: & tamen non uſque adeo contemptibile aut vile fuit, quin totam domum vis aromatum & ſuavitas repleret odoris. Quod ſi attendamus quantâ in unius peccatoris converſione fragrantiâ reſpergatur Eccleſia, & quantis fiat odor vitæ ad vitam quivis pænitens, ſi publicè perfectequè pæniteat: profectò & de hoc æquè indubitanter pronunciabimus, quia domus impleta eſt ex odore unguenti. *Secundum unguentum* [x] fit de recordatione beneficiorum Dei. Et hoc rectè ad Caput effunditur, quia virtutes non niſi ad Deum à quo ſunt, referuntur. Hoc autem unguentum jam charius eſt, quia de hoc ſcriptum eſt: *Ut quid perditio iſta unguenti facta eſt? Poterat enim venundari pluſquàm trecentis denariis, & dari pauperibus*. Sed hanc perditionem approbat Dominus, cùm dicit: *Sinite eam. Quid illi moleſti eſtis? Pauperes enim ſemper habetis vobiſcum, me autem non ſemper habebitis*. Non ſolùm approbat, ſed etiam remunerat, cùm dicit: *Amen dico vobis: ubicunque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur, & quod hæc fecit in memoriam ejus*. Eſt autem unguentum iſtud (y) tantò primo profectò precioſius, quantò de melioribus compoſitum ſpeciebus. Siquidem ſecundi hujus unguenti aromata terra noſtra nequaquam profert, ſed procul & de ultimus finibus ea nobis conquirimus. Nempè *omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum*. Fit enim unguentum iſtud de Divinis collatis humano generi beneficiis. Felix qui ipſa ſibi ſtudioſè colligere, & ante mentis ſuæ oculos digna cum gratiarum actione reducere curat. Profectò cùm fuerint in vaſculo pectoris piſtillo crebræ meditationis contuſa atque contrita, deindequè igne ſancti deſiderii ſimul decocta omnia, & demùm impinguata oleo lætitiæ: erit unctio longè precioſior, excellentiorquè priore. Sufficit ad probandum ejus teſtimonium qui ait: *Sacrificium laudis honorificabit me*. Nec dubium quin excitet ad laudandum beneficiorum recordatio. Hoc itaque [z] ſecundum unguentum eſt *devotionis* de recordatione beneficiorum Dei. Prorsùs digniſſima hujus unguenti compoſitio: & in iſtius comparatione prioris eſt conſperſio vilipendenda. Ejus enim ſpecies de cæleſti paradiſo allatæ ſunt, & in terra filiorum hominum nequeunt inveniri. Virtutes enim divinitùs collatæ, & in mortariolo pectoris piſtillo diligentiſſimæ meditationis contritæ, & exultationis oleo ſuperfuſæ (ſuffuſo igne juſtitiæ) & in humilitatis aheno decotæ, faciunt unguentum & odore & virtute mirabile; quod ſolum ſuper Caput Domini recumbentis poſſit effundi, & exhiberi reverentiæ Majeſtatis. Nec reputo [a] perditionem unguenti hujus effuſionem, in quo & mulieris devotio deſignatur, & Domini præfiguratur ſepultura. Huc accedit quòd tam latè ſuam fragrantiam circumquaque diffundit, quare ubicunque prædicatum fuerit hoc Evangelium, dici etiam habeat quòd & hæc fecit in ejus commemorationem. Caput igitur ungimus Salvatoris, [b] cùm de collatis virtutibus virtutum largitori gratias cumulamus. De hoc enim unguento [c] quod, appellatur devotionis, & conficitur ex memoria beneficiorum divinorum, quo & ungitur caput Domini, dicitur: *Sacrificium laudis honorificabit me*. Caput ex eo ungis, cùm de ſuis donis Deo gratias agis. Siquidem caput Chriſti, Deus. Deitas ergo in Chriſto tangitur, quoties ad laudem ipſius ejus beneficia memoramus. *Tertium unguentum eſt pietatis*: (d) quod eſt ſuper omnia aromata morbis omnibus & periculis ſalutare, quòdquè nulli unquam peſti inveniatur inefficax. De ipſo namque ſic legitur: *Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome, emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum*. Sed [e] hujuſmodi tertii unguenti non fit aliqua effuſio vel perditio: quia noluit Dominus illud ſuper Corpus ſuum mortuum effundi, ſed ſervari vivo corpori ſuo, id eſt Eccleſiæ Sanctæ. Hoc itaque unguentum tam ſalubre [f] tamquè mirificum, in mortuo ſuo Corpore noluit expendi, quod vivo utique reſervabat. Duo enim habet

u *Ser. 10. in Cant. n. 5.* x *Ser. 87. int. div. n. 5.*

y *Ser. 12. in Cant. n. 7.* z *Ser. de S. Mar. Magd. n. 8.* a *Ser. 90. diver. n. 3.* b *Ser. de S. Mar. Magd. n. 8.* c *Ser. 90. diver. num. 1.* d *Ser. de S. Mar. Magd. n. 9.* e *Ser. 87. div. n. 6.* f *Ser. de S. Mar. Magd. num. 9.*

Digitized by Google

habet corpora Chriſtus: unum, quod ſuſcepit ex Virgine: alterum Eccleſiæ, quod charius habet benignitas redimentis. Poterimuſne tam ſalubrem conficere confectionem? Univerſæ miſeriæ tam animarum quàm corporum oculo pietatis inſpectæ, ſpecies ejus ſunt. Iſtæ igitur in mortariolo largitatis, dulcedinis piſtillo confractæ, & delinitæ charitatis oleo (ſuccenſo compaſſionis igne) & in aheno perſeverantiæ deſpumatæ, unguentum faciunt etiam Angelis admirandum. Proinde hoc unguentum [g] appellaverim *pietatis*, eò quòd fiat de neceſſitatibus pauperum, de anxietatibus oppreſſorum, de perturbationibus triſtitium, de culpis delinquentium, & poſtremò de omnibus quorumlibet miſerorum ærumnis, etiamſi fuerint inimici. Deſpicabiles videntur ſpecies iſtæ, ſed eſt ſuper omnia aromata unguentum quod ex eis conficitur. Sanatiuum eſt. *Beati* enim *miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Igitur multæ miſeriæ collectæ atque oculo pietatis inſpectæ, ipſę ſunt ſpecies ex quibus unguenta optima cōponuntur, ſponſæ digna uberibus, Sponſi ſenſibus grata. Felix mens quæ talium collectione aromatum ſeſe ditare & impinguare curavit, infundens ea oleo miſericordiæ, & ardore decoquens charitatis. Quis putas eſt jucundus homo qui miſeretur & commodat, pronus compati, ſubvenire promptus, dare quàm accipere beatiùs judicans: ignoſcere facilis, iraſci difficilis, ulciſci penitùs non acquieſcens, & per omnia proximorum æquè ut proprias reſpiciens neceſſitates? O quæcunque es anima ſic affecta, ſic imbuta rore miſericordiæ, ſic affluens pietatis viſceribus, ſic te omnibus omnia faciens, ſic facta ipſa tibi tanquam vas perditum, ut cæteris præſtò ubique ſemper occurras atque ſuccurras, ſic denique mortua tibi ut vivas omnibus: tu planè tertium optimumquè unguentum felix poſſides, & manus tuæ diſtillaverunt totius ſuavitatis liquorem. Non exſiccabitur in tempore malo, nec fervor perſecutionis ebibet illum: ſed ſemper Deus memor erit omnis ſacrificii tui, & holocauſtum tuum pingue fiet. Liquet itaque [h] quòd duo illa unguenta tantò hoc tertium unguentum præcellit, quantò Chriſtus hoc ſuum corpus, id eſt Eccleſiam cui exhibetur, illo quod ex eo ungi voluit, quod & propter hujus redemptionem tradi voluit, conſtat eſſe amabilius.

§. III.

Intravit autem ſatanas in Judam, qui cognominabatur Iſcariotes, unus de duodecim. Tunc abiit ad principes Sacerdotum: & locutus eſt cum principibus Sacerdotum & magiſtratibus, quemadmodùm Jeſum traderet illis. Et ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? Qui audientes gaviſi ſunt, & promiſerunt ei pecuniam ſe daturos. Et pacti ſunt pecuniam illi dare. Conſtituerunt ei triginta denarios. Et ſpopondit: & quærebat opportunitatem ut traderet illum ſine turbis. Luc. 22. Matt. 26. Mar. 14.

Magnus ille [i] quondam Patriarcha Joſeph fraterna ex invidia venditus & ductus in Ægyptum, Chriſti venditionem præfiguravit. Chriſtus namque [k] à perfido Juda & perdito traditus eſt, & tanquam vile mancipium pro triginta denariis venditus eſt: ut ego venundatus ſub peccato redemptionem acciperem. O quantos [l] habes Domine Jeſu percuſſores? Percutit te Pater tuus, qui proprio Filio ſuo, id eſt tibi non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit te. Percutit te diſcipulus impius traditione, & oſculo falſo. Percutit te Judæus colaphis & alapis. Percutiunt te Gentiles flagellis & clavis. Ecce quantùm percuſſus & humilitatus es. O quanti percuſſores, & quanti traditores tui! Tradidit te Pater tuus cæleſtis, quia ſicut dictum eſt, pro nobis omnibus tradidit te. Percutis temetipſum. Sic enim quidam ſervorum tuorum gratulando dicit de te: *Qui dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis.* O verè admirabile commercium! Tradidit ſe Rex pro ſervo, Deus pro homine, Creator pro creatura, innocens pro nocente. Tradidiſti ergo te in manus traditoris, illius falſi diſcipuli: tradidit ille te Judæis. Judæi [m] noviſſimè juſtum Sanguinem tuum a diſcipulo tuo ſed filio perditionis traditum triginta argenteis appreciati ſunt, ut præcipitarent Animam tuam in mortem ſine cauſa. Et te quidem perditiſſimi traditoris tui perfidia non latebat, quando in cæna ablutionis etiam coram ipſo genuflexus procumbens, maledictos pedes ejus veloces ad effundendum Sanguinem tuum, ſanctiſſimis manibus tuis attrectare, lavare, & extergere dignatus es. Cur autem adhuc extento collo ambulas, ô terra, & cinis? Adhuc te ſuperbia elevat? Adhuc te impatientia exagitat? Intuere humilitatis & manſuetudinis Dominum Jeſum, univerſæ creaturæ Factorem, tremendum Judicem vivorum & mortuorum, ante pedes hominis & traditoris ſua genua incurvantem. Diſce, quia mitis eſt & humilis corde: & confundere in ſuperbia tua, & erubeſce in impatientia tua. Hoc quoque erat manſuetudinis tuæ Domine, quòd perfidum illum in cætu fratrum detegere, & palàm confundere noluiſti: leviter admodùm accelerare juſſiſti quod parabat. In omnibus his non eſt averſus furor ejus à te, ſed egreſſus foras ſatagebat circa frequens maleficium. Quomodo cecidiſti de cælo Lucifer, qui mane oriebaris? In deliciis paradiſi glorioſus apparuiſti, civium cæli ſocius, & Verbi Divini conviva, quomodo reputatus es inter filios tenebrarum? Qui nutriebaris in croceis, cur amplexatus es ſtercora? O Juda infelix! [n] ô diſcipule peſſime, mercator nequam! Tibi cæna parabatur, & à tè dator cænæ tradebatur. O miſer Juda! O male confeſſor! O deſperate pœnitens, dixiſti: *Peccavi tradens Sanguinem juſtum*, & laqueo deſperationis te miſer ſoffocaſti! Diabolus miſerat in cor per ſuggeſtionem, ut traderet Chriſtum, non credens illum eſſe Deum. Nonne contremiſcis Chriſtiane, recogitans quid dictum eſt de diſcipulo Chriſti: *Diabolus miſit in cor ejus*, ut traderet Vitam; & tradens Vitam, per laqueum deſperationis ſe & vitam perdidit? Si lupus non timuit intrare in gregem Domini, & unam de duodecim tam pauculo numero mactare & perdere: quid facturus eſt

g *Ser. 12. in Cant. n. 1.* h *Ser. 90. di ver. n. 5.* i *Ser. 2. ſuper miſſus eſt num. 16.*

k *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. nu. 12.* l *Tract. de Vit. myſt. cap. 5. n. 25.* m *Ser. de Paſſ. Dom. n. 7.* n *Ser. 1. in ult. cæna n. 3. tom. 6. pag. 652.*

Digitized by Google

eſt de grege commiſſo paſtori? Unusquiſque veſtrum, fratres chariſſimi, videat ne ſit ſicut Judas. Videte quomodo cautè ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes, cauti contra callidi hoſtis inſidias. Miſit in cor Judæ, ut traderet Dominum. Quid eſt tradere Dominum? Vendere Dominum. Quid eſt vendere? Alienare. Dominum vendit, qui à ſe Dominum elienat. Dominum alienas à te, ſi depellis eum à te. O diſcipule Chriſti, audi me, audi conſilium meum. Te diabolus quærit evellere, & extrahere de grege Domini: vide ne conſentias ei, vide ne credas ei. Mendax eſt, & pater ejus. Te vult occidere, te vult mactare, te vult perdere & trahere ſecum in gehennam. Quid denique (o) vobis ultra pavendum eſt? Unum utique, idquè graviſſimum, peccatum Judæ, peccatum apoſtaſiæ. Benè enim factum eſt, ut pennas acciperetis ſicut columbæ, & volaretis ad requieſcendum: nam in terra non erat requies, ſed labor & dolor & afflictio ſpiritus. Quid ergo timendum eſt ſic volanti, niſi ne fortè cadaver vel ſimile aliquid in terra videat, cujus deſiderio tractus videatur à venatoribus illis peſſimis, & præparatis laqueis capiatur, & ſint noviſſima hominis illius pejora prioribus? Hoc inquam omninò timendum eſt, ne quis aut corde ſolo, aut etiam corpore ad vomitum revertatur. O diſcipule Chriſti (p) cave te à loculis, cave te à marſupiis. Foveæ diaboli ſunt. Heu quot in illis perdidit, quot in illis interfecit. Dicitur de Juda, *quia fur erat, & loculos habens, &c.* Iſte dum ſitit lucrum, tendit ad laqueum: dum perdit vitam, lucratur mortem. Hinc ſuam mentem (q) exerceant optimi quique, & ad exemplum lilii timore & humilitate coacti inclinabuntur ad terram, cùm habuerint in mente, quòd neſciunt utrum amore an odio ſint digni. Et verè neſciunt & ignorant, quid ſuperventura pariat dies, imò nec hora: quantò minùs ſciunt, qualis eorum finis futurus ſit, vel eorum qui modò mali ſunt? Si Judam proditorem vidiſſes, cùm adhuc erat diſcipulus, & inter ſummos, eiicientem in nomine benigniſſimi Jeſu dæmonia: vidiſſeſquè Latronem poſtea cum Chriſto crucifixum, qui eatenùs inſtitiſſet latrociniis & homicidiis, non dubito quin Latroni diſcipulum prætuliſſes: & tamen omnes ſcimus quòd alteri alter in fine prælatus ſit. Tu ergo ſi etiam ad tantam jam vitæ perfectionem perveniſti, ut miracula opereris: time, ne ad extremum cum ipſo Juda deprehendaris reprobus. Si verò alium quemquam peſſimis operibus videas inſudantem: ne te illi præferas, quia neſcis utrum exemplo Latronis ad ultimum convertatur; ſicut ſcriptum eſt: *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum*. Quod de illis communiter accipitur, qui poſt ſcelera ſua ad Dominum à Domino convertuntur, qui conſiderat qualis quis moriatur. Nullum ergo & tu judicare præſumas, nec te licet optimum cuiquam alteri quamvis peſſimo præferas: quia tuus & illius qualis futurus ſit exitus, ignoras. Ad terram igitur cum lilii flore inclinare; ideſt, conſidera fragilitatem tuam, quam habes in te, quia terra & cinis es. Et quantò major és, humilia te in omnibus, carnis munditiam virtute humilitatis inclinans. Apoſtolus erat Judas (r) & licet avarus & ſceleratus, electus à Domino. An tu de illius Apoſtolatu dubitas, quem Dominus elegit? *Nonne ego*, inquit, *vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus eſt*? Denique etiam ipſe dixit (s) vt impleatur ſcriptura: *Qui manducat panem meum, levabit contra me calcaneum ſuum*. O Juda infelix, dominicum panem manducas, & contra Dominum calcaneum levas? Heu quanti Judæ, qui panem Domini manducant, & Dominum in operibus ſuis calce percutiunt. Quanti de Altari vivunt, qui Altari non ſerviunt, imò Dominum Altaris pro nihilo ducunt. Quanti (t) ſecùs affectos ſe oſtendunt hodie, de his dico, qui animas regere ſuſceperunt, quod enim ſine miſerabili gemitu dicendum non eſt. Chriſti opprobria, ſputa, flagella, clavos, lanceam, Crucem, & mortem, hæc omnia in fornace avaritiæ conflant, & profligant in acquiſitionem turpis quæſtus, & precium univerſitatis ſuis marſupiis includere feſtinant: hoc ſolo ſanè à Juda Iſcariothis differentes, quòd ille horum omne emolumentum denariorum numero compenſavit, iſti voraciori ingluvie lucrorum infinitas exigunt pecunias. His inſatiabili deſiderio inhiant, pro his ne amittant timent, & cùm amittunt, dolent. Harum in amore quieſcunt, quantùm duntaxat liberum eis eſt à ſervandi vel. augendi cura: animarum nec reputatur caſus, nec ſalus. Non ſunt profectò matres, qui cùm ſint de Crucifixi patrimonio nimiùm incraſſati, impinguati, dilatati, non compatiuntur ſuper contritione Joſeph. Quis mihi det antequam moriar (u) videre Eccleſiam Dei, ſicut in diebus antiquis, quando Apoſtoli laxabant retia in capturam: non in capturam argenti vel auri, ſed in capturam animarum? Longè diſſimiles experimur. (x) Non omnes ſunt amici Sponſi, quos hodie ſponſæ Eccleſiæ hinc inde aſſiſtere cernis, & qui (ut vulgò ajunt) eam quaſi addextrare videntur. Pauci admodùm ſunt, qui non quæ ſua ſunt quærant, ex omnibus charis ejus. Diligunt munera, nec poſſunt pariter diligere Chriſtum, quia manus dederunt mammonæ. Intuere quomodo incedunt nitidi & ornati, circumamicti varietatibus, tanquam ſpōſa procedens de thalamo ſuo. Unde verò hanc illis exuberare exiſtimas rerum affluentiam, veſtium ſplendorem, menſarum luxuriem, congeriem vaſorum argenteorum & aureorum, niſi de bonis Sponſæ? Inde eſt, quòd illa pauper & inops & nuda relinquitur, facie miſeranda, inculta, hiſpida, exangui. Propter hoc non eſt hoc tempore ornare Sponſam, ſed ſpoliare: non eſt cuſtodire, ſed perdere: non eſt defendere, ſed exponere: non eſt inſtituere, ſed proſtituere: non eſt paſcere gregem, ſed mactare & devorare, dicente de illis Domino: *Qui devorant plebem meam ut cibum panis: & quia comederunt Jacob, & locum ejus deſolaverunt*. Et in alio Propheta: *Peccata populi mei comedent*. Quaſi dicat: Peccatorum precia exigunt, & peccantibus debitam ſollicitudinem non impendunt. Quem dabis mihi de numero Præpoſitorum, qui non plùs vigilet

L ſub-

o *Ser. 3. ſup. Pſal. 90. n. 5.* p *Ser. 1. in vlt. Cæn. n. 3.* q *Tract. de vite myſt. cap. 29. n. 115.*

r *Ser. 66. in Cant. n. 11.* s *Ser. 2. in vlt. Cæn. num. 15.* t *Ser. 10. in cant. n. 3* u *Epiſt. 237. n. 6.* x *Ser. 77. in cant. n. 1.*

ſubditorum vacuandis marſupiis, quàm vitiis extirpandis? Ubi, qui orando flectat iram, qui prædicet annum placabilem Domino? Leviora loquimur, graviora gravius manet judicium. Heu (y) quod magis dolendum eſt, quanti Sacerdotes, ſed falſi Sacerdotes qui panẽ Chriſti, Corpus ſcilicet Chriſti ſumũt ore, & Chriſtum conculcant pede, putridi fœtore luxuriæ, infecti veneno nequitiæ. Iſti ſunt Judas Iſcarioth, qui niſi ſe in melius commutaverint, utinam nati non eſſent.

CAPUT II.

De lotione pedum, quam Chriſtus fecit ſuis Apoſtolis, poſt cœnam habitam pridie quàm pateretur.

Poſtquam Jeſus lavit pedes eorum, & accepit veſtimenta ſua: cùm recubuiſſet iterum dixit eis: Si ergo ego lavi pedes veſtros, Dominus & Magiſter, & vos debetis alter alterius lavare pedes. *Joan.* 13.

1. *Chriſtus factâ cœnâ illâ, in qua manducavit Agnum legalem cum ſuis Diſcipulis, ſurgens à cœna exvit ſe veſtimentis, & præcinctus linteo miſit aquam in pelvim, & lavit pedes diſcipulorum. Hæc nomina, ſcilicet veſtimenta, linteum, aqua, pelvis lotio pedum, denotant myſticum intellectum.* 2. *Recuſantem ſibi lavari pedes Petrum Chriſtus induxit ſalutaribus argumentis, ut permitteret ſibi lavari pedes.* 3. *Oſtenditur Sacramentum eſſe lotionem pedum, quæ denotat remiſſionem peccatorum venialium.*

§. I.

Ante diem feſtum Paſchæ, ſciens Jeſus quia venit hora ejus, ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem: cùm dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et cœnâ factâ, ſciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit: ſurgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua. Et cùm accepiſſet linteum, præcinxit ſe. Deinde mittit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes diſcipulorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus. Joan. 13.

VErbum Patris Filius Dei (a) quod pro ſalute generis humani Verbum Caro factum eſt, & habitavit in nobis, cupiens inſtruere & informare ad exempla humilitatis ſequenda Diſcipulos, & per illos omnes credentes in eum, cùm appropinquaſſet hora illa piiſſima, quâ Caro (quam de intemerata ſumpſerat Maria) tam triſte eſſet perpeſſura ſupplicium: ab illo nobili ſuæ temporalitatis extremo convivio ſurrexit, veſtimenta depoſuit, aquam in pelvim miſit, & pedes diſcipulorum lavit. Et hoc eſt quod Joannes Evangeliſta ait: *Ante diem feſtum Paſchæ, &c.* Talis erat mos & conſuetudo Judæorum, ut illum diem haberent ſolemnem, quando illis Dominus Mare rubrum diviſit in duas partes, & deduxit eos per medium ejus, & excuſſit Pharaonem & virtutem ejus in eodem mari. Hic eſt ille dies feſtus Paſchæ, de quo dictum eſt: *Ante diem feſtum Paſchæ.* Nam *Paſcha* interpretatur tranſitus. Nam appropinquabat illud piiſſimum Paſcha, quo verus Moyſes (*Chriſtus*) per Mare rubrum debebat tranſire: & non poſt quadraginta annos, ſed tantùm poſt quadraginta dies in terram promiſſionis intrare. Ille dies Judæorum feſtus erat umbra, quo Patres eorum tranſierunt de Ægypto: ſed ille fuit veritas, quo Chriſtus tranſivit de hoc mundo. Et ſic nos fecit tranſire devitiis ad virtutes, de morte ad vitam, de mundo ad cælum, pro nobis victima factus & ſacrificium, & ſeipſum Deo Patri in Ara Crucis offerens holocauſtum. *Ante diem feſtum Paſchæ, &c.* Quid ergo eſt, ô Sancte Joannes, quod dicis *feſtum*? Nonne dies feſtus, dies eſt gaudii & lætitiæ? Putaſne dies ille eſt lætitiæ & jucunditatis, quo Agnus in Crucem levatur immolandus ſtipite, opprobrium hominum factus, & abjectio plebis? quo præ dolore Sol obſcuratur, petræ ſcinduntur, & tota contremiſcit orbita mundi? Ubi Mater ſic plorat, & ejus dilectus Joannes? Potiùs ille dies fuit luctus, quàm riſus & lætitia Sanctis & Electis: ſed Judæis lætitia, tibi & Apoſtolis triſtitia. Judæorum lætitia vertetur in luctum: & triſtitia Apoſtolorum eſt verſa in gaudium. Sequitur. (b) *Sciens Jeſus quòd venit ejus hora, ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem.* Hanc horam præſcivit, hanc horam elegit, ut in ea per mortem de hoc mundo tranſiret ad Patrem ſecundùm humanitatem, à quo nunquam receſſit ſecundùm Divinitatem. Redemptor noſter (c) Dominus noſter Ieſus, quem Pater ad ſalutarem victimam miſit in mundum, cùm tempus inſtaret quando moreretur, præſentem exhibere ſe volvit in loco ubi moreretur. Sicut autem venit ut moreretur, ſic prævidit & ubi, & quando, & quo mortis genere moreretur, præſcriptum coram ſe habens ab æterno mortis ſuæ genus, locum, & tempus. Hæc autem tria erant, Hieroſolyma, Paſcha, & Crux. Nam ſi de loco quæris? in Hieroſolyma mortuus eſt: ſi de genere? morte Crucis: ſi verò de tempore? inſtante tempore Paſchalis ſolemnitatis. Ut autem vos ſatis legendo & audiendo didiciſtis: iniqui eum Judæi aliquando, & alibi, & antea, perimere volverunt. Nam quando eum duxerunt ut præcipitarent, ubi & tranſiens per medium illorum ibat, nec ad Hieruſalem venerunt, nec Paſcha expectaverunt, nec Crucem quæſierunt: ſed in perimendo eum nequaquam vel modum vel locum mutare, nequaquam tempus præoccupare ſeu differre valverunt. Venit itaque Hieroſolymam ante quinque videlicet dies Paſchæ, illo ſe inſinuans Agno præfigurato, qui decima quarta die menſis verni ad veſperam immolandus, decima quidem ejuſdem menſis die tolli, & uſque ad prædictum terminum jubebatur ſervari. Porrò illa hora (d) eſt finis ille, de quo dicitur: *Cùm dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Cùm dilexiſſet ſuos pro eis homo factus, intantùm eos dilexit, quouſque ad mortem dilectio eum perduxit. O homo, te dilexit in morte, ut tu dilectione ejus poſſis tranſire de mundo ad Patrem. Te dilexit in finem, ut tu in ejus dilectione uſque in finem permaneas

y *Ser.2.in ult.cœna n.15.* a *Ser.1.in ult.cœna n.1.tom.6.pag.65.*

b *Ibidem n.2.* c *Ser.4.in Dom. Palmar.n.1.* d *Ser.1.in ult.cœna num.2.*

neas: quod quidem ſi feceris, proculdubio ad Patrem tranſibis. In cujus dilectione qui uſque in finem non permanſerit, in veritate dico, in æternum peribit. In ejus dilectione modus amoris nullus eſſe debet. Sine modo te dilexit, ſine modo eum deligere debes. Modum dilectionis exceſſit te diligendo, pro te moriendo: tu quantùm eum diligere debes, non potes. Dilige eum ex toto corde, ex tota mente, & omni anima, & ex omnibus viribus tuis. Hoc tantùm quærit, ultra non quærit. Hoc fac & vives. Sicut auris non poteſt ſatiari auditu (e) nec oculus viſu: ſic nos nunquam ſatiari debemus enarrandis piis operibus Chriſti. Nam mihi dulcia ſunt ſuper mel & fauum, & cariora ſuper millia auri & argenti: & his ſaturari non poſſum. Amplificet mihi Dominus deſiderium meum, & lætificet me in jucunditate vultus ſui, cum omnibus diligentibus eum. De quo in conſequentibus dicitur: *Sciens Jeſus quia omnia dedit ei Pater in manuus, & quia à Deo exivit & ad Deum vadit, ſurgit à cæna, & ponit veſtimenta ſua: & cùm accepiſſet linteum, præcinxit ſe. Deinde mittit aquam in pelvim, & cæpit lavare pedes diſcipulorum, & extergere linteo quo erat præcinctus*. Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & bona & mala: mala in uſum, & bona in effectum. De malo proditionis Judæ fecit bonum redemptionis noſtræ. Vel ſciens, *quia omnia dedit ei Pater in manus*: quare omnia ſubjecit ſub pedibus ejus, oves & boves, inſuper & pecora campi. *Et ſciens quia à Deo exivit, non eum deſerens: & ad Deum vadit*, non nos derelinquens. *A Deo exivit*, quia de ſinu Patris in uterum Beatæ Virginis venit. *A Deo* quoque *exivit*, cùm talem ſe hominibus præbuit, qui poſſet videri & tangi: imò (quod ſine magno gemitu cordis, & fluvio lachrymarum ſtylo commendare deberem) ligari, colaphizari, flagellari, conſpui, & ad ultimum occidi: & hoc eſt, quod dicitur: *A Deo exivit*. Sed noli flere ô homo, quia ſequitur, *Ad Deum vadit*. Ad Deum vadit, quia reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Ad cælos aſcendit, ſedet ad dexteram Patris, conſtitutus à Deo judex vivorum & mortuorum. Et hoc eſt quod dicitur, *Surgit à Cæna*: nam à cæna ſurrexit, qnia de ſinu Patris, ubi cænabat cum Angelis, ad homines venit, trabeam noſtræ mortalitatis aſſumens. *Veſtimenta* (f) quodammodò *depoſuit*, cùm ſemetipſum exinanivit. Sibi vniendo humanam naram, *linteum accepit, & præcinxit ſe*: quia naturam humanam ſe induens, in ea ſe virtute præcinxit, & de hoſte ſuperbo glorioſè triumphans Rex gloriæ eſt factus, & Dominus virtutum. *Aquam miſit in pelvim, & pedes diſcipulorum lavit*. Quid eſt aqua? Quid eſt pelvis? Iſte Jeſus eſt aqua illa benedicta, quæ ſordes mentium lavat, leproſos mundat, cæcos illuminat, ſanat ægrotos, juſtificat impios, reſuſcitat mortuos. Ad hanc aquam Dominus meus Jeſus invitat ſitientes, dicens: *Si quis ſitit, veniat ad me & bibat*. Aqua iſta Spiritus Sanctus eſt. Ipſe de ſe ſic inebriet mentes noſtras, ut præter eum nihil aliud diligamus. *Pelvis* illa, in qua Dominus Spiritum Sanctum poſuit, eſt Eccleſia fidelium, in qua per lavacrum regenerationis Spiritus Sanctus ſordes credentium lavat. Quod dicitur, *Pedes Apoſtolorum lavit*, audi immunditias eorum veſtigia ſequentium. Vel poſſumus dicere, quòd pelvis, ſive receptaculum Spiritus Sancti, corda Apoſtolorum fuerunt, quibus Dominus Spiritum Sanctum infudit, & eorum pedes lavit: quia in fide Catholica, quæ fideles vehit ad cælos, quam pulvere infidelitatis fuſcatā tenebant, penitùs expulſa rubigine per Spiritum Sanctum confirmavit. *Et lavit pedes Apoſtolorum*, ideſt veſtigia credentium mundavit, quæ ſordida erant peccatis. *Et exterſit linteo quo erat præcinctus*, humana ſcilicet carne, quâ erat indutus: quia ejus Paſſio peccatorum noſtrorum eſt vera purgatio.

§. II.

Venit Jeſus ad Simonem Petrum. (g) *Et dixit ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes? Reſpondit Jeſus & dixit ei: Quod ego facio tu neſcis modò, ſcies autem poſtea*. Quando Dominus Ieſus pedes diſcipulorum lavare cæpit, priùs ad primum Diſcipulorum venit. Et idem Petrus expaveſcit, quòd Deus lavit pedes homini. Nam pavore perterritus, non potuit ſuſtinere Dominum ad pedes ſuos humiliatum. Viderat eum aquam in pelvim mittere, ſe linteo accingere; & mirabatur fortè, quid vellet facere. Sed poſtquam vidit illum ante pedes ſuos vas cum aqua portare, genua flectere, & ad lavandum ſe præparare: multoquè quàm dici poteſt miratus, expavit. Et magno timore percuſſus, ingemuit, & exclamavit dicens: *Domine, tu mihi lavas pedes?* Creator creaturæ, Deus homini, Dominus ſervo, Magiſter diſcipulo: imò illi qui factus eſt ex limo, ille qui fecit omnia ex nihilo? Surge Domine. Surge Deus meus. Quid vis facere? Non poſſum ſuſtinere, non poſſum ferre. Oculi mei te videre refugiunt ſic proclivem, ſic proſtratum ante pedes meos. Surge Creator. Surge Deus meus. Surge lux mundi, vita mea, gloria mea. Noli facere, quod te video facere velle. Sciebat nimirùm Petrus (h) quòd alibi quoque Jeſus hominum de ſe opinionem à Diſcipulis inquirens: *Quem dicunt*, inquit, *homines eſſe*, non me, ſed *filium hominis*? Rursùs eoſdem interrogans, quid de ſe ipſi quoque ſentirent: *Vos autem*, non quem filium hominis, ſed *quem me*, ait, *eſſe dicitis*? Carnalis videlicet populi ſentententiam de carne inquirens, nomen carnis, quod propriè eſt *filius hominis*, poſuit: ſpirituales verò Diſcipulos de ſua Divinitate interrogans, non filium hominis, ſed ſignanter, *me*, dixit. Quod denique Petrus intelligens, quid per hoc quod dixerat, *me*, requiſiti fuiſſent: ſua reſponſione aperuit: *Tu es* (inquiens) non Jeſus filius Virginis, ſed *Chriſtus Filius Dei*. Quod utique ſi reſpondiſſet, nihilominus veritatem dixiſſet: ſed in verbis interrogationis ſenſum interrogantis prudenter advertens, competenter proprieque ad interrogata reſpondit dicens: *Tu es Chriſtus Filius Dei*. Propter hoc ergo (i) Petrus Dominum à ſe repellebat, dicens: *Exi à me Domine, quia homo peccator ſum*. Et: *Domine, tu mihi lavas pedes?* At (k) Jeſus ait: *Quod ego facio, tu* ne-

Ser. 2. in vltim. cæn n. 5. f Ibidem n. 6. & 7.

g Ibidem n. 9. h Tract. de grad. humil. cap. 3. n. 11. i Ser. 2. ſuper miſſus n. 14. k Ser. 2 in vlt. cæna n. 9.

neſcis modò, ſcies autem poſtea. Ac ſi dicat: Noli timere, noli expaveſcere. Revera Petre magna ſunt hæc humilitatis indicia, ſed citò majora videbis. Sine modò, quia ſic oportet fieri, licet nunc ignoras hujus rei myſterium: ſcies poſtea. Myſterium eſt, exemplum eſt, quod iturus ad Patrem tibi relinquo. Ideo noli prohibere quod facere volo. Dicit ei Petrus: *Domine, non lavabis mihi pedes in æternum*. Abſit à me Domine, ut mihi laves pedes in æternum, in aliquo tempore. Reſpondit Jeſus: *Si non lavero te, non habebis partem mecum*. Quod dicit, *te*, & non *pedes*, Synecdoche ibi eſt, quando quod eſt partis, toti attribuitur. Ego ſum aqua lavans, ego ſum aqua ſanctificans: *niſi te lavero, non habebis partem mecum*. Petrus audiens, *non habebis partem mecum*, totus intremuit, nihil jam contradicens Magiſtro; non tantùm pedes, ſed totum ſe offert ad abluendum, dicens: *Domine, non tantùm pedes meos, ſed manus & caput*. Quid eſt quod dices, *Non habebis partem mecum?* O quàm amarum eſt quod dicis, non habebo partem tecum: nonne tu vita mea, dulcedo mea, tota ſpes mea, ſalus mea, & omne deſiderium meum? Ecce me fac quidquid vis facere de me, lava pedes, *& non ſolùm pedes, ſed & manus & caput*. O beatos pedes! (l) O pedes felices, qui talem ac tantum merverunt habere lavatorem! De pedibus Electorum dico, de Judæ traditoris pedibus non dico. O beate Petre, ô felices Apoſtoli, ante pedes quorum aſtitit humilis Creator Angelorum! O beata purgatio! O beata lavatio! quæ mundat leproſos, curat ægrotos, vulnera ſanat, cicatrices ſolidat, lumen donat cæcis, greſſum claudis, pulchritudinem fœdis, divitias egenis, mæſtis lætitiam, pænitentibus veniam, mortuis vitam. O grande gaudium & immenſa lætitia! O mira (m) & exquiſita pietas! O inæſtimabilis bonitas! O noua & inaudita humilitas! Chriſtus Dei Filius de pura & intemerata Virgine natus, Rex Regum & Dominus dominantium ſurgit à Cæna, veſtimenta deponit, ſe linteo cingit, aquam in pelvim mittit, ante diſcipulos reverenda genua flectit, humilis & proclivis pedes diſcipulorum lavit. O quis unquam talia audivit? O quàm ſtupenda pietas! O mira Dei clementia! Lavit pedes diſcipulorum, qui de nihilo cuncta creavit. Surgens à cæna (n) linteo præcinctus, miſit aquam in pelvim, & ſe Rex Angelorum depoſuit ante pedes humilium ſervorum ſuorum, mundiſſimis manibus tangere, tergere, & abluere non dedignatus eſt immunditias pedum ipſorum, quæ eis de luto platearum adhæſerant. Et idem exemplum reliquit tibi ô homo, dicens: *Si ego lavi pedes veſtros, Dominus & magiſter veſter: & vos debetis alter alterius lavare pedes*. Unde igitur ſuperbis terra & cinis, putredo & vermis? Quid putridum membrum erigis te ſuper Caput ipſis Angelicis ſublimitatibus tremendum? Quid tibi videtur quicunque es homo (o) quem ira accendit, ſuperbia conſumit, ira perturbat, ſuperbia devaſtat, promptus ad iram, feſtinus ad ſuperbiam? O ſuperbe! O germen diaboli! O apoſtata Chriſtiane! O ſerve nequam! Quid tibi videtur de Creatore tuo, de Deo tuo? Pronus lavit pedes diſcipulis: & tu dedignaris humiliari fratribus offenſis. O ſerve male, ſemen Chananæi & non Juda, qui es per auctorem ſuperbiæ deceptus! cur non conſideras quis eſt ille, quem per ſuperbiam ſequeris? & quis eſt ille, quem per humilitatem imitari contemnis? O quàm malus eſt ille quem ſequeris: & quàm bonus eſt ille à quo devias? Ille eſt diabolus: Iſte verò Deus. Elige quem imitari ſit meliùs, ô ſuperbe, nonne frons tua erubeſcit? Erubeſce vas ſtercorum, ulteriùs habere ſuperbiam. An ignoras, quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam ſuam? Exve veterem hominem, & indue nouum, videlicet Dominum Jeſum, & reformabit corpus humilitatis tuæ configuratum corpori claritatis ſuæ. Sed ô Domine Jeſu. (p) Cùm hoc ſit verum, quòd nullus poſſit partem habere tecum, niſi priùs laveris eum? miſerere mei, miſerere mei. Ego ſum ille tuus peccator, totus immundus, totus ſordidus, qui partem tecum habere cupio, tecum partem habere deſidero. Ne deſpicias me Deus ſalutaris meus. Propitius eſto mihi peccatori. Lava ſordidum, lava inquinatum, lava pedes, lava manus, lava caput, imò totum corpus. Lava mentem, lava animam, lava me interiùs & exteriùs: lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Si laveris me, ſuper nivem dealbabor. Dixiſti Petro: *Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet*. Ego non ſum Petrus lotus, totus lavari indigeo. Me tibi committo, fac de me quidquid vis. Tu autem Domine, in æternum benedictus permaneas. *Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet*. Hîc innuitur Apoſtolos eſſe baptizatos: ſed non legimus ubi. Qui lotus eſt Baptiſmo, totus eſt mundus. Sed quia iterum terrenæ inhabitationis pulvere inquinatur, iterùm opus eſt pedes lavare. Quos lavat Dominus interpellans pro nobis, & nos ipſi orando, in contritione cordis & compunctione lachrymarum.

§. III.

Sacramentum dicitur ſacrum ſignum (q) ſive ſacrum ſecretum. Multa ſiquidem fiunt propter ſe tantùm: alia verò fiunt propter alia deſignanda, & ipſa dicuntur ſigna, & ſunt. Ut enim de uſualibus ſumamus exemplum: datur annulus abſolutè propter annulum, & nulla eſt ſignificatio: datur ad inveſtiendum de hæreditate aliqua, & ſignum eſt: ita ut jam dicere poſſit qui accipit: Annulus non valet quidquam, ſed hæreditas eſt quam quærebam. In hunc itaque modum appropinquans Paſſioni Dominus Jeſus, de gratia ſua inveſtire curavit ſuos diſcipulos, ut inviſibilis gratia ſigno aliquo viſibili præſtaretur. Ad hoc inſtituta ſunt omnia Sacramenta, ad hoc Euchariſtiæ participatio, ad hoc pedum ablutio. Ad hoc denique ille Baptiſmus initium ſacramentorum omnium inſtitutum eſt, in quo complantamur ſimilitudini mortis ejus: unde & trina merſio, tridui, quod ante Paſcham celebratur, formam gerit. Sicut enim in exterioribus diverſa ſunt ſigna, ut cæpto immemoremur exemplo, ſic variæ ſunt inveſtituræ ſecundùm ea de quibus inveſtimur. Verbi gratiâ. Inveſtitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Epiſcopus per baculum & annulum

ſimul

l *Ibidem n.12.* m *Ibidem n. 8.* n *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. n.12.* o *Ser. 2. in. vit. cæna n. 8.*

p *ibidem n. 10.* q *Ser. 1. in cæna Dom. n. 2. tom. 2. par. 1. pag. 292.*

ſimul. Sicut, inquam, in hujuſmodi rebus eſt, ſic & diviſiones gratiarum diverſis ſunt traditæ Sacramentis. Quæ eſt gratia unde per Baptiſmum inveſtimur? Utique purgatio delictorum. Quis enim poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine, niſi qui ſolus eſt mundus, & in quem peccatum non cadit, Deus? Hujus quidem gratiæ Sacramentum priùs erat Circumciſio, ut originalis rubiginem culpæ, quæ manaverat à parentibus primis, cultellus eraderet; ſed veniente Domino, qui Agnus eſt totus ſuavis & mitis, cujus jugum ſuave eſt & onus leve, optimè ſatis mutatum eſt, ut inveteratam rubiginem cum unctione Sancti Spiritus aqua dilueret, & acerbitas illa ceſſaret. Sed fortè quærat aliquis (r) & dicat: Si deletum eſt in Baptiſmo peccatum quod contraximus à parentibus, cur adhuc manet cupiditatis fomes, & velut incentivum quoddam peccati? Neque enim dubium quin à primis parentibus in nos traducta ſit lex iſta peccati. Omnes ſiquidem in peccatrice voluptate generamur; propterea, licet inviti, illicitos quoſdam motus concupiſcentiarum, & tanquam beſtiales ſentimus. Dixi vobis ſæpiùs, nec mente excidere debet, quoniam in caſu primi hominis cecidimus omnes. Cecidimus autem ſuper acervum lapidum, & in luto; unde non ſolùm inquinati, ſed etiam vulnerati & graviter quaſſati ſumus. Lavari quidem citò poſſumus, ad ſanandum verò opus eſt curatione multa. Lavamur igitur in Baptiſmo, quia deletur chirographum damnationis noſtræ:& gratia hæc nobis confertur, ne jam nobis concupiſcentia noceat, ſi tamen à conſenſu abſtineamus:atque ita tanquam ſanies inveterati ulceris removetur, dum tollitur damnatio, & reſponſum mortis,quod priùs inde manabat. Sed quis poterit (dicitis) tam efferos motus frangere? quis pruritum ulceris hujus ferre queat? Confidite, quia & in hoc gratia ſubvenit, & ut ſecuri ſitis, Sacramenti Dominici Corporis & Sanguinis pretioſi inveſtituram habetis. Duo enim iſtud Sacramentum operatur in nobis: ut videlicet & ſenſum minuat in minimis, & in gravioribus peccatis tollat omninò conſenſum. Si quis veſtrûm non tam ſæpè modò, non tam acerbos ſentit iracundiæ motus, invidiæ, luxuriæ,aut cæterorum hujuſmodi:gratias agat Corpori & Sanguini Domini,quoniam virtus Sacramenti operatur in eo; & gaudeat quòd peſſimum ulcus accedat ad ſanitatem. Sed tamen quid agimus (s) quòd in hoc corpore peccati, & in hoc tempore malo non poſſumus eſſe ſine peccato? Numquid deſperabimus? Abſit. *Si dixerimus* (ait Beatus Joannes) *quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Si autem confeſſi fuerimus peccata noſtra, fidelis Deus eſt qui remittat nobis peccata, & emundet nos ab omni iniquitate.* Nam ut de remiſſione quotidianorum peccatorum minimè dubitemus, habemus ejus Sacramentum, pedum ablutionem. Quæris fortè unde ſciã quòd Sacramentũ ſit hujus remiſſionis, maximè cùm ipſe Dominus promiſerit Petro dicens: *Quod ego facio, tu neſcis modò, ſcies autem poſtea*: nihil autem de Sacramento locutus eſt, ſed tantùm, *Exemplum*, inquit, *dedi vobis, ut & vos ita faciatis?* Verùm multa habebat illis dicere, ſed tunc portare non poterant. Ideoquè nec ex toto voluit eos anxios & ſuſpectos relinquere, nec dicere quod tunc non caperent. Vis autem noſſe quia pro Sacramento illud eſt, non pro ſolo exemplo factum? Illud attende quod Petro dictum eſt: *Si non lavero te, non habebis partem mecum.* Aliquid igitur latet quod neceſſarium eſt ad ſalutem, quando ſine eo nec ipſe Petrus partem haberet in regno Chriſti & Dei. Vide enim ſi non expaverit Petrus ad tantæ comminationis terrificum verbum, ſi non agnoverit ſalutare eſſe myſterium, cùm reſpondit: *Domine, non tantùm pedes meos, ſed & manus & caput.* Et unde ſcimus quia ad diluenda peccata, quæ non ſunt ad mortem, & à quibus plenè cavere non poſſumus ante mortem, ablutio iſta pertineat? Ex eo planè, quòd offerenti manus & caput pariter ad abluendum reſponſum eſt: *Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet.* Lotus eſt, qui gravia peccata non habet, cujus *caput*, id eſt intentio, & *manus*, ideſt operatio & converſatio munda eſt: Sed *pedes* (qui ſunt animæ affectiones) dum in hoc pulvere gradimur, ex toto mundi eſſe non poſſunt, quin aliquando vanitati, aliquando voluptati, aut curioſitati plus quàm oportet cedat animus vel ad horam. *In multis enim offendimus omnes.* Verumtamen (t) nemo contemnat aut parvipendat. Impoſſibile eſt enim cum eis ſalvari, impoſſibile eſt ea dilui, niſi per Chriſtum Jeſum, & à Chriſto. Nemo, inquam, pernicioſa ſecuritate dormitet, declinans in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis, quoniam (ut audivit Petrus ab ipſo) niſi laverit ea Chriſtus, non habebimus partem cum eo. Proinde non ſolùm gravia (u) ſed & levia cavenda ſunt peccata. Multa enim levia unum grande efficiunt: ſicut ſolent de parvis & minimis guttis immenſa flumina creſcere. Nemo veſtrûm (x) dicat in corde ſuo: Levia ſunt iſta, non curo corrigere: non eſt magnum, ſi in his maneam venialibus minimiſquè peccatis. Hæc eſt enim, dilectiſſimi, impœnitentia, hæc blaſphemia in Spiritum Sanctum, blaſphemia irremiſſibilis. Nec ideo tamen (y) pro eis neceſſe eſt nimis eſſe ſollicitos; ignoſcet facilè, imò & libenter, ſi tantummodò nos agnoſcamus. In hujuſmodi namque quaſi inevitabilibus, & negligentia culpabilis eſt, & timor immoderatus. Hinc eſt quòd in oratione, quam ipſe Dominus conſtituit, quotidie pro peccatis illis voluit nos orare. Cæterùm hæc venialia peccata (z) Sponſa in Canticis Canticorum ſe vitare velle demonſtrat, ubi eam Sponſo exhortanti ad prædicationem ſic inquiens ait: *Expoliavi me tunicâ meâ, quomodo induar illâ?* Id eſt, deſervi ſecularia, quomodo repetam illa? Removi me à prædicatione, quomodo reincipiam? Item ait: *Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Acſi dicat: Lavi cogitationes & affectiones, quomodo inquinabor ſordibus mundi? Sed hos pedes diſcipulis lavat Dominus per ſponſionem ſuæ orationis, ubi dicitur: *Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* De cætero (zz) quoniam

in

r *Ibidem n.3.* s *Ibidem n.4.*

t *Ibidem nu. 5.* u *Tract. de inter. domo. cap. cap. 45. nu. 57. tom. 5. pag. 431.* x *Ser. 1. in converſ. S. Pauli n. 5.* y *Ser. 1. in cœna Domini n. 5.* z *Ser. 2. in ult. Cœna n. 11.*

in multis offendimus omnes: & inter homines ſæculi frequenter poſiti multum de pulvere mundi contrahimus, veſtris orationibus me commendo, ut in fonte miſericordiæ ſuæ nos lavare & emaculare dignetur ipſe fons pietatis Jeſus Chriſtus, qui dixit Petro: *Niſi lavero te, non habebis partem mecum.*

CAPUT III.

De ſermone Chriſti, quem habuit ad ſuos Diſcipulos ſtatim ac lavit pedes eorum.

1. *Chriſtus poſtquam lavit pedes Diſcipulorum, exhortatur eos ad condonandam injuriam lædentibus ſe.* 2. *Exhortatur eos ad imitandam humilitatem ſuam, docendo non eſſe ſervum majorem Domino ſuo, nec diſcipulum Magiſtro.* 3. *Chriſtus exhortatur quemque Chriſtianum ad exibendam charitatem & hoſpitalitatem pauperibus, aſſirmando quòd ipſe & ejus Pater recipitur in illis, qui pro illius amore recipiuntur, & liberaliter reficiuntur.*

§. I.

Poſtquam Jeſus lavit pedes diſcipulorum, & accepit veſtimenta ſua, cùm recubuiſſet iterum, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magiſter & Domine: & benè dicitis: ſum etenim. Si ergo ego lavi pedes veſtros, Dominus & Magiſter: & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodùm ego feci vobis, ita & vos faciatis. Joan. 13.

CHriſtus poſtquam lavit, [a] veſtimenta ſua accepit: poſt mortem carnis, gloriam habuit reſurrectionis. Poſt Sanguinis effuſionem, accepit corporis immortalitatem. Deinde recubuit, deinde requievit, cælos aſcendit, ubi ſedet benedictus in dextera Dei Patris. De illo accubitu Diſcipulis intonat, inſtruit, docet per Spiritum Sanctum, & per ipſos intonat Gentibus cunctis. Et quid dicit? *Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magiſter & Domine: benè dicitis: ſum etenim.* Hoc eſt quod promiſerat Petro, dicens: *ſcies autem potea.* Hîc invitat ad ſciendum, quod priùs neſciebant. Quod dicit, *Vos vocatis me Magiſter & Domine, & benè dicitis: ſum etenim,* non eſt de arrogantia, ſed de veritate. Qui enim neceſſitate cogente, vera de ſe loquitur, tantò magis veriùs humilitati jungitur, quantò & veritati aſſociatur. *Vos vocatis me Magiſter & Domine, & benedicitis: Sum etenim.* Ego ſum Magiſter, ego ſum Dominus. Ego ſum Magiſter ſine errore: ego ſum Magiſter ſine falſitate. Ego ſum Magiſter bonitatis: ego ſum Magiſter ſanctitatis. Qui ſequitur me benè vadit, ambulare malè non poterit. Ego ſum Dominus vitæ, Dominus mortis, Dominns Cæli, Dominus terræ. Creator cunctorum, & Dominus omnium. *Si ego* ergo *lavi pedes veſtros Dominus & Magiſter, & vos debetis alter alterius lavare pedes.* Sicut priùs exemplo, ſic nunc eos verbo inſtruit Magiſter veritatis. Hîc enim ſumitur argumentum habendæ humilitatis. Acſi dicat: Si ego qui ſum Dominus & Magiſter, lavi pedes veſtros: & vos qui non eſtis magiſtri, nec domini, debetis alter alterius lavare pedes. *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodùm feci vobis, ita & vos faciatis.* Et eſt ſenſus: Si ego lavi pedes veſtros, ideſt, Si ego dimiſi peccata, qui ſum Dominus Deus potens omnia, & Magiſter ſciens omnia antequam fiant: vos qui eſtis ſervi & diſcipuli, debetis in vos peccantibus dimittere, & pro eis orare. *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodùm ego feci vobis, ita & vos faciatis.* Non eritis boni ſervi, ſi non fueritis ſecuti Dominum: nec veraces diſcipuli, ſi deviaveritis à doctrina Magiſtri. Quid deinde auctor & dator virtutum Chriſtus, (b) in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ ſunt abſconditi, in quo omnis quoque plenitudo Divinitatis habitat corporaliter: nonne tamen & ipſe de humilitate tanquam ſumma ſuæ doctrinæ ſuarumquè virtutum gloriatus eſt? *Diſcite,* ait, *à me* non quòd ſobrius, aut caſtus, aut prudens, aut aliquid ejuſmodi: ſed *quia mitis ſum & humilis corde.* A me, inquit, diſcite. Non ad doctrinam Patriarcharum, non ad Prophetarum libros ego vos mitto, ſed me vobis exemplum, me formam humilitatis exhibeo. Inviderunt mihi altitudinem quam habeo apud Patrem, Angelus & Fæmina: ille potentiæ, illa ſcientiæ. Vos autem æmulamini chariſmata meliora, diſcentes à me quia mitis ſum & humilis corde. Commodum reor indagare aliquid & de ſuperbia [c] quatenùs ex oppoſito ſibi vitio virtutis decor manifeſtior appareat. Superbia eſt appetitus propriæ excellentiæ. Hæc in duas ſpecies dividitur, in *cæcam,* & *vanam* ſuperbiam. Quæ quidem & aliis nominibus appellari poſſunt *contumacia,* & *vanitas*: quarum prior intelligentiæ, poſterior voluntatis vitium eſt. Nam ex illa rationis fallitur oculus, & ex iſta voluntatis malæ appetitus afficitur. Quod meliùs ex ſingularum definitionibus demonſtrabimus. *Cæca* ſuperbia ſeu contumacia eſt vitium, quo ſe exiſtimans aliquis vel eſſe bonum quod non eſt, vel à ſe eſſe quod eſt, in ſe non in Domino gloriatur. *Vana* ſuperbia ſeu vanitas eſt vitium, quo quis tam de eo quod eſt, quàm de eo quod non eſt, ſuis magis quàm Dei laudibus delectatur. His itaque præmiſſis, aptemus jam contraria humilitati, ſingula ſingulis opponentes. Humilitas eſt contemptus propriæ excellentiæ. Contemptus opponitur appetitui. Duabus quoque ſuperbiæ ſpeciebus, duæ nihilominus humilitatis opponuntur. Contra cæcam, ut quis de ſe noverit ſentire humiliter. Contra vanam, nec conſentire aliter ſentientibus. Nempè qui de ſeipſo ſentire humilitet novit, in neutro ipſius de ſe judicium falli poteſt: videlicet ut aut majus aliquid putet ſe eſſe, quàm ſit: aut à ſe eſſe quod ſit. Et ideò patienter carens quod ſibi novit deeſſe, humiliter de eo quod certus eſt adeſſe, non in ſe, ſed in Domino gloriatur.

§. II.

Amen amen dico vobis Non: eſt ſervus major Domino ſuo: neque Apoſtolus major eſt eo, qui miſit illum. Si hæc ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea. Non de omnibus vobis dico: ego ſcio quos elegerim: ſed ut adimpleatur Scriptura: Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum ſuum. Amodò dico vobis, priuſquàm fiat: ut cùm factum fuerit, credatis quia ego ſum. Joan. 13.

Val-

a *Ser. 2. in ult. Cæna, num. 13.*

b *Tract. de mor. & off. Epiſc. cap. 5. n. 18.* c *Ibidem n. 19.*

Digitized by Google

Valdè ignominioſum ſervo [d] ſi ſit ſicut dominus ejus; aut diſcipulo, ſi ſit ſicut magiſter ejus, Chriſto reclamante ac dicente: *Non eſt ſervus major Domino ſuo: neque Apoſtolus major eſt eo, qui miſit eum.* Quod non dedignatus eſt magiſter & Dominus, talisquè & magiſter & Dominus, indignum ſibi judicabit ſervus bonus devotuſquè diſcipulis? Nec dedignandum ſervo [e] quod præceſſit in Domino. Siquidem non eſt ſervus major Domino ſuo. Ille enim cùm jam creviſſet ætate, ſapientiâ, & gratiâ apud Deum & homines; cùm jam duodecim annorum eſſet, & remanſiſſet in Hieruſalem, inventus à Beata Virgine, & Joſeph, cujus filius putabatur, in medio Doctorum audiens illos & interrogans, tamen deſcendit cum illis, & erat ſubditus illis. Et tu ergo ergo ſubditus eſt propter illum. Quàm pulchrè locutus eſt beatus ille Centurio [f] cujus fidei nulla par inventa eſt in Iſraël. *Et ego*, inquit, *homo ſum ſub poteſtate, habens ſub me milites.* Non jactabat poteſtatem, quam nec ſolam protulit nec priorem. Dicturus quippè habens ſub me milites, præmiſit: *homo ſum ſub poteſtate*. Priùs ſe agnovit hominem, quàm potentem. Agnovit, inquam, ſe hominem homo gentilis, ut in ſe jam impleri oſtenderet, quod longè ante dixerat David: *Sciant gentes quoniam homines ſunt. Homo* (inquit Centurio) *ſum, & homo ſub poteſtate*. Jam quidquid ſubinferas, ſuſpectam non habemus jactantiam. Præmiſſa ſiquidem eſt humilitas, ne altitudo præcipitet. Nec enim locum invenit arrogantia, ubi tam clarum humilitatis inſigne præceſſerit. Agnoſcis infirmitatem, confiteris ſubjectionem; jam & te ſub te habere milites profitere ſecurus. Revera quia non confuſus eſt de ſubiectione, jure ex prælatione meruit honorari. Non erubuit ſuper ſe poteſtatem, & ideò dignus qui haberet & ſub ſe milites. Ex abundantia cordis os loquebatur: juxta quod intùs ordinatas habuit affectiones, foris quoque verba decenter compoſuit. Dedit priùs honorem Præpoſitis, ut jam à ſubditis juſtè reciperet: ſciens ſe à Superioribus accipere, quod impenderet inferioribus, & quia meliùs propriæ ſubiectionis diſceret experimento ſua ipſe moderari imperia. Fortè non ignorabat, quòd ſubjecto ſibi homini Deus omnia ſubjecerit ſub pedibus: offendenti ſe, infenſa reddiderit: & is quem humilem conſtituerat ſuper opera manuum ſuarum, ſuperbiæ merito comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Porrò ait Dominus: [g] *Si hæc ſcitis* quæ feci & docui, *beati eritis ſi feceritis ea: non de omnibus dico. Ego ſcio quos elegerim.* Non de omnibus dicebat: quia Judas apoſtata erat. Elegerat duodecim; ſed unus diabolus erat Judas Iſcarioth, qui contra Dominum levavit calcaneum, de quo ipſe Jeſus dixit, ut impleatur Scriptura: *Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum ſuum.* O Juda infelix, dominicum panem manducas, & contra Dominum calcaneum levas? *Melius* [h] *ei fuerat*, (inquit Dominus) *ſi natus non fuiſſet homo ille.* Non utique ſi natus non fuiſſet omninò, ſed ſi natus non fuiſſet homo, ſed verbi gratiâ, aut pecus, aut quæpiam creatura, quæ quoniam judicium non haberet, ad judicium non veniret, ac per hoc nec ad ſupplicium. *Amodò dico vobis* [i] *priuſquàm fiat, ut cùm factum fuerit, credatis, quia ego ſum.* Et eſt ſenſus. Uſque huc toleravi & tacui, ſed jam noto proditorem antequam fiat, quod mox eſt faciendum, ut cùm factum fuerit, credatis, quia ego ſum ille, de quo Scriptura illa prædixit. Vos ergo fratres mei, diſcipuli Chriſti, cogitate quid Iſcarioth fecit, & videte ne conſimilia faciatis. Judas contra Chriſtum levavit calcaneum: vos ante illum proſternite corpus & animam. Judas ab illo receſſit: vos autem ſequimini illum. Judas vendidit illum Judæis: vos autem vendite quæ habetis, ut poſſitis comparare eum. Non ſolùm autem quæ habetis, ſed etiam voſmetipſos pro amore tantæ pulchritudinis margaritæ pro nihilo reputetis, & illi ſoli placere quantùm poteſtis contendite,

§. III.

Amen amen dico vobis: Qui accipit ſi quem miſero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui me miſit. Joan. 13.

Poſtquam Dominus Jeſus [k] & Salvator noſter ſuo exemplo docuerat Diſcipulos humilitatem, ſupponit honorem, ut eos conſoletur, affirmans quòd ipſe & Pater ejus in illis recipitur, qui pro illius amore recipiuntur. Hîc eſt notandum, quòd in miſſo, non miſſi, ſed mittentis auctoritas commendatur. Qui ergo accipit nuncium Chriſti, Chriſtum accipit. Et ſi Chriſtum accipit, & Patrem Chriſti accipit. Quid audis ô Chriſtiane? [l] Veritas loquitur: Veritas mentiri non poteſt. Ait enim: *Qui accipit ſi quem miſero, me accipit.* Quem mittit? Quis eſt enim nuncius? Venit pauper, venit mendicus: advena eſt eſt & peregrinus, non habet quod veſtiat, non habet quod manducet, non habet ubi caput reclinet. Venit ad januam tuam, ad domum tuam, non tanquam frater ad fratrem, non tanquam conſors ad conſortem, ſed tanquam ſervus ad Dominum venit: petit panem, poſtulat veſtem, apud te quærit hoſpitari pro amore Chriſti. Quid tibi videtur? Quis eſt iſte mendicus, iſte peregrinus, qui apud te pro amore Chriſti tam humiliter, & tam ſuppliciter orat hoſpitari? Miſſus Chriſti eſt, nuncius Chriſti eſt: non eſt ſolus, cum illo eſt Chriſtus: Gaudens ſuſcipe, gratanter refice, ſerui devotè, cum timore & reverentia magna, Chriſtum ſuſcipis, Chriſtum reficis. Gaude & lætare, quòd talem meruiſti habere convivam. Felix menſa, beata menſa, in qua Chriſtus convivatur, in qua Deus reficitur; infelix menſa, cui deeſt talis conviva. O quàm miſera menſa, imò quàm miſer dominus menſæ, qui pauperem pellit à menſa, qui pauperi claudit miſericordiæ viſcera. O ſerve nequam, cujus viſcera negligunt aperire marſupium pietatis. Nonne oportuit te miſereri conſervo tuo? Quis tibi donavit quod habes? Nonne pauperis Dominus? nonne pauperis & tui Creator? Nonne natura vos creavit æquales? & unâ eademquè conditione eſtis exituri? Cur non te tangunt confinia ſortis? Suſcipe miſerum, recollige mendicum & peregrinum: refice famelicum, veſti nudum, & ope-

bus

d *Ibidem cap. 8. num. 31.* e *Ser. 3. in Circumciſ. Dom. num. 7.* f *Tract. de mor. & off. Epiſc. cap. 8. num. 32.* g *Ser. 2. in ulti: Cæna n. 15.* h *Ser. 35. in Cant. n. 7.*

i *Ser. 2. in ultim. Cæna n. 16.* k *Ser. 4. in ultim. Cæna num. 17.* l *Ibidem n. 18.*

Digitized by Google

bus miſericordiæ incumbe prout potes. Cùm pauper petierit, manum aperire non differas: nam eleemoſynam tuam cum paupere fratre ſuſcipit Chriſtus. Tu autem, mi Lector, ne pauperem quæſo abhorreas, ſed tam citò cùm illum videris, adorare non negligas: licet ſit ſcabioſus, ſive leprorſus, veſte ſordidus, anhelitu fœtidus, tamen brachiis charitatis aſtringe, & quod à te petierit, charitatiuè impende. In veritate donas Chriſto, accipit Chriſtus, ipſemet teſtis, ipſe mentiri non poteſt, & in die judicii tibi redditurus eſt mercedem æternam. Denique habete diligentiam hoſpitalitati [m] quia per hanc multi placuerunt Deo. Abraham Pater veſter pro ſtudio ſancto, quod in ſuſcipiendis peregrinis habere ſolitus erat, Angelos hoſpites ſuſcipere meruit. Similiter & Loth nepos ejus, pro ſimili devotione & pia conſuetudine, de eorum ſuſceptione exultavit. Et vos itaque ſimili forma, non Angelos, ſed Dominum Angelorum ſuſcipite in peregrinis, paſcite in egenis operite in nudis, viſitate in languentibus, redimite in captivis. Talibus hoſtijs promeretur Deus, qui in judicio dicturus eſt: *Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis*. Sed quid dicimus de his [n] qui propter defectum terrenæ ſubſtantiæ hoc operibus miſericordiæ implete non poſſunt, ſive adhuc in ſeculo commorentur, ſive renunciantes ſeculo & omnibus quæ poſſidebant, nudum Chriſtum nudi ſecuti ſunt. Numquid hi omnes reprobi erunt, qui Chriſto in operibus miſericordiæ miniſtrare non poſſunt? Abſit. Non enim impotentes, ſed nolentes condemnabuntur. Nam viſcera, ideſt compaſſionem ſuam non claudit à proximo ſuo indigentiam patienti, qui ſi poſſet, vellet ſubvenire: ſufficitquè Domino cor intuenti, ſi ſola voluntas adſit: nam & ipſam pro facto reputat voluntatem. Nullus ergo ſe poterit excuſare, quin omni petenti ſe tribuat, vel opere, vel voluntate. Non igitur ſe excuſent qui dare non poſſunt. Tam enim afflicti quàm voluntaria paupertate coacti voluntatem dare tenentur. Examinet autem ſe quilibet, ſi hanc habeat voluntatem. Cùm enim vides pauperem, vel infirmum, vel peregrinum, & nulla compaſſione permotus tales pertranſis, nec orationem, nec gemitum pro illo effundis, numquid dandi habes voluntatem? Nequaquam. Si enim non dividis affectum charitatis cum proximo indigente, perinde eſt ac ſi non compatereris patienti. Si enim non condoles cum dolente, quomodo ſubſtantiam exteriorem divideres? Si non das compaſſionis affectum, qui quò plus datur, plus abundat: quomodo terrenam ſubſtantiam dares, quæ diviſa minuitur? Quoties ergo videmus aliquem indigentem, agnoſcamus Chriſtũ in illo: quia & ipſe indigens, membrum Chriſti eſt. Non claudamus viſcera compaſſionis noſtræ ab illo, & pro hoc ſciemus, quia charitas Chriſti manet in nobis. Tu autem, mi lector, auſculta diligenter [o] & quid tibi loquatur Chriſtus obſerva. Ipſe eſt, qui ait diſcipulis ſuis: *Amen, amen dico vobis: Qui accipit ſi quem miſero, me accipit: & qui me accipit, accipit eum qui me miſit*.

CAPUT IV.

De alio Sermone Chriſti, in quo indicavit Diſcipulis traditorem Judam, porrigendo ei panem intinctum.

1. *Chriſtus poſtquam monſtravit ſe eſſe turbatum ſpiritu, indicavit quidem ſuis Diſcipulis traditorem ſuum, ſed non ſtatim deſignavit ejus perſonam, niſi interrogatus eſſet à Joanne, qui recubuit ſuper pectus Jeſu.* 2. *Chriſtus ſoli Joanni ſpecialiter indicavit traditorem ſuum, porrigendo Judæ panem intinctum, quo ſignificatur ejus fictio.* 3. *Quæritur quonam ſenſu Chriſtus ſtatim ac Judas exivit de Cænaculo, dixerit de ſe: Nunc clarificatus eſt filius hominis.*

§. I.

Jeſus turbatus eſt ſpiritu, & proteſtatus eſt & dixit: Amen amen dico vobis: Quia unus ex vobis tradet me. Joan. 13.

Turbatur Jeſus ex noſtra infirmitate (a) non ex ſua poteſtate: noſtra infirmitas in eo turbata eſt, non ſua poteſtas, ſicut & verè paſſa. Voluntariè accipit turbationem, ne deſperet ſervus neceſſitate turbatus. Qui turbatur ſpiritu, ſignificat perturbandos ſpirituales ex charitate, cùm urgens cauſa zizania à tritico ante meſſem cogit ſeparare, id eſt, ante diem judicii cogit excommunicare. Sed notandum eſt, quòd ſunt duæ perturbationes, ſcilicet turbatio carnis, & turbatio ſpiritus. Turbatio carnis eſt paſſio carnis: turbatio ſpiritus eſt timor, anxietas, & ſimilia. Non carne, ſed ſpiritu turbatur Dominus cùm dicturus eſſet: *Unus eſt vobis tradet me*: non quòd tunc primùm ſubitò cognoverit, & repentinum malum eum turbaverit: ſed quia jam Judam fuerat expreſſurus, ut non lateret: & ille erat exiturus, & Judæos adducturus; turbavit eum proximum periculum proditoris. Turbatus eſt Dominus Jeſus ſpiritu, & proteſtatus eſt quod occultum fuerat & dixit: *Amen, amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me*. Ac ſi diceret: Unus ex vobis exiturus eſt, & tradet me: unus ex vobis, ſed non vinculo charitatis unitus, eſt me traditurus. Aſpiciebant ergo Diſcipuli adinvicem, hæſitantes de quo diceret. Non minima turbatio, timor & anxietas, Apoſtolorum mentem vexabat, Putas quomodo Petrus & Sancti Apoſtoli latebras mentis intrabant, ut ſi in Auctorem vitæ ſaltem in cogitatione aliquid ſiniſtrum putaſſent? Non parum erant turbati, nam pallor qui erat in facie, declarabat dolorem qui vigebat in mente. At nil doloris gerebat, qui aſtutam rabido portabat ſub pectore vulpem: non erat dolens, cui ingens dolor ineſſe debebat. O bonitas Redemptoris! (b) ô pietas Creatoris! neminem vult perire, ſed omnes fieri ſalvos: ſpecialiter non deſignat traditorem ſuum, ne fieret impudentior vel inverecundior manifeſtè deprehenſus, Manifeſtat ergo crimen, & dat locum pænitentiæ: ut proditor videns ſe latere non poſſe, agat pænitentiam.

m *Epiſt.241.num.2.* n *Tract.de vita myſt.cap.30. n.133.* o *Ser.3. in ultim.Cana n.17.*

a *Ibidem num.29.* b *Ibidem num.20.*

tiam. Sed vir ille perditionis, nullius pænitentiæ lamenta ſuſcipiens, talis, vel pejor remanſit, qualis fuerat priùs, tranſiens in affectum cordis. Illi verò, quorum ingens procella doloris corda turbabat, adinvicem aſpiciebant, dubitantes de quo diceret. Quia etſi nota fuit cuique conſcientia ſua, alterius tamen erat ignota. Erat ergo recumbens unus ex diſcipulis ejus in ſinu Jeſu, quem diligebat Jeſus. Felix inquam diſcipulus ille, cui ſic erat familiaris Author vitæ quæ nunc eſt & futuræ: nimis honoratus eſt diſcipulus ille, qui ſui capitis habuit reclinatorium tam venerabile pectus ſcilicet Jeſu, Jeſu Chriſti Creatoris cunctorum. Jeſus autem valdè eum diligebat, quem tanto honore ſublimabat. O quàm bene quieſcebat, qui ſupra pectus Chriſti quieſcebat. O beate Apoſtole Dei, diſcipule Jeſu Chriſti, Joannes beate! utinam mererer illius dulciſſimos pedes oſculando lachrymis rigare, in cujus pectore tu meruiſti dormire: utinam faciem illius à longe ſaltem poſſem contemplari, in cujus pectore tam dulciter dormire meruiſti. Hic enim de ſe quaſi de alio dicit, ut rerum geſtarum ſcriptor, non ſui videatur prædicator eſſe. Per ſinum ſiue pectus ſignificabatur illud ſecretum, de quo bibit, Divinitatis Sacramentum. Profectò Unigenitus (c) qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit. Enarravit, dixerim, non mihi miſero & indigno, ſed planè Joanni Evangeliſtæ, utiq; Diſcipulo quem diligebat Jeſus. Placita enim fuit Deo anima illius, digna prorsùs nomine & dote ſponſæ, digna Sponſi amplexibus, digna denique quæ recumberet ſuper pectus Domini. Hauſit Joannes de ſinu Unigeniti, quod de paterno hauſerat ille. Quid Joannis ructu fragrantius, (d) qui Verbi mei redolet æternitatem, generationem, divinitatem? Hunc diligebat Joannem non pliùs omnibus (e) ſed familiariùs, ut per pacem exiret de vita, non per paſſionem. Huic innuit Simon Petrus & dixit: *Quis eſt, de quo dicit?* Sciebat autem Petrus, quòd Chriſtus quodam privilegio amoris Joannem diligebat, nec ei celaret ſuæ Divinitatis ſecretum. Innuit ideò ei Petrus, ut interrogaret eum, Quis eſt? Itaque cùm recubuiſſet ille ſupra pectus Jeſu, dixit ei: *Domine quis eſt?* Et meritò de proditore ſuo Magiſtrum interrogare non timuit, cui jam in ſinu Divinitatis, veritatis Magiſter rimari ſecreta polorum monſtravit. Et dicit: *Domine quis eſt?* Quis eſt ille infelix? Quis eſt ille nequam? Quis eſt ille maledictus? Quis eſt traditor tuus? Illum mihi rogo ne celes, cui tuæ Divinitatis ſecreta es dignatus revelare. Cui reſpondit Jeſus: *Ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxiſſet panem, dedit Judæ Simonis Iſcariotis.*

§. II.

Panis intinctio (f) ſignificat fictionem Judæ, qui fictus amicus venit ad cænam. Quæ enim tinguntur, non mundant, ſed inficiunt. Sed quis panis iſte fuerit, quem Judas accepit intinctum? Si Dominus dederit, lectorem meum ſi audire dignabitur, non relinquam ſuſpenſum. Sed primùm ſciendum eſt, quòd panis multipliciter accipitur in Sacra Scriptura. Per panem aliquando intelligitur *Dominus*, aliquando *gratia ſpiritualis*, aliquando *eruditio* divinæ doctrinæ, aliquando *hæreticorum prædicatio*, aliquando *jucunditas* humanæ delectationis. Dominus dicitur panis, ſicut ipſe ait: *Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi*. Si volumus dicere quòd *Dominus* fuit ille panis, quem traditor accepit intinctum, non relinquimus tramitem veritatis. Judas igitur panem intinctum accepit, quia Dominum Jeſum tantùm hominem, & non Deum putavit. Buccellam intinctam, vel panem ſubcinericium intinctum comedit, quia & ſi Dominum moriturum, tamen reſurrecturum non credidit. Hunc & Judæi, qui per Judam ſignificantur, panem intinctum comedunt, quia Chriſtum Jeſum non Deum, ſed purum hominem fuiſſe credunt: & mortem illius concedunt, ſed reſurrectionem adhuc non admittunt. Panem intinctum rodit, qui Filium Virginis ante omnia ſæcula fuiſſe contradicit. Ab illo panis intinctus roditur, qui à fidei ſoliditate deviat: nec hunc panem ſolidum dignè poterit manducare, qui fidem Catholicam volverit infirmare. Dicitur panis *gratia* ſpiritualis, ut eſt illud Propheticum: *Qui obdurat aures ſuas ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos ne videat malum: iſte in excelſis habitabit: munimenta ſaxorum ſublimitas ejus, panis ei datus eſt, aquæ ejus fideles ſunt.* Hunc igitur Judas panem, ſcilicet gratiam quam illi dederat Dominus, intinctum accepit, quia in Jeſum conſummatorem virtutum, non amorem ſed rancorem exercuit. Huic debebatur panis intinctus, cujus ſanctitatem vultus palliabat ſophiſticus. Nam religionem ſimulabat in facie, quam non habebat in mente: ſanctitatem prætendebat in veſte, quam alienabat in corde: foris agnus in publico, intùs lupus in occulto: foris diſcipulus Chriſti, intùs diſcipulus diaboli. Multi etiam hunc panem comedunt, qui religionem quam prætendunt in verbo, non oſtendunt in facto. *Et poſt buccellam introivit in eum Satanas. Et dixit ei Jeſus: Quod facis, fac citiùs.* Quidam enim putant (g) quòd tunc Judas Corpus Chriſti acceperit: ſed ſciendum eſt, quòd jam omnibus diſtribuerat Dominus Sacramentum Corporis & Sanguinis ſui, inter quos & Judas fuit. Deinde per buccellam intinctam exprimitur traditor. Sequitur enim: *Tunc introivit in eum Satanas*, ut pleniùs poſſideret, in quem jam intraverat. Tunc introivit ut deciperet, & à conſortio Apoſtolorum extraheret, ut eum jam non in occulto, ſed manifeſtè utens libera poteſtate, in baratro perditionis macteret & perderet. Quod autem dicitur, *Quod facis, fac citiùs*: non præcipit, ſed prædicit Judæ malum, nobis bonum: quia hoc vult citiùs fieri, non tam feſtinando in illius pænam, quàm in ſalutem fidelium. O amor interminabilis, (h) ô charitas inæſtimabilis, ô dilectio inſcrutabilis! *Quod facis, fac citiùs*. Illud cupio, illud deſidero, illud quæro, ad hoc veni in mundum. *Quod facis, fac citiùs*. Vis me vendere Judæis? Volo vendi. Vis tradere? Volo tradi. Vis ut crucifigar? Volo crucifigi. Vis ut occidar? Volo occidi. Hoc amo, hoc affecto. *Quod facis, fac citiùs*. Sed Jeſu, vita

M mea

c *Ser. 8. in Cant. n. 7.* d *Ser. 67. in Cant. n. 7.* e *Ser. 3. in vlt. Cœna n. 20.* f *Ibidem num. 20. & 21.*

g *Ibidem num. 22.* h *Ibidem n. 23. & 24.*

Digitized by Google

mea, totum deſiderium meum, dulcedo non fallax, dulcedo delectabilis, dulcedo glorioſa, decus Angelorum, ſplendor & gloria Sanctorum, quantùm eos diligebas, pro quibus mori cupiebas: nobis vitam, tibi mortem affectabas. O dilectiſſimi Fratres animadvertite, ſedula cogitatione penſate, quantùm eſt amandus, quantum diligendus, qui pro nobis eſt talia & tanta opprobria paſſus; qui ſe tradentem ad mortem ſic hortabatur dicens: *Quod facis, fac citiùs. Hoc autem nemo ſcivit diſcumbentium, ad quid dixerit ei.* Quidam enim putabant quia loculos habebat, quòd diceret ei Jeſus: Eme ea quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum, aut ut egenis aliquid daret. Loculos enim habebat, in quibus oblata ſervabantur ſuorum neceſſitatibus, & aliis indigentibus. *Cùm ergo accepiſſet ille buccellam, exivit continuò. Erat autem nox*, quando exivit filius tenebrarum, faciens opera tenebrarum.

§. III.

Cùm ergo Judas exiiſſet, dixit Ieſus: Nunc clarificatus eſt filius hominis. Exeunte Judâ (i) pro quo dixerat, *Non eſtis mundi omnes*: remanſerunt ſoli mundi cum ſuo mundatore, in quo ſignatur clarificatio Chriſti, in qua ſeparatis malis manebit in æternitate cum Sanctis. Ita eſt. Sed aliam expoſitionem hic amor Chriſti requirit: nec debet ſcribi ſine lachrymis, nec ſine lachrymis legi. Chriſtus de proxima paſſione, imò de proxima morte, quam pro ſalute mundi exolvere diſpoſuerat, gaudet & tripudiat, lætatur & exultat & ait: *Nunc clarificatus eſt filius hominis.* O Domine Jeſu, fili hominis, fili Mariæ Virginis chariſſime, dulciſſime, ſpecioſiſſime, vita Sanctorum, & dulcetudo Angelorum, quomodo clarificaris? Nonne tibi adhuc imminent vincula, verbera carnificum, opprobria hominum, & abjectio plebis: ſputa, clavi, colaphi, ſpinea corona, arundo pro ſceptro, Crux, lancea? An vinciri manibus à tergo, & vinctum ad judicem adduci, & tanquã latronem ad ludibrium poni, eſt clarificatio tua? An aſcendere crucis patibulum, & tam triſte ferre ſupplicium, eſtne lætitia tua? eſtne gaudium tuum mori, ſcilicet pro ſalute generis humani? Quid ad hæc dicemus? quid reſpondebimus, Fratres mei? Hìc vox debet ſilere, lachrymæ dicere: hìc ſermo debet tacere, & fletus clamare. Chriſtus Deus noſter pro nihilo, imò pro gaudio mortem ducebat, per quam nos à morte perpetua liberat. Et licet tam citò moriturus, tamen ſeipſum clarificatum dicebat: quia tunc ſic patiendo, imò ſic moriendo, membra ſua ſcilicet fideles ſuos clarificabat. *Nunc clarificatus eſt filius hominis.* (k) Et benè filius hominis, & non hominum, quia ſine virili ſemine de pura & intemerata Virgine natus, de Patre ſine matre in Cælis eſt genitus. Cujus mater eſt Virgo, cujus Pater fæminam neſcit. Iſte inquam filius hominis valde clarificatus eſt, quia quidquid Filius Dei habuit per naturam, filius hominis habet per gratiam. In iſto filio hominis, Mariæ ſcilicet Virginis, clarificatus eſt Deus. In quo eſt clarificatus? In ſalute languidorum, in illuminatione cæcorum, in reſuſcitatione mortuorum: & in omnibus operibus ſuis, Patris ſui ſemper faciens voluntatem. Et Deus clarificavit eum in ſemetipſo, quia unus Deus cum Patre, una Divinitas, una Majeſtas: & hæc clarificatio eſt ab æterno. Hanc clarificationem morti appropinquãs ſecundùm quod homo, à Deo Patre ſibi dari poſtulabat, cùm dicebat; *Pater, clarifica me apud temetipſum claritate, quam habui priùſquam mundus fieret.* Claritatem namque quam habebat ſecundùm quod Deus, volebat habere ſecundùm quod homo; ut humana natura Verbo unita, quæ tunc erat paſſibilis & mortalis, citò fieret impaſſibilis & immortalis. Quod tamen eum petiiſſe ſenſerim (l) non ut ſupplicem, ſed ut præſcium. Liberè petitur, quod in poteſtate petentis accipere eſt. Ergo diſpenſatoria Filii petitio eſt, non neceſſaria: quippe donantis cum Patre quidquid à Patre acceperit. Vbi & hoc dicẽdum eſt, quia non ſolùm Pater clarificat Filium, ſed & Filius clarificat Patrem: ne quis dicat Filium minorem Patre, quaſi à Patre clarificetur, cùm & ipſe clarificet Patrem, dicente Filio: *Pater, clarifica filium tuum, ut Filius tuus clarificet te.* Sed fortè adhuc ſubmittendũ putes Filiũ, quòd quaſi inglorius videatur à Patre recipere claritatem, quam demùm Patri refundat. Audi quia non eſt ita. *Clarifica me* (inquit) *Pater claritate, quam habui priuſquam mundus fieret apud te.* Si ergo claritas Filii poſterior non eſt, utpote quæ ab æterno eſt, ex æquo ſe clarificant Pater & Filius. Et ſi ita eſt, ubi Patris primatus? Æqualitas profectò eſt, ubi coæternitas. Et uſque adeò æqualitas, ut una ſit claritas amborum, ſicut ipſi unum ſunt. Unde mihi videtur dicendo rurſùm: *Pater, clarifica nomen tuum*, non ſanè aliud petere quàm ſe clarificari, in quo & per quem nomen Patris proculdubio clarificaretur. Et reſponſum accepit à Patre: *Et clarificavi, & iterim clarificabo.* Quæ quidem ipſa reſponſio non parva Filii glorificatio fuit. Supereſt ergo, ut juxta promiſſum Patris ſemel adhuc clarificetur, eaquè erit plenitudo gloriæ, cui non queat amplius addi. Sed ubi illa dabitur benedictio? Non eſt (ut ſponſa ſuſpicata eſt) in plateis vel vicis, niſi fortè in illis de quibus dicitur: *Plateæ tuæ Hieruſalem ſternentur auro mundo, & per omnes vicos tuos alleluia cantabitur.* In his revera illam recepit à Patre Filius claritatem, cui non poterit ſimilis inveniri, ne in cæleſtibus quidem. Cui enim aliquando Angelorum dictum eſt: *Sede à dextris meis?*

CAPUT V.

De inſtitutione Sacramenti Euchariſtiæ, facta à Chriſto in memoriam Paſſionis ſuæ.

1. *Præmittitur doctrina de excellentia Sacramenti Euchariſtiæ, in qua Chriſtus Carnem ſuam & Sanguinem dedit nobis in cibum & potum, ne deficiamus in via.* 2. *Agitur de materia Euchariſtiæ, quæ eſt panis & vinum, eorumquè converſione in Corpus & Sanguinem Chriſti: nec non de forma, quâ conficitur Euchariſtia.* 3. *Expenduntur verba*

i Ibidem num. 25. & 26. k Ibidem, num. 27.

l Ser. 76. in Cant. n. 3. & 4. m Ibidem n. 5.

Digitized by Google

ba Chriſti, in quibus mandavit celebrare Sacrificium Euchariſtiæ pro ſalute animarum noſtrarum: meritòquè exigit à nobis, ut pro tam ſingulari amore ſuo diligamus Deum.

§. I.

Sediſti ad menſam divitis: diligenter attende quæ apponuntur tibi, & ſcito quoniam talia oportet te præparare. Prov. 23. juxta verſion. 70.

IN verbis iſtis (a) loquitur Spiritus cõſilii voce ſuavi, ſed & terribili. Vox ſuavis eſt, ſed obedientibus: vox terroris contemnentibus. Recipientibus debentur præmia, reiicientibus intentantur ſupplicia. Vivent qui recipiunt, damnabuntur qui reiiciunt. *Sediſti*, inquit. Ecce principium hujuſmodi verborum quantæ ſuavitatis præfert inſigne! Verba præcedentia ſuaviter ſonant, affectum mulcent, & de ſenſuum ubertate mentem impinguant. Quæ autem ſequuntur, id eſt, *Scito quoniam talia oportet te præparare*: dum intellectum quò plùs exercent, plùs terrent, de altitudine myſteriorum miro modo nos humiliant, ſive propter indignitatem noſtram, ſive propter incapacitatem. *Dives* itaque & potentiſſimus ille, Dominus eſt virtutum, & ipſe Rex gloriæ, cui dicitur per Prophetam David: *Ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam.* Ipſe eſt qui aufert ſpiritum principum, terribilis apud reges terræ. *Menſa*, ad quam reſident Fideles epulaturi cum eo, Incarnatio ipſius eſt. *Paraſti* (inquit Propheta) *in conſpectu meo menſam*, id eſt, Incarnationis tuæ remedium, quod ſemper attendo & recogito adversùs eos qui tribulant me: ne more antiquo prævaleant, qui miſero & exuli inſultare conſueverunt. O ſtupenda (b) miſeratio Dei! Verbum carnẽ, Deus cinerem, figulus lutum, Vita morticinium induit, ut jumenta manducarent panem Angelorum. Homines jumenta erant. *Homo enim cùm in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Eapropter cibus cæleſtis mutavit ſe in pabulum pecoris, homine mutato in pecus. Panis enim Angelorum factus eſt fænum, vnicus Patris filius hominis. *Verbum* quippe *Caro factum eſt.* Et juxta alium Prophetam: *Omnis caro fænum.* Comedunt igitur Angeli Verbum de Deo natum: comedunt homines Verbum fænum factum, Pane ſuo vivunt Angeli in cælis, & beati ſunt: fæno ſuo viuunt homines in terris, & ſancti ſunt. Fænum quippe iſtud de prato virginalis uteri collectum, factum eſt refectio jumentorum. Propter vitium (c) omnis caro fænum, & omnis gloria ejus tanquam flos fæni. *Exſiccatum eſt* (inquit Iſaias) *fænum, & cecidit flos*: ſed non ille flos qui de virga & radice Jeſſe aſcendit, eò quòd requievit ſuper eum Spiritus Domini: nec illud fænum quod Verbum factum eſt, pro eo quod ſequitur in Prophota: *Verbum autem Domini manet in æternum.* Si enim fænum Verbum, & Verbum in æternum manet, fænum quoque neceſſe eſt maneat in æternum. Alioquin quomodo vitam prebet æternam, ſi ipſum minimè manet in æternum? Ait enim: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Et quem panem dicat, aperit cùm ſubjungit: *Et panis quem ego dabo, Caro mea eſt pro mundi vita.* Ut autem panem Angelorum manducaret homo, (d) ſuſceptis paleis noſtræ paupertatis, ſuſceptis cineribus noſtræ mortalitatis, ſuſcepto fermento noſtræ infirmitatis, Panis Angelorum factus eſt homo. Porrò quia homo ſuum (e) in quo factus eſt honorem non intelligendo, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis: Verbum panis Angelorum factum eſt pabulum jumentorum, vt habeat carnis fænum quod ruminet, qui Verbi pane veſci penitùs diſſuevit; quouſque homo per hominem Deum priori redditus dignitati, & ex pecore rursùs converſus in hominem, cum Paulo dicere poſſit: *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundùm carnem, ſed nunc jam non novimus.* Quod ſanè non arbitror quempiam dicere poſſe veraciter, niſi qui priùs cum Petro ex ore Veritatis illud item audierit: *Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt: caro autem non prodeſt quidquam.* Chriſtus in ſemetipſo (f) in cælo Sanctos Angelos paſcit: Chriſtus etiam in ſemetipſo in terra omnes Fideles reficit. Chriſtus per rem Sanctos Angelos ſatiat in in patria: Chriſtus nos paſcit per fidem in terra, ne deficiamus in via. Chriſtus Angelos & homines reficit ex ſemetipſo, tamen integrè remanet in ſuo. Quàm bonus panis & quàm mirabilis, de quo in cælo Angeli ſaturantur, & in terra homines reficiuntur! Quem manducat Angelus pleno ore in patria, ipſum comedit peregrinus homo pro modulo ſuo, ne laſſetur in via. Chriſtus panis vivus qui eſt refectio Angelorum, ipſe eſt redemptio & medicina hominum. Habeo & ego Verbum (g) ſed in Carne: & mihi apponitur veritas, ſed in Sacramento. Angelus ex adipe frumenti ſaginatur, & nudo ſaturatur grano: me oportet interim quodam Sacramenti cortice eſſe contentum, carnis furfure, literæ paleâ, velamine fidei. Et hæc talia ſunt, quæ guſtata afferunt mortem, ſi non de primitiis ſpiritûs quatulumcunque accipiant condimentum. Prorsùs mors mihi in olla, niſi ex Prophetæ farinula dulcoretur. Denique abſque ſpiritu & Sacramentum ad judicium ſumitur, & caro non prodeſt quidquam, & litera occidit, & fides mortua eſt: ſed ſpiritus eſt qui vivificat, ut vivam in eis. At quantàlibet ſanè abundantiâ ſpiritûs pinqueſcant iſta, non pari omninò jucunditate ſumitur cortex Sacramenti, & adeps frumenti, fides & ſpes, memoria & præſentia, æternitas & tempus, vultus & ſpeculum, imago Dei & forma ſervi. Nempe in omnibus his fides locuples mihi, intellectus pauper. Numquid verò par ſapor intellectui fideiquè, cùm ſit in meritum iſta, ille in præmium? Felix mulier (h) benedicta in mulieribus, in cujus caſtis viſceribus, ſuperveniente igne Sancti Spiritus, coctus eſt panis Angelorum, quem manducet homo, panis cor hominis coufirmans. Eſt utique panis ſanctiſſimus (i) continens omne delectamentum, & omnem ſaporem ſuavitatis. Panis iſte quem dedit Jeſus diſcipulis ſuis in cæna, ſcilicet corpuſculum ſuum, licet ab impiorum manibus fuit miſerè contrectatum: quis tamen panem hunc vi-

 lem

a *Ser. 2. in Cæna Dom. n. 1.* b *Ser. de excellent. S. Sacram. n. 1 & 2. tom. 6. pag. 722.* c *Ser. 35. in cant. n. 4.*

d *Ser. de Jeſu puer. duo len. n. 12.* e *Tract. de exhort. ad mil. templ. cap. 6.* f *Tract. de modo bene viv. n. cap. 28. n. 87.* g *Ser. 33. in cantic. n. 3.* h *Ser. 2. in nat. Dom. n. 4.* i *Soliloq. S. Bern. n. 16. tom. 6. pag. 1022.*

lem poterit exiſtimare, cùm etiam eo paſcatur multitudo Spirituum beatorum? O verè beata terra, quæ nobis hunc panem protuliſti! Laudarem te libenter, ſed quibus te laudibus efferam, neſcio. Tu ſola hunc panem gremio contuliſti, quem cæli & terra capere non poterant: ſit nomen tuum laudabile in ſecula ſeculorum. Denique (k) Paſchalibus dapibus eſuriens ſatiari quicunque requiris, menſula noſtra poſita eſt, quæ nulli vetatur edenti. Ibi refici poteris ex micis, quæ remanſerunt de menſa Domini. Nam ille dulciſſimus panis, qui de ſeipſo ait: *Ego ſum panis vivus qui de cælo deſcendi*, dum eſſet in mundo, ſatiavit non mediocriter filios ſuos. Illos videlicet, quibus aſcenſurus ad Patrem ait: *Filioli adhuc modico tempore vobiſcum ſum*. Sed aſcendens in Cælum dimiſit reliquias ſuas paruulis ſuis: quas, dum illum beatiſſimum panem Angelorum, Dominum meum Jeſum quærerem gemens & plorans, quæque precioſa mundi pro illo ineffabili cibo dare deliberans, Evangeliſta Joanne in voluntate Domini propinante accepi. Sed quicunque ad hanc menſulam ſervuli Chriſti ſedere volverit, non ſine lachrymis quæſo accedat, & ſi acceſſerit, ſaltem ſine gemitu non recedat. Nam in ea invenies cibum non ventris, ſed mentis: non holocauſta medullata, nec boves cum hircis, ſed illum Agnum de Virgine natum, qui coram percutientibus ſe obmutuit, & non aperuit os ſuum. Tu itaque (l) qui ſedes ad menſam diuitis, teipſum ſubiiciens & humilians Incarnationis Dominicæ Sacramento, non negligenter, ſed *diligenter attende quæ apponuntur tibi*: *& ſcito quoniam talia oportet te præparare*. Nota, *quoniam*, compatiendo, commoriendo, & conſepeliendo teipſum. Dignum eſt enim & tibi multum expedit, compati, commori, conſepeliri paſſo, mortuo, & ſepulto Chriſto. Ad hoc enim facta ſunt hujuſmodi, ut his omnibus configuretur vita Chriſtiani.

§. II.

Cænantibus autem eis, accepit Jeſus panem, & gratias agens, benedixit, fregit, deditquè diſcipulis ſuis, dicens: Accipite & comedite: Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis tradetur: Hoc facite in meam commemorationem. Similiter accepto calice poſtquam cænavit, gratias agens, dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim Sanguis meus novi teſtamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. Matt. 26. Mar. 14. Luc. 22.

Sedens (m) Jeſus in cæna cum beatis Apoſtolis ſuis, pridie quàm pateretur, Carnem ſuam dedit ad manducandum, & Sanguinem ſuum ad bibendum. Totus utique nobis datus, (n) & totus in noſtros expenſus eſt uſus. Sed (o) vnde hoc nobis piiſſime Jeſu, ut nos vermiculi reptantes ſuper faciem terræ, nos inquam qui pulvis & cinis ſumus, te præſentem habere mereamur præ manibus, præ oculis, qui totus & integer ſedes ad dexteram Patris? Qui etiam unius horæ momento ab ortu Solis uſque ad occaſum, ab Aquilone uſque ad Auſtrum præſtò es omnibus, unus in multis, idem in diverſis locis. Unde hoc inquam? Certè non ex debito, vel ex debito noſtro, ſed ex voluntate tua, & dulcedinis tuæ beneplacito. *Paraſti enim in dulcedine tua pauperi Deus*. Pauper eſt genus humanum, cui bonum iſtud cælitùs indultum eſt. Hæc eſt verè indulgentia cæleſtis, hæc eſt verè cumulata gratia, hæc eſt verè ſuperexcellens gloria, Sacerdotem Deum ſuum tenere, & aliis dando porrigere. O novam & divinam poteſtatem, cujus miniſterio panis Angelorum & vitæ, mortalibus quotidiè præparatur. Panis iſte per excellentiam dicitur *Euchariſtia*, ideſt, bona gratia. In hoc enim Sacramento non ſolùm quælibet gratia, ſed ille à quo eſt omnis gratia, ſumitur. Chriſtus enim pro ſalute mundi ſemel factus eſt Hoſtia ſalutaris, reconciliatio generalis, omnibus Sacramentis tam præcedentibus quàm ſubſequentibus virtutem dedit & efficaciam, ut tanta & tali Hoſtia ſanctificarentur omnes liberandi per illam. Unde legitur: Quia *Agnus occiſus eſt ab initio ſæculi*, his videlicet qui fuerunt ab initio: ita ut per hoc quod dicitur, *ab initio*, determines non tempus occiſionis, ſed ſalutis. Priùs enim mors ejus profuit, quàm fuit: priùs promiſſio, ac deinde exhibitio. Ab initio ergo ſæculi occiſus eſt. Inde eſt (p) quòd etiam quodammodò immolatur adhuc quotidiè, donec mortem ejus annunciamus. Benigniſſime Jeſu (q) nobiliſſimum ſponſæ tuæ Eccleſiæ dotalitium indulſiſti, ut vel ſic teneret columba tua dulciſſimum memoriale dilecti ſui. Chriſtus enim pridie quàm pateretur, diſcipulis ſuis hujus Sacramenti formam præſcripſit, efficaciam exhibuit, ideſt, fieri præcepit. Formæ præſcriptio in pane & vino. Notate ordinem. Cùm adhuc cænaretur, à cæna ſurrexit, diſcipulorum pedes Dominus univerſorum lavit: dehinc ad menſam regreſſus ordinat Sacrificium Corporis & Sanguinis ſui, ſeorsùm panem, ſeorsùm tradens & vinum. De pane ita dicens: *Accipite & comedite*: *Hoc eſt Corpus meum*. De vino etiam ſic: *Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim Sanguis meus, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*. *Effundetur*, dictum eſt, quia paſſim & uiliter: quem utique Sanguinem punctura veprium, foſſio manuum & pedum cum clavis, lateris apertio cum lancea militari fortiùs exprimentes, ad modum torrentis fuderunt extrinſecùs. Profectò non gutta (r) ſed unda Sanguinis largiter per quinque partes Corporis emanavit. Eratquè (s) ille Sanguis precioſior cariorquè balſamo, per quem ſordium noſtrarum facta eſt mundatio. Porrò Chriſtus in cæna illa erat munerans & munus, cibans & cibus, conviva & convivium, offerens & oblatio. Cùm omnes juxta Pauli ſententiam (t) adminiſtratorii Spiritus ſint, miſſi in miniſterium propter eos qui *hæreditatem capiant ſalutis*: Chriſtus Dominus qui erat ſuper illos, factus eſt inter illos tanquam unus ex illis, diſſimulans injuriam, & accumulans gratiam. Sed audi ipſum. *Non veni*, inquit, *miniſtrari, ſed miniſtrare*,

k *Prolog. ant. Ser. 1. n. 1 in vlt. cæna tom. 6. pag.* 649. l *Ser. 2. in cæna Dom. n. 6.* m *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. n. 12.* n *Ser. 2. in Circumciſ. n. 4.* o *Ser. de excellent. Sanctiſſ. Sacramen. n. 3. et 4.*

p *Ser. 6. in vig. nat. Dom. n. 6.* q *Ser. de excellent. SS. Sacrament. n. 4.* r *Ser. 22. in Cant. n. 7.* s *Ser. de excellent. SS. Sacrament. n. 4.* t *Ser. 54. in Cant. n. 1.*

re, & animam meam dare pro multis. Quod quidem cæterorum nemo feciſſe inventus eſt, ut omnes quotquot miniſtraſſe viſi ſunt, ipſe devotis tranſierit fidelibuſquè obſequiis. Bonus miniſter, qui Carnem ſuam in cibum, Sanguinem in potum, Animam miniſtravit in precium. Teſtatur Paulus Apoſtolus (u) qui raptus uſque ad tertium cælum, beatæ illi Curiæ meruit intereſſe atque noſſe ejus ſecreta: *Quoniam omnes adminiſtratorii ſunt Spiritus, miſſi in miniſterium propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis*. Neque id cuiquam incredibile videatur, quando quidem ipſe quoque Creator & Rex Angelorum venit non miniſtrari, ſed miniſtrare, & Animam ſuam dare pro multis. Ut quid ergo miniſterium illud Angelorum quiſpiam dedignetur, in quo præcedit eos, cui in excelſis tota cum aviditate & felicitate miniſtrant? Si & hinc dubitas, utique qui vidit, teſtimonium perhibuit: *Millia*, inquiens, *millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei*. Alius quoque Propheta ad Patrem de Filio loquens, ait: *Minuiſti eum paulominus ab Angelis*. Sic planè ſic decet ut vincat & humilitate, qui ſublimitate vincebat; ſitquè tantò minor Angelis, quantò inferiori ſeſe miniſterio mancipavit; qui tantò excellentior eſt, quantò differentius præ eis nomen hæreditavit. Sed quæras fortaſsè in quonā minoratus videatur ab Angelis, cùm miniſtrare venit, quando quidem (ut ſupra meminimus) in miniſterium mittuntur & illi? In eo utique, quòd nonmodò miniſtravit, ſed miniſtratus eſt: eratquè unus & idem qui miniſtrabat, & qui miniſtrabatur. Meritò proinde ſponſa in Canticis Canticorum: *Ecce*, inquit, *venit is ſaliens in montibus, tranſiliens colles*. Miniſtrans enim ſaliit inter Angelos, ſed & ipſos tranſiliit miniſtratus. Miniſtrant enim Angeli, ſed de alieno, offerentes Deo bona opera non ſua, ſed noſtra, ac nobis ejus gratiam referentes. Unde & Scriptura dicens: *Quoniam aſcendit fumus aromatum in conſpectu Domini de manu Angeli*, ſollicitè præmiſit *data ei fuiſſe incenſa multa*. Noſtros enim ſudores non ſuos, noſtras non ſuas lachrymas offerunt Deo; nobis quoque ejus munera referunt, & non ſua. Non ſic miniſter ille ſublimior cunctis, ſed humilior univerſis, qui ſemetipſum obtulit Sacrificium laudis, qui Patri offerens Animam ſuam, nobis miniſtrat uſque hodie Carnem ſuam. *Bonus paſtor* [x] *qui animam ſuam dat pro ovibus ſuis*. Animam pro illis, Carnem illis. Illam in precium, iſtam in cibum. Res mira: ipſe paſtor, ipſe paſcua eſt, ipſe redemptio.

§. III.

Expoſitis igitur & materiâ & formâ Sacramenti, (y) reſtat dicendum quibus in verbis mandaverit Chriſtus illud celebrandum. *Hoc facite*, inquit, *in meam commemorationem*. O verba nimis affectuoſa! O verba pungitiva & penetrativa uſque ad animam! *Hoc facite*, inquit, *in meam commemorationem*. Propheta etiam in Pſalmo dicit: *Memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ eructabunt*. O ſummè pia & verè ſuavis memoria, annunciare mortem Domini donec veniat. Mors Chriſti opus ſine exemplo, humilitas ſine modo, donum ſine precio, & gratia ſine merito. Hanc propter nos ſubire voluit, qui peccata noſtra ſuper lignum ſuſtinuit in cruce ſua, ſcilicet pænam peccatorum, cujus livore ſanati ſumus. Quid facis homo indigne? Quid facis homo ingrate? Adora devotiùs, & recole frequentiùs in Sacramento Altaris Salutem mundi pro te paſſam, Vitam pro te mortuam, Fortitudinem infirmatam. Si membrum Chriſti es, compatire Capiti tuo. Si frater Chriſti es, commorere Fratri tuo. Plange, dole cum gemitu & lachrymis ſuper mortem precioſam Unigeniti Dei Patris. Alioquin ſi non doles, ſi non plangis, ſi non compateris: deliras, degeneras, belluam ſapis, lethargum pateris, hominem diffiteris. Cæterùm ut ampliùs movearis, imò ut magis incaleſcas in amorem tui Redemptoris: Chriſtus voluit ut jugiter recoleretur per myſterium, quod ſemel offerebatur in precium; & illa perennis Victima viveret in memoria, & præſens eſſet ſemper in gratia. O homo (z) quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit: ſola dilectio ei ſufficit. Solus utique amor eſt (a) quem à nobis Deus exigit, quia quidquid divina lege indicitur vel interdicitur, ad ſolum amorem reducit. Solve tributum amoris, & Domino noveris ſatisfactum. Quid igitur (inquit aliquis) nobis prodeſt tanta in noſtro victu parcitas, in habitu vilitas, in vigiliis & diſciplinis jugis auſteritas? Paucis accipe. Quædam ſunt charitatis obſequia placentia & placantia, ſi in charitate fiant: at ſine charitate nihil proſunt. Hæc eſt enim virtus, in qua nec minimum opus reſpuitur, ſine qua nec maximum acceptatur. *Non prædicatio*: etſi linguis fiat Angelorum. *Non fides*: etiamſi montes transferat. *Non eleemoſyna*: etiamſi omnes facultates in cibos pauperum diſtribuat. *Non corporis afflictio*: etſi tradatur corpus ita ut ardeat. *Non Miſſarum ſolemnia*: quia ante fratris reconciliationem munus offerri prohibetur. Ipſe enim amor hominum Deus eſt, cui omnis creatura meritò confitetur & dicit: *Bonorum meorum non eges*: ſed hoc ſolum requirit ab omni homine, quod nulli conſtat eſſe difficile. Solus enim amor eſt, qui nomen difficultatis ignorat. Qui cùm multa amico impenderit, pauca vel nulla ſe judicat impendiſſe. Hinc eſt quòd annorum multitudo videbantur Jacob dies pauci præ amoris magnitudine. Verus enim amans quidquid pro amico patitur, vix ſentit, dum ſic totus amori intendat, ut præter dilectum nil planè cogitare ſinatur, quem ſicut ſignaculum gerit ſuper cor, & ſuper brachium ſuum. Et ideo (b) ſi amas animam tuam, propter Chriſtum perdere debes eam, ſive ponendo ut martyr, ſi neceſſitas exegerit, ſive affligendo diſtrictiùs ut pænitens: quanquam & genus martyrii ſit, ſpiritu facta carnis mortificare, illo nimirùm quo membra cæduntur ferro, horrore quidem mitius, diuturnitate autem moleſtius. Sed reſpondent homines ſæculares (c) cùm eis ſuademus agere pænitentiam, & dicunt: *Durus eſt hic ſermo*. Nempe hoc eſt quod in Evangelio legimus. Loquebatur de pænitentia ipſe Dominus, ſed in figura, tanquam his quibus non erat datum noſſe myſterium regni Dei. Cùm audirent dicentem,

Niſi

u *Ser. 1. de S. Mich. Archang. n. 1. 2. & 3.* x *Ser. 31. in Cant. n. 11.* y *Ser. de excellent. SS. Sacram. n. 6.*

z *Tract. de 3. de præcip. myſt. cap. 6. n. 17.* a *Lib. 3. de amor Dei c. 3. n. 15. & 16.* b *Ser. 2. in Cœna Domin. n. 9.* c *Ser. 3. ſuper Pſal. 90. n. 3.*

Digitized by Google

Niſi manducaveritis Carnem filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, dixerunt: *Durus eſt hic ſermo, & abierunt retrorſùm.* Quid autem eſt manducare ejus Carnem & bibere Sanguinem, niſi communicare paſſionibus ejus, & eam converſationem imitari, quam geſſit in Carne? Unde & hoc deſignat illibatum illud Altaris Sacramentum, ubi Dominicum Corpus accipimus: ut ſicut videtur illa panis forma in nos intrare, ſic noverimus per eam quam in terris habuit converſationem, ipſum intrare in nos, ad habitandum per fidem in cordibus noſtris. Cùm enim juſtitia ingreditur, ille ingreditur qui factus eſt nobis à Deo Patre juſtitia. Sed & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Sed tamen adhuc multi nobis dicunt: *Durus eſt hic ſermo*. Ergone durum eſt momentaneum hoc & leve tribulationis, quod ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis? Durum eſt breviſſimo & leviſſimo labore cruciatus illos & tormenta redimere, quæ nullus terminus finiat, nullus animus ſufficiat cogitare? Durum vobis videtur cùm dicitur: *Agite pænitentiam*? Erratis, ſed audituri eſtis aliquando verbum aſperum, ſermonem durum, auditionem malam: *Ite maledicti in ignem æternum*. O verbum aſperum! (d) o ſermo durus! *Ite maledicti in ignem æternum*. Durior planè atque aſperior illo, qui quotiè nobis de memoria Paſſionis in Eccleſia replicatur: *Qui manducat meam Carnem, & bibit Sanguinem meum, habet vitam æternam*. Hoc eſt: qui recolit mortem meam, & exemplo meo mortificat membra ſua quæ ſunt ſuper terram, habet vitam æternam. Hoc eſt, ſi compatimini, & conregnabitis. Et tamen plerique ab hac voce reſilientes & abeuntes retrorſum, hodiequè reſpondent non verbo ſed facto: *Durus eſt hic ſermo: quis poteſt eum audire?* Itaque generatio quæ non direxit cor ſuum, & non eſt creditus cum Deo ſpiritus ejus, ſed magis ſperans in incerto divitiarum, verbum modò crucis audire gravatur, ac memoriam Paſſionis ſibi judicat oneroſam. Verùm qualiter verbi illius pondus in præſentia ſuſtinebit, *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis ejus?* At vero generatio rectorum benedicetur, qui utique cum Apoſtolo ſive abſentes ſive præſentes contendunt placere Deo. Denique audient: *Venite benedicti Patris mei, &c.* Tunc illa generatio quæ non direxit cor ſuum, ſerò quidem experietur, quàm in illius comparatione doloris jugum Chriſti ſuave & onus leve fuerit, cui tanquam gravi & aſpero duram cervicem ſuperbè ſubduxit. Non poteſtis, ô miſeri, ſervire mammonæ ſimul & gloriari in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſperare in pecuniæ theſauris: poſt aurum abire, & probare quàm ſuavis eſt Dominus. Proinde quem ſuavem in memoria non ſentitis, aſperum proculdubio in præſentia ſentietis. Cæterùm fidelis anima & ſuſpirat præſentiam Domini inhianter, & in memoria Paſſionis ejus requieſcit ſuaviter: & donec idonea ſit revelata facie ſpeculari gloriam Dei, crucis ignominiâ interim gloriatur. Habeamus ergo eorum [e] quæ contemptibilia Chriſto ſunt illata, continuam & indeſinentem memoriam: non utique ocioſam, non tepidam, non torpentem, ſed compaſſionis ardore ſuper omnia delectantem, & imitationis privilegio omnia impetrantem. Unde Propheta David, *Delectare in Domino* inquit, ut ſpretâ mundi vitiorum omnium jucunditate, ſuavior ejus recordatio ſit: *& dabit tibi petitiones cordis tui*, non carnis. Cui enim [f] Chriſtus incipit dulciſcere, profectò neceſſe eſt amareſcere mundum. Eſt ſiquidem panis qui de cælo deſcendit, habens omne delectamentum & ſuavitatem ſaporis. Sapor eſt Patris per illam æternam & ineffabilem naturam. Sapor eſt Angelorum per gratiam. Sapor eſt noſter per miſericordiam.

CAPUT VI.

De triplici manducatione Corporis Chriſti Domini.

Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.
Joan. 6.

1. *Manducatio Corporis Chriſti eſt Sacramentalis ſimul & Spiritualis, quæ ſanctificat utroque modo manducantem Corpus Dominicum: ac proinde miniſtri Altaris incontinentes tanguntur, & ad puritatem vitæ commonentur.* 2 *Manducatio Sacramenti Euchariſtiæ eſt tantùm Spiritualis, quæ gratiam confert, virtuteſquè auget. Et oſtenditur, quòd dum Chriſtus paſcit nos Corpore ſuo, etiam ipſe viciſſim paſcatur ſpirituali profectu noſtro, pœnitentiâ ſcilicet noſtrâ, & ſalute noſtrâ.* 3. *Manducatio Sanctæ Euchariſtiæ eſt tantùm Sacramentalis, quæ indignè ſumētibus magis præſtat damnationem quàm ſalutem. Et oſtenditur Sacramentum Euchariſtiæ datum eſſe in pignus futuræ gloriæ noſtræ.*

§. I.

HUjus ſacratiſſimi Panis [a] & venerandi Calicis, ideſt vivifici Corporis Domini & Sanguinis, triplicem eſſe ſumptionem diſcretus Sacerdos ignorare non debet. *Prima eſt ſumptio Sacramentalis & ſpiritualis*: & hæc vera, ſancta & ſanctificans, beata & beatificans, vitalis & vivificans. *Sacramentaliter & ſpiritualiter* ſumit ſanctam Euchariſtiam quilibet religioſus Sacerdos, veſte nuptiali, ideſt charitate decenter ornatus, & nulli mortali culpæ obnoxius, ad Altare Dei introjens, & Sacrum Myſterium ritè celebrans: eodem modo, & eodem merito ſumit quiſque fidelis, qui de manu Sacerdotis ipſum Sacramentum ſuſcipit. Ipſe tamen Sacerdos ſingulari prærogativa præ aliis inſignitur, qui quotidie, dum non impediat aliqua culpa vel infirmitas, habet poteſtatem Euchariſtiam conficere & ſumere: aliis verò permittitur tantùm certis temporibus de manu Sacerdotis communicare. De hac prima ſumptione, quæ eſt *Sacramentalis & ſpiritualis*, Dominus dicit: *Qui manducat meam Carnem, & bibit Sanguinem meum, in me manet, & ego in illo*. Et rurſùm: *Qui manducat me, vivet propter me*. Quid autem eſt manducare ejus Carnem [b] & bibere ejus Sanguinem, niſi communicare paſſionibus Chriſti, & eam converſationem imitari, quam geſſit in carne? Unde & hoc deſignat illibatum illud Altaris Sacramentum, ubi Dominicum Corpus acci-

d *Tract. de diligen. Dei. cap. 4. num. 11. & 12.* e *Ser. 2. in Cœna Domini. n. 9.*

f *Ser. de verb. ſap. n. 2. tom. 6.* a *Tract. 2. de præcip. myſt. cap. 12. n. 34. et 35.* b *Ser. 2. pag. 768. ſuper Pſal. 90. n. 3.*

Digitized by Google

accipimus: ut ſicut videtur illa panis forma in nos intrare, ſic noverimus per eam quam in terris habuit converſationem, ipſum intrare in nos, ad habitandum per fidem in cordibus noſtris. O genus Eccleſiaſticum [c] regale Sacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis! Virtutes annunciate ejus, qui vos vocavit de tenebris in admirabile lumen ſuum, & ineffabile Myſterium ſuum. *Vos eſtis lux mundi*: *vos eſtis ſal terræ*. Levitis dicitur: *Mundamini qui fertis vaſa Domini*. Vobis autem dicendum eſt: Mundamini qui eſtis vaſa Domini: glorificate & portate Deum in corpore veſtro. Vos elegit Deus in hæreditatem ſibi. In vobis ſepelitur illud Corpus glorioſum & glorificatum, quod olim in Hieroſolymis eſt ſepultum exanime & defunctum. Certè Sanctus ille Joſeph noluit illud ſepelire niſi in ſepulcro nouo, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat: & ſtuduit illud involvere in ſyndone munda. Væ tibi, ſi non poſueris illud in ſepulchro novo, vel ſaltem innovato, ideſt, in corpore à peccatis penitùs mundo, vel, ſi peccaſti, per pænitentiam & ſatisfactionem mundato. Væ tibi, ſi non poſueris illud in ſyndone munda, ideſt, conſcientia ab omni immunditia penitùs defæcata & abſoluta. Non ſit in corpore tuo conventio Chriſti ad Belial, non ſit conſeſſus Dei cum Idolis, non ſit ſocietas luci ad tenebras: peccatum non regnet in mortali corpore tuo; & ſic dedicabis venerabile ſepulchrum Chriſto, templum Spiritui Sancto. *Templum* (inquit Apoſtolus) *Domini ſanctum eſt, quod eſtis vos*. Et iterum: *An neſcitis quia corpora veſtra templum ſunt Domini, & & Spiritus Sanctus habitat in vobis?* Si hoc verè dicitur de quolibet claritatem habente, multò ampliùs dici debet de Sacerdote Deo placente. Perpende etiam [d] & attende devote Sacerdos, quantâ diligentiâ, quantâ vigilantiâ Sancti Angeli conſervarunt locum Sepulchri, Corpore Dominico jam ſublato, redivivo & glorificato: in quanta claritate, in quanta vultûs & veſtium venuſtate apparuerunt ſanctis mulieribus ſepulchrum viſitantibus, & Corpus requirrentibus. Proculdubio ſcire debes, quòd ſi tu idem Dominicum Corpus, imò ſupra modum glorioſum & in Cœlis regnans, & ad dexteram Patris honorificatum dignè tractaveris, mundum & novum ſepulchrum tui corporis præparaveris: ipſa Angelorum non deerit tibi frequens cuſtodia, animam tuam ſervabunt, corpus gubernabunt, in ombus viis tuis te protegent, & dicent tibi tuiſquè ſimilibus: *Vos ſancti Domini vocabimini miniſtri Dei noſtri*. Vide ergo ne tangas illud Sacrificium, niſi innocens manibus & mundo corde. Alioquin ipſe dicet tibi: *Noli me tangere*, quia tactus tuus contagium eſt. Nam qui fornicatur [e] in corpus ſuum peccat, magno illud privans honore, & pavendo addicens pudendoquè dedecori, tollens membrum Chriſti, & faciens membrum meretricis. Terribilis ſermo [f] & qui poſſit etiam impavida quorumvis tyrannorum corda concutere. Multi puritatis Auctori (g) impuro corde & corpore miniſtrantes, non verentur ſtare Angelum Domini, qui fecet medios & diſperdat: ſed omninò audent Agni immaculati ſacras contingere Carnes, & intingere in Sãguine Salvatoris manus nefarias, quibus paulò ante carnes (proh dolor!) meretricias attrectârunt. Ingrediuntur cum hac macula (h) tabernaculum Dei viventis, inhabitant cum macula, templum ſanctum Domini polluentes, judicium multiplex accepturi, quòd & tam graviſſimas conſcientias gerunt, & nhilominùs ſeſe ingerunt in Sanctuarium Dei. Tales enim nonmodò non placant Deum, ſed magis irritant, dum videntur in cordibus ſuis dicere: *Non requiret*. Irritant planè & infenſum reddunt ſibi, vereor ne in his quibus eum repropitiare debuerant. Væ miniſtris infidelibus, qui necdum reconciliati, reconciliationis alienæ negotia quaſi homines qui juſtitiam fecerint, apprehendunt. Væ filiis iræ, qui ſe miniſtros gratiæ profitentur. Væ filiis iræ, qui pacificorum ſibi uſurpare gradus & nomina non verentur. Væ filiis Iræ, qui fideles ſeſe mediatores pacis, ut peccata populi comedant, mentiuntur. Væ illis, qui ambulantes in carne Deo placere non poſſunt, & placare velle præſumunt. Nemo tamen indignetur nobis (i) aut moleſtè accipiat quæ dicuntur. Si ſanctus eſt, & minimè ſibi conſcius horum, congratulamur ei; doleat & ipſe nobiſcum in pluribus hæc inveniri. Nec enim revelamus nunc occulta dedecoris, nec parietem fodimus, ut abominatio major appareat; nullum adhuc de fornicatione fecimus verbum, quamvis & hæc in multis & multipliciter regnet. Sed nec eorum ſacrilegia recenſemus, qui diligunt munera, ſequuntur retributiones, vendunt Sacramenta, juſtitiam produnt: quorum guttur necdum traxit ad laqueum, necdum præfocavit fauces verbum blaſphemiæ, vox ſacrilega, ſermo nequam: *Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?* Videmus hæc omnia, ſed quodammodò non videntes, quippè quibus nec flagellum eſt, nec ille comedens zelus. Manifeſta loquimur, & quæ vix aliqui erubeſcăt. Non autem accuſamus univerſitatem, (K) ſed nec univerſitatē poſſumus excuſare. Reliquit ſibi Dominus multa millia. Alioquin niſi eorum nos excuſaret juſtitia, & illud nobis ſemen ſanctum Dominus Sabaoth reliquiſſet, olim jam ſicut Sodoma ſubverſi eſſemus, & ſicut Gomorrha ſimiliter periiſſemus. Obſecramus per Sanguinem illum (l) qui pro animabus fuſus eſt, ne tanti emptarum parvipendatur periculum. Quid enim turpius (m) quàm membra Chriſti Sanguine conſecrata & conſepulta in Baptiſmate, libidinoſis ardoribus maculare, nec attendere reverentiam præſentis Dei, minantis pœnam, gloriam promittentis? Abſit, ut aliquis noſtrûm huic idolo ſubſternatur, ut Filium Virginis in Veneris templo ſuſcipiat: ut Arcam Dei juxta Dagon collocet: ut nutritus in croceis ſtercora amplexetur. Quid Petro cum Mago? quid Chriſto cum Antichriſto? quid virgini & libidini? quid puritati & corruptioni? Abſit, ut quiſque veſtrum ambulet in paſſione deſiderii, ſicut & Gentes quæ ignorant Deum: qui Corpus Chriſti aut conſecratis, aut Chriſti corpori miniſtratis. Electi ſervite Imperatori, ut cùm Imperatore ſedeatis, cùm ſederit in ſede Majeſtatis ſuæ.

§. II.

c *tract. de 3. præcip. myſt. cap. 4. n. 28.* d *Ibid. n. 29.* e *Ser. 2. de Reſurrect. Dom. n. 10.* f *Ser. 76. in Cant. n. 8.* g *Tract. de vit. et mor. Cleric. cap. 4. n. 13.*

h *Tract. de converſ. ad cleric. cap. 22. n. 37. et cap. 19. n. 32.* i *Tract. de vit. et mor. Cleric. cap. 4 n. 13.* k *Tract. de converſ. ad Cleric. cap. 22. n. 35.* l *Epiſt. 79. n. 1.* m *Ser. 3. de Nat. Do n. n. 7. tom. 6. pag. 623.*

Digitized by Google

§. II.

Altera ſumptio (n) eſt tantùm *ſpiritualis*: & hæc nihilominùs gratiam confert, auget virtutes, meritum cumulat. *Spiritualiter* tantùm ſumit ſanctam Euchariſtiam quiſque Fidelis, qui eſt de membris Eccleſiæ, perſeverans in charitate: quia licet Sacramentum ore non contingat, virtutem Sacramenti tamen, ideſt, remiſſionem peccatorum & ſpiritualis gratiæ infuſionem, per fidem & unionem Eccleſiæ ſibi comparat. De hac ſecunda ſumptione, quæ eſt tantùm *ſpiritualis*, ipſe Dominus loquitur: *Caro nihil prodeſt, ſpiritus eſt qui vivificat*. Ac ſi diceret: Si intelligis tantùm carnalem ſumptionem abſque gratia, nihil tibi prodeſt, imò nocet: ſpiritualis verò abſque carnali te vivificat. Novit autem quicunque rectè ſapit (o) quantùm Chriſtianæ pietati expediat, quantùm Dei ſervum deceat, Sacroſanctæ Paſſionis ipſius fideliter recolere beneficia, ad fruendum ſuaviter in conſcientia, ad recondendum pleniùs per imitationem in memoria: quod eſt *ſpiritualiter* manducare Corpus Domini, & Sanguinem ejus bibere, ob amorem & reverentiam ejus, qui credentibus in ſe præcipit dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*. In quo etiam quàm impium ſit hominem tantæ pietatis Dei eſſe immemorem, palàm eſt omnibus: cùm amici morientis, vel peregrè proficiſcentis commendatam ſibi ſub aliquo ſigno memoriam nefas ſit obliviſci. Siquidem hujus reverendæ commemorationis myſterium, ſuo modo, ſuo tempore, ſuo loco celebrare licet paucis hominibus, quibus & hoc traditum eſt myſterium. Rem verò myſterii omni tempore, & in omni loco dominationis Dei modo quo traditum eſt, id eſt, debitæ pietatis affectu, & ſanctæ imitationis effectu agere, tractare & ſumere in ſalutem cunctis Fidelibus in promptu eſt. Nam & Sacramentum ſicut accipit ad vitam dignus, ſic ad judicium & mortem propriam indignus. Sacramentum enim ſine re Sacramenti, mors eſt ſumenti. Res verò Sacramenti etiam præter Sacramentum, vita æterna eſt accipienti. Quoties in commemorationem ejus qui pro te paſſus eſt, piè ac fideliter Chriſtum imitando fueris affectus & devotus, Corpus ejus manducas, & Sanguinem ejus bibis: & quamdiu in eo manes per amorem, ipſe verò in te per juſtitiæ & ſanctitatis operationem, in ejus Corpore & in membris ejus computaberis. Tunc enim nos Jeſu Chriſto (p) & JeſusChriſtus nobis in unitate fœderatur inenarrabili, ſicut ipſe dicit: *Qui manducat carnem meam, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo*. Et fortaſſis hoc eſt (q) quod dicitur *paſci inter lilia*, candore & odore virtutum delectari. Et quidem paſcebatur olim corporaliter apud Mariam & Martham, & recumbens etiam Corpore inter lilia (illas loquor, nam lilia erant) nihilominùs ſpiritum refocillabat devotione & virtutibus mulierum. Quod ſi illâ horâ intraſſet Propheta, aut Angelus, ſeu alius quivis ſpiritualis vir, tantùm non ignorans quæ Majeſtas recumberet, nonne ſtupens dignationem & familiaritatem (quam illi eſſe conſpiceret cum puris animis pudiciſquè, corporibus tamen terrenis & ſexûs infirmioris) meritò teſtaretur, quia vidi illum nonmodò commorantem, ſed & paſcentem inter lilia? Puto autem quòd & ipſe viciſſim paſceret, ſed in ſpiritu. Hoc ipſo quo paſcebatur, quomodò paſcebat? Quomodo inquam confortabat timiditatem fœminarum, jucundabat humilitatem, impinguabat devotionem? Sed ſi vidiſti quòd paſci illi ſit paſcere, vide etiam nunc ne fortè & è converſo paſcere ſit ei paſci. *Domine, qui paſcis me à juventute mea*, ait ſanctus Patriarcha Jacob. Bonus paterfamilias, qui ſuorum domeſticorum curam gerit, maximè in diebus malis, ut alat eos in fame, cibans illos pane vitæ & intellectus, & ſic nutriens ad vitam æternam. At paſcens ita puto nihilominùs paſcitur ipſe, & quidem eſcis quibus libenter veſcitur profectibus noſtris. Etenim gaudium Domini fortitudo noſtra. Ita ergo (r) & cùm paſcit paſcitur, & cùm paſcitur paſcit, ſimul nos ſuo gaudio ſpirituali reficiens, & de noſtro æquè ſpirituali profectu gaudens. Cibus ejus pænitentia mea, & cibus ejus ſalus mea: cibus ejus ego ipſe. An non cinerem tanquam panem manducat? Ego autem quia peccator ſum, cinis ſum, ut manducer ab eo. Mandor cùm arguor, glutior cùm inſtituor, decoquor cùm immutor, digeror cùm transformor, unior cùm conformor. Nolite mirari hoc; & manducat nos, & manducatur à nobis, quo arctiùs illi aſtringamur. Non ſanè aliàs perfectè unimur illi. Nam ſi manduco & non manducor, videbitur in me eſſe ille, ſed nondùm in illo ego. Quodſi manducor quidem nec manduco, me in ſe habere ille, ſed non etiam in me eſſe videbitur. Nec enim perfecta unitio in uno quovis horum. Si enim manducet me, ut habeat me in ſe: & à me viciſſim manducetur ut ſit in me, quatenùs integra firmaquè ſit connexio, cùm ego in eo, & nihilominùs in me ipſe erit. Et tamen ego licet pulvis & cinis (s) fretus quidem Scripturæ auctoritate minimè iſtud dicere verear, quia unus cum Deo ſpiritus ſum: ſi unquam tamen certis fuero perſuaſus experimentis Deo me adhærere inſtar unius illorum qui in charitate manent, ac per hoc in Deo manent, & Deus in eis, manducantes Deum, & manducati à Deo. Nam de tali adhæſione puto dictum: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*. Unus utique ſpiritus dicitur & eſt cum Deo, adhærens Deo: nec præjudicat rerum pluralitas unitati huic, quam facit non confuſio naturarum, ſed voluntatum conſenſio. Deus (t) licet ubique æqualiter eſt per ſuam ſimplicem ſubſtantiam, aliter tamen in rationalibus creaturis quàm in cæteris, & ipſarum aliter in bonis quàm in malis eſt per efficaciam. Ita ſanè eſt in irrationalibus creaturis, ut tamen non capiatur ab ipſis. A rationalibus autem omnibus quidem capi poteſt per cognitionem, ſed à bonis tantùm capitur etiam per amorem. In ſolis ergo bonis ita eſt, ut etiam ſit cum ipſis propter concordiam voluntatis. Nam dum ſuas voluntates ita juſtitiæ ſubdunt, ut Deum non dedeceat velle quod ipſi volunt: per hoc quòd ab eis volun-

n *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 12. n. 34. & 35.* o *Ser. 2. in Cœna Domini n. 9.* p *Ser. de excell. Sanctiſs. Sacramenti n. 5.* q *Ser. 71. in Cant. n. 4.*

r *Ibidem num. 5.* s *Ibidem num. 6. & 7.* t *Ser. 3. ſuper. miſſus num. 4.*

Digitized by Google

luntate non diſſentiunt, Deum ſibi ſpecialiter jungunt. Et hæc unio ipſis eſt communio voluntatum (u) & conſenſus in charitate. Felix unio ſi experiaris, nulla ſi comparaveris. Vox experti: *Mihi autem adhærere Deo, bonum eſt*, Bonum planè, ſi ex omni parte adhæſeris. Quis eſt qui perfectè adhæret Deo, niſi qui in Deo manens tanquam dilectus à Deo, Deum nihilominùs in ſe traxit viciſſim diligendo? Ergo cùm undique adhærent ſibi homo & Deus, inhærent autem undique intima mutuaquè dilectione inviſcerati alterutrum ſibi: per hoc Deum in homine, & hominem in Deo eſſe haud dubiè dixerim. Sed homo quidem ab æterno in Deo tanquam ab æterno dilectus, ſi tamen ex illis ſit qui dicunt: *Quoniam dilexit & gratificavit nos in dilecto Filio ſuo ante mundi conſtitutionē.* Deus verò in homine, ex quo dilectus ab homine eſt. Et ſi ita eſt, homo quidem in Deo eſt, & quando in homine Deus non eſt: Deus autem in homine non eſt qui non ſit in Deo. Manere enim in dilectione non poteſt etſi forſitan ad tempus diligat non dilectus, poteſt autem nondum diligere etiam dilectus. Alioquin quomodò ſtabit: *Quoniam ipſe prior dilexit nos?* Porrò cùm jam diligit qui ante diligebatur, & homo in Deo, & Deus in homine eſt. Qui autem nunquam diligit, conſtat quòd nunquam dilectus eſt; ac per hoc nec ipſe in Deo, nec Deus in eo eſt.

§. III.

Tertia ſumptio (x) eſt tantùm *Sacramentalis*. Et hæc damnabilis & condemnans, Deo adibilis, & ab eo ſeparans, & nullo modo beatificans. *Sacramentaliter* tantùm percipit ſanctam Euchariſtiam, qui in culpa mortali perdurans communicare præſumit. Et is talis ſocius eſt traditoris Judæ: & meliùs fuerat ſi natus non fuiſſet homo ille, niſi reſipiſcat & dignè Deo ſatisfaciat. De hac tertia ſumptione, quæ eſt tantùm *Sacramentalis*, dicit Apoſtolus: *Qui manducat et bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini*: quod eſt dicere, non diſcernens Corpus Domini ab aliis cibis. Hæc eſt ſalubris diſtinctio Corporis Dominici ab aliis cibis: quia cùm alios cibos ſumimus, eos corpori noſtro incorpuramus: cùm verò Domini Corpus in eſcam ſuſcipimus, ſi dignè agimus, Domino incorporamur, imò toti in Deum tranſimus: quia *qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum eo*. Felix viator, qui tali viatico reficitur: quod ſecurè reducit eum per viam, & traiicit in patriam. De bonis (y) & dignè ſumentibus hoc ſentiendum eſt, non de flagitioſis & peſſimis. Sanè in menſa una, in cæna Domini, de uno pane conſecrato Petrus & Judas accepit: bonus in vitam, peſſimus in pænam. Bonus in beneficium, peſſimus in teſtimonium. Bonus in ſalutem, peſſimus in mortem. Quod totum uſque adhuc in Eccleſia completur in Sacramento Altaris: bonis quidem in bonum ſumentibus, canibus verò & immundis non ſic. Canes ſunt qui irreverenter accedunt, & ideo judicati abſcedunt. Qui enim ſecundùm carnem vivunt, & poſt carnalia evagantur, catenâ vitiorum compediti: cum Juda proditore venenum accipiunt, ſpiritualis ſuſpendii laqueum incurrunt, graviſſimè damnandi, tum pro multiplici reatu, tum pro Sacramenti contemptu: quod revera accipiunt, ſed eſſentiâ, non ſalubri efficacia. An non diſcernet inter glebas, qui diſcernit & inter ſtellas? Examinabit certè argentum, qui ipſum quoque aurum probavit & reprobavit. Ecce audiſtis fructum & utilitatem bonorum, audiſtis etiam & expaviſtis (ut credo) ad perditionem malorum: audite modò, & obſtupeſcentes admiramini. Nulli Angelorum, nullis Spiritibus ſupernis, ſed hominibus, nec tàm omnibus, ſed Ordini Sacerdotali tantùm mandatum eſſe legimus tanti Sacramenti celebrationem in Altari, quod Chriſtus fecit manibus ſuis in Cæna Paſchali. Ipſis ergo Sacerdotibus (z) miniſterium ſuum digna officii executione honorantibus prima ſumptio congruit, & per eos tantùm aliis Fidelibus ſumptionis diſpenſatio competit. Ipſi enim habent claves Sacramenti: ipſi ſunt veri mediatores inter Deum & hominem. Ipſi ſunt vox & organum Sanctæ Eccleſiæ; ipſi offerunt Deo plebis precationes, & referunt propitiationes. O quàm fidelis promiſſor, quàm verax exhibitor, quàm munificus largitor! Dixiſti enim Domine Jeſu: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſeculi*. Hæc verè dixiſti. *Propè eſt verbum* (ait Scriptura) *in ore tuo, & in corde tuo*. Verbum quod in principio erat apud Deum, in fine ſeculi dignatur eſſe hominem. Eſt in ore, eſt in corde. Quid propius, quid magis intrinſecum? Eſt in ore tuo: ergo *laus ejus ſemper in ore tuo ſit*. Eſt in corde tuo: ergo *confitere ei in directione cordis, & noli oblviſci omnes retributiones ejus*. Quas retributiones ejus? *Propitiatur omnibus iniquitatibus tuis. Sanat omnes infirmitates tuas. Redimit de interitu vitam tuam. Coronat te in miſericordia & miſerationibus. Replet in bonis deſideriū tuum,* dans ſeipſum tibi in viaticū: Ut jugiter recoleres per myſteriū (a) quod ſemel offerebatur in precium: & illa perennis Victima viveret in memoria, & præſens eſſet ſemper in gratia. O ſummè pia & verè ſuavis memoria, annunciare mortem Domini donec veniat. Chriſte Jeſu (b) mortis tuæ memoria eſt tanquam opus pigmentarii, quaſi thus redolens in diebus, quaſi regio aromatum quam purgat æſtus ſolis, & quaſi flores roſarum in diebus verni, & quaſi lilia quæ ſunt in tranſitu aquæ. Gratulare ſponſa Eccleſia, gaude incomparabiliter. Præſidentem habes & rectorem Sponſum Jeſum in præſentis exilii militia. Pignus habes, arrham tenes, quibus feliciter Sponſo uniaris in patria. Glorioſa & amabilis ſponſa, in terra Sponſum habes in Sacramento, in cælis habitura es ſine velamento. Et hîc & ibi veritas: ſed hîc palliata, ibi manifeſta. Hîc utique Sponſum habet Eccleſia ſuo ordine, nondum puritatis majeſtate, vel æternitatis ſecuritate. Hîc revera quaſi dulce præludium, & jucunda deſponſatio: ibi nuptiale convivium, & beata fiet conjunctio: cùm de fide ad ſpeciem, de menſa ad menſam, de Sabbatho ad Sabbathum, de calore panum ad æternalis convivii calorem tranſibimus. Jam deſponſata eſt Sponſo ſuo Jeſu (c) jam nuptiarum prandium celebratur: nam cæna quidem in cælo & in aula æterna paratur. Verumtamen num-

u *Ser. 71. in Cant. n. 1.* x *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 12. n. 34. & 35.* y *Ser. de excellent. SS. Sacramen. n. 5.*

z *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 12. n. 36.* a *Ser. de excellent. SS. Sac. n. 6.* b *Ibidem, n. 7.* c *Ser. 2. in Dom. 1. poſt oct. Epiph. n. 4.*

Digitized by Google

quid ibi vinum deficiet? Abſit. Inebriabimur ibi ab ubertate domus Dei, & torrente voluptatis ejus potabimur. Paratum eſt profectò illis nuptiis flumen vini, vini inquam quod lætificat cor. Siquidem fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Nunc autem quoniam grandis nobis reſtat via, prandium quidem accipimus hîc, etſi non in tanta copia, quòd plenitudo & ſatietas cœnæ reſervetur æternæ. Unde meritò ſuſpirat ſponſa [d] & dicit cum Moyſe: *Oſtende mihi teipſum*. Nec immeritò. Ipſe enim Jeſus, qui dulcis eſt in voce, dulcis in facie, dulcis in nomine, dulcis in opere: dulcior apparebit in Deitatis viſione. Suſpirat inquam præſentiam inhianter [e] & in memoria requieſcit ſuaviter: & donec idonea ſit revelata facie ſpeculari gloriam Dei, interim crucis ignominiâ gloriatur. Sic profectò, ſic ſponſa & columba Chriſti pauſat interim & dormit inter medios cleros, ſortita jam impræſentiarũ de memoria abundantiæ ſuavitatis tuæ Domine Jeſu pennas deargentatas, innocentiæ videlicet pudicitiæquè candorem: & ſperans inſuper adimpleri lætitiâ cum vultu tuo, ubi etiam fiant poſteriora dorſi ejus in pallore auri, quando in ſplendoribus Sanctorum introducta cum gaudio, Sapientiæ pleniùs fuerit illuſtrata fulgoribus. Meritò denique jam nunc gloriatur & dicit: *Leva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*. In *læva* reputans recordationem illius charitatis, quâ nulla major eſt, quòd animam ſuam poſuit pro amicis ſuis: in *dextera* verò beatam viſionem, quam promiſit amicis ſuis, & gaudium de præſentia majeſtatis. Dives eſt omnibus qui invocant eum [f] nec tamen habet quidquam ſeipſo melius. Se dedit in meritum, ſe ſervat in præmium, ſe apponit in refectionem animarum ſanctarum, ſe in redemptionem diſtrahit captivarum. O homo (g) quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit: ſola dilectio ei ſufficit. Solve ergo (h) tributum amoris, & Domino noveris ſatisfactum.

CAPUT VII.

De vera & reali exiſtentia Corporis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ: & de ritu, & apparatu Sacrificii Miſſæ.

Panem Angelorum manducavit homo. *Pſal. 77.*

1. *Oſtenditur quanta ſit excellentia Sacramenti Euchariſtiæ, in qua verè & realiter exiſtit Chriſtus per ſuam divinam & humanam ſubſtantiam.* 2. *Oſtenditur, Chriſtum exiſtere in Euchariſtia cum eadem divinitate, in qua manet in cælis, ſedens ad dexteram Dei Patris.* 3. *Exponitur apparatus & ritus Sacrificii Miſſæ: & quæritur cur ſit inſtitutam ſub ſpeciebus panis & vini.*

§. I.

NOn lateat vos reverendi Sacerdotes [a] ſeriem hanc vobis recitatam, verbis ſuccinctam, ſenſuum ſpiritualium majeſtate apprimè fore fœcundam. Vobis autem potiſſimùm incumbit præ cæteris audire quod proponimus: nec ſolùm audire, ſed fideliùs reponere, & tanquam animalia munda propenſiùs debetis ruminare. Beatus ille David Prophetarum eximius, Deo viventi chariſſimus, in ſpiritu ante ſedentem in Thronis raptus, legerat in quodam prumptuario myſteriorum, quæ & quanta Dominus naufraganti mundo per veſtrum clementer erat exhibiturus miniſterium, qui cæleſtis conſilii ſanctus interpres gratulando concinit: *Panem Angelorum manducavit homo*. Unde ad exprimendam rei tam fructuoſæ certitudinem, dilucidè ſignavit præteritũ pro futuro: *Panẽ*, inquiens, *Angelorũ manducavit homo*. Hoc autem (b) liberalioris excellentiæ donum contulit vobis primò Sacroſancta Verbi Patris Incarnatio: & vos ſecundariò de die in diem exhibenda miniſtratis ex collatæ poteſtatis officio. O præclara, ô reveranda poteſtas veſtra! Certè non eſt poteſtas poſt Deũ, ſicut poteſtas veſtra. Et proinde vix poteſt eſſe (c) quin Deus aliqua ſpeciali gratia remuneret eum in præſenti, qui devotè & libenter miniſtrat ad Sacramentum illud tam ſalutare: quo nil melius, nil uè ſanctius eſſe poteſt in cælo & in terra: & quodammodò divinæ dignationis eſt, & dilectionis ad homines. Quid enim majus facit Deus, quàm quotidiè veniendo ſuper Altare? Qui de cælo deſcendens formam aſſumpſit humanam, & ideo reliquit memoriale totius dilectionis in ſeipſo, Incarnationis, redemptionis, glorificationis. Qui datus eſt nobis primò in redemptionis precium [d] non ceſſat ſe nobis dare quotidie in viaticum. Primò paſſibilis & paſſionibus expoſitus, nunc impaſſibilis & gloriâ & honore coronatus: tunc homo mortalis, nunc homo victor mortis: tunc paulominùs ab Angelis minoratus, nunc præ Angelis omnibus ſublimatus. *Tantò melior* (ait Apoſtolus) *Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditavit*. Cui enim aliquando Angelorum dixit Pater: *Filius meus es tu, ego hodie genui te?* Et rursùm: *Ego ero illi in Patrem, & ipſe erit mihi in Filium*. Et rursùm cùm introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit: *Et adorent eum omnes Angeli Dei*. In hoc loco, dilecte Dei Sacerdos, videtur mihi maximè conſiſtere ſumma deſiderii tui, quòd cupis illuſtrari aliquatenùs claritate illa, quam habuit Verbum Incarnatum poſt glorificationem humanitatis aſſumptæ. Cupio ſatisfacere voto tuo, & velle adjacet mihi, perficere autem ex me non invenio, niſi ille det, qui dat omnibus abundanter, & non improperat. Quod ergo dare dignabitur, mihi quidem pigrum ſcribere non erit, tibi autem neceſſarium. Primò adverte [e] quod ſcriptum eſt: *Deus habitat lucem inacceſſibilem*. Et rursùm: *Deus noſter ignis conſumens*. Quod utrumque dictum eſt de divina eſſentia, in qua Pater unum eſt cum Filio & Spiritu Sancto: quia in illa Trinitate nihil prius aut poſterius, nihil majus vel minus: ſed totæ tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæquales. Unde & Filius ait: *Ego & Pater unum ſumus*. Si ergo unum ſunt, habitant eandem lucem inacceſſibilem: ſunt idem

d *Ser. de excell. SS. Sacr. n. 7.* e *Tract. de diligen. Deo cap. 4. num. 12* f *Ibidem cap. 7. num. 22.* g *Tract. de 3 precip. myſt. cap. 6. num. 17.* h *Lib. 3. de amore Dei cap. 3. n. 15.* a *Ser. de excell. SS. Sacr. n. 1.*

b *Ibidem. n. 3.* c *Opuſculo, ad quid veniſti. cap. 11.* d *Tract. de 3. precip. myſt. cap. 7. n. 18.* e *Ibidem n. 19. & 20.*

Digitized by Google

idem ignis conſumens, & eadem claritas, eadem potentia, eadem ſapientia, eadem majeſtas, eadem æternitas. Eſt itaque Filius à Patre, Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero. Eſt utique ſplendor paternæ gloriæ. Hinc & Apoſtolus ait: *Qui cùm ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ ejus*, haud dubium quin Patris: ſplendet ergo æquè Filius ut Pater, imò idem ſplendor Filius qui Pater. Sufficiuntne iſta tibi teſtimonia de claritate Filii? Aut fortaſſe dices te magis deſiderare, te delectari claritate ejus, prout Deus eſt & homo? Nec in hac parte ipſius opitulante gratia deerunt teſtimonia. Primò te monitum eſſe volo, ne æſtimes offuſcatam Verbi claritatem, per aſſumptam in Deo humanitatem. Audi quid ſcriptum eſt: Deus aſſumpſit humana, non reliquit divina: aſſumpſit quod non erat, manens quod erat. Sicut autem (f) cogitatio veſtit ſibi vocem corpoream abſque ſui diminutione, vel ante vocem, vel poſt vocem: ſic Filius Dei aſſumpſit carnem, non commixtionem paſſus neque diminutionem, nec ante carnem, neque poſt carnem. Apud Patrem inviſibilis, ſed hîc manus noſtræ tractaverunt de Verbo vitæ: & quod erat ab initio, vidimus oculis noſtris. Angelus (g) ad Mariam ait: *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*. Cujus dicti intelligentia hæc eſt: Spiritus Sanctus operabitur in te incarnationem Verbi incarnandi, ſeparando à carne tua portiunculam quæ animabitur, & Divinæ eſſentiæ in unitate perſonæ copulabitur. Verùm dicet aliquis: Quænam cauſa fuit obumbrationis Altiſſimi Virtutis? Hæc nimirùm præcipua fuit. Caro Virginis niſi quadam latente operatione obumbrata fuiſſet, ſplendorem tantæ majeſtatis ſine ſui conſumptione nequaquam ferre potuiſſet. Unde Dominus ad Moyſen ait: *Non videbit me homo ſuper terram, & vivet*. Ac ſi diceret: Tantæ ſum in natura divina claritatis, ut homo conſtitutus in mortali carne videre me nequaquam poterit abſque ſui conſumptione. Inde eſt, quòd cùm Moyſes in multa conſtantia Domino ſupplicaret, dicens: *Domine, oſtende teipſum mihi*: Dominus ait, *Sta in foramine petræ, & cùm pertranſiero, videbis poſteriora mea: faciem autē meā videre non poteris*. Hoc ait, per faciem deſignans divinitatem, per poſteriora humanitatem: quam tamen Moyſes corporali intuitu non vidit, ſed poſteris videndam reliquit. Exemplariter quidem cognoſcitur, quando glorioſa Caro Chriſti, quæ in Altari conficitur, & fidelibus in viaticum diſtribuitur, igne divini ardoris clarificatur. Sicut enim clariſſima purpura candidiſſam lanam inficit, & totam in ſui colorem tranſire cogit: & quemadmodùm anima totum corpus animat, vegetat, & vivificat: & ſicut ignis ferrum tranſverberans ignitum reddit, candorem ſuum & calorem conferens, ipſum ſcintillare, flammeſcere, & urere contra naturam ſuam facit: Sic Deus hominem ſibi unitum deificat, & ſupra omnem creaturam exaltatum puritatis omnipotentiâ & Deitatis prærogativâ ſecum clarificat. Filius de ſeipſo teſtimonium perhibet dicens: *Ego lux veni in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem*. Et iterùm ait: *Ego ſum lux mundi*. Joannes idipſum expreſsè loquitur inquiens: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Ad Patrem quidem ante paſſionem orans, locutus eſt Filius dicens: *Clarifica me Pater apud temetipſum claritate, quam habui priuſquàm mundus fieret*. Cui Pater: *Et clarificavi, & clarificabo*. Quid clarius? quid manifeſtius? quid evidentius?

§. II.

Porrò [h] ex Evangelio collige claritatem, quam nunc habet Deus homo ſecundùm hominem clarificatus: qui appropinquante tempore, quo tranſiturus erat de hoc mundo ad Patrem, aſſumpſit Petrum & Joannem & Jacobum, & aſcendit ſuper montem Thabor, & transfiguratus eſt ante eos, & ſplendida facta eſt facies ejus ſicut Sol, & veſtimenta ejus facta ſunt alba ſicut nix: qualia fullo non poteſt facere ſuper terram. Et apparentibus Moyſe & Elia, cùm intuerentur claritatem vultus ejus, ferre fulgorem non poterant, ſed timentes valdè, & conſternati animis, quaſi exanimes lapſi ſunt ſuper terram. Si igitur tanti jubaris, tam radioſi ſplendoris, humanis obtutibus tam importabilis claritas apparere dignatus eſt, Corpore adhuc mortalitati obnoxio, & membris nondum corruptionis exutis: quantam claritatem credere ineſſe debemus Filio Dei in forma hominis aſſumpti jam glorificati, jam ſuper Cælos cælorum exaltati, jam habenti nomen quod eſt ſupra omne nomen, ita ut in nomine ejus omne genu flectatur cæleſtium, & terreſtrium, & infernorum: jam conſtituto in die Virtutis ſuæ, in ſplendoribus Sanctorum? Ubi Pater jucunditatem & exultationem theſaurizans ait: *Ante luciferum genui te*. Ibi revera lucet in die Virtutis ſuæ, in die æternitatis ſuæ. Hanc nimirùm diem nulla nox interpolat (i) nulla interrumpit obſcuritas, nulla caligo ſequeſtrat. Ibi circūdatur abyſſo luminis, ibi immēſum pelagus claritatis. Ibi ipſe Chriſtus tanquam Sol refulget in clypeos aureos, & reſplendent montes ab eo: ibi illuſtrantur ab eo Sancti. Unde Propheta David ait: *Illuminans tu mirabiliter à montibus ſanctis*. Et rurſū̄ ſcriptum eſt: In circuitu tuo Domine lumen eſt, quod nunquam deficiet, ibi requieſcunt Sanctorum animæ. Et iterùm: Sanctum eſt verum lumen & admirabile miniſtrans lucem his, qui permanſerunt in agone certaminis, recipiunt à Chriſto ſplendorem ſempiternum, in quo aſſiduè felices lætantur. Ecce quàm vera, quàm conſona teſtimonia de illa beata & ineffabili claritate, in qua Chriſtus eſt, imò quæ Chriſtus eſt, quæ nequit minui, augeri non poteſt: quia immenſa, quia æterna eſt, quia ſuperat omnem ſenſum, quia omnem cogitatum excedit, omnem æſtimationem ſupergreditur. Et homo accedit ad cor altum, & incomprehenſibiliter in ſua claritate exaltabitur Deus. Semper eadem manet claritas, in nullo acceſſu aſſumit augmentum, & in nullo deceſſu patitur detrimentum. Non decrevit per aſſumptum hominem: non magis excelluit in Deo per glorificatum hominem. Et hoc manifeſtat Propheta David dicens: *Tu autem idem ipſe es & anni tui non deficient*. Abacuc quoque Propheta intuens hanc lucem, ait: *Splendor ejus ut lux erit, cornua in ma-*

f *Ser. 21. fer. 4. hebd. ſan. n. 13.* g *Ser. de 3. præcip. myſt. cap. 7. n. 22.*

h *Ibidem n. 21.* i *Ibidem n. 22.*

manibus ejus : ibi abſcondita eſt fortitudo ejus. Apertè deſignans, quòd etiam, cùm manus ejus Cruci affixæ fuiſſent, licet ipſe Sol radios ſuos obumbraſſet ne Chriſtum morientem in Cruce viderent, lux Deitatis non minùs in Chriſto enituit: unde præmiſit, *Splendor ejus ut lux erit*. Manet igitur (k) claritas Verbi incarnati in homine glorificato: perſiſtit in iſto ad dexteram Patris collocato, non tempore decreſcit, nec tempore minuitur, nullo eventu obſcuratur: ſplendet æquè cùm eſt in Altari, ut in ſublimitate Cæli: non minùs radiat cùm eſt in manibus Sacerdotis, quàm in ſinu Dei Patris. Porrò (l) poteſne æſtimare quale vel quantum eſt hoc Sanctum Sanctorum, & Sacramentum Sacramentorum, amor amorum, dulcedo omnium dulcedinum? Hæc ſunt verè feſta Paſchalia: hæc ſunt gaudia & fercula vitalia juſtorum: hæc ſunt ſpirituales deliciæ juſtorum & ſanctorum. Hìc bibuntur in loco uberi torrentes lactis, flumina mellis, liquores balſami cæleſtis. Hìc efficitur vna caro ſponſa cum Sponſo, unus ſpiritus ſancta anima cum Chriſto. Experientia horum & ſimilium, ſpiritus & vita eſt: nec animalis homo horum ſenſu fruitur vel acceſſu. Amici Sponſi, id eſt, boni Epiſcopi, Abbates, & cæteri timorati & Religioſi viri guſtaverunt, & pleniſſimè experti ſunt quod nos dicimus. Ideoquè ad menſam Altaris frequentiùs accedunt, omni tempore candida facientes veſtimenta ſua (ideſt corpora) prout poſſunt meliùs, utpote Deum ſuum manu & ore contrectaturi, & colloquentem ſibiipſis audituri. Ibi enim celebratur familiare colloquium inter Deum & Moyſen amicum ſuum, ideſt bonum & fidelem miniſtrum. Magnum profectò (m) & valdè neceſſarium eſt humilitatis exemplum, magnum & omni acceptione dignum charitatis exemplum: ſed non habent fundamentum, ac proinde nec ſtatum, ſi deſit redemptio. Volo totis niſibus humilem ſequi Jeſum: cupio eum qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me, quibuſdam brachiis vicariæ dilectionis amplecti: ſed oportet me & Agnum manducare Paſchalem. Niſi enim manducavero Carnem ejus, & bibero ejus Sanguinem, non habebo vitam in memetipſo. Aliud eſt ſequi Jeſum, aliud tenere, aliud & manducare. Sequi, ſalubre conſilium: tenere & amplecti, ſolenne gaudium: manducare, vita beata. Caro enim ejus verè eſt cibus, & Sanguis ejus verè eſt potus. Panis eſt Dei, qui de cælo deſcendit, & dat vitam mundo: Super omnia (n) Caro Domini verè eſt cibus, & cibus vitæ, panis de cælo viuus. Panis iſte eſt Euchariſtia: (o) quoniam panis, inquit, quem ego do, Caro mea eſt pro mundi vita. Hoſtia quam vides (p) jam non eſt panis, ſed Caro Chriſti, quæ pependit in Cruce pro mundi vita. Sanè mutatio iſta benedictionis opus eſt, non originis. Virtus hoc facit, non uſus: effectus eſt potentiæ, non uſus naturæ: dignatio eſt, non ratio: miſericordia eſt, non miſeria. Non commune, ſed ſolùm Divinum eſt, non humanum: pietatis Sacramentum eſt, non Deitatis detrimentum. Hìc pereat phyſicale nutrimentum. Cibus iſte non eſt ventris, ſed mentis. Non eſt enim datus ad ruinas hujus vitæ, quæ vapor eſt ad modicum parens: ſed ad æternam vitam animæ conferendam. Iſte eſt panis Angelorum, qui neſcit putreſcere, non vadit in ſeceſſum, nec tendit in exceſſum. Illuc reducit hominem, unde traxit imaginem. *Caro* autem *mea verè eſt cibus*. Similiter liquor iſte quem vides, jam non eſt vinum, ſed Sanguis meus, quem pro te fudi in precium: tibi reſervans in Altari poculum, in peregrinatione tua præſidium, in exitu de Ægypto conductum, in cælo viaticum. Ego botrus carnis, pro ſalute tua portatus ſum ad torcalar Crucis: inde liquatum muſtum tuæ redemptionis. *Sanguis* autem *meus verè eſt potus*. Bethleem domum panis (q) Juda ſonat confeſſionem. Tu ergo ſi Divini Verbi pabulo repleas animam tuam, fideliterquè & ſi non dignâ certè quantâ potes devotione ſuſcipias panem illum, qui de cælo deſcendit, & dat vitam mundo, Dominicum videlicet Corpus Jeſu, ut veterem utrem corporis tui nova illa reſurrectionis Caro reficiat & ſuſtineat, quatenus nouum quod intus eſt vinum, hoc ſolidatus glutino, valeat continere. Si denique ex fide vivas, & nequaquam gemere oporteat quia oblitus ſis comedere panem tuum, Bethleem factus es dignus planè ſuſceptione Dominica, ſi tamen Confeſſio non defuerit. Sit proinde Judæa ſanctificatio tua: confeſſionem & decorem induere, quam maximè ſtolam in miniſtris ſuis Chriſtus acceptat. Salubre eſt ei ſæpè communicare (r) qui omni devotione & ſtudio virtutum, & cuſtodia ſui non ſolùm à magnis peccatis, ſed etiam à levitate verborum & operum & cogitationum, ſe ad hoc ſtudet aptare. Licet enim omni tempore debeamus eſſe ſolliciti ad ſpiritualia opera: convenit tamen maximè, ut ad ſuſceptionem tanti Sacramenti nos præparemus, & ſuſceptum reverenter cuſtodiamus.

§. III.

Apparatus *menſæ Dominicæ* (s) non hominis eſt, ſed fidei: non facinoris, ſed myſterii: non temporalis alimenti, ſed æterni. Qui eſt auctor muneris, ipſe eſt teſtis veritatis. *Altare* cui aſſiſtis, Crucem, quam pro te Chriſtus ſuſtinuit, repræſentat: & *Calix* ſepulchrum, in quo mortuus quievit: *Paterna* lapidem ſuperpoſitum: *Corporale* ſudarium: *Subſtratoria* corporalis, linteamina quibus involutus fuit. *Hoſtia* quam vides, jam non eſt panis, ſed caro illa quæ pependit in Cruce pro mundi vita. Et quanquam panis myſteria habet, mutatur tamen in Carnem. Deus & homo eſt, qui teſtatur panem veraciter fieri Carnem ſuam. Vas electionis eſt, qui minatur judiciũ non dijudicandi tam ſanctam Carnem. Idipſum, ô Chriſtiane, de vino ſentias, id honores in vino. Creator vini eſt, qui vinum provehit in Sanguinem Chriſti. Doctor Gentium eſt, cujus aſſertione mortem bibit, bibens indignè Sanguinem Chriſti. Et ſciendum eſt, (t) quòd aqua mixta cum vino, notat unionem membrorum cum Capite ſuo. *Aqua* enim *multæ, populi multi*. Tres autem portiones, quæ in Altari fiunt de Corpore Chriſti, myſticam ſignificationem habent. Eſt enim

k *Ibidem n.23.* l *Ser. de excell. SS. Sacr. n. 10.* m *Tract. de error. Abai lar. cap. 9. num. 25.* n *Ser. 3. in Dom Pal. n. 4.* o *Ser. 1. in Dom. 6. poſt. Pent. n. 4.* p *Ser. de excell. SS. Sacram. n. 11.*

q *Ser. 1. in vig. nat. Dom. num. 6.* r *Opuſc. ad quid veniſti cap. 11.* s *Ser. de excell. SS. Sacr. n. 11. & 12.* t *Ibid. n. 13.*

Digitized by Google

enim Corpus Chriſti univerſa Eccleſia, Caput ſcilicet cum mẽbris: & inveniuntur in Corpore iſto quaſi tres partes, ex quibus totum corpus conſtat. *Una* pars ipsũ caput. Caput enim & caput eſt, & pars corporis ſimiliter. Itaq; caput ipſum pars corporis una eſt. Caput, inquam, quod jam immortale & impaſſibile reſurrexit, non moriturum neque paſſurum ampliùs. *Altera* pars Corporis eſt in membris illis, quæ jam cum Capite ſuo quaſi in ſabbatho quieſcunt in anima: immortalitatis unam ſtolam poſſidentes quantùm ad Animas in cælo. De talibus dicitur: *Gaudent in cælis animæ Sanctorum.* Sunt igitur duæ partes iſtæ ſimul, caput ſcilicet, ideſt Chriſtus: & altera pars corporis, id eſt, boni defuncti, quorum corpora requieſcunt in ſepulchris, & animæ cum Chriſto ſunt. Propterea in Altari duæ partes reſervantur extra Calicem, quaſi extra paſſionem: quia beati jam nullum ſentiunt dolorem, quoniam hæc priora tranſierunt. *Tertia* portio, quam in Sanguinem ponimus, illam partem Eccleſiæ ſignificat, quæ calicem Domini bibit, id eſt Chriſti paſſionem imitatur. Cui in Apoſtolis à Domino dictum eſt: *In me pacem habeatis: in mundo preſſuram habebitis.* Audi etiam (u) quid Sacerdos in conſecratione corporis Chriſti dicat: *Rogamus*, inquit, *hanc oblationem fieri benedictam*, per quam nos benedicamur. *Adſcriptam*, per quam nos omnes in cælo conſcribamur. *Ratam*, per quam in viſceribus Chriſti cenſeamur: *Rationabilem*, per quam à beſtiali ſenſu exuamur. *Acceptabilemquè facere digneris*, quatenus & nos per hoc quod in nobis diſplicemus, acceptabiles in ejus unico Filio Jeſu Chriſto ſimus. Porrò mira ſunt (x) quæ de hoc Sacramento Euchariſtiæ dicuntur. Fides eſt neceſſaria: ſcientia rationis ſupervacua. Scientia ratione & intellectu colligitur: fides ſola auctoritate inducitur. Auguſtinus contra Felicianum ait: Hoc fides credat, intelligentia non requirat, ne aut non inventum putet incredibile, aut repertum non credat ſingulare. Hæc ſunt, Fratres, quæ fidem neceſſariò exigunt, rationem omninò non admittunt. Expetunt ſimplicem creditorem, arguunt impium diſcuſſorem. Et ideo credi oportet ſimpliciter, quod inveſtigari non poteſt utiliter. Hic eſt ille torrens, quem tranſuadere non potuit Heliſæus. Nolite itaque nolite quærere quomodò fiat, nolite dubitare, utrum fiat. Nolite irreverenter accedere, ne vobis ad mortem fiat. Deus enim eſt: & quanquam panis myſteria habet, mutatur tamen in Carnem. Odor (y) ſpecies, ſapor & pondus remanent ad myſterii ritum, & ad guſtûs ſuffragium, ut horror penitùs tollatur, & meritum ſortiatur. Etenim, ne humana infirmitas eſum carnis & potum ſanguinis in ſumptione horreret, Chriſtus velari & palliari illa duo voluit ſpeciebus panis & vini, quæ inter humani generis victualia quodammodò tenent principatum. Nam ad literam quidem præ cibis omnibus cor hominis confirmat panis, & vinum lætificat. Sic itaque Corpus & Sanguinem ſuum ſumenda propoſuit Chriſtus, ut ſenſus in uno foveretur, in altero fides ædificaretur. Fovetur enim ſenſus in uno, dum ſolita tantùm & conſueta proſpicit: ædificatur fides in altero, dum oculo carnis vidente aliud exteriùs, oculus cordis aliud ſentit & reveretur interiùs. Aliud enim latet, aliud patet. *Poſuit* enim *tenebras latibulum ſuum*. Quemadmodùm enim ſpecies illic videntur, quarum res vel ſubſtantiæ ibi eſſe non creduntur: ſic res veraciter & ſubſtantialiter creditur, cujus ſpecies non cernitur. Videntur quidem ſpecies panis & vini, ſed ſubſtantia panis & vini non creditur. Creditur autem ſubſtantia Corporis & Sanguinis Chriſti: & tamen ſpecies non cernitur. Proponitur igitur ſpecies panis & vini, ut doceatur & perfecta eſſe refectio in ſumptione Corporis & Sanguinis Chriſti, & plena refectio cibi & potus. Cibi utique & potus ſubſtantiæ principales ſunt panis & vinum. Cùm autem unum ſit Sacramentum, tria ibi diſcreta proponuntur, ſcilicet ſpecies viſibilis, veritas Corporis, & virtus gratiæ ſpiritualis. Aliud eſt *ſpecies viſibilis*, quæ viſibiliter cernitur: aliud *veritas Corporis*, quæ ſub viſibili ſpecie inviſibiliter creditur: atque aliud *gratia ſpiritualis*, quæ cum Corpore & Sanguine viſibiliter & ſpiritualiter percipitur à ſolis dignè communicantibus. Tria quippe in Sacramento Altaris attendere debes: ſpeciem panis, veritatem Carnis, virtutem gratiæ ſpiritualis. Uſque ad ſpeciem panis ſenſus pertingit exterior: ad veritatem Carnis fides interior: ad virtutem gratiæ ſpiritualis charitas ſuperior. Speciem panis rodit aliquando ſorex parviſſimus: Chriſtianus recipit etiam peſſimus: virtutem gratiæ ſpiritualis nonniſi prædeſtinatus recipit. Quod itaque videmus, ſpecies eſt panis & vini. Quod autem ſub ſpecie illa credimus, verum Corpus eſt & verus Chriſti Sanguis, quod pependit in Cruce, & qui fluxit de latere. Comeſtio itaque Sacramentalis quantùm ad viſibilem ſpeciem, & quantùm ad Corporis Chriſti veritatem, convenit bonis & malis communiter. Sed eſt alia comeſtio (ſicut jam diximus) bonorum ſolummodò, quam per Dei gratiam & per fidem ex dilectione operantem vitæ meritum efficit, & affectus mentium in cordibus percipientium vel miniſtrantium, intercedente ſpirituali & ſubtiliori quadam unione Capitis & membrorum. Unde eſt illud in Canone Miſſæ: *Ut nobis fiat Corpus & Sanguis Filii tui.* Nobis, inquit, fiat. Fit enim proculdubio Corpus Domini in menſa Altaris ſemper, cùm ſolemne illud celebratur myſterium ritu debito: ſed non ſemper eis fit, per quos fit. Unde illud item in Canone: *Ut quotquot ex hac Altaris participatione Sacramentum Filii tui ſumpſerimus, omni benedictione cæleſti & gratia repleamur.* Non enim omnes qui Corpus Domini ſumunt, ex participatione Altaris ſpiritualiter illa benedictione cæleſti & gratia replentur. Unde eſt illud: *Ut quod temporaliter gerimus, æternis gaudiis conſequamur.* Item: *Ut quæ viſibilibus myſteriis ſumenda percipimus, inviſibili conſequamur effectu.* Et multa in hunc modum. Ad Miſſam quoque libenter ſervias (z) quoniam hoc eſt officium Angelorum. Ipſi enim devotiſſimè Domino ſerviunt & miniſtrant. In hoc autem miniſterio triplex eſt fructus. *Primò*, boni operis exercitium eſt. *Secundò*, opus eſt charitatis, quia proximum provocat in bono. *Tertiò*, opus eſt devotionis,

u *Tract. de modo benè vivendi cap. 28. n. 87.* x *Ser. de excellent. SS. Sacramenti n. 12.* y *Ibidem n. 14. & 15.*

z *Opuſc. Ad quid veniſti cap. 11. tom. 6. pag. 1049.*

nis, quando aſtas ante menſam ſummi Regis, & cum eo loqueris in oratione,& in miniſterio cum Angelis, quibus & familior eris ex miniſterio. Ex hoc Sacerdos ſpecialiter, & omnes circumſtantes generaliter pro te orare debent, imò tota Eccleſia ubique in orbe terrarum: eò quòd vices omnium geras, qui Domino ſuo de cælo cum devotiſſima gratiarum actione vehementi miniſtrare deberent, ſi poſſent adeſſe. Et vix poteſt eſſe, quin Deus aliqua ſpeciali gratia remuneret eum in præſenti, qui devotè & libenter miniſtrat ad Sacramentum illud tam ſalutare: quo nil melius, nilquè ſanctius eſſe poteſt in cælo & in terra, & quodammodò divinæ dignitatis eſt, & dilectionis ad homines.

CAPUT VIII.

De dignitate Sacerdotis, & excellentia Sacrificij Miſſæ

Sacerdotes Domini incenſum & panes offerunt Deo: & ideò ſancti erunt Deo ſuo, & non polluent nomen ejus. Levit. 21.

1. *Oſtenditur quanta ſit dignitas Sacerdotis, & excellentia Sacrificij Miſſæ, cui Sancta Trinitas cum ſua curia Angelica aſſiſtere non dubitatur.* 2. *Oſtenditur, poteſtatem Sacerdotis majorem eſſe, quàm ſit dignitas Angelorum, juxta eorum novem ordines: quorum etiam vocabula exponuntur.* 3. *Oſtenditur quanta debeat eſſe ſanctitas Sacerdotis, qui intendens celebrare Miſſam, tenetur priùs reconciliari non ſolùm Deo, ſed etiam proximo ſi quem offendit.* 4. *Agitur de diſpoſitione ſive præparatione Sacerdotis, ut valeat dignè accedere ad celebrandum Miſſæ Sacrificium.*

§. I.

Gloriare (a) ſed in Domino Sacerdos Dei Altiſſimi: dignitatem tuam conſidera, intuere mortalibus oculis eminentiam, cogita prærogativam tuam, vide ſortem tuam. Certè *funes ceciderunt tibi in præclaris*, ſi hæreditatem tuam præclaram non negligis? Attende quantùm Deus tuus te extulit, quantùm præ omnibus creaturis ſublimavit. O præclara (b) ô reverenda poteſtas veſtra! Certè non eſt poteſtas poſt Deum, ſicut poteſtas veſtra. Forſitan ſcire vultis, & audire delectat apertiùs, quænam ſit iſta tanta poteſtas, cui nihil in cælo vel in terra valeat comparari? Ad quod ego: Conſecrare videlicet Corpus & Sanguinem Domini. Super poteſtate veſtra, ſuper tam inſigni ſpectaculo, ſuper tam ſolemni dignitatis veſtræ privilegio ſtupet Cælum, miratur terra, contremiſcit homo, reveretur plurimùm Angelica celſitudo. Porrò maximè conſiderate (c) qui in circuitu Domini eſtis, & in conſpectu ejus affertis munera & offertis, non corruptibilium auri & argenti, ſed pretioſi Sanguinis & Corporis Agni immaculati: quantam dignitatem contulit vobis Deus? Quanta eſt prærogativa Ordinis veſtri? Prætulit vos Deus Regibus, & Imperatoribus: prætulit Ordinem veſtrum omnibus ordinibus, imò (ut altiùs loquar) prætulit vos Deus Angelis & Archangelis, Thronis & Dominationibus. Sicut enim non Angelos, ſed ſemen Abrahæ apprehendit ad faciendam redemptionem: ſic non Angelis, ſed hominibus, ſoliſquè Sacerdotibus Dominici Corporis & Sanguinis commiſit conſecrationem. *Omnes* quidem (ſicut ait Apoſtolus) *ſunt adminiſtratorii Spiritus, in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis*. Sed longè excellentius eſt officium veſtrum, quod admirabile eſt, & non ſolùm in oculis veſtris, ſed etiam Angelorum. Nec dulciùs, nec amicabiliùs (d) ſed nec arctiùs omninò Regnum Sacerdotiumquè conjungi ſeu cõplantari in invicem potuerunt, quàm ut in perſona Domini ambo hæc pariter convenirent, utpote qui factus eſt nobis ex utraque Tribu ſecundùm carnem Summus & Sacerdos & Rex. Non ſolùm autem, ſed & commiſcuit ea nihilominùs ac confæderavit in ſuo corpore, quod eſt populus Chriſtianus. Ipſe Caput illius, ita ut hoc genus hominum (Apoſtolica voce) *genus electum, regale Sacerdotium* appelletur. O genus Eccleſiaſticum, regale Sacerdotium (e) gens ſancta, populus acquiſitionis, Virtutes annuntiate ejus, qui vos vocavit de tenebris in admirabile lumen ſuum, & ineffabile miniſterium ſuum. *Vos eſtis lux mundi*: *vos eſtis ſal terræ*. Vos elegit Deus in hæreditatem ſibi. O novam (f) & divinam poteſtatem Sacerdotis! cujus miniſterio panis Angelorum & vitæ, mortalibus præparatur. In cujus confectione (g) fidelis Miniſter invenit ſeipſum in medio Patris & Filii & Spiritus Sancti, aſtantibus etiam ex omni latere ſupernis Ordinibus Angelorum. Sacramentum prænobile, myſterium ſuperexcellentis gloriæ affectat & requirit plurimùm feſtivam celebritatem tam illuſtrium perſonarum. Quidquid de aſcenſu Sacerdotis in illa hora ſeu profectu cogitari poteſt vel dici, longè infra dignitatem veritatis eſt. Ibi deliciatur animus boni Sacerdotis ſeipſo altior effectus, conatur, feſtinat, aſcendit, creſcit deſiderio: & quantò magis ſursùm tollitur, tantò ampliùs extenuat, ita ut omnem terrenæ concupiſcentiæ nebulam evaporans, totus ſpiritualis hominem in homine exurat, & in abſcondito faciei Domini glorietur. Nec enim ab introitu propitiatorii in Sancta Sanctorum mens pia thurificans, & devotio ſacrificans prohibetur. Sed rari ſunt, quos ad profunditatis hujus cardines puritas admittat, quos hujuſmodi culmen Sanctitatis integritas rapiendo ſuſtolat. Videt itaque miniſter ſanctus (h) & ſentit *Deum Patrem* ſpiritualiter, qui Pater eſt omnium per creationem, ſuum ſpecialiùs Patrem eſſe per dignationem, quia ipſe Pater eſt omnium pupillorum per gratiam: quibus videlicet mortuus eſt pater nequam, ideſt, mundus, & mortua eſt mater peſſima, id eſt, carnalis concupiſcentia. Videt quoque & ſentit *Filium Dei*, Fratrem ſuum amantiſſimum eſſe, qui parvulus pro nobis factus, Frater revera eſt parvulorum, ideſt humilium. *Narrabo* (inquit) *nomen tuum fratribus meis, in medio Eccleſiæ laudabo te.*

a *Tract. de 2. præcip. myſt. cap. 8. n. 24.* b *Ser. de excell. Sanctiſſimi Sacram. n. 3.* c *Ser. ad Paſtores in ſynodo congregatos n. 1. to n. 6. pag. 819.*

d *Epiſt. 243. n. 1.* e *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 9. n. 28.* f *Ser. de excell. Sanctiſſimi Sacramenti n. 3.* g *Ibidem n. 8.* h *Ibidem n. 9.*

Digitized by Google

bo te. Videt & ſentit *Spiritum Sanctum* à Patre & Filio procedentem, domeſticum ſibi eſſe fautorem, ſuum: quia ipſe conſolator eſt verè pænitentium, advocatus in ſe ſperantium. Videt iterùm & ſentit *Angelicos Spiritus* profectibus ſuis applaudentes, & ut concivis ipſorum adſcribi mereatur, ardentiùs inhiantes. Omnia in figura contingebant antiquis, patribus (i) hìc veritas, ibi figura: ibi umbra, hìc lux: ibi nubes, hìc claritas: ibi agnus legalis, hìc Agnus innocens, qui tollit peccata mundi. Verus eſt enim Filius Dei, quem tu Sacerdos immolas, quem manibus tractas, quem ore ſumis, quem in corpus tuum tranſmittis. Sed non ſola ad te venit illa Majeſtas: venit ad te Filius, ſed non ſine Patre. *Qui me miſit*, inquit, *mecum eſt*, *& non me reliquit ſolum.* Venit ad te Filius, ſed non ſine Spiritu Sancto, Quid enim ait Joannes: *Qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris aſcendentem Spiritum, & manentem ſuper eum, ipſe eſt Chriſtus?* Super alios deſcendit Spiritus Sanctus, ſed non ſemper manet: ſuper Chriſtum verò ſemper manſurus deſcendit. Adeſt nihilominus totus ſupernorum exercitus Civium: *Millia* (inquit Scriptura) *millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei*. Semper enim Angeli licet ſint adminiſtratorii Spiritus, & in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis, vident tamen faciem Patris, ſemper aſſiſtunt vultui majeſtatis, in quem deſiderant proſpicere, fruuntur nec faſtidiunt, qui eo magis frui ſitiunt. Quanta luce credis te circumfundi ſancte Sacerdos, in præſentia tantæ Majeſtatis, in tam ſolemni adventu & conventu Trinitatis, & totius militiæ Cæleſtis? Quantam æſtimas claritatem ad eſſe & ineſſe toti Curiæ Cæleſti? Tantam nimirùm quantam ferre non poſſes, niſi virtus Altiſſimi tuæ infirmitati ad ferendum obumbraret. Unde (k) Dominus ad Moyſem ait: *Non videbit me homo ſuper terram, & vivet*. Ac ſi diceret: Tantæ ſum in natura Divina claritatis, ut homo conſtitutus in mortali carne videre me nequaquam poterit abſque ſui conſumptione.

§. II.

Attende igitur, ut prædixi, (l) & ſemper in mente habe: jugi memoria retine gratiam tibi ſingulariter à Deo collatam, quam nec Angelis præſtitit, nec cæteris hominibus conceſſit. Panis enim in manibus tuis, in Corpus Vnigeniti Filij Dei tranſſubſtantiatur: vinum in ſanctiſſimum Sanguinem Domini Noſtri Jeſu Chriſti tua benedictione convertitur. Multùm ardent *Seraphim* (m) Sanctæ Trinitati præ cæteris cunctis Spiritibus loco & charitate conjuncti; unde & ardentes ſive incendentes Seraphim interpretantur. Unuſquiſque enim ordo ejus rei cenſetur nomine, quam copioſiùs accepit in munere: non tamen hoc privilegio præeminent, ut Corpus vel Sanguinem Redemptoris noſtri in ſubjecta creatura ſanctificent. *Cherubim*, quibus ineſt plenitudo ſcientiæ, quod etiam teſtantur nomine: quia familiariùs omnibus cognoſcunt, de Myſteriis cæleſtibus mirantur, quòd mirabilis facta eſt ſcientia & potentia Sacerdotalis, ex eis; & non poſſunt ad eam *Throni*, qui tantæ dignitatis ſunt, ut in eis Dominus ſedeat, & per eos ſua judicia decernat; non hoc prævalent, quo Sacerdotes præeminent. *Dominationes*, licet dominium ſuper cæteros à Domino acceperint: *Principatus*, quamvis principetur aliis ſibi ſubjectis: *Poteſtates*, cùm potentatûs ſublimitate præemineant: *Virtutes cælorum*, cùm poteſtates aëreas virtute coërciant, ne omnem nequitiam ſuam in genus humanum exerceant: *Archangeli*, cùm ſumma myſteria Divinæ voluntatis inferioribus Spiritibus nunciare habeant, & eoſdem inferiores Spiritus ex authoritate ad homines mittant: *Angeli*, licet ſemper videant faciem Patris qui in cælis eſt: Hi inquam omnes ſancti beatorum Spirituum ordines, quamvis perfruantur beatitudine, ut nihil eis deſit à ſumma felicitate: gloriam tamen Sacerdotis reverentur, admirantur dignitatem, cedunt privilegio, honorant potentiam. Proinde (n) attende Sacerdos Dei Altiſſimi, quantùm Deus tuus te extulit, quantùm præ omnibus creaturis te ſublimavit. Oratio tua munda ſit, quia datur locus voci tuæ in Cælo, cùm ritè aſſiſtis ſacris Altaribus, cùm ſanctiſſimum myſterium cæleſtis Sacrificij celebrare intendis. Ad vocem tuam prolatam, ad verbum tuum vivificum, ad poſtulationē tuam ſalutarem, Summus Pater cujus nutu omnia ſubſiſtunt, quem indeſinenter laudant Angeli, cui jubilant aſtra matutina, quem adorant dominationes, quem tremunt Poteſtates, qui reſpicit terram & facit eam tremere, qui fecit mirabilia magna ſolus: Ipſe, inquam, tantus tam immenſus, dulciſſimum Filium ſuum deponit, & manibus tuis imponit; tranſmittit ab altiſſimis, & digitis tuis imponit. Ibi holocauſtum tuum pingue ſit, plùs quàm in millibus agnorum & arietum pinguium. Ibi enim (o) celebratur familiare colloquium inter Deum & Moyſen amicum ſuum, ideſt bonum & fidelem miniſtrum. Cæterùm ſermo ille non eſt ſonans, ſed penetrans: non loquax, ſed efficax: non obſtrepens auribus, ſed blandiens affectibus. Sermo ille non eſt popularis, ſed angularis & privatus: non ſonat in foro, non auditur in publico: ſecretum conſilium ſecretum quærit amicum. Auditui proculdubio gaudium dabit et lætitiam, ſi ſobria cordis aure percipitur. *Audi* (inquit Dominus) *Iſraël, & tace.* Reſpondit fidelis amicus & fidelis ſeruus piæ familiaritatis auſu, non tamen vocali plauſu, ſed ſuavi planctu, dicens cum Samuële: *Loquere Domine, quia audit ſeruus tuus*. Et cum Propheta: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*. Certè ibi loquitur Chriſtus cum miniſtro ſuo. Proinde (p) ibi holocaſtum tuum pingue ſit, plus quàm in millibus agnorum & arietum pinguium. Multùm quidem acceptum fuit munus Abel, ſed non ita. Multùm placuit ſacrificium Abrahæ Patriarchæ, ſed non adeò. Multùm approbata fuit oblatio Melchiſedech, ſed multominùs iſto. Denique quid ait Propheta? *Sacrificium & oblationem noluiſti: holocauſtum & pro peccato non poſtulaſti: tunc dixi: Ecce venio*. Dixit ille, qui non per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium Sanguinem introivit ſemel

in

i *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 8. n. 25.* k *Ibidem cap. 7. n. 22.* l *ibidem cap. 9. n. 26.* m *ibidem n. 27.*

n *ibidem cap. 8. n. 24.* o *Ser. de excell. SS. Sacramenti n. 10. & 11.* p *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 8. n. 24. & 25.*

in ſancta, æterna redemptione inventa. Hoc itaque Sacramentum (q) ab æterno repoſitum, diabolo celatum, Prophetis revelatum, ſollicitudini veſtræ Sacerdotali creditum, debita eſt gratiarum actione proſequendum. O ſacrum, ô cæleſte miniſterium veſtrum, laudabile deſiderium, inſigne ſpectaculum, ſolemne miraculum! Deus, qui mirabilis eſt in omnibus, ſeipſo certè mirabilior quantùm ad vos oſtenditur, dum mirabiliora per vos operatur. Quid plura? Sacerdotes Dei benedicite Domino, digna Deo ſatagentes, ne vobis fiat in ruinam, quod dignè ſumentibus proviſum eſt ad medelam. Sacerdotes Dei non immeritò vos dixerim, ſi vixeritis ſacerdotaliter in domo Domini, Non enim provenit dignitas ex hoc nomine, quod eſt *Sacerdos*. Non, inquam, ex nomine, ſed ex virtute; converſatione, non officio; merito, non vocabulo; ſanctitate, non miniſterio. Unde Scriptura dicit: *Sacerdotales viros quærimus, qui plures habemus Sacerdotes*. Plures, inquam, numero, non merito; ſimulatione, non fide; ſpecie, non virtute; commixtione corporali, non vinculo ſpirituali; carnis adjunctione, non cordis unitate. Sunt enim lotis manibus,tamen illotis operibus: cruentâ conſcientiâ ad divina accedunt Sacrificia. Comedunt ſine timore & ſine reverentia Carnes Agni, qui præſidet in cælo, ſicut carnes quæ venduntur in foro. Nam ſicut Sacerdotes aſſiſtunt in Altario, ſic ſunt carnifices in macello. Grave igitur pondus, grave eſt periculum iſtius honoris. Gradus quippe iſte gradus caſualis eſt,gradus judicialis eſt, niſi meritis illuſtretur dignitas unctionis, nobilitate morum, exercitatione virtutum, & inſtantiâ bonorum operum. Etſi rectè ſapiens hortatur (r) ſapientiam ſcribi in ocio:cavendum & in ocio ocium eſt. Fugienda proinde ocioſitas, mater nugarum, noverca virtutum. Inter ſæculares nugæ, nugæ ſunt: in ore Sacerdotis, blaphemiæ. Interdum tamen ſi incidant, ferendæ fortaſſis, referendæ nunquam. Magis interveniendum cautè & prudenter nugacitati. Prorumpendum ſanè in ſerium quid, quod nonmodò utiliter ſed & libenter audiant, & ſuperſedeant ocioſis. Conſecraſti os tuum Evangelio: talibus jam nugis os aperire illicitum,aſſueſcere ſacrilegium eſt. *Labia Sacerdotis* (ait Propheta Malachias) *cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt de ore ejus*: non nugas profectò,vel fabulas. Verbum ſcurrile, quod faceti urbanivè nomine colorant, non ſufficit peregrinari ab ore: procul & ab aure relegandum. Fœdè ad cachinnos moveris, fœdiùs moves. Porrò detrahere, aut detrahentem audire, quid horum damnabilius ſit, non facilè dixerim. Fodite igitur chariſſimi (s) domeſticos parietes, ideſt, ponite corda veſtra ſuper vias veſtras: ſatagite quantùm poteſtis redimere citò in quibus offendiſtis. Dies enim Domini ſicut fur ità veniet. Sicut enim nihil certius morte, ita horâ mortis nihil incertius: quod ut dignum eſt penſate, & ad penſandum circumſpectiùs invigilate. Deo quidem erit ad gloriam,Angelis ad lætitiam, ſubditis veſtris odor ad vitam,vobis autem ad coronã.In quo Chriſtus & Chriſtos ſuos exaudire dignetur, miniſtrando auxilium gratiæ ſuæ.

§. III.

Denique meditare dilecte Dei Sacerdos (t) & meditatio cordis tui ſemper ſit, quòd Joannes Baptiſta præcurſor Domini, amicus Sponſi, Paranymphus ſponſæ, Propheta, & pluſquàm Propheta in utero ſanctificatus, in eremo juſtificatus: Hic tantus, tam præcipui meriti, tam ſingulariter ſanctificatus contremiſcit, & non audet tangere ſanctum Dei verticem, ſed clamat cum tremore: *Sanctifica me Salvator*. Meditare, quòd Petrus clavicularius regni cælorum, à Domino deſignatus Paſtor ovium, trina dilectionis confeſſione conſtitutus, & Princeps Apoſtolorum præfiguratus, in periculo mortis, naufragio incumbente, poſitus penes Dominum approximare pertimuit: & ſe elongare ab eo præ formidine voluit, dicens: *Exi à me Domine, quia homo peccator ſum*. Joannes ille electus & prædilectus diſcipulus, qui ſupra pectus Domini in cœna recubuit, cui adhuc in mortali carne conſtituto revelata ſunt ſecreta cæleſtia:ipſe ſupra modum glorificatus eſt de ſolo auditu & viſu extrinſeco, de tactu Dominici corporis,dicens: *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus,& manus noſtræ contrectaverunt de Verbo vitæ*. Si ergo iſti glorioſi Principes terræ, curiæ cæleſtis Proceres eximii, tantùm reverebantur forinſecùs tactum Dominici Corporis,nondum in gloria ad cælos tranſlati: quantâ reverentiâ,quanto timore & tremore, quanta corporis caſtitate, & animi puritate oportet Sacerdotē nunc illud glorioſum & in claritate paternæ gloriæ ſublimatũ ſuper omnia Corpus conficere, tangere, & in corpus proprium traiicere. Quapropter (u) ſi offers munus tuum ad Altare quicunque ſacerdos, ſi diſponis illud venerabile & ineffabile Myſterium celebrare, & recordatus fueris quòd frater tuus habet aliquid adverſùm te: Ille magnus Frater, qui Filius Dei eſt per naturam, & nobis poteſtatem dedit filios Dei fieri, & fratres ſuos per gratiam: qui nos dignitatus eſt vocare fratres ſuos per Prophetam dicens: *Narrabo nomen tuum fratribus meis*. Et rursùm poſt Reſurrectionem: *Ite, nunciate fratribus meis ut eant in Galilæam, ibi me videbunt*. Si, inquam, ille Frater habet aliquid adverſùm te, ſi offendiſti in illam Majeſtatem cogitatu, dicto, vel facto: ſi candorem innocentiæ tuæ aliquâ maculâ offuſcaſti, ſi conſcientiam habes vel valdè ægram, vel minùs benè ſanatam: relinque ibi munus tuum,differ Myſterium, & vade priùs reconciliari Fratri tuo, per devotam cordis contritionem, per puram oris Confeſſionem, per duram corporis in pœnitentia attritionem, & condignam ſatisfactionem. Lava per ſingulas noctes lectum tuum, per ſingula peccata munda conſcientiam tuam. Aſcende tribunal conſcientiæ tuæ, ſedeas in loco judicis, teipſum condemna, & reum conſtitue. Accedat memoria peccati accuſatrix, actio ſit teſtis, conſenſus & delectatio aggrauet peccatum ſive reatum. Omnia accuſent, nihil te excuſet, veniat timor carnifex & tortor reum cruciet, ſanguinem cordis, ſcilicet lachrymas fundat: & ſic per judicium proprium evades divini judicii ſupplicium, juxta illud

q *Ser. de excell. Sanctiſſimi Sacramen. n. 16.* r *Lib. 2. de conſid. ad Eug. PP. III. Cap. 13. n. 22.* s *Ser. de excellent. Sanctiſſimi Sacramenti. n. 16.*

t *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 10. n. 30.* u *ibidem n. 31.*

Digitized by Google

illud Apoſtoli: *Quòd ſi noſmetipſos dij judicaremus, non utique à Domino judicaremur*. Et tunc veniens offeres munus tuum, & placebit Deo ſuper vitulum cornua producentem & ungulas. Fruſtra quoque offert munus ſuum ad Altare (x) qui conſcius eſt ſibi, quòd frater ſuus habet aliquid adversùm ſe. Denique non reſpexit Deus ad Cain munera, eò quòd non rectè ambularet cum fratre ſuo Abel. Teſte Sancto Propheta Eſeja, etiam abominabatur Sabbatha & neomenias & ſacrificia Judæorum, ita ut manifeſtè proteſtaretur odiſſe ea Animam ſuam, & dicebat: *Cùm veneritis ante conſpectum meum, quis quæſivit ea de manibus veſtris?* Crede mihi [y] quia Deo non tantùm placent jejunia noſtra, noſtræ orationes, noſtra ſacrificia; quantùm concordia. Ideò Dominus dicit in Evangelio: *Vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum*. Magna eſt virtus concordiæ apud Deum, ſine qua non placent Deo noſtra ſacrificia, quibus delentur peccata. Nunquam mihi contingat [z] turbatum ad pacis accedere Sacrificium, cum ira & diſceptatione contingere Sacramentum, in quo Deus indubitanter eſt mundum reconcilians ſibi. Certè non recipitur munus quodcunque meum quod defero ad Altare, niſi ante placato fratre quem me fortè læſiſſe meminero: quantò minùs ſi meipſum non pacavero priùs. Si autem & tu recordatus fueris [a] quòd frater tuus habet aliquid adversùm te, ſis humilis ad veniam petendam: ſi tu habes adversùs illum, ſis facilis ad dandam, & omnia membra erunt in pace. Si enim ad duo iſta charitatem & humilitatem erimus paratiſſimi, non poterimus diſſenſionem ſentire. Studeamus itaque, fratres mei, [b] & humiles ad ſatisfaciendum his, qui aliquid habent adversùs nos; & ad remittendum his qui offenderunt nos, faciles inveniri: quia non ſolùm mutuæ inter nos pacis conſervatio conſtat in his duobus, ſed ne ipſa quoque divina ſine his propitiatio poterit obtineri; quòd nec munus ab eo recipiat, qui non priùs ierit ut fratri reconcilietur, & dimiſſum etiam ab eo delictum ſtrictiùs exigat, qui conſervo ſuo debitum non remittit.

§. IV.

Rogo inſuper [c] ut audias prudentiam ſerpentis. Serpens enim cùm cœperit ire ad bibendum, antequã veniat ad fontem, evomit omne venenum. Imitare & tu hunc ſerpentem in hac parte, ut antequam venias ad fontem, ideſt, communionem Corporis & Sanguinis Domini Noſtri Jeſu Chriſti, evomas omne venenum, ſcilicet odium, iram, malitiam, invidiam, voluntatem malam, & noxias cogitationes ex corde tuo. Dimitte etiam omnibus proximis tuis ea quæ in te peccavêre, ut tibi dimittantur à Deo peccata tua, ſicut ipſe Dominus ait: *Dimittite, & dimittetur vobis*. Itaque ſi hæc omnia feceris ſicut dixi, poteris accedere ad fontem vivum, ideſt ad Chriſtum, qui eſt fons omnium bonorum. Ipſe etiam ait de ſeipſo: *Ego ſum panis vivus qui de cælo deſcendi*. De hoc pane dicit David in Pſalmo: *Panem Angelorum manducavit homo*. Alioquin eſca illa licet de cælo venerit, & potus quia corporeus erat, Angelis non congruebat, ſed utique ille panis & potus qui per hoc præfigabatur. Chriſtus verò panis eſt Angelorum, & Sacramentum hoc verè Caro ejus eſt, & verus Sanguis: quod Sacramentum ſpiritualiter manducat & bibit homo. Ac per hoc unde vivunt Angeli in cælis, inde vivit homo in terris: quia totum ſpirituale eſt & divinum in eo quod percipit homo. Sed ſicut Apoſtolus ait: *Quidam in deſerto eandem eſcam ſpiritualem manducavêre, & tamen mortui ſunt*: Ita & nunc in Eccleſia quibuſdam Corpus Domini eſt vita, quibuſdam verò eſt pœna, & ſupplicium peccati. Corpus Domini ſine dubio eſt vita illis, quibus Chriſtus eſt Vita: illis verò eſt mors, qui per culpam & ignorantiam atque negligentiam membra ſunt diaboli. Curritur paſſim ad Sacros Ordines [d] & reverenda ipſis quoque Spiritibus Angelicis miniſteria homines apprehendunt ſine reverentia, ſine conſideratione. Neque enim ſignum regni accipere cæleſtis, aut illius timent imperii geſtare coronam, in quibus avaritia regnat, ambitio imperat, dominatur ſuperbia; ſed & iniquitas, luxuria etiam principatur: in quibus & peſſima fortè appareat intra parietes abominatio, ſi juxta Ezechielis prophetiam parietem fodiamus, ut in domo Dei videamus horrendum. Siquidem poſt fornicationes, poſt adulteria, poſt inceſtus, nec ipſæ quidem apud aliquos ignominiæ paſſiones & turpitudinis opera deſunt. Utinam non fierent quæ uſque adeo non conveniunt, ut nec Apoſtolum hæc ſcribere, nec nos dicere oporteret: ut nec dicentibus crederetur, quòd humanum aliquando occupaverit animum tam abominanda cupido. Numquid non olim civitates illæ [e] ſpurcitiæ hujus matres divino prædamnatæ judicio & incendio ſunt deletæ? Numquid non gehennalis flamma moram non ſuſtinens, execrabilem illam prævenit tollere nationem, quòd ipſius ſpecialiter eſſent peccata manifeſta præcedentia ad judicium? Numquid non & ipſam utpote conſciam tantę confuſionis tellurem abſumpſit ignis, ſulphur, & ſpiritus procellarum? Numquid non in lacum horribilem ſolum omne redactum eſt? Amputata ſunt hydræ capita quinque, ſed heu innumera ſurrexerunt! Quis reædificavit urbes flagitii? quis turpidinis mænia dilatavit? quis extendit propagines virulentas? Væ væ, inimicus hominum ſulphureii illius incendii reliquias infelices circumquaque diſperſit, exacrabili illo cinere Eccleſiæ corpus aſperſit, & ipſorum quoque miniſtrorum ejus nonnullos ſanie fædiſſima ſpurciſſimaquè reſperſit. Heu genus electum, regale Sacerdotium, gens ſancta, populus aquiſitionis! quis inter tua illa primordia tam divina, ac ſpiritualibus affluentem chariſmatibus Chriſtianæ religionis ortum, credere poſſet poſſe talia in te aliquando reperiri? Ingrediuntur [f] cum hac macula tabernaculum Dei viventis, inhabitant cum macula, templum ſanctum Domini polluentes: judicium multiplex accepturi, quòd & tam graviſſimas conſcientias gerunt, & nihilominus ſeſe ingerunt in Sanctuarium Dei. *Quicumque* (g) *manducaverit panem vel biberit calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini*:

O ideſt,

x *Ser. 71. in cant. nu. 14.* y *Tract. de modo bene viven. cap. 41. nu. 102.* z *Tract. de præcep. et diſpenſat. cap. 19. n. 57.* a *Ser. 19. div. n. 5.* b *Ser. 18. div. nu. 5.* c *Lib. de modo bene viven. cap. 28. nu. 86.*

d *Tract. de converſ. ad Cleric. cap. 20. num. 35.* e *Ibidem. n. 36.* f *Ibidem n. 37.* g *Lib. de modo bene viven. cap. 28. n. 85.*

Digitized by Google

ideſt, peccatum & maculam contrahet ſibi. Quare? Quia ad bonum malè accedit. *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat*, ait Apoſtolus. Ac ſi diceret: Unuſquiſque conſideret vitam ſuam, & emundet cor ſuum ab omni malitia, ut dignè poſſit accedere ad tam magnum Sacramentum. *Quicunque enim Corpus & Sanguinem Domini manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit*, ſcilicet cauſam ſuæ damnationis. Unde etiam Beatus Iſidorus ait: Qui in Eccleſia ſceleratè vivunt, & communicare non deſinunt, putantes ſe tali communione à peccatis poſſe mundari; ſciant hi tales ad emundationem ſibi non proficere, dicente Hieremia Propheta: *Quid eſt quòd dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa? numquid carnes ſanctæ auferent à te malitias tuas?* Qui ergo Corpus Chriſti vult accipere, priùs ſtudeat in Chriſti fide & dilectione manere. Hinc eſt quod ait Dominus in Evangelio: *Qui manducat carnem meam, in me manet, & ego in eo*. Ac ſi dicertt: Ille in me manet, qui bonis operibus voluntatem meam adimplet. Alioquin niſi priùs maneat in me per fidem & bonam operationem, & ego in eo: Carnem meam manducare non poteſt, nec Sanguinem bibere. Quid eſt ergo quod manducant homines? Ecce omnes frequenter Sacramentum Altaris percipiunt planè, ſed alius Carnem Chriſti ſpiritualiter manducat & Sanguinem bibit, alius verò non; ſed tantùm Sacramentum, ideſt, Corpus Chriſti ſub Sacramento, & non rem Sacramenti. Sacramentum hoc dicitur Corpus Chriſti proprium de Virgine natum: res verò ſpiritualis, Chriſti charitas. Bonus igitur accipit Sacramentum, & rem Sacramenti: malus verò quia manducat indignè (ſicut Apoſtolus ait) *judicium ſibi manducat & bibit*, non probans ſe priùs, nec dijudicans Corpus Domini. Ergo quid manducat peccator & quid bibit? Non utique Carnem & Sanguinem ſpiritualiter ad ſuam ſalutem, ſed judicium ad ſuam damnationem, licet videatur cum cæteris Sacramentum Altaris percipere. Itaque alius accipit Corpus Domini ad ſalutem, alius verò ad damnationem. Ille, qui cum Juda traditore Corpus Domini accipit, cum Juda condemnatur: qui cum Petro & cæteris fidelibus devotè ac fideliter illud ſumit, ſine dubio cum Petro & cæteris Apoſtolis in Corpore Chriſti ſanctificatur. Audi etiam verba Beati Auguſtini: Qui caſto corpore & mundo corde cum pura conſcientia atque devota mente ad iſtam Altaris communionem venit, ad illud Altare qui eſt Chriſtus in cælis, ante oculos Dei felici tranſmigratione perveniet. Ut (b) quemadmodùm Dominus dicit: Ubi ipſe eſt, ibi ſit & miniſter ſuus. Fatigavimus vos prolixitate ſermonis, & detinuimus ultra quàm oporteret. Ex hoc jam finem loquacitati noſtræ, quē non imperat verecūdia, videtur imperare vel hora. Mementote tamen Pauli Apoſtoli, quem aliquando verbum prædicationis uſque in mediam noctem legitis protraxiſſe. *Utinam adhuc* (ut ipſius verbis utar) *ſuſtineatis modicum quid inſipientiæ meæ. Æmulor enim vos Dei æmulatione*.

b *Tract. de converſ. ad Cleric. cap. 18. n. 31. & 32.*

CAPUT IX.

De Sermone Chriſti, quem habuit ad Diſcipulos ſuos poſt inſtitutionem Sacramenti Euchariſtiæ, exhortando illos ad mutuam dilectionem ſervandam

Mandatum nouum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos. *Joan. 13.*

1. *Chriſtus in ultima Cæna poſt inſtitutionem Euchariſtiæ fecit teſtamentum, relinquens Diſcipulis ſuis novum mandatum dilectionis, ut invicem diligerent ſe.* 2. *Chriſtus exhortatus eſt Diſcipulos ut ipſum diligerent, præceptaquè & ſermones ſuos obſervarent: & promiſit ſe miſſurum eis alium Paracletum à Patre.* 3. *Expenduntur verba Chriſti, quonam ſenſu ſermonem ſuum dixerit non eſſe ſuum.* 4. *Agitur de vera & falſa dilectione proximi, nec non de elogiis charitatis.*

§. I.

Poſtquam (a) ante paſſionem affectuoſiùs paterfamilias refectionem ſuis curavit domeſticis exhibere: & in hoc quoque apparvit benignitas & humanitas Salvatoris. Cùm enim dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos, & dicebat: *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum antequam patiar*. Oportebat enim. Expetierat eos Satanas ut cribraret ſicut triticum: opus erat prævenire refectionem. Denique qui refecti paulominùs defecerunt, quid jejuni feciſſent? Hinc fuit quòd nonmodò corpora, ſed etiam corda refecit, & ea quàm maximè. Neque enim corporalis paſſio, ſed tentatio ſpiritualis inſtabat, quòd ſingulariter ille futurus eſſet donec tranſiret. Opportunè autem [b] & utique more ſuo, poſt exemplum operis, exhortationem ſermonis adjunxit. Inter loquendum quoque (nam copioſiſſimus extitit ſermo de reſurrectione ſua, de adventu Paracleti, de diſcipulorum confirmatione, & aliquando aſſumptione ad ſeipſum) multis eos promiſſionibus propter inſtantem maximè paſſionem refovere & refocillare curavit. Poſtmodùm (c) Diſcipulis ſuis ait: *Filioli adhuc modicùm vobiſcum ſum*. Filios appellat, quos præ mentis teneritudine adhuc plenariè robur fidei non ſolidabat. Nam qui conſueverant vivere lacte, nondum erant idonei ad veſcendum ſolido pane. Et ideo filioli quia parvuli, & tanquam parvuli in Chriſto lacte paſcebantur, non eſcâ. Noverant Chriſtum ſecundùm humanitatem, ſed caligine mentis abducti, Chriſti vacillantes tenebant Divinitatem. Poſſumus etiam dicere [d] quòd præ amoris magnitudine Diſcipulos ſuos filios appellaverit, quos iturus ad Patrem non minimo charitatis affectu dilexit. Multùm eos diligebat, quos jam filios appellabat. Qui ait: *Modicum tempus vobiſcum ſum*. Hoc eſt modicum illud tempus, quo in hac carne mortali vobiſcum ſum, & præſentem cernere me poteſtis. Sed tollam Crucis patibulum, citò ſolvam mortis imperium

a *Ser. 3. in Dom. Pal. n. 3.* b *Ibidem n. 4.* c *Ser. 4. in ult. cæna n. 28. tom. 6. pag. 666.* d *Ibid. n. 29.*

Digitized by Google

rium. Citò veniet tempus & hora, quâ jam non pro homine videar reputari: ſed ero tanquam opprobrium hominum, & abjectio plebis. Tunc quæretis me, cupietis me ſequi; ſed timore mortis percuſſi, nondum ex alto virtute induti, animam veſtram pro me ponere non poteritis. Et hoc eſt quod dicitur: *Quò ego vado, nondum poteſtis me ſequi*. Et eſt ſenſus: Vado ad Patrem, ſed per foramen acûs, per anguſtias paſſionis, per dolores mortis. Sed non poteſtis me modò ſequi, quia pavidi & timidi, veluti hædi in lacte matris ad immolandum nondum idonei: ſed veniet tempus & hora, quibus penitùs timore expulſo, non ſolùm crucis ſupplicium, ſed quod nequius poterit excogitari tormentum, amore mei eritis ſubire parati. Denique ait: (e) *Mandatum nouum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos.* Qui mandatum Domini non ignorat, neceſſe eſt, ut ſecundùm illud vivere non negligat. Nam ſervus ſciens voluntatem Domini ſui, & non faciens, plagis vapulabit multis. Qui autem fecerit, divitiis & honoribus ditabitur multis; juxta quod Dominus omnium ait diſcipulis ſuis: *Beati eritis, ſi feceritis quæ ego præcipio vobis*. Dulcis Dominus dulce mandatum propoſuit. Ait enim: *Mandatum nouum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos*. Mandatum nobis proponit amoris, qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris in Sanguine ſuo. O bonum mandatum, mandatum dulce, mandatum delectabile, mandatum vitæ, mandatum ſalutis æternæ. In iſto mandato omnis lex pendet & Prophetæ. Hoc eſt illud unum mandatum, de quo dictum eſt: *Qui omnia mandata ſervaverit, offendat autē in uno*, id eſt, in charitate, *factus eſt omnium reus*. Unde Apoſtolus enumeratis gradibus quibuſdam virtutum, de charitate protinùs addit dicens: *Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*. Hæc eſt illa precioſa *margarita*, quam dum invenit ſponſa dilecti, dedit omnia ſua, & comparavit eam. Hæc eſt illa *Scala* quæ in ſomnis Jacob apparvit, quam uſque ad cælum tendi videbat: per quam quidā deſcendebāt, & quidā aſcendebant. Per hanc enim & Angeli deſcēdebāt, & nos aſcendimus ad Angelos, quia ſine hac ſcala nullus ſcandere poteſt ad cæleſtia regna. Et in ipſo nixu ſcalæ ipſe Dominus Angelorum inventus eſt qui dicit: *Mandatum nouum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos*. Iſte inquam Dominus, qui dat præceptum fratrem amandi, qui & à ſervis ſuis ex omni corde vult amari: nec eſt magnum, ſi tantùm diligit ſervus Dominum, quantùm Dominus ſervum. Immo magis à ſervo Dominus debet amari: cùm non illi ſervus, ſed ſervo Dominus valeat ſuffragari. Servus qui ex toto corde diligit Dominum ſuū, illius tota virtute ſatagit obſervare præceptū. Et cujus præceptū deſpicitur, reſtat proculdubio ut ipſe auct. præcepti negligatur. Nā qui non diligit proximum in veritate, deſpicit Chriſti mandatum: & qui Chriſti mandatum deſpicit, deſpicit & Chriſtum auctorem mandati. Nos ergo, dilectiſſimi Fratres (f) & Chriſtum diligamus, & ejus præcepta ſervemus. Præceptum Domini lucidum, oculos mentis illuminans. Dulciora ſunt Chriſti præcepta ſuper mel & fauum: & in cuſtodientis illis retributio multa, ipſe Dominus Chriſtus. Igitur mi lector regulam præcepti ſerva, & ſecurus expecta ipſum pro præmio auctorem habere mandati: bonū mandatum, unde tantum & tale provenit præmium. Iſtud, inquam, mandatum à nobis irrefragabiliter debet obſervari, cùm exinde Dominum Chriſtum non dubitamus nos promereri. Hoc eſt illud mandatum, quod iturus ad Patrem reliquit diſcipulis ſuis: imò iſtud eſt teſtamentum, quod moriturus dimiſit hæredibus ſuis. Ait enim diſcipulis ſuis: *Mandatum nouum do vobis*. Unde *nouum*? Nuper inventum, non quia in veteri teſtamento non ſit ſcriptum: *Diliges Dominum Deum tuum*? Quid eſt ergo *nouum*? Nouum, quia vetera ad novitatem perducit, & veteres homines transformat in juvenes. *Nouum*, quia exvit veterem hominem & induit nouum, qui ſecundum Deum creatus eſt in ſanctitate & juſtitia veritatis. *Nouum*, quia olim genus humanum à paradiſi gaudiis expulſum, nunc & quotidie tranſmittit in Cælum. Sed quoniam multi ſe diligunt ea dilectione, quæ tramite veritatis non gaudet, ideo adjunctum eſt, *ſicut dilexi vos*. Sed quis unquam hominum potuit (g) vel poterit tale obſervare mandatum? quis unquam ſic dilexit proximos, ſicut Chriſtus Apoſtolos? Nullus unquam. Unde notandum eſt, quia dictio, *ſicut*, non eſt expreſſiva quantitatis, ſed ſimilitudinis. Et eſt ſenſus: Quomodo dilexi vos, eo modo diligite vos invicem. Sed fortaſſe dicit aliquis: De hac dilectione vacillo, & quomodo diligenſit proximus, minùs perfectè intelligo: mori quidem non poſſum pro fratre, ſicut Chriſtus Dominus voluit mori pro noſtra ſalute. Ad quem ego ſuperiùs dixi, quòd dictio, *ſicut*, non eſt expreſſiva quantitatis, ſed qualitatis. Si non potes æquè ambulare cum Chriſto, ſaltem à longè imitare veſtigia ejus. Si non vales diligere proximum tuum pluſquàm teipſum, quod Chriſtus fecit moriendo pro ſalute generis humani: ſaltem dilige eum tanquam teipſum, hoc faciendo illi quod ab eo tibi vis fieri. Sed dices fortè: Nec hoc poſſum, cùm id non imperandi, ſed conſulendi modo dictum ſit. Si hoc obſervare non potes, vide ne facias alteri, quod tibi non vis fieri. Sic enim diligendus eſt proximus, ut in illo ſemper diligatur Deus. Si ſic diligis proximum, compleſti mandatum: ſic enim debet diligi proximus, ut amoris cauſa ſit ſemper Deus, non autem proximus. Si enim tantùm propter ſeipſum diligitur, jam non erit charitas, ſed amor medius, qui nec charitati connectitur, nec amore cænoſo fædatur: vel fortè quod abſit, amor peſſimus; & qui tali amore cæcantur, niſi pænituerint, Chriſti amore æternaliter privabuntur.

§. II.

Porrò (h) Chriſtus ad Diſcipulos ait: *Si diligitis me, mandata mea ſervate*. Ex iſto capitulo ſolo coniicere poſſumus, utrum verè diligamus Deum. Illum in veritate diligimus, ſi ejus mandata ſervamus. Et ſi ejus non ſervamus mandatum, certè non diligimus eum: non poteſt ex una parte diligi, & ex altera parte contemni. Ipſe enim dicit: *Qui*

e *Ser. 5. in ult. cæna n. 31.* f *Ibidem n. 32.*

g *Ibidem n. 33. & 34.* h *Ser. 8. in ult. cæna n. 51. et 52.*

Digitized by Google

non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit. Ille cum Domino habitare meretur, qui pro ſuo poſſe ejus mandata ſervare conatur. Fruſtra enim ſe cum Domino habitare dicit, qui ejus mandata ſervare contemnit. Probatio dilectionis exhibitio eſt operis. Hoc enim eſt quod Dominus dicit: *Si in veritate diligitis me, mandata mea ſervabitis*. Ac ſi dicat: Ad hoc ut perfectè vos me cognoſcam diligere, mea mandata ſervate, & ego rogabo Patrem: hîc enim monet diligere, mandata ſervare, ut accipiant Spiritum Sanctum, quem niſi habeant, non poſſunt diligere, nec mandata ſervare. Unde ſequitur: *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis*. Rogat homo, quod Deus dat: ipſe pro nobis rogat, qui nobis rogata dat. Deus ipſe pro nobis rogat ſecundùm quod homo, quando nos facit ſe rogare Deum. Tunc enim Patrem rogat pro nobis, cùm nos illum rogamus, unum cum Patre Deum eſſe credentes. Quod verò ſequitur: *Et alium Paracletum dabit vobis*, hoc eſt alium quantùm in perſona, non quantùm in natura vel in eſſentia, dabit vobis: non quòd ipſi non haberent, ſed quia habebant minus & occultè, & accepturi erant amplius & manifeſtè. *Ut maneat vobiſcum*: hoc eſt, ut vos illuſtret & doceat prædicare regnum Dei & evangelizare, & vos credere faciat me eſſe Patri æqualem, quem nunc creditis eſſe minorem. Maneat etiam vobiſcum in æternum, ut ad videndendum æterni luminis claritatem introducat: & me eſſe unum Deum cum Patre & eodem Paracleto ſicut citò creditis, facie ad faciem contemplari poſſitis. Porrò ipſum audite: (i) *Si quis diligit me*, inquit, *ſermones meos ſervabit*. Sed quid eſt, ſi quis diligit me, ſermones meos ſervabit? Legi enim alibi: *Qui timet Deum, facit bona*: ſed plus aliquid dictum ſentio de diligente, quia ſermones Dei ſervabit. *Ubi ergo ſervandi ſunt*? Haud dubium quin in corde, ſicut ait Propheta: *In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi*. Sed quomodo in corde ſervandi? An ſufficit ſolâ eos ſervare memoriâ? At verò ſic ſervanti dicet Apoſtolus: *Quoniam ſcientia inflat*. Denique, & memoriam facilè delet oblivio. Sic ſerva ſermonem Dei, quomodo meliùs ſervare potes cibum corporis tui. Nam & ſermo Dei panis vivus eſt, & cibus mentis. Panis terrenus dum in arca eſt, poteſt à fure tolli, poteſt à mure corrodi, poteſt vetuſtate corrumpi. Ubi verò comederis illum, quid horum timeas? Hoc modo cuſtodi verbum Dei. Beati enim qui cuſtodiunt illud. Ergo traiiciatur in viſcera quædam animæ tuę: tranſeat in affectiones tuas, & in mores tuos. Comede verbum, & delectabitur ingraſſitudine anima tua. Non obliviſcaris comedere panem tuum, ne exareſcat cor tuum, ſed adipe & pinguedine repleatur anima tua. Si ſic verbum Dei ſervaveris, haud dubium quin ab eo ſerveris. Habeamus dilectiſſimi (k) noſtri Redemptoris dilectionem. In hoc cognoſcitur amator Chriſti, ſi ſervat præcepta Chriſti. Unde ſequitur: *Qui habet mandata mea & ſervat ea, ille eſt qui diligit me*. Qui habet in memoria & ſervat in vita: qui habet faciendo, & ſervat perſeverando: Vel qui habet in ſermonibus, & ſervat in moribus: vel habet audiendo, & ſervat faciendo: *Ille eſt, qui diligit me*. Multi ſunt enim qui Domini mandata habent, & ea minimè tenent. Multi habent in libro, ſed ea non tenent in animo: multi in voce, ſed non in opere: multi in memoria, ſed non in vita: multi in verbo, ſed non in exemplo. Iſti profectò non ſunt de dilectoribus Chriſti. Iſti, inquam, plagis vapulabunt multis. Iſtis erit fletus & ſtridor dentium, ignis, ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars pænæ eorum cum diabolo & Angelis ejus. Sed diligentibus Chriſtum magnum erit gaudium, magnum erit tripudium, magna exultatio, magna gloriatio. Sequitur enim: *Qui diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum*. Quid tibi videtur amator Chriſti de præmio amoris tui? Quid tibi mali poterit nocere, aut quid tibi boni poterit deeſſe: ſi ille te diligit qui de nihilo cuncta creavit? O nimis fœlix & ultrà quàm dici poteſt beatus, quem piè diligit Deus Pater, & Filius ejus cum Spiritu Chriſti & Dei. Quid, inquam, felicius, quid beatius, quàm ab eo diligi qui eſt Dominus paradiſi, qui habet poteſtatem vitæ & mortis: damnare & ſalvare, damnare quos odit, ſalvare quos diligit? Sed ô Domine Jeſu, quid facies dilectoribus tuis? Dic rogo quid facies? Sic dic ut audiam: nam & ego ſum licet peccator, qui diligo te. Quod erit præmium tuæ dilectionis, quiſvè fructus tui amoris? dic & lætifica animam meam de præmio. Qui te diligit ex toto corde ſuo illud attendit, illud expectat: pro eo quòd tantùm differtur, gemit & quandoque plorat. Quod eſt illud, dic ut fratres audiant & intelligant, intelligant & quærant, quærant & inveniant, inveniant & accipiant, accipiant & teneant, teneant & ament, ament quantùm poſſunt. Quid dabis dilectoribus tuis? quid manifeſtabis illis? *Manifeſtabo eis meipſum*, ait. Ubi ſunt qui gemũt, ubi ſunt qui lugent pro dilectione regni ęterni, pro abſentia Chriſti? Gaudeant & exultent, quia Jeſus manifeſtabit ſe illis. Dilectori utiq; ſuo (l) manifeſtabit ſeipſum. O ſummum gaudium, ô ſumma lætitia! Quid dulcius, quid glorioſius, quid beatius, quàm illum videre facie ad faciem? cujus pulchritudinem Sol & Luna mirantur: quem ſancti Angeli vident, & videre deſiderant ſemper, & nunquam de ejus viſione ſatiantur: qui eſt decor cæli, dulcedo paradiſi, fides viventium, ſpes morientium, & ſalus omnium Jeſus Chriſtus Dominus noſter.

§. III.

Sequitur: (m) *Dicit ei Judas, non ille Iſcariotes: Domine, quid factum eſt, quia manifeſtaturus es nobis teipſum, & non mundo*? Audito, quòd mundus non videbit eum, ſed potiùs ipſi videbunt: pro omnibus quæſiturus quærit Judas cauſam hujus diſcretionis. Hæc eſt autem cauſa ex Domini reſponſione: dilectio, per quam ſolam diſcernitur gens ſancta à non ſancta. Et quòd cauſa ſit dilectio, probatur in cuſtodia ſermonum, ſicut dicit Dominus: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit*. In hoc enim probatur dilectio Dei, ſcilicet in obſervatione & cuſtodia mandatorum Chriſti: quia probatio dilectionis, exhibitio eſt operis. Fruſtra enim ſe Deum dili-

i *Ser. 5. de Adven. Domini nu. 2. & 3.* k *Ser. 9. in ultim. Cæna nu. 57. et. 58.*

l *Ibidem nu. 59.* m *Ibidem. nu 60*

diligere dicit, qui mandatis ejus ſuis operibus contradicit: imò illum habet odio, qui ejus non obſecundat mandato. Ille tantùm diligit Chriſtum, qui pro ſuo poſſe ipſius ſatagit obſeruare mandatum. Quod verò ſequitur: (n) *Et ſermonem quem audiſtis non eſt meus*, ſic eſt intelligendum. Sermo quem audiſtis, non eſt meus: & eſt ibi quædam figura quæ dicitur *Antiptoſis*, quando caſus ponitur pro caſu. Rogo te, ne te moveat, ne te conturbet (qui totam ſpem tuam ponis in Dominum Jeſum Chriſtum, & ex toto corde diligis illum, credens illum eſſe verum Deum cum Patre & Spiritu Sancto) illud quod dicit: *Sermonem quem audiſtis, non eſt meus, ſed Patris*: quia ego non ſum à me, ſed à Patre. Sum Deus de Deo, lumen de lumine, Filius de Patre. Unus ſum cum illo in eſſentia, in majeſtate, in divinitate, in virtute, in potentia, in creatione rerum: non poſterior vel prior, non major nec minor, ſed omninò illi æqualis. Alius ſum in perſona, non alius in natura: nam alia eſt perſona Patris, alia Filij, alia Spiritus Sancti. Verba quæ ego loquor vobis, Patris mei ſunt, quia ipſe me miſit: & ego ſum ab ipſo, & verba mea ſunt ab ipſo. Vel aliter: *Sermo quem audiſtis non eſt meus*, id eſt, non eſt aſſumpti hominis, ſed Dei aſſumentis: non eſt filij hominis, ſed eſt Filii Dei: non eſt meus ſecundùm quod natus ſum ex Virgine, ſed eſt meus ſecundùm quod ſum genitus à Deo Patre. Non eſt meus in eo quòd Filius Virginis, ſed eſt meus in eo quòd ſum Filius Dei Patris. Superiùs dixit: *Qui non diligit me, ſermones meos non ſervat*: hîc autem dicit, *Sermonem quem audiſtis, non eſt meus*. Superiùs dixit, *Sermones meos*: nunc autem dicit, *Sermonem quem audiſtis non eſt meus*. Valdè contraria ſunt, *eſt, & non eſt*: *ſunt, & non ſunt*: *eſt meus, & non eſt meus*: *ſunt mei, & non ſunt mei*. Et tamen ſicut Veritas loquitur, ita eſt. Sunt ſui, inquantùm Creator, non inquantùm creatura: inquantùm Deus, non inquantùm homo. Sunt ſui, *quia omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*. Non ſunt ſui, ſed Patris, *quia factus eſt obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis*. Vel fortè hoc dicit (o) ut Diſcipuli eius qui nondùm in illum perfectè credebant, firmiùs ſua præcepta tenerent, & obnixiùs obſervarent: dum ſcirent illa præcepta eſſe Dei Patris factoris & creatoris cunctorum. Majoris enim ſublimitatis, majoris excellentiæ & dignitatis ſemper videtur Pater eſſe quàm Filius. Hoc enim dico in humanitate, nõ in Divinitate: quia in divinitate Filius Patri eſt æqualis; nõ eo poſterior, non eo minor: æqualis Patri ſecũdùm divinitatem, minor Patre ſecundũ humanitatem. Ut ergo illius verba clariùs tenerent audita Diſcipuli ſui, et eorum ſequaces, dixit illa eſſe ſui Patris. Ac ſi diceret: Ea quæ præcipio vobis, irrefragabiliter debent obſervari, nec in totum, nec in partem ratio ulla permittit convelli, quia non ſunt mea, ſed Patris mei: nam ego à Patre ſum Filius. Unde verba mea & opera mea non ſunt mea, ſed Patris mei. *Pater in me manens facit opera ſua*, per me dat vobis præcepta. Homo de terra terrenus trabeâ mortalitatis indutus in hac valle lachrymarum, à gaudiis paradiſi expulſus Deum loquentem non merebatur audire in hoc ærumnoſo exilio, cujus præcepta contempſit adhuc poſitus in paradiſo: & quæ via ſibi remanſiſſet redeundi ad patriam, nec miſer jam excogitare valebat. Sed illius miſertus Dominus ſuus, quærere venit errantem, conſolari dolentem, ſanare infirmum, relevare dejectum, patriam reſtituere exuli, & mortuo vitam ſine fine menſuram. Unde venit Verbum in carnem, Deus ad hominem, & Verbum factum eſt caro, & Deus factus eſt homo. Et Verbum per carnem, & Deus per hominem, ore ad os loquitur ad ipsũ hominem, & ſecundùm hominem dat homini vitæ præceptum: ut homo homini obediat, & per ipſum hominem Deum, ad ipſum Deum hominem redeat, à quo ſcilicet Deo miſer per inobedientiam receſſerat. Unde Deus homo apud homines manens mortalis, mortalibus dat vitæ mandatum: ut immortales per ipſum jam facti, cum ipſo immortali æternaliter vivere poſſint beati. Unde rectè ſequitur: (p) *Hæc locutus ſum vobis, ut gaudium meum in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur*. Ac ſi diceret: Ideò præcipio vobis, & moneo vos mea obſervare præcepta, & manere in dilectione mea, ut gaudium meum in vobis ſit, & gaudium meum de vobis adimpleatur: ut habeam de vobis per mutuam charitatem, quam mihi impenditis, unde poſſim gaudere, & illud gaudium quod in retributione præmiorum electi ſunt perceptui, percipere & poſſidere poſſitis. Igitur, fratres chariſſimi, maneat in vobis gaudium Chriſti, ſive ſit actiuum ſive paſſiuum, ſive ſit diligentis ſive dilecti: ideſt, ſive ſit gaudium quo Chriſtus gaudet de nobis, ſive ſit gaudium quo nos gaudemus de Chriſto. Chriſti obſervemus præcepta, ut ipſe gaudere poſſit de nobis, & nos de ipſo gaudere poſſimus. Maneat in nobis gaudium beatitudinis ejus, non ſolùm quâ beat vel beatificat de ſeipſo gaudentes; ſed etiam quâ clarificatus eſt à Patre, ut nos cum illo in æternitate mereamur regnare. Denique hoc eſt illud præceptum (q) quod Jeſus præcepit, quod ſtatuit Diſcipulis ſuis, præceptum ſcilicet charitatis, præceptum dilectionis, quod ſic habet: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem ſicut dilexi vos*. Dulcis & ſuavis Dominus, dulce & ſuave mandatum proponit. Dulce & ſuave illud eſſe videtur, quod præcipit dilectio & allicit amor. Nam nulla ibi apparet difficultas, ubi eſt charitas: nullus ibi labor eſt, ubi verus amor eſt. Cuncti amori libenter obediunt, & ejus jugo colla ſubmittunt; perverſi perverſo, lubrici lubrico, ſancti ſancto, caſti caſto, quilibet in deſiderio ſuo. Ideo Dominus dat præceptum amoris, præceptum dilectionis, ut ſuo præcepto omnes obediant, & cervicem ſuperbiæ ſuæ, ſub jugo ſuæ humilitatis edomare feſtinent. Igitur fratres mei, tanquam boni diſcipuli Chriſti ad audiendum eſtote parati, & præceptum Chriſti quod Euangelica tuba vobis intonat, libenter accipite, & efficaciter in omnibus & per omnia adimplete: ut ad illum poſſitis per amorem redire, à quo per tumorem ſuperbiæ receſſiſtis. Nunc etiam intendat charitas veſtra (r) quid vobis præcipiat charitas vera, charitas exquiſita, charitas inaudita, charitas pia, charitas bona, charitas tota dulcis, tota delectabi-

n Ibidem nu. 64. o Ibidem. nu. 65.

p Ser. 13. in ult. Cœna nu. 106. q Ser. 14. in ult. Cœna nu. 108. r Ibidem nu. 109.

ctabilis : charitas Sponſus ſpecioſus, decorus, candidus, rubicundus, electus ex millibus, Chriſtus futuri ſęculi Judex, Princeps pacis, & Dominus vitæ. Ait Dominus Jeſus per omnia tempora benedictus: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem ſicut dilexi vos*. Leve præceptum, ſuave præceptum, & dulce præceptum. Ad portandum leve, ad amplectendum ſuave, ad tenendum dulce & delectabile. Quid levius, quid ſuavius, quid dulcius, quàm diligere? Hoc poteſt omnis homo ſanus & æger, dives & pauper, ſtultus & ſapiens, nobilis & ignobilis, ſeruus & liber. Nemo ſe excuſet, nemo ſe in hac parte apologizet. Cuilibet homini eſt poſſibilitas iſta communis, amare videlicet. Sequitur igitur ex præcepto Dominico, ut nos invicem diligere debeamus.

§. IV.

Sed quoniam multi ſe diligunt (s) non ea dilectione quæ charitas eſt, ſed ea quæ in Dominum eſt blaſphemia, ut ea quæ fit pro pelle ad pellem, quæ concipit dolorem, & parit iniquitatem, ut cæca libido, proſtibuloſa cupido, quæ aculeum ſuum ſic ad impetiginem calcaribus malitiæ & nequitiæ ire compellit, ut baratrum inferni in quo eſt, prævidere & evitare non poſſit: adjunctum eſt, *ſicut dilexi vos*. Quomodo Chriſtus nos dilexit, jam ſupra ſcriptum reliquimus. Sed ut teipſum ad iſtud cognoſcendum, reducam ad teipſum: noverit dilectio tua, quòd Caro Chriſti & Sanguis, qui in Altari à Fidelibus ſumitur & immolatur, tibi teſtimonium perhibet quomodo nos dilexerit Chriſtus. Ideo noſcat dilectio tua, quòd utilitati proximorum utilitas propria quandoque eſt poſtponenda. Sed ſi aliam dilectionem Chriſti adhuc requiris, etiam in bonis temporalibus tibi ab ipſo collatis poteris invenire. Unde notandum eſt, duas eſſe Chriſti dilectiones, unam temporalem, alteram ſpiritualem: unam communem, aliam ſpecialem. *Primam* ſcilicet *temporalem* communiter juſtis & impiis pietas Creatoris adhibuit: *alteram* ſcilicet *ſpiritualem* vel ſpecialem, piè & juſtè viventibus tantùm attribuit. Hæc ſcilicet ſpecialis dilectio in bifariam ſpargitur. Alia eſt de collatione virtutum, alia de retributione meritorum. Alia eſt, quâ nos virtutibus contra tela hoſtis nequiſſimi roborat: alia eſt, quâ nos de noſtro tyranno legitimè triumphantes gloriâ perpetuâ ditat. Has duas dilectiones nobis ipſa pia Chriſti dilectio dedit, quâ dilexit nos, & lavit ab omni inquinamento carnis & ſpiritûs in Sanguine ſuo. Sicut igitur nos (t) Chriſtus duplici amore dilexit, ita nos bina charitate flagrare præcepit, ſcilicet dilectione ſui, & dilectione proximi. Si charitatem Deo & hominibus corde puro & conſcientia bona & fide non ficta exhibemus, facilè peccato reſiſtimus, bonis omnibus abundamus, ſæculi blandimenta reiicimus: & omnia etiam quæ difficilia ſunt humanæ fragilitati vel aſpera, etiam cum dilectione perficimus; ſi tamen Deum perfecta charitate, quæ nobis ab illo eſt, ex toto corde & ex tota anima diligamus. Hunc ſi ex toto corde diligamus, nihil erit in nobis, unde peccati deſideriis ſerviamus. Et quid eſt Deum diligere? Illi ſoli occupari, animo concipere fruendæ viſionis ejus affectum, habere peccati odium, mundi faſtidium: diligere proximum quem in ſe cenſuit diligendum, in ipſo amore ſervare legitimum modum, nec peruertere dilectionis ordinem conſtitutum. Ordinem dilectionis illi pervertunt, nec modum diligendi cuſtodiunt, qui aut mundum, qui contemnendus eſt, diligunt: aut corpora ſua minùs diligenda plùs diligunt: aut proximos ſuos non ſicut ſeipſos, aut Deum pluſquàm ſeipſos, fortè non diligunt. Corpus noſtrum à nobis eſt diligendum, ut ſaluti ejus aut fragilitati conſulamus: ut ſpiritui ordinatè ſerviat ſuis motibus, animæ & rationi in nullo contradicat: ut in die reſurrectionis gloria felici perenniter cum Domino vivat. Proximos noſtros tunc diligimus ſicut nos (u) ſi non propter aliquas utilitates noſtras, vel ſperanda beneficia vel accepta, vel propter affinitates vel conſanguinitates, ſed propter hoc tantùm quòd ſunt noſtræ naturæ participes, diligamus. Proinde ſecundùm hoc nos omnes proximos diligamus, quãtùm ad mores bonos, & ad vitam æternam conſequendam eorum ſaluti ſicut & noſtræ pro poſſe conſulendo, & eorum neceſſitatibus prout facultas ſuppetit ſubveniendo. Deum ex toto corde diligimus, ſi illi ſoli ſecundùm noſtrum poſſe placere contendimus: ſiquidẽ ipſe ſolus eſt deſiderium noſtrum, ſpes noſtra, intentio noſtra, totus amor noſter, tota charitas noſtra. Alioquin illum non perfectè diligimus, nec charitatem tenemus: & qui charitatem non habet, jam non eſt ejus: nec illum habebit in præmium ſui laboris, qui in hac ærumnoſa ſolitudine rectam ſemitam non tenuerit charitatis. Nec eſt inquam ſemita charitatis, non ſolùm diligentem diligere, ſed etiam odientem non minùs quàm ſeipſum, ſed ſicut ſeipſum. Sed quoniam multi ſe diligunt ea dilectione (x) quæ tramite veritatis non gaudet, ideò adjunctum eſt: *ſicut dilexi vos*. Inter amorem & charitatem talis eſt differentia, qualis inter genus & ſpeciem. Eſt quidam amor bonus, & eſt quidam amor malus, & eſt amor mediocris. *Amor bonus* ipſa charitas eſt, quâ diligimus Deum ſupra nos, & ſupra omne quod eſt; & proximum noſtrum, tanquam noſmetipſos. *Amor malus* eſt charitatis inimicus, ut puta cænoſus, lubricus & fornicarius. Iſti amores contrariorum ut oppoſitorum inter ſe habitudinem ſortiuntur: unus meritum, alius ſuo poſſeſſori acquirit ſupplicium: alius pænam, alius gloriam: alius mortem, alius vitam: alius paradiſum, alius infernum: alius Deum, alius diabolum. *Amor mediocris* eſt, qui nec charitati connectitur, nec amore cænoſo fœdatur: ſicut amor filiorum, parentum & cognatorum, & aliarum rerum quæ juſtè & ſine periculo poſſidentur. Et ut iſti amores duo ab illo amore qui eſt charitas excludantur, ideo Dominus addidit: *Sicut dilexi vos*. Nos ergo, fratres, (y) qui à Chriſto Chriſtiani vocamur & ſumus, ſpretis omnibus terrenis tranſitoriis atque caducis cum totis amatoribus cæcis, illi ſoli adhærere cupientes, in fraterna charitate fundemur: ut illius mereamur vocari & eſſe diſcipuli, qui Apoſtolis ſuis, & nobis per ipſos mandavit dicens: *In hoc cognoſcent omnes quia diſcipuli mei eſtis*, ſi

s *Ibid. nu.* 102. t *Ibid. nu.* 111.

u *Ser.* 15. *in ult. Cæna nu.* 112. x *Ser.* 5. *in ult. Cæna nu.* 32. y *Ibid. nu.* 35.

Digitized by Google

ſi dilectionem habueritis ad invicem. In hoc enim diſcernuntur filii lucis à filiis tenebrarum, diſcipuli Chriſti à diſcipulis diaboli, ſi gremium charitatis invicem & ad omnes extendunt. Extra ſinum amoris, nullum valet relinquere charitas. Omnia complectitur, & continet univerſa: atque ſe erogat cunctis communem. Charitas eſt affectio mentis, brachiis amoris Chriſtum aſtringens. Charitas eſt amor immenſus, cœlum terramque complectens. Charitas eſt invincibilis amor, qui nunquam minis vel ſupplicis cedere novit. Charitas eſt indiſſolubile vinculum amoris & pacis. Charitas eſt contemptus mundi, & amor Dei. Charitas regina virtututum ad nullius vitii pavet occurſum, dotata Sanguinis Chriſti cenſu: in fronte vexillum bajulans Crucis, cunctos adverſarios in fugam convertit, nec eſt qui poſſit reſiſtere viribus ejus. Si autem inter nos (z) dominabitur hæc regina virtutum, profectò cognoſcent omnes puſilli & magni, quòd verè erimus diſcipuli Domini. Qui non habet charitatem, jam non eſt ejus qui dedit mandatum charitatis. Charitas eſt dilectio Dei & proximi. Et qui non diligit proximum, ſupereſt ut non diligat Deum: & qui non diligit, odit. Ergo qui odit fratrem ſuum, odit charitatis Auctorem. Nos ergo fratres, quos amor Chriſti congregavit in unum, ex toto corde & ex tota mente diligamus Dominum Chriſtum, & proximum noſtrum tanquam noſmetipſos: & pro illius amore non ſolùm amicos diligamus, ſed etiam inimicos: non tantùm diligentes, ſed etiam odientes. Hæc eſt ſchola Chriſti. Hæc eſt doctrina Spiritus Sancti. Si quis de hac ſchola exierit, & in hac doctrina non perſeveraverit: mihi credite fratres, in æternum peribit. Diſcipulis autem Chriſti amatoribus charitatis, dabitur ipſa multitudo dulcedinis, divitiæ æternæ beatitudinis, gaudia æternæ felicitatis. Quæ gaudia ipſe nobis largiri dignetur, qui in Trinitate perfecta regnat & vivit Deus benedictus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT X.

De aliis Sermonibus Chriſti, quos habuit cum Diſcipulis ſuis, conſolando eos in Cænaculo diſcumbentes.

1. *Chriſtus Diſcipulos ſuos ob imminentem mortem ſuam anxios conſolatur, dicens multas eſſe in domo Patris ſui manſiones: ad quas etiam illos aſſumendos eſſe innuit.* 2. *Valedicendo Diſcipulis ſuis, dedit eis pacem & oſculum oris ſui. Oſtenditur qualem pacem tunc reliquerit eis.* 3. *Chriſtus terminando ſermonem ſuum cum Diſcipulis, dixit Satanam tunc comparuiſſe, ut in eo maculam peccati inveniret. Agitur de obedientia Chriſti, & voluntate moriendi.*

§. I.

SEquitur. (a) *Dixit ei Simon Petrus: Domine quò vadis?* Ad hoc reſpondit Petrus quod Dominus ſuperiùs dixerat: *Quò ego vado, vos non poteſtis venire*. Hæc verba Petrus audire non potuit ſine acerbo dolore, & ideo non ad præſentia, ſcilicet, *Mandatum do vobis, &c.* ſed ad præterita, ſcilicet, *Quò ego vado, vos non poteſtis venire*, reſpondit dicens: *Domine, quò vadis?* Sicut enim manus ſui corporis edocta frequenter palpat dolorem, ſic lingua cordis amica celare non patitur ipſius cordis amaritudinem: & quod interiùs mens concipit in dolore, lingua exteriùs parturit in apertione. Unde nonnunquam vis doloris in mente concipitur, & per palatum vocis formatæ, lingua ſcilicet aperitur. Ideo lingua Petri dolorem celare non poterat, quem interiùs in corde tenebat. Audito, *Quò ego vado, vos non poteſtis venire,* vix poſtea Magiſtrum loquentem ſuſtinuit. Unde expleto de mutua dilectione mandato, nimio circumſeptus dolore de abſentia futura Domini ſui, ſtatim ſermonem tantæ auctoritatis interrumpit Magiſtri, & totus exclamat triſtis in voce dicens: *Domine, quò vadis?* Ac ſi diceret: Mutuam charitatem, quam nobis commendas, illæſam & incontaminatam te donante ſervabimus, & quidquid aliud præceperis faciemus. Sed iſtud verbum quod dixiſti, ſcilicet, *Quò ego vado, vos non poteſtis venire*, nos magnâ replevit amaritudine. Et quò vadis? cur nos deſeris? Et cui nos deſolatos relinquis? Jam ſine te vivere nolo. Noli me derelinquere. Noli me deſerere. Ad quem (b) Dominus ait: *Quò ego vado, non potes me modò ſequi: ſequeris autem poſtea*. Et eſt ſenſus: Non te deſero, non te derelinquo: ego te præcedo, de invio faciens viam, de ſemita ſtrata, de timore ſecuritatem, de morte vitam. Pavidus es, timidus es, nondum es confirmatus, me modò non potes ſequi, Ego te præcedam ad opprobrium, ad patibulum: moriendo, reſurgendo, ad cœlos aſcendendo. Non es idoneus ad præmium, quia nondum paratus es ad patibulum: non potes me ſequi Vitam, quia nondum paratus es ad mortem: *ſequeris autem poſtea*. Mittam promiſſum Patris Spiritum Sanctum in vos, qui confirmabit vos, & eritis mihi teſtes in Hieruſalem & in omni Judæa & Samaria, & uſque ad ultimum terræ: & tunc me ſequi eris paratus. Cui Petrus: Quare non poſſum te ſequi modò? Non timeo pœnam, non timeo mortem: *tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem ire*. Quid eſt quod dicis non poſſum te ſequi modò? Animam meam pro te ponam. Ad quem Dominus: Animam tuam pro me pones? Falleris Petre, nondum es paratus, nondum ex alto virtute veſtitus. Cùm fueris ex alto virtute veſtitus, tunc animam tuam dabis in mortem. Sed nunc propè eſt, ut timore mortis meæ neges Vitam, & occidas animam tuam. Ut neges te meum eſſe diſcipulum, & occidas ſpiritum tuum; properat tempus & hora quibus me negabis, ut te ſalvare jam poſſis. *Amen amen dico tibi: Non cantabit gallus, donec ter me neges*. Et eſt ſenſus Matthæi dicentis: *Antequam gallus cantet, ter me negabis*. Quæ negatio erit trina, ſive ante primum cantum galli ſive ſecundum. Quo dicto (c) timor et tremor & ingens dolor Diſcipulos omnes invaſit. Nec mirum. Audierant quia dixerat Dominus Petro: *Antequam gallus cantet, ter me negabis*: qui

z Ibid. nu. 36. a Ser. 6. in ult. Cœna. nu. 37.

b Ibid. nu. 38. c Ibid. nu. 39.

qui omnibus erat ſanctitate præſtantior, amore devotior, fide robuſtior, qui jam confeſſus fuerat Jeſum eſſe Filium Dei, dicens ad eum: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*: Et timebant nè illud idem quod Petro, ſibimetipſis contingeret. Et quia tantus vir eum erat negaturus, in illo quodammodò titubabant: & quòd à mortuis tertia die reſurgeret, non perfectè credebant. Necnon ideo, quia Dominum, quem in præſenti audiebant loquentem, non longè poſt futurum credebant moriturum. Inde mæror & luctus, vox una plangentium. Certi erant de abſentia tam dulcis Magiſtri, de futura morte dulciſſimi Domini ſui: & cùm adhuc in carne viventem cernebant, & tamen illum quaſi jam mortuum lugebant Tunc ad memoriam revocabant dulciſſima fluenta doctrinæ, quæ ab illo acceperant: ſalutes, quas dederit ægris: inſuper & vitam, quam reddiderat mortuis: benigniſſimam & dulciſſimam familiaritatem, quam ſemper circa illos habuit. Et videntes ſe ab eo tam ſubitò deſeri, tam amariſſimè flebant (mihi credite fratres) ut & ipſi jam conſolari non poſſent. Quos ut Dominus vidit amariſſimè flentes (d) eos de ſua morte conſolari voluit: ſed puto, quia non tum voluit, imò magis inſtigabat ad luctum, dum eis dicebat: *Non turbetur cor veſtrum*. Miror ſi Dominus Jeſus non infremuit ſpiritu, & non turbavit ſeipſum, dũ diſcipulis fletibus diceret: *Non turbetur cor veſtrum*. Credo propter quod & loquor, ait Dominus meus Jeſus flentibus diſcipulis ſuis: *Non turbetur cor veſtrum: creditis in Deum, & in me credite*. Ac ſi diceret: Non turbemini abſentiâ meâ, de morte mea. Poteſtatem habeo ponendi Animam meam, & iterùm ſumendi. Tribus diebus mortuum jacebit Corpus in tumulo, & poſt tres dies reſurget immortale & impaſſibile. Tribus diebus & tribus noctibus fuit Jonas in ventre Ceti: et filius hominis tertia die reſurget à mortuis. *Non turbetur cor veſtrum*. Ego qui reſuſcitavi Lazarum, poſſum reſuſcitare hoc Corpus meum. Ego qui reſuſcitavi filium viduæ, ultrà tres dies non detinebor à morte. *Creditis in Deum, & in me credite*: nolite timere pro morte carnis meæ. Ego ſum Deus, qui ſuſcitabo Carnem. Opera quæ ego feci, teſtimonium perhibent de me. Si creditis in Deum, ſequitur ut in me credere debeatis, quia ego ſum Deus. Et ne dubitarent ſe apud Deum in æterna vita cum Chriſto manſuros, ſequitur & dicit: *In domo Patris mei* (e) *manſiones multæ ſunt*. Et eſt ſenſus: In æterna vita vos mecum regnabitis, in qua ſunt multæ manſiones, ideſt, multæ dignitates: quia ibi alia eſt claritas Solis, alia Lunæ, alia Stellarum. Domus Dei Patris, eſt ipſa prædeſtinatio & præſcientia ejus. In hac domo unuſquiſque perfectus habet manſionem pro numerato denario, qui idem omnibus datur: qui denarius eſt una & non diverſa in æternitate vivendi menſura. Et hoc eſt quod dicit: *Si quominùs dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locum: et ſi abiero & præparavero vobis locum, iterùm veniam & accipiam vos ad meipſum, ut ubi ſum ego & vos ſitis*. Et eſt ſenſus: In domo Patris mei diverſa ſunt præmia meritorum. Et, *Si quominùs*, id eſt, ſi non eſſent, *dixiſſem vobis* hoc, ſcilicet, *vado parare vobis locum*. Sed quia ibi ſunt præparata per prædeſtinationem, non eſt opus, ut alias illic manſiones per prædeſtinationẽ præparem. Et quoniã nondum ſunt in operatione, addit: Sed *ſi abiero & præparavero vobis locum, iterùm veniam & accipiam vos ad meipſum: ut ubi ſum ego & vos ſitis*. Ac ſi diceret: In domo Patris mei habetis manſionem per prædeſtinationẽ: ſed vado ad Patrem, & illam vobis præparabo per operationem. In domo Patris mei habetis æternã manſionem: ſed jam non poteſtis ad illam venire, niſi per magnum laborem. In domo Patris mei manſiones habetis tantùm ex gratia Dei, & dono: ſed volo ut illas jam habere debeatis ex me. A vobis recedo ſecundùm humanitatem. non recedens à vobis ſecundùm Divinitatẽ: & præparabo vobis ſecundùm meam humanitatem, illam ineffabilem beatitudinem, quam vobis paravi ab origine mundi ſecundùm Divinitatem. Illa ineffabilia gaudia vitæ perennis utcunque percipere non poteſtis, niſi priùs fuero Carne ſolutus, & iterùm eadem Carne veſtitus. Aſcendam in cælum, & mittam vobis Spiritum Sanctum, qui vos ſic doceat operari per operationem & gratiarum actionem: quatenùs regnum æternæ felicitatis, quod vobis paratum eſt per prædeſtinationem, habere debeatis per operationem. Ego corporali præſentia vos deſero [f] ſed non vos præſentiâ ſpiritûs derelinquo. Corpus quod de terra ſuſcepi, ad cæleſtia ſublevo: ſed per ſpiritum meum uſque ad conſummationem ſæculi vobiſcum manebo. Pater me miſit, ut apparerem in carne viſibilis: ſed venit hora & tempus, ut ſolvam debitum mortis: & reſurgens à mortuis aſcendam ſeſſurus ad dexteram Patris, nec amodò in carne mortaliter mundus me videbit. *Paracletus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo*, abundantiâ ſuæ dulcedinis vos conſolabitur de abſentia Carnis meæ: & erit veſter magiſter, non foris verba perſtrepens, ſed intùs in corde docens. Suggeret vobis omnia, & vos docebit omnia quæcunque per illum dixero vobis. Ipſe erit doctor veſter, & conſolatio veſtra. Non poteritis dolere de abſentia Carnis meæ, dum ipſe Spiritus manet in cordibus veſtris.

§. II.

Porrò (g) audiant me peccatorem Chriſti, quos audire delectat verba ejuſdem Chriſti. Sed rogo ut ſe præparet ad lachrymas fundendum, qui verbis Chriſti jam præparat auditum. Quomodò poterit jam lachrymas continere, ubi noverit jam Chriſtum iturum ad Patrem Diſcipulis ſuis toto charitatis amplexu pacem dediſſe? Ait Dominus diſcipulis ſuis: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis*. Dominus enim Jeſus, ubi venit tempus quo per mortem diſpoſuerat humanum genus ſalvare, & Animam ſuam dare in redemptionem pro multis, relinquere mundum & aſcendere ad dexteram Patris: Diſcipulos ſuos quos corporali præſentia deſerebat, toto cordis affectu intra ſinum amoris non mediocriter continebat: inde velut recedens ab eis & quaſi deſerens illos, modis quibus poterat de abſentia ſua eos conſolari ſtudebat. Sed quantò magis eos conſolari volebat, tantò magis illos amariſſimo mærore replebat. Tunc velut ultimum vale faciens illis, eos

d *Ibidem n.40.* e *Ibidem n.41.*

f *Ser.9.in ult.cæna n.66.* g *Ser.10.in ult.cæna n.67. et 68.*

Digitized by Google

eos amplectens in eorum oſcula forſitan ruit. Sed quantus ibi fuerit fluvius lachrymarum, quis æſtimare valebit? Cujus cor etiamſi ſaxeum eſſet, tantâ abundantiâ charitatis, in lachrymarum fontem totum non reſolviſſet? Miniſtri lachrymarum tunc erant amor & dolor. O quantus amor! o quantus dolor! Et quia multus amor, ideò multus dolor: nam cum magno dolore relinquebant, quem cum magno amore poſſidebant. O quantus erat ibi amor! nihil aliud volebant, nihil aliud quærebant, nihil aliud deſiderabant, niſi eſſe cùm Domino, illius perfrui viſione, jucundari ejus dulciſſima locutione, ſatiari ejus melliflua converſatione. Cùm hæc omnia cogitabant, & ô quàm citò his omnibus eſſent cariturі, ad memoriam revocabant; tunc per fluvios lachrymarum emanabant dolores amariſſimi cordium. Quanta erat ibi ſuavitas amoris (h) & quanta ſuavitatis charitas, dum diſcipulorum labiis imprimerentur labia Redemptoris! Tunc in veritate illi dicere poterant: *Mel & lac ſub lingua tua, & favus diſtillans ſunt labia tua*. Odor tuus omnem balſami odorem excedit, & quidquid in odoribus continetur. Et verè ſic erat. O quanta erat ibi odoris fragrantia, ubi erat tanta amoris abundantia! & quanta erat ibi triſtitia, de tanta odoris & dulcedinis futura abſentia! Quibus ſingultibus exiſtimabo diſcipulorum corda fuiſſe vexata, dum audirent: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*? Ibi mæror erat & luctus, omnes erant una voce plangentes. *Pacem* (inquit Dominus Jeſus Diſcipulis ſuis) *meam do vobis, pacem relinquo vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis*. Ego iturus ad Patrem, pacem relinquo vobis: & vos perducturus ad Patrem, pacem meam do vobis. Hoc eſt quod Propheta dicit: *Pacem ſuper pacem*. Et alibi: *Domine dabis pacem nobis, pacem, quia ſperavimus in te*. Sed fortè admirabitur noſter auditor (i) cùm in hoc libello ſervuli Chriſti, ipſũ invenerit Chriſtũ pacem dediſſe diſcipulis ſuis? Ad quem ego peccator Chriſti: Quid miraris? quid turbaris? Hoc non eſt magnum quod audis. Quid putas eſſe abjectius, an flexis genibus Diſcipulorum pedes laviſſe, an eos in pacis oſculo ſuſcepiſſe? Illis non horruit pacis oſculum dare, pro quibus non timuit patibulum Crucis ſubire. Sed fortè dicis: Ego in Evangelio lego, quòd Chriſtus Diſcipulis ſuis dixerit: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*: ſed non lego, quòd ſua ſanctiſſima labia Diſcipulorum impreſſerit labiis? Cui ego: Si ore Veritatis conſtat eſſe prolatum, cur conſtare non debet eſſe completum? Non eſt periculoſum ſic credere, non eſt damnabile ſic ſentire, non eſt contra fidem. Sequitur: (k) *Non quomodò mundus dat, ego do vobis*. Qualem pacem dat mundus iſte? Pacem falſam, pacem fictam, pacem ſophiſticam, pacem palliatam. Pax eſt vinculum amoris, & indiſſolubilis compago charitatis. Sed quid amat mundus? Prorſus utique nihil. Nihil amat, nihil diligit; cuncta odit, cuncta perimit & occidit. Dicitur etiam aliter *mundus*, ſcilicet rerum tranſeuntium amatores. Sed qualis ſit pax inter illos, ſapiens quiſque advertere facilè poteſt. Igitur ſpreta hujus mundi pace & concordia, adhuc ad pacem Domini Noſtri Jeſu Chriſti redeamus, quam ejus dilectionem eſſe & credere (quâ dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris in Sanguine ſuo) videtur non eſſe abſurdum. Hæc eſt illa dilectio, quâ Deus mundum ſic dilexit, ut ſe mundo hominem daret: ut omnis qui credit in illum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Hanc pacem, ſcilicet charitatem illis reliquit. cùm animam ſuam pro illorum ſalute dedit. Unde (l) non immeritò plorant diſcipuli pro Magiſtro, ſervi pro Domino, ab illis quodammodò per mortem receſſuro. Nec mirum, Videbant unde dolere poterant; ſed non credebant unde gaudere debebant. Lugebant, quia Chriſtum moriturum ſciebant: ſed illum reſurrecturum & ad Cælos aſcenſurum, adhuc non perfectè credebant. Poterat unuſquiſque illorum veraciter dicere, ſi tamen præ dolore loqui valebat: Idcirco ego ploro, & oculus meus deducit aquam, quia me deſerit conſolator meus, conſolans animam meam. Quos ut Dominus amariſſimè flere reſpexit, credo quòd lachrymas ſecundùm hominem continere non potuit. Sed modis quibus valuit eos conſolari non diſtulit, dicens: *Non turbetur cor veſtrum*, quia vos in pace relinquo: *Neque formidet* quaſi vos lupus invadat per Paſtoris abſentiam, quia ſicut homo vado, ſed ſicut Deus ſum præſens. *Non turbetur cor veſtrum, neque formidet* de morte mea, quia poſt tres dies reſurgam, & veniam ad vos: & videbitis me Vitam, in quem quicunque crediderit, mortis imperio ſubjacere non poterit. *Vado, ſed iterùm veniam ad vos, & accipiam vos ad meipſum, ut ubi ſum ego & vos ſitis*. Non debetis turbari, non debetis contriſtari de abſceſſu meo, unde mihi tantus provenit honor & gloria tanta: potiùs inde gaudere debetis. Non me diligitis: *Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem: quia Pater major me eſt*. Jam imperate lachrymis, quia de meo abſceſſu gaudere debetis. Nolite fletibus indulgere, quia ad Patrẽ vado, nec vos relinquo. Ad Patrẽ vado ſecundùm Carnem: nec vos relinquo ſecundum Divinitatem. Ad Patrem vadit homo aſſumptus: ſed vobiſcum remanebit Patris aſſumens Filius. Corpus, quod de virginea terra ſuſcepi, ſupra choros Angelorum exalto: ut filius hominis ibi ſedeat in dextera Patris, & habeat per gratiam, quidquid ipſe Deus habet per naturam. Ad Patrem vado, ut genus humanum diabolica fraude deceptum, aculeo antiqui ſerpentis occiſum, in hac valle lachrymarum ſepultum, in cælo collocem; & ad gregem Angelorum reportem centeſimam ovem perditam, per longum tempus errantem. Et ideo rogo, ne turbetur cor veſtrum de morte mea: quia ſic fieri oportet. Expedit, ut unus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat. Tantùm tribus diebus & tribus noctibus ero in corde terræ: poſtea die tertia reſurgam perempto principe mundi: & videbitis me, & gaudebit cor veſtrum. Quadrageſimo die aſcendam in Cælum, ſeſſurus ad dexteram Patris: & illuc traham vos ad meipſum, mecum feliciter regnaturos. Et ideo rogo, gaudete. O bone Jeſu Domine Deus, Vita mea. Repoſita eſt hæc ſpes mea in mente mea. Ego interim gaudens gaudebo, & ſẽper anima mea exultabit de Jeſu Salvato-

h *Ibid.n.69.* i *Ibid.n.70.* k *Ibid.n.71.*

l *Ibidem n. 72. & 73.*

Digitized by Google

vatore meo, qui aſcenſurus ad Patrem dolentibus diſcipulis dixit: *Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem*. Cùm ægrè ferrent diſcipuli [m] quod de aſcenſuri Magiſtri diſceſſu ab eodem ipſo audierant, audierunt: *Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem*. Quid eſt ergo? Non diligebant de cujus diſceſſu dolebant? Sed diligebant quodammodò, & non diligebant. Diligebant dulciter, ſed minùs prudenter. Diligebant carnaliter, ſed non rationabiliter. Denique diligebant toto corde, non autem totâ animâ. Dilectio eorum contra ſalutem eorum. Unde & ajebat: *Expedit vobis ut ego vadam*, culpans conſilium, non affectum.

§. III.

Sequitur:(n) *Et nunc dixi vobis priuſquàm fiat, ut cùm factū fuerit, credatis.* Jam nunc dico vobis priùſquàm fiat: Vado ad Patrem, ut poſtquàm aſcendero, perfectè credatis quia ego ſum Filius Dei. *Ut credatis*, inquit. Credatis, non quod factum vidiſtis, quia hæc non eſt laus vel meritum fidei: imò non eſt fides de eo, quod videtur. Sed credatis me Filium Dei, non nova fide, quia & priùs credidiſtis: ſed aucta & referta. Modò cùm hæc diceret, erat fides illorum parva, & cùm moreretur fuit nulla. Sequitur: *Jam non multa loquar vobiſcum, venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam*. Imminet tempus & hora, ut ſolvam debitum mortis; & in hac mortali carne jam non multa loquar vobiſcum. Venit diabolus, non princeps creaturarum, ſed peccatorum: non lucis, ſed tenebrarum: non vitæ, ſed mortis: non gaudij, ſed meroris. *Et in me non habet quidquam*: id eſt, nihil eſt in me quod ad eum pertineat. Ipſe enim peccatum non fecit, nec unquam volvit: ſed nec peccare unquam potuit. Nolvit habere Deus quod perderet. Pauper venit, ne diabolus haberet quod auferret. Venit enim princeps ſuperbiæ, princeps invidiæ, princeps livoris & doloſitatis, princeps rancoris & cujuslibet malæ voluntatis: venit ad Principem humilitatis, patientiæ & benignitatis, Principem vitæ & reſurrectionis, Principem gloriæ & beatitudinis ſempiternæ. Ad eum venit ut videret, ſi in eo maculam peccati aliquam inveniret: viderat eum trabeâ noſtræ mortalitatis indutum, morti vicinum, & in eo ſe credidit aliquid invenire, quod ei in morte poſſet obiicere. Sed miſer ille deceptus eſt, quia in eo nihil in venit propriū: ſed per ipſum, jus quod habebat in aliis amiſit antiquum. In eo itaque auctor mortis peccatum nullum invenit, ſicut ipſa veritas dicit: *Venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam.* Sed fortè(o) poſſet dicere aliquis: Cur ergo morieris, ſi peccatū non habes, cùm mors ex peccato tantùm ſit conſecuta? Ipſe reſpondet huic tacitæ quæſtioni, & dicit: *Ut cognoſcat mundus quia diligo Patrem, & hoc mandatum dedit mihi Pater ut facerem*. Ac ſi diceret: Verum eſt, quòd adhuc mors non eſſet, ſi peccatum non fuiſſet: & ideo veni moriturus in mundum, ut morte mea delerem peccatum. Hæc eſt enim voluntas Patris mei, ut pro ſalute generis humani ſumam ſupplicium crucis. Ut ergo mundus cognoſcat quia diligo Patrem, quod mihi mandatum dedit, facio illud. Hoc eſt quod Beatus Paulus dixit: *Chriſtus factus eſt obediens Patri uſq; ad mortem, mortē autem Crucis.* Unde(p) & ipſe Chriſtus dicit: *Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me*. Et in alio loco: *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus qui miſit me Patris*. Denique fideli reconciliatori Chriſto (q) nec *timoris* ſpiritus de fuit, quo Patri ſemper reverentiam exhiberet, ſemper ei deferret, ſemper gloriam ejus quæreret: nec ſpiritus *pietatis*, quo miſericorditer compateretur hominibus. In terris viſus (r) & cum hominibus converſatus medius noſtrûm quem neſciebamus ſtetit, verus quidē Emmanuel nobiſcum Deus, nobiſcum ſtans, ſed pro Patre. Quòd enim nobiſcum ſtetit, adiutorium: quòd pro Patre ſtetit, zelum deſignat. Paternam namque quærebat in omnibus gloriam, cujus & venerat facere voluntatem. Proinde & ipſe dicit (s) *Surgite, eamus hinc*. Adhuc erat in loco ubi diſcumbebat cum diſcipulis ſuis, unde diſcumbentibus dixit: *Surgite eamus hinc*, ad locum in quo tradendus ſum in mortem. Non eſt hîc ulteriùs jam ſedendum: præteriit tempus requietionis, & ecce tempus feſtinat Paſſionis. Surgite, & venite poſt me. Me enim præcedentem ad paſſionem ſequi debetis quia ego ſum Vitis, & vos palmites. Ego ſum Caput veſtrum ejuſdem naturæ vobiſcum: & Capite languente, cætera membra condolent languenti. Secundùm quod ſum homo, ſum Caput Eccleſiæ: & ideo vobiſcum ejuſdem naturæ. Pater diligit Filium(t) & ſingulari dilectione amplectitur, ſummus æqualem, æternus coæternum, unus Unicum. Sed enim non minori ipſe à Filio affectione aſtringitur: quippè pro cujus amore & moritur, ipſo atteſtante cùm ait: *Ut ſciant omnes quia diligo Patrem, ſurgite eamus*: haud dubium quin ad Paſſionem. Sciens autem (u) quòd venerit hora ejus, tanquam poteſtatem habens, ſpontaneus ſe obſtulit paſſioni. *Oblatus eſt* (x) *quia ipſe volvit*: quandò & quantùm volvit, paſſus eſt, utpote verus quidem homo, ſed verus nihilominus Deus. Oblatus eſt (y) quia ſic decrevit ipſius erga hominem inæſtimabilis dilectio: oblatus eſt, quia ſic homo indiguit. *Oblatus eſt, quia ipſe volvit*. Et ante in templo oblatus eſt (z) non quia opus habuit, non quia ſub legis edicto fuit; & in cruce nihilominus oblatus eſt, non quia mervit, non quia Judæus prævaluit: ſed quia ipſe volvit. Voluntariè ſacrificabo tibi Domine, quia voluntariè oblatus es pro mea ſalute, non pro tua neceſſitate. Fuit quidem cum mortuis (a) ſed jam non eſt: fuit inter mortuos, ſed & tunc liber fuit. Siquidem ipſe ſeſe turbavit, ipſe animam ſuam poſuit: quia ipſe volvit oblatus eſt. Omnis enim ei infirmitas de voluntate fuit, non de neceſſitate. Solus namque (b) inter filos Adam libertatem ſibi vendicat à *peccato*, qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus. Porrò & à *miſeriâ*, quæ eſt pæna peccati, habuit nihilominus libertatem, ſed potentiâ, non actu. Nemo quippe tol-

m *Ser.20. in Cant. n.5.* n *Ser.10. in ult. cæna n.74.* o *Ibidem n.75.*

p *Ser.2. in cæna Dom. n.2.* q *Ser.2. in Annunt. B.M. n.3.* r *Ser.5. de verb. Eſa. n.3.* s *Ser.10. in ult. Cæna n 75.* t *Ser.8. in Cant. n.1.* u *Ser.3. in Dom. Palm. n.1.* x *Ser. de S. Mart. n.8.* y *Tract. de 3. præcip. myſt. cap.6. n.16.* z *Ser.3. in Purificat. B.M. n.2.* a *Ser.34. div. n.2.* b *Tract. de grat. & lib. arb. cap.3. n.8.*

tollebat animam ejus ab eo, ſed ipſe ponebat eam. Denique teſte Eſaia Propheta: *Oblatus eſt, quia ipſe voluit*: ſicut & cùm voluit natus ex muliere, factus ſub lege, ut eos qui ſub lege erant redimeret. Fuit quidẽ & ipſe ſub lege miſeriæ, ſed fuit quia voluit, ut liber inter miſeros & peccatores utrumque jugum fraternis à cervibus excuteret. Habuit utique tres libertates, primam ex humana ſimul & Divina natura, reliquas ex Divina potentia. Quia ergo voluit (c) oblatus eſt. Nonmodò voluit & oblatus eſt, ſed quia voluit. Solus nimirum poteſtatem habuit ponendi animam ſuam: nemo eam abſtulit ab eo. Videtur quidem (d) & in noſtris aliquando tribulationibus eſſe non nulla libertas, cùm videlicet pro peccatis proximorum libera & liberali charitate laborem pænitentiæ ſuſtinemus, legentes pro eis, jejunantes pro eis, vapulantes pro eis, & quæ non rapuimus exolventes. Unde & Paulus: *Cùm liber eſſem*, inquit, *ex omnibus, omnium me ſeruum feci*. Cæterùm nihil hoc ad libertatem illius qui nihil proprij delicti habuit, qui nihil morti debuit, nihil meruit tribulationis. Nam & à nobis quidem voluntarias illas tribulationes, etſi proximus exigere forſan ex jure non poteſt, exigit tamen Deus. Etſi proximo fortè videtur quis reddere pluſquàm debeat, Deo tamen nemo unquam totum reddit quod debeat. Porrò (e) in noſtra quidem vita, multa; quantùm in nobis eſt, videmur agere caſu, multa ex neceſſitate: ſed Chriſtus Dei Virtus, & Dei Sapientia neutri potuit ſubjacere. Quæ enim Dei Virtutem neceſſitas cogeret, aut quid ageret Dei Sapientia caſu? Omnia proinde quæcunque locutus eſt, quæcunque operatus eſt, quæcunque paſſus eſt, ne dubites fuiſſe voluntaria, plena Sacramentorum, plena ſalutis. Hæc ſcientes, ſi quid aliquando eorum quæ de Chriſto ſunt, in noſtram ſcientiam venire contingat, non ſic audiendum eſt tanquamſi inventitium quidpiam proferamus; ſed tanquam id quod etiam priùſquam cauſa ſciretur, conſtaret ſine cauſa fuiſſe. Ipſe autem det vobis ea quæ dicuntur (f) non ſolùm tenere memoriter, ſed & ardenterter diligere, & efficaciter adimplere, Sponſus Eccleſiæ Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

DEO GRATIARUM ACTIO,

ET BEATO BERNARDO,

Servo ejus dulci & fideli.

S. Bonavent. Concluſ. tract. medit. de vita Chriſti.

c *Ser. in fer. 4. Heb. ſan. n. 8.* d *Serm. 34. diver. n. 2. & 3.* e *Ser. 4. de Aſcen. Dom. n. 2.* f *Ser. 77. in Cant. n. 8.*

PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ

Pars Quarta

De geſtis paſſionis Chriſti in horto Getſemani.

CAPUT I.

Continens Proœmium, in quo excitatur quiſque Chriſtianus ad recolendam Paſſionem Chriſti.

Non judicavi me ſcire aliquid inter vos, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum. *Paul.* 1. *Corint.* 2.

1. *Oſtenditur, familiarem fuiſſe Sancto Bernardo meditationem Paſſionis Dominicæ, adeo ut etiam non dubitaverit in ea ſibi conſtituere perfectionem juſtitiæ, plenitudinem ſcientiæ, divitias ſalutis, & copias meritorum.* 2. *Exemplo & doctrinâ ejus excitamur ad meditandam Paſſionem Chriſti, compatiendumquè ejus doloribus, quos pertulit pro ſalute noſtra.* 3. *Excitamur ad retribuendam dilectionem Jeſu Crucifixo pro amore quē exhibuit nobis, patiendo & moriendo pro ſalute noſtra.* 4. *Oſtenditur, quanta proveniat nobis utilitas ex meditatione Dominica, & quantum valeat ejus memoria ad dulcorandum amaritudinem ſive tribulationem noſtram.* 5. *Oſtenditur, quantùm valeat hujuſmodi meditatio ad ſuperandum quaſvis tentationes inimici, illicitaſquè cogitationes, & delectationes carnales: necnon quantum valeat ad acquirendam virtutem humilitatis.*

§. I.

HÆC eſt (a) mea ſublimior interim Philoſophia, ſcire Jeſum, & hunc Crucifixum. Non requiro, ſicut Sponſa, ubi cubet in meridie, quem lætus amplector mea inter ubera commorantem. Non requiro ubi paſcat in meridie, quem intueor Salvatorem in Cruce. Illud ſublimius, iſtud ſuavius vel paratius. Panis illud, hoc lac. Hoc viſcera reficit parvulorum, hoc replet ubera matrum: & ideo inter ubera mea commorabitur. Hoc eſt: Sufficit mihi (b) nolo iam ſcire, niſi Jeſum, & hunc Crucifixum. Memor ero (c) quamdiu fuero, laborum illorum quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, tentationum in jejunando, vigiliarum in orando, lachrymarum in compatiendo. Recordabor etiam dolorum ejus, conviciorum, ſputorum, colaphorum, ſubſannationum, exprobrationum, clavorum, horumquè ſimilium: quæ per eum & ſuper eum abundantiùs tranſierunt. Hæc enim ſunt inſtrumenta fortiſſima (d) in quibus omnipotens Virtus, & inveſtigabilis Sapientia Dei, reſtaurationem mundi potenter atque magnificè operata eſt. Incomprehenſibilis erat & inacceſſibilis (e) inviſibilis & inexcogitabilis omninò. Nunc verò comprehendi voluit, videri voluit, cogitari voluit. Quonam modo, inquis? Nimirùm jacens in præſepio, in virginali gremio cubans, in monte prædicans, in oratione pernoctans: & in Cruce pendens, in morte pallens, liber inter mortuos, & in inferno imperans. Quid horum non verè, non piè, non ſanctè cogitatur? Quidquid horum cogito, Deum cogito: & per omnia eſt Deus meus. Hæc ego meditari dixi ſapientiam, & prudentiam judicavi eructare memoriam ſuavitatis. Hæc utique meditari (f) dixi ſapientiam. In his juſtitiæ mihi perfectionem cōſtitui: in his plenitudinem ſcientiæ, in his divitias ſalutis, in his copias meritorū mihi conſtitui. Ex his mihi interdum potus ſalutaris amaritudinis, ex his rursùm ſuavis unctio conſolationis. Hæc me erigunt in adverſis, in proſperis reprimunt: & inter læta triſtitiaquè vitæ præſentis via regia incedenti tutum præbent utrobique ducatum, hinc inde mala imminentia propulſando. Hæc mihi conciliant mundi Judicem, dum tremendum poteſtatibus mitem humilemquè figurant: dum non ſolùm placabilem, ſed & imitabilem repræſentant eum, qui inacceſſibilis eſt principatibus, terribilis apud reges terræ. Propterea hæc mihi in ore frequenter, ſicut vos ſcitis: hæc in corde ſemper, ſicut Deus ſcit: hæc ſtylo meo admodùm familiaria, ſicut apparet. Hæc mea ſublimor interim Philoſophia, ſcire Jeſum, & hunc Crucifixum. Paſſio ejus (g) ultimum eſt refugium, ſingulare remedium. Deficiente ſapientia, juſtitia non ſufficiente, ſanctitatis ſuccumbentibus meritis: illa ſuccurrit. Quis enim de ſua vel ſapientia, vel juſtitia, vel ſanctitate præſumat ſufficientiam ad ſalutem? *Non quòd ſufficientes* (inquit Apoſtolus) *ſimus cogitare aliquid à nobis, tanquam ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Itaque cùm defecerit virtus mea, non conturbor, non diffido: ſcio quid faciam. *Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.* Illumina oculos meos Domine, ut ſciam quid acceptum ſit coram te omni tempore: & *ſapiens* ſum. Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris: & *juſtus* ſum. Deduc me Domine in via tua: & *ſanctus* ſum.

S. Bernar. Abb. juxta ejus librer. edit. authore Horſtio in VI. Pom. impreſſ. Pariſiis. an. 1667. a *Ser. 43. in Cant. n. 4.* b *Ser. 43. in Cant. n. 3.* c *Ser. in fer. 4. hebd. ſan. n. 11.* d *Ser. de paſſ. Dom. n. 1.* e *Ser. 2. de Virg. Deip. n. 11.* f *Serm. 43. in Cant. n. 4.* g *Ser. 22. in Cant. n. 9.*

Digitized by Google

ſum. Verumtamen niſi interpellet Sanguis tuus pro me: *ſalvus* non ſum. Quid denique (h) tam efficax ad curanda conſcientiæ vulnera, quàm Chriſti vulnerum ſedula meditatio? Proinde de remiſſione peccatorum (i) validiſſimum teneo argumentum Dominicam Paſſionem. Vox ſiquidem Sanguinis ejus invaluit multò plùs, quam vox ſanguinis Abel: clamans in cordibus electorum remiſſionem omnium peccatorum. Traditus eſt enim propter peccata noſtra: nec dubium quin potentior & efficacior ſit mors illius in bonum; quàm peccata noſtra in malum. Patet igitur (k) quia hæc Paſſio potentiſſima eſt ad exhaurienda omnium genera peccatorum. Sed quis ſcit ſi data eſt mihi? Mihi data eſt, quia alteri dari non potuit. Numquid Angelo? Sed ille non eguit. Numquid diabolo? Sed ille non reſurgit. Denique non in ſimilitudinem Angelorum, abſit autem ut in ſimilitudinem dæmonum, ſed in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo, exinanivit ſemetipſum, formam ſervi accipiens. Filius erat: & factus eſt tanquam ſervus. Non ſolùm formam ſervi accepit, ut ſubeſſet: ſed etiam ſervi, ut vapularet: & ſervi peccati, ut pœnam ſolveret, cùm culpam non haberet. Meum proinde meritum (l) eſt miſeratio Domini. Non planè ſum meriti inops, quamdiu ille miſerationum non fuerit. Quod ſi miſericordiæ Domini multæ, multus nihilominùs ego in meritis ſum. Quid enim ſi multorum ſim mihi conſcius delictorum? Nempè ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia. Et ſi miſericordiæ Domini ab æterno & uſque in æternum, ego quoque miſericordias Domini in æternum cantabo. Numquid juſtitias meas? Domine memorabor juſtitiæ tuæ ſolius. Ipſa eſt enim & mea. Nempè factus es mihi tu juſtitia à Deo. Numquid mihi verendum, nè non una ambobus ſufficiat? Non eſt pallium breve, quod ſecundùm Prophetam non poſſit operire duos. Juſtitia tua, juſtitia in æternum. Quid longius æternitate? Et te pariter & me operiet largiter larga & æterna juſtitia. Et in me quidem operit multitudinem peccatorum, in te autem Domine quid niſi pietatis theſauros, divitias bonitatis? Hæ in foraminibus petræ repoſitæ mihi. Foramina petræ, vulnera Chriſti interpretans. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ in illis, opertæ quidem, ſed in his qui pereunt. Ut quid enim Sanctum detur canibus, vel margaritæ porcis? Nobis autem revelavit Deus per Spiritum ſuum, etiam & apertis foraminibus introduxit in Sancta. Quanta in his multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, perfectioquè virtutum? Ibo mihi ad illa ſic referta cellaria (m) atque ad admonitionem Jeremiæ Prophetæ relinquam civitates, & habitabo in petra. Ero quaſi columba nidificans in ſummo ore foraminis: ut cum Moyſe poſitus in foramine petræ, tranſeunte Domino, merear ſaltem poſteriora ejus proſpicere. Nam faciem ſtantis, ideſt, incommutabilis claritatem quis videat, niſi qui introduci jam meruit non in Sancta, ſed in Sancta Sanctorum? Sic ergo calicem eius accipiam (n) quia monumenta Paſſionis ſuæ intra animæ meæ ſinum, & intra memoriæ meæ cellas ſemper revoluam. Aſpiciam Regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua. Aſpiciam eum ligatum, flagellatum, conſputum, ſaturatum opprobriis, claviſquè confixum. Hæc & alia patientis & morientis Domini mei memorialia, memoriæ meæ arctiùs commendabo, & ad os cogitationis revocans ruminabo diutiùs, ut impinguer devotiùs.

§. II.

Videte juſtum David (o) hoc ordine procedentem: *Cogitavi*, inquit, *vias meas, & converti pedes meos in teſtimonia tua*: ut videlicet qui contritionem & infelicitatem in viis propriis perpeſſus fuerat, in via teſtimoniorum Dei delectaretur, ſicut in omnibus divitiis. Et vos igitur exemplo juſti, ſi de vobis in humilitate ſentitis, ſentite & de Domino in in bonitate. Sic enim legitis apud Sapientem: *Sentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illum*. Hoc autem facilè menti perſuadet divinæ munificentiæ frequens imò continua recordatio. Alioquin quomodò implebitur Apoſtolicum illud; *In omnibus gratias agentes*: ſi ea pro quibus gratiæ debentur, à corde receſſerint? Nolo vos Judaico notari opprobrio, quibus Scriptura teſtatur quòd *non fuerint memores benefactorum ejus, & mirabilium ejus quæ oſtendit eis*. Verùm quoniam bona, quæ largiri mortalibus non ceſſat miſericors & miſerator Dominus, recolere & recolligere omnia omni homini impoſſibile eſt: id ſaltem quod præcipuum eſt & maximum, opus videlicet noſtræ Redemptionis à memoria redemptorum aliquatenùs non recedat. Novit ſiquidem (p) quicunque rectè ſapit, quantùm Chriſtianæ pietati expediat, quantùm Dei ſeruum deceat, ſacroſanctæ Paſſionis Dominicæ fideliùs recolere beneficia, ad fruendum ſuaviter in conſcientia, ad recondendum pleniùs per imitationem in memoria. Nil ſanè in hac vita dulcius ſentitur (q) nihil avidius ſumitur, nil ita mentem ab amore mundi ſeparat, nil ſic animam contra tentationes roborat, nil hominem ita excitat & adjuvat ad omne opus bonum & ad omnem laborem, quàm gratia contemplationis Crucifixi. Sit ergo (r) meditatio noſtra, Fratres, Chriſtus & hic Crucifixus. Ipſum ponamus ſignaculum ſuper cor, ſignaculum ſuper brachium noſtrum. Ipſum amplectamur brachiis quibuſdam vicariæ dilectionis: ipſum ſequamur ſtudio piæ converſationis. Sed ut validiùs compungamur (s) ut ampliùs moveamur, & curramus per omnia; revolvamus ſingula contexendo reſticulum, contexendo funiculum, connectendo faſciculum de omnibus & ſingulis, quæ facta referuntur de humili Dei Filio, & ſummo Patris Unigenito, de Redemptore piiſſimo, de amantiſſimo Fratre noſtro. Occurrat itaque ſpiritualiter & ingerat ſeipſum cordibus noſtris Dominus Chriſtus, proditus & venditus à diſcipulo, à Judæis tanquam vile mancipium pretio ſatis exiguo comparatus, captus, tractus, & ligatus tanquam homo ſine adiutorio: ſciſſo etiam verberibus dorſo, vellicatis genis, facie ſputis illita, puncto vepribus capite, ſaucio latere, terebratis

bratis

h *Ser. 62. in Cant. n. 7.* i *Ser. 1. in Annunt. B. M. n. 4.* k *Ser. 4. in fer. 4. hebdom. ſan. n. 10.* l *Ser. 61. in Cant. n. 5.* m *Ibid. n. 6.* n *Ser. de verb. ſap. n. 5. tom. 6. pag. 772.*

o *Ser. 11. in Cant. n. 2. & 3.* p *Ser. 2. in Cæna Dom. n. 9.* q *Tract. de cognit. human. condit. cap. 7. n. 22.* r *Ser. 1. de ver. Eſa. nu. 2.* s *Ser. 2. in Cæna Dom. n. 7.*

bratis palmis, pedibuſquè confoſſis: qui tanquam jugulatori ſuo alludens, ſeipſum non reluctans expoſuit, & nudum Corpus quaſi incudem malleatorum ictibus patienter explicuit: dum pro nobis per hujus vitæ pelagus ad patriam de exilio transferendis, rapacibus piratis naulum propriæ mortis exoluit. Intuere ô homo tempus tuæ redemptionis (t) recordare & reſpice quomodo redemptus ſis. *Empti eſtis* (ait Apoſtolus) *pretio magno, glorificate & portate Deum in corpore veſtro*: non magno tantùm, ſed permaximo. Venditus eras ſub peccato, pretio vili, & deſpicabili morſu unius pomi: emptus & redemptus es pretio magno & inæſtimabili, morte Filii Dei. Quid precioſius hoc pretio? quid inæſtimabilius? Dominus in oratione conſtitutus (u) præ anguſtia ſpiritus ſui totus ſudore ſanguineo immaduit in horto. Ibi captus & tentus, ad Tribunal judiciis ductus eſt: & cùm multi falſi teſtes contra eum procederent, & in multis mendaciis accuſarent, ipſe tanquàm Agnus innocens qui ad victimam ducitur, obmutuit: non aperuit os ſuum tanquam homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones. Ibi conſpuerunt faciem dulcis Jeſu, colaphis eum cædebant, & alapas in caput ejus certatim miniſtri dederunt. Inde ad columnam revinctus fragellis cæditur, Carne præ nodis flagellorum in tumorem ſurgente, & in livores ſe vertente, Sanguine guttatim de plagis in terram currente. Inde ſpinarum punctionibus Caput undique cruentatur, & in ludibrium ipſius virga manui ejus inſeritur: coccinea chlamyde amictus, tanquam infatuatus irridetur. Parva loquor. Hîc tu, ô homo, totus contremiſce, totus tremore obrigiſce, meritò expaleſce, pugnis pectus contunde, fletibus totam animã effunde, compatere patienti Jeſu. Dignum eſt enim (x) & tibi multùm expedit, compati, commori, conſepeliri: paſſo, mortuo, & ſepulto Chriſto. Ad hoc enim facta ſunt hujuſmodi, ut his omnibus configuretur & conformetur vita Chriſtiani. Qui enim tanquam membrum Chriſti dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare. Alioquin (y) ſi non doles, ſi non plangis, ſi non compateris: deliras, denegaras, belluam ſapis, letargum pateris, hominem diffiteris.

§. III.

Planè norunt Fideles (z) quàm omninò neceſſarium habeant Jeſum, & hunc Crucifixum: dum admirantes & amplexantes ſupereminentem ſcientiæ charitatem in ipſo, id vel tantillum quod ſunt, in tantæ dilectionis & dignationis vicem non rependedere confunduntur. Facilè proinde plùs diligunt, qui ſe ampliùs dilectos intelligunt. Cui autem minus donatum eſt, minùs diligit. Judæus ſanè, ſive paganus nequaquam talibus aculeis incitatur amoris, quales Eccleſia experitur, quæ ait: *Vulnerata charitate ego ſum.* Cernit Regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua. Cernit unicum Patris Crucem ſibi bajulantem. Cernit cæſum & conſputum Dominum majeſtatis. Cernit Auctorem vitæ & gloriæ confixum clavis, percuſſum lanceâ, opprobriis ſaturatum: tandem dilectam illam Animam ſuam ponere pro amicis ſuis. Cernit hæc, & ſuam magis ipſius animam gladius amoris tranſuerberat, & dicit: *Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo.* Hæc ſunt quippè mala punica, quæ in hortum introducta Dilecti ſponſa carpit ex ligno vitæ, à cæleſti Sponſo proprium mutuata ſaporem, colorem à Sanguine Chriſti. Videt deinde mortem mortuam, & mortis auctorem triumphatum. Videt de inferis ad terras, de terris ad ſuperos captiuam duci captivitatem, *ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum.* Quia verò Sponſa inter adverſa & proſpera verſans (a) novit utrobique pericula non deeſſe: ideo medium uberum ſuorum vult habere Dilectum, cujus adversùs utraque continua protectione munitam, nec læta extollant, nec triſtia deiiciant. Tu quoque ſi ſapis, imitaberis Sponſæ prudentiam, atque hunc myrrhæ tam charum faſciculum de principali tui pectoris nec ad horam patieris auelli, amara illa omnia quæ pro te pertulit, ſemper in memoria retinens, & aſſidua meditatione revoluens, quo poſſis dicere & tu: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.* Glorificate, quæſo, dilectiſſimi (b) & portate interim Chriſtum in corpore veſtro, onus delectabile, ſuave pondus, ſarcinam ſalutarem: etiamſi premere aliquaudo fortè videtur, etiamſi interdum latera tundit & flagellat recalcitrantem, etiamſi quando in camo & fræno maxillas conſtringit & coercet, omninò feliciter. Eſto ut jumentum, minimè tamen jumentum, patienter quidem ſuſtinens onus, ſed honorem intelligens: ſapienter & delectabiliter cogitans tam ipſius oneris qualitatem, quàm propriam utilitatem. Noli ergo auditor obliviosus eſſe (c) ſed die ac nocte legito Paſſionem Jeſu: & in omnibus actibus ſponſam Jeſu imitare, tollens crucem tuam, & ad imitationem ejus unà cum ſponſa currens ardenti deſiderio fortiter poſt Jeſum. Sit tibi Jeſus ſemper in corde (d) & nunquam imago Crucifixi ab animo tuo recedat. Hic ſit tibi potus & cibus, dulcedo & conſolatio tua, mel tuum & deſiderium tuum, lectio tua & meditatio tua, oratio tua & contemplatio, vita, mors, & reſurrectio tua. Semper cogita illum, nunc poſitum in præſepio, & pannis involutum: modò in templo Patri à parentibus præſentatum: nunc fugientem in Ægyptum, ibi diu in extrema paupertate: & indigentia commorantem, & inde maximo cum labore redeuntem: modò in templo audientem doctores & interrogantem, qui docet hominem ſcientiam: & poſtea parentibus ſubditum, cui jure omnis creatura ſubditur. Deinde cogita eum eſurientem in deſerto & ſitientem, qui eſt panis vitæ & fons ſapientiæ, qui paſcitur inter lilia, & implet omne animal benedictione. Modò fatigatum ex itinere, ſedentem ſupra fontem, cum muliercula ſola ſolum loquentem, totius mundi ſtatum regentem. Poſtea cogita eum factum in agonia prolixiùs orantem, & omnia omnibus ſufficienter adminiſtrantem: ab Angelo etiam ipſum, qui eſt dulcedo & conſolatio Angelorum & homi-

t *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. n. 10.* u *Ibid. n. 13.* x *Ser. 2. in Cæna Dom. n. 6.* y *Ser. de excell. SS. Sacram. n. 6.* z *Tract. de diligen. Deo cap. 3. n. 7.*

a *Ser. 43. in Cant. n. 2.* b *Ser. 7. ſuper Pſal. 90. n. 3.* c *Soliloq. n. 20. tom. 6. pag. 1023.* d *S. Ber. in formul. honeſt. vit. nu. 2. & 3. tom. 6. pag. 1024.*

Digitized by Google

minum, conſolationem nihilominùs recipientem: aut ad columnam illum, qui totius eſt orbis ſuſtentamentum, ligatum & flagellatum: ac ipſum, qui eſt Angelorum ſplendor, ſputis illitum, palmis in facie percuſſum, ſpinis coronatum, opprobriis ſaturatum: ad ultimum cum iniquis deputatum, & pro te in Cruce pendentem & morientem, atque ſpiritum ſuum in manus Dei Patris commendantem. Sic nimirùm erit faſciculus myrrhæ dilectus tuus, ſic inter ubera tua commorabitur. Sic de omnibus anxietatibus & amaritudinibus Domini Dei tui collige quaſi faſciculum, ut amarum poculum lachrymarum tibi conficias. Quoties enim (e) in contemplatione Dominicæ Paſſionis ſuſpendimur, toties ex recordatione tantæ admirationis in oratione compungimur. Meditatio ruminat livores vulnerum, fixuras clavorum, lanceam, & acetum, perſecutorum ſævitiam, Apoſtolorum fugam, & mortem turpiſſimam, Corporis ſepulturam. Oratio autẽ fundit ſuſpiria, piæ devotionis ſtillat aromata, tota reſolvitur in lamenta. Scit profectò quicunque Chriſti ſenſum habet (f) quantùm pietati Chriſtianæ expediat: quantùm Dei ſervum, & ſervum redemptoris Chriſti deceat, & utile ei ſit, unâ ſaltem aliquâ diei horâ paſſionis & redemptionis ipſius attentiùs recolere beneficia, ad fruendum ſuaviter in conſcientia, & recondendum fideliter in memoria: quod eſt ſpiritualiter manducare Corpus Chriſti, & bibere ejus Sanguinem, in memoriam ejus, qui omnibus in ſe credentibus præcipit dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*. In quo etiam propter peccatum inobedientiæ, quàm impium ſit hominem tantæ pietatis Dei eſſe immemorem, palàm omnibus eſt, cùm amici hominis abeuntis ſub quolibet ſigno commendatam memoriam nefas ſit obliviſci. Siquidem ſanctæ hujus ac reverendæ commemorationis myſterium ſuo modo, ſuo tempore, ſuo loco celebrare licet paucis hominibus, quibus hoc creditum eſt myſterium. Rem verò Sacramenti vel myſterij omni tempore, & in omni loco dominationis Dei, modo quo traditum eſt, hoc eſt, debitæ pietatis affectu agere, contrectare, & ſumere ſibi in ſalutem omnibus in promptu eſt. Nam & Sacramentum ſicut accipit ad vitam dignus, ſic ad mortem ſuam & judicium indignus. Rem verò Sacramenti nemo percipit, niſi dignus & idoneus. Sacramentum enim ſine re Sacramenti, ſumenti mors eſt. Res verò Sacramenti etiam præter Sacramentum ſumenti vita æterna eſt. Si autem vis, & verè vis, omnibus horis tam diei quàm noctis, hoc tibi in cella tua prẽſtò eſt. Quoties in commemorationem ejus, qui pro te paſſus eſt, hoc facto ejus piè ac fideliter fueris affectus, Corpus ejus manducas, & Sanguinem bibis. Et quamdiu in eo manes per amorem, & ipſe in te per ſanctitatis & juſtitiæ operationem; in ejus Corpore & membris ejus computaberis.

§. IV.

Sed quis dignè dicat (g) quanta ſit orationis hujus utilitatis? In pulſante purè oratione velut animæ nuncio, non jam paradiſus, ſed janua regni Filii Dei patenter aperitur: quod & qui quærit oſtenditur, petenti tribuitur. Hoc etiam orationis tempore, ſi cæca fuerit anima, illuminabitur: ſi infirma, ſanatur: ſi pauper, ditatur: ſi nuda, veſtitur: ſi debilis, confortatur: ſi nutans, conſtans efficitur: ſi cujuſcunque rei dubia, certificabitur: ſi ab amore Dei frigida, ſancti amoris vaporibus inflammatur: ſi inſipiens & ſtulta fuerit, ſuper omnes docentes ſe ſapiens & docta erit. Hoc etiam orationis tempore guſtatur, & videtur quàm ſuauis eſt Dominus. Nec prætereundum eſt (h) quòd apes de liquore florum collecto fauum conficiunt, ideſt, ceram in ſe & mel continentem. Quid eſt hoc? Per ceram, tenacem memoriam accipe, quæ apta eſt ad recipiendum formam ſigilli, & ad nutriendum ignem, ſi tamen in ea ſit linum. Quæ cera mel in ſe continet *dulciſſimum, mundificatiuum, deſcenſiuum*. Nos verò, ſi verè ſpirituales apes ſumus, de floribus noſtri paradiſi Nazareni, id eſt horti florentis floridiſſimi Chriſti nobis memoriam componamus tenacem, quæ non qualibet tentatione diſſoluatur, ſed apta ſit illa memoria recipere impreſſionem ſigilli, id eſt Crucifixi Jeſu: ut illum ſemper in memoria habeamus, qui dicit: *Pone me ſicut ſignaculum*. Signaculum enim regium, Crux eſt: quam ſi in cordis noſtri memoria portaverimus, ad tanti regionem Regis regũ, quæ finem non habet, ſecurè poterimus tranſire. Habet hoc ſigillum imaginem Crucifixi Jeſu, in ipſo ſigillo Crucis multis foſſuris effoſſam & expreſſam, ſicut in ſigillis imago Regum exprimitur fodiendo. Si autem in memoria noſtra (i) Paſſionis Chriſti laborem habemus, poteſt accendi & ardere charitas ejus in nobis, qui illuminat tenebras ignorantiæ noſtræ: ut & nos parati ſimus pati pro illo & cum illo, qui prior pro nobis paſſus eſt. In tali cera memoriæ noſtræ debet eſſe mel, ideſt, delectatio de recordatione Crucis, quæ eſt mel *dulciſſimum*. Quid tam amarum, quod in recordatione vivificæ Paſſionis non poſſit dulciſcere? Certè legimus Hebræos cùm exiſſent de Ægypto, veniſſe ad aquam amariſſimam, quam nullus guſtare poterat: cui cùm Moyſes lignum injeciſſet, dulcorata eſt, ſic ut eam delectabiliter biberent. Quid apertiùs per aquam amaram, quàm cujuslibet adverſitatis amaritudo ſignatur? Cui cùm lignum Crucis iniicitur, ideſt, cùm Paſſio dulcis Jeſu conſideratur, neceſſe eſt omnem paſſionem hominis levem videri, reſpectu Paſſionis Dominicæ, quam pro hominibus voluit ſuſtinere Deus & homo, mediator Dei & hominum Deus Jeſus. Propterea Sponſa non faſcem (k) ſed faſciculum dilectum dicit, quòd leve præ amore ipſius ducat, quidquid laboris immineat & doloris. Benè faſciculus, quia non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. *Id enim* (inquit Apoſtolus) *quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis*. Erit ergo quandoque nobis ingens cumulus gloriæ, qui modò eſt faſciculus myrrhæ. An non faſciculus, cujus jugum ſuave eſt, & onus leve? Non quia leve in ſe (nec enim levis paſſionis aſperitas, mortis amaritudo) ſed levis tamen amanti. Et ideo non ait tantùm, *faſciculus myrrhæ dilectus*:

c *Ser. in fer. 2. Paſch. nu. 2. tom. 6. pag. 717.* f *Tract. de vit. ſolit. cap. 10. nu. 3. to. 5. pag. 252.* g *Soliloq. S. Bern. n. 4. 2.*

h *Tract. de vite myſt. cap. 44. nu. 170.* i *Ibid. nu. 171.* k *Ser. 43. in cant. nu. 1.*

ſtus: ſed *mihi*, inquit, quæ diligo, *faſciculus eſt*. Unde & dilectum nominat, monſtrans dilectionis vim omnium amaritudinum ſuperare moleſtiam, & quia fortis eſt ut mors dilectio. Hunc & vos, dilectiſſimi (l) tam dilectum faſciculum colligite vobis, hunc medullis inſerite cordis, hoc munite aditum pectoris, ut & vobis inter ubera commoretur. Habete illum ſemper non retrò in humeris, ſed ante præ oculis: ne portantes & non adorantes, & onus premat, & odor non erigat. Mementote, quia accepit eum Simeon in vlnis ſuis, Maria geſtavit in utero, fovit in gremio, ſponſa ſibi inter ubera collocavit. Arbitror & Joſeph virum Mariæ ſuper genua frequenter illi arriſiſſe. Hi omnes ante ſe habuerunt eum, & nullus retrò. Exemplo ergo ſint vobis, ut & vos ſimiliter faciatis. Si enim ante oculos habueritis quem portatis, pro certo videntes anguſtias Domini, leviùs veſtras portabitis. Nocturnus quidem & tenebroſus eſt timor (m), ſed facilè hunc radius veritatis exuperat. Ingerit enim oculis cordis ea quæ pro nobis pertulit Chriſtus, ut crebrò conſiderantes quanta ſuſtinuit illa Majeſtas pro inutilibus ſervis, erubeſcamus non ſuſtinere vel parva pro nobis. Quid tibi dirum (n) vel durum eſſe poterit, cùm racordatus fueris quia ille in forma Dei, in die æternitatis ſuæ, in ſplendoribus Sanctorum ante luciferum genitus, ſplendor & figura ſubſtantiæ Dei, venit ad carcerem tuum, ad limum tuum, infixus (ut dicitur) uſque ad cubitos in limo profundi? Quid non ſuave tibi eſſe poterit? cùm tibi collegeris omnes amaritudines Domini tui, & rememorabèris primùm quidem illarum infantilium neceſſitatum: deinde laborum quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, tentationum in jejunando, vigiliarum in orando, lachrymarum in compatiendo, inſidiarum in colloquendo: poſtremò periculorum in falſis fratribus, conviciorum, ſputorum, colaphorum, flagellorum, irriſionum, ſubſannationum, exprobrationum, clavorum, horumquè ſimilium, quę in ſalutem noſtri generis triginta & tribus annis operatus & paſſus eſt in medio terræ.

§. V.

Porrò meditatio Paſſionis Dominicæ (o) continet mel *mundificativum*: quia verè nihil eſt, quod ita ab omnium vitiorum impulſu & cogitatione mentem noſtram purificet, & in puritate conſervet, quàm jugis memoria Crucis, & Paſſionis Domini Jeſu. Proinde (p) quoties te ſentis turpibus cogitationibus pulſari, & ad illicitam delectationem affici: toties pone ante mentis oculos, quomodò Chriſtus in Cruce crucifixus eſt pro te. Intuere quomodo à Juda Judæis traditur, quàm viliter pertractatur, blaſphematur, colaphizatur, judicatur & condemnatur, expoliatur & flagellatur: ad ultimum verò contumeliis & opprobriis affectus, inter duos latrones ſuſpenditur, clavis Cruci affixus, ſputis deriſus, ſpinis coronatus, lanceâ perforatus, ex omnibus partibus Sanguis emanat: & inclinato capite emittit ſpiritum. Ita Redemptor tuus moritur pro te: & tu neſcio cujuſmodi cogitatione ſordidatis in mente. Sufficere quidē poſſet hæc cogitatio ad excludendas omnes illicitas cogitationes: ſed ecce ad alia tranſeamus. Si tentationum ſentis aculeos (q) exaltatum in ligno Serpentem æneum intuere, & fuge non tam vulnera quàm ubera Crucifixi. Ipſe erit tibi in matrem, & tu eris ei in filium: nec pariter Crucifixum lædere aliquatenùs poterunt clavi, quin per manus eius & pedes ad tuos uſque perveniant. Porrò (r) ſi quandoque ſuggeſtionibus diaboli, vel importunis carnis noſtræ clamoribus, ad curam carnis in deſideriis peragendam revocemur, anxietates Chriſti crucíſquè ſupplicium ponamus præ oculis, & confeſtim ipſa nos docebit experientia, quid ſenſerit Apoſtolus cùm dixit: *Verbum Crucis his qui ſalvi fiunt, virtus Dei eſt*. Et: *Mihi abſit gloriari, niſi in Cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti*. Quare? Quia ſicut fluit cera à facie ignis, ſic pereunt omnes immunditiæ à facie Crucis. Dei ſiquidem infirmitas, noſtra eſt fortitudo, & in ſtultitia ejus facti ſumus ſapientes. Quomodò namque (s) non Chriſti patientiæ recordatio omnem arceat voluptatem? quomodò non illius humilitatis conſideratio ſuperbiam vitę prorsùs extundat? cùm charitas illa planè digna ejus meditatione ſic mentem occupet, ſic totam ſibi vendicet animam, ut omninò vitium curioſitatis exſufflet. Aſtat oranti (t) hominis Dei ſacra Imago morientis, vel ſtringat neceſſe eſt animum in amorem virtutum, vel carnis exturbet vitia, fuget illecebras, deſideria ſedet. Quid ergo dulce ſit ei in carne (u) cui tanta dulcedo eſt in Chriſti Paſſione? Nihil proficiet inimicus in eo (x) quem crux Chriſti delectat, ſi carnalem ſuggeſſerit delectationem: & filius iniquitatis non apponet nocere ei, ſi ad exaſperandum animum ejus quamlibet immittere tentaverit amaritudinem. Si denique (y) benè cogitamus Dominicam Paſſionem, erubeſcimus ſequi corporis voluptatem. Nihil quoq; ſic valet (z) ad extirpandas voluptatum radices, quàm recordatio vulnerum Domini mei, qui ſtetit ante Judicem, qui alapas accepit, qui flagellatus & conſputus eſt: qui coronatus ſpinis, qui colaphis cæſus, qui ſuſpenſus in ligno, cui pendenti inſultatum eſt: qui mortuus in Cruce, lanceâ percuſſus eſt. Poſtremò meditatio Paſſionis Dominicæ (a) continet mel *deſcenſivum*: quia contra aliorum liquorum conſuetudinem naturalem, quod in melle eſt puriſſimum, ad ima deſcendit, feculentum verò aſcendit, Quid per talem deſcenſum, niſi virtus humilitatis deſignatur? Quæ profectò virtus in Paſſionis Dominicæ memoria acquiritur, & conſervatur: quia non poteſt quis non humiliari, cùm recordatur pro ſe humiliatum Dominum majeſtatis. Indignum quippè eſſet hominem lutum & cinerem per ſui elevationem illuc aſcendere, ubi Angelus perfectiſſimus in omni ſcientia & decore (quia humilitate caruit) non potuit remanere. David agnovit Dominum minoratum ab Angelis: (b) Hieremias etiam vidit eum cum hominibus converſantem: Eſajas modò ſuper ſolium excelſum, modò non ſolùm infra Angelos aut inter homines, ſed tanquam leproſum ſe vidiſſe teſtatur, ideſt, non in carne tantùm, ſed in ſimilitudine carnis peccati. Tu quoque ſi de-

l *Ibidem n. 5.* m *Ser. 6. ſuper pſalm. 90. nu. 2.* n *Ser. 22. diu. nu. 5.* o *Tract. de vite myſt. cap. 44. num. 171.* p *Tract. de interiori domo cap. 22. nu. 47. pag. 427.*

q *Epiſt. 351. nu. 1.* r *Ser. de verb. ſap. nu. 6.* s *Ser. in fer. 4. hebd. ſan. nu. 5.* t *Ser. 20. in Cant. nu. 7.* u *Ser. 29. diu. nu. 4.* x *Ser. 1. de S. Andrea nu. 3.* y *Ser. 3. de Reſurrect. Domini nu. 2.* z *Ser. de S. Nicol. n. 7. tom. 6. pag. 792.* a *Tract. de vite myſt. cap. 44. nu. 172.* b *Ser. 1. de verb. Eſai. nu. 2.*

Digitized by Google

ſi deſideras videre ſublimem, humilem priùs Jeſum videre curato. Intuere priùs exaltatum in deſerto ſerpentem, ſi videre deſideras Regem in ſolio ſedentem. Iſta te humiliet viſio, ut illa exaltet humiliatum. Reprimat & ſanet iſta tumorem tuum, ut illa repleat & ſatiet deſiderium tuum. Exinanitum vides? Non ſit ocioſa viſio, quia exaltatum ocioſè videre non poteris. Similis eris illi, cùm videris eum ſicuti eſt: eſto & nunc ſimilis ei, videns eum ſicut propter te factus eſt. Si enim ne in humilitate quidem ſimilitudinem ejus abnuis, certa tibi ſublimitatis quoque ſimilitudo debetur. Nunquam ille ſocium tribulationis à communione gloriæ patietur arceri. Nimirùm (c) quod ait Dominus: *Cum ipſo ſum in tribulatione*: ad eum pertinet qui per fidem ambulat, non autem qui ad faciem jam pervenit. Equidem utriuſque eſt Caput unum, ſed non uno modo membris omnibus exhibetur. Quibuſdam enim oſtenditur caput hirſutum ſpinis, inclinatum in Cruce, ut humilientur pariter & compungantur. Quibuſdam glorioſum apparet, ut ab ipſo glorificentur, & in ipſo glorientur facta ei ſimilia, quem vident ſicuti eſt. Interim nempè non ſicut eſt, ſed ſicut pro nobis factum eſt Caput noſtrum nobis repræſentatur, non coronatum gloriâ, ſed peccatorum noſtrorum circumdatum ſpinis, ut pudeat ſub ſpinato Capite membrum fieri delicatum. Colligamus ergo nobis (d) in floribus Vitis noſtræ Domini Jeſu talem memoriam, talem delectationem, ut ſtigmata Crucifixi noſtri in memoria jugiter retinentes, ita in ipſo qui ſolus eſt dulcis delectemur, ut omnes per ipſum præſentis vitæ amaritudines ſuperemus, mundemur ab omni delicto, & in bonis operibus jugiter per humilitatis cuſtodiam conſervemur. Utinam (e) hujus abundantia pietatis ſic fragret quotidie in naribus noſtris, ut in veritate dicere poſſimus cum Sponſa in Canticis: Faſciculum myrrhæ dilecti ſemper ſupra meum pectus portabo. O dulcis ſarcina! o felix medicina! Hæc ſarcina, fratres mei, crux ipſa beata ſcilicet Paſſio Chriſti, bajulum ſuum non gravat, ſed levat: non deprimit, ſed extollit: non quaſſat, ſed erigit, & portat portantem, ubi Chriſtus eſt in gloria Patris. Hæc eſt inquam dulciſſima medicina, quæ morbum omnem expellit, vires atque virtutes non habenti acquirit; quæ non ſolùm ſanat ægrotos, ſed etiam vivificat mortuos. Mihi meus auditor credat, imò mihi credat crucis amator, quòd jam non læditur à morte ſecunda, ſi in hac vita uſus fuerit tali medicina. Hoc eſt illud lignum propheticum, quod eſt inter juncturas ædificiorum: quia ipſa Crux glorioſa terram conglutinat cœlo, hominem conſociat Angelo: & peccatorem ſic reconciliat Deo, ut ipſe Deus manere dignetur in eo, & ipſe manere mereatur in Deo ſuo. Delectatur floribus Chriſtus (f) qui in Nazareth & concipi voluit & nutriri. Gaudet Sponſus cæleſtis talibus odoramentis, & cordis thalamum frequenter libenterquè ingreditur, quòd iſtiuſmodi floribus reſperſum invenerit. Ubi ſuæ videlicet Paſſionis gratiam ſedulà inſpicit cogitatione verſari, ibi profectò adeſt ſedulus, adeſt libens. Totus proinde vobis figatur in corde (g) qui pro vobis totus fixus eſt in Cruce. Iſte quoque mihi ſit via in hoc Opuſculo, [h] & in omnibus actionibus meis, ut ipſo duce quæ geſſero incipiam & finiam: ut annunciem nomen Domini in Sion, & laudem ejus in Jeruſalem.

CAPUT II.

De anguſtia Chriſti, quam pati voluit in horto Gethſemani pro ſalute noſtra.

Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem. *Matt. 26. Marc. 14.*

1. *Invitantur omnes Chriſtiani ad legendum hiſtoriam Paſſionis Dominicæ, plenam ſacramentorum & ſalutis: nec non ad conſiderandum cauſam, quarenam Chriſtus voluit tranſire per montem Oliveti ad hortum Gethſemani.* 2. *Oſtenditur ſollicitudo Chriſti erga Diſcipulos, quos, antequam ingrederetur hortum, priùs curavit exhortari ad vigilandum & orandum, ne intrarent in tentationem. Hoc documento excitantur etiam Paſtores animarum ad vigilandum ſuper greges ſibi commiſſas.* 3. *Oſtenditur quòd dum Chriſtus in horto capit pavere & tædere, contriſtari & mæſtus eſſe, totum hoc agebatur propter nos: ſcilicet ut nec mori timeamus in articulo mortis, nec diabolum tunc adfuturum expaveſcamus.*

§. I.

Hymno dicto, egreſſus eſt Jeſus cum diſcipulis ſuis trans torrentem Cedron, in montem olivarum, ſecundùm conſuetudinem: & ſecuti ſunt eum diſcipuli ejus. Matt. 26. Mar. 14. Luc. 22. Ioan. 18.

Cùm univerſa fecerit Deus in numero [a] pondere & menſura: ſpecialiùs tamen ea tempora quibus in terra viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt, quæcunque in eis operatus, aut locutus aut paſſus eſt, ita diſpoſuit, ut ne minimum quidem momentum, ne unum jota à ſacramento vacaverit, aut præterierit ſine myſterio. In noſtra quidem vita, (b) multa, quantùm in nobis eſt, videmur agere caſu, multa neceſſitate: ſed Chriſtus Dei Virtus, & Dei Sapientia neutri potuit ſubjacere. Quæ enim Dei Virtutem neceſſitas cogeret? aut quid ageret Dei Sapientia caſu? Omnia proinde quæcunque locutus eſt, quæcunque operatus eſt, quæcunque paſſus eſt, ne dubites fuiſſe voluntaria, plena ſacramentorum, plena ſalutis. Hæc ſcientes, ſi quid aliquando eorum quæ de Chriſto ſunt, in noſtram ſcientiam venire contingat, non ſic audiendum eſt tanquam ſi inventitium quidpiam proferamus, ſed tanquam id quod etiam priuſquàm cauſa ſciretur, conſtaret nequaquam ſine cauſa fuiſſe. Sicut enim qui ſcribit, certis rationibus collocat univerſa: ita quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt, maximèq; ea quæ præſens in carne eſt operata Majeſtas. Sed væ anguſtæ cognitioni noſtrę, væ paupertati ſcientiæ noſtræ, qui tantùm ex parte cognoſcimus, & ex parte modica. Vix ſcin-

c *Ser. 5. de omn. Sanct. nu. 2. & 9.* d *Tract. de vite myſt. cap. 44. nu. 172.* e *Ser. 11. in ult. Cœna nu. 84 & 85.* f *Tract. de diligen. Deo cap. 3. nu. 6.*

g *Tract. de vite myſt. cap. 31. nu. 120.* h *Ser. 1. in ult. Cœna ante nu. 1.* a *Ser. 3. in Dom. Palm. nu. 1.* b *Ser. 4. de Aſcenſ. Dom. nu. 2.*

Digitized by Google

tillæ quædam nobis elucent de tanta luminis copia, de lucerna poſita ſuper candelabrum. Sanè quantò minus ſinguli capimus, tantò fideliùs cæteris communicanda ſunt, quæ ſingulis revelantur. Et ego, Fratres, quæ mihi ad veſtram ædificationem de *Paſſione ſua* donare ipſe dignatur, nec volo nec debeo ſubtrahere vobis: præſertim quòd hæc ſit ſpiritualium prærogativa donorum, ut communicata non minuantur. Aliquibus fortaſſis hæc nota ſunt, quibus ſimiliter revelata ſunt: ſed propter eos qui fortè non adverterunt ſublimioribus intenti, aut aliis occupati; ſeu etiam propter eos qui minùs capaces intelligentiæ ſunt, mihi incumbit loqui quæ ſentio. Ego enim [c] ſi non faſtiditis, noſtra fragmenta quæ mihi colligeram, ſine invidia communicabo, ne fortè incurram maledictionem abſcondentis frumenta in populis. Super eſt jam [d] ut diſtribuam quæ paravi: vos autem conſiderate potiùs dantem Dominum, quàm miniſtrum diſtribuentem. Ego enim quantùm in me eſt, nihil aliud ſum quàm conſeruus veſter, qui vobiſcum pariter & mihi & vobis (ſicut ipſe Dominus novit) mendico panem de cælo, & alimentum vitæ: non eum panem qui corpus corroborat, ſed qui confirmat cor hominis. Ego interim(e) haud temerè mihi arrogârim Sponſæ prærogativam. Novit Sponſus quibus deliciis ſpiritûs foveat dilectam, quibus ſingulariter refocillet ſenſus ejus inſpirationibus, & mulceat odoramentis. Sit ſibi fons proprius,in quo ei non communicet alienus, nec indignus bibat ex eo. Eſt quippè hortus concluſus, fons ſignatus. Cæterùm derivantur aquæ inde in plateas. Eas me habere ad manus fateor, dum tamen nemo mihi moleſtus ſit aut ingratus, ſi de publico haurio & propino. Accipite itaque ſyllabas aliquas (f) ex Sacris litteris paſſim ſparſimquè comprehenſas: in quibus ſi quid fragrantiæ, ſi quid dulcoris, ſi quid interim ſaporis palato pij cordis deguſtaveritis, nolo mihi attribuatis: ſed nobilibus illis pigmentariis, de quorum Apothecis emendicatum eſt, referatis gloriam. Legite eas (g) & quas volvetis in ore literas, ſcintillas ſentietis in pectore: quibus & incaleſcet cor veſtrum intrà vos, tanquam ex illo igne, quem Dominus miſit in terram. O quantus in illis meditationibus exardeſcebat ignis, è quibus hujuſcemodi evolabant ſcintillæ. Vigilate autē animo, Fratres, [h] nè infructuosè vos hujus Paſſionis Dominicæ ſacramenta pertranſeant. Copioſa eſt benedictio: date receptacula munda, devotas animas, ſenſus vigiles, affectus ſobrios, puras conſcientias exhibete tantis chariſmatibus gratiarum. Prope eſt mons Oliveti Hieruſalem [i] per quem Dominus volvit tranſire, intimans nobis pacis nobis eſſe occaſionem & cauſam, & erga contubernales noſtros miſericordiæ compaſſionem. Mons Oliveti ſignificat miſericordiam, quia oleum in Scripturis, ut ſcitis, miſericordiam exprimere ſolet. Aſcenditur in montem Oliveti [k] deſcenditur in vallem Joſephat, ut ſic divitias Divinæ miſericordiæ cogitetis, quatenus horrorem Judicis nequaquam diſſimuletis: quia etſi in multis miſerationibus ſuis multus eſt ad ignoſcendum, judicia tamen ejus nihilominùs abyſſus multa, quibus agnoſcitur valdè omninò terribilis ſuper filios hominum. David denique, qui montem Oliveti demonſtrat dicens: *Homines & jumenta ſalvabis Domine, quemadmodùm multiplicaſti miſericordiam tuam Deus*: etiam judicij vallem in eodem Pſalmo commemorat dicens: *Non veniat mihi pes ſuperbiæ, & manus peccatoris non moveat me*. Cujus & præcipitium ſe omninò perhorreſcere fatetur, cùm, in alio Pſalmo ita loquitur orans: *Confige timore tuo carnes meas: à judiciis enim tuis timui*. Superbus in hanc vallem corruit & conquaſſatur, humilis deſcendit & minimè periclitatur. Chriſtus Dominus mons eſt (l) mons coagulatus, & mons pinguis. Mons eſt ſublimitate, coagulatus multorum congerie, pinguis charitate. Pinguiſſimus planè & uberimus mons, in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo: ſiquidem propterea unxit eum oleo lætitiæ præ participibus ſuis. Unxit, inquam (m) & miſit plenum gratiæ & veritatis. Unxit, ut ungeret. Omnes ab eo uncti ſunt, qui de plenitudine ejus meruerunt accipere. Mons cæleſtium aromatum (n) eſt Chriſtus Dominus, mons chariſmatum ſpiritualium, non ad menſuram accipiens ſpiritum, ſed omnimodam obtinens plenitudinē gratiarū. Magnus mons, in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi ſunt: in quo tota humanitatis veritas, tota Divinitatis inhabitat plenitudo. Excelſus & immenſus mons, in quo omnia reſtaurantur quæ in Cœlis ſunt & quæ ſuper terram, ut ſit Deus omnia in omnibus. Venite (o) aſcendamus ad hunc montem, Fratres, & ſi via nobis videtur ardua, exoneremus nos: ſi arcta, etiam exinanire nos non parcamus: ſi longa, tantò magis feſtinemus: ſi laborioſa, clamemus ei: *Trahe nos poſt te, in odorem unguentorum tuorum curremus*. Felix qui ſic cucurrerit, ut comprehendat: imò ut ipſe comprehendatur, & in illam amplitudinem montis & plenitudinem corporis Chriſti mereatur admitti. Felix qui in illum beatificum montem tam deſideranter & perſeveranter aſcenderit, ut in loco ſancto locum accipiens ſtationis, Deo Patri in Sancto ejus appareat, ſimul & videat virtutem ejus & gloriam: haud aliam ſanè, quàm eundem ipſum Montem montium, montem coagulatum & pinguem, Jeſum Chriſtum Dominum noſtrū. In quo nimirùm per prædeſtinationem ab æterno apparvit ei, qui dilexit nos & gratificavit in dilecto Filio ſuo, in quo elegit nos ante mundi conſtitutionem.

§. II.

Tunc venit Jeſus cum diſcipulis ſuis in villam, quæ dicitur Gethſemini, ubi erat hortus. Et dixit eis: Sedete hic donec vadam illuc & orem. Orate, nè intretis in tentationem. Suſtinete hic & vigilate mecum. Matt. 26. *Marc.* 14. *Luc.* 22. Joan. 18.

Chriſtus (p) ad Diſcipulos ait: *Sedete hîc donec orem*: verba ſunt debitæ ſubjectionis. Chriſto igitur adhuc orante, nequaquam ſurgere debemus per aliquam extollentiam; ſed humiliari, & in bo-

c *Ser.3.in Dom.6.poſt.Pent.n.1.* d *Ser.1. de cin.ſ.n.n.3.* e *Ser. 22. in Cant.n.2.* f *Proem.tract. de 3. præcip.n.71.* g *Epiſt.11.nu.1.* h *Ser. in fer. 4. heb. ſan. nu.1.* i *Ser. 4. in Dom. Palm. nu.5. & 4.* k *Tract. de exort.ad mil.templ.c.8.n.14.*

l *Ser.33.diver.nu.8.* m *Ser.16.in cant. nu.12.* n *Ser.33. div.nu.8.* o *Ibidem n.9.* p *Ser.2. in Cœna Domini n.5.*

Digitized by Google

bonis exercitari operibus convenit: ut quandoque poſt laborum quibus hîc afficimur tolerantiam, ſurgamus loco & tempore ſuo promovendi ad cæleſtem gloriam. *Vigilate & orate* [q] *ut non intretis in tentationem*. Quis hoc dixerit, ſcitis, & tempus ſcitis. Domini enim eſt verbum iſtud, inſtante jam paſſione ſua. Et attendite quoniam ipſe quidem erat paſſurus, & non diſcipuli: nec tamen pro ſe dicebat orandum, ſed pro illis. Unde ad Petrum ait: *Ecce ſatanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos*. Si tantùm illos oportebat timere in Paſſione Domini: quantùm nobis timendum eſt, Fratres, in paſſione noſtra? Vigilate proinde & orate, ut non intretis in tentationem; quoniam undique circumdati eſtis tentationibus. Unde & legitis, quia *tentatio eſt vita hominis ſuper terram*. Itaque ſi tot tentationibus plena eſt vita noſtra, ut non immeritò tota ipſa tentatio debeat appellari, pervigili circumſpectione opus eſt & oratione, ne inducamur in eam. Cuſtodiendæ ſunt vigiliæ noctis [r] ſupra gregem cogitationum & actionum noſtrarum, ut ſi in prima vigilia vel ſecunda vel tertia Dominus venerit, paratos nos inveniat. *Prima* vigila eſt *rectitudo operis*, ut ad hanc quam juraſti Regulam, omnem vitam exæquare coneris, nec traſgrediaris terminos quos poſuerunt Patres tui: in omnibus viæ & vitæ hujus exercitiis non declinans ad dextram, neque ad ſiniſtram. *Secunda* vigilia eſt *puritas intentionis*, ut ſimplex oculus totum Corpus lucidum faciat: ut quidquid feceris, propter Deum facias: & ad locum unde exeunt gratiæ revertantur, ut iterum fluant. *Tertia* vigilia eſt *cuſtodia unitatis*, ut in Congregatione poſitus, voluntates aliorum tuis voluntatibus anteponas: ut non ſolùm ſine querela, ſed & cum gratia inter Fratres maneas, portans omnes, orans pro omnibus, ut & de te quoque dicatur: *Hic eſt fratrum amator, & populi Iſraël: hic eſt qui multùm orat pro populo, & univerſa ſancta civitate Hieruſalem*. Audi denique [s] quid ſponſa dicat: *Invenerunt me vigiles qui cuſtodiunt civitatem*. Qui enim vigiles hi? Nempe illi, quos Salvator in Evangelio beatos pronuntiat, ſi cùm venerit, invenerit vigilantes. Quàm boni vigiles, qui nobis dormientibus ipſi pervigilant, quaſi rationem reddituri pro animabus noſtris. Quàm boni cuſtodes, qui vigilantes animo atque in oratione pernoctantes, hoſtium inſidias ſagaciter explorant, anticipant conſilia malignantium, deprehendunt laqueos, eludunt tendiculas, retiacula diſſipant, machinamenta fruſtrantur. Hi ſunt Fratrum amatores & populi Chriſtiani, qui multùm orant pro populo & univererſa ſancta civitate. Hi ſunt, qui multùm ſoliciti pro ſibi commiſſis Dominicis ovibus, cor ſuum tradunt ad vigilandum diluculò ad Dominum qui fecit illos, & in conſpectu Altiſſimi deprecantur. Et vigilant & deprecantur, ſcientes ſuam inſufficientiam in cuſtodienda civitate, & quia niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam. Porrò [t] cùm Dominus ita præcipiat: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem*: liquet, quòd abſque duplici hoc exercitio fidelium ſtudioquè cuſtodum, non poteſt eſſe ſecura Civitas, non Sponſa, non Oves. Horum differentiam quæris? Unum ſunt. *Civitas* propter collectionem, *Sponſa* propter dilectionem, *Oves* propter manſuetudinem. Vis ſcire hoc Sponſam quod Civitatem eſſe? *Vidi* (inquit Joannes) *Civitatem ſanctam Hieruſalem novam deſcendentem de Cælo, à Deo paratam, ſicut Sponſam ornatam viro ſuo*. Identidem tibi hoc & de Ouibus liquidò apparebit, ſi recorderis quàm attentè ſimul de amore commonitus ſit primus ille cuſtos (Petrum loquor) cùm ſibi primò Oves committerentur. Quod utique tantâ curâ Sapiens creditor non feciſſet, niſi ſe ſentiret Sponſum, id ſibi utique ex intimo reſpondente conſcientia, Audite hæc amici Sponſi, ſi tamen amici. At parum dixi, amici: amiciſſimi ſint oportet, qui privilegio tantæ Samiliaritatis donantur. Non ocioſè toties repetitum eſt, *Patre amas me*, in commiſſione Ovium, Et ego quidem id ſignificatum eſſe perinde puto, ac ſi illi dixiſſet Jeſus: Niſi teſtimonium tibi perhibente conſcientia quòd me ames, & valdè perfectequè ames, hoc eſt pluſquàm tua, pluſquàm tuos, pluſquàm & te, ut hujus repetitionis meæ numerus impleatur: nequaquam ſuſcipias curam hanc, nec te intromittas de Ovibus meis, pro quibus Sanguis utique meus effuſus eſt. Terribilis ſermo, & qui poſſit etiam impavida quorumvis tyrãnorum corda concutere. Proinde ego infelix [v] quò me vertam, ſi tantum theſaurum, ſi precioſum depoſitum iſtud, quod ſibi Chriſtus Sanguine proprio precioſius judicavit, contigerit negligentiùs cuſtodire? Si ſtillantem in Cruce Domini Sanguinem collegiſſem, eſſetquè repoſitus penes me in vaſe vitreo, quod & portari ſæpiùs oporteret, quid animi habiturus eſſem in diſcrimine tanto? Et certè id ſervandum accepi, pro quo mercator non inſipiens (ipſa utique Sapientia) Sanguinem illum dedit. Sed & habeo theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, & quibus multò plura quàm vitreis imminere pericula videantur. Accedit ſanè ad ſollicitudinis cumulum & pondus timoris, quòd cùm & meam & proximi conſcientiam ſervare neceſſe ſit, neutra mihi ſatis eſt nota. Utraque abyſſus eſt imperſcrutabilis, utraque mihi nox eſt, & nihilominus exigitur à me utriuſque cuſtodia, & ore Eſajæ clamatur: *Cuſtos quid de nocte? cuſtos quid de nocte?* Non eſt mihi dicere cum Cain: *Numquid cuſtos fratris mei ſum ego?* Sed eſt fateri humiliter cum Propheta David: *Quia niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam*. Propterea attendite vobis (x) quicunque opus miniſterij hujus ſortiti eſtis: attendite inquam vobis, & precioſo depoſito quod vobis creditum eſt. *Civitas* eſt, vigilate ad cuſtodiam concordiamquè. *Sponſa* eſt, ſtudete ornatui. *Oves* ſunt, intendite paſtui. Et hæc tria ad illam Domini trinam ſciſcitationem fortè non incongruè pertinere dicentur. Porrò cuſtodia *Civitatis* ut ſit ſufficiens, trifaria erit, à vi tyrannorum, à fraude hæreticorum, à tentationibus dæmonum. *Sponſæ* verò ornatus in bonis eſt operibus, & moribus, & ordinibus. At paſtus *Ovium* communiter quidem in paſcius Scripturarum tanquam in hæreditate Domini eſt. Ad hæc boni ſolicitiquè Paſtores impinguare pecus non ceſſant bonis

Ser.5. ſuper Pſal.90.n.1. r Ser.3. in vig.Nat.Dom.n.6. s Ser. 76 q in Cant.n.7. t Ibidem n,8.

u Ser.3. de Advent.Dom.n.6. x Ser.76.in Cant.n.9.

nis lætiſquè exemplis, & ſuis magis quàm alienis. Nam ſi alienis & non ſuis, ignominia eſt illis, & pecus ita non proficit. Hæc interim de cuſtodia Civitatis, atque ornatu Sponſæ, nec non & paſtu Ovium dicta ſint. Volo tamen adhuc (y) eadem paulò expreſſiùs deſignare propter eos, qui dum avidè nimis honoribus inhiant, minùs providè gravibus ſe ſupponunt oneribus, exponunt periculis: ut ſciant ad quid venerint, ſicut ſcriptum eſt: *Amice ad quid veniſti?* Ni fallor, ad ſolam *Civitatis* cuſtodiam, ut quantùm ſatis eſt procuretur, opus eſt viro forti, ſpirituali, fideli. *Forti*, ad propulſandas injurias: *Spirituali*, ad deprehendendas inſidias: *Fideli*, qui non quæ ſua ſunt, quærat. Porrò autem ad mores honeſtandos vel corrigendos (quod utique ad decorem pertinet *Sponſæ*) quis non liquidò agnoſcat pernecesſariam fore cum multa quidem diligentia diſciplinæ cenſuram? Eapropter omnis cui, hoc opus incumbit, oportet ferveat zelo illo, quo accenſus præcipuus ille æmulator ſponſæ Dei ajebat: *Æmulor vos Dei æmulatione: deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*. Jam quomodo in paſcua divinorum educet eloquiorum *greges Dominicos* paſtor idiota? Sed etſi doctus quidem fuerit, non ſit autem bonus, verendum ne non tam nutriat doctrina uberi, quàm ſterili vita noceat. Temerè itaque & in hac parte hoc onus ſubitur abſque ſcientia pariter utiquè laudabili.

§. III.

Jeſus aſſumpto Petro, & Jacobo, & Joanne, introivit in hortum ipſe & diſcipuli ejus: & cœpit pavere & tædere, contriſtari & mæſtus eſſe. Et ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem. Matt. 26. Marc. 14.

Chriſtus (z) dato charitatis ſalutari mandato, & diſpoſito fratribus regno Patris ſui, ad locum proditori ſuo notum cum illis divertit, ſciens omnia quæ ventura erant ſuper ſe. Accinxit ſe quodammodò Dei Filius (a) & aggreſſus eſt per humilitatem recuperare eum qui recuperari poterat, qui per ſuperbiam perierat. Itaque inter Deum & hominem medium ſe faciens, qui recedens à Deo, captus & ligatus à diabolo erat: hoc modo boni mediatoris & perſonā induit, & actu tum factus eſt homo. *Egreſſa eſt virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendit: & requievit ſuper eum Spiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & replevit eum ſpiritus timoris Domini.* Intellige hìc fortiſſimum ſcilicet Agonothetam noſtrum, quaſi campum mundi ingreſſum inungi ad palæſtram oleo Spiritus Sancti, & exultantem gigantem ad currendam viam diſpenſationis humanæ. Incipiat ergo [b] conſideratio noſtra in eodem loco, ubi ipſo teſte cùm inciperet pavere & tædere, triſtis fuit Anima ejus uſque ad mortem. Hìc namque turbare ſe [c] pavere quoque dignatus eſt & tædere, tentatus per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. Videas ſi attendas [d] triſtari lætitiam, pavere fiduciam, ſalutem pati, vitam mori, fortitudinem infirmari. Sed quod non minùs mirandum eſt. Ipſa ibi cernitur triſtitia lætificans, pavor confortans, paſſio ſalvans, mors vivificans, infirmitas roborans. Agnoſce planè [e] in Duce belli puſillanimorum trepidationem: agnoſce ægroti vocem in medico: agnoſce infirmantem gallinam cum pullis: conſidera charitatem, ſtupe miſerationem, expaveſce dignationem. Miſericors Dominus non beati Andreæ robuſtum ſibi ſuſcepit affectum: quia non eſt ſanis opus medicus, ſed malè habentibus. Si quem fortè dignatio ſcandalizat, planè meretur audire: *Nonne oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus?* Huic enim odor vitæ in mortem eſt. Quid magnum fuerat Domine Jeſu [f] ſi accedente hora propter quam veneras, intrepidus ſtares, tanquam qui poteſtatem habebas ponendi Animam tuam, & nemo eam tollebat à te? An non longè glorioſiùs fuit, quando quidem totum propter nos agebatur, ut nonmodò paſſio Corporis, ſed etiam Cordis affectio pro nobis faceret: & quos vivificabat mors tua, nihilominus & trepidatio robuſtos, & mæſtitia lætos, & tædium alacres, & turbatio quietos faceret, deſolatio conſolatos? In horto [g] Animæ tuæ triſtitiam, quam ex imminente Paſſione tua ſpontè aſſumpſiſti, ſicut & cætera quæ paſſus es, in auribus fratrum non erubuiſti profiteri dicens: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*. Arbitramur autem quòd hoc ad conſolationem infirmorum membrorum tuorum aſſumpſiſti, ne fortè deſperet quis ſi caro infirma remurmurat, ubi ad paſſionem promptus eſt ſpiritus. Nimirùm ut majoris erga te amoris & gratitudinis ſtimulos habeamus, naturalem carnis infirmitatem his indiciis in te expreſſiſti, quibus docemur quia verè languores noſtros portaſti, & non abſque ſenſu doloris paſſionum ſentes percurriſti. Vox enim illa vox eſſe carnis videtur, non ſpiritûs, ex eo quòd ſubjunxiſti: *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*. Arabia veſpera interpretatur [h] quæ diei finis eſt noctiſquè principium: horam mortis non incongruè (ut puto) ſignans, quæ cunctis ferè mortalibus timoris non leve pondus imponit. Quis enim hominum hoc onus evitet, cui ſe Salvator ſpontanea voluntate ſubmiſit? Imminente enim morte, *cœpit pavere & tædere*. Sub hoc timoris onere totum vivit genus humanum: niſi fortè aliquis talis ſit, cui certa ſit beata vita poſt mortem, cujus deſiderio etiam amaritudinem mortis non ſentiat. Timuit Chriſtus mori [i] ut tu, o homo, non timeas mori, confidens in eum qui ſuſcitavit Jeſum à mortuis tertia die. In illum tantùm, qui ſuſcitavit Jeſum, eſt confidendum. O tu Chriſtiane ne de hac infirmitate deſperes, Jeſus docuit quid tunc, & in omnibus periculis mortis debeas dicere, ad quem confugere, quem invocare, in quem ſperare. In Patrem Deum, qui non poteſt deſpicere ſperantes in ſe, cum atteſtatione bonorum operum. *Bonorum*, dico, quia ſine meritis aliquid ſperare non ſpes ſed præſumptio debet dici. Tu itaque talia fac opera tua, ut ei in hora mortis in veri-

y *Ibidem. n. 10.* z *Ser. de Paſſ. Dom. n. 8.* a *Lib. 2 de amore Dei cap. 12. n. 35.* b *Tract. de vitemyſt. cap. num. 23.* c *Ser. 34. div. num. 2.*

d *Ser. 2. ſuper miſſus num. 9.* e *Ser. 1. de S. Andr. n. 5.* f *Ibidem num. 6.* g *Ser. de Paſſ. Dom. n. 8.* h *Ser. de Adventu Dom. num. 2. tom. 6. pag. 625.* i *Ser. 1. in ult. Cœna n. 2.*

veritate dicere & orare poſſis: *In te Domine ſperavi non confundar in æternum*. Hoc enim eſt, totum hominis meritum [k] ſi totam ſpem ſuam ponat in eo, qui totum hominem ſaluum facit. *In te ſperaverunt patres noſtri, ſperaverunt & liberaſti eos; ad te clamaverunt, & ſalvi facti ſunt: in te ſperaverunt, & non ſunt confuſi*. Quis enim ſperavit in eo, & confuſus eſt? Sperate in eo omnis congregatio populi. Quemcunque enim locum calcaverit pes veſter, veſter erit. Pes veſter utique ſpes veſtra eſt: & quantumcunque illa proceſſerit, obtinebit, ſi tamen in Deum tota figatur, ut firma ſit & non titubet. Quid timeat aſpidem aut baſiliſcum, quid leonis rugitus aut draconis ſibilos expaveſcat? Quidni tolleret omnia [l] quæ ad omnia valet, promiſſionem habens ejus vitæ quæ nunc eſt & futuræ? Repugnet fortiter, impugnanti propugnator aderit indefeſſus, & triumphanti non deerit largiſſimus remunerator. *Scuto* (inquit Pſalmiſta) *circumdabit te veritas ejus*. Neceſſaria planè inſuperabilis protectio veritatis [m] nonmodò interim in carne degenti, ſed poſtmodùm exeunti; & nunc quidem ob periculoſos conflictus, tunc verò ab monſtruoſos occurſus ſpirituum malignorum. Nempè & ſanctiſſimam illam Glorioſi Martini Animam volvit pars inimica nocere, & cruenta beſtia ſciens quòd modicum jam tempus haberet, totâ profectò inſaniâ malitiæ infatigabilis non eſt verita propè aſſiſtere ei quoque in quo nihil habebat. Immo verò ad ipſum etiam Regē gloriæ accedere impudentiſſima temeritas illa præſumpſit, ſicut ipſe teſtatur; *Venit enim princeps mundi huius, & in me non invenit quidquam*. Fælix anima, quæ ſic interim tentationum jacula ſcuto veritatis repulerit, ut nil prorſùs venenatum in ſe coaleſcere paſſa, omninò non confundatur cùm loquetur inimicis ſuis in porta: *Nihil in me funeſti reperies*. Fælix quem ſic circumdabit clypeus veritatis, ut introitum quoque & exitum ejus cuſtodiat: exitum utique ab hac vita, & introitum in futuram; quo videlicet nec moliatur à tergo, nec à facie mali quidpiam inimicus attentet. Siquidem omninò opus erit illic cuſtode, opus erit duce fideli, opus erit conſolatore magno propter horribiles illas viſiones; non minùs quàm hîc adjutore & propugnatore contra inviſibiles tentationes. Licet autem (n) nullus tibi ad regnum cælorum niſi per medios hoſtium cuneos patet acceſſus, in itinere medio ſunt gigantes in aëre volitant, obſident tranſitum, obſervant tranſeuntes: attamen fiducialiter age, ne timeas. Magni ſunt, multi ſunt; ſed *cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis*. Cadent undique, nunquam tibi deinceps in perpetuum nocituri: parum eſt, non appropinquaturi. Equidem videbit peccator & iraſcetur, ſed à latere veniet, eò quòd videlicet præveniat te miſericordia Dei tui, eadē quoque nihilominus etiam miſericordia ſubſequatur, & introitum videlicet tuum & exitum tuum cuſtodiens. Alioquin quid in illo tam terribili ſpiritualium nequitiarum occurſu humani poſſent conſiſtere ſenſus quid non intolerabili concuterentur horrore? Sed (o) nec juxta iter quidē ſcandalū de cætero inimicus ponet tibi, ad te enim non appropinquabit: nonmodò non attinget ut feriat, ſed nec accedet ut terreat. Puto enim id verebaris, ne te forſitan gravis ad illas tam monſtruoſas effigies, & larvalium tantam multitudinem ſpecierum horror invaderet; ſed egregius tibi Paracletus & efficaciſſimus aderit conſolator, ipſe nimirùm de quo legiſti: *Coram illo procident Æthiopes, & inimici ejus terram lingent*. Planè ad nihilum deducetur in conſpectu ejus malignus: ſic timentes ſe glorificabit. Præſente te Domine Jeſu, quantumlibet irruant hoſtes, imò non irruant, ſed ruant; confluant undique, ſed ut fluant & pereant à conſpectu Domini, quemadmodùm fluit cera à facie ignis. Quid enim metuam deficientes? quid trementes paveam? quid verear cadentes? Etſi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, dummodò tu mecum ſis Domine Deus meus. Siquidem protinùs aſpirabit dies, & inclinabuntur umbræ, cadent hincinde principes tenebrarum, Quos enim nunc quoque, dum inter malignas eorum occultaſquè ſuggeſtiones per fidem adhuc non per ſpeciem ambulamus, fides tamen victorioſa triumphat: quomodò non faciliùs ipſa jam tunc propalatæ cognitio veritatis evidens cum ſuis illis tenebroſis ferrugineiſquè imaginibus exſufflabit? Nec cauſeris fortè de numero, vel ipſam ſaltem multitudinē verearis homo. Memento ſanè quod ad unum Salvatoris imperium ab obſeſſo jam & diu poſſeſſo unius hominis corpore dæmonum legio tota diſceſſit, & ne ipſos auſa eſt niſi ab eo juſſa contingere porcos; quantò magis ipſo Duce quotquot fuerint undique cadent, cum ingenti admiratione & confuſione dicentes: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit ſicut aurora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata?* Intrepidus itaque & omninò impavidus, magis autem gratulabundus & laudans oculis tuis conſiderabis: nec ſanè jam vel impugnationem ſuſtinebis, vel furorem pavebis, ſed magis retributionem peccatorum videbis.

CAPUT III.

De circumſtantiis primæ orationis Chriſti in horto Gethſemani.

1. Chriſtus oraturus in horto avulſus eſt à ſuis Diſcipulis, ut exemplo ſuo commendaret orare volentibus loci ſecretum quærendum, propter cautelam & verecundiam. 2. Chriſtus procidens ſuper terram in faciem ſuam, ad inſtar Eliſæi contraxit ſe mortuo generi humano, eiquè reſtituit vitam, quam ſeptem oſcitationes demonſtrant. 3. Chriſtus ideo oravit Deum Patrem transferri à ſe calicem paſſionis, ut doceret nos in tribulationibus noſtris recurrendum eſſe ad Deum, ut avertat à nobis flagella iracundiæ ſuæ. Et oſtenditur Deum eſſe nobiſcum in omni tribulatione noſtra.

§. I.

k Ser. 15. ſuper Pſal. 90. n. 5. l Ser. 7. ſuper. Pſalm. 90. num. 1. m Ibidem n. 2. n Ibidem n. 7. o Ibidem n. 9.

Digitized by Google

§. I.

Jeſus avulſus eſt ab eis, & progreſſus puſillùm quantùm jactus eſt lapidis, orabat. Matth. 26. *Luc.* 22.

VIde ô homo [a] quàm utiliter orationis tempore etiam corporalis loci ſecretum quærimus, quãdo hoc Jeſus non ſolùm docuit verbo: *Intra*, inquiens, *in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum*: ſed & commendavit exemplo, nec domeſticorum quemquam admittens, ſed ſolus aſcendens ad orationem. Denique (b) licet tres ſecum intimos ſibi adduxerat, cùm ultrò properaret ad mortem, avulſus eſt tamen & ab ipſis orare volens. Ergo & tu fac ſimiliter, quando orare volveris. Beatus (c) qui dicere poteſt: *Ecce elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine*. Non fuit contentus exire, niſi & longè ſe faceret, ut poſſet quieſcere. Quærit ſponſa Verbum verecundè quidem (d) quia in lectulo, quia per noctes: ſed hæc verecundia habet gloriam, non peccatum. Quærit hoc ad purificationem conſcientiæ, quærit ad teſtimonium, ut poſſit dicere: *Gloria mea hæc eſt teſtimonium conſcientiæ meæ. In lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea*. Verecundia tibi ſi advertis, & loco ſignatur & tempore. Quid tam amicum verecundo animo quàm ſecretum? Porrò ſecretum & nox & lectulus habet. Denique orare volentes jubemur intrare cubiculum, utique ſecreti gratiâ. Id quidem ad cautelam, ne coram orantibus laus humana orationis furetur fructum, fruſtretur effectum. Sed doceris nihilominùs verecundiam ſententia hac. Quid tam proprium verecundiæ, quàm proprias vitare laudes, vitare jactantiam? Patet, quòd ſignanter & ad verecundiam orantibus petere ſecretum indixerit pudoris filius & miniſter. Nec modò locum (e) ſed & tempus obſervare oportet eum, qui ſibi orare volverit. Tempus feriatum commodius aptiuſquè eſt, maximè autem cùm profundum nocturnus ſopor indicit ſilentium, tunc planè liberior exit puriorquè oratio. *Conſurge in nocte* (inquit Scriptura) *in principio vigiliarum tuarum, & effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini Dei tui*. Quàm ſecura aſcendit de nocte oratio, ſolo arbitro Deo, ſanctoquè Angelo, qui illam ſuperno Altari ſuſcipit præſentandam. Quàm grata & lucida verecundo colorata rubore. Quàm ſerena & placida nullo interturbata clamore vel ſtrepitu. Quàm denique munda atque ſincera nullo reſperſa pulvere terrenæ ſollicitudinis, nulla aſpicientis laude ſeu adulatione tentata. Propter hoc ergo ſponſa non minùs verecundè quàm cautè, & lectuli ſecretum petabat & noctis, orare hoc eſt Verbum quærere volens. Porrò (f) verecundiam intellige tanquam colorem in facie, quòd hæc potiſſimum virtus & venuſtatem ingerat, & augeat gratiam. *Pulchræ ſunt* (ait Sponſus ad ſponſa) *genæ tuæ ſicut turturis*. Poterat uſitatiùs faciem ponere & deſcribere pulchram, ſicut ſolet cujus pulcritudo laudatur, pulchra facie ſeu decora facie dici. Sed neſcio quid ſibi volverit, ut magis *genas* pluraliter dicendum putaverit, niſi quòd minimè id crediderim ocioſum. Spiritus namque ſapientiæ loquitur, cui non eſt fas vel modicum quid omninò adſcribere ocioſum, aut ſecùs dictum quàm oportuerit. Eſt itaque ſine dubio cauſa, quæcunque illa ſit, cur pluraliter *genas* malverit quàm ſingulariter faciem dicere. Et ſi tu melius non habes, ego quod mihi videtur aperio. Duo quædam in *intentione* (quam faciem animæ dicimus) neceſſariè requiruntur, *Res & Cauſa*: id eſt, quid intendas, & propter quid intendas. Ex his ſanè duobus animæ, vel decor, vel deformitas judicatur, ut (verbi causâ) anima quæ ambo iſta recta atque pudica habuerit, illi meritò veraciterquè dicatur: *Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis*. Quæ verò altero horum carverit, non poterit dici de ea quòd pulchræ ſint genæ ejus ſicut turturis, propter eam quæ adhuc ex parte erit deformitatem. Multò autem minùs illi hoc poterit convenire, quæ neutrum horum habere laudabile invenitur. Nimirùm intendere non in Deum, ſed in ſæculum, ſæcularis animæ eſt, nec ullam prorsùs genarum ſpecioſam habentis. Inquirere autem ſolum *Deum*, propter ipſum ſolum, hoc planè eſt utramque *bipartitæ intentionis* faciem habere pulcherrimam; atque id proprium ac ſpeciale ſponſæ eſt, cui meritò ſingulari prærogativæ audire conveniat: *Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis*. Cur verò, *ſicut turturis*? (h) Pudica avicula eſt, & converſatio ejus non cum multis, ſed ſolo degere fertur contenta compare: ita ut ſi illum amiſerit, alterum non requirat, ſed ſola deinceps converſatur. Tu ergo qui hæc audis, ut ſanè non ocioſè audias ea quæ ſcripta ſunt propter te, & nunc propter te verſantur & diſputantur: tu, inquam, ſi ad iſtiuſmodi Spiritus Sancti incitamenta moveris, & inardeſcis dare operam quomodò animam tuam facias ſponſam Dei, ſtude ambas ſpecioſas habere has genas tuæ *Intentionis*, ut imitator caſtiſſimæ volveris ſedeas ſecundùm Prophetam ſolitarius, quoniam levaſti te ſupra te. Omninò ſupra te eſt, Angelorum Domino deſponſari. An non ſupra te adhærere Deo, atque unum ſpiritum eſſe cum eo? Sede itaque ſolitarius ſicut turtur, nihil tibi & turbis, nihil cum multitudine cæterorum: etiamquè obliviſcere ipſum popupulum tuum & domũ patris tui, & concupiſcet Rex decorem tuum. O ſancta anima ſola eſto, ut ſoli omnium ſerves teipſam, quem ex omnibus tibi elegiſti. Fuge publicum, fuge & ipſos domeſticos, ſecede ab amicis & intimis, etiam ab illo qui tibi miniſtrat. An neſcis te verecundum habere Sponſum, & qui nequaquam ſuam velit tibi indulgere præſentiam præſentibus cæteris? Secede ergo, ſed mente non corpore, ſed intentione, ſed devotione, ſed Spiritu. *Spiritus enim ante faciem tuam Chriſtus Dominus*, ſpiritùſquè requirit non corporis ſolitudinem: quanquam & corpore interdum non ocioſè te ſeparas, cùm oportunè potes, præſertim in tempore orationis. Tenes etiam in hoc & mandatum Sponſi Jeſu & formam. *Tu*, inquit, *cùm ora-*

a *Ser.* 4. *in Aſcenſ. Dom. n.* 11. b *Ser.* 40. *in Cant. n.* 5. c *Ser.* 52. *in Cant. n.* 5. d *Ser.* 86. *in Cant. n.* 2. e *Ibidem n.* 3. f *Serm.* 40 *in cant. n.* 1. *et* 2.

g *Ibidem n.* 3. *et* 4. h *Ibidem n.* 5.

Digitized by Google

oraveris, intra cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora. Et quod dixit, fecit. *Solus in oratione pernoctabat*: nonmodò ſe abſcondens à turbis, ſed nec ullum domeſticorum admittens. De cætero ſola (i) indicitur tibi mentis & ſpiritûs ſolitudo. Solus es, ſi non communia cogites, ſi non affectes præſentia, ſi deſpicias quod multi ſuſpiciunt, ſi faſtidias quod omnes deſiderant: ſi jurgia devites, ſi damna non ſentias, ſi non recorderis injuriarum. Alioquin nec ſi ſolus corpore es, ſolus es. Videſne poſſe eſſe te & ſolum cùm inter multos, & inter multos cùm ſolus es? Solus es in quantacunque hominum verſeris frequentia. Ubicunque autem fueris (k) intrà teipſum ora. Si longè fueris ab Oratorio, noli quærere locum, quoniam tu ipſe locus es. Si fueris in lecto aut in alio loco, ora, quia & ibi eſt templum. Frequenter orandũ, & flexo corpore mens eſt erigenda ad Deum. Sicut enim nullum eſt momentum, quo homo non utatur vel fruatur Dei bonitate & miſericordia: ſic nullum debet eſſe momentum, quo Deum præſentem non habeat in memoria.

§. II.

Jeſus poſitis genibus, procidit ſuper terram, in faciem ſuam. Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22.

Fortaſsè Crux ipſa nos ſumus (l) cui Chriſtus memoratur infixus. Homo enim formam Crucis habet, quam ſi manus extenderit exprimet manifeſtiùs. Ibi magnus Eliſæus (m) in menſuram ſuſcitandi pueri ſeſe contraxit, nimirum Jeſus Chriſtus. Loquitur enim (n) in Pſalmo: *Infixus ſum in limo profundi*. Limum quidem nos eſſe manifeſtum eſt, quoniam de limo plaſmati ſumus. Sed tunc quidem limus paradiſi fuimus, nunc verò limus profundi. Habuit & Judæa quoſdam Jeſus (o) quorum vacuis gloriatur vocabulis. Et illi quidem præmiſſi ſunt tanquam baculus ad mortuum, Prophetam prævenientes, ſed ſua interpretari nomina nequiverunt: vacua quippe erant. Superpoſitus mortuo baculus eſt, & non erat vox, neque ſenſus: quoniã baculus erat. Deſcendit qui baculum miſit, & mox ſaluum fecit populum ſuum à peccatis eorum, probans ſe eſſe quod dicebatur: *Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?* Nimirum qui dicit: *Salus populi ego ſum*. Jam vox jam ſenſus eſt, & patet eum non inane portare nomen inſtar priorum. Sentitur infuſa ſalus, & beneficium non tacetur. Intùs ſenſus, foris vox. Compungor & confiteor, & confeſſio vitam indicat. A mortuo enim tanquam qui non eſt, perit confeſſio. Ecce vita, ecce ſenſus. Suſcitatus perfectè ſum, integra eſt reſurrectio. An aliud mors corporis eſt, niſi cùm ſenſu privatur & vitâ? Peccatum, quod mors animæ eſt, nec compunctionis mihi ſenſum nec confeſſionis reliquerat vocem, & eram mortuus. Venit is qui peccata dimittit, & utrumque reſtituit. Et dicit animæ meæ: *Salus tua ego ſum*. Quid mirum ſi cedit mors, ubi vita deſcendit? Jam corde creditur ad juſtitiam, & ore confeſſio fit ad ſalutem. Jam oſcitat puer, & oſcitat ſepties. Quid autem (p) ſibi vult ſeptenarius iſte? Neſcio enim an ita ſimplex quiſpiam in nobis ſit, qui ocioſas eſſe has voces & numerum hunc putet fortuitum? Ego nec illud vacare reor, quod Propheta incumbens ſuper mortuum, ad menſurã pueriſis corporis ſeſe contraxit, os ſuũ ad os illius conjunxit, oculiſquè oculos, & manibus manus. Spiritus Sanctus ſic omnia fieri, & ſic ſcribi fecit ad eruditionem proculdubio illorum ſpirituum, quos corrupti corporis circumvenit inſida ſocietas, ac ſtulta mundi ſapientia deſipere docuit. Propterea nemo miretur aut moleſtè accipiat, ſi in his ſcrutandis tanquam quibuſdam Spiritus Sancti apothecis curioſus exiſto, cùm ſciam quia ſic vivitur, & in talibus vita ſpiritus mei. Non paruum equidem fiduciæ robur præſtat mihi, quòd magnus ille vir Propheta (*Chriſtus*) potens in opere & ſermone, de excelſo monte Cælorum deſcendens, viſitare dignatus eſt me, cùm ſim cinis & pulvis: miſereri mortuo, inclinare ſe jacenti, contrahi & coæquari parvo, cæco partiri lumen oculorum ſuorum, & os mutum oris proprii oſculo ſolvere, debileſquè manus ſuarum roborare contactu. Suaviter rumino iſta, & replentur viſcera mea, & interiora mea ſaginantur, & omnia oſſa mea germinant laudem. Hoc ſemel contulit Univerſitati generis humani. Hoc quotidie ſinguli in nobis actitari ſentimus, & *cordi* ſcilicet tribui intelligentiæ lumen, & *ori* ædificationis verbum, & *manibus* opus juſtitiæ. Dat ſentire fideliter, dat proferre utiliter, dat efficaciter adimplere. Et eſt funiculus triplex (qui difficile rumpitur ad extrahendas animas de carcere diaboli, & trahendas poſt ſe ad regna cæleſtia) ſi rectè ſentias, ſi dignè proloquaris, ſi vivendo confirmes. *Oculis* ſuis tetigit meos, interioris hominis frontem claris luminaribus ornans, fide & intellectu. *Ori* meo junxit ſuum, & mortuo ſignum pacis impreſſit: quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, reconciliavit nos Deo, juſtitiæ mortuos. Os ori applicuit, iteratò inſpirans in faciem meam ſpiraculum vitæ, ſed ſanctiori s quàm primò. Nam primò quidem in animam viventem creavit me: ſecundò in ſpiritum vivificantem reformavit me. *Manus* ſuas meis ſuperpoſuit, exemplum præbens bonorum operum, formam obedientiæ. Aut certè manus ſuas miſit ad fortia, ut doceret manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. Itaque (q) Crux ipſa nos ſumus, cui Chriſtus memoratur infixus. *Et* [r] *oſcitavit puer ſepties*, inquit Scriptura. Sufficiebat ad gloriam manifeſtandi miraculi oſcitaſſe ſemel: ſed multiplicitas & inſignis numerus, myſterii admonent. Si illud ingens univerſi humani generis primum quidem exanime corpus attendas: vides ubique Eccleſiam (ex quo vitam Propheta incumbente recipit) quaſi ſepties oſcitare: quia ſepties in die laudem dicere conſuevit. Habeo & alias ſeptem oſcitationes, (s) ſeptem videlicet experimenta, ſine quibus vera & certa ſalus redivivi ſpiritus minimè conſtat q: uatuor ad ſenſum *Compunctionis*, tria ad *Confeſſionis* ſonum pertinentia. Si vivis, ſi vox, ſi ſenſus eſt, tu quoque eadem in te recognoſcis. Porrò ſenſum ex integro recu-

i *Ibidem n.6.* k *Tract. de cognit. human. condit. cap. 6. num. 18.* l *Ser. 3. in Vig. Nat. Dom. n. 7.* m *Ser. 2. de Virg. Dep. n. 3.* n *Ser. 4 in Vig. Nat. Dom. n. 7.* o *Ser. 15. in Cant. n. 5.*

p *Ser. in cant. n. 1. et 2.* q *Ser. 3. in Vig. Nat. Dom. n. 7.* r *Ser. 16. in cant. n. 3.* s *Ibidem n. 4.*

recuperaſſe te ſcias, ſi tuam conſcientiam quadruplici ſentis compunctione morderi; *pudore* gemino, & gemino *metu*: nam vitam ad perficiendum ſeptenarium triplex Confeſſionis ſpecies atteſtatur, de quibus poſtea videbitur. Nonne & ſanctus Ieremias in ſuo planctu obſervat hunc numerum? *Quis dabit capiti meo aquam* (inquit) *& oculis meis fontem lachrymarum? &*. Et tu igitur in tua pro te lamentatione formam habens propheticam, Deum cogita *Factorem* tuum cogita & *Benefactorem*, cogita *Patrem*, cogita *Dominum*. Ad omnia reus es, plange ad ſingula. Ad primum & ultimum reſpondeat *timor* tuus, ad duo media *pudor*. *Pater* ſanè non metuitur, cùm Pater ſit. Patris enim eſt miſereri ſemper & parcere. Et ſi percutit, virgâ non baculo percutit: & cùm percuſſerit, ſanat. Paterna vox eſt: *Percutiam, & ego ſanabo*. Non eſt proinde quod à Patre formides, qui etſi quandoque feriat ut emendet, numquid tamen ut vindicet? At verò cogitantem quòd Patrem offenderim, eſt certè quod pudeat, etſi non quod terreat. Voluntariè genuit me verbo veritatis, non ſtimulo carnalis cupiditatis excuſſit, quemadmodùm genitor carnis meæ. Deinde etiam non pepercit Unigenito pro ſic genito. Ita ipſe quidem Patrem ſe exhibuit mihi, ſed non ego me illi viciſſim filium. Quanam fronte attollo jam oculos ad vultum Patris tam boni tam malus filius! Pudet indigna geſſiſſe genere meo: pudet tanto Patre vixiſſe degenerem. Exitus aquarum deducite oculi mei, operiat confuſio faciem meam, vultum meum pudor ſuffundat, occupetquè caligo. Deficiat in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus. Proh pudor! quem fructum habui in quibus nunc erubeſco. Confundor audire: *Si ego Pater, ubi eſt honor meus?* Sed (t) etſi Pater non eſſet, obrueret me tamen beneficiis ut *Benefactor*. Inſtaurat adversùm me teſtes, videlicet hujus corporis victum, & uſum temporis hujus, & ſuper omnia Sanguinem dilecti Filii clamantem de terra. Pudet ingratitudinis, quanquam ad confuſionis cumulum arguar etiam reddidiſſe mala pro bonis, & odium pro dilectione. Minimè quidem mihi à Benefactore ſicut nec à Patre timendum. Verus quippè beneficus eſt, dans affluenter, & non improperans. Non improperat dona, quia dona ſunt: & beneficia ſua mihi dedit, non vendidit. Denique ſine pænitentia ſunt dona ejus. At quantò de illo benignùs, tantò de me indigniùs ſentire cogor. Erubeſce & dole nihilominùs anima mea, quoniã etſi illum non repetere & improperare decet, nos tamen omninò dedecet ingratos immemoreſquè extitiſſe. Heu, quid vel nunc tandem retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Quod ſi ſegnior fortè (u) ſuas partes minùs exequitur pudor, timor ſanè excitetur in adjutorium. Excitetur, ut excitet. Sepone parùm pia vocabula Benefactoris & Patris, atque ad auſteriora convertere. Nempe qui legitur, *Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis*: legitur nihilominus *Deus ultionum Dominus*. Legitur *Deus judex, juſtus, & fortis*: legitur *terribilis in conſiliis ſuper filios hominum*. Legitur *Deus zelans*. Quòd Pater eſt, quòd Beneficus eſt, tibi eſt: quòd *Dominus*, ac *Creator*, ſibi. Etenim propter ſemetipſum fecit omnia, Scriptura teſte. Qui ergo quod tuum eſt tibi deſcendit ac ſervat, putas & pro ſe aliquando non zelabit? putas ſui non requiret principatus honorem? Propter hoc irritavit impius Deum, quia dixit in corde ſuo: *Non requiret*. Et quid eſt in corde ſuo dicere, *Non requiret*, niſi non metuere quod requirat? Sed requiret uſque ad noviſſimum quadrantem: requiret, & retribuet abundanter facientibus ſuperbiam. Requiret à redempto ſervitium, honorem & gloriam ab eo quem plaſmavit. Eſto quòd diſſimulet Pater, ignoſcat Beneficus: ſed non *Dominus*, & *Creator*. Et qui parcit filio, non parcet figmento, non parcet ſervo nequam. Penſa (x) cujus ſit formidinis & horroris, tuum atque omnium contempſiſſe *Factorem*, offendiſſe *Dominum* majeſtatis. Majeſtatis eſt timeri, Domini eſt timeri, & maximè hujus Majeſtatis, hujuſquè Domini. Nam ſi reum regiæ majeſtatis quamvis humanæ, humanis legibus plecti capite ſancitum ſit: quis finis contemnentium Divinam omnipotentiam erit? Tangit montes, & fumigant: & tam tremendam Majeſtatem audet irritare vilis pulviculus, uno levi flatu mox diſpergendus, & minimè recolligendus? Ille ille timendus eſt, qui poſtquam occiderit corpus, poteſtatem habet mittere & in gehennam. Qui ſic afficitur (y) ſenſum proculdubio recuperavit, & in duplici *metu* iſto, itemquè in *pudore* illo æquè duplici habet oſcitationes quatuor. Tres quæ reſtant ex voce Confeſſionis adiiciet, & nequaquam dicetur jam de eo, quòd non ſit vox neque ſenſus, ſi tamen de corde humili, ſimplici, fideliquè proceſſerit illa Confeſſio. Omne ergo quod remordet conſcientiam, confitere *humiliter*, *purè*, *fideliter*, & has vices impleſti. Hæ autem tres Confeſſionis obſervantiæ (z) junctæ quatuor ſuperioribus compunctionibus, ſeptenarium implent.

§. III.

Jeſus orabat, ut ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora, dicens: Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte: verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis. Matt. 26. Mar. 14.

Per Calicem [a] quem bibiturus erat, proculdubio Paſſionem ſignificans, quam erat paſſurus. Sed eſt quod moveat nos: quia cùm inſtaret hora paſſionis extremæ, procedens ad orationem Dominus Jeſus procidit in faciem ſuam, orans & dicens: *Mi Pater, ſi poſſibile eſt, transfer hunc calicem à me*: & hoc non tantùm ſemel, ſed ſecundò & tertiò fecit. Quid eſt hoc? antequam guſtes ô bone Jeſu, petis calicem omninò auferri? Sed ut exiſtimo, ante Paſſionem calicem ipſius Patris à te transferri oraſti, non ut Paſſionem declinares, pro qua veneras patienda, & ſine qua ſalus humano generi non adeſſet: ſed ne putaret quis te verum hominem amaritudinem non ſenſiſſe propter claritatis unionem, verbis petentibus calicem à te transferri ſemel & bis & tertiò, ſummam acerbitatem Paſſionis tuæ dubitantibus indicaſti; nobis quoque te ſequentibus doctrinæ & exempli formam præſcripſiſti; quòd imminentibus periculis, etiam cùm ad utilitatem noſtram pertineant

t Ibidem n.5. u Ibidem n.6.

x Ibidem n. 7. y Ibidem n. 8. z Ibidem n. 11. a Tract. de vita myſt. cap. 13. n. 54. & 55.

ant, poſſe & debere à nobis Dominum frequentiùs exorari, ut flagella iracundiæ ſuæ etiam à nobis dignetur avertere. Nihilominùs & ſi tamen ablata non fuerint, exemplo Paſſionis Jeſu gratanter, patienter, & viriliter cum omni perſeverantia toleranda ſunt. *Clamabit ad me* (b) *& ego exaudiam eum*, ait Dominus. Hoc planè eſt teſtamentum pacis, hoc pietatis fœdus, hoc pactum miſericordiæ & miſerationis. *Exaudiam eum*, ait. (c) In quo exaudies Domine, vel in quibus? *Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum*. Ad magnum illud triduum (quod ante Dominicam Reſurrectionis celebratur) hunc mihi ternarium numerũ arbitror referendum. Siquidem & ipſe Dominus Jeſus propter nos & tribulationem & dolorem invenit, quando propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit Crucem, confuſione contempta. Verumtamen quæ de ipſo erant, ſicut ante mortem prædixerat, finem habuerunt: & ſicut in morte dixit, *Conſummata ſunt*: & extunc ſabbatizavit. Nec dilata eſt gloria Reſurrectionis die tertia, ſummo diluculo Sol juſtiæ de tumulo ortus eſt nobis. Ita ergo fructus pariter tribulationis & veritas ereptionis in manifeſtatione glorificationis apparvit. Nihilominus quoque & in nobis ſimile quoddam triduum poſſe videbitur aſſignari. *Cùm ipſo ſum* (ait) *in tribulatione*. Quando hoc niſi in die tribulationis noſtræ, in die crucis noſtræ, dum impletur quod ipſe ait: *In mundo quidem preſſuram habebitis*. Hoc & Apoſtolus ejus ait. *Omnes qui piè volunt vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patientur*. Nam liberatio plena atque perfecta ante diem ſepulturæ eſſe non poterit: eò quòd maneat jugum grave ſuper filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, uſque in diem ſepulturæ in matrem omnium. In hac ergo die *eripiam eum* (inquit) quando nihil jam ultra, quod vel corpori vel animæ faciat, mundus habebit. Sanè glorificatio diem ultimum manet, diem reſurrectionis, quãdò reſurget in gloria quod in ignominia interim ſeminatur. Sed unde ſcimus (d) quòd nobiſcum ſit in tribulatione? Ex eo utique quòd in ipſa tribulatione nos ſumus. Quis enim ſuſtineret, quis perſiſteret ſine eo? Omne gaudium exiſtimemus, Fratres mei, cùm in tribulationes varias inciderimus: nonmodò quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, ſed quoniam *juxta eſt Dominus his qui ribulato ſunt corde*. Nam & mater (e) quem ægrotantem novit filium magis fovet, & ſæpiùs amplectitur eum. Utilis tribulatio (f) quæ probationem operatur, ducit ad gloriam. *Cum ipſo ſum* (inquit) *in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum*. Agamus gratias Patri miſericordiarum, qui nobiſcum eſt in tribulatione, & in omni tribulatione noſtra nos conſolatur. Res enim (ut dixi) neceſſaria tribulatio, quæ in gloriam vertitur, triſtitia quæ mutatur in gaudium. Gaudium ſanè longum quod nemo tollit à nobis, gaudium multiplex, gaudium plenum. Res neceſſaria eſt iſta neceſſitas, quæ coronam parit. Non contemnamus, Fratres: Semen modicum eſt, ſed magnus exinde fructus exurgit. Fortè inſipidum, fortè acerbum eſt, fortè granum ſinapis. Non conſideremus quæ videntur, ſed quæ non videntur in eo. Quæ enim videntur, temporalia ſunt; quæ autem non videntur, æterna. Prælibemus primitias gloriæ magni Dei. Non ſolùm autem, ſed ut dicam expreſſiùs, gloriemur in tribulatione. In ea ſiquidem ſpes gloriæ eſt. Vide ſi non hoc ipſum docere volvit Apoſtolus, cùm ſubjunxit: *Quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò ſpem*. Manifeſtè advertere eſt in his verbis, cùm præmiſiſſet Apoſtolus *gloriari in ſpe*: non aliud aliquid, ſed amplius eum addidiſſe dicendo: *Non ſolùm autem, ſed & gloriari in tribulationibus*. Non enim altera gloriatio commendatur, ſed additur ubi ſpes gloriæ, ubi ipſa ſpei gloriatio requiratur. Siquidem in tribulatione ſpes gloriæ, imò & ipſa in tribulatione gloria continetur: ſicut ſpes fructus in ſemine, ſic & ipſe fructus in ſemine eſt. Omne ergo gaudium exiſtimemus, cùm in varias inciderimus tribulationes. Dicamus ex animo, dicamus ex ſententia: *Bonum magis ire ad domum luctûs, quàm ad domum convivij*. *Cum ipſo ſum* [g] *in tribulatione*, ait Dominus: & ego aliud interim requiram quàm tribulationem? Mihi adhærere Deo bonum eſt. Non ſolùm autem, ſed & ponere in Domino ſpem meam: quia *eripiam eum* (inquit) *& glorificabo eum*. *Cum ipſo ſum in tribulatione*. *Deliciæ*, inquit, *meæ eſſe cum filiis hominum*. Deſcendit ut propè ſit his qui tribulato ſunt cordè, ut nobiſcum ſit in tribulatione noſtra. Bonum mihi Domine tribulari, dummodò ipſe ſis mecum, quàm regnare ſine te, epulari ſine te, ſine te gloriari. Bonum in tribulatione magis amplecti te, in camino habere te mecum, quàm eſſe ſine te vel in Cælo. Quid enim mihi eſt in Cælo, & à te quid volvi ſuper terram? Aurum probat fornax, & viros juſtos tentatio tribulationis. Ibi ibi cum eis es Domine; ibi in tuo nomine congregatis medius aſtas, ſicut olim cum tribus pueris es dignatus etiam Ethnico apparere, ut diceret: *Quia ſpecies quarti, ſimilis Filio Dei*. Quid trepidamus, quid cunctamur, quid refugimus hunc caminum? Sævit ignis, ſed Dominus nobiſcum eſt in tribulatione. *Si Deus nobiſcum, quis contra vos*? Nihilominus quoque ſi ille eripit, quis eſt qui rapiat de manu ejus? Quis eſt qui de manu ejus poſſit ervere? Poſtremò ſi ille glorificat, quiſnam alius inglorium faciet? Si ille glorificat, quis humiliabit? Itaque (h) cùm defecerit virtus mea, non conturbor, non diffido: ſcio quid faciam. *Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo*. Quid eſt (i) calicem accipiam? *Anima mea deſideravit te in nocte, ſed & ſpiritus meus in præcordiis meis*. *Nomen tuum & memoriale tuum in deſiderio animæ meæ*. Non ſolùm autem nomen, ſed & memoriale Paſſiionis ejus ſemper ſit in deſiderio animæ meæ, ut Paſſionis ejus particeps efficiar, ſi quomodo cognoſcere potero ſicut & agnitus ſum. Sic ergo calicem ejus accipiam: quia monumenta Paſſionis ſuæ intra animæ meæ ſinum, intra memoriæ meæ cellas ſemper revolvam. Tres ſunt Calices (k) quos Dominus nobis propinat. Calix *pænitentiæ* & doloris, qui eſt plenus mixto. Calix *patientiæ* & laboris, quem bibit Jeſus. Calix

R bene-

b *Ser. 16. ſuper Pſalm. 92. n. 1.* c *Ibidem n. 2.* d *Ibidem n. 3.* e *Ser. 2. in Dom. Palm. n. 6.* f *Ser: 17. ſuper Pſal. 92. n. 3.*

g *Ibidem n. 4.* h *Ser. 22. in cant. n. 9.* i *Ser. de verb. ſap. n. 4. et 5. tom. 6. p. 769.* k *Lib. ſent. n. 32. tom. 6. pag. 1001.*

Digitized by Google

benevolentiæ & amoris, qui eſt inebrians & præclarus. Vinum eſt utique (l) & calix inebrians Chriſti amor. Calix hujus vini inebrians (m) quàm præclarus eſt? Inebriat, calefacit, acuit, audaces facit, & fortes, obliviosos, diſcretos, ſomnolentos. *Inebriat* amor Dei ad contemptum mundi. *Calefacit*, quia ferventes facit. *Acuit*, quia erudit. Facit *audaces* contra adverſa: & *fortes* à carne, mundo, & à dæmonibus invincibiles. Facit *obliviosos* eorum ſcilicet quæ retrò ſunt, & in futura extentos. Facit *diſcretos*, erudiens ad juſtitiam. Facit *ſomnolentos* & tædioſos ad temporalia, & ad inviſibilia contemplanda pronos & promptos.

CAPUT IV.

De triplici ſermone Chriſti, quo diſcipuli ejus blandè reprehenduntur ob ſuam dormitionem: & monentur ad vigilandum & orandum: ſed nihilominus excuſatur eorum infirmitas carnis.

1. *Oſtenditur, quòd Jeſus ſurgens ab oratione, veniensquè ad ſuos diſcipulos præ triſtitia dormientes, exhibuit magnam tunc habuiſſe circa illos curam: quam etiam nunc exhibere non ceſſat circa nos licet ſomnolentos.* 2. *Quòd Jeſus ſuos diſcipulos tunc exhortatus eſt ad vigilandum & orandum, ne intrarent in tentationem. Docemur dupliciter fieri orationem, voce, & deſiderio: nec non triplici modo fieri vigilias, nimirum ſuper opera, verba, & corda noſtra.* 3. *Oſtenditur, fortitudinem carnis operari debilitatem ſpiritûs, infirmitatem verò carnis augere robur ſpiritûs. Et probatur virtutem perfici in infirmitate, id eſt, in humilitate, de qua afferuntur plura documenta.*

§. I.

ET cùm ſurrexiſſet Jeſus ab oratione, venit ad diſcipulos ſuos, & invenit eos dormientes præ triſtitia. Et dicit Petro: Simon, dormis? non potuiſti unâ horâ vigilare mecum. Matt. 26. Mar. 14. Luc. 22.

Vigilat ſuper nos (a) indefeſſus & pervigil ille ſingularis clementiæ oculus, non dormit neque dormitat qui cuſtodit Iſraël. Id quidem neceſſe: non enim dormit neque dormitat qui impugnat Iſraël. Et ſicut Dominus ſollicitus eſt noſtri, & ipſi cura eſt de nobis: ſic ſatanas ſollicitus eſt ut nos mactet & perdat, & una ei cura eſt, ne fortè qui averſus eſt revertatur. Nos autem aut non attendimus, aut minùs attendimus reverentiam præſidentis, protegentis cuſtodiam, beneficia largientis, ingrati gratiæ, imò tam multiplicibus gratiis quibus prævenit nos, & ſubvenit nobis. Et nunc quidem per ſeipſum implet ſplendoribus animas noſtras, nunc per Angelos viſitat, nunc per homines inſtruit, nunc etiam conſolatur & erudit per Scripturas: *Quæcunque enim ſcripta ſunt* (ait Apoſtolus) *ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt: ut per patientiam & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus*. Benè *ad doctrinam*, ut per patientiam ſperemus. Siquidem (ut alibi dictum eſt) *doctrina viri per patientiam noſcitur*: ſed & patientia probationem operatur, probatio verò ſpem. Proinde non dedignatur (b) eſſe ſpes miſerorum miſereator & miſericors Dominus: non ſeipſum liberatorem ſimul & protectorem in ſe ſperantibus exhibere recuſat. *Quoniam in me ſperavit* (inquit Dominus) *liberabo eum: protegam eum, quoniam cognovit nomen meum*. Non in vigilibus, non in homine, non in Angelo, ſed *in me* (inquit) *ſperavit*; nihil boni niſi ex me, nec per ipſos expectans. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum. Ex me vigiliæ hominum utiles, circa utique opera manifeſta, eis nimirùm cuſtodes homines deputavi. Ex me excubiæ Angelorum obſervantium ſecretiores motus, ſpiritualiter ſollicitantium, propulſantium ſuggeſtores iniquos. Cæterùm intima ſanè cuſtodia ſecretiſſimæ intentionis non modò ex me, verùm etiam per me fiat neceſſe eſt: quam ille quidem humanus nequeat, ſed ne Angelicus quoque oculus penetrare. Adeſt etiam nobis (c) nunc carnis ipſius vera ſubſtantia, haud dubium ſanè quin in Sacramento. Adſunt revelationes, ſed in ſpiritu & virtute: ut tempori gratiæ quod nunc eſt, nihil in ulla gratia deeſſe probetur. Quid ergo nos ſoli (d) nobis non adſumus? quid ſoli negligimus noſipſos? An ideo diſſimulandum nobis, quia undique ſubvenitur nobis? Imò verò propterea ſtudioſiùs vigilandum. Neque enim tàm magna pro nobis in cœlo pariter & in terra ſollicitudo gereretur, ſi non magna nobis incumbere neceſſitas videretur: non tam multiplex nobis cuſtodia niſi ob multiplices inſidias poneretur. Huc accedit (e) quòd is qui noſtrum profitetur ſe mediatorem ad Deum, Dei Filius eſt, & Deus eſt. Et quid eſt homo, ut innoteſcat ei: aut filius hominis, ut reputet eum? Quæ mihi fiducia, ut tantæ me audeam credere Majeſtati? unde inquam terra & cinis præſumo Deum curam habere mei? Ad hęc diligit Filius Patrem ſuum, me verò opus non habet, bonorum meorum non eget. Denique [f] ſi ipſę quoque juſtitiæ noſtræ omnes ad lumen veritatis inſpectæ velut pannus menſtruatæ inveniuntur, injuſtitiæ deinceps quales reputabuntur? Si lumen quod in nobis eſt, tenebræ ſunt; ipſæ tenebræ quantæ erunt? Facilè eſt unicuique noſtrûm, ſi ſua meliùs uniuerſa & ſine diſſimulatione veſtiget & judicet ſine acceptione perſonæ, atteſtari per omnia Apoſtolicæ veritati, & liberè proclamare: *Qui ſe putat aliquid eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit*. *Quid eſt homo quia magnificas eum* (ait fidelis & devota confeſſio) *aut apponis erga eum cor tuum*? Quid? Sine dubio vanitati ſimilis factus eſt homo, ad nihilum redactus eſt homo, nihil eſt homo. Quomodo tamen penitùs nihil eſt, quem magnificat Deus? Quomodo nihil, erga quem appoſitum eſt cor Divinum? Reſpiremus ergo fratres [g] & ſi nihil ſumus in cordibus noſtris, fortè in corde Dei poteſt aliud latere de nobis. Teſtamentum utique pietatis, & teſtimonia veritatis. Lege homo in corde tuo, lege intra teipſum de teipſo teſtimonia veritatis, etiam hac communi luce

l *Ser. 44. in cant. num. 8.* m *Ser. 4. ſuper ſal. Reg. num. 19.*
a *Ser. 11. ſuper Pſal. 90. nu. 1.*
b *Ser. 15. ſuper Pſalm. 90. num. 3.* c *Ser. de S. Mart. num. 11.*
d *Ser. 11. ſuper Pſal. 90. nu. 1.* e *Ser. 2. in Cant. nu. 4.* f *Ser. 5. in dedicat. Eccl. nu. 3.* g *ibidem n. 4. & 5.*

luce judicabis te indignum. Lege in corde Dei teſtamentum, quod firmatum eſt in Sanguine mediatoris, & invenies quàm longè aliud ſpe poſſidere, quàm re tenere videris. *Quid eſt* [inquit Job.] *homo quia magnificas eum?* Magnus utique, ſed in illo: ſiquidem magnificatus eſt ab illo. Aut quomodo non magnus apud illum, cui tam magna cura eſt de eo? *Ipſi enim cura eſt de nobis*, ait Apoſtolus Petrus. Et Propheta Dauid inquit: *Ego autem mendicus ſum, & pauper: Dominus ſollicitus eſt mei*. Planè artificioſa connexio utriuſque conſiderationis, quâ velut uno momento deſcendens pariter & aſcendens, & ſe pauperem & mendicum, & Deum pro ſe ſollicitum vidit. Crede ergo te Deo [h] committe te ei, jacta in eum cogitatum tuum, & ipſe te enutriet, ut fiducialiter & fideliter dicas: *Dominus ſollicitus es mei*. Neque enim hoc ſapiunt homines amantes ſeipſos, homines ſcioli, & ſolliciti pro ſeipſis, curam carnis perficientes in deſideriis, ſurdi ad vocem dicentis: *Omnem ſollicitudinem veſtram proiicientes in eum: ipſi enim cura eſt de vobis*. Nam ſibi quidem ipſi fidere, non fidei, ſed perfidiæ eſt: non confidentiæ, ſed diffidentiæ magis, in ſemetipſo habere fiduciam. Is verè fidelis eſt, qui nec ſibi credit, nec in ſe ſperat, factus ſibi tanquam vas perditum: ſed ſic perdens animam ſuam, ut in vitam æternam cuſtodiat eam. Porrò id quidem ſola facit humilitas cordis, ut non ſibi fidelis anima innitatur, ſed deferens ſemetipſam aſcendat jam de deſerto innixa ſuper dilectum, atque adeo deliciis affluens. Alioquin fruſtra nititur [i] ſi non innititur. Sanè etiam contra ſe innitens invaleſcet, & facta ſeipsâ validior coget pro ratione univerſa: iram, metum, cupiditatem & gaudium veluti quendam animi currum bonus auriga reget, & in captivitatem rediget omnem carnalem affectum, & carnis ſenſum ad nutum rationis in obſequium virtutis. Quidni omnia poſſibilia ſint innitenti ſuper eum qui omnia poteſt? Quantæ fiduciæ vox: *Omnia poſſum in eo, qui me confortat*. Nil omnipotentiam Verbi clariorem reddit, quàm quòd omnipotentes facit omnes qui in ſe ſperant. Denique omnia poſſibilia ſunt credenti. O Pater miſericordiarum [k] ô Pater miſerorum, quid apponis erga nos cor tuum? Scio, ſcio: ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. Quomodo ergo nihil ſumus, ſi theſaurus tuus ſumus? Omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt ante te, & tanquam nihilum & inane reputabuntur. Siquidem ante te, ſed non ſic intra te. Sic in judicio veritatis tuæ, ſed non ſic in affectu pietatis tuæ. Nimirùm vocas ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt. Et non ſunt ergo, quia quæ non ſunt vocas: & ſunt, quia vocas. Licet enim non ſint quantùm ad ſe, apud te tamen ſunt, utique juxta Apoſtolum, *non ex operibus juſtitiæ, ſed ex vocante*. Sic nimirùm, ſic conſolaris in tua pietate, quem in veritate tua humiliaſti: ut magnificè dilatetur in tuis viſceribus, qui meritò anguſtiatur in viſceribus ſuis. Siquidem univerſæ viæ tuæ miſericordia & veritas, requirentibus teſtamentum tuum & teſtimonia tua: teſtamentum vtique pietatis, & teſtimonia veritatis.

h *Ser. 5. in vig. Nat. Dom. nu. 5.* i *Ser. 85. in Cant. num. 5.* k *Ser. 5. in dedicat. Eccl. nu. 4.*

§. II.

Jeſus ait diſcipulis: Quid dormitis? Surgite, vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Matt. 26. Luc. 22. Mar. 14.

Quis hoc dixerit, ſcitis, [l] & tempus ſcitis. Domini enim eſt verbum iſtud, inſtante jam paſſione ſua. Et attendite quoniam ipſe quidem erat paſſurus, & non diſcipuli: nec tamen pro ſe dicebat orandum, ſed pro illis. Ad commendationem utique alacritatis [m] & ad commendanda exercitia ſpiritualia, contra acediam Dominus ait diſcipulis: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem*. Et alibi: *Quoniam ſemper orare oportet, & nunquam deficere*. Ubi intelligitur orationem non tantùm eſſe vocis, ſed & devotionis. Non enim ſemper clamare poſſumus motu labiorum, ſemper autem poſſumus bono deſiderio fervere, quod oſtendit Dominus loquens ad Moyſen tacentem: *Quid clamas ad me?* Deſiderium viri ſancti clamorem appellat, quia lingua profectò tacebat. Unde Dominus ait in Pſalmo: *Deſiderium pauperum exaudivit Dominus: præparationem cordis eorum audivit auris tua*. Dulcis lex [n] quæ meritum exauditionis in clamore conſtituit poſtulationis: *Clamabit* [inquit Dominus] *ad me, & ego exaudiam eum*. Meritò non exauditur qui clamare diſſimulat, aut omninò non poſtulans, aut tepidè poſtulans & remiſsè. Siquidem in Dei auribus deſiderium vehemens, eſt clamor magnus: è regione autem remiſſa intentio, eſt vox ſubmiſſa. Spiritus eſt Deus, & in ſpiritu clamet neceſſe eſt, quiſquis clamorem ſuum ad eum deſiderat pervenire. Sicut enim non faciem hominis reſpicit tanquam homo, ſed magis intuetur cor: ſic ad cordis potiùs vocem quàm corporis aures ejus, cui meritò dicitur: *Deus cordis mei*. Hinc eſt quòd Moyſes foris tacens intùs auditur, dicente Domino: *Quid clamas ad me?* Cæterùm [o] vigilias ſemper debet comitari orationum inſtantia. Unde & Dominus in Evangelio legitur in oratione pernoctaſſe. Et diſcipulos ſuos exhortans, utrumque ſimul conjunxit dicens: *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem*. Tales vigiliæ abluunt nos à ſordibus, quas contraximus per ſomnolentiam reſoluti, dum oblivione quadam à via ſalutis intepuimus ac torpuimus. Vigilemus proinde [p] *ſuper opera* noſtra, Fratres, nè vel omittamus quod præceptum eſt, vel quod prohibitum eſt committamus. Hortatur nos ad bipertitam hanc, cuſtodiam Propheta cùm dicit: *Declina à malo, & fac bonum*. Integra [q] & perfecta moralitas in duobus præcipuè conſiſtit, ſcilicet in evitandis vitiis, & appetendis virtutibus: quoniam non ſufficit à malo abſtinere, ſi non & bonum faciamus. Inde Pſalmiſta ait: *Declina à malo, & fac bonum*. Fugiamus ergo vitia, amplectamur virtutes. Vigilemus quoque *ſuper verba* noſtra (r) ne in eis vel offendere Deum, vel proximum nocere contingat. Felix ſiquidem eſt, quem in omni confabulatione duplex timor ſollicitat, & duorum conſideratio ſtimulat auditorum. Primùm quidem Divinæ Majeſtatis, in cujus manus incidere prorsùs horrendum: deinde fraternæ

 infir-

l *Ser. 5. ſuper Pſal. 90. num. 1.* m *Tract. de vite myſt. cap. 6. nu. 29.* n *Ser. 16. ſuper Pſal. 90. nu. 1.* o *Ser. 55. diver. nu. 2.* p *Ser. 17. diver. nu. 7.* q *Ser. 71. diver. num. 1.* r *Ser. 17. diver. nu. 7.*

Digitized by Google

infirmitatis, cui nihilominùs perfacilè eſt offendiculum dare. Puto tamen ne eum quidem, (s) qui in verbo cavet offenſionem, perfectum adhuc dici oportere, niſi forſitan comparatione prioris qui tantùm ſuper opera vigilabat. Nam & Veritas in Evangelio de vigilantibus ſervis, & adventum Domini præſtolantibus loquens: *Si* (inquit) *in tertia vigilia venerit, & ita invenerit: beati ſunt ſervi illi*. Quod nequaquam de prima, ſed nec de ſecunda vigilia dictum quidem reperies. Eſt autem vigilia hæc *ſuper cor*, cui ſanè *omnem* jam *cuſtodiam* exhibere ſapiens monet: nimirùm *quia ex ipſo vita procedit*. Ego tamen etiam hanc vigiliam conſtare arbitror ſpecialiter in duobus: ut videlicet ſuper affectionum pariter & cogitationum ſuarum greges mens ſollicita vigilanter intendat. Et benè huic datur omnis cuſtodia cordi, à quo cæteras quoque duas procedere conſtat: niſi fortè (quod abſit) ſimulationis gerantur ſtudio, & pietatis habeant ſpeciem, non virtutem. Sicut enim fontis vena ſcaturiens, niſi foſſas antè repleverit adiacentes, nec refluere, nec ſedare, nec in altum ſeſe tollere prævalebit, quòd uidelicet aliàs occupetur: ſic humanus animus, donec eas quas prædiximus manus & linguæ cuſtodias ſolerter impleat, nec ad perfectam ſui ipſius poterit reflecti curam, nec jucunda devotionis tranquilitate frui, nec in ſublime divinæ contemplationis proficere gradum. Proinde anima (t) quia ſeipſam ignorat, foras mittitur ut hædos paſcat. Hædos quippe qui peccatùm ſignificant, rectè oculos aureſquè appellaverim: quoniam ſicut mors per peccatum in orbem, ſic per has feneſtras intrat ad mentem. In his ſanè paſcendis ſe occupat curioſus, dum ſcire non curat qualem ſe reliquerit intùs. Et verè ſi te vigilanter homo attendas, mirum eſt ſi ad aliud unquam attendas. Audi curioſe Salamonem, audi ſtulte ſapientem. *Omni cuſtodia* [inquit] *cuſtodi cor tuum*: ut omnes videlicet ſenſus tui vigilent ad id unde vita procedit cuſtodiendum. Duobus autem modis (u) vita à corde procedit. *Primò*, quia corde creditur ad juſtitiam, & juſtus ex fide vivit, & fide mundatur cor, & mundo corde Deus videtur, id eſt agnoſcitur: & hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te unum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum. *Secundò*, quia Chriſtus eſt vita noſtra, qui nunc per fidem habitat in cordibus noſtris, erit cùm apparebit, & nos cum ipſo apparebimus in gloria: & qui nunc latet in corde, tunc quaſi de corde ad corpus procedet, quando reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Porrò conſiderandum eſt (x) quid dicat ſapiens: *Omni cuſtodia ſerva cor tuum*. Solent dicere homines huius ſeculi: Bonum caſtellum cuſtodit, qui corpus ſuum cuſtodit. Nos autem non ſic, ſed ſterquilinium vile cuſtodit, qui cuſtodit corpus ſuum, Apoſtolo teſte: *Quoniam qui ſeminat in carne, de carne metet corruptionem. Qui verò* [inquit] *ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam*. Ac ſi dicat: Colendum & cuſtodiendum magis animæ caſtrum, quoniam æterna ex ipſo vita procedit. Sed quia caſtrum iſtud in terra inimicorum ſitum undique impugnatur: & idcirco omni cuſtodia, id eſt, ex omni parte vigilanti ſollicitudine eſt muniendum, inferiùs & ſuperiùs, antè & retrò, à dextris & ſiniſtris. *Inferiùs* impugnat concupiſcentia carnis, quæ militat adversùs animam, quia caro concupiſcit adversùs ſpiritum. *Superiùs* imminet judicium Dei: horrendum eſt enim incidere in manus Dei viventis. Sollicitè ſatis hac in parte cor ſuum cuſtodierat Job, qui dicebat: *Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum*. *Retrò* mortifera delectatio eſt, quæ oritur ex recordatione præteritorum peccatorum. *Ante* inſtantia tentationum eſt. *A ſiniſtris* verò arrogantium fratrum & murmurantium inquietudo eſt. *A dexteris* obedientium fratrum devotio eſt. Poſſunt enim quoque (niſi caveant) duobus nocere modis: aut bonis eorum actibus invidendo, aut ſingularem gratiam æmulando. Vigilet ergo (y) adversùs *carnem* rigor diſciplinæ: contra *judicium* Dei vigilet judicium propriæ confeſſionis. Et hoc ſit duplex, manifeſtum de manifeſtis, occultum de occultis. Unde ait Apoſtolus: *Si noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur*. Contra *delectationem*, quæ procedit de recordatione præteritorum peccatorum, vigilet frequentia lectionis. Contra inſtantiam *tentationis* vigilet inſtantia ſupplicis orationis. Contra fratrum *inquietudinem* vigilet patientia & compaſſio. Adversùs inobedientium fratrum *furorem* vigilet congratulatio & diſcretio. Congratulatio enim expellit invidiam, diſcretio nimiam æmulationem.

§. III.

Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Matt. 26. Mar. 14.

Quis hoc dixerit, ſcitis, [z] & tempus ſcitis. Domini enim eſt verbum iſtud, inſtante jam paſſione ſua. In hunc ſenſum poterit Eccleſia [a] ſive anima diligens Deum dicere; *Sagitta tua infixæ ſunt mihi, quoniam non eſt ſanitas in carne mea*: ut ſecundùm animam ſanior proinde fortiorquè factus dicat: *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*. Et cum Apoſtolo: *Quando enim infirmor, tunc potens ſum & fortis*. Vides quia carnis infirmitas robur ſpiritui augeat, & ſubminiſtret vires? Ita è contrario noveris carnis fortitudinem debilitatem ſpiritûs operari. Et quid mirum ſi hoſte debilitato, tu fortior efficeris? Niſi fortè illam tibi inſaniſſimè ducas amicam, quæ non ceſſat concupiſcere adversùs ſpiritum. Porrò [b] quomodo corpus noſtrum continuè aut creſcere conſtat, aut decreſcere: ſic neceſſe ſit & ſpiritum aut proficere ſemper, aut deficere. Intereſt tamen, quòd nequaquam juxta ordinem corporalium viciſſitudinum etiam ſpiritus ſua vel incrementa capit, vel patitur detrimenta. Nam ſemper in robuſto & vegeto corpore animus mollior atq; tepidior jacet, & rursùm in corpore debili & infirmo fortior viget promptiorquè ſpiritus. Quòd ſe utique in ſe expertum conteſtans Apoſtolus inquit: *Quando infirmor, tunc fortior ſum*. Sed & libenter gloriatur in infirmitatibus ſuis, *ut inhabitet in me* [ait] *virtus Chriſti*. Optanda infirmitas [c] quæ Chriſti virtute compenſatur. Quis dabit mihi non ſolùm infirma-

s Ibidem nu. 8. t *Tract. de grad. humil. cap.* 10. nu. 28. u Ser. 82. diu. nu. 1. x Ibidem nu. 2.

y Ibidem nu. 3. z Ser. 5. ſuper Pſalm. 90. nu. 1. a Ser. 29. in Cant. num. 7. b Epiſt. 253. num. 5. c Serm. 25. in Cant. num. 7.

Digitized by Google

firmari, ſed & deſtitui ac deficere penitùs à memetipſo, ut Domini virtutum virtute ſtabiliar? *Nam virtus in infirmitate perficitur*, inquit Apoſtolus. Denique ait: *Quando infirmor, tunc fortis ſum & potens*. O quàm ſalubriùs (d) ad tactum Angeli nervus fæmoris Jacob emarguit, quàm Angeli ſuperbientis intumuit, evanuit, ruit! Utinam & meum nervum Angelus tangat, ut marceſcat: ſi fortè ex hac infirmitate incipiam proficere, qui ex mea firmitate non poſſum niſi deficere. Lego profectò: *Quòd infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus*. Sic quoque Apoſtolus de ſuo nervo conqueſtus, quem Angelus non Domini ſed ſatanæ colaphizabat, reſponſum audivit: *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur*. Quæ virtus? Ipſe Apoſtolus reſpondeat: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti*. Sed nondum forſitan intelligis de qua virtute ſpecialiter dixerit, quia Chriſtus omnes virtutes habuit. Sed cùm omnes habuerit, præ omnibus tamen unam, ideſt humilitatem nobis in ſe commendavit, cùm ait: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde*. Libenter igitur (e) & ego Domine Jeſu gloriabor ſi potero, in mea infirmitate, in mei nervi contractione, ut tua virtus, ideſt, humilitas perficiatur in me. Nam ſufficit mihi gratia tua, cùm defecerit virtus mea. Pedem profectò gratiæ fortiter figens, & meum qui infirmus eſt leniter trahens, ſecurus aſcendam per ſcalam humilitatis, donec veritati adhærens, ad latitudinem tranſeam charitatis. Tunc pſallam cum gratiarum actione, & dicam: *ſtatuiſti in loco ſpacioſo pedes meos*. Quod ſi deficit virtus mea (f) non tamen dereliquit me, ne qui cæperat, non poſſe perficere videretur. Quid multa? In veritate mox comperi, quia virtus in infirmitate perficitur. Et aio: *Bonum mihi quia humiliaſti me*. *Nam* (g) *virtus in infirmitate*, hoc eſt, in humilitate *perficitur*. Non latuit Prophetam David (h) quippe cui incerta & occulta ſapientiæ ſuæ manifeſtaverat Deus: & ideò dicit: *Bonum mihi quia humiliaſti me, ut diſcam juſtificationes tuas*. Vides quia humilitas juſtificat nos? Humilitas dixi, & non humiliatio. Quanti humiliantur, & humiles non ſunt? Alii cum rancore humiliantur, alii patienter, & alii libenter. Primi rei ſunt, ſequentes innoxii, ultimi ſunt juſti. Quanquam & innocentia portio juſtitiæ eſt, ſed conſummatio ejus apud humilem. Qui autem dicere poteſt, *Bonum mihi quia humiliaſti me*: is verè humilis eſt. Non poteſt hoc dicere qui invitus tolerat, minùs qui murmurat. Neutri horum promittimus gratiam, quòd humiliatur, etſi ſanè longè hi duo à ſe differant: & alter quidem in patientia ſua poſſideat animam ſuam, alter in ſuo murmure pereat. Sed enim etſi unus iram, neuter tamen gratiam promeretur: quoniam non humiliatis, ſed humilibus Deus dat gratiam. Eſt autem humilis, qui humiliationem convertit in humilitatem, & ipſe eſt qui dicit Deo: *Bonum mihi quòd humiliaſti me*. Nemini prorſùs quòd patienter fert bonum eſt, ſed planè moleſtum. Scimus autem, quòd hilarem datorem diligit Deus. Unde & cùm jejunamus jubemur *caput noſtrum ungere oleò, & faciem lavare*: ut noſtrum ſcilicet opus bonum ſpirituali quodam gaudio condiatur, & holocauſtum noſtrum pingue fiat. Etenim ſola gratiam quam præfert meretur læta & abſoluta humilitas. Quæ enim coacta fuerit vel extorta, qualis utique eſt in viro patiente illo, qui poſſidet animam ſuam: hæc inquam humilitas etſi vitam obtinet propter patientiam, propter triſtitiam tamen gratiam non habebit. Non enim congruit ei qui ejuſmodi eſt, illud Scripturæ: *Glorietur humilis in exaltatione ſua*: quoniam non ſpontè humiliatur, neque libenter. Vis autem videre (i) humilem rectè gloriantem, & verè dignum gloriâ? *Libenter* (inquit Apoſtolus) *gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti*. Non dicit patienter ſe ferre infirmitates ſuas, ſed & gloriari, & libenter gloriari in illis, probans etiam ſibi bonum eſſe quòd humiliatur: nec ſufficere omnino, ut poſſideat animam ſuam tanquam patienter humiliatus, niſi & gratiam accipiat tanquam ſpontè humiliatus. Generalem verò hinc audi regulam: *Omnis qui ſe humiliat* (ait Dominus) *exaltabitur*. Significat profectò non omnem exaltandam eſſe humilitatem, ſed eam tantùm quæ de voluntate venit, non ex triſtitia nec ex neceſſitate. Nec enim per contrarium omnis qui exaltatur, humiliandus erit: ſed tantùm is qui ſe exaltat, humiliabitur, nimirùm ob voluntariam vanitatem. Ita ergo non qui humiliatur, ſed qui ſpontè ſe humiliat, exaltabitur: utique ob meritum voluntatis. Eſto enim quòd humilitatis materia per alium miniſtratur, verbi gratiâ, probra, damna, ſupplicia: non tamen idcirco rectè ab alio quàm à ſemetipſo humiliatus ille dicetur, qui illa omnia tacitâ & lætâ conſcientiâ (causâ Dei) ſubeunda decreverit.

CAPUT V.

De ſecunda & tertia oratione Chriſti, facta in horto ad Deum Patrem ſuum.

1. *Chriſtus ſecundò orans transferri à ſe calicem, demonſtravit ſuam animam fuiſſe nimis contribulatam & deſolatam, omniquè ſolatio deſtitutam. Et oſtenditur quomodo Deus ſuccurrat ſervis ſuis languidis in exercitiis ſpiritualibus*. 2. *Oſtenditur quòd ſicut Jeſus iterum ſuos diſcipulos viſitavit, ut eorum languoribus compateretur: ita & modò non dubitatur humiles viſitare, ſuperbos verò præterire*. 3. *Oſtenditur Chriſtum propterea reliquiſſe ſuam voluntatem ut fieret communis, id eſt, & Dei Patris, & ipſius Chriſti, & noſtra. Monemur vitare propriam voluntatem, & imitari Jeſum, qui venerat facere voluntatem Patris ſui*.

§. I.

Iterum Jeſus ſecundò abiit, & oravit eundem ſermonem dicens: Abba Pater, omnia tibi poſſibilia ſunt: Si vis, transfer calicem iſtum à me. Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat. Matt. 26. Mar. 14. Luc. 22.

Com-

d *Tract. de grad. humil. cap. 9. nu. 25.* e *Ibidem nu. 26.* f *Ser. 3. diver. nu. 3.* g *Tract. de off. & mor. Epiſc. cap. 5. num. 17.* h *Ser. 34. in Cant. nu. 2. & 3.*

i *Ibidem nu. 4.*

Digitized by Google

COmmendant nobis Sacræ literæ (a) Chriſtum Dominum & ex Patre, & in Patre, & cum Patre, & à Patre, & pro Patre, & etiam ſub Patre. Quòd dicitur, *ex Patre*, ineffabilis eſt Nativitas: quòd *in Patre*, conſubſtantialis unitas: quòd *cum Patre*, æqualitas Majeſtatis. Sanè hæc tria ab æterno. Jam verò (b) quòd dicitur, *à Patre*, ambulantem ſignificat, & ad Incarnationis ejus adventum ſpectat. Hinc nimirùm & ipſe ait: *Ego enim à Deo proceſſi & veni*. In terris denique viſus & cum hominibus converſatus, medius noſtrûm quem neſciebamus ſtetit, verus quidem Emmanuel, nobiſcum Deus: nobiſcum ſtans, ſed *pro Patre*. Quòd enim nobiſcum ſtetit, adjutorium deſignat: quòd pro Patre ſtetit, zelum deſignat. Paternam namque quærebat in omnibus gloriam, cujus & venerat facere voluntatem. Cæterùm ſi pendentem in Cruce conſideres, ſi Chriſtum & hunc Crucifixum attendas, ibi maximè evidentiſſimèque eum *ſub Patre* reperies. Hoc enim propriè ac ſpecialiter ad humanæ pertinuit naturæ humilitatem, ſecundùm quam ipſe ait: *Pater major me eſt*. Dicerene audebimus quòd aliquando fuerit etiam *ſine Patre*? Nemo id præſumeret, ſi non prior ipſe dixiſſet: *Deus meus, Deus meus ut quid dereliquiſti me?* Quaſi quædam enim ibi derelictio fuit, ubi nulla fuit in tanta neceſſitate virtutis exhibitio, nulla oſtenſio Majeſtatis. Quia enim (c) veram humanæ carnis & animæ ſubſtantiam ſuſcepit, veram utriuſque naturam: ideo nec corporis illi defuerunt nec animæ paſſiones. Videas (d) ſi attendas triſtari lætitiam, pavere fiduciam, ſalutem pati, vitam mori, fortitudinem infirmari. Arbitramur autem (e) quòd hoc ad conſolationem infirmorum membrorum ſuorum aſſumpſit. Ut (f) nonmodò paſſio ejus corporis, ſed etiam cordis affectio pro nobis faceret: & quos vivificabat mors ſua, nihilominus trepidatio robuſtos, & mæſtitia lætos, & tædium alacres, & turbatio quietos faceret, deſolatio conſolatos. Sunt aliqui (g) qui in ſtudiis ſpiritualibus fatigati, & verſi in teporem, atque in defectu quodam ſpiritùs poſiti ambulant triſtes vias Domini, corde arente & tædente accedunt ad quæque injuncta, frequenter murmurant, longos dies, longas conqueruntur & noctes, loquentes cum Sancto Job: *Si dormiero, dicam, quando conſurgam? & rurſùm expectabo veſperam*. Ergo ubi contingit tale aliquid pati, ſi miſertus Dominus appropiet nobis in via quâ ambulamus, & incipiat loqui de cœlo qui de cœlo eſt, necnon favorabile quippiam cantare nobis de canticis Sion, narrare etiam de Civitate Dei, de pace Civitatis, de æternitate pacis, de ſtatu æternitatis: Dico vobis erit pro vehiculo animæ dormitanti & pigritanti læta narratio, itaut pellat omne faſtidium ab animo audientis, & à corpore fatigationem. An tibi aliud vel pati vel petere ille videtur, qui ait: *Dormitavit anima mea præ tædio, confirma me in verbis tuis*? Et nonne cùm obtinuerit, clamabit: *Quomodo dilexi legem tuam Domine, tota die meditatio mea eſt*? Sunt enim quædam verba Verbi Sponſi ad nos, noſtræ meditationes de ipſo & ejus gloria, elegantia, potentia, majeſtate. Non ſolùm autem, ſed & cùm avida mente verſamus teſtimonia ejus & judicia oris ejus, & in lege ejus meditamur die ac nocte: ſciamus pro certo adeſſe Sponſum Jeſum, atque alloqui nos, ut non fatigemur laboribus, ſermonibus delectati. Tu ergo cùm tibi aliqua talia volui animo ſentis, non tuam putes cogitationem, ſed illum agnoſce loquentem, qui apud Prophetã Eſajam dicit: *Ego ſum qui loquor juſtitiam*. Unde & licet mortuus in peccato (h) ſi audieris vocem Filii Dei, vives. Sermo enim quem loquitur, ſpiritus & vita eſt. Si cor tuum induratum eſt, memento Scripturæ dicentis: *Emittet eloquium ſuum, & liquefaciet ea*. Et item: *Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt*. Si tepidus es, & evomi jam formidas, non diſcedas ab eloquio Domini, & inflammabit te: quia eloquium ejus ignitum valdè. Quæ cùm ita ſint (i) duo liquet contemplationis genera eſſe: *Unum* de ſtatu & felicitate & gloria Civitatis ſupernæ, quo vel actu vel ocio ingens illa Cæleſtium Civium occupata ſit multitudo: *Alterum* de Regis ipſius majeſtate, æternitate, Divinitate. Si cui ne hoc quidem poſſibile ſit, huic ſanè propono Jeſum, & hunc crucifixum: ut & ipſe abſque ſuo labore habitet in foraminibus petræ, in quibus non laboravit. Judæi in his laboraverunt, & ipſe in labores infidelium introibit, ut ſit fidelis. Nec verendum quòd patiatur repulſam, qui & vocatur ut intret: *Ingredere* (inquit Eſajas) *in petram, abſcondere in foſſa humo à facie timoris Domini, & à gloria majeſtatis ejus*. Infirmæ adhuc & inerti animæ (quæ juxta quod in Evangelio quidam de ſemetipſo confitetur, fodere non valet, mendicare erubeſcit) foſſa oſtenditur humus ubi lateat, donec convaleſcat & proficiat. Et ſi intelleximus foſſam humum illam quæ ait: *Foderunt manus meas & pedes meos*: non erit ambigendum de ſanitate citiùs adipiſcenda animæ vulneratæ, quæ in ea demorabitur. Quid enim tam efficax ad curanda conſcientiæ vulnera, necnon ad purgandam mentis aciem, quàm Chriſti vulnerum ſedula meditatio? Jam verò (k) cùm in his diutiùs fueris exercitatus, roga tibi dari devotionis lumen, diem ſereniſſimam, & ſabbatum mentis, in quo tanquam emeritus miles, in laboribus univerſis vivas abſque labore, & dilatato nimirùm corde currens viam mandatorum Dei: ut quod priùs cum amaritudine & coactione tui ſpiritus faciebas, de cætero jam cum ſumma dulcedine peragas & delectatione. Hanc (ni fallor) gratiam petebat David, dum ait: *Remitte mihi ut refrigerer*. Ac ſi dicat: Quouſque in labore & dolore iſto crucior, & morte afficior tota die? Remitte mihi ut refrigerer. Verùmtamen ad hanc quidem perfectionem pauci (ni fallor) perveniunt in hac vita. Neque enim ſi quis aliquando videtur hanc habere, continuò credat ſibi neceſſe eſt: maximè ſi novitius eſt. Pius enim Dominus noſter Jeſus Chriſtus puſillos corde blanditiis talibus ſolet allicere. Sed noverint qui hujuſmodi ſunt, gratiam hanc præſtitam ſibi eſſe, non datam: ut in die bonorum memores ſint malorum, & in die malorum immemores ſint bonorum. Longè aliter qui exercitatos habent ſenſus, devotionis

nis

a *Ser. 5. de verb. Eſa. n. 1.* b *Ibidem num. 3.* c *Ser. 34. diver. nu. 4.* d *Ser. 2. ſuper miſſus n. 9.* e *Ser. de paſſ. Dom. n. 8.* f *Ser. 1. de s. Andrea nu. 6.* g *Ser. 32. in Cant. nu. 4. & 5.*

h *Ser. 24. div. nu. 2.* i *Ser. 62. in Cant. nu. 4. 6. & 7.* k *Ser. 3. in Circumciſ. Dom. nu. 10.* l *Ser. 21. Cant. nu. 6.*

nis hujus felici fruuntur jucunditate. Sed multi totâ vitâ ſuâ ad hoc tendunt, & nunquam pertendunt: quibus tamen ſi piè & perſeveranter conati ſunt, ſtatim ut de corpore exeunt, redditur quod in hac vita diſpenſatoriè eſt negatum: illuc perducente eos ſola gratia, quò priùs tendebant ipſi cum gratia, ut conſummati in brevi, expleant tempora multa. Verumtamen cùm te torpore (l)acediâ vel tædio affici ſentis, noli propterea diffidere, aut deſiſtere à ſtudio ſpirituali; ſed juvantis require manum, trahi te obſecrans Sponſæ exemplo, donec denuò ſuſcitante gratia factus promptior alacriorquè curras, & dicas: *Vitâ mandatorum tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum.* Sic autem quamdiu adeſt gratia, delectare in ea, ut non te exiſtimes donum Dei jure hæreditario poſſidere, ita videlicet ſecurus de eo, quaſi nunquam perdere poſſis: ne ſubitò cum fortè retraxerit manum, & ſubtraxerit donum, tu animo concidas, & triſtior quàm oportet fias. Denique ne dixeris: *In abundantia tua non movebor in æternum.* Ne etiam illud quod ſequitur dicere cum gemitu quidem cogaris: *Avertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus.* Curabis potiùs (ſi ſapis) juxta conſilium Sapientis, *in die malorum non immemor eſſe bonorum, atque in die bonorum non immemor eſſe malorum.*

§. II.

Et venit iterùm Jeſus, & invenit diſcipulos dormientes: erant enim oculi eorum grauati, & ignorabant quid reſponderent ei. Et relictis illis iterùm abiit orare. Matt. 26. Mar. 14.

Ecce venit is (m) *ſaliens in montibus, tranſiliens colles.* Ad hoc ſalit ut tranſiliat, qui non vult ad omnes pertingere. *Neque enim in omnibus beneplacitum eſt Deo.* Fratres, ſi juxta ſapientiam Pauli ſcripta ſunt iſta ad correctionem noſtram, obſervemus Sponſi diſcretos & circumſpectos ſaltus, quemadmodùm videlicet tam apud Angelos quàm apud nos, & in humiles ſaliat, & ſuperbos tranſiliat: ſiquidem excelſus Dominus & humilia reſpicit, & alta à longe cognoſcit. Hæc, inquam, attendamus, quo cauti ſimus Sponſi nos ſalutaribus ſaltibus præparare, ne veluti à montibus Gelboë fortè tranſeat, & à nobis, ſi indignos nos ſua viſitatione conſpexerit. Quid ſuperbis terra & cinis? Et de Angelis tranſilit Dominus execrans eorum ſuperbiam. Ergo repudiatio Angelorum fiat emendatio hominum: ſcripta eſt enim ad ipſorum correctionem. Cooperetur mihi in bonum etiam diaboli malum, & levem manus meas in ſanguine peccatoris. Qualiter inquis? Audi, Superbo certè diabolo horrenda & formidoloſa maledictio intorquetur, Propheta David in ſpiritu dicente de illo ſub typo Gelboë: *Montes* (inquit) *qui in circuitu ejus ſunt, viſitet Dominus, à Gelboë autem tranſeat.* Sanè ergo hoc legens (n) referenſquè oculos in me, & intuens diligenter, invenio me peſte ipſa infectum, quam in Angelo Dominus intantùm exhorruit, quatenùs propterea declinaret ab eo, cùm omnes in circuitu ejus montes, ſive de Angelis, ſive de hominibus viſitationis ſuâ gratiâ dignaretur. Et pavens tremenſquè aio ad memetipſum: Si ſic actum eſt cum Angelo, quid de me fiet terra & cinere? Ille in cœlo intumuit, ego in ſterquilinio. Quis non tolerabilem in divite ſuperbiam quàm in paupere ducat? Væ mihi. Si tam durè in potente illo animadverſum eſt, pro eo quòd elevatum eſt cor illius, nec ei profuit quòd cognata potentibus ſuperbia eſſe cognoſcitur: quid de me exigendum & miſero & ſuperbo? Denique jam luo pænas, jam acerbiſſimè vapulo. Non ſine cauſa ab heri & nudius tertius invaſit me languor iſte animi, & mentis hebetudo, inſolita quædam inertia ſpiritûs. Currebam benè: ſed ecce lapis offenſionis in via, impegi, & corrui. Superbia inventa eſt in me, & Dominus declinavit in ira à ſervo ſuo. Hinc iſta ſterilitas animæ, & devotionis inopia quam patior. Quomodò ita exaruit cor meum, coagulatum eſt ſicut lac, factum eſt ſicut terra ſine aqua? Nec compungi ad lachrymas queo: tanta eſt duritia cordis. Non ſapit Pſalmus, non legere libet, non orare delectat, meditationes ſolitas non invenio. Ubi illa inebriatio ſpiritûs? Ubi mentis ſerenitas & pax & & gaudium in Spiritu Sancto? Ideo ad opus manuum piger, ad vigilias ſomnolentus, ad iram præceps, ad odium pertinax, linguæ & gulæ indulgentior, ſegnior obtuſiorquè ad prædicationem. Præterea donec diviſa ſunt corda noſtra [o] & multos interim ſinus inveniuntur habere, nec ſibi omninò cohærere videntur, ſed particulatim ea & membratim quomodò levare neceſſe eſt, ut in ſuperna illa Hieruſalem colligantur, cujus participatio ejus in idipſum: ubi non tantùm ſinguli, ſed & omnes pariter incipiant habitare in unum, nonmodò ſcilicet non diviſi in ſemetipſis, ſed nec inter ſeipſos. Ecce enim vt tanquam principalia cordis ipſius membra diſtinguam: eſt *Intellectus* in nobis, eſt & *Affectus*. Et hi quoque ſæpiùs ſibi invicem adverſantur, ut alter ſumma petere, alter appetere infima videatur. Quantus verò is dolor, quàm gravis animæ cruciatus, dum ſic diſtrahitur, ſic dilaceratur, ſic abrumpitur à ſeipſa, vel ex ea ſaltem, quam omnibus experiri in promptu eſt, corporis ſciſſione coniiciat: ſi quis in ſuo ſpiritu animadvertere pernicioſa & periculoſa inſenſibilitate non neglexerit. Diſtrahuntur hominum crura, & longioris obice ligni remouentur ab invicem pedes: & dum adhuc cutis integra manet, quis tamen ille eſt cruciatus? Sic ſic affligi plango me miſerum. Heu [p] omnes montes in circuitu meo viſitat Dominus, ad me autem non appropinquat. Num collis non ſum ex his quos tranſilit Dominus ſponſus? Nam alium quidem intueor ſingularis abſtinentiæ, alium verò patientiæ admirandæ, alium autem ſummæ humilitatis & manſuetudinis, alium multæ miſericordiæ & pietatis: illum intueor in contemplatione frequenter excedere, hunc pulſare & penetrare cœlos orationum inſtantiâ, alioſquè in aliis præeminere virtutibus. Hos, inquam, conſidero omnes ferventes, omnes deuotos, omnes in Chriſto unanimes, omnes donis cæleſtibus & gratiâ affluentes, tanquam ſpirituales revera montes, qui à Domino viſitantur, & Sponſum in ſe ſalientem frequenter recipiunt. Ego autem, qui horum in me invenio nihil, quid me aliud putem quàm

l *Ser. 21. Cant. nu. 6.* m *Ser. 54. in Cant. nu. 9.* n *Ibidem num. 10.*

o *Serm. 5. in Aſcenſ. Dom. num. 5. & 6.* p *Serm. 54. in Cantic. nu. 10.*

Digitized by Google

quàm unum de montibus Gelboë, quem præterit in ira & indignatione ſua ille cæterorum omnium benigniſſimus Viſitator? Frequenter etiã ego ipſe (q) quod fateri non verecundor, maximèquè in initio converſionis meæ, corde durus & frigidus, & quærens quem vellet diligere anima mea: nec adhuc enim diligere poterat quem nondum invenerat, aut certè minùs quam vellet diligebat, & ob hoc quærebat ut magis diligeret, quem nequaquam quæreret, niſi jam aliquatenùs dilexiſſet. Cùm ergo eum quærerem, in quo recaleſceret atque requieſceret ſpiritus meus, utique torpens & languens, nec ulla de parte occurreret qui ſuccurreret, per quem videlicet pruina rigens quæ ſenſus ſtringebat internos, diſſolveretur, & vernalis illa ſuavitas ac ſpiritualis amænitas reverteretur: tunc magis ac magis languebat & tædebat & dormitabat anima mea præ tædio triſtis penè & deſperans, & muſſitans ſecum illud: *A facie frigoris ejus quis ſuſtinebit?* Cùm ſubitò fortè ad affatum vel etiam aſpectum cujuſpiam ſpiritualis perfectiquè viri, interdum & ad ſolam defuncti ſeu abſentis memoriam flabat ſpiritus, & fluebant aquæ: & erant mihi lachrymæ illæ panes die ac nocte. Quidnam iſtud niſi odor exhalantis unctionis, quâ erat ille perfuſùs? Non enim unctio, quæ ad me nimirùm niſi homine mediante non pertingebat. Eapropter etſi gaudebam de munere, confundebar tamen & humiliabar, quòd ſola ad me tenuis exhalatio & non pinguis aſperſio perveniſſet. Odoratu quippe delectatus non tactu, indignum me proinde cognoſcebam cui per ſeipſum dulciſceret Deus. Et nunc idipſum ſi accidat, avidus quidem ſuſcipio munus indultum, gratumquè habeo: ſed dolens doleo per meipſum non meruiſſe, atque (ut dicitur) de manu in manum minimè accepiſſe, cùm obnixè id peterem. Pudet nimirùm magis ad hominis quàm ad Dei moveri memoriam. Et tunc cum gemitu clamo: *Quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* Exiſtimo & aliquos veſtrûm idem eſſe expertos, & experiri interdum adhuc. Qua in re quid ſentiendum, niſi quòd noſtra aut ſuperbia convincitur, aut humilitas cuſtoditur, aut fraterna charitas nutritur, aut deſiderium excitatur? Unus idemquè cibus & ægrotis eſt medicina, & ægrotativis dieta: porrò & debiles confortat, & delectat valentes. Unus idemquè cibus, & languorem ſanat, & ſervat ſanitatem, & corpus nutrit, & palato ſapit. Fratres, (r) hæc cogitatio tollit extollentiam oculorum, conciliat gratiam, Sponſi ſaltibus præparat. Hæc ego in me traſfiguravi propter vos, ut & vos ita faciatis. Imitatores mei eſtote. Quod non de exercitio dico modò virtutum, aut morum diſciplina, aut gloria ſanctitatis: (nec enim de huiuſmodi quidquam mihi temerè arrogaverim imitatione dignum,) ſed volo vos non parcere vobis, ſed accuſare voſmetipſos, quoties fortè in vobis vel ad modicum tepere gratiam, virtutem langueſcere deprehenditis, ſicut & ego pro hujuſmodi metipſum accuſo. Hoc facere hominis eſt, qui curioſus circumſpector eſt ſui, & ſcrutator viarum ſuarum ac ſtudiorum, atque in omnibus ſemper ſuſpectum habet arrogantiæ vitium ne ſubrepat.

q *Serm. 14. in Cant. num. 6.* r *Serm. 54. in Cant. nu. 11.*

§. III.

Et oravit Jeſus tertiò eundem ſermonem dicens: Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua. Matt. 26.

Quid eſt Deus? (s) Voluntas omnipotens, benevolentiſſima virtus, lumen æternum, incommutabilis ratio, ſumma beatitudo, creans mentes ad ſe participandum, vivificans ad ſentiendum, afficiens ad appetendum, dilatans ad capiendum, juſtificans ad promerendum, accendens ad zelum, fæcundans ad fructum, dirigens ad æquitatem, formans ad benevolentiam, moderans ad ſapientiam, roborans ad virtutem, viſitans ad conſolationem, illuminans ad cognitionem, perpetuans ad immortalitatem, implens ad felicitatem, circumdans ad ſecuritatem. Hinc Chriſtus (t) Paternam quærebat in omnibus gloriam, cujus & venerat facere voluntatem. Sed fortè quærendum ab ipſo eſt, (u) quomodo voluntatem ſuam reliquerit. O Domine, voluntas de qua dixiſti ut non fieret, ſi bona erat, quomodo tua erat? ſi bona erat, quare derelicta eſt? Et bona erat, & ejus erat, neque minùs tamen relinquenda, ob hoc videlicet ut fieret melior. Neque enim oportebat propriam præjudicare communi. Erat ergo voluntas Chriſti, & bona erat, quâ dicebat. *Si fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte.* Sed ea, de qua dicebat, *Fiat voluntas tua*, melior erat: quia communis non ſolùm *Patris*, ſed & *Chriſti* ipſius, (oblatus eſt enim, quia ipſe voluit) & *noſtra*. Niſi enim granum frumenti cadens in terram mortuum eſſet, ipſum ſolum maneret, mortuum verò multum fructum attulit. Atque hæc voluntas *Patris* erat, ut videlicet haberet quos adoptaret in filios. *Chriſti* erat, ut ſit ipſe Primogenitus in multis fratribus. *Noſtra* erat, quia pro nobis faciebat ut redimeremur. Sed audiant qui propriæ voluntatis, & qui proprii conſilii leprâ ſordent. Audiant quid ſpiritus dicat Eccleſiis, brevi uno verſiculo lepram utramque condemnans. *Sapientia* (ait Jacobus Apoſt.) *quæ deſurſum eſt, primùm quidem pudica eſt*, contra proprię voluntatis impuritatem: *deinde pacifica*, contra conſilii proprii obſtinatam rebellionem. In corde duplex eſt lepra, (x) propria voluntas, & proprium conſilium. Lepra utraq; nimis peſſima, eoquè perniocioſior, quò magis interior. Voluntatem dico propriam, quæ non eſt communis cum Deo & hominibus, ſed noſtra tantùm, quando quod volumus, non ad honorem Dei, non ad utilitatem fratrum, ſed propter noſmetipſos facimus, non intendentes placere Deo & prodeſſe fratribus, ſed ſatisfacere propriis motibus animorum. Huic contraria eſt recta fronte charitas, quæ Deus eſt. Hæc enim adversùs Deum inimicitias exercens eſt, & guerram crudeliſſimam. Propria ſiquidem voluntas (y) Deum impugnat, & adversùs eum extollitur. Ipſa eſt, quæ Paradiſum ſpoliat, & ditat infernum. Ipſa eſt, quæ Sanguinem Chriſti evacuat, & ditioni diaboli ſubjugat mundum. Vide qualiter propria voluntas adverſetur Deo. *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire.* Non poteris obedire ſimul & Divinæ & propriæ voluntati,

s *Lib. 5. de conſiderat. cap. 11.* t *Ser. 5. de verb. Eſaiæ nu. 3.* u *Ser. 3. de Reſur. Domini nu. 5.* x *Ibid. nu. 3.* y *Ser. de [illegible] 14. tom. 6. pag. 7[illegible]*

tati. Si autem voluntas tua voluntati divinæ concordat, jam non propria voluntas eſt, ſed communis: non tantùm eſt hominis, ſed hominis & Dei. Cæterùm voluntati Dei ex debito creationis tuæ neceſſariò es obnoxius. Quare? Quia ſola voluntas Dei certa eſt, quare creaverit & recreaverit te Deus, ſicut ait Apoſtolus Jacobus: *Voluntariè genuit nos verbo veritatis*, Facis quod debes, dum obedis Deo. Debitum etiam virtutis penſum fideliter perſolvis, cùm ejus voluntatem & habes in deſiderio, & ſervas in obſequio. Hæc planè, fratres[z] perfectæ converſionis eſt forma. *Paratum* (inquit David) *cor meum Deus, paratum cor meum. Paratus ſũ, & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua. Domine, quid me vis facere?* O verbum breve, ſed plenum, ſed vivum, ſed efficax, ſed dignum omni acceptione! Quàm pauci inveniuntur in hac perfectæ obedientiæ forma, qui ſuam ita abjecerint voluntatem, ut ne ipſum cor proprium habeant: ut non quid ipſi, ſed quid Deus velit, omni hora requirant, dicentes ſine intermiſſione cum Paulo Apoſtolo: *Domine, quid me vis facere?* Et illud Samuelis: *Loquere Domine, quia audit ſervus tuus*, Heu plures habemus Evangelici illius cæci, quàm novi Apoſtoli Pauli imitatores. *Quid uis* (ait Dominus ad cæcum illum) *ut faciam tibi?* Quanta eſt miſeratio tua Domine, quanta dignatio tua? Siccine Dominus quærit ut ſervi faciat voluntatem? Verè cæcus ille, quia non conſideravit, non expavit, non exclamavit: Abſit hoc Domine, tu magis dic, quid me facecere velis: ſic enim decet, ſic omninò dignum eſt, non meam à te, ſed à me tuam quæri & fieri voluntatem. Videtis, fratres, quia verè neceſſaria erat hoc in loco converſio. Sic profectò, ſic multorum uſque hodie puſillanimitas & perverſitas exigit, ut ab eis quæri oporteat: *Quid vis ut faciam tibi?* Non ipſi quærunt: *Domine, quid me vis facere?* Conſiderare neceſſe habent Miniſtri & Vicarii Chriſti, quid ſibi præcipi velint: non ipſi conſiderant quæ voluntas ſit Præceptoris. Non eſt obedientia eorum plena, non in omnibus parati ſunt obſequi: non per omnia ſequi propoſuerunt eum qui non ſuam, ſed Patris venit facere voluntatem. Diſcernunt & dijudicant eligentes in quibus obediant imperanti, imò in quibus Præceptorem ſuum ipſorum obedire neceſſe ſit voluntati. Hujuſmodi itaque etſi tolerari ſe videant, & condeſcendi ac morem geri infirmitati ſuæ, perficiant obſecro, pudeatquè ſemper paruulos inveniri, ne quãdo fortè audiant: *Quid debui vobis facere, & non feci?* Et abutentibus paciẽtiâ & benignitate Prælati, fiat tandem multitudo exhibitæ miſerationis cumulus juſtæ damnationis. Quid enim odit (a) aut punit Deus præter propriam voluntatem? Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit. In quem enim ignis ille dæſeviet, niſi in propriam voluntatem? Hæc eſt immundiſſima lepra animi, propter quam oporteat imitari eum, qui non venit facere voluntatem ſuam: unde & in paſſione, *Non mea*, inquit, *voluntas, ſed tua fiat*. Obedientia victimis jure præponitur (b) quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur. Tantò quiſque Deum citiùs placat, quantò ante oculos ejus repreſſa arbitrii ſuperbia gladio præcepti ſe immolat. Quo contra hariolandi peccatum inobedientia dicitur, ut quanta ſit virtus obedientia demonſtretur. Ex adverſo enim meliùs oſtenditur, quid de ejus laude ſentiatur. Si enim quaſi peccatum hariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idolatriæ nolle acquieſcere: ſola obedientia eſt quæ fidei meritum poſſidet, ſine qua quiſque infidelis convincitur, etſi fidelis eſſe videatur. Hinc (c) per Salamonem dicitur in oſtenſione obedientiæ: *Vir obediens loquitur victorias*. Vir quippe obediens victorias loquitur: quia dum alienæ voci humiliter ſubdimur, nosmetipſos in corde ſuperamus. Hinc Veritas in Evangelio dicit; *Eum qui venit ad me, non eiiciam foras: quia non veni facere voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me*. Quid enim ſuum faceret, ſi eos qui ad ſe veniunt, expuliſſet? Quis autem neſciat, quòd voluntas Filii à Patris voluntate non diſcrepet? Sed quoniam primus homo, quia ſuam voluntatem facere volvit, à paradiſi gaudiis exivit: ſecundus ad redemptionem hominum veniens, dum ſe voluntatem Patris & non ſuã facere oſtendit, permanere nos intùs docuit. Cùm igitur non ſuam, ſed voluntatem Patris facit; eos qui ad ſe veniunt, foras non eiicit: quia dum exemplo ſuo nos obedientiæ ſubiicit, viam nobis tranſgreſſionis claudit.

CAPUT VI.

De Obedientia Chriſti, quam Deo Patri exhibuit, eamq; perfecit, dum executus eſt ipſius voluntatem in Opere redemptionis noſtræ.

Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus qui miſit me, ut perficiam opus ejus. *Joann.* 4.

1. *Oſtenditur cibum Chriſti fuiſſe obedientiam, quam perficere juxta voluntatem Dei Patris volvit. Cibus ejus ſunt etiam actus virtutum noſtrarum, inter quas virtus obedientiæ principatum tenet.* 2. *Docemur voluntatem noſtram debere eſſe ſubjectam voluntati Divinæ: de qua traditur triplex doctrina utiliſſima ſaluti noſtræ.* 3. *Proponitur nobis Chriſti obedientia ad imitandum. Oſtenditur triplicem eſſe obedientiam: ſpecialem, propriam, & communem.* 4. *Agitur de ſeptem gradibus obedientiæ.*

§. I.

Bonus cibus obedientia (a) de qua nimirùm & ipſe Dominus ait: *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris mei*. Paternam quoque (b) quærebat in omnibus gloriam, cujus & venerat facere, voluntatem. Nonne ipſe Filius Regis (c) Rex regionis illius quæ continuis gaudiis inclareſcit, factus eſt Patri obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis, & didicit obedientiam ex iis quæ paſſus eſt?

S quod

z *Ser. 1. de converſ. S. Pauli n.6.* a *Ser. 3. de Reſur. Dom. num.3* b *Tract. de ord. vit. cap. 5. n. 16. tom.5. pag.467.*

c *Ibidem. num. 17.* a *Ser.2. diver.n.4.* b *Ser.5. de verb. Eſa. n. 3.* c *Ser.41. div.n.1.*

Digitized by Google

Hoc eſt (d) obedientiam didicit in ſuo corpore (quod eſt Eccleſia) ex iis quæ paſſus eſt in Capite. Nam illa mors, illa crux, opprobria, ſputa, flagella, quæ omnia Caput noſtrum Chriſtus pertranſiit, quid aliud corpori ejus, ideſt nobis, quàm præclara obedientiæ documenta fuerunt? Porrò (e) audi ipſum quo ſe dicat cibo ali. *Meus*, inquit, *cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris mei*. Verbum Verbi eſt, apertè indicantis eſſe ſuum cibum factum bonum ſi tamen invenerit illud inter lilia, hoc eſt, inter virtutes. Alioquin ſi extra reperit, etſi bonus, quod in ſe eſt, videtur cibus, non tanget illum is qui paſcitur inter lilia. Verbi causâ, non recipit eleemoſynam de manu raptoris, ſeu fœneratoris; ſed nec de hypocritæ quidem, qui cùm facit eleemoſynam, facit tubâ cani ante ſe, ut glorificetur ab hominibus. Sed nec illius orationem aliquando exaudiet, qui amat orare in angulis platearum, ut ab hominibus videatur. Teſte ſancto Propheta Iſaia, etiam abominabatur ſabbata & neomenias & ſacrificia Judæorum, ita ut manifeſtè proteſtaretur odiſſe ea Animam ſuam, & dicebat: *Cùm veneritis ante conſpectum meum, quis quæſivit ea de manibus veſtris*? Credo non redolebant lilia manus illæ, & propterea reſpuebat munus ex illis qui paſci inter lilia conſuevit, & non inter ſpinas. Quidni ſpinoſas habebant manus, quibus ajebat: *Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt*? Et manus Eſau piloſæ erant ſpinoſis ſimiles, ideoque non ſunt admiſſæ ut miniſtrarent Sancto. Vereor ne & inter nos aliqui ſint (f) quorum non acceptet munus Sponſus, eò quòd non redoleant lilia. Etenim ſi in die jejunii mei inveniatur voluntas mea, non tale jejunium elegit Sponſus: nec ſapit illi jejunium meum, eò quòd non lilium obedientiæ, ſed vitium propriæ voluntatis ſapit. Ego autem non ſolùm de jejunio, ſed de ſilentio, de vigiliis, de oratione, de lectione, de opere manuum, poſtremò de omni obſervatione Monachi ubi invenitur voluntas ſua in ea, & non obedientia Magiſtri ſui, idipſum ſentio. Minimè prorsùs obſervantias illas etſi bonas in ſe, tamen inter lilia, ideſt, inter virtutes cenſuerim deputandas: ſed audiet à Propheta qui ejuſmodi eſt: *Nũquid tale eſt obſequiũ quod elegi? dicit Dominus* Et addit: *In die bonorum tuorum inveniuntur voluntates tuæ*. Grande malum propria voluntas, quâ fit ut bona tua tibi bona non ſint. Oportet proinde extra lilia fiant qui hujuſmodi ſunt, quia nihil omninò quod propriâ inquinatum ſit voluntate, guſtabit is qui paſcitur inter lilia. Sapientia eſt ubique attingens propter munditiam ſuam, & nil inquinatum in eam incurrit. Ita ergo inter lilia paſci amat Sponſus, ideſt, apud munda & nitida corda. En fortè appetis & ipſe contemplationis quietem [g] & benè facis, tantùm ne obliviſcaris flores, quibus lectulum ſponſæ legis aſperſum, cùm dicat: *Lectulus noſter floridus*. Ergo cura & tu tuum ſimiliter circumdare bonorum floribus operum, virtutum exercitio tanquam flore fructum ſanctum ocium prævenire. Alioquin delicato ſatis ocio dormitare voles, ſi non exercitatus quieſcere appetas, & Liæ fœcunditate neglecta, ſolis cupias Rachelis amplexibus oblectari. Sed & præpoſterus ordo eſt, ante meritum exigere præmium, & ante laborem ſumere cibum, cùm dicat Apoſtolus: *Qui non laborat, non manducet. A mandatis tuis intellexi*, inquit Propheta: ut ſcias niſi obedientiæ mandatorum contemplationis guſtum penitus non deberi. Non igitur putes de propriæ amore quietis, ſanctæ obedientiæ actibus, ſeniorumquè traditionibus præjudicium ullatenùs faciendum. Alioquin non dormiet tecum Sponſus in lecto uno, illo præſertim quem tibi pro obedientiæ floribus, cicutis atque urticis inobedientiæ aſperſiſti. Propter quod non exaudiet orationes tuas, vocatuſquè non veniet. Nec enim dabit inobedienti copiam ſui tantus obedienriæ amator, ut mori quàm non obedire malverit. Sed neque approbat tuæ contemplationis inane ocium, qui dicit per Prophetam: *Laboravi ſuſtinens*: ſignificans tempus quo exul cælo, & patriâ ſummæ quietis, operatus eſt ſalutem in medio terræ. Magis autem vereor, ne te quoque involvat formidoloſa illa ſententia, ita intonans in perfidiam Judæorum: *Neomenias veſtras, & ſabbatum, & feſtivitates alias non feram. Itẽ: Kalendas veſtras & ſolẽnitates veſtras odit anima mea*. Miror valdè impudentiam aliquorum (h) qui cùm omnes nos ſua ſingularitate turbaverint, ſuâ impatientiâ irritaverint, ſuâ contumaciâ & rebellione contempſerint, ſuâ inobedientiæ coinquinaverint, audent nihilominùs ad tam fœdum conſcientiæ ſuæ lectulum omni orationum inſtantia totius puritatis Dominum inuitare. *At cùm extenderitis* (ait) *manus veſtras, avertã oculos meos: & cùm multiplicaveritis orationem, non exaudiam*. Quid enim? Lectulus non eſt floridus, magis autem & putidus eſt; & tu illuc Regem gloriæ trahis? Ad pauſandum hoc facis, an ad cauſandum? Centurio vetat illũ intrare ſub tectum ſuum propter ſuam indignitatem, cujus tamen fides in univerſo redolet Iſtraele: & tu ad te compellis intrare tantorum ſordens ſpurcitiâ vitiorum? Clamat Apoſtolorum Princeps: *Exi à me Domine, quia homo peccator ſum*: & tu dicis: Intra ad me Domine, quoniam ſanctus ſum? *Omnes* (inquit Petrus) *unanimes in oratione eſtote, fraternitatẽ diligite*. Et vas electionis, *Levantes puras manus*, ait, *ſine ira & diſceptione*. Videſne quomodo cõcordent ſibi, & eodem ſpiritu de pace & tranquillitate animi (quã habere debet ille qui orat) loquantur Princeps Apoſtolorum & Doctor Gentium? Perge ergo tu tota die expandere ad Deum manus tuas, qui Fratres tota die moleſtas, unanimitatem impugnas, ab unitate te ſeparas. Et [i] quid me vis facere, inquis? Profectò ut primò quidem emundes conſcientiam ab omni inquinamento iræ, & diſceptationis, & murmuris, & livoris: & quidquid omninò adverſari cognoſcitur aut paci fratrum, aut obedientiæ ſeniorum, de cordis habitaculo eliminare feſtines. Deinde etiam circumdare tibi flores bonorum quorumque actuum & laudabilium ſtudiorum, atque odoramenta virtutum: ideſt, quæcunque ſunt vera, quæcunque pudica, quæcunque juſta, quæcunque ſancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ. Hæc cogitare, in his exerceri curato. Ad iſtiusmodi ſecurè vocabis Sponſum, quoniam cùm introduxeris eum, veraciter dicere poteris & tu,

d *Tract. de grad. humil. cap. 3. n. 7.* e *Ser. 71. in Cant. num. 14.* f *Ibidem. num. 15.* g *Ser. 46. in Cant. num. 5.*

h *Ibidem. n. 6.* i *Ibidem. n. 7.*

Digitized by Google

tu: *Quia lectulus noſter floridus*: redolente nimirum conſcientia pietatem, ſed pacem, ſed manſuetudinem, ſed juſtitiam, ſed obedientiam, ſed hilaritatem, ſed humilitatem.

§. II.

Meus cibus eſt (K) *ut faciam voluntatem Patris mei*. Cibus utique eſt, ſed cibus cordis. Quid enim æquè confirmat & corroborat cor humanum? quid ita in omni neceſſitate confortat & ſuſtentat, ut Divinæ voluntatis executio, velut in quendam animæ ventrem, conſcientiam ſcilicet ejus ingeſta? Totius humilitatis ſumma in eo videtur conſiſtere (l) ſi voluntas noſtra Divinæ (ut dignum eſt) ſubjecta ſit voluntati, ſicut ait Propheta: *Nonne Deo ſubjecta erit anima mea?* Scio quidem creaturam omnem velit nolit ſubjectam eſſe Creatori: ſed à creatura rationali voluntaria ſubjectio quæritur, ut voluntariè ſacrificet Domino: & confiteatur nomini ejus, non quia terribile & ſanctum, non quia omnipotens, ſed quia bonum eſt. At verò ſubjectionem iſtam triplicem eſſe neceſſe eſt, ut quod certum eſt Deum velle, id nos velimus omnino: & quod certum eſt eum nolle, ſimiliter execremur & nos. Quod autem incertum eſt utrum velit aut nolit, neque velimus ex toto, neque penitùs non velimus. Hic certè, Fratres, in hoc medio totum periculum eſt omnium noſtrûm, dum infeliciter blandimur nobis, & palpando ſeducimus noſmetipſos. Huic accedit, ut diſſimulemus Domini quærere voluntatem, dum & noſtram facere, & aliquam de ignorantia habere volumus excuſationem. Quis enim eſt ille tam infelix, qui id nolle audeat, quod certus eſt Deum velle: aut quod certus eſt eum nolle, id velle præſumat? Sed in medio periculum eſt his, qui jam egreſſi de ſeculo, in loco converſionis habitant tanquam in paradiſo voluptatis: ſicut in medio paradiſi lignum tranſgreſſionis poſitum erat, in quo prævaricati ſunt Parentes primi, lignum ſcientiæ boni & mali, non tantùm boni vel mali ſolius, ſed boni & mali. Propterea rogo vos Fratres (m) diligenter attendite, quia nihil mihi occurrit quod utilius poſſitis audire. Ubi certa eſt Dei voluntas, omninò noſtra ſequatur, in his videlicet de quibus certum aliquid in Scripturis invenimus: aut ipſe Spiritus manifeſtè clamat in cordibus noſtris quid ſentiendum ſit, ut eſt charitas, humilitas, caſtitas, obedientia. Hæc approbemus indubitanter, & appetamus quæ placere Deo ſcimus indubitanter. Sed & ea omnimodis odiſſe debemus, de quibus certum eſt quòd oderit ea Deus, ut eſt apoſtaſia, fornicatio, iniquitas, impatientia. In his verò rebus, de quibus nihil certi poſſumus invenire, nihil certum voluntas noſtra definiat, ſed pendeat inter utrumque, aut ſaltem neutri parti nimis inhæreat, cogitans ſemper ne fortè altera pars Deo magis placeat: & parati ſimus voluntatem ejus ſequi, in quamcunque partem eam cognoverimus inclinari. Nemo ſuper his quæ certa ſunt, hæſitet: nemo dubia pro certis admittat: nemo ſibi in dubiis judicium vendicet, præcipitetquè ſententiam. Et experiemur quod ſcriptum eſt: *Pax multa diligentibus legem tuam Domine, & non eſt illis ſcandalum.* Unde enim ſunt ſcandala, unde turbationes, niſi quòd propriam ſequimur voluntatem, & temerè quod volumus in corde noſtro definientes? Si quomodo id prohiberi contingat aut impediri; continuò etiam in impatientiam, in murmurationem, in ſcandalum proni ſumus, non attendentes quoniam omnia cooperantur in bonum his, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti: & qui nobis caſus videtur, ſermo quidem Dei eſt, ſuam nobis indicans voluntatem. At quicunque nihil certum de hujuſmodi in corde poſuerit, in quamcunque partem poſtea convertatur, ſcandilizari non poterit. Aut ſi quis facere cogitat unde mandatum certum non habet, ſi voluntatem ſuam ſuſpenſã tenuerit, donec Prælatum interroget, & ab eo quærat Domini voluntatem, qui vice ipſius obedit, non turbabitur quidquid ei præcipiatur: quoniam *pax multa diligentibus legem tuam Domine, & non eſt illis ſcandalum*. Porrò (n) quod dixi: Voluntatem ſuſpenſam teneat, aut voluntatem ſuſpenſam teneat, aut voluntatem ſuam Divinæ ſubjaceat voluntati; non de concupiſcentiis deſideriorum, non de affectionibus dico. Illud enim impoſſibile eſt, dum adhuc in hoc peccati corpore, & in hoc corpore mortis anima detinetur. Quid enim eſſet aliud quàm vita æterna, tota affectione Divinam in omnibus ſequi voluntatẽ? Sed conſenſum noſtrum neceſſe eſt Divinę ſubiicere voluntati, ſi pacem æternã, & pacem deſideramus habere præſentẽ, ſicut ſcriptum eſt: *Pacem meã do vobis, pacẽ relinquo vobis. Domine* (ait Propheta) *in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die.* Alius enim ambulabat in lumine vultus ſui, ſollicitus facere ſuam voluntatem, & beneplacitum cordis ſui conſiderans. Alius ambulat in lumine vultus humani, in eo ſemper intentus quid hominibus placeat, quid mundus judicet. Propterea homines ſibiipſis aut aliis hominibus placere ſtudentes, confuſi ſunt. Sed qui in lumine vultus tui ambulant Domine, id ſolùm cogitantes quomodo tuam faciant voluntatem, & toto corde contendentes placere tibi: nunc quidem in nomine tuo exultabunt, & non erit illis ſcandalum: demùm in juſtitia tua exultabunt, quando exuentes infirmitates ſuas, & intrantes potentias Domini memorabuntur juſtitiæ tuæ ſolius, ut eam tunc teneant ſine labore, quam modò ſequi laborant. Sola autem voluntas (o) quoniam pro ſui ingenita libertate, aut diſſentire ſibi, aut præter ſe in aliquo conſentire, nulla vi, nullaquè cogitur neceſſitate: non immeritò juſtam vel injuſtam, beatitudine ſeu miſeria dignam ac capacem creaturam conſtituit, prout ſcilicet juſtitiæ injuſtitiævè conſenſerit. Quid enim odit (p) aut punit Deus præter propriam voluntatem? Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit. In quem enim ignis ille deſæviet, niſi in propriam voluntatem? Væ oppoſitis voluntatibus (q) ſolam ſuæ profectò averſionis referentibus pęnam. Quid tam pænale, quàm ſemper velle quod nunquam erit? Quid tam damnatum, quàm voluntas addicta huic neceſſitati volendi nolendiquè, ut ad utrumlibet jam ſicut nonniſi perversè, ita nonniſi miſerè moueatur? In æternum non obtinebit quod vult, & quod vult in æternum nihilominus ſuſtinebit

k *Ser. 3. in Dom. Pal. n. 4.* l *Ser. 26. int. diuer. n. 2.* m *Ibid. n. 3.*

n *Ibidem. n. 4.* o *Tract. de lib. arb. cap. 3. n. 6.* p *Ser. 3. in Reſur. Dom. n. 3.* q *Lib. 5. de conſider. cap. 12. n. 25.*

Digitized by Google

bit. Dignè omninò, ut qui ad nihil afficitur unquam quod deceat, ad nil unquam quod libeat, evadat. Quid hoc facit? Rectus Dominus Deus noſter, qui & cum perverſo pervertitur. Nunquam recto pravoquè conveniet. Hæc enim ſibi invicem adverſantur, & ſi non invicem lædant. Læſio alterius eſt, abſit ut Dei. *Durum tibi eſt* (inquit Dominus) *contra ſtimulum calcitrare*: hoc eſt, non ſtimulo durum, ſed calcitranti. Caveamus itaquè à propria voluntate [r] tanquam à vipera peſſima & nequiſſima, & quæ ſola deinceps damnare poſſit animas noſtras.

§. III.

Chriſtus [s] *factus eſt obediens Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis*. Qua neceſſitate? Reſpondeat Apoſtolus Petrus: *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini*, inquit, *veſtigia ejus*: ideſt, ut imitemini obedientiam ejus. Ex his ſanè quæ paſſus eſt, diſcimus quanta nos qui puri homines ſumus, oporteat pro obedientia perpeti, pro qua is qui & Deus erat, non dubitaverit mori. Chriſtus utique [t] factus eſt obediens Patri. Unde & ipſe dicit: *Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me*. Et in alio loco: *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus qui miſit me Patris*. Denique [u] in eo obedientia conſummata eſt, cùm inclinato capite tradidit ſpiritum, factus obediens uſque ad mortem. Familiaris quidem [x] & amica ſaluti obedientia eſt, ſed obedientia firma & ſtabilis, quæ fundata eſt ſupra petram. *Melior eſt enim obedientia quàm victima, & acquieſcere nolle, ut peccatum hariolandi eſt*. Unde & vitæ quoque ipſe Salvator prætulit hanc virtutem, eligens magis Animam ponere, quàm obedientiam non implere. Ejus ergo exemplo (y) bonum obedientiæ toto mentis & cordis conatu nobis amplectendum eſt, ut qui inobediendo receſſimus à Deo, per obedientiæ legem redire mereamur. Nam [z] quem à Deo ſuo exturbavit inobedientia, ſine dubio per obedientiam recto tramite ad Deum redit. Præterea purgatio eſt [a] obedientia præceptorum, ſicut audierunt Diſcipuli: (quod utinam audire mereamur & nos) *Vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis*. Nimirùm quia non erant ſicut hi quibus dicitur: *Sermo meus non capit in vobis*: ſed in auditu verbi obaudierant ei. An non tibi videntur Apoſtoli [b] ſingularis obedientiæ conſcendiſſe faſtigium, qui acceptâ licentiâ ſedendi in civite, intra unius domunculæ ſepta concluſi unanimiter in oratione perſeverabant? Intellixiſti quia ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati? O quantis obedientiæ viribus innituntur, qui gaudent pro Chriſto ad concilium trahi? Dignitatem ducunt pro eo cædi, gloriam quærunt pro eo mori. Beatæ animæ, & abundanti majeſtate Spiritûs influentes, quibus vilitas ſublimitas, contumelia gloria, patientia victoria, mirabili mirabilitate videntur. Multùm repleta eſt anima eorum, opprobrium abundantibus, & deſpectio ſuperbis. Cernis quàm libera fronte Pontificum faciem, Phariſæorum ſupercilium, tumultum plebis irrumpant dicentes: *Magis oportet Deo obedire quàm hominibus*. Intuere illa duo magna Luminaria Petrum & Paulum, & uniuerſum ordinem Apoſtolici Senatus obambula, & ibi videbis obedientiæ firmitatem inter tormentorum multitudinem viriliter perſtitiſſe. Quàm beatus ille (g) qui ait: *Dominus Deus aperuit mihi aurem, & ego non contradico, retrorſùm non abii*. Ubi & voluntariæ habes obedientiæ formam, & longanimitatis exemplum. Qui enim non contradicit, ſpontaneus eſt: & qui retrò non abiit, perſeverat. Utrumque neceſſarium, quoniam hilarem datorem diligit Deus: & qui perſeveraverit in finem, hic ſaluus erit. Utinam & mihi aperiat aurem Dominus, intret ad cor meum ſermo veritatis, mundet oculum, & lætæ præparet viſioni, ut dicam Deo etiam ipſe: *Præparationem cordis mei audivit auris tua*. Utinam audiam à Deo etiã ipſe cum cæteris obedientibus: *Et vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis*. Nec omnes mundantur qui audiunt, ſed quia obediunt. *Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud*. Talem requiritauditum qui mandat dicens: *Audi Iſraël*. Talẽ offert qui ait: *Loquere Domine, quia audit ſervus tuus*. Talem ſpondet qui dicit: *Audiam quid loquatur Dominus Deus*. Fortiſſima res eſt obedientia vera (d) & quæ in animum deſcendere non poteſt, niſi à mundi hujus aſpergine purè preſſèquè deterſum. Ut autem via ejus evidentiùs eluceſcat, oſtendamus quantùm poſſumus, quæ ſit obedientia *ſpecialis* ad Deum, *propria* ad hominem, *communis* inter Deum & hominem. Sunt quædam ſummè mala, quædam ſummè bona. Summè bona ſunt, diligere Deum, amare poximum, veritatem loqui, non furtum facere, non falſum teſtimonium dicere, non adulterari, & alia multa, quæ ſermonis brevitas numerare prohibet. Summè mala ſunt eorum contraria, & ſimilia illis. Bona præcipit Deus ut faciamus, à malis jubet ut abſtineamus. Præcepti hujus ſancta & incommutabilis auctoritas non valet quoquomodò refelli, quia illius eſt charactere conſignita qui dicit: *Ego Dominus, & non mutor*. Si ergo homo ille, quem impoſuit Dominus ſuper capita noſtra, aliter ſentire volverit, ponens tenebras lucem, & lucem tenebras, vel præcipiat prædicta bona relinquere, vel malis præfatis adhærere: audacter refutandum eſt præcipientis imperium, & libera voce dicendum: *Obedire oportet magis Deo quàm hominibus*. Hæc eſt *ſpecialis* obedientia ad Deum, quæ nunquam eſt hominibus arbitrio temperanda, ſed incommutabili conſervanda propoſito. Certam igitur regulam tene, ut nec imperio Prælatorum prædicta bona relinquas, vel facias mala. Inter ſummè verò mala & ſummè bona, quædam media ſunt ad alterutrum ſe habentia, & boni maliquè nomen aſſumunt. Media ſunt ambulare, ſedere, loqui, tacere, comedere, jejunare, vigilare, dormire, & ſi qua ſunt ſimilia: quæ ſi Paſtoris licentiâ fiant, ſummam expectant retributio-

r *Ser. 11. diu. n. 3.* s *Tract. de grad. humil. cap. 2. num. 7.* t *Ser. 2. in cæna Dom. n. 2.* u *Ser. 1. de reſur. Dom. n. 3.* x *Tract. de vit. & mor. Cler. c. 1. n. 1.* y *Epiſt. 385. n. 3.* z *Ser. 35. diuer. n. 3.* a *Ser. 2. in Dom. 1. poſt. oct. Epiph. n. 4.* b *Ser. 41 int. diu. n. 1.*

c *Ser. 28. in Cant. n. 5.* d *Ser. 41. int. diu. 3.*

Digitized by Google

tionem. In his igitur mediis ſubditi eſſe & obedientes debemus ad nutum Præpoſitorum, nihil interrogantes, propter conſcientiam: quia in his nullum præfixit opus Deus, ſed Prælatorum dereliquit imperio diſponenda. Non autem te moveat Magiſter imperitus, indiſcreta poteſtas, ſed memento quia non eſt poteſtas niſi à Deo: & qui reſiſtit poteſtati, reſiſtit Dei ordinationi. Hæc eſt *propria* hominis obedientia quam homini debemus, qui homini ſubditi ſumus. *Communis* eſt etiam inter Deum & hominem: quia quidquid obedientiæ Prælatis exhibetur, ei exhibetur qui dicit: *Qui vos audit, me audit.* Cum magna igitur cautela hoc tramite dicimus incedendum: quia & multi gradus ibidem deliteſcunt, quorum qui unum reliquerit, cæteros ſine retributione tenebit.

§. IIII.

Primus (e) gradus obedientiæ eſt *obedire libenter.* Omnis ætas ab adoleſcentia ſua prona eſt ad malum, & unus quiſque voluntatem pravi cordis ſui ſectatur. Ab illa enim primæ prævaricationis anguſtia innatus eſt homini amor propriæ voluntatis, quæ voluntatem ſui Creatoris relinquens, ibi ſubdita eſt ſervituti, ubi volvit dominari. Difficile eſt ergo ſuam relinquere voluntatem, & alterius voluntati deſervire. Quamlibet autem grave ſit, non poſſet tamen primum obediendiæ aſcendere gradum, qui voluntatem præcipientis ſuam non fecerit. In volunta ſua juſtus gloriatur ſeſe Domino confiteri: unde *voluntariè* (inquit) *ſacrificabo tibi*. Sola ergo voluntas eſt, quæ totius operis ornat effectum, ſine qua etiam nec benè aliquid agitur, etiamſi bonum eſſe videatur. Ex voluntate igitur ſuſcipienda ſunt imperia Prælatorum, & ipſum cor à ſuis voluntariis reflexionibus abducendum, donec propria voluntas mactata mandatum diligat imperantis. Hoc eſt ergo libenter obedire, Prælatorum voluntatem voluntariè adimplere.

Secundus (f) obedientiæ gradus eſt *obtemperare ſimpliciter*. Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter. In ſimplicitate cordis quærere Dominum Scriptura præmonſtrat. Multos videmus poſt præcipientis imperium multas facere quæſtiones: Cur, quare, quam ob rem, ſæpiùs interrogare, crebras ingeminare querelas: quærere, quare hoc præcepit? unde hoc venit? quis hoc adinuenit conſilium? Inde murmuratio, inde verba murmurationem & indignationem ſonantia, & redolentia amaritudinem. Inde frequens excuſatio, ſimulatio impoſſibilitatis, advocatio amicorum. Non ſic Abraham. Audi quid Dominus de ſimplici populo proteſtetur: *In auditu* (inquit) *auris obedivit mihi*: ut videlicet oſtenderet uno eodemquè momento proceſſiſſe & imperantis imperium, & obſequium obſequentis. Nolite errare, Deus non irridetur. Murmuras contra Prælatum in tabernaculo corporis tui? elevat manum ſuam ad proſternendum te dextera Dei. Incede igitur ſimpliciter in mandatis obedientiæ, addens voluntati ſimplicitatem, intentioni illuminationem. Fortitudo enim ſimplicis via Domini, quæ obedientia eſt. Fortitudinem igitur induunt qui obedientes ſunt, & ſimpliciter incedunt.

Tertius (g) gradus obedientiæ eſt *hilariter obedire*. Hilarem enim datorem diligit Deus, *Non ex triſtitia* (inquit Apoſtolus) *aut ex neceſſitate*. Serenitas in vultu, dulcedo in ſermonibus multùm colorant obedientiam obſequentis. Unde & gentilis ille Poëta ait ſic: *Super omnia vultus acceſſère boni*. Quis enim locus obedientiæ, ubi triſtitiæ cernitur ægritudo? Oſtendunt plerumque voluntatem animi ſigna exteriora, & difficile eſt ut vultum non mutent, qui mutant voluntatem. Nubilioſa corporis compoſitio, & facies tenebris obſuſcata triſtitiæ, devotionem ab animo receſſiſſe ſignat. Reſpice David ante arcam Domini hilariter ſaltantem, & quàm ſapienter ſuperbientis fæminæ reprimit indignationem. *Ludam* (inquit) *& vilior ero in conſpectu Domini*. Cernis igitur quàm neceſſaria & conveniens ſit hilaritas in obedientiæ executione. Quis imperat libenter triſtitiam efflanti? Si vis ergo perfectus eſſe, hilariter, & cum magna vultûs alacritate ſuſcipe jubentis imperium, ut voluntati cordis, ſimplicitati operis, vultûs hilaritatem adjungas.

Quartus [h] gradus obedientiæ eſt *obſecundare velociter*. Velociter currit ſermo Dei, & velocem habere deſiderat ſequentem. Vides cum quanta velocitate currit ille qui dicit: *Viam mandatorum tuorum cucurri*. Fidelis obediens neſcit moras, fugit craſtinum, ignorat tarditatem, præripit præcipientem, parat oculos viſvi, aurem auditui, linguam voci, manus operi, itineri pedes; totum ſe colligit, ut imperantis colligat voluntatem. Vide Dominum feſtinanter præcipientem, & hominem feſtinanter obedientem. *Zachæe* (inquit) *feſtinans deſcende, quia in domo tua oportet me manere. Et feſtinans deſcendit, & excepit eum gaudens*. Animadvertiſti quia & feſtinanter deſcenderit, & gaudenter exceperit. Audiſti obedientiam, audi & obedientiæ remunerationem: *Quia ſalus huic domui facta eſt.* Intuere etiam ex occaſione hujus obedientiæ concluſionis grande myſterium, & obſignatam ſignaculo miſericordiæ ſententiam. *Venit enim* (inquit) *filius hominis quærere & ſalvum facere quod perierat*. Nonne legiſti quod filiis Iſraël præcipitur, ut agnum comedant feſtinanter? Feſtinanter quippe veri Agni comeſtio ſignatur implenda: quia verba illa quæ per legem dedit, quæ per ſemetipſum præſens exibuit, quæ per Eccleſiæ Præpoſitos tradenda reliquit, veloci ſunt obedientia conſummanda. Et tu ergo cùm voluntatem cordi, ſimplicitatem operi, hilaritatem vultui conjunxeris, adde velocitatem: ut ſis juxta Apoſtolum Jacobum, *velox ad audiendum, & ad implendum velocior*.

Quintus [i] gradus obedientiæ eſt *adimplere viriliter*. Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum, omnes qui ſperatis in Domino. Non eſt fortitudinis ire ad inobedientiam, ſed ab obedientia non abduci. Si tribulatio intonat, ſi perſecutio reſultat, ſi peccatores tibi laqueum ponunt, ſi maligni tuum iter impediunt: tu obedientiæ viam non deſeras, ſed dic: *Paratus ſum, & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua*. Quid enim ſuperiùs enumerata pariunt utilitatis, ſi fortitudo deſit, quæ in arce conſtantiæ virtutes collocat, & eo vallo munit, quo furentis impetus aſpirare non poſſit? Manum tuam miſi-

e Ibidem n.4. f ibidem n.5.

g Ibidem n.6. h ibidem n.7. i Ibidem n.8.

Digitized by Google

miſiſti ad fortia? agendum eſt inſtanter, & conſtanter obediendum: nec inter verborum ſeu verberum aſperitatem tam regalis eſt ſemita relinquenda, ſed tenaciori eſt retinenda fervore. Et ut breviter dotes fortitudinis concludamus: Virtus eſt, virtutes ſervans ac muniens. Junge igitur velocitati fortitudinem, conſtantiam inſtantiæ, & tunc decantabis ſecurus: *Manus peccatoris non movebit me*. Audi denique hominem (k) quem ſecundùm cor ſuum invenerat Deus: *Paratum* (inquit David) *cor meum Deus, paratum cor meum*. Paratum ad proſpera, paratum ad humilia, paratum ad ſublimia, paratum ad univerſa quæcunque præceperis. Vis Paſtorem ovium facere? vis conſtituere Regem populorum? paratum cor meum Deus, paratum cor meum.

Sextus (l) gradus obedientiæ eſt *humiliter obedire*. In humilitate noſtra memor fuit noſtri, qui fecit nos. Magna virtus humilitas, ſine cujus obtentu virtus fortitudinis non ſolùm virtus non ſit, ſed etiam in ſuperbiæ vitium erumpat, Quàm fortiter currebat Saûl cùm eſſet parvulus in oculis ſuis? quanta Philiſtæorum agmina proſternebat, quantis viribus exercebat gladium? Poſtquam autem tenuit eum ſuperbia, & tranſivit in affectum cordis, debilis & impotens factus, incircumciſorum armis facilè proſtratus occubuit. Aſpice Regem David, in quo humilitas ſublimis & humilis ſublimitas felici compoſitione niteſcunt. *Domine* (inquit) *non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei.* Et ad totum itinerarium ejus ſedula intentione recurre, & quaquaverſùm oculos reflexeris, invenies humilitatis floribus eſſe reſperſum. Audi namque alibi quid dicat: *Fortitudinem meam ad te cuſtodiam*. Quàm verè loquitur juſtus juſtitiæ executor! Sunt namque plurimi, qui fortitudinem ſuam non ad Deum, ſed ad inanem gloriam cuſtodiunt: qui confidunt in virtute ſua, qui de acceptis virtutibus quaſi non acceperint, gloriantur: Conditori facientes injuriam, à quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum. Ne ergo fortitudo in ſuperbiam tranſeat, condienda eſt ſale humilitatis: quia nihil proderit fortiter obedire, ſi contigerit infeliciter ſuperbire. Illi ergo fortitudinem ſuam ad Deum cuſtodiunt, qui cùm fecerint quod facere debenr, dicere poſſunt: *Servi inutiles ſumus, quod debuimus facere fecimus.*

Septimus (m) gradus obedientiæ eſt *indeſinenter obtemperare*. Non qui inceperit, ſed qui perſeveraverit, ſaluus erit. Incipere multorum eſt, perſeuerare paucorum. Perſeuerantia ſingularis eſt filia ſummi Regis, virtutum fructus, earumquè conſummatio, totius boni repoſitorium, virtus ſine qua nemo videbit Deum, nec à Deo uidebitur: finis eſt ad iuſtitiam omni credenti, in qua virtutum conuentus reuerendum ſibi thalamum conſecrauit. Quid enim currere prodeſt, & ante metam curſûs deficere? *Sic currite ut comprehendatis*, dicit Apoſtolus. O quàm perſeueranti pede curſum ſuum perſecerat qui dicebat: *Curſum conſummavi*. O quàm longum curſum felix ille Latro compleuit, qui conſummatus in breui explevit tempora multa. Denique & Dominus Prophetarum loquitur: *Si converſus fuerit juſtus à juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem: omnium juſtitiam ejus non recordabor*. Vides ergo quàm profunda obliuione virtutes illæ ſepeliantur, quas perſeuerantia non inſignivit. Sola eſt, quæ amatorem obedientiæ ad Regis cubiculum introducit, ut eum uideat in decore ſuo, in quem deſiderant Angeli proſpicere. In via igitur iſta quâ ambulamus, abſconderunt ſuperbi laqueum mihi. Difficilis eſt uia iſta & grauis, ſpinoſis anfractibus & multiplicium uinculorum nexibus innodata. An tu ibi putas obedientiæ fructum, cùm ſubditus audit obedientiam quam multis expetierat votis, cùm ei præcipitur quod redoleat dignitatem, gaudio & lætitia fluitet, potentiæ fulciatur imagine? E contrario autem, an tu illi obedientiæ meritum aſſignas, quæ cum aduerſitate procedens, animum terret audientis, gravis ad audiendum, gravior ad implendum, ad tenendum grauiſſima? Non eſt ita. Faciendum eſt ut à proſperitate animo ſeparemur, & aduerſitatem animo complectamur, ſi uolumus Chriſtum ſequi, qui regnum fugit, & ad paſſiomem voluntarius venit.

CAPUT VII.

De agonia, & ſudore ſanguineo Chriſti orantis in horto.

1. *Oſtenditur Chriſtum in agonia non ſolùm immaduiſſe ſudore ſanguineo, ſed etiam decorem exteriorem corporis ſui amiſiſſe: quo docemur ut & nos deformemur in corpore extrinſecùs, interiùs verò reformemur in anima.* 2. *Oſtenditur Chriſtum ſudaſſe ſanguinem, ob ingentem anguſtiam & ſciſſionem cordis: quo docemur ſcindendum eſſe corda noſtra. Aſſignantur cauſæ, cur toto corpore ſudavit Sanguinem Chriſtus.* 3. *Oſtenditur Chriſtum, ideo voluiſſe conſolari & confortari ab Angelo, ut nos doceret non ad carnales & caducas recurrere conſolationes, ſed ad ſpirituales & Angelicas. Docemur, ut in omni tribulatione noſtra invocemus Angelum Cuſtodem noſtrum, qui nos conſoletur & confortet.*

§. I.

Et factus in agonia, prolixiùs orabat. Luc. 22.

NOn eſt aliquo modo dubitandum de Chriſto (a) quin infirmitatẽ & exterminationem corporis incomparabilem ſuſtinuerit, qui etiam vererat crucem ſuſtinere: & præ cæteris tantò magis fuerit confectus, quantò major in eo fuit compaſſionis affectus, qui non ſolùm facta, ſed etiam cogitationes inſpexit. Suffragatur his rationibus ſententia ipſius Domini ſic dicentis: *Jeruſalem Jeruſalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodùm gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Videamus quid ſibi hoc velit, quòd Dominus ſe gallinæ magis quàm alteri animali voluit comparere? Quia ut à Sanctis Patribus tenetur, ideo factum eſt, ut exprimatur incomparabilis affectus charitatis. Nullum enim animal circa pullos ſuos tanta compaſſione movetur, ſicut gallina. Fit enim toto corpore hiſpida,

k *Serm. 2. in Quadrag. n. 6. serm. 31. inter. diver. n. 9.* m *Ibidem. n. 10.*

a *Tract. de vita Myſt. cap. 5. n. 21.*

Digitized by Google

pida, voce rauca, toto fervens animo, & omnibus membris infirma, & uſque ad ſupremum defectum perveniens. Si ergo intantùm pullis ſuis gallina animal irrationale compatitur; quantò putas optimum Jeſum humano generi fuiſſe compaſſum? ad quantam putas eum debilitatem & infirmitatem perveniſſe? Quanta ipſum putas macie confectum fuiſſe, qui pro omnibus cognoſcitur doluiſſe? Unde Eſajas ait: *Verè languores noſtros ipſe tulit, & peccata noſtra ipſe portavit.* Et præco ipſius (b) Joannes Baptiſta clamat: *Ecce*, inquit, *Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Non dicit morbos corporis, non moleſtias carnis, ſed peccatum, quod eſt morbus animæ, & corruptio mentis. *Ecce qui tollit peccata mundi.* Unde? Utique à manu, ab oculo, à collo, demùm etiam à carne ipſa, cui altiùs infixum eſt. Tollit peccatum à manibus (c) commiſſa peccata delens: tollit ab oculo, purgans cordis intentionem: tollit à collo, violentam removens dominationem, ſicut ſcriptum eſt: *Sceptrum exactoris ejus ſuperaſti, ſicut in die Madian.* Itemquè: *Computreſcet jugum à facie olei.* Et Apoſtolus loquitur, dicens: *Ut non regnet peccatum in veſtro mortali corpore.* Siquidem alio in loco ait idem Apoſtolus: *Scio*, inquit, *quòd non eſt in me bonum, hoc eſt, in carne mea.* Sed jam veniamus ad illum ultimæ diei agonem (d) & cauſas deformati corporis Jeſu nequibimus ignorare. Incipiat ergo conſideratio noſtra in eodem loco, ubi ipſo teſte cùm inciperet pavere & tædere, triſtis fuit anima ejus uſque ad mortem. Sudor ſanguineus orantis & agonizantis membra copioſè perfudit, itaut jam non ſolùm diſtillaret, ſed guttatim decurreret in terram. Quis hìc decor ſpeciei? Quis in corpore ſic macerato formæ pulchritudinem quærat? Venite quæſo (e) & condoleto ei omnes, qui gaudere deſideratis in Domino. Attendite manu fortem noſtrum, quomodo contritus eſt: deſiderabilem noſtrum, quomodo miſerabiliter deformatus eſt: pacificum noſtrum, quomodo in bello peremptus eſt. Ubi eſt rubor roſeus? ubi candor juvenilis? ubi in corpore tam contrito decorem invenies? Ecce defecerunt dies noſtræ diei Domini Jeſu, qui ſolus eſt dies ſine tenebris: & oſſa ejus ſicut cremium aruerunt. Percuſſus eſt ſicut fænum, & aruit cor ejus: elevatus eſt, & alliſus valdè; ſed in dedecore extrinſeco decorem ſimul verè & decus intrinſecùs retinebat. Noli ergo deficere prò ipſo in tribulationibus tuis, quia hunc ſpecioſum formâ præ filiis hominum viderunt omnes in cruce, qui tantùm exteriora intuebantur, & viderunt eum non habentem ſpeciem neque decorem: & facies ejus abiecta eſt quaſi deformis. De hac tamen deformitate Redemptoris noſtri manavit precium decoris noſtri, ſed decoris interni. Omnis enim gloria filiæ Regis ab intus. Senſerat hoc & Sponſa, quæ in Cantico Salamonis proclamat: *Nigra ſum, ſed formoſa filia Jeruſalem, ſicut pelles Salamonis.* Niſi corpus Domini Jeſu deforme fuiſſet, cujus nigredinem ſupra pro parte executi ſumus: formoſitatem intrinſecam (quia in ipſo omnis plenitudo divinitatis) quis enarrabit? Sciendum tamen eſt, quòd ea quæ diximus de deformitate Corporis ſpecioſi, non de naturali, ſed de accidentali deformitate Domini: non accuſantes in ipſo defectum naturæ, ſed paſſionis charitatem commendantes. Deformemur igitur & nos in corpore extrinſecùs cum deformato Jeſu, ut reformemur interiùs in anima cum formoſo Jeſu. Conformemur corpori Jeſu in corpore noſtro, ut reformet corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Imitatores ſimus Pauli Apoſtoli, ſicut ipſe Chriſti fuit, qui de ſe dicit: *Chriſto confixus ſum cruci.* Et alibi: *Ego ſemper porto ſtigmata Jeſu Chriſti in corpore meo.* Benè portabat characterem paſſionis Jeſu Chriſti in corpore ſuo, cui mundus mortuus erat, & ipſe mundo. Fuſcus effectus eſt, quia decoloravit eum ſol paſſionis & charitatis Chriſti. Vis tibi denique demonſtrem (f) animam & nigram pariter & formoſam? *Epiſtolæ*, inquiunt, *graves ſunt: ſed præſentia corporis infirma, & ſermo contemptibilis.* Paulus hic erat. Itane Paulum, ô filiæ Jeruſalem, de præſentia corporis æſtimatis, & tanquam decolorem deformemquè contemnitis, quia cernitis homunculum affligi in fame & ſiti, in frigore & nuditate, in laboribus plurimis, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter? Hæc ſunt quæ denigrant Paulum. Pro hujuſmodi Doctor Gentium reputatur inglorius, ignobilis, niger, obſcurus, tanquam denique peripſema hujus mundi. Enimverò nonne ipſe eſt qui rapitur in Paradiſum, qui unum alterumquè perambulans, uſque ad tertium ſui puritate penetrat cælum? O verè pulcherrima anima, quam etſi infirmum inhabitantem corpuſculum, pulchritudo cæleſtis admittere non deſpexit, Angelica ſublimitas non rejecit, charitas divina non repulit: hanc vos dicitis nigram? Nigra eſt, ſed formoſa, filiæ Jeruſalem. Nigra veſtro, formoſa divino Angelicoquè judicio. Etſi nigra eſt, forinſecùs eſt. Sibi autem pro minimo eſt, ut à vobis judicetur, aut ab his qui ſecundùm faciem judicant. Homo ſiquidem videt in facie, Deus autem intuetur cor. Propterea etſi nigra foris, ſed intùs formoſa, ut ei placeat cui ſe probavit. Non enim vobis, quibus ſi adhuc placeret, Chriſti ſeruus non eſſet. Felix nigredo, quæ mentis candorem parit, lumen ſcientiæ, conſcientiæ puritatem. Non planè contemnenda eſt in aliis ſanctis iſta nigredo extera (g) quæ candorem operatur internum, & ſedem proinde præparat Sapientiæ. Candor eſt enim vitæ æternæ Sapientia, ut Sapiens definit: & candidam oportet eſſe animam, in qua ipſa Sapientia ſedem elegerit. Quod ſi anima juſti ſedes eſt Sapientiæ, haud dubiè dixerim animam juſti eſſe candidam: & fortaſſis juſtitia ipſa candor eſt. Juſtus autem erat Paulus, cui repoſita fuerat corona juſtitiæ. Candida proinde Pauli anima erat, & Sapientia ſedebat in ea, ita ut ſapientiam loqueretur inter perfectos, ſapientiam in myſterio abſconditam, quam nemo principum mundi hujus agnovit. Porrò hunc in eo ſapientiæ juſtitiæquè candorem nigredo illa exterior de ſapientia corporis infirma, de laboribus plurimis, de jejuniis ac vigiliis multis aut operabatur, aut promerebatur. Ideoquè & quod nigrum eſt Pauli, ſpecioſius eſt omni ornatu extrinſeco, omni etiam Regio cultu. Non comparabitur ei quantalibet pulchritudo carnis, non cutis

b *Serm. 6. de Aſu. Dom. nu. 1.* c *Ibidem nu. 2.* d *Tract. de vite myſt. cap. 5. nu 23.* e *Ibidem nu. 27.*

f *Ser. 25. in Cant. nu. 5.* g *Ibidem nu. 6.*

Digitized by Google

tis utique nitida & arſura, non facies colorata vicina putredini, non veſtis precioſa obnoxia vetuſtati, non auri ſpecies, ſplendorvè gemmarum, ſeu quæcunque talia, quæ omnia ſunt ad corruptionem. Habet & Salamon, *ſcilicet Chriſtus*, nigredinem (h) ſed in pelle. Foris niger, in cute niger, non intus. Alioquin omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus. Intùs Divinitatis candor, decor virtutum, ſplendor gloriæ, innocentiæ puritas. Sed tetegit hæc deſpicabilior infirmitatis color, & quaſi abſconditus vultus ejus & deſpectus, dum tentatur per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.

§. I I.

Et factus eſt ſudor ejus, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Luc. 22.

Anguſtias quidem cordis Domini Jeſu(i) certiſſimè indicabat ſudor ille ſanguineus, qui orationis tempore de carne ſua Sanctiſſima guttatim decurrebat in terram. Inſpice ò homo (*k*) tribulationem ipſius mitiſſimi Cordis quâ angebatur, cùm toto corpore ex omni parte ſanguineus ſudor maneret. Neque enim corpus extrinſecùs tanto taliquè ſudore deflueret, ſi Cor intrinſecùs nullius doloris moleſtiâ frangeretur. *Contritum eſt cor meum in meipſo*, ait Propheta Jeremias. Sciſſo igitur corde interiùs, ſciſſa eſt & exteriùs pellis noſtri Salvatoris: effuſus eſt ſudor ſanguineus ſuper terram. Dominus Jeſus in oratione conſtitutus (l) præ anguſtia ſpiritus ſui, totus ſudore ſanguineo immaduit. Ubi quidem(m) non ſolis oculis, ſed quaſi membris omnibus fleviſſe videbatur: ut totum corpus ejus, quod eſt Eccleſia, totius lachrymis corporis purgaretur. Floret in Vite noſtra (n) benigno Jeſu roſa rubens & ardens. Rubens Sanguine paſſionis, ardens igne charitatis, roſcida effuſione lachrymarum dulciſſimi Jeſu. Flevit enim & contriſtatus eſt propter me gaudium meum, imò gaudium Angelorum, Dominus Jeſus: *qui* (ut ait Apoſtolus) *in diebus carnis ſuæ offerens vota & ſupplicationes ad eum, qui poſſit ſaluum facere eum à morte, cum clamore valido & lachrymis, exauditus eſt pro ſua reverentia*. Audis cor non carneum, ſed lapideum, illum magnum Jeſum & optimum indiebus carnis ſuæ, quam pro me redimendo aſſumpſerat, lachrymis immaduiſſe, & adhuc aridum permanens? O cor durum, audis commoveri pro me ad lachrymas illum, qui in æternum ſtat & non commovebitur: nec adhuc tu ad lachrymas commoveris? Addam & ignem charitatis & paſſionis Sanguinem, ſi fortè calefacias, ſi emolliaris, ut dulciſſimo Jeſu pro lachrymis ſuis & Sanguinis effuſione ſolas ſaltem lachrymas rependas. Sanguinis effuſio Jeſu Chriſti (o) quâ paſſionis roſa coloratur, invenitur in ſudore ſanguineo orantis & agonizanti benigni Jeſu. Ita enim ait Evangeliſta: *Et factus in agonia, prolixiùs orabat: & factus eſt ſudor ejus, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram*: ut ceſſent omnes cæteræ Sanguinis puriſſimi effuſiones, Numquid hæc ſola non poterit roſam noſtram ſufficienter rubricare? Verè poteſt cõſcindere cor meum miſerum, & ſanguineis lachrymis madefacere: quia ecce Creator meus pro me ſanguineo cruore perfunditur; nec levi quidem, ſed decurrente in terram. Væ miſero cordi, quòd tali & tanto ſudore non madeſcit perfuſum. *Scindite corda veſtra* (p) *& non veſtimenta veſtra*, ait Dominus omnipotens. Si quis in vobis eſt, cujus voluntas circa unum aliquid ſolet obſtinatior inveniri, ſcindat cor ſuum gladio ſpiritûs, quod eſt verbum Dei: ſcindat illud, & in multas minutias feſtinet diſpartiri. Alioquin non eſt converti ad Dominum in toto corde, niſi ſciſſo corde. Poteſt quoque (q) & aliter hæc ſciſſio cordis intelligi, ut ſi pravum fuerit, ſcindatur ad confeſſionem: ſi durum, ad compaſſionem. Quidni ſcindatur cor, ut viſceribus effluat pietatis? Quidni ſcindatur ulcus, ut ſanies effluat? Utilis prorsùs utraque ſciſſio, ut nec clauſum lateat peccati virus in corde, nec indigenti proximo claudamus viſcera miſericordiæ, ut & ipſi conſequamur miſericordiam à Domino noſtro Jeſu Chriſto. Porrò (r) rubricata eſt roſa paſſionis, & charitatis Chriſti rubicundi Jeſu. Ecce quàm rubicundus, & quàm totus rubicundus: nec vacat à myſterio iſta Sanguinis Jeſu effuſio generalis. Sudavit enim toto corpore Sanguinem, qui noſtras venerat tollere infirmitates ex carne noſtra & ſanguine contractas: ut ad convaleſcentiam & ſanitatem totius corporis ſpiritualis ſive Eccleſiæ ſufficeret ſudor ſanguineus ab omni parte corporis, capitis ſcilicet noſtri Domini Jeſu Chriſti effuſus. Arbitramur quoque (s) quòd hoc ad conſolationem infirmorum membrorum ſuorum aſſumpſit, ne fortè deſperet quis ſi caro infirma remurmurat, ubi ad paſſionem promptus eſt ſpiritus. Nimirum ut majoris erga Jeſum amoris & gratitudinis ſtimulos habeamus, naturalem carnis infirmitatem his judiciis in ſe expreſſit, quibus doceremur quia verè languores noſtros portavit, & non abſque ſenſu doloris paſſionum ſentes percurrit. Liberati ergo ſumus (t) de ſanguinibus. Deo gratias, auctori ſalutis noſtræ benigno Jeſu, qui ſuum pro nobis Sanguinem liberaliſſimè effudit. Totus ſiquidem (u) nobis datus, & totus in noſtros uſus expenſus eſt. Porrò (x) vel hoc certè ſignificabat ſudor ſanguineus à toto corpore Capitis noſtri effuſus, quia in toto corpore ſuo ſpirituali quod eſt Eccleſia, ſanguis erat Martyrum effundendus, & Eccleſia rubricanda. Cæterùm nos, fratres, (y) ut vel fideles nos probemus Deo noſtro, ſi martyrium ſanguinis non habemus (martyrium enim teſtimonium eſt) quæramus vel teſtimonium aquæ, & ne ipſum quidem deſpiciet Deus. *Tres ſunt enim qui teſtimonium dant in terra*: *Spiritus*, *Aqua*, *& Sanguis*, Beati quibus trinum ſuppetit teſtimonium, quoniam funiculus triplex difficilè rumpitur. Nos ſi ſanguinis teſtimonium non habemus, habeamus ſpiritum & aquam: quoniam ſine ſpiritu nec ſanguis nec aqua ſufficiet. Imò verò ſi ſpiritus ipſe ſine aqua aut ſanguine invenitur, ſufficit teſtimoniũ ejus: quoniam ſpiritus veritatis eſt, nec ſanguis nec aqua quidquam proderunt à ſe ipſis, ſed ſpiritus eſt qui teſtificatur in illis. Sanè tamen aut vix aut nunquam ſine aqua, aut ſanguine ſpiritum arbitror inveniri. Propterea, chariſſimi, quæramus vel aquam, qui ſanguinem

non

h *Ser. 28. in Cant. nu. 2.* i *Ser. de Paſſ. Dom. nu. 8.* k *Tract. de vite myſt. cap. 37.* l *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 13.* m *Ser. 3. in Dom. Palm. nu. 4.* n *Tract. de vite myſt. cap. 33. nu. 137.* o *Ibidem cap. 37.*

p *Ser. 2. in quadrag. n. 5.* q *Ibidem nu. 6.* r *Tract. de vite myſt. cap. 37.* s *Ser. de Paſſ. Dom. nu. 8.* t *Tract. de vite myſt. cap. 37.* u *Ser. 3. in Circumciſ. Dom. nu. 4.* x *Tract. de vite myſt. cap. 37.* y *Ser. de S. Clem. nu. 5.*

Digitized by Google

non habemus: quæramus menſuras binas vel ternas, quas hydriæ capiebant. Nam & Chriſtus triplicem nobis apponit aquam: & perfectus omnis qui fuerit in nobis ſicut ipſe, qui videlicet tres metretas habere potuerit. Propter hoc enim ſub diſtinctione dicitur, *binas vel ternas*, ut duas adminùs conſtet neceſſarias eſſe, tertiam non ab omnibus exigendam. Accipe igitur triplicem aquam, (z) quam tibi Saluator apponit. Plorat ſuper Lazarum, & ſuper Civitatem Jeruſalem: & hęc eſt *aqua prima*. Sudavit imminente jam paſſionis horâ: & hæc eſt *aqua ſecunda*, non ab oculis tantùm, ſed à toto corpore manans. Hæc autem rubea eſt, ſanguineiquè coloris, ſicut ſcriptum eſt: *Et factus eſt ſudor ejus, ſicut gutta ſanguinis decurrentis in terram*. Iam verò *tertia aqua* eſt, quæ de latere ejus unà cum Sanguine emanavit. E tu ergo *primam* quidem habes *aquam*, ſi rigas lachrymis tuis conſcientiæ tuæ ſtratum, & dolore compunctionis præteritorum diluis maculas peccatorum. *Secundam aquam* habes, ſi in ſudore vultus tui veſceris pane tuo, & labore pænitentiæ corpus tuum caſtigas, ac reſtinguis concupiſcentiæ flammam. Eſt autem ſanguinei coloris, ſive propter laborem, ſive etiam propter ipſum quem extinguit concupiſcentię ignem. Jam verò ſi proficere potes uſque ad devotionis gratiam, potaberis *aquâ ſapientiæ* ſalutaris; & ſpiritus Chriſti, qui ſuper mel dulcis eſt, fiet in te fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Et ut breviter repetam. *Prima* quidem aqua à præteritis delictis abluit conſcientiam. *Secunda* ut futura caveas, extinguit concupiſcentiam. *Tertia* ſi ad eam pervenire merueris, potat animam ſitientem.

§. III.

Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortans eum. Luc. 22.

Lego quidem in Lazari reſurrectione (a) quia Jeſus infremuit ſpiritu, & turbavit ſeipſum. Sed eſto interim quia ſe ipſe turbavit, non conditionis neceſſitate, ſed ſuæ beneplacito voluntatis. Nunc autem aliquid jam amplius audio. Uſque adeò ſiquidem prævaluit ea quæ fortis eſt ut mors dilectio, ut Chriſtum Angelus Dei confortaverit. Quis, Quem? Evangeliſtam audi. *Apparuit* (inquit) *Angelus confortans eum*. Quem *eum*? Planè eum, cui naſcituro clauſus patuit Virginis uterus: cujus nutu in vinum aqua mutata eſt: cujus tactu lepra fugata eſt: ſub cujus plantis ſolidum mare ſtetit: ad cujus vocem mortui ſurrexerunt. Denique *eum*, qui portat omnia verbo virtutis ſuæ, per quem facta ſunt omnia, per quem univerſa ſubſiſtunt, etiam & Angelus ipſe. Et quid dicam? Quem *eum*? Minùs enim morarer, ſi non penitùs eſſet indicibilis: *Confortans eum*. Quem *eum*? Cujus ne ipſe quidem confortator ſuus capere poterat Majeſtatem. Aliter quippe Chriſtus fortitudo (b) vel virtus Dei dicitur, aliter Angelus. Angelus enim tantùm nuncupativè, Chriſtus autem etiam ſubſtantivè. Chriſtus Dei virtus & dicitur & eſt, quæ forti armato (qui ſuum atrium in pace cuſtodire ſolebat) fortior ſuperveniens, ipſum ſuo brachio debellavit, & ſic ei vaſa captivitatis potenter eripuit. Angelus verò fortitudo Dei appellatus eſt, quòd hujuſmodi meruerit prærogativam officii. Rogo te Angele [c] quem conſolaris? An ignoras quis eſſet, ad quem conſolandum veniebas? Certè conſolator eſt, certè Paracletus eſt. Alioquin non diceret alium Paracletum à Patre mittendum Apoſtolis, ſi non eſſet & ipſe Paracletus. Denique agnoſco & in hoc ipſo Paracletum maximum, agnoſco Paracletum benigniſſimum, qui propè ſit his qui tribulato ſunt corde. Non deſpero jam, Domine, etiamſi moleſta mihi videatur tribulatio quam patior, etiam ſi puſillanimis ſum, etiamſi deſidero ut transferatur calix à me. Non deſpero inquam, dummodò audiam ipſe: *Verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* Ita planè, dummodò non murmurem: id enim penitùs ſepararet à te, ſi non citiùs reſpicerem: non renuo, etiamſi opus habeo conſolari. Quid enim? Agnoſco vocem meam in Salvatore, & de ſalute deſperem? Planè in patientia mea poſſidebo animam meam. Qui minor eſt in regno cœlorum (d) major eſt quovis carnem portãte ſuper terram, etiamſi ſit ille magnus Jo: Baptiſta. Nam etſi ſanè Deum hominẽ fateamur Chriſtum, etiam in homine ſuper omnem principatum & poteſtatem longè incomparabiliter præeminere: certum tamen eſt, quia etſi præit majeſtate, ſed infirmitate ſuccumbit. Porrò etſi prælatus hominibus (e) ſed ab Angelis minoratus eſt: Miro enim modo & Angelis ſeſe factus caro ſubiecit, & Angelos ſibi manens Deus ſubiectos retinuit. Denique *videbitis* (inquit) *Angelos aſcendentes & deſcendentes ſuper Filium hominis*: quòd in uno eodemquè homine Chriſto Jeſu, & infirmitatem foueant, & ſtupeant Maieſtatem. Proinde didici ex hoc ipſo (f) non ad carnalem ſive caducam recurrere conſolationem, ſed ad Angelicam, ſed ad ſpiritualem, ſed ad cæleſtem. *Quoniam Angelis ſuis* (g) *mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis.* Quantam tibi debet hoc verbum inferre reverentiam, afferre devotionem, conferre fiduciam? Reverentiam pro præſentia, devotionem pro benevolentia, fiduciam pro cuſtodia. Cautè ambula, ut videlicet cui adſunt Angeli, (ſicut eis mandatum eſt) in omnibus viis tuis. In quovis diverſorio, in quovis angulo, Angelo tuo reverentiam habe. Quotiès autem graviſſima cernitur urgere tẽtatio (h) & tribulatio vehemens imminere, invoca Cuſtodem Angelum tuum, ductorem tuum, adiutorem tuum. In opportunitatibus, in tribulatione inclama eum, & dic: *Domine, ſalva nos, perimus*. Non dormit neque dormitat: etſi ad tempus quandoque diſſimulet, ne fortè periculoſiùs ab illius te manibus ipſe præcipites, ſi te eis ignoraveris ſuſtentatum. Spirituales enim ſunt manus iſtæ, & auxilia utique ſpiritualia, quæ ſingulis electorum pro cujuſque diſcriminis modo & obiectæ difficultatis, tanquam lapideæ molis quantitate, ab his qui ſibi deputati ſunt Angelis ſpiritualiter & multipliciter exhibentur. Dico ego tamen aliqua ex his quæ communia magis arbitror, & paucis qui inter vos ſunt inexperta. Turbatur aliquis vehementer, ſeu corporali quovis incommodo, ſeu tribulatione aliqua ſæculari, ſeu acediâ ſpiritûs, & quadam animi defectione langueſcens. Jam ten-

z. Ibidem nu. 6. a Serm: 1. de S: Andr: nu: 6: b Ser: 1: ſuper miſſus nu: 2:

c Ser: 1: de S: Andr: nu: 7: d Ser: 53: in Cant: nu: 8: e Serm: 48: in Cant: n: 4: f Ser: de S: Andr: n: 7: g Ser: 12: ſuper Pſal: 90: nu: 6. h Ibid. nu. 9.

Digitized by Google

tari incipit ſupraquàm valeat ſuſtinere, jam impinget & offendet in lapidem, ſi non fuerit qui ſubveniat. Quis verò eſt lapis iſte? Ego illum intelligo lapidem offenſionis, & petram ſcandali, in quam ſi offenderit quis, collidetur: ſuper quem verò ceciderit, conteret eum. Lapidem utique angularem, electum, precioſum, qui eſt Dominus Chriſtus. In hunc lapidem offendere eſt murmurare adversùs eum, ſcandalizari à puſillanimitate ſpiritûs & tempeſtate. Itaque opus illi eſt Angelica ope, Angelica conſolatione, Angelicis manibus, qui jam deficit, jam propemodùm offendit in lapidem. Et verè offendit in lapidem qui murmurat & blaſphemat, ſeipſum collidens, non eum in quem furibundus impingit. Arbitror ſanè [i] velut duabus quibuſdam manibus ejuſmodi homines interdum ab Angelis ſupportari, ut quodammodò non ſentientes transeant quod tantoperè formidabant, nec parùm mirentur poſtmodùm tam ſuper poſteriori facilitate, quàm ſuper difficultate priori. Vultis ſcire quas intelligam duas manus? Duplicem utique demonſtrationem, dum videlicet hinc quidem *tribulationis brevitas*, inde *æternitas retributionis* oſtenditur: aut magis pingitur, vel imprimitur cordi, ut intimo affectu ſentiat, quoniam momentaneum hoc & leve tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis. Quis verò iſtas tam bonas per bonos non credat fieri, cùm certum ſit, quòd è contrario malæ utique fiant immiſſiones per Angelos malos? Habetote familiares Angelos, Fratres mei, frequentate eos ſedula cogitatione & devota oratione, qui ſemper vobis adſunt ad cuſtodiam & conſolationem. Ipſi enim amant nos [k] quia nos Chriſtus amavit. Dicitur certè vulgari quodam proverbio: Qui me amat, amat & canem meum. Nos verò, ô beati Angeli, catelli ſumus Domini illius, quem tanto affectu diligitis: catelli inquam, cupientes ſaturari de micis quæ cadunt de menſa Dominorum noſtrorum, qui eſtis vos. Et hæc dixerim, Fratres, ut ampliorem de cætero erga beatos Angelos fiduciam habeatis, ac proinde familiariùs in omni neceſſitate veſtra eorum invocetis auxilia: ſed & ut digniùs in eorum præſentia converſari, & magis ac magis eorum vobis conciliare gratiam, captare benevolentiam, exorare clementiam ſtudeatis. Cujus rei gratiâ neceſſarium duco alias quoque charitati veſtræ exponere cauſas, quæ ipſos beatos Angelos pro noſtra infirmitate reddant ſollicitos: abſque ſua ſanè anxietate, ſed non abſque utilitate noſtra, nec ad detrimentum felicitatis ſuæ, ſed ad noſtræ ſalutis augumentum. Conſtat ſine dubio rationis participes (l) & capaces beatitudinis humanas animas, Angelicæ cognatas eſſe naturæ: nec decet vos, ô beati Spiritus, contra legis præceptum dedignari, quam viſitare debetis ſpeciem veſtram, licet in multam (ut ipſi cernitis) dejecta ſit vilitatem. Sed neque arbitramur vos, Superni Cives, civitatis veſtræ excidio delectari, & ruinâ murorum quos ſemirutos ipſi videtis. Cujus inſtaurationem ſi deſideratis (ut dignum eſt) frequenter, quæſo, ante thronum gloriæ verbum precis iterate dicentes: *Benefac Domine in bona voluntate Sion, ut ædificentur muri Hieruſalem*. Si diligitis decorem domus Dei, imò quia diligitis: experiantur zelum veſtrum vivi & rationales lapides, qui ſoli in inſtaurationem ejus vobis poſſunt coædificari. Hic eſt, dilectiſſimi, funiculus triplex, quo de excelſo cœlorum habitaculo ad conſolandos, ad viſitandos, ad adjuvandos nos attrahitur ſupereminens charitas Angelorum: propter Deum, propter nos, propter ſeipſos. *Propter Deum* utique, cujus tanta erga nos miſericordię viſcera ipſi quoq; Angeli (ut dignum eſt) imitantur. *Propter nos*, in quibus nimirùm propriam ſimilitudinem miſerantur. *Propter ſeipſos*, quorum ordines inſtaurandos ex nobis toto deſiderio præſtolantur. In ore enim parvulorum, qui lacte modò veſcuntur, & nondùm ſolido cibo, perficienda eſt laus illa Majeſtatis Divinæ, cujus habentes primitias Angelici Spiritus beata nimirum delectatione fruuntur: ſed tantò avidiùs nos expectant, quantò conſummationis ejus expectatione & expetitione ſollicitantur.

CAPUT VIII.

De ſpontanea voluntate Chriſti, quam oſtendit manifeſtando ſe Judæ & ſatellitibus, ut caperetur ab eis.

1. *Chriſtus voluntariè oblatus paſſioni docet nos, ut libenter offeramus Deo vitam noſtram. Docemur qualiter quatuor obſtacula adverſantia divinæ voluntati reprimẽda ſunt mediantibus quatuor virtutibus cardinalibus.* 2. *Chriſtus manifeſtans ſe ad capiendum, monſtravit ſe eſſe ſollicitum de acceleranda redemptione noſtra. Oſtenditur quantam curam habeat erga Eccleſiam electorum ſuorum.* 3. *Chriſtus antequam caperetur, oſtendit ſuam potentiam Divinam in illo tempore, quo proſtravit in terram eoſdem qui volebant ipſum capere.*

§. I.

Tunc venit tertiò ad diſcipulos ſuos, & dicit illis: Dormite jam, & requieſcite: ecce appropinquavit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamus: ecce appropinquavit qui me tradet. Matt. 26. Mar. 14.

Vide homo magnitudinem caloris (a) imò fervoris in patiente pio Jeſu, & miraberis fructus ſui accelerationem. Ardebat incomparabiliter charitatis intrinſecùs & paſſionis extrinſecùs igne, ut fructus noſtræ redemptionis ſine mora produceret. Pater diligit Filium (b) & ſingulari dilectione amplectitur, ſummus æqualem, æternum coæternum, unus Vnicum. Sed non minori à Filio affectione aſtringitur: quippè pro cujus amore & moritur, ipſo atteſtante cùm ait: *Vt ſciant omnes quia diligo Patrem, ſurgite, eamus*: haud dubium quin ad paſſionem. Ea nocte quâ Dominus tradebatur (c) cùm fatigatos productioribus vigiliis diſcipulos qui ſecum erant, dormire demùm ac requieſcere præcepiſſet, in ipſa hora ſurgere cogit; *Surgite, eamus* [inquit] *ecce appro-*

i *Ibid. nu.* 10. k *Serm.* 1. *de S. Michaele Archang. nu.* 3. l *Ibidem nu.* 4.

a *Tract. de vite myſt. cap.* 46. *nu.* 178. b *Ser.* 8. *in Cant. num.* 1. c *Ser.* 58. *in Cant. nu.* 1.

Digitized by Google

propinquat qui me tradet. Fidelis ſermo (d) & omni acceptione dignus. Quia enim voluit, oblatus eſt. Nonmodò voluit & oblatus eſt, ſed quia voluit. Solus nimirùm poteſtatem habuit ponendi Animam ſuam: nemo eam abſtulit ab eo. In templo priùs oblatus eſt [d] non quia opus habuit, non quia ſub legis edicto fuit, ſed quia voluit. Et in mortem nihilominus oblatus eſt, non quia meruit, non quia Judæus prævaluit, ſed quia ipſe voluit. Voluntariè ſacrificabo tibi Domine, quia voluntariè oblatus es pro mea ſalute, non pro tua neceſſitate. Sed quid, Fratres nos offerimus [f], aut quid retribuimus illi pro omnibus quæ retribuit nobis? Ille pro nobis obtulit hoſtiam precioſiorem quam habuit, nimirùm quæ precioſior eſſe non potuit. Et nos ergo faciamus quod poſſumus, optimum quod habemus offerentes illi, quod ſumus utique noſmetipſi. Ille ſeipſum obtulit, tu quis es qui teipſum offerre cunctaris? Quis mihi tribuat, ut oblationem meam dignetur Majeſtas tanta ſuſcipere? Duo minuta habeo Domine, corpus & animam dico: utinam hæc tibi perfectè poſſim ſacrificium laudis offerre. Bonum enim mihi longequè glorioſiùs atque utiliùs eſt, ut tibi magis offerar, quàm deſerar mihiipſi. Nam ad meipſum anima mea conturbatur, in te verò exultabit ſpiritus meus, ſi tibi veraciter offeratur. Fratres, Morituro Domino Judæus mortuas hoſtias offerebat: ſed jam nunc, *Vivo ego*, (dicit Dominus) *nolo mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur & vivat*. Non vult Dominus mortem meam, & non libenter offeram illi vitã meam? Hæc eſt enim hoſtia placabilis, Deo placens hoſtia, hoſtia viva. Hæc eſt utique profeſſio fidei Chriſtianæ [g] ut qui vivit, jam non ſibi vivat, ſed ei qui pro omnibus mortuus eſt. Ipſe enim oblatus eſt [h] quia apud ipſũ propitiatio eſt, & copioſa apud eum redemptio. Oblatus eſt, quia ſic decrevit ipſius erga hominem inæſtimabilis dilectio. Oblatus eſt, quia ſic homo indiguit. Oblatus eſt, quia ipſe volvit. Quid retribuam Domino [i] pro omnibus quæ retribuit mihi? Nonne ſi conferrentur in me omnes vitæ filiorum Adam, & omnes dies ſæculi, & labores omnium hominum qui fuerunt, qui ſunt, & qui erunt: nihil eſſet ad comparationem Corporis illius, quod ſpectabile & ſtupendum eſt Virtutibus etiam ſupernis in conceptu de Spiritu Sancto, in ortu de Virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ affluentia, in coruſcationibus miraculorum, in revelationibus Sacramentorum? Vides igitur quia ſicut exaltantur Cæli à terra, ſic exaltata eſt Vita Chriſti a vita noſtra: quæ tamen poſita eſt pro vita noſtra. Sicut nihil ad aliquid nullam habet comparationem, ita & vita noſtra nullam habet ad Vitam illius proportionem: cùm illa dignior, iſta miſerior eſſe non poſſit. Nec me putes rem exaggerare ſermonibus: quia hìc deficit omnis lingua, nec ſufficit oculus vel ad intuendum tantæ dignetionis arcanum. Cùm ergo ei donavero quidquid ſum, quidquid poſſum: nonne iſtud ſic eſt, ſicut ſtella ad Solem, gutta ad fluvium, lapis ad montem, granum ad acervum? Non habeo niſi minuta duo, imò minutiſſima, Corpus ſcilicet & animam: vel potiùs unum minutum, voluntatem ſcilicet meam, & non dabo illam ad voluntatem illius, qui tantus tantillum tantis beneficiis prævenit, qui toto ſe totum me comparavit? Alioquin ſi illam retinuero, qua fronte, quibus oculis, qua mente, qua conſcientia vado ad viſcera miſericordiæ Dei noſtri: & audeo perfodere illud fortiſſimum propugnaculum quod cuſtodit Iſtrael, & illius Sanguinis non guttas ſed undas à quinque partibus Corporis in meum precium retorquere? Hoc quidẽ oramus ut voluntas Domini (k) ſicut in cæleſtibus facta eſt creaturis, fiat etiam in terrenis: ut ſicut Angelus, ſic & homo adhærens Deo, unus cum eo ſpiritus ſit. Sed heu me, quot obſtacula ſeparant, quot prohibent impedimenta! *Primò* obiicit ſeſe *malitia* mediam. Ineſt enim nobis quaſi à natura, magis autem ab exterminio naturæ, affectio quædam peſſima & libido nocendi, ut inextinguibilis inveniatur in miſeris animabus noſtris malitiæ delectatio. Quid verò longius à voluntate Divina? Planè chaos magnum inter nos & illam firmatum eſt in hac parte: cùm ſemper Deum delectat præſtare beneficia, & ingratis nobis è contra ſuggerat affectio crudeliſſima & innoxiis vel nocere. Hinc omnis radix amaritudinis germinat, hinc invidiæ, hinc detractiones, hinc diſſenſiones pullulant, hinc ſylveſcunt inimicitiæ. At hæc quidem germina virulenta præcidi ſemper neceſſe eſt falce *Juſtitiæ*, quâ videlicet extorqueamus à nobis, ne cui faciamus quod nolumus nobis fieri: ſed quæ volumus vt faciant nobis homines, & nos eis eadem faciamus. *Secundò* obiicit ſeſe *infirmitas* noſtra. Ipſâ enim corruptibilis hujus infirmitate corporis præpedimur, ne voluntas noſtra Divinæ valeat cohærere. Nobis quidem quod moleſtum ſentimus, non poteſt non diſplicere; & frequenter in his voluntas noſtra à Divina diſſidet voluntate; cui ne penitùs adverſetur, *Fortitudo* eſt nobis neceſſaria, quæ ſecunda ſpecies eſt virtutis. *Tertiò* obiicit ſeſe (l) *concupiſcientia* noſtra. Nec enim ſola impedit afflictio corporis, ſed impedit & concupiſcentia, quâ multiplicibus & inexplebilibus diſtrahimur deſideriis. Quando autem poterit anfractuoſa & angulis plena voluntas noſtra ei Voluntati uniri, quæ rectiſſima eſt & omnimodis indiſtorta? Heu mihi Domine Deus, quia undique mihi bella, undique tela volant, undique pericula, undique impedimenta! Quocunque me vertam, nulla uſquã ſecuritas eſt: & quæ mulcent, & quæ moleſtant, timeo: & eſuriens & refectio, & ſomnus & vigiliæ, & labor & requies militant contra me. *Divitias & paupertatem ne dederis mihi*, orat Sapiens: nimirum quia utrobique periculum. Quod ſi repremit *Temperantia* concupiſcantiam (hoc quippe unicum in hujuſmodi remedium eſt) erit quidem unio jam nonnulla, ſed plena non erit. Hinc & Apoſtolus de ſe fatetur: *Ego ipſe*, ait, *mente conſentio legi Dei, carne autem legi peccati, quæ eſt in membris meis*. Ex parte ergo cohæret, & ex parte diſſidet, donec veniat quod perfectum eſt, & quod ex

T 2 parte

d *Ser. infer. 4. hebd. San. n. 4.* e *Ser. 3. in Purific. B. M. n. 2* f *Ibid. n. 3.* g *Ser. 33. inter. diuer. n. 6.* h *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 26* i *Ser. 22. inter. diuer. num. 6.*

k *Ser. 6. in Quadrag. n. 1. & 2.* l *Ibidem. n. 3.*

parte eſt evacuetur. *Quartò* [m] obiicit ſeſe *ignorantia* noſtra, quam & ipſam nobis plurimùm obeſſe non ignoratis. Quo enim pacto voluntatem Dei præviam ſequar, ubi ignoro eam? Cognoſco autem tantùm ex parte, & necdum ſicut cognitus ſum. Propterea inquirenda ſunt nobis cum omni deſiderio incrementa *Prudentiæ*, ut magis ac magis notam faciat nobis Deus voluntatem ſuam, ut ſciamus quid acceptum ſit ei omni tempore. Sic virtutum conſummatio, Juſtitiæ & Fortitudinis, Temperantiæ & Prudentiæ, unionem illam tam felicem quàm deſiderabilem conſummabit, nt ſit nobis cum Deo una voluntas: & quæcunque ei placent, placeant ſimul & nobis.

§. II.

Adhuc Jeſu loquente, ecce Judas cùm accepiſſet cohortem & miniſtros, à principibus Sacerdotum & Senioribus populi miſſos cum gladiis & fuſtibus & armis & laternis & facibus, venit illuc. Sciebat enim Judas qui antecedebat eos, locum, quia Jeſus convenerat illuc cum diſcipulis ſuis. Jeſus itaque ſciens omnia quæ ventura erant ſuper ſe, proceſſit, et dixit: Quem quæritis? Reſponderunt ei: Jeſum Nazarenum. Reſpondit eis Jeſus: Ego ſum. Si ergo me quæritis, ſinite hos abire. Matt. 26. Mar. 14. Luc. 22. Joan. 18.

Redemptor noſter [n] Dominus noſter Jeſus, quem Pater ad ſalutarem victimam miſit in mundum, cùm tempus inſtaret quando moreretur, præſentem exhibere ſe volvit ubi traderetur. In noſtra quidem vita, [o] multa, quantùm in nobis eſt, videmur agere caſu & neceſſitate: ſed Chriſtus Dei Virtus & Dei Sapientia neutri potuit ſubjacere. Quæ enim Dei Virtutem neceſſitas cogeret, aut quid ageret Dei Sapientia caſu? Sicut autem venit ut moreretur (p) ſic prævidit & ubi, quando, & quo mortis genere moreretur: præſcriptum coram ſe habens ab æterno mortis ſuæ genus, locum, & tempus. Hæc autem tria erant, Hieroſolyma, Paſcha, & Crux. Nam ſi de loco quæris, in Hieroſolyma mortuus eſt: ſi de genere, morte crucis: ſi verò de tempore, inſtante tempore Paſchalis ſolennitatis. Denique (q) quòd promptus ad paſſionem fuerit ſpiritus ejus, evidenter oſtendit, quando venientibus unà cum proditore Juda viris ſanguinum, & quærentibus Animam ejus cum laternis & facibus & armis per noctem, ultrò occurrit: & ne quid acciperent à duce flagitii, ſeipſum manifeſtavit. Exiit quandoque [r] & abſcondit ſe ab eis, ſcilicet Judæis: nec volebat jam ambulare palàm in Judæa, quia quærebant eum interficere. Sciens autem quòd venerit hora ejus, tanquam poteſtatem habens, ſpontaneus ipſe ſe obtulit paſſioni. Et qui (s) quæſitus in regnum, fugit; quæſitus ad tanta probra & ignominioſum ſupplicium crucis, ſpontè obtulit ſemetipſum. Non pepercit ſibi (t) qui ſuis parcere novit. Hujus rei evidentiam vides in Evangelio Joannis, ubi cùm ab his qui ad Jeſum venerant capiendũ, ei diceretur quòd ipſum quærerent, ſubjungit: *Ego ſum, quem quæritis. Si ergo me quæritis, ſinite hos abire.* Nimirũ tres diſcipulos. O ardor veriſſimæ charitatis! Manifeſtat & tradit ſe charitas ſævientibus inimicis, non parcens ſibi: rogatquè pro ſuis, ut parcatur illis. Unde (u) quidam ſervorum ſuorum gratulando ſic dicit de eo: *Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis.* O verè admirabile commercium! Tradidit ſe Rex pro ſervo, Deus pro homine, Creator pro creatura, innocens pro nocente. Propterea meritò Sponſa locuta eſt (x) & dixit Sponſum intendere ſibi. Quæ eſt Sponſa, & quis eſt Sponſus? Hic Deus noſter eſt, & illa, ſi audeo dicere, nos ſumus cum reliqua quidem multitudine captivorum, quos ipſe novit. Gaudeamus. *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Nos ſumus in quos intendit Deus. Quanta tamen diſparilitas? Quid terreginæ & filii hominum coram illo? Secundùm Eſaiam Prophetam ſic ſunt quaſi non ſint, & quaſi nihilum & inane reputati ſunt ei. Quid ſibi ergo vult iſta inter tam diſpares comparatio? Aut illa in immenſum gloriatur, aut is in immenſum amat. Quàm admirabile eſt, quòd illius intentionem Sponſa ſibi quaſi propriam vendicat dicens: *Dilectus meus mihi?* Nec eo contenta tamen, pergit ampliùs gloriari, reſpondere ſe illi quaſi ex æquo morem gerere, rependere vicem. Sequitur enim: *Et ego illi.* Inſolens verbum, *Et ego illi*: nec minùs inſolens, *Dilectus meus, mihi*: niſi quod utroque inſolentius utrumque ſimul. O quid audet cor purum (y) & conſciectia bona, & fides non ficta? *Mihi*, inqvit, *intendit*. Itane huic intenta eſt illa Majeſtas, cui gubernatio pariter & adminiſtratio univerſitatis incumbit & cura ſæculorum; ad ſola tranfertur negocia, imò ocia amoris & deſiderii huius? Ita planè. Ipſa eſt enim Eccleſiam electorum, de quibus Apoſtolus: *Omnia*, inquit *propter electos*. Et cui dubium quòd gratia & miſericordia Dei ſit in ſanctos ejus, & reſpectus in electos illius? Ergo providentiam cæteris creaturis non negamus, curam Sponſa rendicat ſibi. *Numquid de bobus cura eſt Deo?* Nec dubium eſt quin idem poſſimus dicere de equis, de camelis, de elephantis, & de cunctis beſtiæ terræ: ſimiliter & de piſcibus maris, & volatilibus Cæli, poſtremò de omni re quæ eſt ſuper terram. Solis ſanè exceptis quibus dicitur: *Omnē ſolicitudinem veſtram proiicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis.* An non tibi videtur veluti his verbis dictum: Intendite illi, quia ipſe intendit vobis? Et obſerva Apoſtolum Petrum (ejus enim verba ſunt) ſi non & ipſe verborum Sponſæ obſervaverit ordinem. Nempe non ait: *Omnem ſolicitudinem veſtram proiicientes in eum*, ut ſit ipſi cura de vobis: ſed, *quia ipſi cura eſt de vobis*: apertè proinde monſtrans, quòd Eccleſia ſanctorum nonmodò quoniam dilecta, ſed & quòd priùs dilecta fuerit. Conſtat non ad eam pertinere de verbo [z] quod de bobus dixit Paulus Apoſtolus, nam curam illius habet quidilexit illam, & ſemetipſum dedit pro illa. Nonne hæc eſt Ovis errans, cujus cura Supernorum curæ gregum prælata eſt? Denique illis expoſitis, Paſtor deſcendit ad iſtam, quæſivit diligen-

m *Ibid.n.4.* n *Ser.4.in Dom.Palm.n.1.* o *Ser.4.in Aſcenſ.Dom.n.2.* p *Ser.4.in Dom.Palm.n.1.* q *Ser.de Paſs.Dom.n.9.* r *Ser.2.in Dom. Pal.n.5.* s *Ser.4.de Adu.Domini n.4.* t *Tract.de vite myſt. cap.41. n.147.*

u *Ibidem.cap.5.n.25.* x *Ser.68.in cant. n. 1.* y *Ibid. n.2.* z *Ibid. n.3.*

Digitized by Google

ligenter, inventam non reduxit, ſed revexit: nova cum illa & de illa intulit Cælis feſta gaudiorum, populis Angelorum invitatis ad ſolennitatem. Quid ergo? Propriis humeris dignatus eſt eam reportare, & curam illius non habebit? Ideo non confunditur dicere: *Dominus ſollicitus eſt mei*. Nec ſe exiſtimat errare cùm item dicit: *Dominus retribuet pro me*. Et ſi quid eſt aliud quod curam Dei circa ipsã ſignificare videatur. Videamus denique (a) quàm verum dixerit ille qui dixit: *Dominus ſollicitus eſt mei*. Pater ut ſervum redimat, Filio non parcit: Filius ſeipſum libentiſſimè tradit. O quàm indebita miſeratio (b) quàm gratuita & ſic probata dilectio, quàm inopinata dignatio, quàm ſtupenda dulcedo, quàm invicta manſuetudo? O quàm vilis negociatio, ubi Filius Dei pro ſervo traditur, pro creatura Creator occiditur, pro mancipio Dominus condemnatur! Tua ſunt hæc Chriſte opera, qui de lumine cæli ad tenebras inferni, à dextra majeſtatis ad miſeriam humanitatis, à gloria Patris ad mortem crucis deſcendiſti: infernum illuſtrando, hominem redimendo, ſuperando mortem, & mortis auctorem. Unus es, & ſecundum non habes: quem ad nos redimendum propria benignitas invitavit: miſericordia traxit, veritas quâ te venturum promiſeras, compulit: puritas uteri virginalis ſuſcepit, ſalva virginitatis integritate potentia eduxit, patientia armavit, charitas verbis & miraculis manifeſtavit. O duri & indurati (c) & obdurati filii Adam, quos non emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, tam vehemens amor ejus, qui pro vilibus ſarcinis tam precioſas merces expendit!

§. III.

Stabat autem Judas, qui tradebat Jeſum, cum miniſtris. Ut ergo dixit eis Jeſus: Ego ſum: abierunt retrorsùm, & ceciderunt in terram. Joan. 18.

Sicut mediator noſter (d) Chriſtus Jeſus duas naturas, Humanitatem videlicet & Divinitatem conjunxit in una perſona: ita ſingula ejus opera ad hanc ſive illam neceſſe eſt pertinere naturam. Ad hanc ſiquidem miſeria, ſed ad illam pertinet potentia. Quidquid miſeriæ paſſus eſt, ex homine contraxit: quidquid potenter operatus eſt, à Patre habuit. Apparvit humanitas ejus [e] in noſtræ infirmitatis ſuſceptione, Divinitas in miraculorum exhibitione: apparuit in dæmoniorum oppreſſione poteſtas, in peccatorum ſuſceptione benignitas. Poteſtatis quoque fuit, quòd volentes eum capere proſtravit: benignignitatis, quòd abſciſſam ſui perſecutoris Malchi auriculam loco ſimul & ſanitati reſtituit. In Arca teſtamenti (f) Thuribulum aureum, Manna & Virga ſunt recondita. Thuribulum Sacroſanctam Carnem ſignificat Salvatoris, quæ ideo aurea dicitur, quia nullius paſſa eſt detrimentum pudoris. Carbones Thuribuli ſunt opera Jeſu Chriſti. Carbones iſti aliquando mortui, quandoque verò ſunt ignei: quia in Salvatore noſtro nunc propria tolerabat humanitas, nunc propria faciebat Divinitas. Ignis in carbone, Divinitas eſt ignoſcens in opere. Ignis in prunis, evidens eſt indicium Divinitatis. Carbo mortuus, in præſepio jacens: Igneus, dæmonia expellens. Carbo mortuus, in Ægyptum fugiens: Igneus, vendentes & ementes columbas de templo eiicientes. Carbo mortuus, dormiens in navi: Igneus, imperans ventis & mari. Carbo mortuus, ſubditus parentibus: Igneus, quinque ſatians hominum millia de ſeptem panibus. Carbo mortuus, ad peteum Jacob rogans potum: Igneus, circa Jerico illuminans cæcum, & ſanans leproſum. Carbo erat mortuus, dum à diabolo tentaretur: Igneus, dum ei ab Angelis miniſtraretur. Carbo mortuus in proditione diſcipuli: Igneus in filio Reguli. Carbo erat ſopitus ante Præſidem: Igneus circa Tyberiadem. Carbo ſopitus erat, dum ei Herodes illuderet: Igneus, dum mortuorum ſuſcitator magnificus fieret. Carbo ſopitus erat, dum ei acetum cum felle mixtum propinaretur: Igneus, dum ab eodem decem leproſi mundarentur. Carbo erat ſopitus, dum à Judæis ſe abſconderet: ſopitus, dum cum publicanis & peccatoribus ederet. Igneus carbo erat, dum ambularet ſuper undas: Igneus, dum ex aqua facto vino lætificaret convivas. Sopitus carbo erat, jacens in cunabulis: Igneus, fulgens in miraculis. Sopitus carbo erat ante tribunal Præſidis: Igneus in filia Chananitidis. Carbo erat ſopitus in Cruce: Igneus in monte Thabor. Prunæ ergo mortuæ, erant Humanitatis opera; ignitæ, Divinitatis miracula. Denique conſiderate quid ſit Deus [g] & videte quid ſit quòd depoſuerit tantam Majeſtatem, quòd exinaniverit tantam Poteſtatem, quòd infirmaverit tantam Virtutem, quòd tantam Altitudinem humiliaverit, quòd tantam Sapientiam infatuaverit. Numquid hominis juſtitia? Abſit. *Omnes enim declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum*. Quid ergo? Num aliqua ejus egeſtas? Minimè. Ejus enim eſt *orbis terræ & plenitudo ejus*. An fortè noſtri in aliquo eguit? Nequaquam. Deus quippe meus eſt: *bonorum meorum non eget*. Quid ergo? Verè Domine non mea juſtitia, ſed tua miſericordia: non tua egeſtas ſed, mea neceſſitas. Dixiſti enim: *Miſericordia ædificabitur in cælis*. Ita planè: quia miſeria abundabat in terris. Ideo miſericordiam cantabo tibi Domine. Miſericordiæ namque fuit, quòd infirmitates noſtras factus homo in ſe ſuſcepit: miſericordiæ, quòd fidem Divinitatis ſuæ miraculis confirmavit. Miſericordiæ nihilominus fuit, quòd dæmonum nobis calliditates detexit, & evacuavit virtutem. Miſericordiæ fuit, quòd meretricis attactum non reſpuit, ſed approbavit devotionem. Itaque quòd ſe exhibuit in humanitate humilem, in miraculis potentem, in dæmonum oppreſſione fortem, in peccatorum ſuſceptione mitem: totum hoc ex miſericordiæ fonte proceſſit, totum ex pietatis viſceribus emanavit. Implevit quidem & Pater & Spiritus Sanctus carnem Filii [h] à quo neuter eorum poterat ſeparari: ſed implevit Majeſtate, non ſuſceptione. Ideoquè Filius oſtendit in carne potentiam Patris per opera, exhi-

a *Ser.2.in die Pent.n.7.* b *Ser.42.int.div.n.1.* c *Ser.2.in die Pent.n.8.* d *Ser.de verb.Sap.n.7.tom.6.pag.771.* e *Ser.de Adv. Dom.n.2. tom.6.pag.600.* f *Ser.de B.M.Deip.n.11.tom.6.pag.766.*

g *Ser.de Adv.Domin.n.2.tom.6.pag.600.* h *Ser.57.int.div.n.1.*

Digitized by Google

exhibuit bonitatem Spiritus Sancti, remittendo peccata: & quod ipſe erat, ideſt, Sapientia, occultavit per ſeptē ſignacula. Septem enim ſignacula quædam arbitror inveniri [i] quibus maximè celebatur in carne præſentia Majeſtatis, ut non poſſet Sapientia quæ latebat agnoſci. Septem autē ſignacula ſunt [k] temporalis Nativitas, legalis Circumciſio, Matris purgatio, fuga in Ægyptum, carnis neceſſitudo, Baptiſmus, Paſſio. Hæc ſiquidem ſunt vera quædam Humanitatis inſignia, quibus ſe teneri ac ligari voluit Incarnata Dei Sapientia. Facta eſt igitur res mira & obſtupenda. Infirmata eſt Virtus ſumma, & ut ita dicam (ſi dici liceat, quod tamen reverenter dico) quaſi infatuata eſt Sapientia. Nec erubeſco dicere, quod non erubuit Doctor gentium docere. Sic nempè credidit, ſic docuit, ſic ſcriptum reliquit: *Nos* (inquit) *prædicamus Chriſtum Crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam: ipſis autem vocatis Judæis atque Græcis, Chriſtum Dei Virtutem, & Dei Sapientiam: quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus: & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus*. Verumtamen hæc Virtus abſcondenda erat, & in humilitate perficienda, ut omnia implerentur oracula Prophetarum. Oportebat quoque (l) à principe mundi aliquandiu celari Divini conſilii Sacramentum: non quòd Deus ſi palàm opus ſuum facere vellet, impediri poſſe ab illo metuebat ſed quia ipſe, qui non ſolùm potenter ſed etiam ſapienter quæcunque volvit fecit. Sicut in omnibus operibus ſuis quaſdam rerum vel temporum congruentias propter ordinis pulchritudinem ſervare conſuevit: ità in hoc quoque tam magnifico opere ſuo, noſtræ videlicet reparationis non tantùm potentiam ſuam, ſed & prudentiam oſtendere volvit: quatenus malitiæ fraudi dum ars pietatis illuderet, ac maligni fortitudinem Chriſti Virtus contereret, diabolo Deus & prudentior appareret & fortior. Ita quippè decuit Incarnatam Sapientiam ſpiritualem vincere malitiam, quo non ſolùm attingeret à fine uſque ad finem fortiter, ſed & diſponeret omnia ſuaviter.

CAPUT IX.

De oſculo Judæ, quo tradidit Chriſtum miniſtris Judæorum ad capiendum.

1 *Oſtenditur ſumma benignitas Chriſti, quòd non eſt dedignatus ſuſcipere oſculum Judæ, in quo dolus erat & virus hypocriſis. Docemur hypocriſim reprimendum eſſe duplici humilitate, quarum unam parit veritas, alteram charitas.* 2. *Chriſtus licet dixerit ſe ignorare cauſam adventûs Judæ, minimè tamen dubitatur eum ſciviſſe cogitationes ſuas doloſas. Docemur Chriſtum Deum noſtrum præſtò ubique eſſe Divina præſentiâ majeſtatis, gratiæ tamen exhibitione hypocritis longè.* 3. *Oſtenditur, quantùm fuit derogatum libertati Chriſti, dum ſicut latro captus ligabatur à ſatellitibus. Et proponuntur nobis imitanda tria vincula, quibus aſtringamur Domino Jeſu Chriſto liberatori noſtro.*

§. I.

Dederat autem traditor eis ſignum, dicens: Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt: tenete eum, & ducite cautè. Et confeſtim accedens ad Jeſum, dixit: Ave Rabbi: & oſculatus eſt eum. Marc. 14. *Matth.* 26.

O bonitas Redemptoris! (a) O pietas Creatoris! Neminem vult perire, ſed omnes fieri ſalvos. Nam accedentem ad oſculum ſanctiſſimi oris ſui (b) trucem beſtiam averſatus non eſt, ſed os in quo dolus inventus non eſt, ori quod abundavit malitiâ, dulciter applicuit. Innocens Agne Dei, quid tibi & lupo illi? Quæ conventio tui ad Belial? O quantos (c) habes Domine Jeſu percuſſores? Percutit te Pater tuus, qui proprio Filio, ideſt tibi non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit te. Percutis temetipſum: tradis enim in mortem Animam tuam, quam nemo poteſt tollere à te ſine te. Percutit te diſcipulus impius traditione & oſculo falſo. Nemo magis iram meretur (p), quàm amicum ſimulans inimicus. *Juda, oſculo tradis filium hominis?* Hujuſmodi ſibi verſutiam & ſerpens induerat (e) cùm ſe ut deciperet conſiliarium exhibebat, ſimulabat amicum. Hujuſmodi quoque ab eo paradiſi Incolæ induerant ſibi, cùm pudendam jam nuditatem tegere conarentur umbrâ frondoſi ligni, & frondium ſuccinctoriis, & verbis excuſatoriis Quàm latè extunc & deinceps omnem poſteritatem hæreditarium hypocriſis virus infecit? Quem dabis de filiis Adam, qui quod eſt non dico velit, ſed vel patiatur videri. Situs violæ floris terræ eſt proximus, [f] & optimè. Ita enim habes docentem Apoſtolum: *Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes*. Non habent hanc proprietatem iſtius floris, qui ſe aliis meliores putant, vel aliis meliores videri volunt, quamvis ſibimetipſis parvi ſunt. Sunt enim nonnulli, qui quidem in conſcientiis ſuis ſe ſubjectos judicant, ſed tamen videri foris volunt aliis meliores. Iſti ſtaturam hujus floris habent, qui ſibi intùs in animo parvi ſunt, ſitum verò non habent: quia volunt foris ſuper alios elevari, de quibus dicit Salamon: *Menſura & menſura, pondus & pondus abominatio eſt Domino*. Et in lege Moyſis duplex pondus prohibetur haberi. Duplex quippe pondus habet ille, qui ſibi malorum conſcius, malum ſe judicat: aliis verò vult foris bonus, & aliis melior apparere. Agitantur hi quicunque tales ſunt, vitio hypocriſeos. Porrò eſt nardus humilis herba [g] quā etiam calidæ fuerunt eſſe naturæ hi, qui herbarū vires curioſiùs explorarunt: & ideo per hanc videor mihi non inconvenienter hoc loco virtutem humilitatis accipere, ſed quæ ſancti amoris vaporibus flagret. Quod propterea ſanè dico, quoniam eſt humilitas quam nobis veritas parit, & non habet calorem: & eſt humilitas, quam charitas format & inflammat. Atque hæc quidem in affectu, illa in cognitione conſiſtit. Etenim tu ſi temetipſum intùs ad lumen veritatis & ſine diſſimulatione inſpicias, & ſi-

i *Ser.1.de Reſur.Dom.n.10.* k *Ser.57.dict.n.1 & 2.* l *Ser.2.ſuper. miſſus n.13.*

a *Ser.3in ult.Cæna n.20.* b *Ser.de Paſſ.Dom.n.9.* c *Tract. de vite myſt.cap.5.n.25.* d *Tract.de converſ.ad Cler.c.19.n.33.* e *Ser.82 in cant.n.3.* f *Tract.de vite myſt.c.17.n.64.* g *Ser.42.in Cant.n.6.*

Digitized by Google

& ſine palpatione dijudices; non dubito quin humilieris & tu in oculis tuis, factus vilior tibi ex hac vera cognitione tui, quamvis necdum fortaſſe id eſſe patiaris in oculis aliorum. Eris igitur humilis, ſed de opere interim veritatis, & minimè adhuc de amoris infuſione. Nam ſi veritatis ipſius, quæ te tibi veraciter atque ſalubriter demonſtravit, ſicut ſplendore illuminatus, ita affectus amore fuiſſes; voluiſſes proculdubio, quod in te eſt, eandem de te omnes tenere ſententiam, quam ipſam apud te veritatem habere cognoſcis. Sanè quod in te eſt dixerim, quoniam plerumque non expedit innoteſcere omnibus omnia, quæ nos ſcimus de nobis: atque ipſa veritatis charitate, & charitatis veritate vetamur palam fieri velle quod noceat agnoſcenti. Alioquin ſi privato amore tui tentus detines pariter intra te judicium veritatis incluſum, cui dubium eſt minùs te veritatem diligere, cui proprium præfers vel commodum vel honorem? Vides igitur non eſſe idipſum (h) hominem de ſeipſo non altum jam ſapere, veritatis lumine redargutum, & humilibus ſpontè conſentire, munere charitatis adjutum. Illud enim neceſſitatis eſt, hoc voluntatis. Chriſtus Jeſus, *qui cùm in forma Dei eſſet, ſemetipſum exinanivit* (inquit Apoſtolus) *formam ſervi accipiens*, & formam humilitatis tradens. Ipſe ſe exinanivit, ipſe ſe humiliavit, non neceſſitate judicii, ſed noſtri charitate. Poterat nimirùm vilem ſe & contemptibilem demonſtrare, ſed planè non reputare, quoniam ſciebat ſeipſum. Voluntate proinde humilis fuit, & non judicio, qui talem ſe obtulit, qualem ſe neſcivit: magis autem placuit minimum reputari, qui ſe Summum non ignorabat. Denique ait: *Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde.* Corde dixit, cordis affectu, id eſt voluntate. Itaque neceſſitatem excluſit, qui voluntatem confeſſus eſt. Non enim quomodo ego vel tu invenimus nos in veritate dignos dedecore & contemptu, dignos omni extremitate & inferioritate, dignos etiam ſuppliciis, dignos plagis: non, inquam, ita & ille: quæ tamen omnia expertus eſt, quia volvit tanquam humilis corde. Humilis videlicet illa humilitate, quam cordis ſuaſit affectio, non quam extorſit diſcuſſio veritatis. Propterea [i] dixi hanc voluntariæ humilitatis ſpeciem non redargutione veritatis, ſed charitatis intra nos infuſione creari: quia cordis eſt, quia affectionis, quia voluntatis: an verò rectè dixi, tu judica. Itemquè etiam hoc tuo æquè examinetur judicio, dignene eandem Domino aſſignaverim, quem charitate conſtat exinanitum, charitate minoratum ab Angelis, charitate parentibus ſubditum, charitate Joannis Baptiſtæ manibus inclinatum, charitate carnis infirma paſſum, charitate poſtremò morti obnoxium, cruce inglorium extitiſſe. Sed & hoc unum adhuc tui ſit conſiderate arbitrii, rectene etiam hanc ipſam humilitatem ita charitate calentem, herba humili & calida, id eſt nardo putaverim deſignatam. Et ſi ita cuncta probaveris (probabis enim rationi maniſeſtiſſimæ aquieſcens, tunc ſi jam apud teipſum humiliatus es neceſſaria illa humilitate, quam ſcrutans corda & renes veritas ſenſibus ingerit animæ vigilantis) adhibe voluntatem, & fac de neceſſitate virtutem, quoniam nulla eſt virtus ſine convenientia voluntatis. Sic autem fiet iſtud, ſi nolis alter apparere foris, quàm te invenis intùs. Alioquin time ne de teipſo legas; *Qoniam doloſè egit in conſpectu ejus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium. Pondus* (inquit Sapiens) *& pondus abominatio eſt apud Deum.* Quid enim? Tu te depreciaris in ſecreto apud teipſum veritatis trutinâ ponderatus, & foris alterius precii mentiens majori te pondere vendis nobis, quàm ab ipſa accepiſti? Time Deum, & noli hanc rem peſſimam facere: ut quem humiliat veritas, extollat voluntas. Non aliud abſcondas intùs [K] & aliud oſtendas foris. Non ſis aliud in ſecreto, & aliud in publico. Qualis vis haberi, talis eſto: qualis es in facie, talis eſto in operatione: & qualis es in vultu, talis eſto in actu.

§. II.

Jeſus autem dixit illi; Amice, ad quid veniſti? Juda, oſculo filium hominis tradis?
Matt. 26. Luc. 22.

O bonitas Redemptoris! [l] O pietas Creatoris! Neminem vult perire, ſed omnes fieri ſalvos. Manifeſtat crimen, & dat locum pænitentiæ: ut proditor videns ſe latere non poſſe, agat pænitentiam. Hoc autẽ benignitatis fuit (m) ut omnia illa exhiberet Jeſus, quæ pravi cordis pertinaciam emollire poſſent. Nam & veteris amicitiæ non immemor illum commonvit, dicens: *Amice, ad quid veniſti?* Atque horrore ſceleris ſui cor impii ferire volvit, cũ dixit: *Juda, oſculo filium hominis tradis?* Homo unanimis (n) qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, qui in paropſide panẽ mecũ pariter intinxiſti? Panis intinctio (o) ſignificat fictionem Judæ, qui fictus amicus venerat ad cænam. Proinde (p) non dicet hypocrita: *Gloria mea hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ meæ*: quia &ſi judicantium ſecundùm faciem, verbo, vultu, habituquè ſimulatorio illudat opinioni, ſed non ejus qui ſcrutatur renes & corda, fallit & evadit judicium. Siquidem Deus non irridetur. Cujus utique ſcientiam nemo effugit, ſententiam non ſubterfugit, etiam quod propriam latet conſcientiam. Audivit Deus in corde cogitantis, quod non audit vel ipſe qui cogitat. Aderat auris Eliſei Prophetæ abſentis Gieſi ori fortiuè poſcentis pecuniam: & ego quantumlibet in occulto lædere cogitans aut proximum nequiter, aut turpiter meipſum, non verear aurem nuſquam abſentem? Tremenda prorsùs auris & reverenda, cui non ceſſat quies, non tacet ſilentium. Denique ait: *Auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis.* Sed quid eſt quod dicit, *ab oculis meis*? An & noſtra Deus non ſolùm audit, ſed & videt arcana? Quales oculi qui contemplantur cogitationes? Non ſunt coloratæ ut videantur, ſicut nec ſonant ut audiantur. Solent ſentiri à cogitante, non audiri ab auſcultante, non à contemplante videri. Meritò tamen Domiuus ſcit cogitationes hominum quoniam vanæ ſunt. Cur enim

h *Ibidem. n. 7.* i *Ibidem. n. 8.*

k *Tract. de modo bene vivent. cap. 9. n. 27.* l *Ser. 3. in ult, Cæna num. 20.* m *Ser. de Paſſ. Dom. num. 9.* n *Tract. de Converſ. ad Cleric. cap. 19. n. 33.* o *Ser. 3. in ultim. Cæna n. 20.* p *Tract. de Offic. & mor. Epiſc. cap. 6. n. 21. & 22.*

enim neſciret, quas & audit & videt? His præcipuè duobus ſenſibus, id eſt, viſui & auditui nemo putat fidem eſſe negandam. Hoc nos ſcire conſtanter adſtruimus, quod vidimus & audivimus. Meritò itaque non erat opus Domino Jeſu, utquis teſtimonium perhiberet de homine. Ipſe nimirùm ſciebat quæ eſſent in homine. *Quid cogitatis* (ait) *mala in cordibus veſtris?* Reſpondebat non ſermonibus, ſed cogitationibus. Audiebat non loquentes, videbat non apparentes. Ubique enim regnat [q] ubique imperat, ubique Majeſtas ejus, ſed gratia fortè non ita. Non, inquam, ubique ſicut poteſtas, ſic & voluntas ejus bona & beneplacens & perfecta. Alioquin quid eſt quod dicimus: *Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra?* Fit enim voluntas ejus de omnibus, fit per omnes, non in omnibus tamen. Sed hoc (r) dico planiùs. Sponſus quidem Chriſtus æqualiter atque indifferenter præſtò ubique eſt, Divinæ utique præſentiâ Majeſtatis, & magnitudine virtutis ſuæ. Gratiæ tamen exhibitione ſeu inhibitione quibuſdam longè, quibuſdam propè eſſe dicitur Angelorum duntaxat & hominum, ideſt, rationalium creaturarum. Denique longè à peccatoribus ſalus. Et Sanctus David nihilominus dicit: *Ut quid Domine receſſiſti longè?* Cæterùm à ſanctis pia diſpenſatione ad tempus, & non ex toto, ſed juxta aliquid aliquando longè ſe facit. Peccatoribus autem de quibus dicitur: *Superbia eorum aſcendit ſemper*: & item: *Inquinatæ ſunt viæ illorum in omni tempore*: ſemper valdequè longè eſt, atq; in ira hoc, & non in miſericordia. Quamobrem orat ad Deum Sanctus David, & ait: *Ne declines in ira à ſervo tuo*: ſciens quia & in miſericordia potuerit declinare. Propè eſt ergo Dominus ſanctis & electis ſuis etiam cùm longè eſſe videtur, & non æqualiter omnibus, ſed aliis plùs, aliis minùs pro diverſitate meritorum. Attendite & vos vobis in omni loco [s] ſcientes quoniam omnia veſtra norit, ſcrutans corda & renes Deus, qui finxit ſingillatim corda veſtra, & intelligit omnia opera veſtra. Ubi eſt? [t] Quid dixi miſer? Sed ubi non eſt? Altior eſt cœlo, inferno profundior, latior terrâ, mari diffuſior. Nuſquam eſt, & ubique eſt, quia nec abeſt ulli, nec ullo capitur loco. Quid eſt Deus? [u] *Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia.* Quæris ſi in ipſo ſunt omnia, ipſe ubi? Nihil minus invenio. Quis capiat locus? Quæris ubi non ſit? Ne hoc quidem dixerim. Quis ſine Deo locus? Incomprehenſibilis eſt Deus: ſed non parum apprehendiſti, ſi hoc tibi de eo compertum eſt, quòd nuſquam ſit, qui non clauditur loco, & nuſquā non ſit, qui non excluditur loco. Suo autem ſublimi atque incomprehenſibili modo, ſicut omnia in ipſo, ſic ipſe in omnibus eſt. Non eſt tamen [x] corporalis Divina ſubſtantia, nec in formam hominum membris diſtincta corporeis. Spiritus eſt Deus: & quæ de eo dicuntur, ſpiritualiter veſtiganda. Animæ (y) corporalibus & corporeis egent ſenſibus, per quæ ſibi invicem innoteſcant, & valeant. At non ita omnipotens Deus, cui de ſola voluntate celeris ſuppetit efficientia tam creandis rebus, quàm ordinandis pro ut voluerit. Valet cui vult, quantum vult, & abſque corporalium officio obſequiovè membrorum. Quid? Ad intuenda quæ condidit ipſe, putas ſibi requirat corporei ſenſus adjutorium? Nihil omnium omninò latet aut effugit lucem ubique præſentem, nec tamen ut agnoſcat aliquid, neceſſarium habet renunciantis ſenſus miniſterium. Nec ſolùm univerſa noſcit ſine corpore, ſed & innoteſcit mundis corde ſine corpore. Propterea expedit omni animæ, [z] Deum ſemper attendere tanquam proprium nonmodò adjutorem, ſed etiam inſpectorem. Quomodo enim negligens poterit fieri, qui intuentem ſe Deum nunquam deſinit intueri? Aut quomodo non quaſi proprium illum habere videtur, qui ſic eum ſuper ſe videt intentum, ut omnia interiora ejus & exteriora omni hora conſiderare non ceſſet: omneſquè non ſolùm actus, ſed etiam ipſos ſubtiliſſimos animæ motus perſcrutetur atque dijudicet? Audit planè qui plantavit aurem [a] & qui finxit oculum, ipſe conſiderat. Non illius Solis arcet radios maceria lapidum, quos ipſe creavit: non vel ipſe corporis hujus paries veritatis excludit aſpectum. Nuda ſunt ejus oculis omnia, penetrabilior eſt ancipiti gladio. Ipſas quoque nonmodò cernit, ſed & diſcernit cogitationum vias, & medullas affectionum. Denique ſi non totam humani cordis abyſſum & quidquid in ipſo latet, inſpiceret præ ipſo, non ille jam nil ſibi conſcius judicantis ſeſe Domini ſententiam tantopere formidaret. *Mihi* (inquit Paulus) *pro minimo eſt ut à vobis judicer, aut ab humano die, ſed neque me ipſum judicio: nihil enim mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum. Qui autem judicat me Dominus eſt.*

§. III.

Tunc acceſſerunt cohors & tribunus, & miniſtri Judæorum comprehenderunt Jeſum, & manus injecerunt in eum: & tenuerunt & ligaverunt eum. Matt. 26. Mar. 14. Luc. 22. Ioan. 18.

Tunc videlicet cùm traditus eſſet (b) iniecerunt manus in Jeſum, & vinxerunt eum. O Rex regum & Domine dominantium, quid tibi & vinculis? Ligantur vites, ne ſi jaceant in terra, aut minuantur, aut corrumpantur fructus earum. Incorruptibilis autem fructus fuit, & eſt. Quare ergo ligatur? Benè quidam Rex, cùm percuſſus humanâ ſagittâ pateretur, ut ſe ligari permitteret donec excideretur, quia leviſſimo motu mortem poſſet incurrere: *Non decet*, inquit, *vinciri Regem: libera ſit Regis & ſemper ſalva poteſtas.* O Deus deorum, quantum derogatum fuit libertati & potentiæ tuæ! Tu enim ligaris vinculis, qui ſolus ligandi & ſolvendi poteſtatem habes. Sed propter miſericordiam tuam ligatus es, ut nos à miſeriis noſtris faceres abſolutos. Ecce Philiſthæi ſuper te (c) Samſon. Non illos à te abſterruit, quòd in hora apprehenſionis tuæ omnipotenti brachio tuo terræ eos alliſiſti, non quidem defenſionis causâ, ſed ut cognoſceret humana præſumptio nihil ſe poſſe adversùs te, niſi quantum permitteretur à te. Et nec tunc miſericordiæ effundere ſuper inimicos

q *Ser. 1. de verb. Eſai. num. 1.* r *Ser. 56. in Cant. num. 2.* s *Ser. 3. in Cant. num. 4.* t *Ser. 4. ... num. 2.* u *lib. 5. de Conſid. cap. 6. num. 14.* x *Ser. 5. de verb. Eſai. num. 9.* y *Ser. 4. in Cant. num. 4.*

z *Ser. 2. ſuper Pſal. 90. num. 3.* a *Tract. de Converſ. ad Cler. cap. 6. num. 18.* b *Tract. de vita myſt. cap. 4. num. 12.* c *Serm. de Paſſ. Dom. n. 9. & 12.*

micos tuos, & diſtillare favum dulcedinis tuæ Chriſte ceſſaſti, ac defenſoris tui zelum à læſione trahentium te compeſcuiſti. Maledictus furor eorum, quia pertinax, quem nec majeſtas miraculi, nec pietas beneficii potuit confringere. Majeſtatis namque fuit, [d] quòd volentes eum capere, proſtravit: benignitatis fuit, quòd abſciſſam ſui perſecutoris auriculam loco ſimul & ſanitati reſtituit. O groſſum vipereumquè affectum Judæorum (e) odire hominem qui hominum corpora ſanat, & animas ſalvat! O nihilominùs intellectum groſſum & certè bovinum, qui Deum non intellexerunt nec in operibus Dei! Nimiùm me fortaſsè queratur in ſui ſuggillatione Judæus, qui intellectum illius dico bovinum. Sed legat in Eſaja, & pluſquam bovinum audiet. *Cognovit*, inquit, *bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui: Iſraël autem non cognovit me, populus non intellexit.* Vides me Judææ mitiorem tibi Propheta tuo? Ego te comparavi jumentis, ille ſubiicit. Quanquàm in ſua perſona Propheta non dixit hoc, ſed in Dei, qui Deum ſe & in ipſis operibus clamat: *Et ſi mihi*, inquit, *non creditis, operibus credite; & ſi non facio opera Patris, nolite credere.* Nec ſic tamen evigilant ad intelligendum. Non fuga dæmonum, non obedientia elementorum, non vita mortuorum beſtialem hanc & pluſquam beſtialem habetudinem ab eis depellere quivit. De qua non minùs mirabili quàm miſerabili cæcitate factum eſt, ut in illud tam horrendum tamquè enormiter groſſum facinus protuerint, Domino majeſtatis iniicientes manus ſacrilegas. O quàm [f] immitia fuerunt illorum immitiſſimorum vincula, quibus Agnum mitiſſimum vinciebant! Quis audiat ſine gemitu [g] qualiter homicidas manus in illa hora in Jeſum iniecerunt, & innocentes manus ſuas vinculis adſtringentes, Agnum manſuetiſſimum nihil loquentem, adinſtar latronis contumelioſè traxerunt ad victimam? Occurrat itaque ſpiritualiter [h] & ingerat ſemetipſum cordibus noſtris Dominus Chriſtus, proditus & venditus à diſcipulo, à Judæis tanquam vile mancipium precio ſatis exiguo comparatus, captus, tractus, & ligatus tanquam homo ſine adiutorio. Vinculum fuit funis [i] quo ligabatur, cùm caperetur. Ita enim habes: *Tunc*, videlicet cùm traditus eſſet, *iniecerunt manus in Jeſum, & vinxerunt eum.* Vinciamur ergo vinculis paſſionis boni Jeſu [k] ut etiam vinculis charitatis cum illo vinciri poſſimus. Ipſe vinculis charitatis devinctus ad ſuſcipienda vincula paſſionis de cœlo eſt tractus in terras: nos è contrario, qui de terris trahi deſideramus in cælum, priùs paſſionis vinculum noſtro Capiti colligemus, ut per hoc ad charitatis vincula pertinentes unum efficiamur cum ipſo, ſecundùm quod oravit Patrem dicens: *Rogo Pater, ut quos dediſti mihi*, confirmati in charitate, *ſint unum in nobis, ſicut tu & ego unum ſumus.* Quid hac unitate glorioſius? Quid ultra vel optare poteris vel habere? Unum cum Sponſo Jeſu tu eris. O felix, felicior, imò omnium feliciſſima unitas! Hac unitate ſe Apoſtolus Chriſto unitum ſentiebat, cum dixit: *Quis ſeparabit nos à charitate Chriſti? Tribulatio, an anguſtia, an fames, an perſecutio, an periculum, an nuditas, an gladius? Certus ſum, quia neque mors, neque Angeli, neque principatus, neque poteſtates, neque altitudo, neque profundum, neque alia creatura poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu.* Optemus totis deſideriis, hujus charitatis vinculis Sponſo & Domino noſtro colligari, itaut ejus ſequentes veſtigia illuc pervenire poſſimus, ubi ipſe eſt qui dixit: *Volo Pater, ut ubi ego ſum, illic ſit & miniſter meus.* Sed [l] quomodo poſſunt tam diverſa coniungi? *Mihi* (ait Sanctus David) *adhærere Deo bonum eſt.* Immediatè ei coniungi non poſſumus, ſed per medium aliquod poterit fieri fortaſſis iſta coniunctio. Tria autem ſunt vincula, quibus Deo aſtringimur: & ſic tria, ut ſola cum ſolis iſtis vel iſtorum ſimilibus omne quod ligatur, ligetur. *Primum vinculum ſunt funes.* Hoc vinculum aſtringit fortiter & durè. Fune quodammodò alligatus eſt Redemptori, ſi quis fortè dum vehementiori tentatione turbatur, proponit ſibi honeſtatis intuitum, memoriam promiſſionis: & hoc interim ſe fune retinet, ne propoſitum penitùs abrumpatur. Durum profectò vinculum eſt & moleſtũ, ſed & periculoſum nimis, & quòd diu teneri non poſſit: ſiquidem putreſcũt funes, & pudoris vinculum aut obliviſcimur, aut abrumpimus citò. *Secundùm vinculum* [m] *ſunt clavi* lignei vel ferrei. Hoc vinculum aſtringit fortiùs & duriùs. Eſt autem qui clavis configitur Domino majeſtatis, quem timor Dei ligat, qui non expaveſcit ad vultus hominum, ſed ad memoriam gehennalium tormentorum: & hic quidem peccare non metuit, ſed ardere. Duriùs tamen & fortiùs primo imprimitur, quia cùm ille vacillet in propoſito, iſte propoſitum non amittit. *Tertium vinculum eſt gluten.* Hoc vinculum aſtringit ſuaviter & ſecurè. Glutine autem ei conglutinatur, ideſt charitate, qui tam ſuaviter quàm ſecurè ligatus adhærens Deo, unus ſpiritus eſt cum eo. Iſte eſt qui quæcunq; undecunque, ſive quæ facit, ſive quæ ei fiunt, ad ſuum commodum revocat & retorquet. Beatus hujuſmodi homo, & abundanti Spiritûs influens majeſtate, qui ſuavis & unctus portat omnes, & neminem onerat ipſe: qui terribilius & horribilius ipsâ gehennâ judicat in re leviſſima vultum Omnipotentis ſcienter offendere. *Glutinum bonum eſt*, ait Eſajas. Bonum eſt revera & jucundum, quia alia duo comparatione iſtius gravia & importabilia ſunt. Sed ille miſericors oculus qui novit figmentum noſtrum, neminem ſalvandorum dimittit in primo, ſed provehit ad ſecundum: & nec ibi deſerens, de ſecundo perducit ad tertium. Primò ſiquidem quia pudet deſerere, æſtuantes vix ſuſtinemus ad horam: ſecundò jam timentes & ſperantes proficimus: tertiò perficimur amantes. Sic igitur duobus præcedentibus timore pariter & pudore excluſis, in ſolius amoris reclinatario commoramur.

V CA-

d *Serm. de Aduen. Domini num. 1. tom. 6. pag. 600.* e *Ser. 60. in Cant. num. 4. & 5.* f *Tract. de vite myſt. cap. 4. num. 12.* g *Ser. de Paſſ. Domini nu. 10.* h *Ser. 2. in Cœna Domini num. 7.* i *Tract. de vite myſt. cap. 4. nu. 12.* k *ibidem n. 18.*

l *Ser. 4. inter. diu. nu. 3.* m *Ibidem n. 4.*

Digitized by Google

CAPUT X.

De auricula Malcho amputata, & de fuga diſcipulorum.

1. Chriſtus reprehendens Petrum ob abſciſſionem auriculæ Malchi, oſtendit intempeſtiuum fuiſſe ejus zelum ad excolendam vineam ſterilem: per quam deſignatur populus Judæorum. 2. Præcipiens Petro mittere gladium in vaginam, innuit quidem non trucidandos eſſe Judæos neque effugandos: non tamen prohibet evaginandum gladium ad debellandum Paganos. Docemur, hæreticos non armis ſed argumentis convincendos eſſe, ut reconcilientur Eccleſiæ Catholicæ. 3. Oſtenditur, quòd diſcipuli fugientes tunc reliquerãt Jeſum corporaliter ſimul & mentaliter, mulieres verò tantùm mentaliter: ſed B. V. Maria neutro modo reliquerat eum. Et probatur, Chriſtum eſſe veram Vitem, palmites verò eos eſſe omnes qui ei adhærent fide: cujus quatuor acceptiones afferuntur.

§. I.

Et ecce unus ex his qui erant cum Jeſu, Simon Petrus habens gladium eduxit eum, & percutiens ſervum principis Sacerdotum, amputavit illi auriculam dexteram. Erat autem nomen ſervo Malchus. Et cùm tetigiſſet Jeſus auriculam ejus, ſanavit eum. Tunc dixit Petro Jeſus: Converte gladium tuum in locum ſuum. Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum? Matt. 26. Mar. 14. Luc. 22. Joan. 18.

MEritò quidem Petrus abſcidit auriculam ſervi [a] ut viam faceret veritati, & veritas liberaret eum, id eſt, liberum faceret. Sed non erat tunc putationis tempus [b] & ideò audivit: *Converte gladium tuum in locum ſuum*. Erat enim hora & poteſtas tenebrarum, & quiſquis tunc diſcipulorum levaret gladium vel ferri vel verbi, aut ferro truncandus erat, & neminem lucraretur, nec quidpiam fructûs afferret: aut certè timoris gladio ad negandum cogendus erat, etſic magis ipſe periret juxta verbum Domini, quod ſubjunxit mox ita dicens: *Omnis qui accipit gladium, gladio peribit*. Quis nempe cæterorum ante pavendam mortis imaginem impavidus ſtaret, trepidante & cadente Principe ſuo: & qui voce confortatoria ſui Imperatoris fuerat præmunitus & præmonitus alios confortaret? Cæterùm nec is [c] nec illi ſibi adhuc induerant virtutem ex alto, & ob hoc tutum non erat eis exire in vineas, & exerere linguæ ſarculum, & gladio Spiritûs putare vites, putare palmites, ut fructum plùs afferrent. Denique ipſe Dominus tacebat in paſſione, & in multis interrogatus non reſpondebat, *factus* (juxta Prophetam David) *ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones*. Dicebat autem: *Si vobis dixero, non credetis mihi: ſi autem interrogavero, non reſpondebitis mihi*. Sciens tempus putationis nondum adveniſſe, nec reſponſuram prorſus vineam ſuam impenſis laboribus: id eſt, nec fidei, nec boni operis fructum aliquem relaturam. Quare? Quia hyems erat in cordibus perfidorum Judæorum, & hyemalis quidam malitiæ imbres occupaverant terram, jacta ſemina verbi ſuffocare quàm fovere paratiores, ſed & cultui vinearum omnem nihilominùs impendendam operam fruſtraturi. Quos vos me nunc putatis [d] dicere imbres? Iſtoſne quos videmus currentes per aëra nubes turbulento ſpiritu ſpargere ſuper terram? Non eſt ita. Sed quos de terra in aërem ſursùm ferunt homines turbulenti ſpiritus, ponentes in cælum os ſuum, & lingua eorum tranſiens in terram, tanquam pluvia amariſſima terram ipſam paluſtrem & ſterilem facit, & tam plantis quàm ſatis inutilem, non quidem his viſibilibus atque corporeis ad noſtros utique corporeos uſus datis: de quibus nulla planè, ſicut nec de bobus cura eſt Deo. Sed quibus? Profectò quæ ſevit & plantavit Dei manus & non hominis, quæ & vel germinare vel radicari in fide & charitate poterant, & fructus parturire ſalutis, ſi bonis & temporaneis imbribus rigarentur. Animæ denique ſunt, pro quibus Chriſtus mortuus eſt. Væ nubibus pluentibus iſtiuſmodi imbres ſuper eas qui lutum faciant, fructum non afferant. Nam ſicu t ſunt & bonæ & malæ arbores, ferentes quæque fructus pro ſui diſſimilitudine differentes, bonæ videlicet bonos, & malæ malas: ita & arbitror nubes & bonas quæ bonos, & malos quæ malos pluant imbres. Et vide ne fortè innueret nobis hanc nubium imbriumquè differentiam Dominus, cùm per Eſaiam dicebat: *Mandabo nubibus meis, ne pluant imbrem ſuper eam*: haud dubium quin ſuper vineam. Cur putas adiunxiſſe ſignanter, *meis*, niſi quia ſunt & malæ nubes, quæ non ſunt ejus? *Tolle, tolle*, (inquiunt) *crucifige eum*. O nubes violentas & turbidas! O imbrem procelloſum! O torrentem iniquitatis, evertere magis quàm fæcundare idoneum! Nec minùs malus minuſvè amarus, minori licet impetu proruens imber ille, qui ſubſecutus eſt: *Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere? Chriſtus Rex Iſraël deſcendat nunc de Cruce, & credimus ei*. Porrò Philoſophorum ventoſa loquacitas non bonus imber eſt, qui ſterilitatem magis intulit terris quàm fertilitatem. Multò magis prava dogmata hæreticorum mali imbres ſunt, quæ pro fructibus ſpinas producunt & tribulos. Mali imbres ſunt etiam traditiones Phariſæorum, quos Salvator redarguit, & ipſi nubes malæ. Et niſi exiſtimes me iniuriam facere Moyſi, nam bona nubes eſt illa, non omne quod pluit vel ipſa, bonum tamen dicam, ne illi contradicam qui ait: *Dedit illis*, id eſt Judæis, *præcepta non bona* (haud dubium quin per Moyſen) *& juſtificationes in quibus non vivent in eis*. Literalis illa (verbi causâ) obſervatio Sabbati ſonantis requiem non donantis, indictus ſacrificiorum ritus, interdictus porcinæ carnis eſus, nonnullorumquè ſimilium quæ immunda à Moyſe cenſentur: pluvia eſt hoc totum ex illa nube deſcendens, ſed nolo in agrum vel hortum meum quandoque deſcendat. Donec ergo iſtiuſmodi aquæ peſtilentes occupaverunt terram [e] & invaluerunt ſuper eam, tempus ſuum vineæ non habuerunt: nec fuit quòd Sponſa invitaretur ad putandas vineas. Cæterùm illis decur-

cur-

a Ser. 28. in Cant. nu. 4. b Ser. 58. in Cant. nu. 5. c Ibidem nu. 6.

d Ibidem nu. 7. e Ibidem nu. 8.

Digitized by Google

currentibus terra apparuit arida, & flores apparuerunt in ea, ſignificantes tempus putationis adeſſe. Quæris quando hoc fuit? Quando putas, niſi cùm refloruit caro Chriſti in reſurrectione? Et hic primus & maximus eſt flos, qui apparuit in terra noſtra: nam primitiæ dormientium Chriſtus. Flores etiam fuerunt, qui primi crediderunt de populo, primitię ſanctorum. Flores eorum miracula inſtar florum producentia fructum fidei. Nam poſtquam ille infidelitatis imber aliquantulùm vel ex parte abiit & receſſit, ſecuta mox eſt pluvia voluntaria quam ſegregavit Deus hæreditati ſuæ, & flores apparere cæperunt. Dominus dedit benignitatem, & terra noſtra dedit flores ſuos: ita ut una die tria millia, in alia quinque millia de populo crederent, adeo in brevi crevit florum numerus, ideſt, credentium multitudo. Et non potuit gelu malitiæ prævalere adversùs flores qui apparebant, nec præripere (ut aſſolet) fructum vitæ quam promittebant. Nam cùm omnes qui crediderant induerentur virtute ex alto, ſurrexerunt ex eis homines qui minas hominum contempſerunt, fortes in fide: paſſi ſunt quidem quàm plurimos contradictores, ſed non ceſſerunt, neque ſubterfugerunt quominùs & facerent & annunciarent opera Dei. Proceſſu temporis tempeſtas ſedata eſt (f) & pace reddita terris, creverunt vineæ & propagatæ & dilatatæ ſunt, & multiplicatæ ſuper numerum. Et tunc demùm Sponſa ad vineas invitatur, non quidem ad plantandum, ſed ad putandum quod plantatum jam erat. Opportunè quidem, nam id opus pacis tempus requirebat. Quando etenim perſecutionis tempore id liceret? Alioquin ſumere in manus gladios ancipites, facere vindictam in nationibus, increpationes in populis, alligare reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, & facere in eis judicium conſcriptum: hoc quippe putare vineas eſt. Spirituali ſenſu *vineas* Eccleſias, [g] id eſt, fideles interpretamur populos, juxta Eſaiæ Prophetæ ſenſum dicentis: *Vinea Domini Sabaoth domus Iſraël eſt.*

§. II.

Dixit Jeſus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. An putas, quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò pluſquàm duodecim legiones Angelorum? Quomodo ergo implebuntur ſcripturæ, quia ſic oportet fieri? Joan. 18. Matt. 26.

Licet Judæi [h] qui per Judam ſignificantur, panem intinctum comedunt, quia Chriſtum Jeſum non Deum, ſed purum hominem fuiſſe credunt: & mortem illius concedunt, ſed reſurrectionem adhuc non admittunt. Non ſunt tamen perſequendi Judæi [i] non ſunt trucidandi, ſed nec effugandi quidem. Interroga tu Divinas paginas. Novi quod in Pſalmo legitur prophetatum de Judæis: *Deus oſtendit mihi* (inquit Eccleſia) *ſuper inimicos meos, ne occidas eos: ne quando obliviſcantur populi mei.* Numquid tu major es Patre noſtro Abraham [k] qui eodem Deo prohibente gladium depoſuit, quo jubente levaverat? Numquid tu major es Principe Apoſtolorum, qui quæſivit à Domino: *Domine, ſi percutimus in gladio?* Sed inſtructus es omni ſapientia Ægyptiorum, ideſt, ſapientià hujus mundi, quæ ſtultitia eſt apud Deum. Aliter ſolvis quæſtionem Petri, quam ille docuit qui dicit: *Mitte gladium in locum ſuum. Omnis enim qui acceperit gladium, gladio peribit.* Nonne copioſiùs triumphat Eccleſia de Judæis per ſingulos dies, vel convincens, vel convertens eos, quàm ſi ſemel & ſimul conſumaret eos in ore gladii? Numquid in caſſum conſtituta eſt illa univerſalis oratio Eccleſiæ, quæ offertur pro perfidis Judæis à Solis ortu uſque ad occaſum, ut Deus & Dominus auferat velamen de cordibus eorum, ut ad lumen veritatis à ſuis tenebris eruantur? Niſi enim eos qui increduli ſunt, credituros ſperaret, ſuperfluum videretur & vanum orare pro eis. Sed conſiderat oculo pietatis, quòd Dominus habet reſpectum gratiæ apud eum qui reddit bona pro malis, & dilectionem pro odio. Ubi eſt ergo illud quod dictum eſt: *Videas ne occidas eos?* Ubi eſt: *Cùm plenitudo gentium intraverit, tunc omnis Iſraël ſalvus fiet?* Ubi eſt: *Ædificans Jeruſalem Dominus, diſperſiones Iſraëlis congregabit?* Tune es ille qui mendaces facies Prophetas: & evacuabis omnes theſauros pietatis & miſericordiæ Jeſu Chriſti? Vivi quidam apices nobis ſunt Judæi (h) repræſentantes Dominicam Paſſionem. Propter hoc diſperſi ſunt in omnes Regiones, ut dum juſtas tanti facinoris pœnas luunt, teſtes ſint noſtræ redemptionis. Unde & addit in dicto Pſalmo loquens Eccleſia: *Diſperge illos in virtute tua, & depone eos protector meus Domine.* Ita factum eſt. Diſperſi ſunt, depoſiti ſunt, duram ſuſtinent captivitatem ſub Principibus Chriſtianis. Convertentur tamen ad veſperam, & in tempore erit reſpectus eorum. Denique *cùm introierit gentium plenitudo, tunc omnis Iſraël ſalvus erit*, ait Apoſtolus Paulus. Si Judæi penitùs conterantur, unde jam proſperabitur eorum in fine promiſſa ſalus, ſive converſio? Planè & gentiles (*Turcæ, & Tartari*) ſi eſſent ſimiliter expectandi, ſuſtinendi forent potiùs quàm gladiis expetendi. Nunc autem cùm in nos cæperint eſſe violenti, oportet vim vi repellere eos qui non ſine cauſa gladios portant. Eſt autem Chriſtianæ pietatis ut debellare ſuperbos, ſic & parcere ſubiectis: his præſertim quorum eſt legiſlatio repromiſſa, & ex quibus Chriſtus ſecundum carnem natus eſt, qui eſt benedictus in ſæcula. Proinde Chriſti milites ſecuri præliantur prælia Domini ſui (m) nequaquam metuentes aut de hoſtium *Turcarum* cæde peccatum, aut de ſua nece periculum: quandoquidem mors pro Chriſto vel ferenda vel inferenda, & nihil habeat criminis, & plurimum gloriæ mereatur. Hinc quippe Chriſto, inde Chriſtus acquiritur: qui nimirùm & libenter accipit hoſtis mortem pro ultione, & libenter præbet ſeipſum militi pro conſolatione. Miles inquam Chriſti ſecurus interimit, interit ſecurior. Sibi præſtat cùm interit, Chriſto cùm interimit. Non enim ſine cauſa gladium portat. Dei etenim miniſter eſt ad vindictam malefactorum, ad laudem verò bonorum. Sanè cùm occi-

f *Ibidem nu.* 9. g *Ser.* 30. *in Cant. nu.* 3. h *Ser.* 3. *in uit. Cant nu.* 21. i *Epiſt.* 322. *nu.* 6. k *Epiſt.* 323. *nu.* 2.

l *Epiſtola* 332. *nu.* 6. & 7. m *Tract. de exbortat. ad milit. templi cap.* 3. *nu.* 4.

occidit malefactorem, non homicida, ſed, ut ita dicam, malicida, & planè Chriſti vindex in his qui malè agunt, & defenſor Chriſtianorum reputatur. Cùm autem occiditur ipſe, non periiſſe, ſed perveniſſe cognoſcitur. Mors ergo quam irrogat, Chriſti eſt lucrum: quam excipit, ſuum. In morte Pagani Chriſtianus gloriatur, quia Chriſtus glorificatur. In morte Chriſtiani liberalitas Regis aperitur, cùm miles remunerandus educitur. Porrò ſuper illo *lætabitur juſtus cùm viderit vindictam*: de iſto dicet homo: *Si utique eſt fructus juſto; utique eſt Deus judicans eos in terra*. Non enim vel Pagani necandi eſſent, ſi quoquomodò aliter poſſent à nimia infeſtatione ſeu oppreſſione Fidelium cohiberi. Nunc autem meliùs eſt ut occidantur, quàm certè relinquatur virga peccatorum ſuper ſortem juſtorum: ne fortè extendant juſti ad iniquitatem manus ſuas. Quid enim? (n) Si percutere in gladio omninò fas non eſt Chriſtiano, cur ergo præco Salvatoris contentos fore ſuis ſtipendiis militibus indixit, & non potiùs omnem militiam interdixit? Si autem (quod verum eſt) omnibus fas eſt ad hoc ipſum duntaxat divinitùs ordinatis, ut depulſis Divinæ tranſgreſſoribus legis, ſecura ingrediatur gens juſta cuſtodiens veritatem? Securè proinde diſſipentur gentes quæ bella volunt, & abſcindantur qui nos conturbant: & diſperdantur de Civitate Domini omnes operantes iniquitatem, qui repoſitas in Hieroſolymis Chriſtiani populi inæſtimabiles divitias ſuſtulerunt, Sancta polluerunt, & hæreditate poſſederunt Sanctuarium Dei. Exeratur gladius uterq; Fidelium in cervices inimicorum, ad deſtruendam omnem altitudinem extollentem ſe adversùs ſcientiam Dei, quæ eſt Chriſtianorum Fides: ne quando dicant gentes: *Ubi eſt Deus eorum*? Cæterùm (o) etſi juxta allegoriam Eccleſias vineas, vulpes hæreſes vel potiùs hæreticos ipſos intelligamus: ſimplex eſt ſenſus, ut hæretici capiantur potiùs quàm effugentur. Quia fides ſuadenda eſt (p) non imponenda. Quanquam meliùs proculdubio coercerentur gladio illius videlicet qui non ſine cauſa gladium portat, quàm in ſuum errorem multos traiicere permittantur. Dei enim miniſter ille eſt, vindex in iram ei qui malè agit. Capiantur, dico, (q) non armis, ſed argumentis quibus refellantur errores eorum: ipſi verò ſi fieri poteſt reconcilientur Eccleſiæ Catholicæ, revocentur ad veram fidem. Hæc eſt enim voluntas ejus, qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Hoc denique velle ſe perhibet, qui non ſimpliciter capite vulpes, ſed, *Capite*, inquit, *nobis vulpes parvulas*. Sibi ergo & Sponſæ ſuæ, ideſt Eccleſiæ Catholicæ jubet acquiri has vulpes, cùm ait: *Capite eas nobis*. Itaque homo de Eccleſia exercitatus & doctus, ſi cum hæretico homine diſputare aggreditur, illò intentionem ſuam dirigere debet, quatenùs ita errantem convincat, ut & convertat, cogitans illud Apoſtoli Jacobi: *Quia qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum*. Quod ſi reverti noluerit nec convictus, poſt primam & ſecundam admonitionem (utpote qui omninò ſubverſus eſt) erit ſecundùm Apoſtolum devitandus. Ex hoc jam meliùs (ut quidem ego arbitror) effugatur, aut etiam religatur, quàm ſinitur vineas demoliri.

§. III.

Tunc diſcipuli omnes, relicto Jeſu, fugerunt. Petrus autem ſequebatur à longe. Matt. 26. Joan. 18.

Videamus (r) quanto deſperationis mærore diſcipulorũ in captivitate Jeſu corda percuſſa fuerunt. Solet vitis fructifera præcidi (s) quod corporaliter & figurativè accipi poteſt. Cultro ſiquidē timoris amputati ſunt à Jeſu omnes amici & proximi, ita ut non eſſet qui cōſolaretur eum ex omnibus charis ejus. Torcular enim calcavit ſolus, & de gentibus non erat vir cum eo. Et cùm ſuſtineret cor ejus improperium & miſeriam, expectavit qui ſimul contriſtaretur, & non fuit: & qui conſolaretur, etiam non invenit. Vide nunc quantùm præciſa fuerit Vitis noſtra Jeſus. Quæ vitis unquam tantùm præciſa fuit? Sed quæ eſt conſolatio hujus præciſionis? Multus fructus. Multam enim & incomparabilem pręciſionem ſuſtinuit. Videtur tamen ſignanter dictum eſſe: *Et de gentibus non eſt vir meum*: tanquam intelligendum ſit ſolas mulieres cum Jeſu remanſiſſe. Viris enim fortioris naturæ fugientibus præ timore, non fugit muliebris infirmitas, quæ etiam bajulantem ſibi Crucem, & in Cruce morientem non derelinquerunt, ſicut in perſona Chriſti conquerentis loquitur Beatus Job: *Derelicta ſunt tantummodò labia mea circa dentes meos*. Per labia quippe, quæ cæteris ſunt membris molliora, muliebris ſexus mollis & infirmus (qui ſolus Chriſto Diſcipulis fuggientibus adhæſit) intelligitur & figuratur. Elegit enim Dominus infirma mundi, ut confunderet fortia. Si verò fugam mentalem intelligimus, nec vir nec mulier relicti ſunt cum eo, præter illam quæ ſola benedicta eſt in mulieribus, quæ ſola per illud triſte Sabbathum ſtetit in fide, & ſalvata fuit Eccleſia in ipſa ſola. Propter quod aptiſſimè tota Eccleſia in laudem & gloriam eiuſdem Virginis diem Sabbathi per totius anni circulum celebrare conſuevit. Verè & ſingulariter benedictus palmes, qui à ſua Vite nullo potuit timore præcidi. Abſciſſi ſunt viri qui dicunt: *Nos autem ſperabamus, quòd ipſe redempturus eſſet Iſraël*. Abſciſſę ſunt mulieres, quę quamvis piè prę veniunt mortuo corpori Jeſu humanitatis ſervitium exhibere, tamen illum reſurrecturum nequaquam credebant. Et fortaſſe propterea (quod tamen non aſſerendo dico, ne novas videar aſſertiones introducere) illa Mater Virgo quæ plus habuit pietatis, cum aliis ad ungendum non venit Corpus Chriſti ſepultum, quia fruſtra putabat eum ungi quem reſurrecturum ſciebat. Sperans firmiter (t) fortiterquè tenens ipſum ſecundùm promiſſum ſuum tertia die reſurrecturum. In ipſa ergo ſola in triduo illo fides Eccleſiæ ſtabat: & dum unuſquiſque hærebat, hæc quæ fide concepit, fidem quam à Deo ſemel ſuſcepit, nunquam perdidit; ſpequè certiſſima Domini reſurgentis gloriam expectavit. Verè fortis hæc mulier (u) & præ cunctis poſt Filium hono-

n *Ibidem nu. 5.* o *Ser. 64. in Cant. nu. 8.* p *Ser. 66. in Cant. num. 12.* q *Serm. 64. in Cant. nu. 8.*

r *Tract. de vite myſt. cap. 46. n. 187.* s *Ibidem cap. 2. nu. 1. & 4.* t *Serm. de Lament. V. M. nu. 11.* u *Tract. de vite myſt. cap. 2. num. 4.*

Digitized by Google

honoranda. Verè & virago dici poteſt, quæ à viro Chriſto per animi fortitudinem ſeparata non eſt: ſed eum quem morientem & mortuum vidit, credidit immortalitatis gloriâ ſublimatum. Sed fortaſsè quis dicat: (x) Numquid non eum præſcierat moriturum? Et indubitanter. Numquid non ſperabat continuò reſurrecturum? Et fidenter. Cæterùm quoad alios (y) jam tunc Deus implevit per os, quod olim præſignaverat per Prophetam dicens: *Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves*. Omnes ſiquidem amici (z) & proximi & noti, fratres quoque, imò & ipſi diſcipuli unanimes & electi de mundo, à Domino Jeſu Chriſto in tantarum preſſurarum moleſtia, in tanta confuſione, & tantis opprobriis, percuſſo paſtore velut erraticæ oves ſunt diſperſi. Fugerat quoque ille diſcipulus quem diligebat Jeſus, & ille ardens (*Petrus*) à longe ſequebatur: ſignorum immemores divinorum, quæ Salvatorem toties viderant operari, imò & ipſi in nomine ipſius fuerant operati. Chriſtus eſt Vitis (a) in quo eſt totus humor, id eſt, omnis plenitudo Spiritus Sancti corporaliter. Palmites ejus ſunt Apoſtoli, & omnes qui Chriſto fide adhærent. Hanc Vitem, id eſt Chriſti humanam naturam Deus Pater mundavit, faciendo immunem à peccatis, & dando virtutes. Sic facit & palmitibus, licet non omninò ſicut & Chriſto, unde ſequitur: *Omnem palmitem in me non ferrentem fructum tollet eum, & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plùs afferat*, Omnes enim qui Chriſto adhærent fide, ſunt palmites manentes in Chriſto, ſalutifera Vite. Sed alii faciunt fructum, alii in ſterilitate perſiſtunt. Alii florent & germinant, & botrum producunt dulcedinis: alii ſe per latitudinem foliorum expandunt, pulchritudinem cupientes habere tantùm viriditatis. Omnes qui in ſterilitate perſiſtunt, & qui per latitudinem ſine fructu ſe foliorum expandunt, tempore putationis, ſi Deus Pater illos ſine fructu invenerit, abſcindet à Vite, & in ignem mitet, & ardent. Sed (b) forſitan tuum animum pulſat: quomodo qui fide Chriſto adhærent, abſcindi ab ipſo contingat, cùm omnis qui adhæret Chriſto, unus ſpiritus ſit cum illo? Unde ut hoc tibi luce clarius conſtet, te ſcire oportet, quòd fides diſtinguitur per diverſas proprietates. Dicitur fides mortua, fides ficta, fides perverſa, fides recta, id eſt Catholica. Omnes enim homines in eo quòd chriſtiani vocantur, Chriſto adhærere dicuntur: in eo quòd Chriſtiani ſunt, fidem Chriſti habere dicuntur. Sed quorundam *mortua*, quorundam *ficta*, quorundam *perverſa*, quorundam *Catholica* eſt fides. In *prima* ſunt ſuperbi & luxurioſi, pecuniæ cupidi, fures & latrones, & alii hujuſmodi. In *ſecunda* ſunt non obedientes patribus ſpiritualibus, ingrati de donis cœleſtibus: qui ſunt ſine affectione fraterna, ſine pace charitatis, fratrum criminatores, iræ incontinentes, voluptatum amatores magis quàm Dei, habentes ſpeciem pietatis, virtutem ejus abnegantes. In *tertia* ſunt hæretici, contra Deum elati, de ſuis erroribus ſuperbi, in Deum blaſphemi, per omnia aliis deteriores & ſceleſtiores. Omnes iſti conculcant Dominum Jeſum Chriſtum, & Sanguinem iſtius dulciſſimæ Vitis ducunt pollutum. *In fide Catholica* ſunt mites, patientes, manſueti, humi les, virgines, caſti, continentes, dilectores Dei & proximi, ad omne opus parati, expectantes redemptionem filiorum Dei: in quorum numero nos Dominus computare dignetur. Valdè enim, dilectiſſimi, timere debemus hoc quod Dominus Jeſus dicit: *Omnem palmitem in me non ferētem fructum, tollet eum.* Veruntamen (c) omnem palmitem veræ Viti adhærentem & facientem fructum, Deus Pater purgabit, ſive putabit eum, ut fructum plùs afferat. Ut ergo, dilectiſſimi, Deum Patrem mereamur habere cultorem, adhæreamus veræ Viti, Domino Jeſu Chriſto Salvatori noſtro, non fide mortua, nec fide ficta, nec fide perverſa: ſed fide recta, quæ per dilectionem operatur, ſine qua nullus ſalvari poteſt. Adhæreamus Chriſto, quia bonum eſt ei adhærere: & in illo ponamus totam ſpem noſtram, totum deſiderium noſtrum, confidentes in illum qui ſuſcitavit eum à mortuis, quia & ſuſcitabit mortalia corpora noſtra, & conſedere nos faciet cum illo in dextera ſua. Quod ipſe nobis per eundem Filium ſuum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum præſtare dignetur, qui vivit & regnat cum eodem Patre in unitate Sancti Spiritus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

PHI-

x *Serm. 1. de Virg. Deip. num.* 15. y *Serm.* 29. *in Cant. num.* 1. z *Tract. de vite myſt. cap.* 10. *nu.* 44. a *Serm.* 10. *in ultim. Cœna nu.* 76. b *Ibidem nu.* 77. c *Ibidem num.* 79. & 81.

PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ

Pars Quinta,

De geſtis paſſionis Chriſti in civitate Jeruſalem.

Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per Prophetas de Filio hominis. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur: & poſtquam flagellaverint, occident eum, & tertia die reſurget: dixit Jeſus duodecim diſcipulis ſuis. Luc. 18.

CAPUT I.

De geſtis coram Anna Pontifice Judæorum.

1. *Chriſtus de ſua doctrina interrogatus à Pontifice Anna ſimulante ſe ignorare illam, reſpondit ei ut interrogaret potiùs eos, qui ſuas prædicationes auſcultabant. Oſtenditur triplicem eſſe ignorantiam culpabilem: necnon docemur, quantùm Chriſtianæ pietati expediat auſcultare doctrinam Chriſti, eamquè adimplere opere.* 2. *Chriſtus non ſolùm verbo commendavit nobis patientiam ſuam imitandam, ſed etiam exemplo conſecravit tunc quando cæſus erat alapâ. Oſtenditur triplici modo patientiam noſtram tentari: verborum injuriis, damnis rerum, corporis læſione. Docemur in patiendo triplex malum, triplicem providentiam adhibendam eſſe.* 3. *Oſtenditur, quòd Caiphas uti Pontifex paulò ante verè quidem prophetavit oportere Jeſum mori, ne totum genus humanum periret: ſed Judæis juſtitia & repudium obtigit, Gentibus autem miſericordia & connubium. Utriſque pro voto ſuo.*

§. I.

Comprehendentes autem Ieſum, adduxerunt eum ad Annam primùm, qui erat Pontifex anni illius. Pontifex ergo interrogavit Jeſum de diſcipulis ſuis, & de doctrina ejus. Reſpondit ei Jeſus: Ego palàm locutus ſum mundo: Ego ſemper docui in Synagoga, & in templo, quò omnes Judæi conveniunt: & in occulto locutus ſum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos, qui audierunt quid locutus ſum ipſis: ecce hi ſciunt quæ dixerim ego. Luc. 22. Joan. 18.

MULTA ſcienda neſciuntur (a) aut ſciendi incuriâ, aut diſcendi deſidiâ, aut verecundiâ inquirendi. Et quidem hujuſmodi ignorantia non habet excuſationem. Sed numquid fortè tale eſt hoc, quod inquiſitura humano poſſit addiſci magiſterio? Homo hominis niſi ipſo indicante non intelligit cogitatum: quantò minùs Divinum quis poterit inveſtigare conſilium, niſi cui ipſe voluerit revelare? Audi denique ipſum: *Si non veniſſem*, ait, *& locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent*. Non dicit ſimpliciter, & locutus non fuiſſem, ſed inferens, *eis*, *Et locutus eis*, inquit, *non fuiſſem*: oſtendens ſine dubio non ante cenſeri inexcuſabiles de contemptu, quàm ad ipſorum uſque notitiam juſſio perveniret. Nam ſi locutus quidem fuiſſet, ſed non eis, inobedientiæ culpam ignorantia nihilominùs excuſaret. Nunc autem, inquit, quoniam locutus ſum eis, excuſationem non habent de peccato ſuo. Unde & ajebat: *Ego palàm locutus ſum mundo, & in occulto locutus ſum nihil*. Non quod ſuos domeſticos multa in occulto privatimquè non docuerit; ſed quòd tanquam nihilum interim reputaret, & nec pœnam nec præmium ea augere quæ in ſecreto tradebat judicaret, donec de medio fierent, & prodirent in lumine. Denique & dicebat: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine*: ut meritò videlicet jam audientibus obedientiæ vel meritum adſcriberet vel contemptum, cùm in medio proferrentur. Item: *Qui vos audit*, inquit, *me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit*. Ac ſi diceret: Judicium meum inter obedientes & contemnentes, non de mea ſecreta traditione, ſed de veſtra publica prædicatione pendebit. Currebant in odore ſapientiæ (b) qui miſſi fuerant à Phariſæis, cùm reverſi

S. Bernar. Abb. juxta ejus libror. edit. authore Horſtio in VI. Tom. impreſ. Pariſiis an. 1667.

a Tract. ad Hugon. de S. Vict. cap. 1. num. 3. b Serm. 22. in Cant. nu. 10.

Digitized by Google

verſi dicerent: *Nunquam homo ſic locutus eſt*, utique admirantes doctrinam, & confitentes ſapientiam. Currebat in hoc ipſo odore ſanctus Nicodemus, qui venit ad Jeſum nocte, in ſplendore multo ſapientiæ: de multis quippè inſtructus edoctuſquè receſſit. Verùm (c) cæteros advertens Jeremias Propheta in ſui ſiccitate & cæcitate remanentes (juſtorum ſiquidem imbris & lucis expertes) infæcundos ac tenebroſos, confuſos & averſos ſubſannat & notat: *Hæc eſt* (inquit) *gens, quæ non audivit vocem Dei ſui*. Non vultis, ô miſeri, dicere cum David: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*. Utique foris fuſi in vanitates & inſanias falſas, intimum optimumquè non requiritis veritatis auditum. *Filii hominum uſquequò gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Surdi ad vocem veritatis, ignorantes conſilium cogitantis cogitationes pacis; ſed & loquentis pacem in plebem ſuam, & ſuper ſanctos ſuos, & in eos qui convertuntur ad cor. *Jam vos* (inquit Dominus) *mundi eſtis propter ſermonem meum, quem locutus ſum vobis*. Ergo qui hunc ſermonem non audiunt, immundi ſunt. Sermo Dei veritas eſt (d) & ipſe Sponſus Jeſus. Noſtis hoc, audite cætera. Is cùm auditur, & minimè obeditur illi; vacuus interim & jejunus quodammodò remanet, omninò triſtis & querulus, quòd prolatus in vacuum ſit. Si autem obeditum fuerit, nonne tibi verbum videbitur in quandam excreviſſe corpulentiam, quia verbo opus acceſſit, ut pote refectum quibuſdam fructibus obedientiæ, juſtitiæ frugibus? Inde eſt quod in Apocalipſi loquitur: *Ecce ſto ad oſtium & pulſo, ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, introibo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum*. Videtur approbari hic ſenſus & apud Iſaiam Prophetam ſententiâ Domini, ubi dicit, quòd verbum ſuum non revertetur ad eum vacuum, ſed proſperabitur, & faciet ad quæ miſit illud. *Non revertetur*, inquit, *ad me vacuum*, vel jejunum, ſed quaſi proſperè in omnibus agens, ſaturabitur bonis actibus eorum qui in dilectione acquieſcent illi. Denique uſu loquendi ſermo impletus tunc dicitur, cùm fuerit mancipatus effectui, quòd videlicet tamdiu inanis & macer ac quodammodò famelicus ſit donec opere compleatur. Sed loquar vobis experimentum meum (e) quod expertus ſum. Si quando ſanè comperi profeciſſe aliquos veſtrûm ex meis monitis, tunc non me piguit (fateor) curam prætuliſſe ſermonis proprio ocio & quieti. Cùm enim, verbi gratiâ, poſt ſermonem iracundus quiſpiam reperitur mutatus in mitem, ſuperbus in humilem, puſillanimis in fortem; porrò mitis, humilis, fortis, in ſua quiſque gratia excreviſſe, & ſeipſo melior factus eſſe agnoſcitur: ſed & qui fortè tepuerant & languebant circa ſpirituale ſtudium torpentes & dormitantes, ad ignitum eloquium Domini referbuiſſe & evigilaſſe videntur: & qui deſerto fonte Sapientiæ, foderant ſibi propriæ voluntatis ciſternas non valentes aquas continere, proptereaquè ad omne injunctum gravati corde arido murmurabant, nullum in ſe habentes devotionis humorem: Hi, inquam, cùm de rore verbi & pluvia voluntaria quam ſegregavit Deus hæreditati ſuæ, reſlorviſſe probantur in opera obedientiæ, facti in omnibus voluntarii & devoti: non eſt (dico vobis) unde ſubeat mentem quaſi pro intermiſſo ſtudio jucundæ contemplationis triſtitia, cùm talibus fuero circumdatus floribus atque fructibus pietatis. Patienter avellor ab infæcundæ Rachelis amplexibus, ut de Lya mihi exuberent fructus profectuum veſtrorum. Minimè prorsùs pigebit me intermiſſæ quietis pro cura ſermonis, dum videro in vobis germinare ſemen meum, atque ex eo augeri incrementa frugum juſtitiæ veſtræ.

§. II.

Hæc cùm dixiſſet, unus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam Jeſu, dicens: Sic reſpondes Pontifici? Reſpondit ei Jeſus: Si malè locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi autem benè, quid me cædis? Joan. 18.

Hìc tu ô homo (f) totus contremiſce, tremore obrigeſce, meritò expalleſce, pugnis pectus contunde, fletibus totam animam effunde, compatere patienti Jeſu. Percutit Jeſum Judæus colaphis (g) & alapis: ut non eatenùs (h) etſi juſta indignatione inebrieris, quatenùs Dominici illius præcepti obliviſcaris, quo *percutienti unam maxillam, præbere jubemur & alteram*. Plùs te præpara ad ſuſcipiendam injuriam [i] quàm ad inferendam. Diſce potiùs mala tolerare, quàm mala facere. Eſto patiens, eſto mitis, eſto ſuavis, modeſtus, manſuetus. Contumelias detrahentium per patientiam ſupera: clypeo patientiæ frange ſagittas contumeliæ: præbe ſcutum conſcientiæ contra gladium linguæ. Magnæ virtutis es, ſi non lædas, a quo læſus es. Magnæ fortitudinis es, ſi etiam læſus dimittas. Magnæ es gloriæ, ſi ei de quo te potuiſti ulciſci, parcas. Triplici autem velut ariete (k) manſuetudo noſtra pulſatur: verborum injuriis, damnis rerum, corporis læſione. In his tribus eſt omnis exhibitio patientiæ, & omnis exercitatio manſuetudinis. Probata eſt illa virtus, quam nihil horum videtur concutere potuiſſe. Conſiderare libet quemadmodùm Paulus ſuper his omnibus in ipſa ſtatim converſione tentatus, verè jam Paulus inventus ſit, in hac parte verè mitis & patiens. *Saule, Saule, quid me perſequeris? Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare*. Durum equidem *verbum*, verbum increpatorium, plenum comminatione. Sanè quod ad *corpus* pertinuit, concuſſus eſt & proſtratus in terram. An verò & *damno* quoque probatus eſt? Et valdè. Si quidem ipſum ei lumen ademptum eſt oculorum: & *apertis* (ut ſcriptum eſt) *oculis nihil videbat*. Experta eſt in his tribus & exercitata patientia Job, quem in hac virtute opinatiſſimum Deus exemplar dedit. Sed veſtræ hoc induſtriæ relinquimus veſtigandum. Et quia (l) niſi humilitatis merito maxima minimè obtinentur, propterea qui provehendus eſt, correptione humiliatur, humilitate meretur. Tu ergo cùm te humiliari videris, habeto id ſignum in bonum

c *Epiſt.107.n.12.* d *Ser.71.in Cant.n.13.* e *Ser.51.in Cant.n.4*

f *Tract.de 3.præcip.myſt.cap.6.n.13.* g *Tract.de vite myſt.cap.5.n.25.* h *Epiſt.80.* i *Lib.de modo bene vivent.cap.40.n.101.* k *Ser.2.in Converſ.S.Pauli n.2.* l *Ser.34.in Cant.n.1.*

Digitized by Google

num, omninò argumentum gratiæ apropinquantis: nam ſicut ante ruinam exaltatur cor, ita ante exaltationem humiliatur. Sanè utrumque legis, Deum ſcilicet & ſuperbis reſiſtere, & humilibus dare gratiam. Nonne denique ſervum ſuum Job, cùm poſt inſignem triumphum, tantam & tam probatam ipſius patientiam larga remunerandam benedictione cenſeret, priùs in multis & diſtrictis percunctationibus humiliare curavit, & ſic parare viam benedictioni? At parum eſt (m) cùm per ſeipſum humiliat nos Deus, ſi tunc libenter accipimus, niſi quando & per alium hoc facit, ſapiamus ſimiliter. Quamobrem accipite hujus rei mirabile documentum de ſancto David. Aliquando maledictum eſt illi & à ſervo: at ille nec cumulatam injuriam ſenſit, quia præſenſit gratiam. *Quid mihi* (ait) *& vobis filii Sarviæ?* O verè hominem ſecundùm cor Dei, qui ſe ulciſcenti potiùs quàm exprobranti ſuccenſendum putavit! Unde & ſecura conſcientia loquebatur: *Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidā meritò ab inimicis meis inanis*. Vetuit ergo prohiberi maledicum convitiantem, quæſtum æſtimans maledicta. Et addit: *Dominus miſit illum ad maledicendum David*. Proſùs ſecundùm cor Dei, qui de corde Dei ferebat ſententiam. Sæviebat lingua maledica, & ille intendebat quid in occulto ageret Deus. Vox maledicentis in auribus, & animus inclinabat ſe ad benedictionem. Numquid in ore blaſphemi Deus? Abſit. Sed eo uſus eſt ad humiliandum David. Nec latuit Prophetam, quippè cui incerta & oculta ſapientiæ ſuæ manifeſtaverat Deus. Et ideo dicit: *Bonum mihi quia humiliaſti me, ut diſcam juſtificationes tuas*. Et tu ergo acceptâ fortè injuriâ (n) non continuò more ſecularis, obliquè referire Fratrem reſponſione feſtines: ſed neque ſub ſpecie quaſi corripiendi, verbo acuto & urenti transfigere audeas ullatenùs animam, pro qua Chriſtus affigi Cruci dignatus eſt: non grunire quaſi increpando, non labiis muſſitare quaſi murmurando, non narem contrahere aut cachinnare quaſi ſubſannando, non frontem rugare quaſi invehendo aut comminando. Sanè commotio tua ibi moriatur ubi oritur, nec permittas exire quæ mortem portat, ne perimat, ut dicere poſſis & tu cum Propheta David: *Turbatus ſum, & non ſum locutus*. Denique audi Sponſum loquentem: (o) *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Non mediocris titulus profectò virtutis inter pravos vivere bonum, & inter malignantes innocentiæ retinere candorem, & morum lenitantem: magis autem ſi his qui oderunt pacem, pacificum & amicum ipſis te exhibeas inimicis. Id planè tibi ſimilitudinē datam de lilio jure quodam proprietatis ſpecialiter vendicabit, quod ipſas utique pungentes ſe ſpinas candore proprio illuſtrare & venuſtare non ceſſat. An non proinde lilium tibi videtur, implere quodammodò Euangelii perfectionem, quâ orare jubemur pro calumniantibus & perſequentibus nos, benefacere his qui oderunt nos? Ergo & tu fac ſimiliter, & erit anima tua amica Domini, & laudabit te de te dicens: *Quia ſicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Si in Chriſto volumus piè vivere (p) neceſſè eſt ſuſtineamus perſecutionem, nec malum pro malo, aut maledictum pro maledicto reddamus. Alioquin qui patientiam non ſervaverit, perdet juſtitiam: hoc eſt vitam perdet hoc eſt perdet animam ſuam. *Mihi vindictam, & ego retribuam*, dicit Dominus. Ita prorsùs eſt. Ipſe retribuet, ſed ſi ei vindictam ſerves, ſi non tollas ab eo judicium, ſi non reddes retribuentibus tibi mala. Faciet judicium, & injuriam patienti in æquitate judicabit, ſed pro manſuetis terræ. Cæterùm in patiendo malum (q) quoniam triplex eſt, triplicem providentiam adhibere te oportet. Eſt enim quod *à te* pateris, quod *à proximo*, quod *à Deo*. *Primum* eſt auſteritas pænitentiæ. *Secundum* eſt vexatio alienæ malitiæ. Tertium eſt flagellum correctionis Divinæ. In eo quod à te pateris, debes voluntariè ſacrificare: quod à proximo, patienter ferre: quod à Deo, ſine murmure, & cum gratiarum actione ſuſtinere.

§. III.

Et miſit Jeſum Annas ligatum ad Caipham principem Sacerdotum. Erat autem Caiphas qui conſilium dederat Judæis, dicens eis: Vos neſcitis quidquam, nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem à ſemetipſo non dixit, ſed cùm eſſet Pontifex anni illius, prophetavit, quòd Jeſus moriturus erat pro gente. Joan. 11. & 18. Matt. 26.

Hæretici (r) qui Eccleſiam non agnoſcunt, non eſt mirum ſi Ordinibus Eccleſiæ detrahunt, ſi inſtituta non recipiunt, ſi Sacramenta contemnunt, ſi mandatis non obediunt. Peccatores, inquiunt, ſunt Apoſtolici, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Presbyteri, ac per hoc nec dandis nec accipiendis idonei Sacramentis: nunquam verò duo iſta convenient, Epiſcopum eſſe & peccatorem? Falſum eſt. Epiſcopus erat Caiphas, & tamen quantus peccator qui in Dominum mortis dictabat ſententiam? Si negas Epiſcopum, arguet te teſtimonium Joannis qui eum in teſtimonium ſui Pontificatus etiam propheta ſſe refert. *Expedit*, inquit, (s) *ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat*. Expedit ſanè, ut unus pro omnibus denigretur ſimilitudine carnis peccati, & non tota gens nigredine condemnetur peccati. Splendor & figura ſubſtantiæ Dei obnubiletur in forma ſervi, pro vita ſervi. Candor vitæ æternæ nigreſcat in carne, pro carne purganda. Speciosus formâ præ filiis hominum, pro filiis hominum illuminandis obſcuretur in Paſſione, turpet in Cruce, palleat in morte: ex toto non ſit ei ſpecies neque decor, ut ſibi ſpecioſam atque decoram acquirat ſponſam Eccleſiam ſine macula & ſine ruga. Jeſus quoque quid dicat (t) audiamus: *Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert*. Moriatur igitur granum, & ſurgat Gentium ſeges. Oportet pati Chriſtum & reſurgere à mortuis, & prædicari in nomine ejus pænitentiam, & remiſſionem peccatorum non ſolùm in Judæam, ſed etiam in omnes Gentes: quatenus ab uno

m *Ibidem nu.* 2. n *Serm.* 29. *in Cant. num.* 5. o *Ser.* 48. *in Cant. num.* 2.

p *Ser.* 3. *in Annunt: B. M. n.* 6. q *Ser.* 1. *in Feſt. SS. Apoſt. Petri & Pauli n.* 5. r *Ser.* 66. *in Cant. n.* 11. s *Ser.* 27. *in Cant. n.* 1. t *Ser.* 15. *in Cant. n.* 3.

Digitized by Google

uno nomine quod eſt Chriſtus, millia millium credentium Chriſtiani dicantur, & dicant: *Oleum effuſum nomen tuum*. Notus in Judæa Deus [u] in Iſraël magnum nomen ejus. Populus Gentium qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, quæ erat in Judæa & in Iſraël: volvitquè accedere & illuminari, ut qui aliquando non populus, nunc populus eſſet, lapiſquè unus angularis ambos in ſe parietes venientes in diverſo reciperet,& eſſet de cætero in pace locus ejus. Porrò fiduciam dabat invitatis vox quæ jam ſonuerat: *Lætamini Gentes cum plebe ejus*. Ergo accedere voluit, ſed vetuit Synagoga, immundam aſſerens Eccleſiam de Gentibus & indignam, idolatriæ fæcem & ignorantiæ cæcitatem improperans, & dicebat: Tu enim quo merito? Noli me tangere. Cur inquit? An Judæorum tantùm Deus? Nonne & Gentium? Etſi mihi certè meritum deeſt, ſed non illi miſeratio. Numquid ſolūmodò juſtus eſt? Eſt & miſericors. *Domine, veniant mihi miſerationes tuæ, & vivam*. Et rursùm: *Miſericordia tua multa Domine, ſecundùm judicium tuum vivifica me*: quod nimirùm temperatum miſericordiâ eſt. Quid faciet juſtus & miſericors Dominus? Synagogâ gloriante in lege, & applaudente juſtitiam ſibi, nec indigente miſericordiâ, ſed deſpiciente ipſam quæ indiget: Eccleſiâ è regione propria cognoſcente delicta, confitente indignitatem, renuente judicium, flagitante miſericordiam. Quid, inquam, faciet Judex, & ille Judex cui & judicare & miſereri ſiç utrumque familiare eſt, ut neutrum altero familiarius? Quid ſanè poſſit eſſe convenientius, quàm ut pro ſuo quæque accipiat voto, judicium illa, iſta miſericordiam. Judæus judicium quærit, & habeat: Gentes autem ſuper miſericordia honorant Deum. Et eſt judicium, vt qui contemnunt Dei miſericordem iuſtitiam, & ſuam volunt conſtituere (quæ profectò non juſtificat ſed accuſat) eidem ſuæ juſtitiæ relinquantur, opprimendi magis quàm juſtificandi. Et quippe ex lege [x] quæ neminem unquam duxit ad perfectum: eſt iugum quod neque ipſi neque Patres eorum unquam portare potuerunt. Sed Synagoga fortis eſt, non curat onus leve, nec jugum ſuave. Sana eſt, non eſt ei opus medicus, nec unctio Spiritûs. Confidit in lege, liberet eam ſi poteſt. Non autem data eſt lex quæ poſſit vivificare, inſuper & occidit. Litera enim occidit. *Propterea* (inquit Dominus) *dico vobis, moriemini in peccatis veſtris*. Hoc ergo judicium, ô Synagoga, quod flagitas. Errori tuo cæca & contentioſa dereris, donec plenitudo Gentium (quas ſuperba ſpernis, & invida repellis) introeat, & agnoſcat etiam ipſa ipſum qui notus eſt in Judæa Deus, quòdquè eſt in Iſraël magnum nomen ejus. Hoc quippe in judicium venit Jeſus in hunc mundum, ut qui non vident videant,& qui vident cæci fiant. Habuit & Judæa quoſdam Jeſus [y] quorum vacuis gloriatur vocabulis. Illa enim nec lucent, nec paſcunt, nec medentur. Idcirco Synagoga in tenebris eſt uſque adhuc, fame & infirmitate laborans: & non ſanabitur neque ſatiabitur, quouſque ſciat meum Jeſum dominari Jacob & finium terræ, & convertatur ad veſperam. Adhuc Synagoga (z) foris epulatur cum amicis ſuis dæmonibus, quibus ſatis placet, quòd hædum peccati inſipiens devorat tranſglutiens, & reponens atque quodammodò occultans ſibi illud in ventre ſecordiæ & inſipientiæ ſuæ: dum contemnens Dei juſtitiam,& ſuam volens conſtituere,dicit ſe non habere peccatum,nec morte egere vituli ſaginati, mundam ſiquidem juſtamquè ex legis operibus ſe reputans. At verò Eccleſia ſciſſo velo occidentis literæ in morte Verbi Crucifixi, audacter ad ejus penetralia prętereunte ſpiritu libertatis irrumpit,agnoſcitur, placet, ſortitur æmulæ locum, fit Sponſa, fruitur præreptis amplexibus: & in calore ſpiritûs Chriſto Domino cui confricatur inhærens, ſtillante ac fundente undique ſui oleum exultationis. Hoc illa præ participibus ſuis excipiens, ait: *Oleum effuſum nomen tuum*. Quid mirum ſi ungitur, quæ unctum amplectitur? Sponſa, ut dixi, (a) Eccleſia eſt. Ipſa eſt cui plùs dimiſſum eſt, & quæ plùs diligit. Quod æmula Synagoga improperat ei ad convitium, hoc,ſibi ipſa inflectit ad commodum. Inde manſuetior ad correptionem, inde patientior ad laborem, inde ardentior ad amorem, inde ſagacior ad cautelam: inde humilior pro verecundia, inde ad obediendum paratior, inde ad gratiarum actionem devotior ac ſolicitior. Denique Synagogâ (ut dictum eſt) murmurante,& memorante merita ſua & labores & pondus diei & æſtus, Eccleſia beneficium recolit dicens: *Oleum effuſum nomen tuum*. Hoc planè teſtimonium Iſraël ad confitendum nomini Domini. Non tamen Iſraël ſecundùm carnem, ſed ejus qui ſecundùm ſpiritum eſt. Nam hoc ille quo pacto dicat? Non quòd non habet oleum, ſed non habet effuſum. Habet, ſed reconditum: habet in codicibus, ſed non in cordibus. Foris hæret in litera: contrectat manibus vas plenum, ſed & clauſum, nec aperit ut ungatur. Intùs intùs eſt unctio Spiritûs: aperi & ungere, & jam non eris domus exaſperans. Quid facit oleum in vaſis, ſi non ſentias & in membris? Quid tibi prodeſt pium Salvatoris nomen lectitare in libris, nec habere pietatem in moribus?

CAPUT II.

De geſtis coram Caipha præſidente in Concilio Judæorum, coacto contra Jeſum innocentem.

1. Deſcribitur Concilium impiorum Judæorum: Docemur fugiendam eſſe unitatem perverſorum, ſectandam verò unitatem bonorum. Oſtenditur unitatis bonum ſervari duobus modis, triaquè eſſe quæ unitatem impediunt. 2. Oſtenditur Caipham ejuſque Concilium ideo condemnaviſſe Jeſum reum eſſe mortis, quia interrogatus & adjuratus confeſſus eſt veritatem, reſpondendo ſe eſſe Chriſtum Filium Dei: 3. Oſtenditur Judam pænituiſſe quidem quòd Chriſtum tradiderit, & confeſſum eſſe ſe peccaviſſe: ſed confeſſio ejus fuit infidelis, non credens Chriſtum eſſe Deum. Docemur tria requiri ad Sacramentalem Confeſſionem, ut ſit pura, humilis, & fidelis.

u *Ser. 14. in Cant. n. 1.* x *Ibidem nu. 2.* y *Ser. 15. in Cant. num. 8.* z *Ser. 14. in Cant. n. 4.*

a *Ibidem num. 7. & 8.*

Digitized by Google

§. I.

Et adduxerunt Jeſum ad Caipham ſummum Sacerdotem, ubi omnes Sacerdotes & Scribæ & Seniores convenerant. Princeps autem Sacerdotum & omne Concilium quærebant falſum teſtimonium adversùs Jeſum, ut eum morti traderent: nec inveniebant, cùm multi falſi teſtes acceſſiſſent. Multi enim falſum teſtimonium dicebant adversùs eum, & convenientia teſtimonia non erant. Noviſſimè autem venerunt duo falſi teſtes, qui falſum teſtimonium ferebant adversùs Jeſum, dicentes: Nos audivimus eum dicentem: Ego diſſolvam hoc templum Dei manufactum, & poſt triduum aliud non manufactum ædificabo: & non erat conveniens teſtimonium eorum. Et exurgens ſummus Sacerdos in medium, interrogavit Jeſum dicens: Non reſpondes quidquam ad ea quæ tibi obiiciuntur ab his. Ille autem tacebat, & nihil reſpondit. Matt. 26. Mar. 14.

OCcurrat ſpiritualiter (a) & ingerat ſeipſum cordibus noſtris Dominus Chriſtus, proditus à diſcipulo, à Judæis tanquam vile mancipium precio ſatis exiguo comparatus, tractus & ligatus tanquam homo ſine adjutorio. Et incipiat [b] conſideratio noſtra in eodem loco: ubi [c] cùm multi falſi teſtes contra Jeſum procederent, & in multis mendaciis accuſarent, ipſe tanquam agnus innocens qui ad victimam ducitur, obmutuit, nec aperuit os ſuum, tanquam homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones. Ibi conſpuerunt faciem dulcis Jeſu, colaphis eum cædebant, & alapas in Caput ejus certatim miniſtri dederunt. O dulciſſime atque amantiſſime Jeſu [d] quis te tam amaræ & tam odioſæ morti addixit? *Filii matris meæ, ait,* [e] *pugnaverunt contra me*. Annas & Caiphas & Judas Iſcarioth filii Synagogæ fuerunt. Et pulchrè filios matris ſuæ, non autem & Patris ſui illos vocat, qui non habebant Patrem Deum, ſed ex patre diabolo erant: homicidæ utique, ſicut & ille homicida erat ab initio. Propterea non dicit fratres mei, aut filii Patris mei: ſed, *Filii* (inquit) *matris meæ pugnaverunt contra me*. Conglobantur vel ad convincendum [f] vel ad occidendum. Faciunt impietatis parietem unum: ſquama ſquamæ conjungitur: ſibilant ſibi ſerpentes adinvicem: convenerunt in unum adversùs Dominum, & adversùs Chriſtum ejus. Hinc ſciendum [g] quòd alia eſt unitas Sanctorum, & alia facinoſorum, quæ ex Scripturis oſtenditur & improbatur. De hac enim ſcriptum eſt: *Aſtiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum adversùs Dominum, & adversùs Chriſtum ejus*. De hac iterùm Evangeliſta: *Abeuntes Phariſæi conſilium inierunt, ut caperent Jeſum in ſermone*. Et iterùm: *Collegerunt Pontifices & Phariſæi concilium*. Ut quid hoc? Sicut Joannes teſtatur, *ut interficerent Jeſum*. Quàm verò pertinax ſit iſta reproborum unitas, docet ipſe Dominus, qui de corpore diaboli ad beatum Job loquitur dicens: *Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia & compactum ſquamis ſe prementibus. Una uni conjungitur, & ne ſpiraculum quidem incedit per eas. Una alteri adhærebit, & tenentes ſe nequaquam ſeparabuntur*. Talis unitas, imò verò perverſitas ſolet eſſe aliquorum fratrum tepidè & remiſsè converſantium. Quibus ſi quid honeſtatis, aut inſigne cujuſquam bonæ conſuetudinis perſuadere velis, promptiores ſunt majori diſpendio ac difficultate graviori reſiſtere, quàm facili compendio aſſequi velle quod rectum eſſe conſtiterit. Perverſa & execranda talis unitas eſt. Quàm miſerandi ſunt (h) qui ad jucundum juſtorum conſilium, nullum adhuc tenent ſuæ vocationis teſtimonium? Domine, quis credit auditui noſtro? O utinam ſaperent & intelligerent! Verùm niſi crediderint non intelligent. Sed habetis & vos (i) ô infelices ſæculi malè ſecuri amatores, veſtrum ſeorsùm à juſtis conſilium. Squama ſquamæ conjungitur, & non eſt ſpiraculum in vobis. Habetis, inquam, & vos ô impii, communicatum adinvicem conſilium, ſed planè adversùs Chriſtum ejus. Etenim ſi dicente Scriptura, *Pietas eſt cultus Dei*: profectò quiſquis plùs amat mundum quàm Deum, impius atque idololatra eſſe convincitur, colens & ſerviens creaturæ potiùs quàm Creatori. Habentibus autem Sanctis atque impiis ſuum ad ſe quibuſque conſilium, magnum proculdubio inter utroſque chaos firmatum eſt. Nam quomodò juſtus longè ſe facit à conſilio & concilio malignantium: ita nec reſurgunt omninò impii in judicio, neque peccatores in conſilio juſtorum. Hac ergo unitate (k) à cordibus & ſermonibus noſtris excluſa, illam quæ bona eſt & tantùm bonorum eſt, proſequamur. Et ipſa quidem gemina eſt. *Alia* eſt enim quæ juſtificat, *alia* quæ glorificat. Illa meritum, iſta præmium eſt. Denique de illa ſcriptum eſt: *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una*. De hac autem: *Qui adhæret Domino, unus ſpiritus eſt*. Et quoniam in futuro magis ſperanda eſt (res eſt enim futuri temporis magis quàm præſentis) eam interim omittamus, & à Deo ſperemus potiùs quàm tractemus. Illam verò quæ juſtificat, quæ etiam nunc potiſſimùm neceſſaria eſt, in uſum noſtri operis aſſumamus. Ipſa eſt enim decus ſuavitatis, quam dulcedine ſacra inſonat Pſalmiſta: *Ecce quàm bonum & quàm jucundum, habitare fratres in unum*. Cujus unitatis cùm deſcripſiſſet ſermo propheticus pulchritudinem, ejus etiam non tacuit utilitatem: *Quoniam illic*, inquiens, *mandavit Dominus benedictionem & vitam*: hîc ſcilicet benedictionem, & in futuro ſæculo vitam æternam. Ipſa eſt, inquam, unitas, quam ſummâ diligentiâ obſervandam tradidit Apoſtolus, dicens: *Sollicitè ſervare unitatem ſpiritûs in vinculo pacis*. Servatur autem hoc unitatis bonum duobus modis (l) ab his qui curam gerunt ſervandi. Debet quiſque perfectus unitatem habere *ad ſeipſum*: debet habere & *ad proximum*. Ad *ſeipſum* per integritatem, ad *proximum* per conformitatem. Omnis quippè creatura, & maximè rationalis, debet ſuum principium imitari. Si ergo Deus noſter unus eſt, dicente Moyſe: *Audi Iſraël, Dominus*

Deus

a *Ser. 2. in Cœna Domini n. 7.* b *Tract. de vita myſt. cap. 5. n. 23.* c *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. n. 13.* d *Tract. de vita myſt. cap. 5. n. 24.* e *Ser. 29. in cant. n. 1.* f *Ser. de S. Steph. n. 3. tom. 6. pag. 627.* g *Ser. 5. de Aſſumpt. B. M. n. 10.*

h *Epiſt. 107. n. 10.* i *Ibid. n. 11.* k *Ser. 5. in Aſſumpt. B. M. n. 11.* l *Ibidem num. 12.*

Digitized by Google

Deus tuus unus eſt; ſed & ille cùm ſit unus & idem, atque in ſeipſo perfectus, nec ullo indigens, ineſt ei tamen benignitas erga nos, & amor ex benevolentia in nos veniens: debemus & nos quiſque ſibi unus eſſe per integritatem virtutis, & unum cum proximis per vinculum dilectionis. Hanc imitationem loquens de charitate commendat nobis Apoſtolus Joannes dicens: *Quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo*. Sed hanc unitatem, quam quemque ſibiipſi diximus habere debere, tria ſunt quæ ſolent impedire: *nimietas, puſillanimitas, levitas*. Et *nimii* quidem ſunt, qui putant ſe poſſe quod non poſſunt, & quod non acceperunt, præſumunt. Quorum ſpeciem tenebat Petrus in paſſione Domini, cùm diceret: *Domine, tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem* ire. *Puſillanimes* contrarii ſunt nimiis. Et horum quoque tenuit imaginem Petrus, cùm diceret: *Exi à me, quia homo peccator ſum, Domine*. *Leves* ſunt & inconſtantes, qui circumferuntur omni vento doctrinæ: quibus quod paulò ante placuit, nunc diſplicet; & quod nunc eligunt, poſt paululùm reprobant.

§. II.

Rursùm ſummus Sacerdos interrogabat Jeſum, & dixit ei: Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, ſi tu es Chriſtus Filius Dei. Jeſus autem dixit illi: Tu dixiſti: Ego ſum. Verùm amen dico vobis: Amodò videbitis Filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus Cæli. Tunc ſummus Sacerdos ſcindens veſtimenta ſua, ait: Blaſphemavit. Quid adhuc egemus teſtibus? Ecce nunc audiſtis blaſphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eum eſſe reum mortis. Matt. 26. Mar. 14.

Procedamus nunc (m) & illius noctis incommoda percurramus, quomodò Jeſus tentus, vinctus, tractatus eſt. Occurratquè ſpiritualitèr (n) & ingerat ſeipſum cordibus noſtris Dominus Chriſtus captus & ligatus, tanquam homo ſine adiutorio. Incipiat autem (o) conſideratio noſtra in eodem loco: ubi Judæi (p) non immemores odij quo oderant Patrem, exercebant illud in Filium. Quid enim fecerunt impij, quibus gravis erat etiam ad videndum? *Hic eſt*, inquiunt, *hæres: venite, occidamus eum*. O venenata lingua (q) verbum malitiæ, ſermo nequam! O vipereum affectum (r) odire hominem qui hominum & corpora ſanat, & animas ſalvat! O intellectum groſſum & certè bouinum, qui Deum non intellexerunt nec in operibus Dei! Non fuga dæmonum, non obedientia elementorum, non vita mortuorum beſtialem hanc & pluquàm beſtialem hebetudinem ab eis depellere quivit. Terra cognovit Dominum (s) quia ad vocem virtutis ejus cùm clamaſſet voce magna: *Lazare veni foras*, mortuum reddidit. Cognovit mare quia ſolidum ſe præbuit ſub pedibus ejus, ita ut Apoſtoli eum putarent phantaſma eſſe. Sed (t) non cognovit Synagoga Judæorum. De qua (u) non minùs miſerabili quàm mirabili cæcitate factum eſt, ut in illud tam horrendum tamquè enormiter groſſum facinus proruerint, Domino majeſtatis iniiciẽtes manus ſacrilegas. Chriſtus namque concilio malignantium Judæorum præſentatus & veritatem prout oportuit confeſſus, quaſi de blaſphemia adjudicatus eſt morti. Cognoſce anima mea (x) cognoſce: Hic eſt Dominus Deus noſter JeſusChriſtus, Salvator tvus, Unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce tanquam abortivum quod proiicitur à vulua, ſic projectus eſt ab utero matris ſuæ, infelicis Synagogæ. Judæi qui per Judã ſignificantur (y) panem intinctum comedunt, quia Chriſtum Jeſum non Deum, ſed purũ hominem credunt. Et quẽ (z) propriis attrectant manibus, ligando, flagellando, colaphizando: minimè tamen vel reſurgendo intelligunt. Chriſtum in carne naſciturum (a) & moriturum odoraverunt Prophetæ & Patriarchæ, ſed non dederunt tunc eundem odorem ſuum: quia non exhibuerunt in carne quem in ſpiritu præſenſerant. Videamus de olfactu Iſaac. (b) Loquitur de illo Scriptura ſic: *Statimquè ut ſenſit veſtimentorum ejus fragrantiam* (haud dibium quin Jacob) *Ecce*, inquit, *odor filij mei, ſicut odor agri pleni cui benedixit Dominus*. Veſtimenti fragrantiam ſenſit, ſed veſtiti præſentiam non agnovit: ſoloquè veſtis tanquam floris odore forinſecùs delectatus, quaſi fructus interioris dulcedinem non guſtavit, dum electi Filij ſimul & Sacramenti fraudatus cognitione remanſit. Quò ſpectat hoc? Veſtimentum profectò ſpiritûs litera eſt, & caro Verbi. Sed ne nunc quidem Judæus in carne Verbum, in homine ſcit Deitatem, nec ſub tegmine literæ ſenſum prævidet ſpiritualem: foriſquè palpans hædi pellem (quæ ſimilitudinem majoris, hoc eſt primi & antiqui peccatoris expreſſerat) ad nudam non pervenit veritatem. Hac ergo ſimilitudine deceptus Propheta cæcus hodie quem neſcit benedicit, dum quem lectitat in libris, ignorat & in miraculis. Porrò vir ille (c) qui Jacob tangens, & Chriſtum ſentiens, *Ecce* inquit, *odor filij mei, ſicut odor agri pleni cui benedixit Dominus*: cùm hoc dicebat, habebat delicias ſuas ſibi, nec cuiquam illas communicabat. *At ubi venit plenitudo temporis, in quo miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erant redimeret*: tunc prorsùs odor ille qui in illo erat, ſeſe ubique ſparſit, adeo ut à finibus terræ ipſum ſentiens clamaret Eccleſia: *Oleum effuſum nomem tuum*. Et quid mirum (d) ſi ejus effuſum eſt nomen, cùm ipſe quoque effuſus ſit? Nam ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens. Denique ait: *Sicut aqua effuſus ſum*. Effuſa eſt plenitudo Divinitatis, habitans ſuper terram corporaliter: ut de illa plenitudine omnes qui corpus mortis geſtamus, caperemus, ac vitali odore repleti diceremus; *Oleum effuſum nomen tuum*. Cæterùm unde ſcimus, (e) quòd Chriſtus ſit Deus? Miracula probant: facit quippe opera quæ nemo alius facere poſſit, ut

m *Tract. de vite myſt. cap. 5. n. 25.* n *Ser. 2. in Cœna Dom. n. 7.* o *Tract. de vite myſt. cap. 5. n. 25.* p *Ser. 3. in Circumciſ. Dom. n. 4.* q *Ser. 1. de Reſur. Dom. n. 1.* r *Ser. 60. in Cant. n. 5.* s *Serm. 2. de Aſcenſ. Dom. n. 1.* t *Ser. 28. in Cant. n. 10.*

u *Ser. 60. in Cant. n. 5.* x *Ser. de Paſſion. Dom. n. 10. & 15.* y *Ser. 3. in ultim. Cœna n. 21.* z *Tract. exhort. ad milit. cap. 7.* a *Serm. 60. in Cant. n. 8.* b *Tract. exhor. ad milit. cap. 7. n. 13.* c *Ser. 60. in Cant. n. 8.* d *Ser. 15. in Cant. n. 4.* e *Tract. exhort. ad milit. cap. 11. n. 21.*

Digitized by Google

taceam oracula Prophetarum, nec non & Paternæ vocis teſtimonium elapſæ cælitus ad ipſum à magnifica gloria. Sicut autẽ mediator noſter duas naturas [f] humanitatem videlicet & Divinitatem conjunxit in una perſona: ita ſingula ejus opera ad hanc vel illam neceſſe eſt pertinere naturam. Ad hanc ſiquidem miſeria, ſed ad illam pertinet potentia. Quidquid ergo miſeriæ paſſus eſt, & homine contraxit. Quidquid potenter operatus eſt, à Patre habuit. Ipſe namque eſt [g] ſecundùm Gabrielis teſtimonium Altiſſimi Filius, ac proinde coaltiſſimus ipſe. Neque enlm fas eſt Dei Filium degenerem ſuſpicari, ſed æqualis fateri neceſſe eſt altitudinis, & ejuſdem penitùs dignitatis. Et cùm eſſet Filius Dei [h] verus Deus, Deo Patri Sanctoquè Spiritui coæternus & conſubſtantialis, lucem habitans inacceſſibilem, portanſquè omnia Verbo virtutis: non deſpexit tamen in hoc noſtræ mortalitatis ergaſtulum altitudinem ſuam inclinare, ubi noſtram & guſtaret & abſorberet miſeriam, noſquè repararet ad gloriam. Cùm igitur videas Chriſtum [i] in una quidem perſona duas habere naturas, unam quâ ſemper fuit, alteram quâ eſſe cæpit: & ſecundùm ſempiternum ſuum quidem eſſe, ſemper omnia noſſe, ſecundùm temporalem verò multa temporaliter expertum fuiſſe: cur fateri dubitas ut eſſe in tempore cæpit, ſic carnis quoque miſerias ſcire cæpiſſe, illo duntaxat modo cognitionis, quem docet defectio carnis. Ergone credendum eſt [k] quòd iſte Deus ſit, qui flagellatur, qui conſpuitur, qui crucifigitur, excelſus & immenſus? Quomodò potuit hoc perſuaderi generi humano, univerſo orbi terrarum? Et tamen tam facilè, tam potenter perſuaſum eſt, ut mihi id credibile faciat credentium multitudo. Juvenes & virgines, ſenes cum junioribus elegerunt potiùs mille mortibus mori, quàm vel ad momentum ab iſta Fide deficere.

§. III.

Tunc videns Judas qui tradidit Jeſum, quòd damnatus eſſet, pænitentiâ ductus, retulit triginta argenteos principibus Sacerdotum & Senioribus, dicens: Peccavi, tradens Sanguinem juſtum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris. Et projectis argenteis in templo, receſſit: & abiens, laqueo ſe ſuſpendit. Et ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera ejus. Matt. 27. & Actor. 1.

Judas proditor Domini [l] & Cain fratricida confeſſi ſunt, & diffiſi ſunt. Alter: *Peccavi*, inquit, *tradens ſanguinem juſtum* Alter ait: *Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear*. Et verax licet nihil eis profuit infidelis confeſſio. Omnis ſpes veniæ & miſericordiæ [m] eſt in confeſſione vera: ſimulata autem confeſſio non eſt confeſſio, ſed duplex confuſio. Excludit enim miſerationem Dei, miſeriæ ſimulatio: nec dignatio locum habet, ubi fuerit dignitatis præſumptio Provocat verò compaſſionem humilis miſeriæ confeſſio. Nulla eſt enim tam gravis culpa, quæ non habeat veniam per puram confeſſionem. *Primò* confeſſio *purè* facienda eſt [n] quia non eſt pars una peccatorum dicenda, & altera reticenda: neque levia confitenda, & gravia diffitenda: nec alter accuſandus, & ipſe excuſandus. Sed cum juſto Propheta dicendum eſt: *Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis*. Hæc enim ſunt verba malitiæ, quâ gravior vel pejor vix eſſe poſſit. Oportet itaque [o] confeſſionem eſſe ſimplicem. Non intentionem (fortè quia latet homines) excuſare delectet, ſi ſit rea: nec levigare culpam quæ gravis eſt, nec alieno adumbrare ſuaſu, cùm invitum nemo coëgerit. Primum illud non confeſſio eſt ſed defenſio, nec placat ſed provocat: ſequens monſtrat ingratitudinem; & quò minor reputatur culpa, eò minuitur & gloria indultoris. Sed enim minùs libenter beneficium datur, quod minùs gratè minuſuè neceſſariè provenire ſentitur. Veniam proinde ſibi adjudicat, qui munus largitoris attenuat: quod quidem omnis qui reatum ſuum verbis alleviare conatur, facit. Jam à poſtremo primi hominis dehortetur exemplum, nec culpam ſiquidem diffitentis, nec tamen conſequentis veniam, non dubium quin ob reatûs mulieris admixtionem. Genus excuſationis eſt, cùm argueris tu alium incuſare. Porrò excuſare te velle quando corriperis, quàm ſit nonmodò minimè fructnoſum, ſed & perniciosſum, Sanctum David interroga: *Verba* nempè *malitiæ excuſationes in peccatis appellat*, ne in ea declinet cor ſuum rogans & ſupplicans. Meritò quidem. In animam etenim ſuam peccat, qui ſe excuſat, repellens proinde à ſe indulgentiæ medicinam, & ſic vitam ſibi proprio ore intercludens. *Secundò* confitendum eſt & *humiliter* [p] ut idem ſit in corde, quod ſonabit in ore. Sunt enim nonnulli qui narrare in confeſſionibus ſolent, quæ vel argutè literario, vel fortiter gladiatorio geſſère conflictu. Proh dolor? ſub humilitatis pallio ſuperbiam inducentes, & putantes ſe poſſe vitare oculos Judicis cuncta cernentis. Nonne utrique Reges Saül & David redarguti à Prophetis Samuële & Nathan, dixerunt, *Peccavi*? Et tamen Saül audivit: *Tranſtulit Dominus regnum tuũ à te, & dabit illud æmulo tuo*. Et David audivit: *Tranſtulit Dominus peccatum tuum, & non morieris*. Quid eſt hoc, niſi quia quòd Saül habuit in ore, non fuit in corde: & humilitas quæ in ore David extitit, in corde etiam radiavit? Numquid profuit Saül [q] quòd ſe ad increpationem Samuëlis peccaſſe confeſſus eſt? Culpabilis proculdubio fuit illa confeſſio, quæ culpam non diluit. Quomodo enim humilem contemneret confeſſionem humilitatis Magiſter, & cui humilibus dare gratiam certè ingenitum eſt? Omninò non poterat non placari, ſi quæ in ore ſonuit, in corde radiaſſet humilitas. *Tertiò* confitendum eſt & *fideliter* [r] ut in fide Eccleſiæ credat quiſque ſibi peccata dimitti, quia Cain & Judas purè & humiliter confeſſi ſunt, ſed nequaquam fideliter: quia alter eorum deſperans ad laqueũ cucurrit, alter illud grande ſcelus evomuit: *Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear*. Mentiris latro Cain: quia major

f *Ser. de verb. ſap. n. 7. tom. 6. pag. 771.* g *Ser. 1. de Advent. Dom. n. 2.* h *Ser. de Paſſ. Dom. n. 3.* i *Tract. de gra. ℓ humil. cap. 3. n. 12.* k *Ser. 3. in vig. Nat. Dom. n. 9.* l *Ser. 16. in cant. n.* 11. m *Tract. de interior. dom. cap. 21. n. 46. tom. 5. pag. 426.*

n *Ser. de S. And. n. 7. tom. 6. pag. 786.* o *Ser. 16. in Cant. n. 10.* p *d. Ser. de S. And. n. 7* q *Ser. 16. in Cant. n. 9.* r *Ser. de S. And. n. 7.*

Digitized by Google

jor eſt pietas Dei, quàm quævis iniquitas quia miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus. Audi denique Deum (s) quomodò ipſe contriti cordis temperat amaritudinem, quomodò puſillanimem à deſperationis barathro revocat, quomodò blandæ & fidelis promiſſionis melle mærentem conſolatur, erigit diffidentem. Ait per Iſaiam Prophetam: *Ego infrænabo os tuum laude mea ne intereas*: hoc eſt, ne interitu facinorum tuorum nimiam incurras triſtitiam, atque inſtar effrænis equi deſperatus in præceps ruas & pereas. Fræno te, inquit, (t) inhibebo indulgentiæ meæ, & meis laudibus erigam: reſpirabiſquè in bonis meis, qui de tuis confunderis malis, dum me ſanè benigniorem quàm te culpabiliorem inuenies. Hoc fræno ſi infrænatus fuiſſet Cain, nequaquam deſperando dixiſſet: *Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear*. Abſit, abſit. Major enim eſt ejus pietas, quàm quævis iniquitas. Denique (u) ideo liquet erraſſe illum, qui ait: *Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear*: quòd non erat de membris Chriſti, nec pertinebat ad eum de Chriſti merito, ut ſuum præſumeret, ſuum diceret quod illius eſſet, tanquam rem capitis membrum. Judas ideo panem intinctum accepit (x) quia Dominum Jeſum tantùm hominem & non Deum putavit. Buccellam intinctam, vel panem ſubcinericium intinctum comedit, quia etſi Dominum moriturum, tamen reſurrecturum non credidit. O Juda infelix (y) ô diſcipule peſſime, mercator nequam! Tibi cæna parabatur, & à te dator cænæ tradebatur. O miſer Juda, ô male confeſſor! O deſperate pænitens, dixiſti: *Peccavi, tradens ſanguinem juſtum*, & laqueo diſperationis te miſer ſuffocaſti? Diabolus miſerat in cor per ſuggeſtionem, ut traderet Juſum, non credens illum eſſe Deum. Denique Judas ſuſpendit ſeipſum [z] diabolo ſine dubio immittente. Pulchrè Petrus Apoſtolus (a) *filium perditionis in locum ſuum abiiſſe* teſtatus eſt, quòd in aëre crepuerit medius, aëriarum collega poteſtatum: utpote quem veri Dei & veri pariter hominis (qui de cælo veniſſet operaturus ſalutem in medio terræ) proditorem nec cælum reciperet, nec terra ſuſtineret. Quomodò cecidiſti de cælo Lucifer (b) qui mane oriebaris? In deliciis paradiſi glorioſus apparuiſti, Civium cæli ſocius, & Verbi Divini conviva, quomodò reputatus es inter filios tenebrarum? *Meliùs ei fuerat* (c) *ſi natus non fuiſſet homo ille*, ait Jeſus. Non utique ſi natus non fuiſſet omninò, ſed ſi natus non fuiſſet homo, ſed verbi gratiâ, aut pecus, aut alia quæpiam creatura: quæ quoniam judicium non haberet, ad judicium non veniret, ac per hoc nec ad ſupplicium.

CAPUT. III.

De prima accuſatione Chriſti, facta à Judæis coram Pilato Præſide.

1. *Oſtenditur malitia & ingratitudo Judæorum, qui ſuum Benefactorem Jeſum accuſantes, & aſſeverantes eum eſſe malefactorem, tradiderunt Pilato ad crucifigendum: quem tamen linguâ ſuâ maledicâ jam crucifixerant. Agitur de vitio detractionis.* 2. *Oſtenditur, Jeſum Chriſtum nedum eſſe Regem Cæleſtis Jeruſalem, ſed etiam illius terreſtris Jeruſalem, in qua habitabant Judæi.* 3. *Oſtenditur cauſa, cur Pilatus ſtatim ac in interrogavit Jeſum quid ſit veritas, reſiliit non expectans reſponſum. Docemur agnitionem veritatis in tribus gradibus conſiſtere: ſcilicet in nobis, in proximis, in ſui natura.*

§. I.

Et ſurgens omnis multitudo Judæorum, duxerunt Jeſum à Caipha in prætorium: & vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato Præſidi. Erat autem mane: & ipſi non intraverunt ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha. Exivit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit: Quam accuſationem affertis adversùs hominem hunc? Reſponderunt & dixerunt ei: Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum. Dixit autem eis Pilatus: Accipite eum vos, & ſecundùm legem veſtram judicate eum. Dixerunt ei Judæi: Nobis non licet interficere quenquam. Ut ſermo Jeſu impleretur quem dixit: ſignificans qua morte eſſet moriturus. Luc. 23. Matt. 27. Joan. 18.

J*Udæi dixerunt Pilato: Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum*. Judæi non immemores odii (a) quo oderant Patrem, exercent illud in Filium. Unde & ipſe ait: *Quia oderunt me, & Patrem meum*. Quid ergo fecerunt impii, quibus gravis erat etiam ad videndum? *Hic eſt*, inquiunt, *hæres, venite, occidamus eum*. O vipereum affectum, odire hominem [b] qui hominum & corpora ſanat, & animas ſalvat. O intellectum groſſum & certè bovinum, qui Deum non intellexerunt nec in operibus Dei! Nimiùm me fortaſsè queratur in ſui ſuggillatione Iudæus, qui intellectum illius dico bovinum. Sed legat in Eſaia, & pluſquàm bovinum audiet: *Cognovit*, inquit, *bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe* Domini *ſui: Iſraël non cognovit me, populus meus non intellexit*. Vides me, Judæe, mitiorem tibi Prophetâ tuo? Ego te comparavi jumentis, ille ſubiicit. Quanquam in perſona ſua Propheta non dixit hoc, ſed in Dei, qui Deum ſe & ipſis operibus clamat. *Et ſi mihi*, inquit, *non creditis, operibus credite: & ſi non facio opera Patris mei, nolite credere*. Ipſe denique (c) Judæis proteſtatus eſt dicens: *Multa bona opera oſtendi vobis ex Patre meo*. Et item Scriptura de eo: *Qui pertranſiit* ait, *benefaciendo & ſanando omnes*. Obtulit Carnem ſapientibus carnem (d) per quam diſcerent ſapere & ſpiritum. Nam dum in Carne & per Carnem facit opera non carnis, ſed Dei, naturæ utique imperans, ſuperanſquè fortunâ, ſtultam faciens ſapientiam hominum, dæmonumquè debellans tyrannidem: maniſeſtè ipſum ſe indicat eſſe, per quem eadem & ante

te

s *Ser. 11. in cant. n. 2.* t *ibidem n. 3.* u *Ser. 61. in cant. n. 4.* x *Ser. 3. in ult. cæna n. 21.* y *Ser. 1. in ult. cæna n. 3.* z *Ser. 66. in Cant. n. 13* a *Ser. 8. ſuper Pſalm. 90. n. 10.* b *Ser. de Paſſ. Dom. n. 7.* c *Ser. 35. in cant. n. 7.*

a *Ser. 3. in Circumciſ. n. 4.* b *Ser. 62. in Cant. n. 4. & 5.* c *Ser. 47. in Cant. n. 5.* d *Ser. 6. in cant. n. 2.*

Digitized by Google

te fiebant quando fiebant. In Carne, inquam, & per Carnem potenter & patenter operatus mira, locutus ſalubria, paſſus indigna; evidenter oſtendit quia ipſe ſit qui potenter ſed inviſibiliter ſæcula condidiſſet, ſapienter regeret, benignè protegeret. Denique dum evangelizat ingratis, ſigna præbet infidelibus Judæis, pro ſuis crucifixoribus orat: nonne liquidò ipſum ſe eſſe declarat, qui cum Patre ſuo quotidie oriri facit Solem ſuum ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos? Hoc enim eſt quod ipſe ajebat: *Si non facio opera Patris mei, nolite credere*. Nec ſic tamen (e) evigilant Judæi ad intelligendum. Non fuga dæmonum, non obedientia elementorum, non vita mortuorum beſtialem hanc & pluſquàm beſtialem habetudinem ab eis depellere quivit. De qua non minùs miſerabili quàm mirabili cæcitate factum eſt, ut in illud tam horrendum tamquè enormiter groſſum facinus proruerint, Domino majeſtatis iniicientes manus ſacrilegas. Domine audivi auditionem tuam (f) & timui: conſideravi opera tua, vias tuas, & expavi. Subſannaverunt te ſubſannatione, dentibus ſuis ſuper te frenduerunt, lætati ſunt & convenerunt. Te ſummi Sacerdotes & principes tradiderunt, & crucifixerunt. Illi qui regere gregem debuerunt per viam ſalutis, facti ſunt loqueus & ruina in præcipitium damnationis aliorum: ex ipſis flamma invidiæ erupit. Per Sacerdotum quippè perſuaſionem (g) populus dimitti Barabbam, Chriſtum verò crufigi acclamavit: & Pilatus fieri adiudicavit. Ecce quommodò Summi Sacerdotes & principes crucifixerunt Jeſum. Linguis utique non manibus ipſum crucifixerunt. Unde dicit David, quia *linguas ſuas ut gladium acuerunt*. In hoc fortè Judæi minùs reprehenſibiles, quàm novi crucifixores, qui manibus & verbis mortem illi accerſunt, immortalem mortificant, incrucifigibilem crucifigunt. Quæ ab ipſis in occulto vel etiam in aperto fiunt, turpe eſt dicere. Ponere vereor os meum in cælum, & non dicam in cænum, & Saül ad purgationem ventris inclinatum occidere: cùm Dominus dicat per Malachiam: *Vos me configitis, gens* ſcilicet *tota*. Porrò videas eos ambulare ſeorſum (h) convenire ſibi & ſedere pariter, moxquè laxare procaces linguas in deteſtandum ſuſurrium, Non veniat anima mea in concilio detrahentium, quoniam Deus odit eos, dicente Apoſtolo; *Detractores Deo odibiles*. Quam ſententiam Deus ipſe loquens in Pſalmo, audi quommodo affirmat: *Detrahentem* inquit, *ſecretò proximo ſuo, hunc perſequebar*. Nec mirum (i) cùm id præcipuè vitium charitatem quæ Deus eſt, & quidem cæteris vitiis acriùs impugnare & perſequi cognoſcatur, quemadmodum vos quoque poteſtis advertere. Omnis qui detrahit, primùm quidem ſeipſum prodit vacuum charitate: deinde quid aliud detrahendo intendit, niſi ut is cui detrahit, veniat in odium vel contemptum ipſis apud quos detrahit? Ferit ergo charitatem in omnibus qui ſe audiunt, lingua maledica, & quantùm in ſe eſt, necat funditùs & extinguit: non ſolùm autem, ſed in abſentibus univerſis, ad quos volans verbum fortè per eos qui præſentes ſunt pervenire contigerit. Vides quàm facilè & in brevi ingentem multitudinem animarum velociter currens ſermo tabe malitiæ hujus inficere poſſit? Propterea dicit de talibus Propheticus ſpiritus: *Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt, veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem*. Utique tam veloces, quàm velociter currit ſermo. Unus eſt qui loquitur, & unum tantùm verbum profert: & tamen illud unum verbum uno in momento multitudinis audientium dum aures inficit, animas interficit. Cor ſiquidem felle livoris amarum per linguæ inſtrumentum ſpargere niſi amara non poteſt, dicente Domino: *Ex abundantia cordis os loquitur*. Et ſunt duæ ſpecies peſtis hujus. Alii quidem nudè atque irreverenter (uti in buccam venerit) virus evomant detractionis. Alii autem quodam ſimulatæ verecundiæ fuco conceptam malitiam, quam retinere non poſſunt, adumbrare conantur. Videas præmitti alta ſuſpiria, ſicquè quadam cum gravitate & tarditate, vultu mæſto, dimiſſis ſuperciliis, & voce plangenti egredi maledictionem: & quidem tantò perſuaſibiliorem, quantò creditur ab his qui audiunt, corde invito, & magis condolentis affectu quàm malitioſè proferri. Doleo, inquit, vehementer, pro eo quòd diligo eum ſatis, & nunquam potui de hac re corrigere eum. Et alius ait: Mihi quidem benè compertum fuerat de illo iſtud, ſed per me nunquam innotuiſſet: at quoniam per alterum patefacta eſt res, veritatem negare non poſſum, dolens dico: Revera ita eſt. Et addit: Grande damnum. Nam aliàs quidem in pluribus valet, cæterùm in hac parte, ut verum fatear, excuſari minimè poteſt.

§ I I.

Cœperunt autem Jeſum accuſare, dicentes. Hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram: & prohibentem tributa dare Cæſari: & dicentem ſe Chriſtum Regem eſſe. Introivit ergo iterùm in prætorium Pilatus, & vacuit Ieſum. Ieſus autem ſtetit ante Præſidem, & interrogavit eum Præſes: dicens Tu es Rex Judæorum? Reſpondit Ieſus: A temetipſo hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me? Reſpondit Pilatus: Numquid ego Iudæus ſum? Gens tua, & Pontifices tui tradiderunt te mihi. Quid feciſti? Reſpondit Ieſus: Regnum meum non eſt de hoc mundo: ſi de hoc mundo eſſet regnum meum, miniſtri mei utique decertarent, ut non traderer Iudæis. Nunc autem Regnum meum non eſt hinc. Dixit itaque ei Pilatus: Ergo Rex es tu? Reſpondit Ieſus: Tu dicis quia Rex ſum ego, Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum. Luc. 23. Matt. 27. Joan. 18.

Egredimini filiæ Sion (k) *& videte Regem Salamonem*, ait Scriptura. Non dicit Eccleſiaſtem, aut Iditan. Nam & his nominibus appellatus eſt Rex ille; & ſignificat Jeſû Chriſtum noſtrum verum Salamonem

e *Ser. 66. in Cant. n. 5.* f *Ser. in fer. 2. Paſchæ num. 11. tom. 6. pag. 722.*
g *Ibidem. num. 10.* h *Ser. 29. in Cant. num. 3.* i *Ibidem. n. 4.*

k *Ser. 50. de div. n. 1.*

Digitized by Google

nem, qui eſt *Salamon*, ideſt, pacificus in exilio: *Eccleſiaſtes*, ideſt, concionator in judicio: *Idida*, ideſt, dilectus Domini in regno. Ubique Rex. In exilio rector morum, in judicio diſcretor meritorum, in regno diſtributor præmiorum. In exilio manſuetus, in judicio juſtus, in regno glorioſus. In exilio amabilis, in judicio terribilis, in regno admirabilis. Unde [l] Lucas Evangeliſta ait: *Et dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ſui.* Verba ſunt Angeli ad Virginem de Filio promiſſo, promittentis quòd debeat poſſidere regnum David. Quòd de ſtirpe David duxerit originem Dominus Jeſus, nemo dubitat, Quæro autem quommodò dederit ei Deus ſedem David patris ſui, cùm ipſe in Hieruſalem non regnaverit, quinimo turbis eum volentibus conſtituere Regem, non acquieverit; ſed & ante faciem Pilati proteſtatus ſit: *Regnum meum non eſt de hoc mundo?* Denique quid magnum promittitur ei qui ſedet ſemper Cherubim, (quem Propheta Iſajas vidit *ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum*) ſedere in throno David patris ſui? Sed novimus quandam aliam Hieruſalem ab ea, quæ nunc eſt in qua regnavit David, ſignificatam, multò iſtâ nobiliorem, multò ditiorem. Hanc igitur puto hîc fuiſſe ſignificatam, illo videlicet uſu loquendi, quo ſæpè reperis in Scripturis ſignificans poni pro ſignificato. Tunc ſanè dedit illi Deus ſedem David patris ſui, quando *conſtitutus eſt Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus*. Sed hîc Propheta de quo regno dixerat, expreſſiùs aperuiſſe videtur in eo, quòd non in Sion poſuit, ſed *ſuper Sion*. Nam ideo fortaſſis dictum eſt, *ſuper*, quia in Sion quidem regnavit David, ſuper Sion verò regnum eſt illius de quo dictum eſt ad David; *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam*. De quo etiam dictum eſt per Eſajam Prophetam: *Super ſolium David, & ſuper regnum ejus ſedebit*. Vides quia ubique reperis, *ſuper*: *Super Sion, ſuper ſedem, ſuper ſolium, ſuper regnum*. Dabit ergo ei Dominus Deus ſedem David patris ſui, non typicam, ſed veram; non temporalem, ſed æternam; non terrenam, ſed cæleſtem. Cæterùm (m) venientes ab Oriente Hieroſolymam Magi quid dixerint audiamus: *Ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum?* Quàm certa fides, & nihil penitùs hæſitans. Non quærunt utrum natus ſit: ſed fiducialiter loquuntur & interrogant ſine dubitatione, ubi ſit qui natus eſt Rex Judæorum. Porrò audito nomine Regis, Rex Herodes ſucceſſorem ſuſpicatus expavit. Denique (n) venturas aliquando turbas ut reperent Chriſtum, & eum Regem facerent, fugiens legitur declinaſſe: poſtea verò etiam non quæſitus adfuit, ut tanquam Rex Iſrael ſuſciperetur, & prædicaretur ab eis: quinetiam in hæc ipſa præconia eorum animos (quod dubium non eſt) excitavit. *Egredimini* igitur (o) *filiæ Sion, & videte Regem Salamonem*. Nam ubique Rex eſt. Licet enim regnum ejus non ſit de hoc mundo, tamen Rex eſt etiam in hoc mundo. Interrogatus ſiquidem à Pilato: *Ergo Rex es tu? Ego* (inquit Jeſus) *in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum*. Princeps ergo eſt Chriſtus (p) & magnus Princeps, cujus ne ipſi quidem dæmones poſſunt effugere dominatum. At illorum regnum in ſeipſis diviſum deſolabitur. Huius Regnum integrum atque perfectum eſt: & regni ejus non erit finis. Regnum Dei (q) homines ſunt juſti. Beati (r) in quibus Jeſus regnabit in æternum, quia & ipſi cum eo regnabunt: & regni ejus non erit finis. O quàm glorioſum eſt regnum illud, in quo Reges congregati ſunt, convenerunt in unum, ad laudandum ſcilicet & glorificandum eum, qui ſuper omnes eſt Rex regum, & Dominus dominantium. De cujus ſplendidiſſima contemplatione fulgebunt juſti ſicut Sol in regno Patris eorum. O ſi & mei peccatoris meminerit Jeſus in beneplacito populi ſui, cùm venerit in regnum ſuum? Inde eſt (s) quòd non ſimpliciter petimus ut *fiat voluntas Domini*, quam in omnibus & per omnia fieri certiſſimè conſtat: ſed ut *fiat ſicut in Cælo & terra*. Quam nimirùm adjectionem duabus quoque præcedentibus petitionibus nihilominus reor aptandam, ut Patrem noſtrum qui in Cælis eſt, exoremus, quatenùs & nomen ejus ſanctificetur, & regnum ejus adveniat, & voluntas fiat. Hæc omnia ſicut in Cælo, ſic & in terra. Alioquin ubi non ſanctificatur nomen ejus? Ubi etiam regnum ejus non venit, quando *in nomine Jeſu omne genu flectitur Cæleſtium, terreſtrium, & infernorum? Scio te quis es, Sanctus Dei*, ait etiam ipſe malignus ſpiritus. At longè aliter & diſſimili prorſùs affectione nemen iſtud ſanctificatur in Cælis, ubi tam inenarrabili jucunditate clamatur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*. Sic & regnat non in terra ſolùm, verumetiam in gehenna imperium habens vitæ & mortis. Sed omninò diſſimiliter regnat in his qui inuiti ſerviunt, & qui voluntariè famulantur.

§. III.

Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati: omnis qui eſt ex veritate, audit vocem meam. Dicit ei Pilatus: Quid eſt veritas? Et cùm hoc dixiſſet, iterum exivit ad Judæos. Joannes cap. 18.

Quid tu Pilate (t) ſeorſùm interrogas Dominum, ut tibi ſuſurret in aure, *quid ſit Veritas?* Multùm eſt ad te: non dabitur Sanctum cani, nec margarita porco. Quære potiùs fidei guſtum, ſatietatem intelligentiæ interim ne requiras. Meritò reverberata acie protinùs reſilivit, & reſponſum non ſuſtinens egreſſus eſt ad Judæos, qui ambulare cæperat in magnis & mirabilibus ſuper ſe, quid eſſet Veritas percontatus. Non revelatur ſervo Veritas (u) quia ſervus neſcit quid faciat Dominus ejus. Sed nec mercenarius rapitur ad contemplandum Veritatem, qui propriam quærit utilitatem. Filio autem Pater notam faciet Veritatem ſuam, quem audit dicentem: *Verumtamen non quod ego volo, ſed quod tu Pater*. Denique (x) ſuperbo oculo Veritas non vide-

l *Ser.4.ſuper miſs.n.1.* m *Ser.3.in Epiph. n. 3.* n *Ser. 3. in Dom. Palm.n.1.* o *Ser.2.in Epiph.n.2.* p *Ser.33.diver.n. 7.*

q *Ser.6.in ultim.Cæna n.4.tom.6.pag.673.* r *Ser.4. ſuper miſſus. n.2.* s *Ser.2.diver.n.3.* t *Ser.15. diver.n.3.* v *Ser. 3. diver. n. 9.* x *Ser.62.in Cant.n.8.*

Digitized by Google

videtur, ſincero autem patet, Non eſt quòd ſe Veritas deneget intuendam puro cordi, ac per hoc nec eloquendam. Duo quædam in *Intentione* (y) quam faciem animæ eſſe dicimus, neceſſariè requiruntur, *Res & Cauſa*: ideſt, quid intendas, & propter quid. Et ex his ſanè duobus animæ vel decor vel deformitas judicatur, ut (verbi causâ) anima quæ ambo iſta recta atque pudica habuerit, illi meritò veraciterquè dicatur: *Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis*. Quæ verò altero horum caruerit, non poterit dici de ea quòd pulchræ ſint genæ ejus ſicut turturis, propter eam quæ adhuc ex parte erit deformitatem. Multò autem minùs illi poterit convenire (z) quæ neutrū horum habere laudabile invenitur. At id totum fiet planiùs in exemplis. Si verbi causâ intendat quis animum inquirendæ Veritati, atq; id ſolo veritatis amore nonne is tibi videtur & *Rem & Cauſam* habere honeſtam, meritoquè ſibi vendicare quod dicitur: *Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis*: quippè cui in neutra genarum næuus reprehenſionis appareat? Quod ſi minimè quidem Veritatis deſiderio, ſed aut inanis gloriæ, aut alterius qualiſcunque commodi temporalis obtentu in Veritatem intenderit: jam &ſi unam genarum videatur habere formoſam, non tamen (ut arbitror) dubitabis judicare vel ex parte deformem, cujus alteram faciem cauſæ turpitudo fædaverit. Si autem videris hominem nullis honeſtis ſtudiis intendentem, ſed carnis illecebris irretitum, ventri & luxuriæ deditum, quales ſunt illi quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione eorum qui terrena ſapiunt: quid iſtum, nonne ex utraque parte fædiſſimum judicabis, in cujus utique intentione & *Res & Cauſa* reproba invenitur? Ergo intendere non in Deum ſed in ſeculum, ſæcularis animæ eſt, nec ullam prorsùs genarum ſpecioſam habentis. Intendere autem quaſi in Deum (a) ſed non propter Deum, hypocritæ planè animæ eſt. Cujus &ſi una facies decora videtur, quòd ad Deum qualicunque intentione reſpiciat; ipſa tamen ſimulatio omne decorum in ea exterminat, & magis per totum ingerit fæditatem. Si autem vel ſolùm vel maximè ob vitæ præſentis neceſſaria ad Deum converterit intentionē, non quidem fæce hypocriſis putidam, puſillanimitatis tamen vitio dicimus ſubobſcuram, & minùs acceptam. Porrò è contrario intendere in aliud quàm in Deum, tamen propter Deum, non ocium Mariæ, ſed Marthæ negotium eſt. Abſit autem ut quæ hujuſmodi eſt, quidquam illam dixerim habere deforme, nec tamen ad perfectum affirmaverim perveniſſe decoris: quippè quæ adhuc ſollicita eſt & turbatur erga plurima, & non poteſt terrenorum actuum vel tenui pulvere non reſpergi. Quem tamen citò facileque deterget vel in hora ſanctæ dormitionis caſta intentio, & bonæ conſcientiæ interrogatio ad Deum. Ergo ſolùm inquirere Deum propter ipſum ſolum, hoc planè eſt utramque *bipartitæ Intentionis* faciem habere pulcherrimam, atque id proprium ac ſpeciale ſponſæ, cui merò ſingulari prærogativa audire conveniat: *Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis*. Denique (b) quia ipſa quoque Veritatis agnitio in tribus gradibus conſiſtit, ipſos breviter diſtinguo, Inquirimus namque Veritatem in nobis, in proximis, in ſui natura. In *nobis*, noſmetipſos dijudicando. In *proximis*, eorum malis compatiendo. In *ſui natura*, mundo corde contemplando. Obſerva ſicut numerum, ita & ordinem. Primò te doceat Veritas ipſa quòd priùs in proximis, quàm in ſui debeat inquiri natura. Poſt hoc accipies cur priùs in te, quàm in proximis inquirere debeas. In numero ſiquidem beatitudinum, quas ſuo ſermone diſtinxit Matthæus Evangeliſta, priùs miſericordes quàm mundicordes poſuit. Miſericordes quippe citò in proximis Veritatem deprehendunt, dum ſuos affectus in illos extendunt: dum ſic per charitatem ſe illis conformant, ut illorum vel bona vel mala tanquam propria ſentiant. Cum infirmis infirmantur, cum ſcandalizatis uruntur: gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus conſueverunt. Hac charitate fraterna cordis acie mundata, Veritatem delectantur in ſui contemplari natura, pro cujus amore mala tolerant aliena. Qui verò ita ſe fratribus non conſociant, ſed è contrario aut flentibus inſultant, aut gaudentibus derogant; dum quod in illis eſt, in ſe eſſe non ſentiunt, quia ſimiliter affecti non ſunt: veritatem in proximis qualiter deprehendere poſſunt? Benè namque convenit illis illud vulgare proverbium: *Neſcit ſanus quid ſentiat æger, aut plenus quid patiatur jejunus*. Et æger ægro, & jejunus jejuno quantò propinquiùs tantò familiariùs compatiuntur. Sicut enim pura Veritas non niſi puro corde videtur, ſic miſeria fratris veriùs miſero corde ſentitur. Sed ut ob alienam miſeriam miſerum cor habeas, oportet ut tuam priùs agnoſcas: ut proximi mentem in tua invenias, & ex te noveris qualiter illi ſubvenias, exemplo ſcilicet Salvatoris, qui pati voluit, ut compati ſciret; miſer fieri, ut miſereri diſceret: ut quomodo de ipſo ſcriptum eſt: *Didicit ex his quæ paſſus eſt obedientiam*: ita & miſericordiam diſceret. Cùm ſint itaque [c] tres gradus ſeu ſtatus Veritatis: ad *primum* aſcendimus per laborem humilitatis, ad *ſecundum* per affectum compaſſionis, ad *tertium* per exceſſum contemplationis. In primo Veritas reperitur ſevera, in ſecundo pia, in tertio pura. Ad primum ratio ducit, quâ nos diſcutimus: ad ſecundum affectus perducit, quo aliis miſeremur: ad tertium puritas rapit, quâ ad inviſibilia ſublevamur. Impuris autem non ſe oſtendit Veritas [d] non ſe credit Sapientia.

CAPUT IV.

De Secunda accuſatione Chriſti, facta per Judæos, coram Pilato.

1. *Oſtenditur, Jeſum nihil reſpondentem Pilato ad falſam accuſationem Judæorum docuiſſe nos, ut ejus humilitatem & manſuetudinem, verecundiam & taciturnitatem imitemur.* 2. *Oſtenditur ignorantiam Judæorum eſſe culpabilem, graviùſquè peccari doctrinæ Chriſti contemptu, quàm neglectu. Agitur de differentia utriuſque.* 3. *Oſtenditur, Jeſum ideo ſe ſubjeciſſe poteſtati Herodis, ut doceret omnem*

y Ser. 40. in Cant. n. 2. z Ibidem n. 3. a Ibidem n. 4. b Tractat. de grad. humil. cap. 3. n. 6.

c ibidem cap. 6. n. 19. d Ser. 62. in Cant. n. 8.

Digitized by Google

nem hominem debere eſſe ſubjectum utrique poteſtati, ſeculari videlicet & Eccleſiaſticæ.

§. I.

Pilatus iterùm exivit ad Judæos, & dixit eis: Ego nullam invenio in eo cauſam. At ſummi Sacerdotes accuſabant eum in multis. Et cùm accuſaretur à principibus Secerdotum & Senioribus, nihil reſpondit. Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta adverſùm te dicant testimonia? non reſpondes quidquam? Vide in quantis te accuſant. Jeſus autem ampliùs nihil reſpondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur Pilatus vehementer. Joan. 18. Mar. 15. Matt. 27.

Filius Dei (a) & Dominus noſter Jeſus Chriſtus de cælo ad hoc miſſus eſt, ut nobis præiret in via virtutum, & legem vitæ & diſciplinæ ſuo nobis exemplo daret, & erudiret nos ſicut ſemetipſum. Et (b) ut omnis ſua actio eſſet noſtra lectio, & omnis ſua vita eſſet noſtra doctrina. Profectò (c) ſanctus ille Emmanuel terris intulit magiſterium diſciplinæ cæleſtis, dum ſupernæ illius Hieruſalem quæ eſt mater noſtra, viſibilis quædam imago & ſpecies decoris ejus per ipſum nobis & in ipſo expreſſa innotuit. Vita Chriſti (d) vivendi nobis regula extitit, mors à morte redemptio. Illa vitam inſtruxit, mortem iſta deſtruxit. Omnia proinde (e) quæcunque locutus eſt, quæcunque operatus eſt, quæcunque paſſus eſt, ne dubitemus fuiſſe plena Sacramentorum, plena ſalutis. Cùm autem multi falſi teſtes contra Jeſum procederent (f) & in multis mendaciis eum accuſarent, ipſe tanquam agnus innocens qui ad victimam ducitur, obmutuit: & non aperuit os ſuum, tanquam homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones. Tacebat ore (g) ſed inſtruebat opere: & quod priùs docuit verbo, jam clamabat exemplo: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Diſcite, ait (h) à me, non quòd ſobrius, aut caſtus, aut prudens, aut aliquid hujuſmodi: ſed quia mitis ſum & humilis corde. *A me*, inquit, *diſcite*. Non ad doctrinam Patriarcharum, non ad Prophetarum libros ego vos mitto: ſed me vobis exemplum, me formam humilitatis exhibeo. Inviderunt mihi altitudinem quam habeo apud Patrem, Angelus & Fæmina: ille potentiæ, iſta ſcientiæ. Vos autem æmulamini chariſmata meliora, diſcentes à me quia mitis ſum & humilis corde. Profectò collectaneæ ſunt humilitas & manſuetudo (i) & in eo confæderatæ germaniùs qui dicebat: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Sicut enim mater præſumptionis eſt elatio, ſic manſuetudo vera nonniſi ex vera humilitate procedit, Cùm enim boni adoleſcentuli (k) & manſueti tacendo revereantur Majores ſuos, nemo ſolius taciturnitatis hanc laudem putet: quia ſilentium ipſum (in quo eſt reliquarum virtutum ocium) maximus actus verecundiæ eſt. Denique ſi naturale eſt, aut infantiæ deputatur, aut ſuperbiæ probro datur: ſi verecundiæ, laudi ducitur. Tacebat in periculis Suſanna, gravius verecundiæ quàm vitæ damnum putabat, ubi ſoli loquebatur cui poterat caſta verecundia loqui. Fugit & pulcher Joſeph, relicta veſte in manibus fornicariæ: tacenſquè celeriter egreſſus eſt, qui incongrua ſuæ verecundiæ audiens, non poterat diu ſtare. Moyſes quoque & Hieremias quod poterant per gratiam, excuſabant per verecundiã. Tutiùs etenim eſt diſcere quàm docere, tacere quàm loqui. Quid autem magis poteſt verecundiæ bonum, quàm ut juniorum ætas magis debeat diſcere quàm tacere? Pythagoras quippè legẽ dedit ſilentij diſcipulis ſuis, ut tacentes per quinquennium loqui diſcerent: & tu non vis tacere, cui virtus ſilentij propria eſt? Quid opus eſt, ô adoleſcens, ut properes periculum ſuſcipere loquendo, cùm tacendo poſſis eſſe tutior? Quàm plures vidi loquendo incidiſſe in peccatum, vix quenquam tacendo. Ideoquè tacere noſſe quàm loqui difficilius eſt. Scio pleroſque loqui, cùm tacere neſciant. Rarum eſt tacere quenquam, cùm ſibi loqui nihil proſit. Sapiens ergo eſt qui novit tacere. Meritò quoque ſapiens dicendus eſt, qui novit tempus loquendi. Unde benè ait Scriptura: *Homo ſapiens tacebit uſque ad tempus.* Ideo Sancti Domini, qui ſciebant quia vox hominis plerumque peccato juncta eſt, & initium erroris humani ſermo eſt hominis, tacere amabant. Denique ſanctus David ait: *Poſui ori meo cuſtodiam.* Propheta cuſtodiebat, & tu non cuſtodies? Potes autem cuſtodire, ſi non citò loquaris. Potes & cum Propheta David dicere: [l] *Propoſui cuſtodire vias meas, ut non delinquam in lingua mea.* Quoniam juxta eundem Prophetam: *Vir linguoſus non dirigetur ſuper terram.* Et juxta aliam Scripturam: *Mors & vita in manibus linguæ.* *Silentium* autem, dicente Eſaja, *cultus juſtiæ eſt.* Et: *Bonum eſt expectare* (ut docet Hieremias) *ſalutare Dei cum ſilentio.* Eſt utique ſilentium irreprehenſibile [m] imò & laudabile magis. Eſt & ſermo non bonus. Alioquin non diceret Propheta: *Bonum eſt homini præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei.* Bonum ſilentium à jactantia, bonum à blaſphemia, bonum à murmure & detractione. *Alius* enim ob laboris magnitudinem & pondus diei exaſperatus, animo murmurat; dijudicat eos qui animâ ſuâ pervigilant, tanquam reddituri utique rationem. Clamor eſt, ſed ſupra omne ſilentium clamor iſte animi obdurati ſilere facit: quia audiri non patitur vocem Verbi. *Alius* puſillanimitate ſpiritûs in expectatione deficit, peſſimumquè hoc verbum blaſphemiæ eſt, quod nec in hoc ſeculo remittitur, nec in futuro. *Tertius* in magnis ambulat & mirabilibus ſuper ſe dicens: Manus noſtra excelſa, putans ſe aliquid eſſe cùm nihil ſit. Quid loqueretur huic qui loquitur pacem? Dicit enim quia dives ſum, & nullius egeo. Porrò Veritatis ſententia eſt: *Væ vobis divitibus, quia habetis hic conſolationem veſtram.* Contra verò: *Beati*, inquit, *qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* Sileat ergo in nobis lingua maledica, lingua blaſphema, lingua magniloqua: quoniam bonum eſt in hoc triplici ſilentio ſalutare Dei præſtolari. Imitemur Chriſtum [n] qui ſicut agnus coram tondente ſe obmutuit, & non aperuit os ſuum,

Y §. II.

a *Opuſc. Ad quid veniſti cap. 24.* b *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. n. 12.* c *Ser. 27. in Cant. n. 7.* d *Exhort. ad milites templi cap. 11. n. 18.* e *Ser. 4. de Aſcenſ. Dom. n. 2.* f *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. n. 13.* g *Ser. 1. in Epiph. Dom. n. 8.* h *Tract. de mor. & vit. Epiſc. cap. 5. n. 11.* i *Ser. 2. de Virg. Deip. n. 12.* k *Tract. de ord. vitæ cap. 4. n. 12. & 14. tom. 5. pag. 458.*

l *Epiſt. 89. n. 2.* m *Ser. 2. de Virg. Deip. n. 14.* n *Ser. 4. de Advent. Dom. n. 7.*

Digitized by Google

§. II.

At illi invaleſcebant, dicentes: Commovet populum docens per univerſam Judæam, incipiens à Galilæa uſque huc, Luc. 23.

Judæi non immemores odij (o) quo oderant Patrem, exercent illud in Filium, unde & ipſe ait: *Quia oderunt me & Patrem meum*. Domine audivi auditionem tuam (p) & timui: conſideravi opera tua, vias tuas, & expavi. Subſannaverunt te ſubſannatione, dentibus ſuis ſuper te frenduerunt. Veniſti quidem ad oves quæ perierant domûs Iſraël (q) Divini verbi lampadem extollens palàm ad illuminationem orbis terræ, & regnum Dei cunctis annuncians obtemperantibus verbo, ſermonem ſequentibus ſignis confirmaſti: virtutem Divinitatis in cunctis oſtendiſti malè habentibus, & omnes omnibus gentibus gratias exhibens, quæ ſaluti peccatorum congruerent, ut omnes lucrifaceres. Sed obſcuratum eſt inſipiens cor eorum, Domine, & projecerunt ſermones tuos retrorsùm: neque attenderunt ad omnia mirabilia tua, Domine, quæ operatus es in eis. Terra cognovit Dominum (r) quia ad vocem virtutis ejus cùm clamaſſet voce magna: *Lazare veni foras*, mortuum redidit. Cognovit mare, quia ſolidum ſe præbuit ſub pedibus ejus, ita ut Apoſtoli eum putarent phantaſma eſſe. Cognoſcit Eccleſia (s) quæ æmulatur ejus nigredinem paſſionis, ut decorem perciperet. Sed non cognovit Synagoga, quæ nigredinem illi paſſionis & infirmitatis improperans: *Alios*, ait, *ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere*. Multa profectò [t] ſcienda neſciuntur, aut ſciendi incuriâ, aut diſcendi deſidiâ, aut verecundiâ inquirendi. Et quidem hujuſmodi ignorantia non habet excuſationem. Sed numquid fortè tale eſt hoc, quod inquiſitū humano poſſit addiſci magiſterio? Homo hominis niſi ipſo indicante non intelligit cogitatum: quantò minùs Divinum quis poterit inveſtigare conſilium, niſi cui ipſe voluerit revelare? Audi denique ipſum: *Si non veniſſem*, ait, *& locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent*. Non dicit ſimpliciter, & locutus non fuiſſem, ſed interſerens, *eis*: *Et locutus eis*, inquit, *non fuiſſem*: oſtendens ſine dubio non ante cenſeri inexcuſabiles de contemptu, quàm ad ipſorum uſque notitiam juſſio perveniret. Nam ſi locutus quidem fuiſſet, ſed non eis, inobedientiæ culpam ignorantia nihilominùs excuſaret. *Nunc autem*, inquit, *quoniam locutus ſum eis, excuſationem non habent de peccato ſuo*. Unde & ajebat: *Ego palàm locutus ſum mundo, & in occulto locutus ſum nihil*. Non quòd ſuos domeſticos multa in oculto privatimquè non docuerit; ſed quòd tanquam nihilum interim reputaret, & nec pœnam nec præmium ea augere quæ in ſecreto tradebat judicaret, donec de medio fierent, & prodirent in lumine. Denique & dicebat: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine*: ut meritò videlicet jam audientibus obedientiæ vel meritum adſcriberet vel contemptum, cùm in medium proferrentur. Item: *Qui vos audit*, inquit, *me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit*. Ac ſi diceret: Judicium meum inter obedientes & contemnentes, non de mea ſecreta traditione, ſed de veſtra publica prædicatione pendebit. Licet namque [u] ipſa per ſe iniuncti operis qualitas innoxia ſit: adjunctæ tamen auctoritatis pondus obnoxium mandato, mandatumquè peccato obnoxium facit, non magno tamen ſi contemptus defuerit. Hæc ergo generalis regula ſit univerſorum (x) quæ per ſe aut propter ſe nec bona nec mala ſunt, aut Divina inſtitutione, aut propria cujuſque profeſſione fixa non ſunt, ut non juſſa quidem licitè utrumlibet vel admittantur vel omittantur: juſſa verò ſine culpa non negligantur, ſine crimine non contemnantur. Ubique enim & culpabilis neglectus, & contemptus damnabilis eſt. Differunt autem, quòd neglectus quidem languor inertiæ eſt, contemptus verò ſuperbiæ tumor. Porrò contemptus in omni ſpecie mandatorum pari pondere gravis, & communiter damnabilis eſt: neglectus autem in fixis gravior, tolerabilior in mobilibus mandatis. Siquidem adulterium quocunque modo, quocunque perpetres animo, turpe flagitium eſt, ac criminale peccatum: cùm tamen leve verbum in tempore vel loco ſilentii fortè per oblivionem ſubreptum, riſuſuè per impetum magis excuſſus quàm præſumptus contra præceptum (quod utique animi negligentis, aut diſſoluti ſpiritus indicium eſt) eò facillimè veniam promeretur, quò vix vel peccatum reputatur. Quid cùm ſcienter vel ex deliberatione in verba ocioſa, ſilentio licet non indicto, lingua laxatur? numquid hoc tamen neget quiſpiam uſurpari contra regulam veritatis? Unde nimirùm & ratio exigenda eſt in futuro judicio: Judice ipſo terrificè admodùm comminante, quia de omni verbo ocioſo reddent homines rationem in die judicii. Multi ſunt (y) qui ſe de infirmitate vel ignorantia tegunt ad excuſandas excuſationes in peccatis. Sed fruſtra ſibi de infirmitate vel ignorantia blandiuntur, qui ut liberiùs peccent, libenter ignorant, vel infirmantur. Putas primo homini profuit, licet non libenter peccavit, quòd ſe per uxorem tanquam per carnis infirmitatem defendit? Aut primi Martytis lapidatores, quoniam aures ſuas continuerunt, per ignorantiam excuſabiles erunt? Unde Stephanus ad homicidas (z) ad legis adulteros, ad crucifixores Filii Dei Patris loquitur, genti peccatrici in Ægypto, populo gravi iniquitate in diſerto, ſemini nequam in terra promiſſionis, filiis ſceleratis in morte Salvatoris: *Dura*, inquit, *cervice & incircumciſi corde & auribus, vos ſemper Spiritui Sancto reſtitiſtis*. Propterea (a) viri Ninivitæ conſurgent contra vos in judicio, propterea ipſi judices veſtri erunt: quia Prophetæ Jonæ obtemperaverunt, vos nec Domino Prophetarum. Et ipſe Dominus (b) ait per Prophetam: *Perditio tua Iſraël ex te tantùm: in me auxilium tuum*. Quaſi diceret: Ut pereas, imputa tuo merito: ut ſalveris, meo auxilio. Denique (c) ipſa Sapientia prædicit, quæ mentiri omninò non poteſt: *Quia vocavi & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret*. Et poſt pauca:

ca:

o *Ser. 3. in Circumciſ. Dom. n. 4.* p *Ser. infer. 2. Paſchæ n. 11.* q *Ser. de Paſſ. Dom. n. 6.* r *Ser. 1. de Aſcenſ. Dom. n. 1.* s *Ser. 28. in Cant. n. 10.* t *Tract. ad Hugon. cap. 1. n. 3.*

u *Tract. de præcepto & diſpenſat. cap. 8. n. 17.* x *Ibidem n. 18.* y *Tract. de grad. humil. cap. 6. n. 19.* z *Ser. de S. Steph. n. 2. tom. 6. pag. 627.* a *Ser. 1. in die Paſchæ. n. 11.* b *Tract. de interior. domo cap. 25. n. 57.* c *Ser. 8. ſuper Pſal. 90. n. 10.*

ca: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo cùm vobis quod timebatis advenerit, cùm irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit*. Quid ergo in inſipientium interitu Sapientiæ credimus placiturum, niſi juſtiſſimam ſuam diſpoſitionem, & irreprehenſibilem ordinem rerum? Sanè quòd Sapientiæ tunc placebit, ſapientibus quoque placeat neceſſe eſt univerſis.

§. III.

Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit ſi homo Galilæus eſſet Jeſus. Et ut cognovit quòd de Herodis poteſtate eſſet, remiſit eum ad Herodem, qui & ipſe Jeroſolymis erat illis diebus Luc. 23.

Chriſtus juſſit (d) & geſſit. *Reddite* (ait) *quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo*. Quod ore locutus eſt, mox opere implere curavit. Conditor Cæſaris, Cæſari non cunctatus eſt reddere cenſum. Exemplum enim dedit vobis, ut & vos ita faciatis. Quando verò Dei Sacerdotibus debitam negaret reverentiam, qui hanc ſecularibus quoque poteſtatibus exhibere curavit? Secularior nemo Pilato (e) cui Dominus aſtitit judicandus: *Non haberes*, inquit, *in me poteſtatem, niſi tibi data eſſet deſuper*. Jam tunc per ſe loquebatur, & in ſe experiebatur quod poſt per Apoſtolos clamavit in Eccleſiis: *Non eſt poteſtas niſi à Deo: & qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit*. Ergo (f) non debemus cõtemnere poteſtates ſive mundi ſint ſive Eccleſiæ, quia omnes à Deo ordinatæ ſunt. Non autem te moveat magiſter imperitus (g) indiſcreta poteſtas, ſed memento quia non eſt poteſtas niſi à Deo: & qui reſiſtit poteſtati, reſiſtit Dei ordinationi. Quando namque (h) per inobedientiā Prælatis noſtris contradicimus, Deo injuriam facimus. Quando per ſuperbiam & inobedientiam Prælatis noſtris rebelles ſumus, contra Dei præcepta facimus. Quando Prælatis noſtris contumaces ſumus atque inobedientes, Deum contemnimus, qui dicit: *Qui vos audit, me audit*; id eſt, qui vobis eſt obediens, mihi obediens eſt: & qui vos deſpicit, me deſpicit. Ergo qui Prælatum ſuum deſpicit, Deum deſpicit: & qui Prælatum ſuum honorat, Deum honorat: & qui obediens eſt Prælato ſuo, obediens eſt Deo. Hanc virtutem ſcilicet obedientiam laudat Samuël Propheta dicens: *Melior eſt obedientia, quàm ſacrificium: & obedire magis quàm offerre adipem arietum: quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere*: id eſt, nolle obedire. Maria ſoror Aaron quia per ſuperbiam & inobedientiam murmuravit contra Moyſen fratrem ſuum, & ſtatim percuſſa eſt leprâ. Maria quæ contra Moyſen fratrem ſuum, id eſt, Prælatum murmuravit per inobedientiamm & rebellionem, ſignificat animam cujuslibet hominis qui murmurat contra Prælatum ſuum, cui non vult obedire, nec præcepta ſalutis accipere. Et quia non vult per obedientiam præcepta ſui Prælati ſuſcipere, leprâ peccatorum percutitur atque fœdatur. Etiam Core, Dathan, & Abiron, qui contra Moyſen & Aaron per ſuperbiam & contumeliam atque inobedientiam inſurrexerant, ſtatim pro ſua præſumptione pœnas ſuſtinuerunt, ſicut ſcriptum eſt in Pſalmo: *Aperta eſt terra, & deglutiuit Dathan, & operuit ſuper congregationem Abiron*. Et iterum: *Exarſit ignis in Synagoga eorum, flamma combuſſit peccatores*. Nam & Ozias Rex, cùm per ſuperbiam & inobedientiam atque contumaciam Thuribulum accepiſſet, & contra legem Dei ſacrificare volviſſet, à Deo eſt leprâ percuſſus, atque maculatus in fronte. Nam & Saül Rex quia inobediens fuit, regnum perdidit, & in manibus inimicorum ſuorum cecidit. Etiam Jonas Propheta per inobedientiam fugit, & eum piſcis abſorbuit, atque in profundum maris miſit. Cavendum eſt igitur nobis, ne contra Prælatos noſtros per inobedientiam audeamus inſurgere: ne Dominus per eos velit nos, quia vice ſua funguntur, aſperè viſitare. Pro ſalute noſtra poſuit Deus Prælatos in Eccleſia (i) ut nobis provideant, ut Deo pro nobis rationem reddant, atque nos ne mala faciamus cuſtodiant. Unde Paulus Apoſtolus ait: *Obedite Præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis: ipſi enim pervigilant quaſi rationem reddituri pro animabus veſtris*. Prælati debent cuſtodire ac regere gregem Dominicum cum magna vigilantia ac ſollicitudine, de quibus in canticis Canticorum legitur: *Lectulum Salamonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſraël, omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi: uniuſcujuſque enſis ſuper femur ſuum, propter timores nocturnos*. Verus *Salamon* Chriſtus eſſe intelligitur, quia reyera pacificus eſt, qui pacem inter Deum & hominem reformavit. *Lectulus* verò Salamonis Congregatio eſt fideliū, in qua Deus habitat & quieſcit. *Lectulum* verò *Salamonis ſexaginta fortes ambiunt*, ſcilicet Prælati, qui defendendo, caſtigando, increpando, admonendo, circumeunt & cuſtodiunt Eccleſiam Dei contra vitia, & contra inimicos viſibiles atque inviſibiles. Qui ideo *fortes* eſſe dicuntur, quia Prȩlati ſanctæ Eccleſiȩ perfecti ſunt in obſervatione mandatorum Dei. *Omnes tenentes gladios*, id eſt, ſpirituale verbum, quia prædicando vitia ſubditorum debent reprimere. *Ad bella ſunt doctiſſimi*, quia nececeſſe eſt ut ad bella ſpiritualia ſint inſtructi. *Uniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuum*: Prælati ſanctæ Eccleſiæ ſuper femur enſes tenent, quia priùs in ſe, & tunc in ſibi ſubjectis vitia debent reſecare. Et hæc omnia faciunt *propter timores nocturnos*, id eſt, propter occultas inſidias malignorum ſpirituum, qui in nocte hujus ſeculi maximè inſidiantur ſanctis Prælatis: ut illis deceptis, lectulum Salamonis, id eſt, congregationem Servorum Dei fœdare ac maculare poſſint. Si enim tentatio eſt cujuſcunque hominis vita ſuper terram, (k) quantis putatis periculis patet vita Prælati, cui omnium neceſſe eſt ferre tentationes? Si ego latens in caverna, & quaſi ſub modio non quidem lucens ſed fumigans, ventorum tamen impetus nec ſic declinare ſufficio, ſed continvis tentationum variiſquè fatigatus impulſibus, inſtar vento agitatæ arundinis hac illacquè circumferor: quid poſitus ſupra montem, poſitus ſupra candelabrum? Solus mihi ſervandus, ſolus tamen ipſe mihi ſum ſcandalo, ſolus tædio, ſolus oneri atque periculo, ita ut propriæ gulæ

d *Tract. de off. & mor. Epiſc. cap. 8. n. 31.* e *Ibidem cap. 9. n. 35.* f *Tract. de modo bene viven. cap. 19. n. 55.* g *Ser. 14. diver. num. 3.* h *Tract. de modo bene viven. cap. 19. n. 55.*

i *Ibidem n. 56.* k *Tract. de off. & mor. Epiſc. cap. 1. n. 1.*

Digitized by Google

& ventri & oculo ſcandalizanti frequenter iraſci oporteat: quibus ergo moleſtiis angitur Prælatus, quibus laceſſitur injuriis, cui etiam etſi propria ceſſent, nunquam tamen de alienis deſunt foris pugnæ, intùs timores?

CAPUT V.

De geſtis coram Herode Rege, commorante tunc Jeroſolymis.

Herodes viſo Jeſu, gaviſus eſt valdè, eò quòd ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri. *Luc.* 23.

1. *Oſtenditur multipliciter accipi ſignum in ſacra Scriptura. Herodes non aliud ſignum voluit videre, niſi ut ipſi revelaſſet ſeipſum Chriſtus: ſed ob malam voluntatem non fuit dignus cognoſcere illum.* 2. *Oſtenditur, Jeſum ideo nihil reſpondiſſe Herodi, quia ſciebat illum nullum fructum fidei relaturum ex ſuis reſponſis: hunc tamen fructum multi credentes in Ieſum retulerunt poſt ejus reſurrectionem.* 3. *Oſtenditur, Herodem ideò ſpreviſſe & illuſiſſe Ieſum, quia vidit eum tantùm foris eſſe nigrum abſque ſpecie & decore ſecundùm humanitatem, non autem intùs ſpecioſum ſecundùm Divinitatem. Agitur de nigredine ſimul & pulchritudine Chriſti. Nigredo deſignat paſſionem & infirmitatem ejus, pulchritudo majeſtatem Divinitatis.*

§. I.

Herodes viſo Ieſu, gaviſus eſt valdè. Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eò quòd audierat multa de eo: & ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri. Luc. 23.

Etſi non latuit Sanctos Patres antè adventum Salvatoris (a) Deum ſuper mortalium genus cogitare cogitationes pacis: nec enim faceret verbum ſuper terram, quod non revelaret ſervis ſuis Prophetis. Erat tamen verbum hoc abſconditum à multis. Fuit namque in tempore illo rara fides in terris, & tenuis admodùm ſpes in pluribus quoque illorum, qui expectabant redemptionem Iſraël. Qui verò præſciebant, ipſi & prædicebant Chriſtum in carne venturum, & cum ipſo pacem. Unde quidam eorum: *Et pax erit*, inquit, *in terra noſtra cùm venerit*. Cæterùm illis prænunciantibus pacem, moram autem faciente auctore pacis; nutabat populi fides, dum non erat qui redimeret, neque qui ſalvum faceret. Itaque cauſabantur homines moras, quòd ille toties nunciatus necdum veniret Princeps pacis, ſicut locutus fuerat per os Sanctorum qui à ſæculo ſunt Prophetarum ejus: & ſuſpectas habentes promiſſiones, ſignum promiſſæ reconciliationis (quod eſt oſculum) flagitabant. Ac ſi nunciis pacis unus quilibet reſponderet de populo: Quouſque tollitis animas noſtras? Jam olim prædicitis pacem, & non venit: promittitis bona, & adhuc turbatio. Ecce hoc ipſum multifariè multiſquè modis & Angeli Patribus, & Patres noſtri annunciaverunt nobis dicentes: *Pax, pax: & non eſt pax*. Si mihi vult eſſe perſuaſum Deus, quod de ſuæ beneplacito voluntatis tam crebra jam legatione ſpondet nec exhibet: *Oſculetur me oſculo oris ſui*, ſicquè in ſigno pacis faciat de pace ſecurum. Ne ergo univerſum genus humanum moram faciente Chriſto (b) deſperatione periret, dum ſe contemni ſuſpicaretur infirma mortalitas, ſuæquè reconciliationis cum Deo de gratia toties repromiſſa diffideret: Sancti Patres qui de ſpiritu certi erant, certitudinem de carnis præſentia exoptabant, ac ſignum reformandæ pacis propter puſillanimes & incredulos omni inſtantia requirebant. *O radix Ieſſe, qui ſtat in ſignum populorum*, quàm multi Reges & Prophetæ voluerunt te videre, & non viderunt! Fœlix tamen ex omnibus Simeon, cujus ſenectus in miſericordia uberi. Is nempè exultavit ut videret deſiderii ſignum, & vidit & gaviſus eſt: acceptoquè oſculo pacis in pace dimittitur; ante tamen apertè pronuncians Ieſum eſſe natum in ſignum cui contradicendum erat. Omninò ita fuit. Contradictum eſt exorto ſigno pacis, ſed ab his qui oderunt pacem. Nam pax hominibus bonæ voluntatis, malevolis autem petra ſcandali, & lapis offenſionis. Herodes denique turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo. Siquidem in propria venit, & ſui eum non receperunt. Felices illi in ſua pernoctatione paſtores, qui ſigni hujus viſione digni habiti ſunt. Sic enim Angelus ad paſtores ait: *Et hoc vobis ſignum*: vobis humilibus, vobis obedientibus, vobis non alta ſapientibus, vobis vigilantibus, & in lege Dei meditantibus die ac nocte. *Hoc*, inquit, *vobis ſignum*. Quod? Quod Angeli promittebant, quod populi requirebant, quod Prophetæ prædixerant, hoc fecit Dominus nunc, & oſtendit vobis: in quo recipiant fidem increduli, puſillanimes ſpem, perfecti ſecuritatem. Hoc ergo vobis ſignum. Cujus rei ſignum? Indulgentiæ, gratiæ, pacis, & pacis cujus non erit finis. Hoc eſt ergo ſignum. *Invenietis infantem pannis* quidem *involutum, & poſitum in præſepio*: Deus eſt tamen in ipſo mundum reconcilians ſibi. Morietur propter peccata veſtra, & reſurget propter juſtificationem veſtram, ut juſtificati per fidem, pacem habeatis ad Deum. Hoc ſignum pacis (c) Propheta Eſajas quondam Regi Achas proponebat petendum à Domino Deo ſuo ſive in excelſo ſuprà, ſive in inferno deorsùm. Sed impius Rex recuſavit, non credens miſer quòd in ſigno hoc ima ſummis in pace ſocienda eſſent: quatenùs & inferi Domino deſcendente ſalutati, in oſculo ſancto ſignum pacis & ipſi recipiant, & ſuperni Spiritus idipſum nihilominùs cùm ad cœlos redierit, æterna ſuavitate participent. Audivimus ſuadentem Regi Achas Eſajam (d) petere ſignum à Domino ſive in profundum inferni, ſive in excelſum ſupra. Audiamus reſponſionem ejus, formam quidem habentem pietatis, ſed non virtutem. Propter hoc denique ab eo qui intuetur cor, & cui confitetur hominis cogitatio, meruit reprobari. *Non petam*, inquit, *& non tentabo Dominum*. Elatus erat Achas faſtigio ſolii regalis, aſtutus humanæ ſapientiæ verbis. Audierat igitur Eſajas à Domino: *Vade, dic vulpi illi, petat ſibi*

a *Serm.* 2. *in Cant. nu.* 3.

b *Ibidem num.* 6. & 7. c *Ibidem num.* 8. d *Serm.* 2. *de Advent. Domini num.* 1.

Digitized by Google

ſibi ſignum à Domino in profundum. Habet enim vulpes foveam: ſed in infernum quoq; ſi deſcenderit, adeſt qui comprehendat ſapientes in aſtutia ſua. Item: *Vade*, ait Dominus, *dic volucri iſti, petat ſibi ſignum in excelſum ſupra*. Habet enim volucris nidum; ſed etſi in cœlum aſcenderit, illic eſt qui ſuperbis reſiſtens propriâ calcat virtute ſuperborum & ſublimium colla. Verumtamen diſſimulat ille poteſtatis excelſæ, ſeu incomprehenſibilis profunditatis ſapientiæ quærere ſignum: & propterea ſignum bonitatis & charitatis domui David ipſe Dominus promiſit, ut quos nec poteſtas nec ſapiētia terruit, alliceret ſaltē exhibitio charitatis. Felices autem illi in ſua pernoctatione paſtores (e) qui ſigni hujus viſione digni habiti ſunt. Iam tunc ſe abſcondebat à ſapientibus & prudentibus, & revelabat parvulis. Et Herodes videre voluit: ſed quia non bona voluntate, non meruit. Pacis ſiquidē ſignum erat, datum tantùm hominibus bonæ voluntatis. Hærodi verò & ſimilibus ejus non dabitur niſi ſignum Jonæ Prophetæ. Egreditur Jonas de ventre Ceti (f) Chriſtus de corde terræ tertia die procedit: niſi quòd manifeſtè pluſquàm Jonas hic, qui ſemetipſum viriliter & ab ipſo utero mortis eduxit.

§. I I.

***Stabant autem principes Sacerdotum & ſcribæ conſtanter accuſantes Jeſum. Interrogabat autem eum Herodes multis ſermonibus. At ipſe nihil reſpondebat*. Luc. 23.**

Dominus Jeſus tacebat in paſſione (g) & in multis interrogatus non reſpondebat, *factus* (juxta *Prophetam*) *ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones*: ſciens tempus putationis nondum adveniſſe, nec reſponſuram prorsùs vineam ſuam impenſis laboribus; ideſt, nec fidei nec boni operis fructum aliquem relaturam. Quare? quia hyems erat in cordibus perfidorum Judæorum: & hyemales quidam malitiæ imbres occupaverant terram, jacta ſemina verbi ſuffocare quàm fovere paratiores, ſed & cultui vinearum omnem nihilominùs impendendam operam fruſtraturi. Quos vos me nunc putatis (h) dicere imbres? Iſtoſne quos videmus currentes per aëra nubes turbulento ſpiritu ſpargere ſuper terram? Non eſt ita. Sed quos de terra in aërem ſursùm ferunt homines turbulenti ſpiritus, ponentes in cœlum os ſuum, & lingua eorum tranſiens in terram, tanquam pluvia amariſſima terram ipſam paluſtrem ac ſterilem facit, & tam plantis quàm ſatis inutilem, non quidem his viſibilibus atque corporeis ad noſtros utique corporeos uſus datis, de quibus nulla planè, ſicut nec de bobus cura eſt Deo. Sed quibus? Profectò quæ ſevit & plantavit Dei manus & non hominis, quæ & vel germinare, vel radicari in fide & charitate poterant, & fructus parturire ſalutis, ſi bonis & temporaneis imbribus rigarentur. Væ nubibus pluentibus iſtiuſmodi imbres ſuper eas qui lutum faciant, fructum non afferant. Nam ſicut ſunt & bonæ & malæ arbores ferentes quæque fructus pro ſui diſſimilitudine differentes, bonæ videlicet bonos, & malæ malos: ita & arbitror nubes & bonas quæ bonos, & malas quæ malos pluant imbres. Et vide ne fortè innueret nobis hanc nubium imbriumquè differentiam qui dicebat: *Mandabo nubibus meis ne pluant ſuper eam imbrem*; haud dubium quin ſuper vineam. Cur putas adjunxiſſe ſignanter, *meis*, niſi quia ſunt & malæ nubes, quæ non ſunt ejus? *Tolle, tolle* (inquiunt) *crucifige eum*. O nubes violentas & turbidas! O torrentem iniquitatis, evertere magis quàm fæcundare idoneum! Nec minùs malus minuſvè amarus minori licet impetu proruens imber ille qui ſubſecutus eſt: *Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere? Chriſtus Rex Iſraël deſcendat nunc de cruce, & credimus ei*. Porrò Philoſophorum ventoſa loquacitas non bonus imber eſt, qui ſterilitatem magis intulit terris quàm fertilitatem. Multò magis prava dogmata hæreticorum mali imbres ſunt, quæ pro fructibus ſpinas producunt & tribulos. Mali imbres ſunt traditiones Phariſæorum quos Salvator redarguit, & ipſi nubes malæ. Et niſi exiſtimes me iniuriam facere Moyſi, nam bona nubes eſt illa, non omne quod pluit vel ipſa bonum tamen dicam, ne illi contradicam qui ait: *Dedi illis*, ideſt Judæis, *præcepta non bona* (haud dubium quin per Moyſen) *& juſtificationes in quibus non vivent*. Literalis illa (verbi causâ) obſervatio Sabbathi ſonantis requiem non donantis, indictus ſacrificiorum ritus, interdictus porcinæ carnis eſus, nonnullorumquè ſimilium quæ immunda à Moyſe cenſentur, pluvia eſt hoc totum ex illa nube deſcendens, ſed nolo in agrum vel hortum meum quandoque deſcendat. Donec ergo (i) iſtiuſmodi aquæ peſtilentes occupaverunt terram, & invaluerunt ſuper eam, tempus ſuum vineæ non habuerunt, nec fuit quòd Sponſa invitaretur ad putandas vineas. Cæterùm illis decurrentibus terra apparuit arida, & flores apparuerunt in ea, ſignificantes tempus putationis adeſſe. Quæris quando hoc fuit? Quando putas, niſi cùm refloruit caro Chriſti in reſurrectione? Et hic primus & maximus flos qui apparuit in terra noſtra, nam primitiæ dormientium Chriſtus. Is quidem flos apparuit primus, ſed non ſolus. Nam & multa corpora ſanctorum qui dormierant, pariter ſurrexerunt, qui veluti quidam luciditſſimi flores ſimul apparuerunt in terra noſtra. Denique venerunt in ſanctam civitatem, & apparuerunt multis. Flores etiam fuerunt qui primi crediderunt de populo, primitiæ Sanctorum. Flores eorum ſunt miracula inſtar florum producentia fructum fidei. Nam poſtquam ille infidelitatis imber aliquantulùm vel ex parte abiit & receſſit, ſecuta mox eſt pluvia voluntaria quam ſegregavit Deus hæreditati ſuæ, & flores apparere cæperunt. Dominus dedit benignitatem, & terra noſtra dedit flores ſuos: ita ut una die tria millia, in alia quinque millia de populo crederent, adeo in brevi crevit florum numerus, ideſt, credentium multitudo. Et non potuit gelu malitiæ prævalere adversùs flores qui apparebant, nec præripere (ut aſſolet) fructum vitæ quam promittebant. Nam cùm omnes qui crediderant, induerentur virtute ex alto, ſurrexerunt ex eis homines qui minas hominum

e *Serm. 2. in Cant. num. 6.* f *Serm. 1. in die Paſch. nu. 11.* g *Serm. 58. in Cant. num. 6.* h *Ibidem num. 7.*

i *Ibidem num. 8.*

Digitized by Google

num contempſerunt, fortes in fide: paſſi ſunt quidem quàm plurimos contradictores, ſed non ceſſerunt, neque ſubterfugerunt quominùs & facerent & annunciarent opera Dei. Nam juxta illud in Pſalmo ſpiritualiter quidem *& ſeminaverunt agros, & plantaverunt vineas, & fecerunt fructum nativitatis.* Proceſſu temporis tempeſtas ſedata eſt (k) & pace reddita terris, creverunt vineæ & propagatæ & dilatatæ ſunt, & multiplicatæ ſuper numerum. Et tunc demùm Sponſa ad vineas invitatur, non quidem ad plantandum, ſed ad putandum quod plantatum jam erat. Opportunè quidem, nam id opus pacis tempus requirebat.

§. III.

Sprevit autem Jeſum Herodes cum exercitu ſuo, & illuſit indutum veſte alba, & remiſit ad Pilatum. Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus in ipſa die: nam antea inimici erant adinvicem. Luc. 23.

Chriſtus in uniuerſali hominum miſeria (l) preſſiùs & profundiùs ſe immerſit, ne ſubtilis ille diaboli oculos magnum pietatis deprehenderet Sacramentum. Ideo habitu & omni habitu inventus eſt ut homo: nec in eo quantùm ad naturæ debitum, ſignum aliquod ſingularitatis apparuit. Quia enim inventus eſt, ideo crucifixus eſt. Paucis autem revelavit ſeipſum, ut eſſent qui crederent: reliquis autem abſconditus eſt. *Quia ſi cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.* Non cognovit Herodes (m) & idcirco deſpexit. Contemnat Herodes (n) ego tantò magis non contemno, quantò magis contemptibilem ſe oſtendit Herodi. Agnoſco pellem Salamonis (o) imò ipſum in pelle foris nigra Salamonem Jeſum amplector. Habet & Salamon ingredinem, ſed in pelle. Foris niger, in cute niger, non intùs. Alioquin omnis gloria ejus filiæ Regis ab intùs. Intùs Divinitatis candor, decor virtutum, ſplendor gloriæ, innocentiæ puritas: ſed tetigit hæc deſpicabilior infirmitatis color, & quaſi abſconditus vultus ejus & deſpectus, dum tentaretur per omnia pro ſimilitudine abſq; peccato. Agnoſco denigratæ formam naturæ. Agnoſco tunicas illas pelliceas Protoplaſtorum peccantium habitum. Denique ſemetipſum denigravit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. Exinanivit ſemetipſum (p) formam ſerui accipiens. Filius Dei erat: & factus eſt tanquam ſervus. Non ſolùm formam ſervi accepit, ut ſubeſſet: ſed etiam ſervi, ut vapularet: & ſervi peccati, ut pœnam ſolveret, cùm culpam non haberet. Quàm mihi decorus es Domine mi (q) in ipſa tui hujus poſitione decoris. Etenim ubi te exinaniviſti, ubi naturalibus radiis lumen indeficiens exuiſti: ibi pietas magis emicuit, ibi charitas plùs effulſit, ibi ampliùs gratia radiavit. Agnoſco ſub pelle hædi (r) qui peccatum ſignificat, & manum quæ peccatum non fecit, & collum per quod mali cogitatio non tranſivit. Ideoque non eſt inventus dolus in ore ejus. Novi quod ſis lenis naturâ, mitis & humilis corde, blandus aſpectu, ſuavis ſpiritu: & quidem unctus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Unde ergo nunc inſtar Eſaū piloſus & hiſpidus? Cujuſnam rugoſa & tetra imago hæc? & unde hi pili? Mei ſunt, nam piloſæ manus ſimilitudinem proximi exprimunt peccatoris. Unde Apoſtolus (s) inquit: *In ſimilitudinem hominum factus*, non hominis: quia primus homo nec in carne peccati, nec in ſimilitudine carnis peccati creatus eſt. Meam proinde ad hoc induit formam (t) ut ſuſcipiat cauſam. Quippe diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, dicente Propheta Eſaja: *Et Dominus in eo poſuit iniquitatem omnium noſtrûm.* Unde *debuit fratribus per omnia ſimilari* (ſicut ait Apoſtolus) *ut miſericors fieret.* Propterea vox quidem, vox Jacob: manus autem, manus ſunt Eſaü. Suum eſt quod auditur ex eo: quod in eo videtur, noſtrum. Quod loquitur, ſpiritus & vita eſt: quod apparet, mortale & mors. Aliud cernitur, & aliud creditur. Nigrum ſenſus renunciat, fides candidum & formoſum probat. Niger eſt, ſed oculis inſipientium: nam fidelium mentibus formoſus valdè. Niger eſt, ſed formoſus. Niger reputatione Herodis, formoſus confeſſione Latronis, Centurionis fide. Siquidem (u) abſque ſpecie & decore vidit eum & ſprevit Herodes. Niger planè (x) cui non erat ſpecies neque decor. Niger, quia vermis & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis. Deniq; ſeipſum fecit peccatum, & nigrum dicere verear? Intuere ſanè pannis ſordidum, plagis lividum, illitum ſputis, pallidum morte, & nigrum vel tunc profectò fatebere. Splendor & figura ſubſtantiæ Dei (y) obnubilatur in forma ſervi pro vita ſervi. Candor vitæ æternæ nigreſcit in carne pro carne purganda. Nigredo eſt (z) ſed forma & ſimilitudo Domini. Vade ad ſanctum Eſajam, & deſcribet tibi qualem in ſpiritu illum viderit. Quem namque alium dicit *Virum doloris & ſcientem infirmitatem*, & quia *non erat ei ſpecies neque decor*? Et addit: *Nos putavimus eum tanquam leproſum, & percuſſum à Deo & humiliatum.* Ecce unde niger. Junge & illud Sancti David: *Specioſus formâ præ filiis hominum*, & habes totum in Sponſo Jeſu. Percunctare etiam Apoſtolos (a) eundem ipſum qualem in monte Thabor perſpexerint, aut certè Angelos in qualem proſpicere concupiſcunt, & nihilominùs formoſum mirabere. Ergo formoſus in ſe, niger propter te. Quàm formoſum & in mea forma te agnoſco Domine Jeſu, non ob divina tantùm quibus effulges miracula, ſed & propter veritatem & manſuetudinem & juſtitiam. Beatus qui te in his hominem inter homines converſantem diligenter obſervans, ſeipſum præbet pro viribus imitatorem tui. Ad hoc utique facta ſunt hujuſmodi [b] ut his omnibus configuretur & conformetur vita Chriſtiani. Qui enim tanquam membrum Chriſti dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare. Habeamus ergo eorum [c] quæ contemptibilia Chriſto ſunt illata, continuam & indeſinentem memoriam: non utique ocioſam, non tepidam, non torpentem,

ſed

k *Ibidem nu.* 9. l *Ser. in fer.* 4. *hebd. ſan. nu.* 10. m *Ser.* 28. *in Cant. nu.* 10. n *Ser.* 61. *in Cant. nu.* 6. o *Ser.* 28. *in Cant. nu.* 2. p *Ser. in fer.* 4. *hebd. ſan. num.* 10. q *Serm.* 45. *in Cant. num.* 9. r *Ser.* 28. *in Cant. nu.* 2.

s *Serm. in fer.* 4. *hebd. ſan. num.* 10. t *Serm.* 28. *in Cant. nu.* 3. u *Serm.* 1. *de verb. Eſa. num.* 1. x *Serm.* 25. *in Cant. num.* 8. y *Serm.* 28. *in Cant. num.* 1. z *Serm.* 25. *in Cant. num.* 9. a *Ibidem num.* 9. b *Serm.* 2. *in Cœna Domini num.* 6. c *Ibidem num.* 9.

Digitized by Google

Sed compaſſionis ardore ſuper omnia delectantem, & imitationis privilegio omnia impetrantem. Grata ignominia crucis ei [d] qui Crucifixo ingratus non eſt.

CAPUT VI.

De reaſſumptione cauſæ contra innocentem Jeſum coram Pilato : & de poſtulatione Barabbæ homicidæ.

1. *Pilatus cognoſcens innocentiam Ieſu, meritò dixit ſe nullam cauſam mortis invenire in eo: quia cùm ſolus ſub Sole ſine macula inventus ſit, argui non potuit de peccato.* 2. *Oſtenditur, Iudæos per invidiam tradidiſſe Pilato Ieſum ad crucifigendum. Monemur ut invidiam tanquam baſiliſcum fugiamus, charitatem verò ſectemur.* 3. *Oſtenditur. Judæos tunc vel maximè exercuiſſe odium in Ieſum, quando eum innocentem ſcelerato Barabba poſtponentes, multoties poſtulabant hunc dimitti, Ieſum autem crucifigi. Monemur timere aſperam auditionem in die judicii.*

§. I.

Pilatus autem convocatis principibus Sacerdotum & magiſtratibus & plebe, dixit ad illos: Obtuliſtis mihi hunc hominem quaſi avertentem populum, & ecce ego coram vobis interrogans, nullam cauſam inveni in homine iſto ex his, in quibus eum accuſatis. Sed neque Herodes: nam remiſi vos ad illum, & ecce nihil dignum morte actum eſt ei. Emendatum ergo illum dimittam. Luc. 23.

Circuit veritas orbem terræ (a) & nemo mundus à ſorde, nec infans cujus eſt unius diei vita ſuper terram. Originale quidem maximum illud peccatum vocatur [b] quod à primo Adam contrahimus, in quo peccavimus omnes, pro quo morimur univerſi. Maximum planè, quod ſic totum nonmodò genus humanum, ſed & quemlibet ipſius generis occupat, ut non ſit qui evadat, non ſit uſque ad unum. A primo homine uſque ad noviſſimum protenditur: & in ſingulis quoque à planta pedis uſque ad uerticem diffunditur hoc venenum. Sed et aliter nihilominùs in univerſam dilatatur ætatem, ab ea ſcilicet die, quâ ſua quemque concipit mater, uſque ad eam, quâ communis eum recipit mater. Proinde quis gloriabitur innocentes manus (c) aut caſtum ſe habere cor? *Nemo mundus à ſorde, nec infans cujus eſt unius diei vita ſuper terram.* Unus tamen eſt inter noxios innocens, mundus inter impuros, inter mortuos liber: unus eſt, & non æſtimabitur alius abſque eo. Ipſe eſt, de quo legiſti: *Nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, Filius hominis, qui eſt in cælo.* Erat enim innocens manibus, qui peccatum non fecit, ſed multa bona operatus Judæis liberè ajebat; *Quis ex vobis arguet me de peccato?* An verò mundiſſimum cor fuiſſe quis dubitat unitum perſonaliter Sapientiæ, in quam nihil inquinatum incurrit, attingit autem ubique propter ſuam munditiam? Sed non in vano accepit Animam ſuam, qui ſolus poteſtatem habuit ponendi Animam ſuam, & iterùm reſumendi. Non in vano accepit naſcens, non in vano poſuit moriens, non in vano recepit reſurgens. Et ſi piè quærimus (d) cum Propheta utique dicere non audemus: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Qui ingreditur*, inquit, *ſine macula*. Sed hæc, inquies, præparatio ſoli Chriſto convenire videtur. *Nemo* enim cæterorum omnium *mundus à ſorde, nec infans cujus eſt vita unius diei ſuper terram.* Itaque ſolus intrabit, qui ſolus Agnus eſt ſine macula. Nullum omninò peccatum (e) nec actu proprio, nec contractu, ſed nec in quo creſcere poſſet habens. Solus ergo argui non potuit de peccato (f) quod nec ab eo factum eſt, nec in eo inventum. Solus planè Summus Pontifex meus nec in Patre, nec in Matre contaminatus eſt, ut lex dicit: Patrem quippè ſed Deum, matrem quoque ſed Virginem habens. Mater eſt ſine corruptione virginitatis (g) Filius ſine omni labe peccati. Non cadit in Matrem Evæ maledicto, non cadit in prolem generalis illa conditio, de qua dictum eſt per Prophetam: *Nemo mundus à ſorde, nec infans cujus eſt unius Dei vita ſuper terram.* Ecce infans ſine ſorde, ſolus inter homines verax, imò & Veritas ipſa. Unde jam quidem peccatum in propria perſona vicit (h) quando humanam noſtram ſine ulla contagione ſuſcepit. Grandis enim peccato facta eſt violentia, & revera expugnatum eſſe cognoſcitur, quando natura, quam ſe totam infeciſſe & occupaſſe gloriebatur, ab eo penitùs aliena in Chriſto inventa eſt. Germen Domini [i] eſt Jeſus Chriſtus ſolus de mundiſſimo conceptus ſemine: quia etſi in ſimilitudine carnis peccati, non tamen in carne peccati. Etſi filius carnis Adæ, non tamen filius prævaricationis Adæ: qui non fuit naturâ filius iræ, ſicut reliqui omnes qui in iniquitatibus ſunt concepti. Ecce Agnus ſine macula, (k) Agnus Dei qui tollit peccata mundi. Quis enim peccata meliùs tolleret, quàm is in quem peccatum non cadit? Iſte ſine dubio lavare me poteſt, quem conſtat inquinatum non eſſe. Hæc manus opertum luto detergat oculum meum, quæ ſola ſine pulvere eſt. Iſte mihi feſtucam educat de oculo, qui non habet trabem in ſuo: imò iſte trabem educat de meo, qui nec exiguum pulverem habet in ſuo. Neque enim intùs (l) nigredinem meus Salamon habet. Unde ſponſa non ait: *Nigra ſum* ſicut Salamon, *ſed ſicut pelles Salamonis*: quòd in ſuperficie tantùm ſit veri nigredo pacifici. Peccati nigredo intùs eſt, quòd priùs interiora culpa commaculet, quàm ad oculos prodeat. Deniq; de corde exeunt cogitationes malæ, furta, homicidia, adulteria, blaſphemiæ, & hæc ſunt quæ coinquinant hominem: ſed abſit ut Salamonem. Minimè prorſùs apud verum pacificũ iſtiuſmodi inquinamenta reperies. Oportet namque eſſe ſine peccato eum, qui tollit peccata mundi: quoad reconciliandos peccatores inventus idoneus, jure ſibi nomen vendicet Salamonis. Solus merum habuit vinum Dominus meus Jeſus [m] qui ſolus perfe-

d *Ser. 25. in Cant. n. 8.* a *Ser. 1. in Annunt. B. M. n. 13.* b *Ser. in fer. 4. hed. ſan. n. 6.* c *Ser. 33. diu. n. 3.*

d *Ser. 28. diu. n. 1.* e *Ser. in fer. 4. heb. ſan. n. 2.* f *Ser. 28. diu. num. 1* g *Ser. 4. in Vi. Nat. Dom. n. 5.* h *Ser. 1. in Nat. Dom. n. 4.* i *Ser. 2. in die Pent. n. 1.* k *Ser. 4. in vig. Nat. Dom. n. 5.* l *Ser. 28. in Cant. n. 10.* m *Ser. 9. ſuper. Pſal. 90. n. 3.*

perfectè mundus, & ſemper etiam poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine. Solus planè merum habuit vinum, qui nimirùm & ſecundùm Divinitatem Sapientia eſt, ubique attingens propter munditiam ſuam, & nihil inquinatum cadit in eum; & ſecundùm Humanitatem peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus. Et fortaſſis propterea ipſe ſe lilium appellavit (n) quòd totus verſetur in liliis, & omnia quæ ipſius ſunt, lilia ſint: Conceptio, Ortus, Converſatio, Eloquia, Miracula, Sacramenta, Paſſio, Mors, Reſurrectio Aſcenſio. Quid horum non candidum & non ſuaviſſimè redolens? Tanta denique in *Conceptione* refulſit ſuperni luminis claritas de ſupervenientis abundantia Spiritûs, ut ne ipſa quidem Virgo ſancta ſuſtinuiſſet, ſi non ſibi obumbratum foret à Virtute Altiſſimi. Porrò *Ortum* candidavit incorrupta virginitas Matris, *Converſationem* innocentia vitæ, *Eloquia* veritas, *Miracula* puritas cordis, *Sacramenta* pietatis arcanum, *Paſſionem* patiendi voluntas, *Mortem* libertas non moriendi, *Reſurrectionem* martyrum fortitudo, *Aſcenſionem* exhibitio promiſſionum. Quàm bonus fidei odor in his ſingulis, noſtra quidem qui candorem non vidimus, tempora & viſcera replens. Et beati qui non viderunt, & crediderunt. Pars mea in his odor vitæ, qui procedit ex ipſis. Infuſus naribus meis apto quodam Fidei inſtrumento, & quidem copioſiùs præ multitudine liliorum, ſanè & exilium levat, patriæ deſiderium aſſiduè innovat in viſceribus meis.

§ II.

Per diem autem ſolemnem conſueverat Præſes & neceſſe habebat dimittere populo unum ex vinctis, quemcunque voluiſſent & petiiſſent. Habebat autem tunc vinctum inſignem qui dicebatur Barabbas, qui in ſeditione fecerat homicidium, & cum ſeditioſis erat vinctus. Congregatis autem Principibus Sacerdotum & Scribis, dixit Pilatus: Eſt conſuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Paſcha: quem vultis dimittam vobis, Barabbam, an Jeſum qui dicitur Chriſtus? Sciebat enim quod per invidiam tradidiſſent eum ſummi Sacerdotes. Matt. 27. Mar. 14. Luc. 23. Joan. 18.

Judæi (o) non immemores odii quo oderant Patrem, exercent illud in Filium, unde & ipſe ait: *Quia oderunt me, & Patrem meum.* Item: (p) *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Annas & Caiphas & Judas Iſcarioth filii Synagogæ fuerunt. Et pulchræ *filios matris ſuæ*, non autem & Patris ſui illos vocat, qui non habebant Patrem Deum, ſed ex patre diabolo erant: homicidæ utique, ſicut & ille homicida erat ab initio. Quid ergo fecerunt impii (q) quibus gravis erat Chriſtus etiam ad videndum? *Hic eſt*, inquiunt, *hæres, venite, occidamus eum.* Quis autem tam gravis pruritus oculi (r) quàm invidia eſt? Nec verò aliis livor invidus quàm alienâ gloriâ & felicitate torquetur. Miſeria enim (ut ajunt) invidiâ caret. Baſiliſcus venenum in oculo gerit (s) peſſimum animal, & præ omnibu execrabile. Noſſe cupis oculum venenatum, oculum nequam, oculum faſcinantem? Invidiam cogitato. Quid verò eſt invidere, niſi malum videre? Si non eſſet ille baſiliſcus, nunquam per ejus invidiam mors intraſſet in orbem terrarum. Væ homini miſero quòd invidum non prævidit. Superemus vitium hoc dum adhuc vivimus, ſi poſt mortem volumus miniſtrum tantæ nequitiæ non timere. Nemo alterius bonum invido aſpiciat oculo. Nempè hoc ipſum jam, quod in ſe eſt, tabe ſua illud inficere, & quodammodò interficere eſt. Qui hominem odit homicidam illum Veritas ipſa teſtatur. Quid & ille qui bonum odit in homine, numquid non homicida poterit appellari? Adhuc vivit homo, & ille jam reus eſt mortis. Adhuc ardet ignis quem Deus Jeſus miſit in terram, & invidus tanquam qui ſpiritum extinxerit, jam damnatur. Proinde homo invidus [t] membrum eſt diaboli, cujus invidiâ mors introivit in orbem. Invidia cuncta germina virtutum concremat. Invidia cuncta bona peſtifero ardore devorat. Invia [u] duplices evomit flammas. Modò illũ urit, qui meliori invidet ob id quod ipſe non eſt: modò illum afficit, qui quemlibet conſimilem dolet ſibi eſſe æqualem. Nulla enim virtus eſt [x] quæ non habeat contrarium invidiæ malum. Nimirùm metientes noſmetipſos nobis [y] ſentimus aliqui noſtrûm pro noſtræ imperfectionis experientia, quàm rara virtus ſit alienæ non invidere virtuti, nedum gaudere ad illam, nedum etiam tantò plùs quàm ad propriam quemque gratulari, quantò ſe perpenderit in virtute ſuperatum. Porrò [z] invidia tinea eſt animæ. Invidia priùs nocet ſibi quam alteri. Invidia priùs ſeipſum mordet quàm alterum. Invidia primùm ſuum mordet auctorem: invidia ſenſum hominis comedit, pectus urit, mentem lacerat, cor hominis quaſi quædam peſtis depaſcit. Triſtitius invidiâ nihil eſt (a) quæ protinùs ipſum auctorem torqueat diſcrutiatquè ſuum. Omnino igitur fugienda eſt & execranda invidia, quoniam in illa Deus offenditur, proximus læditur, animus affligitur. Invidia etenim ſemper torquet poſſeſſoris, ſui animum, quamvis ſæpè lædere non poſſit ſuum proximum, erga quem ſævit. Sed cùm mala ſit omnis invidia, peſſima tamen eſt hujus mali ſpecies, quæ ſub ſpecie ſanctitatis ſuas exercet injurias. Sæpe enim quando ſævit in proximum ex vitio iracundiæ, vel veneno invidiæ, fingit ſibi cogitatio quòd faciat illud zelo juſtitiæ. Læſus namque quilibet à proximo ſuo, non jam eum facilè reſpicere poteſt, ſimplici oculo. Diſplicet ſibi quidquid ab illo fieri conſiderat. Omni ferè hora tacita apud ſe cogitatione illum accuſat. Surgunt cauſæ quotidie innumeræ, quæ illum culpabilem oſtendunt: occurrunt rationes multæ, quæ illum reum puniendumquè eſſe convincunt. Creſcit autem ſæpe euſque malum, ut apud Deum eſſe credat ſe reum, niſi illum ſeveriùs corripiat, & de ſua perverſitate redarguat. Loquitur enim apud ſe hujuſmodi maligna cogitatio: Uſquequò illum talem tolero? Conſentire ei comprobor, ſi eum non corripio, conſcentiens autem Deum offendo: Corripiam

n *Ser. 70. in Cant. n. 7.* o *Ser. 3. in circumciſ. n. 4.* p *Ser. 29. in Cant. n. 1* q *Ser. 3. in Circumciſ. Dom. n. 4.* r *Ser. 5. de Verb. Eſa. n. 12.*

s *Ser. 13. ſuper. Pſal. 90. n. 4.* t *Tract. de modo bene vivent. cap. 34* u *tract. de ord. vit. cap. 10. n. 33.* x *tract. de modo bene viven. cap. 24* y *Ser. 49. in Cant n. 7.* z *Tract. de modo bene viv. cap. 24. num. 94* a *Tract. de interior. domo cap. 33. n. 76.*

Digitized by Google

ripiam ergo eum, ne Deum offendam: nihil enim pro mea, ſed pro Dei injuria ulciſcendo totum facio, imò ſic illum ſibi reſtituam. Proximum enim corrigere & eum caſtigare, hoc non eſt proximo nocere, ſed prodeſſe velle. Sic ſæpè apud ſe loquitur maligna cogitatio humana: excæcavit enim eam malitia ſua: & putat odium ſuum amorem eſſe, & iniuriâ ſuâ juſtitiam exercere. Conveniunt itaque undique hujuſmodi malignæ cogitationes ad mentem, & fingunt ſe ad obſequium Dei convenire, non autem ſuum odium exercere velle. Sed tibi contra invidiam occurrat bonitas (b) charitas præparetur adversùs invidiam. Vis autem audire verba breviter (c) quæ tanquam folia refrigerium nobis ab æſtu præſtent invidiæ? Ad commendationem charitatis contra invidiam dicit Jeſus: *Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, & calumniantibus: ut ſitis filij Patris veſtri, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos.*

§. III.

Principes autem Sacerdotum & Seniores concitaverunt turbam, & perſuaſerunt populis ut peterent Barabam, Jeſum verò perderent. Et cùm aſcendiſſet turba capit rogare Pilatum, ſicut ſemper faciebat illis. Reſpondens autem Præſes, ait illis: Quem vultis de duobus dimittam? Vultis dimittam vobis Regem Judæorum? Exclamavit ſimul univerſa turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam. Erat autem Barabbas latro, qui erat propter ſeditionem quandam factam in civitate & homicidium miſſus in carcerem. Pilatus autem iterùm reſpondens ait illis: Quid ergo vultis faciam Regi Judæorum? At illi iterùm clamaverunt: Crucifige eum. Iterum autem Pilatus locutus eſt ad illos, volens dimittere Jeſum. At illi ſucclamabant dicentes: Crucifige, Crucifige eum. Et invaleſcebant voces eorum: Tolle, tolle, crucifige eum. Matt. 27. Mar. 15. Luc. 23. Joan. 18:

Judæi non immores odij (d) quo oderant Patrem, exercent illud in Filium. Vinctum ſiquidem ante faciem Pilati perduxerunt (e) poſtulantes crucis ſupplicio eum interimi qui peccatum non uoverat, & virum homicidam dari ſibi: Agnum lupo, aurum luto poſtponentes. O vipereum affectum (f) odire hominem qui hominum & corpora ſanat, & animas ſalvat! *Tolle* (g) *tolle*, inquiunt, *crucifige eum*. O nubes violentas & turbidas! O imbrem procelloſum! O torrentem iniquitatis, evertere magis quàm fæcundare idoneum! O venenata lingua (h) verbum malitiæ, ſermo nequam! Verbum aſperum fuit (i) quod protulit domus exaſperans, populus Judæorum: *Tolle, tolle, Crucifige eum.* Quàm horribile verbum, quàm aſperum, quàm crudele? Verè dentes eorum arma & ſaggittæ, & lingua eorum gladius acutus. Hoc verbum aſperum tu ſuſtinuiſti Domine. Cur? niſi ut nos liberes à verbo aſpero. Sit pietatis tuæ, ut non ſuſtineamus nos quod tu dignatus es ſuſtinere pro nobis. Cæterùm [k] jam nunc tibi provide quiſquis es dexteri negligeus, ſiniſtri lateris cultor, ne cum hædis locum accipias in ſiniſtra quam elegiſti. Aſperum verbum eſt, Fratres, non immeritò expaviſtis. At cavere non minùs neceſſe eſt, quàm pavere. O homo (l) vel magis beſtia, laqueum non timebas, time vel malleum: *A verbo aſpero*, inquit Pſalmus. Quid eſt hoc verbum, niſi illud inſatiabilis gehennæ: *Affer, affer, percute, dilacera, citò interfice, velociter ſpolia detrahe*? Quid eſt verbum aſperum? *Tollatur impius ne videat gloriam Dei*. Quomodo exultant venatores captâ beſtiâ, & clamant: Tolle, tolle, infige verubus, infer prunis, & malè bullentibus impone lebetibus. Tunc ergo nihil opertum erit quod non reveletur (m) quoniã veniet Chriſtus Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Non erit jam quo lateas ô miſera anima. Fruſtra dices montibus, *Cadite ſuper nos*: & collibus, *Operite nos*: quoniam nudam & opertam oportebit te ſtare ante tribunal Chriſti, ut audias vocem judicii, quæ vocem conſilii contempſiſti. Ecce enim quid loquitur Deus: *Agite pænitentiam*: & diſſimulant multi, & continent aures ſuas, & dicunt: *Durus eſt hic ſermo*. Non ſic impii, non ſic diſſimulare poteritis cùm ſonabit aſperum illud verbum, & auditio mala: *Ite maledicti in ignem æternum*. Reſpondent homines ſeculares (n) cùm eis ſuademus agere pænitentiam, & dicunt: *Durus eſt hic ſermo*. Ergone durum momentaneum hoc & leve tribulationis, quod ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis? Durum eſt breviſſimo & leviſſimo labore cruciatus illos & tormenta redimere, quæ nullus terminus finiat, nullus animus ſufficiat cogitare? Durum vobis videtur cùm dicitur: *Agite pænitentiam*? Erratis, ſed audituri eſtis aliquando verbum aſperum, ſermonem durum, auditionem malam: *Ite maledicti in ignem æternum*. Ita dico vobis hoc timete, hoc durum reputate, & invenietis quia jugum Domini ſuave eſt, & onus ejus leve. Alioquin væ tibi generatio prava (o) atque perverſa: væ tibi popule ſtulte & inſipiens, qui & memoriam faſtidis, & præſentiam expaveſcis. Meritò quidem. Nec modò enim liberari vis de laqueo venantium: ſiquidem qui volunt divites fieri in hoc ſeculo, incidunt in laqueum diaboli. Nec tunc à verbo aſpero poteris liberari. O Verbum aſperum, ô ſermo durus: *Ite maledicti in ignem æternum*. Legimus in Evangelio (p) quòd prædicante Domino, & ſub myſterio edendi Corporis ſui diſcipulos ad communicandum paſſionibus ſuis admonente, dixerint quidam: *Durus eſt hic ſermo*: & ex hoc jam non fuerunt cum eo. Interrogati verò Diſcipuli an & ipſi vellent abire: *Domine*, inquiunt, *ad quem ibimus*? *Verba vitæ æternæ habes*. Ita dico vobis Fratres, uſque hodie quibuſdam manifeſtum eſt, quoniam verba quæ loquitur Jeſus, ſpiritus & vita ſunt, & propterea ſequuntur illum: aliis dura videntur, & miſeram alibi quærunt conſolationem. Sapientia ſiquidem

b *Tract. de modo bene viven. cap. 34.* c *Tract. de vite myſt. cap. 6. n. 29.* d *Ser. 3. in Circumciſ. n. 4.* e *Ser. de paſſ. Dom. n. 11.* f *Ser. 60. in Cant. n. 4.* g *Ser. 58. in Cant. n. 7.* h *Ser. 1. in die Paſchæ n. 8* i *Ser. 3. ſuper pſal. 90. n. 2.*

k *Ser. 7. ſuper pſal. 90. n. 15.* l *Ser. 3. ſuper pſal. 90. n. 2.* m *Ser. 5. int. diver. n. 2.* n *Ser. 3. ſuper pſal. 90. n. 3.* o *Tract. de diligen. Deo cap. 4. n. 11.* p *Ser. 5. int. diver. n. 1.*

Digitized by Google

dem in plateis clamitat, in lata videlicet & ſpacioſa via quæ ducit ad mortem, ut revocet ambulantes per eam. Denique *quadraginta annis*, inquit, *proximus fui generationi huic, & dixi: Semper hi errant corde*. Porrò habes in alio Pſalmo: *Semel locutus eſt Deus*. Semel utique, quia ſemper: una enim & non interpolata ſed continua & perpetua locutio eſt. Poſtremò videte Fratres, (q) quàm ſalubriter admoneat nos Propheta, utſi vocem ejus audierimus hodie, non obduremus corda noſtra. Eadem enim penè verba & in Evangelio legitis, & in Propheta. Ait enim Dominus in Evangelio: *Oves meæ vocem meam audiunt*. Et Sanctus David in Pſalmo: *Populus*, inquit, *ejus* (haud dubivm quin Domini) *& oves paſcuæ ejus. Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra*. Utiliùs namque & multò ſalubriùs eſt hodie audire eum conſulentem, conſolantem, admonentem, docentem, corripientem: quàm in die illa tam amara, tam lugubri, tam tenebroſa audire illum judicantem, indignantem, ulciſcentem, ſævientem, condemnantem. Bonum interim mihi eſt ut humilier, ut corripiat me juſtus in miſericordia & increpet me, quàm ut oleum peccatoris impinguet caput meum: ne fortè terra inveniar, quam percutiat virga oris ſui, quando vaſa figuli virgâ ferreâ conterentur. Bonum mihi propter verba labiorum ejus cum Propheta cuſtodire vias duras, quàm pariter cum impio interfici ſpiritu labiorum ejus.

CAPUT VII.

De flagellatione Chriſti ad columnam ligati.

Pilatus autem tertiò dixit ad Judæos: Quid enim mali fecit iſte qui dicitur Chriſtus? Nullam cauſam mortis invenio in eo. Corripiam ergo illum, & dimittam. At illi inſtabant vocibus magnis, poſtulantes ut crucifigeretur. Tunc ergo apprehendit Pilatus Jeſum, & flagellavit. *Luc.* 23. *Matt.* 27. *Joan.* 19.

1. *Proponitur nobis ad conſiderandum Jeſus alligatus columnæ, flagelliſquè cæſus. Et invitamur ad colligendum ejus Sanguinem, ex conſciſſo Corpore & flagellato diſtillantem in terram.* 2. *Oſtenditur, patientiam ejus fuiſſe ſingularem tunc dum flagellabatur, ſiquidem non aperuit os ſuum. Hoc exemplo docuit nos, ut patientiam ejus imitemur, ac flagella Dei patienter toleremus.* 3. *Oſtenditur, Deum tribus modis caſtigare homines in hac vita: nec non flagella ejus eſſe utilia hominibus. Et probatur, flagella Dei eſſe argumenta amoris ejus erga homines: in quibus nemo debet murmurare contra Deum, ſed potiùs ſeipſum accuſare.*

§. I.

EXpergiſcere nunc anima Chriſtiana (a) excutere de pulvere, & contemplare virum hunc memorabilem, quem in ſpeculo Evangelici ſermonis quaſi præſentem intueris. Occurrat ſpiritualiter (b) & ingerat ſeipſum cordibus noſtris Dominus Chriſtus, proditus & venditus à diſcipulo, à Judæis tanquam vile mancipium precio ſatis exiguo comparatus, captus & ligatus tanquam homo ſine adjutorio, ſciſſo etiam verberibus dorſo: qui tanquam jugulatori ſuo alludens, ſeipſum non reluctans expoſuit, & nudum Corpus quaſi incudem malleatorum ictibus patienter explicuit. Cognoſce anima mea (c) cognoſce: Hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce ad columnam revinctus (d) flagellis cæditur, Carne præ nodis flagellorum in tumorem ſurgente, & in livores ſe vertente, Sanguine guttatim de plagis in terram decurrente. Filius Dei erat: (e) & ecce factus eſt tanquam ſervus. Non ſolùm formam ſervi accepit ut ſubeſſet, ſed etiam ſervi, ut uapularet: & ſervi peccati, ut pænam ſolveret, cùm culpam non haberet. Adhuc autem attentiùs intuere (f) quàm grandi admiratione, & tenerrima compaſſione dignus apparet. Vide nudum corpus Jeſu, & verberibus laceratum. Fletus deduciteoculi mei, & liqueſce anima mea igne compaſſionis ſuper contritione amabilis viri hujus, quem in tanta amaritudine tot vides affectum doloribus. O cum quanta quantitate putas illum ſanctiſſimum Sanguinem (g) ex conciſſo Corpore & flagellato diſtillaſſe in terram! O quantâ putas ſævitiâ impiorum frementium, quanto fremitu ſævientium flagellatum putas fuiſſe dulcem Jeſum, qui venerat ut nos à flagellis liberaret æternis? *Sine cauſa*, inquit, *flagellis ceciderunt me*. Verè ſine cauſa, niſi fortè miſerrimi & peruerſi bona opera tua pænis digna judicarent, qui veritatem tuam in mendacio detinuerunt. Et quidem (h) nec ignorabat impius Pilatus per invidiam hæc in te fieri, nec tamen abſtiuit à te temerarias manus, ſed replevit Animam tuam amaritudine ſine cauſa. Illuſum recepit, in conſpectu illuſorum adſtare te juſſit, nec pepercit amariſſimis verberibus virgineam Carnem tuam divellere, plagis plagas, livores livoribus crudeliter infligere. Electe puer Dei mei, quid tanta amaritudine, quid tanta confuſione dignum commiſeras? Prorſus nihil. Ego ego homo perditus, totius perditionis tuæ cauſa extiti. Ego, Domine, vuam acerbam comedi, & dentes tui obſtupuerunt: quia quæ non rapuiſti tunc exolvebas. Proinde quamvis immitia (i) quamvis dura, quamvis injuſta erant illa flagella quæ Corpus tuum circuibant diligo flagellorum iſtorum vincula, quibus Sacratiſſimum Corpus tuum datum eſt contingere, quæ tuo puriſſimo Sanguine non mediocriter ſunt imbuta, ô bone Jeſu. Si enim Sanguis tuus in flagellatione fuit tam cupioſè effuſus, ut columna guttis illius reſperſa adhuc habere rubra veſtigia dignoſcatur: quantùm Sanguis ejus ſurſùm in aëra reſultaret? Videamus autem quàm bene huic ligationi conveniat, quòd vitis ad palum ligatur. Quid enim per palum quàm ipſa columna, cui Dominus Jeſus erat alligatus, accipitur?

Si-

q *ibidem n.*3. a *Ser. de Paſſ. Dom. n.* 13

b *Ser.* 2. *in Cœna Dom. n.* 7. c *Ser. de Paſſ. n.* 15. d *Tract. de* 3. *præcip. myſt. cap.* 6. *n.* 12 e *Ser. in fer.* 4. *hebd. Sanct.* 10. f *Ser. de Paſſ. Dom. n.* 14. g *Tract. de vite myſt. cap.* 40. h *Ser. de Paſſ. Dom. n.* 11. i *Tract. de vite myſt. cap.* 4. *n.* 13.

Sicut enim vitis pallo, ita Chriſtus ſtatuæ alligatur. Tunc domus Chriſti, id eſt, Eccleſia [k] impleta eſt ex ardore unguenti noſtræ Vitis præcipuè in paſſione florentis. Conſciſſus eſt ſaccus corporis Domini Jeſu, ceciderunt grana ſanguinearum guttarum, quæ adhuc à fidelibus mente colligi poſſunt, & ab accedentibus ad columnam fideliter ac devotè colliguntur. Precioſiſſimus theſaurus & incomparabilis guttæ ſunt Sanguinis Jeſu Chriſti. Accede huc ô fidelis anima [l] & collige tibi reliquias epularum Sponſi tui Jeſu, micas gratiſſimas & folia roſarum. Nec eſt morbus animæ, cui his floribus mederi non poſſis. Collige tantùm folia florum florentis Jeſu, ſtillas Sanguinis rubicundi, & tanquã pillulas (ſine quibus eſſe nolo) in cubiculo cordis tui reconde. Erit tibi illarum ſapor & odor in medicinam ſalubrem, morbos ſi qui fuerint repellentem venturoſquè caventem. Vide tantùm, ne unquam ſine illis eſſe velis quæ verè nomen habent, quodam fideli dicente: *Sine quibus eſſe nolo.* Hauri ergo toto cordis tui affectu odorem Vitis veræ Jeſu Chriſti Nazareni, & delectare in illo, ſicut Pater cæleſtis in illo delectatus fuit, ut verè dicere potuerit: *Ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni cui benedixit Dominus.* Verè pleni, in quo habitat omnis plenitudo Divinitatis, in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ reconditi ſunt.

§. II.

Porrò agnoſce ô homo, [m] quàm gravia ſunt vulnera, pro quibus neceſſe eſt Dominum Chriſtum vulnerari. Cogita ad columnam illum [n] qui totius eſt orbis ſuſtentamentum, ligatum & flagellatum. In hac flagellatione Chriſti (o) patientia ſingularis nobis commendatur, quòd videlicet cùm ſupra dorſum ejus fabricarent peccatores, tanquam ovis coram tondente non aperuit os ſuum: non adversùs Patrem murmurans, à quo miſſus fuerat: non adversùs humanum genus, pro quo quæ non rapuit exolvebat: non denique vel contra populum ipſum peculiarem ſibi, à quo pro tantis beneficiis tanta mala recepiebat. Plectuntur aliqui pro peccatis ſuis, & humiliter ſuſtinent: hoc ipſum tamen eis ad patientientiam reputatur. Flagellantur alij non tam purgandi quàm probandi coronandiquè, & major in eis patientia comprobatur & commendatur. Quomodò non maxima patientia cenſeatur in Chriſto? qui in funiculo hæreditatis ſuæ ab his quibus ſpecialiter advenerat, Salvator crudeliſſimè flagellatur ſicut fur, nullum omninò peccatum nec actu proprio, nec contractu, ſed nec in quo creſcere poſſet, habens. Moraliter autem hîc erudimur (p) ut flagella benigniſſimi Patris Dei noſtri diſcamus æquanimiter tolerare, quia peſſimorum flagella pro nobis indignis tam patienter ſuſtinuit dulcis Jeſus. Quis enim flagella non ſufferret homo in flagella paratus, ad laborem natus, in peccatis nutritus & converſatus, hæreditati cæleſtis aulæ deſtinatus, quæ non niſi mundos recipit: cùm videat Regem omnium regum & Dominum dominantium dulcem Jeſum, qui peccatum non fecit, & in cujus ore non eſt dolus inventus, tam gravibus flagellationibus eſſe contritum? Audi ô homo ſtulte & inſipiens, & erudire: & non ſolùm reſuge, ſed etiam apprehende diſciplinam, ne fortè quandoque pereas de via juſta, Domino tibi iraſcente, qui proprio Filio ſuo non pepercit, ſed propter te tradidit flagellandum. Non pepercit Filio ſuo naturali, conſubſtantiali ſibi & coæterno, & impaſſibili: quia pro ſalute tua ipſum fecit naſci in tempore & paſſibilem, ut flagellis eum contereret ſicut ſcriptum eſt: *Dominus volvit eum conterere in infirmitate.* Et quomodò parcet tibi filio adoptivo, cùm ſenſus tui proni ſint in malum? Quinimo in camo & fræno maxillas tuas conſtringit, ut ſaltem vexatio det tibi iutellectum, quatenus ad ipſum approximare cogaris; qui licet moleſtè, ſalubriter tamen flagellat omnem filium, quem recipit. Illorum quidem eſt hîc flagella percipere (q) quibus datur de æternitate gaudere: ſed qui de percuſſione murmurat, ad ipſum qui ſupra ipſum eſt non appropinquat: imò hæreditatem ſupernæ felicitatis amittit, ſi flagellum Dei Patris patienter & cum amore non ſuſcipit. Et ſi de flagello Domini murmuraverit, certus ſit quia murmurantium pænam incurrit. Vos ergo Fratres dilectiſſimi nolite murmurare (r) ſi vobis ineſſe contigerit diſciplinam Domini noſtri, neque fatigemini dum ab eo arguimini. *Omnis enim diſciplina* (ait Apoſtolus) *in præſenti quidem videtur non eſſe gaudij, ſed mæroris: poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet juſtitiæ.* Flagellis Domini pinguendo carnalis voluptatis atteritur, & virtutes animæ roborantur: & laſciva caro reſtringitur, & anima pennis virtutum ad cæleſtia ſublevatur. Caro quod ſuperfluum habebat amittit, & ſpiritus virtutes quas non habebat acquirit. Sic ergo per flagella Domini virtutes augentur, vitia reſecantur, ſpernuntur terrena, amantur cæleſtia. Nos autem æternitatis præmia præſtolantes, ſi nobis aliqua gravis infirmitas vel tentatio fortis vel etiam damnũ temporalium rerum irrepſerit, ex omnibus his vires ſumere debemus, quia creſcente pugna glorioſiorem non ambigemus nobis manere victoriam. In hoc namque oſtendimus quanta ad Deum cupiditate flagramus, ſi non ſolùm ad eum per tranquilla & mollia, ſed etiam per aſpera & dura tranſimus. Ad æterna gaudia jam redire non poſſumus, niſi per temporalia detrimenta: & ideò ſpe manentis lætitiæ, omnia adverſa proſperitatem non modicam debemus reputare. Peccata quippe noſtra (s) Divina ſeveritas nequaquam inulta remanere permittit, ſed ira ſui judicij inchoat à noſtra hîc correctione, ut in reproborum damnatione conquieſcat. Interiùs enim eſt medicus, & peccatorum in nobis contagia, quæ ineſſe medultitùs reprobat, ſecat, abſcinditquè vulnus putredinis ferro tribulationis. Et hoc eſt quod Veritas ait: *Omnem palmitem in me facientem fructum, Deus Pater purgabit eum, ut fructum plus afferat.* Nam dum mens poſita in tentatione conſiderat quòd à virtutis ſuæ priſtina ſoliditate repellitur, tunc ſolicita trepidat, ne hoc quod dudum eſſe cæperat, funditùs amittat. Tunc qualiter reſiſtere tentationi poſſit, inquirit: & qualiter eam debellare jam valeat, elaborat. Tunc arripit glaudium orationis, fletum compunctionis,

k *Ibidem cap.43.n.161.* l *Ibidem n.162.* m *Ser. 3. in Nativit. Dom. n.4.* n *Form. honeſtæ vitæ n.3. tom.6 pag.1025.* o *Ser.4. hebd. S. vi. n.2.* p *Tract. de vite myſt. cap.40.*

q *Ser.10. in ultim. Cœna n.79.* r *Ibidem num.80.* s *Ibidem num.81.*

Digitized by Google

& ſic eam debilitat, & de eaglorioſè triumphat non ipſa, ſed gratia Chriſti per ipſam: & ita fit ut mens, quæ pigra & infæcunda in proſperitate jacebat, fortior & uberior ad fructificandum aſſurgat. Deus juſtiſſimo judicio ſuo quibusdam hîc miſeretur (t) non miſerturus in futuro: quoſdam autem flagellat tanquam iratus, ut ipſius ira & flagella afflictis in gloriam convertantur. Dimittit illos ſecundùm deſideria cordis ipſorū, ut eant in adinventionibus ſuis: ut iniquitatem inquitati apponant: ut qui in ſordibus ſunt, plùs ſordeſcant. Quodſi à Deo corrigantur (u) neque mundantur, neque emendantur, ſed eſt emundatio eis ſuæ deſtructionis occaſio, juxta illud: *Deſtruxiſti eos ab emundatione.* Iſti inter flagella Dei murmurant & blaſphemant, & pænis præſentibus pænas gehennales accumulant. Sancti verò Domini inter flagella, & flagella ipſius diligunt propter Deum, & gratias agunt Deo de judiciis ejus, ſe accuſantes & cum Propheta dicentes: *Omnia quæ feciſti nobis Domine, in vero judicio feciſti. Quia peccavimus tibi*: ſed da gloriam nomini tuo. Talibus convenit illud Propheticum: *Exultaverunt filii Judæ propter judicia tua Domine.* Sunt qui non ſolùm judicia Dei ſuſtinent patienter, ſed ipſi ſeipſos judicant, & manum adjuvant flagellantis: accuſant ſe, teſtificantur contra ſe, ſeipſos judicant, & propriæ ſunt executores ſententiæ.

§. III.

Dominus loquitur in Apocalipſi (x) dicens: *Ego quos amo, arguo & caſtigo.* Tribus modis Deus in hac vita caſtigat homines. *Primò* ad damnationem percutit reprobos. *Secundò* ad purgationem corripit quos videt errare electos. *Tertiò* caſtigat juſtos ad augendam gloriam meritorum. Deus percuſſit Ægyptum multis plagis ad damnationem. Flagellatus eſt pauper Lazarus ad purgationem: flagellatus eſt etiam Job ad probationem. Flagellat etiam hominem ante peccatum, ne malus fiat: ſicut flagellavit Paulū, qui inſtigante angelo ſatanæ tolerabat ſtimulos carnis. Flagellatur etiam homo à Deo poſt peccatum, ut emendetur: ſicut ille qui traditus eſt ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ejus ſaluus eſſet. Qui valentiores ſunt & ſani, utile eſt eis infirmari, ne per vigorem ſanitatis plùs lætentur in tranſitoriis & terrenis rebus quàm debent. Mala eſt ſanitas carnis, quæ hominem deducit ad infirmitatem animæ. Et valdè eſt bona infirmitas carnis, quæ perducit hominem ad ſanitatem animæ. Infirmitatem carnis laudat Apoſtolus dicens: *Cùm enim infirmor, tunc fortior ſum*, ſcilicet ſpiritu. In flagellis Dei non debet murmurare homo: quia per hoc quòd caſtigatur, à peccato emendatur. Leviùs ſuſtinebimus infirmitates corporis, ſi ad memoriam reduxerimus mala quæ fecimus. In infirmitate non debet homo murmurare. Quare? Quia ab illo judicatur, cujus judicia ſemper ſunt juſta. Qui infirmitatem patitur, & contra Deum murmurat, juſtitiam judicantis accuſat, ac iram Dei adversùm ſe provocat. Non poteſt non eſſe juſtum, quod juſto placet Judici. Quem enim diligit Deus, caſtigat: flagellat autem omnem filium quem recipit, & quaſi pater in filio complacet ſibi. In hac vita Deus parcit peccatoribus, & non parcit iuſtis. In futura vita parcet juſtis, & non parcet peccatoribus. Qui in hac vita flagellari non meretur, in inferno torquebitur. Vides qnia tunc magis iraſcitur Deus peccatoribus (y) cùm non iraſcitur. *Miſeramur impio*, inquit. *& non diſcet facere juſtitiam.* Miſericordiam hanc egò nolo. Super omnem iram miſeratio iſta, ſepiens mihi vias juſtitiæ. Satiùs profectò mihi juxta Prophetæ conſilium apprehendere diſciplinam, ne quando iraſcatur Dominus, & pcream de via juſta. Volo iraſcaris mihi Pater miſericordiarum, ſed illâ irâ, quâ corrigis devium, non quâ extrudis de via. Illud tua nobis benigna animadverſio parit, hoc formidoloſa nutrit diſſimulatio. Non enim cùm neſcio, ſed cùm ſentio te iratum, tunc maximè confido propitium: etenim cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis. *Deus* (inquit Propheta) *tu propitius fuiſti eis, & ulciſcens in omnes adinventiones eorum.* Moyſem loquitur & Aaron atque Samuëlem, quos modò præmiſerat: & hoc vocat propitiationem, quòd eorum Deus non pepercit exceſſibus. Porrò ſi quid amaritudinis ſentio in voce ejus (z) non ſine dulcedine eſt, quoniam cùm iratus fuerit, miſericordiæ recordabitur: imò verò & ipſa indignatio non aliunde qnàm de miſericordia eſt. Quos enim amat, arguit & caſtigat, & flagellat omnem filium quem recipit, viſitans in virga iniquitates ejus, & in verberibus peccata ipſius: miſericordiam autem ſuam non diſpergit ab eo. Propterea qui prudentes ſunt, non operiunt vulnera ſua ſed detegunt, & confitentur Domino quoniam bonus, quoniam in ſeculum miſericordia ejus: & ſic vinum reprehenſionis infundit, ut non deſit oleum conſolationis. Unde (a) dicit Dominus. *Ego quos amo, arguo & caſtigo.* Si autem te zelus deſeruit & amor, non eris amore dignus, qui indignus caſtigatione cenſeris. Semper Deus hos caſtigat (b) quos ad ſalutem præparat perpetuam. Proinde in infirmitatibus tuis non contriſteris, ſed in languoribus tuis gratias age Deo. Valere te magis opta animo, quàm corpore. Semper deſidera plùs valere mente, quàm carne. Adverſa carnis remedia ſunt animi. Ægritudo carnem vulnerat, mentem curat. Languor enim vitia excoquit, languor vires libidinis frangit. Probari te in dolore cognoſce, ut non frangaris. In fornace probatur aurum, ut ſordibus careat: tribulationibus camino purgaris, ut purior appareas: perſecutionis igne conflaris, ut omni peccatorum ſorde purgeris: ad probationem ſunt omnia iſta quæ ſuſtines. Igitur in infirmitatibus tuis non murmures, non blaſphemes. Non dicas: Quare ſuſtineo mala? Non dicas: Cur affligor? ut quid mala patior? Sed te accuſa: [c] Peccavi: ut eram dignus non recepi, æqualem vindictam peccati mei non ſentio: minùs me ſentio percuſſum quàm mereor: juxta modum meriti minor eſt tribulatio ultionis: ſecundùm meritum peccatorum meorum diſpar eſt cauſa pænarum: non ſunt tanta ſupplicia, quanta extiterunt peccata. Porrò ſi vis à peccatis tuis purgari, in pæna te accuſa, &

t *Lib. 3. de amore Dei cap. 29. n. 96.* u *Ibidem n. 97.* x *Tract. de modo bene viven. cap. 43. num. 106.*

y *Ser. 42. in Cant. n. 4.* z *Ser. 5. diver. n. 4.* a *Ser. 42. in Cant. num. 4.* b *Tract. de modo bene viven. cap. 43. num. 106. & 107.* c *Ibidem. 108.*

Digitized by Google

& Dei juſtitiam lauda. Ad purgationem tuam ſufficit, ſi ea quæ pateris ad juſtitiam Dei retuleris, ſi pro irrogata infirmitate tu humilis Deum glorificaveris. Corripit enim te Deus flagello piæ caſtigationis, exercet in te diſciplinam. Et qui parcendo te à ſe abiiciebat, feriendo clamat ut redeas. Denique cogita quoslibet mundi cruciatus, intende animo quaſcunque mundi pænas, quoſcunque tormentorum dolores, quaſcunque dolorum acerbitates: compara hoc totum gehennæ, & leve erit quod pateris. Si times, pænas inferni time. Iſtæ enim pænæ temporales ſunt, illæ æternæ. In iſtis pænis moriendo tormenta receduntin illis moriendo æternus dolor ſuccedit, Si enim converſus fueris homo, emendatio eſt quod pateris. Converſo inſtantes plagæ ad purgationem proficiunt. Qui enim hîc caſtigatus corrigitur, illic liberatur. Qui verò nec ſub flagello corriguntur, iſti & tẽporali pænaret æterna damnantur:& in hoc priùs judicantur ſeculo, & illic denuò in futuro. His duplex eſt pæna & damnatio, gemina his percuſſio eſt: quia & hîc habent judicia tormentorum, & illic ſupplementum pænarum. Propterea conſultiùs eſt hîc poniri (d) hîc uri, hîc nos accuſando & judicando torqueri, quàm incidere in manus Dei viventis, & in die tremenda damnationis æternæ ſupplicium à terribili & inexorabili Iudice expectare.

CAPUT VIII.

De coronatione Chriſti, quem coronâ ſpineâ coronarunt Judæi ad illudendum.

1. *Oſtenditur, coronam ſpineam adeò validè impreſſam fuiſſe Capiti Jeſu, ut non guttæ ſed rivi ſanguinei inde profluxerint in collum & faciem ejus.* 2. *Monemur imitari Ieſum ſpinis coronatum, veſte irriſoria indutum, ac irriſoriè adoratum & ſalutatum. Excitamur, ut ejus exemplo ſuſtineamus contumelias & convitia malignantium, tacendo & diſſimulando.* 3. *Oſtenditur, Caput Ieſu ideo coronatum eſſe ſpinis & punctum, ut nos videntes illud vepribus punctum compungamur ad lachrymas. Docemur quibus modis compungatur cor hominis juſti, & quiſnam ſit effectus compunctionis & lachrymarum.*

§. I.

Tunc milites Præſidis ſuſcipientes Ieſum in prætorium, congregaverunt ad eum univerſam cohortem: & exuentes eum, chlamidem coccineam circumdederunt ei: & plectentes coronam de ſpinis poſuerunt ſuper caput ejus, & erundinem in dextera ejus. Matt. 27.

E*Gredimini filiæ Sion* (a) *& videte Regem Salamonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua*, in corona paupertatis, in corona miſeriæ: ſiquidem coronatus eſt & à noverca ſua coronâ ſpineâ, coronâ miſeriæ. Synagogam loquor [b] quæ ſe Chriſto Ieſu non matrem exhibuit, ſed novercam. Populus namque Judæorum [c] qui ſpinoſus detractione, hiſpidus ſuperſtitione, aridus fuit unctione Divinæ gratiæ: ſpineam coronam Regi ſuo exhibuit, & in eum ſicut ignis in ſpinis exarſit. Occurrat itaque ſpiritualiter [d] & ingerat ſeipſum cordibus noſtris Dominus Chriſtus proditus & venditus à diſcipulo, à Judæis tanquam vile mancipium precio ſatis exiguo comparatus, captus & ligatus tanquam homo ſine adiutorio: puncto etiam vepribus capite. Interim namque non ſicut eſt (e) ſed ſicut pro nobis factum eſt Caput noſtrum (*Chriſtus*) nobis repræſentatur non coronatum gloriâ, ſed peccatorum noſtrorum circumdadum ſpinis, dicente Scriptura: *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salamonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua.* O Regem! O diadema! Mater ſiquidem Synagoga non matrem ſanè ſe exhibens ſed novercam, Regem noſtrum coronâ ſpineâ coronavit. Agnoſce ô homo (f) quàm gravia ſunt vulnera, pro quibus neceſſe eſt Dominum Chriſtum vulnerari. Ipſa namque ejus corona (g) cruciatus eſt illi, & mille puncturis ſpecioſum caput ejus diuulnerat. Vinculum fuit corona illa ſpinea (h) quæ cum magna amaritudine illud caput amabile complectens, multorum aculeorum in illo ſigna reliquit: ſanguineas quoque guttas elicuit, & in faciem venerabilem tranſmiſit, vix adhuc de ſputis Iudaicis exſiccatam. Siquidem corona ſpinea (i) non leviter impoſita fuit, ſed validè impreſſa capiti dulciſſimi Capitis mei dulcis Ieſu. Satis enim conſentit veritati: ut qui oderant Veritatem, non ſolùm opprobrium illius ſed ſupplicium requirant. Nec hîc puto quidem rivos Sanguinis defuiſſe, qui à capite irriſoriè & invidè coronati defluerent in collum ſimul & in faciem dulcis Jeſu: quia ſi noluiſſent coronato pænam ſimul cum irriſionibus irrogare, faciliùs de aliis ramis vel virgultis arboris alicujus poterant plexiſſe coronam: ſed ut morum ſuorum aculeos demonſtrarent, ſpinarum aculeis coronaverunt Agnum mitiſſimum, dulcem Jeſum. O Rex gloriæ (K) Domine Jeſu Chriſte, corona omnium te confitentium, te ſequentium, pugnantium pro te, viventium pro te, manentium in te, quis te tam amaro vinculo confuſionis addixit? Ecce operit confuſio caput tuum, & faciem tuam amabilem: ingeritur tibi à generatione prava & amaricante honor deriſionis in corona, ſed ſpinarum aculeis contendunt in te dolor & confuſio. Neſcio in utro magis puniaris. Corona deriſionem, ſpinæ ingerunt punctionem. O Vitis dulciſſima, bone Jeſu (l) hunccine fructum reddidit ſibi vinea tua, quam de Ægypto tranſtuliſti? Expectaveras patienter uſque ad hunc diem nuptiarum tuarum, ut faceret uvas, fecit autem ſpinas. Spinis enim coronavit te, & ſpinis peccatorum ſuorum circumdedit te, Ecce in quantam amaritudinem converſa eſt vitis non jam tua, ſed aliena. Vide Jeſum ô felix anima [m] in diademate quo coronavit eum mater ejus, Synagoga videlicet plebs Judæorum. Et quidem impia Synagoga (n) hunc nobis filium peperit officio quidem matris, ſed non

matris

d *Lib. 3. de amore Dei cap. 29. n. 9.* a *Ser. 2. in Epiph. n. 3.* b *Ser. 50. diu. num. 1.*

c *Ser. de B. M. Virg. Deip. n. 10. tom. 6. pag. 765.* d *Ser. 2. in Can. Dom. n. 7.* e *Ser. 5. de omn. San. n. 9.* f *Ser. 2. in Nat. Dom. n. 4.* g *Ser. de Paſ. n. 13.* h *Tract. de vite myſt. c. 4. n. 14.* i *Ibid. cap. 39.* K *Ibidem c. 4. n. 14* l *Ibid. c. 5. n. 24.* m *Ibid. c. 4. n. 15.* n *Ser. 6. in Vig. N. D. n. 11.*

Digitized by Google

matris affectu. O mater amara, (o) quid peccavit hic bonus filius tuus, ut vinculis etiam ſpinarũ vinciatur? Hic eſt qui ſolvit compeditos, qui erexit eliſos, ſuſcipiens advenas, pupillos viduaſquè conſolans, & meruit vincular? Hancne dotem, hæccine munuſcula nuptiis illius impendis? Dies enim deſponſationis illius, dies iſta eſt dies indignationis & blaſphemiæ, dies tribulationis & miſeriæ, dies percuſſionis & doloris, dies vinculorum & mortis, dies deſponſationis illius eſt. Hac arrha, ô fidelis aima, Sponſus tuus ſpecioſus ſubarrhavit te; & ipſe tanquam ſponſus hodie coronatus proceſſit. Coronatus inquam non auro, non gemmis, ſed ſpinis: nec defuit purpura veſtis irriſoriæ. Chlamydẽ enim coccineam circumdederunt ei, quamvis ipſe veſtem corporis ſui, Sanguinis ſui precioſiſſimi effuſione multò nobiliùs purpuravit. Purpura enim non plùs quàm bis tingitur: ipſe verò purpuram corporis ſui non ſolùm bis, ſed etiam tertiò ſanguineo torrente pertinxit. Ecce Sponſus tuus Jeſus, ô ſponſa anima, rubricatur in ſudore, in flagellatione, in coronatione. Eleva mentis oculos, & vide ſi tunica Sponſi tui hæc ſit, an non? Ecce fera peſſima condemnavit filium tuum, fratrem tuum, ſponſum tuum. Quis hîc gemitus lachrymaſquè contineat? Quis hîc non doleat? Quia ſi eſt pium gaudere pio Jeſu, ita eſt pium flere pium Jeſum.

§. II.

Et veniebant ad Jeſum, & genu flexo ante eum, adorabant, & illudebant ei. Et cæperunt ſalutare eum, dicentes: Aue Rex Judæorum. Joan. 19. Matt. 27. Mar. 15.

Licet in irriſione coronent (p) tamen ignorantes & irridentes coronatum Regem fatentur: quia Regum eſt coronari. Coronatus ergo Rex eſſe à neſcientibus demonſtratur: in ſpinis verò coronantium malitia aperitur. Moraliter autem docemur imitari Caput noſtrum, Regem & Ducem noſtrum, dulcem Jeſum. Si autem malorum quorumlibet perverſitate compungimur & irridemur, cùm Caput noſtrum ita compũctum & ita irriſum conſpexerimus, non murmuremus, non recalcitremus. Pauca quæ nobis in vita præſenti & brevi inferuntur, cum omni æquanimitate & patientia ſufferamus, ut digni ſimus eſſe membra Capitis noſtri, & boni bellatores ſimus, ſequendo veſtigia Signiferi noſtri. Ad hoc enim facta ſunt hujuſmodi (q) ut his omnibus cõfiguretur & conformetur vita Chriſtiani. Habeamus ergo eorum (r) quæ contemptibilia Chriſto ſunt illata, continuam & indeſinentem memoriam: non utique ocioſam, non tepidam, non torpentem; ſed compaſſionis ardore ſuper omnia plurimùm delectantem, & imitationis privilegio omnia impetrantem. Imitemur quoad poſſumus (s) eum qui impoſita ſibi ab aliis patienter audivit, qui pro reconciliandis ſibi peccatoribus tãta ſuſtinuit opprobria. Non interroges ô homo, [t] ea quæ pateris, ſed quę paſſus eſt Chriſtus. Quid fles [u] quid ſuſpiras ô homo, dum ſuſtines verborum iniurias? Non audis quanta adverſùs Dominum Deum tuum ceciderunt opprobria propter te? Diſce à Chriſto modeſtiam [x] diſce tolerantiam: Chriſtum attende, & non dolebis de iniuriis. Pro nobis namque paſſus reliquit nobis exemplum. Hoc autem exemplum [y] ideo ingerit oculis noſtris ea quæ pertulit Chriſtus, ut crebrò conſiderantes quanta ſuſtinuit illa Majeſtas pro inutilibus ſervis, erubeſcamus non ſuſtinere vel parva pro nobis. Palmis percuſſus (z) flagellis cæſus, ſputis deriſus, ſpinis coronatus, ſemper conticuit. Quando enim aliquis tibi conviciatur, propter peçata tua contingit tibi: quando tibi iniuriatur, mala tua hoc faciunt: quidquid tibi contingat adverſum, pro tuo evenit peccato. Leviùs ſuſtinebis, ſi pro quibus tibi infertur, intenderis. Cùm autem derogatur tibi, tu ora: quando aliquis maledicit tibi, tu benedic ei. Benedic ei, qui maledixerit tibi: maledicenti tibi, benedictionem appone: iraſcentem patientiâ delini, blandimento iracundiam furentis diſſolve, lenitate vince nequitiam, bonitate malitiam. Tuo bono ſupera mala aliorum: tua tranquilla mente aliorum contumelias diſperde. Ad bona & mala præpara cor tuum, & bona & mala prout tibi evenerint, porta. Suſtine adverſa & proſpera, ut quæcunque occurrerint tibi, quæcunque evenerint tibi, mente placida ſuſtineas. Reſpue probra illatæ contumeliæ, deſpiciendo ſupera irriſionum probra, diſſimulando contemne errores detrahentium. Et quamvis te quiſq; irritet (a) quamvis te incitet, quamvis exaſperet, quamvis inſultet, quamvis convincietur, quamvis criminetur, quamvis ad litem provocet, quamvis ad jurgium vocet, quamvis convicium dicat, quamvis iniuriam faciat, quamvis afficiat contumeliis: tu ſile, tu tace, tu diſſimula, tu contemne, tu non loquaris, tu tene ſilentium, iniuriam non reſpondeas, mala verba non dicas, convicium non retorqueas, contumeliam non reſpondeas. Tene ſilentii pacem: tacendo citiùs vinces. O ſponſa Chriſti, audi quid ipſe de te dicat: (b) *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Tractabile & lene eſt lilium, pungentes & duræ ſunt ſpinæ. Non perdit lilium ſuam lenitatem, licet perferat ſpinarum aſperitatem. O quàm malæ filiæ per communionem fidei, ſpinæ per amaritudinem morum! Tu ergo ſi vis eſſe lilium verum, ſi vis à Sponſo dulciſſimo collaudari, eſto lilium inter filias, inter illas animas quæ ejuſdem fidei, ejuſdem profeſſionis tecum ſunt. Sed ſi morum amaritudine & verborum aſperitate te pungunt: eſto inter tales mitis & tractabilis, non exaſperis ad quodlibet verbum, ſed habe ſuſtinentiam, ut merearis & tu audire: *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. O candens lilium [c] ô tener & delicate flos, increduli & ſubverſores ſunt tecum, vide quomodo cautè ambules inter ſpinas. Plenus eſt mundus ſpinis. In terra ſunt, in aëre ſunt, in carne tua ſunt. Verſari in his, & minimè lædi, divinæ potentiæ eſt, non virtutis tuæ. *Sed confidite* (inquit Dominus) *quia ego vici mundum*. Et ſi igitur undique tibi intendi proſpicias tribulationum tanquam tribulorum aculeos, non turbetur cor tuum neque

o *Tract. de vite myſt. cap. 4. nu. 15.* p *Ibidem cap. 39.* q *Ser. 2. in Cæna Dom. num. 6.* r *Ibidem num. 9.* s *Serm. 4. de Adu. Dom. num. 7.* t *Serm. 1. in Epiph. Dom. num. 2.* u *Serm. de Paſſ. Dom. num. 6.*

x *Tract. de modo bene viven. cap. 42. n. 124.* y *Ser. 6. ſuper Pſalm. 92. n. 2.* z *Tract. de modo bene viven. cap. 42. nu. 104.* a *Ibidem nu. 105.* b *Tract. de vite myſt. cap. 19. nu. 78.* c *Serm. 48. in Cant. nu. 2.*

Digitized by Google

neque formidet, ſciens quia tribulatio operatur patientiam, patientia probationem, probatio ſpem, ſpes autem non confundit. Conſidera lilia agri, quomodò inter ſpinas vigent & nitent. Si fænum quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic cuſtodit, quantò magis amicam & ſponſam ſuam chariſſimam? Denique cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe. *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Non mediocris titulus profectò virtutis inter pravos vivere bonum, & inter malignantes innocentiæ ſervare candorem, & morum lenitatem; magis autem ſi his qui oderunt pacem, pacificum & amicum ipſis te exhibeas inimicis. Id planè tibi ſimilitudinem datam de lilio jure quodam proprietatis ſpecialiter vendicabit, quod ipſas utique pungentes ſe ſpinas candore proprio illuſtrare & venuſtare non ceſſat. An non proinde lilium tibi videtur, implere quodammodò Evangelii perfectionem, quâ orare jubemur pro calumniantibus & perſequentibus nos, benefacere his qui oderunt nos? Ergo & tu fac ſimiliter, & erit anima tua amica Domini, & laudabit te de te dicens: *Quia ſicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Nec tamen hæc dicimus [d] ut tacitè tranſeat omnium perverſitas, & ut non corripiantur inquieti, vel ut tumidi non comprimantur; imò qui ejuſmodi ſunt, reprehendendi veniunt, ut ne amittatur tractabilitas tuæ radicis, qui vis eſſe lilium. Sed ſecundùm Apoſtolum argue, obſecra, increpa, inſta opportunè, importunè, in omni manſuetudine & patientia. Quaſi dicat: Ita foris exerce zelum diſciplinæ, ut lenitatem non perdas interiùs in mente, ut revocando perverſum tu ipſe quoque non pervertaris. Sunt autem quandoque malorum vitia arguenda, quandoque tacitè ſufferenda, ſecundùm quod uniuſcujuſque qui talis eſt, utilitati videris expedire: quia non omnes ægroti uno genere medicinæ curantur.

§. III.

Et exſpuentes in Jeſum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus arundine: & dabant ei alapas. Matt. 27. Mar. 15. Jo: 19.

Cognoſce anima mea [e] cognoſce: Hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, unigeniti Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce omnis ei interim purpura [f] non tam honoris eſt, quàm irriſionis. Sceptrum in manu geſtat [g] ſed eo ipſo Caput ejus reverendum feritur. Adorant coram ipſo poſitis in terra genibus, & Regem clamant: & continuò ſputis amabiles ejus genas ſublinunt: maxillam palmis & honorabile collum exhonorant. Occurrat itaque ſpiritualiter [h] & ingerat ſeipſum Dominus Chriſtus, vellicatis genis, facie ſputis illita, puncto vepribus capite. Equidem utriſque adeſt Caput unum Chriſtus [i] *ſcilicet viatoribus & comprehenſoribus*: ſed non uno modo membris omnibus exhibetur. Quibuſdam enim glorioſum apparet, ut ab ipſo glorificentur, & in ipſo glorientur facta ei ſimilia, quem vident ſicuti eſt. Quibuſdam oſtenditur Caput hirſutum ſpinis, inclinatum in cruce, ut humilientur pariter & compungantur. Unde unus eorum [k] ait: *Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina*. Benè confixus, qui converſus exinde eſt. Benè pungeris, ſi compungeris. Multi cùm ſentiunt pœnam, corrigunt culpam. Et talis dicere poteſt: *Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina*. Spina culpa eſt, ſpina pœna eſt. Videant ergo [l] peccatores Chriſtum in corona miſeriæ, ideſt ſpinea, & compungantur. Compunctio cordis eſt humilitas mentis, [m] veniens de recordatione peccati, & de timore judicii. Illa compunctio eſt perfecta, quæ repellit à ſe omnem delectationem carnalium rerum, & toto ſtudio mentis figit intentionem ſuam in contemplatione Dei. Duplicem eſſe compunctionem legimus, unam ſcilicet, quâ propter Deum anima cujuſque ſervi Dei afficitur, ideſt, cùm ad memoriam reducit mala quæ fecit: alteram verò, cùm ſuſpirat propter deſiderium æternæ vitæ. Exigit planctum à nobis [n] pænitentia præteritæ converſationis: exigit fletum deſiderium futuræ beatitudinis. *Factæ ſunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte* (ait Propheta) *cùm dicitur mihi quotidie: Ubi eſt Deus tuus?* Parum ei placet hujus vitæ novitas, quâ necdum vetera plangit, necdum plangit admiſſa peccata, necdum plangit tempus amiſſum. Si non plangis, planè non ſentis animæ vulnera, conſcientiæ læſionem. Sed nec futura ſatis gaudia concupiſcis, ſi non quotidie ſatis poſtulas ea cùm lachrymis: minùs tibi nota ſunt, ſi non renuit conſolari anima tua, donec veniant. Denique quatuor modis compungitur [o] mens juſti hominis: nempè memoriâ peccatorum: recordatione futurarum pœnarum: conſideratione peregritationis hujus vitæ: deſiderio ſupernæ patriæ, quatenus ad eam poſſit citò pervenire. Omnis peccator tunc ſe cognoſcit viſitari à Domino, quando compungitur ad lachrymas. Nam & Petrus tunc flevit, quando in eum Chriſtus reſpexit, ſicut ſcriptum eſt: *Et converſus Dominus reſpexit Petrum: qui ſtatim egreſſus foras, flevit amarè*. Unde etiam Pſalmiſta dicit: *Reſpexit terram, & commota eſt & contremuit terra*. Tunc terra contremiſcit, quando peccator ad lachrymas cōmovetur. Admoneo te igitur ô homo, ut in oratione cum lachrymis ad memoriam reducas peccata tua: quia qui non habet cordis compunctionem vel contritionem, non habet mundam orationem. Audi exempla Sanctorum, qui propter compunctionem & lachrymas apud Deum obtinuerunt veniam peccatorum ſuorum. *Anna* mater Samuëlis per compunctionem & lachrymas meruit habere filium: inſuper obtinuit apud Deum prophetiæ donum. *David* per compunctionem & lachrymas obtinuit veniam perpetrati homicidii atq; adulterii. Sic enim audivit per Prophetam: *Non morieris, quia Dominus tranſtulit peccatum tuum*. Pater *Tobias* per compunctionem & lachrymas meruit accipere curationem cæcitatis; & conſolationem paupertatis. Sic enim dixit ei Raphaël Angelus: *Gaudium tibi ſemper ſit*. Et adiecit: *Forti ani-*

d *Tract. de vite myſt. cap. 19. nu. 79.* e *Ser. de Paſſ. Dom. nu. 15.* f *Serm. 5. de omn. Sanc. num. 9.* g *Serm. de Paſſ. Dom. num. 3.* h *Serm. 2. in Cæna Dom. nu. 7.* i *Ser. 5. de omn. Sanct. nu. 8.*

k *Serm. 48. in Cant. nu. 1.* l *Serm. 50. diverſ. nu. 1.* m *Tract. de modo bene viven. cap. 10. num. 28.* n *Serm. 2. in Quadrag. nu. 4.* o *Tract. de modo bene viven. cap. 10. nu. 28.*

Digitized by Google

animo eſto, in proximo eſt ut à Deo cureris. Etiam Maria *Magdalena* per compunctionem & lachrymas meruit à Domino audire: *Remittuntur tibi peccata tua.* Ideo autem exempla Sanctorum propoſui tibi, ut lachrymæ per compunctionem ſuaves ſint tibi. Bona compunctio [p] theſaurus eſt deſiderabilis, & inenarrabile gaudium in mente hominis. Anima quæ in oratione habet compunctionem, proficit ad ſalutem. Vir fortis non eſt minùs laudandus in luctu, quàm in bello. Quia ergo poſt Baptiſmum inquinavimus vitam, baptizemus lachrymis conſcientiam noſtram. Ubi lachrymæ fuerint, ibi accenditur ſpiritualis ignis, qui illuminat ſecreta mentis. Lachrymæ pœnitentium pro baptiſmate reputantur apud Deum. Si compunctionem ſecundùm Deum habueris, beatus eris. Compunctio cordis, ſanitas eſt animæ. Compunctio mentis, illuminatio eſt animæ: quia tunc anima illuminatur, quando ad lachrymas compungitur. Compunctio lachrymarum, remiſſio eſt peccatorum: quia tunc peccata dimittuntur, quando cum lachrymis ad memoriam reducuntur. Compunctio Spiritum Sanctum reducit ad ſe: quia cùm à Spiritu Sancto mens viſitatur, ſtatim homo peccata ſua plorat. Initium revertendi ad Deum [q] pœnitentia eſt, quam ſine dubio Spiritus operatur non noſter, ſed Dei: idquè & certa ratio docet, & confirmat auctoritas. Quis enim cùm ad ignem venerit algens, & fuerit calefactus, dubitabit ei ab igne veniſſe calorem, quem habere non poterat ſine illo? Sic ergo qui priùs in iniquitate erat frigidus, ſi poſtmodùm fervore quodam pœnitentiæ accendatur, alium ſibi Spiritum, qui ſuum arguit & dijudicat, non dubitet adveniſſe. Habes hoc & in Evangelio, ubi cùm Chriſtus loqueretur de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum: *Ille*, inquit, *arguet mundum de peccato.*

CAPUT IX.

De ſpectaculo Chriſti, facto Judæis à Pilato extra prætorium.

1. *Oſtenditur, Chriſtum ideo voluiſſe coronari ſpinis, & indui veſte irriſoria, ut fugiamus gloriam mundi, & luxum veſtimentorum.* 2. *Oſtenditur inſipientia Judæorum & Pilati, qui Chriſtum non Deum, ſed purum hominem eſſe putabant: nec non prudentia Eccleſiæ, quæ eundem Chriſtum catholicè credit Deum eſſe & hominem: qui præter oracula Prophetarum & paternam vocis teſtimonium, fidem divinitatis ſuæ miraculis comprobavit.* 3. *Oſtenditur juxta verbum Chriſti, Pilatum non à Judæis, ſed deſuper datam ſibi habuiſſe poteſtatem crucifigendi Jeſum. Quod autem diabolus habeat poteſtatem & in homines, probatur triplici argumento.*

§. I.

Exivit iterùm Pilatus foras. Exivit & Jeſus portans coronam ſpineam & purpureum veſtimentum. Et dicit Judæis Pilatus: Ecce adduco vobis eum foras, ut cognoſcatis quia nullam invenio in eo cauſam. Joan. 19.

EXpergiſcere nunc anima Chriſtiana [a] excutere de pulvere, & contemplare virum hunc memorabilem, quem in ſpeculo Evangelici ſermonis quaſi præſentem intueris. Attende anima mea quis eſt iſte, qui ingreditur habens imaginem quaſi Regis, & nihilominùs ſervi deſpectiſſimi confuſione repletus & coronatus incedit: ſed ipſa etiam ejus corona cruciatus eſt illi, & mille puncturis ſpecioſum Caput ejus divulnerat. Regali purpura induitur, ſed potiùs in ea deſpicitur quàm honoretur. Spinarum punctionibus Caput ejus undique cruentatur [b] & in ludibrium ipſius virga manui ejus inſeritur: coccineaquè chlamyde amictus, tanquam infatuatus irridetur. Pudeat ergo ſectari gloriam membra [c] quibus Caput ſuum tam inglorium exhibetur, non habens ſpeciem aut decorem, vel aliquid ejuſmodi. Imitemur noſtrum Jeſum (d) qui pro reconciliandis ſibi peccatoribus tanta ſuſtinuit. Ad hoc enim facta ſunt hujuſmodi (e) ut his omnibus configuretur & conformetur vita Chriſtiani. Qui enim tanquam membrum Chriſti dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare. Pudeat ſub ſpinato Capite (f) membrum fieri delicatum, quòd omnis ei interim purpura non tam honoris ſit, quàm irriſionis. Unde & ipſe Dominus noſter Jeſus Chriſtus (g) dicit in Evangelio: *Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt.* Mollia dicuntur veſtimenta, quia mollem faciunt animum. Mollibus veſtimentis delectatur Regis curia: aſperis verò & humilibus delectatur Chriſti Eccleſia. Talia debent eſſe veſtimenta ſervorum Dei, in quibus nihil poſſit notari novitatis, nihil ſuperfluitatis, nihil vanitatis, nihil quod pertineat ad ſuperbiam & ad vanam gloriam. Superbia habitûs eſt (h) quando homo ut glorioſus videatur, precioſis ſe ornat veſtibus. Unde Paulus ait: *Non in veſte precioſa.* Et Dominus: *Qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt*: ubi ſuperbia abundat. Veſtes autem noſtræ (i) virtutes ſunt. Bona veſtis charitas, bona veſtis obedientia eſt. Beatus qui cuſtodit veſtimenta hæc, ut non ambulet nudus. Non facit ornatum Clericum tenera veſtis (k) ſed munditia mentis. Ergo ornemus noſmetipſos ſpiritualibus ornamentis, ſcilicet charitate, humilitate & manſuetudine, obedientiâ & patientiâ. Hæc ſunt veſtimenta quibus placere poterimus Jeſu Chriſto, cœleſti Sponſo. Chriſtus inviſibilis Sponſus non requirit pulchritudinem foris, ſed intùs, ſicut ſcriptum eſt in Pſalmo: *Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus.* Studeamus placere Chriſto non precioſis veſtibus, ſed bonis moribus: non pulchritudine carnis, ſed pulchritudine mentis. Studeamus placere illi non facie, ſed corde. Veſtimenta noſtra & calceamenta nec nimiùm ſint precioſa, nec multùm vilia, ſed ex moderato & competenti habitu. Sic enim ait Beatus Auguſtinus de ſemetipſo: *Fateor, de precioſa veſte erubeſco.* Et iterum: *Non decet hanc profeſſionem,* non

p *Ibidem n.* 29. q *Ser.* 1. *in die Pent. nu.* 3.

a *Ser. de Paſſ. Dom. nu.* 13. b *Tract. de* 3. *præcip. myſt. cap.* 6. *num.* 13. c *Serm.* 5. *de omn. Sanct. num.* 9. d *Ser.* 4. *de Advent. Dom. nu.* 7. e *Ser.* 2. *in Cœna Dom. nu.* 6. f *Ser.* 5. *de omn. Sanct. nu.* 9. g *Tract. de modo bene viven. cap.* 9. *nu.* 25. h *Ser.* 47. *diu.* i *Ser.* 2. *in Quadrag. n.* 6. k *Tract. de modo bene viven. cap.* 9. *n.* 25.

Digitized by Google

non decet hanc admonitionem, non decet hac membra, non decet hos canos. Proinde profeſſionem noſtram (l) habitu & inceſſu demonſtremus: ſit in greſſu noſtro ſimplicitas, ſit in inceſſu honeſtas. Nihil dedecoris, nihil laſciviæ, nihil petulantiæ, nihil inſolentiæ, nihil levitatis in inceſſu noſtro appareat, Animus enim in corporis geſtu apparet: geſtus corporis ſignum eſt mentis: corporis geſtu animus proditur. Ergo inceſſus noſter non habeat imaginem levitatis: inceſſus noſter non habeat imaginem levitatis: inceſſus noſter non offendat oculos alterius. Non præbeamus de nobis ſpectaculum: non demus aliis locum de nobis obtrectandi. Ideò autem hoc dixi, ut plùs gaudeamus iutùs in anima de ſanctis virtutibus, quàm foris in corpore de precioſis veſtibus. Unde dicit Beatus Gregorius: Nemo veſtimenta precioſa quærit, niſi ad inanem gloriam: videlicet, ut inde laudetur, & ut honorabilior cæteris appareat. Nemo vult precioſis veſtibus indui, niſi ut ab aliis poſſit videri. Ergo pro ſola vana gloria veſtimentum precioſum quæritur. In hoc cognoſcimur (m) quòd ſæculum diligimus, quia precioſa veſtimenta amamus. Qui ſęculum non diligit, precioſa veſtimenta non quærit. Quando homo gaudet de pulchritudine corporis, mens ejus elongatur ab amore Creatoris. Quantò ampliùs in compoſitione corporis lætamur, tantò magis à ſuperno amore diſiungimur. Quantò plùs in terrenis & tranſitoriis rebus gaudemus, tantò minùs cæleſtia deſideramus. Ex cordis theſauro ſine dubio procedit (n) quidquid foris apparet vitioſum. Vannm cor, vanitatis notam ingerit corpori: & exterior ſuperfluitas, interioris vanitatis indicium eſt. Mollia indumenta animi molitiem iudicant. Non tantò curaretur corporis cultus, niſi priùs neglecta fuiſſet mens inculta virtutibus. Porrò in lepra veſtis (o) omnem ſæculi hujus pompoſam intellige vanitatem. Sed ab illa nihilominùs mundaberis, ubi intueris Chriſtum Dominum vilibus pannis involutum, factum opprobrium hominum, & abiectionem plebis. A lepra quoqne corporis mundamur, ſi benè cogitantes Dominicam Paſſionem, erubeſcimus ſequi corporis voluptatem. Ubi enim ille mulctatur morte (p) turpatur cruce: quis Chriſtianorum delicias ſeu gloriam ſuſtinere queat, nedum audeat quærere? Flagellatus Chriſtus & ſputis illitus, ludibrium factus eſt irriſoria veſte, arundineo ſceptro, coronâ ſpineâ: & hæc intuens qui dicitur Chriſtianus, propriis nihilominus voluptatibus indulgere & florere in ſæculo nullatenùs erubeſcit?

§. II.

Iterùm dicit eis Pilatus: Ecce Homo. Cùm ergo vidiſſent eum Pontifices & miniſtri, clamabant dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos & crucifigite: ego enim non invenio in eo cauſam. Reſponderunt ei Judæi: Nos legem habemus, & ſecundùm legem debet mori, quia Filium Dei ſe fecit. Joan. 19.

Judæi non immemores odii (q) quo oderant Patrem, exercent illud in Filium. Unde & ipſe ait: *Quia oderunt me, & Patrem meum*. O groſſum vipereumquè affectum (r) odire hominem qui hominum & corpora ſanat, & animas ſalvat. Judas panem intinctum accepit (s) quia Dominum Jeſum tantùm hominem & non Deum putavit. Hunc Judæi qui per Judam ſignificantur, panem intinctum comedunt, quia Chriſtum Jeſum non Deum, ſed purum hominem fuiſſe credunt. Non cognovit Synagoga (t) quæ nigredinem illi paſſionis & infirmitatis improperans: *Alios* (ait) *ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere*. Sed cognovit Centurio, qui Filium Dei clamat. Cognoſcit Eccleſia, quæ & æmulatur nigredinem, ut decorem participet. Sicut Mediator noſter duas naturas, (u) Humanitatem videlicet & Divinitatem coniunxit in una perſona: ita ſingula ejus opera ad hanc, ſive illam neceſſe eſt pertinere naturam. Ad hanc ſiquidem miſeria, ſed ad illam pertinet potentia. Quidquid miſeriæ paſſus eſt, ex homine contraxit: quidquid potenter operatus eſt, à Patre habuit. Apparuit humanitas ejus in noſtrę infirmitatis ſuſceptione (x) Divinitas in miraculorum exhibitione: in dæmoniorum oppreſſione poteſtas, in peccatorum ſuſceptio- benignitas. Humanitatis namque fuit, qnòd eſuriit: Divinitatis, quòd de quinqne panibus quinque millia hominum ſatiavit. Humanitatis fuit, quòd in mari dormivit: Divinitatis, quòd mari & fluctibus imperavit. Humanitatis fuit, quòd mortem ſuſtinuit: Divinitatis, quòd mortuos ſuſcitavit. Item poteſtatis fuit, quòd Phariſæos de templo ejecit: benignitatis, quòd in convivium publicanos & peccatores ſuſcepit. Poteſtatis fuit, quòd dæmones terruit: benignitatis, quòd adulteram abſolvit. Poſtremò poteſtatis fuit, quòd volentes eum capere proſtravit: benignitatis, quòd abſciſſam ſui perſecutoris auriculam loco ſimul & ſanitati reſtituit. Conſiderate denique quid ſit Deus (y) & videte quid ſit quòd depoſuerit tantam Majeſtatem, quòd exinaniverit tantam poteſtatem, qnòd infirmaverit tantam virtutem, quòd tantam altitudinem humiliaverit, quòd tantam ſapientiam infatuaverit. Numquid hominis juſtitia? Abſit. Omnes enim declinaverunt ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonnm. Quid ergo? Num aliqua ejus egeſtas? Minimè. Ejus enim eſt orbis terræ, & plenitudo ejus. An fortè noſtri in aliquo egnit? Nequaquam. Deus quippe meus eſt, bonorum meorum non eget. Quid ergo? Verè Domine non mea juſtitia fuit, ſed tua miſericordia: non tua egeſtas, ſed mea neceſſitas. Dixiſti enim: *Miſericordia ædificabitur in Cælis*. Ita, planè: quia miſeria abundabat in terris. Ideo miſericordiam cantabo tibi Domine. Miſericordiæ namque fuit, quòd infirmitates noſtras factus homo in ſe ſuſcepit: miſericordiæ, quòd fidem Divinitatis ſuæ miraculis confirmavit. Miſericordiæ nihilominùs fuit, quòd dæmonum nobis calliditates detexit, & evacuavit virtutem. Miſericordiæ fuit, quòd meretricis attactum nou reſpuit, ſed approbavit de-

l *Ibidem nu. 26.* m *Ibidem num. 27.* n *Apolog. de vit. & mor. Relig. cap. 10. num. 29.* o *Serm. 3. de Reſurrect. Dom. num. 2.* p *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 14. num. 49.* q *Serm. 3. in Circumciſ. Dom. num. 4.*

r *Ser. 60. in Cant. num. 4.* s *Serm. 3. in ultim. Cœna num. 21* t *Serm. 28. in Cant. num. 10.* u *Serm. de verb. ſap. num. 7. tom. 6. pag. 771.* x *Serm. de Advent. Dom. num. 1. tom. 6. pag. 600.* y *Ibidem num. 2.*

Digitized by Google

votionem. Itaque quòd ſe exhibuit in Humanitate humilem, in miraculis potentem, in dæmonum oppreſſione fortem, in peccatorum ſuſceptione mitem: totum hoc ex miſericordiæ fonte proceſſit, totum ex pietatis viſceribus emanavit. Unde & ipſe Deum ſe [z] & in ipſis operibus clamat: *Et ſi mihi*, inquit, *non creditis, operibus credite: et ſi non facio opera Patris, nolite credere*. Nec ſic tamen evigilant Judæi ad intelligendum. Non fuga dæmonum, non obedientia elementorum, non vita mortuorum beſtialem hanc & pluſquàm beſtialem hebetudinem ab eis depellere quivit. De qua non minùs mirabili quàm miſerabili cæcitate factum eſt, ut in illud tam horrendum tamquè enormiter groſſum facinus proruerint, Domino majeſtatis iniicientes manus ſacrilegas. O fatuam ſponſam Synagogam [a] quæ contemnens Dei juſtitiam, id eſt gratiam Sponſi ſui, & ſuam volens conſtituere, juſtitiæ Dei non eſt ſubiecta. Ob hoc miſera repudiata eſt, & jam non eſt ſponſa, ſed Eccleſia cui dicitur: *Deſponſavi te mihi in fide. Deſponſavi te mihi in judicio & juſtitia. Deſponſavi te mihi in miſericordia & miſerationibus*. Habet & Judæa quoſdam Jeſus [b] quorum vacuis gloriatur vocabulis. Illa enim nec lucent, nec paſcunt, nec medentur. Idcirco Synagoga in tenebris eſt uſque adhuc, fame & infirmitate laborans. Et non ſanabitur nec ſatiabitur, quouſque ſciat meum Jeſum dominari Jacob & finium terræ, & convertatur ad veſperam: & famem patiatur ut canes, & circumeat Civitatem.

§. III.

Cùm ergo audiſſet hunc ſermonem Pilatus, magis timuit, Et ingreſſus prætorium, dixit ad Jeſum: Unde es tu? Jeſus autem reſponſum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris: neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatem habeo dimittere te? Reſpondit Jeſus: Non haberes poteſtatem adversùm me ullam, niſi tibi datum eſſet deſuper. Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum habet. Joan. 19.

Dicebat Dominus [c] capientibus ſe: *Hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum*. Poteſtas iſta non latuit Apoſtolum qui dicebat: *Qui eruit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum Filii claritatis ſuæ*. Hanc ergo Dominùs Jeſus nec in ſe quidem negavit diaboli poteſtatem, ſicut nec etiam Pilati, qui membrum erat diaboli. Ait ſiquidem: *Non haberes poteſtatem in me ullam, niſi data tibi fuiſſet deſuper*. Quodſi in viride lignum intàtùm graſſata eſt iſta deſuper data poteſtas, aridum quomodo non audet contingere? Jam quidem diabolo ignis paratus eſt (d) etſi nondum ille præcipitatus in ignem, modico tamen adhuc tempore ſinitur malignari. Tanquam malleus cæleſtis opificis factus eſt, malleus univerſæ terræ. Terit electos ad eorum utilitatem, reprobos conterit in eorum damnationem. Callidiſſimo ſerpenti nullum aliud deſiderium (e) nullum ſtudium, nullum negotium, niſi effundere ſanguinem animarum. Hic eſt qui jugiter machinatur malum, qui deſideria carnis inſtigat, qui concupiſcentiæ ignem naturalem quodammodò venenatis ſuggeſtionibus ſufflat, illicitos motus inflammat, peccati occaſiones parat, & mille nocendi artibus corda hominum tentare non ceſſat. Sed quid prodeſt indicaſſe pericula (f) ſi nulla conſolatio, nulla adhibeantur remedia? Magnum quidem diſcrimen eſt adversùs diabolicæ fraudis aſtutias tàm crebros, imò continuos habere conflictus: quem nec videre quidem poſſumus, & quem nimis aſtutum fecerit tam natura ſubtilis, quàm longa exercitatio malitiæ ejus. Verumtamen in nobis eſt ſi vinci nolumus, & nemo noſtrûm in hoc certamine deiicitur invitus. Sub te eſt ô homo appetitus tuus, & tu dominaberis illi. Poteſt inimicus excitare tentationis motum, ſed in te eſt ſi volueris dare ſeu negare conſenſum. In tua facultate eſt ſi volueris inimicum tuum facere ſervum tuum, ut omnia tibi cooperentur in bonum. Notandum eſt (g) quod dicitur: *Si aſcenderit ſuper te ſpiritus poteſtatem habentis, locum tuum ne dimiſeris*. Nihil quippe adversùs nos malignus ſpiritus poteſt, niſi miſſus aut permiſſus. Unde cùm ejus ſit voluntas ſemper mala, nunquam poteſtas eſt niſi juſta. Nam voluntas quidem mala ex ſeipſo ſibi ineſt, poteſtatem verò non aliundè quàm à Deo habet. Quam tamen poteſtatem ſemper moderatur Dominus, ne ſcilicet ex nequitia voluntatis plùs puniat, quàm eorum exigunt merita qui puniuntur. Ceterùm etſi juſtam dicimus diaboli poteſtatem (h) non tamen & voluntatem. Unde non diabolus qui invaſit, non homo qui meruit: ſed juſtus Dominus qui expoſuit. Non enim à poteſtate, ſed à voluntate juſtus iniuſtuſvè quis dicitur. Hoc ergo diaboli quoddam in hominem jus, etſi non jure aquiſitum ſed nequiter uſurpatum, juſtè tamen permiſſum. Tripliciter autem mihi videntur (i) homines eſſe ſub principe tenebrarum. *Primò* quidem *nec volentes, nec nolentes*, quod convenit his qui necdum habent voluntatis uſum: ſunt tamen vaſa iræ propter originale peccatum, donec alligato forti vaſa ejus diripiat fortior, per Sacramentum adveniens, verus utique Moyſes qui in aqua venit, nec in aqua ſolùm, ſed in aqua & Sanguine. *Secundo* modo *volentes*, cùm jam voluntariè peccant. Nam & qui voluerunt ſui eſſe (k) utique ſicut Dii, ſcientes bonum & malum: facti ſunt non tantùm jam ſui, ſed & diaboli. Itaque libera voluntas nos facit noſtros, mala diaboli, bona Dei. Ad hoc pertinet quod dicitur: *Novit Dominus qui ſunt ejus*. Nam illis qui ejus non ſunt: *Amen dico vobis*, inquit, *neſcio vos*. Dum ergo per malam voluntatem ſumus diaboli, quodammodò interim non ſumus Dei: ſicut cùm per bonam voluntatem efficimur Dei, deſinimus jam eſſe diaboli. *Nemo ſiquidem poteſt duobus Dominis ſervire*. Cæterùm ſive Dei ſimus, ſive diaboli: non tamen deſinimus eſſe & noſtri. Manet quippe utrobique libertas arbitrii, per quam maneat & cauſa meriti: quatenus meritò vel puniamur mali, quòd tanquam liberi ex propria voluntate efficimur; vel glorificemur boni, quòd niſi æquè voluntarii eſſe non poſſumus.

z *Serm. 62. in Cant. num. 5.* a *Serm. 67. in Cant. num. 11.* b *Serm. 15. in Cant. num. 8.* c *Tract. de error. Abailar. cap. 5. num. 14.* d *Serm. de S. Malach. num. 4.* e *Serm. 5. in Quadrag. num. 2.*

f *Ibidem num. 3.* g *Serm. 84. diver. num. 2.* h *Tract. de error. Abailar. cap. 5. num. 14.* i *Serm. 8. diver. num. 5.* k *Tract. de grat. & lib. art. cap. 6. nu. 18.*

Digitized by Google

mus. Sanè diabolo noſtra nos mancipiat voluntas, non ipſius poteſtas. Deo ſubiicit ejus gratia, non noſtra voluntas. Noſtra quippè voluntas bona (quod fatendum eſt) à bono Deo creata eſt, perfecta tamen non erit quouſque ſuo Creatori perfectè ſubiecta ſit. *Tertiò* denique modo (l) videntur homines eſſe ſub principe tenebrarum *volentes*, cùm jam reſipiſcere vellent, niſi quòd peccati conſuetudine miſerabiliter obligati, juſto Dei judicio qui in ſordibus ſunt, ſordeſcunt adhuc. In quo tertio ſtatu laboraſſe videtur prodigus ille filius, & verè prodigus nimis, qui nonmodò diſſipârat ſua, ſed & ſemetipſum ſubjecerat miſeræ ſervituti. Infelix venundatus ſub peccato, cùm ad ſe reverſus ait: *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo?* Si quis expertus eſt in ſemetipſo, facilè credo in his verbis animum miſerabilem recognoſcet. Quis enim peccati conſuetudine obligatus non ſe felicem reputaret, ſi datum ei eſſet tanquã unum ex his ſe eſſe, quos in ſęculo tepidos videt viventes ſine crimine, minimè tamen quærentes quæ ſursùm ſunt ſed quæ ſuper terram? *Quanti*, inquit, *mercenarii in domo patris mei abundant panibus?* ideſt, conſolantur in innocentia ſua, & fruuntur propriæ conſcientiæ bono. *Ego autem hic fame pereo*: id eſt, inſatiabilibus crucior peccatorum deſideriis, affectibus vitiorum. Poteſt tamen intelligi, quòd non fame panis nec ſiti aquæ, ſed fame & ſiti Divini verbi, quam & Judæę Propheta minatur, & ſe perhibeat laborare. Et hæc dixerim non quòd ita ſit; ſed quòd ita ſentiat miſer humiliatus ſub peccato. Neque enim gloriantur conſcientiæ teſtimonio, quorum ſæcularis & mercenaria intentio eſt: ſed peccator compunctus reputat ſanctiſſimum quacunque ex cauſa alterum cùm videat innocentem. *Fac me*, inquit, *ſicut unum ex mercenariis tuis*.

CAPUT X.

De ſententia mortis, quâ condemnavit Pilatus Jeſum ad crucifigendum.

1. *Reprehenduntur Judæi, quòd impiè abnegantes Chriſtum coram Pilato dixerunt*: Non habemus Regem, niſi Cæſarem. *Proinde oſtenditur, Chriſtum meritò repudiaviſſe Synagogam Judæorum, Eccleſiam verò Gentium deſponſaviſſe ſibi*. 2. *Oſtenditur, Judæos ſimiles eſſe beſtiis, eò quòd ſicut iſtæ ſitiunt ſanguinem humanum ob ejus dulcedinem, ſic illi ſitiebant Sanguinem Chriſti obexecrabile odium, cùm dicebant*: Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros. *Ideò probatur eos eſſe homicidas Chriſti, quem occiderunt in ſuam quidem perniciem, ſed in noſtram ſalutem. Excitamur ad ſitiendum Sanguinem Chriſti*. 3. *Oſtenditur, Pilatum condemnaviſſe Chriſtum ad crucifigendum, ob ſolam duntaxat voluntatem Judæorum. Monemur fugire propriam voluntatem, cùm nihil puniat Deus præter illam. Oſtenditur, propriam voluntatem hominis triplici modo exercere bellum crudeliſſimum adverſùs Deum*.

l Serm. 3. diver. num. 5.

§. I.

Exinde quærebat Pilatus dimittere Jeſum. Judæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non eris amicus Cæſaris: omnis enim qui ſe Regem facit, contradicit Cæſari. Pilatus autem cùm audiſſet hos ſermones, adduxit foras Jeſum, & ſedit pro Tribunali in loco qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraicè Gabbata. Erat autem hora quaſi ſexta, & dicit Judæis: Ecce Rex veſter. Illi autem clamabant: Tolle, tolle: crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem veſtrum crucifigam? Reſponderunt Pontifices: Non habemus Regem, niſi Cæſarem. Joan. 19.

Judæi non immemores odii (a) quo oderant Patrem, exercent illud in Filium. Unde & ipſe ait: *Quia oderunt me, & Patrem meum*. An non domus illa Jacob exaſperans (b) impiè abnegavit Jeſum, & inſipienter reſpuit ante faciem Pilati, quando illo perhibente, *Regem veſtrum crucifigam?* uno ore reſpondendo clamavit: *Non habemus Regem, niſi Cæſarem?* Chriſtus ab eodem populo (b) & in eodem loco, & ipſo tempore, paucſſimis diebus interpoſitis, primò cum tanto triumpho ſuſceptus, poſtea crucifixus eſt. O quàm diſſimile eſt, *Tolle, tolle, crucifige eum*: Et, *Benedictus qui venit in nomine Domini?* Quàm diſſimile, *Rex Iſraël*: Et, *Non habemus Regem, niſi Cæſarem?* Quàm diſſimiles rami virentes & Crux, flores & ſpinæ? Paveant qui abnegaverunt (d) qui dixerunt: *Non habemus* Regem, *niſi Cæſarem*. Paveant qui dixerunt: *Nolumus hunc regnare ſuper nos*. Redit ſiquidem accepto regno, & malos malè perdet. Vultis noſſe quia redit accepto regno? *Data eſt mihi*, inquit, *omnis poteſtas in cælo & in terra*. Sed & Pater in Pſalmo: *Poſtula à me*, ait, *& dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ*. Tuam, inquit, hæreditatem (e) tuamquè poſſeſſionem dabo tibi. Quomodò dabis ei, ſi ſua eſt? & quomodò ſuam mones ut poſtulet? Mihi proinde poſtulat, qui meam ad hoc induit formam, ut ſuſcipiat cauſam. O ſi me in illa die [f] quando traditurus eſt regnum Deo & Patri, viſitare dignabitur in Salutari ſuo, ad videndum ſcilicet in bonitate Electorum ſuorum, ad lætandum in lætitia Gentis ſuæ, ut laudetur etiam à me cum hæreditate ſua! Veni interim Domine Jeſu, aufer ſcandala de regno tuo quod eſt anima mea, ut regnes tu (qui debes) in ea. Venit enim avaritia, & vendicat ſibi in me ſedem: jactantia cupit dominari mihi, ſuperbia vult mihi eſſe rex. Luxuria dicit: Ego regnabo. Ambitio, detractio, invidia & iracondia certant in meipſo de meipſo, cujus ego potiſſimùm eſſe videar? Ego autem quantùm valeo reſiſto, renitor quantùm juvor: Dominum meum Jeſum reclamo, ipſi me defendo: quia ipſius me juris agnoſco. Ipſum mihi Deum, ipſum mihi Dominum teneo, & dico: Non habeo Regem, niſi Dominum Jeſum. Veni ergo Domine, diſperge illos in virtute tua, & regnabis in me: quia tu es ipſe Rex meus, qui mandas ſalutes Jacob.

a Ser. 3. in Circumciſ. Dom. nu. 4. b Ser. 4. ſuper miſſus num. 2.
c Serm. 2. in Dom. Palm: num. 4. d Ser. 1. in die Paſchæ num. 9.
e Ser. 28. in Cant. nu. 3. f Serm. 4. ſuper miſſus nu. 2.

Digitized by Google

Et tu quidem ô impia ſynaga (g) hunc nobis Filium peperiſti officio quidem matris, ſed non matris affectu. Excuſſiſti eum de ſinu tuo extra civitatem eiiciens & elevans ſuper terram, tanquam dicens Eccleſiæ Gentium pariter & Eccleſiæ primitivorum, quæ eſt in cælis: Nec mihi nec vobis ſit, ſed dividatur. Dividatur, inquam, non inter vtraſque, ſed ab utriſque. Expulſum enim & exaltatum & elevatum & quidem modicè ſatis, tamen ut nec in tuis eſſet mænibus nec in terra, ferro undique coarctaſti, ne fortè vel hac vel illac excideret: ut videlicet à te ſeparatus, ad neutram perveniret illarum. Sæva nimirùm mater ita abortivum facere voluiſti, dùm non eſſet qui excipere poſſet excuſſum. Age ergo, quid profeceris intuere. Undique enim egrediûntur filiæ Sion, ut videant Regem Salamonem in diademate quo coronaſti eum. Relinquens matrem adhæret uxori ſuæ, ut ſint duo in carne una: & civitate pulſus atque elevatus à terra omnia trahit ad ſe. Vide autem nunc quomodò trahat ad ſe omnia (h) quomodò ei omnia uniantur unitate ſubſtantiali, perſonali, ſpirituali, Sacramentali. Habet in ſe Patrem, cum quo eſt una ſubſtantia. Habet aſſumptum hominem, cum quo eſt una perſona. Habet adhærentem ſibi animam, cum qua eſt ſpiritus unus. Habet ſponſam Eccleſiam unam omnium Electorum, cum qua eſt caro una. Et fortè carnalis hæc unio dicenda fuiſſe videbitur; ſed Sacramentalem dicere malvi, dignius hoc vocabulum arbitratus, præſertim occaſionem dante Apoſtolo ubi ait: *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia*. O fatuam ſponſam ſynagogam (i) quæ contemnens Dei juſtitiam, ideſt gratiam Sponſi ſui, & ſuam volens conſtituere, juſtitiæ Dei non eſt ſubjecta. Ob hoc miſera repudiata eſt, & jam non eſt ſponſa, ſed Eccleſia cui dicitur: *Deſponſavi te mihi in fide. Deſponſavi te mihi in judicio & juſtitia. Deſponſavi te mihi in miſericordia & miſerationibus*. Nec tu me elegiſti, ſed ego eligi te: nec ut te eligerem, tua inveni merita, ſed præveni. Ita ergo in fide deſponſavi te mihi, & non in operibus legis: deſponſavique in juſtitia, ſed juſtitia quæ eſt ex fide, non ex lege. Reſtat ut judices judicium rectum inter me & te, judicium quo te deſponſavi, ubi conſtat interveniſſe non tuum meritum, ſed meum beneplacitum. Hoc eſt autem judicium ut tua merita non extollas, non præferas opera legis, non jactes pondus diei & æſtus, quæ magis in fide & in juſtitia quæ eſt ex fide, nec non in miſericordia & miſerationibus noſceris deſponſata.

§. II.

Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret: acceptâ aquâ, lavit manus coram populo dicens: Innocens ego ſum à Sanguine juſti hujus: vos videritis. Et reſpondens univerſus populus, dixit: Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros. Matt. 27.

Scitis Fratres (k) quia in primo homine Adã peccavimus omnes, in ipſo etiam cecidimus univerſi. Cecidimus ſanè in carcerem luto pariter & lapidibus plenum. Exinde jacebamus captivi, inquinati, conquaſſati, donec venit deſideratus Gentibus qui nos redimeret, ablueret, adjuvaret. Ego autem audiens (l) quia tranſit ante carcerem Filius magni Regis, cæpi altiùs gemere, & mirabiliùs exclamare dicens: Filii Dei, miſere mei: At ille ſicut benigniſſimus, Quiſnam eſt, inquit, ille fletus & ulatus quem audio? Et dicunt ei: Ipſe eſt Adam proditor ille, quem Pater veſter trudi fecit in carcerem, donec cogitet quibus illum ſuppliciis faciat interire. Quid ageret cujus natura bonitas, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere? Deſcendit in carcerem, venit ut educeret vinctum de domo carceris. Judæi verò non immemores odii quo oderant Patrem, exercent illud in Filium. Unde & ipſe ait: *Quia oderunt me, & Patrem meum*. Quid ergo fecerunt impii quibus gravis erat etiam ad videndum? *Hic eſt*, inquiunt, *hæres, venite occidamus eum*. Homicidium fit multis modis: (m) manu, præcepto, conſilio, conſenſu, vel neglectu. Si enim moriturum aliquo modo vivificare valeas & negligis, proculdubio ejus mortis reus eris. Siquidem & Judæi (n) cùm per Sacerdotum perſuaſionem populus dimitti Barabbam, Chriſtum verò crucifigi acclamavit, linguis non manibus ipſum crucifixerunt. Unde dicit David: *Quia linguas ſuas ut gladium acuerunt*. Sic ergo Judæi occiderunt Agnum Dei (o) in ſuam quidem perniciem, ſed in noſtram ſalutem. Illi enim Sanguinem Agni fuderunt, nos acceſſimus & bibimus illum. Accepimus calicem ſalutaris: & calix noſter inebrians quàm præclarus eſt. Quis autem niſi totus caro & ſanguis (p) & qui nihil in ſe habet ſpirituale, Sanguinem iſtum faſtidiat? Quis volens ſe de ſanguinibus contractis liberari, iſtum puriſſimum ſaluberrimumquè Sanguinem Jeſu puriſſimi non affectet? Quis ſemel iſto dulciſſimo Sanguine inebriatus, quem paravit in dulcedine ſua pauperi Deus, non magis ac magis ſitiat, audiens veram vocem Sapientiæ Dei, Unigeniti Patris, optimi Jeſu dicentis: *Qui edunt me, adhuc eſurient: & qui bibunt me, adhuc ſitient?* Si verum eſt, imò quia verum eſt humano ſanguini præ cæteris tantam naturaliter ineſſe dulcedinem, ut cùm à beſtia qualibet ſemel guſtatus fuerit, illum de cætero ſemper guſtare deſiderent: itaut aliis animalibus poſtpoſitis, ſanguini inſidientur humano, & in mortem ſuam corruant pro illo acquirendo. Quantum in ſe credis habere dulcedinis Sanguinem Filii hominis Jeſu Chriſti? Ecce ſitiunt irrationales beſtiæ ſanguinem hominis, & non ſitiam ego Sanguinem Filii Dei? Beſtiæ quantò plùs guſtaverint, tantò plùs ſitiunt ſanguinem humanum: & ego faſtidiam Sanguinem Dei & hominis benigni Jeſu? Beſtiæ corruunt in mortem ſuam dulcedine ſanguinis humani attractæ: ego non feſtinabo ad vitam meam, & Sanguinem rubicundi Jeſu & candidi? Imò verè feſtinabo, emam & bibam. Emam abſque argento & abſque ulla commutatione vinum & mel, quę nobis Sapientia Patris Altiſſimi benigniùs miſcuit in cratere cordis ſui, nimirùm Sanguinem ſuum, precium vitæ noſtræ. Properate mecum qui diligitis Do-

g *Ser. 6. in vig. Nat. Dom. num. 11.* h *Serm. 33. diver. n. 8.* i *Ser. 67. in Cant. num. 11.* k *Ser. 2. in oct. Paſch. num. 4.*

l *Ser. 3. in Circumciſ. n. 4.* m *Ser. 4. ſuper ſal. Reg. n. 24.* n *Ser. in fer. 2. Paſch. n. 13. tom. 6. pag. 723.* o *Ser. 3. in Circumciſ. n. 4.* p *Tract. de vite myſt. cap. 33. num. 140.*

Digitized by Google

Dominum: emitte non corruptibilis auro & argento, ſed commutione morum & converſationis veſtræ, vinum & lac. Sanguinem illum dico puriſſimum & precioſiſſimum, inebriantem perfectos ut vinum, ut lac parvulos nutrientem. Si perfectus, ſi fortis es; vinum eſt tibi Sanguis iſte meraciſſimus. Si adhuc infirmus es, & cui opus ſit lacte; lac eſt tibi ad nutriendum te. Bibe ergo Sanguinem hunc meraciſſimum, fide, memoriâ, & intuitu ſpirituali. Synagoga fortis eſt (q) non curat onus leve, nec jugum ſuave, Sana eſt, non eſt ei opus medicus, nec unctio ſpiritûs. Confidit in lege, liberet eam ſi poteſt. Non autem data eſt lex quę poſſit vivificare, inſuper & occidit. Litera enim occidit. *Propterea* (inquit Jeſus) *dico vobis quia moriemini in peccatis veſtris.* Hoc judicium eſt, ô Synagoga, quod flagitas: errori tuo cæca & contentioſa deſereris, donec plenitudo Gentium introeat. Tu ergo in medio gehennæ expectato ſalutem (r) quæ jam facta eſt in medio terræ. Quam tibi ſomnias proventuram inter ardores ſempiternos facultatem veniam promerendi, cùm jam tranſiit tempus miſerendi? Non relinquitur tibi hoſtia pro peccatis, mortuo in peccatis. Non crucifigitur iterùm Filius Dei, mortuus eſt ſemel, jam non moritur. Non deſcendit ad inferos Sanguis qui effuſus eſt ſuper terram. Biberunt omnes peccatores terræ: non eſt quòd ſibi ex eo vendicent dæmones ad reſtinguendos focos ſuos, ſed neque Judæi ſocii dæmoniorum. Semel illò deſcendit non Sanguis, ſed Anima Chriſti: & hæc portio eorum qui in carcere erant, una illa viſitatio quæ tunc facta eſt per præſentiam Animæ, cùm Corpus penderet exanime ſuper terram. Sanguis aridam rigavit, Sanguis infudit terram, & inebriavit eam. Sanguis quæ in terra & quæ in cælis ſunt pacificavit, non autem & quæ apud inferos: niſi quòd ſemel illò (ut dixi) Anima ejus excucurrit, & fecit ex parte redemptionem, ne vel eo momenti vacarent opera charitatis: ſed ultra non adiiciet. Per Sacerdotum perſuaſionem (s) populus dimitti Barabbam, Chriſtum verò crucifigi acclamavit: *Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros.* Propter hoc (t) diſperſi ſunt Judæi in omnes Regiones, ut dum juſtas tanti facinoris pœnas luunt, teſtes ſint noſtræ Redemptionis. Vivi quidam apices nobis ſunt, repræſentantes Dominicam Paſſionem. Unde in Pſalmo loquitur Eccleſia: *Diſperge illos in virtute tua, & depone eos protector meus, Domine.* Ita factum eſt. Diſperſi ſunt, depoſiti ſunt, durã ſuſtinent captivitatem ſub Principibus Chriſtianis. Nulla turpior ſervitus graviorvè (u) quàm ſervitus Judæorum: quam quocunque poſt ſe trahunt, ubique Dominos offendunt ſuos.

§. III.

Tunc Pilatus volens populo ſatisfacere, adiudicavit fieri petitionem eorum. Dimiſit autem eis eum qui propter homicidium & ſeditionem miſſus fuerat in carcerem, Barabbam quem petebant: Jeſum verò flagellatum tradidit voluntati eorum, ut crucifigeretur. Mar. 15. Luc. 23. Matt. 27. Joan. 19.

Per Sacerdotum perſuaſionem (x) populus dimitti Barabbam, Chriſtum verò crucifigi acclamavit: & Pilatus fieri adjudicavit. Vinctum quippe Chriſtum (y) ante faciem Pilati perduxerunt Judæi, poſtulantes Crucis ſupplitio eum interimi qui peccatum non noverat, & virum homicidam dari ſibi: Agnum lupo, aurum luto poſtponentes. O indignum & infelix commercium! O verè admirabile (z) commercium! Tradidit ſe Rex pro ſervo, Deus pro homine, Creator pro creatura, innocens pro nocente. Verbum Patris (a) Unigenitus Dei, Sol juſtitiæ, Summus ille negociator de ultimis cælorum finibus noſtræ redemptionis precium apportavit. Fidelis iſta negociatio & omni acceptione digniſſima, in qua Rex Filius Regis efficitur negociator, aurum pro plumbo tribuitur, pro peccatore donatus eſt juſtus ad mortem, Nam morte (b) & morte turpiſſima condemnatus eſt ab iniquis. O quàm indebita miſeratio (c) quàm gratuita & ſic probata dilectio, quàm inopinata dignatio, quàm ſtupenda dulcedo, quàm invicta manſuetudo, quàm vilis negociatio, ubi Filius Dei Unigenitus pro ſervo traditur, pro creatura Creator occidi jubetur, pro mancipio Dominus condemnatur. Et quidem non ignorabat (d) impius Pilatus hæc per invidiam in Jeſum fieri, nec tamen abſtinuit ab eo temerarias manus, ſed replevit Animam ejus amaritudine ſine cauſa, dimittens Judæis Barabbam, qui propter homicidium & ſeditionem miſſus fuerat in carcerem: Jeſum verò tradens voluntati eorum, ut crucifigeretur. Huic voluntati contraria eſt recta fronte charitas (e) quæ Deus eſt. Hæc enim adversùs Deum inimicitias exercens eſt, & bellum crudeliſſimum. Propria voluntas Deum impugnat (f) & adversùs eum extollitur. Ipſa eſt, quæ paradiſum ſpoliat, & ditat infernum. Ipſa eſt, quæ Sanguinem Chriſti evacuat, & ditioni diaboli ſubjugat mundum. Porrò voluntas propria (g) quo furore Dominum majeſtatis impugnet, audiant & timeant ſervi propriæ voluntatis. *Primò* namque ſeipſam & ſubtrahit & ſubducit ejus dominatui, cui tanquam Auctori ſervire jure debuerat, dum efficitur ſua. Sed numquid contenta erit hac injuria? *Secundò* addit adhuc & quod in ſe eſt, omnia quoque quæ Dei ſunt, tollit & diripit. Quem enim modum ponit humana cupiditas? Nonne qui per uſuram acquirit pecuniam modicam, ſimiliter mundum lucrari conaretur univerſum, ſi non deeſſet poſſibilitas, ſi ſuppeteret voluntati facultas? Dico fiducialiter: Nemini qui ſit in propria voluntate, poſſet univerſus mundus ſufficere. Sed utinam vel rebus iſtis eſſet contenta, ne in ipſum (horribile dictu) deſæviret Rectorem univerſorũ. *Tertiò* denique nunc & ipſum (quantùm in ipſa eſt) Deum perimit voluntas propria. Omninò enim vellet Deum peccata ſua aut vindicare non poſſe, aut nolle, aut neſcire. Vult ergo eum non eſſe Deum, quæ quantùm in ipſa eſt, vult eum aut impotentem, aut injuſtum eſſe, aut inſipien-

q *Ser. 14. in Cant. n. 2.* r *Ser. 75. in Cant. n. 5.* s *Ser. in fer. 2. Paſch. n. 13.* t *Epiſt. 322. n. 6.* u *Lib. 1. de Conſid. cap. 3. num. 5.*

x *Ser. in fer. 2. Paſch. n. 13.* y *Ser. de Paſſ. Dom. n. 11.* z *Tract. de vite myſt. cap. 5. n. 25.* a *Ser. 42. diver. n. 1.* b *Ser. 4. in. vig. Nat. Dom. n. 3.* c *Ser. 42. diver. n. 1.* d *Ser. de Paſ. Dom. n. 11.* e *Ser. 3. de Reſurrect. Dom. n. 3.* f *Ser. de verb. ſap. n. 13. tom. 6. pag. 774.* g *Ser. 3. de Reſur. Dom. n. 3.*

Digitized by Google

pientem. Crudelis planè & omninò execranda malitia, quæ Dei potentiam, juſtitiam, ſapientiam perire deſiderat. Hæc eſt crudelis beſtia, fera peſſima, rapaciſſima lupa, & leæna ſæviſſima. Denique vide [h] qualiter propria voluntas adverſetur Deo: *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire*. Non poteris obedire ſimul & divinæ & propriæ voluntati. Si enim voluntas tua voluntati Divinæ concordat, jam non propria voluntas eſt, ſed communis: non tantùm eſt hominis, ſed & hominis & Dei. Cæterùm voluntati Dei ex debito creationis tuæ neceſſariò es obnoxius. Quare? Quia ſola voluntas Dei certa eſt. Quare creaverit & recreaverit te Deus, ſicut ait Apoſtolus Jacobus: *Voluntariè genuit nos verbo veritatis*. Facis quod debes, dum obedis ei. Debitum etiam virtutis penſum fideliter perſolvis, cùm ejus voluntatem & habes in deſiderio, & ſervas in obſequio. Si autem fallente diabolo [i] & ſenſibus tuis ſæculo lenocinante, ad ea quæ foris ſunt curioſè egrederis, ad quorum delectationem dum propriæ voluntatis attraheris concupiſcentiâ, quodammodò abrenuntias Deo, ac ſi abnegans diceres: Hucuſque te colui, voluntatem tuam feci, ſed nullam in me deinceps habeas fiduciam, quia alii Domino ſervire fidemquè ſervare propoſui. Ecce propriæ voluntatis iniquitate abnegaſti Deum tuum. Sed necdum ſufficit tibi ipſa negatio: quinimò impudentiſſimus prædo ſubſequenter effectus, in poſſeſſiones ejus violenter debaccharis, tam alimentis quàm indumentis, quæ præparavit non contemptoribus ſed ſervitoribus ſuis, ad tantæ Majeſtatis injuriam abuteris. Si in Religione es, nihil comedis, nihil bibis, nullo indueris, quod priùs non auferas: dumquè de Sacrario victualia rapis, latrocinio ſacrilegium jungis. Accedis tamen ad Altare, & Dominicum Corpus & Sanguinem tractans, nihil in te criminale reperis, ſi veritas ſubtiliter indagatur, Deum negaſſe convinceris, ac latro probaris & ſacrilegus. Sequitur *tertium*, quod graviſſimum eſt: quem abnegaſti, quem deprædatus es, ad ultimum molieris occidere. Permanens enim in iniquitate tua, peccatum tuum vis eſſe impunitum, in quo Deum vis eſſe injuſtum. Exigit enim juſtitia ejus, ut unicuique reddat ſecundùm opera ſua. Qui enim Deum vult eſſe injuſtum, vult Deum non eſſe Deum: & qui deſiderat non eſſe Deum, nonne quantùm in eo eſt, ipſe Deum occidit? Caveamus ergo à propria voluntate [k] tanquam à vipera peſſima & nequiſſima, & quæ ſola deinceps damnare poſſit animas noſtras. Quid enim odit [l] aut punit Deus præter propriam voluntatem? Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit. In quem enim ignis ille gehennæ deſæviet, niſi in propriam voluntatem? Hæc eſt immundiſſima lepra animi, propter quam oporteat imitari eum, qui non venit facere voluntatem ſuam. Unde & in paſſione: *Non mea*, inquit, *voluntas, ſed tua fiat*. Placeat igitur tua voluntas Deo [m] & voluntas ejus ſemper placeat tibi. Semper concorda te cum eo, ſemper ſequere ejus voluntatem in omnibus, qui ſemper bonum tuum vult, qui nihil aliud curat niſi ſalutem tuam, cujus voluntas ad miſerendũ tibi eſt benevola, & delectatur benefacere tibi. Alioquin ſtultiſſimus & dementiſſimus es, ſi tua deſideria vel aliorum ſequeris, & illius conſilium dimittis qui ſemper eſt amicus dulcis, ſapiens & pius conſiliarius & Salvator, & ſuper omnia adjutor fortis & potens, pater futuri ſæculi & princeps pacis. Amen.

DEO GRATIARUM ACTIO, ET BEATO BERNARDO, Servo ejus dulci & fideli.

S. Bonavent. Concluſ. tract. medit. de vita Chriſti.

PHI-

h *Ser. de verb. ſap. n. 13. tom. 6. pag. 774.* i *Ibidem, n. 14.*

k *Ser. 11. diver. n. 3.* l *Ser. 3. de Reſurrect. Dom. n. 3.* m *Ser. de miſeria hum. n. 7. tom. 6. pag. 846.*

Digitized by Google

PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ

Pars Sexta,

De geſtis extra portam civitatis Jeruſalem, & in via, quâ ducebatur Jesus bajulans ſibi Crucem.

Jeſus ut ſanctificaret per ſuum Sanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium ejus portantes. S. Paul. ad Hebr. 13.

PROEMIUM.

CUM de Redemptore noſtro (a) lingua noſtra ſilere non debeat, & ne citò ſit adfuturum de ipſo tacentibus; nimis noſtrûm intereſſe conſidero, ſi diem de ipſo loquendo non perfunctoriè terminemus: & è contrario diræ damnationis noſtræ ſubire ſententiam contingat, ſi vanis verbis noſtram manumiſerimus linguam. Igitur vana verba & non ſonantia Chriſtum, nec religionis tenentia pondus, in omni loco æternâ clauſurâ damnantes, ad dulcia eloquia à Verbo Patris eructata, cithara noſtra ſuas chordas extendat: & plectrum mentis linguâ vocis magiſtrâ tuba inſonet Salvatori, quæ de ore mellifluo Chriſti profluxêre dulcia eloquia vitæ. Sed utinam quod nobis proponitur, nulla vilitatis vel contemptûs offuſcaret obductio, ſed arctiùs charitate obnexum placeret vobis ſuper lapidem precioſum, & dulciùs ſaperet in veſtri cordis palato, ſuper omnia mella & ſuper quemlibet favum. Ipſe Auctor dulcedinis cui omnia optata ſuccedunt, cujus voluntati cuncta obediunt, qui etiam ea poteſt quæ impoſſibilia videntur eſſe: ſic dulceſcat in cordibus veſtris, ut vos de eo ſemper audire delectet, & me interiùs ſapientiam quæ de ipſo eſt, doceat: & per lanceam oris mei vulneret & confodiat hoſtem generis humani, qui pro viribus elaborat, ut ipſa nobis verba Chriſti auditu vileſcant, & mihi & aliis prædicata & dicta ſententiam damnationis impendant. Adjuvet nos ſemper & protegat & defendat ab illo Jeſus, qui dilexit & lavit nos à peccatis noſtris in Sanguine ſuo, nos inſtruens verbo & informans exemplo, ſtatuens edictum, ſanciens præceptum: edictum dulce, præceptum vitæ: edictum amoris, præceptum charitatis, ſtatuens & adimplens, præcipiens & perficiens, in ſe inquam & in nobis. Verùm ego unum timeo (b) nè toties audita verba ſalutis vileſcere nobis incipiant, tanquam verba. Vilis ſiquidem & volatilis res verbum hominis, nullius molis, nullius ponderis, nullius pretii, nullius ſoliditatis: Aërem verberat, unde & verbum dicitur, & ſicut folium quod vento rapitur, effluit, & non eſt qui conſideret. Nemo veſtrûm Fratres mei, ſic accipiat, imò nemo ſic deſpiciat verbum Dei. Dico enim vobis: Bonum illi fuiſſet, ſi non audiſſet homo ille. Fructus vitæ ſunt verba Dei, non folia; & ſi folia, ſed aurea ſunt: proinde non parvipendantur, non pertranſeant, non prætervolent. Ipſa quoque colligite fragmenta ne pereant. Terra enim quæ ſæpiùs ſupervenientem ſuſceperit imbrem, & non fecerit fructum, terra reproba eſt, proxima maledicto. Nonnullos enim ſic interdum audientes invenies (c) ac ſi nihil omninò ad eos pertineant quæ dicuntur: non intrare cor ſuum, non diſcutere mores ſuos, non cogitare, nè fortè quod audiunt dictum ſit propter eos. Magis autem ſi fortè ſermo Dei vivus & efficax, qui ſuo, & non ejus qui loquitur arbitrio fertur, quocunque voluerit: ſi inquam, manifeſtè adversùs vitia illa proceſſerit, quibus ſeſe illi ſentiunt obligatos, diſſimulant & avertunt oculos cordis, aut qualibet adinventione palliant vitia, & ſeducunt miſeri ſemetipſos. In his profectò ſalutis ſigna non video, magis autem vereor ne fortè propterea non audiant verbum Dei, quia non ſunt ipſi ex Deo. Unde & ea (d) quæ in Evangelio ſterilis ficulnea legi-

S. Bernard. Abb. juxta ejus libror. edit. authore Horſtio in VI. Tom. impr. Pariſiis ann. 1667. a Serm. 24. in ultim. Cœna num. 107.

b Ser. 2. in feſt. SS. Petri & Pauli n. 1. c Ser. 1. in Septuageſima n. 2. d Ser. 2. in feſt. SS. Petri & Pauli n. 1.

Digitized by Google

legitur, ſi poſtquam foderit circa eam vineæ cultor, atque miſerit ſtercora, nihilominùs ſterilis inventa fuerit: nonne jam ſecuris ad radicem illius arboris eſt ponenda? Sed jam ſupereſt (e) ut diſtribuam quæ paravi: vos autem conſiderate potiùs dantem Dominum, quàm miniſtrum diſtribuentem. Ego enim quantùm in me eſt, nihil aliud ſum quàm conſeruus veſter, qui vobiſcum pariter & mihi & vobis (ſicut ipſe Dominus novit) mendico panem de cælo, & alimoniam vitæ. Propterea non ego vobis, ſed Pater veſter ipſe eſt, qui dat vobis panem de cælo vivum. Ipſe vos paſcit & operibus & ſermonibus, etiam & carne Filii ſui, qui eſt verè cibus. Nam & de operibus lego: *Meus cibus eſt ut faciam voluntatem Patris mei*. Et de verbis: *Quoniam non ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Volebam fateor præterire (f) meque ſubducere huic ſcrutinio, cui ſufficere me non ſentio. Cæterùm remiſcens in quantis æquè dubiis & obſcuris etiam ſupra ſpem meam adjutum me deſuper ſenſerim, pudet diffidentiam: & reprehendens timorem meum, adorior non quidem temerè quod timidè refugiebam. Ipſe autem det vobis ea quæ dicuntur, non ſolùm tenere memoriter, ſed & ardenter diligere, & efficaciter adimplere, Sponſus Eccleſiæ Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT I.

De bajulatione Crucis, quam Chriſtus portavit in montem Calvariæ.

1. *Invitamur egredi, & videre Regem Salamonem Jeſum Chriſtum bajulantem ſibi Crucem, ut ſequentes veſtigia ejus adhærenteſque ei, compatiamur Regi noſtro: & ut paſſionibus ejus per patientiam communicantes, Regni ejus mereamur eſſe conſortes.*
2. *Oſtenditur, Chriſtum in bajulando ſibi Crucem, pertuliſſe laborem & dolorem, ut languores noſtros auferat à nobis. Item oſtenditur, tria præcipua motiva compuliſſe Jeſum ad ſubeundam ignominiam Crucis.*
3. *Oſtenditur, Simonem Cyrenæum portantem Crucem alienam denotare hypocritas illos, qui portantes Crucem Chriſti, & non ſuam, palliant ſanctitatem negligendo ſectari ejus humilitatem. Deſcribitur Publicani humilis imploratio propitiationis pro peccatis ſuis, & Phariſæi ſuperba gratiarum actio.*

§. I.

Suſceperunt autem Jeſum milites, & exuerunt eum Chlamydem coccineam, & induerunt eum veſtimentis ſuis: & eduxerunt illum, ut crucifigerent eum. Ducebantur autem & alii duo nequam cum eo, ut interficerentur. Joan. 19. Matt. 27. Mar. 15. Luc. 23.

COgnoſce anima mea (g) cognoſce: Hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce cum ſceleratis quomodò reputatus eſt: & quaſi leproſus, noviſſimus virorum æſtimatus, & tanquam abortiuum quod proiicitur à vulva, ſic projectus eſt ab utero matris ſuæ, infelicis Synagogæ. Et tu quidem ô impia Synagoga (h) hunc nobis Filium peperiſti officio quidem matris, ſed non matris affectu. Excuſſiſti eum de ſinu tuo extra civitatem eiiciens & elevans ſuper terram, tanquam dicens Eccleſiæ Gentium pariter & Eccleſiæ primitivorum, quæ eſt in Cælis: Nec mihi nec vobis ſit, ſed dividatur. Dividatur, inquam, non inter utraſque, ſed ab utriſque. Sæva nimirùm mater ita abortiuum facere volviſti, dum non eſſet qui excipere poſſet excuſſum. Porrò in omnibus his [i] non eſt ſatiata perfidorum Judæorum impietas. Noviſſimè autem incircumciſorum militum manibus devolutus eſt Jeſus morte turpiſſima conſummendus. Quid enim ait de illis Scriptura? *Et poſt quam illuſerunt ei, induerunt eum veſtimentis ſuis, ut crucifigerent bajulantem ſibi Crucem*. Hinc alia Scriptura ait nobis: *Egredimini filiæ Sion* (k) *& videte Regem Salamonem in diademate, quo coronavit eum mater ejus*. Quæcunque autem anima confitetur ſe filiam Sion, id eſt Eccleſiæ, egrediatur à curis ſæcularibus, à cogitationibus vanis, & videat per contemplationem mentis Regem Salamonem, ideſt Chriſtum Jeſum, qui eſt pax noſtra, deſtruens inimicitias, amicitiaſquè reformans inter Deum & hominem. *Egredimini filiæ Sion* (l) *& videte Regem Salamonem in diademate, quo coronavit mater ſua*, Egredimini virtutes Angelicæ, incolæ civitatis ſupernæ. Ecce Rex veſter, ſed in corona noſtra, in diademate quo coronavit eum mater ſua. Sed his deliciis uſque modò carviſtis, hanc hactenus dulcedinem non guſtaſtis. Habetis ſublimitatem ejus, ſed humilitatem ejus non vidiſtis. Egredimini igitur & videte Regem Salamonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua. Verumtamen non non eſt opus illis noſtra exhortatione (m) quoniam ipſi ſunt, qui deſiderant in illum proſpicere. Illis enim quantò ſublimitas notior, tantò humilitas precioſior & amabilior eſt. Vobis ergo dicimus, filiæ Sion, animæ ſæculares, debiles, delicatæ filiæ, non filii; in quibus nihil eſt fortitudinis, nihil eſt virilis animi: *Egredimini filiæ Sion*. Egredimini de ſenſu carnis, ad intellectum mentis: egredimini de ſervitute carnalis concupiſcentiæ ad libertatem ſpiritualis intelligentiæ, Egredimini de terra veſtra, & de cognatione veſtra, & de domo patris veſtri, & videte Regem Salamonem: alioquin non erit tutum vobis videre eum Eccleſiaſten. Idem enim qui *Salamon*, ideſt *pacificus*, in exilio eſt: *Eccleſiaſtes*, ideſt, concionator erit in Judicio: *Idida*, ideſt, dilectus Domini in Regno. In *exilio* manſuetus & amabilis; in judicio juſtus & terribilis; in *Regno* glorioſus & admirabilis. Egredimini igitur & videte Regem Salamonem: nam ubique Rex eſt. Licet enim regnum ejus non ſit de hoc mundo, tamen Rex eſt etiam in hoc mundo. Hic rector eſt morum, in judicio

e *Ser. 1. de omn. ſanct. n. 3.* f *Ser. 77. in Cant. num. 8.* g *Ser. de Paſſ. Dom. num. 15.*

h *Ser. 6. in Vig. Nat. Dom. num. 11.* i *Ser. de Paſſ. Dom. num. 11. & 12.* k *Tract. de vite myſt. cap. 4. num. 14.* l *Ser. 2. in Epiphan. Dom. num. 1.* m *Ibidem num. 2.*

dicio diſcretor meritorum, in Regno diſtributor præmiorum. Exeamus itaq: ſecundùm monita Pauli Apoſtoli (n) cum Sponſo noſtro bono Jeſu, *extra caſtra*, ideſt, extra concupiſcentias præſentis ſeculi, improperium crucis & vinculorum aſperitatem cum illo portantes: quia non decet membrum delicatum eſſe ſub Capite crucem bajulante, nec ad Capitis corpus ſe indicat pertinere membrum, quod Capiti compaſſum non fuerit. Non eſt magnum (o) ſi compatitur membrum Capiti, cum quo & glorificandum eſt. Felix membrum, quod huic adhæſerit per omnia Capiti: & ſequetur illud quocunque ierit. Alioquin ſi fortè abſcindi ſeparariquè contingat, privetur ſtatim neceſſe eſt etiam ſpiritu vitæ. Quæcunque enim portio capiti non cohæret, unde ei jam ſenſus aut vita? Imitemur quoad poſſumus eum (p) qui pro reconciliandis ſibi peccatoribus tanta ſuſtinuit. Ad hoc enim facta ſunt hujuſmodi [g] ut his omnibus configuretur & conformetur vita Chriſtiani. Qui enim tanquam membrum Chriſti dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare. Portavit ille onera tua ô Chriſtiane (r) invitans te, ut & tu onera portes illius: ideſt, ut tu paſſionem illius imiteris. Chriſtus enim paſſus eſt, relinquens nobis exemplum, ut ſequamur veſtigia ejus.

§ II.

Jeſus bajulans ſibi crucem, exivit in eum qui dicitur Calvariæ locum, Hebraicè autem Golgotha. Joan. 19.

Vide anima Chriſtiana (s) qualiter vir iſte per omnia conturbatur, & ſpernitur: ſub Crucis onere dorſum incurvare videtur, & tuam ipſe portare ignominiam. Hic tu ô homo (t) totus contremiſce, tremore obrigeſce, meritò expalleſce, pugnis pectus contunde, fletibus totam animam effunde, compatere Chriſto patienti. Ad mortem ducitur, ut tu educaris de morte. Ducunt impii laniſtæ, ducunt Agnum immolandum, & angariant ut propriam Crucem propriis humeris bajulet, & ad locum ſuæ paſſionis deferat: non reclamat, non remurmurat, non contradicit, obſequitur tortoribus. Ille qui lucem inhabitat inacceſſibilem (u) in quem deſiderant Angeli proſpicere, cujus ſolius odor Sanctorum ſic mentes inebriat, ut & mundi præſentis & ſuiipſorum obliti totis viribus currant poſt ipſum: tanto dolori ſubiicitur, ut in ipſo veraciter noſcatur impletum, quod ante dixerat per Jeremiam Prophetã: *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus*. Tollam Crucis patibulum (x) ut ſolvam mortis imperium. Citò veniet tempus & hora, quâ jam non pro homine videar reputari: ſed ero tanquam opprobrium hominum, & abjectio plebis. Duo nobis in hæreditatem reliquerat [y] vetuſtus Adam qui fugit à facie Dei, *laborem* videlicet & *dolorem*: laborem *in actione*, dolorem *in paſſione*. Non hoc ipſe audierat in paradiſo quem acceperat ut operaretur & cuſtodiret illum: Operaretur delectabiliter, cuſtodiret fideliter et ſibi & poſteris ſuis. Chriſtus Dominus laborem & dolorem conſideravit, ut traderet eos in manus ſuas, imò ſe magis in manus eorum, infixus in limo profundi: & intraverunt aquæ iſtæ uſque ad animam ejus. *Uide* (ad Patrem inquit) *humilitatem meam, & laborem meum: quia pauper ego ſum, & in laboribus à juventute mea*. Laboravit ſuſtinens, manus ejus *in laboribus* ſervierunt. Denique [z] loquitur Chriſtus in Pſalmo: *Infixus ſum in limo profundi*. Limum quidem nos eſſe manifeſtum eſt, quoniam de limo pſalmati ſumus: ſed tunc quidem limus paradiſi fuimus, nunc verò limus profundi. *Infixus ſum*, inquit, non pertranſii, non receſſi. Vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi. Ipſe eſt enim *Emmanuel, nobiſcum Deus*. Nobiſcum utique, ſed per ſiniſtram. Ipſa eſt læva Chriſtus Ieſus, & hic crucifixus. Sic enim olim Thamar pariente, Zara priùs ſolam protulit manum, quæ in ſacramento Dominicæ paſſionis coccineo alligata eſt filo. De *dolore* autem (a) vide quid dixerit: *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus. Verè languores noſtros ipſe tulit, & infirmitates noſtras ipſe portavit*, vir dolorum, pauper & dolens, tentatus per omnia abſque peccato. Et in vita paſſivam habuit actionem, & in morte paſſionem activam ſuſtinuit, dum ſalutem operaretur in medio terræ. Et hoc totum non propter ſe (b) ſed propter nos ſuſtinuit, ut redderet nos incolumes de infirmis, cohæredes de extraneis, liberos de ſervis. Suſtinuit, inquam, in aſſumpta carne incommoda noſtra ſine peccato carnis, portans in ſua Carne peccata noſtra. Deinde propria Cruce oneratos (c) primò portavit eam, quæ ipſum poſtea ſtatim fuit portatura. Unde Eſaias (d) de natiuitate Ieſu Chriſti loquens: *Puer* (inquit) *natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis: cujus imperium ſuper humerum ejus*. Crucem imperii nomine ſignificavit. Cruce enim totum mundum ſimul & inferos ſubjugavit, qui regnavit à ligno fortis Jeſus. Propter etiam Crucem, ad quam humiliavit ſemetipſum factus obediens, exaltavit illum Deus Pater: & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. Tria autem quædam præcipua (e) coactione voluntaria compulerunt Dominum Jeſum Chriſtum ſubire Crucis & mortis ignominiam. *Primò* quidem filialis & pura *obedientia*, quâ prioris inobedientiæ piaculum ſolveretur. *Secundò* compaſſibilis & *communis miſeria*, quæ Divinam juſtitiam inflexibilem & virgam ferream ad miſericordiam hortabatur. Erat miſeria illa & ponderoſa & gravis, & cervices hominum communis peccati & mortis conditione premebat: publica & generalis, quæ juſtos & injuſtos ſimili damnationis ſententiâ pariter obligabat: continua & perennis, quæ niſi per Chriſtum redemptionis gratia fieret, irremedia-

n *Tract. de vite myſt. cap. 4. n. 18.* o *Ser. 1. in Quadrag. n. 1.* p *Ser. 4. de Adu. Dom. num. 7.* q *Ser. 2. in Cæna Dom. num. 6.* r *Tract. de vite myſt. cap. 10. num. 48.* s *Ser. de Paſſ. Dom. n. 13.* t *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 13.* u *Tract. de vite myſt. cap. 2. num. 3.* x *Ser. 4. in ult. Cæna num. 19.* y *Ser. in fer. 4. heb. ſan. num. 11.*

z *Ser. 4. in Vig. Nat. Dom. n. 7.* a *Ser. in fer. 4. hebd. ſan. num. 11.* b *Ser. 2. in Cæna Dom. num. 2.* c *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 23.* d *Ibidem cap. 36. num. 142.* e *Lib. ſentent. num. 4 tom. 6. pag. 993.*

Digitized by Google

mediabilis captivitatis nexu omne genus Adam damnationis voragine abſorbebat. *Tertiò* demùm ſpontaneè coegit in mortem celeberrima & ſolemni s *victoria*, cuius ſucceſſu inevitabilis diaboli & mortis potentia in monumento glorioſè & efficaciter erat imminuenda. Tua ſunt hæc Chriſte opera (f) qui de lumine cæli ad tenebras inferni, à dexrera Majeſtatis ad miſerias humanitatis, à gloria Patris ad mortem crucis deſcendiſti: infernum illuſtrando, hominem redimendo, ſuperando mortem & mortis auctorem. Unus es tu, & ſecundum non habes, quem ad nos redimendum propria benignitas invitavit, miſericordia traxit, veritas quâ te venturum promiſeras, compulit: puritas uteri virginalis ſuſcepit, ſalva Virginitatis integtitate potenialis eduxit, obedientia in omnibus deduxit, patientia armavit, charitas verbis & miraculis manifeſtavit,

§ III.

Et cùm ducerent Jeſum, invenerunt hominem quendam Cyrnaum, nomine Simonem venientem de villa, patrem Alexandri, & Rufi: hunc apprehenderunt & angariaverunt, ut tolleret Crucem ejus: & impoſuerunt illi Crucem portare poſt Jeſum. Luc. 23. Matt. 27. Mar. 15.

Sunt qui fructum non faciunt: (g) ſunt qui faciunt, ſed non ſuum. Sunt, inquam, arbores infructuoſæ, ut quercus & ulmus, & ſylveſtres aliæ arbores. Sed hujuſmodi arbores nemo plantat in horto ſuo, quia non faciunt fructum: etſi quem faciunt, non humano uſui aptus eſt, ſed porcino. Tales ſunt filii hujus ſæculi, agentes in comeſſationibus & ebrietatibus, in crapula & voracitate, in cubilibus & impudicitiis. Hæc namque porcorum cibus ſunt, quos Judæus verus prohibetur comedere, quia Chriſtianus his non debet adhærere. Sicut enim caro porcina cùm comeditur adhæret carni, ut jam ſit una caro: ſic tranſgreſſor præcepti Dominici ſpurcos ſibi ſociat ſpiritus, & adhærendo eis, unus cum eis efficitur dæmon. Nam & idcircò in Sacrificiis prohibetur animal illud offerri, quòd ſpurcos ſpiritus immundoſquè deſignet: qui relicta omni munditia, ſolis ſibi ſpurcitiis complacentes, vitiorum & criminum ſemper cœno delectantur involui. Unde & in Evangelio legio illa maledicta dum eiiceretur ab homine, tanquam ſimile ſibi animal porcos poſtulat, nec negantur. His fructum ferunt arbores infructuoſæ, ad quarum radices ſecuris poſita jam videtur. Arbores autem quæ fructum faciunt [h] ſed non ſuum, hypocritæ ſunt, cum Simone Cyrenæo crucem portantes non ſuam: qui religioſa intentione carentes angariantur, & quæ non amant, amore gloriæ quam deſiderant, facere compelluntur. Væ portantibus crucem [i] non ſicut Salvator ſuam, ſed ſicut ille Cyrenæus, alienam. Vę citharædis citharizantibus, non ut illi de Apocalypſi in citharis ſuis, ſed verè ut hypocritæ in alienis. Væ ſemel, & væ iterùm pauperibus ſuperbis. Væ inquam ſemel, & væ iterùm portantibus crucem Chriſti, & non ſequentibus Chriſtum, qui nimirùm cujus paſſionibus participiant, humilitatem ſectari negligunt. Duplici quippè contritione conteruntur qui hujuſmodi ſunt [K] quando & hîc pro temporali gloria ſe effligunt, & in futuro pro interna ſuperbia ad æterna ſupplicia ſubtrahuntur. Laborant in Chriſto, ſed cum Chriſto non regnant. Sequuntur Chriſtum in paupertate ſua, ſed in gloria non ſequuntur. De torrente in via bibunt, ſed non exaltabunt caput in patria. Lugent nunc, ſed tunc non conſolabuntur. Et meritò. Quid enim facit ſuperbia ſub pannis humilitatis Jeſu? Numquid non habet quo ſe palliet humana malitia, niſi unde involuta eſt infantiâ Salvatoris? Et quomodò intra præſepium Domini ſimulatrix arrogantia ſe coarctat, ac pro vagitibus innocentiæ, malum inibi detractionis immurmurat? An non illi ſuperbiſſimi de Pſalmo, quorum prodiit ex adipe iniquitas eorum, multò tutiùs operti ſunt iniquitate & impietate ſua: quàm nos latemus ſub ſanctitate aliena? Quis enim magis impius, an profitens impietatem, an mentiens ſanctitatem? Nonne is qui etiam mendacium addens geminat impietatem. Conſideretis [l] Phariſæum illum orantem. Non erat raptor, non injuſtus, non adulter. An ſine fructibus pænitentiæ erat? Jejunabat bis in Sabbatho, decimas dabat omnium quæ poſſidebat. Sed ingratum forſitan ſuſpicamini. Audite quid dicat: *Deus, gratias ago tibi*. Sed non erat vacuus, non erat exinanitus, non erat humilis, ſed elatus. Non enim quid ſibi deeſſet ſcire voluit, ſed exaggeravit meritum ſuum: nec erat ſolida plenitudo, ſed humor. Vacuus proinde rediit, quia plenitudinem ſimulavit. Nam Publicanus ille qui exinanire ſeipſum, qui vacuum vas exhibere curavit, gratiam retulit ampliorem. Siquidem (m) cùm propitiationem peccatis ſuis humiliter imploraret, deſcendit juſtificatus, teſte ipſa Juſtitia. Nec illa gratiarum actio [n] ſi benè recolitis Evangelium, gratiorem fecit Phariſæum. Quare? Quia quidquid in ore devotum ſonverit, cordis non ſufficit excuſare tumorem apud eum, qui alta à longe cognoſcit. Deus, ô Phariſæe [o] non irridetur. Putas tu habes aliquid quod non accepiſti? Nihil, inquit.] Et ideo gratias refero Largitori. Si omninò nihil, ergo nec meritum præceſſit in te ullum. ut illa de quibus gloriaris acciperes. Quod ſi & fatearis, primò quidem fruſtra inflaris adversùs Publicanum, qui ideo non habet quod tu, quia non accepit ut tu. Deinde vide etiam ne non integrè ſua dona reſignes Deo, & tibi inflectens aliquid de gloria & honore ipſius, fraudis meritò arguaris, & fraudis in Deum. Si enim de his quæ jactas, ex te tibi quippiam fortè arrogares, falli te magis quàm velle fraudare crederem, & errorem corrigerem. Nunc verò quia gratias agendo, probas te tibi nihil tribuere, ſed Dei eſſe dona tua merita prudenter agnoſcere: certè cæteros aſpernando prodis te quod in corde & corde locutus ſis, altero commodans linguam mendacio, altero veritatis uſur-

f *Ser. 42. diuer. num. 1.* g *Ser. de S. Benedict. n. 4.* h *Ibidem num. 5.* i *Tract. de vite & mor. Relig. cap. 1. n. 2.*

K *Ibidem. num. 3.* l *Ser. 3. in Annunt. B. M. num. 10.* m *Ser. 22. in Cant. num. 10.* n *Ser. 13. in Cant. num. 1.* o *Ibidem num. 2. & 3.*

uſurpans gloriam. Non enim judicares Publicanum contemnendum præ te, ſi non præ illo te honorandum cenſeres, Sed quid reſpondes Apoſtolo præſcribenti & dicenti: *Soli Deo honor & gloria*? Quid Angelo diſtinguenti & docenti quid ſibi retinere placeat Deus, & quid partiri dignetur hominibus? Nam *gloria*, inquit, *in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Cernitiſne Phariſæum agentem gratias, labiis quidem honorare Deum, cordis autem ſententiâ ſe? Sic uſu quodam magis quàm ſenſu vel affectu perſonare in ore multorum gratiarum actionem advertere eſt, intantùm ut homines quoque ſceleratiſſimi ad quæque flagitia & facinora ſua ſoleant gratias Deo agere, quòd benè proſperèque (ut quidem ipſi ſapiunt) ceſſerit ſibi in adimpletione perverſarum voluntatum ſuarum. Audiet qui hujuſmodi eſt: *Exiſtimaſti inique quòd ero tui ſimilis? arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam*. Proinde rogo & obſecro vos, Fratres, [p] fugite ſimulationem omnem, & angulos propriæ voluntatis: niſi fortè (quod abſit) fraudare vultis animas veſtras panis edulio benedicti.

CAPUT II.

De planctu mulierum, quæ flebant ſuper Jeſum bajulantem ſibi Crucem.

1. *Excitamur exemplo ſanctarum fœminarum plangentium ſuper Jeſum cruce propria oneratum, ut plangamus compatiendo doloribus ejus. Et quia non dubitatur & ipſe fleviſſe cum flentibus, ideo lachrymæ ejus debent nobis incutere pudorem & dolorem. 2. Oſtenditur, Jeſum tunc exhibuiſſe ſuum compaſſionis affectum ſuper mœrore ſanctarum fœminarum, quando illis locutus eſt verbum conſolatorium. Docemur ut imitemur Jeſum, & quæramus compaſſionis affectum, zelum juſtitiæ, & ſpiritum diſcretionis. 3. Oſtenditur, Jeſum dum locutus eſt ad mulieres, innuere quòd Judæi magnam ſuſtinebunt calamitatem in die Judicii, ob incredulitatem & contemptum doctrinæ Chriſti. Monemur timere judicium extremum, & pœnas gehennæ.*

§. I.

Sequebatur autem Jeſum multa turba populi, & mulierum, quæ plangebant & lamentabantur eum. Luc. 23.

CUm Chriſtus Deus (a) præcone clamante, Pilato imperante, ſibi bajulans crucem ad ſupplicium traheretur, factus eſt concurſus populorum poſt eum euntium: alii ſuper eum plangentes, alii illudentes, & projicientes lutum & fimum & immunditias ſuper Caput ejus. Erant etiam & mulieres multæ, plangentes eum quaſi unigenitum. Inter quas erat Maria Magdalena quæ ſuper omnes dolebat, & plorabat cum aliis mulieribus, quæ eum ſecutæ fuerant à Galilæa miniſtrantes ei. O anima Chriſtiana (b) quid agis? quis dabit aquam capiti tuo, & fontem lachrymarum oculis tuis, ut ſatis plangere, & ſatis flere poſſis Jeſum bajulantem ſibi crucem? Vide (c) quanto deſperationis mœrore illa diſcipulorum corda percuſſa fuerunt. Vide illarum fidelium mulierum lamentationes, quæ dulciſſimum Jeſum ad paſſionis locum euntem, cùm ſibi crucem bajularet, non deſerverunt. Et quia videre eſt homines ſic affectos erga Chriſti paſſionem (d) ut vix ſine lachrymis audiant vel recordentur. Occurrat itaque ſpiritualiter (e) & ingerat ſeipſum cordibus noſtris Dominus Chriſtus. Incipiant conſideratio noſtra in eodem loco (f) ubi propria cruce oneratus, primò portat eam quæ ipſum poſtea fuit portatura. Cognoſce anima mea (g) cognoſce: Hic eſt Dominus Deus noſter Jeſus Chriſtus, Salvator tuus, unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce cum ſceleratis quomodo reputatus eſt. Vide anima mea, vide qualiter vir iſte per omnia conturbatur & ſpernitur: ſub Crucis onere dorſum incurvare videtur, & tuam ipſe portare ignominiam. Heu! (h) candor lucis æternæ nigreſcit in Carne pro carne ſalvanda. Facies ejus, quam Cherubim & Seraphim aſpicere deſiderant, erat ex lachrymis turgida. Fratres, (i) Lachrymæ Chriſti mihi & *pudorem* pariunt & *dolorem*. Ludebam ego foris in platea, & in ſecreto Regalis cubiculi ſuper me ferebatur judicium mortis. Audivit hoc Unigenitus ejus, exiit poſito diademate, ſacco veſtitus, aſperſus cinere caput, nudus pedes, flens & ejulans, quòd morte damnatus eſſet ſervulus ejus. Intueor eum ſubitò procedentem, ſtupeo novitatem, cauſam percunctor, & audeo dicere: Quid facturus ſum? adhucne ludam, & deludam lachrymas ejus? Planè ſi inſanus ſum & mentis inops, non ſequar eum, nec ſimul cum lugente lugebo? Ecce unde pudor. Dolor & timor unde? Utique quia ex conſideratione remedii, periculi mei æſtimo quantitatem. Neſciebam, ſanus mihi videbar: & ecce mittitur Virginis filius, Filius Dei Altiſſimi, & jubetur occidi, ut vulneribus meis precioſo Sanguinis balſamo medeatur. Sic & medicinæ æſtimatio, & doloris mihi & timoris exaggeratio eſt. Verùm ſi diligenter obſervem præcepta medici (k) erit etiam conſolationis occaſio. Sicut enim gravem agnoſco morbum, cui tanta apponitur medicina: ſic & ex hoc ipſo non incurabilem eſſe conjecto. Neque enim precioſiores ſpecies fruſtra inſumeret medicus ſapiens, imò Sapientia ipſa. Porrò fruſtra inſumi conſtat non ſolùm ſi abſque eis facilis eſſet curatio, ſed multò magis, ſi & cum eis ſit impoſſibilis. Itaque [l] quantùcunque gravis ſe ingerat memoriæ meæ recordatio ſcelerum meorum, quantumcunque me deterreat præteritæ vitæ meæ horribilis conſideratio, faciant alii quod conſueverunt expedire: ego ſemper ſentiam in bonitate de dulcedine Domini mei

Bb 2 Ieſu

p *Ser. 1. in Dom. 6 poſt. Pent. n. 3.* a *Ser. de lament. V. Mar. 3 tom. 6. pag. 1056.*

b *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 15.* c *Tract. de vite myſt. cap. 46. num. 187.* d *Ser. 29. diu. num. 4.* e *Ser. 2. in Cœna Dom. num. 7.* f *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 23.* g *Ser. de Paſſ. Dom. num. 15. & 13.* h *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 24.* i *Ser. 3. in Nat. Dom. num. 4.* k *Ibidem num. 5.* *Epiſt. 385. num. 8.*

Digitized by Google

Jeſu Chriſti, ſemper oculi mei ad miſericordiam ejus, ſciens nimirùm, & quandoque in me experiens longè efficaciorem ejus dulcedinem eſſe ad conſolandū, multòquè promptiorem ejus benignitatem ad indulgendum, quàm meam iniquitatem ad delinquendum. Scio utique quia non eſt iniquitas, ſicut iniquitas mea: ſed è regione non eſt dolor, ſicut dolor ejus. Si ſupra modum peccavi, non deſpero: quia ſupra modum doluit, in quo reſpiro. Si exaſperatur Deus immanitate ſceleris mei, mitigatur procuIdubio in dolore ſatisfactionis Filii ſui. Porrò mitis & innocens Agnus bajulans ſibi Crucem, non improperat circumſtantibus, & inſanientibus in eum: ſed dulciter ſuggerit tranſeuntibus per viam, & reſpicientibus ad eum. Sic enim ſcriptum eſt: *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus*. O qualem te intueor (m) dulcis Jeſu? O dulciſſime atque amantiſſime Ieſu, quis te tam amaræ & tam odioſæ morti addixit? Vulnerum antiquorum noſtrorum plaga, Salvator. Fletus deducite oculi mei (n) & liqueſce anima mea igne compaſſionis, ſuper contritione amabilis viri hujus, quem in tanta amaritudine tot vides affectum doloribus. Doleo ſuper te Domine mi Rex (o) magiſter & pater, imò & frater Domine mi Jeſu Chriſte, amabilis valdè ſuper amorem mulierum: cujus ſagitta nunquam abiit retrorsùm. Sagittæ enim tuæ, ideſt, doctrinæ tuæ acutæ ſunt. quia vivus eſt ſermo tuus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens uſque ad diviſionem animæ & ſpiritûs.

§. II.

Converſus autem ad illas Jeſus dixit: Filiæ Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros. Luc. 23.

Salvator crucem ſuam (p) tanquam latro ſuum laqueum portans, cùm mulieres quæ eum à Galilæa ſecutæ fuerant, ſuper ſe lamentantes reſpiceret, converſus ad eas dixit: *Filiæ Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros*. Chriſtus in die paſſionis ſicut totum hominem ſaluum fecit (q) ſic de toto ſe fecit hoſtiam ſalutarem: Corpus exponens tantis ſuppliciis & injuriis, Animam verò geminæ cujusdam humaniſſimæ compaſſionis affectui: hinc quidem ſuper mærore inconſolabili ſanctarum Fæminarum, inde ſuper deſperatione & diſperſione Diſcipulorum. In his quatuor crux Dominica fuit: & hæc omnia propter nos paſſus eſt, qui tanta charitate compaſſus eſt nobis. Nec aliquo modo dubitandum eſt (r) quin infirmitatem & exterminationem Corporis incomparabilem ſuſtinuerit, qui etiam venerat crucem ſuſtinere, & præ cæteris tantò magis fuerit confectus, quantò major in eo fuit compaſſionis affectus: qui non ſolùm facta, ſed etiam cogitationes inſpexit. Suffragatur his rationibus ſententia ipſius Domini ſic dicentis: *Jeruſalem, Jeruſalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodùm gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Videamus quid ſibi hoc velit, quòd Dominus ſe gallinæ magis quàm alteri animali voluit comparare? Quia, ut à Sanctis Patribus tenetur, ideo factum eſt, ut exprimatur incomparabilis affectus charitatis. Nullum enim animal circa pullos ſuos tanta compaſſione movetur, ſicut gallina. Fit enim toto corpore hiſpida, voce rauca, toto fervens animo & omnibus membris infirma, & uſque ad ſupremum defectum perveniens. Si ergo intantùm pullis ſuis gallina animal irrationale compatitur: quantò putas optimum Ieſum humano generi fuiſſe compaſſum? ad quantam putas eum debilitatem & infirmitatem perveniſſe? Quanta ipſum putas macie confectum fuiſſe, qui pro omnibus cognoſcitur doluiſſe? Unde Eſajas ait: *Verè languores noſtros ipſe tulit, & peccata noſtra ipſe portavit*. Hinc moraliter docemur (s) imitari Caput noſtrum, Regem & Ducem noſtrum, dulcem Jeſum. Quærat igitur mens noſtra (t) ante omnia compaſſionis affectum, dehinc rectitudinis zelum, & inter hæc diſcretionis ſpiritum non omittat. *Primò*: Quoties peccantem videris fratrem, continuò procedere debet *compaſſionis affectus*, tanquam cognatus humanitati, quippè quem concipis ex te ipſo. *Vos* (inquit Apoſtolus) *qui ſpirituales eſtis, inſtruite hujusmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris*. Et Dominus cùm exiret bajulans ſibi crucem, & plangerent ſuper eum nondum quidem Tribus terræ, ſed mulieres paucæ, converſus ad eas: *Filiæ*, inquit, *Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros*. Ordinem diligenter attende. *Super vos*, inquit primò: deinde *ſuper filios veſtros*. Temetipſum attende, ut alii noveris compati, ut arguas in ſpiritu lenitatis. Temetipſum conſidera, ne & tu tenteris. Sed quia exemplum efficaciùs perſuadet & altiùs imprimit animo, mitto vos ad ſanctum illum Senem, de quo in Vitis Patrum legitur. Qui cùm audiſſet peccâſſe unum ex Fratribus, amariſſimè flebat inquiens: Ille hodie, & ego cras. Qui ſic flebat ſuper ſe, putas quia non compaſſus fuit fratri? Hic itaque compaſſionis affectus multis quidem prodeſt: quia animus liberalis contriſtare, quem pro ſe viderit anxium, erubeſcit. *Secundò*: Sed quid agimus (u) quòd nonnulli dura cervice & attrita ſunt fronte, ut quò magis compatimur, tantò magis noſtra & compaſſione & patientia abutuntur? Nonne ſicut compatiebamur fratri, ita ipſi juſtitiæ compatiendum eſt, quam videmus tam impudenter abiici, & tam imprudenter provocari? Scio quia ſi quà in nobis eſt charitas, contemptum hunc Dei ferre æquanimiter non poſſumus. Hic eſt *zelus juſtitiæ*, quo adversùs delinquentem accendimur, tanquam pietate ducti erga eam quam videmus contemni juſtititiam Dei. Verumtamen oportet, ut priora ſibi vendicet compaſſionis affectus: alioquin in ſpiritu vehementi conterimus naves Tharſis, conterimus quaſſatum calamum, extinguimus linum fumigans. Ferveat itaque [x] in nobis zelus iſte, charif-

m *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 24.* n *Ser. de Paſſ. Dom. num. 14.* o *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 26.* p *Ser. in obitu. devoti Humberti num. 7.* q *Ser. 3. in Dom. Palm. nu. 5.* r *Tract. de vite myſt. cap. cap. 5. num. 21.*

s *Ibidem cap. 39.* t *Ser. 2. de Reſur. Dom. num. 3.* u *Ibidem num. 4.* x *Ser. de S. Joan. Baptiſt. num. 9.*

Digitized by Google

ſimi: ferveat amor juſtitiæ, odium iniquitatis. Nemo, Fratres, vitia palpet, peccata diſſimulet nemo. Nemo dicat: Numquid cuſtos fratris mei ſum ego? Nemo, quod in ſe eſt, æquanimiter ferat cùm viderit ordinem deperire, minui diſciplinam. Eſt enim conſentire, ſilere cùm arguere poſſis: & ſcimus quia ſimilis pœna facientes maneat & conſentientes. Vera eſt etiam (y) illa ſententia: Qui cùm emendare poſſit, negligit, participem ſe proculdubio conſtituit. *Tertio*: Sed cùm vterque aderit (z) videlicet & compaſſionis affectus & zelus juſtitiæ, neceſſe eſt ut adſit *ſpiritus diſcretionis*: ne fortè cùm oportebat hunc adhiberi, ille procedat, & indiſcretio ipſa confundat univerſa. Habeat itaque mens noſtra tertio loco ſpiritum diſcretionis, ut miſcens aptè temporibus tempora, opportunè æmulari & nihilominus ignoſcere ſciat. Samaritanus ſit, cuſtodiens & obſervans quando oleum miſericordiæ, quando vinum fervoris exhibeat. Et ne fortè meum putetis inventum, Prophetam audite in Pſalmo hæc eadem & eodem ordine poſtulantem: *Bonitatem*, inquit, *& diſciplinam, & ſcientiam doce me*.

§. III.

Filiæ Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper voſipſas flete, & ſuper filios veſtros: quoniam ecce venient dies in quibus dicent: Beatæ ſteriles, & ventres qui non genuerunt, & ubera quæ non lactaverunt. Tunc incipient dicere montibus, Cadite ſuper nos: & collibus, Operite nos. Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Luc. 23.

Rebroborum perditio (a) noſtra ſit cautio. Dum neſcimus, repentè mors venit. Neſcimus enim quid hodie nobis contingat, & ignoramus ſi hac nocte animam noſtram conditio mortis depoſcat. Quotidiè ad finem vitæ tendimus, & ad mortem properamus. Idcirco ſingulis horis cogitare debemus, quò ſingulis momentis properamus. Unde Dominus ait per Oſeam Prophetam. *Perditio tua Iſraël ex te tantùm, in me auxilium tuum*. Quaſi diceret: Ut pereas, imputes tu merito: uto ſalveris, meo auxilio. Audi denique ipſum: (b) *Si non veniſſem*, ait, *& locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent*. Non dicit ſimpliciter, & locutus non fuiſſem, ſed inſerens, *ait*: *Et locutus eis*, inquit, *non fuiſſem*: oſtendens ſine dubio non ante cenſeri inexcuſabiles de contemptu, quàm ad ipſorum uſque notitiam juſſio perveniret. Nam ſi locutus quidem fuiſſet, ſed non eis, inobedientiæ culpam ignorantia nihilominùs excuſaret. Nunc autem, inquit, quoniam *locutus ſum eis, excuſationem non habent de peccato ſuo*. Unde hi qui ante non reſpiraverunt (c) nec enim quæſierunt inſpirantis diei lumen, & ſol juſtitiæ non ortus eſt eis, ibunt de tenebris in tenebras denſiores, ut qui in tenebris ſunt, tenebreſcant adhuc. Certum id quidem Fratres (d) omnem, qui non credit in Filium Dei, ex hoc ipſo jam nonmodò victum eſſe, ſed etiam judicatum. In priori adventu Chriſtus in terris viſus (e) & cum hominibus converſatus eſt, quando, ſicut ipſe teſtatur, *Et viderunt, & oderunt*. In poſteriori verò adventu videbit omnis caro ſalutare Dei noſtri: & videbunt in quem transfixerunt. Veniet enim (f) cùm præcedentibus omnibus Angelis, & ſubſequentibus hominibus univerſis, deſcendet judicare vivos & mortuos. Quis cogitabit diem adventùs illius (g) quando deſcendet cum plenitudine luminis, præcurrentibus Angelis, & tubæ concentu excitantibus corpus inops? Veniet Dominus (h) expectantibus eum in veritate, ex quibus erat qui dicit: *Expectans expectavi Dominum*. Veniet tanquam revertens à nuptiis inebriatus vino charitatis, & immemor iniquitatum noſtrarum. Veniet non expectantibus tanquam revertens à nuptiis, tanquam potens crapulatus à vino, verè ebrius & immemor miſerationum ſuarum. Tunc enim quantùm ad illos obliviſcetur miſereri Deus. Veniet in ira & indignatione tanquam furibundus. Videbunt eum Sancti in corona gloriæ (i) & perpetualiter gaudebunt. Videbunt eum impii in corona juſtitiæ, & peribunt. O judiciorum Dei (k) abyſſus multa! O terribilis Deus in conſiliis ſuper filios hominum! Fruſtra *tunc incipient miſeri dicere montibus, Cadite ſuper nos: & collibus, Operite nos*. Venient, venient ante tribunal Chriſti. Quis ille pudor erit (l) quævè confuſio, poſt tanta beneficia tam ingratos, tam imperfectos, tam vacuos apparere ante faciem Dei noſtri. Fugiebat Adam ut abſconderetur ab eo, poſt unius utique pomi vetiti guſtum: quid illi poſt tanta flagitia, poſt tanta facinora præſument? Siquidem (m) graviſſimum peccatum commiſſum eſt in Dominum majeſtatis, cùm viri impii virum juſtum injuſtè occiderunt, & ſacrilegas manus in ipſum Dei Filium injecerunt crudeliſſimi homicidæ, imò ſi fas eſt dicere, etiam Deicidæ. Quid tam pavendum [n] quid tam plenum anxietatis & vehementiſſimæ ſollicitudinis excogitari poteſt, quàm judicandum adſtare illi tam terrifico Tribunali, & incertam adhuc expectare ſub tam diſtricto Judice ſententiam? *Horrendum eſt* (ait Apoſtolus) *incidere in manus Dei viventis*. Horrendum inquam eſt [o] incidere in manus Dei viventis, offendere Creatorem, neſcire Dominum, recalcitrarè dominantis imperio, qui habet poteſtatem corpus & animam mittere in gehennam. *Terribilis certè* (ſicut ait Apoſtolus ad Hebræos) *quædam expectatio Iudicii*: quando ignis in conſpectu ejus exardeſcet; & virtutes Cælorum movebuntur, & vacillantibus conſcientiis, latitudinem mundi validiſſimus ignis aduret. Nihil prorſùs terribilius eſt, quàm videre latronis officinam plenam ſanguine, cumulatam opprobriis, tormentis inundantem. Quis hæc diutiùs cogitans non ſtatim contremiſcat, & in deſperationis rotetur abyſſum? Time nunc ô homo [p] quòd in terribili Judicio ei præſentandus es, in cujus manus horrendum eſt incidere: & eo examinante quem nihil latet, ſi inventa fuerit in te iniquitas, alienandus es ab univerſitate quietis & gloriæ, & ſegregandus à numero Beatorum.

y *Ser. 40. diver. n. 8.* z *Ser. 2. de Reſurrect. Dom. n. 5.* a *Tract. de inter. domo cap. 25. n. 57. tom. 5. pag. 431.* b *Tract. ad Hugonem. cap. 1. n. 3.* c *Ser. 72. in Cant. n. 10.* d *Ser. 1. in oct. Paſch. n. 3.*

e *Ser. 5. de Adu. Dom. n. 1.* f *Ser. 2. de Aſcenſ. Dom. n. 4.* g *Ser. 6. de Advent. Dom. n. 5.* h *Ser. 1. in Dom. 1. poſt. Epiph. n. 1.* i *Ser. 50. div. n. 1.* k *Tract. de vit. & mor. Cleric. c. 7. n. 20.* l *Ser. 28. diver. n. 7.* m *Ser. in fer. 4. heb. ſan. n. 7.* n *Ser. 8. ſuper. Pſal. 90. n. 12.* o *Ser. de S. M. Magd. n. 6.* d *Ser. 12. div. n. 4.*

Digitized by Google

rum. Penſa nunc benè cujus ſit formidinis & horroris (q) tuum atque omnium contempſiſſe Factorem, offendiſſe Dominum majeſtatis. Majeſtatis eſt timeri, Domini eſt timeri, & maximè hujus Majeſtatis, hujus Domini. Nam ſi reum Regiæ majeſtatis quamvis humanæ, humanis legibus plecti capite ſancitum ſit: quis finis contemnentium Divinam omnipotentiam erit? Tangit montes, & fumigant: & tam tremendam Majeſtatem audet irritare vilis pulviculus, uno levi flatu mox diſpergendus, & minimè recolligendus? Ille ille timendus eſt, qui poſtquam occiderit corpus, poteſtatem habet mittere & in gehennam. Paveo gehennam, paveo Judicis vultum, ipſis quoque tremendum Angelicis poteſtatibus. Contremiſco ab ira Potentis, à facie furoris ejus, à fragore ruentis mundi, à conflagratione elementorum, à tempeſtate valida, à voce Archangeli, & à verbo aſpero. Contremiſco à dentibes beſtiæ infernalis, à ventre inferi, à rugientibus præparatis ad eſcam. Horreo vermem rodentem, & ignem torrentem, fumum & vaporem & ſulphur, & ſpiritum procellarum: horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquam,& oculis meis fontem lachrymarum, ut præveniam fletibus fletum, & ſtridorem dentium,& manuum pedumquè dura vincula & pondus catenarum prementium, ſtringentiũ, urentium, nec conſummentium? Heu me! Mater mea, ut quid me genuiſti filium doloris, filium amaritudinis, indignationis & plorationis æternæ? Cur exceptus genibus, cur lactatus uberibus, natus in combuſtionem, & cibus ignis?

CAPUT III.

De imitatione Chriſti bajulantis Crucem.

Dicebat Jeſus ab omnes: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me. Luc. 9. Matt. 16.

1. Chriſtus proponit animæ rationali ſervitutem in abnegatione ſui: ut quæ ceciderat per inobedientiam à ſeipſa, id eſt à libertate, abnegando ſemet ipſam, id eſt propriam voluntatem, recuperet per obedientiam libertatem ſui. 2. Proponit eidem animæ vilitatem in toleratione crucis: ut quæ ceciderat per inobedientiam à ſocietate Angelorum, id eſt à dignitate, tollendo crucem ſuam, id eſt carnem ſuam affligendo, per continentiam recuperet ſocietatem Angelorum. 3. Chriſtus proponit animæ rationali aſperitatem in imitatione ſui: ut quæ per inobebientiam ceciderat à viſione Dei, *id eſt à Beatitudine, ſequendo Chriſtum, id eſt ejus paſſionem imitando, recuperet viſionem claritatis ejus. Oſtenditur, triplex dari genus hominum: quorum alij trahuntur ad Jeſum, alij ducuntur, alij rapiuntur.*

q *Ser. 16. in Cant. n. 7.*

§. I.

QVi vult venire poſt me (a) *abneget ſemet ipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Tria propoſuit Chriſtus Dei Virtus & Dei Sapientia, Angelus magni conſilij, animæ rationali ad imaginem Trinitatis factæ: ſcilicet *ſervitutem*, *vilitatem*, *aſperitatem*. In abnegatione ſui *ſervitus*, in toleratione crucis *vilitas*, in imitatione Chriſti deſignatur *aſperitas*: ut anima quæ per inobedientiam de ſtatu trinæ felicitatis ceciderat, humiliata afflictione trinæ miſeriæ per obedientiam reſurgat. *Primò* enim ceciderat anima rationalis *à ſeipſa*, ideſt, *à libertate*. Audiat ergo conſilium, ut abnegando ſemetipſam, id eſt propriam voluntatem, ſui libertatem recuperet. Porrò quid eſt ſemetipſum abnegare (b) niſi voluptatibus propriis renunciare? ut qui ſuperbus erat, ſit humilis: & qui erat iracundus, ſit manſuetus: & qui erat luxurioſus, ſit caſtus: & qui erat ebrioſus, ſit ſobrius: & qui erat avarus, ſit largus. Nam ſi ita quiſque renunciet omnibus quæ poſſidet, & non renunciet ſuis pravis moribus, non eſt Chriſti diſcipulus. Qui renuntiat ſuis rebus, ſua abnegat: qui renuntiat ſuis pravis moribus, ſemetipſum abnegat. Mundus tranſit & concupiſcentia ejus: (c) proinde relinquere hæc magis expedit, quàm relinqui. *Ecce* (inquit Petrus) *nos relinquimus omnia*. Omnia ſanè dixerim, non tantùm poſſeſſiones, ſed etiam cupiditates, & eas maximè. Plùs enim concupiſcentia mundi quàm ſubſtantia nocet. Et hæc fugiendarum cauſa divitiarum præcipua eſt, quòd aut vix, aut nunquam ſine amore valeant poſſideri. Liminoſa ſiquidem & glutinoſa nimis non modò exterior, verum etiam interior ſubſtantia noſtra videtur, & facilè cor humanum omnibus quæ frequentat, adhæret. Age ergo qui relinquere univerſa diſponis (d) te quoque inter relinquenda numerare memento. Imò verò maximè & principaliter abnega temetipſum, ſi deliberas ſequi eum, qui exinanivit propter te ſemetipſum. Pone graviſſimam ſarcinam, pone aſinariam molam, & terrenam molem: pone illa quinque non hominum planè juga ſed boum, quæ tibi inſipienter emiſti. Alioquin ſequi Sponſum Jeſum, & venire ad nuptias ſpirituales quinaria hac preſſus & oppreſſus corporis ſenſualitate non poteris. Sed & ſi noviſſimè veneris & pulſaveris, minimè profectò aperietur tibi, ſed reſpondebitur de intus, quòd non ſit de bobus & aſinis cæteriſquè jumentis inſipientibus cura Deo. Ergone (e) beſtiæ ſumus? Beſtiæ prorſùs. *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus*. Beſtiæ profectò ſunt homines, oves errantes non habentes paſtorem. Proinde (f) ait Dominus Jeſus: *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum*: quia niſi quis à ſemetipſo deficiat, ad Chriſtum Regem ſublimem non appropinquat. Felix eſt propter Chriſtum addicatio ſui, quam qui perfectè non habet, ſe Chriſto ad purum placere non exiſtimet. Fruſtra enim Chriſto placere ſe credit, qui ſeipſum propter ipſum non abiicit: & perfectè ſe.

nove-

a *Ser. 63. diver.* b *Tract. de mo. bene viven. cap. 7. n. 18.* c *Tract de vit. & mor. Cleric. cap. 1. n. 1.* d *Ibidem n. 2.* e *Ser. 3. ſuper. Pſal 90. n. 1.* f *Ser. 11. in ultim. Cæna num. 9.*

Digitized by Google

noverit illi placere; qui perfectè jam propter ipſum ſe didicerit abdicare. Ut ergo Chriſto placere poſſimus, neceſſaria nobis eſt abdicatio noſtri, quantùm noſtra valetudo permittit, non quantùm odium noſtri, lanceâ peccatorum perfoſſa, in nos quandoque manus iniicere geſtierit: maximè duntaxat in alimentis ſumendis, ubi conſervandus eſt vigor naturæ, & non ſequendus eſt appetitus illecebroſæ gulæ. Contra vitia quæ de lumbis carneis pugnantia procedunt, palmativè belligerare nequimus, niſi priùs appetitum gulæ reſtringamus fortiter contuſione abſtinentiæ. Legimus Verbum (g) in Evangelio loquens: *Eſto conſentiens*, inquit, *adverſario tuo, dum es in via cum illo, ne fortè tradat te judici & judex tortori*. Quid conſultius? Verbi conſilium eſt (ni fallor) ſe adverſarium proteſtantis, quòd adverſetur carnalibus deſideriis noſtris dum dicit: *Semper hi errant corde*. Tu verò qui hæc audis, ſi pavens cæperis velle fugere à ventura ira, credo ſollicitus eris quomodò huic conſentias adverſario, qui tibi illam tam terribiliter intonare videtur. At iſtud impoſſibile eſt, niſi diſſentias tecum, niſi tibimet adverſeris, niſi gravi & vigili lucta tuipſe contra teipſum infatigabiliter prælieris, poſtremò niſi valefacias inveteratæ conſuetudini, innatæquè affectioni: abnegando temetipſum (h) propter ipſum qui ſeipſum exinanivit, & pro noſtra ſalute formam ſervi ſuſcepit, in quâ ſolvit quæ non rapuit, qui flagellari & mactari, crucifigi & occidi pro nobis voluit. Felix abnegatio, & beatus contemptus, qui facit de de peccatore juſtum, de inimico amicum, de ſervo filium: imò quod magnum eſt, de ſervo diaboli filium Dei.

§. II.

Secundò ceciderat anima rationalis (i) *à ſocietate Angelorum*, ideſt, à dignitate. Audiat ergo conſilium, ut tollendo crucem ſuam, ideſt, carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis crucifigendo, per continentiæ bonum recuperet ſocietatem Angelorum. Nam (k) propter crucem piis dictum eſt: *Qui ſunt Chriſti Jeſu, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis*. Cum quo ut ſimul (l) crucifigamur & nos, attentiùs auribus cordis audiamus vocem Chriſti dicentis: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me*. Ac ſi dicat: Qui me deſiderat, ſe deſpiciat: qui vult facere voluntatem meam, diſcat frangere ſuam. Crux à cruciatu dicitur (m) aut certè cruciatus à cruce. Qui crucem portat (n) debet mundo mori: nam crucem ferre, ſemetipſum eſt mortificare. Crucem ferre & non mori, ſimulatio hypocritarum eſt. Porrò (o) audi Apoſtolum dicentem: *Mibi abſit gloriari niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo*. Non ſolùm, inquit, mortuus mundo, ſed & crucifixus: quod eſt ignominioſum genus mortis. Ego illi, papariter & ipſe mihi. Omnia quæ mundus amat, crux mihi ſunt: delectatio carnis, honores, divitiæ, vanæ hominum laudes. Quæ verò mundus reputet crucem, illis affixus ſum, illis adhæreo, illa toto amplector affectu. Nulla ergo & te (p) mundi oblectamenta inclinent, nullæ adverſitates deiiciant. Abſit tibi gloriari niſi in cruce Domini tui Jeſu Chriſti, per quem tibi mundus crucifixus eſt: ut quæ mundus appetit, crucem repures: & tu crucifixus mundo, illis quæ mundus crucem reputat, toto inhæreas amore. Ea quæ amatores ſeculi diligunt (q) ſervi Dei velut adverſa refugiunt. Servi Dei plùs gaudent adverſitatibus mundi, quàm proſperitatibus delectantur. Ea quæ in hoc mundo ſunt, ſervis Dei contraria ſunt: ut dum iſta adverſa ſentiunt, ad cæleſte regnum cum ſummo deſiderio ſuſpirent. Magna apud Deum refulget gratia, quæ huic mundo contemptibililis eſt. Nam revera neceſſe eſt, ut quæ mundus odit, diligantur à Deo. Sancti viri peregrini ſunt & hoſpites in ſeculo. Unde reprehenditur Petrus, quòd tabernaculum in monte fieri voluerit: quia Sanctis in hoc mundo tabernaculum non eſt, quibus in cælo patria & domus eſt. Cuncta temporalia quaſi herbæ marcentes ſiccantur & tranſeunt: & ideo præ æternis rebus quæ nunquam areſcunt, rectè ſervi Dei iſta contemnut & deſpiciunt: quia in eis nullam ſtabilitatem aſpiciunt. Sancti viri (r) qui perfectè ſeculum contemnunt, ita huic mundo moriuntur, ut ſoli Deo vivere delectentur. Et quantò ſe à converſatione hujus ſeculi ſubtrahunt, tantò magis oculis mentis præſentiam Dei, atque Angelicæ ſocietatis frequentiam contemplantur. Quamvis enim Deus in medio hominum carnalium vitam electorum protegat, tamen valdè rarum eſt, ut homo inter ſeculi voluptates poſitus à peccatis ſit alienus. Non erit ſemper ſecurus, qui periculo fuerit proximus. Quidni periclitetur caſtitas in deliciis (s) humilitas in divitiis, pietas in negotiis, veritas in multiloquio, charitas in hoc ſeculo nequam? Fugite ergo de medio Babylonis, fugite, & ſalvate animas veſtras. Bonum eſt (t) ut homo ſit corporaliter remotus à mundo: ſed multò eſt melius, ut ſit & voluntate elongatus à ſeculo. Unde Beatus Job ait: *Onager contemnit civitatem*: & ſervus Dei contemnit ſecularium hominum ſocietatem. Qui perfectè mundum deſpiciunt, adverſa vitæ noſtræ appetunt, & proſpera contemnunt: & dum ab eis vita hæc contemnitur, cæleſtis invenitur. Longè quippe à Deo eſt animus, cui hæc miſerabilis vita dulcis eſt. Iſte enim quid de cæleſtibus concupiſcat, vel quid de terrenis deſpiciat, ignorat. Nam ſicut ſcriptum eſt: *Qui apponit ſcientiam, apponit & dolorem*. Quantò homo plùs poteſt ſuperna cognoſcere quæ concupiſcat, tantò ampliùs dolere debet de terrenis & tranſitoriis rebus, quibus involvitur. Cui autem Chriſtus incipit dulceſcere (u) profectò neceſſe eſt amareſcere mundum. Eſt ſiquidem panis qui de cælo deſcendit, habens omne delectamentum & ſuavitatem ſaporis. Sapor eſt Patris per illam æternam & ineffabilem naturam. Sapor eſt Angelorum per gratiam. Sapor eſt noſter per miſericordiam. Proinde ſi juſtus eſſe volueris (x) neceſſe eſt ut non ſolùm præſens ſeculum contemnans, ſed & ipſam carnem caſtiges, & ſubiicias ſervituti. Nam Chriſtus dixit: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam,* &

g *Ser. 85. in Cant. n. 1.* h *Ser. 13. in ult. Cœna n. 115.* i *Ser. 62. div. n.* k *Ser. 2. in Cœna n. 6.* l *Ser. 2. de S. Andr. n. 5.* m *Ser. in vig. S. Andr. num. 3.* n *Ser. de modo bene vivo. cap. 1.* o *Ser. 7. in Quadrag. n. 3.*

p *Ser. 4. de Aſcenſ. Dom. n. 13.* q *Tract. de modo bene viven. cap. 7. n. 18.* r *Ibidem n. 19.* s *Tract. de Converſ. ad Cleric. cap. 21. n. 38.* t *Tract. de modo bene viven. cap. 7. n. 19.* u *Ser. de ver. Sap. num. 2. tom. 6. pag. 768.* x *Ser. 3. in Epiph. Dom. n. 6.*

Digitized by Google

& ſequatur me. Quod exponens Apoſtolus: *Quicunque*, inquit, *ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis*.

§. III.

Tertiò[y] ceciderat anima rationalis *à viſione Dei*, ideſt, à beatitudine. Audiat ergo conſilium, ut ſequendo Chriſtum, ideſt, ejus paſſionem immitando, recuperet claritatis ejus viſionem: quia ſi compatimur ei, & conregnabimus. Tu itaque ſi deſideras videre ſublimem [z] humilem priùs *Jeſum* videre curato. Iſta te humiliet viſio, ut illa exaltet humiliatum. Reprimat & ſanet iſta tumorem tuum, ut illa repleat & ſatiet deſiderium tuum. Exinanitum vides? Non ſit ocioſa viſio, quia exaltatum ocioſè videre non poteris. Similis eris illi, cùm videris eum ſicuti eſt. Eſto & nunc ſimilis ei, videns eum ſicut propter te factus eſt. Si enim ne in humilitate quidem ſimilitudinem ejus abnuis, certa tibi ſublimitatis quoque ſimilitudo debetur. Nunquam ille ſocium tribulationis à communione gloriç patietur arceri. Denique uſque adeo non dedignatur paſſionis ſuæ conſortem & in regnum mittere ſecum, ut in cruce confitens Latro eadem die cum eo fuerit in paradiſo. Hinc eſt quod ait etiam ad Apoſtolos: *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus, & ego diſpono vobis regnum*. Quia ergo ſi compatimur, & conregnabimus, ſit interim meditatio noſtra Chriſtus, & hic crucifixus. Ipſum ſequamur ſtudio piæ converſationis. Hoc enim eſt iter, quo oſtendatur & nobis ipſe, qui eſt ſalutare Dei: ſanè non jam ſine ſpecie & decore, ſed in claritate tanta ut majeſtas ejus repleat orbem terram. Chriſtus Dominus [a] & in vita paſſivam habuit actionem, & in morte paſſionem activam ſuſtinuit, dum ſalutem operaretur in medio terræ. Facit ergo mihi fortitudo, facit ſimilitudo, ſed ſi acceſſerit etiam imitatio, ut ſequar veſtigia ejus. Alioquin etiam exquiretur à me Sanguis juſtus, qui effuſus eſt ſuper terram: nec immunis ero ab illo tam ſingulari ſcelere Judæorum, quòd videlicet tanti charitati ingratus fuerim, quòd ſpiritui gratiæ contumeliam fecerim, quòd Sanguinem teſtamenti pollutum duxerim, quòd conculcaverim Filium Dei. Quàm pauci (b) poſt te, ô Domine Jeſu, ire volunt, cùm tamen ad te pervenire nemo ſit qui nolit: hoc ſcientibus cunctis, quia delectationes in dextera tua uſque in finem. Et propterea volunt omnes te frui, at non ita & imitari: conregnare cupiunt, ſed non compati. Ex his erat ille qui dicebat: *Moriatur anima mea morte juſtorum, & fiant noviſſima mea horum ſimilia*. Optabat ſibi extrema juſtorum, ſed non ita & principia. Mortem ſpiritualium optant ſibi etiam carnales, quorum tamen vitam abhorrent, ſcientes precioſam mortem eſſe ſanctorum: quoniam cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini, & quia beati mortui qui in Domino moriuntur: cùm è contrario juxta Prophetæ ſententiam, *mors peccatorum peſſima ſit*. Non curant quærere quem tamen deſiderant invenire, cupientes conſequi, ſed non & ſequi. Non ſic illi quibus ajebat: *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis*. Beati qui digni habiti ſunt teſtimonio tuo, benigne Jeſu. Ipſi revera ibant poſt te & pedibus & affectibus. Notas eis feciſti vias vitæ, vocans eos poſt te, qui via & vita es & veritas, dicens: *Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum*. Dicebant ergo diſcipuli glorianțes: *Ecce nos reliquimus omnia, et ſecuti ſumus te*. O perverſitas (c) ô abuſio filiorum Adam, quia cùm aſcendere difficillimum ſit, deſcendere autem facillimum, ipſi & leviter aſcendunt, & difficiliùs deſcendunt, parati ad honores & celſitudines graduum Eccleſiaſticorum, ipſis etiam Angelicis humeris formidandas. Ad ſequendum autem te Domine Jeſu vix inveniuntur, qui velint duci per viam mandatorum tuorum. Alii enim *trahuntur*, qui poſſunt dicere: *Trahe me poſt te*. Alii *ducuntur*, qui dicunt: *Introduxit me Rex in cellaria ſua*. Alii *rapiuntur*, ſicut Apoſtolus raptus eſt ad tertium cœlum. Et primi quidem felices ſunt, qui in patientia ſua poſſident animas ſuas. Secundi feliciores, quia ex voluntate ſua confitentur ei. Tertii feliciſſimi, qui in profundiſſima Dei miſericordia, quaſi quodammodò ſepultâ jam arbitrii ſui poteſtate, in divitias gloriæ in ſpiritu ardoris rapiuntur, neſcientes ſive in corpore ſive extra corpus, hoc ſolùm ſcientes quòd rapti ſint. Beatus qui ubique te ducem habet Domine Jeſu, non illum refugam ſpiritum (*diabolum*) qui ſtatim aſcendere voluit, & totâ Divinitatis dexterâ percuſſus eſt. Nos autem populus tuus & oves paſcuæ tuæ ſequamur te, per te, ad te: quia *tu es via, veritas, & vita*: Via in exemplo, Veritas in promiſſo, Vita in præmio. Verba enim æternæ vitæ habes, & nos cognoſcimus & credimus quia tu es Chriſtus Filius Dei vivi. Ad te proinde (d) libenter accedimus Domine Jeſu, diſcipuli ad magiſtrum, infirmi ad medicum, ſervi ad Dominum. Tu es enim magiſter & Dominus, cujus ſchola eſt in terris, cathedra in cœlis. Tu es ille eximius medicus, qui ſolo verbo reſtauras univerſa. Vias tuas demonſtra nobis, & ſemitas tuas edoce nos: viæ enim tuæ viæ pulchræ, & omnes ſemitæ tuç pacificicæ. Beati, qui ambulant in via tua Domine virtutum: beatiores, qui currunt viam mandatorum tuorum: beatiſſimi, qui currunt in odore unguentorum tuorum. Exultas enim ut gigas ad currendam viam: & non ſolùm currens, ſed & ſaliens in montibus, & tranſiliens colles. Exultaverunt gigantes Philoſophi non ad currendam viam tuam, ſed ad quærendam vanam gloriam, evaneſcentes in cogitationibus ſuis, non in humilitate aut in virtutibus tuis, ſed ſuis. Viam enim ſapientiæ neſcierunt, neque meminerunt ſemitarum ejus. Non eſt audita in Chanaam, neque viſa eſt in Theman. Maledicti qui dixerunt Domino Jeſu: *Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus*. Nos autem quærimus te de die in diem, & ſcire vias tuas volumus.

CA-

y *Serm. 63. diver.* z *Serm. 1. de verb. Eſaiæ num. 2.* a *Ser. in fer. 4. hebd. San. nu. 11.* b *Ser. 21. in Cant. nu. 3.*

c *Ser. 2. in Aſcenſ. Dom. nu. 6.* d *Ser. 40. diver. nu. 1.*

CAPUT IV.

De ſuavitate jugi Chriſti, quæ ad guſtandum datur portantibus jugum ejus.

1. Oſtenditur, Chriſtum reficere portantes jugum ſuum triplici cibo: incipientes cibo humilitatis, proficientes cibo charitatis, perfectos cibo ſapientiæ. Septem ſunt panes, quibus nos paſcit Chriſtus: imò & ipſe paſcitur profectibus noſtris. 2. Invitamur ad tollendum jugum ejus ſuave, quo auferatur durum jugum ſæculi ab humeris noſtris, & onus premens animas noſtras. Reprehenditur dementia hominum, qui potiùs malunt emere multiplex jugum mundi durum, quàm tollere jugum Chriſti ſuave. 3. Oſtenditur, jugum Chriſti nullum habere onus ſeu laborem: probatur què exemplo & ſimilitudine, quòd onus Chriſti non onerat, ſed alleviat portantes ipſum.

§. I.

Dominus ait: *Venite ad me omnes* (a) *qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos*; quos veſtræ ſeu alienæ voluntatis dura premit ſervitus. Illud quoq; quod in ſcala illa (b) quæ in typo humilitatis Jacob monſtrata eſt, & Dominus deſuper innixus apparuit: quid nobis aliud innuit, niſi quòd in culmine humilitatis conſtituitur cognitio veritatis. Dominus quippe de ſummitate ſcalæ proſpiciebat ſuper filios hominum tanquam Veritas (cujus oculi ſicut fallere nolunt, ita falli non norunt) ut videret ſi eſt intelligens aut requirens Deum. An non tibi de alto videtur clamare ac dicere requirentibus ſe: *Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis me: & à generationibus meis implemini?* Et illud: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ergo reficiam vos. Venite,* inquit Dominus. Quò? Ad me Veritatem. Quâ viâ? Per humilitatem. Quo fructu? Ego vos reficiam. Sed quæ eſt refectio quam Veritas aſcendentibus promittit, pervenientibus reddit? Charitas eſt. Verè dulcis & ſuavis cibus eſt charitas, quæ feſſos allevat, debiles roborat, mæſtos lætificat: jugum denique Veritatis facit ſuave, & onus leve. Bonus cibus charitas: (c) quæ media in ferculo Salamonis conſiſtens, diverſarum odore virtutum, velut diverſi generis fragrantiâ pigmentorum, eſurientes reficit, jucundat reficientes. Ibi ſiquidem apponitur pax, patientia, benignitas, longanimitas, gaudium in Spiritu Sancto: & ſi quæ ſunt aliæ virtutes ſeu ſapientiæ generationes, apponuntur in illa. Habet & humilitas in eodem ferculo ſuas epulas, panem ſcilicet doloris & vinum compunctionis: quas primò Veritas *incipientibus* offert, quibus utique dicitur: *Surgite poſtquam ſederitis, qui manducatis panem doloris.* Habet ibidem contemplatio ex adipe frumenti ſolidum cibum ſapientiæ, cum vino quod lætificat cor hominis: ad quæ Veritas *perfectos* invitat dicens: *Comedite amici mei, & bibite, & inebriamini chariſſimi. Media,* inquit, *charitate conſtravit propter filias Jeruſalem*, propter imperfectas, videlicet animas: quæ dum adhuc illum ſolidum cibum minùs capere poſſunt, lacte interim charitatis pro pane, oleo pro vino nutriendæ ſunt. Quæ rectè *media* deſcribitur, quia ejus ſuavitas nec incipientibus præſtò eſt, prohibente timore: nec perfectis ſatis eſt, pro abundantiori contemplationis dulcedine. Hi adhuc à noxiis carnalium delectationum humoribus timoris amariſſima potione purgandi, nondum lactis dulcedinem experiuntur. Illi jam avulſi à lacte, epulari ab introitu gloriæ glorioſiùs delectantur: Solis mediis, ideſt proficientibus ita jam melleas quaſdam ſorbitiunculas charitatis expertis, ut illis interim pro ſui teneritudine contenti ſint. Primus ergo cibus eſt *humilitatis* [d] purgatorius cum amaritudine: ſecundus *charitatis*, conſolatorius cum amaritudine: tertius *contemplationis*, ſolidus cum fortitudine. Bona tamen via humilitatis, quâ veritas inquiritur, charitas acquiritur, generationes ſapientię participantur. Deniq; ſicut finis legis eſt Chriſtus, ſic perfectio humilitatis eſt cognitio veritatis. Chriſtus cùm venit, attulit gratiam: veritas quibus innotuerit, dat charitatem. Innoteſcit autem humilibus: humilibus enim dat gratiam. Deniq; qui habet aures audiendi (e) audiat Chriſtum clamantem in templo: *Qui ſitit, veniat ad me & bibat.* Et: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Septem panes quibus reficiamini (f) iſti ſunt. *Primus* panis eſt verbum Dei, in quo vita hominis eſt, ſicut & ipſe Chriſtus teſtatur. *Secundus* panis eſt obedientia: quoniam *meus cibus eſt*, inquit, *ut faciam voluntatem ejus qui miſit me. Tertius* panis eſt meditatio ſancta, de qua ſcriptum eſt: *Cogitatio ſancta conſervabit te.* Et quæ alio in loco nominari videtur *panis vitæ & intellectus. Quartus* panis ſunt orantium lachrymæ. *Quintus* verò panis eſt pænitentiæ labor. Ne mireris quòd laborem aut lachrymas panes dixerim, niſi fortè excidit tibi quod in Propheta legiſti: *Cibabis nos pane lachrymarum.* Et in alio Pſalmo: *Labores*, inquit, *manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit. Sextus* panis eſt jucunda unanimitas ſocialis: panis in quam ex diverſis granis confectus, fermentatus utiquè Sapientiâ Dei. Porrò *ſeptimus* panis eſt Euchariſtia: quoniam *panis*, inquit, *quem ego do, caro mea eſt pro mundi vita.* Bonus paterfamilias (g) qui ſuorum domeſticorum curam gerit, maximè in diebus malis: ut alat eos in fame, cibans illos pane vitæ & intellectûs, & ſic nutriens ad vitam æternam. At paſcens ita puto nihilominùs paſcitur ipſe, & quidem eſcis quibus libenter veſcitur profectibus noſtris. Etenim gaudium Domini fortitudo noſtra. Ita ergo & cùm paſcit paſcitur, (h) & cùm paſcitur paſcit, ſimul nos ſuo gaudio ſpirituali reficiens, & de noſtro æquè ſpirituali profectu gaudens. Cibus ejus pœnitentia mea, & cibus ejus ſalus mea, cibus ejus ego ipſe. An non cinerem tanquam panem manducat? Ego autem quia peccator ſum, cinis ſum, ut manducer ab eo. Mandor cùm arguor, glutior cùm inſtituor, decoquor cùm immutor, digeror cùm transformor, unior cùm conformor. Nolite mirari hoc, & manducat nos, & manducatur à nobis, quò arctiùs illi aſtringamur.

a *Ser. 26. div. num. 4.* b *Tract. de grad. humil. cap. 2. num. 3.* c *Ibidem num. 4.* d *Ibidem. num. 5.* e *Epiſt. 106. nu. 1.* f *Ser. 1. in Dom. 6. poſt Pent. nu. 4.* g *Ser. 71. in Cant. nu. 4.* h *Ibidem num. 5.*

§. II.

Tollite (i) *jugum meum ſuper vos*, ait *Dominus*. Acſi diceret: Non impono invitis, ſed vos tollite ſi vultis. Ecce oleum (k) ad cujus præſentiam jugum veſtræ captivitatis computreſcet, ſicut ait Eſajas ſanctus: *In illa die auferetur onus ejus de humero tuo, & jugum de collo tuo, & computreſcet jugum à facie olei*. Quæ eſt iſta dies, quod onus iſtud, quod jugum? Audi quod idem Propheta præmittit: *Suſcitabit ſuper eum Dominus* (ſcilicet ſuper Regem Aſſiriorum) *flagellum ſupra plagam Madian in petra Oreb, & virgam ſuam ſuper mare, & levabit eam in via Ægypti*. Flagellato itaque & percuſſo diabolo, qui eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ; levavit Dominus virgam ſuam ſuper mare, & levavit eam in via Ægypti. Mare eſt ſæculum, virga eſt Crux, via Ægypti eſt via illa lata & ſpacioſa quæ ducit ad mortem. Gratias tibi Domine Jeſu, qui exaltaſti virgam tuam ſuper mare, proſternens Cruci tuæ ſuperbiam ſæculi, & ſubiiciens ei principatus & poteſtates. Verè Domine, Crux tua premit fluctus ſæculi, ſedat tempeſtates perſecutionum, & tentationum procellas mitigat. Levaſti etiam eam in via Ægypti, ut obſtructâ illâ viâ latâ quæ ducit ad mortem, illam arctam viam & anguſtam oſtenderes, quæ ducit ad vitam. An neſcitis? An non ſentitis? An non experimini? Fervet in carne æſtus concupiſcentiæ, aliquando in mente ira deſævit, indignationis & amaritudinis verba prorumpunt, & adinſtar maris quod vehementer agitat ventus, omnia interiora hominis conturbantur: ſed levante ſuper hoc mare Crucem ſuam Jeſu, ſedantur omnia, omnia conquieſcunt. Meritò hac die (l) ideſt tempore gratiæ, tempore miſericordiæ, tempore quo Crux levatur, quo Chriſto ſubditur mundus, quo princeps mundi hujus eiicitur foras: hac inquam die, hoc tempore auferetur onus de humero veſtro. Quod onus? Legimus in Scripturis multa onerum genera. Nam ſanctus Eſajas undecim nobis onera prophetico ſermone deſcribit. 1. Onus Babylonis. 2. Onus Philiſtiim. 3. Onus Moab. 4. Onus Damaſci. 5. Onus Deſerti maris. 6. Onus Ægypti. 7. Onus Dama. Onus in Arabia. 9. Onus Vallis viſionis. 10. Onus Tyri. 11. Onus jumentorum Auſtri. Et quid eſt onus, niſi pondus quoddam deprimens animam, & ad terram inclinans: faciens eam ad inferiora reſpicere, & negligere ſuperiora? Tale nobis onus aliquando ex mundi provenit delectatione: & hoc eſt *Onus Babylonis*. Aliquando ex immundorum ſpirituum immiſſione: & hoc eſt *Onus Philiſtiim*. Aliquando ex naturali quadam & inevitabili neceſſitate: & hoc eſt *Onus Moab*. Aliquando ex tenebris ignorantiæ: & hoc eſt *Onus Ægypti*. Aliquando ex innata nobis infirmitate: & hoc eſt *Onus Damaſci*. Aliquando ex malorum perſecutione: & hoc eſt *Onus Deſerti maris*. Aliquando ex occulta animi vexatione: & hoc eſt *Onus Dama*. Aliquando ex timore mortis: & hoc eſt *Onus in Arabia*. Aliquando ex vanitate quando proficimus: & hoc eſt *Onus Vallis viſionis*. Aliquando ex anguſtia pro his quæ toleramus: & hoc eſt *Onus Tyri*. Aliquando ex charitate quando aliis prodeſſe deſideramus: & hoc eſt *Onus jumentorum Auſtri*. An verò comparatum jumentis eſſe quis dubitet hominem (m) qui ſibi juga emerit jumentorum: niſi quòd eò ſanè ipſis quoque jumentis convincitur ſtolidior, & beſtialior beſtiis comprobatur, quòd juga neceſſitatis earum propriâ ipſe ſubeat voluntate? Quod enim illis natura eſt, huic culpa: dum tanquam unus ex his quæ ratione carent, ſine ratione degens & ipſe, ſub corporeis ſimiliter ſenſibus incurvatur. Sed quid eum juga ſubiſſe cauſamur? Arguamus magis emiſſe. Illud enim ſtoliditatis miſerandæ, iſtud extremæ dementiæ eſt. Planè & in eo qui juga emit, contrarium fieri manifeſtum eſt. Quid enim juga emit, & juga boum (n) cui jugum ſuave offertur? Nam jugum Chriſti, jugum hominis eſt, ſiquidem & Chriſtus homo. Necmodò gratis tribuitur, ſed & copioſa his qui tulerint illud, remuneratio eſt, ut à nemine non dico emi, ſed gratis ſuſtineri queat. Quid ergo miſer pro jugo boum diſtrahis animam tuam, qui jugum Chriſti ſuſcipiens emere poteras regnum Dei, mercari vitam, lucrifacere Chriſtum? Nam ſine jugo interim eſſe non potes homo, nimirùm qui natus es ad laborem: ſed *grave jugum ſuper omnes filios Adam*, utique qui ſequuntur eum. Nam ſuper eos qui Chriſtum ſequuntur, leve eſt & ſuave. Poſtremò ut cætera ſileam, cùm ſine jugo eſſe non poſſint: quale hoc ipſum eſt eligere potiùs quinque quàm unum? Quis enim poteſt ſervire quinque dominis, nedum quinque tyrannis, quinque prædonibus? Siquidem *oculus* meus deprædatur animam meam. An non ſæpè aliud *gula* exigit, ad aliud prurìtus *aurium* vocat? Sic & *odoratus* & *tactus* diverſa imperant, interdum forſitan & adverſa, dum uterque communem ſibi geſtit præripere ſervum, & trahit ſua quemque voluptas. Vides excuſationem hominis qui propterea Chriſtum non ſequitur, propterea ſe excuſat à nuptiis, quòd juga boum emerit quinque? Quòd ſi eorum laborem & dolorem conſideres (o) ſi numeres eorum juga qui variis ſerviunt vitiis morum, magis quàm corporum ſenſibus: erit profectò invenire jam homines, qui multò magis in labore hominum non ſunt, ſed longè ampliùs aliena ab homine flagella ſuſtineant. Erit invenire ementes nonmodò quinque, ſed pluſquàm quinquaginta quinque, non planè jumentorum juga, ſed dæmonum. Contendunt *ambitio*, & *elatio cordis*: altera modum, altera foveam parat: volare altera jubet, repere monet altera, cùm neutrum profectò ſit hominis. Quis enim es tu (ait *elatio*) quis verò ille, vel ille eſt, aut quæ domus patris eorum, ut eis in aliquo cedas, ut reverearis eos, ut aliquatenùs eis blandiaris? At bonus ſermo bonum invenit locum (ait *ambitio*) & interdum quoque qui prodeſſe non poteſt, poteſt obeſſe: unde diſſimula, primùm vinum bonum pone, donec veniat hora tua? *Avaritia* quoque & *appetitus* laudis ſibi invicem adverſantur, & quod hæc congregat, hic diſpergit. Nec minùs contraria ſunt ea, quæ *ſimulatio* & *puſillanimitas* ſuggerunt impudentiæ, impatientiæque clamoribus: & eſt utraque labor & dolor & afflictio ſpiritûs. Hæc autem

omnia

i *Epiſt. 11. num. 6.* k *Ser. de Advent. Dom. num. 3. tom. 6. pag. 601.* l. *Ibidem num. 4.*

m *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 1. num. 2.* n *Ibidem cap. 2. num. 3.* o *Ibidem num. 4.*

Digitized by Google

omnia (p) ſimiliaquè ac diſſimilia mala ex una radice pullularunt, propriæ ſcilicet voluntatis. Hujus enim ſanguiſugæ duæ ſunt inſatiabiles filiæ, clamantes: *Affer, affer*. Siquidem nec animus vanitate, nec voluptate corpus aliquando ſatiatur, ut ſcriptum eſt: *Non ſatiatur oculus viſu, nec auris impletur auditu*. Fuge ſanguiſugam hanc, & omnia reliquiſti. Hæc enim omnia trahit ad ſe propria voluntas. Pone hanc, & jugum tam importabile quàm multiplex abieciſti. Non eſt enim Dominus crudelis ad illam, non eſt tyrannus tam impius & inhumanus ſic urgens ſeruulum, & non parcens. Fatigatum magis inſtigat, ſubditum premit duriùs. Inquietum malum eſt, quòd ſpiritui ſemper incubās inexcogitabilia meditatur. *O cuſtos hominum, quare poſuiſti me contrarium tibi, & factus ſum mihimetipſi gravis?* Nullum mihi onus importabilius, nulla gravior ſarcina eſt. Factus ſum mihi talentum plumbi, & reſedit iniquitas ſuper illud. Sed audiam vocem ſolatii, audiam quid loquatur magni conſilii Angelus.

§. III.

Venite ad me omnes qui laboratis et onerati eſtis, et ego vos reficiam. Tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem animabus veſtris. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve, dicit Dominus. Matt. 11.

Laborantes ad refectionem invitat [q] ad requiem provocat oneratos. Non tamen interim onus ſubtrahit aut laborem, magis autem onere alio, alio labore commutat; ſed onere levi, ſuavi jugo: in quibus requies ac refectio etſi minùs appareat, tamen invenitur. Grave onus iniquitas ſedens ſuper talentum plumbi. Sub hac gemebat ſarcina qui dicebat: *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus gravatæ ſunt ſuper me.* Quod ergo onus Chriſti, quod onus leve? Ut quidem ego ſentio, onus beneficiorum eſt. Dulce onus, ſed ei qui ſentit, & qui experitur. Alioquin ſi non invenias, ſi non advertas, grave omninò & periculoſum. Oneriferum animal homo tempore ſuæ mortalitatis ſi adhuc portat peccata ſua, onus eſt grave: ſi jam fortè exoneratus eſt à peccatis, minùs quidem grave; ſed ſi ſanum ſapiat, non minùs grande onus inveniet hanc ipſam quam diximus exonerationem. Onerat nos cùm exonerat Deus, onerat beneficio cùm exonerat peccato. Vox onerati: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Vox onerati: *Exi à me, quia homo peccator ſum, Domine*. Vox onerati: *Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus, timui Deum. Semper* (inquit) *timui*, ſicut ante, ſic poſt acceptam indulgentiam peccatorum. Et hoc miraculum [r] agit ſermo Dei vivus & efficax: hoc illud Verbum per quod facta ſunt omnia, benigniſſimè & potentiſſimè operatur: hoc denique facit *jugum Chriſti ſuave, & onus leve*. Libet admirari quàm leve ſit onus Veritatis. Num verè leve eſt, quod portantem non gravat, ſed levat? Quid eo levius onere, quod non ſolùm non onerat, ſed & portat omnem cui portandum imponitur? Hoc onus potuit uterum gravidare Virginis, gravare non potuit. Hoc onus ipſa quibus ſe præbuit ſuſtentandum ſenis Simeonis brachia ſuſtentabat. Hoc etiam onus Paulum in gravi licet & corruptibili corpore poſitum rapiebat uſque ad tertium cœlum. Quæram in rebus ſi quod fortè huic exoneranti oneri ſimile inveniamus. Occurrit mihi de pennis avium quod utcunque coaptem, quæ quodam videlicet ſingulari modo & corpulentiorem reddunt ſubſtantiam, & agiliorem. Mirum opus naturæ: unde groſſeſcit materia, inde ſarcina levigatur: & quantùm creſcit in maſſa, tantùm decreſcit in pondere. Hoc planè in pennis Chriſti oneris exprimit ſimilitudinem, quod & ipſæ ferunt, à quibus feruntur. Proinde qui pro Chriſto laboribus fatigantur [s] qui perſecutiones patiuntur, qui nulli mala inferunt, ſed ab aliis illata patienter ferunt: meritò iſti portare Chriſtum in humeris dicuntur, quibus & ab ipſa Veritate dicitur: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam*. O dulcis ſarcina! [t] Hæc ſarcina fratres mei, ſcilicet crux ipſa benedicta, bajulum ſuum non gravat, ſed levat: non deprimit, ſed extollit: non quaſſat, ſed erigit, & portat portantem, ubi Chriſtus eſt in gloria Patris. *Jugum itaque Chriſti ſuave eſt* [u] *& onus leve*. Sed quibus? Qui ſpiritu Dei aguntur. Qui ſunt illi? Non ſervi carnis, ſed filii Dei. Vultis cognoſcere filios Dei? Qui ſpiritu facta carnis mortificant, quorum membra templum ſunt Spiritus Sancti, quem à Deo acceperunt: ut jam non ſint ſui, nec ſibi vivant, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit: empti videlicet precio magno pretioſi Sanguinis Chriſti. Unde & portantes eum & glorificantes in corpore ſuo, utique honorificant eum: quia non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus confitentur eum. Glorificate itaque & vos dilectiſſimi [x] & portate interim Chriſtum in corpore veſtro, onus delectabile, ſuave pondus, ſarcinam ſalutarem. Etiamſi premere aliquando fortè videtur, etiamſi interdum latera tundit & flagellat recalcitrantem, etiamſi aliquando in camo & fræno maxillas conſtringit & coercet, omninò feliciter: eſto ut jumentum. *Homo* (inquit Pſalmiſta) *cùm in honore eſſet non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*. Quid enim tantoperè vel plangit Propheta, vel arguit in homine ſimilitudinem jumentorum; præſertim qui in alio quodam loco de ſe loqui, & dicere Deo non ſine quadam congratulatione videtur: *Ut jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum?* Puto, imò non puto, ſed ſcio ſimilitudinem aliquam jumentorum homini commendari; ſed planè non eam quæ non intelligendo, nec inſipientiæ ſed patientiæ imitatione conſiſtat. Neque enim ſuccenſentis ſimiliter, ſed ne plangentis quidem videretur vox ſi dixiſſet: Homo cùm ſub onere Dei eſſet, non recalcitravit, ut jumentum factus eſt apud eum. Quis enim non illi jumento plurimùm invideret, cujus in humili tergo ad commendationem ſuæ ineffabilis manſuetudinis dignatus eſt ſedere Salvator: ſi cum illius tam pretioſi oneris geſtatione intelligentiam quoque tam ſingularis habuiſſet honoris? Ut jumentum igitur eſto, minimè tamen

p *Ibidem num. 5.* q *Serm. 15. ſuper Pſalm. 90. nu. 1.* r *Epiſt. 72. num. 2.*

s *Serm. 51. diu.* t *Serm. 11. in ult. Cæn. nu. 84. & 85.* u *Epiſt. 485. num. 4.* x *Serm. 7. ſuper Pſalm. 90. num. 3.*

Digitized by Google

jumentum, patienter quidem ſuſtinens onus, ſed honorem intelligens; ſapienter & delectabiliter cogitans tam ipſius oneris qualitatem, quàm propriam utilitatem. Id quidem neceſsè: [y] nam ſub lingua ejus mel & lac, qui juxta Prophetam *laborem fingit in præcepto*. Miraris fingere Veritatem, nam mirari licet, dubitare non licet. Si & alterum teſtem quæris, lege in Evangelio, quia *finxit ſe longiùs ire*. Quidni figmentum figmento exhibeat? Siquidem ipſe novit figmentum noſtrum, utique laboris impatiens, dilationem non ſuſtinens, fragile ad utrumque. Piè ergo providit, ut haberet pietas promiſſionem vitæ ejus quæ nunc eſt, & futuræ; nec laborem verum imponeret, ſed magis fingeret in præcepto. Audi quomodò laborem fingere ipſe ſe prodat: *Tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem animabus veſtris. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve*. Quomodò non fictus labor, ubi non labor, ſed requies invenitur?

CAPUT V.

De vera requie animarum noſtrarum, quæ invenitur à portantibus jugum Chriſti.

1. *Oſtenditur, ſub jugo Chriſti eſſe veram requiem & pacem. Agitur de duplici pace, vera, & falſa: una eſt Chriſti, altera mundi. Pacis nomine intelligitur charitas Chriſti.* 2. *Oſtenditur, Chriſtum non ſolùm nos invitare ad tollendum jugum ſuum, ſed etiam ad diſcendam ſuam humilitatem. Agitur de duplici humilitate, quarum unam parit veritas, alteram format charitas.* 3. *Docemur exemplo & doctrinâ Chriſti, ut ejus ſectemur humilitatem, per eamquè tendamus ad Deum. Agitur de duplici humilitate, quarum una eſt cognitionis, altera affectionis: nec non de duplici ſuperbia, ut ex oppoſito ſibi vitio appareat decor humilitatis.*

§. I.

Tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem animabus veſtris, ait Dominus. Matt. 11.

NOn impono invitis [a] ſed vos tollite ſi vultis. Alioquin non requiem, ſed laborem invenietis animabus veſtris. Proinde conſenſum noſtrum neceſſe eſt divinæ ſubiicere voluntati [b] ſi pacem æternam, & pacem deſideramus habere præſentem, ſicut ſcriptum eſt: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis*. Qualem pacem [c] dat mnndus? Pacem falſam, pacem fictam, pacem ſophiſticam, pacem palliatam. Pax eſt vinculum amoris, & indiſſolubilis compago charitatis. Sed quid amat mundus? Prorsùs vtique nihil. Nihil amat, nihil diligit, cuncta odit, cuncta perimit & occidit. Ab egreſſu propriæ matris uteri uſque ad ingreſſum ventris omnium matris, quid habet homo miſer à mundo? Famem, ſitim, nuditatem, frigus crucians, ſcabiem cutis, dolorem capitis, chiragram in manibus, podagram in pedibus, morbum in liene, morbum in jecore; undique miſeriam intùs & extrà. Foris illum interficit gladius, & domi mors ſimilis eſt: ad ultimum morte ſæva cunctos proſternit, & deiicit. Ecce qualis eſt amor mundi. Et tamen miſeri homines mundi fallaciam non attendentes, odientem diligunt, & ſævo ejus gladio ſpontè colla ſubmittunt. Iſti miſeri ſunt ſine conſilio, ſed utinam ſaparent & intelligerent, & his quæ ventura ſunt in noviſſimis temporibus, maturè providerent: profectò mundum odio haberent, nec diligerent. Dicitur etiam aliter mundus, ſcilicet rerum tranſeuntium amatores. Sed qualis ſit pax & concordia inter illos, ſapiens quiſque advertere facilè poteſt. Igitur ſpretâ hujus mundi pace & concordia, ad pacem Domini noſtri Jeſu Chriſti redeamus, quam ejus dilectionem eſſe & credere, quâ dilexit nos & lavit nos à peccatis noſtris in Sanguine ſuo, videtur non eſſe abſurdum. Hæc eſt illa dilectio, quâ Deus mundum ſic dilexit, ut ſe mundo hominem daret: ut omnis qui credit in illum non pereat, ſed habeat vitam æternam. Hanc pacem ſcilicet charitatem Diſcipulis ſuis reliquit, cùm Animam ſuam pro illorum ſalute dedit. Hanc pacem nobis reliquit, ſicut Beatus Petrus Apoſtolus aſſerit dicens: *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, relinquens exemplum, ut ſequamur veſtigia ejus*. Et ad hanc charitatem alibi hortatur, ubi ait: *Chriſto in carne paſſo, & vos eadem cogitatione armamini*. Hanc pacem nobis moriendo reliquit, aliam pacem nobis reſurgendo donavit. Prima nos liberat à peccato: ſecunda nos reconciliat Domino. Prima nobis peccata dimittit: ſecunda nos ad gaudia paradiſi perducit. Primam nobis dedit moriens in Cruce: ſecundam nobis dabit in æternitate regnans cum Patre. Prima fuit in dolore, ſecunda erit in gaudio & exultatione. Prima lachrymoſa, altera glorioſa. Prima eſt in miſeria, ſecunda erit in gloria. In prima ſumus flentes pro Chriſto, in ſecunda erimus gaudentes cum Chriſto. Sed quomodò inquis [d] poſſunt hæc fieri? Nempè hoc eſt quod paulò ante commemoravi: *Tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem*. Mira novitas, ſed ejus qui nova omnia facit. Jugum tollens invenit requiem, relinquens omnia Centuplum habet. Noverat hoc & ille nimirùm homo ſecundùm cor Dei, qui ei loquebatur in Pſalmo: *Numquid adhæret tibi ſedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto*? An non fictus in præcepto labor, onus leve, ſuave jugum, crux inuncta? Hujus enim rei ſacramentum eſt, quòd in dedicatione Eccleſiarum depictas in parietate cruces oleo Sancto Pontifex linit. Sic & olim quidem Abrahæ dictum eſt: *Tolle filium tuum quem diligis Iſaac, & offeres mihi eum in holocauſtum*. Labor fictus eſt in præcepto. Oblatus ſiquidem Iſaac, ſanctificatus eſt, non mactatus. Et tu igitur ſi vocem Domini audieris intùs in animo, & dicatur tibi ut offeras Iſaac, & tuum quodcunque eſt gaudium immoles Deo, (interpretatur enim Iſaac gaudium ſeu riſus) fideliter & conſtanter obedire ne timeas. Nimirùm etſi rem grandem tibi dicit Propheta, facere debes, & ob tempe-

randum

y *Serm.* 97. *diu. num.* 1. a *Tract. de diligen. Deo cap.* 14. *nu.* 37.
b *Serm.* 26. *diu. num.* 4. c *Serm.* 10. *in ult. Cœna num.* 71.
d *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap.* 18. *num.* 59. & 60.

Digitized by Google

randum eſt ei per omnia, etiamſi oportuerit ipſum Iſaac jugulari. Nunc autem quidquid affectio propria judicet, ſecurus eſto, non Iſaac, ſed aries morietur: non peribit tibi lætitia, ſed contumacia, cujus utique cornua vepribus hærent, & ſine punctionibus anxietatis eſſe non poteſt. Tentat enim te Dominus Deus tuus, nec mactabitur Iſaac ut opinaris, vivens vivet, ſed elevatus eſt utique ſuper ligna, ut in ſublime gaudeas: nec in carne propria, ſed in cruce Domini glorieris, per quem nimirùm crucifixus & ipſe es, ſed crucifixus mundo, nam ei vivis. Hæc eſt nimirùm converſatio perfectorum, hæc ſanctorum vita, hæc gratia ſpiritualis. Denique habes ex verbis Sapientis [e] vanitatem & afflictionem ſpiritûs. Apponit Veritas *tertium*, ſcilicet *ſervitutem*. *Omnes*, inquit, *qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*. Conjungantur autem hæc tria, vanitas, ſervitus, & afflictio ſpiritûs: ubi ergo quies ubi ſabbatum? Nonne verbum legis eſt, nullum peccatum facies in eo? Quis eſt qui peccatum non fecit? Dixit rex David: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea*. Quis ergo nos liberabbit à jugo veteri & ſervitute peccati? Ille de quo Veritas in Evangelio dicit: *Si Filius vos liberaverit, verè liberi eritis*. Ipſe nos ad ſabbatum invitans: *Venite*, inquit, *ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos*. Ecce refectio quaſi ſabbati præparatio. Audiamus & ſabbatum: *Tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem animabus veſtris*. Ecce ſabbatum, ecce quieta tranquillitas. *Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve*. Quantò enim benignior [f] & dulcior eſt Divina clementia quolibet homine, tantò ſuavius eſſe manifeſtum eſt jugum ejus cæteris omnibus. Jugum hoc non premit [g] ſed erigit: pennas habet quibus evolet, non pennas quibus aliquos gravet. Illud jugum charitas eſt Dei, proximiquè dilectio: hîc requieſcitur, hîc ſabbatizatur, hîc ab omni opere ſervili vacatur. Nimirùm charitas non agit perperam, non cogitat malum: ſed & dilectio proximi malum non operatur. Vides ô Chriſtiane ſabbatum ubi ſit? Inde etſi aliqua peccati ſurreptitio ex aliqua infirmitate contingat, non perit ſabbati feriatio: quia charitas operit multitudinem peccatorum. Videamus aliquos [h] qui cùm ſuaviter reſpirare deberent ſub jugo & onere tam ſuavi & tam levi, ſub utroque laborant & murmurant. Ad jugum utique mundi pertinet quòd curis æſtuant, quòd inflammantur odiis, quòd torquentur invidiâ. Hoc jugum cupiditatis eſt, & onus ſæculi grave. Jugum autem Domini ſuave eſt & onus leve. Et quid ſuavius homini, quid jucundius, quàm mundum contemnere, & ſe reputare ſæculo celſiorē, atque in bonæ conſcientiæ vertice conſiſtentem; & mundum habere ſub pedibus, nihil in eo videre quod appetat, nullum cui invideat, quem metuat, nihil mali eſſe quod ab aliquo ſibi poſſit inferri: & in illam hæreditatem immarceſcibilem, incontaminatam & incorruptam, conſervatam in cælis, oculos dirigendo, fallaces divitias & honores pernicioſos, & damnabiles delicias conculcare? Quid quæſo deſiderabilius eſt, & quid tranquillius, quàm ſuam animam ſic ſtabilire, ut nullis motibus carnalis concupiſcentiæ agitetur? Carnem rore pudicitiæ tepeſcentem compellet ancillari, ut eam ad exercitium militiæ ſpiritualis promptiſſimam habeat adjutricem. Quid præterea ita Divinæ tranquillitatis imaginem gerit, quàm anima, quæ ſic ad omnium injuriarum tolerantiam ſe obfirmat, ut eam contumeliæ illatæ non moveant, & mentem ejus à ſtatu ſuo nullæ comminationum aut injuriarum machinæ deiiciant? Amicum & inimicum eodem oculo intueri, nonne ſimilis eſt ei, qui facit Solem ſuum oriri ſuper juſtos & malos? Quid, cùm omnia circa eum mutabiliter fiant, nulla eſt in corde ejus mutatio?

§. II.

Tollite jugum meum ſuper vos: & diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, ait Dominus. Matt. 11.

Videamus [i] quantùm in ſe hanc humilitatis virtutem omnium virtutum Dominus commendavit. Primò verba ejus attendentes, ubi ait: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde: & invenietis requiem animabus veſtris*. Quid eſt Magiſter bone, optime Jeſu? Numquid ad hoc redacti ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ in te reconditi, ut hoc ſingulariter doceas, *quia mitis & humilis corde*? Non doces, ut cæli diſcantur fabricari, fieri miracula, mortui ſuſcitari, & cætera hujuſmodi: ſed, *quia mitis ſum & humilis corde*: Numquid tam magnum eſt quod eſt parvum? Utique. Quia per hoc invenitur requies animabus. Quæ enim alia eſt cauſa omnis laboris & certaminis noſtri, niſi ut inveniamus requiem animabus noſtris? Brevis doctrina, brevis via demonſtrata eſt. Diſce ô homo hanc à Domino Jeſu, qui mitis eſt & humilis corde: id eſt, vide & quantùm & quare humilitatus fuit ille, qui eſt Excelſus ſuper omnes gentes Dominus, & ſuper cælos gloria ejus: & diſce etiam quia tu es lutum & cinis, & ſic invenies requiem animæ tuæ. Sed nota quod ait: *Humilis corde*. Non enim ficta humilitate placatur ille qui eſt humilis corde, ſed humilitate vera. Humilitate cordis delectatur ille qui intuetur cor, quia in humilium cordibus requieſcit. Quærit enim corda humiliſſ, quæ elevet: non tumida, à quibus reſiliat. Proinde & ego huic animæ [k] in omnibus me profiteor debitorem, huic me miniſtrum ſeruum tanquam digniſſimæ Domini mei ſponſæ, & quæ revera dicere poſſit: *Cùm eſſet Rex in accubitu ſuo nardus mea dedit odorem ſuum*. Bonus humilitatis odor, qui de hac valle plorationis aſcendens, perfuſis circumquaque vicinis regionibus; ipſum quoque regium accubitum grata ſuavitate reſpergat. Eſt nardus humilis herba, quam & calidę ferunt eſſe naturæ, hi qui herbarum vires curioſiùs explorarunt: & ideo per hanc videor mihi non inconvenienter hoc loco virtutem humilitatis accipere, ſed quæ ſancti amoris vaporibus flagret. Quod propterea ſanè dico, quoniam eſt humilitas quam nobis veritas parit, & non habet calorem: & eſt humilitas quam charitas format, & inflammat. Atque

hæc

e *Lib. 3. de amore Dei cap. 12. n. 45.* f *Ser. 26. div. n. 4.* g *Lib. 3. de amore Dei cap. 12. n. 45.* h *Ibidem. n. 46.*

i *Tract. de vita myſt. cap. 17. n. 69.* k *Ser. 42. in Cant. num. 5. & 6.*

Digitized by Google

hæc quidem in affectu, illa in cognitione conſiſtit. Etenim tu ſi temetipſum intùs ad lumen veritatis & ſine diſſimulatione inſpicias, & ſine palpatione dijudices; non dubito quin humilieris & tu in oculis tuis, factus vilior tibi ex hac vera cognitione tui, quamvis necdum fortaſsè id eſſe patiaris in oculis aliorum. Eris igitur humilis, ſed de opere interim veritatis, & minimè adhuc de amoris infuſione. Nam ſi veritatis ipſius, quæ te tibi veraciter atque ſalubriter demonſtravit, ſicut ſplendore illuminatus ita & affectus amore fuiſſes; voluiſſes proculdubio (quod in te eſt) eandem de te omnes tenere ſententiam, quam ipſam apud te veritatem habere cognoſcis. Sanè quod in te eſſe dixerim, quoniam plerumque non expedit innoteſcere omnibus omnia quæ nos ſcimus de nobis, atque ipſa veritatis charitate & charitatis veritate vetamur palàm fieri velle quod noceat agnoſcenti. Alioquin ſi privato amore tentus detines pariter intra te judicium veritatis incluſum, cui dubium eſt minùs te veritatem diligere, cui proprium præfers vel commodum vel honorem? Vides igitur non eſſe idipſum (l) hominem de ſeipſo non altum jam ſapere, veritatis lumine redargutum: & humilibus ſponte conſentire, munere charitatis adjutum. Illud enim neceſſitatis eſt, hoc voluntatis. *Chriſtus Jeſus cùm in forma Dei eſſet, ſemetipſum exinanivit* (inquit Apoſtolus) *formam ſervi accipiens*, & formam humilitatis tradens. Ipſe ſe exinanivit, ipſe ſe humiliavit, non neceſſitate judicii, ſed noſtri charitate. Poterat nimirùm vilem ſe & contemptibilem demonſtrare, ſed planè non reputare, quoniam ſciebat ſeipſum. Voluntate proinde humilis fuit, & non judicio, qui talem ſe obtulit qualem eſſe neſcivit:magis autem placuit minimum reputari, qui ſe Summum non ignorabat. Denique ait: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde*. Corde dixit, cordis affectu, ideſt voluntate. Itaque neceſſitatem excluſit, qui voluntatem confeſſus eſt. Non enim quomodo ego vel tu invenimus nos in veritate dignos dedecore & contemptu, dignos omni extremitate & inferioritate, dignos etiam ſuppliciis, dignos plagis: non inquam ita & Chriſtus. Quæ tamen omnia expertus eſt, quia voluit tanquam humilis corde: humilis videlicet illa humilitate, quam cordis ſuaſit affectio, non quam extorſit diſcuſſio veritatis. Propterea dixi hanc voluntariæ humilitatis ſpeciem (m) non redargutione veritatis, ſed charitatis intra nos infuſione creari: quia cordis eſt, quia affectionis, quia voluntatis. An verò rectè, tu judica. Itemquè etiam hoc tuo æquè examinetur judicio, dignene eandem Domino aſſignaverim, quem charitate conſtat exinanitum, charitate minoratum ab Angelis, charitate Parentibus ſubditum, charitate Baptiſtæ manibus inclinatum, charitate carnis infirma paſſum, charitate poſtremò morti obnoxium, Cruce inglorium extitiſſe. Sed & hoc unum adhuc tui ſit conſiderare arbitris, rectène etiam hanc ipſam humilitatem ita charitate calentem,herba humili & calida id eſt nardo putaverim deſignatam. Et ſi ita cuncta probaveris (probabis enim rationi manifeſtiſſimæ acquieſcens, tunc ſi jam apud teipſum humiliatus es neceſſaria illa humilitate, quam ſcrutans corda & renes Veritas ſenſibus ingerit animæ vigilantis) adhibe voluntatem, & fac de neceſſitate virtutem, quoniam nulla eſt virtus ſine convenientia voluntatis. Sic autem fiet iſtud, ſi nolis alter apparere foris, quàm te invenis intùs. Alioquin time ne de teipſo legas: *Quoniam doloſè egit in conſpectu ejus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium. Pondus* (inquit Sapiens) *& pondus abominatio eſt apud Deum*. Quid enim? Tu te depreciaris in ſecreto apud teipſum veritatis trutinâ ponderatus, & foris alterius precii mentiens, majori te pondere vendis nobis quàm ab ipſa accepiſti? Time Deum, & noli hanc rem peſſimam facere, ut quem humiliat veritas, extollat voluntas: hoc enim eſt reſiſtere veritati, hoc pugnare contra Deum. Magis autem acquieſce Deo, & ſit voluntas ſubdita veritati, nec tantùm ſubdita, ſed & devota.

§. III.

Denique ſola eſt humilitas (n) de qua omnium plena virtutum Maria gloriandum eſſe putavit: *Reſpexit*, inquiens, *Deus humilitatem ancillæ ſuæ*. Quid deinde Auctor & dator virtutum Chriſtus, in quo omnes theſauri ſapientiæ ſunt abſconditi, in quo omnis quoque plenitudo Divinitatis habitat corporaliter: nonne tamen & ipſe de humilitate tanquam ſumma ſuæ doctrinæ ſuarumquè virtutum gloriatus eſt? *Diſcite* (ait) *à me*, non quòd ſobrius, aut caſtus, aut prudens, aut aliquid ejuſmodi: ſed *quia mitis ſum & humilis corde*. *A me*, inquit, *diſcite*. Non ad doctrinam Patriarcharum, non ad Prophetarum libros ego vos mitto, ſed me vobis exemplum, me formam humilitatis exhibeo. Inviderunt mihi altitudinem, quam habeo apud Patrem, Angelus & Fæmina: ille potentiæ, illa ſcientiæ. Vos autem æmulamini chariſmata meliora, diſcentes à me quia mitis ſum, & humilis corde. Coſilium iſtud, Fratres mei, (o) ſecretum eſt, quod ſolis credatur amicis. Myſterium regni Dei eſt, quod Apoſtolis revelatur in aure, nam turbis nihil dicitur abſque parabola. *Niſi converſi fueritis*, inquit, *& efficiamini ſicut paruulus iſte, non intrabitis in regnum Cælorum*. Agnoſce planè, quò velit ut convertamur. Ad paruulum converti neceſſe eſt, ut diſcamus ab eo, quia mitis eſt & humilis corde. Ad hoc ſiquidem paruulus datus eſt nobis. Sanè idem & magnus eſt, ſed in civitate Domini, cui & dicitur: *Exulta & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui Sanctus Iſraël*. Quid tu inflaris ô homo? Quid extolleris ſine cauſa? Quid alta ſapis, & oculi tui omne ſublime vident, quod tibi non cedet in bonum? Sublimis quidem Dominus, ſed non ita proponitur tibi. Laudabilis magnitudo illius, non etiam imitabilis. Elevata eſt magnificentia illius, & non poteris ad eam: nec ſi te ruperis, apprehendes. *Accedat* (inquit David) *homo ad cor altum, & exaltabitur Deus*. Excelſus ſiquidem Dominus & humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit. Humiliare, & apprehendiſti. Hæc eſt planè lex pietatis: & propter hanc legem ſuſtinui te Domine. Si

fortè

l *Ibidem. n. 7.* m *Ibidem. num. 8.*

n *Tract. de mor. & Off. Epiſc. cap. 5. n. 17. & 18.* o *Ser. 2. in Quadrag. num. 1.*

Digitized by Google

ſortè ſublimitatis eſſet via propoſita, & illic iter quo oſtenderetur ſalutare Dei, quanta facerent homines ut exaltarentur? Quàm crudeliter ſeſe invicem ſternerent, invicem conculcarent? quàm impudenter reperent, manibuſquè & pedibus conarentur in altum, ut imponerent ſeſe homines ſuper capita aliena? Et certè qui contendit ſupergredi proximos, multas inveniet difficultates, multos habebit æmulos, multos patietur contradictores, aſcendentes equidem ex adverſo. Nihil verò facilius eſt volenti, quàm humiliare ſemetipſum. Hoc verbum eſt, dilectiſſimi, quod omninò nos reddit inexcuſabiles, ita ut ne tenue quidem nobis velamen prætendere liceat. Propter quod (p) dicebat: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde*. Conſidera ſanè in his verbis, quoniam humilitas dupplex eſt: altera cognitionis, altera affectionis, quæ hîc dicitur *cordis*. Priore cognoſcimus quòd nihil ſumus; & hanc diſcimus à nobis ipſis, & ab infirmitate propria. Poſteriore calcamus gloriam mundi: & hanc ab illo diſcimus, qui exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens: qui etiam quæſitus in Regnum, fugit; quæſitus ad tanta probra & ignominioſum ſupplicium crucis, ſponte obtulit ſemetipſum. Denique non ſimplex (q) aut modica illa exinanitio fuit, ſed ſemetipſum exinanivit uſque ad carnem, ad mortem, ad Crucem. Sed ad quid hoc, Fratres (r) aut quæ neceſſitas fuit, vt ſic exinaniret ſe, ſic humiliaret ſe Dominus majeſtatis, niſi ut vos ſimiliter faciatis? Jam clamat exemplo, quod prædicavit verbo: *Diſcite à me, quia mitis ſum humilis corde*. Obſecro proinde & plurimùm rogo, Fratres, non patiamini ſine cauſa tam precioſum exemplar vobis exhibitum eſſe, ſed conformamini illi, & renovamini ſpiritu mentis veſtræ. Studete humilitati, quæ fundamentum eſt cuſtoſquè virtutum: ſectamini illam, quæ ſola poteſt ſalvare animas veſtras. Quid enim magis indignum, quid deteſtandum ampliùs, quid graviùs puniendum, quàm ut videns Deum Cœli paruulum factum, ultra apponat homo magnificare ſe ſuper terram? Intollerabilis impudentiæ eſt, ut ubi ſe exinanivit Majeſtas, vermiculus infletur & intumeſcat. Commodum reor indagare aliquid & de ſuperbia (s) quatenùs ex oppoſito ſibi vitio, virtutis ſcilicet humilitatis decor manifeſtior appareat. Superbia eſt appetitus propriæ excellentiæ. Hæc in ſpecies duas dividitur, in *cæcam*, & *vanam* ſuperbiam. Quæ quidem & aliis nominibus appellari poſſunt, *contumacia* & *vanitas*: quarum prior intelligentiæ, poſterior voluntatis vitium eſt. Nam ex illa rationis fallitur oculus, ex iſta voluntatis malè appetitus afficitur. Quod meliùs ex ſingularum definitionibus demonſtrabimus. *Cæca* ſuperbia ſeu contumacia eſt vitium, quo ſe exiſtimans aliquis vel eſſe bonum quod non eſt, vel à ſe eſſe quod eſt, in ſe non in Domino gloriatur. *Vana* ſuperbia ſeu vanitas eſt vitium, quo quis tam de eo quod eſt, quàm de eo quod non eſt, ſuis magis quàm Dei laudibus delectatur. His ita præmiſſis, aptemus jam contraria humiliati, ſingula ſingulis opponentes. Humilitas eſt contemptus propriæ excellentiæ. Contemptus opponitur appetitui. Duabus quoque ſuperbiæ ſpeciebus, duæ nihilominùs ſpecies humilitatis opponuntur. Contra cæcam, ut quis de ſe noverit ſentire humiliter. Contra vanam, nec conſentire aliter ſentientibus. Nempè qui de ſeipſo ſentire humiliter novit, in neutro ipſius ad ſe judicium falli poteſt: videlicet ut aut majus aliquid putet ſe eſſe quàm ſit, aut à ſe eſſe quod ſit. Et ideo patienter carens quod ſibi novit deeſſe, humiliter de eo quod certus eſt adeſſe, non in ſe, ſed in Domino gloriatur. Noverat quidem Apoſtolus (t) gloriã propriam eſſe Creatoris, non creaturæ, ſecundùm illud: *Gloriam meam alteri non dabo*. Et: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Itemquè: *Non nobis Domine non nobis, ſed nomini tuo da gloriam*. Sed tamen conſideravit rationalem creaturam adeo affectare gloriam, ut aut vix, aut nunquam ab hoc compeſci deſiderio poſſit: quippè quæ ad imaginem facta eſt Creatoris. Propterea ſecundùm datam ſibi à Deo ſapientiam, ſaluberrimum adinvenit conſilium, dicens: Quandoquidem perſuaderi nobis non poteſt non gloriari, ſaltem *qui gloriatur, in Domino glorietur*.

CAPVT VI.

De vera, & falſa ſequela hominum Chriſtum ſequentium.

1. Oſtenditur, quadruplicem eſſe ſequelam ſequentium Chiſtum. Exhortantur perſonæ Eccleſiaſticæ ut Crucem Chriſti tollant, id eſt ut laborem & humilitatem ejus amplectantur, vanitatem verò & delicias mundi deteſtentur. 2. Oſtenditur, Crucem Chriſti foris quidem eſſe duram, ſed intùs dulciſſimam. Docemur, triplicem eſſe gradum ferentium crucem, quam incipientes ſuſtinent patienter, proficientes portant libenter, perfecti amplectuntur ardenter. 3. Oſtenditur, neminem poſſe eſſe diſcipulum Chriſti abſque renunciatione & contemptu mundi. Agitur tamdè anguſtiis eorum qui poſſident divitias, quàm de ſpiritualibus deliciis eorum, qui terrenas contemnunt divitias.

§. I.

QVi mihi miniſtrat (a) *me ſequatur*. Primò ſunt homines, qui non ſequuntur Chriſtum, ſed fugiunt. Illi non ſequuntur ſed fugiunt, qui necdum peccare deſiſtunt, de quibus ſcriptum eſt: *Omnis qui malè agit, odit lucem*. Et Propheta: *Ecce qui elungant ſe à te, peribunt*. *Secundò* alii non ſequuntur, ſed præeunt. Illi non ſecuuntur ſed præeunt, qui magiſtrorum ſententiis ſuas præferunt ſententias. Quorum imaginem tenebat Petrus, cùm pro ſalute noſtra volentem pati Dominum increparet, dicens: *Abſit à te Domine, non erit tibi hoc*. *Tertiò*, nonnulli ſequuntur, ſed non conſequuntur. Illi ſequuntur ſed non aſſequuntur, qui ſegniter & remiſsè agunt, vel uſque ad finem non perſeverantes de medio itinere revertuntur. Talibus dicit Apoſtolus: *Remiſſas manus & diſſoluta genua erigete, greſſus rectos facite pedibus veſtris, ut non claudicans quis erret, magis autem*

p Ser. 4. de Advent. Dom. n. 4. q Ser. 11. in Cant. n. 7. r Ser. 1. in nat. Dom. n. 1. s Tract. de mor. & off. Epiſc. cap. 5. n. 19.

t Ser. 7. diver. n. 1. a Ser. 62. diver.

Digitized by Google

tem ſanetur. *Quartò* denique alii ſequuntur, & conſequuntur. Illi ſequuntur & conſequuntur, qui viam humilitatis Chriſti devoto mentis affectu perſeveranter imitantur. Hujuſmodi verè ſequuntur Dominum dicentem: *Qui mihi miniſtrat, me ſequatur*: ideſt, me imitetur. Quo fructu? *Ut ubi ſum ego*, inquit, *ibi ſit & miniſter meus*. Proinde omnis qui ſe dicit in Chriſto manere [b] debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare: multò magis qui pro eo legatione fungitur, qui ei miniſtrat, ſi eum non ſequitur, inexcuſabilis eſt. Sanè niſi abnegaverit ſemetipſum, & tulerit crucem ſuam, ſequi eum omninò non poteſt. Quid verò crucem tollere eſt, niſi laborem amplecti & humilitatem, ſicut ſcriptum eſt: *Elegi abjectus eſſe in domo Dei*. Videtur enim ſanctus David cauterio gravi inurere quoſdam [c] ipſi viderint quos hæc parabola tangat. *In labore*, inquit, *hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur; ideò tenuit eos ſuperbia*. Habent enim ſingula quæque genera hominum laboris aliquid, aliquid voluptatis. Sed advertere eſt prudentiam aliquorum, & mirari eſt quemadmodùm novo inter hæc artificio diſcernentes & ab invicem ſequeſtrantes ea, totum quod delectat eligunt & amplectantur, quod moleſtum eſt fugiunt & declinant. Cum militibus nempè ſuperbiæ faſtus, amplam familiam & nobiles apparatus, equorum phaleras, accipitres, aleas, & ſimilia quæque frequentant: aliqui fortè & dependentes à collo rubricatas murium pelles, ornatos thalamos, balnea, & mollitiem omnem atque gloriam veſtium à mulierculis mutuantur. Cautè omninò loricæ pondus & inſomnes in caſtris noctes incertaquè diſcrimina præliorum, muliebrem quoque verecundiam & diſciplinam, aut ſiquid aliud ſexus ille laboris habere cernitur, declinantes. Sudant agricolæ, putant & fodiunt vinitores. Et illi inter hæc torpent acio, accedente fructuum tempore innovari ſibi horrea jubent, & promptuaria eorum plena: utinam non præ illis, utinam vel cum illis: vivunt tritico, bibunt uvæ ſanguinem meraciſſimum. Parum eſt. Impinguantur & dilatantur adipe frumenti. Herbarum viribus peregrinum mutuantur vina ſaporem: & additur oleum camino. Sed conſidera & negociatores: cicumeunt mare & aridam, in labore corporis & periculo vitæ perituras ſibi divitias congregantes. Dura ſunt hæc: caveant prudentes noſtri, ne dulces interea capiant ſomnos, ne dicam in ſtratis laſciviant ſuis. Erit tamen invenire in die feſto graves vaſis aureis & argenteis miniſtrorum dexteras, refertas variis operibus manticas, perticas oneratas, & in ſcriniis tam multiplices loculos, vt ſi menſas adhibueris, nummularios putes. Quid fabros aut cęmętarios cęteroſquè ejuſmodi operarios neceſſe eſt numerare? Victum ſibi multo tempore quærunt agricolæ: illi madent deliciis, copiis affluunt ocioſi. An non meritò tales [d] magnus ille Propheta & pluſquàm Propheta terribiliter increpat dicens: *Genimina viperarum, quis demonſtravit vobis fugere à ventura ira*? Ubi enim ſunt pænitentiæ fructus? Cùm cæperint reſurgere homines unuſquiſque in ordine ſuo, ubi putas generatio iſta locabitur? Si ad milites fortè diverterint, exſufflabunt eos, quòd minimè ſecum laborē aut pericula tolerârint. Sic agricolæ, ſic negociatores, & ſinguli quique ordines hominum à ſuis eos ſimiliter arcebunt finibus, utpote qui in hominum labore non fuerint. Quid igitur reſtat, niſi ut quos omnis ordo repellit pariter, & accuſat, eum ſortiantur locum ubi nullus ordo ſed ſempiternus horror inhabitat. Nemo tamen indignetur nobis [e] aut moleſtè accipiat quæ dicuntur. Si ſanctus eſt, & minimè ſibi conſcius horum, congratulamur ei: doleat & ipſe nobiſcū in pluribus hęc inveniri. Nec enim revelamus nunc occulta dedecoris, nec parietem fodimus, ut abominatio major appareat: nullum adhuc de fornicatione fecimus verbum, quamvis & hæc in multis etiam & multipliciter regnet, qui puritatis Auctori impuro corde & corpore miniſtrantes, non verentur ſtare Angelum Domini qui ſecet medios & diſperdat: ſed omninò audent Agni immaculati ſacras contingere Carnes, & intingere in Sanguine Salvatoris manus nefarias, quibus paulò ante carnes (proh dolor) meretricias attrectaverunt. Sic Altaria circuiere audent, ſic frequentare Pſalmos, cùm & ejuſmodi laus execrabilis, & oratio fit in peccatum. Verùm hæc aliàs. (f) Invenient fortè in noviſſimis locum ſibi. Interim ſanè fęlices liquet eſſe, qui exonerati ſunt, & ſequuntur Dominum expediti. Arctiſſimum enim nos foramen expectat. Si, quem ſequimur, conſequi volumus, per anguſtam contendamus ingredi portam neceſſe eſt.

§. II.

Qui non baiulat crucem ſuam & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus, dicit Dominus. Luc. 14.

Chriſtus Dominus pro peccatis noſtris crucifixus eſt [g] & crucem amaram ſuis amatoribus dulcoravit. Sanè neceſſe eſt [h] ut unctio ſpiritualis gratiæ adjuvet infirmitatem noſtram, obſervantiarum & multimodæ pęnitentiæ cruces devotionis ſuæ gratiâ liniens: quia nec ſine cruce ſequi Chriſtum, nec ſine unctione crucis aſperitatem ferre quis poſſet? Hinc eſt quòd multi abominantur & fugiunt pænitentiam, crucem quidem videntes, ſed non etiam unctionem. Vos qui experti eſtis, ecce ſcitis quia verè crux noſtra inuncta eſt, & per gratiam Spiritûs adjuvantis eſt ſuavis & delectabilis pænitentia noſtra: & ut ita dicam, amaritudo noſtra dulciſſima eſt. Sanctus Andreas homo erat ſimilis nobis paſſibilis [i] & tam vehementi ardore ſpiritûs crucem ſitiebat, tam inaudato à ſæculis gaudio tripudiabat, cùm paratum ſibi eminùs patibulum conſpexiſſet: *O crux* (inquit) *diu deſiderata, & jam concupiſcenti animo præparata*: *ſecurus & gaudens venio ad te, ita ut & tu exultans ſuſcipias me*. Videtis quia non ſe capit præ magnitudine gaudii? *Ita* (inquit) *ut & tu exultans*. Ergone tanta exultatio eſt, ut exultet & ipſa Crux: nec læti quidquam habeat, ſed totum lætitiæ ſit? Aut quis dicat minùs contra conſuetudinem, ſupra rationem, ultra naturam crucifixum exultare Andream quàm Crucem? Illi ſenſum lætitiæ natura negavit: huic ſi quid prævalet, gaudium omne exterminat, ingeritquè dolorem. *Amator* (ait Andreas) *tuus ſemper*

b *Tract. de vit. & mor. cleric. cap. 14. n. 49.* c *Ibidem. cap. 4. n. 10.* d *Ibidem. n. 11.*

e *Ibidem. n. 12.* f *Ibidem. cap. 2. n. 5.* g *Ser. de Paſſ. Dom. num. 1.* h *Ser. 1. in dedicat. Eccleſ. n. 4.* i *Ser. in vig. S. And. n. 3.*

Digitized by Google

per fui, & deſideravi amplecti te. Fratres, Ignis vibrans eſt, non lingua loquens: & ſi lingua, certè ignea eſt. Planè Beate Andrea, [k] granum ſinapis eſt fides tua, quæ tam inſperatum ubi teri cœpit, cœpit ex ſe proferre fervorem. Quid ſi paulò ampliùs teretur, quis fervorem illum animus, quis verba illa ſuſtinere poſſet auditus? Dum enim minùs minaretur Egeas, adhuc granum ſinapis deſpicabile videbatur. Integrum erat, neſciebamus quid intùs lateret. *Dominus* (inquit Andreas) *me miſit ad iſtam Provinciam, in qua non parvum ei populum acquiſivi*. Accedat comminationis piſtillum, longè jam acriùs ſapiet, conſtantiùſquè loquetur. Terrendum eum putat Egeas, crucis ſupplicium minitans, ſed non eſt ita. Accenditur magis in verbo hoc, & liberè clamat: *Ego ſi patibulum crucis expaveſcerem, crucis gloriam non prædicarem*. At ubi paratum ſibi lignum intuitus eſt, ex hoc jam planè totus igneſcens applaudebat, & blandiebatur illi amatæ ſuæ, officioſiſſimè ſalutabat, devotiſſimè ſuſcipiebat, magnificè extollebat eam & in ipſius præconio gloriebatur, clamans magis affectione quàm voce: *Salve Crux precioſa, quæ decorem & pulchritudinem de membris Dominicis accepiſti: Salve Crux, quæ in corpore Chriſti dedicata es, & ex membris ejus tanquam margaritis ornata es*. Meritò proinde Crucis amatorem Andream venerantur, quicunque ſunt ſervi Crucis: ſed ab his ampliorem jure devotionem exigit, qui ſpecialiùs propoſuerunt tollere crucem ſuam. Vobis hoc & de vobis dico, Fratres mei, qui non ſurda aure audiſtis illam Evangelicam tubam: *Qui non bajulat crucem ſuam & ſequitur me, non poteſt meus eſſe diſcipulus*. Et nos utiq; cum Beato Andrea [l] neceſſe habemus tollere crucem noſtram, imò cum eo, quem & ipſe ſecutus eſt, Domino Salvatore. Inde enim ſic lætabatur, inde exultabat, quòd non ſolùm pro eo, ſed etiam cum eo mori videretur, & complantari ſimilitudini mortis ejus, ut compatiens etiam conregnaret. Talem invenimus hunc Beatum Apoſtolum [m] talem miramur, talem meritò prædicamus. Unde & triplicem hìc licet conſiderare gradum, *incipientium, proficientium, perfectorum*. Initium ſapientiæ timor Domini: medium ſpes: charitas plenitudo. Denique Apoſtolum audi: *Quia plenitudo legis eſt charitas*. Qui initiatur à timore, crucem Chriſti *ſuſtinet patienter*: qui proficit in ſpe, crucem *portat libenter*: qui verò conſummatur in charitate, crucem *amplectitur* jam *ardenter*. Solus etenim iſte eſt qui dicere poſſit: *Quia amator tuus ſemper fui, & deſideravi amplecti te*. Longè eſt vox iſta ab eo qui ſuſtinet quidem, ſed optaret omninò ſi poſſet non veniſſe in hanc horam. Verumtamen ego proficere volo ſi poſſum [n] nec ſtatim adepta ſalute eſſe contentus. *Qui timet Deum* (ait Sapiens) *faciet bonæ* ſed parum eſt. Scriptum eſt enim: *Declina à malo, & fac bonum: inquire pacem, & perſequere eam*. Noli eſſe ſalute contentus, quære pacem, ne tibi ſit in periculũ etiam ſalus ipſa. Audi ergo Angelum nato eo, qui factus eſt pax noſtra, exultantem atque canentem: *Pax in terra hominibus bonæ voluntatis*. Quæ eſt autem bona, niſi ordinata voluntas? Quænam eſt illa inquis? Profectò quæ rationi conſentanea eſt, dicenti: *Quia non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Hoc ſi jam ſentire cœpiſti, haud dubium quin libenter feras crucem Domini, & dicas: *Paratus ſum, & non ſum turbatus: ut cuſtodiam mandata tua*. Attamen ſi vis perfectus eſſe [o] unum adhuc tibi eſt neceſſarium. Quod illud inquis? Profectò gaudium in Spiritu Sancto. Siquidem & is qui timore coercetur & patiens eſt, qui ratione ſpei ducitur & benevolus eſt: niſi etiam fuerit fervens ſpiritu facilè labi poteſt. Porrò quæ per Spiritum diffunditur charitas, & patiens & benigna eſt: & quod eſt amplius, nunquam excidit. Fortis quippe eſt ut mors [p] non patientia aut ſpes, ſed dilectio. Non timor aut ratio, ſed ſpiritus fortidinis eſt. Dicit patientia, Sic oportet fieri: quia timore urgetur. Dicit voluntas bona, Sic expedit, & ſic agendum eſt: quia ſpei attrahitur ratione. Charitas verò quæ inflammatur à Spiritu, Neque ſic oportet dicit, neque ſic expedit: ſed ſic volo inquit, ſic cupio, ſic deſidero vehementer. Videtis quanta eſt ſublimitas, videtis quanta ſecuritas, quantaquè ſuavitas charitatis? Felix anima, quæ ad hunc charitatis pervenerit ſtatum. Nec ſanè deſperandum nobis eſt, quandoquidem ejus (qui ad hunc pervenit gradum) ob hoc maximè memoria celebratur, ut ipſius & invocemus auxilium, & provocemur exemplo. Si dicis Beatum Andream Apoſtolum eſſe, nec poſſe te qui puſillus es, ejus ſequi veſtigia: pudeat vel eos qui tecum ſunt, non imitari. Nemo repentè fit ſummus: aſcendendo, non volando apprehenditur ſummitas ſcalæ. Aſcendamus igitur velut duobus quibuſdam pedibus, meditatione & oratione. Meditatio ſiquidem docet quid deſit, Oratio ne deſit obtinet. Illa viam oſtendit, iſta deducit. Duas autem alas habeat oratio noſtra [q] contemptum mundi, & afflictionem carnis: nec dubium quin cælos penetret, & dirigatur ſicut incenſum in conſpectu Dei. Præterea nos quicunque ſequimur Caput noſtrum, ſcilicet Chriſtum (r) tota die hac qua pſalmati & redempti ſumus, non ceſſemus agere pænitentiam, non ceſſemus tollere crucem noſtram, perſeverantes in ea ſicut ipſe perſeveravit, & donec dicat Spiritus ut requieſcamus à laboribus noſtris. Neminem audiamus, Fratres, non carnem & ſanguinem, non ſpiritum quemlibet, deſcenſum de cruce ſuadentem. Perſiſtamus in cruce: deponamur aliorum manibus, non noſtra levitate. Caput noſtrum Chriſtum depoſuêre viri juſti; nos verò dignatione ſua Angeli Sancti deponant: ut conſummata viriliter prima die crucis, ſecunda die quæ poſt mortem eſt, quieſcamus ſuaviter, dormiamus fæliciter in ſepulchris, expectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei, qui reſuſcitabit corpora noſtra tertia demum die, configurata Corpori claritatis ſuæ.

§. III.

Qui non renunciat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus: ait Dominus. Luc. 14.

k *Ibidem. num. 4.* l *Ser. 2. de S. Andr. n. 5.* m *Ser. 1. de Andr. n. 4. &* 5. n *Ibidem. num. 8.*

o *Ibidem n. 9.* p *Ibidem num. 10.* q *Ser. 3. in Epiph. n. 6.* r *Ser. 1. in die Paſch. num. 8.*

Digitized by Google

Divitiæ perducunt hominem(s) uſque ad periculum corporis & animæ; divitiæ pertrahunt hominem uſque ad mortem. Multi propter opes periclitati ſunt, & multi propter divitias in periculum devenerunt. Multis exitiabiles fiunt divitiæ: opes multis hominibus generaverunt mortem. Nunquam habent requiem mentis, qui curis terrenis ſe implicant: ſollicitudines enim rerum mentem conturbant. Mens occupata in terrenis curis, ſemper eſt in anguſtiis. Si ergo vis eſſe quietus, nihil ex his quæ in ſæculo ſunt, quæras. Semper habebis requiem mentis, ſi à te mundi curas removeris. Semper habebis pacem mentis, ſi te à ſtrepitu terrenarum actionum ſubtraxeris; quia divitiæ nunquam ſine peccato acquiruntur. Nullus adminiſtrat res terrenas ſine peccato. Valdè rarum eſt, ut qui divitias poſſident, ad requiem mentis perveniant. Qui curis terrenis ſe implicat, ab amore Dei ſe ſeparat. Qui defigitur in amore temporalium rerum, in Deo nullatenùs delectatur. Curæ temporalium rerum ab intentione Dei avertunt animum. Nemo poteſt ſimul amplecti gloriam Dei, & gloriam ſæculi. Nemo poteſt diligere ſimul Chriſtum & ſæculum. Difficile eſt ſimul ſervire cæleſtibus curis & terrenis negociis. Difficile eſt Deum ſimul & mundum diligere. Uterque enim ſimul æqualiter amari non poteſt. Proinde ſi juſtus eſt volueris, (t) & non avertere aurem tuam à mandatis Domini, ne avertat & ipſe ſuam à precibus tuis: neceſſè eſt ut non ſolùm præſens ſæculum contemnas, ſed & ipſam carnem tuam caſtiges, & ſubiicias eam ſervituti. Nam ipſe Dominus dixit: *Niſi quis abrenunciaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Etenim ſi dicente Scriptura, (u) *Pietas eſt cultus Dei*: profectò quisquis plùs amat mundum quàm Deum, impius atque idololatra eſſe convincitur, colens & ſerviens creaturæ potiùs quàm Creatori. Habentibus autem Sanctis atque impiis ſuum ad ſe quibuſque conſilium, magnum proculdubio inter utroſque chaos firmatum eſt. Nam quomodo juſtus longè ſe facit à conſilio & concilio malignantium, ita nec reſurgunt omninò impii in judicio, neque peccatores in conſilio juſtorum. Eſt quippè juſtorum conſilium pluvia voluntaria, quam ſegregavit Deus hæreditati ſuæ. Eſt conſilium verè ſecretum, deſcendens nimirùm ſicut pluvia in vellus. Eſt fons ſignatus, cui alienus non communicat. Eſt Sol juſtitiæ, qui timentibns Deum tantùm oritur. Unde cæteros advertens Propheta [x] in ſui ſiccitate & cæcitate remanentes, juſtorum ſiquidem imbris & lucis expertes, infæcundos ac tenebroſos, confuſos & averſos, ſubſannat & notat: *Hæc eſt*, inquiens, *gens quæ non audivit vocem Dei ſui*. Non vultis, ô miſeri, dicere cum David: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*. Utique foris fuſi in vanitates & inſanias falſas, intimum optimumquè non requiritis Veritatis auditum. *Filii hominum uſquequò gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Surdi ad vocem Veritatis, ignorantes conſilium cogitantis cogitationes pacis: ſed & loquentis pacem in plebem ſuam, & ſuper ſanctos ſuos, & in eos qui convertuntur ad cor. *Jam vos* (inquit Dominus) *mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis*. Ergo qui hunc ſermonem non audiunt, immundi ſunt. Cæterùm tu, ô chariſſime(y) huic voci Dei tui dulciori ſuper mel & fauum, ſi præparas aurem interiorem, fuge curam exteriorem, ut expedito & vacante interno ſenſu dicas & tu cum Samuële: *Loquere Domine, quia audit ſervus tuus*. Vox hæc non ſonat in foro, ſed nec auditur in publico. Secretum concilium, ſecretum quærit auditum. Auditui tuo gaudium pro certo dabit & lætitiam, ſi ſobria aure perceperis. Abrahæ præcipitur exire de terra, & de cognatione ſua, ut videre & poſſidere mereatur terram viventium. Jacob relicto fratre & patriâ Jordanem tranſit in baculo, & excipitur Rachelis amplexibus. Joſeph dominatur in omni terra Ægypti, mercatione furtiva patri ſublatus & patriæ. Eccleſiæ jubetur, ut concupiſcat Rex decorem ejus, & oblivisci populum ſuum, & domum patris ſui. Puer Jeſus inter cognatos & notos à parentibus quæritur, nec tamen invenitur. Tu quoque fuge fratres tuos, ſi tuam vis invenire ſalutem. Fuge, inquam, de medio Babylonis, fuge à facie gladii Aquilonis. Parati ſumus cum panibus occurrere fugienti. O ſi ſcires (z) & quid dicam? *Oculus non vidit Deus abſque te, quæ præparaſti diligentibus te*. Sed tu Frater, qui (ut audivi) Prophetas legis, putas intelligis quæ legis? Nam ſi intelligis, ſentis utique ſenſum propheticæ lectionis eſſe Chriſtum. Quem videlicet ſi apprehendere cupis, citiùs illum ſequendo quàm legendo conſequi potes. Quid quæris Verbum in verbo, quod jam caro factum præſtò eſt oculis? Jam enim de latibulo Prophetarum egreſſus eſt ad oculos Piſcatorum. Jam de monte umbroſo & condenſo tanquam ſponſus de thalamo ſuo proſilivit in campum Evangelii. Jam qui habet aures audiendi, audiat eum clamantem in templo: *Qui ſitit, veniat ad me & bibat. Et: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos*. Tu ergo times deficere, ubi ſe Veritas reficere te promittit? Certè ſi tantùm te delectat tenebroſa aqua de nubibus aëris quantò jucundiùs haurias ad ſereniſſimis fontibus Salvatoris? O ſi ſemel paululum quid de adipe frumenti [a] unde ſatiatur Jeruſalem, deguſtares, quàm libenter ſuas cruſtas rodendas literatoribus Judæis relinqueres! O ſi te unquam in ſchola pietatis ſub Magiſtro Jeſu merear habere ſodalem! O ſi mihi liceat purificatum priùs tui pectoris vaſculum ſupponere unctioni, quæ docet de omnibus! O quàm libens tibi partirer calidos panes, quos utique adhuc fumigantes, & quaſi modò de furno (ut ajunt) recens tractos de cæleſti largitate crebrò Chriſtus ſuis pauperibus frangit! Utinam ſi quam mihi guttam quandoque de pluvia voluntaria quam ſegregavit hæreditati ſuæ, ſtillare dignetur in dulcedine ſua pauperi Deus, mox eam tibi poſſem refundere, & rursùs à te viciſſim recipere quod ſenſeris! Experto crede: Aliquid amplius invenies in ſylvis,

quàm

s *Tract. de modo bene viven.* cap. 8. num. 22. t *Ser.* 3. *in Epiph.* num. 6. u *Epiſt.* 107. num. 11. x *Ibidem* num. 12.

y *Ibidem* num. 13. z *Epiſt.* 106. num. 1. a *Ibidem.* num. 2.

Digitized by Google

quàm in Libris. Ligna & lapides docebunt te, quod à magiſtris audire non poſſis. An non putas poſſe te ſugere mel de petra, oleumquè de ſaxo duriſſimo? An non montes ſtillant dulcedinem, & colles fluunt lac & mel, & valles abundabunt frumento? Eia ergo feſtina, (b) exi, recede: moriatur anima tua morte juſtorum, quo fiant & noviſſima tua horum ſimilia. O quàm precioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus! Fuge, quæſo, in via peccatorum ne ſteteris. Quomodò vivere potes, ubi mori non audes? Cum panibus occurrere fugienti paratos nos eſſe confidito. Si inimici hominis [c] domeſtici ejus. Ipſi ſunt qui non te diligunt, ſed gaudium ex te. Alioquin audiant à puero noſtro: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem*. Si proſtratus (ait Beatus Hieronymus) jaceat in limine pater, ſi nudato ſinu quibus te lactavit ubera mater oſtendat, ſi parvulus à collo pendeat nepos: per calcatum tranſi patrem, per calcatam perge matrem, & ſiccis oculis ad vexillum Crucis evola. Summum pietatis eſt genus in hac parte pro Chriſto eſſe crudelem. Phreneticorum lachrymis ne movearis, qui te plangunt de gehennæ filio factum filium Dei.

CAPUT VII.

De contemptu divitiarum terrenarum, pretioquè paupertatis ſpiritualis.

1. Oſtenditur, neminem poſſe eſſe perfectum, niſi vendat omnia quæ poſſidet, ac ſequatur Chriſtum, ejuſquè paupertatem imitetur. Refellitur effugium quorundam divitias amantium, & ſe fruſtrà tuentium exemplis Patrum veteris teſtamenti qui divitias poſſidebant. 2. Oſtenditur, neminem poſſe eſſe verum diſcipulum Chriſti, niſi amorem Dei & ſalutem propria animæ præpoſuerit affectui parentum ſuorum. Monentur parentes, ne impediant ſuos filios volentes ſequi Chriſtum, ejuſquè paupertatem amplecti. Oſtenditur, tria eſſe quæ conſtituunt paupertatem ſpiritualem. 3. Docemur neminem poſſe animam ſuam ſalvam facere, niſi priùs perdat illam propter Chriſtum. Monemur ut exemplo Sancti Pauli, qui juxta conſilium Domini perdebat animam ſuam, perdamus & nos animas noſtras, ſecundùm doctrinam quæ traditur nobis.

§. I.

Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo: & veni, ſequere me: dicit Dominus. Matt. 19.

SI juſtus eſſe volueris [a] neceſsè eſt ut non ſolùm præſens ſeculum contemnas, ſed & ipſam carnem caſtiges, & ſubiicias ſervituti. Nam ipſe Dominus dixit. *Si vis eſſe perfectus, vade, & vende omnia quæ habes & da pauperibus: & veni, ſequere me*. Quid eſt [b] *vende omnia quæ habes?* Abrenuncia omnibus quæ poſſides, exiens ad Jeſum extra caſtra, ut portes improperium crucis ejus: quatenùs tantæ humilitatis merito de nemore exiens, in quo ſunt ſemitæ impiorum qui circuitu ambulant, agrum paupertatis poſſideas: in quo abjectis occupationibus curiſquè ſæcularibus, corpore compoſito & corde dilatato curras alacriter viam mandatorũ Dei, quæ quidem deſiderabilia ſunt & dulciora ſuper mel & favum. Quare? Quia in cuſtodiendis illis retributio multa. Planè multa, quia cuſtodientibus ea debetur vita æterna. Ager paupertatis meritò plenus dicitur (c) quem ſimul & ver decorat floribus, & autumnus replet fructibus. Cui meritò Pater comparat Filium ſuum dicens: *Ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni*. In quo nimirùm omnis perfectio paupertatis, & virtutum plenitudo ſuperabundavit, ita ut de plenitudine ejus omnes acciperemus. Cùm enim dives eſſet, propter nos factus eſt egenus, ut illius ditaremur inopiâ. Ager iſte aquis irriguus, floribus redolens, & abundans fructibus, theſaurum habet in ſe abſconditum, videlicet continentiam carnis. Precioſus ſiquidem theſaurus eſt poſſidere vas ſuum in ſanctificatione & honore, non in paſſione deſiderii, ſicut Gentes quæ ignorant Deum. Noli quærere theſaurum hunc inter ſpinas & tribulos ſæcularis illecebræ, nec in ſylvis ruditatis antiquæ: non enim in ſylva, ſed in agro abſconditus eſt. Quæras in agro, ubi ſaturantur ligna campi, & ubi poſſeres nidificant: ideſt, ubi incontinentes reſipiſcunt, dignos pænitentiæ fructus facientes, prolem gignunt, non ſibi tantùm, ſed & aliis proficientes. Judas [d] à Chriſto receſſit: vos autem ſequimini illum. Judas vendidit illum Judæis: vos autem vendite quæ habetis, ut poſſitis comparare eum. Non ſolùm autem quæ habetis, ſed etiam voſmetipſos pro amore tantæ pulchritudinis margaritæ pro nihilo reputetis, & illi ſoli placere quantùm poteſtis contendite. Nam valdè bonum eſt vobis [e] omnia terrena propter nomen Domini relinquere, ut ab eo poſſitis cæleſtia accipere. Quicunque voluerit eſſe amicus hujus ſæculi, inimicus Dei erit. Igitur non diligamus mundum, ne inimicum Deum habeamus. Facilè contemnit omnia, qui ſe quotidie moriturum æſtimat. Si quotidie mortem noſtram ad memoriam reducimus, libenter omnia terrena deſpicimus. Si diem mortis noſtræ in mente habemus, citò omnia quæ in hoc mundo ſunt deſpicimus. Sed excuſant aliqui fortaſsè dicentes: (f) Abraham, Iſaac, & Jacob, cæterique ſancti Patres numquid non terrenas divitias habuiſſe leguntur? Sufficit nobis eſſe ſicut illi fuerunt: neque enim ſumus nos Patribus meliores. Si culpabilis eſſet poſſeſſio divitiarum, nunquam illi in divitiis tantam à Domino gratiam obtinuiſſent, aut tantam gratiam conſecuti, divitias nihilominus poſſediſſent. Quid reſpondebimus novis imitatoribus ſanctorum veterum? Imponant certè vitulos ſuper altare Domini, mactent arietes, hircos immolent, quia & hoc Abraham fecit: & hic erat ritus Patrum, quibus nonmodò meliores non ſumus, ſed ne digni quidem ſolvere

 cor-

b *Epiſt. 105. num. 2.* c *Epiſt. 351. n. 2.* a *Ser. 3. in Epiph. num. 6.* b *Ser. de verb. ſap. num. 12. tom. 6. pag. 774.*

c *Ibidem num. 10.* d *Ser. 2. in ult. cœna. Domini num. 16* e *Tract. de modobene vivend. cap. 8. num. 22.* f *Tract. de vit. & mor. cleric. cap. 3. n. 6.*

corrigiam calceamentorum eorum. Sed hæc (inquiunt) ſtatum ultrà non habent; ubi revelata eſt veritas, tranſiere. Quid ſi ipſas quoque ſanctorum Patrum divitias temporales, umbram fuiſſe dixerimus futurorum? In figura ſiquidem eis omnia legimus contigiſſe. Denique quidni terrenas palàm divitias poſſiderent ſancti & perfecti viri, cùm ſola adhuc terrena palàm promitterentur à Deo? Sicut enim ſacrificiis illis, ſic & divitiis, carnalibus adhuc populis diſpenſatio Divina morem gerebat: nimirùm ut tanquam parvuli paulatim à Gentilium ſecederent ritu, eadem quæ Gentes dæmoniis, Domino immolantes, eademquè & illi, ſed à Domino, non à dæmoniis expectantes. Ubi ſanè cæleſtis promiſſio ſonuit, ſpiritualia jam neceſſe eſt ſpiritualibus comparari, & mutari ſacrificium ſpe mutata. Noverant hæc quicunque vel eo tempore fuère perfecti, ſed ex charitate populo cohærebant, ut in manifeſto quidem & agere eadem, & eadem quærere viderentur. An fortè violenta videtur extorſio [g] quod de umbra dicimus & ſignificatione? Olim B. Hieronymus ſuper hæc ſcripſerat in hunc modum: Nullus mihi opponat aurum templi Judæorum: tunc enim hoc fuit, quando ſanguis immolabatur, quod totum figura fuit. Aurum ergo repudiemus cum cæteris ſuperſtitionibus Judæorum: aut ſi aurum placet, placeant & Judæi. Poſtremò non multos legiſſe me recolo aut non afflictos graviter, aut non graviter in ipſa ſæculi hujus proſperitate tentatos, fortè & periclitatos. Nimirùm longè aliud eſt in luto aquarum multarum diviſi fundo Maris iter carpere, terrena licet poſſidendo: aliùd verò eſt ipſam quoque novis greſſibus undam calcare, omnia relinquendo. Sed tempori gratiæ prærogativa hæc debebatur. Petro nouum iter & novi typus itineris ſervabatur. Antiquorum ſanè Patrum diebus, donec in terris videretur & converſaretur inter homines Dominus majeſtatis, non erat Evangelicæ forma perfectionis, ſed Spiritum Domini ſolo interim ſpiritu ſequebantur. At ubi *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*; jam nobis in eo tradita eſt imago vitæ, & converſationis exemplar, quod oporteat etiam corporaliter imitari: ut utroque ſequentes veſtigio, non ulteriùs cum Patriarcha Jacob altero femore claudicemus. Ubi enim audivimus quia dictum ſit antiquis: *Niſi quis renunciaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus*? Et item: *Si vis eſſe perfectus, vade, & vende omnia quæ habes & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me*. Neque id dicimus [h] tanquam ſalvari quis vel hoc tempore nequeat, ſi ſecus egerit: ſed ut gradum agnoſcat proprium & locum perfectionis, aut diſcipulatûs officium non uſurpet. Habent Evangelia & perfectionis conſilium, & remedium infirmitatis. *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra*: hæc perfectio eſt. Siquidem Filius hominis ubi caput reclinaret, non habebat. Petro & Joanni nec argentum nec aurum erat. Paulus victu ſimplici veſtituquè contentus, hæc ipſa labore manuum acquirebat. Imitemur ergo Chriſtum [i] qui ſic dilexit paupertatem, ut quamvis in ejus manu eſſent fines terræ, tamen non habuit ubi caput reclinaret: ita ut diſcipulos adhærentes ei legamus fame compulſos ſpicas manibus confricaſſe, cùm per ſata tranſirent.

§. II.

Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus: dicit Dominus. Luc. 14.

Mel & lac [k] *ſub lingua ejus*: ait Scriptura. Id quidem neceſſe. Nam quod in lingua eſt, durum ſonat. *Verba Sapientis quaſi ſtimuli, & ſicut clavi in altum defixi*. Denique ſub lingua ejus quid? Audi Prophetam: *Labor & dolor*. Porrò ſub lingua ejus mel & lac, qui juxta eundem Prophetam laborem fingit in præcepto. Miraris fingere Veritatem, nam mirari licet, dubitare non licet. Audi quomodò laborem fingere ipſe ſe prodat: *Tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem animabus veſtris: Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve*. Quomodo non fictus labor, ubi non labor, ſed requies invenitur. Ita ergo labor in lingua, mel ſub lingua. Quid ſupra linguam? Ineffabilia, quæ non licet homini loqui. Miſeri qui ſolum quod in linqua ſonuit attendentes, nec quod ſub lingua reconditum, nec quod ſupra repoſitum fuit, capere potuerunt. *Durus eſt hic ſermo*, inquiunt. Durus equidem, ſed tamen idem eſt Verbum vitæ, loquens: *Si quis venit ad me, & non odit patrem, & matrem, adhuc autem & animam ſuam, non eſt me dignus*. Quid durius poterat dici? Noli errare. Lapis videtur, panis eſt. Durus in cortice, ſed ſuaviſſimus in medulla. Tentat te Dominus Deus tuus. Fidei exercitatio, & probatio dilectionis eſt fictio iſta laboris. Sed novi ego (l) quàm liquidò & copioſè hæc me quoque tacente cogitare ſufficias, materno verò devinctus amore, necdum poſſis abiicere quod jam contemnere noris. Et quid ego ad hæc reſpondebo tibi? Ut matrem deſeras? Sed inhumanum videtur. Ut cum ipſa maneas? Sed nec ipſi expedit ut ſit filio cauſa perditionis. Fortè ut & mundo ſimul milites & Chriſto? Sed nemo poteſt duobus dominis ſervire. Mater tua vult contraria tuæ ſaluti, ac per hoc & ſuæ ipſius. Elige ergo tu è duobus quod vis, aut unius videlicet ſatisfacere voluntati, aut utriuſque ſaluti. Verùm ſi multùm eam diligis, deſere potiùs ipſam propter ipſam: nè ſi Chriſtum deſeras ut maneas cum ipſa, propter te pereat & ipſa. Alioquin malè meruit de te, quæ te peperit, ſi propter te perit. Quomodò enim non perit, quæ ipſum quem peperit perimit? Et hæc dixerim, ut tuo aliquo modo carnali condeſcendam conſulamquè affectui. Cæterùm fidelis ſermo, & omni acceptione dignus: Etſi impium eſt contemnere matrem, contemnere tamen propter Chriſtum, piiſſimum eſt. Nam qui dicit, *Honora patrem & matrem*: ipſe etiam dixit: *Qui amat patrem*

g Ibidem num. 7. h Ibidem num. 8. i Ser. 4. de Adven. Dom. num. 6.

K Ser. 97. ein. num. 1. & 2. l Epiſt. 104. num. 3.

Digitized by Google

patrem & matrem pluſquàm me, non eſt me dignus. Eia ergo fuge (m) in via peccatorum ne ſteteris. Sed potiùs dicito illis: (n) Sola cauſa, quâ non licet obedire parentibus, Deus eſt. Ipſe enim dicit: *Qui amat patrem & matrem pluſquàm me, non eſt me dignus.* Si me verè ut boni & ut pii parentes diligitis, ſi veram, ſi fidelem erga filium pietatem habetis, quid me Patri omnium Deo placere ſatagentem inquietatis, & ab ejus ſervitio, cui ſervire regnare eſt, retrahere attentatis? Verè nunc cognoſco, quia *inimici hominis domeſtici ejus.* In hoc vobis obedire non debeo, in hoc vos non agnoſco parentes, ſed hoſtes. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad meum atque veſtrum imò univerſorum Patrem. Alioquin quid mihi & vobis? Quid à vobis habeo, niſi peccatum & miſeriam? Hoc ſolum quod geſto corruptibile corpus, de veſtro me habere fateor & agnoſco. Non ſufficit vobis quòd me in hanc ſæculi miſeriam miſeri miſerum induxiſtis, quòd in peccato veſtro & peccatores peccatorem genuiſtis, quòd in peccato natum, de peccato nutriſtis; niſi etiam invidendo mihi miſericordiam, quam conſecutus ſum ab eo qui non vult mortem peccatoris, filium inſuper gehennæ faciatis? O durum patrem, (o) ô ſævam matrem, ô parentes crudeles & impios, imò non parentes ſed peremptores, quorum dolor ſalus pignoris, quorum conſolatio mors filii eſt! Qui me malunt perire cum eis, quàm regnare ſine eis. Qui me rursùs ad naufragium, unde tandem nudus evaſi; rursùs ad ignem, unde vix ſemiuſtus exivi; rursùs ad latrones, à quibus ſemivivus relictus ſum, ſed miſerante Samaritano jam aliquantulùm convalui, revocare conantur: & militem Chriſti propè jam rapto cælo triumphantem (quod non in me glorior, ſed in eo qui vicit mundum) ab ipſo jam introitu gloriæ, tanquam canem ad vomitum, tanquam ſuem ad lutum, ad ſæculum reducere moliuntur. Mira abuſio. Domus ardet, ignis inſtat à tergo, & fugienti prohibetur egreſſus, evadenti ſuadetur regredi? Et hæc ab his qui in incendio poſiti ſunt, & obſtinatiſſimâ dementiâ ac dementiſſima obſtinatione fugere periculum nolunt. Proh furor! Si vos contemnitis mortem veſtram, cur etiam appetitis meam? Si inquam negligitis ſalutem veſtram, quid juvat etiam perſequi meam? Quare vos non potiùs ſequimini me fugientem, ut non ardeatis? An hoc eſt veſtri cruciatus levamen, ſi me etiam perimatis: & hoc ſolum timetis, ne ſoli pereatis? Ardens ardentibus quod ſolatium præſtare poterit? Quæ, inquam, conſolatio damnatis, ſocios habere ſuæ damnationis? Quodvè remedium morientibus, alios videre morientes? Non hoc mihi perſuadet dives ille, qui in tormentis deſperatus de ſui liberatione, rogabat nunciari fratribus ſuis, ne & ipſi venirent in locum eundem tormentorum, timens proculdubio ex ſuorum cruciatu augeri ſuum. Quid ergo? (p) Ibo & conſolabor lugentem matrem meam mei ad tempus viſitatione, ut in æternum lugeam & me & ipſam ſine conſolatione? Ibo, inquam, & ſatisfaciam patri meo iraſcenti pro mei ad tempus abſentia, conſolandus & ipſe ad tempus de ejus præſentia: ut poſtmodùm & quiſque pro ſe, & utrique pro alterutro inconſolabili deſolemur triſtitia? En potiùs exemplo Apoſtoli non acquieſcens carni & ſanguini, vocem audiam Domini jubentis: *Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Et cantabo cum David: *Renuit conſolari anima mea.* Et cum Hieremia: *Diem hominis non concupivi, Domine, tu ſcis.* Quid enim? *Funes ceciderunt mihi in præclaris, & cæleſtis hæreditas præclara eſt mihi,* & terrena adulatur promiſſio, blanditur conſolatio carnis? Guſtato ſpiritu, neceſſè eſt deſipere carnem. Affectanti cæleſtia, terrena non ſapiunt. Æternis inhianti, faſtidio ſunt tranſitoria. Deſinite igitur parentes mei, deſinite & vos fruſtrà plorando affligere, & me gratis revocando inquietare. Sed imitemini quoad poteſtis eum, (q) qui ſic dilexit paupertatem, ut quamvis in ejus manu eſſent omnes fines terræ, tamen non habuit ubi caput reclinaret. Paupertatem ſpiritualem (r) tria conſtituunt: depoſitio rerum & contemptus, vilitas & abjectio ſuiipſius, abdicatio propriæ voluntatis in omnibus. Voluntaria paupertas, quæ ſine poſſeſſione vel deſiderio habetur, quantò expeditior eſt, tantò ſecurior eſt. Cuſtos & magiſtra eſt virtutum hujuſmodi paupertas: ſicut è contrario, radix eſt vitiorum immoderata rerum affluentia.

§. III.

Qui voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam: qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam, & ſalvam faciet illam: dicit Dominus. Luc. 9. & Matt. 16.

Perfectus omnis erit (s) qui aliàs dicere poterit: *Vineam meam non cuſtodivi,* illo videlicet ſenſu, quo Salvator loquitur in Evangelio: *Qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.* Idoneus planè & dignus qui ponatur cuſtos in vineis, quem propriæ cura vineæ à commiſſarum diligentia & ſollicitudine non impedit, aut retardat: dum non quærit quæ ſua ſunt, neque quod ſibi utile eſt, ſed quod multis. Propterea ſanè Petro cura iſta tradita eſt in tam multis vineis quæ erant de circumciſione, quia homo paratus erat & in carcerem & in mortem ire: uſque adeo ſuæ vineæ, id eſt ſuæ animæ non detinebatur amore quominùs curæ intenderet creditarum. Meritò & Paulo inter Gentes tam ingens ſylva credita eſt vinearum, quòd & ipſe in ſuæ cuſtodia vineæ minimè curioſus inventus ſit, ita ut non ſolùm aligari, ſed & mori in Jeruſalem paratus fuerit propter nomen Domini Jeſu Chriſti. Denique inquit: *Nihil horum vereor, nec facio animam meam precioſiorem quàm me.* Optimus æſtimator rerum, qui nihil ſuorum ſibi præferendum exiſtimet. Quàm multi ſaluti propriæ modicam viliſſimamquè pecuniam prætulerunt? Paulus nec animam. *Non* (inquit) *facio eam precioſiorem quàm me.* Ergo differentiam facis inter te & animam tuam. Prudenter quidem tu tibi pluris es quàm quiduis tuum. Sed (t) quomodò non tua anima tu? Arbitror quòd quia Paulus jam tunc in ſpiritu ambularet, & mente conſen-

m *Epiſt.* 105. *num.* 2. n *Epiſt.* 111. *num.* 1. o *Ibidem. num.* 2. p *Ibidem num.* 5.

q *Ser.* 4. *de Advent. Dom. num.* 6. r *Ser.* 2. *in Cœna Dom. num.* 3. s *Ser.* 30. *in Cant. num* 9. t *Ibidem num.* 10.

Digitized by Google

ſentiret legi Dei quoniam bona eſt, idcirco hanc ipſam mentem ſuam tanquam principale ac ſupremum quiddam ſui, dignum duxerit ſuimet potiùs quàm ſuæ cujuſpiam rei nomine deſignare: reliquum verò quod conſtat naturæ eſſe inferioris, & inferiori proinde viliorinquè eſſentiæ (quod eſt corpus) inhærere, nonmodò officio vivificandi ac ſenſificandi, ſed & fovendi nutriendiquè deſiderio. Hoc, inquam, ſenſuale atque carnale appellatione ſui homo ſpiritualis indignum judicans, inter ſua magis cenſuit deputandum, quàm ſe perſonaliter exprimendum per illud. Cùm *me* dico, (inquit) excellentius quod in me eſt, in quo & ſto per gratiam Dei, id eſt mentem rationemquè intellige. Cùm loquor *animam meam*, hoc inferius accipe quod carni animandæ vides accommodatum, etiam & junctum in concupiſentia. Id me fuiſſe quidem, ſed jam non eſſe agnoſco, quia non ſecundùm carnem adhuc ambulo, ſed ſecundùm ſpiritum. *Vivo ego iam non ego, vivit verò in me Chriſtus*. Secundùm mentem ego, ſecundùm carnem non ego. Quid enim ſi carnaliter etiam nunc anima concupiſcit? *Jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum*. Et ideo non me quidem, ſed tamen meum dixerim quod in me carnaliter ſapit, idquè non aliud quàm ipſam animam. Revera enim animæ portio eſt carnalis affectio ejus, & vita quam adminiſtrat corpori. Hanc ergo animam ſuam Paulus ſpernebat præ ſe, paratus pro Domino non ſolùm alligari, ſed & mori in Jeruſalem, & ſic perdere animam ſuam juxta conſilium Domini Jeſu Chriſti. Tu quoque ô homo (u) ſi propriam deſeras voluntatem, ſi corporis voluptatibus perfectè renuncies, ſi carnem tuam crucifigas cum vitiis & concupiſcentiis, ſed & mortifices membra tua quæ ſunt ſuper terram: probabis te Pauli imitatorem, qui non facies animam tuam precioſiorem teipſo: probabis te & Chriſti diſcipulum etiam illam perdendo ſalubriter. Et quidem prudentiùs eam perdis ut cuſtodias, quàm cuſtodis ut perdas. *Nam qui voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam*. Quid hic vos dicitis obſervatores ciborum, morū neglectores? Hippocrates medicus & ſequaces ejus docent animas ſalvas facere in hoc mundo: Chriſtus & ejus Diſcipuli perdere. Quemnam vos è duobus ſequi magiſtrum eligitis? At manifeſtum ſe facit qui ſic diſputat; Hoc oculis, hoc capiti, & illud pectori vel ſtomacho nocet. Profectò unuſquiſque quod à ſuo magiſtro didicit, hoc in medium profert. Num in Evangelio legiſti has differentias, aut in Prophetis, aut in literis Apoſtolorum? Caro & ſanguis pro certo revelavit tibi hanc ſapientiam, non Spiritus Patris. Eſt enim carnis hæc ſapientia. Sed audi quid de ipſa noſtri medici ſentiant: *Sapientia* (inquiunt) *carnis mors eſt*. Item: *Sapientia carnis inimica eſt Deo*. Num Hippocratis ſeu Galeni ſententiam, aut certè de ſchola Epicuri debui proponere vobis? Chriſti ſum diſcipulus: Chriſti diſcipulis loquor. Ego ſi peregrinum dogma induxero, ipſe peccavi. Epicurus atque Hippocrates corporis alter voluptatem, alter bonam habitudinem præfert: meus Magiſter Chriſtus utriuſque rei contemptum prædicat. Animæ in corpore vitam, quam ſummo ſtudio iſte unde ſuſtentet, ille unde & delectet inquirit atque inquirere docet: Salvator monet & perdere. Quid enim tibi aliud de Chriſti auditorio ſonuit (x) cùm paulò ante clamatum eſt: *Qui amat animam ſuam, perdet eam?* Perdet eam, dixit, ſive ponendo ut martyr, ſive affligendo ut pœnitens. Quanquam genus martyrii eſt, ſpiritu facta carnis mortificare, illo nimirum quo membra cæduntur ferro, horrore quidem mitius, ſed diuturnitate moleſtius. Videſne hac ſententia Magiſtri mei carnis ſapientiam condemnari, per quam utique aut in luxum voluptatis diffluitur, aut ipſa quoque bona valetudo corporis ultra quàm oporteat appetitur? Denique quòd vera ſapientia in voluptates non effluat, audiſti profectò à Sapiente ne inveniri quidem hanc in terra ſuaviter viventium. Qui autem invenit, dicit: *Super ſalutem & omnem pulchritudinem dilexi ſapientiam*. Si ſuper ſalutem & pulchritudinem, quantò magis ſuper voluptatem & turpitudinem? Proinde rogo vos, fratres chariſſimi (y) exinanite vos, humilitate vos, ſeminate vos, perdite vos. Seminate corpus animale, & reſurget corpus ſpirituale. Perdite animas veſtras, & in vitam æternam ſervabitis eas. Vultis noſſe quomodo id fecerit Apoſtolus ipſe qui docuit? *Sive*, inquit, *mente, Deo*: *ſive ſobrii ſumus, vobis* Quid ergo tibi? *Ego*, inquit, *factus ſum tanquam vas perditum*. Bene ſeipſum perdit, qui nihil unquam pro ſe facit: ſed omnis ejus intentio & omne deſiderium tendit ad Dei bene placitum, & utilitatem fratrum ſuorum.

CAPUT VIII.

De conſideratione Chriſti, qui eſt fons, lux, via, veritas, & vita.

1. *Invitantur ſitientes animæ, ut veniant ad Jeſum fontem vivum, de cujus pectore procedunt quatuor fontes, ſcilicet miſericordia, ſapientia, gratia, & charitas: & ut bibant ex illis aquas remiſſionis, diſcretionis, devotionis, & æmulationis.* 2. *Invitantur animæ in tenebris ignorantiæ manentes, ut ſequantur Jeſum mundi lucem & vitæ lumen: cujus lux tanquam lumen ſolis fuit in Reſurectione. Docemur quomodò poſſit videri Deus in hac vita: monemurquè purgare oculum noſtrum, ut in altera vita mereatur videre lucem meraciſſimam, Jeſum Chriſtum.* 3. *Proponitur nobis via labor, id eſt, humilitas: & laboris fructus, id eſt, veritas & vita. Oſtenditur, neminem poſſe venire ad Deum Patrem, niſi per ejus Filium Unigenitum. Chriſtus propterea didicit noſtras miſerias, ut miſericors fieret.*

§. I.

In noviſſimo die magno feſtivitatis ſtabat Jeſus, & clamabat dicens: Si quis ſitit, veniat ad me & bibat. Joan. 7.

AD fontem invitamur (a) Redemptoris noſtri voce dicentis: *Si quis ſitit, veniat ad me & bibat: & de ventre ejus fluent aquæ vivæ*. Et ſequutus Evan-

u *Ibidem num.* 11.

x *Ibidem num.* 12. y *Ser. de S. Bened. num.* 8. a *Ser.* 56. *diver num.* 5.

Evangeliſta expoſuit ad quem fontem nos invitaret dicens: *Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum.* Quem, niſi Spiritum charitatis, quem mundus non poteſt accipere, ſed ſoli accipiunt qui verè credunt in eum? Pro paradiſo quem perdidimus (b) reſtitutus eſt nobis Chriſtus Salvator. Sicut autem de uno fonte paradiſi dirivantur quatuor flumina ad irrigandum paradiſum; ita de pectoris Chriſti arcano procedunt quatuor fontes, ex quibus hauriuntur quatuor aquarum genera, unde tota per univerſum mundum rigatur Eccleſia. Itaque (c) ut de exhibitione præſentium firma ſit expectatio futurorum, paradiſum habemus multò meliorem & longè delectabiliorem, quàm primi parentes habuerunt. Et paradiſus noſter Chriſtus Dominus eſt, in quo quatuor fontes invenimus. *Primò* quidem habemus de fonte *miſericordiæ* ad diluendas culpas, aquas *remiſſionis*. Fons utique nobis eſt Chriſtus Dominus unde lavemur, ſicut ſcriptum eſt: *Qui dilexit nos & lavit nos à peccatis noſtris*. *Secundò* habemus de fonte *ſapientiæ* ad potandam ſitim noſtram, aquas *diſcretionis*. Non enim ille ſolus aquarum eſt uſus, nec tantùm ſordes abluunt, ſed & ſitim extingvunt. *Beatus verò* (ait Sapiens) *qui in ſapientia morabitur, & qui in juſtitia meditabitur*. Et poſt pauca inquit: *Aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum*. Benè *ſapientiæ ſalutaris*, quoniam ſapientia carnis mors eſt, & ſapientia mundi etiam ipſa inimica eſt Deo. Sola quæ ex Deo eſt ſapientia ſalutaris eſt, quæ ſecundùm Beati Jacobi definitionem primùm pudica, deinde pacifica eſt. *Tertiò* habemus de fonte *gratiæ* ad irrigandas plantas bonorum operum, aquas *devotionis*. Hic enim aquarum uſus eſt irrigatio, quam profectò maximè neceſſariam habent novellæ plantationes. Alioquin aut minùs proficient, aut ex toto peribunt præ ſiccitate. Quærat ergo devotionis aquas, quiſquis ſeminaverit bonorum operum ſemina: ut irrigatus fonte gratiæ, bonę coverſationis hortus non areſcat, ſed in perpetua viriditate proficiat. Orat enim pro hujuſmodi Propheta David: *Et holocauſtum meum* (inquit) *pingue fiat*. Sic & in laudibus Aaron legis, quoniam ſacrificium ejus quotidianus ignis abſumpſit. In quibus omnibus nihil aliud intelligendum videtur, niſi ut bona opera fervore devotionis, & dulcedine ſpiritualis gratiæ condiantur. *Quartò* (d) quæramus ad decoquendos cibos aquas *ferventes*, aquas *æmulationis*. Hæc nimirùm condiunt & decoquunt affectiones noſtras, & ebulliunt de fonte *charitatis*, unde ait Propheta: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis*. Alibi quoque inquit: *Zelus domus tuæ comedit me*. Siquidem ex dulcedine devotionis diligens juſtitiam, ex fervore æmulationis odio habet iniquitatem. Et vide ne de fontibus iſtis prædixerit Eſajas: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*. Nam ut promiſſionem hanc vitæ præſentis eſſe noveris, non futuræ, illud attende quod ſequitur: *Dicetis in illa die: Confitemini Domino, & invocate nomen ejus*. Inuocatio quippè præſentis temporis eſt, ſicut ſcriptum eſt: *Invoca me in die tribulationis*. Porrò ex his quatuor fontibus (e) tres quidem propriè convenire videntur tribus Eccleſiæ ordinibus, ſinguli ſingulis. Nam primus quidem communis eſt omnibus. In multis enim offendimus omnes, & neceſſarium habemus miſericordiæ fontem ad diluendas offenſionum ſordes. Omnes namque peccavimus, & egemus gloriâ Dei. Et Prælati, & continentes, & conjugati, ſi dixerimus quia peccatum non habemus, noſipſos ſeducimus. Quia ergo nemo mundus à ſorde, neceſſarius eſt omnibus fons *miſericordiæ*: & pari voto debent ad hunc fontem, *Noë*, *Daniel*, & *Job* properare. De cætero quidem *Job* maximè *ſapientiæ* fontem quærat, quoniam ipſe magis inter medios laqueos ambulat, ita ut magnum videatur, ſi à malo declinat. *Danieli* verò currendum eſt ad fontem *gratiæ*, cui nimirùm pænitentiæ opera & labores abſtinentiæ devotionis gratiâ neceſſe eſt impinguare. Oportet enim ut nos maximè in hilaritate omnia faciamus, quoniam hilarem datorem diligit Deus. Nam & terra noſtra nequaquam fertilis eſt hujuſmodi ſeminis, bonæ ſcilicet converſationis; ideoquè facilè exareſcet, niſi crebris irrigationibus adjuvetur. Unde & in oratione Dominica hujuſmodi gratiam ſub quotidiani panis nomine poſtulamus. Meritò ſanè, ne fortè cadat ſuper nos terribilis illa maledictio propheticæ imprecationis: *Fiant ſicut fœnum tectorum, quod priuſquàm evellatur, exaruit*. Fons verò *æmulationis* convenit *Noë* ſpecialiter, quia maximè Prælatos decet hic zelus. Præterea (f) ne quis de ignorantia habeat excuſationem, dico: Oporte te, Frater, ad quem de fabricanda ſeu regenda inter undas diluvii arca nihil ſpectat, aut virum eſſe deſideriorum, *ut Daniel* erat: aut cum Beato *Job* virum eſſe dolorum, & ſcientem infirmitatem. Alioquin vereor, ne tepidum te & nauſeam provocantem evomat ex ore ſuo, qui te invenire cupit aut ſui conſideratione calidum, & charitatis igne flagrantem: aut tua ipſius cognitione frigidùm, & aquâ compunctionis ignita diaboli jacula reſtinguentem. Quatuor itaque fontes iſtos (g) adhuc in carne viventibus nobis in ſemetipſo Chriſtus exhibet; quintum, qui eſt *fons vitæ* poſt hoc ſæculum repromittens, ad quem ſitiebat Propheta cùm diceret: *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum*. Vita æterna eſt fons indeficiens (h) qui univerſam irrigat ſuperficiem paradiſi cæleſtis. Necmodò irrigat, ſed inebriat, fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano: & fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Quis verò fons vitæ, niſi Chriſtus Dominus? Fortaſſis etiam propter hos quatuor fontes (i) quatuor in locis vulneratus eſt Chriſtus adhuc vivens in cruce: propter quintum, cùm jam tradidiſſet ſpiritum, transforatus eſt in latere. Vivebat adhuc quando foderunt ei manus & pedes, ut nobis adhuc viventibus quatuor fontes ex ſeipſo proferret. Quintum pertulit vulnus cùm jam expiraſſet, ut in ſe nihilominùs quintum nobis fontem poſt obitum noſtrum aperiret.

b *Ibidem num.1.* c *Ser.1 in Nativit Dom.num.5. & 6.* d *Ibidem num.6.* e *Ibidem num.7.*

f *Ser.3.in Aſſumpt.B.M.V. num.5.* g *Ser.1. in Nat.Dom. num. 8.* h *Ser.2.de Virg.Deip.n.4.* i *Ser.1.in Nat.Dom.num.8.*

§. II.

Ego ſum lux mundi : qui ſequitur me , non ambulat in tenebris , ſed habebit lumen vitæ , dicit Dominus . Joan. 8.

Militia eſt [k] vita hominis ſuper terram : & quamdiu militamus in hoc corpore , peregrinamur à Domino , ideſt , à luce . Nam Dominus lux eſt: & inquantùm quiſque cum eo non eſt , intantùm in tenebris eſt . Alius enim [l] ambulat in lumine vultus ſui , ſollicitus facere ſuam voluntatem , & beneplacitum cordis ſui conſiderans . Alius ambulat in lumine vultus humani , in eo ſemper intentus quid hominibus placeat , quid mundus judicet . De quo die Propheta loquitur : *Diem hominis non concupivi , Domine tu ſcis . Contritio & infelicitas in viis eorum , & viam pacis non cognoverunt , non eſt timor Dei ante oculos eorum* . Nox præceſſit [m] dies autem appropinquavit. Numquid non Dominus Chriſtus dies eſt ? Dies planè illuſtrans & ſpirans, qui ſpiritu oris ſui fugat umbras , & deſtruit larvas illuſtratione adventus ſui . Fuit tamen quædam hujus aurora diei [n] ex quo Sol juſtitiæ per Archangelum Gabrielem nunciatus eſt terris, & Virgo Deum in utero de Spiritu Sancto concepit & peperit Virgo: ac deinceps quoad in terris viſus eſt , & cum hominibus converſatus eſt . Nam uſque adeò per totum id temporis lux puſilla & tanquam lux revera auroræ apparuit , ut diem eſſe interim apud homines penè univerſitas ignoraret . Denique *ſi cognoviſſent , nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent* . Et utique ipſis paucis Diſcipulis dicebatur : *Adhuc modicum lumen in vobis eſt* : eò quòd aurora eſſet, & initium vel potiùs indicium diei , dum Sol adhuc abſconderet radios ſuos , & minimè eos ſpargeret ſuper terram . Paulus quoque dicebat : *Quoniam nox præceſſit , dies autem appropinquavit* : ſignificans eſſe tunc adhuc adeò modicum lumen , ut propinquaſſe quàm veniſſe diem dicere maluerit . Quando autem hoc dicebat ? Profectò quando Sol reverſus ab inferis jam ſe ad alta cœli ſuſtulerat . Quantò magis cùm adhuc ſimilitudo carnis peccati inſtar denſæ nubis operiret auroram , juxta omnes nimirum noſtri corporis paſſiones , ita ut neque amara mors , nec crux probroſa defuerit : quantò magis , inquam , tunc exigua tenuiſquè admodùm lux fuit , & quæ de auroræ magis quàm de Solis prodire præſentia videretur . Erat ergo aurora [o] & ipſa ſubobſcura ſatis tota illa Chriſti converſatio ſuper terram , uſque dum occumbens & rurſùm exoriens, ſolaris ſuæ præſentiæ lumine clariori fugavit auroram,& mane facto abſorpta eſt nox in victoria . Denique habes : *Et valdè manè una Sabbatorum veniunt ad monumentum orto jam Sole* . An non mane fuit quando ortus eſt Sol ? Attulit autem nouum de reſurrectione decorem, & ſereniorem ſolito lucem : quoniam etſi noveramus eum ſecundùm carnem , ſed nunc jam non novimus . Eſt ſcriptum in Propheta: *Decorem induit , induit fortitudinem, & præcinxit ſe* : quòd carnis infirma tanquam nubila quædam excuſſerit , ſtolam gloriæ induens . Sanè extunc elevatus eſt Sol , & ſenſim demùm diffundens ſuos radios ſuper terram,cœpit paulatim ubique clarior apparere , fervidiorquè ſentiri . Verùm quantumlibet incaleſcat & invaleſcat , multiplicet & dilatet radios ſuos ſuper omne hujus noſtræ mortalitatis curriculum , (erit enim nobiſcum uſque ad conſummationem ſæculi) non tamen ad meridianum perveniet lumen , nec in illa ſui plenitudine videbitur modò , in qua videndus eſt poſtea , ab his duntaxat , quos hac viſione ipſe dignabitur . Talem ſe obtulit Apoſtolis Apoſtolorum Dominus [p] ut jam non inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpicerent , ſed ipſe faciè ad faciem videretur, qui omnia fecit . Et quia Diſcipuli carnales erant , & Deus ſpiritus eſt , nec benè convenit ſpiritui & carni : umbrâ corporis ſui temperavit ſe eis, ut obiectu vivificæ carnis viderent Verbum in carne, Solem in nube,lumen in teſta, cereum in lucerna. Spiritus enim oris noſtri eſt Chriſtus Dominus , cui dicimus : *In umbra tua vivemus inter gentes* . In umbra , inquit , tua inter gentes , non inter Angelos, ubi puriſſimum lumen puriſſimis oculis intuebimur. Videtur quidem & hîc (q) ſed ſicut videtur ipſi , non ſicuti eſt . Nam neque hoc luminare magnum (Solem loquor iſtum quem quotidie vides) vidiſti tamen aliquando ſicuti eſt , ſed tantùm ſicut illuminat verbi causâ aërem , montem , parietem . Quod nec ipſum quidem aliquatenùs poſſes videre , ſi non aliqua ex parte ipſum lumen corporis tui pro ſui ingenita ſerenitate & perſpicuitate cœleſti lumini ſimile eſſet . Non denique alterum membrum corporis capax eſt luminis , ob multam utique diſſimilitudinem . Sed nec ipſe oculus cùm turbatus fuerit , lumini propinquabit , nimirùm ob amiſſam ſimilitudinem . Qui ergo turbatus oculus nullatenùs ſerenum ſolem videt propter diſſimilitudinem, ſerenus aliquatenùs videt propter nonnullam ſimilitudinem. Profectò ſi pari prorsùs puritate vigeret, videret omninò inoffenſa facie eum ſicuti eſt, propter omnimodam ſimilitudinem . Ita & Solem juſtitiæ illum , qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum , videre in hoc mundo ſicut illuminat illuminatus poteſt , tanquam in aliquo ſimilis : ſicuti eſt, omninò non poteſt , tanquam nondum perfectè ſimilis . Propterea dicit Propheta : *Accedite ad eum & illuminamini , & facies veſtræ non confundentur* . Ita ſanè , ſed ſi quantùm ſatis eſt illuminamur , ut revelata facie ſpeculantes gloriam Dei , in eandem imaginem transformemur de claritate in claritatem tanquam à Domini Spiritu . Ergo accedendum ad eum [r] non irruendum , ne irreverens ſcrutator Majeſtatis opprimatur à gloria . Nec locis ſanè accedendum , ſed claritatibus , ipſiſquè non corporeis, ſed ſpiritualibus tanquam à Domini Spiritu . A Domini planè Spiritu, & non à noſtro , quamvis in noſtro . Qui itaque eſt clarior , ille propinquior : eſſe autem clariſſimum, perveniſſe eſt . Gloria mea hæc eſt [s] ſi unquam de me audiero : *Inveni hominem ſecundùm cor meum* . Cor Sponſi Jeſu , cor Patris ſui . Ipſum quod ? *Eſtote , ait , miſericordes, ſicut & Pater*

k *Serm. 26. in Cant. num. 1.* l *Serm. 26. diver. nu. 4.* m *Ser. 72. in Cant. num. 5.* n *Serm. 33. in Cant. num. 5.* o *Ibidem num. 6.*

p *Serm. 3. in Aſcenſ. Dom. num. 3.* q *Serm. 31. in Cant. nu. 2.* r *Ibidem num. 3.* s *Serm. 62. in Cant. num. 5.*

Pater veſter miſericors eſt. Hæc forma quam videre deſiderat, cùm Eccleſiæ dicit, *Oſtende mihi faciem tuam*: forma eſt pietatis & manſuetudinis. Hanc cum omni fiducia levat ad petram cui ſimilis eſt. *Accedite* (inquit) *ad eum, & illuminamini, & facies veſtra non confundentur*. Quo pacto humilis ab humili confundetur, à pio ſancta, & à modeſto modeſta? Non planè abhorrebit à puritate petræ pura facies Sponſæ, non magis quàm à virtute virtus, à lumine lumen. Et nunc quidem apparet quibus vult (t) ſed ſicuti vult, non ſicuti eſt. Non ſapiens, non Sanctus, non Propheta videre illum ſicuti eſt poteſt aut potuit in corpore hoc mortali, poterit autem in immortali, qui dignus habebitur. Oculum itaque perga (u) ut videre poſſis meriſſimam lucem: & aurem tuam inclina ad obediendum, ut quandoque pervenias ad quietem perpetuam, & pacem ſuper pacem. *Lux* enim eſt propter ſerenitatem, *pax* propter tranquillitatem, *fons* propter affluentiam & æternitatem. Fontem aſſigna *Patri*, ex quo naſcitur Filius, & procedit Spiritus Sanctus. Lucem aſſigna *Filio*, qui eſt utique candor vitæ æternæ, & lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum. Pacem aſſigna *Spiritui Sancto*, qui nimirùm ſuper humilem & quietum requieſcit. Nec hoc dico tanquam propria iſta ſint ſingulorum, nam & Pater lux eſt, ut ſit Filius de lumine: & Filius pax eſt, pax noſtra qui fecit utraque unum: & Spiritus Sanctus fons eſt aquæ ſalientis in vitam æternam.

§. III.

Ego ſum Via, & Veritas, & Vita: nemo venit ad Patrem niſi per me: dicit Dominus Jeſus. Joan. 14.

Proponit Dominus nobis viæ laborem (x) & laboris mercedem. *Ego ſum*, inquit, *Via, Veritas, & Vita*. Viam dicit humilitatem, quæ ducit ad Veritatem. Altera labor, altera fructus laboris eſt. Unde ſciam, inquis, quòd ibi de humilitate locutus ſit, cùm indeterminatè dixerit: *Ego ſum Via*? Audi apertiùs dicentem: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde*. Se ergo proponit humilitatis exemplum, manſuetudinis formam. Si imitaris eum, non ambulas in tenebris, ſed habebis lumen Vitæ. Quid eſt lumen Vitæ, niſi Veritas quæ illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, oſtendit ubi ſit vera Vita? Ideò cùm dixiſſet: *Ego ſum Via & Veritas*: ſubdit, *& Vita*. Ac ſi diceret: Ego ſum *Via*, quæ ad Veritatem duco. Ego ſum *Veritas*, quæ vitam promitto. Ego ſum *Vita*, quam do. *Hæc eſt enim* (ait) *Vita æterna, ut cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*. Vel ſic quaſi tu dicas: *Viam* conſidero, id eſt humilitatem: fructuum deſidero, *Veritatem*. Sed quid ſi tantus eſt labor viæ, ut ad optatum lucrum non poſſim pervenire? Reſpondet: *Ego ſum Via*, ideſt viaticum quo ſuſtenteris in via. Clamat igitur errantibus & viam ignorantibus: *Ego ſum Via*. Dubitantibus & non credentibus: *Ego ſum Veritas*. Jam aſcendentibus, ſed laſſeſcentibus: *Ego ſum Vita*. Qui vult (y) veniat poſt me, per me, ad me. Poſt me, quia *Veritas* ſum: per me, quia *Via* ſum: ad me, quia *Vita* ſum. *Ego ſum Via* (z) per quam eſt eundum: & *Veritas*, ad quam eſt veniendum: & *Vita*, in qua eſt permanendum. *Ego ſum Via* ſine errore, *Veritas* ſine falſitate, *Vita* ſine morte. *Ego ſum Via* in exemplo, *Veritas* in promiſſo, *Vita* in præmio. *Ego ſum Via* habilis, *Veritas* irrevocabilis, *Vita* interminabilis. *Ego ſum Via* lata & ſpacioſa, *Veritas* potens & copioſa, *Vita* delectabilis & glorioſa. *Ego ſum Via* incipientium, *Veritas* proficientium, *Vita* pervenientium. *Ego ſum Via* lucis & ſerena, *Veritas* vivens abſque pæna, *Vita* fęlix & amęna. *Ego ſum Via* in patibulo, *Veritas* in inferno, *Vita* in reſurrectionis gaudio. *Ego ſum Via*, in qua non eſt ſpina vel tribulus: *Veritas*, in qua non eſt falſitatis ſtimulus: *Vita*, in qua reviviſcit mortuus. *Ego ſum Via* recta, *Veritas* perfecta, *Vita* ſine fine manſura. *Ego ſum Via* reconciliationis, *Veritas* retributionis, *Vita* æternæ beatitudinis. *Nemo venit ad Patrem* [a] *niſi per me*. Ac ſi dicat: Nemo venit ad me Veritatem & Vitam, niſi per me Viam: & nemo venit ad me Deum, niſi per me hominem aſſumptum. Ego per aſſumptam carnem mortalibus facio foveam, per quam venitur ad Veritatem & Vitam. Et viam moriendo facio, reſurgendo, ad cælos aſcendendo, ubi ego ſum Veritas & Vita, Deus verus, Deus æternus. Miſer homo de terra terrenus, ſemper gibbus, ſemper proclivis, ſemper æger, ſemper infirmus, ad gaudia paradiſi vnde expulſus fuerat, per ſe redire non poterat: nec ad Veritatem & Vitam (quod Deus eſt) per ſe aſcendere valebat. Sed venit Verbum ad carnem, Deus ad hominem, *Verbum caro factum eſt*, & Deus factus eſt homo. Inclinavit ſe Verbum ad carnem, Deus ad hominem: et ſic genus humanum non ſolùm ad paradiſum, ſed etiam portavit ad cœlum, ubi eſt eſſe verum, & eſſe æternum, Veritas quæ ſemper fuit & erit, Vita beata & ſemper beata, quæ nec principum habuit, nec habebit finem. Unde nobis terrigenis homo Deus factus eſt *Via*, & nos perduxit ad Veritatem & Vitam, ad ſe videlicet Deum & hominem. Et hoc eſt quod dicit: *Nemo venit ad Patrem niſi per me*. Ac ſi diceret: Nemo venit ad me Deum, niſi per me hominem, hominem à Verbo aſſumptum: *Nemo venit ad Patrem niſi per me*, qui ſum homo & unus Deus cum Patre. Intuere ô homo (b) conſilium Dei, agnoſce conſilium Sapientiæ, conſilium pietatis. Ad Deum Patrem verebaris accedere (c) ſolo auditu territus ad folia fugiebas: Jeſum tibi dedit mediatorem. Quid non apud talem Patrem talis Filius obtineat? Exaudietur utique pro reverentia ſua: Pater enim diligit Filium. An verò trepidas & ad ipſum accedere? Frater tuus eſt & caro tua, tentatus per omnia abſque peccato, ut miſericors fieret. Et hoc videtur approbari in Epiſtola ad Hebræos (d) ubi dicitur: *Nuſquam enim Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit, unde debuit per omnia fratribus ſimilari, ut miſericors fieret*. Puto quod hæc verba ſic ad Caput (*Chriſtum*) referenda ſunt, ut corpori (*ideſt nobis*) aptari non poſſint. De Verbo utique Dei dictum eſt quod *non Angelos apprehendit*, hoc eſt non

Ee in

t *Serm. 31. in Cant. num. 1.* u *Serm. 4. in vig. Nat. Dom. nu. 9.* x *Tract. de grad. humil. cap. 1. num. 1.* y *Serm. 63. diu.* z *Serm. 3. in uit. Cana num. 44.* a *Ibidem num. 47.* b *Serm. 2. de Virg. Deip. num. 6.* c *Ibidem num. 7.* d *Tract. de grad. humil. cap. 3. num. 5.*

Digitized by Google

in unam ſibi perſonam aſſumpſit, *ſed ſemen Abrahæ*. Neque enim legitur: Verbum Angelus factum eſt, ſed *Verbum caro factum eſt*, & caro de carne Abrahæ, juxta promiſſionem quæ illi primùm facta eſt. Vnde, id eſt ex qua ſeminis aſſumptione, *debuit per omnia fratribus ſimilari*: ideſt, oportuit ac neceſſe fuit ut ſimilis nobis paſſibilis, noſtrarum omnia (excepto peccato) genera miſeriarum percurreret. Si quæris qua neceſſitate? *Ut miſericors*, inquit, *fieret*. Et hoc ais, cur non rectè ad corpus referri poteſt? Sed audi quod paulò poſt ſequitur: *In eo enim in quo paſſus eſt ipſe & tentatus, potens eſt & eis qui tentantur auxiliari*. In quibus verbis quid melius intelligi poſſit non video: niſi quòd ideo pati & tentari, omnibuſquè abſque peccato humanis voluit communicare miſeriis (quod eſt per omnia fratribus ſimilari) ut ſimiliter paſſis & tentatis miſereri, ac compati ipſo diſceret experimento. Quo quidem experimento (e) non dico ut ſapiẽtior efficeretur, ſed ut propinquior videretur: quatenùs infirmi filii Adam, quos ſuos fieri & appellari fratres non dedignatus eſt, ſuas illi infirmitates committere non dubitarent, qui ſanari illas & poſſet ut Deus, & vellet ut proximus, & cognoſceret ut eadem paſſus. Unde Eſajas *Virum* eum appellat *dolorum, & ſcientem infirmitatem*. Et Apoſtolus: *Non enim habemus*, inquit, *Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris*. Unde autem poſſit indicans adjungit: *Tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato*. Beatus quippe Deus, beatus Dei Filius in ea forma, quâ non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Patri, proculdubio impaſſibilis; priuſquàm ſe exinaniſſet formam ſervi accipiens, ſicut miſeriam & ſubiectionem expertus non erat, ſic miſericordiam vel obedientiam non noverat experimento. Sciebat quidem per naturam, non autem ſciebat per experientiam. At ubi minoratus eſt non ſolùm à ſeipſo, ſed etiam paulominùs ab Angelis, (qui & ipſi impaſſibiles ſunt per gratiam, non per naturam) uſque ad illam formam in qua pati & ſubiici poſſet, quod utique (ſicut dictum eſt) in ſua non poſſet; & in paſſione expertus eſt miſericordiam, & in ſubiectione obedientiam. Per quam tamen experientiam non illi ſcientia, ſed nobis fiducia crevit: dum ex hoc miſero genere cognitionis, is à quo longè erraveramus, factus eſt propior nobis. Quando enim illi appropinquare auderemus in ſua impaſſibilitate manenti? Nunc autem Apoſtolo ſuadente, monemur, *cum fiducia adire thronum gratiæ ipſius*, quem nimirùm (ſicut alibi ſcriptum eſt) *languores noſtros tuliſſe, & dolores noſtros portaſſe* cognoſcimus: & in eo quod paſſus eſt ipſe, nobis compati poſſe non dubitamus. Beati (f) qui ſub tali duce ſtrenuè militârint. Viæ Domini (g) Viæ rectæ, Viæ pulchræ, Viæ plenæ, Viæ planæ. *Rectæ* ſine errore, quia ducunt ad Vitam. *Pulchræ* ſine ſorde, quia docent munditiam. *Plenæ* multitudine, quia totus jam mundus eſt intra Chriſti ſagenam. *Planæ* ſine difficultate, quia donant ſuavitatem. Jugum enim ejus ſuave eſt, & onus leve.

e Ibidem num. 9. f Serm. 7. in Quadrag. num. 4. g Serm. 21. diverſ. num. 3.

CAPUT IX.

De ardore deſiderii Sponſæ, poſtulantis ſe trahi poſt Sponſum ſuum Jeſum bajulantem crucem.

Trahe me poſt te: in odore unguentorum tuorum curremus. *Cant. 1.*

1. *Oſtenditur, quòd licet Chriſtus dicat neminem poſſe venire ad ſe, niſi ſuus Pater traxerit eum: tamen minimè dubitandum quin & ipſe trahat nos ad ſe, ut currentes poſt eum imitemur vitam ejus, & ſequamur veſtigia converſationis ſuæ.* 2. *Oſtenditur, alios currere in via contemplativa, alios verò torpere pro diſcrimine gratiæ trahentis. Docemur, nunquam debere nos eſſe ſecuros de præſenti gratia contemplationis. Traditur regula torpentibus in exercitio ſpirituali. Tractio variè exponitur.* 3. *Agitur de quatuor unguentis Sponſi Jeſu: quæ appellantur, Sapientia, Juſtitia, Sanctificatio, & Redemptio. Et hæc omnia ſicut Angelis, ita & hominibus factus eſt Chriſtus.* 4. *Excitamur, ut libenter curramus poſt Jeſum in odore unguentorum præfatorum, propter quadrifariam unctionem & ſuavitatem eorundem. Oſtenditur, non omnes æqualiter currere in odore omnium unguentorum: de quibus ſingulis afferuntur exempla.*

§. I.

Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum. Joan. 6.

AD ſequendum Dominum Jeſum (a) vix inveniuntur, qui vel trahi patiantur, qui velint duci per viam mandatorum ejus. Alii enim *trahuntur*, qui poſſunt dicere: *Trahe me poſt te*. Alii *ducuntur*, qui dicunt: *Introduxit me Rex in cellaria ſua*. Alii *rapiuntur*, ſicut Apoſtolus raptus eſt ad tertium cœlum. Et *primi* quidem felices ſunt, qui in patientia ſua poſſident animas ſuas. *Secundi* feliciores, quia ex voluntate ſua confitentur ei. *Tertii* feliciſſimi, qui in profundiſſima Dei miſericordia quaſi quodammodò ſepultâ jam arbitrii ſui poteſtate, in divitias gloriæ in ſpiritu ardoris rapiuntur, neſcientes ſive in corpore ſive extra corpus, hoc ſolùm ſcientes quòd rapti ſint. *Hæc eſt* (b) *generatio quærentium Dominum*, Quærentium, an habentium dicam? Habentium utique & quærentium. Alioquin non poſſent quærere non habentes. Sed quid habentes, aut quid quærentes? Vel potiùs quomodò habentes, quomodò requirentes? Verbo geniti, Verbum habent. Numquid non Verbum Dominus? Joannem audi. *Et Deus erat Verbum*. Quid ergo jam amplius quærit generatio quærentium Dominum? Conſidera quid ſequatur in Pſalmo: *Hæc eſt generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Jacob*. Eundem proinde habent pariter & requirunt, quia unus idemquè & Verbum Patris, & ſplendor paternæ gloriæ eſt. Et is quidem non quæſitus haberi forſitan poteſt, non habitus autem quæ-

a Serm. 2. de Aſcenſ. Dom. num. 6. b Serm. 37. diverſ. num. 3.

quæri omninò non poteſt. Denique ipſa eſt Sapientia quæ de ſe loquitur: *Qui edit me, adhuc eſuriet*. Potens ipſe eſt præſtare etiam ſe non quærenti, qui de cumulo gratiæ & benedictione dulcedinis quærit & prævenit adhuc quærere non valentes. Nemo autem ante idoneus quærere quàm habere: quia *nemo* (inquit) *venit ad me, niſi Pater meus traxerit eum.* Adeſt ergo qui trahit, & quodammodò necdum adeſt, qui non aliò trahit quàm ad ſeipſum. Nunquam enim nec uſquam ſine Filio Pater adeſt per fidem ut ad ſpeciem trahat. Quomodò ergo nunc non exultet ſpiritus meus, quomodò non ſine modo jucundetur in generatione iſta quærentium Dominum? Nempè teſtimonium credibile nimis guſtatæ ſapientiæ, eſt eſuries ipſa tam vehemens. Certiſſima mihi probatio & indubitabile argumentum, quia habetis quem ſic quæritis: & in vobis habitat, qui tam validè trahit vos ad ſeipſum. Non enim humanæ poſſibilitatis eſt curſus iſte: ejus dextera facit virtutem, cui ſemper neceſsè eſt ut clametis: *Trahe nos poſt te, in odore unguentorum tuorum curremus*. Chriſtus Dominus mons eſt (c) mons coagulatus, & & mons pinguis. Mons eſt ſublimitate, coagulatus multorum congerie, pinguis charitate. Pinguiſſimus planè & uberrimus mons, in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo: ſiquidem propterea unxit eum oleo lætitiæ præ participibus ſuis. Mons cæleſtium aromatum, mons chariſmatum ſpiritualium, non ad menſuram accipiens ſpiritum, ſed omnimodam obtinens plenitudinem gratiarum. Magnus mons, in quo omnes theſauri & ſcientiæ abſconditi ſunt: in quo tota humanitatis veritas, tota divinitatis inhabitat plenitudo. Excelſus & immenſus mons, in quo omnia reſtaurantur quæ in cælis et quæ ſuper terram, ut ſit Deus omnia in omnibus. Dicat proinde (d) dicat cum gemitu Sponſa: *Trahe me poſt te*: quia corpus quod corrumpitur aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitatem. An hoc dicat cupiens diſſolvi & eſſe cum Chriſto, præſertim dum videat adoleſcetulas, propter quas manere ipſam in carne neceſſarium videbatur, benè proficientes amare jam Sponſum, & ſtare in tuto charitatis? Siquidem hoc præmiſerat: *Propterea*, inquiens, *adoleſcentulæ dilexerunt te*. Nunc ergo quaſi dicat: Ecce adoleſcentulæ amant te, & amando firmiter inhærent tibi, meque minimè jam opus habent, nulla mihi cauſa in hac vita ulteriùs commorandi. Idcirco ait: *Trahe me poſt te*. Hoc ſentirem (e) ſi dixiſſet: Trahe me ad te. Nunc verò quia dicit, *poſt te*, magis illud mihi poſtulare videtur, ut converſationis ejus valeat veſtigia ſequi, ut poſſit æmulari virtutem, & normam tenere vitæ, & morum queat apprehendere diſciplinam. In his quippè maximè opus eſt adjutorio, quo valeat abnegare ſemetipſam, & tollere crucem ſuam, & ſic ſequi Chriſtum. Hìc prorsùs trahi neceſſe habet Sponſa, nec ſanè trahi ab alio, quàm ab eo ipſo qui ait: *Sine me nihil poteſtis facere*. Scio (inquit Sponſa) me nequaquam poſſe pervenire ad te niſi gradiendo poſt te, ſed neque hoc quidem niſi adjutam abs te: ideoquè precor ut trahas me poſt te. *Beatus* ſiquidem *cujus eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymarum*: perventurus quandoque ad te in montibus gaudiorum. Quàm pauci poſt te, ô Domine Jeſu, ire volunt; cùm tamen ad te pervenire nemo ſit qui nolit: hoc ſcientibus cunctis quia delectationes in dextera tua uſque in finem. Et propterea volunt omnes te frui, at non ita & imitari: conregnare cupiunt, ſed non compati. Non curant quærere quem tamen deſiderant invenire, cupientes conſequi, ſed non & ſequi. Non ſic illi quibus ajebat Dominus: *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis*. Beati qui digni habiti ſunt teſtimonio tuo, benigne Jeſu. Ipſi revera ibant poſt te & pedibus & affectibus. Notas eis feciſti vias vitæ, vocans eos poſt te, qui Via & Vita es & Veritas, dicens: *Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum*. Item: *Qui mihi miniſtrat, me ſequatur: & ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit*. Dicebant ergo Diſcipuli gloriantes: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*. Sic itaque & dilecta Sponſa tua Domine (f) relictis omnibus propter te, concupiſcit ſemper ire poſt te, ſemper tuis inhærere veſtigiis, ac ſequi te quocunque ieris: ſciens quia viæ tuæ viæ pulchræ, & omnes ſemitæ tuæ pacificæ; & quia qui ſequitur te, non ambulat in tenebris. Precatur autem ſe trahi, quoniam juſtitia tua ſicut montes Dei, nec ſufficit ad illam ſuis viribus. Precatur ſe trahi, *quia nemo venit ad te, niſi Pater tuus traxerit eum*. Porrò quos Pater trahit, trahis & tu. Opera quippè quæ Pater facit, hæc & Filius ſimiliter facit. Sed familiariùs à Filio poſtulat trahi, tanquam à Sponſo proprio, quem Pater miſit obviam ei ducem ac præceptorem: qui ſibi præiret in via morum, & præpararet iter virtutum, & erudiret eam ſicut ſemetipſum, & viam prudentiæ doceret, & traderet ei legem vitæ & diſciplinæ; & ſic meritò ipſe concupiſceret decorem ejus. Multi equidem imò omnes (g) id eſt omnium virtutum flores in noſtro Jeſu Chriſto Nazareno ſunt, quarum delectabili odore totum mundum traxit poſt ſe. Nam qui veniunt ad ipſum propter *humilitatem*, *violæ* ejus ſequuntur odorem: qui propter *caſtitatem*, lilii ejus ſequuntur odorem: qui propter *charitatem*, paſſionis *roſæ* ſequuntur odorem: qui propter *abſtinentiam*, *croci* ſequuntur odorem. Ex his virtutibus optimi Jeſu Chriſti ubique prædicatores tanquam quodam precioſo unguento extraxerunt odorem: & ejus adoleſcentulæ odore ejus mirifico delectatæ cucurrerunt poſt unctum Jeſum. Et adhuc nimirùm currunt clamantes in toto corde ſuo: *Trahe me poſt te, ut curramus in odore unguentorum tuorum*: ſcientes quòd neque volentis neque currentis, ſed ſolius Dei miſerentis eſt.

§. II.

Trahe me poſt te (h) *in odore unguentorum tuorum curremus*. Propterea opus habeo trahi, quoniam refriguit pauliſper in nobis ignis amoris tui, nec valemus à facie frigoris currere modò ſicut heri & nudius tertius. Curremus autem poſtea, cùm reddideris lætitiam ſalutaris tui, cùm redierit melior temperies gratiæ, cùm Sol juſtitiæ iterùm incalverit,

c *Serm. 33. diver. num. 8.* d *Serm. 21. in Cant. num. 2.* e *Ibidem num. 3.*

f *Ibid. num. 4.* g *Tract. de vite myſt. cap. 43. nu. 161.* h *Ser. 21. in Cant. num. 5.*

& pertranſierit tentationis nubes, quæ hunc operire ad horam cernitur: atque ad lenem flatum auræ blandioris ſolito cœperint unguenta liqueſcere, & aromata fluere, & dare odorem ſuum. Tunc curremus, in odore illo curremus. Spirantibus inquam unguentis curremus, quoniam abſcedet torpor qui nunc eſt, & revertetur devotio, & jam non erit opus nobis ut trahamur, quippè odore excitatis, ut ſpontè curramus. Nunc verò interim trahe me poſt te. Videſne illum qui in ſpiritu ambulat, nequaquam permanere in eodem ſtatu, nec eadem ſemper facilitate proficere: & quòd non ſit in homine via ejus, ſed quemadmodùm ei Spiritus moderator prout vult diſpenſat, nunc ſegniùs, nunc alacriùs quæ retrò ſunt obliviſci, & ad interiora ſe ſe extendere? Puto quòd hoc ipſum ſi attenditis, veſtra vobis experientia intùs reſpondet quod ego foris loquor. Ergo cùm te torpore [i] acediâ vel tædio affici ſentis, noli propterea diffidere aut deſiſtere à ſtudio ſpirituali, ſed juvantis require manum, trahi te obſecrans Sponſæ exemplo, donec denuò ſuſcitante gratia factus promptior alacriorquè, curras, & dicas: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum*. Sic autem quamdiu adeſt gratia, delectare in ea ut non te exiſtimes donum Dei jure hæreditario poſſidere, ita videlicet ſecurus de eo, quaſi nunquam perdere poſſis: nè ſubitò cùm fortè retraxerit manum, & ſubtraxerit donum, tu animo concidas, & triſtior quàm oportet fias. Deniq; in die virtutis tuæ noli eſſe ſecurus (k) ſed clama ad Deum cum Propheta, & dic: *Cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me*. Porrò in tempore tentationis conſolare, & dic cum Sponſa: *Trahe me poſt te, in odore unguentorum tuorum curremus*. Sic te non deſeret ſpes in tempore malo, nec in bono providentia deerit; eriſquè inter adverſa & proſpera mutabilium temporum tenens quandam æternitatis imaginem, utique hanc inviolabilem & inconcuſſam conſtantis animi æqualitatem, benedicens Dominum in omni tempore: proindequè vendicans tibi etiam in hujus nutabundi ſæculi dubiis eventibus certiſquè defectibus perennis quodammodò incommutabilitatis ſtatum, dum te cœperis renovare & reformare in inſigne illud antiquum ſimilitudinis æterni Dei, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Quippè ſicut ipſe eſt, ita & tu eris in hoc mundo, nec in adverſis timidus, nec in proſperis diſſolutus. In hoc, inquam, nobilis creatura facta ad imaginem & ſimilitudinem ejus qui ſe fecit, antiqui honoris dignitatem receptare jam jamquè & recuperare ſe indicat, cùm ſibi indignum ducit huic labenti ſæculo conformari, magis ſatagens (juxta Pauli doctrinam) *in novitate ſui ſenſus* in eam ſimilitudinem in qua ſe conditam novit; ac per hoc etiam cogens (ut dignum eſt) ſæculum iſtud quod propter ſe factum fuit, verſa vice mirum in modum conformari ſibi: dum omnia ei cooperari in bonum incipiunt, tanquam in propria & naturali forma, abjectâ degeneri ſpecie recognoſcentia Dominum ſuum, cui ad ſerviendum creata fuêre. Nos ergo (l) Sponſæ curemus æmulari libertatem atque conſtantiam, quæ ſicut benè inſtructa in omnibus, & erudita corde in ſapientia, ſcit abundare, ſcit & penuriam pati. Cùm ſe rogat trahi, oſtendit quid deſit ſibi, non pecuniæ, ſed virtutis. Rursùm cùm ſe nihilominùs de ſpe redituræ gratiæ conſolatur, & ſi deficere, non tamen diffidere ſe probat. Dicit enim: (m) *Trahe me poſt te, in odore unguentorum tuorum curremus*. Et quid mirum ſi indiget trahi, quæ poſt gigantem currit, quæ comprehendere nititur eum qui ſalit in montibus, tranſilit colles? *Velociter* (ait Propheta) *currit ſermo ejus*. Non valet ex æquo currere, non poteſt pari cum illo celeritate contendere, qui *exultat ut gigas ad currendam viam*: non poteſt ſuis viribus currere, & propterea rogat ſe trahi. Feſſa ſum, inquit, deficio, noli me deſerere: *ſed trahe me poſt te*, ne incipiam vagari poſt amatores alios, nec curram quaſi in incertum. *Trahe me poſt te*: quia ſatiùs mihi eſt ut me trahas, ut ſcilicet vim qualemcunque mihi aut terrendo minis aut exercendo flagellis inſeras, quàm parcens in meo me torpore malè ſecuram derelinquas. Trahe quodammodò invitam ut facias voluntariam. Trahe torpentem, ut reddas currentem. Erit quando non indigebo tractore: quoniam voluntariè & cum omni alacritate curremus. Non curram ego ſola, & ſi ſolam me trahi petierim: current & adoleſcentulæ mecum. Curremus pariter, curremus ſimul: ego odore unguentorum tuorum, illæ meo excitatæ exemplo atque hortatu, ac per hoc omnes in odore unguentorum tuorum curremus. Habet Sponſa imitatores ſui, ſicut & ipſa eſt Chriſti. Et ideo non ait ſingulariter curram, ſed *curremus*. Sed hìc oritur quæſtio (n) cur ſimiliter cùm ſe petiit trahi, etiam adoleſcentulas non adjunxit, ut non *trahe me*, ſed trahe nos diceret. Quid enim? Fortène Sponſa indiget trahi, & adoleſcentulæ non indigent? O pulchra, ô felix, ô beata, ediſſere nobis hujus diſtinctionis rationem. *Trahe me*, ais. Quare *me*, & non nos? An hoc bonum invides nobis? Abſit. Neque enim protinùs dixiſſes adoleſcentulas tecum eſſe curſuras, ſi ſola poſt Sponſum ire voluiſſes. Cur ergo pluraliter mox ſubjunctura *curremus*, trahi te ſingulariter poſtulaſti? Charitas, inquit, ita poſtulabat. Diſce per hoc verbum à me in ſpirituali exercitio duplex auxilium deſuper ſperare, *correptionem* & *conſolationem*. Altera foris exercet, altera viſitat intùs. Illa reprimit inſolentiam, iſta in fiduciam erigit. Illa operatur humilitatem, iſta puſillanimitatem conſolatur. Illa cautos, iſta devotos facit. Timorem Domini docet illa, iſta ipſum timorem infuſo temperat gaudio ſalutari, ſicut ſcriptum eſt: *Lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum*. Item: *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore*. *Trahimur* [o] cùm tentationibus & tribulationibus exercemur. *Currimus*, cùm internis conſolationibus & inſpirationibus viſitati, tanquam in ſuaveolentibus unguentis reſpiramus. Ergo quod auſterum & durum videtur (ait Sponſa) retineo mihi tanquam forti, tanquam ſanæ, tanquam perfectæ: & dico ſingulariter, *Trahe me*. Quod ſuave & dulce tibi tanquam infirmo communico: & dico, *Curremus*. Novi ego adoleſcentulas delicatas & teneras eſſe, & minùs idoneas

i Ibidem num. 6. k Ibidem num. 7. l Ibidem num. 9.

m Ibidem num. 10. n Ibidem num. 11. o Ibidem num. 12.

Digitized by Google

neas ſufferre tentationes: & propterea mecum volo ut currant, & non ut mecum trahantur. Volo habere ſocias conſolationis, non autem & laboris. Quare? Quoniam infirmæ ſunt, & vereor ne deficiant, ne ſuccumbant. Me, inquit, ô Sponſe Jeſu corripe, me exerce, me tenta, me trahe poſt te: quoniam ego in flagella parata ſum, & potens ad ſuſtinendum. Certatim ſimul curremus: ideſt, ſola trahar, ſed ſimul curremus. Curremus curremus, ſed in odore unguentorum tuorum, non in noſtrorum fiducia meritorum; nec in magnitudine virium noſtrarum currere nos confidimus, ſed in multitudine miſerationum tuarum. Nam & ſi quando cucurrimus, ac voluntariæ fuimus, non fuit volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei. Revertatur miſeratio & curremus. Tu quidem in virtute tua tanquam gigas & potens curris, nos niſi unguenta tua ſpiraverint, non curremus. Tu quem Pater unxit oleo lætitiæ præ conſortibus tuis, curris in ipſa unctione, nos in illius odore curremus: tu in plenitudine, nos in odore.

§. III.

Porrò [p] ſalvo cuique quod fortè ſublimiùs ſubtiliùſquè de Sponſi Jeſu unguentis ſpeciali munere ſentire ſibi & experiri donatum eſt, ego quod de communi accepi, profero in commune. Ipſe ſiquidem fons vitæ, ipſe fons ſignatus, de intra hortum concluſum erumpens per os Pauli fiſtulam ſuam, tanquam verè illa Sapientia, quæ juxta Beati Job ſententiam trahitur de occultis, in quatuor ſeſe rivos diffudit, & derivavit in plateas: ubi videlicet & aſſignat nobis *eum factum à Deo ſapientiam, & juſtitiam, & ſanctificationem, & redemptionem*. Quis verò fons vitæ [q] niſi Chriſtus Dominus? Sanè ipſa ſeſe plenitudo exinanivit, ut fieret nobis *ſapientia, & juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio*. Ex his utique quatuor rivis [r] tanquam precioſiſſimis unguentis (nil enim obſtat utrumque intelligi, & aquam & unctionem: aquam, quia mundant; unctionem, quia fragrant) ex his, inquam, quatuor præmiſſis rivis, tanquam unguentis precioſiſſimis ſuper montes aromatum de cæleſtibus ſpeciebus confectis, tanta Eccleſiæ nares odoris ſuavitas replevit, ut mox à quatuor mundi partibus excitata illa dulcedine, ſupernum properaret ad Sponſum, tanquam verè illa regina Auſtri feſtinans à finibus terræ audire ſapientiam Salamonis, opinionis ſiquidem odore provocata. Sanè & Eccleſia non ante currere valuit in odore ſui Salamonis [s] quoſque is qui ab æterno ex Patre Sapientia erat, factus eſt ei in tempore à Patre *ſapientia*, quo ipſius odorem percipere poſſet. Sic *juſtitia*, ſic *ſanctificatio*, ſic & *redemptio* nihilominùs ei factus eſt: ut horum quoque in odore currere poſſet, cùm hæc æquè omnia in ſe ante omnia eſſet. Nam & in principio quidem erat Verbum, ſed tunc demùm ad videndum ipſum paſtores venerunt feſtinantes, cùm nunciatum eſt factum. Denique & loquuntur adinvicem: *Tranſeamus uſque Bethleem, & videamus hoc verbum quod factum eſt, quod fecit Dominus, & oſtendit nobis*. Et ſequitur: Quia *venerunt feſtinantes*. Priùs non ſe movebant, dum Verbum erat tantùm apud Deum. At ubi Verbum, quod erat, factum eſt, ubi hoc Dominus fecit & oſtendit: tunc venerunt feſtinantes, tunc cucurrerunt. Quomodò ergo in principio erat Verbum, ſed Verbum erat apud Deum, factum eſt autem quatenùs eſſe inciperet & apud homines: ſic nihilominùs in principio *ſapientia* erat, erat *juſtitia*, erat *ſanctificatio*, erat *redemptio*, ſed Angelis; ut eſſet & hominibus, fecit eum hæc omnia Pater, & fecit quod Pater. Denique *qui factus eſt* (inquit Paulus) *nobis ſapientia à Deo*, non ait ſimpliciter, qui factus eſt ſapientia, ſed, qui *factus eſt nobis ſapientia*: quoniam quod erat Angelis, factus eſt & nobis. At Angelis, inquis [t] quomodò *redemptio* fuerit, non video? Nec enim auctoritas Scripturarum uſpiam aſſentire videtur eos aliquando aut peccato extitiſſe captivos, aut morti obnoxios ut neceſſariam haberent redemptionem, exceptis duntaxat illis qui ſuperbiæ lapſu irremediabili corruentes, redimi deinceps non merentur. Nempè novit *ſuperbiam Moab* [u] *quòd ſuperbus eſt valdè*: & ſuperbia ejus pænitentiæ remedium non admittit, ac per hoc nec veniæ. Si itaque Angeli nunquam redempti ſunt [x] alii utique non egentes, alii non promerentes; illi quidem quia nec lapſi ſunt, hi autem quia irrevocabiles ſunt: quo pacto tu dicis Dominum Jeſum Chriſtum eis fuiſſe *redemptionem*? Audi breviter. Qui erexit hominem lapſum, dedit ſtanti Angelo ne laberetur: ſic illum de captivitate eruens, ſicut hunc à captivitate defendens. Et hac ratione fuit æquè utrique *redemptio*, ſolvens illum, & ſervans iſtum. Denique [y] attendo verbi profunditatem. Poſtquam natus eſt *Jeſus* vocatur ab hominibus, qui vocatus eſt ab Angelo priuſquàm in utero conciperetur. Idem quippè & Angeli Salvator & hominis eſt: ſed hominis ab incarnatione Verbi, Angeli ab initio creaturæ. Porrò (z) qui hominibus ſubvenit in tali neceſſitate, ſervavit Angelos à tali neceſſitate. Et qui homines diligendo tales fecit, ne tales remanerent: ipſe æquè diligendo dedit & Angelis, ne tales fierent. Liquet ergo [a] ſanctis Angelis Dominum Chriſtum fuiſſe *redemptionem*, ſicut *juſtitiam*, ſicut *ſapientiam*, ſicut *ſanctificationem*: & nihilominùs tamen hæc ipſa quatuor eſſe factum propter homines, qui inviſibilia Dei non niſi per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpicere poſſunt. Sic ergo omne quod erat Angelis, factus eſt nobis. Quid? *Sapientia, juſtitia, ſanctificatio, redemptio*. *Sapientia* in prædicatione, *Juſtitia* in abſolutione peccatorum, *Sanctificatio* in converſatione quam habuit cum peccatoribus. *Redemptio* in paſſione quam ſuſtinuit pro peccatoribus. Ubi ergo hæc à Deo factus eſt, tunc Eccleſia odorem ſenſit, tunc cucurrit. Tunc prorſùs odor ille qui in Chriſto erat [b] ſeſe ubique ſparſit, adeo ut à finibus terræ ipſum ſentiens clamaret Eccleſia: *Oleum effuſum nomen tuum*: currerentquè adoleſcentulæ in odore olei. Eccleſia quidem recumbit intùs [c] ſed Eccleſia interim perfecto-

rum

p *Ser. 22. in Cant. num. 4.* q *Ser. 2. de Virg. Deip. num. 3.* r *Ser. 22. in Cant. num. 4.* s *Ibidem num. 5.*

t *Ibidem num. 6.* u *Ser. 1. de Advent. Dom. num. 5.* x *Serm. 22. in Cant. num. 6.* y *Ser. 1. in Circum. Dom. n. 2.* z *Tract. de diligen. Deo cap. 1.* a *Ser. 22. in Cant. num. 6.* b *Ser. 60. in Cant. num. 8.* c *Ser. 14. in Cant. num. 5.*

Digitized by Google

tum : ſpes tamen eſt & nobis. Excubemus ergo præ foribus qui minùs perfecti ſumus, ſpe gaudentes. Sponſus & Sponſa ſoli interim intùs ſint, mutuis ſecretiſquè fruantur amplexibus, nullo ſtrepitu carnalium deſideriorum, nullo corporeorum phantaſmatum perturbante tumultu. Turba verò adoleſcentularum, quæ abſque hujuſmodi inquietudinibus nondum eſſe poſſunt, foris expectet. Expectentquè ſecurè, ſcientes ad ſe illud ſpectare quod legunt: *Adducentur Regi virgines poſt eam, proximæ ejus afferentur tibi*. Et ut quæque ſciat cujus ſpiritus ſit, *virgines* dico illas, quæ ante Chriſto fœderatæ quàm fœdatæ mundi complexibus, ipſi firmiter perſeverant, cui ſe tantò feliciùs quantò maturiùs devoverunt. *Proximas* verè dico illas, quæ priſtinam ſuam deformitatem (in qua mundo huic quandoque conformes, mundi principibus, ideſt ſpiritibus ſpurcis in omni carnali concupiſcientia ſeſe turpiter proſtituerant) tandem aliquando erubeſcentes, & exeuntes in novi hominis formam, quantò ſeriùs tantò ſinceriùs reformare feſtinant. Et hæ & illæ ſanè proficiant, non deficiant neque fatigentur, & ſi necdum plenè in ſe ſentiunt unde dicant & ipſæ: *Oleum effuſum nomen tuum*. Nec enim audent adoleſcentulæ per ſe facere verba Sponſo. Tamen ſi magiſtræ veſtigiis preſſiùs inhærere ſtudent, effuſi olei ſaltem odore delectabuntur, & incitabuntur etiam de odoris perceptione cupere & quærere potiora.

§. I V.

Videamus jam nunc quadrifariam unctionem (d) videamus affluentiſſimam atque inæſtimabilem ſuavitatem ejus, quem unxit Pater oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis. Sedebas ô homo in tenebroſis & umbra mortis per ignorantiam Veritatis, ſedebas vinctus catenis delictorum: deſcendit ad te in carcerem non ut torqueret, ſed ut erueret de poteſtate tenebrarum. Et primò quidem Veritatis doctor depulit umbram ignorantiæ tuæ, *luce ſapientiæ ſuæ*. Per *juſtitiam* deinde quæ ex fide eſt, ſoluit funes peccatorum, gratis juſtificans peccatorem. Quo gemino beneficio implevit ſermonem illum ſancti David: *Dominus ſoluit compeditos, Dominus illuminat cæcos*. Addidit quoque *ſancte* inter peccatores vivere, & ſic tradere formam vitæ, tanquam formam viæ quâ redires ad patriam. Ad cumulum poſtremò pietatis tradidit in mortem animam ſuam, & de proprio latere protulit precium *ſatisfactionis* quo placeret Patrem: per quod illum planè ad ſe verſiculum Pſalmi traxit: *Apud Dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio*. Prorſùs copioſa: quia non gutta, ſed unda Sanguinis largiter per quinque partes Corporis Chriſti emanavit. Quid tibi debuit facere [e] & non fecit? Illuminavit cæcos, ſoluit vinctum, reduxit erroneum, reconciliavit reum. Quis non poſt illum libenter atque alacriter currat, qui & ab errore liberat, & errata diſſimulat: qui deinde merita vivendo tradit, præmia moriendo conquirit? Quam excuſationem habet qui in odore horum unguentorum non currit, niſi ad quem fortè odor minimè pervenit? Sed enim in omnem terram exivit odor vitæ: quoniam miſericordiâ Domini plena eſt terra, & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus. Ergo qui talem hanc ſparſam ubique fragrantiam non ſentit, & ob hoc non currit, aut mortuus eſt, aut puditus. Fragrantia fama eſt, prævenit opinionis odor, excitat ad currendum, perducit ad unctionis experimentum, ad bravium viſionis. Vox una lætantium, omnium pervenientium: *Sicut audivimus, ſic vidimus in civitate Domini virtutum*. Omninò propter manſuetudinem quæ in te prædicatur, currimus poſt te Domine Jeſu, audientes quòd in ſpernas pauperem, peccatorem non horreas. Non horruiſti confitentem Latronem, non lachrymantem peccatricem, non Chananæam ſupplicantem, non deprehenſam in adulterio, non ſedentem in telonio, non ſupplicantem Publicanum, non negantem diſcipulum, non perſecutorem Diſcipulorum, non ipſos crucifixores tuos. In odore horum currimus. Porrò *ſapientiæ* tuæ odorem ex eo percipimus quòd audivimus, quia ſi quis indiget ſapientiâ, poſtulet eam à te, & dabis ei. Ajunt ſiquidem quòd des omnibus affluenter, & non improperes. At verò *juſtitiæ* tuæ tanta ubique fragrantia ſpargitur, ut non ſolùm juſtus, ſed etiam ipſa dicaris Juſtitia, & Juſtitia juſtificans. Tam validus denique es ad juſtificandum, quàm multus ad ignoſcendum. Quamobrem quiſquis pro peccatis compunctus eſurit & ſitit juſtitiam, credat in te qui juſtificas impium, & ſolam juſtificatus per fidem, pacem habebit ad Deum. *Sanctitatem* quoque ſuaviſſimè & copioſiſſimè tua redolet non ſolùm converſatio, ſed & conceptio: peccatum ſiquidem non commiſiſti, nec contraxiſti. Qui ergo juſtificati à peccatis ſectari deſiderant deliberantquè ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum, audiant te clamantem: *Sancti eſtote, quoniam ego Sanctus ſum*. Conſiderent vias tuas, & diſcant à te, quia *Juſtus ſis in omnibus viis tuis, & Sanctus in omnibus operibus tuis*. Jam *redemptionis* odor quantos currere facit? Cùm exaltaris à terra, tunc proſùs omnia trahis ad teipſum. Pro his omnibus currimus poſt te [f] dimitte nos, quia clamamus poſt te. Nec currimus æqualiter omnes in odore omnium unguentorum. Sed videamus alios vehementiùs ſtudiis flagrare *ſapientiæ*, alios magis ad *pænitentiam* ſpe indulgentiæ animari, alios ampliùs ad *virtutam exercitium* vitæ & *converſationis* Chriſti provocari exemplo, alios ad *pietatem* Paſſionis memoriâ plùs accendi. Putamus nos de ſingulis poſſe reperire exempla? *Primò* quidem currebant in odore *ſapientiæ* qui miſſi fuerant à Phariſæis, cùm reverſi dicerent: *Nunquam homo ſic locutus eſt*: utique admirantes doctrinam, & confitentes ſapientiam. Currebat in hoc ipſo odore ſanctus Nicodemus, qui venit ad Jeſum nocte, in ſplendore multo ſapientiæ: de multis quippè inſtructus edoctuſquè receſſit. *Secundò*, in odore *juſtitiæ* cucurrit Maria Magdalena, cui dimiſſa ſunt peccata multa, quoniam dilexit multùm. Juſta profectò & ſancta, & non jam peccatrix quemadmodùm Phariſæus exprobrabat, neſciens juſtitiam ſeu ſanctitatem Dei eſſe munus, non opus hominis, & quia nonmodò juſtus, ſed & beatus cui

d *Ser. 22. in Cant. num. 7.* e *Ibidem num. 8. & 9.*

f *Ibidem. num. 11.*

cui non imputabit Dominus peccatum. An oblitus erat, quomodò vel ſuam ipſius, vel alterius corporalem tangendo lepram fugârat, non contraxerat? Sic tactus à peccatrice Juſtus juſtitiam impertit, non perdit: nec ſorde peccati, quâ illam mundat, ſe inquinat. Cucurrit & Publicanus, qui cùm propitiationem peccatis ſuis humiliter imploraret, deſcendit juſtificatus, teſte ipſa Juſtitia. Cucurrit Petrus, qui lapſus flevit amarè, quatanùs culpam diluerct, & recuperaret juſtitiam. Cucurrit David, qui reatum agnoſcens & confitens, audire meruit: *Et Dominus tranſtulit à te peccatum tuum*. *Tertiò* in *ſanctificationis* odore (g) Paulus currere ſeſe teſtatur, cùm ſe Chriſti imitatorem eſſe gloriatur, dicens ad diſcipulos: *Eſtote imitatores mei, ſicut & ego Chriſti*. Cucurrerunt & omnes qui ajebant; *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*. Deſiderio quippè ſequendi Chriſtum reliquerant omnia. Hortatur generaliter univerſos ad eundem odorem iſta Joannis ſententia; *Qui ſe dicit in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare*. *Quartò*, Jam qui in odore cucurrerint *paſſionis*, ſi audire vis, univerſos Martyres accipe. Hoc autem tam delectabili odore inebriati (h) non ſolùm Viri naturâ fortiores, ſed & Virgunculæ tenerrimæ currebant toto cordis affectu, omnibus què viribus animi ad delitias crucis. En quatuor (i) unguenta aſſignata habetis: primum *ſapientiæ*, ſecundum *juſtitiæ*, tertium *ſanctificationis*, quartum *redemptionis*. Tenete nomina, percipite fructũ: & compoſitionis modum vel numerum ſpecierum, quibus confecta ſunt, nolite requirere. In Chriſto nempè rerum plenitudo eſt ſine numero, & ſine modo. Nam & *ſapientiæ* ejus non eſt numerus: & *juſtitia* ipſius ſicut montes Dei, ſicut montes æterni: & *ſanctitas* ſingularis: & *redemptio* inexplicabilis. Itaque qui ſe dicit in Chriſto manere (k) debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare. Jeſus enim non reſedit, ſed exultavit ut gigas ad currendam viam. Et nos quoque ſi non deſipimus, curramus poſt eum in odore unguentorum ipſius. Alioquin ſi elongari contigerit, erit pigritanti animæ & laborioſior & periculoſior via, dum nec odore recreari, nec certa poſſit agnoſcere veſtigia abeuntis. Sic autem currite Fratres, ut comprehendatis. Quod ſanè ita fiet, ſi nequaquam arbitramini vos comprehendiſſe, ſed obliti quæ retrò ſunt, extenditis vos in anteriora: ſi apprehendatis diſciplinam, ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta. Cæterùm in omnibus actibus (l) ſponſam Jeſu imitamini, tollentes crucem veſtram: & ad imitationem ejus, unà cum ipſa curratis ardenti deſiderio fortiter poſt Jeſum.

CAPUT X.

De triplici præmio relinquentium mundum, propter amorem Chriſti.

1. *Oſtenditur, verba Chriſti habere magnam vim ad perſuadendum hominibus contemptum mundi, & ſequendum Chriſtum. Demonſtratur, Petrum reliquiſſe omnia, licet nihil habuerit. Reprehenditur deteſtabilis in hominibus concupiſcentia terrenorum.* 2. *Agitur de perfecta obedientia Petri & Andreæ, qui ad unicam Chriſti vocem relictis omnibus ſtatim ſecuti ſunt eum. Quorum exemplo docemur vocationi divinæ feſtinanter eſſe obediendum, ſicut & Abraham & Zachæus obediverunt.* 3. *Oſtenditur relinquentes omnia & ſequentes Chriſtum, habituros in futura regeneratione quietem ſeſſionis; dum & corpus dotabitur gemina felicitate immortalitatis ſcilicet & impaſſibilitatis: & Anima ſicut nihil metuet, ſic nec concupiſcet ultrà.* 4. *Oſtenditur, ſequaces Chriſti habituros excelſum honorem judiciariæ poteſtatis, & immenſum gaudium: illum pro humilitate paupertatis, iſtud pro labore. Exhortamur fugire honores mundi, & ambire dignitatem promiſſam ſequentibus Chriſtum, quæ eſt excellentior omni gloria ſæculi.* 5. *Oſtenditur, contemptores mundi in hac vita accepturos præmium nomine Centupli promiſſum, & poſſeſſuros vitam æternam. Reprehenditur veſania hominum, qui cunctantur relinquere ſimpla pro Centuplo: cujus qualitas fide comprehenditur, non experimento. Afferuntur variæ definitiones & effectus hujus Centupli.*

§. I.

Dixit Petrus ad Jeſum: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis? Matt. 19.

Fidelis ſermo (a) & dignum omni acceptione colloquium Simonis Petri, & Domini Jeſu. Libet proinde ſacratiſſimo huic intereſſe colloquio, & intima cordis aure percipere quæ dicuntur. Arbitror enim verba lectionis hujus ea eſſe, de quibus ad immortalem Sponſum à fininibus terræ clamat Eccleſia: *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras*. Hæc nempè ſunt verba, quæ contemptum mundi in univerſo mundo, & voluntariam perſuaſêre hominibus paupertatem. Hæc ſunt verba, quæ Monachis Clauſtra replent, deſerta Anachoretis. Hæc, inquam, ſunt verba, quæ Ægyptum ſpoliant, & optima quæque ejus vaſa diripiunt. Hic ſermo vivus eſt & efficax, convertens animas felici æmulatione ſanctitatis, & veritatis promiſſione fideli. Dixit enim Simon Petrus ad Jeſum: *Ecce nos reliquimus omnia*. Benè, optimè, & non ad inſipientiam tibi. Nam & mundus tranſit & concupiſcentia ejus, & relinquere hæc magis expedit quàm relinqui. *Ecce*, inquit, *nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*. Nimirùm quia exultavit ut gigas ad currendam viam: nec currentem ſequi poteras oneratus. Sed nec inutilis commutatio pro eo qui ſupra omnia eſt, omnia reliquiſſe: nam & ſimul cum eo donantur omnia: & ubi apprehenderis eum, erit unus ipſe omnia in omnibus, qui pro ipſo omnia reliquerunt. *Omnia* ſanè dixerim, non tantùm poſſeſſiones, ſed etiam cupiditates, & eas maximè. Plùs enim concupiſcetia mundi quàm ſubſtantia nocet. Nota admodùm quæſtio eſt (b) quomodò Petrus cùm nil ferè ex omnibus habuiſſe ſciatur, tàm fiducialiter glorietur ſeſe omnia reliquiſſe. Vnde Sanctus Gregorius; Multum,

g *Ibidem n.11.* h *Tract. de vite myſt. cap.43.n.163.* i *Ser.22.in Cant.num.11.* k *Epiſt.341.num.1.& 2.* l *Soliloq. S. Bernard. num. 22.tom.5.pag.1023.*

a *Tract. de vit.& mor. Cleric. cap.1.n.1.* b *Ibidem. cap.10. num 31.*

tum, inquit, deſervit, qui voluntatem habendi dereliquit. Et poſt pauca: A ſequentibus tanta relicta ſunt, quanta à non ſequentibus deſiderari potuerunt. Fidelis ſermo, ſed forſan clauſus & ipſe eſt. Numquid enim voluntas habendi tam multa complectitur, ut reliquiſſe illam, ſit omnia deſerviſſe? Quis hominum omnia deſiderare poſſit, nedum piſcator ille pauper & modicus? Sed quid cuique ſufficere poſſit, diligentiùs veſtigato, & facilè eſt invenire omnia deſiderantem. Neque enim ponere eſt concupiſcentiæ modum, donec videatur impleta, donec adepta ſit quibus valeat eſſe contenta. Cæterùm nec amator pecuniæ dicet aliquando, Sufficit: nec libidinoſus ſatiabitur voluptate. Sic & crudelis quiſque ſemper ſanguinem ſitit: & ambitioſus aut cupidus laudis humanæ adeptis dignitatum titulis ſeu favoribus, nullum exinde capit omninò remedium, ſed deſiderio æſtuat ampliori. Minùs autem invenit requiem, qui ſibi placere cupit, & ſuis, ideſt, quibuſdam fatuis de ſemetipſo teſtimoniis gloriatur dicens: *Manus mea excelſa*: putans ſeſe aliquid eſſe, cùm nil ſit. Vidi ego aliquando quinque viros (c) quidni phreneticos arbitrer? *Primus* ſiquidem buccis tumentibus marinam maſticabat arenam. *Secundus* ſulphureo aſtans lacui, exhalantem teterrimum fœdiſſimumquè geſtiebat haurire vaporem. *Tertius* fornaci incubans vehementer accenſæ, micantes ſcintillas hiantibus excipere faucibus lætabatur. *Quartus* ſupra pinnaculum templi reſidens, levioris auræ ſpiritum aperto attrahebat ore: & ſi quominùs influere videretur, flabello ſibi ventum ipſe ciebat, ac ſi totum ſperaret aërem deglutire. *Quintus* ſeorſùm poſitus ridebat cæteros, ipſe quoque ridendus, & maximè. Proprias enim carnes incredibili quodam ſtudio ſugere laborabat: nunc manus, nunc brachium, nunc alias partes applicans ori. Miſeratus homines, cauſamquè miſeriæ ſciſcitatus à ſingulis, unam omnibus eſſe reperio, validiſſimam utique famem. Tunc verò macilentiſſimam eorum facies contemplatus, recordabar Prophetæ gementis miſerabiliter & dicentis: *Aruit cor meum, quia oblitus ſum comedere panem meum*. Quid hæc vobis, inquio, proſunt? Non ſunt naturales cibi, magis famem hæc provocant quàm extinguunt. Panis namque Animæ juſtitia eſt, & ſoli *beati qui eſuriunt illam: quoniam ipſi ſaturabuntur*. Nimirùm ad imaginem Dei facta anima rationalis (d) cæteris omnibus occupari poteſt, repleri omninò non poteſt. Capacem Dei, quidquid Deo minus eſt, non implebit. Inde eſt quòd naturali quidem deſiderio ſummum quivis probatur appetere bonum, nullam niſi adepto eo requiem habiturus. Cæterùm errant miſeri non invenientes viam: &, ut ſcriptum eſt, ambulant impii in circuitu, dum minora quæque bona quærentes, illud ſemper deſiderant, quod ſibi vicinius necdum videntur adepti. Atque utinam, ſi fieri poſſet, cætera omnia obtinuiſſet unus, eodemquè proculdubio & ipſum quod ſibi ſolum deeſſe videret, Summum utique bonum deſiderio quæſiturus, quo cætera quoque ſemper expetit non adepta. Sed innumera ſunt hæc, & à cæteris quoque pariter requiruntur. Quod valet quiſque trahit in partem ſuam, nec aliquando poterit hic circuitus peragrari. Vis pervenire? Incipe tranſilire. Alioquin proripieris miſer in deſiderio terrenorum, & à Summo bono eò longiùs invenieris, quò te ampliùs dederis caducis rebus & tranſitoriis appetendis. In circuitu ſiquidem ambulas: & quod propè erat in corde & in ore tuo, ſi corde crederes & ore confitereris, terga vertens declinas, & elongaris ab eo. Hinc eſt quod vociferatur dicens: *Convertimini filii hominum*. Anfractuoſa ſiquidem via eſt, & inambulabilis: faciliùsquè pervenies ſpretis omnibus, quàm adeptis. Porrò attende (e) quàm ſapienter ordinaverit Sapientia Dei Chriſtus contra peccatum primum, remedium primum opponens: *Beati*, inquit, *pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*. Ac ſi apertiùs dicat: Vis obtinere cælum quod perdidit ſuperbiens Angelus, qui confiſus eſt in virtute ſua, & in multitudine divitiarum ſuarum: paupertatis vilitatem amplectere, & tuum erit. Quod ſi ita eſt (f) non putent divites hujus ſæculi, fratres Chriſti ſola poſſidere cæleſtia, quia audiunt eum dicentem: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*. Non eos, inquam, æſtiment ſola cæleſtia poſſidere, quia ea ſola audiunt in promiſſione: poſſident & terrena, & quidem tanquam nihil habentes, ſed omnia poſſidentes: non mendicantes ut miſeri, ſed ut domini poſſidentes, eò pro certo magis domini, quò minùs cupidi. Denique fideli homini totus mundus divitiarum eſt. Totus planè: quia tam adverſa quàm proſpera ipſius mundi æquè omnia ſerviunt ei, & cooperantur in bonum. Ergo avarus terrena eſurit ut mendicus, fidelis contemnit ut dominus. Ille poſſidendo mendicat, iſte contemnendo ſervat.

§. II.

Dixit Simon Petrus ad Jeſum: Ecce nos reliquimus omnia(g) *& ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis*? Dignum planè Apoſtolica fide & devotione verbum. Jam reliquiſti omnia, jam Dominum Petre ſecutus es: & nunc demùm quid ſis accepturus, interrogas? Verè Simon, verè obediens in auditione auris, ſine pacti conventione. Ad unius enim juſſionis vocem *Petrus & Andreas relictis omnibus ſecuti ſunt Redemptorem*. Vis adhuc audire (h) perfectæ obedientiæ formam? *Vidit Dominus* (ait Matthæus Evangeliſta) *Petrum & Andream mittentes rete in mare, & ait illis: Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum*. Faciam (inquit) de piſcatoribus Piſcatores, imò Prædicatores. At illi continuò nihil diiudicantes aut hæſitantes, non ſolliciti unde viverent, non conſiderantes quonam modo rudes homines & ſine literis Prædicatores fieri poſſent: nihil denique interrogantes, ſine omni mora *relictis retibus & navi ſecuti ſunt eum*. Agnoſcite Fratres, quoniam propter vos ſcripta ſunt hæc, propter vos ſingulis annis in Eccleſia recitantur: ut diſcentes veræ obedientiæ formam, caſtigetis corda veſtra in obedientia charitatis. Familiaris quidem & amica ſaluti obedientia eſt (i) ſed obedientia firma & ſtabilis, quæ fundata eſt ſupra petram.

c *Ibidem num. 32.* d *Ibidem num. 33.*

e *Ser. 1. de omn. Sanc. num. 8.* f *Ser. 21. in Cant. num. 8.* g *Tract. de vit. & mor. cleric. cap. 11. num. 34.* h *Ser. 2. de S. Andr. n. 2.* i *Tract. de vit. & mor. cleric. cap. 1. num. 1.*

trem. *Melior eſt enim obedientia quàm victima: & acquieſcere nolle, quaſi peccatum hariolandi eſt.* Unde & vitæ quoque ipſe Salvator prætulit hanc virtutem, eligens magis Animam ponere, quàm obedientiam non adimplere. Quod ſi homini carnali ſtultitia fortè videtur (k) audiat: *Quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus: & quoniam placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvare credentes: quippè cùm mundus eum in ſapientia minimè cognoviſſet.* Quantos enim mundi ſapientia maledicta ſupplantat, & conceptum in eis extinguit ſpiritum, quem volverat Dominus Jeſus vehementer accendi? Noli (inquit ſapientia mundi) præcipitanter agere, diu conſidera, diligentiùs intuere. Magnum eſt quod proponis, ſed opus habes multa deliberatione: experire quid poſſis, amicos conſule, ne poſt factum pœnitere contingat. Hæc ſapientia mundi terrena, (l) animalis, diabolica, inimica ſalutis, ſuffocatrix vitæ, mater tepiditatis, quæ ſolet Deo vomitum provocare. Cave tibi, ait. Ut quid enim? Cùm à Deo verbum eſſe non dubites, quid opus eſt deliberatione? Vocat magni conſilii Angelus, quid aliena conſilia præſtolaris? Quis enim fidelior, quiſuè ſapientior illo? Deduc me Domine, & deducar: fortior eſto & invaleſce. Novi ego quænam ſint quæ oportet fieri citò. Ab ore potui gehennæ eripior: & inducias petam, & retardabor, & cunctabor exire ſi fortè interim fiat aliquid? Abſcondi ignem in ſinu meo: & exuſto jam latere, jam nudatis viſceribus, jam ſanie defluente, diu mihi & deliberandũ eſt an expergiſcar, an excutiam, an abiiciã illum? Magnum omninò eſt quod offertur, ſed eò utique libentiùs & feſtinantiùs ſuſcipiendum, & obviis arripiendum manibus cum fervore & hilaritate. Probet autem ſeipſum, qui de propria virtute præſumit. Nam Divina quidem omninò probata eſt. Amicos conſulat qui non legit: *Inimici hominis domeſtici ejus.* Quid frequentat Evangelium, qui Evangelio non obedit? At in eo ſanè legimus promittenti cuidam ſequi Dominum, ſed defunctum priùs patrem ſepelire volenti reſponſum eſt ab eo, ut ſineret mortuos ſepelire mortuos ſuos. Alteri quoque tantùm ſuis qui in domo erant valedicere cupienti, *Nemo*, inquit, *mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.* Sed quid audierat primus? *Magiſter*, ait, *volo te ſequi quocunque ieris.* Cui reſpondens Dominus: *Vulpes*, inquit, *foveas habent, & volucres cæli nidum: filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Prudentiam carnis in fovea vulpis, in nido volucris arguens cordis elationem. Eſt enim interdum videre nonnullos (m) qui relictis omnibus abrenunciare ſæculo diſponentes, cùm rectè offerre velint, nolunt dividere rectè, calliditate humana totos ſeſe Divino committere nutui formidantes; ſed reſervantes neſcio quid fermenti, ut totam maſſam corrumpat: quod in multis frequenter expertum eſt. Multos quoque videmus (n) poſt præcipientis imperium multas facere quæſtiones: Cur, quare, quam ob rem, ſæpiùs interrogare, crebras ingeminare querelas: quærere, quare hoc præcipit, unde hoc venit, quis hoc adinvenit conſilium? Inde murmuratio, inde verba murmurationem & indignationem ſonantia, & redolientia amaritudinem. Inde frequens excuſatio, ſimulatio impoſſibilitatis, advocatio amicorum. Non ſic Abraham. Audivit (o) à Deo omnipotente: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monſtravero tibi*: & ad unius juſſionis vocem, patriam fugit, relinquit parentes, deſerit hæreditatem, & aliorum fines hoſpes ingreditur novus. Magna res, & primitivæ dignitatis privilegio in Patre multarum Gentium conſecrata eſt. Primus primùm ſuis facultatibus renunciat, & obedientiæ viam indefeſſa velocitate percurrit. Denique (p) audi quid Dominus de ſimplici populo proteſtetur: *In auditu* (inquit) *auris obedivit mihi*: ut videlicet oſtenderet uno eodemquè momento proceſſiſſe & imperantis imperium, & obſequium obſequentis. Velociter currit ſermo Dei (q) & velocem habère deſiderat ſequentem. Vides cùm quanta velocitate currit ille qui dicit: *Viam mandatorum tuorum cucurri.* Fidelis obediens neſcit moras, fugit craſtinum, ignorat tarditatem, præripit præcipientem, parat oculos viſui, aurem auditui, linguam voci, manus operi, itineri pedes, totum ſe colligit, ut imperantis colligat voluntatem. Vide Dominum feſtinanter præcipientem, & Zachæum hominem feſtinanter obedientem. *Zachae* (inquit Dominus) *feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et feſtinanter deſcendit, & excepit eum gaudens.* Animadvertiſti quia & feſtinanter deſcenderit, & gaudenter exceperit. Audiſti obedientiam, audi & obedientiæ remunerationem: *Quia ſalus huic domui facta eſt.*

§. III.

Porrò intuere (r) quomodò alius ſine duce & præceptore ſpirituale ſtudium apprehende facilè cogitans, ambulat in magnis & mirabilibus ſuper ſe, ut vulgò dicitur: *Saliens antèquam videat, caſurus antequam debeat.* Petrus autem cogitatum ſuum jactans in Dominum, & omnem ſolicitudinem ſuam in eum proiiciens, certus quòd illi foret cura de eò, reliquit omnia, ſecutus eſt Dominum, ne interrogans quidem de præmio, donec ex periculo divitum quod Salvator proſequebatur, ſumeret occaſionem percontandi: *Quid ergo erit nobis?* Ait illi Jeſus: *Amen dico vobis.* Verbum confirmationis præmittitur: magnum noveris eſſe quod ſequitur. *Amen dico vobis, quòd vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cùm ſederit filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos.* Quid eſt quod dicit, *in regeneratione?* (s) aut quæ eſt hæc nova regeneratio? Neque enim jam ignoramus, quoniam oportet hominem naſci denuò, non ex ſanguinibus, neque ex voluntate viri, ſed ex aqua & & Spiritu Sancto. Cæterùm cùm nullatenùs ad eam regenerationem valeat hæc promiſſio pertinere, fortè & altera regeneratione opus eſſe videtur: nec ſolùm denuò, ſed & tertiò hominẽ naſci neceſſe eſt. Infelix ego homo, & miſerabilis caſus meus, cui non una ſufficit, cui duplex eſt neceſſaria regeneratio. Nimirùm ex corpore & anima conſtitutus, cecidi totus ſi-

k *Ibidem cap.11. num.34.* l *Ibidem num.35.* m *Ibidem num.36.* n *Ser.41. diverſ. num.5.*

o *Ibidem num.2.* p *Ibidem num.5.* q *Ibidem num.7.* r *Tract. de vit. & mor. cleric. cap.11. n. 36.* s *Ibidem cap.12. num.37.*

ſimul, ſimul totus omninò reſurgere non poſſum. An verò dignum non eſt, ut ea quæ videtur potior priorquè portio, reparetur? At ipſam ſanè animam eſſe nemo ſanæ mentis ignorat. Prior ergo reficiatur, quæ prior corruit: præſertim quòd ab ejus culpa alterius pœna prodierit, & ipſius corruptio corporeæ quoque fuerit cauſa corruptionis. Regeneretur interim anima (t) & tanquam præſcita & prædeſtinata à Domino, conformis fiat imagini Filii ejus in manſuetudine cordis, & humilitate. Ipſius enim merito te quoque, o miſera caro, noveris aliquando regenerandam, & conformandam Corpori Chriſti in gloria & claritate. *In regeneratione,* inquit (u) *cùm ſederit filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos.* Ac ſi dicat: Conſequimini, quem ſequimini: ut cùm ipſe ſederit, & vos pariter ſedeatis. Quando enim ille reſedit in mundo, quando ſubſtitit, quando reclinavit caput? *Exultavit ad currendam viam, benefaciendo pertranſiit*, quippè nec nidum, nec foveam, nec locum habens in diverſorio: donec opere tandem quod ſuſceperat conſummato, ſedendi præceptum mereretur accipere, & diceret Dominus Domino meo: *Sede à dextris meis*. Inſipiens es tu, qui præſidere eligis magis quàm conſidere, quærens in itinere diverticula. Ille miniſtrare venit, non miniſtrari: tu ſupra magiſtrum, & Domino major, imò nec diſcipulus profectò nec ſervus recumbere jam feſtinas. Paululùm dormies, paululùm dormitabis, paululùm conſeres manus: ille ſalit in montibus, tranſilit colles. Clamet ad eum anima mea: *Trahe me poſt te, in odore unguentorum tuorum curremus*. Alioquin quando eum remorando, tepeſcendo, pauſando conſequi ſperas? *Exultavit ad currendam viam*: hilarem ſine dubio diligit ſecutorem. Necdum ad bravium perveniſti, necdum apprehendiſti metam. Grandis adhuc reſtat via: noli ſiſtere gradum, noli in medio itinere reſidere. *In ſudore*, inquit *vultus tui comedes panem tuum, donec in terram de qua ſumptus es, revertaris*. Et tunc ſanè tempus erit requiei, nimirùm quando jam ſpiritus ipſe dicet, ut requieſcas à laboribus tuis. Necdum tamen erit conſummata pax, necdum perfecta quies, denique necdum ſeſſio plena. *In regeneratione*, inquit (x) *cùm ſederit filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos*. Felix regeneratio. Quando enim renaſcar ad ſeſſionem, miſer homo natus ad laborem? O ſi unquam ſedero totus, cujus modò ne minima quidem portio ſedet: in quo nihil tranquillum, nihil quietum, ſedatum nihil, nihil unquam in eodem permanens ſtatu. *Sedebitis & vos*. O ſeſſio! Quis mihi tribuat, ut dignis exprimam verbis quod de ſeſſione hac, cordis affectione concipio? Imò quis tribuat mihi ſeſſionis hujus imperturbata frui requie quam deſidero, quam cupio, quam requiro? Ecce enim dixi: Nil in me ſedet, ſed cuncta in motu ſunt, omnia nutant, fluctuant univerſa. Poſtremò ubi concupiſcit adhuc caro adversùs ſpiritum, ſpiritus advesùs carnem, quidnam homini ſedere videtur? Nec ſolùm jam concupiſcentia pacem impedit, turbat ſeſſionem, vetat eſſe ſedatum: ſed duplex quoque ſecundùm corpus miſerum hominem contritio vexat, præſentis videlicet *ſenſus* doloris, & mortis *metus* futuræ. Nimirùm cùm & paſſibile ſit corpus & mortale, duplex nihilominus animam agitare ſolicitudo videtur ſpei utique & timoris. Inter hæc nempè fluctuat jugiter, donec peccati corpus inhabitat, aſcendens uſque ad cælos, & ad iterùm uſque ad abyſſos deſcendens: tabeſcens in malis, & ad bona nihilominùs inardeſcens. Erit autem cùm luteum hoc egrediens domicilium, à timore quidem penitùs liberabitur, ſed necdum ab expectatione. Et tunc enim jam non erit timor in finibus noſtris, ſed in ſpe ſingulariter conſtituti pſallemus ſinguli mente & ſpiritu. Quod etiam prælibaverat quodammodò qui dicebat: *Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi: quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapſu*. Cæterùm de expectatione idem ipſe Propheta ſic ait: *Me expectant juſti donec retribuas mihi*; Necmodò numerum fratrum ut compleatur, ſed & ipſum corpus ut ſua regeneratione reſtituatur, expectant. Imò verò & expetunt cum deſiderio, ſub Altare Dei vociferantes ad ipſum, ut qui audire meruit, potuit & teſtificari. Nam corpus quidem illo in tempore ſedere quis dicat, dum effluit, & in ſaniem pulveremquè redigitur? *In regeneratione*, inquit, (y) *ſedebitis & vos*. Seminatur enim corpus animale, reſurget corpus ſpirituale. Seminatur in ignominia, ſurget in gloria. Ubi jam tunc mors victoria tua? Siquidem & tu inimica noviſſima deſtrueris. Corpus enim reſurrectionis jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur. Sed & dolor & gemitus omnis abſcedet, quoniam *abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorum; & jam non erit ampliùs neque luctus neque clamor: ſed neque ullus dolor erit ultra, quoniam priora tranſierunt*. Sedebit igitur *corpus* immortalitatis & impaſſibilitatis gemina quadam fœlicitate dotatum, liberum ab omni neceſſitate, ab omni corruptione ſecurum, alienum & immune ab omni concupiſcentia, plenum gloriâ, configuratum denique claritati corporis Chriſti. Sedebit & *anima* ſicut nil metuens, ſic nec cupiens ultrà, nimirùm plena beatitudine, & ſecura plenitudine fruens; nullos jam cogitationum fluctus, nullos tentationum conflictus, nullos affectionum ſentiens motus: ſed æternæ illi incommutabilitati prorsùs immerſa, & ſic adhærens Deo, ut unus jam ſpiritus ſit facta cum eo. Sed quando hæc (z) aut quibus hæc erunt? *Vos*, inquit, *qui ſecuti eſtis me, cùm ſederit filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos*. Jam quidem ſedet Filius hominis in ſede majeſtatis: ſiquidem aſcendens in cælum ſedet à dextris Dei. Sed *cùm ſederit* dictum eſt, hoc eſt, cùm apparuerit ſedens, ſicut Apoſtolus ait: *Cùm enim Chriſtus apparuerit vita noſtra, tunc & vos apparebitis cum illo in gloria*. Ipſe itaque in regeneratione corporum ſedebit in ſede majeſtatis, qui pro animarum regeneratione ſtetit in ignominioſo ſupplicio Crucis, interrogatus contumeliis pariter & tormentis, necmodò duriſſima morte, ſed & turpiſſima condemnatus. Quoniam enim obediens Patri factus eſt uſque ad mortem, mortem autem crucis, propter hoc exaltavit eum.

§. IV.

t *Ibidem num.38.* u *Ibidem cap.13. num.39.* x *Ibidem num.40.*
y *Ibidem cap.14. num.41.* z *Ibidem num.42.*

Digitized by Google

§. IV.

Sed fortaſsè (a) minùs adhuc firmiter ſtabilita hæc videantur, ſi tantùm fuerint ſubnixa baſibus, non etiam deſuper cohærentia capitellis. Hinc eſt quòd minimè ſuis contentus exemplis Salvator etiam præmia repromittit, ut quem fortè non provocat invitatio præcedentis, trahat vel deſiderium retributionis: & ſi quis voluptuoſus eſt, illum ſitiat torrentem voluptatis: ſi gloriæ cupidus eſt, aſpiret ad illam celſitudinem judiciariæ poteſtatis. *Sedebitis*, ait, *& vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſraël.* Acsi dicat: Pro confuſione veſtra duplici & rubore pars veſtra laudabitur. Propterea enim in terra ſua duplicia poſſidebunt, & lætitia ſempiterna erit in Chriſto. In exilio vobis afflictio duplex, humilitatis utique & laboris. Sed conſolamini, & nolite deficere, quoniam in terra veſtra (in terra utique viventium) duplex vos nihilominùs remuneratio manet, ſublimitatis & delectationis. In Sedibus enim quies imperturbata eſt, in Judicio dignitatis eminentia commendatur. Denique (b) oportet impleri quod dictum eſt in Pſalmo: *Abſorpti ſunt juncti petræ judices eorum.* Abſorpti planè in affectum juſtitiæ, & petræ ſoliditatem cui juncti ſunt imitantes. *Juncti*, inquit, *petræ*: quam profectò ſolam ut ſequerentur, cætera omnia reliquerunt. Nempè hoc eſt quod interroganti Petro quidnam accepturi eſſent, petra ipſa reſpondit: *Cùm ſederit filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſraël.* Hæc quoque Propheta Iſaias prænuncians ait: *Dominus ad judicium veniet cum Senioribus populi ſui.* Dixit Lucifer ille (c) ſed non jam lucifer, ſed tenebrifer & veſperus: *Sedebo in monte teſtamenti, ſimilis ero Altiſſimo.* O impudens! *Millia millium miniſtrant ei, & decies centena millia aſſiſtunt*: & tu ſedebis? *Cherubim* (ait Propheta) *ſtabant*, & non ſedebant: quid laboraſti ut jam ſedeas? *Omnes adminiſtratorii ſunt Spiritus miſſi in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis*: & tu ſedebis? Quid ſeminaſti, ut jam metas? Non eſt tuum hoc, ſed quibus paratum eſt à Patre. Quid eis invides? Profectò ipſi ſedebunt, ipſi inquam vermiculi terræ judicantes ſedebunt: & tu nonmodò non ſtabis, ſed judicandus aſtabis. *Neſcitis* (ait Apoſtolus) *quia & Angelos judicabimus?* Ipſi utique *ibant & flebant, mittentes ſemina ſua, venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos.* Duo manipuli ſunt, quos quæris luciper, honoris ſcilicet & quietis. Seſſionem affectas & altitudinem, ſed non ſic, non ſic: non colliges, quia non ſeminaſti. Qui ſeminaverunt laborem & vilitatem, metent honorem pariter & quietem. Pro confuſione enim ſua duplici & labore, in terra ſua duplicia poſſidebunt. Quis verò ſecularis honor excogitari poteſt (d) qui non prorsùs in tantæ ſublimitatis comparatione vileſcat? Non unius ſiquidem civitatis, aut populi, ſeu regionis unius, ſed Univerſitatis judices habent præſidere cum Chriſto. Nec ſolùm homines, ſed & ipſos Angelos judicabunt illi, qui parentem ad modicum vaporem præſentis gloriæ dedignantes & exſufflantes, improperium Chriſti univerſis præferunt titulis dignitatum. *Nolite timere puſillus grex, quoniam complacuit Patri veſtro dare vobis regnum.* Diffinitum eſt conſilium quod non evacuabitur, propoſitum immutabile perſeverat. Denique juravit Dominus & non pænitebit eum: *Amen dico vobis, quòd vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cùm ſederit filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos judicantes.* Quid glorioſius poteſt excogitari? O familiaritatis gratia! (e) ô honoris culmen! ô fiduciæ privilegium! ô prærogativa ſecuritatis perfectæ! Felix paupertas voluntaria (f) omnia derelinquentium, & ſequentium Dominum Jeſum. Fælix planè, quæ tam ſecuros, imò tam glorioſos faciat in illo ſingulari fragore elementorum, & in illo tremendo examine meritorum, in illo tanto diſcrimine judiciorum. Judicent nunc & præjudicent ſuperbiæ filii (g) cum rege ſuo ſedeant, qui ſibi latera Aquilonis elegit. Exaltentur & leventur ſicut Cedri Libani: tranſibimus, & ecce non erunt. Opprimant nunc quos poſſunt, blaſphement, congregent maledicta, veniant ſuper nos opprobria exprobrantium Chriſto: quoniam merces noſtra copioſa eſt in cælis. Gloriamquè ab invicem habeant, utique vanam & mendacem: quoniam vani filii hominum, mendaces filii hominum. Gloriam enim quæ à ſolo Deo eſt, nolunt, veram utique & manentem: quoniam ipſe eſt Veritas, & ipſe eſt qui eſt. Infelix prorsùs ambitio, quæ ambire magna non novit, quærens de modico creſcere, & de maximo minui. Amant enim cathedras primas, quæ velut groſſi ficuum velociter ſunt caſuræ. Sunt enim groſſi primæ quædam ficus prorsùs inutiles, ſolam habentes ſpeciem ficuum, non ſaporem: nec tam fructus, quàm futurorum quædam præſagia ſunt fructuum, quas & decidere neceſsè eſt, ut eis aliæ humano uſui & eſui aptæ ſuccedant. Unde Sponſa in Canticis Canticorum ait: *Hyems tranſit, imber abiit & receſſit.* Et poſt pauca: *Ficus*, inquit, *protulit groſſos ſuos*: quòd videlicet perſecutione ceſſante, inclyta facta ſit Eccleſia, poſita in ſuperbiam ſeculorum. Quam ſanè ſublimitatem & excellentiam dignitatum congruè ſatis groſſos vocat, ut futura in his moneat potiùs quàm præſentia cogitare. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ non videntur, æterna. Caveant igitur qui primas cathedras amant, ne contingat carere ſecundis: & qui primos nunc recubitus eligunt, incipiant cum rubore locum tenere noviſſimum. *Sedebitis*, inquit, *ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſraël.* Hæ jam ficus erunt, non utique groſſi. Has nimirùm Sedes prævíderat Propheta, qui de ſuperna Civitate dicebat: *Illic ſederunt ſedes in judicio, ſedes ſuper domum David.* Illic planè, non hìc. Quomodò enim ſedent quas hìc videmus Sedes, quæ toties nutant, toties titubant, toties ſubvertuntur? Nimirùm ergo groſſi ficuum ſunt, quos tenuis aura dejicit & diſperdit. Cæterùm quid ſibi vult (h) quòd duodecim Tribus Iſraël judicaturos fore promittit, in quibus etiam mundus ipſe cognoſcitur judicandus? An quia notus tantùm adhuc in Judæa Deus, Univerſi-

a *Ibidem cap.15.num.50.* b *Ser.8.ſuper Pſal.90.num.11.* c *Ser.de S.Bened.num.10.* d *Tract.de vit.& mor.cleric.cap. 15.num. 51.* e *Ser.3.in Pſal.90.num.11.* f *Ibidem num. 12.* g *Tract.de vit. & mor.cleric.cap.15.num.52.* h *Ibidem cap.16.num.53.*

tatem Fidelium appellatione duodecim Tribuum voluit deſignari, & quaſi ſolas meminit judicandas propter illud: *Qui non credit, jam judicatus eſt?* Hæc enim eſt Perfectorum gloria ſingularis, inter ipſos etiam eminere Fideles, & cæteris quoque ſalvandis præeminere auctoritate judicariæ poteſtatis: ut juxta illud de Pſalmo, *ſedeant ſuper domum David*. Quid iſtud miſeriæ eſt, quòd ad verbum tantæ promiſſionis negligentia humana dormiat? *Sedebitis ſuper ſedes duodecim (i) judicantes duodecim tribus Iſraël*. Ecce quies ſeſſionis, & honor judicii. Nam & ipſe Dominus ad hæc noluit pervenire, niſi per humilitatem & laborem: utique ut inimicus (*lucifer*) induatur confuſione ipſe, pariter & omnes qui imitantur eum, & prætergrediuntur viam.

§. V.

Hinc meritò dicit Dominus: (k) *Popule meus, quid tibi debui facere, & non feci?* Quid cauſæ eſt, quòd inimico meo veſtroquè libet magis ſervire quàm mihi? Neque enim ille creavit vos, ſed nec paſcit quidem, aut tempora veſtra ipſe diſponit. Si parva hæc videntur ingratis: non ille, ſed ego redimi vos. Sed quo precio? Non utique corruptibilibus auro & argento, non Sole vel Lunâ, non ſaltem aliquo Angelorum, ſed proprio vos Cruore redemi. Cæterùm ſi neque tam multiplici jure debitum à vobis elicere eſt famulatum, omiſſis his omnibus, mecum ſaltem ex diurno denario convenite. Quid ad hæc conſcientia humana reſpondet? Cùm improperari cœperint hæc in die judicii, quomodò miſeri ſuſtinebunt? Quid excuſationis poterunt habere de peccato? Numquid tunc dicere incipient: Modò, ecce modò, ſine paululùm? Sic enim nunc diſſimulant infelices, & modò & modò non habet modum: &, ſine paululùm, in longum vadit. Bonus eſt, inquiunt, Deus qui in proximo juuat. Magna quidem Divina promiſſio, ſed longa valdè dilatio, & moleſta expectatio eſt. Terrenas deſerere ſortes, & necdum obtinere cæleſtem, afflictio eſt intolerabilis, & inconſolabilis dolor. Quid accelerare neceſſe eſt, ut miſeria prolongetur? Miſera prorsùs & ſeductoria eſt cogitatio. Nova ſiquidem hæc querela eſt, nec prolixiorem vitam filii hominum hactenùs cauſabantur. Breves dies hominis ſunt, donec conſcientia ſtimulante, de pænitentia & converſione vel intùs à Spiritu, vel fòris commoveantur ab homine. Poſtremò quid de incerto fine, & quid de certa brevitate laboris, retributionis æternitate loquar? Novit Dominus figmentum noſtrum, conſulit puſillanimitati noſtræ, humanæ obviat cogitationi, anxietatem abigit, prævenit trepiditationem. Sequitur enim: *Et omnis qui reliquerit patrem, aut matrem, aut domum, aut agrum propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit*. Quid ultrà dicetis filii hominum (l) quandò & in hoc mundo tanta vobis promiſſa ſunt, ut dormiatis inter medios cleros, de quibus paulò ante cauſabamini: & exeuntes de ſorte terrena amplior ſtatim excipiat conſolatio, quâ nonmodò patienter, ſed etiam gratulanter expectetis ſortem Sanctorum in regeneratione promiſſam? Siquidem & expectatio juſtorum lætitia eſt. *Centuplum*, inquit, *accipiet, & vitam æternam poſſidebit*. Habetis filii Adam promiſſionem vitæ ejus quæ nunc eſt, pariter & futuræ, ut obſtruatur omne os loquentium iniqua, & *confundantur omnes iniqua agentes ſupervacuè*. An non *ſupervacuè* penitùs agit iniqua, qui nonmodò fructuoſiùs ſed etiam jucundiùs, non modò ſalubriùs ſed etiam ſuaviùs Deo poterat ſervire quàm mundo? Et attende quod Petro quidem Dominus tantùm de futuro reſpondit. Neque enim ſuper his quæ experiebatur præſentialiter, hæſitare poterat, aut opus habebat interrogare. Denique non quid nobis eſt dixit, ſed, *quid erit?* An verò quis dubitat (m) inſtantis eſſe temporis Centupli promiſſionem? Manifeſtè id quidem ipſa verborum conſequentia probat, ubi Centuplum accepturi, & poſſeſſuri dicimur vitam æternam. Cæterùm ne quis omninò impudenti remaneat obſtinationi locus, mitto vos ad Evangelium ſecundùm Marcum, ubi promiſſio eadem deſcripta manifeſtiùs invenitur. Ait enim Dominus: *Nemo eſt qui reliquerit patrem, aut matrem, aut filios, aut agros, aut domum propter me, & propter Evangelium: qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc*. Atque ut vehementiùs admiretur carnalis anima non percipiens quæ ſunt Spiritus Dei, ſed ſtultitiam reputans, addit ſignanter, *cum perſecutionibus*. Fortè enim cùm audiſſet in tempore hoc Centuplum promitti, conjectabatur etiam de temporalibus exiberi: ſed præripit hunc intellectum nomen additum *perſecutionis*. Quid enim terrenæ eſt conſolationis, quod non facilè terrena perſecutio tollat? Quid terrenum inter perſecutiones Sancti Martyres acceperunt, quando & ipſa quoque beatorum Corporum terra data eſt in manus hominum impiorum? Interim tamen undecunque Centuplum ſint accepturi, dummodò ſit Centuplum, dum valeat centupliciter; centupliciter placeat, conſoletur, delectet, ametur. Quid inſaniæ eſt, quòd cunctantur homines relinquere ſimpla pro Centuplis? Ubi eſt cupidus, ubi ambitioſus, ubi conquiſitor hujus ſæculi? Quid ad fidele negocium & nundinas quæſtuoſiſſimas avaritia intepuit & obdormivit humana? Cui id Judæo negares ô homo, qui in vanum accepiſti nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti? Cui ſacrilego dare quidquid habes, pro Centuplo cunctareris? Sed execrabilis tibi eſt manus Domini, ut nullam ab eo commutationem recipere, non ei in ratione dati vel accepti communicare penitùs acquieſcas. An fortè non ex odio (n) ſed ex incredulitate detractas? Nam id mihi fateor credibilius eſt. Nemo enim perire magis optaret minimæ cujuſpiam conſolationis obtentu, quàm in maxima exultatione ſalvari. Sed non eſt omnium fides, ne eorum quidem qui nominetenùs ſunt fideles. Poteram ſanè multorum vobis exempla proponere, multos producere teſtes, qui id profectò ſic credidère, ſic ſentiunt, ſic audierunt, ſic experiuntur. Abundat hujuſmodi teſtimoniis, hujuſmodi carbonibus deſolatoriis omnis natio regionis, & omnis lingua, ubicunque ſanctorum Congregatio eſt. Sed quandò humanis credat experimentis, qui Veritati non credit

i *Ser. de S. Be..ed. num.10.* k *Tract. de vit. & mor. cleric. cap. 16. num. 53. 54. & 55.* l *Ibidem cap. 17. num. 56.*

m *Ibidem num. 57.* n *Ibidem num. 58.*

dit promittenti? Illud ergo vehementiùs arbitror admirandum, quòd fideles magis in maximo quàm in modico videamini. Non enim difficilè eſt ei dare Centuplum in præſenti, qui daturus eſt vitam æternam in futuro. Qui daturus eſt quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit: nonne modò Centuplum dare poteſt? Sed quomodò, inquis (o) poſſunt hæc fieri? Qua ratione accipit Centuplum, qui nihil ſibi relinquit ex omnibus? Nempè hoc eſt quod paulò ante commemoravi. *Tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem.* Mira novitas, ſed ejus qui nova omnia facit. Jugum tollens invenit requiem, relinquens omnia Centuplum habet. At fortè adhuc (p) ſecularis ad hæc quiſpiam dicat: Oſtende mihi Centuplum quod promittis, & libens univerſa relinquo. Ut quid oſtendam? Fides enim non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. An potiùs homini oſtendenti, quam Veritati crederes promittenti? Deficis ſcrutans ſcrutinio. Niſi credideris, non intelliges. *Manna* abſconditum eſt, quod in Apocalypſi Joannis victori promittitur. *Novum nomen* eſt, quod nemo ſcit niſi qui accipit. *Manna*, inquam, eſt (q) omnem ſaporem habens, & odoris delectationem: & *requies* eſt vera & ſincera, ſuavis & ſalubris, jucunda & ſancta. Hæc promiſſio eſt vitæ præſentis. Porrò *datum optimum* eſt Centuplum hoc (r) deſursùm deſcendens à Patre luminum. Hoc Centuplum *adoptio filiorum* eſt, *libertas* & primitiæ ſpiritûs, *deliciæ* charitatis, *gloria* conſcientiæ, *regnum* Dei, quod intra nos eſt: non utique eſca vel potus, ſed juſtitia & pax, & gaudium in Spiritu Sancto. Gaudium ſanè nonmodò in ſpe gloriæ, ſed etiam in tribulationibus. Hic eſt *ignis*, quem voluit Chriſtus vehementer accendi. Hæc eſt *virtus* in alto, quæ Andream fecit amplecti crucem, Laurentium ridere carnificem, Stephanum pro lapidantibus flectere genua ad orationem. Hæc eſt illa *pax*, quam reliquit Chriſtus, quando dedit & ſuam. Siquidem donum & pax eſt electis Dei: pax utique præſentis, & donum futuræ. Illa ſuperat omnem ſenſum: ſed & huic quidquid ſub Sole placet, quidquid in mundo concupiſcitur, non poterit comparari. Hæc eſt *gratia devotionis*, & *unctio* docens de omnibus, quam expertus novit, inexpertus ignorat: quoniam nemo ſcit niſi qui accipit. Quæ quidem gratia devotionis (s) non inter vitæ æternæ præmia, ſed inter temporalis militiæ ſtipendia deputatur: nec ad futuram pertinet, ſed ad eam magis quæ nunc eſt Eccleſiæ promiſſionem. Hoc denique Centuplum eſt, quod in hoc ſæculo ſæculi contemptoribus exibetur. Sed nec tibi illud noſtro ſperaveris eloquio commendandum, ſolus Spiritus eſt qui revelat: ſine cauſa paginam conſulis, experientiam magis require. Sapientis eſt cujus precium neſcit homo, de occultis trahitur: nec in terra ſuaviter viventium invenitur hæc ſuavitas. Nimirùm ſuavitas Domini eſt, niſi guſtaveris, non videbis. *Guſtate*, inquit, *& videte quoniam ſuavis eſt Dominus.* Manna abſconditum eſt, nomen novum eſt, quod nemo ſcit niſi qui accipit. Non illud eruditio, ſed unctio docet: nec ſcientia, ſed conſcientia comprehendit. Si enim Chriſtus ſolum promitteret regnum, (t) & in itinere deeſſet viaticum, omninò conquererentur homines, & reſponderent: Magnum quidem eſt quod promittitur, ſed perveniendi illuc nulla facultas datur. Propterea qui poſt hoc ſæculum vitam æternam promiſit, ipſe dandum etiam in hoc ſæculo Centuplum providentiſſima pietate promiſit. Utinam hîc filiorum hominum concupiſcentia vigilet (u) utinam vel curioſitas excitetur, ut dicant in cordibus ſuis: Non videtur hoc verbum adinventionis humanæ, cui ſic conſonant uno ore teſtimonia Scripturarum. Quod ſi ita eſt, ſine dubio vehementer erramus. Probare libet an hæc ita ſe habeant, guſtare quid hoc abſconditum manna ſapiat, experiri quid ſit hoc Centuplum, quale gaudium in in Spiritu Sancto. Cras profectò reſpondebit ei juſtitia ſua, qui id ſtudioſè quæſierit. Confeſtim, ut guſtaverit, videbit quàm ſuavis eſt Dominus, quoniam bonus non modò tenenti, ſed & quærenti ſe, animæ ſperanti in ſe. Alioquin venite & arguite me, dicit Dominus, ſi non omnis qui reliquerit patrem & matrem, aut domum, aut agrum propter nomen meum, Centuplum acceperit nunc in hoc tempore: parum eſt, & vitam æternam poſſidebit. Fatigavimus vos prolixitate ſermonis (x) & detinuimus ultrà quàm oporteret. Ex hoc jam finem loquacitati noſtræ, quem non imperat verecundia, videtur imperare vel hora. Mementote tamen Pauli Apoſtoli, quem aliquando verbum prædicationis uſque in mediam noctem legitis protraxiſſe. *Utinam adhuc* (ut ipſius verbis utar) *ſuſtineatis modicum quid inſipientiæ meæ. Æmulor enim vos Dei æmulatione.* Ipſe autem (y) det vobis ea quæ dicuntur, non ſolùm tenere memoriter, ſed & ardenter diligere, & efficaciter adimplere Sponſus Eccleſiæ Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

PHI-

o *Ibidem cap. 18. num. 59.* p *Ibidem cap. 22. num. 68.* q *Ser. 4. ſuper Pſal. 90. num. 2. & 3.* r *Tract. de vit. & mor. cleric. cap. 22. num. 6?. & 69.* s *Tract. de converſ. ad cleric. cap. 13. num. 25.* t *Ser. 4. ſuper Pſal. 90. num. 1.* u *Tract. de vit. & mor. cleric. cap. 22. num. 70.* x *Tract. de converſ. ad cleric. cap. 18. num. 32.* y *Ser. 77. in Cant. num. 8.*

Digitized by Google

PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ

Pars Septima,

De geſtis in monte Calvariæ, in quo Chriſtus eſt crucifixus & exaltatus pro redemptione generis humani.

Et erit in noviſſimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes Gentes. Et ibunt populi multi, & dicent: Venite, & aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob: & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis ejus. Ait Iſajas cap. 2.

PROEMIUM.

Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris. Cant. 4.

VENITE (a) & aſcendamus in hunc montem, Fratres. Si autem via nobis videtur ardua, exoneremus nos: ſi arcta, etiam exinanire nos non parcamus: ſi longa, tantò magis feſtinemus: ſi laborioſa, clamemus Domino: *Trahe nos poſt te, in odore unguentorum tuorum curremus.* Felix qui ſic cucurrerit, ut comprehendat, imò ut ipſe comprehendatur, & in illam amplitudinem montis & plenitudinem Corporis Chriſti mereatur admitti. Felix qui in illum beatificum montem tam deſideranter & perſeveranter aſcenderit, ut in loco ſancto locum accipiens ſtationis, Deo Patri in Sancto ejus appareat, ſimul & videat virtutem ejus & gloriam: haud aliam ſanè quàm eundem ipſum montem montium, montem coagulatum & pinguem, Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. In quo nimirùm per prædeſtinationem ab æterno apparuit ei qui dilexit nos, & gratificavit in dilecto Filio ſuo, in quo elegit nos ante mundi conſtitutionem. Venite ergo [b] aſcendamus in montem Domini, vel locum, ubi Dominus videt, vel videtur. In recordatione hujus montis Dei totus exulto (c) & primitias Sancti Spiritus, & pignus gratiæ in ſpe creſcentis in eo religionis devotus adoro. Nam & ipſum montis Dei nomen bonæ ſpei præfert omen, ſcilicet quòd (ſicut Pſalmiſta dicit de monte Dei) habitura ſit in eo generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Jacob: innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam ſuam. Inveniet enim locum tabernaculi admirabilis (d) ubi panem Angelorum manducet homo. Inveniet paradiſum voluptatis plantatum à Domino: inveniet hortum floridum & amœniſſimum: inveniet refrigerii ſedem, & dicet: O ſi audiat vocem meam miſera illa voluntas, ut ingrediens videat bona, & viſitet locum iſtum: hîc nimirùm inveniet requiem ampliorem, & me quoque eò minùs inquietabit ipſa. Neque enim mentitur qui dixit: *Tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem animabus veſtris.* In hujus fide promiſſionis exacerbatam blandiùs alloquatur voluntatem, & ſimulata quadam hilaritate & ſpiritu manſuetudinis eam conveniens dicat: Ceſſet penitùs indignatio tua: non ego ſum qui te offendere poſſim: tuum eſt corpus, tuus & ego ipſe: non eſt quod timeas, non eſt quod verearis. Nec mirum, ſi fortè amarius adhuc reddiderit illa reſponſum ut dicat, quia multæ cogitationes ad inſaniam nos adduxerunt: ſuſtineat interim æquanimiter

S. Bernardi Abb. juxta ejus lib. or. edit. auctore Horſtio in VI. Tom. impreſſ. Pariſiis ann. 1663. a *Serm. 33. de divers. n. 9.* b *Lib. 1. de amore Dei cap. 1. n. 1.* c *Tract. de vit. ſolit. cap. 2. num. 8. tom. 5. p. 1. 236.*

d *Tract. de Converſ. ad Cleric. cap. 2. num. 24.*

Digitized by Google

miter, ac diſſimulet omninò quod agitur, donec inter loquendum inducens alia pro aliis, opportunè aliquando inferat dicens: Inveni hodie hortum pulcherrimum, & amæniſſimum locum: bonum eſſet illic nos eſſe: nam & tibi nocet in hoc lecto ægritudinis, in hoc doloris ſtrato verſari, in hoc cubili tuo gravi corde compungi. Aderit Dominus quærenti ſe, animæ ſperanti in ſe, aderit votis ſupplicibus, & verbis ejus efficaciam miniſtrabit. Excitabitur deſiderium voluntatis, ut nonmodò videre locum, ſed & introire paulatim, & manſionem inibi facere concupiſcat. Nec verò (e) locum reputes corporalem paradiſum hunc voluptatis internæ. Non pedibus in hunc hortum, ſed affectibus introitur. Nec terrenarum tibi commendatur arborum copia, ſed virtutum utique ſpiritualium jucunda decoraquè plantatio. Hortus concluſus eſt, ubi fons ſignatus in quatuor capita derivatur, & ex una Sapientiæ vena virtus quadripartita procedit. Splendidiſſima quoque inibi lilia vernant: & cùm flores apparent, etiam vox turturis auditur. Illic nardus Sponſi fragrantiſſimum præſtat odorem, & cætera quoque aromata fluunt, Auſtro ſpirante, Aquilone fugato. Ibi media eſt arbor vitæ, malus illa de Cantico cunctis preciosior lignis ſylvarum, cujus & umbra Sponſam refrigerat, & fructus dulcis gutturi ejus. Ibi continentiæ nitor, & ſinceræ veritatis intuitus oculos cordis irradiat. Auditui quoque dat gaudium & lætitiam dulciſſima vox conſolatoris interni. Ibi quibuſdam fidei naribus influit jucundiſſimus odor agri pleni, cui Dominus benedixit. Ibi auidiſſimè prælibantur incomparabiles deliciæ charitatis, & ſucciſis ſpinis ac vepribus quibus antea pungebatur, unctione miſericordiæ perfuſus animus in conſcientia bona fæliciter requieſcit. Curramus ergo non paſſibus corporis (f) ſed affectibus mentis, ſed deſideriis, ſed ſuſpiriis: quoniam non ſolùm Angeli, ſed Angelorum Creator nos expectat. Aſcendamus in Calvariæ locum [g] ubi verus Eliſæus, *Chriſtus*, ab inſenſatis pueris irriſus, riſum ſuis inſinuavit æternum, quibus ait: *Ecce ego, & pueri mei, quos mihi dedit Deus*. Boni pueri, quos per contrarium illorum malignantium ad laudem excitat Pſalmiſta, dicens: *Laudate pueri Dominum, laudate nomen Domini*: quatenùs in ore ſanctorum infantium & lactentium perficiatur laus, quæ ex ore defecerat invidorum, eorum utique de quibus queritur ita: *Filios enutrivi & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me.* Aſcendit itaq: Calvariæ locum Caluus noſter, *Chriſtus*. Ibi mundo pro mundo expoſitus eſt: & revelata facie & diſcooperta fronte purgationem peccatorum faciens, probroſæ & auſteræ mortis non tam erubuit ignominiam, quàm nec pænam exhorruit: ut nos opprobrio ſempiterno eriperet, reſtitueret gloriæ.

e *Ibidem cap. 13. num. 25.* f *Tract. de cognit. hum. co ndit. cap. 6. num. 18.* g *Tract. exhort. ad milit. templ. cap. 10.*

CAPUT I.

De vino myrrhato, quo potatus eſt Chriſtus ante crucifixionem ſuam.

1. Oſtenditur, Chriſtum cùm guſtaſſet vinum myrrhatum, ideo noluiſſe illud bibere, quia indicabat nimiam acerbitatem invidiæ crucifixorum. Monemur abſtinere à calice dæmoniorum, per quem ſignificatur invidiæ peccatum. Oſtenditur, Luciferum eſſe authorem invidiæ, quam conceperat in cælo, & peperit in paradiſo. 2. Oſtenditur, Chriſtum ideo noluiſſe bibere amarum potum, ut nos priùs bibentes amaritudinem pænitentiæ, poſtea experiamur vinum jucunditatis ſpiritualis. Triplex eſt myſticum vinum quo inebriantur homines. Auſteritas vini deſignat zelum fervidum. Oleum deſignat Spiritum manſuetudinis. 3. Oſtenditur, triplex eſſe vinum Dei. Monemur emere vinum & lac. Traditur modus comedendi & bibendi fructum redemptionis noſtræ.

§. I.

Et poſtquam venerunt in locum, qui vocatur Calvaria, dederunt ei vinum myrrhatum bibere cum felle mixtum: & cùm guſtaſſet, noluit bibere. Luc. 23. Matt. 27.

FRactus membris omnibus dulcis Jeſus [a] voluit puniri & linguam. Dedit ergo ei illa vitis aliena converſa in amaritudinem de fructu ſuo potum amarum, potum non potandum, ſed potiùs deguſtandum. O Vitis dulciſſima bone Jeſu (b) hunccine fructum reddit tibi vinea tua, quam de Ægypto tranſtuliſti? Expectaveras patienter uſque ad hunc diem nuptiarum tuarum, ut faceret uvas; fecit autem labruſcas. Ecce in quantam amaritudinem converſa eſt vitis non jam tua, ſed aliena. Parum erat ſacrilegis illis crucifigere te (c) niſi priùs & ipſi illuſionibus repleviſſent Animam tuam. Quid enim ait de illis Scriptura? *Et perduxerunt eum in Golgotha, & vinum myrrhatum dabant ei bibere cum felle mixtum: & cùm guſtaſſet, noluit bibere*. Proinde vinum myrrhatum cum felle mixtum (d) ſuſpectum mihi eſt, pro eo quòd Chriſtus ex eo bibere noluit: quia nimiam acerbitatem invidiæ & nequitiæ crucifixorum ſuorum indicabat. Non debet homo (e) bibere calicem dæmoniorum. Calix dæmoniorum detractio & invida eſt. Homo invidus (f) membrum eſt diaboli, cujus invidiâ mors introivit in orbem terrarum. Invidia cuncta germina virtutum concremat. Invidia cuncta bona peſtifero ardore devorat. Invidia tinea eſt animæ. Invidia priùs nocet ſibi, quàm alteri. Invidia priùs ſeipſam mordet, quàm alterum. Invidia primum ſuum mordet auctorem. Invidia ſenſum hominis comedit, pectus urit, mentem lacerat, cor hominis quaſi quædam peſtis depaſcit. Invidus alie-

a *Tract. de vite myſt. cap. 13. num. 53.* b *Ibidem cap. 5. num. 24* c *Ser. de Paſſ. Dom. num. 12.* d *Ibidem n. 21.* e *Epiſt. 2. n. 10.* f *Tract. de modo bene viven. cap. 34.*

Digitized by Google

alienum bonum (g) ſuum facit invidendo peccatum. Baſiliſcus venenum in oculo gerit[h] peſſimum animal, & præ omnibus animalibus execrabile. Noſſe cupis oculum venenatum, oculum nequam, oculum faſcinantem? Invidiam cogitato, Quid verò invidere, niſi malum videre eſt? Si non eſſet ille baſiliſcus, nunquam per ejus invidiam mors intraſſet in orbem terrarum. Quod dico [i] tale eſt. Putaſne Lucifer ille qui manè oriebatur, ſed præproperè elevabatur: antequam verteretur in tenebras, generi noſtro inviderit & ipſe olei effuſionem, ut per ſeipſum jam tunc indignabundus muſſitaret dicens intra ſe quodammodò: *Ut quid perditio hæc?* Hoc ego non aſſero dicere ſpiritum malignum, ſed nec contradicere dico. Potuit enim contingere (ſi tamen incredibile non putetur) plenum ſapientiâ & perfectum decore, homines præſcire potuiſſe futuros, etiam & profecturos ad parem gloriam. Sed ſi præſcivit, in Dei Verbo abſque dubio vidit, & in livore ſuo invidit: & molitus eſt habere ſubjectos, ſocios dedignatus. Infirmiores ſunt, inquit; inferiores què naturâ: non decet eos concives, nec æquales in gloria. An fortè prodit impiam hanc ejus machinationem illa præſumpta aſcenſio ſeſſioquè ſignificans magiſterium? *Aſcendam*, inquit, *ſuper montem excelſum, & ſedebo in lateribus Aquilonis*: quo Altiſſimi quandam proinde ſimilitudinem obtineret, ſi, quemadmodùm ille ſuper Cherubim ſedens gubernat omnem Angelicam creaturam, ita & ipſe altus ſederet, regeretquè genus humanum. Abſit. Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo, mentiatur iniquitas ſibi. Nos alium non cognoſcimus judicem quàm Auctorem. Non diabolus, ſed Dominus judicabit orbem terræ: ipſe eſt Deus noſter in ſæculum ſæculi, ipſe reget nos in ſæcula. Ergo Lucifer in cælo concepit dolorem (k) & in paradiſo peperit iniquitatem, prolem malitiæ, matrem mortis & ærumnarum: omniumquè vitiorum prima parens ſuperbia. Nã etſi invidiâ diaboli mors intravit in orbem terrarum, initium tamen omnis peccati eſt ſuperbia. Væ homini miſero (l) quòd invidum non prævidit. Superemus ſaltem nos vitium hoc dum adhuc vivimus, ſi poſt mortem volumus miniſtrum tantæ nequitiæ non timere. Nemo alterius bonum invido aſpiciat oculo. Nempè hoc ipſum jam quod in ſe eſt, tabe ſua illud inficere, & quodammodò interficere eſt. Qui hominem odit, homicidam illam Veritas ipſa teſtatur. Quid & ille qui bonum odit in homine, numquid non homicida poterit appellari? Adhuc vivit homo, & ille jam reus eſt mortis ejus. Adhuc ardet ignis, quem Dominus Jeſus miſit in terram, & invidus tanquam qui ſpiritum extinxit, jam damnatur. Confiteor & ego (m) quoniam invidia ſæpiſſimè cor meum laniavit. Per invidiam namque, ſanctè viventium merita, mea feci invidendo peccata. Nam bona, quæ ab eis fieri vel dici audiebam, vera omninò non credebam: ipſas res benè geſtas, in malum malè interpretando convertebam. Omne malum, quod de illis mendax fama jactabat, ſtatim tanquam ſi ego vidiſſem, credebam. Omnia mala meis æmulis fingebam, & ex profectu eorum deficiebam. Hæc verò odia intra me abſcondebam, & in meos cruciatus enutriebam: proficientibus invidebam, peccantibus favebam, de malis eorum gaudebam, & de profectibus lugebam. Igitur (n) contra invidiam occurrat bonitas, charitas præparetur adversùs invidiam. Ad commendationem charitas[o] contra invidiam dicit Dominus: *Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui vos oderunt, & calumniantibus vos: ut ſitis filii Patris veſtri, qui Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos.*

§. II.

Et perduxerunt Jeſum in Golgotha, quod eſt interpretatum Calvariæ locus: & dabant ei bibere myrrhatum vinum, & non accepit. Mar. 15.

Cognoſce anima mea [p] cognoſce: Hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, Unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce [q] myrrhâ in paſſione potatus eſt. Electe puer Dei mei [r] quid tanta amaritudine, quid tanta confuſione dignum commiſeras? Prorsùs nihil. Ego ego homo perditus, totius perditionis tuæ cauſa extiti. Ego Domine uvam acerbam comedi, & dentes tui obſtupuerunt: quia quæ non rapuiſti, exolvebas. Nec ſufficit te vulneratum eſſe (s) quin & ſuper dolorem vulnerum tuorum addunt, dantes tibi ſitienti vinum myrrhatum cum felle mixtum. Non uno (t) eodemquè modo omnes qui ebrii fuerint, inebriantur. Aliud eſt vinum *malitiæ*, quod effluit de uva fellis, & à diabolo initium habuit, qui amaritudinem peccati & mortis humano generi propinavit: quo inebriantur homines iniqui conformes facti ei. Aliud eſt vinũ *moleſtiæ*, quod emanat de labruſca conditionis humanæ: quæ Domino ſuo acetum iniquitatis appoſuit. Hoc vino quiſquis inebriatur, non injuſtè, ſed merito peccati ſui, à Deo hoc perpeti comprobatur. Aliud eſt vinum *gratiæ*, quod ex botro Cypri, id eſt Conditoris largitate decurrit: & hoc eſt muſtum, quo Sponſi filii inebriantur, quod mittitur etiam & in utres novos. Profectò [u] dolce pigmentarium apponitur invitatis ad lætificandum de Cyprio vino, & precioſis & peregrinis (quia nobis adhuc inexpertis) ſpeciebus conditum. *Botrus* (inquit Sponſa) *Cypri, dilectus meus mihi.* Præmiſſum erat in proximiori verſiculo: *Faſciculus myrrha dilectus meus mihi*, ſcilicet Chriſtus ſecundùm carnem: *Botrus* verò *Cypri*, Chriſtus eſt ſecundùm Deitatem. *Faſciculus myrrha*, Chriſtus eſt in paſſione: *Botrus Cypri* eſt Chriſtus in reſurrectione. *Faſciculus myrrha*, grando & tonitrua Judaicæ tempeſtatis: *Botrus Cypri* deſtructio eſt totius adverſæ poteſtatis. *Faſciculus myrrha* multitudo eſt afflictionum: *Botrus Cypri* abundantia eſt gaudiorum: illinc amaricans, iſthinc inebrians. Si dilectus in myrrha [x] multò magis in botri ſuavitate. Ergo Domi-

g *Tract. de interiori domo cap. 22. num. 53.* h *Ser. 13. ſuper Pſal. 90. num. 2.* i *Ser. 17. in Cant. num. 5.* k *Ibidem num. 6.* l *Ser. 12. ſuper Pſal. 90. num. 4.* m *Tract. de inter. dom. cap. 18. num. 33.*

n *Tract. de modo bene viven. cap. 34.* o *Tract. de vita myſt. cap. 6. num. 29.* p *Ser. de Paſſ. Domin. 15.* q *Ser. 2. in Cœna Dom. n. 7.* r *Ser. de Paſſ. Dom. n. 11.* s *Tract. de vite myſt. cap. 5. n. 25.* t *lib. ſentent. n. 17. tom. 6. pag. 996.* u *Ser. 2. in Cœna Dom. num. 8.* x *Ser. 44. in Cant. num. 1.*

Digitized by Google

Dominus meus Jeſus myrrha mihi in Paſſione, botrus in Reſurrectione, ſeipſum mihi ſaluberrimum temperavit in potum, in lachrymis in menſura. Itaque & tu ò homo ſi peccata luxiſti, bibiſti amaritudinem: ſi autem jam reſpiraſti in ſpem veniæ vita ſanctiori, mutata eſt tibi myrrhæ amaritudo in vinum quod lætificat cor hominis. Et fortaſſis hoc illud ſignificaverit quod Salvatori oblatum eſt in paſſione vinum myrrhatum, & ideò noluit bibere, quoniam iſtud ſitiebat. Tu ergo ſi poſt myrrhæ (ut dixi) amaritudines, vinum jucunditatis experieris, haud temerè & ipſe dicere poteris: *Botrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi*. Engaddi duplicem habet interpretationem, & uni ambæ intellectui ſerviunt. Dicitur namq; fons hædi, qui & baptiſma Gentium, lachrymaſquè peccantium apertè deſignat. Dicitur & oculus tentationum, qui & lachrymas æquè fundat, & tentationes quæ minimè unquam deſunt vitæ hominis ſuper terram, proſpiciat. Sed & populus Gentium qui ambulabat in tenebris, nunquam per ſe laqueos tentationum agnoſcere, ac per hoc nec evadere potuit, donec per gratiam illius qui illuminat cæcos, recepit oculos fidei: donec venit ad Eccleſiam, quæ habet oculum tentationis: donec ſe tradidit viris ſpiritualibus inſtruendum, qui illuminati ſpiritu ſapientiæ, ſuo & aliorum experimẽto edocti poſſunt veraciter dicere: *Quia non ignoramus aſtutias diaboli, & cogitationes ejus*. Ferunt in Engaddi arbuſculas balſami creſcere (y) quæ in modum vinearum ab indigenis excoluntur: & inde forſitan *vineas* appellavit. Alioquin quid faceret botrus Cypri in vineis Engaddi? Quis unquam botros de vineis in vineas tranſportavit? Solet ſiquidem vinum, ubi deeſt, aliundè evehi, non ubi adeſt. Ergo *vineas* Engaddi dicit plebes Eccleſiæ, quæ habet balſami liquorem, ſpiritum manſuetudinis, in quo parvulorum adhuc in Chriſto teneritudinem blandè fovet, & dolores pœnitentium conſolatur. Sed et ſi quis frater in aliquo delicto præoccupatus fuerit, vir Eccleſiaſticus qui hunc ſpiritum jam accepit, curabit hujuſmodi mox inſtruere in eodem ſpiritu lenitatis, conſiderans ſeipſum, ne & ipſe tentetur. In hoc typo quotquot baptizandi ſunt, etiam corporaliter Eccleſia oleo materiali ungere conſuevit. Quia verò vulnera illius (z) qui incidit in latrones, & jumento corporis pii Samaritani Eccleſiæ eſt deportatus in ſtabulum, non in ſolo oleo, ſed in vino ſimul & oleo ſanitatem recipiunt: neceſſarium habet ſpiritualis medicus etiam vinum fervidi zeli cum oleo manſuetudinis, cui ſanè convenit nonmodò conſolari puſillanimes, ſed & corripere inquietos. Si enim viderit illum qui vulneratus eſt, id eſt, qui peccavit, blandis aut lenibus hortamentis quæ in eum prærogata ſunt, minimè emendatum, magis autem fortè etiam abutentem ſua manſuetudine, & patientiâ negligentiorem fieri, & in peccato ſuo etiam ſecuriùs obdormire: fruſtrato tam ſuavium oleo monitorum, oportebit ſanè mordacioribus uti medicamentis, & vinum compunctionis infundere, duris videlicet cum eo increpationibus atque invectionibus agere; et ſi cauſa requirit, & duritia tanta eſt, etiam cenſuræ Eccleſiaſticæ baculo percellere contemptorem. Sed unde illi hoc vinum? Nec enim in vineis Engaddi vinum invenitur, ſed oleum. Quærat ergo in Cypro, nam illa Inſula ferax eſt vini, & vini optimi: tollatque inde ſibi ingentem botrum, quem olim exploratores de Iſraël in vecte ferebant, chorum Propheticum præcedentem, & ſubſequentem Apoſtolicum, medium autem Jeſum pulchro ſchemate figurantes. Hunc autem botrum accipiens ſibi dicat: *Botrus Cypri dilectus meus mihi*.

§. III.

Triforme vinum (a) eſt in ſcypho Dei, *Rubicundum*, in longanimitate ſanctorum, quod lætificat Iſaac in ægritudine. *Album*, in remuneratione juſtorum, quo ebriatur Noë. Nigrum & acidum, in damnatione pravorum, quod Jeſus guſtat ſed non vult bibere. Duo ſunt emenda ab eo (b) qui ait: *Venite, emite abſq; argento & abſq; ulla commutatione, vinum & lac*. Non ignoratis fratres, quid lactis dulcedo, quid vini deſignet auſteritas. Quid eſt autem emere ſine argento & ſine commutatione? Non talis eſt emptio apud amatores hujus ſæculi, ſed apud Auctorem ſæculi alia eſſe non poteſt. Propheta enim dixit Domino: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*. Quam igitur commutationem ei dabit homo pro gratia ſua, qui nullius eget, & cujus ſunt univerſa? Gratia gratis datur; etiam cùm emitur, gratis emitur: quia quod datur pro ea, nobis melius retinetur. Audite denique (c) quod dicitur in Pſalmo: *Oſtendiſti populo tuo dura*. Quæ dura? *Potaſti nos vino compunctionis*, non lacte unctionis. Notandum verò eſt, quòd quibuſdam in Religione viventibus apponitur lac ad bibendum, quibuſdam etiam vinum: ſed tamen utrumque Divinum. Bibunt illi lac, quibus & vigiliæ breves, & cibi dulces, & labores appetibiles, & panni ſuaves videntur: quibus etiam parum eſt illud, quod magnum eſt in exercitiis ſanctæ converſationis. Lac enim ſuaviter bibitur, dulciter liquatur, ſine læſione, ſine amaritudine. Ita & iſti in ſancto propoſito ſuaviter incedunt, dulciter currunt, ſine læſione propriæ conſcientiæ, ſine amaritudine alienæ. Hoc habet proprium qui hujuſmodi lac bibit, ut ei peccatum ſuum diſpliceat: ut alieno peccato non conſentiat: ut propter hæc peccatorem non deſerat: ut vitium ejus inquantum in ipſo eſt, non diſſimulet: & cùm corripuerit, non inſultet. Ecce de potu lactis. (d) Audite de vini potu. Vinum quippe aſperum eſt, & inſuave. Vinum bibunt hi qui vias vitæ aggreſſi & ingreſſi, tribulationibus corporis & animæ pariter contorquentur, ſed non cedunt neque recedunt in tribulatione. Iſti ſunt quibus ipſe Dominus ore proprio prædicat & prædicit: *Vos eſtis*, inquit, *qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis*. Sed quis horum tibi videtur, vel ille qui in ſuavitate, vel ille qui in aſperitate currit viam mandatorum Dei? Primus videtur eſſe felicior, ſecundus fortior: uterque tamen juſtus, uterque pius, habentes proprium donum ex Deo, alius quidem ſic, alius verò ſic. Vis noſſe quia in utroque beneplacitum eſt coram Deo?

y *Ibidem num. 2.* z *Ibidem num. 3.*

a *Lib. ſentent. num. 43.* b *Serm. 2. de Reſurrect. Dom. num. 6.* c *Tract. de Conſcientia cap. 3. num. 4. tom. 6. pag. 871.* d *Ibidem num. 5.*

Digitized by Google

Bibi, inquit, *vinum meum cum lacte meo*. Qui enim primum à tentatione liberat, ſecundum in tentatione confortat: & ſic alter experitur quoniam ſuavis eſt Dominus, alter verò quoniam fortis eſt Dominus. Fortis planè & potens in prælio, in quo ſervum ſuum etſi premi, non tamen opprimi patitur in multitudine miſericordiæ ſuæ. *Venite* (ait Propheta Eſaias) *emitte abſque argento vinum & lac*. Omnis enim timorata conſcientia, quę ad Deum venit, vel lac ab ipſo vel vinum emit, ſecundùm quod dictum eſt & tractatum. Et nota quia utrobique vinum præpoſuit, pro eo ſcilicet quòd qui majorem ſuſtinet pro Deo perſeveranter tribulationem, majorem habeat & mercedem. Hîc advertendum puto (e) quòd Vitis noſtræ boni Jeſu fructus & comeditur, & bibitur. Maſticatur enim uva, bibitur verò vinum: quod in vino continetur & in utroque uſu jucunditas eſt, ſed in vino & jucunditas & utilitas prolixior eſt, quod ad botri hujus (de quo locuti ſumus) fruitionem mihi pertinere videtur. In præſenti enim vita hunc botrum maſticamus, cùm ſuavitatem, jucunditatem, & utilitatem noſtræ redemptionis dentibus intellectus noſtri diſcutimus: cùm Reſurrectionis potentiam, Aſcenſionis gloriam, & adventus Spiritus Sancti utilitatem in cordis noſtri conſideratione verſamus tanquam uvas in ore, ſitquè de his nonnunquam aliqua lætitia cordi noſtro. Erit autem Chriſtus poſtquam ceſſaverit tempus, ideſt mutabilitas temporum, quando hæc jam non comedemus, ſed bibemus, inæſtimabilem de his perpetuam lætitiam conſecuti. In comedendo enim aliquis labor eſt: quod verò bibitur, ſine labore recipitur. Unde per comeſtionem delectatio quæcunque, vel qualiſcunque, vel quantacunque (quæ ſine corpore non perficitur, ſed ſemper aggravat animam,) ſignificatur. Per potum verò ſine labore acceptum, illius loci & temporis gaudia ſignificantur, ubi & quando jam non erit luctus, neque clamor, ſed nec ullus dolor, quoniam hæc omnia tranſierunt. Et ipſe ab æterno ſtabilis, qui pro nobis ne velut umbra tranſiremus, tranſiens factus fuit, miniſtrabit nobis. Ibi etiam tunc jam non cum labore & timore & impedimento corporis mortis hujus comedemus, ſed cum magna jucunditate bibemus vinum redemptionis noſtræ: & ſecundùm naturam nobile vinum, quantò plùs biberimus licet ſaturemur, tantò plùs ſitiemus, admirantes & laudantes ſine termino & ſine intermiſſione bonitatem admirabilem Redemptoris noſtri, quam in fructum redemptionis noſtræ circa nos voluit exhibere. Et vide [f] ſi non iſta differentia cibi & potus nobis in verbis Sponſi in Cantico amoris commendatur, cùm ait: *Comedite amici & bibite, & inebriamini chariſſimi*. Præmonet enim comedere, quod utique ad præſentem vitam pertinet, in qua contemplatio labori actionis admixta eſt. In futura verò vita quæ omni actione caret, gaudio tanquam poculo perfruemur. Bibemus enim & inebriabimur ab ubertate domûs Dei, & torrente voluptatis ejus potabimur: jam nos tunc eſſe Regis & Sponſi noſtri chariſſimos liquidò cognoſcentes, cùm aqua omnis laboris & actionis terrenæ in vinum divinæ contemplationis commutabitur, implebunturquè omnes hydriæ uſque ad ſummum. Omnes enim implebuntur in bonis domûs Domini, cùm illæ deſiderabiles nuptiæ Sponſi, ideſt Chriſti, & Sponſæ, ideſt univerſalis Eccleſiæ celebrabuntur. Bibeturquè in ſumma lætitia cordis omnium clamantium Domino & dicentium: *Tu bonum vinum ſervaſti uſque adhuc*. Hic eſt torrens voluptatis tuæ, Domine Deus [g] quâ delicatam illam & glorioſam civitatem Hieruſalem quæ ſurſùm eſt, jugiter potas, & lætabunda ebrietate facis æſtuare, ut tibi jubilent hymnum inceſſabilem lucida illa & flammea organa in voce exultationis & ſono epulantis: cujuſquè deſiderabilibus guttis refocillari ſitibundæ fauces exulis populi tui jugiter à te expectant, Domine. Sinito Pater, ut catelli bibant de ſtillis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum. Rorate cœli deſuper, & nubes pluant juſtum illum, Domine, quem æſtuare feciſti.

CAPUT II.

De myſteriis veſtimenti & tunicæ inconſutilis, quibus deſpoliatus fuit Chriſtus ante crucifixionem ſuam.

1. *Oſtenditur, Chriſtum ideo voluiſſe deſpoliari veſtimentis ſuis, ut exterminationem corporis ſui puriſſimi intueri valeamus: ac reveſtiamur quatuor illis virtutibus, quibus ſpoliati fuimus in Adam.* 2. *Oſtenditur, illam tunicam Chriſti quæ non fuit ſciſſa, ſignificare Divinam imaginem, ideſt liberum arbitrium noſtrum: necnon imaginem & ſimilitudinem Dei ad quam creati ſumus, conſiſtere in triplici libertate, arbitrii, conſilii, & complaciti. Item tunica Chriſti inconſutilis & polymita deſignat Eccleſiam variis ordinibus ornatam: cujus ornatus eſt excellentior etiam ornatu cœli.* 3. *Oſtenditur, tunicam Chriſti inconſutilem & non ſciſſam deſignare firmitatem fidei, & ſoliditatem Catholicæ unitatis: quam fruſtra tum à perſecutoribus tum ab hæreticis impugnatam eſſe demonſtratur.*

§. I.

Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem, dicit Dominus in Pſalmo 21.

COgnoſce anima mea [a] cognoſce: hic eſt Dominus noſter, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce [b] nudatur Jeſus. Quare? Ut tu corporis puriſſimi deformationem valeas intueri. Nudatur ergo bonus Jeſus. Heu mihi! Qui veſtivit cœlos diverſis ſyderibus, ante Crucem expoliatus eſt: nudus etiam ut erat, lividus Cruci affigitur. Heu! Candor lucis æternæ nigreſcit in Carne pro carne ſalvanda. Nudatur Dominus, qui ante ſæcula regnans decorem induit & fortitudinem. Quare nudatur? Magnum ſacramentum, fratres mei [c] & diligentiùs perſcrutandum, niſi & intellectus myſterio, & ipſi quo-

e *Tract. de vite myſt. cap. 46. num. 192.* f *Ibid. num. 193.*

g *Serm. de Paſſion. Dom. num. 24.* a *Serm. de Paſſ. Dom. nu. 15.* b *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 24.* c *Ser. 2. in Annunt. B. M. nu. 6.*

Digitized by Google

quoque intellectui verba deeſſent. Dico tamen utcunque modicum id quod ſentio, ſi fortè vel occaſionem dediſſe videar ſapienti. Videre mihi videor, dilectiſſimi, quatuor virtutibus amictū eſſe primum hominem ab ipſo ſuæ creationis exordio, & ut Propheta Eſaias meminit, *veſtimento ſalutis indutum*. Eſt enim in his quatuor illa ſalutis integritas, nec ſine his omnibus poteſt conſtare ſalus: præſertim cùm nec poſſint eſſe Virtutes, ſi abinvicem ſeparentur. Acceperat ergo primus homo *Miſericordiā*, cuſtodem ſcilicèt atque pediſſequam: ut ipſa præveniret, ipſa & ſequeretur eum, ipſaquè protegeret & conſervaret ubique. Vides qualem nutritium contulit parvulo ſuo Deus, qualem dedit pediſſequam homini recèns orto. Sed erat illi neceſſarius etiam eruditor tanquam ingenuę & rationabili creaturæ, ut non ſicut jumentum aliquod cuſtodiretur, ſed tanquam parvulus educaretur. Cui ſanè magiſterio nemo poterat aptior inveniri quàm *Veritas* ipſa, quæ eum in agnitionem ſummæ perduceret aliquando Veritatis. Interim verò ne ſapiens inveniretur ut malum faceret, eſſetquè peccatum ei tanquam ſcienti bonum & minimè facienti, *Juſtitiam* quoque, quâ regeretur, accepit. Adhuc autem *& Pacem*, quâ foveretur & delectaretur, addidit manus benigniſſima Creatoris. Pacem utique duplicem, ut nec intùs pugnæ, nec foris timores eſſent: id eſt, nec caro concupiſceret adversùs ſpiritum, nec eſſet ei creatura ulla formidini. Nam & beſtiis omnibus liberè impoſuit nomina; & ſerpens ipſe, qui violentiâ non præſumpſit, fraude magis eum aggreſſus eſt. Quid huic deerat, quem *Miſericordia* cuſtodiebat, docebat *Veritas*, regebat *Juſtitia*, *Pax* fovebat? Sed heu! [d] Homo iſte ad multam perniciem & inſipientiam ſibi, deſcendit de Hieruſalem in Hierico. Siquidem incidit in latrones, à quibus & ante omnia legitur deſpoliatus. An non deſpoliatus, qui Domino veniente nudum ſe eſſe conqueritur? Nec verò poterat reveſtiri, vel ablata ſibi recipere veſtimenta, niſi Chriſtus amitteret ſua. Sicut enim vivificari in anima niſi interveniente corporali morte Chriſti non potuit, ita nec reveſtiri ſine ejus deſpoliatione. Et vide, ſi non propter has quatuor partes veſtimentorū quæ amiſerat primus & vetus homo, in totidem quoque diviſa ſunt ſecundi & novi Hominis veſtimenta. Meum proinde meritum [e] eſt *miſeratio* Domini. Non planè ſum meriti inops, quamdiu ille miſerationum non fuerit. Quod ſi miſericordiæ Domini multæ, multus nihilominùs ego in meritis ſum. Quid enim ſi multorum ſim mihi conſcius delictorum? Nempè ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia. Et ſi miſericordiæ Domini ab æterno & uſque in æternum, ego quoque miſericordias Domini in æternum cantabo. Numquid juſtitias meas? Domine memorabor *juſtitiæ* tuæ ſolius. Ipſa eſt enim & mea. Nempè factus es mihi tu juſtitia à Deo. Numquid mihi verendum, ne non una ambobus ſufficiat? Non eſt pallium breve, quòd ſecundùm Prophetam non poſſit operire duos. Juſtitia tua juſtitia in æternum. Quid longius æternitate? Et te pariter & me operiet largiter larga & æterna juſtitia. Et in me quidem operit multitudinem peccatorum, in te autem Domine quid, niſi pietatis theſauros, divitias bonitatis? Denique conſtat [f] cognitionem *Veritatis* fructum eſſe humilitatis. Vnde ait Dominus: *Confiteor tibi Pater, Domine cæli & terra: quia abſcondiſti hæc* (haud dubium quin Veritatis ſecreta) *à ſapientibus & prudentibus*, ideſt ſuperbis: *& revelaſti ea parvulis*, hoc eſt humilibus. Et in hoc apparet, quòd Veritas quę ſuperbis abſconditur, humilibus revelatur. Humilitatis verò [g] talis poteſt eſſe definitio, Humilitas eſt virtus, quâ homo veriſſima ſui cognitione ſibiipſi vileſcit. Hæc autem convenit his, qui aſcenſionibus in corde ſuo diſpoſitis, de virtute in virtutem proficiunt, donec ad culmen humilitatis perveniant; in quo velut in Sion, ideſt, in ſpeculatione poſiti, Veritatem proſpiciant. *Etenim* (inquit Propheta) *benedictionem dabit legiſlator*: quia qui dedit legem, dabit & benedictionem: hoc eſt, qui juſſit humilitatem, perducet ad Veritatem. Illud quoque [h] quod in Scala illa, quæ in typo humilitatis Jacob monſtrata eſt, & Dominus deſuper innixus apparuit, quid nobis aliud innuit, niſi quòd in culmine humilitatis conſtituitur cognitio Veritatis? Dominus quippè de ſummitate Scalæ proſpiciebat ſuper filios hominum tanquā Veritas, ut videret ſi eſt intelligens aut requirens Deum. Jam ergo Dominum deſuper innixum ſuſpicio, (i) jam ad vocem Veritatis exulto. Vocavit me, & ego reſpondi illi: *Operi manuum tuarum porriges dexteram*. Tu quidem Domine greſſus meos dinumeras: ſed ego lentus aſcenſor, feſſus viator diverticula quæro. Heu mihi! (k) quia incolatus meus prolongatus eſt. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, quibus celeriùs volem ad Veritatem, ut jam requieſcam in charitate? Quæ quoniam deſunt: deduc me Domine in via tua, & ingrediar in Veritate tua, & Veritas liberabit me. Beati (l) qui habitant in domo tua Domine. Oculus enim non vidit, auris non audivit, & in cor hominis non aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe. *Lux* eſt enim inacceſſabilis, *Pax* eſt quæ exuperat omnem ſenſum, *fons* eſt qui aſcenſum neſcit, ſed deſcenſum. Non vidit oculus lucem inacceſſibilem, non audivit auris pacem incomprehenſibilem. Et quidem pax nunc eſt etiam in terra hominibus bonæ voluntatis: ſed quid eſt pax iſta ad illius plenitudinem & ſupereminentiam pacis? Unde & ipſe Dominus ait: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Meam* ſiquidem pacem quæ exuperat omnem ſenſum, & eſt pax ſuper pacem: needum capaces eſtis, propterea do vobis patriam pacis, & relinquo interim viam pacis.

§. I I.

Milites ergo cùm crucifixiſſent Jeſum, acceperunt veſtimenta ejus, & fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem: & tunicam. Erat autem tunica inconſutilis, deſuper contexta per totum. Dixerunt ergo adinvicem: Non ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa cujus ſit. Ut Scriptura impleretur dicens: Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi: & in veſtem meam miſerunt ſortem. Joan. 19.

d *Ibidem num. 7.* e *Serm. 61. in Cant. num. 5.*

f *Tract. de grad. humil. cap. 1. n. 1.* g *Ibid. n. 2.* h *Ibid. cap. 2. n. 3.* i *Ibid. cap. 9. n. 24.* k *Ibid. n. 26.* l *Ser. 4. in Vig. Nat. Dom. nu. 8.*

Digitized by Google

An forte quæris & tunicam inconſutilem (m) quæ non dividitur, ſed forte provenit? Ego divinam arbitror eſſe imaginem, quæ nimirùm non aſſuta ſed inſita atque ipſi impreſſa naturæ, dividi ſcindiquè non poteſt. Ad imaginem nempè & ſimilitudinem Dei factus eſt homo: in imagine arbitrii libertatem, virtutes habens in ſimilitudine. Et ſimilitudo quidem periit, verumtamen in imagine pertranſit homo. Imago ſiquidem in gehenna ipſa uri poterit, ſed non exuri: ardere, ſed non deleri. Hæc ergo non ſcinditur imago, ſed ſorte provenit. Et quocunq; perveniat anima, ſimul & ipſa erit. Nam ſimilitudo non ſic, ſed aut manet in bono: aut ſi peccaverit anima, mutatur miſerabiliter, jumentis inſipientibus ſimiliata. Puto autem (n) in tribus libertatibus, arbitrii ſcilicet & conſilii & complaciti, ipſam ad quam conditi ſumus, Conditoris imaginem atque ſimilitudinem contineri, & imaginem quidem in libertate arbitrii, in reliquis autem duabus bipartitam quandam conſignari ſimilitudinem. Hinc eſt fortaſis quòd ſolum liberum arbitrium ſui omninò defectum ſeu diminutionem non patitur, quòd in ipſo potiſſimùm æternæ & incōmutabilis Divinitatis ſubſtantia quædam impreſſa videatur. Nam etſi habuerit initium, neſcit tamen occaſum: nec de juſtitia vel gloria capit augmentum, nec de peccato ſive miſeria detrimentum. Quid æternitati ſimilius, quod non ſit æternitas? Porrò in aliis duabus libertatibus (quoniam non ſolùm ex parte minui, ſed ex toto amitti poſſunt) accidentalis quædam magis ſimilitudo ſapientiæ atque potentię Divinæ imagini ſuperducta cognoſcitur. Præterea, non ſum tam hebes (o) ut non agnoſcam tunicam Joſeph, non illius qui liberavit Ægyptum, ſed qui ſalvavit Mundum, & hoc non à famé corporis, ſed à morte ſimul animæ & corporis. Notiſſima quippè eſt, quia polymita, id eſt, pulcherrimâ varietate diſtincta: ſed & Sanguine apparet intincta, non quidem hædi qui peccatum ſignificat, ſed Agni qui deſignat innocentiam, hoc eſt ſuo ipſius, non alieno. Ipſe eſt profectò Agnus manſuetiſſimus, qui coram non quidem tondente ſed occidente ſe obmutuit. Miſerunt autem qui dicerent ad Jacob: *Hanc invenimus: vide utrum tunica filii tui ſit, an non?* Vide & tu Domine Deus, utrum hęc ſit tunica dilecti Filii tui? Cognoſce Sancte Pater, (p) tunicam veri Filii tui Joſeph. Heu fera peſſima devoravit eum, conculcavit in furore ſuo veſtimentum ejus, omnem decorem ejus reliquiis Cruoris inquinavit. Hoc eſt Domine veſtimentum, quod in manu Ægyptiæ meretricis innocens puer tuus dereliquit, meliorem æſtimans jacturam palii, quàm pudicitiæ: magiſquè eligens ſpoliatus carnis pallio in carcerem mortis deſcendere, quàm pro Mundi gloria adulterinæ voci acquieſcere. Illi, inquam, voci quâ dictum eſt: *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me*. Quod utique eſſet, ſi dormiret cum adultera. Recognoſce Omnipotens Pater eam tunicam, (q) quam feciſti Chriſto Filio tuo polymitam, dando quidem quoſdam Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios Paſtores & Doctores, & cætera quæ in ejus ornatu mirifico decenter appoſuiſti, ad conſummationem utique Sanctorum occurrentium in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Dignare etiam Deus precioſiſſimi purpuram Sanguinis quo aſperſa eſt recognoſcere, & in purpura præclarum inſigne ac glorioſiſſimum indicium obedientiæ. *Quare ergo*, inquit, *rubrum eſt veſtimentum tuum? Torcular*, ait, *calcavi ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum*. Itaque [r] quando quidem factus eſt obediens Patri uſque ad torcular Crucis, quod utique ſolus calcavit: ſolum quippè brachium ſuum auxiliatum eſt ei, juxta illud in alio loco: *Singulariter ſum ego donec tranſeam*. Jam ergo exalta eum Deus, & da ei nomen quod eſt ſuper omne nomen, *ut in Nomine Jeſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum*. Aſcendat in altum, captivam ducat captivitatem, & donet dona hominibus. Quæ dona? Relinquat videlicet Sponſę ſuæ Eccleſię pignus hęreditatis, ipſam tunicam ſuam: *tunicam* ſcilicet *polymitam*, eandemquè *inconſutilem & deſuper contextam per totum*. Sed *polymitam*, ob multorum Ordinum, qui in ea ſunt, multimodam diſtinctionem: *inconſutilem* verò, propter indiſſolubilis charitatis individuam unitatem. *Quis me* (inquit Apoſtolus) *ſeparabit à charitate Chriſti?* Audi quomodò *polymitam*. *Diviſiones* (ait) *gratiarum ſunt, idem autem Spiritus: & diviſiones operationum ſunt, idem verò Dominus*. Deinde diverſis enumeratis chariſmatibus, tanquam variis tunicæ coloribus, quibus conſtet eam eſſe *polymitam*; ut oſtendat etiam *inconſutilem & deſuper contextam per totum*, adjungit: *Hæc autem operatur unus atque idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult*. *Charitas* quippè *diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis*. Non ergo dividatur, ſed totam & integram hęreditario jure ſortiatur Eccleſia, quia & de illa ſcriptum eſt: *Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, circumdata varietate*: omnis utique ordo, omnis lingua, omnis ſexus, omnis ætas, omnis conditio, in omni loco, per omne tempus, à primo homine uſque ad noviſſimum. Nam & propter hoc *talaris* dicta eſt, quòd ad finem uſque pertingat, dicente Propheta: *Non eſt qui ſe abſcondat à calore ejus*: nimirùm congruens ei cui & facta eſt, qui perhibente videlicet alia ſcriptura & ipſe *attingit à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter*. Omnes ergo concurramus pariter in unam *tunicam* (s) & ex omnibus conſtet una. Ex omnibus, inquam, una: nam etſi ex pluribus & diverſis, *una eſt* tamen *columba mea, formoſa mea, perfecta mea*. Alioquin nec ego ſolus, nec tu ſine me, nec ille ſine utroque, ſed ſimul omnes ſumus illa una, ſi tamen ſolliciti ſumus ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis. Quid ornatius cælo? (t) Minimè tamen vel ipſum ullatenùs conferendum gloriæ & decori Sponſæ Eccleſiæ: eo ipſo ſuccumbens, quòd præterit & hæc figura ipſius utpote corporea, & corporeis ſubjacens ſenſibus. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna. Sed eſt rationalis quædam Sponſæ ſpecies, ſpiritualiſquè effigies, ipſaquè æterna, quia imago æternitatis. Decor ejus *charitas eſt*: & *charitas* (ſicut

m *Ser. 1. in Annunt. B. M. num. 7.* n *Tract. de grat & lib. arb. cap. 9. num. 28.* o *Apolog. de vit. & mor. Relig. cap. 3. num. 7.* p *Ser. de Paſ. Dom. n. 16.* q *Apolog. de vit. & mor. Relig. cap. 3. num. 7.*

r *Ibidem num. 8.* s *Ibidem cap. 4. num. 9.* t *Ser. 27. in Cant num. 2. & 3.*

cut legiſtis) *nunquam excidit*. Eſt certè & *juſtitia*: *Et juſtitia ejus* (inquit David) *manet in ſæculum ſæculi*. Eſt etiã *patientia*: & legitis nihilominus, quia *patientia pauperum non peribit in finem*, Quid voluntaria *paupertas*, quid *humilitas*? Nonne altera regnum æternum, altera æquè exaltationem promeretur æternam? Eò quoque ſpectat & *timor* Domini ſanctus permanens in ſæculũ ſæculi. Sic *prudentia*, ſic *temperantia*, ſic *fortitudo*, & ſiquæ ſunt *virtutes* aliæ, quid niſi margaritæ ſunt quædam in Sponſæ ornatu, ſplendore perpetuo coruſcantes? Perpetuo, inquam, quia ſedes & fundamentum perpetuitatis. Nec enim perpetuæ beatæquè vitæ omninò locus in anima eſt, niſi mediis quidem interiectiſquè virtutibus. Unde Propheta Deo noſtro, qui utiq; vita beata eſt: *Juſtitia*, inquit, *& judicium præparatio ſedis tuæ*. Et Apoſtolus dicit *Chriſtum habitare per fidem in cordibus noſtris*. Domino quoque ſeſſuro ſuper aſellum, veſtes ſuas Diſcipuli ſubſtraverunt, ſignificantes Salvatorem ſeu ſalutem nequaquam inſidere nudæ animæ, quam non videlicet veſtitam invenerit doctrinâ & moribus Apoſtolorum. Et ideo Eccleſia promiſſionem habens futuræ fælicitatis, curat interim præparare & præornare ſe in veſtitu deaurato, circumdata varietate gratiarum atque virtutum (qualẽ quidem ex parte deſcripſimus) quo digna & capax plenitudinis gratiæ inveniatur. Et quia [u] Dominus ait: *Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra*. Scindamus itaque corda noſtra, dilectiſſimi, quatenùs integra proinde veſtimenta ſervemus. Veſtes enim noſtræ, virtutes ſunt. Bona veſtis *charitas*, bona veſtis *obedientia* eſt. Beatus qui cuſtodit veſtimenta hæc, ut non ambulet nudus. Denique beati quorum tecta ſunt peccata: etenim charitas operit multitudinem peccatorum. Scindamus corda, ut hæc veſtimenta integra ſervemus, quemadmodùm integra ſervata eſt tunica Salvatoris. Nec modò integram ſervat veſtem ſciſſio cordis, ſed & talarem eam facit & polymitam, qualem à ſancto Patriarcha Jacob accepit ſuus filius Joſeph, qui præ cæteris amabatur. Hinc nempè perſeverantia eſt virtutum, hinc converſationis pulchræ diſcolor unitas. Hinc illa eſt gloria Regis filiæ in fimbriis aureis, circumamicta varietatibus.

§. III.

Erat autem tunica inconſutilis, deſuper contexta per totum. Joan. 19.

Tunicam Domini [x] quam in tempore paſſionis nec Ethnicus præſumpſit ſcindere nec Judæus, fautore hoc Domino: Schiſmaticus lacerat & diſrumpit. Una eſt fides, unus Dominus, unum baptiſma. Nos neque duos dominos, nec geminam fidem, nec duo baptiſmata novimus. Ut ab antiquis ordiar: Una arca tempore diluvii fuit. In hac octo animæ, cæteris omnibus pereuntibus, evaſerunt: & quotquot extra arcam inventi ſunt, perierunt. Arcam hanc typum tenere Eccleſiæ, nemo eſt qui ambigat. Teſtante Apoſtolo: [y] *Sicut unus Dominus, ita una fides eſſe dignoſcitur*. In qua tanqam in immobili fundamento, præter quod nemo poteſt aliud ponere, firmitas Catholicæ Eccleſiæ inviolata conſiſtit. Inde eſt quòd beatus Petrus Apoſtolorum Princeps pro eximia hujus fidei confeſſione, à Domino ac Salvatore noſtro audire meruit: *Tu es*, inquit, *Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*: petram utique firmitatem fidei, & Catholicæ unitatis ſoliditatem manifeſtè deſignans. Hæc ſiquidem eſt inconſutilis tunica Redemptoris noſtri, ſuper quam milites ſortiti ſunt, ſed eam dividere minimè potuerunt. Contra quam in initio fremuerunt Gentes, & populi meditati ſunt inania: aſtiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum. Verùm Apoſtoli duces Dominici gregis, & eorum ſucceſſores Apoſtolici Viri, ardore charitatis & zelo rectitudinis ſuccenſi, fidem defendere, & eam in cordibus aliorum proprii ſanguinis effuſione plantare non dubitârunt. Pharao ille Ægyptius [z] captans abſentiam Sponſi Eccleſiæ, convocato exercitu: Veni, inquit, perſequar & comprehendã, dividam ſpolia & implebitur anima mea: evaginabo gladium meum & interficiet eos manus mea. Surgenſquè cum omni malitiæ ſuæ nequitia, Eccleſiæ perſecutionem indixit. Moxquè ejus caſtra aggrediens, comprehenſum Petrum fratremquè ejus Andream crucifixit, Paulum decolavit, Joannem exiliavit, Bartholomæum decoriavit, Stephanum lapidavit, Laurentium & Vincentium uſtulavit: & Sanctorùm mortibus, mortiumquè & tormentorum generibus omnia complevit. *Poſuerunt morticinia Servorum Dei eſcas volatilibus cæli, carnes Sanctorum beſtiis terræ. Effuderunt ſanguinem innocentem, tanquam aquam in circuitu Hieruſalem: & non erat qui ſepeliret*. Videns Eccleſia defenſores ſuos poſitos ut oves eſcarum, ingemuit: & facta eſt amaritudo ejus amara. Sed terra Eccleſiæ ſanguine Martyrum impinguata, fidelium ſegetes multiplici quodam germine refundebat: & in præciſione unius centum vel mille reddens, unde vinci ſperabatur, vincebat. Demùm [a] ceſſante perſecutorum rabie, imperavit Dominus ventis, & facta eſt in Eccleſia tranquillitas magna. Quod barbara illa inimici nequitia deprehendens [b] infremuit, & ad nova calliditatis ſuæ arma refugiens, à perſecutione interim conquievit, vireſquè contraxit, gladium revocavit, conſilium mutavit. Nam [c] cùm hoſtis humani generis ſemper circuit quærens quem devoret, ad impugnandam ſinceritatem fidei, fraudulentam hæreticorum fallaciam ſubinduxit. Nullus pejor, inquit, (d) quàm domeſticus inimicus. Effundam igitur contentionem ſuper principes eorum, & errare eos faciam in invenio, & non in via. Et cùm dicent: Pax, pax: non erit pax. Sed ſuſcitabo inter eos hæreſes & ſchiſmata, & civili ac inteſtino quodam bello omnia turbabo: & faciliùs ſuo eos gladio faciam interire, quàm meo. Dixit, & mox terribilis illa hactenùs Eccleſiæ acies ordinata, facta eſt non terribilis: quia deordinata. Mutuis quippè ſeſe vulneribus impetentes, ſequè invicem hoſtiliter concidentes, hoſtibus à longè ſtantibus & videntibus riſum & inſultationem præbuerunt: Eccleſiæ verò luctum & intolerabilem incuſſerunt dolorem. Amaritudo enim

ejus

u Ser. 2. in Quadr. ag. num. 6. x Ser. S. Ber. relato in ejus vita lib. 2. cap. 7. num. 45 pag. 72. y Epiſt. 194. num. 1.

z Parabola de Chriſto & Eccleſia num. 3. tom. 2. par. 2. pag. 541. a Epiſt. 194. num. 1. b Parabola de Chriſto & Eccleſia n. 4. c Epiſt. 194. num. 2. d Parab. de Chriſto & Eccleſia num. 4.

Digitized by Google

ejus priùs erat amara, nunc facta eſt amarior, cùm vipereo quodam malo à filiis ſuis deflebat diſcerpi viſcera ſua. Contra quos tamen (e) Viri Eccleſiæ Paſtores viriliter inſurgentes, eorū prava dogmata cum ipſorum auctoribus condemnârunt. In magna namque Nicæna Synodo Arius hæreticus eſt damnatus. Conſtantinopolitana Synodus Manichæum hæreticum debitâ ſententiâ condemnavit. In Epheſina Synodo Neſtorius condignam ſui erroris damnationem excepit. Chalcedonenſis quoque Synodus Neſtorianam hæreſim & Eutychianam cum Dioſcoro & ejus complicibus juſtiſſimâ ſententiâ confutavit. Præterea (f) egregii curiæ Chriſtianæ milites prævalere videntes aſtutam inimici malitiam, ſpiritum reſumpſerunt, arma fidei arripuerunt; & malum ex ſemetipſis viriliter auferentes, Alexander Epiſcopus Alexandrinus cum multis Arium, Auguſtinus Manichæum, Hieronymus Epicureum Jovinianum, cæterique ceteras hæreſum & ſchiſmatum peſtes pervadentes, vel fortiter trucidaverunt, vel prudenter à caſtris Eccleſiæ propulerunt, pacemque Eccleſiæ & gaudium reſtituerunt. Sed heu, heu (g) nec mare fluctibus, nec iſta vita carere poteſt tentationibus: nec poteſt eſſe pax firma & ſolida, niſi in regione ſua. Videns enim peccator (*diabolus*) & invidè iraſcitur, & dentibus fremit & tabeſcit: & nova parans bella, ad ſpiritualia militiæ arma ſe convertit. Convocanſquè ſui exercitus egregios illos duces, ſpiritum ſcilicet *fornicationis*, ſpiritum *gulæ*, ſpiritum *avaritiæ*: Videtis, inquit, quia nihil proficimus, & jam totus Mundus poſt ipſos abiit. Sed adhuc experiri habent vires noſtras, qui gloriantur ſe jam effugiſſe vel eluſiſſe artes meas. Dixit, & caſtris eos Eccleſiæ immittens, & dormientes omnes & ebrios nocte inveniens (qui enim dormiunt, & qui ebrii ſunt, nocte dormiunt, & nocte ebrii ſunt) continuò omnia turbavit. Mox enim omnes ſeipſos amantes, quæ ſua ſunt quærentes, non quæ Jeſu Chriſti: hæreditate ſibi vendicaverunt Sanctuarium Dei, & polluerunt tabernaculum nominis ejus: non Deo in eo, ſed voluntatibus & voluptatibus ſuis ſervientes, quæque Deo oblata vel ſacrata in ſuos uſus vertentes. Facientes enim ſibi de nominibus & officiis religionis, nomina & auctoritates avaritiæ, elationis, & vanitatis: tunicam illam charitatis inconſutilem deſuper contextam per totum, purpureumquè illud fidei pallium precioſo Sanguine Agni tinctum, quibus nuditatem ſponſæ Sponſus operuerat, cæteraquè religionis ornamenta reluctanti & reclamanti Eccleſiæ detraxerunt. Eamquè denudantes, nec ſe veſtientes; quam cuſtodire debuerant, nudam reliquerunt: & de ſtatu quietis eam exturbantes, quantùm in ipſis eſt, de mundo fugere compulerunt. Sed illa clamans & plorans (h) & nudata turpitudine, & diſcoopertis natibus, omnia occulta & pudenda ſua riſui omnium deflens expoſita, orat filios uteri ſui, nec miſerentur: obſecrat, & irridetur. Et utraque manu totis viribus panniculos quoſdam Canonicæ vel Monaſticæ Religionis (qui vix manus diripientium effugerant) circa cor & vitales illas partes aſtringens, hos ſaltem dimitti ſibi precatur, nec auditur. Et ipſos enim ſui illi non cuſtodes ſed latrones diripere conantur, ut vel nuditatem ſuam non ferens, de hoc mundo fugiat, vel inter eos in frigore malitiæ eorum moriatur. Fingentes tamen nonnunquam ſe miſereri, veſtem de ſimulatione virtutum, & diſſimulatione vitiorum, manu hypocriſis utrinque contextam vendere illi conantur. Quam illa deteſtans & abominans, non ſuſcipit, non recognoſcit: novit illam Sapientiæ manibus contextam, tinctam & ſacratam Agni Sanguine, à Sponſo ſibi delatam, à filiis ſublatam. Aliam neſcit, ſed abiicit & reſpuit. Ideo abiicitur, reſpuitur, conſpuitur, & omnibus opprobrio habetur. Hæc ſunt noſtra, hæc ſunt Eccleſiæ periculoſa tempora, in quibus in pace facta eſt amaritudo ejus amariſſima. Veni Domine, veni ad liberandum eam Domine Deus virtutum, qui vivis & regnas per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT III.

De crucifixione Chriſti, & effuſione Sanguinis ex manibus ac pedibus ejus perforatis.

1. Oſtenditur, Chriſtum non ſolùm corporaliter affixum ligno crucis, ſed etiam ſpiritualiter infixum eſſe nobis, qui ſumus ipſa Crux. Excitamur ad dolendum pro culpa noſtra, quâ offendimus noſtrum Creatorem, Patrem, & Benefactorem: nec non ad ſequendum Jeſum aſcendentem Crucem, ut in ea mentaliter collocati, deorſùm aſpiciamus univerſa terrena, & deſpiciamus ea. 2. Oſtenditur, Chriſtum ideo voluiſſe crucifigi & vulnerari, ut vulneribus animarum noſtrarum medeatur ſuo Sanguine precioſo, quem ex ſuis manibus & pedibus effudit ob ardorem charitatis erga nos. 3. oſtenditur, Chriſtum ideo voluiſſe pendere in Cruce inter duos latrones, ut Scriptura impleretur: & ut fortitudo ejus & ſapientia abſconderentur in cornibus Crucis. Probatur, ignominioſam crucifixionem humanitatis non minuiſſe lucem Deitatis in Chriſto.

§. I.

Erat autem hora tertia: & crucifixerunt Jeſum. Mar. 15. *Foderunt manus meas & pedes meos: dinumeraverunt omnia oſſa mea.* Pſal. 21.

Agnoſce ô homo (a) quàm gravia ſunt vulnera tua, pro quibus neceſſe fuit Dominum Chriſtum vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortem, & mortem ſempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei Filius crucifigeretur. Hîc tu ô homo (b) totus contremiſce, tremore obrigeſce, meritò expaleſce, pugnis pectus contunde, fletibus totam animam effunde, compatere patienti. Vide modum mortis, attende qualitatem moriendi: & attende quid debeas morienti. Ecce quomodò moritur juſtus: in Cruce diſtenditur, membra diſtrahuntur. Dorſum adhuc plagoſum de recentibus plagis flagellorum recenti adhuc Sanguine ſtillans, rigi-

e *Epiſt. 194. num. 2.* f *Parab. de Chriſt. & Eccleſ. num. 4.* g *Ibidem num. 5.* h *Ibidem. num. 6. & 7.*

a *Ser. 3. in Nat. Dom. num. 4.* b *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 13. & 14.*

Digitized by Google

rigido patibulo Crucis atteritur. Manus & pedes perfodiuntur, clavi malleis incutiuntur; & quanto altiùs clavi penetrant, tantò ampliùs plagas præ groſſitie dilacerant, & paſſionem aggravant. Nunc ad dexteram (c) nunc ſiniſtram manum rivulos & guttas Sanguinis ſpargentem propiùs & interiùs accede: undelibet quærenda eſt devotio, & gratia lachrymoſæ compunctionis. Utrinque conſidera quàm immites fixuræ clavorum, quàm amara venarum oſſiumquè perfractio in manibus illius, qui cælum fabricavit & terram, qui operatus eſt ſalutem in medio terræ. Sic luſtrandi ſunt & pedes non minus Sanguinis habentes, non minus quàm manus: perfoſſi ſunt & ipſi & perfracti, ſanguineis manantes guttis. Occurrat itaque ſpiritualiter (d) & ingerat ſeipſum cordibus noſtris Dominus Chriſtus, terrebratis palmis, pedibuſquè confoſſis: qui tanquam jugulatori ſuo alludens, ſeipſum non reluctans expoſuit, & nudum Corpus quaſi incudem malleatorum ictibus patienter explicuit: dum pro nobis per hujus vitæ pelagus ad patriam de exilio transferendis, rapacibus piratis naulum propriæ mortis exolvit. In Adam omnes neſcientes peccavimus: (e) etſi in alio, nos tamen peccavimus, & nobis juſto Dei judicio imputatur, licet occulto. Verumtamen, ut jam non ſit quod cauſeris ô homo, contra inobedientiam Adæ datur tibi obedientia Chriſti: ut ſi gratis renundatus es, gratis & redimaris: ſi neſciens in Adam periiſti, neſciens vivificeris in Chriſto. Neſciſti quando ad lignum vetitum vetus Adam tetendit manus noxias; neſciſti nihilominùs quando in ligno ſalutifero innoxias manus Chriſtus extendit. Fortaſſe Crux ipſa nos ſumus (f) cui Chriſtus memoratur infixus. Homo enim formam crucis habet: quam, ſi manus extenderit, exprimet manifeſtiùs. Loquitur autem Chriſtus in Pſalmo: *Infixus ſum in limo profundi*. Limum quidem nos eſſe manifeſtum eſt, quoniam de limo plaſmati ſumus. Sed tunc quidem limus paradiſi fuimus, nunc verò limus profundi. *Infixus ſum* (inquit Dominus) *non pertranſii, non receſſi. Vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſaculi*. Ipſe eſt enim Emmanuel nobiſcum Deus. Voluit infirmiora noſtra abundantiori gloria ſublimare (g) & contraxit ſe Majeſtas, ut quod melius habebat, videlicet ſeipſum, limo noſtro conjungeret: & in perſona una ſibi invicem unirentur Deus & limus, Majeſtas & infirmitas, tanta vilitas & ſublimitas tanta. Nihil enim Deo ſublimius, nihil vilius limo: & tamen tanta dignatione Deus deſcendit in limum; tantaquè dignitate limus aſcendit ad Deum, ut quidquid in eo Deus fecit, limus feciſſe credatur: quidquid limus pertulit, Deus in eo pertuliſſe dicatur, tam ineffabili quàm incomprehenſibili ſacramento. Et quia Crux ipſa nos ſumus (h) cui Chriſtus memoratur infixus. Proinde non parvum fiduciæ robur præſtat mihi (i) quòd magnus ille vir Propheta potens in opere & ſermone, de excelſo monte Cælorum deſcendens, viſitare dignatus eſt me (l) cùm ſim pulvis & cinis, miſereri mortuo, inclinare ſe jacenti, contrahi & coæquari parvo, cæco partiri lumen oculorum ſuorum, & os mutum oris proprii oſculò ſolvere, debileſquè manus ſuatum roborare contactu. Suaviter rumino iſta, & replentur viſcera mea, & interiora mea ſaginantur, & omnia oſſa mea germinant laudem. Hoc ſemel contulit Univerſitati. Hoc quotidie ſinguli in nobis actitari ſentimus, & *cordi* ſcilicet tribui intelligentiæ lumen, & *ori* ædificationis verbum, & *manibus* opus juſtitiæ. Dat ſentire fideliter, dat proferre utiliter, dat efficaciter adimplere. Et eſt funiculus triplex (qui difficilè rumpitur ad extrahendas animas de carcere diaboli, & trahendas poſt ſe ad regna cæleſtia) ſi rectè ſentias, ſi dignè proloquaris, ſi vivendo confirmes. Oculis ſuis tetigit meos, interioris hominis frontem claris luminaribus ornans, fide & intellectu. Ori meo junxit ſuum, & mortuo ſignum pacis impreſſit: quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, reconciliavit nos Deo, juſtitiæ mortuos. Os ori applicuit, iteratò inſpirans in faciem meam ſpiraculum vitæ, ſed ſanctioris quàm primò. Nam primò quidem in animam viventem creavit me; ſecundò in ſpiritum vivificantem reformavit me. Manus ſuas meis ſuperpoſuit, exemplum præbens bonorum operum, & formam obedientiæ. O anima Chriſtiana (k) Salvator tuus affixus erat Cruci, ut iniquitates tuas propriis manibus Cruci affigeret. Dole igitur (l) quia *Creatorem* offendiſti, cujus legem cæleſtia & terreſtria præter te indefeſſa ſtatione conſervant. Surgat & acrior dolor, quòd etiam *Patrem* offenderis, & illum Patrem qui tibi miniſtrat ſyderum curſus, fæcunditatem terræ, fructuum ubertatem. Accedat & acerrimus dolor qui pertranſeat animam tuam, quòd tantum *Benefactorem* contempſeris, qui dolorem Crucis ſuſtinuit, ne dolores inferni ampliùs ſuſtineres. Aſcendit Crucem *Jeſus* noſter, (m) mundoquè pro mundo expoſitus eſt: & revelata faciè ac diſcooperta fronte purgationem peccatorum faciens, probroſæ & auſteræ mortis non tam erubuit ignominiam, quàm nec pœnam exhorruit, ut nos opprobrio ſempiterno eriperet, & reſtitueret gloriæ. Nec mirum. Quid enim erubeſceret qui ita nos lavit à peccatis, non quidem ut aqua diluens & retinens ſordes, ſed veluti Solis radius deſiccans & retinens puritatem? Eſt quippe Dei Sapientia ubique attingens propter munditiam ſuam. Sequere & tu ô homo (n) *Jeſum* aſcendentem Crucem, exaltatum à terra: ut non ſolùm ſuper te, ſed & ſuper omnem quoque mundum mentis faſtigio colloceris, univerſa quæ in terris ſunt, deorſùm aſpiciens & deſpiciens, ſicut ſcriptum eſt: *Cernent terram de longè*. Nulla te mundi oblectamenta inclinent, nullæ adverſitates dejiciant. Abſit tibi gloriari niſi in Cruce Domini tui Jeſu Chriſti, per quem tibi mundus crucifixus eſt: ut quæ mundus appetit, crucem reputes: & tu crucifixus mundo, illis quæ mundus crucem reputat, toto inhæreas amore. Grata ignominia crucis ei (o) qui Crucifixo ingratus non eſt.

§. II.

Porrò agnoſce ô homo [p] quàm gravia ſunt vulnera

c *Tract. de vita myſt. cap. 44. num. 168.* d *Ser. 2. in Cœna Dom. n. 7.* e *Ser. 1. in Dom. 1. poſt. Epiph. n. 3.* f *Ser. 4. in vig. Nat. Dom. n. 7.* g *Ser. 3. in vig. Nat. Dom. num. 5.* h *Ser. 4. in vig. Nat. Dom. n. 7.* i *Ser. 16. in Cant. num. 2.*

k *Libr. 3. de amor. Dei cap. 19. n. 67.* l *Ser. de S. Nicol. n. 6. tom. 6. pag. 786.* m *Tract. exhort. ad milit. temp. cap. 10.* n *Ser. 4. in Aſcenſ. Dom. n. 13.* o *Ser. 25. in Cant. n. 8.* p *Ser. 3. in Nat. Dom. num. 4.*

Digitized by Google

nera animæ tuæ, pro quibus neceſſe fuit Dominum Chriſtum vulnerari. Gravis animæ caſus [q] quæ nonniſi Chriſti cruce potuit reparari. Magna res anima, quæ Chriſti Sanguine redempta eſt. Manavit namque Sanguinis ejus [r] ex quatuor partibus, rigantibus undis, ligno manibus pedibuſquæ confixis. Neſciebam [s] ſanus mihi videbar: & ecce mittitur Virginis filius, Filius Dei Altiſſimi, & jubetur occidi, ut vulneribus meis precioſo Sanguinis balſamo medeatur. Ecce [t] quaſi ſaccum plenum miſericordiâ ſuâ Deus Pater miſit in terram: ſaccum, inquam, in paſſione concidendum, ut effundatur quod in eo latet precium noſtrum. Fracto autem alabaſtro mundiſſimi Corporis virginalis dulcis Jeſu [u] effuſum eſt unguentum Sacratiſſimi Sanguinis. Conſciſſus eſt ſaccus Corporis Domini Jeſu, ceciderunt grana ſanguinearum guttarum, quę adhuc à fidelibus colligi poſſunt, & ab accedentibus ad Sanctam Crucem fideliter ac devotè colliguntur. Precioſiſſimus theſaurus & incomparabilis guttæ ſunt Sanguinis *Jeſu* Chriſti. Quem utique puncturæ veprium [x] foſſio manuum & pedum cum clavis, lateris apertio cum lancea militari, fortiùs exprimentes, ad modum torrentis ſuderunt extrinſecùs. Eratquè ille Sanguis precioſior cariorquè balſamo, per quem ſordium noſtrarum facta eſt mundatio. Accede huc ô fidelis anima [y] & collige tibi reliquias epularum Sponſi tui, micas gratiſſimas, folia roſarum. Ecce in quanta multitudine diſtillant de manibus ſimul & pedibus dulciſſimi Crucifixi Chriſti Jeſu. Non eſt morbus animæ, cui his floribus mederi non poſſis. Si perfectus es [z] ſi fortis es: vinum eſt tibi Sanguis iſte, Sanguis meraciſſimus. Si adhuc infirmus es, & cui opus eſt lacte: lac eſt tibi Sanguis iſte ad nutriendum te. Bibe ergo Sanguinem hunc meraciſſimum, fide, memoria, & intuitu ſpirituali. Effuſio Sanguinis [a] in foſſione clavorum copioſiſſima invenitur. Quis enim de foſſis, imò & de perfoſſis manibus pedibuſquè innocentis Jeſu copiam Sacrati Sanguinis dubitet effluxiſſe? In torrentibus hujus Sanguinis roſa noſtra purpurata eſt: quia verè hìc ardentiſſima charitas, hìc rubicundiſſima paſſio invenitur. In hac magnitudine paſſionis, magnitudo conſideretur charitatis: ardorem roſæ charitatis, ruborem conſidera paſſionis. Quis unquam tam gravia, tam pudenda paſſus fuit? Deus eſt qui patitur: nec in aliquo ſibi durum torcular paſſionis alleviat, qui ſervis ſuis vel omninò auferre, vel alleviare, vel breviare vires tormentorum conſuevit. Non pepercit ſibi, qui ſuis parcere novit. Hujus rei evidentiam vides in Evangelio Joannis, ubi cùm ab his qui ad ipſum venerant capiendum, ei diceretur quòd ipſum quærerent, ſubjungit: *Ego ſum*, inquit, *quem quæritis*: *ſi* ergo *me quæritis*, *ſinite hos abire*. O ardor veriſſimæ charitatis! Manifeſtat & tradit ſe Charitas ipſa ſævientibus inimicis, non parcens ſibi: rogatquè pro ſuis, ut parcatur illis. Captus ergo poſt plurimas illuſiones tàm Judæorum quàm Gentium, poſt Sanguinis plurimas effuſiones, clavis immitibus in manibus ſimul & pedibus perforatur, & configitur ligno crucis Salvator noſter, mitiſſimus Jeſus. Intuere ô homo, & reſpice roſam paſſionis ſanguineæ, quomodo rubet in judicium ardentiſſimæ charitatis. Contendunt Paſſio & Charitas: illa ut plùs ardeat, iſta ut plùs rubeat. Sed mirabiliter per ardorem charitatis fit paſſio rubea, quia ſi non diligeret, non pateretur: & in paſſionis rubore maxima & incomparabilis oſtenditur charitas. Sicut enim roſa per frigus noctis clauſa Solis ardore ſurgente tota aperitur, & foliis expanſis in rubore demonſtrat ardorem jucundum. Ita flos cæli delicioſus, optimus Jeſus Chriſtus, qui multo tempore à peccato primi hominis quaſi in frigore noctis clauſus fuit peccatoribus, nondum plenitudinem impendens: tandem plenitudine temporis accedente, radiis ſcilicet ardentis charitatis in omni Corporis ſui parte apertus eſt, & roſæ charitatis ardor in rubore Sanguinis effuſi refulſit. Siquidē Dominus noſter elevatus in Cruce [b] largiſſimas Sanguinis undas à quinque partibus ſui Corporis abundantiùs effudit. Clavis enim pedes & manus, & lanceâ latus ejus tranſverberante, precioſus Sanguis emanavit. Per quod [c] illum planè ad ſe verſiculum traxit: *Apud Dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio*. Prorsùs copioſa: quia non gutta, ſed unda Sanguinis largiter per quinque partes Corporis emanavit. Cujus utique Sanguinis aſperſione [d] judex tranſit in patrem, iratus in mitem, in miſericordiam virga, captivitas in coronam. Vide ergo [e] quomodo in hoc flore roſæ floruerit optima Vitis noſtra, rubicundus Jeſus. Vide totum Corpus, ſicubi roſæ ſanguineæ florem non invenias. Inſpice manum unam & alteram, ſi florem invenias in utraque. Inſpice pedem & unum & alterum, numquid non roſei? Inſpice lateris aperturam [f] quia nec illa caret roſâ, quamvis ipſa ſubrubea ſit propter mixturam aquæ: quia ſicut narrat Evangeliſta: *Cùm unus militum lanceâ latus ejus perfodiſſet, exivit ſanguis & aqua*. Ipſe eſt enim qui venit per aquam, & non per aquam ſolùm, ſed per aquam & Sanguinem optimus *Jeſu* Chriſtus. O ſuaviſſime univerſorum Domine & Salvator bone *Jeſu*, quales tibi condignas gratiarum referre potero actiones? Qui à principio ortus tui uſque ad mortem duriſſimam, imò & poſt mortem pro me precioſum *S*anguinem effudiſti, qui ardorem excellentiſſimæ charitatis tuæ tam crebris Sanginis tui effuſionibus manifeſtare curaſti. O quàm multo numero foliorum multiplicata & exornata eſt roſa tua! Quis omnia iſta enumeret? Numera guttas Sanguinis effuſi de dulciſſimo Corpore dulciſſimi Jeſu, & habebis paſſionis charitativæ folia enumerata. Singulæ enim guttæ Sanguinis ſui folia ſunt roſæ ſanguineæ paſſionis ipſius. O duri & indurati [g] & obdurati filii Adam, quos non emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, tam vehemens amor Chriſti crucifixi, qui pro vilibus ſarcinulis tam precioſas merces expendit! Non enim corruptibilibus auro vel argento redemit nos, ſed precioſo Sanguine ſuo, quem effudit abundè: quia largiter undæ Sanguinis de corpore Jeſu per quinque partes emanaverunt.

Et

q *Epiſt.54.* r *Laurent. Virg. Mariæ n.4. tom.6. pag.1056.* s *Ser.3. in Nat. Dom. n.4.* t *Ser. 1. in Epiph. Dom. n.2.* u *Tract. de vite myſt. cap.43. n.161.* x *Ser. de excell. Sacram. n.4.* y *Tract. de vite myſt. cap.43. n.162.* z *Ibidem cap.33. num.140.* a *Ibidem cap.41. num. 147. & 147.*

b *Ser.1. de Nat. Dom. num.9. tom.6. pag. 619.* c *Ser.22. in Cant. num. 7.* d *Ser. de Nat. Domini nu.9. tom.6.* e *Tract. de vite myſt. cap.41. num. 148.* f *Ibidem num.149.* g *Ser. 2. in die Pent. num.8.*

§. III.

Et crucifixerunt cum eo duos latrones, unum à dextris, & alium à ſiniſtris ejus: medium autem Jeſum. Et impleta eſt Scriptura quæ dicit: Et cum iniquis reputatus eſt. Matt. 27. Mar. 15. Luc. 23. Joan. 19.

Cognoſce anima mea (h) cognoſce: hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce cum ſceleratis quomodò reputatus eſt. Vide nudum & verberibus laceratum (i) in medio latronum Cruci ignominioſæ ferreis clavis affixum, & copioſos Sanguinis rivos ex quatuor vulneribus manuum & pedum effundentem. Adhuc jugi ſcrutinio [k] & aſſidua meditatione revolve, qualiter Unigenitus Dei Patris, cùm eſſet ſplendor & figura ſubſtantiæ ejus, poſt exinanitionem uſque ad formam ſervi, poſt famem, poſt ſitim, poſt laſſitudinem, poſt lachrymas, poſt vincula, poſt flagella, poſt coronam ſpinem, poſt clavos, pro ſalute tua inter duos latrones quomodò pendet in Cruce. Crucis ſiquidem cornua in manibus ejus, ac de illis pius ille Samaritanus tuis vulneribus oleum & vinum infundit. Porrò *ibi eſt abſcondita fortitudo ejus*, & in amaritudine mortis dulcedo ejus. Deſcendit de monte *potentiæ* (l) carnis infirmitate circumdatus: deſcendit de monte *ſapientiæ*, quoniam placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes. Quid enim tenello Corpore & infantilibus membris videtur infirmius? Quid indoctius apparet paruulo, qui ſola Matris ubera noverit? Quis impotentior eo, cujus omnia membra clavis affixa, cujus omnia dinumerantur oſſa? Quis inſipientior eo, qui tradebat in mortem Animam ſuam, & quæ non rapuit tunc exolvebat? Vides quàm multùm deſcenderit, quantùm à potentia ſua, quantùm à ſapientia ſua exinaniverit ſemetipſum. Sed non potuit altiùs montem bonitatis aſcendere, nec ſuam commendare expreſſiùs charitatem. Et verè in nullo ſic commendat Deus charitatem ſuam [m] quomodò in myſterio Incarnationis ſuæ & Paſſionis: in nullo ſic revelatur ejus pietas, in nullo ſic apparet benignitas, quomodò in humanitate, Apoſtolo teſte qui ait: *Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei.* Nam *potentia* quidem occultata eſt, quoniam in infirmitate venit. Unde Abacuc Propheta: *Abſcondita eſt*, inquit, *fortitudo ejus*; haud dubium quin in Cruce, cujus *cornua in manibus ejus*. *Sapientia* quoq; Dei abſcondita eſt & incarnata. Placuit enim ei per ſtultitiam Verbi ſalvos facere credentes. Nonne quodammodò ſtultum ſe fecerat, qui tradidit in mortem Animam ſuam, & tulit peccata multorum, & quæ non rapuit tunc exolvebat? Eſt Filius à Patre (n) Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero. Eſt utique ſplendor Paternæ gloriæ. Hinc & Apoſtolus ait: *Qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus*, haud dubium quin Patris ſplendet ergo æquè Filius ut Pater, imò idem ſplendor Filius qui Pater. Abacuc quoque Propheta [o] intuens hanc lucem ait: *Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus, ibi abſcondita eſt fortitudo ejus.* Apertè deſignans, quòd etiam, cùm manus ejus Cruci effixæ fuiſſent, licet ipſe Sol radios ſuos obumbraſſet, ne Chriſtum morientem in cruce viderent: lux Deitatis non minùs in Chriſto nituit. Unde præmiſit: *Splendor ejus ut lux erit*. Conſtat ergo ex Abacuc teſtimonio [p] quòd paſſio humanitatis non minuit lucem Deitatis: imò ipſe moriens victor mortis de morte triumphavit, & mors ejus noſtram mortem calcavit. *Ibi abſcondita eſt fortitudo ejus*. Corpuſculum Chriſti exanime, torridum & exangue pendet in Cruce, caput deflexa cervice vix collo hæret pendulo: facie livida. Oculi in morte lugentes, & ſemiclauſi: manus diſtentæ, & clavis ligno compactæ. *Ibi abſcondita eſt fortitudo ejus*. Abſcondita eſt Judæis, qui dicebant: *Conteramus eum de terra viventium, morte turpiſſima condemnemus eum*. Abſcondita eſt & Diſcipulis, qui dicebant: *Nos autem ſperabamus, quia ipſe eſſet redempturus Iſraël. Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus*. In Cruce aret, in aëre claret: pendet in patibulo, ſplendet in altiſſimo. O Sancte Abacuc, quàm benè ſplendor hujus lucis luxit, qui tibi tot ſæculis illuxit, ante cornua Crucis in manibus ejus: ſed & manus ejus in cornibus Crucis. Quod ſi homini carnali ſtultitia fortè videtur [q] audiat Apoſtolum loquentem: *Quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus: & quoniam placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvare credentes: quippè cùm mundus eum in ſapientia minimè cognoviſſet.* Si vos ô Judæi [r] ſcandalizat Crux Chriſti (*Verbū enim Crucis Judæis quidem ſcandalum eſt*, ait Apoſtolus) excitet vos ſaltem novitas Reſurrectionis. Invenimus nos in Cruce gloriam. Nobis qui ſalvamur, Dei virtus eſt. Dei ſiquidem infirmitas [s] noſtra eſt fortido, & in ſtultitia ejus facti ſumus ſapientes. Quia enim mundus non cognovit in ſapientia Deum, placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes. Facta eſt igitur res mira [t] & obſtupenda. Infirmata eſt Virtus ſumma: & ut ita dicam ſi dici liceat quod tamen reverenter dico, quaſi infatuata eſt Sapientia. Nec erubeſco dicere, quod non erubuit Doctor Gentium docere. Sic ſemper credidit; ſic docuit, ſic ſcriptum reliquit: *Nos*, inquit, *prædicamus Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam: ipſis autem vocatis Judæis atque Græcis, Chriſtum Dei Virtutem & Dei Sapientiam: quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus; & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus.* Verumtamen hæc virtus abſcondenda erat, & in humilitate perficienda, ut omnium implerentur oracula Prophetarum. Totum ergo nobis de Chriſto valvit [u] totum ſalutiferum, totumquè neceſſarium fuit: nec minùs profuit infirmitas, quàm Majeſtas; quia etſi ex Deitatis potentia peccati jugum jubendo ſubmovit, ex carnis tamen infirmitate mortis jura moriendo concuſſit. Unde pulchrè ait Apoſtolus: *Quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus*. Sed & illa ejus ſtultitia per quam

h *Ser. de Paſſ. Dom. num.* 15. i *Ibidem num* 13. k *Lib.* 3. *de amore Dei cap.* 19. *num.* 66. l *Ser.* 4. *de Aſcenſ. Dom. nu.* 6. m *Ser.* 29. *inter diver. num.* 3. n *Tract. de præcip. & diſp. cap.* 7. *num.* 19.

o *Ibidem num.* 22. p *Ibidem n.* 23. q *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap.* 11. *num.* 34. r *Ser.* 1. *in die Paſch. num.* 12. s *Ser. de verb. ſap num.* 6. *pag.* 772. t *Ser.* 57. *diver. num.* 1. & 2. u *Tract. exhort. ad milit. templi cap.* 11. *num.* 26.

Digitized by Google

ei placuit ſalvum facere mundum,ut mundi confutaret ſapientiam,& confunderet ſapientes:quòd videlicet cùm in forma Dei eſſet, Deo æqualis, ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens: quòd dives cùm eſſet, propter nos egenus factus eſt, de magno parvus, de exelſo humilis, infirmus de potente: quòd eſuriit, quòd ſitiit, quòd fatigatus eſt in itinere, & cæterea quæ paſſus eſt voluntate, non neceſſitate. Hæc inquam ipſius quædam ſtultitia, nonne fuit nobis via prudentiæ, juſtitiæ forma, ſanctitatis exemplum? Ob hoc idem Apoſtolus: *Quod ſtultum eſt*, inquit, *Dei, ſapientius eſt hominibus*.

CAPUT IV.

De titulo Crucis quatuor dictionibus exarato: quarum ſingula habent ſenſum tropologicum.

JESUS NAZARENUS REX JUDÆORUM. Joan. 19.

1. *Dictio* JESUS *ſignificat ſalvationem ſive redemptionem noſtram. Nomen Jeſus comparatur triplici qualitati Olei, quod lucet, paſcit, & ungit.* 2. *Dictio* NAZARENUS, *interpretatum florens, ſignificat voluptatem ſive delectationem. Jeſus Crucifixus comparatur flori ſpiranti odorem, quo totum mundum traxit poſt ſe.* 3. *Dictio* REX *ſignificat divitias ſalutis noſtræ. Oſtenditur, Jeſum Crucifixum eſſe ſummum Regem non ſolùm hujus mundi, ſed etiam Regni cæleſtis.* 4. *Dictio* JUDÆORUM *ſignificat gloriam populi Gentium: qui ideo veri eſſe Judæi appellantur, quia confitentur Deo peccata ſua, & divinam laudem. Inter quos tamen adeſt differentia magna.*

§. I.

Scripſit autem & titulum cauſæ ejus Pilatus, & poſuit ſuper Crucem, ſuper caput ejus. Erat autem ſuperſcriptio ſcripta Hebraicè, Græcè, & Latinè: JESUS NAZARENUS REX JUDÆORUM. Matt. 27. Mar. 15. Luc. 23. Joan. 19.

ANima mea (a) liquefacta eſt in ſermone iſto, jucunditatem hanc & exultationem ſolito vobis deſiderio eructare feſtinans. JESUS interpretatur Salvator. Quid tam neceſſarium perditis, quid tam optabile miſeris, quid tam utile deſperatis? *Oleum effuſum* (b) *eſt nomen ejus*. Oleum, inquam, effuſum, unguentum aromatum, jubilus cordium, JESUS NAZARENUS REX JUDÆORUM. Sed frangatur alabaſtrum, perflet Auſterhortum aromatum, myrrha det odorem ſuum, diffluant rivuli balſamorum: Crucifixus ſit in memoria, Crucifixi replicetur injuria, Crucifixi ruminentur opprobria, & charitas indefeſſa. Omnia interiora noſtra loquantur de Jeſu Nazareno, qui lavit nos à peccatis noſtris in Sanguine ſuo, ut ſimus potentes opere & ſermone. Si verè ſpirituales apes ſumus (c) de floribus noſtri paradiſi Nazareni, id eſt horti florentis floridiſſimi Jeſu Chriſti nobis memoriam componamus tenacem, quæ non qualibet tentatione diſſolvatur, ſed apta ſit illa memoria recipere impreſſionem ſigilli, id eſt Crucifixi Jeſu: ut illum ſemper in memoria habeamus qui dicit: *Pone me ſicut ſignaculum*. Signaculum enim regium Crux eſt, quam ſi in cordis noſtri memoria portaverimus, tanti Regis regionem quæ finem non habet, ſecurè poterimus intrare. Habet hoc ſigillum imaginem Crucifixi Jeſu, in ipſo ſigillo Crucis multis foſſuris effoſſam & expreſſam, ſicut in ſigillis imago Regum exprimitur fodiendo. Habet & ſuperſcriptionem, titulum à Pilato conſcriptum: JESUS NAZARENUS REX JUDÆORUM. Hujus ſuperſcriptionis ſignificationem ſpiritualem conſequetur, ſi quis hoc ſigillum Crucis geſtare curaverit tenaci memoriæ impreſſum: & habebit Jeſum, id eſt ſalutem, quod primum eſt in ſuperſcriptione. *Prima enim dictio tituli eſt,* JESUS (d) per quam intelligitur ſalvatio, quod idem eſt quod redemptio. JESUS Hebraicè, (e) latinè Salvator interpretatur. Rationem hujus vocabuli Matthæus Evangeliſta ponit (f) Angelo ſic interpretente: *Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum*. Duos Jeſus lego in typo hujus quem nunc in manibus habemus, præceſſiſſe, & ambos populis præfuiſſe; quorum unus populum ſuum de Babylone eduxit. alter ſuum in terram promiſſionis introduxit populum. Et illi quidem illos quibus præerant, ab hoſtibus defendebant, ſed numquid ſalvabant à peccatis eorum? Is autem noſter JESUS & à peccatis ſalvat populum ſuum, & introducit in terram viventium. Regnum cælorum (g) terra viventium eſt. Unde David ait: *Credo videre bona in terra viventium*, Item: *Placebo Domino in regione vivorum*. Videamus nunc (h) quare oleo comparetur Nomen Jeſu. Oleum lucet, paſcit, & ungit. Idem facit Nomen Jeſu Chriſti, & per omnia conſonat comparationi. Lucet prædicatũ, paſcit recogitatum, invocatũ lenit & ungit. *Primò Nomen Jeſu lucet prædicatum*. Vide ſi non illa duo præclara Luminaria (Petrum & Paulum loquor) lumen Nominis hujus ſuper eloquentiæ candelabrum portaverunt, ſi non illuxerunt coruſcationes Dei orbi terræ, ſi non in ſplendore fulgoris hujus commota eſt & contremuit terra? *In nomine Jeſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula*, dicit claudo Princeps Apoſtolorum. Nonne quaſi fulgor exilivit ab ore Petri, cùm nominatum eſt Nomen quod os Domini nominavit? *Extatim* (inquit Scriptura) *conſolidatæ ſunt baſes ejus, & plantæ*. Hoc denique Nomen (i) coram Regibus & Gentibus & filiis Iſraël portare juſſus eſt Paulus Apoſtolus: & portabat Nomen tanquam lumen, & illuminabat patriam, & clamabat ubique: *Nox præceſſit, dies autem appropinquavit: abyciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, ſicut in die honeſtè ambulemus*. Et monſtrabat omnibus lucernam ſuper candelabrum, annuncians in omni loco Jeſum, & hunc Crucifixum. *Secundò Nomen Jeſu paſcit recogitatum*. Paſcit revera (k) nec eſt felicior paſtio in loco paſcuæ ubi nos Dominus collocavit. Quid æquè mentem cogitantis impinguat? Nomen Jeſu mel in ore, in aure melos, in corde jubilus.

a *Ser. 6. in vig. Nat. Dom. num. 1.* b *Ser. in fer. 2. Paſch. num. 10. tom. 6. pag. 721.* c *Tract. de vite myſt. cap. 44. num. 172.*

d *Ibidem cap. 46 num. 160.* e *Ser. 1. in ult. Cœna num. 2.* f *Ser. 3. ſuper miſſus num. 10. & 11.* g *Ser. 2 de Nat. Dom. num. 4. tom. 6. pag. 616.* h *Ser. 1. de Nat. Dom. num. 8. tom. 6. pag. 512.*

bilus. Omnis cibus qui non conditur hoc ſale, inſatuatus eſt. Scriptura quæ non fuerit interliniata oleo tantæ devotionis, inſipida eſt. An non toties confortaris [l] quoties recordaris? Quid ita exercitatos reparat ſenſus, virtutes roborat, vegetat mores bonos atque honeſtos, caſtas fovet affectiones? Aridus eſt omnis animæ cibus, ſi non oleo iſto infunditur. Inſipidus eſt, ſi non hoc ſale conditur. Si ſcribas, non ſapit mihi niſi legero ibi Jeſum. Si diſputes aut conferas, non ſapit mihi niſi ſonuerit ibi Jeſus. *Tertiò Nomen Jeſu invocatum lenit & ungit*. Lenit revera [m] & ungit: quia nihil ſic recreat nos in tribulatione. Denique & probare licet: *Invoca me*, inquit, *in tribulatione, eruam te; & honorificabis me*. Nihil ita iræ impetum cohibet [n] ſuperbiæ tumorem ſedat, ſanat livoris vulnus, reſtringit luxuriæ fluxum, extinguit libidinis flammam, ſitim temperat avaritiæ, ac totius indecoris fugat pruriginem. Siquidem cùm nomino Jeſum [e] Hominem mihi propono mitem & humilem corde, benignum, ſobrium, caſtum, miſericordem, & omni denique honeſtate & ſanctitate conſpicuum: eundemquè ipſum Deum omnipotentem, qui ſuo me & exemplo ſanet, & roboret adjutorio. Hæc omnia ſimul mihi ſonant, cùm inſonuerit Jeſus. Sumo itaque mihi exempla de Homine, & auxilium à Potente: illa tanquam pigmentarias ſpecies, hoc tanquam unde acuam eas: & facio confectionem, cui ſimilem medicorum nemo facere poſſit. Hoc tibi electarium habes ô anima mea, reconditum in vaſculo vocabuli hujus quod eſt *Jeſus*, ſalutiferum certè, quodquè nulli unquam peſti tuæ inveniatur inefficax. Semper tibi in ſinu ſit, ſemper in manu, quo tui omnes in Jeſum & ſenſus dirigantur & actus. Denique & invitaris: *Pone me*, inquit, *ſignaculum in corde tuo, ſignaculum in brachio tuo*. Sed hoc aliàs. Nunc verò habes unde & brachio medearis & cordi. Habes inquam in Nomine Jeſu unde actus tuos vel pravos corrigas, vel minùs perfectos adimpleas: itemquè unde tuos ſenſus aut ſerves ne corrumpantur, aut ſi corrumpantur, ſanes.

§. II.

Secunda dictio Tituli eſt, Nazarenus. In hac [p] dictione, NAZARENVS, quod interpretatur florens, voluptatem ſive delectationem intellige: quia florum pulchritudo delectat. Nazareth interpretatur flos [q] in qua is qui natus in Bethleem erat, tanquam fructus in flore coaleſcens nutritus eſt Deus infans: ut floris odor fructus ſaporem præcederet, ac de naribus Prophetarum, faucibus ſe Apoſtolorum liquor ſanctus infunderet: Judæisquè tenui odore contentis, guſtu ſolido reficeret Chriſtianos. Senſerat quidem hunc florem Nathanael, quòd ſuper omnia aromata ſuave redoleret. Vnde & ajebat: *A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe*? Sed nequaquam ſolâ contentus fragrantiâ, reſpondentem ſibi, *Veni & vide*, Philippum ſecutus eſt. Imò verò miræ illius ſuavitatis admodùm reperſione delectatus, hauſtuq; boni odoris factus ſaporis avidior; odore ipſo duce ad fructum uſque ſine mora pervenire curavit: cupiens pleniùs experiri quod tenuiter præſens erat, præſenſquè deguſtare quod odoraverat abſens. Flos itaque eſt Filius Virginis [r] flos candidus & rubicundus, electus ex millibus. Flos, in quem poſpicere deſiderant Angeli: Flos, ad cujus odorem reviviſcunt mortui. Et ſicut ipſe teſtatur, Flos campi eſt, & non horti. Denique [s] quid mirum ſi Vitis noſtra admirabilem dedit odorem? Et uncta eſt, & florens, NAZARENUS enim florens interpretatur. Vitis utique noſtra JESUS NAZARENUS, ideſt ſalvtaris, uncta, & florens, quò non attraheret omnes? Qui ſalutem, gloriam divitias, vel delicias concupiſcunt, veniant omnes ad Vitem hanc. Dabit enim JESUS ſalutem, quia *ſalutaris eſt. Dabit Chriſtus*, & regnum in quo gloria cum divitiis habetur, quia unctus eſt, quod propriè ad Reges pertinet. Dabi NAZARENUS & delicias, quia *florens* eſt. Quid enim jucundius flore? Multi autem imò omnes, ideſt omnium virtutum flores in noſtro Nazareno ſunt, quarum delectabili odore totum mundum traxit poſt ſe. Nam qui veniunt ad ipſum propter humilitatem, *Violæ* ejus ſequuntur odorem: qui veniunt propter caſtitatem, *Lilii* ſequuntur odorem: qui veniunt propter charitatem, paſſionis *Roſæ* ſequuntur odorem: qui veniunt propter abſtinentiam, *Croci* ſequuntur odorem. Ex his ergo virtutibus optimi Jeſu Chriſti ubique prædicatores tanquam, ex quodam precioſo unguento effuſo extraxerunt odorem ejus: & adoleſcentulæ odore ejus mivifico delectatæ, cucurrerunt poſt unctum Jeſum. Et adhuc nimirùm currunt clamantes in toto corde ſuo: *Trahe me poſt te, ut curramus in odore unguentorum tuorum*: ſcientes quòd neque volentis neque currentis, ſed ſolius Dei miſerentis eſt. Superat autem omnes odores omnium virtutum uncti Jeſu odor Crucifixi, ubi perfectio præcipuè efflorebat, & de floribus Vulnerum ſuorum inæſtimabilem odorem effudit. Eſt denique adhuc alia cauſa [t] quare tanto Crucifixus odore fragraverit. Modicus quidem vel nullus eſt odor corporis cujuſlibet animalis viventis: ſed cùm igni caro appoſita fuerit, quàm ſuavis & quàm delectabilis inde procedat odoris fragrantia, nullus ignorat. Attendamus ergo quis & quantus ignis Corpori Vitis noſtræ appoſitus fuerit. Fragrabat interiùs incendio Charitatis immenſæ: exteriùs quoque fragrabat Paſſionis ardore, veriſſimum & gratiſſimum & ſaluberrimum holocauſtum in Ara Crucis crucifixus Jeſus. Quòd holocauſtum ſimile iſti? Nullum profectò: quia nullum ſic totum incenſum dicitur. Etſi iſtud dicebatur verè holocauſtum quod totum ardebat, cùm tamen ibi arderet ſola caro: quantò veriùs noſtra Victima Ieſus dicetur holocauſtum, quod intùs & foris incomparabiliter ardebat. Ardebat & totus Laurentius, Vincentius, aliiquè quàm plurimi Martyres: ſed nihil ad hunc. Quis enim ardori fornacis Crucis aliquod audeat ſupplicium comparare? De holocauſto igitur noſtro crucifixo Jeſu incomparabiliter ardente inæſti mabilis nimis

l *Ser. 15. in in Cant. num. 6.* m *Ser. 1. de Nat. Domin. num. 8. tom. 6.* n *Ser. 15. in Cant. num. 6.* o *Ibidem numer. 7.* p *Tract. de vit. myſt. cap. 44. num. 170.* q *Tract. exhort. ad milit. templi cap. 7.*

r *Ser. 2. de Adven.* Dom. *num. 4.* s *Tract. de vite myſt. cap. 42. num. 162. & 161.* t *Ibidem num. 163.*

Digitized by Google

odor proceſſit. Odoratuſquè eſt Dominus Deus Pater odorem ſuavitatis, & benedixit nobis: avertit iram indignationis ſuæ longè à nobis, pace integrè reformata, & Sanguine rubicundi Ieſu tam noſtro, quàm ipſius participe pacis internæ obſide exiſtente. Odoraverunt & alii plures ab Oriente & Occidente, ab Aquilone & Meridie occurrentes, & ad hoc dulciſſimi odoris Corpus floridum congregati ſunt,ut de eo ſe ſatiarent: illo tamen integro permanente, implerunt ipſius dulciſſimi Jeſu verbum dicentis: *Ubi fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ*. Sed jam non cruda Caro iſta comeditur, optimè percocta cùm ſit duplici igne Charitatis & Paſſionis. Unde tam delectabili odore inebriati non ſolùm Viri naturâ fortiores, ſed & Virgunculæ tenerrimæ currunt toto cordis affectu & omnibus viribus animi ad delicias Crucis, hauſturi delicias cordis ſui (quantùm in præſenti vita licet) unguentorum defluentium largiter ab holocauſto noſtro tam validis ignibus ardente. Non parùm enim [u] delicatum ardentis Corporis adjunxit odorem ſpiritualium unguentorum odor: ideſt, gratuitorum collatio, quæ poſt Paſſionem à Domino Jeſu Apoſtolis ſunt collata. Ante Paſſionem enim Spiritus nondum erat datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus. Humiliato autem & exaltato pio Jeſu, defluxit unguentum Spiritus Sancti *à capite*, ideſt à Chriſto uncto,*in barbam*, ideſt, in eos qui viriliter egerunt & confortati ſunt, ut ſperarent à Domino. Et non ſolùm *in barbam Aaron*, ideſt, non ſolùm Chriſti Apoſtolis datum eſt unguentum hoc, quod liquefactum fuit igne Paſſionis Chriſti, ut daret odorem bonæ opinionis per omnem terram: ſed *quod deſcendit in oram veſtimenti*, ideſt, in infima membra Eccleſiæ, quæ eſt tanquam Chriſti veſtimentum. Quod ita impletum eſt & adhuc impletur, ut etiam in nationes Spiritus Sancti gratia diffundatur, & ſentiant Chriſti odorem ſpiritualis unguenti de ſummo Capite omnium defluente, quo mundæ fiant adoleſcentulæ: ut attrahant & diligant unctum noſtrum Jeſum, & currant in odore unguentorum illius. Nec mirum (x) ſi vehementer delectentur duplici odore Vitis noſtræ: uno qui ex unguentis, altero qui ex floribus procedit. Odorantur enim & odoratum ſequuntur Jeſum, imitantes beſtiam quandam, quæ odore cocti panis & recentis ita delectatur, ut ubicunque illum ſenſerit, illum ſequatur etiam uſque ad interitum. Ecce ipſo teſte, *Panis vivus qui de cælo deſcendit*, decoctus duplici igne Charitatis & Paſſionis, odorem ſuum longè lateque deſpergit. Quis hunc non ſequatur? Sequitur irrationalis beſtia odorem panis cocti & conſumendi:& non ſequitur homo rationalis odorem panis cocti Angelorum? Imò ſtultior eſt homo quàm beſtia, qui illius odoriferi panis odorem non intelligit & honorem. Sed præterire non poſſumus, quòd tranſituri mare panem bis coctum neceſſarium habent. Quicunque ergo ſe in hoc mari magno hujus ſæculi eſſe cognoverit, quod quia *ſpacioſum* eſt, citò tranſire non poteſt: & propter reptilia quorum non eſt numerus, *periculoſum* eſt,quia & ventis & tempeſtatibus ſævit. Si autem ſecurus vult eſſe, habeat hunc panē coctum fortiſſimum Jeſum in navi crucis ſuæ quem comedat, quem odoret quo, reficiatur quo, conſoletur, quo (ut breviter dicam) ab omnibus periculis ervatur. Si enim ut ait Pſalmus: *Illicò naves pertranſibunt*: ideſt, homines in crucibus ſuis Jeſum ſequentes, quæ navis potiùs pertranſibit, quàm navis Crucifixi Jeſu? Secundùm verò Pauli ſententiam dicentis, *quia Chriſto confixus ſum cruci*, crucifigamur & nos cum Chriſto, crucem ejus, imò ipſum in cruce indeficienti cordis affectu amplexemur, in vivifico odore delectemur ardentis Jeſu, qui dicit: *Ego quaſi vitis fructificavi ſuavitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honeſtatis*: *cujus ſpiritus eſt ſuper mel dulcis*. Ejus inquam odore delectemur, unguentis chariſmatum ejus foveamur, pane cæleſti, ideſt, Corpore ſuo puriſſimo confortemur: ut Corpus ejus edentes, Sanguinemquè pro ſalute noſtra effuſum in noſtram ſalutem bibentes, guſtare poſſimus, & videre liceat per ſpeciem & in ænigmate, quia ſuaviſſimus eſt Dominus: ut etiam ipſius promiſſio perficiatur in nobis (quantùm in præſenti vita fas eſt) qui dicit: *Qui edunt me, adhuc eſurient: & qui bibunt me, adhuc ſitient*.

§. III.

Tertia dictio Tituli eſt, Rex. In hac (y) dictione, *Rex*, divitiæ exprimuntur. Reges enim divites eſſe ſolent ſuper omnes quos regunt. Nec dulcius nec amicabilius [z] ſed nec arctius omninò Regnum Sacerdotiumquè conjungi ſeu complantari invicem potuerunt, quàm in perſona Domini ambo hæc pariter convenirent, utpote qui factus eſt nobis ex utraque Tribu ſecundùm carnem Summus & Sacerdos & Rex. Proinde [a] Magi Hieroſolymam venerunt ab Oriente. Meritò ſanè ab Oriente venerunt, qui Solis juſtitiæ nouum nobis ortum annunciarent,qui lætis rumoribus totum mundum illuminarent. Niſi quod infelix Judæa,quia lucem oderat, ad fulgorem novæ claritatis obtenebratur, & caligantes oculi ejus coruſcante radio Solis æterni multò magis excæcantur. Venientes ergo ab Oriente Magi, quid dixerint audiamus: *Ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum*? Quàm certa fides, & nihil penitùs hæſitans? Non quærunt utrum natus ſit, ſed fiducialiter loquuntur, & interrogant ſine dubitatione: *Ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum*? Porrò audito nomine Regis, rex Herodes ſucceſſorem ſuſpicatus expavit. Nec mirum ſi turbatur Herodes: ſed quòd Jeruſalem civitas (quæ viſio pacis eſt) cum Herode turbatur, quis non miretur? Cæterùm poſtea (b) cum ingenti quodam tripudio, & exultatione univerſæ terræ, Hieroſolymam non propriis ut hactenus conſueverat pedibus, ſed jumento vectus intravit Ieſus. Et hæc quidem præparatio ad Paſſionem fuit, excitata hinc maximè invidia Sacerdotum. Sanè venturas aliquando turbas ut raperent, & eum Regem facerent, fugiens legitur declinaſſe.

Nunc

u *Ibidem num.* 164. x *Ibidem num.* 145.

y *Ibidem cap.* 44. *num.* 170. z *Epiſt.* 242. *num.* 1. a *Serm.* 3. *in Epiph. Domin. num.* 3. b *Ser.* 3. *in Dom. Palm. num.* 1.

Digitized by Google

Nunc verò etiam non quæſitus adfuit, ut tanquam Rex Iſtraël ſuſciperetur & prædicaretur ab eis: quin etiam in hæc ipſa præconia eorum (quod dubium non eſt) animos excitavit. Sed quid fuit [c] quòd proceſſionem habere voluit, qui mox futuram noverat paſſionem? Fortè ut amarior eſſet paſſio, quam proceſſio præceſſiſſet. Ab eodem enim populo, in eodem loco & ipſo tempore, pauciſſimis diebus interpoſitis, primò cum tanto triumpho ſuſceptus, poſtea crucifixus eſt. O quàm diſſimile eſt, *Tolle, tolle, crucifige eum*: Et, *Benedictus qui venit in nomine Domini, Oſana in excelſis*! Quàm diſſimile, *Rex Iſtrael*: Et, *Non habemus Regem niſi Cæſarem*! *Egredimini filiæ Sion* [d] *& videte Regem Salamonem*: nam ubique Rex eſt. Licet enim regnum ejus non ſit de hoc Mundo, tamen Rex eſt etiam in hoc Mundo. Interrogatus ſiquidem, *Ergo Rex es tu? Ego*, inquit, *in hoc natus ſum, & in hoc veni in Mundum*. Princeps ergo eſt Chriſtus [e] & magnus Princeps, cujus ne ipſi quidem dæmones poſſunt effugere principatum. At illorum regnum in ſeipſis diviſum deſolabitur. Hujus verò regnum manet integrum atque perfectum: & regni ejus non erit finis. Porrò hic rector eſt morum, (f) in judicio diſcretor erit meritorum, in regno diſtributor præmiorum. Paveant ergo Judæi qui abnegaverũt (g) qui dixerunt: *Non habemus Regem niſi Cæſarem*. Paveant qui dixerunt: *Nolumus hunc regnare ſuper nos*. Redit ſiquidem accepto regno, & malos malè perdet.

§. IV.

Quartâ dictio Tituli eſt, Judæorum. In hac dictione, *Judæorum*, (h) gloria accipitur: quia uno modo Judæus glorians interpretatur. *O Juda & Jeruſalem nolite timere* (i), *cras egredimini, & Dominus erit vobiſcum*. Veros alloquimur Judæos, non literâ ſed ſpiritu: ſemen Abrahæ, cujus multiplicatio ſicut promiſſa legitur, ſic videtur impleta. Neque enim filii carnis, ſed filii promiſſionis deputantur in ſemine. Sed nec illi Jeruſalem dicimus, quæ occidit Prophetas. Unde enim illam conſolemur ſuper quam Dominus flevit, quæ data eſt in ſubverſionem? Illi dicimus, quæ de cælo nova deſcendit: *Nolite timere ô Juda & Jeruſalem*. Nolite timere Viri confeſſores, qui non ſolùm ore ſed, toti pariter & omni parte Domino confitemini, induti Confeſſionem ſicut veſtimentum: imò quorum omnia interiora Domino confitentur, & omnia oſſa dicunt: *Domine, quis ſimilis tibi?* non ſicut hi qui confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant. Vera confeſſio eſt, ſi omnia opera veſtra, Fratres, opera ejus ſint, & confiteantur ei. Confiteantur autem gemina quadam confeſſione, ut duplicibus veſtiamini, ideſt, confeſſione peccatorum veſtrorum, & confeſsione laudis Divinæ. Tunc enim veri Judæi eritis, ſi omnis vita veſtra confiteatur vos eſſe peccatores, & dignos multò majoribus pænis: Deum verò ſummè bonum, qui pro his levibus & tranſitoriis pænis æterna condonat ſupplicia, quæ meruiſtis. Quiſquis enim ardenter non deſiderat pænitentiam, videtur operibus dicere, non indigere ſe pænitentiâ: & ita ſuam non confitetur culpam, aut non poſſe prodeſſe ei pænitentiam: ſic & Divinam non confitetur bonitatem. Vos autem eſtote veri Judæi, ſed & Jeruſalem vera, ut nihil jam timeatis. Eſt enim Jeruſalem viſio pacis. Viſio, non poſſeſsio, cujus fines Dominus poſuit pacem, non initium ſanè, nec mediũ. Cùm autem [K] Bethleem *domum panis Juda*, ſonat *Confeſſionem*. Sit proinde Judæa ſanctificatio tua: confeſsionem & decorem induere, quàm maximè ſtolam in miſtris ſuis Chriſtus acceptat. Denique breviter tibi utrumque commendat Apoſtolus: *Corde*, inquiens, *creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*. Juſtitia ſiquidem in corde, panis in domo. Eſt enim juſtitia panis. Et: *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*. Sit ergo in corde juſtitia, & juſtitia quæ ex fide eſt. Hæc enim ſola habet gloriam apud Deum. Sit etiam in ore confeſsio ad ſalutem, & ſecurus jam ſuſcipe Jeſum Chriſtum Filium Dei. Habuit & Judæa quoſdam Jeſus (l) quorum vacuis gloriatur vocabulis. Illa enim nec lucent, nec paſcunt, nec medentur. Idcirco Synagoga in tenebris eſt uſque adhuc, fame & infirmitate laborans. Et non ſanabitur nec ſatiabitur, quoſque ſciat meum Jeſum dominari Jacob & finium terræ, & convertatur ad veſperam: interim famem patiatur, & circumeat Civitatem. At portitor voluntarius ſigilli Regis noſtri Crucifixi Jeſu [m] fructum ſuperſcriptionis conſequatur, ut ſit ſaluus, ſcilicet ut voluptatem conſequatur ſempiternam torrente voluptatis Summi Regis potatus: æternas quoque divitias theſaurizet in optimo Jeſu, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ reconditi: in ipſo quoque glorietur ſine termino, qui excelſus eſt ſuper omnes gentes, & cujus gloria ſuper cælos. Amen.

CAPUT V.

De ligno Crucis, cui affixus erat Chriſtus Deus noſter.

Dicite in nationibus, quia Dominus regnavit à ligno. Pſal. 95.

1. *Oſtenditur, Chriſtum in ligno Crucis acquiſiviſſe jus regnandi, & ſubjugandi ſibi mundum & diabolum: atque Cruce ſuam ornaviſſe quatuor virtutibus tanquam gemmis. Dæmon Chriſto de Cruce deſcenſum ſuadebat, qui priùs ſuaſerat crucifixionem. Chriſtus in opere redemptionis noſtræ non tantùm potentiâ, ſed & prudentiâ uſus eſt, ut diabolum debellaret. Docemur, Crucem factam eſſe ex quatuor generibus arborum, Cypreſſi, Cedri, Olivæ, & Palmæ. Quid autem ſignificent iſta quatuor ligna, demonſtratur. Quæritur cur Sponſa Sponſum ſuum Jeſum comparat arbori viliori, omiſſis melioribus.* 3. *Oſtenditur, Jeſum Crucifixum dulcoraviſſe Crucem amaram ſuis amatoribus, ut in ejus recordatione poſſint illis dulceſcere omnia amara. Quatuor cornua Crucis myſticè exponuntur, ut*

c *Ser. 2. in Dom. Palm. n. 4.* d *Ser. 2. in Epiph. Dom. num. 2.* e *Ser. 33. inter diver. num. 7.* f *Ser. 2. in Epiph. num. 2.* g *Ser. 1. in die Paſch. num. 9.* h *Tract. de vite myſt. cap. 44. num. 170.* i *Ser. 2. in Vig. Nat. Dom. num. 1.*

k *Ser. 1. in Vig. Nat. Dom. num. 6.* l *Ser. 25. in Cant. num. 8.* m *Tract. de vite myſt. cap. 44. n. 172.*

Digitized by Google

ut quatuor tela dæmonis conterantur. Proponuntur nobis quatuor virtutes cardinales tanquam quatuor clavi, quibus effigamur Cruci Dominicæ.

§. I.

Hunc ergo Titulum multi Judæorum legerunt, quia prope Civitatem erat locus, ubi Crucifixus eſt Jeſus. Dicebant ergo Pilato Pontifices Judæorum: Noli ſcribere, Rex Judæorum: ſed quia ipſe dixit, Rex ſum Judæorum. Reſpondit Pilatus: Quod ſcripſi, ſcripſi. Joan. 19.

N*Oli ſcribere, Rex Judæorum*. O venenata lingua [a] verbum malitiæ, ſermo nequam! O groſſum [b] vipereumquè affectum, odire Hominem qui hominum & corpora ſanat, & animas ſalvat. Siccine tibi Judæe [c] excidit quod audiſti, *quia Dominus regnavit à ligno*, ut Regem abneges quia manet in ligno? Sed forſitan nec audiſti, quia non Judæis, ſed Nationibus hæc annunciatio debebatur: *Dicite* (inquit David) *in Nationibus, quia Dominus regnavit à ligno*. Meritò proinde (d) Titulum regni Præſes gentilis inſcripſit ligno, nec potuit Iudæus ut voluit, corrumpere Tituli inſcriptionem, nedum impedire Dominicam Paſſionem, & noſtram Redemptionem. *Deſcendat de Cruce* (inquiunt Judæi,) *ſi Rex Iſrael eſt*. Imò verò quia Rex Iſrael eſt, Titulum regni non deſerat, virgam imperii non deponat, cujus nimirùm imperium ſuper humerum ejus, ſicut præcinit Eſajas: Crucem (e) imperii nomine ſignificans. Cruce etenim totum mundum ſimul & inferos ſubjugavit, qui regnavit à ligno fortis Jeſus. Item inquiunt Judæi ad Pilatum: [f] *Noli ſcribere, Rex Judæorum: ſed quia ipſe dixit, Rex ſum Judæorum?* Et Pilatus: *Quod ſcripſi, ſcripſi*. Si Pilatus quod ſcripſit, ſcripſit: Chriſtus non perficiet quod incæpit? Ipſe enim cæpit, & ſalvabit nos. Sed dicunt Judæi: *Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere*. Imò verò ſi deſcenderit, neminem ſaluum faciet. Cùm ſaluus eſſe non poſſit, niſi qui perſeveravit uſque in finem, quantò minùs poterit eſſe Salvator? Alios ergo ſalvos fecit: nam ſalvatione, cùm ſit ſalus ipſe, non indiget. Operatur ſalutem noſtram, nec caudam deeſſe patitur Sacrificio veſpertino, Hoſtiæ ſalutari. Novit quid cogites inique ſerpens. Non dabit tibi occaſionem ſurripiendæ nobis perſeverantiæ, quæ ſola coronatur. Non fecit obmuteſcere Prædicatorum linguas conſolantium puſillanimes, & dicentium ſingulis: *Tu locum tuum ne deſeras*: quod ſine dubio ſeqveretur, ſi reſpondere poſſent, quia Chriſtus ſuum deſeruit. Proni enim ſunt ſenſus hominis & cogitationes in malum. Sine cauſa maligne ſerpens paraſti ſagittas tuas in pharetra, & Diſcipulorum ſuſpiria cumulas opprobris Judæorum. Illi quippè deſperant, iſti improperant. Sed Chriſto neutra tela nocebunt. Aliud tempus elegit confortandis Diſcipulis, & aliud adverſariis confutandis. Interim *patientiam* magis exhibet [g] *humilitatem* commendat, *obedientiam* implet, perficit *charitatem*. His namque virtutum gemmis quatuor cornua Crucis ornantur: & *ſupereminentior* charitas, *à dextris* obedientia, patientia *à ſiniſtris*, radix virtutum humilitas *in profundo*. His ditavit trophæum Crucis conſūmatio Dominicæ paſſionis, cùm ad Judæorum blaſphemias *humilis*, ad vulnera *patiens*, intùs linguis, clavis exteriùs pungeretur. Nam & *charitas* in eo perfecta eſt, quòd pro amicis Animam poſuit: & *obedientia* conſummata eſt, cùm inclinato capite tradidit ſpiritum, factus obediens uſque ad mortem. His ſpoliare dotibus, hac privare gloriâ Chriſti ſatagebant Eccleſiam, qui dicebant: *Si Rex Iſraël eſt, deſcendat de Cruce*. Nimirùm ut non ſit jam *obedientiæ* forma, non incentiuum *amoris*, non *patientiæ* vel *humilitatis* exemplum: ſed deleri habeant ex Evangelio verba Jeſu illa ſuaviſsima & dulciora ſuper mel & fauum: *Majorem hac dilectionem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Et ad Patrem: *Opus conſummavi, quod dediſti mihi ut faciam*. Itemquè ad Diſcipulos: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde*. Et: *Ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum*. Hoc eſt enim quod dolet venenata ſerpentis aſtutia, videns exaltatum indeſertoSerpentem æneum, cujus intuitu ſanentur vulnera quæ inflixit. Alioquin quonam alio inſtigante miſiſſe credimus uxorem Pilati ad ipſum dicentem: *Nihil tibi & juſto illi, multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum?* Timebat ergo jam tunc, ſed nunc maximè virtute Crucis enarvari ſe ſentiens inimicus diabolus. Serâ ducitur pænitentiâ: & quos inſtigavit ad crucifigendum Jeſum, inſtigat ad ſuadendum ut de Cruce deſcendat. Siccine oblitus es ſerpens antique (h) quàm confuſus abſceſſeris olim cùm dicere præſumpſiſſes: *Mitte te deorsùm?* Et: *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me?* Qualis via hæc (i) de pinnaculo Templi mittere ſe deorsùm? Non eſt via hæc, ſed ruina: & ſi via, tua eſt, non illius. Fruſtra in tentationem Capitis intorſiſti, quod ſcriptum eſt ad corporis conſolationem: *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*. Huic enim neceſsè eſt cuſtodiri, cui utique timendum eſt ne offendat ad lapidem pedem ſuum. Non eſt quod cuſtodiatur Caput, cui non eſt quod timeatur. Quid verò taces & illud quod ſequitur: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem?* Te enim hæc parabola tangit: monſtroſa malignitas, monſtroſis appellationibus conculcanda ſignatur. Necmodò ab ipſo Capite conculcanda, ſed etiam à corpore univerſo. Siquidem adversùs Domini poſt ternam confuſionem hanc, non jam ſerpentina calliditate, ſed crudelitate uſus eſt leonina uſque ad contumelias, ad flagella, ad alapas, ad mortem, & mortem crucis. Chriſtus Dominus (k) in univerſali hominum miſeria preſſiùs & profundiùs ſe immerſit, ne ſubtilis ille diaboli oculus magnum hoc pietatis deprehenderet ſacramentum. Ideo habitu & omni habitu inventus eſt ut homo: nec in

eo

a *Ser. 1. in die Paſch. n. 1.* b *Ser. 60. in Cant. num. 4.* c *Ser. in die Paſch. num. 1.* d *Ibidem num. 2.* e *Tract. de vite myſt. cap. 36.* f *Ser. 2. in die Paſch. num. 2.* g *Ibidem n. 3.*

h *Ibidem num. 1.* i *Ser. 14. ſuper Pſalm. 90. num. 8.* K *Ser. 4. in heb. ſan. num. 10.*

Digitized by Google

eo, quantùm ad naturæ debitum, ſignum aliquod ſingularitatis apparuit. Oportebat autem à principe mundi (l) aliquandiù celari Divini conſilii Sacramentum, non quòd Deus ſi palàm opus ſuum facere vellet, impediri poſſe ab illo metueret: ſed quia ipſe, qui non ſolùm potenter, ſed etiam ſapienter quæcunque voluit fecit ſicut in omnibus operibus ſuis quaſdam rerum vel temporum congruentias propter ordinis pulchritudinem ſervare conſuevit ita in hoc quoque tam magnifico opere noſtræ videlicet reparationis, non tantùm potentiam ſuam, ſed & prudentiam oſtendere voluit: quatenùs malitiæ fraudi dum ars pietatis illuderet, ac maligni fortitudinem Chriſti Virtus contereret, diabolo Deus & prudentior appareret, & fortior. Ita quippè decuit Incarnatam Sapientiam ſpiritualem vincere malitiam, quo non ſolùm attingeret à fine uſque ad finem fortiter, ſed & diſponeret omnia ſuaviter.

§. II.

Videamus denique (m) magnitudinem caloris, imò fervoris in patiente pio Jeſu. Ardebat incomparabiliter charitatis intrinſecùs & paſſionis extrinſecùs igne, ut fructum noſtræ redemptionis produceret. De quo fructu Sponſus loquitur in Cantico amoris: *Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus ejus*. Quid eſt *in palmam*? In Crucem ejus, cujus una pars de arbore palmæ dicitur facta fuiſſe. De quatuor enim (n) generibus arborum facta fuiſſe refertur: de Cypreſſo, de Cedro, de Oliva, de Palmis. *Cypreſſus* in profundo, *Cedrus* in longo, *Oliva* in alto, *Palma* in lato. Unde dicit Apoſtolus: *Ut poſſimus comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ ſit latitudo, longitudo, ſublimitas, & profundum*. *Profundum* quidem in Cruce vocatur illud lignum, quod infixum erat terræ. In quo autẽ ſtabat lignum erectũ, & cui dorſum Crucifixi Domini applicatum fuerat, eſt Crucis *longitudo*. Lignum verò ex tranſverſo illi appoſitum, cui manus erant affixæ, *latitudo* Crucis nominatur. Illud porrò lignum (quod à Pilato fuit appoſitum) in quo Titulus triumphalis fuit ſcriptus, *altitudo* nuncupatur. Habent autem horum lignorum ſingula ſuas myſticas ſignificationes, ſecundùm naturas ſuas. *Cypreſſus* enim timorem ſive *humilitatem* ſignificat, ubi eſt radix Crucis, per quam non ſolùm ſitus humilis, ſed & natura ejus exprimitur: quia (ut dicitur) fugat odore ſerpentes, id eſt diabolos, quorum proprius character ſuperbia ab humilitatis virtute fugatur. *Cedrus* arbor longitudine præſtans aliis arboribus, longitudinem Crucis, id eſt *perſeverantiam* ſignificat ſive patientiam. Naturali enim ſua virtute approbatur, quia eſt valdè durabilis, & corrumpi ex natura non poteſt. *Oliva* verò arbor oleum effundens (per quam miſericordiæ opera ſignificantur) *charitatem* ſignificat: quæ arbor benè latitudinem habet Crucis, quia lata eſt charitas, quæ etiam ad inimicos extendi præcipitur. *Palma* porrò arbor *victoriam* deſignans, altitudinem Crucis optimè ſignificat, ſpem in Supernis habendam, non ad infima deprimendam. Hæc arbor habet in ſe Titulum triumphalem ſcriptum, in quo invenitur fructus Crucis. Prima enim dictio eſt *Jeſus*, per quam intelligitur ſalvatio, quæ idem eſt quod redemptio. Ecce fructus Crucis. Propterea enim Chriſtus crucifixus eſt, ut redimeret hominem. Quod autem ait, *Aſcendam in palmam*, à parte Crucis totam Crucem ſignificavit. Sed benè per palmam, in qua Titulus ſignum redemptionis, quæ fructus Crucis eſt, invenitur. Sed dicet (o) aliquis: Dicturus eras de fructu vitis, & dicis de fructu palmæ? Quæ concordia eſt vitis & palmæ? Ad quod ego reſpondeo: Palma Crucem, vitis verò ſignificat Crucifixum. Dic igitur: Numquid diverſus eſt fructus Crucis & Crucifixi? Non puto. Ergo & idem eſt fructus & palmæ & vitis. Aſcendit Vitis in palmam, apprehendit fructus palmæ, non quos habuit palma ex ſe, ſed ex Vite in palmam extenta. Quare ergo dicit ipſa Vitis: *Apprehendam fructus ejus*, & non potiùs dicit meos: cùm palma fructum habuerit à vite, non vitis à palma? Chriſtus non habuit hunc fructum ſine palma, imò & per palmam, id eſt, per Crucem: quia ſi Chriſtus crucifixus non eſſet, non fuiſſet ſecuta redemptio. Apprehendit ergo Chriſtus fructum Crucis, illum profectò quem ipſe per Crucem fuerat operatus. Fructum igitur hunc redemptionis noſtræ (p) toto deſiderio complectamur, & ſæpiùs imò ſine intermiſſione ad memoriam revocantes, latentem in ipſo dulcedinem linguâ intellectus noſtri deguſtemus, & in vaſe memoriæ noſtræ recondamus: Sanguinem utique rubicundi Jeſu, qui factus eſt nobis redemptio, quia per ipſum ſalvati & liberati ſumus. Hoc fructu, quo redempta eſt à tyrãnide dæmoniaca, jugiter reficienda eſt fidelis anima: ne in hoc tædioſo deſerto deficiat, in quo ſine requie, ſine intermiſſione laborat ſuſpirans ad illam terram melle & lacte manentem, & cum Sponſa proclamans: *Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo*. Non ignorat ipſa, quis & qualis fuerit fructus Vitis ligni vitæ Jeſu Chriſti. Porrò ait: (q) *Sicut malus inter ligna Sylvarum, ſic dilectus meus inter filios*. Reddit Sponſa præconii vicem commendanti ſe Sponſo: *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. A quo laudari, eſt laudabilem fieri; & quem laudare, eſt intelligere & admirari laudabilem. Et ſicut ex eminenti flore figurata à Sponſo laus ejus eſt: ita è regione & ex excellenti ligno, ipſa Sponſa illius ſingularem gloriam eminentiamquè demonſtrat. Movet tamen me de ligno hoc, quòd non tantæ eſſe excellentiæ videatur, quantæ aliqua cæterorum, & ideo minùs dignè aſſumi in opus ſimilitudinis poteſt, utpote quòd non ſufficiat laudis vicem implere, *Sicut malus inter ligna ſylvarum, ſic dilectus meus inter filios*. Denique nec Sponſa magni æſtimaſſe videtur, quæ hoc in lignis ſylvarum tantùm afferre curavit, nimirùm ſterilibus, nec fructus humano victui aptos ferentibus. Cur ergo omiſſis melioribus & nobilioribus lignis, hujus mediocritas arboris adducta in medium eſt ad formandum Sponſi præconium? Itane ad menſuram laudem recipere debuit, qui ad menſuram Spiritum non accepit? Hæc nempè data de illa arbore ſimilitudo facit, ut videatur habere Superiorem qui parem non habet. Quid dicemus ad hæc? Fateor

l *Serm. 2. ſuper miſſus nu. 13.* m *Tract. de vite myſt. cap. 46. num. 178. & 179.* n *Ibid. num. 180.*

o *Ibidem num. 181.* p *Ibidem nu. 184.* q *Serm. 48. in Cantic. num. 3.*

Digitized by Google

teor parva laus, quoniam parvi laus. Non enim hoc loco prædicatur magnus Dominus & laudabilis nimis, ſed parvus Dominus & amabilis nimis: parvulus utique qui natus eſt nobis. Ergo non Majeſtas attollitur hîc (r) ſed commendatur humilitas: dignè què ac rationabiliter quod infirmum & ſtultum eſt Dei, hominum fortitudini & ſapientiæ antefertur. Ipſi ſunt namque ligna ſilveſtria & infructuoſa, quoniam ſecundùm Prophetam: *Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum. Sicut malus inter ligna ſylvarum, ſic dilectus meus inter filios*. Una inter ligna ſylvarum Dominus Jeſus eſt arbor, faciens fructum ſecundùm hominem: ſanè etſi prælatus hominibus, ſed ab Angelis minoratus. Miro enim modo & Angelis ſeſe factus caro ſubjecit, & Angelos ſibi manens Deus ſubjectos retinuit. Quia ergo Sponſæ id dulcius quòd ſe imminuit, ſapit: ideo libentiùs attollit gratiam, præfert miſericordiam, ſtupet dignationem. *Sicut malus* (s) *inter ligna ſylvarum, ſic dilectus meus inter filios*. Meritò *ſicut malus*, qui inſtar fructiferæ arboris & umbram refrigerii habet, & fert fructum optimum. An non verè fructiferum lignum, cujus flores fructus honoris & honeſtatis ſunt? Deniq; lignum vitæ eſt apprehendentibus eum. Non comparabuntur huic omnia ligna ſylvarum: quia etſi ſunt arbores pulchræ & magnæ, quæ opem ferre videantur orando, miniſtrando, docendo, exemplis juvando: ſolus tamen Dei Sapientia Chriſtus lignum eſt vitæ, ſolus panis vivus qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo. Ideo (t) Sponſa ait: *Sub umbra ejus quem deſideraveram, ſedi: & fructus ejus dulcis gutturi meo*. Meritò ejus deſideraverat umbram, de quo & refrigerium eſſet & refectionem pariter acceptura. Nam cætera quidem ſylvarum ligna etſi umbram ſolatii habent, ſed non vitæ refectionem, non fructus perpetuos ſalutis. Unus eſt enim vitæ auctor, unus mediator Dei & hominum Homo Chriſtus Jeſus, qui dicit Sponſæ ſuæ: *Salus tua ego ſum*. Et: *Non Moyſes* (inquit) *dedit vobis panem hunc de cælo, ſed Pater meus dat vobis panem de cælo verum*. Propterea ergo Chriſti potiſſimùm deſideraverat umbram, quòd ſolus ſit, qui non ſolùm ab æſtu refrigerat vitiorum, ſed & replet delectatione virtutum. Proinde (u) ait ſponſa: *Et fructus ejus dulcis gutturi meo*: guſtum contemplationis ſignificans, quem obtinuerat per amorem ſuaviter ſublevata,

§. III.

Chriſtus Dominus [x] pro peccatis noſtris crucifixus eſt, & Crucem amaram ſuis amatoribus dulcoravit. Illuminat quippe [y] domum cordis noſtri, & fovet in eo ignem charitatis divinæ. Cera tenacis memoriæ per ſigillum intelligitur, ita tamen ſi ſit in eo lignum, ideſt exercitium ſpiritualis laboris, quod per lignum intelligitur, ſumptum de ligno quod multis laboribus conſeri ſolet, ut ad utilitatem aliquam perducatur. Si ergo [z] in memoria noſtra paſſionis Chriſti laborem habemus, poteſt accendi & ardore charitas ejus in nobis, qui illuminat tenebras ignorantiæ noſtræ: ut & nos parati ſimus pati pro illo & cum illo, qui prior pro nobis paſſus eſt. In tali cera memoriæ noſtræ debet eſſe mel, ideſt, delectatio de recordatione Crucis, quæ eſt mel dulciſſimum. Quid tam amarum, quod in recordatione vivificæ Paſſionis non poſſit dulciſcere? Certè legimus Hebræos cùm exiſſent de Ægypto, veniſſe ad aquam amariſſimam, quam nullus guſtare poterat: cui cùm Moyſes lignum inieciſſet, dulcorata eſt, ſic ut eam delectabiliter biberent. Quid apertiùs per aquam amaram, quàm cujuslibet adverſitatis amaritudo deſignatur? cui cùm lignum Crucis iniicitur, ideſt, cùm Paſſio dulcis *Jeſu* conſideratur, neceſſè eſt omnem paſſionem hominis levem videri reſpectu Paſſionis Dominicæ, quam pro hominibus voluit ſuſtinere Deus & Homo, mediator Dei & hominum Dominus Jeſus. Certè & crux precioſa eſt [a] & crux amari poteſt, & crux habet delectationem. Ita eſt, fratres mei. Si fuerit qui colligat, ſemper lignum Crucis vitam germinat, fructificat jucunditatem, oleum lætitiæ ſtillat, balſamum ſudat ſpiritualium chariſmatum. Non eſt ſilveſtris arbor: lignum vitæ eſt apprehendentibus eam. Arbor fructifera, arbor ſalutifera eſt: alioquin quomodo Dominicam occuparet terram? Illam dico precioſiſſimam glebam, quæ clavorum eſt infixa radicibus. Si non eſſet hæc arbor precioſior cunctis, fructuoſior univerſis, nunquam illo plantaretur in horto, nec illam permitteretur vineam occupare. Denique quid mirum ſi cruci ſuavitatem dedit, qui dedit & igni? Aut quomodo crux judicatur inſipida, ubi dulce ſapit & flamma? Quid enim ſapiebat Laurentio ignis, cum irrideret carnifices, judices ſubſannaret? Quid nos ad iſta dicemus, fratres, quòd non ſapit etiam nobis ea quæ pro Chriſto eſt tribulatio, nec guſtamus & nos manna abſconditum? Ecce enim in Cruce ſalus noſtra [b] tantùm ut ei viriliter inhereamus. *Verbum Crucis* (ait Apoſtolus) *pereuntibus quidem ſtultitia, his autem qui ſalvi fiunt, ideſt nobis, virtus Dei eſt*. Ipſa eſt ſcutum quo circumdamur, ut ejus quatuor cornua quadrifaria hoſtium tela repellant. Sit ergò *inferius cornu* contra *timorem nocturnum*, ideſt adversùs puſillanimitatem, quæ de carnis afflictione procedit: ut id quod ſub nobis eſt corpus caſtigare viriliter ſtudeamus, ac ſubiicere ſervituti. Si quis verò nobis in faciem maledicit, ſi quis apertè mala ſuadere conatur, in die volat *ſagitta*, & à ſiniſtris eſt, *ſiniſtro* nihilominus *cornu* Crucis excipienda. Quod ſi adulatur, ſi quaſi conſulentis animo venenum propinat fraternæ detractionis, & odium ſeminare conatur, ſi denique iniquum aliquid tanquam juſtum perſuadere tentat, à dexteris eſt mihi iſte: ſed Judas eſt, oſculo me prodit; & *dextro cornu Crucis negotium perambulans* in tenebris neceſsè eſt propulſari. Sed ecce *dæmonium meridianum adeſt*, ſuperbiæ ſcilicet ſpiritus, qui nimirùm in ſplendore majori virtutum acriùs inſurgere ſolet. Hæc autem ſuperbia quàm pernicioſa ſit, ſæpiùs vobis intimare curamus: initium quippè omnis peccati & cauſa totius perditionis ſuperbia eſt. Propterea quiſquis es qui ſalutem tuam operari ſtudes, adversùs hanc ſuperbiam *ſuper caput tuum cornu* Crucis habere memento, ut non eleveris in ſuperbiam, non exaltetur

cor

r *Ibidem nu. 4.* s *Ibidem num. [illegible]* t *Ibid. num. 8.* u *Ibid. num. 8.* x *Serm. de Paſſ. Dom. num. 1.* y *Tract. de vita myſt. cap. 44. num. 170.* z *Ibid. num. 171.*

a *Serm. 1. de S. Andr. nu. 2.* b *Ser. 2. de S. And. nu. 7.*

cor tuum, non ambules in magnis, neque in mirabilibus ſuper te: ſed tela ea, quæ de ſublimi veniunt, ſupereminens capiti tuo cornu Crucis excipiat. Sanè hoc ſolum eſt, cui ſalutis pariter & regni Titulus inſcribitur: quia ſolus qui ſe humiliat, ſalvari & exaltari meretur. Jam ut breviter repetam [c] quatuor hæc cornua ſunt *continentia*, *patientia*, *prudentia*, *& humilitas*. Felix eſt anima illa, quæ in hac Cruce gloriatur & triumphat, tantùm ut perſeveret in ea, & nullis valeat tentationibus deiici. Quiſquis in hac Cruce eſt, oret cum Beato Andrea Dominum & Magiſtrum ſuum, ne patiatur eum de Cruce deponi. Quid enim malignus ille diabolus non audeat, quid non præſumat impius attentare? Quod Ægeę manibus de diſcipulo, hoc Judæorum linguis facere cogitaverat & de Magiſtro. In utroqne tamen ſerâ pænitentiâ ductus, victus & confuſus abſceſſit. Utinam abeat ſimiliter & à nobis, eo vincente, qui & in ſe & in diſcipulo triumphavit. Faciat ipſe, ut mereamur & nos in hac noſtra qualicunque cruce pænitentiæ, quam pro ipſius nomine portamus, feliciter conſumari, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Quatuor ſunt in Deo (d) potentia, ſapientia, charitas, & veritas vel æternitas: quod unum eſt. Nihil enim verè eſt, niſi quod incommutabile eſt: ad quæ duobus modis reſpondere nos convenit. *Potentiæ*, quæ poteſt nos punire, *& Sapientiæ* quam nihil poteſt latere, debemus *timorem* verum, ideſt, quem non impedit torpor ſecuritatis, vel refugium ſimulationis. Simulatio eſt, vel quando fingimus laborem in præcepto, vel quando irrationabilem miſericordiam ſimulamus in Deo. *Charitati & Veritati* debemus *amorem* verum, ideſt, quem non impedit tepor affectionis, vel ſcrupulus ſuſpicionis. Charitati enim quid debetur niſi charitas? Veritas verò charitatis, & charitas veritatis omnem removet ſcrupulum ſuſpicionis. Suſpicionem autem dico, ne non amet charitas, ne decipiat veritas, ne defluat æternitas. Unde Paulus ait: *Ut poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum.* *In ſublimitate* nota potentiam, *in profundo* ſapientiam, *in latitudine* charitatem, *in longitudine* æternitatem ſive veritatem. Et hæc eſt Crux Chriſti. Gratias tuæ Cruci Jeſu referimus: (e) ipſa enim omnes cruciatus noſtros evacuat. Et ideo Domine Redemptor meus (f) te vt verum Deum adoro, in te confido, te ſpero, & quibus poſſum deſideriis ad te ſuſpiro, adjuva imperfectum meum. Audi vocem meam, & inclina ſuper ſervum tuum ſuavem Crucem illam, quæ lignum vitæ eſt iis qui apprehendunt eam: ut ſpero, curram alacriter, portabo infatigabiliter eam quæ ab inimicis eſt Crucem poſt te. Illam, inquam, diviniſſimam Crucem humeris meis impone, cujus *latitudo* eſt *charitas*, cujus *longitudo* eſt *æternitas*, cujus *ſublimitas* eſt *omnipotentia*, cujus *profundum* eſt inſcrutabilis *ſapientia*. Confige illi manus meas & pedes meos, & totum Paſſioni tuæ conſorma ſervum tuum Domine. Da, obſecro, mihi continere ab operibus carnis quæ odiſti, & facere juſtitiam quam dilexiſti, & in utroque tuam quærere gloriam: *& ſiniſtram* quidem manum meam clavo *temperantiæ*, *dexteram* verò clavo *juſtitiæ* in illa ſublimi Cruce fixas arbitror. Da menti meæ jugiter meditari in lege tua, & omnem cogitatum meum jactare in te: & *dextrum* pedem meum eidem ligno vitæ clavo *prudentiæ* affige. Da, ut ſiniſtram ſpiritus mei ſenſualitatem non enervet labentis vitę infelix felicitas, non conturbet præſentis vitæ infelicitas felix, & *ſiniſter* quoque pes meus *fortitudinis* clavo in Cruce tenebitur. Porrò dicendum & hoc (g) quia fruſtra hujus ſæculi ſapientes de quatuor virtutibus tam multa diſputaverunt quas tamen apprehendere omninò nequiverunt, cùm illum neſcierint qui factus eſt nobis à Deo *ſapientia*, docens prudentiam: & *juſtitia*, delicta donans: & *ſanctificatio*, in exemplum temperantiæ continenter vivens: & *redemptio*, in exemplum patientiæ fortiter moriens. Itaque quid vobis cum virtutibus (h) qui Dei Virtutem Chriſtum ignoratis? Ubinam queſo vera *prudentia*, niſi in Chriſti doctrina? Unde vera *juſtitia*, niſi de Chriſti miſericordia? Ubi vera *temperantia*, niſi in Chriſti vita? Ubi vera *fortitudo*, niſi in Chriſti paſſione? Soli ergo qui ejus doctrinâ imbuti ſunt, prudentes dicendi ſunt: Soli juſti, qui de ejus miſericordia veniam peccatorum conſecuti ſunt: Soli temperantes, qui ejus vitam imitari ſtudent: Soli fortes, qui ejus patientiæ documenta fortiter in adverſis tenent. In caſum proinde quis laborat in acquiſitione virtutum, ſi aliunde eas ſperandas putat quàm à Domino virtutum: cujus doctrina eſt ſeminarium prudentiæ: cujus miſericordia eſt opus juſtitiæ: cujus vita eſt ſpeculum temperantiæ: cujus mors eſt inſigne fortitudinis. Ipſi honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT VI.

De myſterio Paſſionis Dominicæ, in quo tria ſpecialiter ſunt conſideranda: opus, modus, & cauſa redemptionis noſtræ.

1. In opere redemptionis noſtræ commendatur ſingularis patientia Chriſti. Excitamur ad excercendam patientiam pro amore Chriſti. Condimentum patientiæ conficitur ex tribus herbis: ſcilicet ex juſtitia, hilaritate, & humilitate. 2. In modo redemptionis noſtræ commendatur admirabilis humilitas Chriſti: qui licet voluntariè minimum ſeſe & perfectè humilem exhibebat, tamen ſe Summum eſſe non ignorabat. 3. In cauſa redemptionis noſtræ commendatur ineſtimabilis Charitas Chriſti: qui cùm dilexit nos triplici modo, pariter exigit à nobis triplicem dilectionem. Oſtenditur, triplicem nobis provenire fructum ex conſideratione triplicis virtutis, patientiæ, humilitatis, & charitatis Chriſti.

§. I.

Magna opera Domini, ait Propheta David in Pſalmo 110.

MAgna quidem omnia opera ejus, Fratres, (a) ſiquidem magnus & ipſe: ſed ad nos maximè ſpectant, quæ in eis maxima eſſe videntur. Hinc eſt

c *Ibidem num.* 8. d *lib.* 2. *de amore Dei cap.* 11. *nu.*32. e *Lib.* 3. *de amore Dei cap.* 6. *num.* 88. f *Serm. de Paſſ. Dom. num.* 19. *&* 20.

g *Serm.* 22. *in Cant. num.* 12. h *Ibid. nu.*13. a *Ser.* 2. *in Nat. Dom. num.*1.

quod pſallit idem Propheta, dicens: *Magnificavit Dominus facere nobiſcum*. Denique quàm magnificè nobiſcum agat, ſpecialiter tria quædam ejus opera clamant. In paſſione Jeſu Chriſti (b) tria ſpecialiter convenit intueri, *opus, modum, cauſam*. Nam in opere quidem *patientia*, in modo *humilitas*, in cauſa *charitas* commendatur. *Primò quidem in opere patientia Chriſti commendatur*. Patientia autem ſingularis, quòd videlicet cùm ſupra dorſum ejus fabricarent peccatores, cùm ſic extēderetur in ligno ut dinumerarentur omnia oſſa ejus, cùm fortiſſimum illud propugnaculum (quod cuſtodit Iſrael) undiq; foraretur, cùm foderentur manus & pedes ejus, ſicut agnus ad occiſionem ductus ſit, & tanquam ovis coram tondente non aperuit os ſuum: non adversùs Patrem murmurans, à quo miſſus fuerat; non adversùs humanum genus, pro quo quæ non rapuit exolvebat; non denique vel contra populum ipſum peculiarem ſibi, à quo pro tantis beneficiis tanta mala recipiebat. Plectuntur aliqui pro peccatis ſuis, & humiliter ſuſtinent: hoc ipſum tamen eis ad patientiam reputatur. Flagellantur alii non tam purgandi quàm probandi coronandique, & major in eis patientia comprobatur & commendatur. Quomodò non maxima cenſeatur in Chriſto, qui in funiculo hereditatis ſuæ, ab his quibus ſpecialiter advenerat Salvator, crudeliſſima morte mulctabatur ſicut fur, nullum omninò peccatum, nec actu proprio, nec contractu, ſed nec in quo creſcere poſſet, habens? Nimirùm in quo habitat omnis plenitudo divinitatis, non umbraticè, ſed corporaliter: in quo Deus eſt mundum reconcilians ſibi, non figurativè, ſed ſubſtantialiter: qui denique plenus eſt gratiæ & veritatis, non cooperativè, ſed perſonaliter, ut faciat opus ſuum. *Alienum eſt opus ejus ab eo*, Eſajas loquitur: quia & opus ſuum fuit, quod dedit ei Pater ut faceret; & alienum ab eo, ut talis talia ſuſtineret. Hæc nimirùm hoſtia ſicut ſola prodeſſe potuit (c) ſic ſola ſuffecit: nec Chriſtum decuit ſimul & Petrum aut Jacobum vel Joannem pro ſalute hominum pati. Crucifixi tamen fuêre cum eo alii duo nequam: de quibus nulla prorſùs ſuſpicio poſſet haberi, tanquam ex eis minùs efficax Sacrificium ſuppleretur. Ita ergo (d) habes in opere patientiam. Dominus utiq; (e) in paſſione patientiam exhibere curavit. In illa enim tanquam ovis ad occiſionem ductus eſt, & quaſi agnus coram tondente obmutuit, & non aperuit os ſuum. Qui cùm percuteretur, non comminabatur, ſed magis orabat dicens: *Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. Suſtinuit quoque [f] in aſſumpta carne incomoda noſtra ſine peccato carnis, portans in carne peccata noſtra. Et hoc totum nō propter ſe, ſed propter nos ſuſtinuit: ut redderet nos incolumes de infirmis, cohæredes de extraneis, liberos de ſervis. Proinde imitemur eum (g) qui tanquam ovis ad occiſionem ductus eſt, & ſicut agnus coram tondente obmutuit, & non aperuit os ſuum: qui pro inimicis mori non dubitavit, & oravit pro crucifixoribus ſuis: qui peccatum non fecit, & impoſita ſibi ab aliis patienter audivit: qui pro reconciliandis ſibi peccatoribus tanta ſuſtinuit. Ipſe Animam ſuam poſuit: (h) quia ipſe voluit, oblatus eſt: omnis enim ei infirmitas de voluntate fuit, non de neceſſitate. Unde & quod infirmum Dei erat, fortius erat hominibus; quòd eſſet tunc quoque etiam inter parvulos magnus, inter infirmos validus, inter mortuos liber. Videtur quidem & in noſtris aliquando tribulationibus eſſe nonnulla libertas, cùm videlicet pro peccatis proximorum libera & liberali charitate laborem pænitentiæ ſuſtinemus, lugentes pro eis, jeiunantes pro eis, vapulantes pro eis, & quæ non rapuimus exolventes. Unde & Paulus, *Cùm liber eſſem*, inquit, *ex omnibus, omnium me ſervum feci*. Cæterùm nihil hoc ad libertatem illius qui nihil proprii delicti habuit, qui nihil morti debuit, nihil meruit tribulationis. In noſtra quoque vita, (i) multa, quantùm in nobis eſt, videmur agere caſu, multa neceſſitate: ſed Chriſtus Dei Virtus & Dei Sapientia neutri potuit ſubiacere. Quæ enim Dei Virtutem neceſſitas cogeret? aut quid ageret Dei Sapientia caſu? Omnia proinde quæcunque locutus eſt, quæcunque operatus eſt, quæcunque paſſus eſt, ne dubites fuiſſe voluntaria, plena Sacramentorum, plena Salutis. Et nota (k) quòd licet mons iſte patientiæ eſt arduus, ſpinoſus, aridus, *Arduus* propter difficultatem imitandi paſſionem Domini: *ſpinoſus* propter aculeos tentationum, quæ multiplices ſunt, damna ſcilicet rerum, contumeliæ verborum, cruciatus corporum, in quibus Sancti Martyres examinantur: *aridus* propter retributionem præmiorum, quæ non in hoc ſæculo ſperatur, ſed in futuro. Verumtamen exerce patientiam (l) quam debes Deo, quia ab eo ſalvandus es. *Omnes enim qui piè volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patientur*, ait ſcriptura. Et: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Cælorum*. Vide ergo ne per impatientiam pereas, ſed univerſa pro eo ſuſtine, qui prior majora pro te ſuſtinuit, & apud quem infructuoſa patientia non erit, ſicut ait Propheta: *Patientia pauperum non peribit in finem*. Quod ſi multiplex fuerit tribulatio (m) tunc quoque multipliciùs exultandum, non intuentibus quæ videntur incommoda, ſed præmia, quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna. *Beati* (inquit Dominus) *eritis cùm vos oderint homines, & cùm ſeparaverint vos, & ejecerint, & dixerint omne malum adversùm vos mentientes propter me. Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces veſtra copioſa eſt in cælis*, copioſior longè quàm ſit labor in terris. Bonus cibus *Obedientia* (n) de qua nimirùm & ipſe Dominus ait: *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris mei*. Et Propheta, *Labores* (ait) *manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit*. Bonus cibus *Patientia* pauperum, quæ non peribit in finem, panis lachrymarum, panis doloris. Verumtamen utrique neceſſarium eſt condimentum, ſine quo uterque cibus inſipidus nonmodò reficiat, ſed guſtatus afferat mortem. Duriſſimus equidem cibus uterque, fratres, & niſi aliquod tertium ſaporabile apponatur, utique mors eſt in olla. Quid verò tam ſaporabile quàm *Sapientia*? Nempè *lignum vitæ* eſt, quod & ipſas aquas

Ma-

b *Ser. in fer. 4. heb. ſan. n. 2.* c *Serm. 3. in Dom. Palm. n. 3.* d *Ser. in fer. 4. heb. ſan. n. 3.* e *Ser. 2. in Dom. Palm. n. 3.* f *Ser. 2. in Cæna Domini num. 2.* g *Serm. 4. de Advem. Dom. nu. 7.*

h *Ser. 34. diver. num. 2. & 3.* i *Ser. 4. de Aſcenſ. Domini num. 2.* k *Ser. 61. diver. num. 2.* l *Ser. 2. de Reſur. Dom. nu. 10.* m *Ser. 1. de omn. Sanct. num. 15.* n *Ser. 2. inter diver. num. 4. & 5.*

Digitized by Google

Marath per Moyſen dulcoravit. *Farinula* eſt, quæ pulmentum Prophetarum per Eliſæum ſaporavit. *Ignis* eſt, qui ſemper ardere præcipitur in Altari. *Oleum* eſt, ob cujus inopiam virginibus fatuis oſtium clauditur nuptiarum. *Sal* eſt, quod nulli ſacrificio deeſſe jubetur. Puto tamen ego hanc ipſam Sapientiam (quam obedientiæ & patientiæ tertiam addi volumus) triplicem nihilominùs inveniri, ut noſtrum hoc condimentum velut tribus quibuſdã herbis conficiatur. Opus eſt nimirũ ut *juſtitia* ſit in intentione, *hilaritas* in operatione, *humilitas* in reputatione. Inſipida namque Deo & inſulſa quodammodò noſtra obedientia ſeu etiam *patientia* eſt, niſi omnium quæ vel agimus vel patimur, ipſe ſit cauſa: quia & quidquid facimus, jubemur facere in gloriam Dei: & non ſi quid patimur, ſed ſi quid propter juſtitiam patimur, beati. Oportet autem puſillanimitatem quoque & triſtitiam in omnibus quæ agenda ſunt vel toleranda, caveri: quia hilarem datorem diligit Deus. Porrò elationẽ ſuper omnia fugere neceſsè eſt. Quiſquis enim altum ſapit, & opus ejus & patientia vanum ſapit: nec gravior ullus ſapor, aut magis contrarius eſt Veritati.

§. II.

Secundò in modo humilitas Chriſti commendatur. Nam *modum* ipſum ſi diligenter attendas [o] nonmodò mitem Jeſum, ſed & humilem corde cognoſces. Nempè in *humilitate* judicium ejus ſublatum eſt, cùm nec ad tantas blaſphemias, nec ad falſiſſima quæ ſibi obiiciebantur, etiam reſponderet. *Vidimus* (inquit Eſajas) *eum, & non erat ei aſpectus*: nec ſpecioſum formâ præ filiis hominum, ſed opprobrium hominum, *& tanquam lepro ſum, noviſſimum virorum*, planè *virum dolorum, à Deo percuſſum & humiliatum: ita ut nulla eſſet ei ſpecies neque decor.* O noviſſimum, ô Altiſſimum! O humilem & ſublimem! opprobrium hominum & gloriam Angelorum! Nemo illo ſublimior, nemo humilior. Denique ſputis illitus eſt, opprobriis ſaturatus eſt, morte turpiſſima condemnatus eſt, cum ſceleratis deputatus eſt. Nihilne merebitur vel iſta humilitas, quæ hunc habet modum, imò quæ tam eſt ultra modum? Sicut eſt patientia ſingularis, ſic & humilitas admirabilis: utraque ſine exemplo. Porrò (p) ſi quæris de humilitate? Dominus omnium ſervuli formâ indutus eſt: de paupercula Virgine natus eſt. Denique cùm liber eſſet à lege, factus eſt ſub lege, ſine querela converſatus eſt in lege: cum publicanis & peccatoribus cibum ſumpſit: Diſcipulorum quos elegerat, pedes lavit. Hoc ab ortu ſuo uſque ad finem vitæ ſatagens, ut ſicut in Matre ſpecialis & ſine exemplo fuit Virginitas, ſic in Filio ſingularis & unica eſſet humilitas. Hinc eſt [q] quòd auctor & dator virtutum Chriſtus (in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ ſunt abſconditi, in quo omnis quoque plenitudo Divinitatis habitat corporaliter) de humilitate tanquam ſumma ſuæ doctrinæ ſuarumquè virtutum gloriatus eſt: *Diſcite* (ait) *à me*, non quòd ſobrius, aut caſtus, aut prudens, aut aliquid ejuſmodi: *ſed quia mitis ſum & humilis corde. Semetipſum exinanivit* [r] *formam ſervi accipiens*, & formam humilitatis tradens. Ipſe ſe exinanivit, ipſe ſe humiliavit, non neceſſitate judicii, ſed noſtri charitate. Poterat nimirùm vilem ſe & contemptibilem demonſtrare, ſed planè non reputare, quoniam ſciebat ſeipſum. Voluntate proinde humilis fuit, & non judicio, qui talem ſe obtulit qualem eſſe neſcivit: magis autem placuit minimum reputari, qui ſe ſummum non ignorabat. Denique ait: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Corde dixit, cordis affectu, ideſt voluntate. Itaque neceſſitatem excluſit, qui voluntatem confeſſus eſt. Non enim quomodo ego vel tu invenimus nos in veritate dignos dedecore & contemptu, dignos omni extremitate & inferioritate, dignos etiam ſuppliciis, dignos plagis. Non inquam ita & ille; quæ tamen omnia expertus eſt, quia voluit tanquam humilis corde. Humilis videlicet illa humilitate, quam cordis ſuaſit affectio, non quam extorſit diſcuſſio veritatis. Sed quid dicam de illo [s] qui dicitur *rex ſuper omnes filios ſuperbiæ? Et ipſe* (inquit Dominus) *in veritate non ſtetit.* Et alibi: *Videbam Satanam de cælo cadentem.* Quare hoc, niſi propter ſuperbiam? Væ mihi, ſi & me viderit qui alta à longè cognoſcit ſuperbientem, & illam in me terribilem intonet vocem: Tu quidem filius Excelſi eras, ſed ſicut homo morieris, & ſicut unus de principibus cades. Quis non ab hujus tonitrui voce formidet? O quàm ſalubriùs ad tactum Angeli nervus fœmoris Jacob emarcuit, quàm Angeli ſuperbientis intumuit, evanuit, ruit! Utinam & meum nervum Angelus tangat, ut marceſcat, ſi fortè ex hac infirmitate incipiam proficere, qui ex mea firmitate non poſſum niſi deficere. Lego profectò: *Quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus.* Sic quoque Apoſtolus de ſuo nervo cõqueſtus (quem Angelus non Domini, ſed Satanæ colaphizabat) reſponſum audivit: *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.* Quæ virtus? Ipſe Apoſtolus reſpondeat: *Libenter gloriabar in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti.* Sed nondum forſitan intelligis de qua ſpecialiter dixerit virtute, quia Chriſtus omnes virtutes habuit. Sed cùm omnes habuerit, præ omnibus tamen unam, ideſt, humilitatem nobis in ſe commendavit, cùm ait: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Libenter igitur [t] & ego Domine Jeſu gloriabor (ſi potero) in mea infirmitate, in mei nervi contractione, ut tua virtus, ideſt *humilitas* perficiatur. Nam ſufficit mihi gratia tua, cùm defecerit virtus mea. Pedem profectò gratiæ fortiter figens, & meum qui infirmus eſt pedem leniter trahens, ſecurus aſcendam per ſcalam humilitatis, donec Veritati adhærens ad latitudinem tranſeam charitatis. Tunc pſallam cum gratiarum actione & dicam: *Statuiſti in loco ſpacioſo pedes meos.* Vidit ſcalam Jacob [u] & in ſcala Angelos, ubi nullus reſidens apparvit, ſed vel aſcendere vel deſcendere videbantur univerſi: quatenùs palàm daretur intelligi inter profectum & defectum in hoc ſtatu mortalis vitæ nihil medium inveniri: ſed quomodò ipſum corpus noſtrum continuè aut creſcere conſtat aut decreſcere, ſic neceſsè ſit & ſpiritum aut proficere ſemper aut defi-

o *Ser. in fer. 4. heb. S. num. 3.* p *Ser. 2. in Cœna Domini num. 2.* q *Tract. de mor. & Off. Epiſc. cap. 5. num. 18.*

r *Ser. 42. in Cant. num. 7.* s *Tract. de grad. humil. cap. 9. num. 25.* t *Ibidem num. 26.* u *Epiſt. 253. num. 5.*

deficere. Intereſt tamen, quòd nequaquam juxta ordinem corporalium viciſſitudinum etiam ſpiritus ſua vel incrementa capit, vel patitur detrimenta. Nam ſemper in rubuſto & vegeto corpore animus mollior atque tepidior jacet: & rurſùm in corpore debili & infirmo fortior viget promptiorquè ſpiritus. Quod ſe utique in ſe expertum conteſtans Apoſtolus: *Quando infirmor*, inquit, *tunc fortior ſum.* Sed & libenter gloriatur in infirmitatibus ſuis: *ut inhabitet in me*, ait, *virtus Chriſti*. Optanda eſt infirmitas (x) quæ Chriſti virtute compenſatur. Quis dabit mihi non ſolùm infirmari, ſed & deſtitui ac deficere penitùs à memetipſo, ut Domini Virtutum virtute ſtabiliar. *Nam virtus in infirmitate perficitur*, dicit Apoſtolus. Denique ait: *Quando infirmor, tunc fortior ſum & potens*. Vides (y) quia carnis infirmitas robur ſpiritui augeat, & ſubminiſtret vires? Ita è contrario noveris carnis fortitudinem debilitatem ſpiritûs operari. Et quid mirum ſi hoſte debilitato tu fortior efficeris? Niſi fortè illam tibi inſaniſſimè ducas amicam, quæ non ceſſat concupiſcere adversùs ſpiritum. Vide quoque, ſi non prudenter ſagittari & impugnari ſalubriter poſtulat ſanctus David, cùm dicit in oratione: *Confige timore tuo carnes meas.* Optima timor iſte ſagitta, qui configit & interficit carnis deſideria ut ſpiritus ſaluus ſit. Vis adhuc videre humilem rectè gloriantem (z) & verè dignum gloriâ Apoſtolicâ? *Libenter* (inquit Apoſtolus) *gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti*. Non dicit patienter ſe ferre infirmitates ſuas, ſed & gloriari, & libenter gloriari in illis, probans etiam ſibi bonum eſſe quòd humiliatur: nec ſufficere omninò ut poſſideat animam ſuam tanquam patienter humiliatus, niſi & gratiā accipiat tanquam ſpontè humiliatus. Generalem verò hinc audi regulā: *Omnis qui ſe humiliat*, ait Dominus, *exaltabitur*. Significans profectò non omnē exaltandam eſſe humilitatem, ſed eam tantùm quæ de voluntate venit, non ex triſtitia, nec ex neceſſitate. Nec enim per contrarium omnis qui exaltatur, humiliandus erit, ſed tantùm qui ſe exaltat humiliabitur, nimirùm ob voluntariam vanitatem. Ita ergo non qui humiliatur, ſed qui ſpontè ſe humiliat, exaltabitur, utique ob meritum voluntatis.

§. III.

Tertiò in cauſa charitas Chriſti commendatur. Patientiam & humilitatem Chriſti (a) magnificè cauſa ipſa commendat: nimirùm *charitas* eſt. Propter nimiam quidem charitatem ſuam quâ dilexit nos Deus, ut ſeruum redimeret, nec Pater Filio, nec ſibi Filius ipſe pepercit. Verè nimiam, quia & menſuram excedit, & modum ſuperat, planè ſupereminens univerſis. *Maiorem* (inquit) *charitatem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Tu majorem habuiſti Domine, ponens eam etiam pro inimicis. Cùm enim adhuc inimici eſſemus, per mortem tuam & tibi reconciliati ſumus & Patri. Quænam alia videbitur eſſe, vel fuiſſe, vel fore huic ſimilis charitati? Vix pro juſto quis moritur: tu pro impiis paſſus es, moriens propter delicta noſtra, qui veniſti juſtificare gratis peccatores, ſervos facere fratres, captivos cohæredes, exules reges. Verè Domine nimis exceſſiſti: (b) quia cùm ſis ſplendor paternæ gloriæ & figura ſubſtantiæ ejus, pati dignatus es tormentum abjectiſſimæ paſſionis. Verè fuit exceſſus, cùm dediſti vellentibus genas tuas: cùm faciem tuam non avertiſti ab increpantibus & conſpuentibus te: quando cum iniquis es deputatus. Nec ſanè aliud aliquid (c) patientiam hanc & humilitatem æquè illuſtrat, quàm quòd tradidit in mortem Animam ſuam, & peccata multorum tulit, etiam pro tranſgreſſoribus rogans, ut non perirent. O quàm indebita miſeratio (d) quàm gratuita & ſic probata dilectio, quàm inopinata dignatio, quàm ſtupenda dulcedo, quàm invicta manſuetudo, Regem gloriæ pro diſpicatiſſimo vermiculo crucifigi! Quis audivit unquam tale? aut quis vidit huic ſimile? Vix enim pro juſto quis moritur: ipſe pro injuſtis & inimicis mortuus eſt, eligens exulare à Cælis, ut nos reportaret ad Cælos. Valdè omninò mihi amandus es Domine (e) per quem ſum, viuo, & ſapio. Sed eſt quod me plùs movet, plùs urget, plùs accendit. Super omnia inquam reddit amabilem te mihi, Jeſu bone, Calix quem bibiſti, Opus noſtræ redemptionis. Hoc omninò amorem noſtrum facilè vendicat totum ſibi. Hoc inquam eſt, quod noſtram devotionem & blandiùs allicit, & juſtiùs exigit, & arctiùs ſtringit, & afficit vehementiùs. Multùm quippè laboravit in eo Salvator, nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis Auctor aſſumpſit. Illa denique dixit & facta ſunt, mandavit & creata ſunt. At verò hîc (*videlicet in opere redemptionis noſtræ*) & in dictis ſuis ſuſtinuit contradictores, & in factis obſervatores, & in tormentis illuſores, & in morte exprobratores. Ecce quomodo dilexit. Addo quòd hanc ipſam dilectionem non reddidit, ſed addidit. Nam quis prior dedit & retribuetur ei? Sed ut Sanctus Joannes Evangeliſta ait: *Non quia nos dilexerimus Deum, ſed quia ipſe prior dilexit nos.* Denique dilexit etiam non exiſtentes. Sed adiecit & reſiſtentes diligere, juxta Pauli teſtimonium dicentis: *Quoniam cùm adhuc inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem Filii ejus*. Alioquin ſi non dilexiſſet inimicos, nondùm poſſediſſet amicos: ſicut necdum quos ſic diligeret, eſſent, ſi non dilexiſſet qui nondum eſſent. Dilexit autem *dulciter* (f) *ſapienter, fortiter*. *Dulce* nempè dixerim, quòd carnem induit: *Cautum*, quòd culpam cavit: *Forte*, quòd mortem ſuſtinuit. Nam quos ſanè in Carne viſitavit, carnaliter tamen nequaquam amavit, ſed in prudentia ſpiritûs. *Spiritus quippè ante faciem noſtram Chriſtus Dominus*, æmulans nos Dei æmulatione non hominis; & certè ſaniori æmulatione, quàm primus Adam Evam ſuam. Itaque quos in carne quæſivit, dilexit in ſpiritu, redemit in virtute. Plenum prorsùs omni ſuavitatis dulcedine eſt, videre Hominem hominis Conditorem. At dum naturam prudenter ſelegit à culpa, etiam potenter mortem propulit à natura. In Carnis aſſumptione condeſcendit mihi, in culpæ vitatione conſulvit ſibi, in mortis ſuſceptione ſatisfecit Patri: ami-

x *Ser. 29. in Cant. num. 9.* y *Ser. 29. in Cant. num. 7.* z *Ser. 34. in Cant. num. 4.* a *Ser. in fer. 4. heb. San. num. 4.*

b *Ser. in fer. 2. Paſch. num. 8. tom. 6. pag. 720.* c *Ser. in fer. 4. heb. San. num. 4.* d *Ser. 22. inter diver. num. 5.* e *Ser. 20. in Cant. num. 1. & 2.* f *Ibidem num. 3.*

amicus dulcis, conſiliarius prudens, adiutor fortis. Huic ſecurus me credo, qui ſalvare me velit, noverit, poſſit. Quem quæſivit, hunc & vocavit per gratiam ſuam: numquid venientem eiiciet foras? Sed nec vim nec fraudem metuo profectò ullam, quòd me videlicet de manu ejus poſſit ervere, qui & vincentem omnia vicit mortem, & ſeductorem Univerſitatis ſerpentem arte utique ſanctiore deluſit: iſto prudentior, illâ potentior. Carnis quidem aſſumit veritatem, ſed peccati ſimilitudinem: dulcem prorsùs in illa exhibens conſolationem infirmo, & in hac prudenter abſcondens laqueum deceptionis diabolo. Porrò ut Patri nos reconciliet, mortem fortiter ſubit & ſubigit, fundens precium noſtræ redemptionis Sanguinem ſuum. Ergo niſi amâſſet dulciter, non me in carcere requiſiviſſet illa Majeſtas. Sed junxit affectioni Sapientiam, quâ tyrannum deciperet: junxit & patientiam, quâ placaret offenſum Deum Patrem. Hi ſunt quidem modi quos vobis propoſui, ſed præmiſi eos in Chriſto, ut commendabiliores haberetis. O homo (g) quid retribues Dominò pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit, ſola dilectio ei ſufficit. Diſce, ô Chriſtiane, à Chriſto (h) quemadmodùm diligas Chriſtum. Diſce amare dulciter, amare prudenter, amare fortiter. *Dulciter*, ne illecti: *prudenter*, ne decepti: *fortiter*, ne oppreſſi ab amore Domini avertamur. Ne mundi gloriâ ſeu carnis voluptatibus abducaris, dulceſcat tibi præ his *Sapientia* Chriſtus. Ne ſeducaris ſpiritu mendacii & erroris, luceſcat tibi *Veritas* Chriſtus. Ne adverſitatibus fatigeris, confortet te *Virtus* Dei Chriſtus. Zelum tuum inflammet *charitas*, informet *ſcientia*, firmet *conſtantia*. Sit fervidus, ſit circumſpectus, ſit inuictus: nec teporem habeat, nec careat diſcretione, nec timidus ſit. Et vide ne fortè tria iſta tibi & in lege tradita fuerint, dicente Deo: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua*. Mihi videtur (ſi alius competentior ſenſus in hac trina diſtinctione non occurrit) amor quidem *cordis* ad zelum quendam pertinere affectionis, *animæ* verò amor ad induſtriam ſeu judicium rationis, *virtutis* autem dilectio ad animi poſſe referri conſtantiam vel vigorem. Dilige ergo Dominum Deum tuum toto & pleno cordis affectu: dilige totâ rationis vigilantiâ & circumſpectione: dilige & tota virtute, ut nec mori pro ejus amore pertimeſcas, ſicut ſcriptum eſt in conſequentibus: *Quoniam fortis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio*. Sit ſuavis (i) & dulcis affectui tuo Dominus Jeſus, contra malè utique dulces vitæ carnalis illecebras, & vincat dulcedo dulcedinem, quemadmodùm clavum clavus expellit. Sed ſit nihilominùs intellectui tuo prævia lux, & dux rationi, non ſolùm ob cavendas hæreticæ fraudis decipulas, & fidei puritatem ab eorum verſutiis cuſtodiendam: verùm ut cautus quoque ſis nimiam & indiſcretam vehementiam in tua converſatione vitare. Sit etiam fortis & conſtans amor tuus, nec cedens terroribus, nec ſuccumbens laboribus. Ergo amemus affectuosè, circumſpectè, & validè: ſcientes amorem *cordis* quem affectuoſum dicimus, abſque eo qui dicitur *animæ*, dulcem quidem eſſe, ſed ſeductibilem: iſtum verò abſque illo qui *virtutis* eſt, rationabilem eſſe, ſed fragilem. Digna ergo eſt Chriſti charitas tam ineſtimabilis (k) humilitas tam admirabilis, patientia tam inſuperabilis. Digna planè eſt tam ſancta, tam immaculata hoſtia, tam acceptabilis. Dignus eſt Agnus qui occiſus eſt, accipere fortitudinem, facere ad quod venit, tollere peccata mundi. Ego autem dico, peccatum triplex quod invaluit ſuper terram. Putatis, quòd dicere velim concupiſcentiam carnis, & concupiſcentiam occulorum, & ſuperbiam vitæ? Funiculus triplex eſt qui difficilè rumpitur, propterea multi trahuntur hoc funiculo vanitatis: ſed prior ille ternarius (videlicet patientia Chriſti, humilitas, & charitas) non immeritò prevalet in electis. Quomodò enim non illius *patientiæ* recordatio omnem arceat voluptatem? Quomodò non illius *humilitatis* conſideratio ſuperbiam vitæ prorſùs extundat? Cùm *charitas* illa planè digna ejus meditatione ſic mentem occupet, ſic totam ſibi vendicet animam, ut omninò vitium curioſitatis exſufflet. Amen.

CAPUT VII.

De immenſo dolore Chriſti, quem ſuſtinuit in Crucis patibulo pendens.

O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Jerem. Thren. 1.

1. *Excitamur verbis Domini ad conſiderandum ejus dolorem immenſum, quem ſuſtinuit affixus Cruci. Adducuntur cauſa, propter quas voluit pati tantum dolorem.* 2. *Excitamur ad reſpiciendum faciem Chriſti, nec non ad conſiderandum myſterium elevationis Crucis, & extenſionis manuum Jeſu & corporis in Cruce. Proponitur nobis ad æmulandum humilitas Crucifixi, & inſania ſancta, quam etiam Sancti æmulabantur.* 3. *Excitamur ad compatiendum doloribus Chriſti affixi ligno Crucis ferreis clavis. Oſtenditur, Chriſtum ſuo labore & dolore redemiſſe nos. Agitur de diverſis laboribus & doloribus hominum flagitioſorum. Docemur quid à nobis requirat Chriſtus pro ſuis doloribus & tormentis.*

§. I.

Mitis (a) & innocens Agnus in Cruce pendens, utpote qui coram tondente ſe obmutuit, non improperat circuſtantibus & inſanientibus in eum: ſed dulciter ſuggerit tranſeuntibus per viam, & reſpicientibus ad eum. Sic enim ſcriptum eſt: *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus*. Occurrat itaque ſpiritualiter (b) & ingerat ſeipſum cordibus noſtris Dominus Chriſtus, tenebratis palmis, pedibuſquè confoſſis. Videamus vinculum ferreum (c) quo ligatus eſt Chriſtus in cruce. Fuit hoc vinculum multò ferocius cæteris vinculis: eò quòd non ſolùm manuum

g *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 17.* h *Ser. 20. in Cant. num. 4.* i *Ibidem num. 5.*

k *Ser. in fer. 4. heb. ſanc. num. 5.* a *Epiſt. 385. num. 8.* b *Ser. 2. in Cœna Dom. num. 7.* c *Tract. de vite myſt. cap. 4. num. 16.*

ſuum pedumquè ſanctiſſimorum compagem diviſit, verumetiam illam puriſſimam Animam à mundiſſimo Corporis hoſpitio ſeparavit. Egredimini filiæ Syon, & videte pacificum noſtrum, pugnantem pro libertate noſtra & in bello occumbere. Videte vitæ noſtræ Auctorem pro nobis vitæ januas introire, ut nos ad vitæ viam revocet. Videte vincula duriſſima ſeu clavos ferreos pedes & manus (quæ ſalutem noſtram operabantur in medio terræ) crudeliter penetrare. Videte lignum Crucis miſſum in panem noſtrum, panem candidiſſimum, panem delicatum, panem Angelorum qui de cælo deſcendit, ut ſe nobis daret in cibum, & animas noſtras continuò ſubjectas labori ſemetipſo non alieno cibo reficeret: & ſe nobis incorporando, non ſe in noſtram carnem, ſed nos in ſuum ſpiritum reformaret. Videte quomodo juſtus ligatur, quomodo cum iniquis deputatus eſt liberrimus & optimus Sponſus noſter. Moritur vita noſtra, non pro ſuis neceſſitatibus, ſed pro noſtris. Date oculi lachrymarum flumina in tantis vinculis morienti, quia & ipſe prior lachrymatus eſt. Fletus deducite oculi mei [d] & liqueſce anima mea igne compaſſionis ſuper cõtritione amabilis viri hujus Jeſu Crucifixi, quem in tanta amaritudine tot vides affectum doloribus. Spectaculum fit [e] & opprobrium mundo & hominibus, fit tanquam prodigium multis, & commotio capitis in populis Caput noſtrum, gaudium noſtrum, honor noſter, bonus Jeſus. Sed quid moror? Exaltato in Crucem, perforantur manus & pedes viri optimi benigni Jeſu. Elicitur Sanguis ſi quis ſupererat. Stat mediator noſter in conſpectu Patris ſui in confractione, ut avertat iram ejus, ne diſperdat nos. Verè non cadit mente: ſtat canſtanter etiam perſeverantiâ bonæ voluntatis. O qualem te intueor dulcis Jeſu! O dulciſſime atque amantiſſime Jeſu, quis te uſque ad hæc non ſolùm duriſſima, ſed etiam turpiſſima vulnera patienda pertraxit? Quis te tam amaræ & tam odioſæ morti addixit? Vulnerum antiquorum noſtrorum unica plaga, Salvator. O quàm horrenda [f] & inſanabilis eſt plaga prævaricationis noſtræ, pro qua Filium Dei oportebat tot dura opprobria, tot & tam dira vulnera ſuſtinere! Electe puer Dei mei (g) quid tanta amaritudine, quid tanta confuſione dignum commiſeras? Prorſùs nihil. Ego ego homo perditus, totius perditionis tuæ cauſa extiti. Ego Domine uvam acerbam comedi, & dentes tui obſtupuerunt: quia quæ non rapuiſti tunc exolvebas. Proinde conſiderans quid pro nobis feciſti (h) implorant gemitus noſtri, requirunt lachrymæ peccatricis animæ meæ. Illud cùm recolo quod feceris mihi, & quod fecerim tibi, viſcera mea inter ſe colliduntur, ſpiritus contremiſcit, anima conturbatur, vulneror & confodior doloribus multis. Nec mirum. Perpendo enim quid fecerit ſeruus Domino ſuo, & quantas & quales luerit Dominus pænas pro ſervo. Conſcientia mihi teſtis eſt Domine Jeſu, quid fecerim tibi: & Crux tua mihi teſtimonium perhibet, quid tu feceris mihi. Tu Deus, & ego homo: & tamen pro me tu Deus factus es homo. Tu Creator, & ego creatura: & tamen tu pro me dignatus es fieri creatura. Tu Dominus, nos ſervi: & tamen pro ſervis dignatus es fieri ſeruus, peregrinus pro peregrinis, pro exulibus exul, pro pauperibus pauper, pro humilibus humilis, pro mortalibus non tantùm mortalis, ſed mortuus: non qualicunque morte, ſed durâ nimis, amarâ nimis & turpiſſima, morte ſcilicet Crucis. Hæc ſunt opera tua Deus. Hæc opera conſidero, & contremiſco: in his te miſericordem eſſe cognoſco, & reviviſco: & propter hoc in te confido, te amo, te diligo, te totis viſceribus concupiſco. Denique conſiderans [i] quàm dulciter Domine Jeſu cum hominibus cõverſatus es, quàm abundanter multa & magna bona hominibus largitus es, quàm fortiter tam indigna quàm aſpera pro hominibus paſſus es, ita ut liceat ſugere mel de petra, oleumquè de ſaxo duriſſimo: duro ad verba, duriore ad verbera, duriſſimo ad Crucis horrenda: quia in omnibus his ſicut agnus coram tondente te obmuiſti, & non aperviſti os tuum. Mirabilis eſt Paſſio tua Domine Jeſu [k] quæ paſſiones omnium noſtrûm propulſavit, propitiata eſt omnibus iniquitatibus noſtris, & nulli unquam peſti noſtræ invenitur inefficax. Quid enim tam ad mortem, quod non tua morte ſalvetur? Peccavi peccatum grande [l] turbatur conſcientia, ſed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini recordabor. Nempe vulneratus eſt propter iniquitates noſtras. Quid tam ad mortem, quod non Chriſti morte ſalvetur? Si ergo in mentem venerit tam potens, tamquè efficax medicamentum, nulla jam poſſum morbi malignitate terreri. Sed tibi Domine Jeſu fortiſſime zelotes [m] quid gratiarum retribuam, ut dignè retribuam ego homo pulvis & vile figmentum? Quid enim pro mea ſalute facere debuiſti, & non feciſti? Ab imo pedis uſque ad ſummum verticis te totum in aquas paſſionum demerſiſti, ut me totum extraheres de illis, & intraverunt uſque ad Animam tuam. Nam & Animam tuam in mortem perdidiſti, ut meam perditam mihi redderes. Et ecce me duplici debito obligaſti. Nam & pro eo quòd dediſti tuum, debitor tibi ſum: & pro mea quidem anima bis à te mihi data, ſemel in Creatione, & ſemel in redemptione, quid magis juſtè tibi reddam quàm ipſam, non habeo. Pro tua autem precioſa Anima ita contribulata, quid ab homine dignè rependi poſſit, non invenio. Nam etſi cælum & terram & omnem ornatum eorum pro ea poſſem rependere, certè nec ſic uſque ad menſuram debiti ullatenùs attingere poſſem. Ut autem ipſum quod & debeo & poſſibile mihi eſt, retribuam: tui Domine muneris eſt. Diligendus es mihi Domine toto corde, tota anima, tota virtute: & tua mihi ſequenda ſunt veſtigia, qui pro me crucifigi dignatus es. Et quomodo fiet iſtud in me niſi per te? Adhæreat anima mea poſt te, quia tota virtus ejus pendet ex te.

§. II.

Agnoſce ô homo [n] quàm gravia ſunt animæ tuæ vulnera, pro quibus neceſsè erat Dominum Chriſtum vulnerari. Reſpice in faciem Chriſti tui ô anima Chriſtiana [o] & eleva oculos tuos ad tormenta illius

non

d *Ser. de paſſ. Dom. num. 14.* e *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 24.* f *Lib. 3. de amore Dei cap. 26. num. 18.* g *Ser. de Paſſ. Dom. num. 11.* h *Ser. 13. in ult. Cæna num. 105.*

i *Ser. 2. in die Pent. num. 7.* k *Ser. in fer. 4. heb. Sam. nu. 1.* l *Ser. 61. in Cant. num. 3.* m *Ser. de Paſſ. Dom. num. 18. & 19.* n *Ser. 3. in Nat. Dom. num. 4.* o *Tract. de vitæ myſt. cap. 7.*

Digitized by Google

non ſine lachrymis, & cor contritum non ſine ſingultu: & vide quantam tribulationem & dolorem invenit, dum quæreret te, ut inveniret te. Ille qui lucem inhabitat inacceſſibilem [p] in quem deſiderant Angeli proſpicere, cujus ſolius odor Sanctorum ſic mentes inebriat, ut & mundi præſentis, & ſuiipſorum obliti totis viribus currant poſt ipſum: tanto dolori ſubjicitur, ut in ipſo veraciter noſcatur illud impletum eſſe, quod antea dixerat per Jeremiã Prophetam: *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus.* Vacate ergo Fratres, & videte quàm emarâ, quàm turpi morte condemnetur. Suſtinet enim ad huc, & diligenter conſiderat ſi quis ſit qui ſimul contriſtetur: ſi quem inveniat, qui Sanguinis rivos abſtergat, & de Cruce depoſitum munda ſindone non panni ſed cordis involvat, & flens cum beatis mulieribus flentibus ad tumulum proſequatur. Venite quæſo [q] & condolete ei omnes, qui gaudere deſideratis in Domino. Attendite manu fortem noſtrum quomodò contritus eſt: deſiderabilem noſtrum, quomodò miſerabiliter deformatus eſt: pacificum noſtrum, quomodò in bello peremptus eſt. Ecce defecerunt dies noſtræ diei Domini Jeſu, qui ſolus eſt dies ſine tenebris, & oſſa ejus ſicut cremium arverunt. Percuſſus eſt ſicut fænum, & arvit cor ejus: elevatus eſt & alliſus valdè. Sed videamus [r] ſi vera Vitis noſtra Jeſus aliquando elevata fuerit, & diſtenta: & ſi qua tunc ad noſtram protectionem dulcium verborum folia emiſerit, contemplemur. Quòd elevata fuerit Vitis noſtra, ipſa teſtatur de ſe dicens: *Ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.* Item ait: *Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis.* Elevatus ergo fuit, quia exaltatus. Manifeſtum eſt autem, quòd hæc exaltatio de Cruce dicta eſt. Et vide quàm aptè lignorum ſtrues (ſuper quam vites ſolent elevari) Crucem ſignat. Cancellantur enim, hoc eſt ex tranſverſo componuntur, & ſic ſuper hæc vitis elevata diſtenditur convenientiùs. Cancellantur ligna crucis, elevatur crux, in illam diſtenditur brachiis & toto Corpore Vitis noſtra bonus Jeſus. Intantùm enim in Cruce diſtenſus fuit, ut numerari poſſent omnia membra ejus. Ita enim dixit per Prophetam: *Foderunt manus meas & pedes meos, dinumeraverunt omnia oſſa mea.* Quantùm foſſus fuit, ſupradictum eſt: quantùm autem diſtenſus, nunc ſubjungitur; *Dinumeraverunt omnia oſſa mea.* Ac ſi diceret; Intantùm diſtenſus ſum dextrorsùm & ſiniſtrorsùm & à ſummo deorsùm, ut Corpore nudo in modum tympanicæ pellis diſtenſo, facilè poſſent omnia oſſa mea dinumerari. Laxa igitur oculos tuos ô anima Chriſtiana, ut reſpicias in faciem Chriſti tui. Duo ſunt [s] quæ timet humana fragilitas, pudor & dolor. Utrumque Chriſtus tollere venit, unde & utrumque ſuſcepit, quando morte, & morte turpiſſima condemnatus eſt ab iniquis. Color violæ ſicut apparet abjectus eſt [t] illis præcipuè qui virtutem floſculi ignorant: ſed vim floris agnoſcentibus fit etiam ipſius floris deſpectio commendabilis & dilecta. Hoc in ipſius humilitatis Magiſtro benigno Jeſu facilè agnoſcemus, ſecundùm illud verbum Apoſtoli: *Nos*, inquit, *prædicamus Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, Gentibus verò ſtultitiam: ipſis verò vocatis ſanctis Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam.* Nimirùm Chriſtus crucifixus viola eſt. In Cruce enim humillimus factus eſt. In hac humilitate ſolum colorem intuentibus Judæis & Gentibus ipſe color vilis apparuit: nobis verò qui virtutem agnoſcimus paſſionis, ipſa etiam humilitas deſpecta, humilitas Chriſti placet, & per humilitatem maximè commendatur. Deſpectui autem coloris adjungatur illaqua latet virtus floris interior, ut per interiorẽ virtutẽ, hoc quod exteriùs vile videtur non contemnatur, verùm ampliùs diligatur. Facta eſt igitur res mira [u] & obſtupenda. Infirmata eſt Virtus ſumma, & ut dicam (ſi dici liceat, quod tamen reverenter dico) quaſi infatuata eſt Sapientia. Nec erubeſco dicere quod non erubuit Doctor Gentium docere. Sic nempè credidit, ſic docuit, ſic ſcriptum reliquit. *Nos*, inquit, *prædicamus Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum Gentibus autem ſtultitiam*, &c. Aſcendit Crucẽ caluus noſter [x] verus Eliſæus (*Chriſtus*) mundo pro mundo expoſitus eſt: & ab inſenſatis pueris irriſus riſum ſuis inſinuavit æternum, quibus ait: *Eccce ego & pueri mei quos mihi dedit Deus.* Quis dabit mihi [y] apud homines tantùm de veris dignè humiliari, quantùm vel de falſis datùm eſt indignè exaltari? Illam mihi vocem propheticam jure aſſumerem: *Exaltatus autem, humiliatus ſum & conturbatus.* Et illud: *Ludam, & vilior fiam.* Ludam ſcilicet ut illudar. Bonus ludus, qui hominibus quidem ridiculum, ſed Angelis pulcherrimum ſpectaculum præbet. Bonus inquam ludus, quo efficimur opprobrium abundantibus, & deſpectio ſuperbis. Nam revera quid aliud ſæcularibus quàm ludere videmur, cùm quod ipſi appetunt in hoc ſæculo, nos per contrarium fugimus: & quod ipſi fugiunt, nos appetimus? Hoc caſto & religioſo ludo ludebat qui dicebat: *Spectaculum facti ſumus Angelis & hominibus.* Hoc ludo & nos interim ludamus, ut illudamur, confundamur, humiliemur, donec veniat qui potentes deponit, & exaltat humiles. Porrò [z] audi ſanctam inſaniam: *Sive mente* (inquit Apoſtolus) *excedimus, Deo: ſive ſobrii ſumus, vobis.* Vis adhuc audire inſaniam: *Si dimittis*, (inquit Moyſes) *eis peccatum dimitte: ſin autem, dele me de libro vitæ.* Vis aliam? Ipſum audi Apoſtolum: *Optabam*, inquit, *anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis.* Nonne quædam mentis benè affectæ ſana quædam videtur inſania, cùm impoſſibile ſit effectum habere fixum in affectu pro Chriſto anathema velle eſſe à Chriſto? Hæc ad Sancti Spiritus adventum Apoſtolorum fuit ebrietas. Hæc Pauli fuit inſania, cùm diceret ad eum Feſtus: *Inſanis Paule.* Mirumne erat ſi inſanire pronunciabatur, qui in ipſo mortis periculo ipſos judices ſuos, à quibus pro Chriſto judicabatur, ad Chriſtum convertere nitebatur? Non hanc inſaniam multæ literæ in eo faciebant, (ſicut dicebat Rex virtutẽ intelligens, ſed diſſimulans) ſed ut dictũ eſt, Sãcti Spiritus ebrietas, in qua & in parvo & in magno ſimiles eos ſibi facere geſtiebat, qui eum

p *Ibidem cap.2.num.3.& cap.4.num.16.* q *Ibidem cap.5.num.27.* r *Ibidem cap.7.* s *Ser.4.in vig.Nat.Dom.num.3.* t *Tract.de vite myſt.cap.17.num.65.*

u *Ser.53.div.num.1.* x *Tract.exhortat.ad milit.templi cap.10.* y *Epiſt.87.num.12.* z *Lib.2.de amore Dei cap.3.num.6.*

Digitized by Google

eum judicabant. Hac inſania inſani erant Martyres inter tormenta ridentes. Terrentur Martyres (a) & rident: feriuntur, & gaudent: occiduntur, & ecce triumphant. Quare? Quia morte charitatis intùs in corde jam dudum mortui peccatis, mortui mundo, tanquam inſenſibiles facti, nec minas nec tormenta nec mortem ſentire potuerunt.

§. III.

Adhuc autem (b) attentiùs intuere ô anima chriſtiana, quàm grandi admiratione, & tenerrima compaſſione dignus apparet Jeſus crucifixus. Vide nudum & verberibus laceratum, in medio latronum Cruci ignominioſæ ferris clavis affixum. Dignum eſt enim [c] & tibi multùm expedit, compati paſſo commori mortuo, & conſepeliri ſepulto. Ad hoc enim facta ſunt huiuſmodi, ut his omnibus configuretur & conformetur vita Chriſtiani. Qui enim tanquam membrum Chriſti dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare. Duo nobis in hæreditatem relinquerat (d) ille vetuſtus Adam qui fugit à facie Dei, laborem videlicet & dolorem: *laborem* in actione, *dolorem* in paſſione. Chriſtus Dominus *laborem & dolorem* conſideravit, ut traderet eos in manus ſuas, imò ſe magis in manus eorum: infixus in limo profundi, & intraverunt aquæ iſtæ uſque ad Animam ejus. *Vide* (ad Patrem inquit) *humilitatem meam & laborem meum: quia pauper ego ſum, & in laboribus à juventute mea.* Laboravit ſuſtinens, manus ejus in laboribus ſervierunt. De dolore videamus quid dixerit: *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Verè languores noſtros ipſe tulit, & infirmitates noſtras ipſe portavit.* Vir dolorum pauper & dolens, tentatus per omnia ſine peccato,: & in vita paſſivam habuit actionem, & in morte paſſionem activam ſuſtinuit, dum ſalutem operaretur in medio terræ. Proinde memor ero quamdiu fuero, *laborum* illorum quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, tentationum in jejunando, vigiliarum in orando, lachrymarum in compatiendo. Recordabor etiam *dolorum* ejus, conviciorum, ſputorum, colaphorum, ſubſannationum, exprobrationum, clavorum, horumquè ſimilium, quæ per eum & ſuper eum abundantiùs tranſierunt. Facit quidem mihi *fortitudo*, facit *ſimilitudo*, ſed ſi acceſſerit etiam *Imitatio*, ut ſequar veſtigia ejus. Alioquin etiam exquiretur à me Sanguis juſtus, qui effuſus eſt ſuper terram: nec immunis ero ab illo tam ſingulari ſcelere Judæorum, quòd videlicet tantæ Charitati ingratus fuerim, quòd Spiritui gratiæ contumeliam fecerim, quòd Sanguinem teſtamenti pollutum duxerim, quòd conculcaverim Filium Dei. *Sunt* plerique qui laborem & dolorem patiuntur, ſed neceſſitas in cauſa eſt, non voluntas: & hi non ſunt conformes imagini Filii Dei. *Sunt* qui ex voluntate ſuſtinent, ſed non eſt eis ſors neque pars in ſermone iſto. Vigilat tota nocte *luxurioſus* non ſolùm patienter ſed & libenter, ut ſuam expleat voluptatem: vigilat *raptor* veſtitus ferro, ut diripiat prædam: vigilat *fur*, ut domum perfodiat alienam. Sed hi omnes & horum ſimiles longè ſunt à labore & dolore quem conſiderat Dominus. Homines autem bonæ voluntatis, qui Chriſtiana voluntate divitias paupertate commutaverunt, vel etiam non habitas tanquam habitas contempſerunt, relinquentes omnia propter Chriſtum, ſicut & ipſe reliquit omnia propter ipſos, ſequuntur eum quocunque ierit. Hujuſmodi autem *imitatio* validiſſimum argumentum mihi eſt, quòd paſsio Salvatoris & ſimilitudo humanitatis in meam tranſeunt utilitatem. Hic enim eſt ſapor, hic fructus eſt & laboris & doloris. Amplexatus eſt nos Dominus Jeſus (e) per laborem & dolorem noſtrum. Amplectamur eum nos quoque vicariis quibuſdam amplexibus propter juſtitiam, & ad juſtitiam ſuam: actiones ad juſtitiam dirigendo, paſsiones propter juſtitiam ſuſtinendo. Dicamus quoque cum Sponſa: *Tenui eum nec dimitam.* Dicamus etiam cum Patriarcha Jacob: *Non dimittam te, niſi benedixeris mihi*. Quid enim jam ſupereſt niſi benedictio? Quid poſt amplexum, niſi oſculum reſtat? Si ſic adhærerem Deo, quomodò non jam clamarem libenter: *Oſculetur me oſculo oris ſuis?* Vide, o humana anima [f] quibus brachiis vicariæ charitatis redamandus & amplectendus ſit, qui tanti te æſtimavit, imò qui tanti te fecit. De latere enim ſuo te reformavit, quando propter te obdormivit in Cruce, & ſomnum mortis excepit. Imaginare hæc, ô homo (g) quo, quali, & quanto precio redemptus es: non corruptibilibus auro vel argento redemptus es. Ecce Jeſus crucifixus amplexus tuos deſiderat [h] talis ut complectatur, expectat. Caput floridum multis ſpinarum aculeis confixum ad te inclinat, ut ad pacis oſculum te invitet, & tanquam dicat tibi: Ecce quomodo configuratus ſum, quomodo confoſſus, quomodo mactatus, ut te poſſim ponere ſuper humeros meos, quæ aberraveras ovis mea, & ad paſcua reducere paradiſi. Redde vicem, & ſuper vulnera mea miſericordiâ commovere; & pone me talem qualem nunc vides, ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium tuum: ut in omnibus cogitationibus cordis tui, in omnibus operibus brachii tui mihi taliter ut vides ſignato poſsis ſimilis inveniri. Conformaveram te imagini Divinitatis meæ, cùm te crearem: conformatus ſum imagini tuæ, ut te reformarem. Tu ergo qui non retinuiſti formam Divinitatis meæ tibi impreſſam in tua formatione, retine ſaltem formam humanitatis tuæ mihi impreſſam in tua recreatione. Id eſt: Si non retines qualem te creavi, retine ſaltem qualem te recreavi: ſi non capis quantas virtutum divitias tibi dederim te creando, cape ſaltem quantas in humanitate tua miſerias propter te acceperim recreando, & ad potiores quàm ad quas te formaveram delicias reformando. Nam propterea homo viſibilis factus ſum, ut à te viſus amarer, qui in Deitate mea inviſibilis non amabar. Da ergo te in præmium Incarnationi & Paſsioni meæ: pro quo incarnatus

ſimul

a *Tract. de vite myſt. cap. 3. num. 1.* b *Ser. de Paſſ. Dom. in num. 14.* c *Ser. 2. in Cœna Dom. num. 6.* d *Ser. infer. 4. heb. ſan. num. 11. & 12.*

e *Ibidem num. 14.* f *Ser. 2. in Dom. 1. poſt. Epiph. num.* g *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 14.* h *Tract. de vite myſt. cap. 44. num. 169.*

Digitized by Google

ſimul & paſſus dedi me. O dulciſsime atque amantiſſime Jeſu, Pater luminum à quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum, miſericorditer reſpice humiliter tibi confitentes, & verè ſentientes, quia ſine te nihil poſſumus facere: & qui dediſti te pro nobis in precium, da (licet tanto precio minùs ſimus digni) ut tuæ gratiæ tam integri reddamur, ut conformati imagini paſsionis tuæ, ad eam quoque, quam peccando amiſimus, tuæ Divinitatis imaginem reformemur. Amen.

CAPUT VIII.

De ſermone Jeſu Chriſti in Cruce pendentis, quo innuit hominibus ingratitudinem beneficiorum ſuorum.

Popule meus, quid tibi debui facere, & non feci? Eſa. 5.

1. *Proponitur ad conſiderandum mira increpatio ex perſona Jeſu Crucifixi, tam adversùs ingratos beneficiorum Creationis & redemptionis ſuæ, quàm adversùs negligentes ſalutem propriam. Excitamur ad amorem Creatoris & Redemptoris noſtri.* 2. *Exhortamur verbis Domini Jeſu Crucifixi, ut ad eum convertamur in toto corde, in jejunio, & fletu & planctu: & ut quotidiè aſpiremus ad ipſum. Traditur pænitentibus formula Confeſſionis privatæ, ſeu norma orandi ad Crucifixum.* 3. *Excitatur quævis anima chriſtiana ad recolendum beneficia Creationis & redemptionis ſuæ, nec non adexhibendam Deo gratitudinem, quæ in ſola dilectione* Dei *conſiſtit.*

§. I.

P*Opule meus, quid tibi debui facere, & non feci?* Scaturire videntur hæc verba teneritudinem amoris (a) & quaſi muſtum quod dirumpit novas lagunculas, de medullis procedere diligentis. Dedit Dominus voci ſuæ vocem virtutis, ut eſſent hæc verba ejus ſicut malleus conterens petram, & ſicut ignis, teſtante Jeremia: *Verba ejus ſunt quaſi ignis, & quaſi malleus conterens petram:* ut de igne aſcendat virgula fumi ex aromatibus & pulvere pigmentarii, & conterat malleus. Unde cogitandi mihi dulcediñe hujus increpationis, flere magis libet, quã aliquid dicere: quia quidam mirifici odoris balſamus perflat aureolam mentis meæ. Diſputare cum Deo cupio, non quidem ex æqualitate, ſed exponendo fragilitatem humanæ conſcientiæ. Domine, quoties paſſionis tuæ amaritudinem in cordibus noſtris ruminamus, toties de nobis expaveſcimus: quia dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant à facie ejus. Si enim ex hoc mundo tranſiſti ad Patrem cum tantis cruciatibus, quid fiet de nobis peccatoribus? Si in viridi ligno hæc fiunt, in arido quid fiet? Dum tales in Oratione fundimus querimonias, conſolatur nos dulciter increpando illa vera & ſumma charitas per Scripturarum authoritatem, ſeu per occultam inſpirationem. *Popule meus,* ait Dominus (b) *quid tibi debui facere, & non feci?* Quid cauſæ eſt, quòd inimico meo veſtroquè libet ſervire magis quàm mihi? Neque enim ille creavit vos, ſed nec paſcit quidem, aut tempora veſtra diſponit. Si parva hæc videntur ingratis: non ille, ſed ego redemi vos. Sed quo precio? Non utique corruptibilibus auro & argento, non Sole vel Lunâ, non ſaltem aliquo Angelorum, ſed proprio vos Cruore redemi. Cæterùm ſi neque tam multiplici jure debitum à vobis elicere eſt famulatum, omiſſis his omnibus, mecum ſaltem ex diurno denario convenite. Nihil vobis ille nocuerit, nihil ipſe videar profuiſſe: ei obtemperate qui plura vobis & potiora pollicetur, apud quem certior copioſiorquè remuneratio eſt. Ut illud quoque benigniſſima miſeratione diſſimulem, quòd bonorum veſtrorum non egens, vobis tantumodò velim eſſe conſultum, ne præſentia ſuſcipere detractetis, quæ nunc offero dona gratiæ, futuris gloriæ muneribus eadem coronanda promittens. O homo [c] quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit: ſola dilectio ei ſufficit. Hæc enim (d) in lege præcipitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua.* Id eſt, diliges *dulciter* ſive affectuosè, diliges *prudenter,* diliges *fortiter.* Sanè ad affectuoſum illum quem dicimus cordis amorem plurimùm valet Incarnationis Chriſti cogitatio, & maximè Paſſionis. Videns enim Deus homines omninò carnales effectos, tantam eis dulcedinem exhibuit in Carne, ut duriſſimi cordis ſit quiſquis eum toto affectu non diligat. Volens ſiquidem nobilem creaturam hominem recuperare: Si, inquit, invitum coegero, aſinum habeo, non hominem, quoniam quidem non libens veniet nec ſpontaneus, ut poſſit dicere: *Voluntariè ſacrificabo tibi.* Numquid aſinis dabo regnum meum? Numquid de bobus cura eſt Deo? Ut ergo habeam voluntarium, terrebo eum ſi fortè convertatur & vivat. Et comminatus eſt acerbiora quæ excogitari poſſunt, tenebras æternas, vermes immortales, ignem inextinguibilem. Cùm autem nec ſic homo revocaretur, ait: Non ſolùm timidus, ſed etiam cupidus eſt. Promittam ergo ei quod potiſsimùm deſiderabile videtur. Deſiderant homines aurum & argentum, & ſimilia; & ſuper hæc omnia vitam deſiderant. Manifeſtum eſt hoc, & valdè manifeſtum. Si, inquit, tantoperè deſiderant miſeram hanc laborioſam vitam & momentaneam, quantùm diligent vitam quietam, æternam, beatam? Promiſit itaque Chriſtus Deus noſter vitam æternam, promiſit quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. Videns autem [e] quòd nihil proficeret: Vnum, inquit, reſtat adhuc. Ineſt homini non ſolùm timor & cupiditas, ſed & amor, nec quidquam eſt eo vehementius ad trahendum. Venit igitur in Carne, & tam amabilem ſe exhibuit, ut illam nobis impenderet charitatem, quâ majorem nemo habet, ut Animam ſuam daret pro nobis. Poſitoquè Corpore ſuo & Sanguine in manu hominis

a *Ser. in fer. 2. Paſch. num. 16. & 19. tom. 6. pag. 725.*

b *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 16. num. 53.* c *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 17.* d *Serm. 29. div. num. 1. & 2.* e *Ibidem num. 3.*

nis: [f] Hoc, inquit, manduca & bibe, hinc vive. Quiſquis ſanè nec ob hoc quidem converti voluerit [g] nonne meritò audiet: *Quid debui facere tibi, & non feci?* O duri [h] & indurati filii Adam, quos non emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, tam vehemens amor Chriſti Crucifixi, qui pro vilibus ſarcinulis tam precioſas merces expendit? Non enim corruptibilibus auro vel argento redemit nos, ſed precioſo Sanguine ſuo, quem effudit abundè: quia largiter undæ Sanguinis de Corpore Jeſu per quinque partes emanaverunt. *Quid ultra debuit facere, & non fecit?* Illuminavit cæcos, reduxit erroneos, reconciliavit reos, juſtificavit impios: triginta, & tribus annis ſuper terram viſus, cum hominibus converſatus, pro hominibus mortuus eſt. Quid ad hæc [i] conſcientia humana reſpondet? Cùm improperari cœperint hæc in die judicii, quomodò miſeri ſuſtinebunt? Quid excuſationis poterunt habere de peccato? Quam, inquam, excuſationem [K] habebit homo iſte de peccato? Nonne ei juſtè poteſt dicere Dominus: *Quid debui tibi facere, & non feci?* Non eras, & creavi te. Peccaſti, & diaboli ſervum te feceras: & redemi te. In mundi circuitu cum impiis currebas: & elegi te. Dederam tibi gratiam in conſpectu meo, & volebam facere apud te manſionem: tu verò deſpexiſti me. Et non ſolùm ſermones meos, ſed meipſum projeciſti retrorsùm, & ambulabas poſt concupiſcentias tuas. Vide ô homo (l) quid Deus tibi erogavit, imò quod prærogavit & ſupererogavit. Creavit, cùm non eſſes: recreavit, cùm perditus eſſes. Creauit, ut eſſes particeps beatitudinis: recreavit, ne poſt lapſum permaneres exſors patriæ, & exſors fælicitatis æternæ. Intuere ô homo (m) tempus tuæ redemptionis, recordare & reſpiçe quomodo redemptus ſis. *Empti eſtis* (ait Apoſtolus) *precio magno, glorificate & portate Deum in corpore veſtro*: non magno tantùm, ſed permaximo precio. Venditus eras ſub peccato precio vili, & deſpicabili morſu unius pomi: emptus & redemptus es precio magno & inæſtimabili, morte Filii Dei. Quid ergo à te quærit [n] qui tanta ſollicitudine te quæſivit, niſi te ſollicitum ambulare cum Deo tuo. Ecce quem quæris (o) exaltatus eſt, & humiliatus. Non enim elevatus eſt in Crucem, ut ſe difficilem præberet accedere ad eum volentibus, ſed magis ut omnibus poſſet paratior inveniri. Accede ergo cum fiducia ad hunc Crucifixum (p) & in extenſione brachiorum cognoſce eum, ſuſcipe affectum paratum ad tuos, & te ad ſuos invitantis amplexus, & quodammodò miſerabiliter miſericorditerquè clamantis: *Revertere, revertere, ut intueamur te*. Revertere à mala voluntate, à malis factis, ab obſtinacione, à deſperatione. *Revertere*, inquam, ad me miſera anima, quæ à me averſa fuiſti: ut intueamur te intuitu gratiæ, quo mulierem peccatricem, & Petrum, & Latronem reſpexi. Lege me librum vitæ ſcriptum intùs & foris, & lectum intellige. Collige tibi flores meos ſanguineos, ut paradiſi illius poſſis januam introire, ante cujus fores Cherubim collocatus eſt cum gladio flammeo & verſatili. Valet enim ſcientia hæc, quam ex me plenariè diſcere potes, ad amovendum impedimentum Cherubim.

§. II.

Cognoſce anima mea [q] cognoſce: hic eſt Dominus Deus, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, Unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce quomodo vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra. Hic factus eſt quidē in holocauſtum ſuaviſſimi odoris in conſpectu Dei Patris, ut averteret indignationem ejus à nobis, & conſidere nos ſibi faceret in cæleſtibus. Attamen dicit: (r) *Convertimini ad me in toto corde veſtro*. Liquet quia ſumus averſi, quos ut revertamur hortatur. Liquet quia contrarii ſumus, quos revocat ut convertamur. Sed quomodò? *In jejunio*, inquit, *& fletu, & planctu*, Mira res. Itane in jejunio ille verſatur, & in fletu degit, & in planctu habitat? Procul ab eo omnia iſta ſunt, procul ipſe ab his vehementer. Nimirùm regnum ejus in Jeruſalem, quam ſatiat adipe frumenti: nec ibi eſt luctus & clamor, ſed nec ullus dolor, magis autem gratiarum actio, & vox laudis. *Juſti* (inquit Propheta) *epulentur in conſpectu Dei, & delectentur in lætitia & exultatione*. Quomodò ergo in jejunio & fletu & planctu convertemur ad ipſum? An verò juſtus eum in lætitia & exultatione, qui verò nondum juſtus eſt, nonniſi in jejunio & fletu & planctu reperiet? Ita planè, ſed juſtus qui jam conſpectum meruerit, non qui adhuc vivat ex fide. Nimirùm quod ait Dominus: *Cum ipſo ſum in tribulatione*, ad eum pertinet qui per fidem ambulat, non autem qui ad faciem jam pervenit. Et quidem utriuſque eſt Caput unum Chriſtus, ſed non uno modo membris omnibus exhibetur. Quibuſdam enim oſtenditur Caput hirſutum ſpinis, inclinatum in Cruce, ut humilientur pariter & compungantur. Quibuſdam glorioſum apparet, ut ab ipſo glorificentur, & in ipſo glorientur facta ei ſimilia, quem vident ſicuti eſt. Interim verò non ſicut eſt, ſed ſicut pro nobis factum eſt Caput noſtrum nobis repræſentatur, non coronatum gloriâ, ſed peccatorum noſtrorum circumdatum ſpinis. Agnoſce ô homo [s] quàm gravia ſunt vulnera animæ tuæ, pro quibus neceſſe fuit Dominum Chriſtum vulnerari. Revertere ad Dominum Deum tuum: [t] & placabilis erit ſuper malitiam tuam. Revertere ad Dominum eâ viâ, quâ venitur ad ipſum: viâ cordis, viâ oris, viâ operis, viâ timoris, viâ doloris, & viâ amoris. Viâ *cordis* contriti, viâ *confitentis* labii, & viâ *operis* recti. Viâ *timoris*, ne potraharis ad ſupplicium: viâ *doloris*, quia ſic offendiſti Chriſtum: viâ *amoris*, ut ipſum jam Chriſtum perfectè diligas, qui tam diu ad pænitentiam te patienter expectat. Geme, dole, plange, plora. Non parcas tibi, ut tibi Dominus parcat. Noli indulgere tibi, ut tibi Dominus indulgere dignetur. Succinge lumbos tuos, induere ſacco, pulveſce-

f *Lib. 2. de amore Dei cap. 12. num. 37.* g *Serm. 20. diu. num. 3.* h *Serm. 2. in die Pent. num. 8.* i *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 16. n. 54.* K *Scala Clauſtr. cap. 13. num. 15. tom. 5. pag. 182.* l *Tract. de 3. precip. myſt. cap. 1. n. 3.* m *Ibidem cap. 6. n. 10.* n *Ser. 2. in die Pent. n. 8.* o *Tract. de vite myſt. cap. 44. num. 166.* p *Ibidem num. 167.*

q *Ser. de Paſſ. Dom. num. 15.* r *Ser. 5. de omn. Sanct. num. 8. & 9.* s *Ser. 2. in Nat. Dom. num. 4.* t *Ser. 11. in ultim. Cæna num. 87. & 88.*

Digitized by Google

veſcere humo, & dic Chriſto Domino tuo & Deo tuo: O Jeſu bone miſerere mei. Eſto mihi Jeſus, eſto mihi Salvator meus. Miſereri mei, qui pro me pium Cruorem fudiſti: non intres in judicium cum ſervo tuo, quia nullus juſtificabitur homo, niſi per teipſum ei peccatorum ſuorum tribuatur remiſſio. Non me tua judicaria ſententia premat, quem tua multa pietas levat. Qui reſuſcitaſti Lazarum jam fœtentem, reſuſcita & me peccatorem jam confitentem. Qui pepercisti peccatrici Mariæ, parce & peccatrici animæ meæ. Qui lætificaſti animam crucifixi Latronis, lætifica & animam mei peccatoris. In unione acerbiſſimi doloris tui [u] qui cauſam doloris mei aſſumpſiſti, & emundationem pro peccatis meis ſuſcepiſti, Domine Jeſu Chriſte, cum univerſitate dolentium, verè pœnitentium, & te in veritate quærentium, confiteor tibi omnia peccata mea, mala commiſſa, & bona omiſſa, vel non purè aut negligenter facta, (ſicut tu ea meliùs noſti in numero, pondere, & menſura) & dies perditos vitæ meæ, in quibus te offendi, & laudem tuam minui, & à te Summo bono cecidi, & proximum in caſum traxi. Suſcipe ergo Domine de mea miſera vita reſiduum annorum meorum: pro his verò quos malè vivendo perdidi, quibus perditè vixi, cor contritum & humiliatum Deus non deſpicias. Dies mei declinaverunt, & perierunt ſine fructu. Impoſſibile eſt ut eos revocem: ſed placeat tibi, ut recogitem illos in amaritudine animæ meæ. Domine, abyſſus profundiſſima miſeriæ meæ, abyſſum invocat altiſſimæ miſericordiæ tuæ. Ne contineas in ira miſerationes tuas, & fontem inexhauſtum miſericordiæ tuæ circa me exſiccari ne permittas propter peccata mea, qui miſereris omnium, & nihil odiſti eorum quæ feciſti, diſſimulans peccata hominum propter pœnitentiam. Tuum eſt Domine remittere peccata: miſerere mei, dum tempus eſt gratiæ & miſerationis: & dum tempus eſt emendationis, da mereri gloriam benedictionis: ne in die conſummationis me feriat verbum maledictionis. Fac me quæſo Domine aſſueta mala relinquere (x) & quæ tibi placent peragere: & ſtudium quod hucuſque in peccatis exercui, te adjuvante deinceps in tua voluntate da ut exerceam: ut ubi abundavit delictum, tua gratia reabūdet. Rogo te propter temetipſum, & per amorem piiſſimæ Matris tuæ glorioſæ Virginis Mariæ, & per interceſſionem omnium Sanctorum tuorum, atq; Electarum virginum tuarum, ignoſce omnibus peccatis, negligentiis & ignorantiis meis: & ne perdas me cum omnibus iniquitatibus meis, neque in finem iratus reſerves mala mea. Recordare Domine Jeſu, quia tuum non eſt perdere quidquam eorum quæ Pater tuus dedit tibi: quinimò tibi proprium eſt miſereri ſemper & parcere, neminem perdere, ſed ſalvare. Nam Pater tuus miſit te in mundum, non ut judices mundū, ſed ut vitam habeamus per te, & ut ſis propitiatio noſtra, & advocatus noſter, non contra nos. Quod enim nos debuimus, tu ſolviſti: quod nos peccavimus, tu luiſti: quod nos neglegimus, tu ſuppleſti. Proficiat ergo nunc Domine, (y) & in extremis meis plenaria imò ſuperflua ſatisfactio, amariſſima mors tua & precium inæſtimabile fuſi Sanguinis tui, commemoratio ſatisfactionis tuæ, venerabile myſterium Corporis & Sanguinis tui (quod tibi quotidie offertur in Eccleſia pro ſalute fidelium ſervorum tuorum, in qua es tu ipſe Sacerdos & Sacrificium, ille qui offert pariter & cui offertur, & hoc ipſum quod offertur) ad promerendam in præſenti gratiam, quā non mereor: & ad obtinendam in futurum requiem & gloriam, quam tua amariſſima mors impetravit. Imperfectum meum Domine Jeſu oculi tui viderunt, ſed tu pie & miſericors & præſtabilis ſuper malitia, ne quæſo imputes mihi ad æternum ſupplicium, qui omnia ad ſummum & perfectum bonum optimè & perfectiſſimè & ſapientiſſimè præordinaſti: & ne permittas me deleri de libro vitæ, ſed offer mihi portionem quæ me contingit, in ſubſidium tuæ videlicet precioſæ paſſionis, pro qua voluiſti hominem habere tibi cohæredem in terra viventium. Te igitur Domine (z) moveat & inclinet ad miſericordiam humanæ fragilitatis conſideratio, qui noſti quæ ſit hominis ſubſtantia, & quòd non vanè conſtitueris hominem ſuper terram: & conſerva me opus tuæ pietatis, ne in caſſum circa ipſum laboraveris, nevè infructuoſus ſit in me immaculati Cruoris tui effuſio. Tu qui es purificationem faciens peccatorum, præſta, ut emundatis per te peccatorum ſordibus, illuſtrataquè mentis acie cognoſcam te; teque agnoſcens in directione jugiter ad te tendam, ut felici tandem exitu ad te merear pervenire, Jeſu Chriſte Deus meus, & Dominus meus. Qui cum Patre & Spiritu Sancto vivis & regnas in ſæcula ſæculorum. Amen.

§. III.

Adhuc dico, (a) nihil eſt enim ſatiſdictum, quod ſemper eſt dicendum, atque recordatione continua replicandū. Eras anima mea illi graviſſimo creditori (Angelum Satanæ loquor) illi quidem immaniſſimo exactori tot debitis quot peccatis vinculo chirographi obligata, nec ſolvendo eras. Dei autem Filius non quæ rapuerat, ſed quæ tu rapueras, pro te ſolvit: & quòd dignatio propenſior & gratia uberior erat, non delegavit alium debitorem, ſed dedit Animam ſuam in cauſam tuæ ſalutis. Cùmque ille Angelus transfuga & emenſor, te in deteſtabilem peteret ancillatū, Chriſtus è contra, te cœlo terrequè præpoſitam fecit. Poſtquam diverſas productiones teſtium, legum, oraculorum, Prophetarum, ſignorum, tandem proprium Sanguinem allegavit: obtinuit allegatio illa tuæ ſententiam libertatis. Super calculo ſententiali ſcriptæ ſunt literæ in membrana Capitis Crucifixi, & confirmatæ à ſæculo miſericordiæ & veritatis, pacis & juſtitiæ obviantium ſibi. Denique impreſſum eſt ſigillum, plaga ſcilicet lateris, quam in precium redemptionis noſtræ, & in placationem continuam jugiter exhibet ante oculos Patris. Adhuc extat titulus chartæ inſcriptus (b) in tantæ charitatis memoriam: ſciaſquè quòd ſi te ingratam repererit, nec velle uti tanto beneficio, exiget à te diſtrictiſſimè mortem ſuam. Vereorquè ne aliquando indignantiſſimè dicat tibi: *Tolle manum & mitte in latus meum dextrum, mitte digitos tuos* in

u *Formula Confeſſ. privatæ ſeu orat. pœnitentis ad Chriſtum nu.1. reſat.tom.2.par.2.pag.555.* x *Ibid.num.2.* y *Ibidem nu.3.*

z *Ibidem num.4.* a *Lib. de amore Dei cap.20. nu. 68.* b *Ibid. nu.69.*

Digitized by Google

in fixuras clavorum : & vide quanta pro te paſſus ſum. O ingrata & crudelis impietas, nonne putas Deum de collatis tibi beneficiis pœnitere, ſi ea viderit per ingratitudinem periiſſe? Porrò ſi recenſeas diligenter effuſam (c) & indefeſſam circa te magnificentiam & munificentiam gratiæ Dei, licet ipſe ſit generalis omnium diſpenſator, videbis tamen eum circa commoditates tuas quaſi totum & ſingulariter occupatũ. Quocunq; te vertas anima mea, tibi ſollicitus & diligens proviſor aſſiſtit, in tentationibus, in meditationibus, in verbis, in conſiliis, in operibus, in adverſis, in proſperis; foris, intus, ejus gratia te ſubſequitur & prrecedit. Tibi exhibet in omni tribulatione remedium, ſanat infirmam, reducit erroneam, corrigit delinquentem, conſolatur afflictam, erigit lapſam, triſtem lætificat, nec diu vacillare ſuſtinet deficientem. Illud, anima mea, tanquam amicæ meæ conſulo, ut primitias creationis tuæ attendas, jugi ſcrutinio & ſollicita meditatione revolvas, quòd ſpecioſam te fecit, quòd multiplices gratiæ dotes adjecit: quòd cùm poſtea per te fæda & fætida facta eſſes, pius & miſericors Deus gratuita benignitate ſua tuæ auerſioni compatiens, ſicut te non exiſtentem dilexit ut conderet, ita te conditam ſed perditam ſuâ gratiâ reparavit. Recole (d) recole quòd Deus Dei Vnigenitus pro ſalute tua inclinavit cælos & deſcendit: & ut te de luto fæcis erueret, quodam artificio ineffabili, manendo quod erat, uſque ad livores & vulnera paſſionis ſe à ſua Majeſtate depoſuit. Moyſes quidem Æthiopiſſam duxit, ſed in ea pellis nigredinem non mutavit. Te Filius Dei Chriſtus Jeſus reperiens multiplici peccatorũ turpitudine denigratam, lavit lachrymis ſuis, & baptiſmo ſuo: tandem Cruoris undâ te lavit, & te ſibi exhibuit glorioſam. Moriebatur Salvator tuus, anima mea, (e) ut te vivificaret: affixus erat Cruci, ut iniquitates tuas propriis manibus Cruci affigeret. Manus elevabat ad Patrem in ſacrificium veſpertinum, ut te ad amplexus amicabiles invitaret: vitamquè ſuam, quæ nulli erat obnoxia morti, pro te obtulit ad mortem, ut dum à principe tenebrarum juſtus injuſtè occiditur (quia quod ſuum non erat, uſurpare convictus eſt) eâ quam habebat in te poteſtate privaretur. In tam exuberanti beneficio, in tanto cumulo gratiarum, quo te largitio divina quaſi obruit & confundit, vide ne ingrata ſis. Quid poteris (f) largitori tuo dignè rependere? Dedit te tibi, quando te creavit ut eſſes: reddidit te tibi, cùm recreavit ut benè eſſes. Dedit ſe in viaticum tibi, ne in via deficias, Corpus & Sanguinem ſuum, ſe verum Deum & hominem verum. Et tu quid rependes? Si pro eo quod dedit tibi, quando te creavit, vicem nequis rependere: quid denique pro eo rependes, quod ſe tibi dedit? Certè ſi te millies poſſes rependere, quid eſſes tu in comparatione Dei? Rependε tamen quantum potes, rependε te totam illi, qui ſe totum tibi & dedit & reddidit: & his non contentus, ſe quoque totum tibi dedit. Dilige hunc tantum te diligentem, & ſingularem dilectum ex tota anima tua, & ex toto corde tuo, & ex omnibus viribus tuis: quia & cor bonæ voluntatis, & animam rationabilem, & vires ad implenda quæ bona ſunt, ipſe dedit tibi.

Scis nec ambigere debes (g) quantùm Sponſo tuo ſis inferior genere, ſpecie, dignitate. Unde igitur tibi tantus & tam ineffabilis honor, quòd te Deus ſibi in Sponſam dignatus eſt eligere, per quem omnia facta ſunt? Unde hoc tibi, quòd te recipit ſociam gloriæ, conſortem regni, participem thalami? Quem cùm tetigeris caſta es: cùm cognoveris, docta es: cùm videris, beata es: cùm frui poteris, glorioſa es. Fac igitur ut confidat in te cor viri tui, obliviſcere populum tuũ nec mentem tuam declines ab eo vel etiam ad momentum. Alioquin ſtat Angelus Domini qui ſecet te mediam, ſi alium amatorem receperis: ſi erga eum tepuerit amor tuus: ſi te in modico indevotam exhibueris vel ingratam. Recole quanta tibi fecerit Deus: attraxit te, ad domum gloriæ ſuæ te provecturus, quæ non audebas de ſcabello pedum ejus, aut de venia cogitare. Quàm affectuosè (h) quam ſincerè, quàm ſuaviter, quàm dulciter Deum diligere tenearis, Dominus per Moyſem docet dicens: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis*. Hoc Dei præceptum exactiſſimam obſervantiæ neceſſitatem habet implicitam. Poteſt enim aliquis ſe excuſare, quòd vigilare aut laborare idoneus non ſit: ſed excuſare ſe nullus poteſt, quòd amare non poſſit. De virginitate datur conſilium, non præceptum: *Qui poteſt* (inquit Dominus) *capere capiat*. Et Apoſtolus: *De virginibus quidem præceptum non habeo, conſilium autem do*. Charitas autem à Deo præcipitur fortiter & obnixè, ſine interminatione pœnali cordibus humanis inducitur. Mandavit equidem hoc mandatum Dominus cuſtodiri nimis, & ut ipſum in cordibus noſtris altiùs quàm clavum infigeret, velut crebros ictus ſæpiùs inculcavit. Priùs, ut diligeremus *ex toto corde*: poſtea ſubjungit, quòd *ex tota anima*: deinde adjecit, quòd *ex totis viribus noſtris*. Verè clavus aut ſtimulus eſt hoc præceptum. Nam ſicut Salamon dicit: *Verba ſapientis ſtimuli ſunt, & quaſi clavi in altum defixi*. Non plùs quàm ſtimulus eſt aut clavus *Sermo Dei, vivus, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti*. Dilige ergo ô homo (i) dilectorem tuum: dilige eum non tantùm verbo & lingua, ſed opere & veritate. Dilige eum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis, & ex omni mente tua. Dic: Diligam te Domine fortitudo mea, Domine firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus. Verè liberator, quia liberaſti me pauperem à potente, & inopem cui non erat adjutor, & liberaſti animam meam à perditione. Porrò dic: (k) O Salvator meus, veniat obſecro tẽpus quando revelatis oculis inſpiciam, quem nunc à longè inclamo, apprehendam quem deſidero, & amplectar, in abyſſo amoris tui totus abſorbear. Nihil mihi quæſo ſine te dulceſcat, nil precioſum arrideat mihi. Sed da mihi bone Jeſu in te vivere, & pro amore tuo mori, qui pro me dignatus es amaræ mortis ſubire tormentum. Amen.

CA-

[illegible]

[illegible]

Digitized by Google

CAPUT IX.

De myſterio ſerpentis à Moyſe in deſerto exaltati, quo præfigurabatur Chriſtus exaltandus in Crucem.

Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. *Joan.* 3.

1. *Oſtenditur, ſerpentem exaltatum in deſerto fuiſſe typum Chriſti exaltandi in Crucem: ut ſicut Judæi vulnerati morſu ſerpentum ob ſuam incredulitatem, intuendo ſerpentem æneum ſanabantur; ita & nos reſpiciamus Chriſtum Crucifixum, caveamuſq; à vitio incredulitatis, ne morſu ſerpentis infernalis vulneremur lethaliter.* 2. *Monemur reſpicere in faciem Crucifixi, ut à ſuggeſtionibus diaboli liberemur. Reſpicere in Crucifixum eſt credere in ipſum. Fides comparatur vino. Docemur, ut quoties nos ſentimus pulſari tentationibus diaboli, vel affici turpibus cogitationibus, toties fugiamus ad Crucifixũ, qui nos adjuvare & liberare dignetur.* 3. *Monemur reſpicere Chriſtum in cruce nigreſcentem, & in morte pallentem: ut mereamur eum videre in Cælis ſplendentem, & in ſolio excelſo ſedentem. Proponitur nobis modus purgandi oculum cordis, quo videndus eſt Deus.*

§. I.

SOlet gratior eſſe umbra foliorum vitis (a) cùm ipſa elevata ſuper quendam ſtruem lignorum huc & illuc diſtenditur. Unde videamus ſi vera Vitis noſtra (*Jeſus*) aliquando elevata fuerit & diſtenta: & ſi quę tunc ad noſtram protectionem folia emiſerit, contemplemur. Quòd elevata fuerit Vitis noſtra, ipſa teſtatur de ſe dicens: *Ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.* Item: *Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis.* Elevatus ergo fuit Chriſtus, quia exaltatus. Manifeſtum eſt autem quòd hæc exaltatio de Cruce dicta ſit. Nunc ſupereſt (b) ut dulci Jeſu adjuvante dicamus, quid ſit quòd per odorem florum vitis omnia venenata animalia prçipuè effugentur. Siquidem hic odor (c) ſerpentes fugat. Ajunt floreſcentibus vineis omne reptile venenatum cedere loco, nec ullatenùs novorum ferre odorem florum. Cujus rei ratio citiùs invenitur (d) ſi quid ſerpentes ſignificant, agnoſcatur. Quod autem de ſerpentibus dicitur, de aliis quoque venenoſis reptibilibus accipiatur. Quid autem melius per ſerpentes, quàm diabolicas ſuggeſtiones accipiamus? Ad ſimilitudinem enim ſerpentum reptant occultè per mentes hominum, ſed ſubitò niſi agnoſcantur, morſus mortales incautis affigunt: quod præfiguratum accipimus in filiis Iſraël in deſerto à ſerpentibus miſerabiliter interemptis. Hujus interemptionis cauſam ponit Apoſtolus dicens: *Neque tentemus Deum, ſicut quidam eorum tentaverunt, & à ſerpentibus perierunt.* Quid eſt autem tentare Deum? Non credere Domino. Incredulitatis namque vitio urgebantur, ideoq; à ſerpentibus occiſi ſunt. Quid eſt autem deſertum in quo occiſi ſunt, niſi hic mundus in quo vagamur, per Baptiſmum tanquam rubrum tranſeuntes mare, liberati per noſtrum legiſlatorem Dominum Jeſum à ſervitute Ægyptiaca, quâ ante Baptiſmi gratiam premebamur. Si autem diligentiùs conſideremus (e) cuncta penè vitia ex incrudelitatis vitio inveniemus oriri. Quis enim vanam *mundi gloriam* quæreret, ſi perfectè crederet aliam eſſe futuram in cœlis immarceſcibilem, quam oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ humilibus conſervantur? Putaſne huic gloriæ mundanæ tam incertæ quàm tranſitoriæ animum inclinaret? Nequaquam. Sed quòd tales aſſerunt ſe Deo credere, provenit ex quadam conſuetudine, quia totum penè mundum tali vident & audiunt fide teneri. Quòd ſi infidelium numerus excreſceret, & nomen Chriſti non poſſent ſine pæna vel ſine timore confiteri, citiùs audires quod corde gerunt: & linguâ propalare eum, quem factis denegare non timent. Simile eſt de *avaris*, qui cæleſtes non curant divitias: & de *invidis*, qui charitatis laudem & præmium non attendunt: & de *iracundis*, qui in patientia animas ſuas non poſſident: & de *acedioſis*, qui pro æterno commodo labores ſubire refugiunt temporales: & de *luxurioſis*, qui cæleſtibus voluptatibus mentis oculum non intendunt: & de *guloſis*, qui panem illum delicatiſſimum Angelorum ſuis epulis terrenis poſtponunt: quia ſi ea quæ futura promittuntur verè crederent, nequaquam terrenis tam ardenter inhiarent. Propter ergo incredulitatem ſuam dantur non ſolùm vulnerandi per tentationes, ſed etiam occidendi per veneni ſui infuſionem ſerpentibus ignitis: ideſt, dæmonibus illius maximi & tortuoſi ſerpentis primi perverſoris miniſtris, qui illos ſecum pervertunt, & incendiis æternis addicunt, quos in hac vita incendio ſuarum pravarum ſuggeſtionum corrumpunt. Sed remedium attendamus (f) per quod vitium incredulitatis ſubiectum eſt. Dixt Dominus ad Moyſem: *Fac ſerpentem æneum, & pone in ligno erecto: quem qui intuiti fuerint, à ſerpentum morſibus ſanabuntur.* Cujus ſerpentis myſterium ipſe Dominus Jeſus curavit exponere dicens: *Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis qui credit in illum, non pereat.* Videſne quorſùm feramur? prorſùs ad exaltatum in Cruce benignum Jeſum, qui optimè ſerpenti æneo & exaltato comparatur. Serpens enim dicitur mortifer, quia per ſuggeſtionem ſerpentis mors intravit in orbem. Miſſus eſt coluber tortuoſus à diabolo (g) ut venenum per aures mulieris in ipſius mentem transfunderet, & ſic refunderet in totius poſteritatis originem. Æneus verò dicitur (h) quia charitatis ſimul & paſſionis ignibus conflatus, paſſionis Sanguine rubricatus, ad modum æris in reſurrectione induratus eſt, quia ultra non moritur. Exaltatio autem ſerpentis, exaltationem crucifixi Jeſu figurat. Hic eſt Serpens, quem increduli à malignis ſpiritibus vulnerati ad crudelitatem converſi (ſi volunt ſalvari) reſpicere commonentur. Eſt enim ſerpens iſte de virga Moyſi transformatus.

Per

a *Tract. de vite myſt. cap.* 7. *num.* 40. b *Ibidem cap.* 45. *num.* 173. c *Ser.* 63. *in Cant. num.* 6. d *Tract. de vite myſt. cap.* 45. *nu.* 173.

e *Ibid. num.* 174. f *Ibid. num.* 175. g *Ser.* 2. *in die Pent. num.* 3. h *Tract. de vite myſt. cap.* 45. *nu.* 175.

teor parva laus, quoniam parvi laus. Non enim hoc loco prædicatur magnus Dominus & laudabilis nimis, ſed parvus Dominus & amabilis nimis: parvulus utique qui natus eſt nobis. Ergo non Majeſtas attollitur hic (r) ſed commendatur humilitas: dignè què ac rationabiliter quod infirmum & ſtultum eſt Dei, hominum fortitudini & ſapientiæ antefertur. Ipſi ſunt namque ligna ſilveſtria & infructuoſa, quoniam ſecundùm Prophetam: *Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum. Sicut malus inter ligna ſylvarum, ſic dilectus meus inter filios*. Una inter ligna ſylvarum Dominus Jeſus eſt arbor, faciens fructum ſecundùm hominem: ſanè etſi prælatus hominibus, ſed ab Angelis minoratus. Miro enim modo & Angelis ſeſe factus caro ſubjecit, & Angelos ſibi manens Deus ſubjectos retinuit. Quia ergo Sponſæ id dulcius quòd ſe imminuit, ſapit: ideo libentiùs attollit gratiam, præfert miſericordiam, ſtupet dignationem. *Sicut malus* (s) *inter ligna ſylvarum, ſic dilectus meus inter filios*. Meritò *ſicut malus*, qui inſtar fructiferæ arboris & umbram refrigerii habet, & fert fructum optimum. An non verè fructiferum lignum, cujus flores fructus honoris & honeſtatis ſunt? Deniq; lignum vitæ eſt apprehendentibus eum. Non comparabuntur huic omnia ligna ſylvarum: quia etſi ſunt arbores pulchræ & magnæ, quæ opem ferre videantur orando, miniſtrando, docendo, exemplis juvando: ſolus tamen Dei Sapientia Chriſtus lignum eſt vitæ, ſolus panis vivus qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo. Ideo (t) Sponſa ait: *Sub umbra ejus quem deſideraveram, ſedi: & fructus ejus dulcis gutturi meo*. Meritò ejus deſideraverat umbram, de quo & refrigerium eſſet & refectionem pariter acceptura. Nam cætera quidem ſylvarum ligna etſi umbram ſolatii habent, ſed non vitæ refectionem, non fructus perpetuos ſalutis. Unus eſt enim vitæ auctor, unus mediator Dei & hominum Homo Chriſtus Jeſus, qui dicit Sponſæ ſuæ: *Salus tua ego ſum*. Et: *Non Moyſes* (inquit) *dedit vobis panem hunc de cælo, ſed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum*. Propterea ergo Chriſti potiſſimùm deſideraverat umbram, quòd ſolus ſit, qui non ſolùm ab æſtu refrigerat vitiorum, ſed & replet delectatione virtutum. Proinde (u) ait ſponſa: *Et fructus ejus dulcis gutturi meo*: guſtum contemplationis ſignificans, quem obtinuerat per amorem ſuaviter ſublevata.

§. III.

Chriſtus Dominus [x] pro peccatis noſtris crucifixus eſt, & Crucem amaram ſuis amatoribus dulcoravit. Illuminat quippe [y] domum cordis noſtri, & fovet in eo ignem charitatis divinæ. Cera tenacis memoriæ per ſigillum intelligitur, ita tamen ſi ſit in eo lignum, ideſt exercitium ſpiritualis laboris, quod per lignum intelligitur, ſumptum de ligno quod multis laboribus conſeri ſolet, ut ad utilitatem aliquam perducatur. Si ergo [z] in memoria noſtra paſſionis Chriſti laborem habemus, poteſt accendi & ardore charitas ejus in nobis, qui illuminat tenebras ignorantiæ noſtræ: ut & nos parati ſimus pati pro illo & cum illo, qui prior pro nobis paſſus eſt. In tali cera memoriæ noſtræ debet eſſe mel, ideſt, delectatio de recordatione Crucis, quæ eſt mel dulciſſimum. Quid tam amarum, quod in recordatione vivificæ Paſſionis non poſſit dulciſcere? Certè legimus Hebræos cùm exiſſent de Ægypto, veniſſe ad aquam amariſſimam, quam nullus guſtare poterat: cui cùm Moyſes lignum inieciſſet, dulcorata eſt, ſic ut eam delectabiliter biberent. Quid apertiùs per aquam amaram, quàm cujuslibet adverſitatis amaritudo deſignatur? cui cùm lignum Crucis inicitur, ideſt, cùm Paſſio dulcis Jeſu conſideratur, neceſsè eſt omnem paſſionem hominis levem videri reſpectu Paſſionis Dominicæ, quam pro hominibus voluit ſuſtinere Deus & Homo, mediator Dei & hominum Dominus Jeſus. Certè & crux precioſa eſt [a] & crux amari poteſt, & crux habet delectationem. Ita eſt, fratres mei. Si fuerit qui colligat, ſemper lignum Crucis vitam germinat, fructificat jucunditatem, oleum lætitiæ ſtillat, balſamum ſudat ſpiritualium chariſmatum. Non eſt ſilveſtris arbor: lignum vitæ eſt apprehendentibus eam. Arbor fructifera, arbor ſalutifera eſt: alioquin quomodo Dominicam occuparet terram? Illam dico precioſiſſimam glebam, quæ clavorum eſt infixa radicibus. Si non eſſet hæc arbor precioſior cunctis, fructuoſior univerſis, nunquam illo plantaretur in horto, nec illam permitteretur vineam occupare. Denique quid mirum ſi cruci ſuavitatem dedit, qui dedit & igni? Aut quomodo crux judicatur inſipida, ubi dulce ſapit & flamma? Quid enim ſapiebat Laurentio ignis, cum irrideret carnifices, judices ſubſannaret? Quid nos ad iſta dicemus, fratres, quòd non ſapit etiam nobis ea quæ pro Chriſto eſt tribulatio, nec guſtamus & nos manna abſconditum? Ecce enim in Cruce ſalus noſtra [b] tantùm ut ei viriliter inhereamus. *Verbum Crucis* (ait Apoſtolus) *pereuntibus quidem ſtultitia, his autem qui ſalvi ſunt, ideſt nobis, virtus Dei eſt*. Ipſa eſt ſcutum quo circumdamur, ut ejus quatuor cornua quadrifaria hoſtium tela repellant. Sit ergò *inferius cornu* contra *timorem nocturnum*, ideſt adversùs puſillanimitatem, quæ de carnis afflictione procedit: ut id quod ſub nobis eſt corpus caſtigare viriliter ſtudeamus, ac ſubiicere ſervituti. Si quis verò nobis in faciem maledicit, ſi quis apertè mala ſuadere conatur, in die volat *ſagitta*, & à ſiniſtris eſt, *ſiniſtro* nihilominus *cornu* Crucis excipienda. Quod ſi adulatur, ſi quaſi conſulentis animo venenum propinat fraternæ detractionis, & odium ſeminare conatur, ſi denique iniquum aliquid tanquam juſtum perſuadere tentat, à dextris eſt mihi iſte: ſed Judas eſt, oſculo me prodit, & *dextro cornu Crucis negotium perambulans* in tenebris neceſsè eſt propulſari. Sed ecce *dæmonium meridianum adeſt*, ſuperbiæ ſcilicet ſpiritus, qui nimirùm in ſplendore majori virtutum acriùs inſurgere ſolet. Hæc autem ſuperbia quàm pernicioſa ſit, ſæpiùs vobis intimare curamus: initium quippè omnis peccati & cauſa totius perditionis ſuperbia eſt. Propterea quisquis es qui ſalutem tuam operari ſtudes, adversùs hanc ſuperbiam *ſuper caput tuum cornu* Crucis habere memento, ut non eleveris in ſuperbiam, non exaltetur

cor

r Ibidem nu.4. s Ibidem num.5. t Ibid.num.8. u Ibid.num. 8. x Serm. de Paſ. Dom. num. 1. y Tract. de vita myſt.cap. 44. num.170. z Ibid.num.171.

a Serm. 1. de S. Andr. nu. 2. b Ser. 2. de S. And. nu.7.

Digitized by Google

cor tuum, non ambules in magnis, neque in mirabilibus ſuper te: ſed tela ea, quæ de ſublimi veniunt, ſupereminens capiti tuo cornu Crucis excipiat. Sanè hoc ſolum eſt, cui ſalutis pariter & regni Titulus inſcribitur: quia ſolus qui ſe humiliat, ſalvari & exaltari meretur. Jam ut breviter repetam [c] quatuor hæc cornua ſunt *continentia, patientia, prudentia, & humilitas*. Felix eſt anima illa, quæ in hac Cruce gloriatur & triumphat, tantùm ut perſeveret in ea, & nullis valeat tentationibus deiici. Quiſquis in hac Cruce eſt, oret cum Beato Andrea Dominum & Magiſtrum ſuum, ne patiatur eum de Cruce deponi. Quid enim malignus ille diabolus non audeat, quid non præſumat impius attentare? Quod Ægeę manibus de diſcipulo, hoc Judæorum linguis facere cogitaverat & de Magiſtro. In utroque tamen ſerâ pænitentiâ ductus, victus & confuſus abſceſſit. Utinam abeat ſimiliter & à nobis, eo vincente, qui & in ſe & in diſcipulo triumphavit. Faciat ipſe, ut mereamur & nos in hac noſtra qualicunque cruce pænitentiæ, quam pro ipſius nomine portamus, feliciter conſumari, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Quatuor ſunt in Deo (d) potentia, ſapientia, charitas, & veritas vel æternitas: quod unum eſt. Nihil enim verè eſt, niſi quod incommutabile eſt: ad quæ duobus modis reſpondere nos convenit. *Potentiæ*, quæ poteſt nos punire, *& Sapientiæ* quam nihil poteſt latere, debemus *timorem* verum, ideſt, quem non impedit torpor ſecuritatis, vel refugium ſimulationis. Simulatio eſt, vel quando fingimus laborem in præcepto, vel quando irrationabilem miſericordiam ſimulamus in Deo. *Charitati & Veritati* debemus *amorem* verum, ideſt, quem non impedit tepor affectionis, vel ſcrupulus ſuſpicionis. Charitati enim quid debetur niſi charitas? Veritas verò charitatis, & charitas veritatis omnem removet ſcrupulum ſuſpicionis. Suſpicionem autem dico, ne non amet charitas, ne decipiat veritas, ne defluat æternitas. Unde Paulus ait: *Ut poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum. In ſublimitate* nota potentiam, *in profundo* ſapientiam, *in latitudine* charitatem, *in longitudine* æternitatem ſive veritatem. Et hæc eſt Crux Chriſti. Gratias tuæ Cruci Jeſu referimus: (e) ipſa enim omnes cruciatus noſtros evacuat. Et ideo Domine Redemptor meus (f) te vt verum Deum adoro, in te confido, te ſpero, & quibus poſſum deſideriis ad te ſuſpiro, adjuva imperfectum meum. Audi vocem meam, & inclina ſuper ſervum tuum ſuavem Crucem illam, quæ lignum vitæ eſt iis qui apprehendunt eam: ut ſpero, curram alacriter, portabo infatigabiliter eam quæ ab inimicis eſt Crucem poſt te. Illam, inquam, diviniſſimam Crucem humeris meis impone, cujus *latitudo* eſt *charitas*, cujus *longitudo* eſt *æternitas*, cujus *ſublimitas* eſt *omnipotentia*, cujus *profundum* eſt inſcrutabilis *ſapientia*. Confige illi manus meas & pedes meos, & totum Paſſioni tuæ conforma ſervum tuum Domine. Da, obſecro, mihi continere ab operibus carnis quæ odiſti, & facere juſtitiam quam dilexiſti, & in utroque tuam quærere gloriam: *& ſiniſtram* quidem manum meam clavo *temperantiæ*, *dexteram* verò clavo *juſtitiæ* in illa ſublimi Cruce fixas arbitror. Da menti meæ jugiter meditari in lege tua, & omnem cogitatum meum jactare in te: & *dextrum* pedem meum eidem ligno vitæ clavo *prudentiæ* affige. Da, ut ſiniſtram ſpiritus mei ſenſualitatem non enervet labentis vitę infelix felicitas, non conturbet præſentis vitæ infelicitas felix, & *ſiniſter* quoque pes meus *fortitudinis* clavo in Cruce tenebitur. Porrò dicendum & hoc (g) quia fruſtra hujus ſæculi ſapientes de quatuor virtutibus tam multa diſputaverunt quas tamen apprehendere omninò nequiverunt, cùm illum neſcierint qui factus eſt nobis à Deo *ſapientia*, docens prudentiam: & *juſtitia*, delicta donans: & *ſanctificatio*, in exemplum temperantiæ continenter vivens: & *redemptio*, in exemplum patientiæ fortiter moriens. Itaque quid vobis cum virtutibus (h) qui Dei Virtutem Chriſtum ignoratis? Ubinam quęſo vera *prudentia*, niſi in Chriſti doctrina? Unde vera *juſtitia*, niſi de Chriſti miſericordia? Ubi vera *temperantia*, niſi in Chriſti vita? Ubi vera *fortitudo*, niſi in Chriſti paſſione? Soli ergo qui ejus doctrinâ imbuti ſunt, prudentes dicendi ſunt: Soli juſti, qui de ejus miſericordia veniam peccatorum conſecuti ſunt: Soli temperantes, qui ejus vitam imitari ſtudent: Soli fortes, qui ejus patientiæ documenta fortiter in adverſis tenent. In caſum proinde quis laborat in acquiſitione virtutum, ſi aliunde eas ſperandas putat quàm à Domino virtutum: cujus doctrina eſt ſeminarium prudentiæ: cujus miſericordia eſt opus juſtitiæ: cujus vita eſt ſpeculum temperantiæ: cujus mors eſt inſigne fortitudinis. Ipſi honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT VI.

De myſterio Paſſionis Dominicæ, in quo tria ſpecialiter ſunt conſideranda: opus, modus, & cauſa redemptionis noſtræ.

1. In opere redemptionis noſtræ commendatur ſingularis patientia Chriſti. Excitamur ad excercendam patientiam pro amore Chriſti. Condimentum patientiæ conficitur ex tribus herbis: ſcilicet ex juſtitia, hilaritate, & humilitate. 2. In modo redemptionis noſtræ commendatur admirabilis humilitas Chriſti: qui licet voluntariè minimum ſeſe & perfectè humilem exhibebat, tamen ſe Summum eſſe non ignorabat. 3. In cauſa redemptionis noſtræ commendatur inæſtimabilis Charitas Chriſti: qui cùm dilexit nos triplici modo, pariter exigit à nobis triplicem dilectionem. Oſtenditur, triplicem nobis provenire fructum ex conſideratione triplicis virtutis, patientiæ, humilitatis, & charitatis Chriſti.

§. I.

Magna opera Domini, ait Propheta David in Pſalmo 110.

MAgna quidem omnia opera ejus, Fratres, (a) ſiquidem magnus & ipſe: ſed ad nos maximè ſpectant, quæ in eis maxima eſſe videntur. Hinc eſt

c *Ibidem num. 8.* d *lib. 2. de amore Dei cap. 11. nu. 32.* e *Lib. 3. de amore Dei cap. 6. num. 88.* f *Serm. de Paſſ. Dom. num. 19. & 20.* g *Serm. 22. in Cant. num. 12.* h *Ibid. nu. 13.* a *Ser. 2. in Nat. Dom. num. 1.*

quod pſallit idem Propheta, dicens: *Magnificavit Dominus facere nobiſcum*. Denique quàm magnificè nobiſcum agat, ſpecialiter tria quædam ejus opera clamant. In paſſione Jeſu Chriſti (b) tria ſpecialiter convenit intueri, *opus, modum, cauſam.* Nam in opere quidem *patientia*, in modo *humilitas*, in cauſa *charitas* commendatur. *Primò quidem in opere patientia Chriſti commendatur*. Patientia autem ſingularis, quòd videlicet cùm ſupra dorſum ejus fabricarent peccatores, cùm ſic extẽderetur in ligno ut dinumerarentur omnia oſſa ejus, cùm fortiſſimum illud propugnaculum (quod cuſtodit Iſrael) undiq; foraretur, cùm foderentur manus & pedes ejus, ſicut agnus ad occiſionem ductus ſit, & tanquam ovis coram tondente non aperuit os ſuum: non adversùs Patrem murmurans, à quo miſſus fuerat; non adversùs humanum genus, pro quo quæ non rapuit exolvebat; non denique vel contra populum ipſum peculiarem ſibi, à quo pro tantis beneficiis tanta mala recipiebat. Plectuntur aliqui pro peccatis ſuis, & humiliter ſuſtinent: hoc ipſum tamen eis ad patientiam reputatur. Flagellantur alii non tam purgandi quàm probandi coronandiquè, & major in eis patientia comprobatur & commendatur. Quomodò non maxima cenſeatur in Chriſto, qui in funiculo hereditatis ſuæ, ab his quibus ſpecialiter advenerat Salvator, crudeliſſima morte mulctabatur ſicut fur, nullum omninò peccatum, nec actu proprio, nec contractu, ſed nec in quo creſcere poſſet, habens? Nimirùm in quo habitat omnis plenitudo divinitatis, non umbraticè, ſed corporaliter: in quo Deus eſt mundum reconcilians ſibi, non figurativè, ſed ſubſtantialiter: qui denique plenus eſt gratiæ & veritatis, non cooperativè, ſed perſonaliter, ut faciat opus ſuum. *Alienum eſt opus ejus ab eo*, Eſajas loquitur: quia & opus ſuum fuit, quod dedit ei Pater ut faceret; & alienum ab eo, ut talis talia ſuſtineret. Hæc nimirùm hoſtia ſicut ſola prodeſſe potuit (c) ſic ſola ſuffecit: nec Chriſtum decuit ſimul & Petrum aut Jacobum vel Joannem pro ſalute hominum pati. Crucifixi tamen fuère cum eo alii duo nequam: de quibus nulla prorsùs ſuſpicio poſſet haberi, tanquam ex eis minùs efficax Sacrificium ſuppleretur. Ita ergo (d) habes in opere patientiam. Dominus utiq; (e) in paſſione patientiam exhibere curavit. In illa enim tanquam ovis ad occiſionem ductus eſt, & quaſi agnus coram tondente obmutuit, & non aperuit os ſuum. Qui cùm percuteretur, non comminabatur, ſed magis orabat dicens: *Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. Suſtinuit quoque [f] in aſſumpta carne incomoda noſtra ſine peccato carnis, portans in carne peccata noſtra. Et hoc totum nõ propter ſe, ſed propter nos ſuſtinuit: ut redderet nos incolumes de infirmis, cohæredes de extraneis, liberos de ſervis. Proinde imitemur eum (g) qui tanquam ovis ad occiſionem ductus eſt, & ſicut agnus coram tondente obmutuit, & non aperuit os ſuum: qui pro inimicis mori non dubitavit, & oravit pro crucifixoribus ſuis: qui peccatum non fecit, & impoſita ſibi ab aliis patienter audivit: qui pro reconciliandis ſibi peccatoribus tanta ſuſtinuit. Ipſe Animam ſuam poſuit: (h) quia ipſe voluit, oblatus eſt: omnis enim ei infirmitas de voluntate fuit, non de neceſſitate. Unde & quod infirmum Dei erat, fortius erat hominibus; quòd eſſet tunc quoque etiam inter parvulos magnus, inter infirmos validus, inter mortuos liber. Videtur quidem & in noſtris aliquando tribulationibus eſſe nonnulla libertas, cùm videlicet pro peccatis proximorum libera & liberali charitate laborem pœnitentiæ ſuſtinemus, lugentes pro eis, jejunantes pro eis, vapulantes pro eis, & quæ non rapuimus exolventes. Unde & Paulus, *Cùm liber eſſem*, inquit, *ex omnibus, omnium me ſervum feci*. Cæterùm nihil hoc ad libertatem illius qui nihil proprii delicti habuit, qui nihil morti debuit, nihil meruit tribulationis. In noſtra quoque vita, (i) multa, quantùm in nobis eſt, videmur agere caſu, multa neceſſitate: ſed Chriſtus Dei Virtus & Dei Sapientia neutri potuit ſubjacere. Quæ enim Dei Virtutem neceſſitas cogeret? aut quid ageret Dei Sapientia caſu? Omnia proinde quæcunque locutus eſt, quæcunque operatus eſt, quæcunque paſſus eſt, ne dubites fuiſſe voluntaria, plena Sacramentorum, plena Salutis. Et nota (k) quòd licet mons iſte patientiæ eſt arduus, ſpinoſus, aridus. *Arduus* propter difficultatem imitandi paſſionem Domini: *ſpinoſus* propter aculeos tentationum, quæ multiplices ſunt, damna ſcilicet rerum, contumeliæ verborum, cruciatus corporum, in quibus Sancti Martyres examinantur: *aridus* propter retributionem præmiorum, quæ non in hoc ſæculo ſperatur, ſed in futuro. Verumtamen exerce patientiam (l) quam debes Deo, quia ab eo ſalvandus es. *Omnes enim qui piè volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patientur*, ait ſcriptura. Et: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Cælorum*. Vide ergo ne per impatientiam pereas, ſed univerſa pro eo ſuſtine, qui prior majora pro te ſuſtinuit, & apud quem infructuoſa patientia non erit, ſicut ait Propheta: *Patientia pauperum non peribit in finem*. Quod ſi multiplex fuerit tribulatio (m) tunc quoque multipliciùs exultandum, non intuentibus quæ videntur incommoda, ſed præmia, quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna. *Beati* (inquit Dominus) *eritis cùm vos oderint homines, & cùm ſeparaverint vos, & ejecerint, & dixerint omne malum adversùm vos mentientes propter me. Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces veſtra copioſa eſt in cœlis*, copioſior longè quàm ſit labor in terris. Bonus cibus *Obedientia* (n) de qua nimirùm & ipſe Dominus ait: *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris mei*. Et Propheta, *Labores* (ait) *manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit*. Bonus cibus *Patientia* pauperum, quæ non peribit in finem, panis lachrymarum, panis doloris. Verumtamen utrique neceſſarium eſt condimentum, ſine quo uterque cibus inſipidus nonmodò reficiat, ſed guſtatus afferat mortem. Duriſſimus equidem cibus uterque, fratres, & niſi aliquod tertium ſaporabile apponatur, utique mors eſt in olla. Quid verò tam ſaporabile quàm *Sapientia*? Nempè *lignum vitæ* eſt, quod & ipſas aquas

Ma-

b *Ser. in fer. 4. heb. San. n. 2.* c *Serm. 3. in Dom. Palm. n. 3.* d *Ser. in fer. 4. heb. San. n. 3.* e *Ser. 2. in Dom. Palm. n. 3.* f *Ser. 2. in Cœna Domini num. 2.* g *Serm. 4. de Adven. Dom. nu. 7.*

h *Ser. 34. diver. num. 2. & 3.* i *Ser. 4. de Aſcenſ. Domini num. 2.* k *Ser. 61. diver. num. 2.* l *Ser. 2. de Reſur. Dom. nu. 10.* m *Ser. 1. de omn. Sanct. num. 15.* n *Ser. 2. inter diver. num. 4. & 5.*

Digitized by Google

Marath per Moyſen dulcoravit. *Farinula* eſt, quæ pulmentum Prophetarum per Eliſæum ſaporavit. *Ignis* eſt, qui ſemper ardere præcipitur in Altari. *Oleum* eſt, ob cujus inopiam virginibus fatuis oſtium clauditur nuptiarum. *Sal* eſt, quod nulli ſacrificio deeſſe jubetur. Puto tamen ego hanc ipſam Sapientiam (quam obedientiæ & patientiæ tertiam addi volumus) triplicem nihilominùs inveniri, ut noſtrum hoc condimentum velut tribus quibuſdā herbis conficiatur. Opus eſt nimirū ut *juſtitia* ſit in intentione, *hilaritas* in operatione, *humilitas* in reputatione. Inſipida namque Deo & inſulſa quodammodò noſtra obedientia ſeu etiam *patientia* eſt, niſi omnium quæ vel agimus vel patimur, ipſe ſit cauſa: quia & quidquid facimus, jubemur facere in gloriam Dei: & non ſi quid patimur, ſed ſi quid propter juſtitiam patimur, beati. Oportet autem puſillanimitatem quoque & triſtitiam in omnibus quæ agenda ſunt vel toleranda, caveri: quia hilarem datorem diligit Deus. Porrò elationē ſuper omnia fugere neceſsè eſt. Quiſquis enim altum ſapit, & opus ejus & patientia vanum ſapit: nec gravior ullus ſapor, aut magis contrarius eſt Veritati.

§. II.

Secundò in modo humilitas Chriſti commendatur. Nam *modum* ipſum ſi diligenter attendas [o] nonmodò mitem Jeſum, ſed & humilem corde cognoſces. Nempè in *humilitate* judicium ejus ſublatum eſt, cùm nec ad tantas blaſphemias, nec ad falſiſſima quæ ſibi obiiciebantur, etiam reſponderet. *Vidimus* (inquit Eſajas) *eum, & non erat ei aſpectus*: nec ſpecioſum formâ præ filiis hominum, ſed opprobrium hominum, *& tanquam leproſum, noviſſimum virorum*, planè *virum dolorum, à Deo percuſſum & humiliatum: ita ut nulla eſſet ei ſpecies neque decor*. O noviſſimum, ô Altiſſimum! O humilem & ſublimem! opprobrium hominum & gloriam Angelorum! Nemo illo ſublimior, nemo humilior. Denique ſputis illitus eſt, opprobriis ſaturatus eſt, morte turpiſſima condemnatus eſt, cum ſceleratis deputatus eſt. Nihilne merebitur vel iſta humilitas, quæ hunc habet modum, imò quæ tam eſt ultra modum? Sicut eſt patientia ſingularis, ſic & humilitas admirabilis: utraque ſine exemplo. Porrò (p) ſi quæris de humilitate? Dominus omnium ſervuli formâ indutus eſt: de paupercula Virgine natus eſt. Denique cùm liber eſſet à lege, factus eſt ſub lege, ſine querela converſatus eſt in lege: cum publicanis & peccatoribus cibum ſumpſit: Diſcipulorum quos elegerat, pedes lavit. Hoc ab ortu ſuo uſque ad finem vitæ ſatagens, ut ſicut in Matre ſpecialis & ſine exemplo fuit Virginitas, ſic in Filio ſingularis & unica eſſet humilitas. Hinc eſt [q] quòd auctor & dator virtutum Chriſtus (in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ ſunt abſconditi, in quo omnis quoque plenitudo Divinitatis habitat corporaliter) de humilitate tanquam ſumma ſuæ doctrinæ ſuarumquè virtutum gloriatus eſt: *Diſcite* (ait) *à me*, non quòd ſobrius, aut caſtus, aut prudens, aut aliquid ejuſmodi: *ſed quia mitis ſum & humilis corde. Semetipſum exinanivit* [r] *formam ſervi accipiens*, & formam humilitatis tradens. Ipſe ſe exinanivit, ipſe ſe humiliavit, non neceſſitate judicii, ſed noſtri charitate. Poterat nimirùm vilem ſe & contemptibilem demonſtrare, ſed planè non reputare, quoniam ſciebat ſeipſum. Voluntate proinde humilis fuit, & non judicio, qui talem ſe obtulit qualem eſſe neſcivit: magis autem placuit minimum reputari, qui ſe ſummum non ignorabat. Denique ait: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde*. Corde dixit, cordis affectu, ideſt voluntate. Itaque neceſſitatem excluſit, qui voluntatem confeſſus eſt. Non enim quomodo ego vel tu invenimus nos in veritate dignos dedecore & contemptu, dignos omni extremitate & inferioritate, dignos etiam ſuppliciis, dignos plagis. Non inquam ita & ille; quæ tamen omnia expertus eſt, quia voluit tanquam humilis corde. Humilis videlicet illa humilitate, quam cordis ſuaſit affectio, non quam extorſit diſcuſſio veritatis. Sed quid dicam de illo [s] qui dicitur *rex ſuper omnes filios ſuperbiæ? Et ipſe* (inquit Dominus) *in veritate non ſtetit*. Et alibi: *Videbam Satanam de cælo cadentem*. Quare hoc, niſi propter ſuperbiam? Væ mihi, ſi & me viderit qui alta à longè cognoſcit ſuperbientem, & illam in me terribilem intonet vocem: Tu quidem filius Excelſi eras, ſed ſicut homo morieris, & ſicut unus de principibus cades. Quis non ab hujus tonitrui voce formidet? O quàm ſalubriùs ad tactum Angeli nervus fæmoris Jacob emarcuit, quàm Angeli ſuperbientis intumuit, evanuit, ruit! Utinam & meum nervum Angelus tangat, ut marceſcat, ſi fortè ex hac infirmitate incipiam proficere, qui ex mea firmitate non poſſum niſi deficere. Lego profectò: *Quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus*. Sic quoque Apoſtolus de ſuo nervo cōqueſtus (quem Angelus non Domini, ſed Satanæ colaphizabat) reſponſum audivit: *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur*. Quæ virtus? Ipſe Apoſtolus reſpondeat: *Libenter gloriabar in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti*. Sed nondum forſitan intelligis de qua ſpecialiter dixerit virtute, quia Chriſtus omnes virtutes habuit. Sed cùm omnes habuerit, præ omnibus tamen unam, ideſt, humilitatem nobis in ſe commendavit, cùm ait: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde*. Libenter igitur [t] & ego Domine Jeſu gloriabor (ſi potero) in mea infirmitate, in mei nervi contractione, ut tua virtus, ideſt *humilitas* perficiatur. Nam ſufficit mihi gratia tua, cùm defecerit virtus mea. Pedem profectò gratiæ fortiter figens, & meum qui infirmus eſt pedem leniter trahens, ſecurus aſcendam per ſcalam humilitatis, donec Veritati adhærens ad latitudinem tranſeam charitatis. Tunc pſallam cum gratiarum actione & dicam: *Statuiſti in loco ſpacioſo pedes meos*. Vidit ſcalam Jacob [u] & in ſcala Angelos, ubi nullus reſidens apparuit, ſed vel aſcendere vel deſcendere videbantur univerſi: quatenùs palàm daretur intelligi inter profectum & defectum in hoc ſtatu mortalis vitæ nihil medium inveniri; ſed quomodò ipſum corpus noſtrum continuè aut creſcere conſtat aut decreſcere, ſic neceſsè ſit & ſpiritum aut proficere ſemper aut defi-

o *Ser. in fer. 4. hebd. Sanct. num. 3.* p *Ser. 2. in Cœna Domini num. 2.*
q *Tract. de mor. & Off. Epiſc. cap. 5. num. 18.*

r *Ser. 42. in Cant. num. 7.* s *Tract. de grad. humil. cap. 9. num. 25.*
t *Ibidem num. 26.* u *Epiſt. 253. num. 5.*

Digitized by Google

deficere. Intereſt tamen, quòd nequaquam juxta ordinem corporalium viciſſitudinum etiam ſpiritus ſua vel incrementa capit, vel patitur detrimenta. Nam ſemper in rubuſto & vegeto corpore animus mollior atque tepidior jacet: & rursùm in corpore debili & infirmo fortior viget promptiorquè ſpiritus. Quod ſe utique in ſe expertum conteſtans Apoſtolus: *Quando infirmor*, inquit, *tunc fortior ſum.* Sed & libenter gloriatur in infirmitatibus ſuis:*ut inhabitet in me*,ait,*virtus Chriſti*. Optanda eſt infirmitas (x) quæ Chriſti virtute compenſatur. Quis dabit mihi non ſolùm infirmari, ſed & deſtitui ac deficere penitùs à memetipſo, ut Domini Virtutum virtute ſtabiliar. *Nam virtus in infirmitate perficitur*, dicit Apoſtolus. Denique ait: *Quando infirmor, tunc fortior ſum & potens*. Vides (y) quia carnis infirmitas robur ſpiritui augeat, & ſubminiſtret vires? Ita è contrario noveris carnis fortitudinem debilitatem ſpiritûs operari. Et quid mirum ſi hoſte debilitato tu fortior efficeris? Niſi fortè illam tibi inſaniſſimè ducas amicam, quæ non ceſſat concupiſcere adversùs ſpiritum. Vide quoque,ſi non prudenter ſagittari & impugnari ſalubriter poſtulat ſanctus David, cùm dicit in oratione: *Confige timore tuo carnes meas.* Optima timor iſte ſagitta, qui configit & interficit carnis deſideria ut ſpiritus ſaluus ſit. Vis adhuc videre humilem rectè gloriantem (z) & verè dignum gloriâ Apoſtolicâ? *Libenter* (inquit Apoſtolus) *gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti*. Non dicit patienter ſe ferre infirmitates ſuas, ſed & gloriari, & libenter gloriari in illis, probans etiam ſibi bonum eſſe quòd humiliatur: nec ſufficere omninò ut poſſideat animam ſuam tanquam patienter humiliatus, niſi & gratiã accipiat tanquam ſpontè humiliatus.Generalem verò hinc audi regulã: *Omnis qui ſe humiliat*, ait Dominus, *exaltabitur*. Significans profectò non omnẽ exaltandam eſſe humilitatem, ſed eam tantùm quæ de voluntate venit, non ex triſtitia, nec ex neceſſitate. Nec enim per contrarium omnis qui exaltatur, humiliandus erit, ſed tantùm qui ſe exaltat humiliabitur, nimirùm ob voluntariam vanitatem. Ita ergo non qui humiliatur, ſed qui ſpontè ſe humiliat, exaltabitur, utique ob meritum voluntatis.

§. III.

Tertiò in cauſa charitas Chriſti commendatur. Patientiam & humilitatem Chriſti (a) magnificè cauſa ipſa commendat: nimirùm *charitas* eſt. Propter nimiam quidem charitatem ſuam quâ dilexit nos Deus, ut ſeruum redimeret, nec Pater Filio, nec ſibi Filius ipſe pepercit. Verè nimiam, quia & menſuram excedit, & modum ſuperat, planè ſuperemineus univerſis. *Maiorem* (inquit) *charitatem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Tu majorem habuiſti Domine, ponens eam etiam pro inimicis. Cùm enim adhuc inimici eſſemus, per mortem tuam & tibi reconciliati ſumus & Patri. Quænam alia videbitur eſſe, vel fuiſſe, vel fore huic ſimilis charitati? Vix pro juſto quis moritur: tu pro impiis paſſus es, moriens propter delicta noſtra, qui veniſti juſtificare gratis peccatores, ſervos facere fratres, captivos cohæredes, exules reges. Verè Domine nimis exceſſiſti: (b) quia cùm ſis ſplendor paternæ gloriæ & figura ſubſtantiæ ejus, pati dignatus es tormentum abjectiſſimæ paſſionis. Verè fuit exceſſus, cùm dediſti vellentibus genas tuas: cùm faciem tuam non avertiſti ab increpantibus & conſpuentibus te: quando cum iniquis es deputatus. Nec ſanè aliud aliquid (c) patientiam hanc & humilitatem æquè illuſtrat, quàm quòd tradidit in mortem Animam ſuam, & peccata multorum tulit, etiam pro tranſgreſſoribus rogans, ut non perirent. O quàm indebita miſeratio (d) quàm gratuita & ſic probata dilectio, quàm inopinata dignatio, quàm ſtupenda dulcedo, quàm invicta manſuetudo, Regem gloriæ pro diſpicatiſſimo vermiculo crucifigi! Quis audivit unquam tale? aut quis vidit huic ſimile? Vix enim pro juſto quis moritur: ipſe pro injuſtis & inimicis mortuus eſt, eligens exulare à Cælis, ut nos reportaret ad Cælos. Valdè omninò mihi amandus es Domine (e) per quem ſum, viuo, & ſapio. Sed eſt quod me plùs movet, plùs urget, plùs accendit. Super omnia inquam reddit amabilem te mihi, Jeſu bone, Calix quem bibiſti, Opus noſtræ redemptionis. Hoc omninò amorem noſtrum facilè vendicat totum ſibi. Hoc inquam eſt, quod noſtram devotionem & blandiùs allicit, & juſtiùs exigit, & arctiùs ſtringit, & afficit vehementiùs. Multùm quippè laboravit in eo Salvator, nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis Auctor aſſumpſit. Illa denique dixit & facta ſunt, mandavit & creata ſunt. At verò hic (*videlicet in opere redemptionis noſtræ*) & in dictis ſuis ſuſtinuit contradictores, & in factis obſervatores, & in tormentis illuſores, & in morte exprobratores. Ecce quomodo dilexit. Addo quòd hanc ipſam dilectionem non reddidit, ſed addidit. Nam quis prior dedit & retribuetur ei? Sed ut Sanctus Joannes Evangeliſta ait: *Non quia nos dilexerimus Deum,ſed quia ipſe prior dilexit nos*. Denique dilexit etiam non exiſtentes. Sed adiecit & reſiſtentes diligere, juxta Pauli teſtimonium dicentis: *Quoniam cùm adhuc inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem Filii ejus*. Alioquin ſi non dilexiſſet inimicos, nondùm poſſediſſet amicos: ſicut necdum quos ſic diligeret, eſſent, ſi non dilexiſſet qui nondum eſſent. Dilexit autem *dulciter* (f) *ſapienter*, *fortiter*. *Dulce* nempè dixerim, quòd carnem induit: *Cautum*, quòd culpam cavit: *Forte*, quòd mortem ſuſtinuit. Nam quos ſanè in Carne viſitavit, carnaliter tamen nequaquam amavit, ſed in prudentia ſpiritûs. *Spiritus quippè ante faciem noſtram Chriſtus Dominus*, æmulans nos Dei æmulatione non hominis; & certè ſaniori æmulatione, quàm primus Adam Evam ſuam. Itaque quos in carne quæſivit, dilexit in ſpiritu, redemit in virtute. Plenum prorsùs omni ſuavitatis dulcedine eſt, videre Hominem hominis Conditorem. At dum naturam prudenter ſelegit à culpa, etiam potenter mortem propulit à natura. In Carnis aſſumptione condeſcendit mihi, in culpæ vitatione conſuluit ſibi, in mortis ſuſceptione ſatisfecit Patri:

ami-

x *Ser.29.in Cant.num.7.* y *Ser.29. in Cant. num.7.* z *Ser. 34. in Cant. num.4.* a *Ser.in fer.4.heb.San.num.4.*

b *Ser.in fer.2.Paſch.num. 8.tom.6.pag. 720.* c *Ser. in fer. 4. hebd. San.num.4.* d *Ser.22.inter.diver.num.5.* e *Ser. 20.in Cant. num. 1.& 2.* f *Ibidem num.3.*

Digitized by Google

amicus dulcis, conſiliarius prudens, adiutor fortis. Huic ſecurus me credo, qui ſalvare me velit, noverit, poſſit. Quem quæſivit, hunc & vocavit per gratiam ſuam: numquid venientem eiiciet foras? Sed nec vim nec fraudem metuo profectò ullam, quòd me videlicet de manu ejus poſſit ervere, qui & vincentem omnia vicit mortem, & ſeductorem Univerſitatis ſerpentem arte utique ſanctiore deluſit: iſto prudentior, illâ potentior. Carnis quidem aſſumit veritatem, ſed peccati ſimilitudinem; dulcem prorsùs in illa exhibens conſolationem infirmo, & in hac prudenter abſcondens laqueum deceptionis diabolo. Porrò ut Patri nos reconciliet, mortem fortiter ſubit & ſubigit, fundens precium noſtræ redemptionis Sanguinem ſuum. Ergo niſi amâſſet dulciter, non me in carcere requiſiviſſet illa Majeſtas. Sed junxit affectioni Sapientiam, quâ tyrannum deciperet: junxit & patientiam, quâ placaret offenſum Deum Patrem. Hi ſunt quidem modi quos vobis propoſui, ſed præmiſi eos in Chriſto, ut commendabiliores haberetis. O homo (g) quid retribues Dominò pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit, ſola dilectio ei ſufficit. Diſce, ô Chriſtiane, à Chriſto (h) quemadmodùm diligas Chriſtum. Diſce amare dulciter, amare prudenter, amare fortiter. *Dulciter*, ne illecti: *prudenter*, ne decepti: *fortiter*, ne oppreſſi ab amore Domini avertamur. Ne mundi gloriâ ſeu carnis voluptatibus abducaris, dulceſcat tibi præ his *Sapientia* Chriſtus. Ne ſeducaris ſpiritu mendacii & erroris, luceſcat tibi *Veritas* Chriſtus. Ne adverſitatibus fatigeris, confortet te *Virtus* Dei Chriſtus. Zelum tuum inflammet *charitas*, informet *ſcientia*, firmet *conſtantia*. Sit fervidus, ſit circumſpectus, ſit inuictus: nec teporem habeat, nec careat diſcretione, nec timidus ſit. Et vide ne fortè tria iſta tibi & in lege tradita fuerint, dicente Deo: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua*. Mihi videtur (ſi alius competentior ſenſus in hac trina diſtinctione non occurrit) amor quidem *cordis* ad zelum quendam pertinere affectionis, *animæ* verò amor ad induſtriam ſeu judicium rationis, *virtutis* autem dilectio ad animi poſſe referri conſtantiam vel vigorem. Dilige ergo Dominum Deum tuum toto & pleno cordis affectu: dilige totâ rationis vigilantiâ & circumſpectione: dilige & tota virtute, ut nec mori pro ejus amore pertimeſcas, ſicut ſcriptum eſt in conſequentibus: *Quoniam fortis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio*. Sit ſuavis (i) & dulcis affectui tuo Dominus Jeſus, contra malè utique dulces vitæ carnalis illecebras, & vincat dulcedo dulcedinem, quemadmodùm clavum clavus expellit. Sed ſit nihilominùs intellectui tuo prævia lux, & dux rationi, non ſolùm ob cavendas hæreticæ fraudis decipulas, & fidei puritatem ab eorum verſutiis cuſtodiendam: verùm ut cautus quoque ſis nimiam & indiſcretam vehementiam in tua converſatione vitare. Sit etiam fortis & conſtans amor tuus, nec cedens terroribus, nec ſuccumbens laboribus. Ergo amemus affectuosè, circumſpectè, & validè: ſcientes amorem *cordis* quem affectuoſum dicimus, abſque eo qui dicitur *anima*, dulcem quidem eſſe, ſed ſeductibilem: iſtum verò abſque illo qui *virtutis* eſt, rationabilem eſſe, ſed fragilem. Digna ergo eſt Chriſti charitas tam ineſtimabilis (k) humilitas tam admirabilis, patientia tam inſuperabilis. Digna planè eſt tam ſancta, tam immaculata hoſtia, tam acceptabilis. Dignus eſt Agnus qui occiſus eſt, accipere fortitudinem, facere ad quod venit, tollere peccata mundi. Ego autem dico, peccatum triplex quod invalvit ſuper terram. Putatis, quòd dicere velim concupiſcentiam carnis, & concupiſcentiam occulorum, & ſuperbiam vitæ? Funiculus triplex eſt qui difficilè rumpitur, propterea multi trahuntur hoc funiculo vanitatis; ſed prior ille ternarius (videlicet patientia Chriſti, humilitas, & charitas) non immeritò prævalet in electis. Quomodò enim non illius *patientia* recordatio omnem arceat voluptatem? Quomodò non illius *humilitatis* conſideratio ſuperbiam vitæ prorsùs extundat? Cùm *charitas* illa planè digna ejus meditatione ſic mentem occupet, ſic totam ſibi vendicet animam, ut omninò vitium curioſitatis exſufflet. Amen.

CAPUT VII.

De immenſo dolore Chriſti, quem ſuſtinuit in Crucis patibulo pendens.

O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus.

Jerem. Thren. 1.

1. *Excitamur verbis Domini ad conſiderandum ejus dolorem immenſum, quem ſuſtinuit affixus Cruci. Adducuntur cauſæ, propter quas voluit pati tantum dolorem.* 2. *Excitamur ad reſpiciendum faciem Chriſti, nec non ad conſiderandum myſterium elevationis Crucis, & extenſionis manuum Jeſu & corporis in Cruce. Proponitur nobis ad æmulandum humilitas Crucifixi, & inſania ſancta, quam etiam Sancti æmulabantur.* 3. *Excitamur ad compatiendum doloribus Chriſti affixi ligno Crucis ferreis clavis. Oſtenditur, Chriſtum ſuo labore & dolore redemiſſe nos. Agitur de diverſis laboribus & doloribus hominum flagitioſorum. Docemur quid à nobis requirat Chriſtus pro ſuis doloribus & tormentis.*

§. I.

Mitis (a) & innocens Agnus in Cruce pendens, utpote qui coram tondente ſe obmutuit, non improperat circùſtantibus & inſanientibus in eum: ſed dulciter ſuggerit tranſeuntibus per viam, & reſpicientibus ad eum. Sic enim ſcriptum eſt: *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus*. Occurrat itaque ſpiritualiter (b) & ingerat ſeipſum cordibus noſtris Dominus Chriſtus, tenebratis palmis, pedibuſquè confoſſis. Videamus vinculum ferreum (c) quo ligatus eſt Chriſtus, in cruce. Fuit hoc vinculum multò ferocius cæteris vinculis: eò quòd non ſolùm manuum

g *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 17.* h *Ser. 20. in Cant. num. 4.* i *Ibidem num. 5.*

k *Ser. in fer. 4. heb. S. San. num. 5.* a *Epiſt. 385. num. 8.* b *Ser. 2. in Cœna Dom. num. 7.* c *Tract. de vite myſt. cap. 4. num. 16.*

Digitized by Google

ſuum pedumquè ſanctiſſimorum compagem diviſit, verumetiam illam puriſſimam Animam à mundiſſimo Corporis hoſpitio ſeparavit. Egredimini filiæ Syon, & videte pacificum noſtrum, pugnantem pro libertate noſtra & in bello occumbere. Videte vitæ noſtræ Auctorem pro nobis vitæ januas introire, ut nos ad vitæ viam revocet. Videte vincula duriſſima ſeu clavos ferreos pedes & manus (quæ ſalutem noſtram operabantur in medio terræ) crudeliter penetrare. Videte lignum Crucis miſſum in panem noſtrum, panem candidiſſimum, panem delicatum, panem Angelorum qui de cælo deſcendit, ut ſe nobis daret in cibum, & animas noſtras continuò ſubjectas labori ſemetipſo non alieno cibo reficeret: & ſe nobis incorporando, non ſe in noſtram carnem, ſed nos in ſuum ſpiritum reformaret. Videte quomodo juſtus ligatur, quomodo cum iniquis deputatus eſt liberrimus & optimus Sponſus noſter. Moritur vita noſtra, non pro ſuis neceſſitatibus, ſed pro noſtris. Date oculi lachrymarum flumina in tantis vinculis morienti, quia & ipſe prior lachrymatus eſt. Fletus deducite oculi mei [d] & liqueſce anima mea igne compaſſionis ſuper cōtritione amabilis viri hujus Jeſu Crucifixi, quem in tanta amaritudine tot videsaffectum doloribus. Spectaculum fit [e] & opprobrium mundo & hominibus, fit tanquam prodigium multis, & commotio capitis in populis Caput noſtrum, gaudium noſtrum, honor noſter, bonus Jeſus. Sed quid moror? Exaltato in Crucem, perforantur manus & pedes viri optimi benigni Jeſu. Elicitur Sanguis ſi quis ſupererat. Stat mediator noſter in conſpectu Patris ſui in confractione, ut avertat iram ejus, ne diſperdat nos. Verè non cadit mente: ſtat canſtanter etiam perſeverantiâ bonæ voluntatis. O qualem te intueor dulcis Jeſu! O dulciſſime atque amantiſſime Jeſu, quis te uſque ad hæc non ſolùm duriſſima, ſed etiam turpiſſima vulnera patienda pertraxit? Quis te tam amaræ & tam odioſæ morti addixit? Vulnerum antiquorum noſtrorum unica plaga, Salvator. O quàm horrenda [f] & inſanabilis eſt plaga prævaricationis noſtræ, pro qua Filium Dei oportebat tot dura opprobria, tot & tam dira vulnera ſuſtinere! Electe puer Dei mei (g) quid tanta amaritudine, quid tanta confuſione dignum commiſeras? Protsùs nihil. Ego ego homo perditus, totius perditionis tuæ cauſa extiti. Ego Domine vuam acerbam comedi, & dentes tui obſtupuerunt: quia quæ non rapuiſti tunc exolvebas. Proinde conſiderans quid pro nobis feciſti (h) implorant gemitus noſtri, requirunt lachrymæ peccatricis animæ meæ. Illud cùm recolo quod feceris mihi, & quod fecerim tibi, viſcera mea inter ſe colliduntur, ſpiritus contremiſcit, anima conturbatur, vulneror & confodior doloribus multis. Nec mirum. Perpendo enim quid fecerit ſeruus Domino ſuo, & quantas & quales luerit Dominus pænas pro ſervo. Conſcientia mihi teſtis eſt Domine Jeſu, quid fecerim tibi: & Crux tua mihi teſtimonium perhibet, quid tu feceris mihi. Tu Deus, & ego homo: & tamen pro me tu Deus factus es homo. Tu Creator, & ego creatura: & tamen tu pro me dignatus es fieri creatura. Tu Dominus, nos ſervi: & tamen pro ſervis dignatus es fieri ſeruus, peregrinus pro peregrinis, pro exulibus exul, pro pauperibus pauper, pro humilibus humilis, pro mortalibus non tantùm mortalis, ſed mortuus: non qualicunque morte, ſed durâ nimis, amarâ nimis & turpiſſima, morte ſcilicet Crucis. Hæc ſunt opera tua Deus. Hæc opera conſidero, & contremiſco: in his te miſericordem eſſe cognoſco, & reviviſco: & propter hoc in te confido, te amo, te diligo, te totis viſceribus concupiſco. Denique conſiderans [i] quàm dulciter Domine Jeſu cum hominibus cōverſatus es, quàm abundanter multa & magna bona hominibus largitus es, quàm fortiter tam indigna quàm aſpera pro hominibus paſſus es, ita ut liceat ſugere mel de petra, oleumquè de ſaxo duriſſimo: duro ad verba, duriore ad verbera, duriſſimo ad Crucis horrenda: quia in omnibus his ſicut agnus coram tondente te obmuiſti, & non aperviſti os tuum. Mirabilis eſt Paſſio tua Domine Jeſu [k] quæ paſſiones omnium noſtrûm propulſavit, propitiata eſt omnibus iniquitatibus noſtris, & nulli unquam peſti noſtræ invenitur inefficax. Quid enim tam ad mortem, quod non tua morte ſalvetur? Peccavi peccatum grande [l] turbatur conſcientia, ſed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini recordabor. Nempe vulneratus eſt propter iniquitates noſtras. Quid tam ad mortem, quod non Chriſti morte ſalvetur? Si ergo in mentem venerit tam potens, tamquè efficax medicamentum, nulla jam poſſum morbi malignitate terreri. Sed tibi Domine Jeſu fortiſſime zelotes [m] quid gratiarum retribuam, ut dignè retribuam ego homo pulvis & vile figmentum? Quid enim pro mea ſalute facere debuiſti, & non feciſti? Ab imo pedis uſque ad ſummum verticis te totum in aquas paſſionum demerſiſti, ut me totum extraheres de illis, & intraverunt uſque ad Animam tuam. Nam & Animam tuam in mortem perdidiſti, ut meam perditam mihi redderes. Et ecce me duplici debito obligaſti. Nam & pro eo quòd dediſti tuam, debitor tibi ſum: & pro mea quidem anima bis à te mihi data, ſemel in Creatione, & ſemel in redemptione, quid magis juſtè tibi reddam quàm ipſam, non habeo. Pro tua autem precioſa Anima ita contribulata, quid ab homine dignè rependi poſſit, non invenio. Nam etſi cælum & terram & omnem ornatum eorum pro ea poſſem rependere, certè nec ſic uſque ad menſuram debiti ullatenùs attingere poſſem. Ut autem ipſum quod & debeo & poſſibile mihi eſt, retribuam; tui Domine muneris eſt. Diligendus es mihi Domine toto corde, tota anima, tota virtute: & tua mihi ſequenda ſunt veſtigia, qui pro me crucifigi dignatus es. Et quomodo fiet iſtud in me niſi per te? Adhæreat anima mea poſt te, quia tota virtus ejus pendet ex te.

§. II.

Agnoſce ô homo [n] quàm gravia ſunt animæ tuæ vulnera, pro quibus neceſsè erat Dominum Chriſtum vulnerari. Reſpice in faciem Chriſti tui ô anima Chriſtiana [o] & eleva oculos tuos ad tormenta illius

non

d *Ser. de paſſ. Dom. num. 14.* e *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 24.* f *Lib 3. de amore Dei cap. 26. num. 18.* g *Ser. de Paſſ. Dom. num. 11.* h *Ser. 13. in ult. Cœna num. 105.*

i *Ser. 2. in die Pent. num. 7.* k *Ser. in fer. 4. heb. San. nu. 1.* l *Ser. 61. in Cant. num. 7.* m *Ser. de Paſſ. Dom. num. 18. & 19.* n *Ser. 3. in Nat. Dom. num. 4.* o *Tract. de vitæ myſt. cap. 7.*

Digitized by Google

non ſine lachrymis, & cor contritum non ſine ſingultu: & vide quantam tribulationem & dolorem invenit, dum quæreret te, ut inveniret te. Ille qui lucem inhabitat inacceſſibilem [p] in quem deſiderant Angeli proſpicere, cujus ſolius odor Sanctorum ſic mentes inebriat, ut & mundi præſentis, & ſuiipſorum obliti totis viribus currant poſt ipſum: tanto dolori ſubjicitur, ut in ipſo veraciter noſcatur illud impletum eſſe, quod antea dixerat per Jeremiã Prophetam: *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus*. Vacate ergo Fratres, & videte quàm amarâ, quàm turpi morte condemnetur. Suſtinet enim ad huc, & diligenter conſiderat ſi quis ſit qui ſimul contriſtetur: ſi quem inveniat, qui Sanguinis rivos abſtergat, & de Cruce depoſitum munda ſindone non panni ſed cordis involvat, & flens cum beatis mulieribus flentibus ad tumulum proſequatur. Venite quæſo [q] & condolete ei omnes, qui gaudere deſideratis in Domino. Attendite manu fortem noſtrum quomodò contritus eſt: deſiderabilem noſtrum, quomodò miſerabiliter deformatus eſt: pacificum noſtrum, quomodò in bello peremptus eſt. Ecce defecerunt dies noſtræ diei Domini Jeſu, qui ſolus eſt dies ſine tenebris, & oſſa ejus ſicut cremium arverunt. Percuſſus eſt ſicut fænum, & arvit cor ejus: elevatus eſt & alliſus valdè. Sed videamus [r] ſi vera Vitis noſtra Jeſus aliquando elevata fuerit, & diſtenta: & ſi qua tunc ad noſtram protectionem dulcium verborum folia emiſerit, contemplemur. Quòd elevata fuerit Vitis noſtra, ipſa teſtatur de ſe dicens: *Ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum*. Item ait: *Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis*. Elevatus ergo fuit, quia exaltatus. Manifeſtum eſt autem, quòd hæc exaltatio de Cruce dicta eſt. Et vide quàm aptè lignorum ſtrues (ſuper quam vites ſolent elevari) Crucem ſignat. Cancellantur enim, hoc eſt ex tranſverſo componuntur, & ſic ſuper hæc vitis elevata diſtenditur convenientiùs. Cancellantur ligna crucis, elevatur crux, in illam diſtenditur brachiis & toto Corpore Vitis noſtra bonus Jeſus. Intantùm enim in Cruce diſtenſus fuit, ut numerari poſſent omnia membra ejus. Ita enim dixit per Prophetam: *Foderunt manus meas & pedes meos, dinumeraverunt omnia oſſa mea*. Quantùm foſſus fuit, ſupradictum eſt: quantùm autem diſtenſus, nunc ſubjungitur: *Dinumeraverunt omnia oſſa mea*. Ac ſi diceret; Intantùm diſtenſus ſum dextrorsùm & ſiniſtrorsùm & à ſummo deorsùm, ut Corpore nudo in modum tympanicæ pellis diſtenſo, facilè poſſent omnia oſſa mea dinumerari. Laxa igitur oculos tuos ô anima Chriſtiana, ut reſpicias in faciem Chriſti tui. Duo ſunt [s] quæ timet humana frigilitas, pudor & dolor. Utrumque Chriſtus tollere venit, unde & utrumque ſuſcepit, quando morte, & morte turpiſſima condemnatus eſt ab iniquis. Color violæ ſicut apparet abjectus eſt [t] illis præcipuè qui virtutem floſculi ignorant: ſed vim floris agnoſcentibus fit etiam ipſius floris deſpectio commendabilis & dilecta. Hoc in ipſius humilitatis Magiſtro benigno Jeſu facilè agnoſcemus, ſecundùm illud verbum Apoſtoli: *Nos*, inquit, *prædicamus Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, Gentibus verò ſtultitiam: ipſis verò vocatis ſanctis Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam*. Nimirùm Chriſtus crucifixus viola eſt. In Cruce enim humillimus factus eſt. In hac humilitate ſolum colorem intuentibus Judæis & Gentibus ipſe color vilis apparvit: nobis verò qui virtutem agnoſcimus paſſionis, ipſa etiam humilitas deſpecta, humilitas Chriſti placet, & per humilitatem maximè commendatur. Deſpectui autem coloris adjungatur illaquæ latet virtus floris interior, ut per interiorẽ virtutẽ, hoc quod exteriùs vile videtur non contemnatur, verùm ampliùs diligatur. Facta eſt igitur res mira [u] & obſtupenda. Infirmata eſt Virtus ſumma, & ut dicam (ſi dici liceat, quod tamen reverenter dico) quaſi infatuata eſt Sapientia. Nec erubeſco dicere quod non erubuit Doctor Gentium docere. Sic nempè credidit, ſic docuit, ſic ſcriptum reliquit. *Nos*, inquit, *prædicamus Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum Gentibus autem ſtultitiam*, &c. Aſcendit Crucẽ caluus noſter [x] verus Eliſæus (*Chriſtus*) mundo pro mundo expoſitus eſt: & ab inſenſatis pueris irriſus riſum ſuis inſinuavit æternum, quibus ait: *Ecce ego & pueri mei quos mihi dedit Deus*. Quis dabit mihi [y] apud homines tantùm de veris dignè humiliari, quantùm vel de falſis datùm eſt indignè exaltari? Illam mihi vocem propheticam jure aſſumerem: *Exaltatus autem, humiliatus ſum & conturbatus*. Et illud: *Ludam, & vilior fiam*. Ludam ſcilicet ut illudar. Bonus ludus, qui hominibus quidem ridiculum, ſed Angelis pulcherrimum ſpectaculum præbet. Bonus inquam ludus, quo efficimur opprobrium abundantibus, & deſpectio ſuperbis. Nam revera quid aliud ſæcularibus quàm ludere videmur, cùm quod ipſi appetunt in hoc ſæculo, nos per contrarium fugimus: & quod ipſi fugiunt, nos appetimus? Hoc caſto & religioſo ludo ludebat qui dicebat: *Spectaculum facti ſumus Angelis & hominibus*. Hoc ludo & nos interim ludamus, ut illudamur, confundamur, humiliemur, donec veniat qui potentes deponit, & exaltat humiles. Porrò [z] audi ſanctam inſaniam: *Sive mente* (inquit Apoſtolus) *excedimus, Deo: ſive ſobrii ſumus, vobis*. Vis adhuc audire inſaniam: *Si dimittis*, (inquit Moyſes) *eis peccatum dimitte: ſin autem, dele me de libro vitæ*. Vis aliam? Ipſum audi Apoſtolum: *Optabam*, inquit, *anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis*. Nonne quædam mentis benè affectæ ſana quædam videtur inſania, cùm impoſſibile ſit effectum habere fixum in affectu pro Chriſto anathema velle eſſe à Chriſto? Hæc ad Sancti Spiritus adventum Apoſtolorum fuit ebrietas. Hæc Pauli fuit inſania, cùm diceret ad eum Feſtus: *Inſanis Paule*. Mirumne erat ſi inſanire pronunciabatur, qui in ipſo mortis periculo ipſos judices ſuos, à quibus pro Chriſto judicabatur, ad Chriſtum convertere nitebatur? Non hanc inſaniam multæ literæ in eo faciebant, (ſicut dicebat Rex virtutẽ intelligens, ſed diſſimulans) ſed ut dictũ eſt, Sãcti Spiritus ebrietas, in qua & in parvo & in magno ſimiles eos ſibi facere geſtiebat, qui

eum

p *Ibidem cap.2.num.3.& cap.4.num.16.* q *Ibidem cap.5.num.27.* r *Ibidem cap.7.* s *Ser.4.in vig.Nat.Dom.num.3.* t *Tract.de vite myſt.cap.17.num.65.*

u *Ser.53.div.num.1.* x *Tract.exhortat.ad milit. templi cap.10* y *Epiſt.87.num.12.* z *Lib.2.de amore Dei cap.3.num.6.*

eum judicabant. Hac inſania inſani erant Martyres inter tormenta ridentes. Terrentur Martyres (a) & rident: feriuntur, & gaudent: occiduntur, & ecce triumphant. Quare? Quia morte charitatis intùs in corde jam dudum mortui peccatis, mortui mundo, tanquam inſenſibiles facti, nec minas nec tormenta nec mortem ſentire potuerunt.

§. III.

Adhuc autem (b) attentiùs intuere ô anima chriſtiana, quàm grandi admiratione, & tenerrima compaſſione dignus apparet Jeſus crucifixus. Vide nudum & verberibus laceratum, in medio latronum Cruci ignominioſæ ferris clavis affixum. Dignum eſt enim [c] & tibi multùm expedit, compati paſſo commori mortuo, & conſepeliri ſepulto. Ad hoc enim facta ſunt huiuſmodi, ut his omnibus configuretur & conformetur vita Chriſtiani. Qui enim tanquam membrum Chriſti dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare. Duo nobis in hæreditatem relinquerat (d) ille vetuſtus Adam qui fugit à facie Dei, laborem videlicet & dolorem: *laborem* in actione, *dolorem* in paſſione. Chriſtus Dominus *laborem & dolorem* conſideravit, ut traderet eos in manus ſuas, imò ſe magis in manus eorum: infixus in limo profundi, & intraverunt aquæ iſtæ uſque ad Animam ejus. *Vide* (ad Patrem inquit) *humilitatem meam & laborem meum: quia pauper ego ſum, & in laboribus à juventute mea.* Laboravit ſuſtinens, manus ejus in laboribus ſervierunt. De dolore videamus quid dixerit: *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Verè languores noſtros ipſe tulit, & infirmitates noſtras ipſe portavit.* Vir dolorum pauper & dolens, tentatus per omnia ſine peccato,: & in vita paſſivam habuit actionem, & in morte paſſionem activam ſuſtinuit, dum ſalutem operaretur in medio terræ. Proinde memor ero quamdiu fuero, *laborum* illorum quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, tentationum in jejunando, vigiliarum in orando, lachrymarum in compatiendo. Recordabor etiam *dolorum* ejus, conviciorum, ſputorum, colaphorum, ſubſannationum, exprobrationum, clavorum, horumquè ſimilium, quæ per eum & ſuper eum abundantiùs tranſierunt. Facit quidem mihi *fortitudo*, facit *ſimilitudo*, ſed ſi acceſſerit etiam *Imitatio*, ut ſequar veſtigia ejus. Alioquin etiam exquiretur à me Sanguis juſtus, qui effuſus eſt ſuper terram: nec immunis ero ab illo tam ſingulari ſcelere Judæorum, quòd videlicet tantæ Charitati ingratus fuerim, quòd Spiritui gratiæ contumeliam fecerim, quòd Sanguinem teſtamenti pollutum duxerim, quòd conculcaverim Filium Dei. *Sunt* plerique qui laborem & dolorem patiuntur, ſed neceſſitas in cauſa eſt, non voluntas: & hi non ſunt conformes imagini Filii Dei. *Sunt* qui ex voluntate ſuſtinent, ſed non eſt eis ſors neque pars in ſermone iſto. Vigilat tota nocte *luxurioſus* non ſolùm patienter ſed & libenter, ut ſuam expleat voluptatem: vigilat *raptor* veſtitus ferro, ut diripiat prædam: vigilat *fur*, ut domum perfodiat alienam. Sed hi omnes & horum ſimiles longè ſunt à labore & dolore quem conſiderat Dominus. Homines autem bonæ voluntatis, qui Chriſtiana voluntate divitias paupertate commutaverunt, vel etiam non habitas tanquam habitas contempſerunt, relinquentes omnia propter Chriſtum, ſicut & ipſe reliquit omnia propter ipſos, ſequuntur eum quocunque ierit. Hujuſmodi autem *imitatio* validiſſimum argumentum mihi eſt, quòd paſſio Salvatoris & ſimilitudo humanitatis in meam tranſeunt utilitatem. Hic enim eſt ſapor, hic fructus eſt & laboris & doloris. Amplexatus eſt nos Dominus Jeſus (e) per laborem & dolorem noſtrum. Amplectamur eum nos quoque vicariis quibuſdam amplexibus propter juſtitiam, & ad juſtitiam ſuam: actiones ad juſtitiam dirigendo, paſſiones propter juſtitiam ſuſtinendo. Dicamus quoque cum Sponſa: *Tenui eum nec dimitam.* Dicamus etiam cum Patriarcha Jacob: *Non dimittam te, niſi benedixeris mihi.* Quid enim jam ſupereſt niſi benedictio? Quid poſt amplexum, niſi oſculum reſtat? Si ſic adhærerem Deo, quomodò non jam clamarem libenter: *Oſculetur me oſculo oris ſuis?* Vide, o humana anima [f] quibus brachiis vicariæ charitatis redamandus & amplectendus ſit, qui tanti te æſtimavit, imò qui tanti te fecit. De latere enim ſuo te reformavit, quando propter te obdormivit in Cruce, & ſomnum mortis excepit. Imaginare hæc, ô homo (g) quo, quali, & quanto precio redemptus es: non corruptibilibus auro vel argento redemptus es. Ecce Jeſus crucifixus amplexus tuos deſiderat [h] talis ut complectatur, expectat. Caput floridum multis ſpinarum aculeis confixum ad te inclinat, ut ad pacis oſculum te invitet, & tanquam dicat tibi: Ecce quomodo configuratus ſum, quomodo confoſſus, quomodo mactatus, ut te poſſim ponere ſuper humeros meos, quæ aberraveras ovis mea, & ad paſcua reducere paradiſi. Redde vicem, & ſuper vulnera mea miſericordiâ commovere; & pone me talem qualem nunc vides, ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium tuum: ut in omnibus cogitationibus cordis tui, in omnibus operibus brachii tui mihi taliter ut vides ſignato poſſis ſimilis inveniri. Conformaveram te imagini Divinitatis meæ, cùm te crearem: conformatus ſum imagini tuæ, ut te reformarem. Tu ergo qui non retinuiſti formam Divinitatis meæ tibi impreſſam in tua formatione, retine ſaltem formam humanitatis tuæ mihi impreſſam in tua recreatione. Id eſt: Si non retines qualem te creavi, retine ſaltem qualem te recreavi: ſi non capis quantas virtutum divitias tibi dederim te creando, cape ſaltem quantas in humanitate tua miſerias propter te acceperim recreando, & ad potiores quàm ad quas te formaveram delicias reformando. Nam propterea homo viſibilis factus ſum, ut à te viſus amarer, qui in Deitate mea inviſibilis non amabar. Da ergo te in præmium Incarnationi & Paſſioni meæ: pro quo incarnatus

ſimul

a *Tract. de vite myſt. cap. 3. num. 2.* b *Ser. de Paſſ. Domin num. 24.* c *Ser. 2. in Cœna Dom. num. 6.* d *Ser. inſtr. 4. heb. ſan. num. 11. & 12.*

e *Ibidem num. 14.* f *Ser. 2. in Dom. 1. poſt. Epiph. num.* g *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 14.* h *Tract. de vite myſt. cap. 44. num. 169.*

Digitized by Google

ſimul & paſſus dedi me. O dulciſsime atque amantiſſime Jeſu, Pater luminum à quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum, miſericorditer reſpice humiliter tibi confitentes, & verè ſentientes, quia ſine te nihil poſſumus facere: & qui dediſti te pro nobis in precium, da (licet tanto precio minùs ſimus digni) ut tuæ gratiæ tam integri reddamur, ut conformati imagini paſsionis tuæ, ad eam quoque, quam peccando amiſimus, tuæ Divinitatis imaginem reformemur. Amen.

CAPUT VIII.

De ſermone Jeſu Chriſti in Cruce pendentis, quo innuit hominibus ingratitudinem beneficiorum ſuorum.

Popule meus, quid tibi debui facere, & non feci? Eſa. 5.

1. *Proponitur ad conſiderandum mira increpatio ex perſona Jeſu Crucifixi, tam adverſùs ingratos beneficiorum Creationis & redemptionis ſuæ, quàm adverſùs negligentes ſalutem propriam. Excitamur ad amorem Creatoris & Redemptoris noſtri.* 2. *Exhortamur verbis Domini Jeſu Crucifixi, ut ad eum convertamur in toto corde, in jejunio, & fletu & planctu: & ut quotidiè aſpiremus ad ipſum. Traditur pœnitentibus formula Confeſſionis privatæ, ſeu norma orandi ad Crucifixum.* 3. *Excitatur quævis anima chriſtiana ad recolendum beneficia Creationis & redemptionis ſuæ, nec non ad exhibendam Deo gratitudinem, quæ in ſola dilectione* Dei *conſiſtit.*

§. I.

Popule meus, quid tibi debui facere, & non feci? Scaturire videnter hæc verba teneritudinem amoris (a) & quaſi muſtum quod dirumpit novas laguncula, de medullis procedere diligentis. Dedit Dominus voci ſuæ vocem virtutis, ut eſſent hæc verba ejus ſicut malleus conterens petram, & ſicut ignis, teſtante Jeremia: *Verba ejus ſunt quaſi ignis, & quaſi malleus conterens petram:* ut de igne aſcendat virgula fumi ex aromatibus & pulvere pigmentarii, & conterat malleus. Unde cogitandi mihi dulcedinē hujus increpationis, flere magis libet, quā aliquid dicere: quia quidam mirifici odoris balſamus perflat aureolam mentis meæ. Diſputare cum Deo cupio, non quidem ex æqualitate, ſed exponendo fragilitatem humanæ conſcientiæ. Domine, quoties paſſionis tuæ amaritudinem in cordibus noſtris ruminamus, toties de nobis expaveſcimus: quia dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant à facie ejus. Si enim ex hoc mundo tranſiſti ad Patrem cum tantis cruciatibus, quid fiet de nobis peccatoribus? Si in viridi ligno hæc fiunt, in arido quid fiet? Dum tales in Oratione fundimus querimonias, conſolatur nos dulciter increpando illa vera & ſumma charitas per Scripturarum authoritatem, ſeu per occultam inſpirationem. *Popule meus,* ait Dominus (b) *quid tibi debui facere, & non feci?* Quid cauſæ eſt, quòd inimico meo veſtroquè libet ſervire magis quàm mihi? Neque enim ille creavit vos, ſed nec paſcit quidem, aut tempora veſtra diſponit. Si parva hæc videntur ingratis: non ille, ſed ego redemi vos. Sed quo precio? Non utique corruptibilibus auro & argento, non Sole vel Lunâ, non ſaltem aliquo Angelorum, ſed proprio vos Cruore redemi. Cæterùm ſi neque tam multiplici jure debitum à vobis elicere eſt famulatum, omiſſis his omnibus, mecum ſaltem ex diurno denario convenite. Nihil vobis ille nocuerit, nihil ipſe videar profuiſſe: ei obtemperate qui plura vobis & potiora pollicetur, apud quem certior copioſiorquè remuneratio eſt. Ut illud quoque benigniſſima miſeratione diſſimulem, quòd bonorum veſtrorum non egens, vobis tantumodò velim eſſe conſultum, ne præſentia ſuſcipere detractetis, quæ nunc offero dona gratiæ, futuris gloriæ muneribus eadem coronanda promittens. O homo [c] quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit: ſola dilectio ei ſufficit. Hæc enim (d) in lege præcipitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua.* Id eſt, diliges *dulciter* ſive affectuosè, diliges *prudenter*, diliges *fortiter*. Sanè ad affectuoſum illum quem dicimus cordis amorem plurimùm valet Incarnationis Chriſti cogitatio, & maximè Paſſionis. Videns enim Deus homines omninò carnales effectos, tantam eis dulcedinem exhibuit in Carne, ut duriſſimi cordis ſit quiſquis eum toto affectu non diligat. Volens ſiquidem nobilem creaturam hominem recuperare: Si, inquit, invitum coegero, aſinum habeo, non hominem, quoniam quidem non libens veniet nec ſpontaneus, ut poſſit dicere: *Voluntariè ſacrificabo tibi.* Numquid aſinis dabo regnum meum? Numquid de bobus cura eſt Deo? Ut ergo habeam voluntarium, terrebo eum ſi fortè convertatur & vivat. Et comminatus eſt acerbiora quæ excogitari poſſunt, tenebras æternas, vermes immortales, ignem inextinguibilem. Cùm autem nec ſic homo revocaretur, ait: Non ſolùm timidus, ſed etiam cupidus eſt. Promittam ergo ei quod potiſsimùm deſiderabile videtur. Deſiderant homines aurum & argentum, & ſimilia; & ſuper hæc omnia vitam deſiderant. Manifeſtum eſt hoc, & valdè manifeſtum. Si, inquit, tantoperè deſiderant miſeram hanc laborioſam vitam & momentaneam, quantùm diligent vitam quietam, æternam, beatam? Promiſit itaque Chriſtus Deus noſter vitam æternam, promiſit quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. Videns autem [e] quòd nihil proficeret: Vnum, inquit, reſtat adhuc. Ineſt homini non ſolùm timor & cupiditas, ſed & amor, nec quidquam eſt eo vehementius ad trahendum. Venit igitur in Carne, & tam amabilem ſe exhibuit, ut illam nobis impenderet charitatem, quâ majorem nemo habet, ut Animam ſuam daret pro nobis. Poſitoquè Corpore ſuo & Sanguine in manu hominis

a *Ser. in fer. 2. Paſch. num. 12. & 19. tom. 6. pag. 725.*

b *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 16. num. 53.* c *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 17.* d *Serm. 29. div. num. 1. & 2.* e *Ibidem num. 3.*

Digitized by Google

nis: [f] Hoc, inquit, manduca & bibe, hinc vive. Quiſquis ſanè nec ob hoc quidem converti voluerit [g] nonne meritò audiet: *Quid debui facere tibi, & non feci?* O duri [h] & indurati filii Adam, quos non emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, tam vehemens amor Chriſti Crucifixi, qui pro vilibus ſarcinulis tam precioſas merces expendit? Non enim corruptibilibus auro vel argento redemit nos, ſed precioſo Sanguine ſuo, quem effudit abundè: quia largiter undæ Sanguinis de Corpore Jeſu per quinque partes emanaverunt. *Quid ultra debuit facere, & non fecit?* Illuminavit cæcos, reduxit erroneos, reconciliavit reos, juſtificavit impios: triginta, & tribus annis ſuper terram viſus, cum hominibus converſatus, pro hominibus mortuus eſt. Quid ad hæc [i] conſcientia humana reſpondet? Cùm improperari cœperint hæc in die judicii, quomodò miſeri ſuſtinebunt? Quid excuſationis poterunt habere de peccato? Quam, inquam, excuſationem [K] habebit homo iſte de peccato? Nonne ei juſtè poteſt dicere Dominus: *Quid debui tibi facere, & non feci?* Non eras, & creavi te. Peccaſti, & diaboli ſervum te feceras: & redemi te. In mundi circuitu cum impiis currebas: & elegi te. Dederam tibi gratiam in conſpectu meo, & volebam facere apud te manſionem: tu verò deſpexiſti me. Et non ſolùm ſermones meos, ſed meipſum projeciſti retrorsùm, & ambulabas poſt concupiſcentias tuas. Vide ô homo (l) quid Deus tibi erogavit, imò quod prærogavit & ſupererogavit. Creavit, cùm non eſſes: recreavit, cùm perditus eſſes. Creauit, ut eſſes particeps beatitudinis: recreavit, ne poſt lapſum permaneres exſors patriæ, & exſors fælicitatis æternæ. Intuere ô homo (m) tempus tuæ redemptionis, recordare & reſpiçe quomodo redemptus ſis. *Empti eſtis* (ait Apoſtolus) *precio magno, glorificate & portate Deum in corpore veſtro*: non magno tantùm, ſed permaximo precio. Venditus eras ſub peccato precio vili, & deſpicabili morſu unius pomi: emptus & redemptus es precio magno & inæſtimabili, morte Filii Dei. Quid ergo à te quærit [n] qui tanta ſollicitudine te quæſivit, niſi te ſollicitum ambulare cum Deo tuo. Ecce quem quæris (o) exaltatus eſt, & humiliatus. Non enim elevatus eſt in Crucem, ut ſe difficilem præberet accedere ad eum volentibus, ſed magis ut omnibus poſſet paratior inveniri. Accede ergo cum fiducia ad hunc Crucifixum (p) & in extenſione brachiorum cognoſce eum, ſuſcipe affectum paratum ad tuos, & te ad ſuos invitantis amplexus, & quodammodò miſerabiliter miſericorditerquè clamantis: *Revertere, revertere, ut intueamur te*. Revertere à mala voluntate, à malis factis, ab obſtinatione, à deſperatione. *Revertere*, inquam, ad me miſera anima, quæ à me averſa fuiſti: ut intueamur te intuitu gratiæ, quo mulierem peccatricem, & Petrum, & Latronem reſpexi. Lege me librum vitæ ſcriptum intùs & foris, & lectum intellige. Collige tibi flores meos ſanguineos, ut paradiſi illius poſſis januam introire, ante cujus fores Cherubim collocatus eſt cum gladio flammeo & verſatili. Valet enim ſcientia hæc, quam ex me plenariè diſcere potes, ad amovendum impedimentum Cherubim.

§. II.

Cognoſce anima mea [q] cognoſce: hic eſt Dominus Deus, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, Unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce quomodo vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra. Hic factus eſt quidē in holocauſtum ſuaviſſimi odoris in conſpectu Dei Patris, ut averteret indignationem ejus à nobis, & conſidere nos ſibi faceret in cæleſtibus. Attamen dicit: (r) *Convertimini ad me in toto corde veſtro*. Liquet quia ſumus averſi, quos ut revertamur hortatur. Liquet quia contrarii ſumus, quos revocat ut convertamur. Sed quomodò? *In jejunio*, inquit, *& fletu, & planctu*, Mira res. Itane in jejunio ille verſatur, & in fletu degit, & in planctu habitat? Procul ab eo omnia iſta ſunt, procul ipſe ab his vehementer. Nimirùm regnum ejus in Jeruſalem, quam ſatiat adipe frumenti: nec ibi eſt luctus & clamor, ſed nec ullus dolor, magis autem gratiarum actio, & vox laudis. *Juſti* (inquit Propheta) *epulentur in conſpectu Dei, & delectentur in lætitia & exultatione*. Quomodò ergo in jejunio & fletu & planctu convertemur ad ipſum? An verò juſtus eum in lætitia & exultatione, qui verò nondum juſtus eſt, nonniſi in jejunio & fletu & planctu reperiet? Ita planè, ſed juſtus qui jam conſpectum meruerit, non qui adhuc vivat ex fide. Nimirùm quod ait Dominus: *Cum ipſo ſum in tribulatione*, ad eum pertinet qui per fidem ambulat, non autem qui ad faciem jam pervenit. Et quidem utriuſque eſt Caput unum Chriſtus, ſed non uno modo membris omnibus exhibetur. Quibuſdam enim oſtenditur Caput hirſutum ſpinis, inclinatum in Cruce, ut humilientur pariter & compungantur. Quibuſdam glorioſum apparet, ut ab ipſo glorificentur, & in ipſo glorientur facta ei ſimilia, quem vident ſicuti eſt. Interim verò non ſicut eſt, ſed ſicut pro nobis factum eſt Caput noſtrum nobis repræſentatur, non coronatum gloriâ, ſed peccatorum noſtrorum circumdatum ſpinis. Agnoſce ô homo [s] quàm gravia ſunt vulnera animæ tuæ, pro quibus neceſſe fuit Dominum Chriſtum vulnerari. Revertere ad Dominum Deum tuum: [t] & placabilis erit ſuper malitiam tuam. Revertere ad Dominum eâ viâ, quâ venitur ad ipſum: viâ cordis, viâ oris, viâ operis, viâ timoris, viâ doloris, & viâ amoris. Viâ *cordis* contriti, viâ *confitentis* labii, & viâ *operis* recti. Viâ *timoris*, ne potraharis ad ſupplicium: viâ *doloris*, quia ſic offendiſti Chriſtum: viâ *amoris*, ut ipſum jam Chriſtum perfectè diligas, qui tam diu ad pænitentiam te patienter expectat. Geme, dole, plange, plora. Non parcas tibi, ut tibi Dominus parcat. Noli indulgere tibi, ut tibi Dominus indulgere dignetur. Succinge lumbos tuos, induere ſacco, pulveſce-

f Lib. 2. de amore Dei cap. 12. num. 37. g Serm. 20. tit. num. 3. h Serm. 2. in die Pent. num. 8. i Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 16. n. 54. K Scala Clauſtr. cap. 13. num. 15. tom. 5. pag. 182. l Tract. de 3. precip. myſt. cap. 1. n. 3. m Ibidem cap. 6. n. 10. n Ser. 2. in die Pent. n. 8. o Tract. de vite myſt. cap. 44. num. 166. p Ibidem num. 167.

q Ser. de Paſſ. Dom. num. 15. r Ser. 5. de omn. Sanct. num. 8. & 9. s Ser. 2. in Nat. Dom. num. 4. t Ser. 11. in ultim. Cœna num. 87. & 88.

Digitized by Google

veſcere humo, & dic Chriſto Domino tuo & Deo tuo: O Jeſu bone miſerere mei. Eſto mihi Jeſus, eſto mihi Salvator meus. Miſereri mei, qui pro me pium Cruorem fudiſti: non intres in judicium cum ſervo tuo, quia nullus juſtificabitur homo, niſi per teipſum ei peccatorum ſuorum tribuatur remiſſio. Non me tua judicaria ſententia premat, quem tua multa pietas levat. Qui reſuſcitaſti Lazarum jam fœtentem, reſuſcita & me peccatorem jam confitentem. Qui pepercisti peccatrici Mariæ, parce & peccatrici animæ meæ. Qui lætificaſti animam crucifixi Latronis, lætifica & animam mei peccatoris. In unione acerbiſſimi doloris tui [u] qui cauſam doloris mei aſſumpſiſti, & emundationem pro peccatis meis ſuſcepiſti, Domine Jeſu Chriſte, cum univerſitate dolentium, verè pænitentium, & te in veritate quærentium, confiteor tibi omnia peccata mea, mala commiſſa, & bona omiſſa, vel non purè aut negligenter facta, (ſicut tu ea meliùs noſti in numero, pondere, & menſura) & dies perditos vitæ meæ, in quibus te offendi, & laudem tuam minui, & à te Summo bono cecidi, & proximum in caſum traxi. Suſcipe ergo Domine de mea miſera vita reſiduum annorum meorum: pro his verò quos malè vivendo perdidi, quibus perditè vixi, cor contritum & humiliatum Deus non deſpicias. Dies mei declinaverunt, & perierunt ſine fructu. Impoſſibile eſt ut eos revocem: ſed placeat tibi, ut recogitem illos in amaritudine animæ meæ. Domine, abyſſus profundiſſima miſeriæ meæ, abyſſum invocat altiſſimæ miſericordiæ tuæ. Ne contineas in ira miſerationes tuas, & fontem inexhauſtum miſericordiæ tuæ circa me exſiccari ne permittas propter peccata mea, qui miſereris omnium, & nihil odiſti eorum quæ feciſti, diſſimulans peccata hominum propter pænitentiam. Tuum eſt Domine remittere peccata: miſerere mei, dum tempus eſt gratiæ & miſerationis: & dum tempus eſt emendationis, da mereri gloriam benedictionis: ne in die conſummationis me feriat verbum maledictionis. Fac me quæſo Domine aſſueta mala relinquere (x) & quæ tibi placent peragere: & ſtudium quod hucuſque in peccatis exercui, te adjuvante deinceps in tua voluntate da ut exerceam: ut ubi abundavit delictum, tua gratia reabūdet. Rogo te propter temetipſum, & per amorem piiſſimæ Matris tuæ glorioſæ Virginis Mariæ, & per interceſſionem omnium Sanctorum tuorum, atq; Electarum virginum tuarum, ignoſce omnibus peccatis, negligentiis & ignorantiis meis: & ne perdas me cum omnibus iniquitatibus meis, neque in finem iratus reſerves mala mea. Recordare Domine Jeſu, quia tuum non eſt perdere quidquam eorum quæ Pater tuus dedit tibi: quinimò tibi proprium eſt miſereri ſemper & parcere, neminem perdere, ſed ſalvare. Nam Pater tuus miſit te in mundum, non ut judices mundū, ſed ut vitam habeamus per te, & ut ſis propitiatio noſtra, & advocatus noſter, non contra nos. Quod enim nos debuimus, tu ſolviſti: quod nos peccavimus, tu luiſti: quod nos neglreximus, tu ſuppleſti. Proficiat ergo nunc Domine, (y) & in extremis meis plenaria imò ſuperflua ſatisfactio, amariſſima mors tua & precium inæſtimabile fuſi Sanguinis tui, commemoratio ſatisfactionis tuæ, venerabile myſterium Corporis & Sanguinis tui (quod tibi quotidie offertur in Eccleſia pro ſalute fidelium ſervorum tuorum, in qua es tu ipſe Sacerdos & Sacrificium, ille qui offert pariter & cui offertur, & hoc ipſum quod offertur) ad promerendam in præſenti gratiam, quā non mereor: & ad obtinendam in futurum requiem & gloriam, quam tua amariſſima mors impetravit. Imperfectum meum Domine Jeſu oculi tui viderunt, ſed tu pie & miſericors & præſtabilis ſuper malitia, ne quæſo imputes mihi ad æternum ſupplicium, qui omnia ad ſummum & perfectum bonum optimè & perfectiſſimè & ſapientiſſimè præordinaſti: & ne permittas me deleri de libro vitæ, ſed offer mihi portionem quæ me contingit, in ſubſidium tuæ videlicet precioſæ paſſionis, pro qua voluiſti hominem habere tibi cohæredem in terra viventium. Te igitur Domine (z) moveat & inclinet ad miſericordiam humanæ fragilitatis conſideratio, qui noſti quæ ſit hominis ſubſtantia, & quòd non vanè conſtitueris hominem ſuper terram: & conſerva me opus tuæ pietatis, ne in caſſum circa ipſum laboraveris, nevè infructuoſus ſit in me immaculati Cruoris tui effuſio. Tu qui es purificationem faciens peccatorum, præſta, ut emundatis per te peccatorum ſordibus, illuſtrataquè mentis acie cognoſcam te; tequè agnoſcens in directione jugiter ad te tendam, ut felici tandem exitu ad te merear pervenire, Jeſu Chriſte Deus meus, & Dominus meus. Qui cum Patre & Spiritu Sancto vivis & regnas in ſæcula ſæculorum. Amen.

§. III.

Adhuc dico, (a) nihil eſt enim ſatiſdictum, quod ſemper eſt dicendum, atque recordatione continua replicandū. Eras anima mea illi graviſſimo creditori (Angelum Satanæ loquor) illi quidem immaniſſimo exactori tot debitis quot peccatis vinculo chirographi obligata, nec ſolvendo eras. Dei autem Filius non quæ rapuerat, ſed quæ tu rapueras, pro te ſolvit: & quòd dignatio propenſior & gratia uberior erat, non delegavit alium debitorem, ſed dedit Animam ſuam in cauſam tuæ ſalutis. Cùmque ille Angelus transfuga & emenſor, te in deteſtabilem peteret ancillatū, Chriſtus, è contra, te cœlo terrequè præpoſitam fecit. Poſtquam diverſas productiones teſtium, legum, oraculorum, Prophetarum, ſignorum, tandem proprium Sanguinem allegavit: obtinuit allegatio illa tuæ ſententiam libertatis. Super calculo ſententiali ſcriptæ ſunt literæ in membrana Capitis Crucifixi, & confirmatæ à ſæculo miſericordiæ & veritatis, pacis & juſtitiæ obviantium ſibi. Denique impreſſum eſt ſigillum, plaga ſcilicet lateris, quam in precium redemptionis noſtræ, & in placationem continuam jugiter exhibet ante oculos Patris. Adhuc extat titulus chartæ inſcriptus (b) in tantæ charitatis memoriam: ſciaſquè quòd ſi te ingratam repererit, nec velle uti tanto beneficio, exiget à te diſtrictiſſimè mortem ſuam. Vereorquè ne aliquando indignantiſſimè dicat tibi: *Tolle manum & mitte in latus meum dextrum, mitte digitos tuos*

u *Formula Confeſſ. privatæ ſeu mat. pœnitentis ad Chriſtum nu.1. refat.tom.2. par.2.pag.555.* x *Ibid.num.2.* y *Ibidem nu.3.*

z *Ibidem num.4.* a *Lib. de amore Dei cap.20. nu. 68.* b *Ibid. nu.69.*

in fixuras clavorum : & vide quanta pro te paſſus ſum. O ingrata & crudelis impietas, nonne putas Deum de collatis tibi beneficiis pænitere, ſi ea viderit per ingratitudinem periiſſe? Porrò ſi recenſeas diligenter effuſam (c) & indefeſſam circa te magnificentiam & munificentiam gratiæ Dei, licet ipſe ſit generalis omnium diſpenſator, videbis tamen eum circa commoditates tuas quaſi totum & ſingulariter occupatũ. Quocunq; te vertas anima mea,tibi ſollicitus & diligens proviſor aſſiſtit, in tentationibus, in meditationibus, in verbis, in conſiliis, in operibus,in adverſis, in proſperis; foris, intus, ejus gratia te ſubſequitur & præcedit. Tibi exhibet in omni tribulatione remedium, ſanat infirmam, reducit erroneam, corrigit delinquentem, conſolatur afflictam, erigit lapſam, triſtem lætificat, nec diu vacillare ſuſtinet deficientem. Illud, anima mea, tanquam amicæ meæ conſulo, ut primitias creationis tuæ attendas, jugi ſcrutinio & ſollicita meditatione revolvas,quòd ſpecioſam te fecit, quòd multiplices gratiæ dotes adjecit: quòd cùm poſtea per te fæda & fætida facta eſſes, pius & miſericors Deus gratuita benignitate ſua tuæ auerſioni compatiens, ſicut te non exiſtentem dilexit ut conderet, ita te conditam ſed perditam ſuâ gratiâ reparavit. Recole (d) recole quòd Deus Dei Vnigenitus pro ſalute tua inclinavit cælos & deſcendit: & ut te de luto fæcis erueret, quodam artificio ineffabili, manendo quod erat, uſque ad livores & vulnera paſſionis ſe à ſua Majeſtate depoſuit. Moyſes quidem Æthiopiſſam duxit, ſed in ea pellis nigredinem non mutavit. Te Filius Dei Chriſtus Jeſus reperiens multiplici peccatorũ turpitudine denigratam, lavit lachrymis ſuis, & baptiſmo ſuo: tandem Cruoris undâ te lavit, & te ſibi exhibuit glorioſam. Moriebatur Salvator tuus, anima mea, (e) ut te vivificaret: affixus erat Cruci, ut iniquitates tuas propriis manibus Cruci affigeret. Manus elevabat ad Patrem in ſacrificium veſpertinum, ut te ad amplexus amicabiles invitaret: vitamquè ſuam, quæ nulli erat obnoxia morti, pro te obtulit ad mortem, ut dum à principe tenebrarum juſtus injuſtè occiditur (quia quod ſuum non erat,uſurpare convictus eſt) eâ quam habebat in te poteſtate privaretur. In tam exuberanti beneficio, in tanto cumulo gratiarum, quo te largitio divina quaſi obruit & confundit, vide ne ingrata ſis. Quid poteris (f) largitori tuo dignè rependere? Dedit te tibi, quando te creavit ut eſſes: reddidit te tibi, cùm recreavit ut benè eſſes. Dedit ſe in viaticum tibi, ne in via deficias, Corpus & Sanguinem ſuum, ſe verum Deum & hominem verum. Et tu quid rependes? Si pro eo quod dedit tibi, quando te creavit, vicem nequis rependere: quid denique pro eo rependes, quod ſe tibi dedit? Certè ſi te millies poſſes rependere, quid eſſes tu in comparatione Dei? Repende tamen quantum potes, repende te totam illi, qui ſe totum tibi & dedit & reddidit: & his non contentus, ſe quoque totum tibi dedit. Dilige hunc tantum te diligentem, & ſingularem dilectum ex tota anima tua, & ex toto corde tuo, & ex omnibus viribus tuis: quia & *cor* bonæ voluntatis, & *animam* rationabilem, & *vires* ad implenda quæ bona ſunt, ipſe dedit tibi. Scis nec ambigere debes (g) quantùm Sponſo tuo ſis inferior genere, ſpecie, dignitate. Unde igitur tibi tantus & tam ineffabilis honor, quòd te Deus ſibi in Sponſam dignatus eſt eligere, per quem omnia facta ſunt? Unde hoc tibi, quòd te recipit ſociam gloriæ, conſortem regni, participem thalami? Quem cùm tetigeris caſta es: cùm cognoveris, docta es: cùm videris, beata es: cùm frui poteris, glorioſa es. Fac igitur ut confidat in te cor viri tui, obliviſcere populum tuũ nec mentem tuam declines ab eo vel etiam ad momentum. Alioquin ſtat Angelus Domini qui ſecet te mediam, ſi alium amatorem receperis: ſi erga eum tepuerit amor tuus: ſi te in modico indevotam exhibueris vel ingratam. Recole quanta tibi fecerit Deus: attraxit te, ad domum gloriæ ſuæ te provecturus, quæ non audebas de ſcabello pedum ejus, aut de venia cogitare. Quàm affectuosè (h) quam ſincerè, quàm ſuaviter, quàm dulciter Deum diligere tenearis, Dominus per Moyſem docet dicens: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis*. Hoc Dei præceptum exactiſſimam obſervantiæ neceſſitatem habet implicitam. Poteſt enim aliquis ſe excuſare, quòd vigilare aut laborare idoneus non ſit: ſed excuſare ſe nullus poteſt, quòd amare non poſſit. De virginitate datur conſilium, non præceptum: *Qui poteſt* (inquit Dominus) *capere capiat*. Et Apoſtolus: *De virginibus quidem præceptum non habeo, conſilium autem do*. Charitas autem à Deo præcipitur fortiter & obnixè, ſine interminatione pænali cordibus humanis inducitur. Mandavit equidem hoc mandatum Dominus cuſtodiri nimis, & ut ipſum in cordibus noſtris altiùs quàm clavum infigeret, velut crebros ictus ſæpiùs inculcavit. Priùs, ut diligeremus *ex toto corde*: poſtea ſubjungit, quòd *ex tota anima*: deinde adjecit, quòd *ex totis viribus noſtris*. Verè clavus aut ſtimulus eſt hoc præceptum. Nam ſicut Salamon dicit: *Verba ſapientis ſtimuli ſunt, & quaſi clavi in altum defixi*. Non plùs quàm ſtimulus eſt aut clavus *Sermo Dei, vivus, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti*. Dilige ergo ô homo (i) dilectorem tuum: dilige eum non tantùm verbo & lingua, ſed opere & veritate. Dilige eum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis, & ex omni mente tua. Dic: Diligam te Domine fortitudo mea, Domine firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus. Verè liberator, quia liberaſti me pauperem à potente, & inopem cui non erat adiutor, & liberaſti animam meam à perditione. Porrò dic: (k) O Salvator meus,veniat obſecro tẽpus quando revelatis oculis inſpiciam,quem nunc à longè inclamo, apprehendam quem deſidero, & amplectar, in abyſſo amoris tui totus abſorbear. Nihil mihi quæſo ſine te dulceſcat, nil pretioſum arrideat mihi. Sed da mihi bone Jeſu in te vivere, & pro amore tuo mori, qui pro me dignatus es amaræ mortis ſubire tormentum. Amen.

CA-

c *Ibid. cap. 23. nu. 79.* d *Ibid. cap. 24. nu. 85.* e *Ibid. cap. 19. num. 67.* f *Tract. de vite myſt. cap. 30. nu. 120.*

g *Lib. 2. de amor. Dei cap. 24. num. 85.* h *Ibid. cap. 25. num. 86.* i *Tract. de præcip. myſt. cap. 6. nu. 17.* k *Lib. 3. de amore Dei cap. 34. num. 113.*

Digitized by Google

CAPUT IX.

De myſterio ſerpentis à Moyſe in deſerto exaltati, quo præfigurabatur Chriſtus exaltandus in Crucem.

Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. *Joan. 3.*

1. *Oſtenditur, ſerpentem exaltatum in deſerto fuiſſe typum Chriſti exaltandi in Crucem: ut ſicut Judæi vulnerati morſu ſerpentum ob ſuam incredulitatem, intuendo ſerpentem æneum ſanabantur; ita & nos reſpiciamus Chriſtum Crucifixum, caveamuſq; à vitio incredulitatis, ne morſu ſerpentis infernalis vulneremur lethaliter.* 2. *Monemur reſpicere in faciem Crucifixi, ut à ſuggeſtionibus diaboli liberemur. Reſpicere in Crucifixum eſt credere in ipſum. Fides comparatur vino. Docemur, ut quoties nos ſentimus pulſari tentationibus diaboli, vel affici turpibus cogitationibus, toties fugiamus ad Crucifixũ, qui nos adjuvare & liberare dignetur.* 3. *Monemur reſpicere Chriſtum in cruce nigreſcentem, & in morte pallentem: ut mereamur eum videre in Cœlis ſplendentem, & in ſolio excelſo ſedentem. Proponitur nobis modus purgandi oculum cordis, quo videndus eſt Deus.*

§. I.

SOlet gratior eſſe umbra foliorum vitis (a) cùm ipſa elevata ſuper quendam ſtruem lignorum huc & illuc diſtenditur. Unde videamus ſi vera Vitis noſtra (*Jeſus*) aliquando elevata fuerit & diſtenta: & ſi quę tunc ad noſtram protectionem folia emiſerit, contemplemur. Quòd elevata fuerit Vitis noſtra, ipſa teſtatur de ſe dicens: *Ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.* Item: *Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis.* Elevatus ergo fuit Chriſtus, quia exaltatus. Manifeſtum eſt autem quòd hæc exaltatio de Cruce dicta ſit. Nunc ſupereſt (b) ut dulci Jeſu adjuvante dicamus, quid ſit quòd per odorem florum vitis omnia venenata animalia pręcipuè effugentur. Siquidem hic odor (c) ſerpentes fugat. Ajunt floreſcentibus vineis omne reptile venenatum cedere loco, nec ullatenùs novorum ferre odorem florum. Cujus rei ratio citiùs invenitur (d) ſi quid ſerpentes ſignificant, agnoſcatur. Quod autem de ſerpentibus dicitur, de aliis quoque venenoſis reptibilibus accipiatur. Quid autem melius per ſerpentes, quàm diabolicas ſuggeſtiones accipiamus? Ad ſimilitudinem enim ſerpentum reptant occultè per mentes hominum, ſed ſubitò niſi agnoſcantur, morſus mortales incautis affigunt: quod præfiguratum accipimus in filiis Iſraël in deſerto à ſerpentibus miſerabiliter interemptis. Hujus interemptionis cauſam ponit Apoſtolus dicens: *Neque tentemus Deum, ſicut quidam eorum tentaverunt, & à ſerpentibus perierunt.* Quid eſt autem tentare Deum? Non credere Domino. Incredulitatis namque vitio urgebantur, ideoq; à ſerpentibus occiſi ſunt. Quid eſt autem deſertum in quo occiſi ſunt, niſi hic mundus in quo vagamur, per Baptiſmum tanquam rubrum tranſeuntes mare, liberati per noſtrum legiſlatorem Dominum Jeſum à ſervitute Ægyptiaca, quâ ante Baptiſmi gratiam premebamur. Si autem diligentiùs conſideremus (e) cuncta penè vitia ex incrudelitatis vitio inveniemus oriri. Quis enim vanam *mundi gloriam* quæreret, ſi perfectè crederet aliam eſſe futuram in cœlis immarceſcibilem, quam oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ humilibus conſervantur? Putaſne huic gloriæ mundanæ tam incertæ quàm tranſitoriæ animum inclinaret? Nequaquam. Sed quòd tales aſſerunt ſe Deo credere, provenit ex quadam conſuetudine, quia totum penè mundum tali vident & audiunt fide teneri. Quòd ſi infidelium numerus excreſceret, & nomen Chriſti non poſſent ſine pœna vel ſine timore confiteri, citiùs audires quod corde gerunt: & linguâ propalare eum, quem factis denegare non timent. Simile eſt de *avaris*, qui cæleſtes non curant divitias: & de *invidis*, qui charitatis laudem & præmium non attendunt: & de *iracundis*, qui in patientia animas ſuas non poſſident: & de *acedioſis*, qui pro æterno commodo labores ſubire refugiunt temporales: & de *luxurioſis*, qui cæleſtibus voluptatibus mentis oculum non intendunt: & de *guloſis*, qui panem illum delicatiſſimum Angelorum ſuis epulis terrenis poſtponunt: quia ſi ea quæ futura promittuntur verè crederent, nequaquam terrenis tam ardenter inhiarent. Propter ergo incredulitatem ſuam dantur non ſolùm vulnerandi per tentationes, ſed etiam occidendi per veneni ſui infuſionem ſerpentibus ignitis: id eſt, dæmonibus illius maximi & tortuoſi ſerpentis primi perverſoris miniſtris, qui illos ſecum pervertunt, & incendiis æternis addicunt, quos in hac vita incendio ſuarum pravarum ſuggeſtionum corrumpunt. Sed remedium attendamus (f) per quod vitium incredulitatis ſubiectum eſt. Dixt Dominus ad Moyſem: *Fac ſerpentem æneum, & pone in ligno erecto: quem qui intuiti fuerint, à ſerpentum morſibus ſanabuntur.* Cujus ſerpentis myſterium ipſe Dominus Jeſus curavit exponere dicens: *Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis qui credit in illum, non pereat.* Videſne quorſùm feramur? prorsùs ad exaltatum in Cruce benignum Jeſum, qui optimè ſerpenti æneo & exaltato comparatur. Serpens enim dicitur mortifer, quia per ſuggeſtionem ſerpentis mors intravit in orbem. Miſſus eſt coluber tortuoſus à diabolo (g) ut venenum per aures mulieris in ipſius mentem transfunderet, & ſic refunderet in totius poſteritatis originem. Æneus verò dicitur (h) quia charitatis ſimul & paſſionis ignibus conflatus, paſſionis Sanguine rubricatus, ad modum æris in reſurrectione induratus eſt, quia ultra non moritur. Exaltatio autem ſerpentis, exaltationem crucifixi Jeſu figurat. Hic eſt Serpens, quem increduli à malignis ſpiritibus vulnerati ad crudelitatem converſi (ſi volunt ſalvari) reſpicere commonentur. Eſt enim ſerpens iſte de virga Moyſi transformatus.

Per

a *Tract. de vite myſt. cap. 7. num. 40.* b *Ibidem cap. 45. num. 173.* c *Ser. 62. in Cant. num. 6.* d *Tract. de vite myſt. cap. 45. nu. 173.* e *Ibid. num. 174.* f *Ibid. num. 175.* g *Ser. 2. in die Pent. num. 3.* h *Tract. de vite myſt. cap. 45. nu. 175.*

Digitized by Google

Per virgam, quæ eſt inſigne regium, Deum intellige: per ſerpentem verò, cujus ſuggeſtione primi parentes mortui ſunt, hominem mortalem accipe. Mutata eſt virga in ſerpentem, quando *Verbum caro factum eſt*, aſſumens quod non erat, ideſt, humanitatem: manens quod erat, ideſt, Deus. Sicut ergo factus ſerpens Magorum Ægyptiorum ſerpentes devoravit: ſic Deus factus homo inimicorum ſuggerentium peccata & fraudes evacuavit, maximè tamen cùm eſſet exaltatus in Crucem, cùm Sanguinis ſui flores oſtenderet, & florum ſcilicet virtutum ſuarum odorem per totum mundum effunderet, & corda quibuſcunque vitiis vulnerata ſanaret. Flagellato autem & percuſſo diabolo (i) qui eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, levavit Dominus virgam ſuam ſuper mare, & levavit eam in via Ægypti. Mare eſt ſæculum, virga eſt Crux, via Ægypti eſt via illa lata & ſpacioſa quæ ducit ad mortem. Gratias tibi Domine Jeſu, qui exaltaſti virgam tuam ſuper mare, proſternens Cruci tuæ ſuperbiam ſæculi, & ſubiiciens ei principatus & poteſtates. Verè Domine Crux tua premit fluctus ſæculi, ſedat tempeſtates perſecutionum, & tentationum procellas mitigat. Levaſti etiam virgam in via Ægypti, ut obſtructâ viâ illâ latâ quæ ducit ad mortem, illam arctam & anguſtam oſtenderes viam quæ ducit ad vitam. An neſcitis? An non ſentitis? An non experimini? Fervet in carne æſtus concupiſcentiæ, aliquando in mente ira deſævit, indignationis & amaritudinis verba prorumpunt, & ad inſtar maris (quod vehementer agitat ventus) omnia interiora hominis conturbantur: ſed levante ſuper hoc mare Crucem ſuam Jeſu, ſedantur omnia, omnia conquieſcunt.

§. II.

Reſpiciamus igitur in faciem ſerpentis ænei, (k) in Cruce elevati Chriſti, ſi volumus à pravis dæmonum ſuggeſtionibus ſerpentinis liberari. Reſpicere autem fide in ipſum tendere eſt, quod utique non infirma, ſed forti & perfecta fide completur. Sunt autem qui ore quidē confitentur quoniam Chriſtiani ſunt, factis autem negant, quos non puto fide tendere in crucifixum pium Jeſum. Ut autem hoc per ſimilitudinem aliquo modo oſtendamus, videamus. Similis eſt enim fides vino quod tantùm colorem habet vini, ſed à ſapore veri vini & viribus eſt alienum. Hujuſmodi vinum non credo eſſe Deo acceptum, ſed quale in Cantico Canticorum laudatur, ubi ipſe Sponſus ad Sponſam ait: *Guttur tuum ſicut vinum optimum*. Et illa ſtatim reſpondet: *Dignum dilecto meo ad potandum, labiiſque & dentibus ejus ad ruminandum*. Et poſt pauca: *Dabo*, inquit, *tibi vinum conditum, & muſtum malorum granatorum meorum*. Ecce quale vinum erit placens dilecto, & quod in amorem noſtri illum accendat. Eſt namque vinum optimum fides perfecta, cordis ſententiâ & oris confeſſione pariter concordante. Et quod ſubditur, *Dabo tibi vinum conditum*: fides bonis virtutum operibus condita & exercitata intelligitur. Tali fide tenditur & intenditur in pium Deum, non fide ficta, operibuſquè carente, ſine quibus fides mortua eſt. Demus ergò dilecto noſtro pio Deo vinum optimum fidei perfectæ, & vinum diverſis aromatibus virtutum ſaporoſum: & ſic intueamur in faciem ejus pro nobis in ſimilitudinem ſerpentis ænei in Cruce ſuſpenſi. Et quoties alicujus ſerpentinæ tentationis morſu nos cognoverimus vulneratos, ad Crucem curramus, & ad thronum Crucis quandoque ignominiæ nunc ſummæ gloriæ accedamus: & fide, ſpe, & charitate liberatorem piiſſimum intendentes, per mortem noſtri Serpentis, qui mortem antiqui ſerpentis occidit, à ſerpentum morſibus petamus liberari. Hoc etiam ſciendum eſt (l) quòd cogitatio quantumlibet immunda mentem non polluit, cui ratio non conſentit. Quis enim cogitationes ſuas ita refrænare poteſt, ut non qualibet immunditiâ titilletur? Sed continuò talium cogitationum inſultus ſunt reprimendi, ut unde ſperabat ſe hoſtis vincere, per hoc magis victus abſcedat. Quod fit tunc, quoties pravis & immundis cogitationibus attacti ſtatim ad ſignum Crucis, & ad Paſſionis Dominicæ recordationem confugimus, ſuo telo in bello fortes effecti hoſtem ferimus. Si deinde quandoque ſuggeſtionibus diaboli (m) vel importunis carnis noſtræ clamoribus ad curam carnis in deſideriis peragendam revocemur, anxietates Chriſti, Cruciſquè ſupplicium ponamus præ oculis, & confeſtim ipſa nos edocebit experientia, quid ſenſerit Apoſtolus cùm dixit: *Verbum Crucis his qui ſalvi fiunt, virtus Dei eſt*. Et: *Mihi abſit gloriari niſi in Cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti*. Quare? Quia ſicut fluit cera à facie ignis, ſic pereunt omnes immundæ cogitationes à facie Crucis. Hæc eſt dulciſſima medicina (n) crux ipſa beata ſcilicet Paſſio Chriſti, quæ morbum omnem expellit, vires atque virtutes non habenti acquirit: quæ non ſolùm ſanat ægrotos, ſed etiam vivificat mortuos. Mihi meus auditor credat, imò mihi credat Crucis amator, quòd jam non læditur à morte ſecunda, ſi in hac vita uſus fuerit tali medicina. Hoc eſt illud lignum propheticum, quod eſt inter juncturas ædificiorum: quia ipſa Crux glorioſa terram conglutinat cœlo, hominem conſociat Angelo; & peccatorem ſic reconciliat Deo, ut ipſe Deus manere dignetur in eo, & ipſe manere mereatur in Deo ſuo. Quod ſi fortè luxuriæ te pompa concuſſerit (o) recordare dilectum tuum Jeſum poſitum in doloribus, & univerſum ſtratum ſuum verſatum in infirmitate ejus, hæc dicens in corde tuo: *Deus meus pendet in patibulo, & ego voluptati operam dabo?* Sicq; invocato nomine Salvatoris Jeſu, ingeminando ſæpè nomen ſalutis, ceſſabit tandem Deo ſuccurrente quaſſatio. Nihil enim proficiet inimicus in eo (p) quem Crux Chriſti delectat, ſi carnalem ſuggeſſerit delectationem. Quoties autem te ſentis turpibus cogitationibus pulſari (q) & ad illicitam delectationem affici: toties pone ante mentis oculos, quomodo Chriſtus in Cruce crucifixus eſt pro te. Intuere quomodo à Juda Judæis traditur, & quàm viliter pertractatur, blaſphematur, colaphizatur, judicatur & condemnatur, expoliatur & flagellatur: ad ultimum verò contumeliis & opprobriis affectus, inter duos latro-

nes

i *Ser. de Adven. Dom. num. 3. tom. 6. pag. 601.* k *Tract. de vite myſt. cap. 25. nu. 176.*

l *Ibid. cap. 19. nu. 76.* m *Ser. de verb. ſap. n. 6. to. 6. pag. 770.* n *Ser. 11. in ult. Cœna nu. 85.* o *Formul. hon. vit. nu. 13. tom. 6. pag. 1025.* p *Ser. 1. de S. Andr. nu. 3.* q *Tract. de inter. hom. cap. 2. n. [illegible] tom. 5. pag. 427.*

Digitized by Google

nes ſuſpenditur, clavis Cruci affixus, inclinato Capite emittit ſpiritum. Ita Redemptor tuus moritur pro te: & tu neſcio cujuſmodi ſordida cogitatione ſordidaris in mente. Sufficere quidem poſſet hæc cogitatio ad excludendas omnes illicitas cogitationes: ſed ecce ad alia tranſeamus. Si tentationum ſentis aculeos (r) exaltatum in ligno Serpentem æneum intuere: & fuge non tam vulnera, quàm ubera Crucifixi. Ipſe erit tibi in matrem, & tu eris ei in filium: nec pariter Crucifixum lædere aliquatenùs poterunt clavi, quin per manus ejus & pedes ad tuos uſque pervenient. Aſpice itaque in hujus deſerto exilii Serpentem æneum (s) ſuper columnam Crucis exaltatum, ut ſerpentes qui te mordent, moriantur: quia nullus qui credit in eum peribit, ſed habebit vitam æternam. Denique (t) nihil ſic valet ad extirpandas voluptatum radices, quàm recordatio Vulnerum Domini mei, qui ſtetit ante iudicem, qui alapas accepit, qui flagellatus & conſputus eſt: qui coronatus eſt ſpinis, qui colaphis cæſus, qui ſuſpenſus in ligno, cui pendenti inſultatum eſt: qui mortuus eſt in Cruce, qui etiam lanceâ percuſſus eſt. Ubi ille mulctatur morte, (u) cruce turpatur: quis ſuas delicias ſeu gloriam ſuſtinere queat, nedum audeat quærere? Cùm ergo (x) tentationis impetum ſentimus in cogitatione, ſtatim fugiamus ad Crucifixū, & humiliter poſtulemus auxilium. Quòd ſi fortè præoccupaverit nos (ut aliquando evenit, cùm tardiùs quàm oportet ad eum confugimus) ſolliciti ſimus ut ſuſcipiat nos manus Domini. Homines enim aliquando cadere neceſsè eſt, dum in hoc ſeculo detinentur: ſed alii colliduntur, alii non, quia Deus ſupponit manum ſuam. Hoc refugium qui declinat (y) nihil mirum ſi effugere non meretur.

§. III.

Reſpice (z) in faciem Chriſti tui, ô anima Chriſtiana. Cognoſce: (a) hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo; qui ſolus ſub Sole ſine maculâ inventus eſt. Et ecce (b) ſplendor & figura ſubſtantię Dei obnubilatur in forma ſervi, pro forma ſervi. Candor vitæ æternæ nigreſcit in Carne, pro carne purganda. Specioſus formâ præ filiis hominum, pro filii hominum illuminandis obſcuratur in Paſſione, turpat in Cruce, pallet in morte: ex toto non eſt ei ſpecies neque decor, ut ſibi ſpecioſam atque decorã acquirat Sponſam Eccleſiam ſine macula & ſine ruga. Nigredo eſt (c) ſed forma, & ſimilitudo Domini. Vade ad Sanctũ Eſajam, & deſcribet tibi qualem in ſpiritu illum viderit. *Vidi*, inquit, (d) *Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum, & plena erat omnis terra majeſtate ejus*. Sublimis quædam viſio prophetico nobis ſermone deſcribitur. *Vidi*, inquit, *Dominum ſedentem*. Magnum ſpectaculum, Fratres: & beati oculi qui viderunt. Quis non toto deſiderio concupiſcat tantæ Majeſtatis gloriam contemplari? Sed aliam, Fratres, audio Prophetæ ejuſdem, & ejuſdem Domini longè diſſimilem viſionem. Siquidem Eſajas iſte eſt, qui in alio loco ſic loquitur: *Vidimus eum, & non erat ei ſpecies neque decor, & æſtimavimus eum tanquam leproſum*. Ubi illud primum conſiderandum eſt, quòd *communis* illa viſio, hæc propheticæ prerogativæ *propria* videatur. Non ſine cauſa ſanè ibi, *Vidimus*, ſcriptum eſt, & hîc, *Vidi*: niſi ut illam quidem intelligas eſſe communem viſionem, hanc verò excellentiæ ſingularis. Siquidem abſque ſpecie & decore vidit eum & ſprevit Herodes: viderunt quoque ipſi Judæi, qui & dinumeraverunt omnia oſſa ejus. Eſajas verò (e) in utroque gradu vidit Chriſtum. In primo vidit gloriâ & honore coronatum, quando dixit: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum*. In ſecundo gradu vidit Crucifixum, quando dixit: *Vidimus eum, & non erat ei ſpecies neque decor*. Et nota quod in primo dixit, *Vidi*; in ſecundo, *Vidimus*; quia illud paucorum eſt, & ſolius Prophetæ; iſtud multorum eſt, & peccatorum. Multifariè ergo Dominus (f) multiſquè modis, non ſolùm locutus eſt in Prophetis, ſed & viſus eſt à Prophetis. Agnovit eum *David* minoratum ab Angelis. *Jeremias* etiam vidit eum cum hominibus converſantem, *Eſajas* modò ſuper ſolium excelſum, modò non ſolùm infrà Angelos aut inter homines, ſed tanquam leproſum ſe vidiſſe teſtatur: ideſt, non in carne tantùm, ſed in ſimilitudine carnis peccati. Tu quoque ſi deſideras videre ſublimem, humilem priùs Jeſum videre curato. Intuere priùs exaltatum in deſerto Serpentem, ſi videre deſideras Regem in ſolio reſidentem. Iſta te humiliet viſio, ut illa exaltet humiliatum. Reprimat & ſanet iſta tumorem tuum, ut illa repleat & ſatiet deſiderium tuum. Exinanitum vides? Non ſit otioſa viſio, quia exaltatum otioſè videre non poteris, ſimilis eris illi, cùm videris eum ſicuti eſt: eſto & nunc ſimilis ei, videns eum ſicut propter te factus eſt. Si enim ne in humilitate quidem ſimilitudinem ejus abnuis, certa tibi ſublimitatis quoque ſimilitudo debetur. Nunquam ille ſocium tribulationis à communione gloriæ patietur arceri. Quanta autem ſollicitudine, Fratres, (g) quanto ſtudio danda eſt opera, ut mundari poſſit oculus, quo videndus eſt Deus? Et ego quidem triplici ſorde inquinari me ſentio, concupiſcentiâ carnis, & concupiſcentiâ gloriæ temporalis, & præteritorum conſcientiâ delictorum. Sunt enim in anima motus quidam utrorumque deſideriorum, quos nec ratione, nec viribus extinguere poſſum, quamdiu ſum in hoc ſæculo nequã, & in corpore mortis teneor alligatus. Attamen contra ſordes iſtas primò *Orationis* oppono remedium, & propterea ſicut oculi Seruorum in manibus dominorum ſuorum, ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum donec miſereatur noſtri: qui ſolus mundus eſt, & poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine. Sic & contra peccati conſcientiam remedium *Confeſſionis* eſt inſtitutum, & omnia in Confeſſione lavantur. Ecce hæc ſunt quæ mundant oculum cordis, Oratio & Confeſſio. Porrò (h) quid tam efficax eſt ad curanda conſcientiæ vulnera, nec non ad purgandum mentis aciem, quàm Chriſti Vulnerum ſedula meditatio? Verùm donec purgata & ſanata perfectè fuerit, non video qua-

r *Epiſt. 357. num. 1.* s *Ser. de verb. Sap. n. 5. tom. 6. pag. 770.* t *Ser. de S. Nicol. num. 7. tom. 6. pag. 792.* u *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 14. num. 49.* x *Ser. 2. ſuper Pſal. 90. n. 1.* y *Ser. 9. ſuper Pſal. 90. num. 7.* z *Tract. de vite myſt. cap. 7* a *Ser. de Paſſ. Dom. n. 15.* b *Ser. 28. in Cant. num. 1.* c *Ser. 25. in Cant. num. 8.* d *Ser. 1. de verb. Eſa. num. 1.*

e *Ser. 12 div. num. 1. tom. 6. pag. 865.* f *Ser. 1. de verb. Eſai. num. 2.* g *Ser. 1. de omn. San. num. 13.* h *Ser. 62. in Cant. num. 7.*

Digitized by Google

qualiter illi aptari poſſit quod dicitur: *Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis*. Quomodò denique faciem ſuam oſtendere audeat, vel levare vocem ſuam, cui & latere indicitur? *Abſcondere*, inquit, *in foſſa homo*. (Foſſam humum intelligimus illam quæ ait: *Foderunt manus meas & pedes meos*.) Quare? Quia non eſt pulchra facie, nec digna quæ videatur. Non erit digna videri, quamdiu non erit videri idonea. Cùm autem per inhabitationem foſſæ humi in ſanando oculo interiori intantùm profecerit, ut revelata facie ſpeculari gloriam Dei & ipſa poſſit: tunc demùm quæ videbit, fiducialiter jam loquetur, voce & facie placens. Placeat neceſsè eſt facies, quæ in Dei claritatem intendere poteſt. Neque enim id poſſet niſi clara ipſa quoque eſſet & pura, utique transformata in eandem quam conſpicit claritatis imaginem. Alioquin ipſa diſſimilitudine reſiliret inſolito reverberata fulgore. Ergo cùm pura puram intueri poterit Veritatem, tunc faciem ipſius Sponſus videre cupiet, conſequenter & vocem ejus audire. Utinam ego (i) talis merear eſſe columba, quæ in foramine petræ (k) tranſeunte Domino merear ſaltem *poſteriora ejus proſpicere*. Nam faciem ſtantis, ideſt, incommutabilis claritatem quis videat, niſi qui introduci jam meruit in Sancta, ſed in Sancta Sanctorum? Nec vilis tamen aut contemnenda poſteriorum contemplatio. Habent etiam aliquid & poſteriora Domini quod videre delectet. Quis ſcit ſi convertatur & ignoſcat Deus, & relinquat poſt ſe benedictionem? Erit cùm oſtendet faciem ſuam, & ſalvi erimus. Sed interim præveniat nos in benedictionibus dulcedinis, illis utique quas poſt ſe relinquere conſuevit. Nunc dignationis ſuæ poſteriora demonſtret, aliàs in gloria dignitatis faciem ſuam demonſtraturus. Sublimis in Regno, ſed ſuavis in Cruce. In hac me viſione præveniat, in illa adimpleat. *Adimplebis me* (ait Propheta) *lætitiâ cum vultu tuo*. Utraque viſio ſalutaris, utraque ſuavis: ſed illa in ſublimitate, iſta in humilitate Illa in ſplendore, hæc in pallore eſt. Denique (l) inquit idem Propheta: *Et poſteriora dorſi ejus in pallore auri*. Quomodò non in morte palleſcat? Sed melius eſt pallens aurum, quàm fulgens aurichalcum: & quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus. Aurũ eſt Verbum, aurum eſt Sapientia Chriſtus. Hoc aurũ ſemetipſum decoloravit abſcondens formam Dei, & formã ſervi prætendens, Sponſus Eccleſiæ Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT X.

De virtute Crucis Chriſti, quâ expugnatur peccatum triplex, Originale, Perſonale, & Singulare.

Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra: & livore ejus ſanati ſumus. Eſa. 53.

1. *Virtus Crucis expugnat Originale peccatum illud, quod à primo Adam contrahimus, in quo peccavimus omnes, pro quo morimur univerſi: propter quod patimur multiplices miſerias corporis, & cordis. Excitamur ad conſiderandum myſterium Crucis, & opus redemptionis noſtræ in Cruce peractum.* 2. *Virtus Crucis expugnat Perſonale peccatum illud, quod committunt homines ex propria voluntate. Oſtenditur quàm iniqua & crudelis ſit in Deum propria voluntas. Probatur, ſolum Deum poſſe remittere nobis peccata, donare merita, & præmia redonare. Quæritur unde conſtat Chriſtum poſſe & velle dimittere nobis peccata?* 3. *Virtus Crucis expugnat Singulare peccatum illud, quod commiſſum eſt in Chriſtum à Judæis & crucifixoribus. Oſtenditur, effectum Paſſionis Dominicæ eſſe remiſſionem peccatorum per Sanguinem Chriſti, quo etiam ipſum Singulare peccatum eſt deletum.*

§. I.

Cognoſce anima mea (a) cognoſce: hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, Unigenitus Dei Filius, Verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce hic *vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra*. Affixus eſt Cruci (b) Salvator tuus, o anima mea, ut iniquitates tuas propriis manibus Cruci affigeret. Digna ergo eſt tam ſancta (c) tam immaculata hoſtia, tam acceptabilis. Dignus eſt Agnus qui occiſus eſt, accipere fortitudinem, facere ad quod venit, tollere peccata mundi. Ego autem dico, peccatum triplex quod invaluit ſuper terram, concupiſcentiam carnis, & concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ. Sed aliud ego triplex æquè peccatum (d) quemadmodùm virtus Crucis expugnat, dicere cogitavi: & id fortè utilius audiatur. Primum quidem *Originale*, ſecundùm *Perſonale* dixerim, tertium *Singulare*. *Primò autem virtus Crucis expugnat peccatum Originale*. Originale quidem maximum illud delictum vocatur, quod à primo Adam contrahimus, in quo peccavimus omnes, pro quo morimur univerſi. Maximum planè delictum eſt, quod ſic totum nonmodò genus humanum, ſed & quemlibet ipſius generis occupat, ut non ſit qui evadat, non ſit uſque ad unum. A primo homine uſque ad noviſſimum protenditur: & in ſingulis quoque à planta pedis uſque ad verticem diffunditur hoc venenum. Sed & aliter nihilominùs in univerſam dilatatur ætatem, ab illa ſcilicet die, quâ ſua quemque concipit mater, uſque ad eam, quâ communis eum recipit mater. Alioquin unde grave jugum ſuper omnes & totos filios Adam, idquè à die exitûs de ventre matris eorum, uſque in diem ſepulturæ in matrem omnium? In ſordibus generamur, in tenebris confovemur, in doloribus parturimur. Ante exitum miſeras oneramus matres, in exitu more vipereo laceramus: mirum quòd non ipſi pariter laceramur. Primam vocem plorationis edimus, meritò quidem, utpote vallem plorationis ingreſſi, ut nobis illud Sancti Job ex omni parte poſſit aptari: *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis*. Quàm verum verbum hoc ſit, non nos verba docuère, ſed verbera. *Homo* (inquit) natus

i *Ser. 7. ſuper Pſal. 90. nu. 15.* k *Ser. 61. in Cant. num. 6.* l *Ibidem num. 7. & 8.*

a *Ser. de Paſ. Dom. n. 15.* b *Lib. 3. de amor. Dei cap. 19. n. 65.* c *Ser. in fer. 4. hebd. San. num. 5.* d *Ibidem num. 6.*

Digitized by Google

natus de muliere, nihil abjectius. Et ne fortè ex ipſa ſibi voluptate corporeorum ſenſuum (quam de ſenſibilibus hauriat) blandiatur, in ipſo ſtatim introitu de exitu quoque terribiliter admonetur, cùm dicitur: *brevi vivens tempore*. Ac ne ſpatiolum illud, quod inter ingreſſum & egreſſum relinquitur, ſibi liberum putet, *repletur*, ait, *multis miſeriis*. Multis & multiplicibus (inquam) miſeriis corporis, miſeriis cordis, miſeriis cùm dormit, miſeriis cùm vigilat, miſeriis quaquaverſùm ſe vertat. Nimirùm ipſe quoque *Jeſus* natus ex Virgine, imò factus ex muliere (ſed benedicta in mulieribus) qui loquitur ad Matrem, *Mulier, ecce filius tuus*: etiam brevi vivens tempore ſuper terram, & nihilominùs multis eſt repletus miſeriis: in illa brevitate appetitus eſt inſidiis, interrogatus contumeliis, pulſatus injuriis, vexatus ſuppliciis, convitiis laceſſitus. Tunc hanc ſufficere dubites obedientiam (e) quæ reatum omnem primæ prævaricationis abſolvat? imò verò non ſicut delictum, ita & donum. Nam peccatum ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in juſtificationem. Et grave quidem omninò delictum illud Originale, quod non ſolùm perſonam infecit, ſed & naturam. Etſi in Adam omnes neſcientes peccavimus (f) nos tamen peccavimus, & nobis juſto Dei judicio imputatur, licet occulto. Verumtamen, ut jam non ſit quod cauſeris ô homo, contra inobedientiam Adæ datur tibi obedientia Chriſti, ut ſi gratis venundatus es, gratis & redimaris. Si neſciens in Adam periiſti, neſciens vivificeris in Chriſto. Neſciſti quando ad lignum vetitum vetus Adam tetendit manus noxias: neſciſti nihilominùs quando in ligno ſalutifero innoxias manus Chriſtus extendit. Qui etiã peccata noſtra (g) affixit Cruci cum ſuis manibus. Nos igitur qui quærimus Crucifixũ (h) Crucis attendamus myſterium. Ipſa eſt ſtatera corporis Chriſti, quam deſiderabat Job cùm dicebat: *Utinam appenderentur peccata mea quibus iram merui, & calamitas quam patior, in ſtatera*. Crux facta eſt ſtatera corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia. Cùm enim ipſe crucifigeretur, appenſa ſunt cum eo peccata quæ commiſimus, calamitas quam incurrimus: ipſe erat innocens, impolutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cælis converſatio ejus: non enim peccatum fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus. Et quoniam talis ac tantus tam indigna dignatus eſt in Cruce pati, præponderare cæpit calamitas, & crimina levigari. Cùm adhuc tamen in Cruce erectus ſtaret, vacillare videbatur ſtatera, nec plenè cognoſcebatur quò cadere debebat: cùm inclinato Capite emiſit ſpiritum ut calamitas præponderando caderet, & quaſi arena maris gravior appareret, Gentes quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt. Nam in ſtatera ceciderunt: quia partes adverſæ (*dæmones*) damnationis noſtræ chirographum amiſerunt. Trituratus eſt Moab ſub Domino, expandit manus ſuas ſuper eum ſicut natans ad natandum, ne demergeretur in profundum: & ut ipſe ſublevaret nos in excelſum, expandit alas ſuas, nos aſſumpſit & portavit in humeris ſuis, ſicut aquila provocans ad volandum pullos ſuos. Hinc dormias neceſſe eſt (i) inter medios cleros, id eſt, inter Paſſionem & Reſurrectionem, hinc ſtipatus fructibus, hinc fulcitus floribus. Fructus ad Paſſionem, flores ad Reſurrectionem pertinent. *Quæ ſeminaverit homo* (ait Apoſtolus) *hæc & metet: quoniam qui ſeminat in carne ſua, de carne & metet corruptionem*. Seminavit vetus homo in carne, meſſuit poſtmodùm corruptionem. Quam? Paſſionem Chriſti. Niſi enim vetus homo tranſgrederetur, nouus non pateretur. O profundum & inſcrutabile redemptionis noſtræ conſilium! Verè *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*. Domine Jeſu Chriſte, ſi inobedientia Adæ cooperata eſt nobis in bonum, & tantum tamquè mirificum bonum, ut tu fieres corruptibilis: tua obedientia in quod bonum nobis cooperabitur? Profectò, ut homo fiat incorruptibilis. Si ſeminantes in carne, tuam meſſuimus corruptionem: ſeminantes in ſpiritu, noſtram metemus incorruptionem.

§. I I.

Secundò virtus Crucis expugnat Perſonale peccatum. Grave eſt omninò (k) primi hominis delictum illud Originale, quod non ſolùm perſonam infecit, ſed & naturam. *Perſonale* tamen cuique gravius eſt, cùm jam laxatis habenis exhibemus undique membra noſtra arma iniquitatis peccato, nonmodò jam alieno ſed & proprio crimine compediti. Scitis Fratres (l) quòd in Baptiſmate abrenunciantes diabolo Pater cæleſtis adoptet, & in regnum Filii claritatis ſuæ de poteſtate transferat tenebrarum. Nimirum ipſa eſt ſtola prima, quam verè citò proferre miniſtros paternus jubet affectus, non oris petitionem, non deſiderium cordis expectans, ſed & ipſum intellectum præveniens in benedictionibus dulcedinis. *Quotquot enim* (ait Apoſtolus) *baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, Chriſtum induimus*. De quo & alius clamat teſtis & ipſe fidelis: *Quia quotquot receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*. Nec verò inanis eſt aut infirma poteſtas, quia nimirùm certi ſumus continuò & nos quoniam neque mors, neque vita neque virtutes, neque Angeli, neque altitudo, neque profundum poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu. Sed attende quanta enumeravit Apoſtolus (ejus enim verba ſunt) minimè tamen adiiciens, *nec nos ipſi*. Nimirùm hæc eſt libertas quâ Chriſtus nos liberavit, ut nulla penitùs creatura avellere nos, aut vim aliquam facere poſſit. Soli nos id facere poſſumus propria voluntate abſtracti, & illecti à propria concupiſcentia. Præter hanc utique nihil eſt quod timeamus. Quid enim odit (m) aut punit Deus præter propriam voluntatem? Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit. In quem enim gehennalis ignis ille deſæviet, niſi in propriam voluntatẽ? Porrò voluntas propria quo furore Dominum majeſtatis impugnet, audiant & timeant ſervi propriæ voluntatis. *Primò* namque ſeipſam & *ſubtrahit* & ſubducit ejus dominatui, cui tanquam Auctori ſervire jure debuerat, dum efficitur ſua. Sed numquid contenta erit hac injuria? Addit *ſecundò* & quod in ſe eſt, omnia quo-

Ll que

e *Ibidem num.7.* f *Ser.1.in Dom.1.poſt.Oct.Epiph.num.3.* g *Ser.38.in Cant.num.1.* h *Ser.in fer.2.Paſch.num.12.tom.6.pag.722.*

i *Ser.de verb.Sap.num.7.tom.6.pag.771.* k *Ser. in fer.4. heb. San. num.7.* l *Ser.11.diver.num.1.* m *Ser.3.de Reſur. Dom.num.3.*

Digitized by Google

quæ Dei ſunt, *tollit*, & diripit. Quem enim modum ponit humana cupiditas? Nonne qui per uſuram acquirit pecuniam modicam, ſimiliter mundum lucrari conaret univerſum, ſi non deeſſet poſſibilitas, ſi ſuppeteret voluntati facultas? Dico fiducialiter; Nemini qui ſit in propria voluntate, poſſet univerſus mundus ſufficere. Sed utinam vel rebus iſtis eſſet contenta, ne in ipſum (horribile dictu) deſæviret Rectorem. Nunc autem *tertiò* & ipſum (quantùm in ipſa eſt) Deum *perimit* propria voluntas. Omninò enim vellet Deum peccata ſua aut vendicare non poſſe, aut nolle, aut neſcire. Vult ergo eum non eſſe Deum, quæ (quantum in ipſa eſt) vult eum aut impotentem, aut injuſtum eſſe, aut inſipientem. Crudelis planè & execranda malitia eſt, quæ Dei Potentiam, Juſtitiam, Sapientiam perire deſiderat. Porrò ipſa eſt propria voluntas [n] quæ in poteſtatem tenebrarum denuò rediit, quæ nos iterùm ſubdidit mortis imperio. Veni Domine Jeſu etiam nunc. Jeſu bone eiice iterùm fortiter, quem nos inſipienter admiſimus. Tunc enim verè liberi erimus etiam nunc, ſi nos liberaveris. Irritum fecimus fædus primum, tibi peccavimus Domine, Satanæ & operibus ejus obligantes denuò noſmetipſos, jugo iniquitatis colla ultronea ſubmittentes, & ſubiicientes nos miſeræ ſervituti. Itaque, Fratres mei, rebaptizari nos convenit, ſecundum fædus inire neceſsè eſt, opus eſt profeſſione ſecunda: nec jam ſufficit abrenunciare diabolo & operibus ejus, mundo pariter abrenunciandum eſt & propriæ voluntati. Ille enim ſeduxit, ille tradidit nos. In priori nimirùm Baptiſmate, quando nihil nobis adhuc voluntas noſtra nocuerat, ſatis fuerat obrenunciare diabolo, cujus profectò invidiâ peccatum pariter & mors per unum ingrediens, in omnes homines pertranſivit. Cæterùm poſtquam mundi fallentis illecebras, & infidelitatem propriæ voluntatis manifeſtè ſumus experti, de cætero jam in ſecundo ut ita dixerim, converſionis noſtræ baptiſmate (meritò prorsùs, & non ad inſipientiam nobis) non reſarcire tantummodò fædus primum, ſed etiam roborare ſolliciti, ipſis quoque affectibus pariter abrenunciamus. Converſi autē ad Deum [o] neceſsè eſt ut compungantur pro præteritis delictis, in quorum remiſſione dicitur Deus, cujus tantùm eſt peccata remittere. Si credis peccata tua non poſſe deleri [p] niſi ab eo cui ſoli peccaſti, & in quem peccatum non cadit, benefacis: ſed adde adhuc, ut & hoc credas, quia per ipſum tibi peccata donantur. Hoc eſt teſtimonium quod perhibet in corde noſtro Spiritus Sanctus, dicens: *Dimiſſa ſunt peccata tua*. Sic enim arbitratur Paulus Apoſtolus, *gratis juſtificari hominem per fidem*. Ita de meritis quoque ſi credis non poſſe haberi niſi per ipſum, non ſufficit, donec tibi perhibeat teſtimonium Spiritus veritatis, quia habes ea per illum. Sic & de vita æterna habeas neceſsè eſt teſtimonium Spiritûs, quòd ad eam divino ſis munere præventus. Ipſe enim peccata condonat, ipſe donat merita, & præmia nihilominùs ipſe redonat. Porrò [q] teſtimonia iſta credibilia facta ſunt nimis. Nam de *remiſſione* quidem *peccatorum* validiſſimum teneo argumentum, *Dominicam Paſſionem*. Vox ſiquidem Sanguinis Chriſti invaluit multò plùs quàm vox ſanguinis Abel, clamans in cordibus Electorum, remiſſionem omnium peccatorum. *Traditus eſt enim propter peccata noſtra*: nec dubium quin potentior & efficacior ſit mors illius in bonum, quàm peccata noſtra in malum. Denique peccatum ſimul cum Chriſto [r] Cruci ipſius non dubitatur eſſe affixum. De *bonis* autem *operibus* [s] argumentum nihilominùs efficax mihi eſt *Reſurrectio* ejus, quia reſurrexit propter juſtificationem noſtram. Porrò de *ſpe præmiorum* teſtimonium ejus eſt *Aſcenſio*, quia aſcendit propter glorificationem noſtram. Cæterùm unde ſcimus [t] quòd Chriſtus poſſit peccata dimittere? Hinc proculdubio, quia Deus eſt: & quidquid vult, poteſt. Unde autem ſcimus & quòd Deus ſit? Miracula probant. Facit quoque opera quæ nemo alius facere poſſit, ut taceam oracula Prophetarum, nec non & Paternæ vocis teſtimonium elapſæ cælitùs ad ipſum à magnifica gloria. Quod ſi Deus pro nobis, quis contra nos? Deus qui juſtificat, quis eſt qui condemnet? Si ipſe eſt & non alius cui quotidie confitemur dicentes, *Tibi ſoli peccavi*: quis meliùs, imò quis alius remittere poteſt quod in eum peccatum eſt? Denique ego quod in me delinquitur valeo ſi volo donare, & Deus non queat in ſe commiſſa remittere? Si ergo peccata remittere & poſſit Omnipotens, & ſolus poſſit cui ſoli peccatur: beatus profectò cui non imputabit ipſe peccatum. Itaque cognovimus quòd peccata Chriſtus divinitatis ſuæ potentiâ valeat relaxare. Porrò [u] jam de voluntate quis dubitet? Quis enim noſtram & induit carnem, & ſubiit mortem: putas ſuam nobis negabit juſtitiam? Voluntariè incarnatus, voluntariè paſſus, voluntariè crucifixus eſt; ſolam à nobis retinebit juſtitiam? Quod ergo & Deitate conſtat illum potuiſſe, ex Humanitate innotuit & voluiſſe.

§. III.

Tertiò virtus Crucis expugnat Singulare peccatum. Grave quidem eſt omninò delictum Originale: [x] Perſonale tamen cuique eſt gravius. *Singulare* verò eſt illud delictum graviſſimum, quod commiſſum eſt in Dominum majeſtatis, cùm viri impii Virum juſtum injuſtè occiderunt: & ſacrilegas manus in ipſum Dei Filium injecerunt crudeliſſimi homicidæ, imò ſi fas eſt dicere, etiam deicidæ. Quid duo præcedentia ad tertium? Ad hoc expalluit & expavit tota machina mundialis, & penè in antiquum chaos ſunt omnia revoluta. Ponamus aliquem de regni Principibus terram regiam populaſſe in vaſtitate hoſtili; ponamus alium, cùm eſſet de convivio & conſilio Regis, unicum ejus filium proditoriis manibus ſuffocaſſe: numquid non primus reſpectu ſecundi innocens videbitur & immunis? Sic eſt omne peccatum quantùm ad hoc *Singulare* peccatum: & tamen hoc peccatum in ſe pertulit, qui ſeipſum fecit peccatum, ut de peccato damnaret peccatum. Per hoc enim omne peccatum tam Originale quàm Perſonale deletum eſt, & ipſum quoque Singulare peccatum eliminatum eſt per ſeipſum. Argumen-

n *Ser.* 1. *diver. num.* 2. & 3. o *Ser.* 53. *diver. num.* 1. p *Ser.* 1. *in Annunt. B. M. num.* 3. q *Ibidem num.* 4.

r *Ser. de S. Malach. num.* 4. s *Ser.* 1. *in Annunt. B. M. n.* 4. t *Tract. de exhort. ad milit. templ. cap.* 11. *n.* 21. u *Ibidem. num.* 22. x *Ser. in fer.* 4. *heb. San. num.* 7.

Digitized by Google

mentum mihi eſt à maximo peccato (y) quòd duo minora ſunt exploſa. Et ecce argumentum. Peccatum multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus rogavit, ut non perirent. *Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. Cæterùm ſi non licet perſcrutari Divinæ Sacramentum voluntatis (z) licet tamen ſentire effectum operis, & fructum utilitatis percipere. Et quod licet ſcire, non licet tacere: quia gloria Regum eſt celare verbum, & gloria Dei eſt inveſtigare ſermonem. Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem Filii ejus. Ubi reconciliatio eſt, ibi remiſſio peccatorum. Nam ſi dicente Scriptura, *Peccata noſtra ſeparant inter nos & Deum*: manente peccato non eſt reconciliatio. In quo ergo remiſſio peccatorum? *Hic calix* (inquit Dominus) *novi teſtamenti in meo Sanguine, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum*. Itaque ubi reconciliatio, ibi remiſſio peccatorum. Et quid ipſa niſi juſtificatio? Sive igitur reconciliatio, ſive remiſſio peccatorum, ſive juſtificatio ſit, ſive etiam redemptio vel liberatio de vinculis diaboli, à quo captivi tenebamur ad ipſius voluntatem: intercedente morte Unigeniti obtinemus, juſtificati gratis in Sanguine ipſius, *in quo* (ſicut Apoſtolus dicit) *habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum, ſecundùm divitias gratiæ ejus*. Divitiæ utique ſalutis & gloriæ [a] ſunt Sanguis precioſus quo redempti ſumus, & Crux Dominica, in qua cum Apoſtolo gloriamur: *Mihi*, inquit, *abſit gloriari, niſi in cruce Domini mei Jeſu Chriſti. Sed forſan quæret aliquis cum illo Abailardo, cujus errores ſunt damnati in Synodo Senonenſi*: Cur, inquis [b] per Sanguinem Chriſti facta eſt remiſſio peccatorum, quod potuit facere per ſermonem? Ipſum interroga. Mihi ſcire licet quòd ita. Cur ita? Non licet. Numquid dicit figmentum ei qui ſe finxit: *Quid me finxiſti ſic*? Sed hæc ſtultitia eidem Abailardo videntur, (c) non poteſt tenere riſum. Audite cachinnos: Quomodò (ait ille) juſtificari nos vel reconciliari Deo per mortem Filii ejus dicit Apoſtolus, qui tantò ampliùs adversùs hominem iraſci debuit, quantò ampliùs homines in crucifigendo Filium ſuum deliquerunt, quàm in tranſgrediendo primum ejus præceptum unius pomi guſtu? Quaſi non potuerit Deo in uno eodemquè facto & diſplicere iniquitas malignantium, & placere pietas patientis. Et ait idem Abailardus: Quod ſi tantum fuerat illud Adæ peccatum ut expiari non poſſet niſi morte Chriſti, quam expiationem habebit ipſum homicidium, quod in Chriſtum commiſſum eſt? Breviter reſpondemus, ipſum Sanguinem quem fuderunt, & interpellationem ipſius quem occiderunt. Addit etiam idem Abailardus: Numquid mors innocentis Filii intantùm Deo Patri placuit, ut per ipſam reconciliaretur nobis, qui hoc peccando commiſimus, propter quod innocens Dominus eſt occiſus: nec niſi hoc maximum fieret peccatum, illud multò leviùs potuit ignoſcere? Reſpondemus: Non mors, ſed voluntas placuit ſpontè morientis: & illa morte expungentis mortem, operantis ſalutem, reſtituentis innocentiam, triumphantis principatus & poteſtates, ſpoliantis inferos, ditantis ſuperos, pacificantis quæ in cælo ſunt & quæ in terra, omnia reſtaurantis. Et quoniam hęc tã precioſa mors voluntariè ſuſcipienda erat adversùs peccatũ, non tamẽ poterat fieri niſi per peccatum: non delectatus quidem, ſed tamen benè uſus malitiâ ſceleratorum, & mortem de morte, & de peccato damnavit peccatũ. Et quantò illorum major eſt iniquitas, tantò hujus voluntas ſanctior, & eò potentior ad ſalvandũ: quatenùs tanta mediante potentia antiquũ illud quamvis grande peccatum, neceſſariò tamen huic quod in Chriſtum commiſſum eſt, cederet, tanquam minus majori. Nec peccato ſive peccantibus adſcribitur hęc victoria, ſed benè utenti peccato, & peccantes fortiter perferenti, & convertenti in uſum pietatis quidquid in ipſum auſa eſt crudelitas impiorum. Fuit verò Sanguis qui effuſus eſt (d) tam multus ad ignoſcendum, ut ipſum quoque peccatum maximum, quo factum eſt ut effunderetur, deleret; ac per hoc de antiqui illius utpote levioris deletione nullam omninò dubietatem relinqueret. Deinde inquit Abailardus: Cui verò non crudele & iniquum videtur, ut Sanguinem innocentis in precium aliquod quis requiſierit? aut ullo modo ei placuerit innocentem interfici, nedum Deus tam acceptam Filii mortem habuerit, ut per ipſam univerſo reconciliatus ſit mundo? Reſpondemus: Non requiſivit Deus Pater Sanguinem Filii, ſed tamen acceptavit oblatum; non Sanguinem ſitiens, ſed ſalutem, quia ſalus erat in Sanguine. O homo redempte, (e) ecce qualis Hoſtia victimatur pro tua culpa, pro prævaricatione tua. Sed qua neceſſitate, inquis, iſta pertulit? quâ indigentiâ toties Sanguinem ſuum fudit? Legitur enim quinquies perfuſus Sanguinis effuſione, quod hîc breviloquio exprimendum judicavi non inutile.

Quinq; vices, & quinq; modi te Chriſte cruentant:
Circuncíſio, ſanguineus ſudor, flagra, ſpinæ,
Fixuræ quinq; Lateris, Manuumquè, Pedumquè.

Cur tam mira pro redemptione hominum pertulit, qui ſolius Majeſtatis imperio potentiſſimè redimere potuit? Audi ô homo neceſſitatem tuam, & non ſuam. Protoplaſtus piaculare facinus commiſit prævaricando, quod expiari ſine Hoſtiæ oblatione non potuit. Purus homo puram Hoſtiam offerre non valuit, quem peccati contagio penitùs immundum eſſe conſtituit. Nec ſimplex Deus, nec Angelus immolari debuit, quoniam & hunc natura, & illum gratia impaſſibilem exhibuit. Irrationabilis creatura non ſufficiebat tantæ rei magnitudini. Unde oportuit, ut Deus & Homo fieret hoſtia: Deus pro potentia liberandi, Homo pro ſufficientia immolandi, homo peccator pro indigentia. Oblatus eſt ergo, quia *apud ipſum propitiatio eſt, & copioſa apud eum redemptio*. Oblatus eſt, quia ſic decrevit ipſius erga hominem inæſtimabilis dilectio. Oblatus eſt, quia ſic homo indiguit. Oblatus eſt, quia ipſe volvit. Patet igitur (f) quia Chriſti paſſio potentiſſima eſt ad exhaurienda omnium genera peccatorum. Ipſe autem (g) det vobis ea quæ dicuntur, non ſolùm tenere memoriter, ſed & ardenter diligere, & efficaciter adimplere, Sponſus Eccleſiæ Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

y *Ibidem num.8.* z *Tract. de error. Abailar. cap. 8. n. 20.* a *Ser. 4. in vig. Nat. om. num. 7.* b *Tract. de error. Abailar. cap. 8. num. 20.* c *Ibidem num. 21.*

d *Ibidem num. 22.* e *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 7. num. 15. & 16.* f *Ser. in fer. 4. heb. San. num. 10.* g *Ser. 77. in Cant. num. 8.*

PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ

Pars Octava,

De geſtis in Cruce, in qua pendens Chriſtus protulit ſeptem verba, & mortuus eſt pro ſalute noſtra.

Chriſtus in diebus carnis ſuæ preces & ſupplicationes ad eum, qui poſſit illum ſaluum facere à morte, offerens cum clamore valido & lachrymis, exauditus eſt pro ſua reverentia. S. Paul. Hebr. 5.

PROEMIUM.

Ego ſum Vitis vera, dicit Jeſus. Joan. 15.

FOLIA vitis (a) penè omnium arborum foliis præſtantiora ſunt. Quid autem in foliis, niſi veræ Vitis noſtræ benigniſſimi Jeſu verba commendantur? Præeminet in foliis vitis: præeminet in verbis Dominus Jeſus. Senſerant hoc Judæorum miniſtri qui erant miſſi ut adducerent Jeſum, reverſi & culpati dixerunt: *Nunquam locutus fuit homo ſic*. Non accuſaverunt defectum trunci vitis, pulchritudinem foliorum videntes: imò per folia aliquid aliud quàm quod videbatur, in Corpore debili latere ſenſerunt. Senſerat etiam Petrus, qui multis à Domino Jeſu recedentibus, & interrogatis ab ipſo duodecim Apoſtolis: *Numquid & vos vultis abire?* Reſpondit: *Domine quò ibimus? Verba vitæ æternæ habes: & nos ad quem ibimus?* Ac ſi diceret: Folia pulcherrima habes, quæ nos ab omni æſtu protegant. Da nobis ergo alium pulchriorem, ideſt meliorem te, & ibimus ad illum abs te. Quem quia dare non potes, qui omnia potes, ad quem ibimus relinquentes te? Senſerat quoque horum foliorum, ideſt, verborum benigni Jeſu virtutem illa mulier, quæ loquente ipſo ad turbas, in foliorum pulchritudine ſingulari læta non cogitabat, nec tacitè quidem, ſed extollens vocem dixit: *Beatus venter qui te portavit: & ubera quæ ſuxiſti*. Verè beata imò beatiſſima terra quæ talem tulerat Vitem, Virgo Maria Mater Jeſu. Verè & tu beata mulier, quæ foliorum pulchritudine conſiderata inter tot calumniantium inſidias, ſola Veritati teſtimonium audacter præbuiſti. Porrò viderunt virorem foliorum veræ Vitis Petrus & Joannes, & Matthæus, qui ad unam vocantis vocem illi retia, iſte telonium reliquerunt. Quis virtutem verborum benigni Jeſu enumerare ſufficiat? Quæ virtus eſt verborum, quæ verbis illius non commendentur? Nulla profectò. Attamen (b) ecce Vitis noſtræ deſuper extenſæ folia ſeptem veſtræ oſtendimus charitati, quæ non ſatis eſt tantùm intueri, ſed potiùs eſt accedendum, & ſub umbra illorum ſedendum, ut poſſimus cum Sponſa veraciter dicere: *Sub umbra illius quem deſideraveram, ſedi*. Cujus? Illius Sponſi utique, cujus folia umbram tantò habent latiorem, quantò ipſe Sponſus Verbum ſummi Patris verba habet virtutibus amabiliora, viciniora què ſaluti, magis accommodata pietati, & omnium intellectui promptiora. Quamvis enim in omnibus Prophetis & Apoſtolis locutus eſt ille bonus Jeſus, nullius tamen verba reperies omninò quæ ita & fortibus & infirmis, ideſt doctis & indoctis, ſapientibus conveniant & inſipientibus, ut verba doctiſſimi Verbi Domini Jeſu. Nam ſicut ait quidam: *Dulciùs ex ipſo fonte bibuntur aquæ*. Sciendum eſt autem quòd in umbra foliorum iſtorum, id eſt in verbis Domini meditandum eſt die ac nocte: quorum umbrâ tunc profectò protegimur, cùm, quoties à vitiis aut diabolo tentamur, aliquod verbum de Scripturis Evangelicis nobis adducimus, cujus monitis & auctoritate irruentibus in nos vitiis reſiſtamus. Septem ſunt verbula (c) quæ quaſi ſeptem folia ſemper virentia Vitis noſtra cùm in Crucem

S. *Bernard. Abb. juxta ejus libror. edit. authore Horſtio in VI. To. impr. Pariſiis ann. 1667.* a *Tract. de vit. myſt. cap. 6. num. 28.* b *Ibidem cap. 15. num. 61.* c *Ibidem cap. 8. num. 41.*

Digitized by Google

cem elevata fuit, emiſit. Cithara tibi o anima Chriſtiana, factus eſt Sponſus in Cruce habente formam ligni: Corpore autem ſuo vicem ſupplente chordarum per ligni planiciem extenſarum. Nam niſi ligno affigeretur expanſus, neutiquam verborum ſonum ederet tanquam citharizans quibus ampliùs delectareris. Obſerva diligentiùs. Septem chordas habet Cithara: cantat tibi, ludit tibi, te ad audiendum invitat, quæ illam ad loquendum potiùs debueras invitare. Vide ergo folia Vitis tuæ, & indelebiliter ea memoriç cõmendare memento. Hæc autem ſeptem verba diverſis modis ordinantur, quorum ordo non facilè poteſt inveniri, cùm non ab uno Evangeliſta fuerint ordinata. Nos tamen ea ſecundùm quod potuimus inveſtigare, ordinamus. Igitur vana verba & non ſonantia Chriſtum (d) nec religionis tenentia pondus, in omni loco æternâ clauſurâ damnantes; ad dulcia eloquia à Verbo Patris eructata, cithara noſtra ſuas chordas extendat, & plectrum mentis linguâ vocis magiſtrâ tuba inſonet Saluatori, quæ de ore mellifluo Chriſti profluxère dulcia eloquia vitæ. Sed utinam quod vobis proponitur, nulla vilitatis vel contemptus offuſcaret obductio: ſed arctiùs charitate obnexum carum fieret vobis ſuper lapidem precioſum, & dulciùs ſaperet in veſtri cordis palato ſuper omnia mella, & ſuper quemlibet fauum.

CAPUT I.

De primo verbo Chriſti, quo exorabat Deum Patrem pro ſuis inimicis pendens in Cruce.

Pater, dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. Luc. 23.

1. *Oſtenditur, Chriſtum pendentem in Cruce fuiſſe opprobrium populo & principibus Judæorum, qui eum ſubſannationibus & falſis pollicitationibus exagitabant ex perſuaſione diaboli, qui invidendo operi ſalutis humanæ, optabat deſcenſum Chriſti de Cruce.* 2. *Oſtenditur, Chriſtum Cruci affixum flagraſſe mira charitate & miſericordia erga impios Judæos, & crucifixores ſuos, quando orabat Deum Patrem, ut ignoſceret eis ne perirent.* 3. *Docemur exemplo Chriſti orare pro inimicis noſtris. Oſtenditur, Judæos ideo per ignorantiam crucifixiſſe Jeſum, ut ſub aliqua juſtitiæ umbra ignorantibus poſſet ignoſci. Probatur tamen dari peccatum per ignorantiam contra aſſertores contrariæ opinionis. Excitamur pluribus rationibus ad orandum pro inimicis noſtris.*

§. I.

Et ſtabat populus ſpectans, & deridebant Jeſum principes cum eis dicentes: Alios ſalvos fecit, ſe ſaluum faciat, ſi hic eſt Chriſtus Dei electus. Prætereuntes autem blaſphemabant eum, moventes capita ſua, & dicentes: Vah qui deſtruis templum Dei, & in tribus diebus readificas illud: ſalva temetipſum: ſi Filius Dei es, deſcende de Cruce. Similiter & ſummi Sacerdotes illudentes cum Scribis & Senioribus dicebant: Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere. Si Rex Iſraël eſt, deſcendat nunc de Cruce, & credimus ei. Confidit in Deo, liberet eum nunc ſi vult. Dixit enim: Quia Filius Dei ſum. Chriſtus Iſraël deſcendat nunc de Cruce, ut videamus, & credamus. Illudebant autem ei & milites accedentes & acetum offerentes ei, & dicentes: Si tu es Rex Judæorum, ſaluum te fac. Luc. 23. Matt. 27. & Mar. 15.

COgnoſce anima mea (a) cognoſce: hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, Unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce (b) ſpectaculum fit & opprobrium mundo & hominibus: fit tanquam prodigium multis, & commotio capitis in populis Caput noſtrum, gaudium noſtrum, honor noſter, bonus Jeſus. Denique ſi Chriſtus Judaicis conſideretur oculis (c) non erat ei ſpecies neque decor. Quid niſi deforme (d) & nigrum oculis ſpectantium occurrebat, cùm expanſis in Cruce manibus medius duorum nequam viſum malignantibus daret, fletum fidelibus. Et ſolus erat riſui, qui ſolus poterat eſſe terrori, ſolus honori debuerat. Ille qui lucem inhabitat inacceſſibilem (e) in quem deſiderant Angeli proſpicere: foras (f) extra civitatem eductus eſt, extra caſtra paſſus eſt, in ligno elevatus eſt, ſpectandus hominibus, ſubſannandus ab omnibus. Agitant miniſtri dæmonis capita (g) inſultantes dolori patientis *Jeſu*: *Si Filius Dei eſt*, inquiunt, *deſcendat nunc de Cruce, & credimus ei*. Ac ſi dicant: Non adiiciet ut reſurgat, tanta eum turpitudo ligat & pæna. Quid tu Judæe (h) ante Crucem agitas caput ſacrilegum, quid ſacrum hominis Chriſti Caput exagitas opprobriis? *Chriſtus* (inquit Judæus) *Rex Iſraël deſcendat de Cruce*. O venenata lingua, verbum malitiæ, ſermo nequam! Non eſt hoc, Caipha, quod paulò ante dicebas: *Expedit ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat*. At illud, quia mendacium non erat, non loquebaris de proprio, non à temetipſo dicebas: *Si Rex Iſraël eſt, deſcendat de Cruce*: hoc planè tuum eſt, magis autem ejus qui mendax eſt ab initio. Quid enim conſequentiæ videtur habere, ut deſcendat, ſi Rex Iſraël eſt, & non magis aſcendat? Siccine tibi Judæe excidit quod audiſti, *quia Dominus regnavit à ligno*, ut Regem abneges, quia manet in ligno? Sed forſitan nec audiſti, quia non Judæis, ſed nationibus hæc annunciatio debebatur. *Dicite* (inquit David) *in nationibus, quia Dominus regnavit à ligno*. Denique (i) inquiunt Judæi: *Si Rex Iſraël eſt, deſcendat de Cruce, & credimus ei*. Hæc planè ſerpentis antiqui aſtutia eſt: hæc adinventio nequitiæ ſpiritualis eſt. Audierat impius Salvatoris vocem dicentis: *Non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierunt domûs Iſraël*: & noverat, quantum pro ſalute illius populi zelum gerere videretur

d *Ser. 14. in ult. Cœna num. 107.*

a *Ser. de Paſſ. Domini num. 5.* b *Tract. de vite myſt. cap. 5. nu. 24.* c *Tract. de vite & mor. Cleric. cap. 18. num. 60.* d *Ser. 28. in Cant. num. 4.* e *Tact. de vit. myſt. cap. 2. n. 3.* f *Ser. 47. in Cant. n. 5.* g *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. n. 16.* h *Ser. 1. de Reſurr. num. 1.* i *Ibidem num. 3.*

Digitized by Google

retur. Propterea malitioſè nimis linguas erudiens blaſphemorum, ſuggerebat ut dicerent: *Deſcendat, & credimus ei*: quaſi jam nihil poſſet obſtare quin deſcenderet, qui eorum crudelitatem tantoperè deſideraret. Sed quid machinatur [k] aut cui parat inſidias verſipellis? Nempe ei in quo nihil proficiet inimicus, & filius iniquitatis non apponet nocere ei. Non movetur vana pollicitatione, qui novit omnium corda: ſicut nec exprobratione blaſphemâ mitiſſimus omnium movebatur. Eò quippè tendebat malitioſa diaboli ſuaſio, non ut Judæi crederent, ſed ut noſtra quoque ſi qua erat fides in eum omnimodis deperiret. Legentes enim: *Dei perfecta ſunt opera*: quandò fateremur Deum, ſi ſalutis opus reliquiſſet imperfectum? Sed audiamus quid ad hæc Chriſtus reſpondeat per Prophetam: Quæris ſigna Judæe? *Expecta me in die reſurrectionis meæ*. Si vis credere, majora jam tibi opera demonſtravi. Multiplicavi ſigna, ſanitates perfeci heri & pridie, hodie magis habeo conſummari. An non majus erat quod vidiſti è corporibus obſeſſis ſpiritus exire malignos, & de grabatis ſuis exilire paralyticos, quàm è manibus meis vel pedibus clavos reſilire quos infixiſti? Sed patiendi tempus eſt, non faciendi ſignum: & Paſſionis horam ſicut prævenire fruſtrà conatus es, ſic nec poteris impedire. Sed ſi adhuc generatio prava & adultera ſignum quærit, non ei dabitur niſi ſignum Jonæ Prophetæ: non ſignum deſcenſionis, ſed Reſurrectionis. O quàm horrenda (l) & inſatiabilis eſt plaga prævaricationis noſtræ, pro qua Filium Dei oportebat tot dura opprobria, tot & tam dira vulnera ſuſtinere! Judæi non immemores odii (m) quo aderant Patrem, exercent illud in Filium. Unde & ipſe ait: *Quia oderunt me, & Patrem meum*, Quid ergo fecerunt impii, quibus gravis erat etiam ad videndum? *Hic eſt* (inquiunt) *hæres: venite, occidamus eum*. Proinde Stephanus ad homicidas (n) ad legis adulteros, ad crucifixores Filii Dei Patris meritò loquitur; *Dura*, inquit, *cervice & incircumciſis cordibus & auribus vos ſemper Spiritui Sancto reſtitiſtis*. Denique dicunt Judæi: *Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere*. O venenata lingua (o) verbum malitiæ, ſermo nequam! Numquid (p) non vipera eſt lingua iſta? Ferociſſima planè, nimirùm quæ tam lethaliter tres inficiat flatu uno. Numquid non lancea eſt iſta lingua? Profectò, & acutiſſima, quæ tres penetrat ictu uno. *Lingua* (inquit Propheta) *eorum gladius acutus*. Gladius equidem anceps, imò triceps eſt lingua detractoris. Nec verò ejuſmodi linguam ipſo etiam mucrone, (q) quo Dominicum latus confoſſum eſt, crudeliorem dicere verearis. Fodit enim hæc quoque Chriſti corpus, nec jam exanime fodit, ſed facit exanime fodiendo. Ipſis quoque nocentior eſt *ſpinis*, quas illi tam ſublimi Capiti furor militaris impoſuit: ſeu etiam *clavis* ferreis, quos Sanctiſſimis manibus illis & pedibus conſummatio Judaicæ iniquitatis infixit. Parum erat ſacrilegis illis [r] crucifigere Jeſum, niſi adhuc & ipſis illuſionibus repleviſſent Animam ejus.

k *Ibidem n.4. & 5.* l *Lib.3. de amor. Dei cap 26. n.88.* m *Ser.3. de Circumciſ. Dom n.4.* n *Ser. de S. Steph. n.2. tom. 6. pag. 627.* o *Ser. 1. de Reſur. Dom. n.1.* p *Ser.17. diver. n.4.* q *Ibidem n.5.* r *Ser. de Paſſ. Dom. n.12.*

§. II.

Jeſus autem dicebat: Pater, dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. Luc. 23.

Vide anima mea (s) qualiter Vir iſte per omnia conturbatur, & ſpernitur. Ad locum deductus ſupplicii, myrrhâ potatur & felle, in Cruce ſublevatur, & dicit: *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. Qualis eſt hic, qui in omnibus preſſuris ſuis nec ſemel aperuit os ſuum, ut aut querelæ, aut excuſationis, aut comminationis, aut maledictionis verbum adversùs maledictos canes illos proferret? Sed noviſſimè verbum benedictionis ſuper inimicos ſuos, quale à ſæculo non eſt auditum, effudit. Quid hoc Viro manſuetius, quid benignius anima mea vidiſti? Peccatum multorum tulit (t) & pro tranſgreſſoribus rogavit ut non perirent: *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. Volat irrevocabile verbum tuum Domine, nec reverteretur ad te vacuum: ſed faciet ad quod miſiſti. Vide nunc anima mea, opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper terram. Flagellis cæſus eſt, ſpinis coronatus, clavis confoſſus, affixus patibulo, opprobriis ſaturatus, omnium tamen dolorum immemor: *Ignoſce*, ait, *illis*. Hinc multæ miſeriæ Corporis, hinc multæ miſericordiæ Cordis: hinc dolores, hinc miſerationes: hinc oleum exultationis, hinc Sanguinis guttæ decurrentis in terram. Miſericordiæ Domini multæ, ſed & miſeriæ Domini multæ. Vincentne miſeriæ miſericordias? an miſericordiæ miſerias ſuperabunt? Vincant miſericordiæ tuæ antiquæ Domine, vincat Sapientia malitiam. Magna enim illorum iniquitas, ſed numquid non maior pietas tua Domine? Multùm per omnem modum. *Numquid redditur pro bono malum* (ait Jeremias Propheta) *quoniam foderunt foveam animæ tuæ*? Planè foderunt impatientiæ foveam, occaſiones indignationis plurimas & quàm maximas miniſtrantes. Sed quid horum fovea ad abyſſum manſuetudinis tuæ? Retribuentes mala pro bonis foveam foderunt: ſed charitas non irritatur, non præcipitatur, nunquam excidit, non in foveam ruit, & pro retributis malis cumulat bona. Abſit ut muſcæ morituræ exterminent ſuavitatem unguenti, quod de tuo Corpore fluit: quia apud ſinum tuū eſt miſericordia, & copioſa apud eum redemptio. Prorsùs copioſa [u] quia non gutta, ſed unda Sanguinis largiter per quinque partes tui Corporis emanavit. Muſcæ morituræ (x) miſeriæ ſunt: muſcæ morituræ blaſphemiæ ſunt: muſcæ morituræ inſultationes ſunt, quas tibi reddit generatio prava & exaſperans. Tu autem quid? [y] In ipſa elevatione manuum tuarum, cùm jam Sacrificium matutinum in holocauſtum veſpertinum tranſiret: in ipſa inquam virtute incenſi (quod cælos abſcendebat, terram operiebat, inferos reſpergebat) exaudiendus pro reverentia tua clamas: *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. O quàm multus es ad ignoſcendum! O quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine! O quàm lon-

s *Ibidem n.13.* t *Ser. in fer.4. hebd. San. num.8.* u *Ser. 22. in Cant n.7.* x *Ser. in fer.4. hebd. San. num.8.* y *Ibidem n.9.*

Digitized by Google

longè cogitationes tuæ à cogitationibus noſtris! O quàm firmata eſt etiam ſuper impios miſericordia tua! Mira res. Ille clamat, *Ignoſce*: Judæi clamant, *Crucifige*. Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum: & iſti ſunt jacula. O charitas patiens, ſed & compatiens! Charitas patiens eſt, ſufficit. Charitas benigna eſt, cumulus eſt. Noli vinci à malo, charitas abundans eſt; ſed vince in bono malum, ſuperabundans eſt. Non enim ſola patientia, ſed & benignitas Dei ad pœnitentiam Judæos adducit: quia benigna charitas etiam quos tolerat amat, & amat tam ardenter. Patiens charitas diſſimulat, expectat, ſuſtinet delinquentem. Sed benigna charitas impios trahit, adducit, converti facit ab errore viæ ſuæ: denique cooperit multitudinem peccatorum. O Judæi, lapides eſtis, ſed lapidem percutitis molliorem, de quo reſonat tinnitus pietatis, & abullit oleum charitatis. Quomodò potabis Domine deſiderantes te torrente voluptatis tuæ, qui ſic perfundis crucifigentes te oleo miſericordiæ tuæ? O fons miſericordiæ *Jeſu* [z] quem ad te diligendum non moveat, quòd inter opprobria exprobrantium, inter mortis anguſtias tuarum miſeriarum oblitus, ſed tuatuarum miſericordiarum memor, tam piè, tam opportunè ad Patrem pro tuis crucifixoribus interpellas? Nam in extenſione & transfixione corporis tui, cum jam figura tua in occaſū verteretur; in ipſa hora incenſi, cùm jam virtus holocauſti cęlos aperiret, terram concuteret, & inferos ſpoliaret: Tu Sūmus Pontifex introjens cum Sanguine in Sancta Sanctorum exaudiendus pro tua reverentia clamabas; *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.* Doleo ſuper te Domine mi Rex [a] magiſter & pater, imò & frater, Domine mi Jeſu Chriſte, amabilis valdè ſuper amorem mulierum. Haſta orationum tuarum non eſt averſa, quia etiam pro tranſgreſſoribus oraſti ut non perirent: quantò magis pro amatis? Quàm dulcis eris diligentibus te [b] qui odientes & occidentes te, tantâ & tam indebitâ, tam gratuitâ & tam ſtupendâ benignitate prævenisti! Chriſtus Jeſus mediator fidelis [c] ſicut in perſona una Dei hominiſquè ſubſtantiam copulavit ineffabili Sacramento, ſic & in ipſa reconciliatione eſt uſus conſilio altiſſimo, mediam non deſervit æquitatem; utriſque tribuens quæ oportebat, honorem Deo, homini miſerationem. Hæc enim eſt optima inter offenſum Dominum & reum ſeruum forma compoſitionis, ut nec honorandi Domini zelo ſeruus opprimatur auſteriori ſententia, nec rurſùm dum huic immoderatiùs condeſcenditur, ille debito fraudetur honore. In ligno enim Chriſtus ſpinis coronatus [d] cruci affixus diſſimulat illum unicū dolorem, & obliuiſcitur mortis vicinæ: nouum introducturus exemplum, aperit latitudinem charitatis, & apertiori campo terminos traditæ legis amplificat, jam non ſolùm amicus amicis, ſed velint nolint amicus pariter inicis. *Pater* (inquit) *ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. Non potuit eſſe inefficax Oratio morientis: unde & inimicorum numeroſitas ad numerum amicorum tranſivit. Addo [e] quòd hanc ipſam dilectionem non reddidit, ſed addidit. Nam quis prior dedit, & retribuetur ei? Denique dilexit etiam non exiſtentes, Sed adjecit & reſiſtentes diligere, juxta Pauli teſtimonium dicentis: *Quoniam cùm adhuc inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem Filii ejus*. Alioquin ſi non dilexiſſet inimicos, nondum poſſediſſet amicos; ſicut necdum quos ſic diligeret eſſent, ſic non dilexiſſet qui nondum eſſent.

§. III.

Luca referente cognovimus [f] quòd cùm crucifixus eſſet Jeſus dixit: *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. O verbum ſummi Patris Verbo conveniens! Facit bonus Doctor quod juſſerat. Orat non ſolùm pro perſequentibus & calumniantibus, ſed etiam pro occidentibus ſe. Reconde, ô anima Chriſtiana, in theſauro cordis tui hoc verbum, ut quotieſcunque ſæviunt inimici, memoriam abundantiæ ſuavitatis Jeſu valeas eructare, hoc verbum ſemper tanquam clypeum contra inimicorum inſultus opponens. Orat Chriſtus pro ſuis occiſoribus, tu non orabis pro detractoribus? Quid fles (g) quid ſuſpiras ô homo, dum ſuſtines verborum injurias? Non audis quanta adversùs Dominum Deum tuum ceciderunt opprobria propter te? Sed & ipſam ejus orationem (h) diligentiùs videamus. *Pater*, inquit Jeſus. Quare nomen Patris ponit? Solent pueri aliquid affectuoſiùs petere volentes nomen paternum nominare, ut naturalem dilectionem ipſis ad memoriam reducant, per quam faciliùs petitionis ſuæ conſequantur effectum. Sic & Redemptor noſter miſerator & miſericors, patiens & multùm miſericors, & ſuavis in univerſis, quamvis ſe à Patre ſciret ſemper audiri; tamen nobis commendans cum quanto affectu ſit pro inimicis orandum, nomen poſuit charitatis. Tanquam ſi diceret: Per dilectionem paternam quâ unum ſumus, ſupplico tibi, ut exaudias me pro his occiſoribus meis, ignoſcendo illis: agnoſce Filii tui amicitiam, ut inimicis ignoſcas. Et idem quare ſit ignoſcendum, ſubjungit: *Quia neſciunt quid faciunt*. Quid hîc dicemus? Numquid ignorabant ſe crucifigere eum, quem crucifigebant? Nequaquam: ſed quis eſſet ille quem occidebant, ignorabant. *Si enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*. Neſcierunt utique quid facerent: quia quantùm deliquerunt, neſcierunt. Judæi (i) qui Dominum crucifixerunt, magni quidem peccatores, ſed puſilli æſtimatores, etſi ex uno iram, numquid non tamen ex altero veniam meruerunt? Beati ſiquidem fuiſſent, ſi juxta verbum Domini in ipſo ſcandalizati non eſſent. Nunc verò quid niſi miſeri? Sed tamen & miſerandi. Probat hoc illa pia in Cruce patientis Jeſu, ſed nihilominùs compatientis ſupplicatio: *Pater*, inquit, *ignoſce illis*. Et quaſi quæreretur indulgentiæ ratio in tam horrendo facinore, ſequitur: *Quia neſciunt quid faciunt*. Ac ſi diceret: Eò digni veniâ, quò & puſilli ſcientiâ ſunt. Ideo ignoſco illis, quia non agnoſcor ab illis. *Si enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*. Chriſtus Dominus (k) in univerſali hominum miſeria

z *Lib. 3. de amor. Dei cap. 26. num. 92.* a *tract. de vite myſt. cap. 5. num. 26.* b *Lib. 3. de amor. Dei cap. 26. num. 90.* c *Ser. 2. in Annun. B. M. num. 2.* d *Ser. de S. Steph. num. 6. tom. 6. pag. 629.* e *Ser. 20. in Cant. num. 2.*

f *Tract. de vite myſt. cap. 8. num. 42.* g *Ser. de l'aſſ. Dom. num. 6.* h *Tract. de vite myſt. cap. 8. num. 43.* i *Tract. de præcep. & diſpenſat. cap. 9. num. 22.* k *Ser. in fer. 4. hebd. ſan. num. 10.*

Digitized by Google

ſeria preſſiùs & profundiùs ſeſe immerſit, ne ſubtilis etiam ille diaboli oculus magnum hoc pietatis deprehenderet Sacramentum. Ideò habitu & omni habitu inventus eſt ut homo: nec in eo quantum ad naturæ debitum, ſignum aliquod ſingularitatis apparuit. Quia enim inventus eſt, ideò crucifixus eſt. Paucis autem revelavit ſeipſum, ut eſſent qui crederent: reliquis verò abſconditus eſt, *quia ſi cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*. Ad hoc etiam illi Singulari peccato ignorantiam copulavit, ut ſub aliqua juſtitiæ umbra ignorantibus poſſet ignoſci. Cæterùm is forſitan (l) qui aſſerit non poſſe peccari per ignorantiam, nunquam pro ſuis ignorantiis deprecatur, ſed potiùs Prophetam David irrideat deprecantem & dicentem: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris*. Forſitan & reprehendet Deum exigentem pro peccato ignorantiæ ſatisfactionem. Loquitur enim in Levitico ad Moyſen dicens: *Anima ſi peccaverit per ignorantiam, feceritquè unum ex his quæ lege Domini prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem ſuam, offeret arietem immaculatum de gregibus Sacerdoti, juxta menſuram æſtimationemquè peccati*. Et rurſùm ait: *Qui orabit pro eo quod neſciens fecerit, & dimitteretur ei, quia per errorem deliquit in Domino*. Porrò ſi ignorantia nunquã peccatum eſt (m) cur dictum eſt in Epiſtola ad Hebræos, quia in ſecundo tabernaculo ſemel in anno ſolus Pontifex intraret non ſine ſanguine, quẽ offerret pro ſui & populi ignorantia? Si peccatum ignorantiæ nullum eſt, non ergo peccavit Saulus quod perſecutus eſt Eccleſiam Dei, quoniam quidem ignorans hoc fecit manens in incredulitate? Benè itaque faciebat quòd erat blaſphemus & perſecutor & contumelioſus, quòd erat ſpirans minarum & cædis in Diſcipulos Domini, in hoc ipſo quippè abundanter æmulator exiſtens paternarũ ſuarum traditionum? Non ergo debuit dicere: *Miſericordiam conſecutus ſum*, ſed mercedem recipi, quippè quem ignorantia à peccato reddebat immunem, inſuper & æmulatio remunerabilem judicabat? Si, inquam ignorantiâ nunquã peccatur, quid ergo cauſamur adversùs occiſores Apoſtolorum, quoniam quidẽ non ſolùm malum eſſe neſcierunt interficere illos, ſed inſuper quoq; id faciendo arbitrati ſunt obſequiũ ſe præſtare Deo? Sed & fruſtra in cruce Salvator pro ſuis orabat crucifixoribus, quippè neſcientibus (ipſo teſte) quid facerent, & ita nequaquam peccantibus? Neque enim fas eſt ullatenùs ſuſpicari mentitum fuiſſe Dominum Jeſum apertè perhibentem eos ignorare quid facerent. Et ſi fortè de Apoſtolo Paulo dubitet quis quòd carnem ſuam æmulans, ſicut homo mentiri potuerit ubi ait: *Si enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*. Numquid non ex his ſatis apparet, in quantis jaceat ignorantiæ tenebris homo ille, qui ignorat peccari poſſe interdum per ignorantiam? Imitemur ergo Jeſum (n) qui pro inimicis ſuis mori non dubitavit, & oravit pro crucifixoribus ſuis: qui pro reconciliandis ſibi peccatoribus tanta ſuſtinuit. Sic autem orandum eſt tibi ô anima Chriſtiana (o) quæ ſponſa Domini nuncupari deſideras. Cùm in te ſæviunt inimici, cùm obloquuntur, minantur, damna ingerunt, & cùm in faciem cædunt, imò & cùm occidunt: memento folii Vitis tuæ, ſonum citharæ tuæ recordare, ſequere, id eſt imitare ſponſum tuum Jeſum, & dic ex toto corde: O Sponſe Jeſu *ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*: id eſt, quantum delinquant, ignorant. Si enim ſcirent quantam beatitudinem amittant, quantam inſęlicitatem peccando incurrant, utique non peccarent. Quid enim eſt quod omnes homines ad peccandum inſtigat, niſi ignorantia boni, quod perditur: mali, quod peccando incurritur? Amittitur optimus Deus, acquiritur pœna gehennalis: quorum commutationem nullus appetit, niſi prorsùs inſanus. Et verè quicunque cæli delicias omittentes ſcienter peccando pœnas infernales invadunt, inſani ſunt, neſciunt quid faciunt. Talibus ergo & pro noſtra ſalute & pro illorum ignorantia eſt ignoſcendũ: & pro ipſis orandũ eſt cum grandi fiducia, quia tales preces aures Domini violẽter irrumpunt. Nimirùm exaudit ipſe alios, in quo ſe volvit exaudiri: & exauditus fuit, cùm ad prædicationem Petri uno die tria millia, alio die quatuor millia eorum qui ad necem Domini acclamaverunt, ſunt converſi. Quanta in cæleſtibus jucunditas erit cùm occiſus occiſorem, & quilibet læſus ſe lædentem orationibus ſuis perducit ad Cælum? O quanta fuerit exultatio Stephani ſuper converſione Pauli? qui ſuis orationibus ad fidem converſus, poſtea pro fide Chriſti ſicut ipſũ lapidaverat lapidatus eſt, & multa mala quę ante Sanctis diſcipulis Chriſti ingeſſerat, propter Chriſtum ſuſtinuit. Sequamur igitur & nos pro inimicis orando, ut illis ſimul & nobis æternam mereamur obtinere ſalutem. Videamus autem (p) quàm recto curſu Stephanus & ſi non æquat, ſequitur tamen Redemptorem. Volat ſaxorum imber, & fortiſſimis invidorum manibus loca vulnerum duplicantur: ſed patienter patitur coronatus noſter de corona nominis ad coronam regiminis transferendus. Neſcit affectum carnis, & mortis horam ignorat. Et videamus quod deliberat faciendum: *Poſitis* (ait Scriptura) *genibus exclamavit voce magna dicens*: *Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum*. Clamat *voce magna*, quia magna utique charitate. *Poſitis genibus*, quia vera & humili ſimplicitate pro ſe orans ſtat & erigitur: pro lapidantibus flectit genua. Quis audivit unquam talem? & quis vidit huic ſimilem? Plùs dolet perſequentium peccatum, quam ſua vulnera: plùs dolet illorum iniquitatem, quàm ſuam mortem. *Et cùm hoc dixiſſet, obdormivit in Domino*. Felix ſomnus cum requie, requies cum voluptate, voluptas cum ſatietate, ſatietas cum ſecuritate, ſecuritas cum æternitate. *Obdormivit*, inquit, *in Domino*, abſorptus in claritatis abyſſum, & inter Dei ſui brachia requieſcens. Fortaſſis etiam ſuggeret de vobis Domino ſuo, Judici veſtro, ne ſtatuas illis aliquid ad peccatum. Qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CA-

---

l *Tract. ad. Hug. de quæſt. cap. 4. num. 16.* m *Ibid num. 17.* n *Ser. 4. de Advent. Dom. num. 7.* o *Tract. de vite myſt. cap. 8. num. 44.*

p *Ser. de S. Steph. num. 7. tom. 6. pag. 629.*

CAPUT II.

De ſecundo verbo Chriſti, promittentis paradiſum Latroni confitenti & ſupplicanti.

Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiſo, Luc. 23.

1. *Expenditur allegoria Joſephi cum duobus incarcerati, & Chriſti cum duobus latronibus reputati. Docemur ut exemplo patientiæ Chriſti, & Latronis confitentis ſuſtineamus omnem tribulationē, ſi volumus obtinere paradiſum. Oſtenditur, Chriſtum nobis certantibus eſſe & exemplum & præmium.* 2. *Laudatur fides Latronis, confitentis innocentiam Chriſti, & ejus maieſtatem regiam. Exponuntur ſingula verba Chriſti prolata ad Latronem, uno die pænitentem & beatum.* 3. *Oſtenditur, Latronem ob conſortium & compaſſionem tormentorum Chriſti meruiſſe paradiſum, in quem ſimul cum Chriſto intravit per portam miſericordiæ ejus. Agitur de triplici miſericordia Dei, parva, mediocri, & magna. Monemur ut non parvipendamus peccata venialia, & non differamus agere pænitentiam in articulum mortis.*

§. I.

Unus autem de his qui pendebant latronibus blaſphemabat Jeſum, dicens: Si tu es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos. Reſpondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es. Et nos quidem juſtè, nam digna factis recipimus: hic verò nihil mali geſſit. Et dicebat ad Jeſum: Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum. Et dixit illi Jeſus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiſo. Luc. 23.

SEcundum Vitis noſtræ folium (a) & ſecunda citharæ noſtræ chorda eſt ſecundum verbum Domini Jeſu Crucifixi, quod ait ad Latronem confitentem & Crucifixi conſortium expetentem: *Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiſo.* Tres in carcere quondam fuiſſe legimus (b) tres in Cruce. Joſeph ſiquidem cum pincerna & piſtore Regis Ægypti carcerali cuſtodiæ mancipatus, Chriſtus verus Joſeph cum ſceleratis duobus utique reputatus eſt. Et illi quidem in carcere vidêre ſomnia, & audiêre interpretationem: iſti in Cruce verba locuti ſunt, & unus accepit promiſſionem. Priorum ſiquidem alter propinabat Regi, & audivit: *Reſtitueris in gradum priſtinum.* Alter paſcebat porcos, & reſponſum accepit mortis. Ipſi quippe ſunt porci, quos pavit ille prodigus adoleſcens. Spurci ſiquidem & elati meritò porcorum & avium nomine deſignantur. Porrò eorum qui crucifixi ſunt cum Salvatore, alteri utique confitenti dictum eſt: *Hodie mecum eris in paradiſo*: alteri quoque blaſphemanti non quidem à Domino (neque enim tunc ille judicabat quenquam) ſed à ſocio reſponſum eſt: *Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es?* Quid ergo putamus, quid duobus illis quorum alteri dictum eſt, *Reſtitueris poſt tres dies*: alteri, *Hodie mecum eris in paradiſo*: præter ipſam ſanè dilationem interim potuit eſſe moleſtum? Quid verò illum potuit delectare cui dictum eſt: *Truncato capite poſt triduum ſuſpenderis, avium eſca futurus?* Sanè in hac dilatione poſiti ſumus omnes, & nemo niſi in carcere, ſine cruce interim nemo. Quippè ubi nec innocens invenitur immunis, quandò peccator requiem ſperat? Cæterùm ſi quis volens ſuſtinet dicens, *Nos quidem juſtè*, mercedem habebit: ſin autem invitus & blaſphemans & negans Deum factis, duplex ei contritio eſt. Ante omnia igitur quære patientiam quam debes Deo (c) quia ab eo ſaluandus es. *Omnes enim qui piè volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patientur. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Cælorum.* Nunquam Chriſtus (d) ſocium tribulationis à communione gloriæ patietur arceri. Denique uſque adeò non dedignatur paſſionis conſortem & in regnum mittere ſecum, ut in cruce confitens Latro eadem die cum eo fuerit in paradiſo. Hinc eſt quod ait etiam ad Apoſtolos: *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tribulationibus meis, & ego diſpono vobis regnum.* Vide autem (e) ne per impatientiam pereas, ſed univerſa pro eo ſuſtine, qui prior majora pro te ſuſtinuit, & apud quem infructuoſa patientia non erit, ſicut ait Propheta: *Patientia pauperum non peribit in finem.* Porrò (f) vobis charissimi tanquam ſpiritualibus ſpiritualia comparantes, in *proceſſione* quidem cæleſtis patriæ repræſentamus gloriam, in *paſſione* monſtramus viam. Nam ſi in proceſſione conſideraſti quò properandum ſit, diſce in paſſione quâ ſit eundum. Hæc eſt enim via vitæ, tribulatio præſens, via gloriæ, via civitatis habitaculi, via regni, ſecundùm quod clamat Latro de cruce: *Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum.* Euntem in regnum vidit, quò cùm perveniſſet, ſui memorem eſſe rogavit. Pervenit ergo & ipſe. Sed ſi vis noſſe quàm compendioſâ viâ: eadem die meruit cum Domino eſſe in paradiſo. Tolerabilem proinde reddidit paſſionis laborem gloria proceſſionis: quoniam amanti nihil difficile eſt. Quia ergo ſi compatimur (g) & conregnabimus: ſit interim meditatio noſtra Chriſtus, & hic Crucifixus. Siquidem & ipſe [h] propter nos tribulationem & dolorem invenit, quando propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit Crucem, confuſione contempta. Clamat Latro de Cruce: (i) *Domine, memento mei, cùm veneris in regnū tuum.* Ergone per ſupplicium ille vadit in regnum? Quis indicavit tibi quoniam oportebat pati Chriſtum, & ſic intrare in gloriam ſuam? Chriſtus utique (k) de morte meruit Reſurrectionem, de Cruce judicii poteſtatem: ut quoniam in illa injuſtè judicatus eſt, de illa juſtam obtineret judicis cenſuram, ipſo poſt Reſurrectionem dicente: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra.* Ipſam verò ſervi formam, id eſt Carnem in qua paſſus & mortuus eſt, reſuſcitatam evexit

a *Tract. de vite myſt. cap. 9. num. 44.* b *tract. de vit. & mor. Cleric cap. 19. num. 63.*

c *Ser. 2. de reſur. num. 10.* d *Ser. 1. de verb. Eſai num. 2.* e *Ser 2. de Reſur. num. 10.* f *Ser. 1. in Dom. Palm. num. 2.* g *Ser. 1. de. verb. Eſa. num. 2.* h *Ser. 16. ſuper Pſal. 90. num. 2.* i *Serm. 2. in Epiph. Dom. num. 3.* k *Ser. 60. diver. num. 2.*

ſuper omnes cælos, & ſuper omnes Angelorum choros, uſque ad dexteram Patris. Quæritur (l) quænam fuit cauſa quòd Sponſus cæleſtis ſe *campi florem* maluerit appellare? Profectò ut Sponſam ad tolerantiam animaret, cui noverat imminere (ſiquidem vellet piè vivere in Chriſto) perſecutionem pati. Id ſe ergo libentiùs profitetur, ad quod potiſſimùm vult habere ſequacem: atque hoc eſt quod aliàs dixi, quoniam ſemper & illa appetit quietem, & ille incitat ad laborem, denuncians ei quòd per multas tribulationes oportet intrare in regnum cælorum. Unde cùm nova in terris Eccleſia noviter deſponſata ſibi redire ad Patrem diſponeret, dicebat ei: *Venit hora ut omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.* Item: *Si me*, ait *perſecuti ſunt, & vos perſequentur Ego flos campi* (m) *& lilium convallium.* Sponſa ergo monſtrante lectulum, Sponſus vocat ad campum, ad exercitium provocat. Nec putat quidquam perſuaſibilius fore illi ad ineundum certamen, quàm ſi ſeipſum certantis aut exemplum proponat aut præmium. *Ego flos campi.* Sanè utrumvis in hoc ſermone intelligi datur, vel quòd ſit videlicet pugnantis forma, vel quòd ſit gloria triumphantis. Utrumque es mihi Domine Jeſu, & ſpeculum patiendi, & præmium patientis. Utrumque fortiter provocat, ac vehementer accendit. Tu doces manus meas ad prælium exemplo virtutis tuæ: tu caput meum poſt victoriam tuæ coronas præſentiâ Majeſtatis, ſive quia pugnantem te ſpecto, ſive quia te expecto non ſolùm coronantem, ſed & coronam. In utroque mirabiliter tibi me allicis: uterque funis violentiſſimus eſt ad trahendum. Trahe me poſt te, libenter te ſequor, libentiùs fruor. Si ſic bonus es Domine ſequentibus te, qualis futurus es conſequentibus? *Ego flos campi.* Qui diligit me, veniat in campum, non refugiat mecum & pro me inire certamen, ut poſſit dicere: *Bonum certamen certavi.*

§. II.

Clamat Latro de cruce: (n) *Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum.* Quis indicavit tibi quoniam oportebat pati Chriſtũ, & ſic intrare in gloriam ſuã? Mira res, & omni admiratione digna! Propterea rogo vos, intuemini & videte quàm oculata ſit Fides: quàm lynceos oculos habeat, diligentiùs conſiderate. Cognoſcit Dei Filium lactentem, cognoſcit in ligno pendentem, cognoſcit morientem. Siquidem Latro in patibulo, Magi in ſtabulo cognoſcunt; ille clavis infixum, iſti pannis involutum. Centurio verò vitam agnovit in morte. Videns enim quòd ſic clamans expiraſſet, *Verè*, inquit, *hic homo Filius Dei erat.* Magi agnoverunt Dei Virtutem in teneri corporis infirmitate, Centurio ſummum Spiritũ in expiratione. Magi Dei Verbum in infantia cognovêre: ſiquidem quidquid illi ſermonibus, iſti muneribus confitentur. Latro Regem, Centurio Dei Filium ſimul & hominem pronunciant. Non cognovit Synagoga (o) quæ nigredinem illi paſſionis & infirmitatis improperans: *Alios* (ait) *ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere: Chriſtus Rex Iſraël deſcendat de Cruce, & credimus* ei. Sed cognovit Latro de cruce, licet in cruce, qui & innocentiæ puritatem confeſſus eſt: *Hic autem* (inquiens) *quid mali fecit*? Et gloriam regiæ majeſtati ſimul eſt proteſtatus: *Memento mei*, dicens, *dum veneris in regnum tuum.* O quanta (p) Latronis fiducia! Omnis mali, nullius boni conſcius ſibi, tranſgreſſor legis, vitæ ſimul & ſubſtantiæ raptor alienæ, poſitus in januis mortis in fine vitæ, deſperatus de vita præſenti, ſpem vitæ futuræ) quam toties demeruerat, nunquamquè meruerat concipere) requirere non formidat. Quis hîc deſperet Latrone ſperante? Sed operæ precium eſt diligenter intueri qualis fuerit Latro iſte, ne, ſi cauſam ſpei neſciamus, præſumptionis vitium incidamus. Omnes amici & proximi & noti, fratres quoque imò & ipſi Diſcipuli unanimes & electi de mundo, à Domino Jeſu Chriſto receſſerunt in tantarum preſſurarum moleſtia: in tanta confuſione, & tantis opprobriis (percuſſo paſtore) velut erraticæ oves ſunt diſperſi. Et nunc Latro inter tot improperia & miſerias, imò & inter tot tormenta crucis & mortis priùs non cognitum confitetur, & ab eo fiducialiter petit auxilium, qui auxilio videbatur indigere. Quemnam Diſcipulorum tanta audacia inflãmavit? Fugerunt omnes eum, quem hactenùs fuerant confeſſi dum adhuc viveret, Latro verò quem viventem negaverat, confitetur moriente. Quod ait Apoſtolus: (q) *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*: in illo Latrone declaratum eſt. Oravit namque in *fide* [r] & *ſpe*, & *charitate*, dicens: *Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuum.* Credit profectò in eum, quem Dominum & Regem appellat. Quis autem petit hoc, quod non ſperat? Amat verò eum, cui conjungi deſiderat. Quid tali oratori ille bonus *Jeſus* negaret, qui eum incitaverat ut rogaret, præſertim dum in ſede ſponſali & in die nuptiali ſederet? Sedes ſponſalis Crux erat, in qua verus Sponſus Jeſus Sponſam ſuã Eccleſiam ſibi copulavit, ipſam ſibi proprii Sacrati Sanguinis effuſione ſubarrhans. Exaudivit ergo Chriſtus animam non jam latronis, ſed Confeſſoris ſui, ſponſam ſuam, & orantem digna reſponſione confortavit: *Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiſo. Amen*, Hebræum eſt vocabulum, [s] & in ſe continet quaſdam ſignificationes diverſas. *Amen* dicitur adverbium optandi, ut hîc cùm dicitur, Hoc bonum tibi contingat: reſpondetur, *Amen*. Adverbium affirmandi, ut hîc cùm dicitur: *Amen dico tibi*, ideſt, in veritate dico tibi. Verè dico tibi: [t] *Hodie mecum eris in paradiſo.* Cui tibi? Tibi qui me confeſſus es in cruce tormentorum: *mecum eris in paradiſo* deliciarum. *Mecum*, inquit, mira benignitas. Non dicit ſimpliciter, *Eris* in paradiſo, vel cum Angelis eris: ſed *mecum eris*. Satiaberis eo, quem deſideras: videbis eum in Majeſtate, quem confiteris poſitum in infirmitate. Nec differo quod promitto: quia *hodie mecum eris*. Bonus verò & dulcis Jeſus citò exaudit, citò dat. Quis de tam pio exauditore, veloci promiſſore, prompto redditore

l *Ser. 47. in Cant. num. 5.* m *Ibidem num. 6.* n *Ser. 2. in Epiph. Dom. num. 3. & 4.* o *Ser. 28. in Cant. num. 10.*

p *Tract. de vite myſt. cap. 9. num. 44.* q *Tract. ad Hugon. de Quæſt. cap. 2. num. 7.* r *Tract. de vite myſt. cap. 9. num. 45.* s *Ser. 7. in ult. Cœna num. 47.* t *Tract. de vite myſt. cap. 9. num 45.*

Digitized by Google

re deſperet? Speravimus in te, qui novimus dulce Nomen tuum: quoniam non derelinques quærentes te. Accedimus ergo ad te, ô bone Jeſu, mente quâ poſſumus, ſedentem in throno Majeſtatis; orantes ut illuc à te,& ad te meramur introduci, quò ingreſſus eſt tuus Latro te confeſſus in throno Crucis. Utinam & mihi (u) ſuam Deus acceleret gratiam, & multiplicet miſericordiam: & ſit ad reſtituendam innocentiam efficacior velox clementia quàm diuturna pænitentia. Beatus ſiquidem eſt, cui non imputabit Dominus peccatum. Nam quis accuſabit adverſùs electum Dei? Si Deus juſtificat, quis eſt qui condemnet? Hoc ſalutis compendium ſanctus ille Latro conſecutus eſt, qui uno eodemquè die ſimul & confeſſus latrocinia, & introductus eſt ad gloriam; brevi quodam contentus ponte Crucis ad tranſigendum de regione diſſimilitudinis in terram viventium,& de luto fæcis in paradiſum voluptatis. Hinc ſuam mentem exerceant optimi quique [x] quòd neſciunt utrum amore an odio ſint digni. Et verè neſciunt & ignorant, quid superventura pariat dies, imò nec hora: quantò minùs ſciunt, qualis eorum finis futurus ſit, vel eorum qui modò mali ſunt? Si Judam proditorem vidiſſes, cùm adhuc erat Diſcipulus & inter ſummos,eiicientem in nomine benigni Jeſu dæmonia: vidiſſeſquè Latronem poſtea cum Chriſto crucifixum, qui eatenùs inſtitiſſet latrociniis & homicidiis, non dubito quin Latroni Diſcipulum prætuliſſes: et tamen omnes ſcimus, quòd uni alter in fine prælatus ſit. Felicem Latronem intueor ſe accuſantem (y) Chriſtumq: excuſantem, & Dominum promittentem: *Hodie mecum eris in paradiſo*. O quàm ſublimis iſta confeſſio,per quam de patibulo ad regnum, de terra ad Cælum, de cruce Latro damnatus ac crucifixus ad paradiſum aſcendit. O quàm longum curſum felix iſte Latro complevit (z) qui conſummatus in brevi explevit tempora multa. Iſtud modicum tempus quàm felix (a) quàm jucundum, quàm glorioſum fuit illi Latroni, qui in illo modico meruit à Domino ſuo audire: *Hodie mecum eris in paradiſo*. O Vox dulcis, ô vox delectabilis, *Hodie mecum eris in paradiſo*. O Domine Jeſu, quid dulcius, quid delectabilius, quid jucundius, quàm eſſe tecum in paradiſo? Nihil prorsùs, penitùs nihil. Quid ergo dicam, quid faciam, qui adhuc in hujus peregrinationis ærumna conſtitutus tam longè exulo à deliciis paradiſi Dei mei? O Jeſu bone, eſto mihi Jeſus. Recole Salvator, quid & propter quid paſſus es,& miſerere mei. Ipſa te cogat pietas, ut mala noſtra ſuperes parcendo, & voti compete nos tuo vultu ſaties. Tu eſto meum gaudium, qui eſfuturus præmium. Sit mea in te gloria in ſæculum ſæculi. Amen.

§. III.

Amen dico tibi, [b] *hodie mecum eris in paradiſo*. O quantam dulcedinem reſonat verbum iſtud? Quàm ſubitò ex hoſte factus eſt amicus, ex alieno familiaris, de extraneo proximus, de latrone Confeſſor. Pincerna Pharaonis in gradum priſtinum reſtitutus [c] ſtatim oblitus eſt Joſeph Sancti, qui in carcere tenebatur. Non enim erant unius Capitis membra, nec aliqua pars fideli cum infideli, aut ulla ſocietas Iſraelitæ ad Ægyptium, non plùs quàm luci ad tenebras. Interpretatur enim Ægyptus tenebræ, Iſrael verò videns Deum: atque ideo ubicunque Iſrael erat, lux erat. Non ſic noſter Jeſus crucifixi ſecum Latronis potuit oblviſci: Factum eſt utique quod promiſſum eſt: ipſa die quâ compaſſus eſt, & conregnavit. Sciendum autem eſt [d] quòd per portam miſericordiæ ingreſſus eſt Latro ille Evangelicus,qui cū de profundo iniquitatis & ignorantiæ ſolâ Dei bonitate eductus eſſet, in ipſo mortis articulo ab ore putei gehennæ in delicioſam paradiſi amænitatem eſt reductus. Per hanc portam ingrediuntur forſitan & illi, qui per totam vitam ſuam flagitiis & inquitatibus ſervientes, cùm morti pro ſuis ſceleribus addicuntur, ſi plenam ſatisfactionem de malorum ſuorum perpetratione per veram cordis contritionem offerunt Deo; in cæleſtem Jeruſalem per portam miſericordiæ quandoque intraturi ſunt. Scriptum eſt enim: *Quacunque hora peccator ingemuerit, ſaluus erit*. Et alibi: *Ubi te invenero, ibi te judicabo*. Iterùm: *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies*. *Miſerere mei Deus* [e] *ſecundùm magnam miſericordiam tuam*. Sicut ſunt peccata minima: ſunt mediocria, ſunt & magna: ſic eſt miſericordia parva, mediocris, & magna. Magnus ergo peccator magnâ miſericordiâ opus habet: ut ubi abundavit delictum, ſuperabundet & gratia. *Parvam* miſericordiam dico expectationem illam, quâ non ſtatim punit Deus peccantem, ſed expectat ad pænitentiam: parvam autem non in ſe, ſed ad comparationem aliarum. Alioquin magna planè, magna omninò miſericordia eſt expectatio Domini. Nam peccantem Angelum omninò non expectavit, ſed præcipitavit: hominem quoque peccantem non diſtulit, ſed protinùs expulit de paradiſo. Nunc jam expectat, diſſimulat, ſuſtinet decem annis, viginti, & uſque ad ſenectutem & ſenium. Sed hæc eſt gratia Crucis Chriſti & virtus: *Vivo ego* (dicit Dominus) *nolo mortem peccatoris. ſed ut magis convertatur & vivat*. Quantùm verò mihi videtur, vox Chriſti reſurgentis eſt iſta. Ac ſi dicat: Velit nolit Judæus, vivo ego. Nolo mortem peccatoris, qui mori volui pro peccatoribus. Volo ut fructuoſa ſit mors mea, & copioſa per eam redemptio. Hanc ergo miſericordiam Domini (f) quâ tardat ferire, paratus ignoſcere, *parvam* non quidem in ſeipſa, ſed in aliarum comparatione nominavi: quia hæc ſi ſola quidem fuerit, nullatenùs ſufficit ad ſalutem, imò verò judicium damnationis accumulat, ut dicat: *Hac feciſti, & tacui*. Apoſtolum proinde audiamus in ore ſuo terribiliter intonantem: *An divitias bonitatis ejus* (haud dubium quia Dei) *& longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam patientia Dei ad penitentiam te adducit? Tu autem ſecundùm duritiam tuam & cor impænitens theſaurizas tibi iram in die iræ*. Theſaurizas, inquit, tibi

u *Epiſt. 8. num. 1.* x *Tract. de vit. myſt. cap. 29. num. 115.* y *Ser. 40. diver. num. 2.* z *Ser. 41. diver. num. 10.* a *Ser. 4. in vit. Cœna num. 30.* b *Tract. de vit. myſt. cap. 9. n. 44.*

c *Ser. 5. de omn. San. n. 11.* d *Ser. de 12. partis Jeruſalem n. 3. tom. 6. pag. 850.* e *Ser. 13. diver. num. 1.* f *Ibid. n. 2.*

Digitized by Google

tibi theſauros iræ prò prærogatis theſauris miſericordiæ quos contemnis, & evacuas in te miſericordiam Dei. Sed ſecundùm quid? *Secundùm duritiam tuam*, ait, *& cor impœnitens*. Quis autem ſcindet duritiam iſtam, niſi qui Paſſione ſua petras ſcindit? Quis dabit cor pœnitens, niſi à quo eſt omne datum optimum? Hæc eſt *ſecunda miſericordia* omninò major priore (g) quæ facit ne prima ſit infructuoſa, & convertatur in damnationem mortis, dando ſcilicet pœnitentiam, ſine qua expectatio nonmodò non prodeſt, ſed abeſt plurimùm. Et hæc quidem in levibus peccatis poteſt ſufficere, quoniam in his à quibus abſtinere non poſſumus dum geſtamus corpus peccati, ad ſalutem ſufficere poteſt *pœnitentia quotidiana*. Veruntamē(h)nemo contemnat aut parvi pendat. Impoſſibile eſt enim cum eis ſalvari, impoſſibile ea dilui, niſi per Chriſtum Jeſum, & à Chriſto. Nemo, inquam, pernicioſa ſecuritate dormitet, declinans in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis, quoniam (ut audivit Petrus ab ipſo) niſi laverit ea Chriſtus non habemus partem cum eo. Nec ideo tamen pro eis (ideſt pro peccatis venialibus) neceſsè eſt nimis eſſe ſollicitos: ignoſcet facilè, imò & libenter, ſi tantummodò nos agnoſcamus. In hujuſmodi namque quaſi inevitabilibus & negligentia culpabilis eſt, & timor immoderatus. Hinc eſt quòd in oratione, quam ipſe Dominus conſtituit, quotidie pro peccatis illis voluit nos orare. At in gravioribus quidem (i) & quæ peccata ad mortem ſunt, opus eſt non modò pœnitentiâ, verùm etiam *continentiâ*. Difficilis prorsùs res, & ſoli Divinæ virtuti poſſibilis, ſuſceptum ſemel peccati jugum à cervicibus excutere: quoniam qui facit peccatum, ſervus eſt peccati, nec eſt jam liberari niſi in manu forti. Hæc eſt *magna miſericordia* magnis neceſſaria peccatoribus, de qua dicitur: *Miſerere mei Deus, ſecundùm magnam miſericordiam tuam, & ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum dele iniquitatem meam.* Quid diſſimalant homines (k) in vita ſua agere pœnitentiam, & extrema de Confeſſione præſumunt? Quomodò ſub unius horæ articulo revocari poſſe æſtimant omnia animæ membra, cujus concupiſcentiæ & deſideria per totum mundum ſparſa ſunt, & ubique terrarum velut quodam viſco tenentur? Non dico (ait Dominus) quin & talium ſalvem aliquos, potens ſum enim in momento omnia revocare: ſed *non congregabo conventicula eorum de ſanguinibus*: ideſt, qui in ſanguine perſeverant, donec multiplicatis infirmitatibus deſerantur à peccatis antequam deſerant ea, non magna talium conventicula congregabo. Si benè memini, in toto Canone Scripturarum unum Latronem inveniens ſic ſalvatum. Noli ergo huic tam periculoſæ expectationi credere temetipſum. Et quidem Spiritus non modò ubi vult, ſed quando vult, ſpirat; nec ei difficile eſt de ſubito perfectam dare contritionem cordis, quam vix multo tempore alii conſequuntur: ſed unde ſcis quòd tunc tibi ita ſubvenire velit, quem tu interim ſic repellis? Benignus quidem eſt Spiritus Sapientiæ, ſed non liberabit maledictum à labiis ſuis. Audi quis ille ſit: *Maledictus qui peccat in ſpe*. Quod ipſe avertat à ſervis ſuis [l] Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

g Ibidem num. 3. h Ser. 1. in Cœna Dom. n. 5. i Serm. 13. diver. num. 3. & 4. k Ser. 75. diver.

l Ser. 34. in Cant. n. 4.

CAPUT III.

De tertio Verbo, Chriſti quod in Cruce, locutus eſt ad Matrem ſuam pariter & ad Joannem Diſcipulum ſuum.

Mulier, ecce filius tuus. Ecce mater tua. Joan. 19.

1. *Oſtenditur, Matrem Jeſu ubique locorum vidiſſe ea quæ paſſus eſt Jeſus tam in Jeruſalem, quàm dum ſibi bajularet Crucem & dum crucifigeretur, dum penderet in Cruce: & ubique ploraviſſe compatiendo Filio ſuo patienti.* 2. *Proponitur nobis ad conſiderandum, quantus fuerit in Chriſto affectus charitatis & compaſſionis erga ſuam Matrem ſtantem juxta Crucem ejus, & ſuſtinentem dolorem morte crudeliorem.* 3. *Oſtenditur, gladium juxta prophetiam Simeonis tunc pertranſiſſe animam Matris doloroſæ, cùm in ea nimirùm corporeæ ſenſum paſſionis exceſſerit compaſſionis affectus. Gladius item fuit ſermo ille:* Mulier, ecce filius tuus. *Et ideo plusquam Martyr non immeritò creditur eſſe. Commendatur nobis charitas mutua in illis verbis Chriſti, quæ locutus eſt ad Matrem ſuam, & Joannem.*

§. I.

Stabant autem juxta crucem Jeſu Mater ejus, & ſoror matris ejus Maria Cleophe, & Maria Magdalene. Cùm vidiſſet ergo Jeſus Matrem, & Diſcipulum ſtantem quem diligebat, dicit Matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſua. Joan. 19.

PRæparemus nunc viſum [a] pariter & auditum cordis noſtri, advidendum tertium folium Vitis noſtræ. *Mulier* (inquit) *ecce filius tuus. Ecce mater tua*. Cogitare nunc libet [b] quantus dolor tunc infuit Matri Jeſu, cùm etiam dolebant quæ inſenſibilia erant. Nec lingua poterit loqui, nec mens cogitare valebit, quanto dolore afficiebantur pia viſcera Mariæ. Nunc ſolvis Virgo cum uſura, quod in partu non habuiſti à natura. Dolorem pariendo Filium non ſenſiſti, quem millies replicatum Filio moriente paſſa fuiſti. Putaſne Domina mundi (c) Domina mea, Mater dilecti ejuſdem Chriſti, eſt ne verum quod dico? En obſecro ut dicas ſervulo tuo veritatem hujus rei. Obliviſcere tamen cauſam doloris (rogo) quem tunc paſſam te fuiſſe non dubito. Utinam dolor ille ſic quotidiè inhæreat viſcentibus meis, ſicut inhæſit tunc tuis. Utinam die illa, quâ aſſumpta fuiſti in cælum ut in æternum gauderes cum Filio tuo, mihi indicaſſes lachrymas tuas

a Tract. de vit. myſt. cap. 10. num. 40. b Ser. de lament. B. M. V. num. 8. tom. 6. pag. 1059. c Ibidem num. 2.

Digitized by Google

tuas, ut per illas cognoſcerem quantum tibi amaritudinis fuit, cùm Jeſum dilectum tibi (heu, heu, & parùm dilectum mihi) clavis in ligno confixum, capite inclinato ſuum ſanctiſſimum exhalare videres ſpiritum. Sed peto Domina mea, nec te moveant verba mea quæ dico, cùm tamen ſaxa deberent ſcindi ad illa. Quis unquam regnans in cælo ſurſùm, aut peregrinans in terra deorſùm, audiens vel mente pertractans quomodò factus eſt opprobrium hominum ipſe Dominus Angelorum, poterit lachrymas continere etiam in cælo, ubi eſt impoſſibile flere? Quare ergo miſer non ploro, cùm abjectio plebis factus eſt Filius Dei Patris? Verumtamen tu Domina gaude gaudio magno valdè, ab ipſo nunc glorificata es in cælis, quæ in mente tantis clavis amariſſimis fuiſti confixa ſuæ piiſſimæ mortis. Mihi tamen, obſecro, lachrymas illas infunde, quas ipſa habuiſti in ſua Paſſione: & ut his affluam largiùs, de Paſſione Filii tui Dei mei & Domini mei verba adinvicem conferamus. Enarra mihi ſeriem veritatis, te flagito quæ Mater es & Virgo, & templum totius Trinitatis? Ad quem illa: [d] Illud quod quæris, compungitiuum eſt magni doloris. Sed quia glorificata ſum; ultrà jam flere non poſſum: tu cum lachrymis ſcribe ea, quæ cum magnis doloribus ego perſenſi. Cui inquam: flere peropto, quia & mihi nihil aliud libet, ſed ego miſer cor lapideum habens flere non poſſum. Regina cæli, Mater crucifixi, da quod jubes, & præbe quod cupio: loquere, quia audit ſervus tuus. Dic Domina mea, ſi in Jeruſalem eras tunc quando Filius tuus captus fuit & vinctus, & in Annæ atrium tractus & ductus? Cui illa reſpondit: Fui itaque in Jeruſalem quando hæc audivi, & greſſu qualicunque potui, ſed vix potui, ad Dominum meum veni plorans. Cùmquè ipſum fuiſſem intuita pugnis percuti, alapis cædi, in faciem conſpui, ſpinis coronari, & opprobrium fieri: commota ſunt viſcera mea, & defecit ſpiritus meus, & non erat mihi ferè ſenſus, neque vox, neque ſonus. Cùmquè Chriſtus Deus (præcone clamante, Pilato imperante) ſibi bajulans Crucem ad ſupplicium traheretur, factus eſt concurſus populorum poſt eum euntium: alii ſuper eum plangentes, alii illudentes: & proiicientes lutum & fimum & immunditias ſuper Caput ejus. Sequebar ego eum prout poteram ejus mæſtiſſima Mater cum mulieribus illis, quæ eum ſecutæ fuerant à Galilæa miniſtrantes ei: à quibus velut emortua tenebar & ſuſtentabar, quouſque perventum eſt ad locum paſſionis ubi crucifixerunt eum ante me. Et ipſe me videns fuit in Cruce elevatus, & ligno duriſſimis clavis affixus. Stabam & ego videns eum: & ipſe videns me, plùs dolebat de me quàm de ſe. Aſpiciebam ego miſera Mater (e) Deum meum & Filium meum in Cruce pendentem, & morte turpiſſima morientem. Tantoquè dolore & triſtitiâ vexabar in mente, ut non poſſet explicari ſermone. Nec mirum. Manebat namque Sanguis ejus ex quatuor partibus rigantibus undis, ligno manibus pedibuſquè confixis. De vultu illius pulchritudo effluxerat omnis, & qui erat præ filiis hominum ſpecioſus formâ, videbatur omnium indecorus. Videbam quòd complebatur illud verbum Propheticum in eo: *Vidimus eum, & non erat ei ſpecies, neque decor.* Vultum enim illius iniquorum Judæorum fœdaverat livor. Iſte erat dolor meus maximus, quia videbam me deſeri ab eo quem genueram, nec ſuper erat alius, quia mihi erat unicus. Vox mea ferè perierat omnis, ſed dabam gemitus ſpaciaquè doloris. Volebam loqui, ſed dolor verba rumpebat: quia verbum jam me ante conceptũ, dum ad formationem procederet oris, ad ſe imperfectum revocabat dolor intimus cordis. Vox triſte ſonabat foris, vulnus denuncians mentis. Verba donabat amor, ſed raucè ſonabant, quia lingua magiſtra vocis uſum perdiderat loquendi. Videbam morientem, quem diligebat anima mea, & tota liqueſiebam præ doloris anguſtia. Aſpiciebat & ipſe benigniſſimo vultu me matrem plorantem, verbis paucis voluit me conſolari, ſed ego nullo modo conſolari potui. Flebam dicendo, & dicebam flendo: *Fili mi, Fili mi: Væ mihi, væ mihi. Quis dabit mihi ut ego moriar pro te Fili mi?* O miſera quid faciam? Moritur Filius meus. Cur ſecum non moritur hæc mæſtiſſima mater ejus? *Mi Fili, Fili mi. Amor unice, fili dulciſſime noli me derelinquere poſt te: trahe me ad teipſum, ut & ego moriar tecum.* Malè ſolus moreris. Moriatur tecum iſta tua genitrix. O mors miſera noli mihi parcere, tu mihi ſola præcunctis places, exaggera vires, trucida matrem, matrem cum filio perime ſimul. Fili dulcor unice, ſingulare gaudium, vita animæ meæ, & omne ſolatium, fac ut ego ipſa nunc tecum moriar, quæ te ad mortem genui: ſine matre noli mori. O fili, recognoſce miſeram. & exaudi precem meam. Decet enim filium exaudire matrem deſolatam. Exaudi me obſecro, in tuo me ſuſcipe patibulo, ut qui una carne vivunt, & uno amore ſe diligunt, una morte pereant. O Judæi impii (f) ò Judæi miſeri, nolite mihi parcere. Ex quo natum meum crucifixiſtis, & me crucifigite, aut alia quacunque morte ſæva me perimite, dummodò cum meo filio ſimul moriar. Malè ſolus moritur. Orbas orbem radio, me Judæa filio, gaudio & dulcore. Vita mea moritur, & ſalus perimitur, atque de terra tollitur tota ſpes mea Cur ergo vivit mater poſt filium in dolore? Tollite, ſuſpendite matrem cum pignore? Non parcitis proli, non parcatis & mihi. Tu mihi ſoli mors eſto ſæva: nunc ſummè gauderem, ſi mori cum filio ſimul poſſem. Dulce eſt mihi miſeræ mori, ſed mors optata recedit. Væ mihi & tibi fili, mors ipſa præcipitata venit. Morte mori meliùs eſt mihi. quàm vitam ducere mortis. Sed fugit à me miſera, & infelicem me relinquit cui ipſa mors multùm optata nunc eſſet. O Fili chariſſime, ò benigniſſime nate, miſerere matri tuæ, & ſuſcipe preces ejus. Deſine nunc mihi eſſe durus, qui cunctis ſemper fuiſti benignus. Suſcipe matrem tuam in Cruce, ut vivam tecum poſt mortem ſemper. Nihil mihi dulcius eſt, quàm te amplexato in Cruce tecum mori: & nihil certè amarius quàm vivere poſt tuam mortem. O vere Dei Nate, tu mihi pater, tu mihi filius, tu mihi

d *Ibidem num. 3.* e *Ibidem num. 4.*

f *Ibidem num. 5.*

Digitized by Google

mihi ſponſus, tu mihi anima eras. Nunc orbor patre, viduor ſponſo, deſolor filio, omnia perdo. O Filii, ultrà quid faciam? Væ mihi, væ mihi. Quò vadam chariſſime? Vbi me vertam dulciſſime? Quis mihi de cætero conſilium & ſubſidium præſtabit? Fili dulciſſime omnia tibi poſſibilia ſunt: ſed & ſi non vis ut moriar tecum, mihi ſaltem relinque aliquod benignum conſilium.

§. II.

Tunc jam Dominus Jeſus anxius in cruce (g) annuens oculis & vultu de Joanne ait: *Mulier, ecce filius tuus*. (Erat enim Joannes, præſens, vultu triſtis, & corde mæſtiſſimus, lachrymis ſemper plorans.) Ac ſi diceret: O Mater dulciſſima, mollis ad flendum & dolendum, tu ſcis quia ad hoc veni, & ad hoc de te carnem aſſumpſi, ut per crucis patibulum ſalvarem genus humanum. Quomodò ergo implebuntur Scripturæ? Sic enim oportet me pati pro ſalute generis humani. Die namque tertia reſurgam, tibi & diſcipulis meis patenter apparens: deſine flere, & dolorem depone, quia ad Patrem vado, & ad gloriam paternæ majeſtatis percipiendam aſcendo. Congratulare mihi, quia nunc inveni ovem errantem, quam tam longo tempore perdideram. Moritur unus, ut totus inde reviviſcat mundus. Unius ob meritum cuncti periêre homines, & nunc ſalvantur unius ob meritum. Quod placet Deo Patri, quomodò diſplicet tibi? Mater dulciſſima, calicem quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum? Noli flere mulier, noli flere Mater ſpecioſiſſima: non te deſero, non te derelinquo Tecum ſum, & tecum ero omni tempore ſæculi. Secundùm carnem ſubjaceo imperio mortis: Secundùm Divinitatem ſum & ero ſemper immortalis & impaſſibilis. Benè ſcis unde proceſſi, & unde veni: Quare ergo triſtaris, ſi illuc aſcendo unde deſcendi? Tempus eſt ut revertar ad eum qui me miſit. Et quò ego vado, tu non potes venire modò, venies autem poſtea. Interim Joannes qui eſt nepos tuus, reputabitur tibi filius, curam habebit tui, & erit ſolatium fideliſſimum tibi. Inde Dominus intuitus Joannem, ait: *Ecce mater tua*. Ei ſervies, curam illius habebis: eam tibi commendo, ſuſcipe matrem tuam, imo magis ſuſcipe matrem meam. *Mulier*, inquit (h) *ecce filius tuus. Ecce mater tua*. Verbum bonum & ſuave, verbum mirabile, magnum continens piæ charitatis affectum. Certè nos legimus Dominum Jeſum maximè cùm ad ætatem provectam acceſſerat, chariſſimè Matri tuæ familiariùs adhæſiſſe, & cum ipſa frequentiùs convivatum eſſe, & præ cæteris mitiùs allocutum. Sed quantus in ipſo fuerat circa Matrem charitatis affectus jam corporaliter receſſuro, brevibus intimavit verbis. Et ut crucis ſuæ taceam paſſionem, quanta circa beatam Matrem compaſſione mutua credis affectum fuiſſe, cujus cor mitiſſimum tam valido doloris ſui gladio transverberatum perfectè ſciebat: adhuxit vulnerum paſſionem materna compaſſio, quam contritiſſimo corde, manibus comploſis, oculis lachrymarum torrente fluentibus, vultu contracto, voce querula, & totis viribus cordis deſtitutam, viriliter cùm vidit ſibi aſtare pendenti. Quoties ipſam ad illa immitia vulnera verecundos putas oculos elevaſſe: ſi tamen eos aliquando inde deflexit, vel ſi præ nimio fluxu lachrymarum potuit intueri. Quoties ipſam propter verecundiam virginalem pariter & immenſitatem doloris ſtantem (ut æſtimo) capite cooperto ingemuiſſe putas lugendo filium, & dicendo: *Fili mi Jeſu, Jeſu Fili mi. Quis mihi det ut tecum & propter te moriar, Fili mi dulcis Jeſu?* Quoties ipſam præ immenſitate doloris credis potuiſſe deficere? imò ipſam ſummè miror etiam mortuam non fuiſſe. Moriebatur vivens, vivendo ferens dolorem morte crudeliorem. Sed ne moriendo deficeret, à Filio pro ipſa mortalitate confortata eſt. Confortata eſt intrinſecùs, exteriùs verò & verbis & factis piè conſolata. Quomodò *Stabat juxta Crucem Jeſu Mater ejus?* Verè juxta Crucem ſtabat, quia crucem Filii præ cæteris Mater majore cum dolore ferebat. Stabant & aliæ mulieres, ſed proxima ſtabat mater doloroſa. Ipſa inquã juxta crucem Chriſti ſtabat emortua mater (i) quæ ipſum ex Spiritu Sancto concepit, Vox illi non erat, quia dolore attrita ſtans pallebat. Quaſi mortua vivens vivebat moriens moriebatur vivens, nec mori poterat quæ vivens mortua erat. In illius anima dolor ſævè ſæviebat. Optabat mori magis quam vivere poſt mortem Chriſti, quæ malè vivens mortua erat. Ibi ſtabat dolens, ſævo dolore confecta. O verum eloquium juſti Simeonis, quem promiſit gladium ſentiebat doloris. Stabat juxta crucem Maria, intuens vultu benigno Chriſtum pendentem in patibulo: pedumque ſummitatibus innitens manus levabat in altum, amplectens rubricatam Crucem, ac in oſcula ejus ruens ea parte, quâ unda precioſiſſimi Sanguinis defluebat. Surſùm manus niſu quo poterat extendebat, unicum ſuum Filium amplecti deſiderans, nec valebat. Superat enim amor multa, quæ nunquam vel rarò fieri poſſunt: impatiens ſiquidem amor credit, quòd ſibi debeant cedere univerſa. Volebat amplecti Chriſtum in alto pendentem, ſed manus fruſtra protenſæ in ſe comploſæ complexæ redibant. Levabatur à terra ſurſùm, ut dilectum ſuum Jeſum contingeret: ipſumquè tangere nequiens, duriſſimè recollidebatur ad terram. Ibi doloris immenſitate oppreſſa proſtrata jacebat: Sed maxima vis amoris quâ incenſa mens ejus ardebat, eam erigere compellebat. Et amoris impetu ſurgens, reextenſis manibus ſuum attrectare Filium affectabat: & rurſùm magno cruciata dolore, terram repetere cogebatur. O quàm malè tunc illi erat! Gravius illi erat vitâ vivere tali, quàm diro gladio ſævè necari ab impiis. Tanquam mortis pallor ejus vultum perfuderat, genis & ore tantùm cruore Chriſti rubentibus: cadentes guttas Sanguinis ore Sacro tangebat, terram deoſculans ſæpiſſimè quam cruoris unda rigabat. O grave martyrium! O frequens ſuſpirium! O languens pectus virgineum! Anima ejus tota liquefacta eſt, facies pallet roſea, ſed precioſo Filii Sanguine rubet reſperſa. vul-

g *Ibidem num. 6.* h *Tract. de vit. myſt. cap. 10. num. 46.*

i *Ser. de lament. B. V. M. num. 8.*

Digitized by Google

vulnera Chriſti morientis [k] erant vulnera matris dolentis. Dolores ſævi, fuerunt tortores in anima matris. Mater erat laniata morte charipignoris. Mente mater erat percuſſa cuſpide teli, quo membra Chriſti foderunt ſervi iniqui. Ipſa enim erat quam dolor tenebat. In mente ejus creverant immenſi dolores, nec poterant extra refundi. Intùs atrociùs ſævientes dolores Nati, matris animam gladiabant. In carne Chriſtus ſolvebat debitum mortis quod gravius erat, quàm mori in anima Matris.

§. III.

Cùm ergo vidiſſet Jeſus matrem (l) *& diſcipulum ſtantem quem diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua.* Ac ſi diceret: Tu me filio corporaliter privaris, unde tibi amicum præ cunctis dilectum in filium do, cujus præſentiâ interim dum abſum conſoleris. Tu verò me patre ſpoliaris, unde hanc Matrem mihi chariſſimam tibi in matrem do. Dum hæc pauca diceret (m) illi duo dilecti lachrymas fundere non ceſſabant. Tacebant ambo illi Martyres, & præ nimio dolore loqui non poterant. Iſti duo Virgines audiebant Chriſtum voce rauca & ſemiviva loquentem, ipſum videbant paulatim morientem: nec ei poterant reſpondere verbum, quia illum videbant quaſi jam mortuum. Erant enim illi duo quaſi jam mortui, unde ſpiritus illorum voces exhalare nequibant. Defecerunt ſpiritus illorum, & virtutem loquendi amiſerant. Audiebant & tacebant, quia præ anguſtia loqui non poterant. Solus illis dolor luctuſque remanſit amicus. Amabant flere, & flebant amarè. Amarè flebant, quia amarè dolebant. Nam gladius mortis Chriſti animas utrorumque tranſibat. Tranſibat ſævus, ſævus perimebat utrumque. Quò magis amabat, eò ſævior fiebat in Matre. Proinde (n) ſpeciali quodam ſplendore in Maria Virgine coruſcat *martyrium cordis*. Martyrium ſanè Virginis Mariæ tam in Simeonis prophetia, quam in ipſa Dominicæ Paſſionis hiſtoria commendatur. *Poſitus eſt hic* (ait Sanctus Senex de paruulo Jeſu) *in ſignum cui contradicetur: & tuam ipſius animam* (ad Mariam autem dicebat) *pertranſibit gladius*. Vere tuam, o beata Mater, animam gladius pertranſivit. Alioquin non niſi eam pertranſiens, carnem Filii tui penetraret. Et quidem poſteaquàm emiſit ſpiritum tuus ille Jeſus (omnium quidem) ſed ſpecialiter tuus ipſius planè non attigit Animam crudelis lancea, quæ ipſius (nec mortuo parcens, cui nocere non poſſet) aperuit latus: ſed tuam utique animam pertranſivit. Ipſius nimirùm Anima jam ibi non erat, ſed tua planè inde nequibat avelli. Tuam ergo pertranſivit animam vis doloris, ut pluſquam Martyrem non immeritò prædicemus, in qua nimirùm corporeæ ſenſum paſſionis exceſſerit compaſsionis affectus. An non tibi (o) pluſquàm gladius fuit ſermo ille revera pertranſiens animam, & pertingens uſque ad diviſionem animæ & ſpiritûs: *Mulier, ecce filius tuus?* O commutationem! Joannes tibi pro Jeſu traditur, ſeruus pro Domino, Diſcipulus pro Magiſtro, filius Zebedæi pro Filio Dei, homo purus pro Deo vero. Quomodò non tuam affectuoſiſsimam animam pertranſiret hæc auditio, quando & noſtra licet ſaxea, licet ferrea pectora ſola recordatio ſcindit? Non miremini fratres, quò de Maria Martyr in anima fuiſſe dicatur. Miretur, qui non meminerit ſe audiſſe Paulum inter maxima Gentium crimina memorantem, quòd *ſine affectione* fuiſſent. Longe id fuit à Mariæ viſceribus, longè ſit à ſervulis ejus. Alioquin væ nobis à duritia cordis noſtri (p) væ à peccato Gentium, quas Apoſtolus memorat *ſine affectione*. Sed fortè quis dicat: (q) Numquid non præſcierat moriturum ſuum filium Virgo mater? Et indubitanter. Nũquid non ſperabat continuò reſurrecturum? Et fidenter. Super hæc doluit Crucifixum? Et vehementer. Alioquin quiſnam tu frater, aut unde tibi hæc ſapientia, ut mireris plùs Mariam compatientem, quàm Mariæ filium patientem? Ille etiam mori corpore potuit, iſta commori corde non potuit? Fecit illud charitas, quâ majorem nemo habuit: fecit & hoc charitas, cui poſt illam ſimilis altera non fuit. Utinam Domina mea (r) Mater dilecta ejuſdem Chriſti, dolor ille ſic quotidie inhæreat viſceri meis, ſicut inhæſit tunc tuis. O Domine Jeſu (s) in illo modico tempore Domina mea, Mater tua, imò Martyr tua, Martyr non ferro carnificis ſed acerbo dolore cordis, quàm amarè flebat, quàm amarè dolebat? Nec mirum, cum te videret Unicum ſuum Filium, totum deſiderium ſuum in Cruce extenſum, morti vicinum, imò inclinato Capite tradere ſpiritum. Iſtud modicum Domine Jeſu amarum tibi & amarum dulciſſimæ Matri tuæ, utinam amarum ſic eſſet mihi, ut in iſto modico fuiſſem juxta Crucem Domini mei, ut quem adhuc videre non poſſum cum Patre manentem, ſaltem in Cruce poſitum morientem videre meruiſſem. Sed movet me (t) quòd cũ dixiſſet, *Jeſus Mulier ecce filius tuus*: ſubjunxit, *Ecce mater tua*: cùm utique etiamſi hoc non ſubjunxiſſet, neceſſarium fuiſſet eameſſe matrem illius, qui in filium ſibi datus erat. Sed hoc mutuæ charitatis affectum mihi commendare videtur. Sunt enim nonnulli qui ab omnibus amari volunt, ſed nullos affectu mutuo complectuntur. Nolunt ut eorum labores & dolores allevientur: & cùm ferantur à pluribus, ipſi nullius onera volunt portare. Non hoc enim Chriſtus docuit, aut fecit. Portavit enim onera tua invitâs te, o homo ut & tu onera portes illius: ideſt, ut tu paſſiones illius imiteris. Chriſtus enim paſſus eſt relinquens nobis exemplum, ut ſequamur veſtigia ejus. Hoc & docuit cùm Matrem diſcipulo, & Matri diſcipulum mutuò commendavit: nimirùm nolens ut charitas ſpiritualis ex una parte frigida remaneret, ſed ut ſimul dormientes, ideſt in vera & pura charitate ſimul quieſcentes mutuò calefiant: ideſt, alter ab altero ad charitatis exercitia mutuò accendantur. Hoc enim eſt efficax ſignum veræ & puræ charitatis, quòd hi qui ſpirituali dilectione connectuntur per puram charitatem,

ad

k *Ibidem n. 7.* l *Tract. de vit. myſt. cap. 10. n. 47.* m *Ser. de lament. B. M. V. num. 7.* n *Ser. 1. de Vig. Deip. num. 7. & 14.* o *Ibidem num. 15.*

p *Ser. 5. de omn. ſan. num. 6.* q *Ser. 1. de Virg. Deip. num. 15.* r *Ser. de lament. B. V. M. num. 2.* s *Ser. 4. in ult. Cæna n. 30.* t *Tract. de vit. myſt. cap. 10. num. 48.*

Digitized by Google

ad exercitia ſpiritualia alterutrum accendunt, ut devotiùs orare, ſæpiùs genu flectere, frequentiùs diſciplinam corporalem ſumere libeat: præcipuè cùm nec invideat, imò congaudeat amans quiſque, ſi tertius vel quartus vel plures ad charitatem illius quem ament, ſe adjungant: dummodò tales ſint quorum familiaritas non ſit ſuſpecta, ſed in his omnibus & in his ſimilibus charitatis fervore perſeverantiā conſervant. Non enim bonum videtur habuiſſe fontem rivus charitatis aliquando decreſcens. Amemus ergo & nos invicem, & amoris efficaciam operibus approbemus: quia talis charitas ex Deo eſt, quæ finis eſt præcepti, & legem implet. O felix & beate Joannes (u) cui talem theſaurum Dominus dignatus eſt commendare! O Chriſti dilecte præ omnibus, & prudens quem conſtituit Dominus privatum Camerarium Aulæ ſuæ ſpecioſiſſimæ. Retribuat tibi Dominus viciſitudinem amoris mercedemquè dilectionis, quam in ejus acua Matre taliter deſolata uſque ad finem vitæ ſuæ exhibere curaſti. Benedictus quidem tu es à Domino. Quia [x] ſupta pectus Domini in cæna recubuiſti: cui Chriſtus in Cruce Matrem Virginem virgini commendavit, cui nihilominùs adhuc in mortali carne conſtituto revelata ſunt ſecreta cæleſtia. Benedictus es tu & à Matre Domini [y] quam dilexiſti, & cui ſerviviſti puro corde, & mundo corpore. Benedicti ſint omnes, qui diligunt Virginem Matrem. Et ſuper omnia ſit benedictus fructus ventris ſui Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat in æternum, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT IV.

De quarto verbo Chriſti, quod in Cruce protulit ad Deum Patrem voce magna.

Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me? *Matt.* 27.

1. *Oſtenditur, Chriſtum ex Patre naſcentem, in Patre cubantem, cum Patre ſedentem, à Patre ambulantem, pro Patre ſtantem, ſub Patre pendendentem, ſine Patre morientem in Cruce. Docemur, Chriſtum ſibi conivnxiſſe duas naturas in una perſona, ſcilicet humanitatem & Divinitatem: in quarum ſingulis operatus eſt ſalutem noſtram.* 2. *Oſtenditur, Chriſtum per ſuam vocem magnam indicaviſſe acerbiſſimam magnitudinem doloris. non autem impatientiam. Docemur ut in patiendo triplex malum, adhibeamus pariter triplicem providentiam, revocantes etiam in memoriam patientiam Martyrum.* 3. *Oſtenditur, Chriſtum in Cruce exclamaviſſe ex perſona hominis aſſumpti, & oraviſſe pro tota Eccleſia ſua ut iſta patiendo perſecutiones non deficiat in amore Chriſti & patientia Docemur qualis ſit intelligenda derelictio Chriſti. Oſtenditur, bonum eſſe tribulari in hoc mundo propter amorem Chriſti Dei noſtri.*

§. I.

Circa horam nonam exclamavit Jeſus voce magna dicens: Eloi, Eloi, lammaſabacthani? Quod eſt interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me? Quidam autem de circumſtantibus audientes, dicebant: Ecce Eliam vocat iſte. Matt. 27. & Mar. 15.

COgnoſce anima mea [a] cognoſce: hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, Unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce [b] poſitus eſt hic in immiti lectulo mortis ſuæ, Crucem dico. Auſculta auribus erectis, & in dolore tanto quod proferat verbum ſemel auditum, pro precioſiſſimo reconde theſauro in cubiculo cordis tui. David meus [c] imò Jeſus meus, & Dominus meus ante portam civitatis in tympano ſuæ Carnis tympanizabat & pſallebat, dicens: *Eloi, Eloi, lammaſabacthani? Hoc eſt: Deus meus, Deus meus, quare me dereliquiſti?* Commendant nobis Sacræ Literæ [d] Chriſtum Dominum & ex Patre, & in Patre, & cum Patre, & à Patre, & pro Patre, & etiam ſub Patre. Quod dicitur *ex Patre,* ineffabilis eſt Nativitas: quod *in Patre*, conſubſtantialis Unitas: quod *cum Patre*, æqualitas majeſtatis. Sanè tria hæc ab æterno. Cæterùm ſi ex Patre naſcens, quid in Patre, aut cum Patre? Non incongruè forſitan in Patre cubans, cum Patre ſedens dicatur. Et audite confeſſus & hujus accubitus rationem. Sicut enim ſeſſio Majeſtatem, ſic conſeſsio æqualem exprimit Majeſtatem: præſertim cùm ſit ei ſedes à dextris Patris, non ſanè ſub pedibus, vel quaſi à tergo. Et ſedere quidem jam quieſcere eſt, ſed jacere magis. Quid autem delectabilius & quodammodò dulcius eſſe videbitur Filio, quòd in Patre eſt, an quòd cum Patre omnibus præeſt? In quo putas horum ſumma illa pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum, & ſingularis requies Domini competentiùs aſſignetur? Etſi dignè ore id exprimi nequeat, corde tamen forſitan piè concipitur: ut ſalva quidem in omnibus illius individiſibili ſimplicitate eſſentiæ, inter gloriæ æqualitatem & ſubſtantiæ unitatem, velut ſimilis quædam ei, quæ inter conſeſſum & accubitum eſt, cogitari poſſe diſtinctio videatur. Jam verò quod dicitur *à Patre* [e] ambulantem ſignificat, & ad incarnationis Chriſti adventum ſpectat. Hinc nimirùm & ipſe ait: *Ego enim à Deo proceſſi, & veni.* In terris denique viſus, & cum hominibus converſatus medius noſtrum quem neſciebamus ſtetit, verus quidem Emmanuel nobiſcum Deus, nobiſcum ſtans, ſed *pro Patre*. Quòd enim nobiſcum ſtetit, *adiutorium*: quòd pro Patre ſtetit, *zelum* deſignat. Paternam namque quærebat in omnibus gloriam cujus & venerat facere voluntatem. Unde [f] & vitæ quoque ipſe Salvator prætulit virtutem obedientiæ, eligens magis Animam ponere, quàm obedientiam non adimplere. Cęterum ſi pendentem [g] conſideres, ſi

u *Ser. de lament. B.M.V. num.* 14. x *Tract. de 3. præcip. myſt cap.* 10. *num.* 30. y *Ser. de lament. B.M.V. num.* 14.

a *Ser. de Paſſ. Dom. num.* 15. b *Tract. de vit. myſt. cap.* 7. c *Ser.* 4. *in ult. Cœna num.* 20. d *Ser.* 5. *de Verb. Eſa. num.* 2. e *Ibidem num.* 3. f *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap.* 3. *num.* 1. g *Ser.* 5. *de verb. Eſa. num.* 3.

Digitized by Google

ſi Chriſtum & hunc crucifixum attendas, ibi maximè euidentiſſimequè eum *ſub Patre* reperies. Hoc enim propriè ac ſpecialiter ad humanæ pertinuit naturæ humilitatem, ſecundùm quam ipſe ait: *Pater major me eſt*. Dicerene audebimus, quòd aliquando fuerit etiam *ſine Patre*? Nemo id præſumeret, ſi non prior ipſe dixiſſet: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Quaſi quædam enim ibi derelictio fuit, ubi nulla fuit in tanta neceſſitate Virtutis exhibitio, nulla oſtenſio Majeſtatis. Habemus itaq: [h] Chriſtum ex Patre *naſcentem*, in Patre *cubantem*, cum Patre *ſedentem*, à Patre *ambulantem*, pro Patre *ſtantem*, ſub Patre *pendentem*, ſine Patre quodammodò *morientem*. Quis impotentior eo (i) cujus omnia membra clavis affixa, cujus omnia dinumerantur oſſa? Quis inſipientior eo, qui tradebat in mortem Animam ſuam, & quæ non rapuit tunc exolvebat? Hoc igitur eſt (K) propter quod exinanivit ſe formam ſervi accipiens, qui in forma Dei Patris æqualis erat: ſed exinanivit majeſtate & potentia, non bonitate & miſericordiâ. Sicut autem Mediator noſter duas naturas (l) Humanitatem videlicet & Divinitatem conjunxit in una perſona: ita ſingula ejus opera ad hanc, ſive illam neceſsè eſt pertinere naturam. Ad hanc ſiquidem miſeria, ſed ad illam pertinet potentia. Quidquid enim miſeriæ paſſus eſt, ex homine contraxit. Quidquid potenter operatus eſt, à Patre habuit. In Arca teſtamenti (m) thuribulum, manna & virga erant recondita. *Thuribulum* ſacroſanctam Carnem ſignificat Salvatoris: quæ aurea dicitur, quia nullius paſſa eſt detrimentum pudoris. *Carbones* thuriculi, ſunt opera Jeſu Chriſti. Carbones illi aliquando mortui, quandoque verò erant ignei: quia in Salvatore noſtro nunc propria tolerabat Humanitas, nunc propria faciebat Divinitas. Ignis in carbone, divinitas eſt igneſcens in opere. Ignis in prunis, evidens eſt indicium Divinitatis. Carbo mortuus, in præſepio jacens: igneus, dæmonia expellens. Carbo mortuus, in Ægyptum fugiens: igneus, vendentes & ementes columbas de templo eiiciens. Carbo mortuus, dormiens in navi: igneus, imperans ventis & mari. Carbo mortuus, ſubditus parentibus: igneus, quatuor ſatians hominum millia de ſeptem panibus. Carbo mortuus, ad puteum Jacob rogans potum: igneus, circa Hierico illuminans cæcum, & ſanans leproſum. Carbo erat mortuus, dum à diabolo tentaretur: igneus, dum ei ab Angelis miniſtraretur. Carbo erat mortuus in proditione diſcipuli: igneus in filio Reguli. Carbo erat ſopitus ante Præſidem: igneus circa Tyberiadem. Carbo erat ſopitus, dum ei Herodes illuderet: igneus, dũ mortuorum ſuſcitator magnificus fieret. Carbo erat ſopitus, dum ei acetum cum felle mixtum propinaretur: igneus, dum ab eo decem leproſi mundarentur. Carbo erat ſopitus, dum à Judæis ſe abſconderet: ſopitus, dum cum publicanis & peccatoribus ederet. Carbo erat ſopitus, dum ambularet ſuper undas: igneus, dum ex aqua facto vino lætificaret convivas. Carbo erat ſopitus, jacens in cunabulis: igneus, fulgens in miraculis. Carbo erat ſopitus ante tribunal Præſidis: igneus in filia Chananitidis. Carbo erat ſopitus in Cruce: igneus in monte Thabor. Prunæ ergo mortuæ erant Humanitatis opera: prunæ ignitæ erant Divinitatis miracula.

§. II.

Sed jam (n) ad videndum quartum folium Vitis noſtræ & quartam chordam audiendam oculum ſimul & aurem cordis adaptemus. Acutos petit hoc folium oculos, & aures benè purgatas requirit hæc chorda: imò & ipſe Dominus Jeſus purgare & acuere poteſt aures & oculos, quia jam nõ ſimpliciter hoc verbum ut cætera dixit, ſed ut teſtatur Evangeliſta: *Circa horam nonam exclamavit Jeſus voce magna: Eloi, Eloi, lamma ſabacthani? quod eſt interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Qui oculi hoc folium non videant? quæ aures hanc chordam non audiant? Quare ergo clamavit, niſi ut fortiùs audiatur? Quãti fuit doloris putas acerbiſſima hæc magnitudo, cùm hoc Dominus Jeſus toto corpore diſtentus clamabat? Sed cave nè propter clamorem putes ad impatientiam dilapſum eſſe Dominum Jeſum. Cùm enim in ſumma crucis eſſet amaritudine, nihil exivit de ejus corde, niſi dulcedo. Patientiam enim (ſicut in ſequenti verbo quinto oſtendemus) in amariſſima paſſione retinuit, & ſui doloris magnitudinem oſtendit. Quod & in beato Job (qui interpretatur dolens) in verbis & factis ejus priùs oſtenſum fuit: qui auditis nunciorum verbis, amaritudinem animi foris oſtendit in verbis. *Sciſſis enim veſtibus, & tonſo crine capitis, corruit in terram*. Ecce magnitudo doloris. Poſt hoc ait: *Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum*. Ecce virtus patientiæ. Si patienter Job miſerias ſuas, quantò patientiùs putas Dominum Jeſum ſuſtinuiſſe crucem ſuam, pro qua ſuſtinenda venerat? Agnoſce ô homo (o) quàm gravia ſunt vulnera animæ tuæ, pro quibus neceſsè fuit Dominum Chriſtum vulnerari. Pro hujuſmodi autem (p) patientiam debes Deo, quia ab eo ſalvandus es. Per multas enim tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum. Sed in patiendo malum (q) quoniam triplex eſt, triplicem providentiam adhibere te oportet. Eſt enim quod *à te* pateris, quod *à proximo*, quod *à Deo*. *Primum* eſt auſteritas pænitentiæ: *ſecundum* eſt vexatio alienæ malitiæ: *tertium* eſt flagellum correctionis Divinæ. In eo quod *à te* pateris, debes voluntariè ſacrificare: quod *à proximo* pateris, debes patienter ferre: quod *à Deo* pateris, debes ſine murmure, & cum gratiarum actione ſuſtinere. Quod namq; malũ pati non poſſis [r] cùm videas Martyres juvenes, pueros, virgines, anus, ſenes, decrepitos, diverſa pro Chriſto non ſolùm excepiſſe, ſed exquiſiviſſe tormenta? Conſidera puerorum ætatem, juvenum ignem, virginum teneritudinem, annuum fragilitatem, ſenum infirmitatem, impoſſibilitatem decrepitorum; & ubicunque reflexeris

h *Ibidem n. 4.* i *Ser. 4. in Aſcenſ. Dom. n. 6.* K *Ser. 1. in nat. Dom. n. 2.* l *Ser. de verb. ſap. n. 7. tom. 6. pag. 771.* m *Ser. de B. V. Deip. num. 11. tom. 6. pag. 766.*

n *Tract. de vite myſt. cap. 12. n. 50.* o *Ser. 3. in Circumc. Dom. num. 4.* p *Ser. 2. de Reſur. Dom. n. 10.* q *Ser. 1. de SS. Petro & Paulo num. 5.* r *Ser. 42. di ver. num. 9.*

oculos, invenies in his ætatibus multitudinem exemplorum ad palmam martyrii viriliter cocurriſſe. Numquid de eodem luto formatus es tu, & eodem ſpiritu inſpiratus? Et forſitan non ingruit perſecutio ut martyrium patiaris, nec damnaris ſi Chriſto ſervis, imò laudaris, & ab omnibus prædicaris. Quodſi & perſecutio imminet, contemnenda eſt propter brevitatem. Benè enim natura providit, quòd nullum dolorem vel longum vel magnum eſſe demonſtrat. Si autem magnus eſt, longus eſſe non poteſt. Conjunctio enin corporis & animæ exquiſita diu tormenta non ſuſtinet, ſed ſtuporis magnitudine tremefacta, ſumma velocitate diſſolvitur. Magni ergo animi eſt magna tormenta contemnere, quòd in brevi tantam pariunt mutationem, ut de labore ad requiem, de miſeria ad gloriam patientem faciant evolare. Conſideranda eſt etiam fragilitas corporis, quam ſæpè aut aliquis leviſſimus caſus, aut incandentis febriculæ cumulata congereris, brevi poſſunt ſuffocare momento. Tribue ergo virtuti, ſi neceſſitas fuerit, quod quandoque debes neceſſitati, pro brevi periculo ſempiternum præmium adepturus. Vide ergo ne per impatentiam pereas (s) ſed univerſa pro Chriſto ſuſtine: quia ipſe prior majora pro te ſuſtinuit, & apud quem infructuoſa patientia non erit, ſicut ait Propheta: *Patientia pauperum non peribit in finem*. Patientes poſſident animam ſuam [t] quibus dicitur: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras*. Denique (u) Propheta ait: *Urbs fortitudinis noſtræ Sion, Salvator ponetur in ea murus & antemurale*. Murus eſt *continentia*, antemurale eſt *patientia*. Bonus continentiæ murus, qui ſic undique circumdat & circumcingit, ut nec per oculorum feneſtras, nec per cæteros ſenſus detur ingreſſus morti. Bonum antemurale eſt patientiæ, quod primos hoſtium ſuſtinet impetus, ut inter plurima tentamenta ſtemus viriliter, & perſeveremus jugiter inconcuſſi. Unicum quippè remedium eſt dum continentia quatitur & quodammodò nutat, obiicere patientiam, & quantumcunque ferveat ſenſus peccati, negare omnimodè conſenſum: *In patientia veſtra* (inquit) *poſſidebitis animas veſtras*. Ponitur ergo in Civitate Salvator ipse murus & antemurale, factus nobis à Deo Patre juſtitia, & Prophetæ patientia, ſicut idem ait: *Quoniam tu es patientia mea Domine*. Murus inquam ponitur in converſatione, antemurale in paſſione, ab omnibus carnis & ſæculi præſentis illecebris abſtinens, & adverſa ſuſtinens fortiter univerſa. Imitemur ergo eum (x) qui pro inimicis mori non dubitavit, & oravit pro crucifixoribus: qui peccatum non fecit, & impoſita ſibi ab aliis patienter audivit: qui pro reconciliandis ſibi peccatoribus tanta ſuſtinuit. Ad hoc enim facta ſunt hujuſmodi (y) ut his omnibus configuretur & conformetur vita Chriſtiani. Qui enim tanquam membrum Chriſti dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.

§. III.

Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me? Matt. 27.

Quòd autem Chriſtus (z) hæc verba loqueretur ex perſona hominis aſſumpti, qui cum ipſo Dei Filio una perſona fuit, patet per hoc quod ait: *Deus meus, Deus meus*: quod utique non diceret ipſe qui unus eſt Deus cum Patre, niſi hominem aſſumpſiſſet. Quid eſt autem hoc quod ait: *Ut quid dereliquiſti me?* Numquid Pater unicum ſuum Filium poterat derelinquere? Abſit. Sed pro toto corpore, id eſt pro ſe, & pro tota Eccleſia loquitur iſta. Caput enim noſtrum Dominus Jeſus volens unitatem commendare & charitatem ſuam, quam habet ad Eccleſiam Sponſam ſuam, ſe quoque in omnibus membris ſuis paſſurum oſtendit: quia nunc in Capite ſuſtinuit paſſionem, hoc eſt, in proprio corpore, quod aſſumpſit de Virgine. Clamat autem ſe derelictum, qui derelinqui non poterat: quia multa membrorum ſuorum ad tantam tribulationem erant ventura, ut à Deo derelicta penitùs viderentur. Quorum perſonam geſtabat ille qui dicebat: *Qui cuſtodiebant animam meam, concilium fecerunt in unum, dicentes: Deus dereliquit eum, perſequimini & comprehendite eum, quia non eſt qui liberet eum*. Quod & ipſi benigno Jeſu in tormento crucis improperatum eſt: *Si filius Dei es, ſalvum te fac*. Solet vitis fructifera præcidi [a] quod figurativè accipi poteſt. Vide nunc [b] quantum præciſa fuerit Vitis noſtra Jeſus. Omnes amici & proximi cultro timoris amputati ſunt ab eo, ut non eſſet qui conſolaretur eum ex omnibus charis ejus. *Torcular enim calcavit ſolus, & de gentibus non erat vir cum eo*. Et cùm ſuſtineret cor eius improperium & miſeriam, expectavit qui ſimul contriſtaretur, & non fuit; & qui conſolaretur, etiam non invenit. Quæ vitis unquam tantum præciſa fuit? Sed quæ eſt conſolatio hujus præciſionis? Multus fructus. Multam enim & incomparabilem præciſionem ſuſtinuit. Videtur tamen ſignanter dictum eſſe: *Et de gentibus non eſt vir mecum*: tanquam intelligendum ſit ſolas mulieres cum illo remanſiſſe. Viris enim fortioris naturæ fugientibus præ timore, non fugit muliebris infirmitas, quæ etiam in Cruce morientem Jeſum non dereliquerunt, ſicut in perſona Chriſti conquerentis loquitur Beatus Job: *Derelicta ſunt tantummodò labia mea circa dentes meos*. Per labia quippè, quæ cæteris membris ſunt molliora, muliebris ſexus mollis & infirmus (qui ſolus Chriſto, diſcipulis fugientibus, adhæſit) intelligitur & figuratur. Si verò fugam mentalem intelligimus, nec vir nec mulier relicti ſunt cum eo, præter illam quæ ſola benedicta eſt in mulieribus, quæ ſola per illud triſte Sabbathum ſtetit in fide, & ſalvata fuit Eccleſia in ipſa ſola. Verè & ſingulariter benedictus palmes erat, qui à ſua Vite nullo potuit timore præcidi. Abſciſſi ſunt viri qui dicunt: *Nos autem ſperabamus, quòd ipſe redempturus eſſet Iſrael*. Abſciſſæ ſunt

s *Ser. 2. de Reſur. Dom. num. 10.* t *Ser. 98. diver.* u *Ser. 3. in dedicat. Eccl. num. 1.* x *Ser. 4. de Aduen. Dom. num. 7.* y *Ser. 2. in Cæna Dom. num. 6.*

z *Tract. de vite myſt. cap. 12. num. 51.* a *Ibidem cap. 2. num. 2* b *Ibidem num. 4.*

mulieres, quæ quamvis piè præveniunt mortuo Jeſu humanitatis ſervitium exhibere, tamen illum reſurrecturum nequaquam credebant. Et fortaſsè propterea illa Mater quæ plùs habuit pietatis, cum aliis mulieribus non venit ad ungendum Corpus Chriſti ſepultum, quia fruſtrà putabat eum ungi, quem reſurrecturum ſciebat. Verè fortis eſt hæc Mulier, & præ cunctis poſt Filium honoranda. Verè & virago dici poteſt, quæ à Viro Chriſto per animi fortitudinem ſeparata non eſt, ſed eum quem morientem & mortuum vidit, credidit immortalitatis gloriâ ſublimatum. Poteſt & ita accipi [c] quòd Dominus Jeſus prævidens aliquos imò plurimos in Corpore ſuo, qui ab unitate Eccleſiæ ſuæ per hæreſes ſive per alia criminalia peccata erant receſſuri, illorum perſonam in ſe transfigurando, clamat: *Ut quid dereliquiſti me?* Ac ſi diceret: Quare aliquis eorum abiit retrorsùm, ut pereat ab unitate corporis mei, qui tanto cruciatu mihi ſunt uniti? Unde ex perſona Martyrum dicitur in Pſalmo: *Adhæſit in terra venter noſter.* Per ventrem, qui eſt mollior & infirmior pars hominis, ſignantur illi qui carentes patientiâ & firmitate perſeverantiæ, & propter hoc in acerbitate tormentorum ſuorum deficientes adhæſerunt in terra, id eſt, terrenis conſiliis & actionibus conſenſerunt. Videtur quidem fortè nonnullis (d) præſentem Sanctorũ communionem facultatum pariter & voluntatum centupli nomine deſignari: ſed non adeo eſt generalis hæc ipſa conſolatio, ut poſſit univerſaliter omnibus convenire. Quantos enim Sanctorum, aut voluntariè eam deſerviſſe, ut Anachoretas; aut violentiâ perſecutionis, ut Martyres exilio relegatos, humana conſolatione novimus caruſſe? Nos autem qui adhuc in tribulationibus quotidianis verſamur (e) qui ſpectaculum facti ſumus mundo & Angelis & hominibus, & tanquam purgamenta hujus mundi, & peripſema omnium uſque adhuc, inenarrabilem ſpiritûs fiduciam concipiamus ex hoc præcipuè, quòd ipſe Dominus conſualator omniũ preſſurarum tanta unitate ſpiritûs & charitatis nobis conjunctus eſt, ut etiam perſonam noſtræ infirmitatis in ſe tam manifeſtis verbis trasfigurare dignatus ſit: qui adhuc etiam apud Patrem oſtenſione Vulnerum ſuorum interpellat pro nobis, orans ne derelinquatur in inferioribus membris ſuis, qui in ſe Capite nequaquam potuit derelinqui. Et quomodò membra deperirent, quæ in voluntate Capitis ſui ſuam ſciunt conſtare ſalutem? Numquid aliquod membrorum eſt in mortali corpore noſtro, cui non condoleat caput noſtrum? Si affligitur pes vel manus, ſtatim clamat caput per linguam: Cur affligor? Clamabat Dominus ad Saulũ in membra ſua ſævientem: *Cur me perſequeris?* cùm ipſe tamen ſecurus remaneret in cœlo. Benedictus ſit Dominus Jeſus, qui primo in ſe pro nobis, nunc verò etiam nobiſcum in nobis pati dignatur tribulationẽ, quam exigente juſtitia patimur, ſuam reputans & clamans: *Cum ipſo ſum in tribulatione*, ut ſecuriùs confidamus. *Cum ipſo ſum*, ait (f) *in tribulatione*. Quando hoc, niſi in die tribulationis noſtræ, in die crucis noſtræ? Et hoc impletur quod ipſe ait: *In mundo quidem preſſuram habebitis*: & quod Apoſtolus ejus inquit: *Omnes qui piè volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patientur*. Bonum mihi Domine tribulari (g) dummodò ipſe ſis mecum, quàm regnare ſine te, epulari ſine te, ſine te gloriari. Bonum in tribulatione magis amplecti te, in camino habere te mecum, quàm eſſe ſine te vel in cœlo. Quid enim mihi eſt in cœlo, & à te quid volvi ſuper terram? Aurum probat fornax, & viros juſtos tentatio tribulationis. Ibi ibi cum eis es Domine, ibi in nomine tuo congregatis medius aſtas, ſicut olim cum tribus pueris es dignatus etiam Ethnico apparere, ut diceret, quia *ſpecies quarti ſimilis Filio Dei*. Quid trepidamus, quid cunctamur, quid refugimus hunc caminum? Sævit ignis, ſed Dominus nobiſcum eſt in tribulatione. Si Deus nobiſcum, quis contra nos? Nihilominus quoque ſi ille eripit, quis eſt qui rapiat de manu ejus? Quis eſt qui de manu ejus poſſit ervere? Poſtremò ſi ille glorificat, quiſnam alius inglorium faciet? Si ille glorificat, quis humiliabit? Amen.

CAPUT V.

De quinto verbo Chriſti, pleno myſteriorum, licet breviter prolatum ſit in Cruce.

Sitio. *Joan.* 19.

1. *Oſtenditur, Chriſtum ſitiviſſe non ſolùm ut impleret Scripturam, ſed etiam ut immenſitatem charitatis ſuæ commendaret nobis. Divina charitatis longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundũ exponitur. Docemur quomodo ipſius charitati correſpondere debeat dilectio noſtra. Probatur quòd vita præſenti potiùs congruit fides & deſiderium, quàm cognitio & dilectio.* 2. *Oſtenditur, Chriſtum in Cruce non aliud ſitiviſſe, quàm ſalutem animarum noſtrarum: quo docemur, ut prior ſit nobis ſollicitudo reficiendi animam quàm corpus. Adducitur ſermocinatio ad corpus, ut cooperetur ſaluti animæ ſuæ. Oſtenditur, Chriſtum ideò noluiſſe bibere potum ſibi oblatum, quia nimiam acerbitatem nequitiæ crucifixorum indicabat: voluiſſe tamen guſtare, ut ſibi applicaret amaritudinem peccatorum animæ noſtræ. Monemur, ut conſideratis animæ noſtræ multis miſeriis, miſeramur ei, exercitando bona opera, & declinando à malis.*

§. I.

Poſtea ſciens Jeſus quia omnia conſummata ſunt, ut conſummaretur Scriptura, dixit: Sitio. *Vas ergo erat poſitum aceto plenum, & continuò currens unus ex eis ſpongiam acceptam implevit aceto, & impoſuit arundini, & dabat ei bibere, dicens: Sinite, videamus ſi veniat Elias ad deponendum eum. Cæteri verò dicebant: Sine, videamus an veniat Elias liberans eum.* Joan. 19. Matt. 27. Mar. 15.

QVintum folium Vitis noſtræ (a) ſive quinta chorda brevis quidem videtur, ſed ſi diſcutiatur, ſi diligentiùs conſideretur, ad amoris indicium

 effi-

c *Ibidem cap.* 12. *num.* 52. d *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap.* 22. *n.* 61. e *Tract. de vite myſt. cap.* 12. *num.* 52. f *Ser.* 16. *ſuper Pſal.* 90. *num.* 2.

g *Ser.* 17. *ſuper Pſal.* 90. *num.* 14. a *Tract. de vite myſt. cap.* 13. *n.* 53.

Digitized by Google

efficaciſſima poterit inveniri. Ait enim Euangeliſta: *Sciens Jeſus quia omnia conſummata eſſent, ut impleretur Scriptura.* Quæ Scriptura implenda erat? Illa utique quæ dicit: *Dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potaverunt me aceto*. Subjungit enim Evangeliſta: *Vas ergo poſitum erat aceto plenum, & currens unus implevit ſpongiam aceto, & circumponens hyſſopo, dabat ei bibere*. Alter verò Euangeliſta pleniùs exponens quomodò Scriptura ſit impleta, etiam fellis facit mentionem, ita dicens: *Et dabant ei vinum myrrhatum bibere cum felle mixtum*. Fractus membris omnibus dulcis Jeſus voluit puniri & linguam. Dedit ergo ei illa vitis aliena (*plebs Judæorum*) converſa in amaritudinem de fructu ſuo potum amarum, potum non potandum, ſed potiùs deguſtandum, quia ad pœnam linguæ ſufficit acetum guſtaſſe. Sed licet hæc [b] ad impletionem Scripturæ in veritate patrata ſunt, tamen hoc verbo, *Sitio*, aliquid aliud ſignificari videtur. Puto enim quòd hoc liquidò immenſitatem nobis ardentiſſimæ charitatis voluit commendare: quia ab homine ſitiente multò ardentiùs deſideratur potus, quàm cibus ab eſuriente. In ſe ergo oſtendens Dominus Jeſus deſiderium illius rei quæ ardentiſſimè concupiſcitur, per illam figurari ardorem ſuæ charitatis oſtendit. Charitatis tamen illius ardorem [c] humanus comprehendere non ſufficit intellectus, niſi quantum ex paſſione ipſius quæ cunctis apparuit, comprehendit. Ardorem autem charitatis ſuæ perpendemus [d] ſi diligenter videamus, quis, qualis, quantum, & quare nos amaverit amator miſericors & mirabilis. Amator noſter eſt ille, quo nihil majus, nihil ditius, nihil fortius eſt, cui omnis ſpiritus confitetur: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*. In hoc brevi verſu comprehenditur, quis amator noſter ſit, quis Deus, & quare amaverit. Ex verbo ſequenti elicitur videlicet quòd non ideo amavit nos, ut aliquid noſtri acciperet qui bonorum noſtrorum non eget, ſed gratuitâ gratiâ ſuâ. Quod ſi etiam in nobis eſſet aliquid boni quod ille appeteret, non hoc à nobis ſed ab illo haberemus. Qualiter autem amaverit nos amator noſter, exponit Apoſtolus dicens: *Cùm adhuc inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo*. Juſtus enim injuſtos, ſolus bonus & pius peccatores & impios adamavit. O quanta dignatio! O quàm [e] indebita miſeratio! quàm gratuita & ſic probata dilectio! quàm inopinata dignatio! quàm ſtupenda dulcedo! quam invicta manſuetudo, Regem gloriæ pro deſpicatiſſimo vernaculo imò vermiculo crucifigi! Quis audivit unquam tale? aut quis vidit huic ſimile? Vix enim pro juſto quis moritur: ipſe pro injuſtis & inimicis mortuus eſt, eligens exulare à cælis, ut nos reportaret ad cælos. Licet autem in amore Dei erga nos [f] ſint teſte Apoſtolo, *longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum*: charitati tamen Divinæ humana dilectio pro ſuæ inſufficientiæ modulo non ſe coaptat. Deus equidem non ſuperficialiter diligit nos, non ſimulatoriè, non mediocriter, ſed plenè, ſed ſincerè, ſed medullitùs: ut & nos comprehendere poſſimus cum omnibus Sanctis, quæ ſint tantæ charitatis longitudo, altitudo, latitudo, & profundum. *Altitudo* ejus eſt excellentia gloriæ, quam præparavit Deus diligentibus ſe, cujus æſtimatio in cor hominis non aſcendit. *Profunditas* ejus eſt inclinatio majeſtatis à Patris coæqualitate, & exinanitio Filii uſque ad formam ſervi, & uſque ad mortem & ignominiam crucis. *Longitudo ejus* eſt ſine initio, & ſine fine. Dilectio enim ejus nec incipit nec deſinit, qui ante mundi conſtitutionem elegit nos in dilecto Filio ſuo. Et ſicut ſcriptum eſt: *Miſericordia ejus ab æterno, & uſque in æternum ſuper timentes eum*. *Latitudo* ejus eſt ampla & extenſa, & diffuſa in omnem benevolentiæ modum. Ipſe enim vult omnes homines ſalvos fieri per ipſam. Proprio enim Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis tradidit illum: ipſumquè nobis donans (teſte Apoſtolo) *nobis donavit omnia in eo*. Sic etiam pari viciſſitudine [g] charitas hominis ſe Divinæ charitati conformi diviſione coaptat. *Alta eſt*, dum æterna & cæleſtia contemplatur. *Profunda eſt*, dum ab homine propter Deum vilitas & abjectio affectatur. *Longa eſt*, dum finaliter perſeverat: Fides enim & ſpes atque ſcientia & cætera evacuabuntur, charitas autem nunquam excidit. *Lata* eſt, quia læta eſt, quando in delectatione juſtitiæ cor hominis dilatatur. *Lata* eſt, cùm extenderit ſe non ſolùm ad Deum & proximum, ſed etiam amore pio amplectitur inimicum. *Lata* eſt, cujus mandatum latum eſt, dicente Propheta: *Omnis conſummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis*. O lata & dilatans charitas, quàm magna eſt domus tua, & ingens locus poſſeſſionis tuæ! Cujus latitudinem & longitudinem, & altitudinem & profundum comprehendunt Sancti, ut & nos in eadem ſagena charitatis poſſimus pariter comprehendi. Sed quia necdum poſſumus contemplari per ſpeciem [h] vel plenè amplecti per amorem; ideo Chriſtus Deus noſter dedit interim nobis & ſapere per fidem, & quærere per deſiderium: per quæ utique duo ad eſſe de non eſſe ſecundò reducti, fieri incipiamus initium aliquod creaturæ ejus, tranſituri quandoque in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Quod proculdubio erit, cùm juſtitia convertetur in judicium, hoc eſt, fides in intellectum; juſtitia videlicet quæ ex fide eſt, in judiciū plenæ cognitionis, & item deſiderium peregrinationis in plenitudinem commutabitur dilectionis. Si enim adhuc abſentes initiat fides & deſideriū, præſentes profectò conſummat intellectus & amor. Sicut autem fides ducit ad plenam cognitionem, ſic deſiderium ad perfectam dilectionem. Et ſicut dicitur: *Niſi credideritis, non intelligetis*; ſic dici æquè non abſurdè poteſt: *Si non deſideraveritis, non perfectè amabitis*. Intellectus igitur eſt fructus fidei, perfecta charitas deſiderii. Interim juſtus ex fide vivit: nam beatus ex intellectu vivit. Interim juſtus deſiderat ad Deum, ſicut ceruus ad fontes aquarum: nam beatus haurit jam in gaudio de fontibus Salvatoris, hoc eſt, delectatur in plenitudine charitatis. His ergo fortaſſis quaſi duobus animæ brachiis [i] intellectu videlicet & amore, id eſt cognitione & dilectione veritatis, amplectitur & comprehenditur cum omnibus Sanctis *longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum*:

hoc

b *Ibidem num.* 54. c *Ibidem cap.* 33. *num* 140. d *Ibidem cap.* 34. e *Ser.* 22. *diver. num.* 5. f *lib.* 3. *de amore Dei cap.* 33. *num.* 136.

g *Ibidem num.* 107. h *Epiſt.* 18. *num.* 2. i *Ibidem. num.* 3.

Digitized by Google

hoc eſt, *Æternitas*, *Charitas*, *Virtus*, & *Sapientia*. Et hæc omnia Chriſtus. *Æternitas* eſt, quia hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum. *Charitas* eſt, quia Deus eſt. Deus enim charitas eſt, & Dei *Virtus*, & Dei *Sapientia*. Sed quando hæc erunt? Quando videbimus eum ſicuti eſt: quando amabimus eum prout eſt. Nam expectatio creaturæ, revelationem filiorum Dei expectat.

§. II.

Sciens Jeſus quia conſummata ſunt omnia, dixit: Sitio. Joan. 19.

Licet veraciter poſſumus accipere quòd Chriſtus ſitiverit (k) qui per totum Corpus Sacrati Sanguinis effuſione ſiccatus, oſſa habuit ſicut cremium arefacta; ſed non ſatis credibile eſt, ipſum de ſiti corporali dixiſſe, ut potum peteret carnalem, qui in inſtanti ſe ſciebat carnaliter moriturum: ſed potiùs deſiderium ardentiſſimum ſalutis noſtræ ipſum credimus ſitiviſſe. Sed eſt quod moveat nos: quia cùm inſtaret hora paſſionis extremæ, procedens ad orationem Dominus Jeſus procidit in faciem ſuam, orans & dicens: *Pater mi, ſi poſſibile eſt, transfer hunc calicem à me*. Et hoc non tantùm ſemel, ſed ſecundò & tertiò fecit. Per calicem quem bibiturus erat, proculdubio paſſionem ſignificans, quam erat paſſurus. Nunc verò eodem calice paſſionis jam ebibito, dicit: *Sitio*. Quid eſt hoc? antequam guſtes ô bone Jeſu, petis calicem omninò auferri; & poſtquam ebibiſti, ſitis? Et ideò mirabilis potator es tu. Numquid vino jucunditatis, & non potiùs vino compunctionis & ſummæ amaritudinis repletus fuit calix tuus? Imò verò compunctionis amariſſimæ plenus eſt, qui non ſitim ſed potiùs potandi faſtidium generare deberet. Sed ut exiſtimo (l) ante paſſionem calicem ipſius Patris à te transferri oraſti, non ut paſſionem declinares pro qua veneras patienda, & ſine qua ſalus humano generi non adeſſet: ſed ne putaret quis te verum hominem amaritudinem non ſenſiſſe propter claritatis unionem, verbis patentibus calicem à te transferri ſemel & bis & tertiò ſummam acerbitatem paſſionis tuæ dubitantibus indicaſti. Quando autem paſſionis calicem, quem antea rogaveras auferri, jam exhauſiſti, dixiſti: *Sitio*: dilectionis erga nos tuæ magnitudinem commendaſti. Tanquam diceres: Quamvis paſſio mea tam acerba fuerit, ut quantùm ad humanitatis ſenſum illam declinare potuerim, tamen tua ô homo me charitate vincente, & ipſa tormenta Crucis ſuperante, adhuc plura & majora ſi neceſsè ſit ſitio ſubire tormenta. Nihil enim eſt quod detractem pro te pati, pro cujus precio Animam meam pono. Imitetur ergo quælibet fidelis anima Sponſum ſuum dulcem Jeſum tantæ amaritudinis poculum ſitientem, pro ipſa pariter & bibentem: & ſitiens ipſa, etiam pro ipſo ebibat pariter adverſa præſentia. Sitiat quoque & ipſum dulciſſimum Sponſum ſuum, cujus dulcedinem ex amaritudinibus præſentibus meliùs poterit conſiderare, maliſquè exhauſtis propter eum, confidentiùs ipſum ſitire poterit & dicere cum Propheta: *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* Verè anima tua Deum ſitit (m) ſi eum ſuper omnia diligit. Verè anima tua Deum ſitit, ſi pro amore illius deſpicit omnia terrena. Verè anima tua Deum ſitit, ſi eum in dextera Patris regnantē videre concupiſcit. Pius & dulcis Jeſus (n) qui mortuus eſt pro delictis noſtris, qui reſurrexit propter juſtificationem noſtram, qui eſt ad dexteram Patris, ubi etiam interpellat pro nobis: militans in terra, regnans & in cœlo, nihil ſitit niſi noſtram ſalutem. Imitemur ergo eum [o] qui in Cruce nihil aliud, quàm juſtitiam ſitiebat animarum noſtrarum. Si Chriſti membra volumus inveniri [p] ſequendum nobis eſt ſine dubio Caput noſtrum: ut videlicet prima nobis reparandarum ſit ſollicitudo animarum, pro quibus ipſe venit, & quarum priùs mederi ſtuduit corruptioni. Corporis verò curam illi tempori magis reſervemus, & differamus in illum diem, quo reformandi noſtri corporis gratiâ eſt venturus. Infelix ego homo (q) & miſerabilis caſus meus, cui non una ſufficit, cui duplex eſt neceſſaria regeneratio. Nimirùm ex corpore & anima conſtitutus cecidi totus ſimul, ſimul totus omninò reſurgere non poſſum. An verò dignum non eſt, ut ea quæ videtur potior priorquè portio reparetur? At ipſam ſanè animam eſſe nemo ſanæ mentis ignorat. Prior ergo reficiatur, quæ prior corruit: præſertim quòd ab ejus culpa alterius pœna prodierit, & ipſius corruptio corporeæ quoque fuerit cauſa corruptionis. Hinc eſt quòd animabus primùm Salvator advenit, tollere utique peccata mundi, non moleſtias carnis. Quod ſanè manifeſtiùs docuit in ſeipſo, pœnis omnibus Corpus exponens, Animam autem immunem, prorsùs cuſtodiens à peccato. Animabus itaque hoc tempus eſt (r) non corporibus aſſignatum, quòd videlicet longè dignor anima corpore, priorem ſibi ſollicitudinem naturali vendicet dignitate. Sed & prior reparanda eſt, quam conſtat corruiſſe priorem. Anima ſiquidem corrupta in culpam, fecit ut corpus quoque corrumperetur in pœnam. Non ſic hodie filii hominum (s) non ſic, ſed animæ curam negligunt, curam autem carnis perficiunt in omni deſiderio. Neque enim peccare metuunt, ſed puniri: nec virtuti cordis opera datur, ſed valetudini corporis, imò etiam voluptati. De ſchola Hippocratis & Epicuri didicerunt hæc. Neque enim ſuis Chriſtus diſcipulis horum quidpiam tradidit: ſed, *Diſcite*, inquit, *à me, quia mitis ſum & humilis corde*. *Filii hominum uſquequò gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Tempus hoc animabus, non corporibus eſt aſſignatum: dies ſalutis utique, non voluptatis. *Omnia tempus habent*: animabus nunc operam dare neceſsè eſt. Nam *in carne qui ſeminat, ſolâ exinde metet corruptionem.* At, *Nemo* (inquiunt) *carnem ſuam odio habuit?* Verum eſt: ſed zelum habens abſque ſcientia, dum prodeſſe feſtinat, invenitur obeſſe. Cùm judicium carnis ex anima pendeat, carni nihil poteſt utilius, quàm ſalus animæ provideri: ut videlicet in tempore ſit reſpectus illius; & ſocia paſſionis, felicitatis

k *Tract. de vite myſt. cap. 13. num. 54.* l *Ibidem num. 55.*

m *Tract. de modo bene viuen. cap. 20. num. 58.* n *Epiſt. 285. num. 8.* o *Ser. 4. de Aduen. Domini num. 7.* p *Ser. 6. de Aduen. Dom. num. 1.* q *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 12. num. 37.* r *Ser. 6. de Aduen. Dom. num. 1.* s *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 12. nu. 38.*

Digitized by Google

tis quoque conſortium mereatur. Habes ad quid venerit Chriſtus [t] & cui intendere debeat Chriſtianus. Propterea noli ô corpus, noli præripere tempora: potes enim impedire animæ tuæ ſalutem, tuam ipſius operari non potes. *Omnia tempus habent.* Patere corpus ut nunc anima pro ſe laboret, magis autem etiam collabora ei: quoniam ſi compateris, & conregnabis. Quantùm ejus impedis reparationem, tantùm impedis tuam: quòd nimirùm ante reparari non poteris, donec ſuam in ea Deus imaginem videat reformatam. Nobilem hoſpitem habes ô caro, nobilem valdè, & tota ſalus tua pendet de ejus ſalute. Da honorem hoſpiti tuo. Tu quidem habitas in regione tua, anima verò peregrina & exul apud te eſt hoſpitata. Injurias vel moleſtias tuas ne reputaveris, tantùm ut hoſpes tuus honorificè poſſit apud te demorari. Honor tibi eſt, ut pro eo te exhibeas inhonorum. Ac ne fortè deſpicias aut parvipendas hoſpitem tuum, pro eo quòd peregrinus tibi videtur & advena: diligenter attende quid hoſpitis hujus tibi præſentia largiatur. Ipſe enim eſt qui tribuit oculis viſum, auditum auribus præſtat: ipſe eſt qui linguæ vocem, palato guſtum, motum membris omnibus ſubminiſtrat. Si quid vitæ, ſi quid ſenſûs, ſi quid in te decoris eſt, hujus hoſpitis beneficium recognoſce. Denique diſceſſus ejus probat, quid præſentia conferebat. Protinùs enim animâ diſcendente, lingua ſilebit, oculi non videbunt, obſurdeſcent aures, corpus omne rigebit, facies expaleſcet: in brevi quoque totum cadaver putidum ſimul & putridum fiet, & decor omnis in ſaniem convertetur. Ad quid ergo pro temporali qualibet delectatione contriſtas & lædis hoſpitem iſtum, quam nec ſentire quidem ullo modo poteras niſi per ipſum? Ad hæc, ſi tantum tibi confert exul, licet inimicitiarum causâ à facie Domini ſui ejectus: quantum tibi præſtabit reconciliatus? Noli ô corpus, noli impedire reconciliationem illam, quoniam grandis tibi exinde gloria paratur. Patienter imò & libenter temetipſum expone ad omnia, nihil diſſimules quod huic videatur reconciliationi poſſe prodeſſe. Dic hoſpiti tuo: Quando recordabitur Dominus tui, & reſtituet te in gradum priſtinum: & tu memento mei. Omninò enim memor erit tui in bonum [u] ſi benè ſervieris illi: & cùm pervenerit ad Dominum ſuum, ſuggeret ei de te, & loquetur bonum pro bono hoſpite, dicens: Cùm in ultionem culpæ ſuæ exularet ſeruus tuus, pauper quidam apud quem hoſpitatus ſum, fecit mecum miſericordiam: & utinam retribuat pro me Dominus meus. Primò ſiquidem omnia ſua, dehinc etiam ſemetipſum expoſuit utilitatibus meis, non parcens ſibi propter me, in jejuniis multis, in laboribus frequenter, in vigiliis ſupra modum, in fame & ſiti, etiam in frigore & nuditate. Quid igitur? Profectò non mentitur Scriptura quæ dicit: *Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet.*

§. III.

Chriſtus (x) Matre ſua commendata Joanni, dicit: *Sitio.* Et dederunt illi qui crucifixerunt eum, acetum cum felle mixtum: quod cùm guſtaſſet noluit bibere. Quia (y) nimiam acerbitatem invidiæ & nequitiæ crucifixorum ſuorum indicabat. O Vitis dulciſſima, bone Jeſu (z) hunccine fructum reddit tibi vinea tua, quam de Ægypto tranſtuliſti? Expectaveras patienter uſque ad hunc diem nuptiarum tuarum, ut faceret vuas, fecit autem labruſcas. Ecce in quantam amaritudinem converſa eſt vitis non jam tua, ſed aliena. Omnibus enim conſummatis (a) ecce crucifixus es. Nec ſufficit vulneratum eſſe, quin & ſuper dolorem vulnerum tuorum addunt crucifixores, dantes tibi ſitienti vinum myrrhatum bibere cum felle mixtum. Et quia ſitienti ori tuo (b) fel aceto mixtũ infunditur, & vinum myrrhatum additur. Fac me igitur [c] chariſſime Domine Jeſu Chriſte, recordari amaritudinis aceti & fellis, quod tu æterna dulcedo pro me guſtaſti in morte. Libet (d) ut ſpongiam per arundinem ori meo porrigas, & aceti amaritudinem guſtui meo adhibeas. Libet ut per Scripturas tuas rationi meæ conferas guſtare, & videre quoniam florens hic mundus tanquam ſpongia inanis eſt, & omnis concupiſcentia ejus aceto amarior. Ita in me fiat calix iſte Babylonis amarus in omnem terram, ut non inani flore ſeducat, non falſa dulcedine inebriet, quemadmodùm eos qui tenebras lucem, amarum dulce, & dulce amarum arbitrantur. Sed nec prætermittam myrrham, quâ in Cruce potatus eſt Chriſtus (e) in qua ſibi applicuit amaritudinem peccatorum animæ meæ. Magna res anima (f) quæ Chriſti Sanguine redempta eſt. Gravis animæ caſus, quæ non niſi Chriſti cruce potuit reparari. Si rurſùm corruerit peccato duntaxat ad mortem, unde jam reparabitur? Numquid aut alter Chriſtus, aut idem iterùm crucifigi habet pro illa? Super hoc vellem vos nunquam obliviſci illud Sapientis conſilium: *Miſerere animæ tuæ placens Deo.* Nec dubium [g] quin ea quæ Deo placet miſeria, facilè poſſit eius miſericordiam obtinere. Et ne dixerimus unde miſerandum ſit animabus noſtris? Niſi enim inſipienter diſſimulaverimus, multa in eius miſeratione digna poterunt inveniri. Non ſum homo profundi ſenſus [h] non poſſum vobis quod non guſtaverim, eructare. Dicam tamen quid interdum in me ſentiam agitari, ut ſi quis fortè ſibi utile judicauerit, imitetur. Quia enim olim perſuaſum eſt mihi, ut miſerear animæ meæ placiturus exinde Deo meo, frequenter de ea recogito: utinam autem magis ſemper liceret. Erat quando id agitari minimè libebat, nempè quòd minùs (ſi tamen minùs, & non magis minimè) diligerem eam. Quomodò enim amat quis, cujus mortem amat? Quod ſi, ut verum eſt & indubitale, mors animæ iniquitas eſt: abſolutâ proinde liquet eſſe ſententiam, quòd *iniquitatem qui diligit, odit animam ſuam.* Oderam ergo eam, & odiſſem adhuc, niſi hoc mihi quodcunque amoris ejus initium is qui prior eam dilexerat, contuliſſet. Ipſius proinde beneficio [i] nonnunquam de ea cogitans, videor mihi in ea (fateor) velut duo quædam contraria invenire.

t *Ser. 6. de Aduen. Dom. num. 3. & 4.* u *Ibidem num. 5.* x *Ser. de lament. B.V.M. num. 7.*

y *Ser. de Paſſ. Dom. num. 21.* z *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 24.* a *Ibidem num. 25.* b *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 14.* c *Libr. 3. de Amor. Dei cap. 34. num. 111.* d *Ser. de Paſſ. Dom. num. 21.* e *Ser. 2. in Cœna Domini. num. 7.* f *Epiſt. 54.* g *Ser. 39. diuer num. 1.* h *Ser. 5. in dedicat. Eccl. num. 2.* i *Ibidem num. 3. & 4.*

Digitized by Google

re. Si animam prout *in ſe* eſt & *ex ſe*, juxta rei veritatem intueor, nihil de ea veriùs ſentire poſſum, quàm ad nihilum eſſe redactam. Quid modò neceſsè eſt ſingulas ejus miſerias numerare, quàm ſit onerata peccatis, obfuſa tenebris, irretita illecebris, pruriens concupiſcentiis, obnoxia paſſionibus, impleta illuſionibus, prona ſemper ad malum, in vitium omne proclivis, poſtremò totius confuſionis & ignominiæ impleta? Nimiùm ſi ipſæ quoque juſtitiæ noſtræ omnes ad lumen veritatis inſpectæ velut pannus menſtruatæ inveniuntur, injuſtitiæ deinceps quales reputabuntur? Si lumen quod in nobis eſt tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantę erunt? Facile eſt unicuique noſtrûm, ſi ſua meliùs universa & ſine diſſimulatione veſtiget, & judicet ſine acceptione perſonæ, atteſtari per omnia Apoſtolicæ veritati, & liberè proclamare: *Qui ſe putat aliquid eſſe cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Quid eſt homo quia magnificas eum* (ait fidelis & devota confeſſio beati Job) *aut apponis erga eum cor tuum*? Quid? Sine dubio vanitati ſimilis factus eſt homo, ad nihilum redactus eſt homo, nihil eſt homo. Quomodò tamen penitùs nihil eſt, quem magnificat Deus? Quomodò nihil, erga quem appoſitum eſt cor divinum? Reſpiremus, Fratres chariſſimi, etſi nihil ſumus in cordibus noſtris, fortè in corde Dei poteſt aliud latere de nobis. Docuimus omnem animam licèt oneratam vitiis, (k) peccatis irretitam, captam illecebris, exilio captivam, corpore carceratam, luto hærentem, infixam limo, affixam membris, confixam curis, diſtentam negotiis, contractam timoribus, afflictam doloribus, erroribus vagam, ſolicitudinibus anxiam, ſuſpicionibus inquietam; & poſtremò advenam in terra inimicorum (juxta Prophetæ Baruch vocem) coinquinatam cum mortuis, deputatam cum his qui inferno ſunt: licet inquam ſic damnatam & ſic deſperatam, docuimus tamen hanc in ſeſe poſſe advertere nonmodò unde reſpirare in ſpẽ veniæ, & in ſpem miſericordiæ queat, ſed etiam unde audeat aſpirare ad nuptias Verbi, cum Deo inire fœdus ſocietatis non trepidet, ſuave amoris jugum cum Rege ducere Angelorũ non vereatur. Quid enim non tutè audeat apud eum, cujus ſe inſignẽ cernit imagine, illuſtrem ſimilitudine novit? Quid, inquam, vereatur de majeſtate, cui de origine fiducia datur? Tantum eſt, ut curet naturæ ingenuitatem vitæ honeſtate ſervare, imò cæleſte decus quod ſibi originaliter ineſt, dignis quibuſdam ſtudeat morum affectuumque venuſtare & decorare coloribus. Jam verò ſic facienti (l) congruè reſpondebitur: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiã conſequentur*. Miſerere ergo animæ tuæ, qui Deum tibi vis miſereri. Lava per ſingulas noctes lectum tuum, lachrymis tuis ſtratum tuum rigare memento. Si compateris tibiipſi, ſi laboras in gemitu pœnitentiæ, miſericordiam utique conſequeris. Quod ſi fortè magnus & multus peccator es, ac magnam quæris miſericordiam multitudinemquè miſerationum, tu quoque miſericordiam tuam magnificare & multiplicare labora, reconciliatus eſto tibiipſi: nam & tibi gravis factus eras, quòd poſitus eſſes contrarius Deo. Nec ſanè dixerim (m) ut vel ipſam odio habeas carnem tuam. Dilige eam tanquam tibi datam in adjutorium, & ad æternæ beatitudinis conſortium præparatam. Cæterùm ſic amet anima carnem, ut non ipſa in carnem tranſiſſe putetur, dicaturquè ei à Domino: *Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt*. Diligat anima carnem ſuam, ſed multò magis ſuam ipſius animam ſervet. Amet Adam Evam ſuam, ſed non ſic amet, ut voci ejus plùs obediat quàm Divinæ. Denique ne ipſi quidem expedit ſic amari, ut videlicet cui interim caves à flagello paternæ correptionis, theſaurizes iram æternæ damnationis. Porrò (n) talis miſericordia crudelitate plena eſt, quâ videlicet ita corpori ſervitur, ut anima juguletur. Quæ enim charitas eſt, carnem diligere, & ſpiritum negligere? Quævè diſcretio eſt, totum dare corpori, & animæ nihil? Qualis verò miſericordia eſt, ancillam reficere, & dominam interficere? Nemo pro hujuſmodi ſperet ſe conſequi miſericordiam, quæ miſericordibus promittitur in Evangelio, Veritatis ore dicentis: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. Sed certiſſimè potiùs pœnam expectet, quam tali (ut ita dicam) impio miſericordi Sanctus Jacob magis prophetizando quàm affectando imprecatur: *Non ſit*, inquiens, *in recordatione, ſed conteratur quaſi lignum infructuoſum*. Dignæ planè retributionis cauſam mox ſubinfert ſatis idoneam, dicens: *Pavit enim ſterilem, quæ non parit, & viduæ non benefacit*. Inordinata profectò (o) atque irrationalis miſericordia eſt, ſterilis & infructuoſæ carnis (quæ juxta Domini verbum, *non prodeſt quidquam*: & ſecundùm Apoſtolum, *regnum Dei non poſſidebit*) adimplendis invigilare deſideriis, & de animæ cura Sapientis ſaluberrimum non curare conſilium, admonentis & dicentis: *Miſerere animæ tuæ placens Deo*. Bona miſericordia miſereri animæ tuæ, nec poteſt non mereri miſericordiam, quâ fit ut placeas Deo. Aliàs autem non eſt miſericordia (ſicut jam dixi) ſed crudelitas: non eſt charitas, ſed iniquitas: non eſt diſcretio, ſed confuſio, ſterilem quæ non parit paſcere, ideſt, inutilis carnis concupiſcentiis inſervire; & viduæ nil boni facere, animæ videlicet excolendis virtutibus nullam operam dare. Auertat hoc à ſervulis ſuis (p) Vnigenitus Dei Patris, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT VI.

De ſexto verbo Chriſti, quo indicavit ſe perfeciſſe omnia, quæ dicta ſunt de ſe per Prophetas in Scripturis.

Conſummatum eſt. *Joan.* 19.

1. *Oſtenditur, Chriſtum in hoc verbo non ſolùm indicaviſſe conſummationem Scripturarum, ſed etiam completionem malitiæ Judæorum, qui propterea groſſis ficuum comparantur. Deſcribitur ruditas & incredulitas Judæorum.* 2. *Oſtenditur, Chriſtum in hoc verbo commendaviſſe nobis virtutem perſeverantiæ, ut eam conſervemus uſque ad mortem.*

k *Ser.* 83. *in Cant. num.* 1. l *Tract. de Conuer. ad Clric. cap.* 36. *num.* 29. m *Ser.* 10. *Super pſal.* 90. *num.* 3. n *Tract. de vit. & mor. Relig. cap.* 8. *num.* 20. o *Ibidem num.* 2. p *Ser.* 3. *in Vig. Nat. Dom. nu.* 6.

tem. Adducuntur plura exempla de illis, qui ob defectum perſeverantiæ perierunt damnabiliter. Excitamur ad conſervandam perſeverantiæ virtutem, cujus etiam elogia afferuntur. 3. Oſtenditur, neminem poſſe ſalvari, niſi perſeveraverit in obſervantia mandatorum Dei. Docemur, quomodo proficiendum ſit de virtute in virtutem uſque ad ultimum vitæ noſtræ terminum.

§. I.

Cùm ergo accepiſſet Jeſus acetum, dixit: Conſummatum eſt. Joan. 19.

IN ſexto folio Vitis noſtræ [a] ſive in ſexta chorda citharæ noſtræ, nobis virtus perſeverantiæ commendatur. Ait enim Evangeliſta, quòd cùm accepiſſet dulcis Jeſus amaritudinem aceti, dixit: *Conſummatum eſt*. Quid eſt hoc? Supra dictum eſt, quòd ſciens Dominus quia conſummata ſunt omnia, ut implerentur Scripturæ ait: *Sitio*. Et cùm guſtaſſet acetum ſibi porrectum, ſubjunxit: *Conſummatum eſt?* Conſummatum quippè eſt, id eſt, perfectum fuit teſtimonium Scripturæ, quæ in Pſalmo dicit: *Dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potaverunt me aceto*. Et per hoc omnis Scriptura quæ de ipſo erat, conſummationem accepit. Unde [b] meritò ait Sponſa: *Ficus protulit groſſos ſuos*. Ego hoc loco non quemvis populum interpretari liberum puto, unus ſignanter exprimitur. Neque enim, protulerunt, dicit, quaſi de pluribus; ſed quaſi de una, *protulit*, inquit, *ficus groſſos ſuos*: &, ut ſentio ego, quæ eſt plebs Judæorum. Sed dicit aliquis: Cùm iſtjuſmodi groſſos non aliquando proferre gens illa ceſſaverit, ergo non aliquando tempus putationis non extitit, quia unum vtrique rei tempus exiſtere perhibetur? Non ita eſt. Dicimus mulieres filios procreâſſe, non cùm parturiunt, ſed cùm jam pepererunt. Dicimus & arbores edidiſſe flores ſuos, non cùm cæperiunt florere, ſed potiùs cùm deſierint. Ita hîc quoque dictum eſt quia *ficus protulit groſſos ſuos*, non cùm aliquos edidit, ſed cùm totos, ideſt, cùm ad finem pervenit editio. Quæris, quo tempore iſtiuſmodi complementum illi populo accidit? Cùm Chriſtum occidit, tunc completa eſt malitia ejus, juxta quod ipſe Chriſtus ejs prædixerat: *Implete menſuram patrum veſtrorum*. Unde in patibulo traditurus jam ſpiritum, *Conſummatum eſt*, inquit. O qualem conſummationem dedit groſſis ſuis ficus hæc maledicta, & ſubinde æterna ariditate damnata! O quàm ſunt nouiſſimi peiores prioribus! Incipiens ab inutilibus, ad pernicioſos peruenit & venenatos. Quanta in hanc ficum [c] Saluator parabolicè in Euangelio loqui videtur? vt eſt illud: *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, &c.* Item: *Videte ficulneam & omnes arbores*. Et Nathaëli dictum eſt: *Cùm eſſes ſub ficu, vidi te*. Et rurſùm maledicit ficulneæ, pro eo quòd non inuenit in ea fructum. Benè ficus, quæ bona licet Patriarcharum radice prodierit, nunquam tamen in altum proficere, nunquam ſe humo attollere volvit, nunquam reſpondere radici proceritate ramorum, generoſitate florum, fæcunditate fructuum. Malè prorſùs tibi cum tua radice conuenit arbor puſilla, tortuoſa, nodoſa. Radix enim ſancta eſt. Quid eâ dignum tuis apparet in ramis? *Ficus* (inquit) *protulit groſſos ſuos*. Non hos à nobili radice traxiſti ſemen nequam. Quod in ea eſt, de Spiritu Sancto eſt, ac per hoc ſubtile totum eſt ac ſuaue. Tibi vnde hi groſſi? Et verè quid non groſſum in gente illa Judæorum? Nec actus profectò, nec affectus, nec intellectus, ſed nec ritus quem in colendo Deum habuit. Nam actus in bellis, affectus in lucris totus erat, intellectus in craſſitudine literæ, cultus in ſanguine pecudum & armentorum. Videntur tamen mihi quoddam ſemen fuiſſe Diuinæ cogitationis (d) tanquam è cælo jactatum in terras, allocutiones & promiſſiones factæ cælitùs ad Patres, Abraham ſcilicet, Iſaac, & Jacob. De quo ſemine ſcriptum eſt: *Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen, ſicut Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus*. Floruit autem hoc ſemen in mirabilibus, quæ oſtenſa ſunt in exitu Jſraël de Ægypto: floruit in figuris & ænigmatibus per totum iter in deſerto uſque in terram promiſſionis, & deinceps in viſionibus & vaticiniis Prophetarum, in ordinatione quoque Regni ac Sacerdotii uſque ad Chriſtum. Chriſtus autem hujus ſeminis & horum florum non immeritò fructus eſſe intelligitur, dicente David: *Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum*. Et iterum: *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam*. In Nazareth quoque nunciatur Chriſtus naſciturus, quia in flore ſperatur fructus proceſſurus. Sed prodeunte fructu flos decidit, quia Veritate apparente in carne, figura pertranſiit. Unde & Nazareth civitas Galilææ dicitur, id eſt, tranſmigrationis; quia naſcente Chriſto, omnia illa tranſierunt quæ ſuperiùs enumeravi, quæ (ut ait Apoſtolus) *in figura contingebant illis*. Hos ergo flores & nos qui jam fructum tenemus, pertranſiſſe videmus: & dum adhuc florere videbantur, tranſituri prævidebantur. Unde David: *Mane ſicut herba tranſeat, manè floreat & tranſeat: veſperè decidat, induret & areſcat*. Veſpere etenim, id eſt, quando venit plenitudo temporis, in quo miſit Deus Unigenitum ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, dicente ipſo: *Ecce noua facio omnia*: vetera tranſierunt & diſparuerunt, quomodo in novitate ſuccreſcentis fructus flores decidunt & areſcunt. Unde rurſùs ſcriptum eſt: *Fœnum arvit, & flos decidit: verbum autem Domini manet in æternum*. Credo non ambigis quia verbum fructus ſit: Verbum autem Chriſtus eſt. Bonus itaque fructus Chriſtus (e) qui manet in æternum. Sed ubi eſt fænum quod arvit? vbi eſt flos qui decidit? Propheta Iſajas reſpondeat: *Omnis caro fænum: & omnis gloria ejus tanquam flos fæni*. Si omnis caro fænum: ergo carnalis ille populus Judæorum ut fænum arvit. An non fænum arvit, dùm idem populus ab omni ſpiritûs pinguedine vacuus, ſiccæ literæ adhæſit? An non etiam flos decidit, quando gloriatio quam habebant in

a *Tract. de vite myſt. cap. 14. num. 56.* b *Ser. 60. in Cant. num. 3. & 4.* c *Ibidem num. 3.*

d *Ser. 1. ſuper miſſus num. 3.* e *Ibidem nu. 4.*

Digitized by Google

in lege non remanſit? Si flos non decidit, ubi ergo eſt Regnum, ubi Sacerdotium, ubi Prophetæ, ubi Templum? Ubi denique ſunt magnalia illa, de quibus gloriari ſolebant, & dicere: *Quanta audivimus & cognovimus ea, & patres noſtri narraverunt nobis*? Fruſtra denique, ô Judæi (f) Chriſtum eſſe in veſtro comitatu præſumitis, cùm jam ſecundùm Jeremiam veſtrum reliquerit domum ſuam, dimiſerit hæditatem ſuam: quoniam facta eſt hæreditas ejus quaſi ſpelunca leænę. Quibus indiciis, quibus myſteriis, quibus ſacramentis in veſtro eſt comitatu? Ubi eſt templum, ubi juge ſacrificium, ubi Sacerdotium, ubi Altare illud quod ſolum vobis in ſola Hieroſolyma conceſſum eſt? Ubi eſt ignis ille perpetuus, quo extincto omnia pariter holocauſtomata perierunt, quæ non poſſunt alieno igne conſumi? Ergo aut nihil horum habetis: aut ſi forrè vos ea habere præſumitis, non ſecundùm Dei præceptum habetis, ac proinde nec Chriſtum habetis. In his enim omnibus ſecundùm prophetica myſteria Chriſtum aliquando habebatis, ſed apparente eo quem prænunciabant, ipſa prænuncia ſublaſunt: de quibus fruſtra poſt ejus adventum præſumitis. O mira perverſitas! ô mira cæcitas!

§. II.

Conſummatum eſt, dicit Jeſus. Fidelis ſermo (g) & omni acceptione dignus. Quia enim volvit, oblatus eſt. Nonmodò volvit & oblatus, ſed quia volvit. Solus nimirùm poteſtatem habuit ponendi Animam ſuam: nemo eam abſtulit ab eo. Ultrò, *cùm accepiſſet acetum, dixit: Conſummatum eſt.* Ac ſi diceret: Nihil reſtat implendum, jam non eſt quod expectem. In hoc verbo (h) nobis virtus perſeverantiæ commendatur. Ait enim Evangeliſta, quòd cùm accepiſſet dulcis Jeſus amaritudinem aceti, dixit: *Conſummatum eſt.* Sicut ergo Caput noſtrũ Chriſtus pro peccatis noſtris acerbitatem ſuſtinens paſſionis uſque ad conſummationẽ, id eſt uſque ad perfectionem omniũ Scripturarum quæ de ipſo erant perſeveravit patienter: Ita & nos, ſi hujus Capitis membra eſſe volumus, in omnibus adverſitatibus noſtris virtutem perſeverantiæ conſervemus, ut ad finem omnium paſſionum noſtrarum ipſo benigno Jeſu duce venientes, cùm ipſo confidenter poſſimus dicere: *Conſummatum eſt*. Hoc eſt: Tuo adiutorio, non mea virtute bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi. Redde ergo mihi, quod legitimè certantibus in agone te promittente repoſitũ eſt, ſcilicet illam coronam juſtitiæ, quam tu juſtus judex reddes in tua illa die, quę nubilũ non habet: in illa die, quæ in atriis tuis melior erit ſuper millia dierum: in qua tu ſolus, id eſt, ſingulariter Sol eris. O Sol juſtitiæ, benigne Jeſu Chriſte, lucens in virtute tua, reddens temetipſum in præmium ſempiternum omnibus qui perſeveraverunt in agone certaminis. Recipient enim à te ſplendorem ſempiternum, in quo ſine fine felices lætantur. Hunc autem ſplendorem nullus poterit adipiſci [i] niſi qui perſeveraverit uſque in finem. Quia nimirùm virtus boni operis perſeverantia eſt: ideò huic ſoli redditur corona juſtitiæ. Quid enim prodeſt eſſe bonum, eſſe ſapientem, eſſe potentem, ſi non perſeveraverit uſque in finem? Bonus erat Saül & optimus: quia docet Scriptura, quòd non erat vir melior eo in populo Iſraël. Sed ad quid devenit? Cecidit, cecidit & reprobus factus eſt, ita ut non obediret voci Domini, Prophetam contemneret, à ſpiritu maligno vexaretur, virum innocentem perſequeretur uſque ad mortem: tandem verò conſuleret Pythoniſſam, & ab alienigena miſerabiliter interiret. Quis porrò ſapientior Salamone? Sed deficiens à præceptis Domini, & coniunctus mulieribus gentilibus, fabricavit Diis imò dæmonibus illarum templa, ita ut ipſe cum illis idola adoraret; tantò magis in ſtultitia deſipiens & abjectus, quantò priùs in ſapientia fuerat elevatus. De quantis etiã legimus in Vitis Patrũ, viris potentibus in vigiliis & in jejuniis, in laboribus ſupra modum humanum, imò & in miraculis coruſcantibus qui ceciderunt, quia non perſeveraverunt uſque in finem. *Qui perſeveraverit uſque in finem* (Dominus inquit) *hic ſaluus erit*. Finis non pugna coronat. Lauda navigantis felicitatem, ſed cùm pervenerit ad portum. O quantum humilitatis tibi jure incutiet & timoris, cùm adverteris ſummum Angelorum cum magna multitudine ſequacium ſuorum in cælo cecidiſſe; hominem Protoplaſtum cum uxore ſua à Paradiſe ejectos fuiſſe; tot bonos, ſapientes, potentes in terra noſtra periiſſe: quia ad bonorũ operum conſummationem non pervenerunt. Eſt quidem alius alio juſtior, ſed neſcit utrũ amore vel odio dignus ſit. Quare? Quia ignorat ſi perſeveraturus ſit, ſi coronandus ſit. Et ideo (k) nos in vita ſua laudare hominem prohibemur. Quomodò namque ſecura laudatio, ubi nec ipſa vita eſt ſecura? *Non coronabitur, niſi qui legitimè certaverit*, ait tuba illa cæleſtis. Et legem certaminis ab ore ipſius legiſlatoris auſculta: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſaluus erit*. Neſcis omninò quis ſit perſeveraturus, neſcis quis ſit legitimè certaturus, neſcis quis coronam ſit accepturus. Eſt tamen efficax medicamentum (l) quod huic timori apponamus: videlicet fiduciam, ſpem & fortitudinem noſtram ponamus in eo, cui canit Pſalmus: *Adjutor meus tibi pſallam: quia Deus ſuſceptor meus es: Deus meus miſericordia mea*. Et de quo Eſajas: *Ecce Deus Salvator meus, fiducialiter agam & non timebo: quia fortitudo mea & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem*. Quicunque enim ceciderunt, ideo profectò ceciderunt, quia magis de ſe, quàm de Deo præſumpſerunt. Ædificaverunt quippè domum intentionis ſuæ ſuper arenam. Imminente ergo tempeſtate tentationum fluxerunt flumina, id eſt concupiſcentiæ traſitoriæ perſuadentes appetitum; & flaverunt venti ſuperbiæ & vanæ gloriæ, & cecidit domus illorum, & omnia facta eorum deſtructa ſunt: quia ſuper arenam, id eſt ſemetipſos ædificaverunt, de propriis nimirùm viribus confidentes. Nos autem multò melius fundamentum ponentes, illud ſcilicet de quo dicit Apoſtolus: *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter iſtud quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus*. Securi ædificemus ſuper illud bona opera, quæ quamdiu illi inhæſerint fundamento, corruere non poterunt, donec ipſo adjuvante qui cæpit, ad conſumma-

f *Tract. de Jeſu puero duoden. num. 24. tom. 6. pag. 637.* g *Ser. in ser. 4. ..bed. San. num. 4.* h *Tract. de vite myſt. cap. 14. num. 56.* i *Ibidem num. 57.*

k *Ser. 5. de omn. San. num. 2.* l *Tract. de vite myſt. cap. 14. num. 56.*

ſummationem debitam perducantur. Et nunc quid ſtreat(m)niſi ut admoneamini de perſeverantia ſervanda, quę ſola meretur viribus gloriã, coronã virtutibus? Prorsùs abſque perſeverantia nec qui pugnat victoriam, nec palvam victor conſequitur. Vigor virium, virtutum conſummatio eſt, nutrix ad meritum, mediatrix ad præmium. Soror eſt patientiæ, conſtantiæ filia, amica pacis, amicitiarũ nodus, unanimitatis vinculũ, propunaculum ſanctitatis. Tolle perſeverantiam: nec obſequiũ mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudẽ fortitudo. Denique non qui cæperit, ſed *qui perſeveraverit uſq; in finem, hic ſaluus erit.* Saül cùm eſſet paruulus in oculis ſuis, Rex eſt ſuper Iſraël conſtitutus: non perſeverans in humilitate, & regnum amiſit & vitam. Si cautela Samſonis, ſi Salamonis devotio perſeverantiã retinuiſſent, nec is profectò privaretur ſapientiã, nec ille viribus. Hoc ſummæ honeſtatis inſigne, hanc totius probitatis unicã fidamquè cuſtodem, cuſtodiri à vobis firmiter hortor & precor. Mementote; Fratres, ſolam ex omnibus perſeverantiam coronari, (n) nec eam facilè poſſe inter tot diſcrimina vendicari, niſi multiplicem obtineatis in tam multiplici colluctatione virtutem. Inchoantibus præmium promittitur (o) ſed perſeverantibus datur, ſicut ſcriptum eſt: *Qui perſeveraverit uſque finem, hic ſaluuserit.* Tunc enim placet Deo noſtra converſio, quando bonum quod inchoamus, uſque in finem perducimus. Sic enim ſcriptum eſt: *Væ his qui ſuſtinentiam perdiderunt*, id eſt, bonum opus non conſummaverunt.

§. III.

Præterea (p) unuſquiſque noſtrum conſiderare non ceſſet, qualiter in ſtadio mandatorum Dei currat, qualiter in agone Chriſtiano contra leonem rugientem contendat. Neminem veſtrûm credo latere, non aliquem poſſe ſalvari, niſi qui Domino Jeſu fidelis perſeveraverit uſque ad egreſſũ de habitaculo corporis; nec ad braviũ æternæ dulcedinis pervenire, qui antequam ad metam veniat, in curſu deficiat. Stadium noſtrum eſt obſervantia mandatorum Dei. Finis ſtadii noſtri eſt charitas juxta illud Apoſtoli: *Finis legis eſt charitas*. Charitas ſtadii noſtri eſt ipſa charitas, non quâ diligimus Deum, ſed quâ poſſidemus Deum: non ea quâ diligitur Deus, ſed ea quæ eſt ipſe Deus. In ſtadio mandatorũ Dei alius *benè* currere incipit, & antequam ad metã veniat, deficit. Alius *pigrè* incipit, & poſtea ad metã velociter currit. Alius & *velociter* incipit, & velociter proficit. Alius *pigrè* incipit, & in pigritia ſua ſemper perſiſtit. Duobus iſtorum bravium debetur, ſcilicet pigrè incipienti, & poſtea velociter pervenienti: alteri & agiliter incipienti, & velociter pervenienti. Indefeſſum proficiendi ſtudium (q) & jugis conatus ad perfectionem, perfectio reputatur. Quod ſi ſtudere perfectioni eſſe perfectum eſt, profectò nolle proficere, deficere eſt. Ubi ergo ſunt qui dicere ſolent: Sufficit nobis, nolumus eſſe meliores, quàm Patres noſtri? O homo, non vis proficere? Non. Vis ergo deficere? Nequaquam. Quid ergo? Sic mihi, inquis, vivere volo, & manere in quo perveni, nec peior fieri patior, nec melior eſſe cupio. Hoc ergo vis, quod eſſe non poteſt. Quid enim ſtat in hoc ſæculo? Et certè de homine specialiter dictum eſt: *Fugit velut umbra, & nunquam in eodem ſtatu permanet*. Ipſius denique hominis ſæculiquè Auctor quamdiu in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt, numquid ſtetit? Et quidem (teſte ſcriptura) *pertranſiit beneficiendo & ſanando omnes*. Pertranſiit ergo ſicut non infructuosè, ita non remiſsè, non pigrè, non lento paſſu; ſed, quemadmodùm item de eo ſcriptum eſt: *Exultavit ut gigas ad currendam viam*. Poſtea currentem non apprehendit, qui & ipſe pariter non currit. Et quid prodeſt Chriſtum ſequi, ſi non contingat conſequi? Ideo Paulus ajebat: *Sic currite ut comprehendatis*. Ibi tu chriſtiane fige tui curſus profectuſquè metam, ubi Chriſtus poſuit ſuam. *Factus eſt* (inquit Apoſtolus) *obediens uſque ad mortem*. Quantumlibet ergo cucurreris, ſi uſque ad mortem non perſeveraveris, bravium non apprehendis. Bravium Chriſtus eſt. Quod ſi illo currente tu gradum ſiſtis: non Chriſto appropias, ſed te magis elongas: timendumquè tibi eſt quod ait David: *Ecce qui elongat ſe à te Domine, peribunt*. Itaque ſi proficere currere eſt: ubi proficere, ibi & currere definis. Ubi verò non currere, ibi & deficere incipis. Hinc planè colligitur, quia nolle proficere, non niſi deficere eſt. Vidit Scalam Jacob, (r) & in ſcala Angelos, ubi nullus reſidens, nullus ſubſiſtens apparvit; ſed vel aſcendere, vel deſcendere videbantur univerſi: quatenùs palàm daretur intelligi inter profectum & defectum in hoc ſtatu mortalis vitæ nihil mediũ inveniri: ſed quomodo ipſum corpus noſtrum continuò aut creſcere conſtat aut decreſcere, ita neceſsè ſit & ſpiritum aut proficere ſemper, aut deficere. Nemo repentè fit ſummus: (s) aſcendendo non volando apprehenditur ſummitas ſcalæ. Aſcendamus igitur velut duobus quibuſdam pedibus, meditatione & oratione. Meditatio ſiquidem docet quid deſit, oratio ne deſit obtinet. Illa viam oſtendit, iſta deducit. In quibus omnibus ſi quis forſitan proficere diſimulat (t) & proficiſci de virtute in virtutem; noverit quiſquis hujuſmodi eſt, in ſtatione non in proceſſione ſe eſſe, imò verò in regreſſione: quoniam in via vitæ non progredi, regredi eſt, cùm nihil adhuc in eodem ſtatu permaneat. Porrò profectus noſter in eo conſiſtit, ut nunquam arbitremur nos apprehendiſſe, ſed extendamur ad interiora, inceſſanter conemur in melius: aut imperfectum noſtrum Divinæ miſericordiæ obtutibus jugiter exponamus. Ab omnibus quidẽ vobis perfectio exigitur(u) licet non uniformis. Sed ſi incipis, incipe perfectè. Si jam in profectu es, & hoc ipſum jam perfectè age. Si autem perfectionis aliquid attigiſti, teipſum in temetipſo metire, & dic cum Apoſtolo: *Non quod jam apprehenderim, aut perfectus ſum: ſequor autem, ſi fortè comprehendam, in quo & comprehenſus ſum. Unum autem, quæ quidem retrò ſunt obliviſcens, & ad ea quæ ſunt priora extendens meipſum, ad deſtinatum proſequor bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Jeſu*. Deinde addit: *Quotquot ergo perfecti ſumus, hoc ſapimus*. In

quo

m *Epiſt.129.num.2.* n *Ser.4.in de'icat.Eccl.num.4.* o *Tract.de modo bene viven.cap.6.num. 15.* p *Ser.12.in ult. Cœna num.96.* q *Epiſt.253.num.3.& 4.*

r *Ibidem num. 5.* s *Ser. 1. de San. Andr.nu.10.* t *Ser.2.in Purificat. B. M. num.3.* u *Tract. de vita ſolit. cap.4.num. 11. tom. 5. pag.238.*

Digitized by Google

quò manifeſtè Apoſtolo docente declaratur, quia perfecta eorum quæ retrò ſunt obliuio, & perfecta in anteriora extenſio, ipſa eſt hominis iuſti in hac vita perfectio: & perfectio huius perfectionis ibi erit, vbi erit brauij ſupernæ vocationis perfecta apprehenſio. Ita, quæſo, (x) ita facite dilectiſſimi. Diſcipulus quippè proficiens, gloria eſt Magiſtri. Quiſquis in ſchola Chriſti non proficit, eius indignus eſt magiſterio, præſertim tamen vbi ſumus, vbi nihil in eodem ſtatu permanet: & non proficere, ſine dubio deficere eſt. Nemo proindè dicat: Satis eſt, ſic volo manere, ſufficit mihi eſſe ſicut heri & nudiuſtertius, In via reſidet, qui eiuſmodi eſt: in ſcala ſubſiſtit, vbi neminem Patriarcha vidit niſi aſcendentem, aut deſcendentem. Dico etiam: Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat. Ardua & anguſta eſt via: & non hîc, ſed in domo Patris manſiones ſunt multæ. Itaque, qui ſe dicit in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare. *Jeſus enim* (ut ait Euangeliſta) *creſcebat & proficiebat ſapientiâ & ætate & gratiâ apud Deum & homines*. Ille non reſtitit ergo, ſed *exultauit ut gigas ad currendam viam*: & nos quoque ſi non deſipimus, curremus poſt eum, trahemur in odore vnguentorum ipſius. Alioquin ſi elongari contigerit, erit pigritanti animæ & laborioſior & periculoſior via, dum nec odore recreari, nec certa poſſit agnoſcere veſtigia longiùs abeuntis. Sic ergo currite Fratres, ut comprehendatis. Quòd ſanè ita fiet, ſi nequaquam arbitramini comprehendiſſe: ſed obliti quæ retrò ſunt, extenditis vos in anteriora. Denique audite [y] quid loquatur Sponſus: *Capite*, inquit, *nobis vulpes parvulas quæ demoliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit*. Vulpes, tentationes ſunt. Neceſsè eſt vt veniant tentationes. Quis enim coronabitur, niſi qui legitimè certauerit? Aut quomodò certabunt, ſi deſit qui impugnet? Tu ergo accedens ad ſeruitutem Dei ſta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem, certus *omnes qui piè volunt vivere in Chriſto, perſecutionem paſſuros*. Proficientium ſanctioribus ſtudiis minimè quidem ſeſe opponere contrariæ virtutes apertè audent, ſed ſolent ex occulto inſidiari quaſi quædam fraudulentæ vulpeculæ: ſpecie quidem virtutes, re autem ſunt vitia. Quantos (verbi gratiâ) ingreſſos vias vitæ, progreſſos ad meliora, ſuper ſemitas iuſtitiæ benè ſecurèquè proficiſcentes & proficientes, fraude (proh dolor) vulpium harum turpiter ſupplantatos expertus ſum, & ſerò in ſe virtutum ſuffocatos plangere fructus? Avertat hoc à ſervulis ſuis [z] pro quorum ſalute induere dignatus eſt formã ſerui, Vnigenitus Dei Patris, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT VII.

De ſeptimo verbo Chriſti, quod in articulo mortis ſuæ protulit ad Deum Patrem.

Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum. Luc. 23.

1. *Oſtenditur, Chriſtum ideo commendaviſſe Deo Patri Animam ſuam, vt erudiret nos, quòd debeamus Creatori noſtro commendare animas noſtras in articulo mortis. Proponuntur nobis ad imitandum ſex verba Chriſti prolata in Cruce: in quorum tribus commendatur nobis triplex charitas 2. Monemur, vt præparemus nos ad mortem, conſiderantes ea quæ traduntur: & vt frequenter ſuſpiremus ad Ieſum Crucifixum, ſperantes in eum. Oſtenditur tria eſſe fundamẽta, in quibus tota ſpes noſtra conſiſtit. 3. Probatur Chriſtum in cõmendando Patri animã ſuam, docuiſſe nos, vt in hora mortis noſtræ inuocemus Deum Patrem, & in eius Filio totã ſpem habeamus, quæ conſiſtit in triplici fundamento. Oſtenditur, ſecurè morituros eſſe illos, qui ſunt mortui peccato & mundo. Agitur de differentia mortis iuſtorum, & peccatorum. Excitamur ad conſiderationem mortis noſtræ.*

§. I.

Jeſus autem iterùm clamans voce magna, ait: Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum. Matt. 27 Luc. 23.

NVnc iam vltimum folium Vitis noſtræ (a) vel vltimam chordam citharæ noſtræ conſideremus: vt indelebili memoriæ commendemus, imò & ore indefeſſo ruminemus. *Pater* (ait ille bonus Ieſus) *in manus tuas commendo ſpiritum meum*. Scaturire videntur hæc verba (b) teneritudinem amoris, & quaſi muſtum quod dirumpit nouas lagunculas, de medullis procedere diligentis. Deus Pater diligit Filiũ (c) & ſingulari dilectione amplectitur, ſummus æqualem, æternus coæternũ, vnus Vnicum. Sed enim non minori ipſe à Filio affectione aſtringitur: quippè pro cuius amore & moritur, cùm ait: *Pater, in manus tuas commendo ſpiritũ meũ*. Quis mihi (d) dignè horum verborum reſerabit ſacramentum? Plena quippè [e] ſunt omnia ſupernis myſterijs, ac cæleſti ſingula dulcedine redundantia. Sed cui (f) ſimilabo ea? Vni interim epularum, quæ triplici quadam emineat gratiâ, delicioſa ad ſaporem, ſolida ad nutrimentum, efficax ad medicinam. Sic, inquam, ſic ſingula Jeſu morientis verba, & ex eo quòd ſuauiter ſonant, affectum mulcent: & de ſenſuum vbertate mentem impinguant & nutriunt: & de altitudine myſteriorum, dum intellectum quò plùs exercent eò plùs terrent, miro modo tumorem ſanant inflantis ſcientiæ. Si tamen diligentem habeant inſpectorem (g) qui noverit ſugere mel de petra, oleumquè de ſaxo duriſſimo. Quid eſt autem (h) quòd ille coæternus & conſubſtantialis Patri Filius Animam ſuam ita manifeſtè in manus Patris commendabat, cui non minùs commendata etiam eſſet, ſi hoc non dixiſſet? In Euangelio Ioannis habemus, quòd cùm Dominus Jeſus ſuſcitaturus eſſet Lazarum, dixit: *Gratias tibi Pater ago, quia me ſemper audiſti: ſed propter aſtantes dixi, ut ipſi credant quia tu me miſiſti. Hæc autem cùm dixiſſet* (i) *clamauit voce magna: Lazare veni foras.*

 Ma-

x. *Epiſt.* 341. *num.* 1. & 2. y. *Serm.* 64. *in Cant. num.* 1.
z. *Ser.* 3. *in Nat. Dom. n.* 6.

a *Tract. de vite myſt. cap.* 15. *nu.* 59. b. *Ser. in fer.* 2. *Paſch. n.* 18. c. *Ser.* 8. *in Cant. nu.* 1. d. *Ser.* 2. *ſuper ſal. Reg. nu.* 2. e. *Ser.* 1. *ſuper miſſus nu.* 1. f. *Ser.* 67. *in Cant. nu.* 1. g. *Ser.* 1. *ſuper miſſus nu.* 1. h *Tract. de vite myſt. cap.* 15. *num.* 59.

Magna vtique voce, non tam ſono clamoſa, quàm pietate, & virtute magnifica. Ita profectò (K) & nunc. Quamvis enim ſciret Animam ſuam Sanctiſſimam Patris eſſe manibus commendatam, qui paulò ante dixerat: *Venit princeps huius mundi* (id eſt Satanas) *& in me non habet quidquam*. Tamen ut erudiret nos qui terra ſumus & cinis, ut ſpiritum noſtrum diſceremus Patris æterni manibus commendare, ne ab huius mundi principe, cùm à corpore egreſſus fuerit, comprehendatur, qui in nobis (heu) non pauca quæ ad ipſum pertineant, inveniet: cùm ipſe qui peccato nil debebat, imò etiam qui tollere peccata aduenerat, ſpiritum ſuum puriſſimum à puriſſimo corpore egreſſurum non vtique neceſſitatis, ſed exempli gratiâ, Patris ſui manibus commendauit. Quod & nos ſub ſpe gratiæ & miſericordiæ poterimus facere (l) ſi ſub vmbra ſeptem foliorum præmiſſorum latuerimus, ſi ſonos chordarum citharæ noſtræ auribus cordis audierimus. *Primò* ſcilicet, ſi oremus pro inimicis. *Secundò*, ſi pænitentibus qui in nos peccaverũt, ex toto corde remiſerimus. *Tertiò*, ſi proximis noſtris mutuam rependerimus charitatem. *Quartò*, ſi in omnibus tribulationibus noſtris ſperaverimus in eo, qui propter nos Homo factus eſt, ut vnitus noſtræ naturæ eſſet nobiſcum. *Quintò*, ſi ardenti deſiderio proximorum ſalutem deſiderauerimus. *Sextò*, ſi in bonis operibus ad conſummationẽ vitæ perſtiterimus. Inquantum hæc egerimus, fiducialiter poterimus dicere æterno Patri cũ Domino Jeſu: *In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum*. Semper orantes dum vivimus, ut in his verbis, quibus ipſe Jeſus ſpiritum emiſit, præſtare dignetur nos etiam ſpiritum noſtrum emittere, & ſuis efficaciter manibus commendare. O quàm magnificus (m) factus es in nuptijs tuis Rex & Sponſe, bone Jeſu! Quàm largè quæ habuiſti, omnia tradidiſti! Ecce ipſis crucifixoribus tuis orationis affectum, Latroni paradiſum, Matri filium, filio Matrem, mortuis vitam, manibus Patris Animam tuam, toti Mundo ſigna potentiæ tuæ contuliſti: pro redimendo ſeruo non ex parte, ſed totum Sanguinem ex multis & largis foraminibus effudiſti. Porrò in tribus verbis priùs pertractatis (n) tres charitatis ſpecies mihi commendari videntur. *Vna*, quæ habetur ad inimicos etiam reconciliari nolentes, de qua dicit Joannes: *Diligamus Dominum, qui dilexit nos cùm adhuc eſſemus inimici*: & hæc eſt ſumma & magis admiranda dilectio. Diligere enim inimicos magis Diuinum eſt quam humanum. *Secunda*, quæ habetur ad eos qui aliquando fuerunt inimici, ſed petita reconciliatione, in gratiam ſunt recepti. Vnde Paulus ait: *Reconciliati ſumus Deo per Sanguinem ipſius*. *Tertia*, quæ habetur erga eos qui nunquam fuerunt inimici, de qua idem ait: *Operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei*. Prima autem charitatis ſpecies nobis commendatur in primo verbo, vbi Dominus Jeſus orat pro inimicis. Secunda, vbi Latroni petenti paradiſum promittit. Tertia, vbi amicos præcipuos committit. Tegamur ergo horum vmbrâ foliorum. Audiamus & exaudiamus hos noſtræ citharæ ſonus dulciſſimè modulantes: & à feruore omnis invidię, odij, iræ, & ab omni amaritudine detractionis, adulationis, ſimulationis, adiuuante Domino qui eſt vera charitas, temperemus; ipſum in omnibus charitatis ſpeciebus, animo ſimul & operibus imitantes. Ecce ſecundùm quod potuimus [o] non quod debuimus, nec ſecundùm quod voluimus, Vitis noſtræ deſuper extenſæ folia ſeptem veſtræ oſtendimus charitati: quæ non ſatis eſt tantùm intueri, ſed potiùs eſt accedendum, & ſub vmbra illorum ſedendum, ut poſſimus cum Sponſa veraciter dicere: *Sub vmbra illius quem deſideraveram, ſedi*. Cuius? Illius Sponſi vtique, cujus folia vmbram tantò habent latiorem, quantò ipſe Sponſus Verbum ſummi Patris verba habet virtutibus amabiliora, viciniorạquè ſaluti, magis accommodata pietati, & omnium intellectui promptiora. Meritò flebat Joannes [p] non inueniri qui aperiret Librum, & ſolueret ſignacula ejus: dum enim clauſus ſtaret, nemo ex nobis Diuinam illam attingere Sapientiam præualeret. Aperi tu librum Agne Dei, vera manſuetudo. Fodiendas expone Iudæo manus tuas & pedes tuos, ut qui in ejs latet procedat theſaurus ſalutis, & copioſa redemptio. Frange denique aſurientibus panem tuum. Solus enim frangere potes, qui ſolus ut confracta ſolides, ſtare potes: & in ipſa confractione ſolus poteſtatem habes ponendi Animã, & eam cùm volueris, reſumendi. Tua igitur miſeratione ſoluatur aliquatenùs hoc Templum, ſed non penitùs diſſoluatur. Separetur ab Anima caro, ſed Verbum ſanè & carnis ſeruet incorruptionem, & Animæ plenam conferat libertatem: ut ſola inter mortuos liberè agat, educat vinctos de domo carceris, ſedentes in tenebris & in vmbra mortis. Ponat Anima Sancta Carnem immaculatam, ſed reſumendam tertia die: ut moriens mortem perimat, & vita omnium cum reſurgente reſurgat.

§. II.

Pater, in manus tuas commendo Spiritum meum. Luc. 23.

Cognoſce anima mea [q] cognoſce: hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus Saluator tuus, Vnigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inuentus eſt. Et ecce [r] moritur Saluator tuus, anima mea, ut te viuificet. Tu ergo ingere te vigiliis [s] per lachrymarum violentiam vince Dominum maieſtatis, & dic: *Mane nobiſcum Domine, quoniam adveſperaſcit, & inclinata eſt iam dies*. Hanc clauſulam multipliciter poſſumus intelligere, & in ea multas delicias inuenire. *Mane nobiſcum, quoniam aduesperaſcit*. Cum properamus in virtutum ſucceſſibus, in die ſumus: cùm nos obnubilant tribulationum anguſtiæ, incipit nobis aduesperaſcere: cùm triſtitia nos confundit, nobis aduesperaſcit. Et quia ad te confugimus, qui ſolus laborem & dolorem conſideras: *mane nobiſcum, quoniam adveſperaſcit*. Iam veniunt aquæ vſque ad animam, iam deuotionis delicię vertuntur in miſeriã, iam omnes angulos mentis noſtræ ventus tẽtationis concutit: *Mane nobiſcum, quoniam aduesperaſcit*.

Tu

i *Ser. 4. in Aſſumpt. B. M. num.* 4. K *Tract. de vite myſt. cap.* 15. *num.* 59. l *ibidem num.* 62. m *ibidem cap.* 10. *num.* 47. n *ibidem cap.* 21.

o *ibidem cap.* 15. *num.* 61. p *Ser.* 2 *in Nat. Dom. num.* 5. q *Ser. de Paſſ. Dom. num.* 15. r *Lib.* 3. *de amore Dei cap.* 19. *num.* 67. ſ *Ser. in fer.* 2. *Paſch. num.* 21.

Digitized by Google

Tu tribulatis cordibus es refrigerium, tu refugium, tu ſolatium: tua eſt potentia, tuum eſt imperium. Intenti ſunt ad te oculi omnium, te ſolum ſitiens anima concupiſcit: *mane nobiſcum, quoniam adveſperaſcit*. Sine te nihil poſſumus facere. Tu ſolus carmina das in nocte: tu turris es fortitudinis à facie tribulantis: tuæ pietatis oculus omnia quæ ſub cælo ſunt reſpicit: *mane nobiſcum, quoniam adveſperaſcit*. Per te conſurgit nobis ad veſperum fulgor meridianus: & orimur ut lucifer, cùm nos conſumptos putamus. Non confunditur omnis qui in te confidit: *mane nobiſcum, quoniam adveſperaſcit*. Inclinata eſt jam dies, facti ſunt veſperi longiores: quia appropinquante mundi termino, ſuperexcreſcit iniquitas, & charitas refrigeſcit. Ne extinguatur in nocte lucerna noſtra, *mane nobiſcum, quoniam adveſperaſcit*. Vergente mundi veſpere, Sole juſtitiæ, frigus iniquitatis genus humanum opprimit. Omnes occupat nox perfidiæ, lux veritatis deficit. Ne deficiamus cum deficientibus, *mane nobiſcum, quoniam adveſperaſcit*. Vitæ meæ jam inſtat veſpera, corpus conſumit ægritudo pervalida: jam mors minatur aſpera. Timor & tremor totam conſcientiam concutit, terribilem ſententiam Judicii pertimeſcit. Paveo gehennam: (t) paveo Judicis vultum ipſis quoque tremendum Angelicis poteſtatibus. Contremiſco ab ira potentis, à facie furoris ejus, à fragore ruentis mundi, à conflagratione elementorum, à tempeſtate valida, à voce Archangeli, & à verbo aſpero. Contremiſco à dentibus beſtiæ infernalis, à ventre inferi, à rugientibus præparatis ad eſcam. Horreo vermem rodentem & ignem torrentem, fumum & vaporem, & ſulphur procellarum: horreo tenebras exteriores. Sed tu Domine Jeſu (u) cui Pater omne judicium dedit, *mane nobiſcum, quoniam adveſperaſcit*. *In manus tuas commendo ſpiritum meum*. Ne tradas animam confitentem tibi poteſtatibus tenebrarum. In te ſolo eſt ſalus noſtra, ad te ſunt oculi noſtri, ne pereamus. De multitudine miſerationis tuæ mens fiduciam concipit: *mane nobiſcum, quoniam adveſperaſcit*. Hoc eſt votum meum (x) hoc propoſitum meum, hæc eſt intentio cordis mei. Repoſita eſt namque hæc ſpes mea in ſinu meo, & in hac perſeverabo. Sperabo in Jeſum crucifixum. Nec deſperabo, nec fruſtra ſperabo: quia maledictus qui peccat in ſpe, & nihilominus qui peccat in deſperatione. Sed nec eſſe volo de his, qui non ſperant in Domino: *ſperabo in eum*. Quo fructu, qua mercede, quo lucro? *Quoniam ipſe liberabit me de laqueo venantium, & à verbo aſpero*. Viriliter interim ſuſtineat (y) in hoc ſæculo pietas colluctationem, & perſecutionem quamlibet æquanimiter patiatur. Quidni tolleret omnia, quæ ad omnia valet pietas. Repugnet fortiter impugnanti, quia & repugnanti propugnator aderit indefeſſus, & triumphanti non deerit largiſſimus remunerator. *Scuto* (inquit Propheta) *circumdabit te veritas ejus*. Neceſſaria planè inſuperabilis protectio Veritatis, non modò interim in carne degenti, ſed poſt modum exeunti: & nunc quidem ob periculoſos conflictus, tunc verò ob monſtruoſos occurſus ſpirituum malignorum. Nempè & Sanctiſſimam illam glorioſi Martini animam voluit pars inimica nocere, & cruenta beſtia ſciens quòd modicum jam tempus haberet, totâ profectò inſaniâ malitiæ infatigabilis non eſt verita propè aſſiſtere ei quoquè, in quo nihil habebat. Imoverò ad ipſum etiam Regem gloriæ accedere impudentiſſima temeritas illa præſumpſit, ſicut ipſe teſtatur: *Venit enim princeps mundi hujus, & in me non invenit quidquam*. Felix anima, quæ ſic interim tentationum jacula ſcuto veritatis repulerit, ut nil prorſùs venenatum in ſe coaleſcere paſſa, omninò non confundatur cùm loquetur inimicis ſuis in porta: *Nihil in me funeſti reperies*. Felix, quem ſic circumdat clypeus veritatis, ut introitum quoque & exitum ejus cuſtodiat; exitum utique ab hac vita, & introitum in futuram: quo videlicet nec moliatur à tergo, nec à facie mali quidpiam inimicus attentet. Siquidem omninò opus erit illic cuſtode, opus erit duce fideli, opus erit conſolatore magno propter horribiles illas viſiones, non minùs quàm hìc adjutore & propugnatore contra inviſibiles tentationes. Hæc autem utraque (z) breviùs quidem in alio Pſalmo Propheta commendans: *In te* (inquit) *eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum*: quòd ipſo nimirùm duce, nec hìc gradiens offendiculum, nec egrediens hinc obſtaculum pateretur. In altero crebra ereptio, in altero plena jam & ſecura liberatio deſignatur. Nam in hoc ſanè tertio quod adjungit, *Verumtamen oculis tuis conſiderabis*, etiam fælicitatis non modicæ promiſſionem arbitror contineri. *Cadent*, inquit, *à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit*. Ita, oro Domine Jeſu, ita fiat. Cadant illi, & non cadam ego: paveant illi, & non paveam ego: confundantur illi, & non confundar ego. Tria ſunt (a) quæ ſic roborant & confirmant cor meum, ut nulla me penuria meritorum, nulla conſideratio propriæ vilitatis, nulla æſtimatio cæleſtis beatitudinis, ab altitudine ſpei deiicere poſſit in ea firmiter radicatum. Tria namque conſidero, in quibus tota ſpes mea cōſiſtit, *charitatem* adoptionis, *veritatem* promiſſionis, *poteſtatem* redditionis. Murmuret jam quantùm voluerit inſipiens cogitatio mea dicens: Quis enim es tu, aut quanta eſt gloria illa, quibuſvè meritis hanc obtinere ſperas? Et ego fiducialiter reſpondebo: Scio cui credidi, & certus ſum, quia *in charitate* nimia adoptavit me, quia *verax* in promiſſione, quia *potens* in exhibitione: licet enim ei facere quod voluerit. Quidquid autem agendum ſit (b) quidquid tolerandum, quidquid optandum, tu es Domine ſpes mea. Hæc una mihi eſt omnium promiſſionum cauſa, hæc tota ratio meæ expectationis. Prætendat alter meritum, ſuſtinere ſe jactet pondus diei & æſtus, jejunare bis in Sabbatho dicat, poſtremò non eſſe ſicut cæteros hominum glorietur: mihi autem adhære Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam. Si mihi præmia promittuntur, per te obtinenda ſperabo. Si inſurgant adversùm me prælia, ſi ſæviat mundus, ſi fremat malignus, ſi ipſa caro adversùs ſpiritum concupiſcat: in te Domine ego ſperabo.

Pa-

t *Ser. 16. in cant. num. 7.* u *Ser. in fer. 2. Paſch. num. 21.* x *Ser. 2. ſuper Pſal. 90. n. 3.* y *Ser. 7. ſuper Pſal. 90. num. 1. & 2.*

z *Ser. 8. ſuper. Pſal. 90. nu. 1.* a *Ser. 3. in Dom. 6. poſt Pent. nu. 7.* b *Ser. 9. ſuper. Pſal. 90. num. 5.*

§. III.

Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum. Luc. 23.

Dominus Jeſus docuit (c) quid tu Chriſtiane in omnibus periculis mortis debeas dicere, ad quem confugere, quem invocare, in quem ſperare. In Patrē Deum, qui non poteſt deſpicere ſperantes in ſe, debes ſperare cum atteſtatione bonorū operum. Bonorum dico: quia ſine meritis aliquid ſperare, non ſpes, ſed præſumptio debet dici. Tu itaque talia fac opera tua, ut Domino in hora mortis tuę in veritate dicere poſſis: *In manus tuas Domine commendo ſpiritū meum*. Et iterùm: *In te Domine ſperavi, non confundar in æternum*. Spes triplex eſt (d) & procedit de triplici fide. Nam de fide promiſſorum, oritur *ſpes veniæ*: de fide ſignorum, *ſpes gratiæ*: de fide promiſſorum, *ſpes gloriæ*. Fratres, Hoc ſapere (e) ex fide vivere eſt. Nec alius ex ſententia dicere poteſt: *Quoniam tu es Domine ſpes mea*: niſi cui intus ſit perſuaſum à ſpiritu, ut (quemadmodùm monet Propheta) *jactet cogitatum ſuum in Domino*, ſciens quòd enutriendus ſit ab eo. Juxta illud quoque Petri Apoſtoli: *Omnem ſollicitudinem veſtram proiicientes in eum: ipſi enim cura eſt de vobis*. Crede ergo te Deo (f) committe te ei, jacta in eum cogitatum tuum, & ipſe te enutriet; ut fiducialiter & fideliter dicas: *Dominus ſollicitus eſt mei*. Neque enim hoc ſapiunt homines amantes ſeipſos, homines ſcioli, & ſolliciti pro ſeipſis, curam carnis perficientes in deſideriis, ſurdi ad vocem dicentis: *Omnem ſollicitudinem veſtram proiicientes in eum: ipſi enim cura eſt de vobis*. Ut quid ergo ſi hæc ſapimus (g) ut quid cunctamur abiicere omninò ſpes miſeras, vanas, inutiles, ſeductorias: & huic uni tam ſolidæ, tam perfectæ, tam beatæ ſpei, tota devotione animi, toto fervore ſpiritûs inhærere? Si quid illi impoſſimile, ſi quid difficile eſt, quære aliud in quo ſperes? Sed verbo omnia poteſt. Quid facilius dictu? Attamen hujuſmodi dictum intelligas volo. Si decreverit ſalvare nos, continuò liberabimur: ſi vivificare placuerit ei, vita in voluntate ejus eſt: ſi præmia æterna largiri, licet ei quod vult facere. An verò de facilitate jam non dubitas, ſed ipſa tibi eſt ſuſpecta voluntas? Planè & voluntatis teſtimonia credibilia facta ſunt nimis. *Majorem hac dilectionem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Denique quando in ſe ſperanti deſit illa Majeſtas, quæ tam ſtudioſè monet in ſe ſperari? Planè non derelinquit ſperantes in ſe. *Adjuvabit eos* (ait Propheta) *& eruet eos à peccatoribus, & ſalvabit eos*. Quare? Quibus meritis? Audi ô Chriſtiane quod ſequitur: *Quia ſperaverunt in eo*. Dulcis cauſa, attamen efficax, attamen irrefragabilis. Nimirùm hæc eſt juſtitia, ſed quæ ex fide eſt, non ex lege. Porrò (h) Dominus Jeſus dicit in Evangelio: *Nolite deſperare, ſed habete fidem Dei in vobis*. Spes quæ videtur, non eſt ſpes. Nam quod videt quis, quid ſperat? Si autem quod non videmus ſperamus, per patientiam expectamus. Unde Salamon ait: *Expectatio juſtorum lætitia, ſpes autem impiorum peribit*. Ergo & tu Chriſtiane expecta Dominum, & cuſtodi viam ejus, & exaltabit te, ut hæreditate capias regnum Dei. Expecta Dominum, & recede à malo: & exaltabit te in die viſitationis, id eſt, in die mortis tuæ, ſive in die judicii. Qui malè agere non ceſſant, in vanum miſericordiam Dei expectant: quàm rectè expectarent, ſi à malo recederent. Unde Beatus Iſidorus ait: Timere debemus, ne per ſpem, quam Deus promittit nobis, perſeveranter peccemus. Nec rursùs quia juſtè peccata diſtringit, de Dei miſericordia deſperemus; ſed quod melius eſt, utrumque periculum fugiamus: ut à malo declinemus, & de pietate Dei veniam ſperemus. Omnis quippè juſtus ſpe & formidine nititur: quia nunc ſpes ad gaudium erigit, nunc ad formidinem terror gehennæ reducit. Qui enim de peccati venia deſperat, plùs ſe de deſperatione quàm de peccato damnat. Igitur, ô homo Chriſtiane, ſpes tua ſit in Jeſu Chriſto Redemptore tuo firma, quia *ſperantes in Domino miſericordia circumdabit*. Spera firmiter in Domino, & fac bonitatem: inhabita terram, & in cæleſti regno paſceris in divitiis ejus. Depone injuſtitiam, & ſpera in Dei miſericordiam: aufer à te iniquitatem, & ſpera in ſalutem. Emenda teipſum, & ſpera in Dei clementiam. Expelle à te pravitatem, & ſpera indulgentiam: corrige vitam tuam, & ſpera vitam æternam. Sed volo te quoque mortem (i) etſi non effugere, certè vel non timere. *Juſtus* quippè mortem etſi non cavet, tamen non pavet. Denique ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Moritur quidem & juſtus, ſed ſecurè: quippè cujus mors ut præſentis eſt exitus vitæ, ita introitus melioris. Bona eſt mors, ſi peccato moriaris, ut juſtitiæ vivas. Hæc mors neceſsè eſt ut præcurrat, ut ſequatur illa ſecura. In hac vita quàmdiu duras, compara tibi illam quæ ſemper durat. Dum vivis in carne, morere mundo, ut poſt mortem carnis Deo vivere incipias. Quid enim ſi conciderit mors ſaccum corporis tui, dum te ſubinde circumdet lætitia? O quàm beati mortui qui in Domino moriuntur, audientes à ſpiritu, ut requieſcant jam à laboribus ſuis. Non ſolùm autem, ſed & ſuccedit jucunditas de novitate, ac de æternitate ſecuritas. Siquidem (k) nec humana malitia jam tunc habebit quid faciat: nec dæmonum millia plùs verebimur, quàm totidem vermium agmina vel muſcarum. Denique bona eſt mors juſti propter requiem (l) melior propter novitatem, optima propter ſecuritatem. E contra verò, *mors peccatorum peſſima*, Et audi unde peſſima. *Mala* ſiquidem eſt in mundi amiſſione, *pejor* in carnis ſeparatione, *peſſima* in vermis ignisquè duplici contritione. Quod ſi etiam juſtus trepidat ſollicitus prævenire eum (m) qui ipſas quoque paratus eſt juſtitias judicare: quid agimus nos, quorum interim judicata non fuerint & tecta peccata? Timendum valdè eſt, ne fortè manifeſta inveniantur præcedentia ad judicium. Manet juſtos horror in exitu (n) dolor in tranſitu, pudor in conſpectu gloriæ magni Dei. Unde autem nobis iſta diſſimulatio eſt,

Fra-

c *Ser. 1. in ult. Cœna n. 2. tom. 2. pag. 651.* d *Ser. 45. diver. num. 5.* e *Ser. 9. ſuper Pſal. 90. num. 6.* f *Ser. 5. in vig. nat. Dom. n. 5.* g *Ser. 9. ſuper. Pſal. 90. num. 6.*

h *Tract. de modo bene uiuen. cap. 2.* i *Epiſt. 105. num. 1.* k *Ser. 7. ſuper. Pſal. 90. num. 16.* l *Epiſt. 105. num. 2.* m *Ser. in vig. S. Andr. num. 1.* n *Ser. 28. diver. num. 5. & 6.*

Digitized by Google

Fratres mei? Unde hæc tam pernicioſa tepiditas? Unde hæc ſecuritas maledicta? Quid ſeducimus miſeri noſmetipſos? Forſitan jam divites facti ſumus, forſitan jam regnamus. Nonne oſtium domus noſtræ horribiles ſpiritus illi obſident? Nonne exitum noſtrum larvales illæ facies præſtolantur? Quis ille pavor erit, ô anima mea, cùm dimiſſis omnibus (quorum tibi eſt tam jucunda præſentia, tam gratus aſpectus, cohabitatio ipſa tam familiaris) ſola ingrediens incognitam penitùs regionem, occurſantia tibi catervatim ruere teterrima illa monſtra videbis? Quis tibi in die tantæ neceſſitatis occurret? Quis tuebitur à rugientibus præparatis ad eſcam? Quis conſolabitur? Quis deducet? Frattes mei, memoremur hæc noviſſima noſtra, ne peccemus. Nam & per ignem nobis tranſeundum eſt, & uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit. Ibi enim aurum noſtrum vertetur in ſcoriam, ibi revelabitur univerſa impuritas: ibi Veritas ipſa accepto tempore, quod nobis interim datum contemnimus, juſtitias judicabit. Quid verò illic omnes juſtitiæ noſtræ, niſi pannus menſtruatæ reputabuntur? Quidquid nunc parvipendendo tranſimus, palpando tangimus, diſſimulando negligimus: quanto illic cruciatu vindex flamma conſumet? Utinam magis nunc daret quis capiti meo aquas, & oculis meis fontem lachrymarum: fortè enim non reperiret ignis exurens, quod interim fluens lachryma dilviſſet. Unum eſt tamen (o) ſi noſmetipſos dijudicaverimus, non utique judicabimur. Bonum judicium eſt, quod me illi diſtricto divinoquè judicio ſubducit & abſcondit. Prorsùs horreo incidere in manus Dei viventis. Volo vultui iræ judicatus præſentari, non judicandus. Spiritualis homo omnia dijudicat, & ipſe à nemine judicatur. Judicabo proinde mala mea, judicabo & bona. *Mala* melioribus curabo corrigere actibus, diluere lachrymis, punire jejuniis, cæteriſquè ſanctæ laboribus diſciplinæ. *In bonis* de me humiliter ſentiam, & juxta præceptum Domini ſervum me inutilem reputabo, qui quod facere debui, tantum feci. Dabo operam nec folia pro granis, nec paleas cum granis offerre. Scrutabor ego vias meas, & ſtudia mea: quo is qui ſcrutaturus eſt Jeruſalem in lucernis, nihil inſcrutatum in me ſive indiſcuſſum inveniat. Neque enim judicaturus eſt bis in idipſum. *Felix* cujus anima (p) fiducialiter inimicis ſuis loquetur in porta: *Quid hic ſtas cruenta beſtia? nihil in me funeſti reperies.* *Felicior*, cujus opus non arſerit: quem ſuperædificaſſe aurum, argentum, lapides precioſos, examen illud inveniet. *Feliciſſimus*, qui ſine ulla nube confuſionis relevata penitùs facie gloriam Domini ſpeculando, in eandem imaginem transformabitur, & ſimilis erit illi, videns eum ſicuti eſt, utique ſuper omnia Deus benedictus & laudabilis, & glorioſus in ſæcula ſæculorum. Amen.

o *Ser. 55. in Cant. num. 3.* p *Ser. 28. diver. num. 7.*

CAPUT VIII.

De morte Chriſti precioſa, & præ omnibus Sacramentis affectuoſa.

1. *Oſtenditur, mortem Chriſti Jeſu fuiſſe ſpontaneam, & ex mera charitate ſuſceptam. Docemur, Chriſtum mortuum eſſe & ſecundùm tempus pro inimicis, & ſecundùm prædeſtinationem pro amicis. Patres ante adventum Chriſti, credentes Verbum Divinum incarnandum, ſalvati ſunt. Chriſtus moriens in Cruce, fuit victima & ſacrificium. De differentia ſacrificiorum antiquæ legis, & novæ.* 2. *Oſtenditur, mortem Chriſti eſſe holocauſtum ſpirans odorem: quem odoratus Deus Pater, avertit iram indignationis ſuæ à nobis Collatio oblationis Chriſti in templo necnon oblationis in Cruce proponitur. Excitamur ad plangendum ſuper mortem Chriſti.* 3. *Oſtenditur, quantùm obligatur homo bonitati Chriſti, quàm exibuit moriendo pro eo. Tria referuntur ad mortem Chriſti, pro qua gratiæ agendæ ſunt Deo. Mors Chriſti exigit à nobis, ut ei offeramus corpus & animam in ſacrificium laudis: nec non totam vitam noſtram, ut vivamus ei, qui pro ea præbuit vitam ſuam moriendo.*

§. I.

Jeſus clamans voce magna, ait: Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum. Et hæc dicens, inclinato capite tradidit ſpiritum. Luc. 23. Joan. 19.

Fidelis ſermo (a) & omni acceptione dignus. Quia enim voluit, oblatus eſt. Nonmodò voluit & oblatus eſt, ſed quia volvit. Solus nimirùm poteſtatem habuit ponendi Animam ſuam: nemo eam abſtulit ab eo. Vltrò, cùm accepiſſet acetum, dixit: *Conſummatum eſt.* Ac ſi diceret: Nihil reſtat implendum, jam non eſt quod expectem. *Et inclinato capite*, factus obediens uſque ad mortem, *tradidit ſpiritum*. Quis tam facilè quando vult, dormit? Magna quidem eſt infirmitas mori: ſed planè ſic mori virtus immenſa eſt, Nempè quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus. Poteſt humana veſania ſibiipſi in mortem ſceleratas iniicere manus, ſed non eſt hoc ponere animam ſuam, vrgere eam magis & violenter abrumpere quàm ad nutum ponere eſt. Tibi, ô impie Juda, miſera planè facultas fuit non ponendi animam, ſed pendendi: nec tradente te, ſed trahente laqueo nequiſſimus ille ſpiritus tuus exiuit, non emiſſus à te, ſed amiſſus. Solus Chriſtus in mortem tradidit Animam ſuam, qui ſolus virtute propria regreſſus eſt ad vitam. Solus poteſtatem habuit ponendi Animam ſuam, qui ſolus facultatem æquè habuit liberam reſumendi, imperium habens vitæ & mortis. Immiſit Dominus ſoporem in Adam: (b) immiſit & in ſeipſum factus nimirùm ſecundus Adam. Sed eſt diſtantia fortè non parva. Ille enim ſoporatus videtur præ exceſſu contemplationis, Chriſtus miſerationis affectu: ut in illum ſoporem immiſerit *Veritas*, in hunc *Charitas*, cùm utraque ſit Dominus. Ait

enim

a *Ser. in fer. 4. heb. ſan. num. 4.* b *Ser. 2. in Septuag. num. 1.*

enim Joannes Evangeliſta: *Deus Charitas eſt*. Et ipſe Dominus: *Ego ſum via, Veritas, & vita*. Sanè ſoporem Chriſti ſolius charitatis fuiſſe nemo dubitat vel nominetenùs Chriſtianus. Siquidem accubuit ut leo, non victus planè, ſed victor, poteſtate propria ponens Animam, ſomnum mortis excipiens propria voluntate. Solus Dominus meus Jeſus (c) non debito conditionis guſtavit mortem, ſed ſuæ beneplacito voluntatis: ſanè non ob propriam utilitatem, bonorum enim noſtrorum non eget: ſed nec tanquam retribuens nobis gratiam pro gratia, qui non aliter pro amicis mortuus eſt, niſi pro acquirendis, videlicet ut amicos faceret ex inimicis. Cùm enim adhuc inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per Sanguinem Filii ſui. Aut potiùs pro jam amicis, etſi nondum quidem amantibus, ſed tamen jam amatis. In hoc eſt enim gratia, non quaſi non dilexerimus Deum, ſed prior ipſe dilexit nos. Vis noſſe quàm longè prior? *Benedictus Deus & Pater Domini nri Jeſu Chriſti* (ait Apoſtolus) *qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto Jeſu, ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem*. Et poſt pauca: *Gratificavit*, inquit, *nos in dilecto Filio ſuo*. Quomodò ergo non dilecti jam tunc in illo, quandò electi ſumus in illo? Quomodò non ei grati, in quo gratificati ſumus? Sic ergo Chriſtus ſecundùm tempus quidem pro impiis mortuus eſt, ſecundùm prædeſtinationem autẽ pro fratribus & amicis. Unde (d) legitur in Apocalipſi: *Agnus occiſus eſt ab initio ſæculi*, his videlicet qui fuerunt ab initio: ita ut per hoc quod dicitur, *ab initio*, determines non tempus occiſionis, ſed ſalutis. Priùs enim mors ejus profuit, quàm fuit: priùs promiſſio fuit, ac deinde exhibitio. Ab initio ergo ſæculi occiſus eſt. Propterea jam tunc (e) Sanguis Chriſti rorabat etiam Lazaro, ne flammas ſentiret, quòd & ipſe crediſſet in eum qui erat paſſurus. Sic & de omnibus Electis illius temporis ſentiendum eſt, natos quidem & ipſos æquè ut nos ſub poteſtate tenebrarum propter originale peccatum, ſed erutos antequam morerentur, & non niſi in Sanguine Chriſti. Scriptum eſt enim: *Turba autem quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant dicentes: Oſanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini*. Ergo Chriſto in carne venienti, & antequam veniret & poſt, benedictum eſt à turbis benedictorum; quamvis præeuntes plenam minimè tunc conſecuti ſunt benedictionem, ſervatâ nimirùm hac prærogativâ tempori gratiæ. Tempus reconciliationis extunc cæpit [f] & ſtatum habuit, quouſque patratum eſt myſterium noſtræ redemptionis: quando immolata hoſtia illa ſalutaris nos reconciliavit. De quo verè ſcriptum eſt: *Ecce Sacerdos magnus, qui in diebus ſuis placuit Deo, & inventus eſt juſtus: & in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio, non eſt inventus ſimilis illi*. De quo Apoſtolus: *Legatione fungimur pro Chriſto, rogamus reconciliamini Deo*. Et verè ab effectu cæpit hoc nomen reconciliationis. Chriſtus enim (g) pro ſalute mundi ſemel factus eſt hoſtia ſalutaris, reconciliatio generalis, omnibus Sacramentis tam præcedentibus quàm ſubſequentibus virtutem dedit & efficaciam, ut tanta & tali hoſtia ſanctificarentur omnes liberandi per illam. Multùm quidem acceptum fuit munus Abel (h) ſed non ita. Multùm placuit ſacrificium Abrahæ Patriarchæ, ſed non adeò. Multũ approbata fuit oblatio Melchiſedech, ſed multò minus iſto. Denique audiamus quid ait Propheta: *Sacrificium & oblationem noluiſti, holocauſtum & pro peccato non poſtulaſti, tunc dixi: Ecce venio*. Dixit ille, qui non per Sanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium Sanguinem introivit ſemel in Sancta, æterna redemptione inventa. Omnia in figura contingebant antiquis, hîc veritas, ibi figura: ibi umbra, hîc lux: ibi nubes, hîc claritas: ibi agnus legalis, hîc Agnus innocens, qui tollit peccata mundi. Ille dies Judæorum feſtus erat umbra [i] quo Patres eorum tranſierunt de Ægypto; ſed ille fuit veritas, quo Chriſtus tranſivit de hoc mundo: & ſic nos fecit tranſire de vitiis ad virtutes, de morte ad vitam, de mundo ad cælum, pro nobis victima factus & ſacrificium, ſeipſum Deo Patri in ara Crucis offerens holocauſtum. Ita ergo Chriſtus (K) Carnem obtulit Deo Patri pro ſalute generis humani: & in ara Crucis Sacrificium quaſi Pontifex in templo ſuum peregit Sacerdotium.

§. II.

Jeſus clamans voce magna, emiſit Spiritum. Matt. 27.

Attendamus (l) quis & quantus ignis corpori Vitis noſtræ appoſitus fuerit. Flagrabat interiùs incendio charitatis immenſæ, exteriùs paſſionis ardore, veriſſimum & gratiſſimum & ſaluberrimum holocauſtum in ara Crucis crucifixus Jeſus. Quod holocauſtum ſimile iſti? Nullum profectò: quia nullum ſic totum incenſum dicitur. Etſi illud in veteri lege dicebatur verè holocauſtum quod totum ardebat, cùm tamen ibi arderet ſola caro animalium: quantò veriùs noſtra victima dicetur holocauſtum, quod intùs & foris incomparabiliter ardebat? Ardebat & totus Laurentius, Vincentius, aliique quàm plurimi, martyres, ſed nihil ad hunc. Quis enim ardori fornacis Crucis aliquod audeat ſupplicium comparare? De holocauſto igitur noſtro Crucifixo Jeſu incomparabiliter ardente inæſtimabilis nimis odor proceſſit. Odoratuſquè eſt Dominus Deus Pater odorem ſuavitatis: & benedixit nobis, avertitquè iram indignationis ſuæ longè a nobis, pace integrè reformata & Sanguine rubicunda, Jeſu Chriſto tam noſtro, quàm ipſius participe pacis æternæ obſide exiſtente. Siquidem (m) occiſus juſtus injuſtè pro juſtitia novã de inimico obtinuit juſtitiã mortis, ſcilicet injuſtè ſibi illatæ. Quam quaſi ſibi neceſſariam, quia abſque peccato erat, ipſe homini peccatori cõmunicans, reũ abſoluit per pænam innocentiæ ſuæ. Poſitoquè Corpore ſuo & Sanguine in manu ejus: *Hoc*, inquit, *manduca, & bibe, hinc vive*. Patriquè eum repræſentans, *En*, inquit, *Pater mei Sanguinis precium: ſi de peccato hujus hominis requiris, en pro eo meus* San-

c *Serm. 9. ſuper Pſal. 90. num. 2.* d *Serm. de excell. SS. Sacram. num. 4. to. 6. pag. 733* e *Tract. de error. Abaial. cap. 7. n. 18.* f *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 4.* g *Serm. de excell. SS. Sacram. n. 4.*

h *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 8. n. 25.* i *Serm. 1. in ult. cæna Dom. n. 1.* K *Ser. de B. M. Deip.* l *Tract. de vite myſt. c. 34. n. 163.* m *Lib. 2 de amore Dei cap. 12. n. 37.*

Sanguis. Agnoſce ô homo (n) quàm nobilis eſt anima tua, & quàm gravia fuerunt ejus vulnera, pro quibus neceſsè fuit Chriſtum Dominum vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortem, & mortem ſempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei Filius moreretur. Agnoſce ô homo redempte (o) pretium redemptionis tuæ: ecce qualis Hoſtia victimatur pro tua culpa, pro prævaricatione tua. O homo (p) quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit: ſola dilectio ei ſufficit. Quare diligentem te non diligas? Diligamus eum, quoniam ipſe prior dilexit nos. Vis audire modum dilectionis ejus, vis noſſe effectum? *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum Unigenitum daret. Proprio Filio ſuo non pepercit Deus, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Audi & ipſum Filium: *Majorem*, inquit, *hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pr amicis ſuis.* Dilige ergo ô homo dilectorem tuum, dilige eum non tantùm verbo & lingua, ſed opere & veritate. Dilige eum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis, & ex omni mente tua. Dic: *Diligam te Domine fortitudo mea, Domine firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus.* Verè liberator, quia liberaſti pauperem à potente, & inopem cui non erat adjutor, & liberaſti animam meam à perditione. Quod ſi autem diligis eum (q) hoc facis ex debito: ſi te diligit, facit hoc ipſe gratuitò. Attende celſitudinem cæli, & magnitudinem firmamenti, & modicum in locis paluſtribus lutum: talis eſt adhuc inæſtimabiliter diſpar comparatio tui ad Deum, ſicut luti ad cælum. Quæ autem collatio tui ad ineffabilem, ad incomprehenſibilem? Nihil ei ad menſuram meriti retribuere poſſes, ſi in retributionem eorum quæ pro te ſuſtinuit, te millies mille annis etiam gehennali incendio cruciares. Obtulit in templo Filium ſuum Virgo ſacrata (r) & benedictum fructum ventris ſui Domino repræſentavit. Obtulit ad noſtram omnium reconciliationem Hoſtiã ſanctam, Deo placentem. Omninò acceptavit Deus Pater novam & precioſiſſimã Hoſtiam, de qua ipſe ait: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui.* Sed oblatio iſta, Fratres, ſatis delicata videtur, ubi tantùm ſiſtitur Domino, redimitur avibus, & illicò reportatur. Venit tempus quando non in templo offertur, nec inter brachia Simeonis, ſed extra civitatem inter brachia crucis. Venit tempus quando non redimitur alieno, ſed alios redemit Sanguine proprio, quia in redemptionem eum miſit Deus Pater populo ſuo. Illud erat Sacrificium matutinum, iſtud eſt veſpertinum. Illud quidem jucundius, iſtud plenius. Illud enim tempore Nativitatis, iſtud jam in plenitudine ætatis. De utroque tamen potes accipere quod Propheta prædixit: *Oblatus eſt, quia ipſe voluit.* Nam & in templo oblatus eſt, non quia opus habuit, non quia ſub legis edicto fuit, ſed quia voluit. Et in Cruce nihilominùs oblatus eſt, non quia meruit, non quia Judæus prævaluit, ſed quia ipſe voluit. Ipſe Animam ſuam poſuit (s) quia ipſe voluit oblatus eſt: omnis enim ei infirmitas de voluntate fuit, non de neceſſitate. O quàm indebita miſeratio! (t) quàm gratuita & ſic probata dilectio! quàm inopinata dignatio! quàm ſtupenda dulcedo? quàm invicta manſuetudo, Regem gloriæ pro deſpicaciſſimo vernaculo, imò verniculo crucifigi! Quis audivit unquam tale, aut quis vidit huic ſimile? Vix enim pro juſto quis moritur: ipſe pro injuſtis & inimicis mortuus eſt. Mors Chriſti eſt opus ſine exemplo (u) humilitas ſine modo, donum ſine precio, & gratia ſine merito. Hanc propter nos ſubire voluit mortẽ qui peccata noſtra ſuper lignũ ſuſtinuit in cruce ſua, ſcilicet pœnam peccatorum: cujus livore ſanati ſumus. Quid facis ô homo indigne? Quid facis homo ingrate? Adora devotiùs, recole frequentiùs in Sacramento altaris Salutem mundi pro te paſſam, Vitam pro te mortuam, Fortitudinem infirmatam, Si membrum Chriſti es, compatere Capiti tuo. Si frater Chriſti es, commorere Fratri tuo. Plange, dole cum gemitu & lachrymis ſuper mortem precioſam Unigeniti Dei Patris. Alioquin ſi non doles, ſi non compateris: deliras, degeneras, belluam ſapis, lethargum pateris, hominem diffiteris. Sciaſquè quòd ſi te ingratum repererit [x] nec velle uti tanto beneficio, exiget à te diſtrictiſſimè mortem ſuam. Vereorquè, ne aliquando indignantiſſimè dicat tibi: *Tolle manum tuam & mitte in latus meum dextrum, mitte digitos tuos in fixuras clavorum, & vide quanta pro te paſſus ſum?* O ingrata & crudelis impietas! nonne putas Deum de collatis tibi beneficiis pœnitere, ſi ea viderit per ingratitudinem periiſſe? Dignũ eſt, & tibi multùm expedit [y] compati, commori, conſepeliri: paſſo, mortuo, & ſepulto. Ad hoc enim facta ſunt hujuſmodi, ut his omnibus configuretur & conformetur vita Chriſtiani. Alioquin etiam exquiretur à te Sanguis juſtus (z) qui effuſus eſt ſuper terram: nec immunis eris ab illo tam ſingulari ſcelere Judæorum, quòd videlicet tantæ charitati ingratus fueris, quòd ſpiritui gratiæ contumeliam feceris, quòd Sanguinem teſtamenti pollutum duxeris, quòd conculcaveris Filium Dei.

§. III.

Jeſus emiſſa voce magna, & inclinato Capite expiravit. Mar. 15. Joan. 19.

Cognoſce anima mea [a] cognoſce: hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, Unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce (b) moriebatur Salvator tuus, anima mea, ut te vivificaret. Affixus erat Cruci, ut iniquitates tuas propriis manibus Cruci affigeret. Manus elevabat ad Patrem in Sacrificium veſpertinum, ut te ad amplexus amicabiles invitaret: vitamquè ſuam, quæ nulli erat obnoxia morti, pro te obtulit ad mortem, ut, dum à principe tenebrarum juſtus injuſtè occiditur (quia quod ſuum non erat, uſurpare convictus eſt (eâ quam habebat in te poteſtate privaretur. In

n *Tract. de cogn. human. condit. cap. 3. num. 9. tom. 5. pag. 285.* o *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 15.* p *Ibdem num. 17.* q *Lib. 3. de amor. Dei cap. 20 num. 72.* r *Ser. 3. in Purificat. B. M. num. 2.* s *Ser. 34. diver. num. 2.*

t *Ser. 22. div. num. 5* u *Ser. de excell. SS. Sacram. num. 6. ſ. 6. p. 735.* x *lib. 3. de amor. Dei cap. 20. n. 69.* y *Ser. 2. in Cæna Dom. num. 6.* z *Ser. in fer. 4. heb. ſan. num. 11.* a *Ser. de paſſ. Dom. num. 15.* b *lib. 3. de amor. Dei cap. 19. n. 67.*

tâ exuberanti beneficio, in tanto cumulo gratiarū, quo te largitio divina quaſi obruit & cōfundit, vide ne ingrata ſis. Stat ecce expāſis manibus, nudo corpore (c) manibus ſimul & pedibus perforatis, capite inclinato. Cōfortare nunc & elevare anima mea miſera & infirma, & alis fidei & ſpei ad hunc Jeſum Crucifixum enitere. Non enim elevatus eſt in Crucem, ut ſe difficilem præberet accedere ad eum volentibus, ſed magis ut omnibus poſſet paratior inveniri. Ipſe Jeſus amplexus tuos deſiderat (d) talis ut complectatur, expectat. Caput floridum multis ſpinarum aculeis confixum ad te inclinat, ut ad pacis oſculum te invitet, tanquam dicat tibi: Ecce quomodò configuratus ſum, quomodò confoſſus ſū, quomodò mactatus ſum, ut te poſſim ponere ſuper humeros meos, quæ aberraveras ovis mea, & ad paſcua reducere paradiſi: redde vicem, & ſuper vulnera mea miſericordiâ commovere. Intuere manus meas (e) propter obedientiam Cruci affixas: conſidera pedes expoſitos fixuris clavorum, & latus lanceâ perforatum. Attende quòd propter obedientiam mortuus ſum: & ſi propter fragilitatem humanam obedientia tua ſit minùs aliquid perfectum habens, volo ut plenitudo mea obedientiæ ſit tuæ minùs ſufficientis obedientiæ ſupplementum. O mira & inexhauſta bonitas! (f) O inaudita & inæſtimabilis pietas Salvatoris noſtri! Quis unquam, Fratres mei, poterit explicare ſermone, aut ſtylo exarare & graphio, quanta pietate Auctor pietatis redundet, quanta largitate bonitatis ipſe Auctor exuberet? Mihi credite. Fratres, Si omnes homines niterentur & Angeli, fontis tantæ pietatis non poſſent haurire vobis etiam minimam guttam, habito reſpectu ad ipſam abundantiam pietatis. Hæc eſt, inquam, maxima immenſitas pietatis, ingens eminentia bonitatis, quòd Creator omnium Deus ſeipſum exinanivit, formam ſervi ſuſcepit, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo: manens Deus in homine, ut homo maneret in Deo: Vita mortem aſſumens, ut ſibi mors aſſumeret vitam. Proinde eſt mors Chriſti reverenda (g) & præ omnibus Sacramentis affectuoſa. In hoc enim Sacramento pietas magis enituit, gratia plùs refulſit, charitas ampliùs radiavit. Ad mortem Chriſti tria præcipuè reſpiciunt, non ſine timore, non ſine lachrymis & gemitu proſequenda: injuriarum multiformium illatio, manuum ac pedum in cruce confixio, ſepulchri ac ſepulti ſub militum excubiis obſervatio. O anima mea (h) quid agis? quis dabit aquam capiti tuo, & fontem lachrymarum oculis tuis, ut ſatis plangere, & ſatis flere poſſis interfectum Redemptorem populi ſui? Fletus deducite oculi mei (i) & liqueſce anima mea igne compaſſionis ſuper contritione amabilis Viri hujus. Ecce (K) defecerunt dies noſtræ diei Domini Jeſu, qui ſolus eſt Dies ſine tenebris: & oſſa ejus ſicut cremium arverunt. Percuſſus eſt ſicut fænum, & aruit cor ejus, elevatus eſt & alliſus valdè; ſed in dedecore extrinſeco decorem ſimul verè & decus intrinſecùs retinebat. Quantus autem fuerit amor [l] quem circa nos Chriſtus moriendo exhibuit, enarrare non ſufficit aliquis vivens. Ergo lachrymæ dicant, quia voces explicare nequeunt. Doleo ſuper te Domine mi Rex (m) Magiſter & pater, imò & frater Domine mi Jeſu Chriſte crucifixe, amabilis valdè? ſuper amorem mulierum. Nec immeritò. [n] Ipſe enim Jeſus crucifixus dulcis eſt in voce, dulcis in facie, dulcis in nomine, dulcis in opere. Verè dulcis eſt in voce, de cujus ore lac & mel procedit. *Diffuſa eſt enim gratia in labiis ſuis*. Verè dulcis eſt in *facie*. *ſpecioſus enim eſt* non ſolùm *præ filiis hominum*, ſed etiam præ millibus Angelorum. Verè dulcis eſt in *nomine*. Dulce enim eſt nomen & ſuave Jeſus, conſecratum ab æterno, nunciatum ab Angelo, prophetatum Salamonis oraculo, qui ait: *Oleum effuſum nomentuum.* Verè dulcis eſt in *opere*, in celebratis miraculis, in peccatoribus converſis, in Sacramento precioſæ mortis, quod humanæ blanditur infirmitati. In hoc enim Sacramento charitas ampliùs radiavit, pietas magis enicuit, gratia plùs radiavit. O ſummè pia & verè ſuavis memoria, annunciare mortem Domini donec veniat. Chriſte Jeſu crucifixe, mortis tuæ memoria eſt tanquam opus pigmentarii, quaſi thus redolens in diebus, quaſi regio aromatum quam purgat æſtus Solis, & quaſi flores roſarum in diebus verni, & quaſi lilia quæ ſunt in tranſitu aquæ. Sed tibi Domine Ieſu [o] fortiſſime Zelotes, quid gratiarum retribuam, ut dignè retribuam ego homo pulvis & vile figmentum? Quid enim pro mea ſalute facere debuiſti, & non feciſti? Ab imo pedis uſque ad ſummum verticis te totum in aquas paſſionum demerſiſti, ut me totum extraheres de illis: & intraverunt uſque ad Animam tuam, Nam & Animam tuam in mortem perdidiſti, ut meam perditam mihi redderes. Et ecce me duplici debito obligaſti. Nam & pro eo quòd dediſti tuam, debitor tibi ſum: & pro mea quidem anima bis à te mihi data, ſemel in creatione, & ſemel in redemptione, quid magis juſtè tibi reddam quàm ipſam, non habeo? Pro tua autem precioſa Anima ita contribulata quid ab homine dignè rependi poſſit, non invenio. Nam etſi cælum & terram & omnem ornatum eorum pro ea poſſem rependere, certè nec ſic uſque ad menſuram debiti ullatenus attingere poſſem. Vt autem ipſum quod & debeo, & poſſibile, mihi eſt retribuam: tui Domine muneris eſt. Diligendus es mihi Domine, toto corde, totâ animâ, tota virtute: & tua mihi ſequenda ſunt veſtigia, qui pro me mori dignatus es. Et quomodò fiet iſtud in me niſi per te? Adhæreat anima mea poſt te, quia tota virtus ejus pendet ex te. Duo minuta habeo Domine (p) corpus & animam dico. Utinam hęc tibi perfectè poſſim in Sacrificium laudis offerre! Bonum enim mihi longèque glorioſius atque utilius eſt, ut tibi magis offerar, quàm deſerar mihi ipſi. Nam ad meipſum anima mea conturbatur, in te verò exultabit ſpiritus meus, ſi tibi veraciter offeratur. Fratres, Morituro Domino Judæus mortuas hoſtias offerebat: Sed jam nunc, *Vivo ego*, dicit Dominus, *nolo mortem peccatoris*, *ſed magis*

c *Tract. de vite myſt. c.44. n.166.* d *Ibidem num. 169.* e *Ser. in fer. 2. Paſch. num.26.* f *Ser. 11. in ult. Cœna num. 84.* g *Ser. 2. in Cœna Dom. n. 4.* h *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 15.* i *Ser. de paſ. Dom. num. 14* K *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 27.* l *Ser. 12. in ult. Cœna num. 100.*

m *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 26.* n *Ser. de excell. SS. Sacram. num. 7.* o *Ser. de Paſ. Dom. num. 18. & 19.* p *Serm. 3. in Purificat. B. M. num. 2.*

Digitized by Google

git ut convertatur & vivat. Ac ſi dicatur: [q] Velit nolit Judæus, Vivo ego, nolo mortem peccatoris, qui mori volui pro peccatoribus. Volo ut fructuoſa ſit mors mea, & copioſa per eam redemptio. Non vult Dominus mortem meam [r] & non libenter offeram illi vitam meam? Hæc eſt enim hoſtia placabilis, Deo placens hoſtia, hoſtia viva. Alioquin ſi illam retinuero [s] qua fronte, quibus oculis, qua mente, qua conſcientia vado ad viſcera miſericordiæ Dei noſtri, & audeo perfodere illud fortiſſimum propugnaculum quod cuſtodit Iſraël, & illius Sanguinis non guttas, ſed undas à quinque partibus Corporis in meum precium detorquere? Nam & ſi cætera taceam [t] hoc ſolo certè non immeritò vitam vendicat ſibi noſtram, quòd pro ea præbuit ſuam. Nemo igitur ſibi vivat, ſed ei qui pro ſe mortuus eſt. Cui enim juſtiùs vivam, quàm ei qui ſi non moreretur, ego non viverem? Cui commodiùs, quàm promittenti vitam æternam? Cui magis ex neceſſitate, quàm flammas perpetuas minitanti? Sed ſervio voluntariè, quia charitas libertatem donat. Charitas inquam illa quæ timorem expellit, laborem non ſentit, meritum non intuetur, præmium non requirit: & tamen plùs omnibus urget. Nullus terror ſic ſollicitat, nulla præmia ſic invitant, nulla juſtitia ſic exigit. O Salvator meus [u] veniat obſecro tempus, quando revelatis oculis inſpiciam quem nunc à longe inclamo, apprehendam quem deſidero, & amplectar ut in abyſſo amoris tui totus abſorbear. Nihil mihi quæſo ſine te dulceſcat, nihil pretioſum arrideat mihi. Sed da mihi bone Jeſu in te vivere, & pro amore tuo mori, qui pro me dignatus es amaræ mortis ſubire tormentum. Amen.

CAPUT IX.

Soluuntur quæſtiones, quæ tangunt & myſterium Paſſionis Dominicæ, & pungunt Opus redemptionis noſtræ.

1. *Quæritur, cur per hominem qui erat Deus, & non per ſimplicem hominem redempti ſumus? 2. Cur Deus per ſe, & non per aliam creaturam voluit nos redimere? 3. Quanam neceſſitate tam mirum & durum laborem pertulit pro redemptione noſtra? 4. Quanam neceſſitas aut ratio fuit, quòd Filius Dei mortem crucis ſuſtinuit, qui ſolo juſſu poterat nos redimere? 5. Ad quid mortuus eſt Chriſtus in Cruce? 6. Quæritur quomodonam mors à Chriſto debellata fuerit, cùm adhuc ſæviat in homines univerſos?*

§. I.

PRimò quæritur: Quare [a] per hominem qui erat Deus, & non per ſimplicem hominem liberatum eſt genus humanum? Satis manifeſtum eſt: quia omnes homines peccato erant obnoxii, & non poterat quiſquam aliorum ſolvere vincula, qui ſeipſum ſolvere non valebat. Chriſtus autem fortis, qui originali peccato nihil debebat, eò quòd ſingulari privilegio naſcendi ſine omni carnali concupiſcentia conceptus erat, qui ſolus eſt inter mortuos liber: ſolus à morte poterat mortuos liberare, ſicut ait Apoſtolus: *Non habebat neceſſe pro ſe offerre Sacrificium, quemadmodum alii Sacerdotes, tam pro ſua, quàm pro populi ignorantia*. Verùm (b) quomodò mori potuit qui Deus erat. Quoniam nimirùm & homo erat. Propterea ſanè Unigenitus Dei Patris (c) paſſione ſua hominem redempturus, ſicut carnem in qua pateretur (qui pati non poterat in Divinitate) ſuſcepit: ſic etiam in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt, ut humiliaret ſemetipſum in loco afflictionis. Voluit infirmiora noſtra abundantiori gloria ſublimare [d] & contraxit ſe Majeſtas, ut quod melius habebat (videlicet ſeipſum) limo noſtro conjungeret: & in perſona una ſibi invicem unirentur Deus & limus, Majeſtas & infirmitas, tanta vilitas & Sublimitas tanta. Nihil enim Deo ſublimius eſt, nihil vilius limo: & tamen tanta dignatione Deus deſcendit in limum, tantaquè dignitate limus aſcendit ad Deum, ut quidquid in eo Deus fecit, limus feciſſe credatur: & quidquid limus pertulit, Deus in illo pertuliſſe dicatur, tam ineffabili quàm incomprehenſibili Sacramento. Ergone credendum eſt (e) quòd iſte Deus ſit, qui ponitur in præſepio, qui vagit in cunis, qui omnium infantilium neceſſitatum injurias patitur, qui flagellatur, qui conſpuitur, qui crucifigitur, qui ponitur in ſepulchro, & inter duos lapides concluditur, excelſus & immenſus? Quomodò potuit hoc perſuaderi generi humano, & univerſo orbi terrarum? Et tamen tam facilè & tam potenter perſuaſum eſt. ut mihi id credibile faciat credentium multitudo. Juvenes & Virgines, Senes cum junioribus elegerunt potius mille mortibus mori, quàm vel ad momentum ab iſta fide deficere. Paſſus eſt quidem (f) in cruce impaſſibilis Deus, & in carne noſtra mortali mortuus ac ſepultus eſt immortalis Dei Filius. Sed ecce tertia die reſurrexit à mortuis: & qui Agnus extiterat in Paſſione, leo factus eſt in Reſurrectione. Surrexit, & vicit leo de tribu Juda: quia mortem, quam ex infirmitate noſtra pertulit, ex Virtute ſua reſurgendo calcavit. Ipſe enim verus eſt Moyſes (g) qui verè per aquam venit, & non in aqua tantùm, ſed in aqua & Sanguine. Ait utique in Pſalmo ſanctus David Propheta: *Dixit ut diſperderet eos* (Patrem ſiquidem loquebatur) *ſi non Moyſes electus ejus ſtetiſſet in confractione in conſpectu ejus, ut averteret iram ejus ne diſperderet eos*. Quonammodò quæſo, Moyſes ſtetit in confractione? Quemadmodùm, inquam, aut ſtetit, ſi confractus eſt aut ſi ſtetit, quomodò confractus eſt? At ego tibi oſtendo ſi vis qui verè ſtetit in confractione. Ego alium novi neminem qui hoc potuerit, niſi Dominum meum Jeſum, qui certè in morte vivebat, qui Corpore fractus in cruce, Divinitate ſtabat cum Patre: in uno nobiſcum ſupplicans, in altero cum Patre propitians. Sicut autē Mediator noſter Jeſus duas naturas (h) Humanitatem videlicet & Divinitatem conjunxit in una perſona: ita ſingula ejus opera ad hanc, ſive illam neceſsè eſt pertinere naturam. Ad

 hanc

q Ser. 3. diver. n. 1. r Ser. 3. in Purificat. B. M. num. 3. s Ser. 22 diver. num. 6. t Epiſtol. 143. num. 3. u lib. 3. de amore Dei cap. 32. num. 113. a Tract. de vitæ myſt. cap. 46. num. 180.

b Tract. de exhortamili. temp. cap. 1. num. 22. c Ser. 30. diver. num. 2. d Ser. 3. in Vig. Nat. Domini num. 3. e Ibidem num. 6. f Ser. 57. diver. num. 2. g Ser. 36. in Cant. num. 2. h Serm. de verb. Sap. num. 7. tom. 6. pag. 771.

Digitized by Google

hanc ſiquidem miſeria, ſed ad illam pertinet potentia. Quidquid ergo miſeriæ paſſus eſt, ex homine contraxit: quidquid potenter operatus eſt, à Patre habuit.

§. II.

Secundò quæritur: Quare Deus potiùs per ſe [i] quàm per aliquam aliam creaturam hominem voluerit liberare? Poſſumus hoc quidem charitati ejus imputare, quam ut nobis comendaret, non ſolùm incarnatus eſt, ſed & mortuus eſt pro nobis. Videns enim Deus homines omninò carnales effectos eſſe [k] tantã eis dulcedinẽ exibuit in Carne ſua, ut duriſſimi cordis ſit quiſquis eum toto affectu non diligat. Volens ſiquidem nobilem creaturam hominem recupere: Si, inquit, invitum coẽgero, aſinum habeo, non hominem, quoniam quidem non libens veniet nec ſpontaneus ut poſſit dicere: *Voluntariè ſacrificabo tibi*. Nunquid aſinis dabo regnum meum? Numquid de bobus cura eſt Deo? Ut ergo habeam voluntarium, terrebo eum, ſi fortè convertatur & vivat. Et comminatus eſt acerbiora quæ excogitari poſſunt, tenebras æternas, vermes immortales, ignem inextinguibilem. Cùm autem nec ſic homo revocaretur, ait: Non ſolùm timidus, ſed etiam cupidus eſt: promittam ergo ei quod potiſſimùm deſiderabile videatur. Deſiderant homines aurũ & argentum & ſimilia & ſuper hæc omnia vitam deſiderant. Manifeſtum eſt hoc, & valdè manifeſtum. Si, inquit, tantoperè deſiderant miſeram hanc laborioſam vitam & momentaneam, quantùm diligent vitam quietam, æternam, beatam? Promiſit itaque vitam æternam, promiſit quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. Videns autem quòd nihil proficeret, [l] Unum, inquit, reſtat adhuc. Ineſt homini non ſolùm timor & cupiditas, ſed & amor, nec quidquam eſt omninò eo vehementius ad trahendum. Venit igitur in Carne, & tam amabilem ſe exhibuit, ut illam nobis impenderet charitatem, quâ majorem nemo habet, ut Animam ſuam daret pro nobis. Et verè in nullo ſic commendat Deus charitaſuam, quomodo in myſterio Incarnationis ejus & Paſſionis: in nullo ſic revelatur ejus pietas, in nullo ſic apparet benignitas, quommodo in humanitate, Apoſtolo teſte qui ait: *Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei*. Nam potentia quidem occultata eſt, quoniã in infirmitate venit. Unde Abacuch Propheta: *Abſcondita eſt*, inquit, *fortitudo ejus*, haud dubium quin in Cruce, *cujus cornua in manibus ejus*. *Sapientia* quoque abſcondita eſt & incarnata. Placuit enim ei per ſtultitiam verbi ſalvos facere credentes. Nonne quodammodò ſtultum ſe fecerat, qui tradidit in mortem Animam ſuam, & tulit peccata multorum, & quæ non rapuit tunc exolvebat? Tradidit nihilominùs per hoc formam charitatis [m] ut parati ſimus, cùm neceſſitas exigerit, pro fratribus noſtris animas noſtras ponere, cùm Regem noſtrum pro nobis Animam poſuiſſe videmus. Eſt adhuc & alia rationabilis cauſa, quare per Dominum redempti ſumus: ſcilicet, quia nequaquam decuit nos per alium reformari, quàm per eum, per quem formati eramus. Plùs enim excitat nos ad charitatem reformatio, quàm formatio. Si enim per alium quàm per ipſum per quem ſumus formati, reformati eſſemus, plùs reformatori noſtro quàm formatori deberemus: & ſic plùs diligeremus creaturam quàm Creatorem, quod eſſet inconveniens. Ut ergo incitaret nos ad diligendum ſeipſum ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus noſtris: impendit nobis quidquid debuit, creando & recreando nos optimus Deus, cujus beneficiis non communicat alienus.

§. III.

Tertiò quæritur: Quanam neceſſitate Chriſtus paſſionem pertulit? [n] Quâ indigentiâ toties Sanguinem fudit? Cur tam mira pro redemptione hominum ſuſtinuit, qui ſolius Majeſtatis imperio potentiſſimè redimere potuit? Audi ô homo neceſſitatem tuam, & non ſuam. Protoplaſtus piaculare facinus commiſit prævaricando, quod expiari ſine hoſtiæ oblatione non potuit. Purus homo puram hoſtiam offere non valuit, quem peccati contagio penitùs immundum eſſe conſtituit. Nec ſimplex Deus, nec Angelus immolari debuit: quoniam & illum natura, & hunc gratia impaſſibilem exhibuit. Irrationabilis creatura non ſufficiebat tantæ rei magnitudini. Unde oportuit, ut Deus & homo fieret hoſtia: Deus pro potentia liberandi, homo pro ſufficientia immolandi: homo peccator pro indigentia. Oblatus eſt ergo Deus homo, quia apud ipſũ propitiatio eſt, & copioſa apud eũ redemptio. Oblatus eſt, quia ſic decrevit ipſius erga hominem inæſtimabilis dilectio. Oblatus eſt, quia ſic homo indiguit. Oblatus eſt, quia ipſe voluit. Oblatus eſt [o] ut omnium implerentur oracula Prophetarum. De impletione Scripturæ [p] ipſe Dominus teſtimonium perhibet dicens Petro: *Calicem quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum? Quomodò ergo implebuntur Scripturæ? Quia ſic oportet fieri*: Et in alio loco dicit: *Nonne oportuit adimpleri omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & in Prophetis, & in Pſalmis de me?* Victoria de diabolo etſi alio modo fieri potuit, tamen alio modo impleri non debuit. Multùm enim deſipit, qui Sapientiam Dei & Domini aliud aliquid putat, niſi id quod præſtantiſſimum fuit, ordinâſſe. Neceſſarium fuit eundem diabolum per Hominem Deum vinci & per lignum, qui hominẽ vicerat per lignũ: *ut, unde mors oriebatur, inde vita reſurgeret: & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur*. Quis dignè penſet [q] quantæ fuerit, humilitatis, manſuetudinis, dignationis, Dominum Majeſtatis carne indui, mulctari morte, turpari cruce? Sed dicit aliquis: Non valuit opus ſuum reparare Creator abſque iſta difficultate? Valuit, ſed maluit cum injuria ſui, ne peſſimum atque odioſiſſimum vitium ingratitudinis occaſionem ultrà reperiret in homine. Sanè multum fatigationis aſſumpſit, quo multæ dilectionis hominem debitorem teneret, commoneretque gratiarum actionis difficultas redemptionis, quem minùs eſſe devotum fecerat conditionis facilitas. Quid enim dicebat homo creatus & ingratus? Gratis quidem conditus ſum, ſed nullo Auctoris grava-

l *Tract. de vite myſt. cap. 46. num. 182.* k *Ser. 20. divers. num. 2.* *Ibidem num. 3.* m *Tract. de vite myſt. cap. 26. num. 163.*

n *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. n. 16.* o *Ser. 57. diu. n. 2.* p *Tract. de vite myſt. cap. 46. num. 181.* q *Ser. 11. in Cant num. 7.*

gravamine vel labore. Siquidem dixit,& factus ſum, quemadmodùm & univerſa. Quid magnum eſt, quamlibet magna in verbi facilitate donaveris? Sic beneficium creationis attenuans humana impietas, ingratitudinis materiam inde ſumebat, unde amoris cauſam habere debuerat, idquè ad excuſationes in peccatis. Sed obſtructum eſt [r] os loquentium iniqua. Luce clariùs patet,quantum modò pro te ô homo diſpendium fecit: de Domino ſeruus, de divite pauper,caro de Verbo, & de Dei Filio hominis filius fieri non deſpexit. Memento jam te etſi de nihilo factū eſſe,non tamen de nihilo redemptum.Sex diebus condidit omnia,& te inter omnia. At verò per totos triginta &tres annos operatus eſt ſalutē tuam in medio terræ.O quantū laboravit! ſuſtinens carnis neceſſitates, hoſtis tentationes, nonne ſibi Crucis aggravavit ignominia, mortis cumulavit horrore? Neceſſariè quidem. Sedebas ô homo[s]in tenebroſis & umbra mortis per ignorantiam Veritatis, ſedebas vinctus catenis delictorum. Chriſtus deſcendit ad te in carcerem non ut torqueret, ſed uterveret de poteſtate tenebrarum. Et primò quidem Veritatis Doctor depulit umbram ignorantiæ tuæ, luce *ſapientia* ſuæ. Per *juſtitiam* deinde quæ ex fide eſt,ſolvit funes peccatorum, gratis juſtificans peccatorem. Quo gemino beneficio implevit ſermonem illum Sancti David: *Dominus ſolvit compeditos*, *Dominus illuminat cæcos*. Addidit quoque *ſanctè* inter peccatores vivere, & ſic tradere formam vitæ tanquam viæ,quâ redires ad patriam. Ad cumulū poſtremò pietatis tradidit in mortem Animam ſuam,& de proprio latere protulit precium *ſatisfactionis*, quo placaret Patrem:per quod illum planè ad ſe verſiculum traxit: *Apud Dominū miſericordia,& copioſa apud eum redemptio*. Prorsùs copioſa: quia non gutta, ſed nuda Sanguinis largiter per quinque partes Corporis emanavit.

§. IIII.

Quartò quæritur: Quænam neceſſitas [t] aut quæ ratio, aut quod opus fuit (cùm ſola juſſione ſua Divina miſeratio liberare hominem à peccato poſſet) propter redemptionem noſtram Filium Dei carne ſuſcepta, tot & tantas inedias, opprobria, flagella, ſputa, denique ipſam crucis ignominioſam & aſperrimam mortem ſuſipere, ut cum iniquis patibulum ſuſtineret? Reſpondemus: Neceſſitas noſtra fuit, & neceſſitas dura ſedentium in tenebris & umbra mortis. Opus æquè noſtrum,& Dei ipſius, & Sanctorum Angelorum fuit. *Noſtrum*,ut auferret jugum captivitatis noſtræ. *Suum*,ut impleret propoſitum voluntatis ejus. *Angelorum*, ut numerus impleretur eorum. Porrò ratio hujus facti fuit dignatio facientis. Quis negat Omnipotenti ad manuum fuiſſe alios & alios modos noſtræ redemptionis, juſtificationis, liberationis? Verùm hoc non præjudicat hujus quem è multis elegit efficaciæ. Et fortaſsè is modus præſtat, quem in terra oblivionis, gravedinis, lapſus noſtri, tot & tantis gravaminibus Reparatoris fortiùs & vivacius admoneremur. Aliàs autem nemo hominum novit, nec noſcere ad plenum poteſt quid boni ad gratiam, quid congruentiæ ad Sapientiam, quid decoris ad gloriam, quid commodi ad ſalutem; penes ſeipſam contineat hujus venerandi miſterii inſcrutabilis altitudo:quam Propheta Abacuch conſiderans expavit, non penetravit: & Præcurſor Domini indignum ſe judicavit qui penetraret. Cæterùm [u] ſi non licet perſcrutari Divinæ Sacramentum Voluntatis, licet tamen ſentire effectum operis, fructum utilitatis percipere. Et quod licet ſcire, non licet tacere: quia gloria eſt Regum celare verbum, & gloria Dei inveſtigare ſermonem. Fidelis ſermo & omni acceptione dignus: *Quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, reconcialiati ſumus Deo per mortem Filii ejus*.Ubi reconciliatio eſt, ibi remiſſio peccatorum. Nam ſi dicente ſcriptura: *Peccata noſtra ſeparant inter nos & Deum*: manente peccato non eſt reconciliatio.In quo autem remiſſio eſt peccatorum? *Hic calix* (inquit Dominus) *novi teſtamenti in meo Sanguine, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum*. Itaque ubi reconciliatio eſt,ibi remiſſio peccatorum. Et quid ipſa niſi juſtificatio? Sive igitur reconciliatio, ſive remiſſio peccatorum, ſiue juſtificatio ſit, ſive etiam redemptio, vel liberatio de vinculis diaboli, à quo captivi tenebamur ad ipſius voluntatem: intercedente morte Unigeniti filii Dei obtinemus,juſtificati gratis in Sanguine ipſius: *inquo* (ſi ut Apoſtolus dicit) *habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum, ſecundùm divitias gratiæ ejus*. Cur, inquis, per Sanguinem, quod potuit facere per ſermonem? Ipſum interroga. Mihi ſcire licet quòd ita.Cur ita? Non licet ſcire. Nunquid dicit figmentum ei qui ſe finxit: *Quid me finxiſti ſic*? Fuit verò Sanguis qui effuſus eſt [x] tam multus ad ignoſcendum, ut ipſum quoque peccatum maximum quo factum eſt ut effunderetur, deleret, ac per hoc de antiqui illius peccati originalis utpotè levioris deletione nullam omninò dubietatem relinqueret.

§. V.

Quintò quæritur: *Ad quid mortuus eſt Chriſtus*? Propter hoc mortuus eſt [y] & reſurrexit, ut vivorum dominaretur & mortuorum. Porrò mortuus eſt [z] & mortem necavit,ut viveremus per illum. Peccatum præceſſit [a] ut ſequeretur mors:quod ſanè ſi caviſſet primus homo,mortem non guſtaſſet in æternum. Peccando utique vitam amiſit [b] & mortem invenit: quoniam quidem & Deus ita prædixerat, & juſtum profectò erat, ut ſi peccaret homo, moreretur.Quid namque juſtius poterat eſſe,quàm recipere talionem? Vita ſiquidem Deus animæ eſt, ipſa corporis. Peccando voluntariè volens perdidit vivere, nolens perdat & vivificare. Spontè repulit vitam cùm vivere noluit, non valeat eam dare cui vel quatenùs volverit. Noluit anima regi à Deo, non queat regere corpus. Si non paret Superiori, inferiori cur imperet? Invenit Conditor ſuam ſibi rebellem creaturam: inveniat anima ſuam ſibi rebellem pediſſequam carnem. Tranſgreſſor inventus eſt homo Divinæ legis: inveniat ipſe aliam legem in membris ſuis,repugnantem legi mentis ſuæ, & captivantem ſe in le-

r *Ibidem num. 8.* s *Ser. 22. in Cant. num. 7.* t *Tract. de error Abailardi cap. 8. num. 19.*

u *Ibidem num. 20.* x *Ibidem num. 22.* y *Ser. 66. in Cant. num. 10.* z *Ser. de Paſſ. Domini num. 1.* a *Tract. de exhort. ad milites templ. cap. 11. num. 18.* b *Ibidem num. 19.*

Digitized by Google

in legem peccati. Porrò *peccatum* [ut ſcriptum eſt] *ſeparat inter nos & Deum*: ſeparet proinde etiam mors inter corpus noſtrum & nos. Non potuit dividi à Deo anima niſi peccando, nec corpus ab ipſa niſi moriendo. Quid itaque auſterius pertulit in ultione? Id ſolum paſſa eſt à ſubdito, quod præſumpſerat in Auctorem. Nil profectò congruentius erat, quàm ut mors operata ſit mortẽ, ſpiritualis corporalem, culpabilis pœnalem, voluntaria neceſſariam. Cùm ergo hac gemina morte (c) ſecundùm utramque naturam homo damnatus fuiſſet, altera quidem ſpirituali & voluntaria, altera corporali & neceſſaria: utrique Deus Homo una ſua corporali ac voluntaria morte benignè & potenter occurrit, illaquè una ſua morte noſtram utramque mortem damnavit. Meritò quidem. Nam ex duabus mortibus noſtris, cùm altera nobis in culpæ meritum, altera in pœnæ debitum reputaretur: Chriſtus ſuſcipiens pœnam & neſciens culpam, dum ſpontè & tantùm in Corpore moritur, & vitam nobis & juſtitiam promeretur. Alioquin ſi corporaliter non pateretur, debitum non ſolviſſet: ſi non voluntariè moreretur, meritum mors illa non habuiſſet. Nunc autem ſi [ut dictum eſt] mortis meritum eſt peccatum, & peccati debitum eſt mors: Chriſto remittente peccatum, & moriente pro peccatoribus, profectò jam nullum eſt meritum, & ſolutum eſt debitum. Cæterùm unde ſcimus (d) quòd Chriſtus poſſit peccata dimittere? Hinc proculdubio, quia Deus eſt, & quidquid vult, poteſt. Unde autem ſcimus & quòd Deus ſit? Miracula probant. Facit quippè opera quæ nemo alius facere poſſit, ut taceam oracula Prophetarum, necnon & Paternæ vocis teſtimonium elapſæ cælitùs ad ipſum à magnifica gloria. Quod ſi Deus pro nobis eſt quis contra nos? Deus qui juſtificat, quis eſt qui condemnet? Si ipſe eſt & non alius cui quotidiè confitemur dicentes, *Tibi ſoli peccavi*: quis meliùs, imò quis alius remittere poteſt quod in eum peccatum eſt? Itaque cognovimus quòd peccata Chriſtus Divinitatis ſuæ potentiâ valuit relaxare. Sed unde rursùm confidimus (e) quòd mortem abſtulit? Hinc planè, quòd eam ipſe qui non meruit, pertulit. Qua enim ratione iterum exigeretur à nobis, quod pro nobis ille jam ſolvit? Qui peccati meritum tulit, ſuam nobis donando juſtitiam: ipſe mortis debitum ſolvit, & reddidit vitam. Sic namque mortua morte revertitur vita, quemadmodùm ablato peccato redit juſtitia. Quid tamen cauſamur (f) quòd Sanctum. Malachiam [*Epiſcopum Hyberniæ*] mors auſa eſt attentare, fidele equidem membrum Chriſti, quando & ipſum Malachiæ pariter & omnium electorum Caput Chriſtum furibunda pervaſit? Pervaſit utique immunem, ſed non immunis evaſit. Impegit in Vitam mors, & incluſit intrà ſe Vita mortem, & abſorpta eſt mors à Vita: hamum ſibi devorans inde teneri cæpit, unde viſa eſt tenuiſſe.

§. VI.

Sextò quæritur: Quomodò (g) mors à Capite Chriſto ſcilicet ſuperata eſſe videtur, quæ tanta adhuc libertate ſævit in membra? Si mors mortua eſt, quomodò Malachiam occidit? Si victa eſt, quomodò adhuc prævalet univerſis, & non eſt homo qui vivat & non videat mortem? Reſpondemus: Victa planè eſt *mors* opus diaboli, & peccati pœna: victum eſt *peccatum* cauſa mortis: victus eſt & malignus ipſe *diabolus* peccati author & mortis. Necmodò victa ſunt hæc tria, ſed & judicata jam & damnata. Diffinita quidem, ſed nondum promulgata ſententia eſt. Denique jam diabolo ignis paratus eſt, etſi nondum ille præcipitatus eſt in ignem, modico adhuc tamen tempore ſinitur malignari. Tanquam malleus cæleſtis opificis factus eſt, malleus univerſæ terræ: terit electos ad eorum utilitatem, reprobos conterit in eorum damnationem. Qualis ergo paterfamilias, tales & domeſtici ejus, peccatum ſcilicet & mors. Nam & peccatũ licet ſimul cum Chriſto Cruci ipſius non dubitetur affixum eſſe, adhuc tamen interim non regnare quidem, ſed habitare etiam in ipſo dum viveret Apoſtolo permitebatur. Mentior ſi non ipſe ait: *Jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum*. Sic & *mors* ipſa minimè quidem adhuc abeſſe cogitur, ſed cogitur non obeſſe. Erit autem cùm dicetur: *Ubi eſt mors victoria tua*? Et ipſa ſiquidem inimica noviſſima deſtruetur. Nunc verò moderante eo qui imperium habet vitæ & mortis, & mare ipſum certis littorum coërcet metis, mors ipſa dilectis Domini ſomnus refrigerii eſt, Propheta atteſtante qui ait: *Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini*. Peſſima quidem eſt mors peccatorum, quorum & nativitas mala, & vita pejor: ſed *precioſa eſt mors Sanctorum*. Precioſa planè tanquam finis laborum, tanquam victoriç conſummatio, tanquam vitæ janua, & perfectæ ſecuritatis ingreſſus. Proinde (h) Senex ille Simeon tam plenus virtutum quàm dierum, morte jam propinqua Vitam bajulans in manibus, ajebat: *Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſecundùm verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei ſalutare tuum*. Ac ſi diceret: Securus deſcendo in carcerem, qui tam præſtò meam ſentio redemptionem. Juſtus mortem etſi non cavet (i) tamen non pavet. Denique ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Moritur quidem & juſtus, ſed ſecurè: quippè cujus mors ut præſentis eſt exitus vitæ, ita introitus eſt melioris. Precioſam in conſpectu Domini mortem Sanctorum ejus (k) facit aliquando *vita*, aliquando *cauſa*, aliquando *vita ſimul cum cauſa*. *In Confeſſoribus*, qui in Domino moriuntur, facit precioſam mortem vita. In *Martyribus*, qui pro Domino moriuntur, facit mortem precioſam aliquando ſola cauſa, aliquando cauſa pariter & vita, Et illa quidem mors precioſa eſt, quam commendat vita: precioſior verò eſt mors, quam facit cauſa: precioſiſſima autem eſt mors, quam prævenit vita ſimul cum cauſa. Porrò tria ſunt (l) quæ mortem Sanctorum faciunt precioſam, *quies* à labore, *gaudium* de novitate, *ſecuritas* de æternitate. Bona eſt mors (m) & nequaquam abhorrenda eſt, quæ vitam etſi adimit, non tamen perimit. Adimit quidem vitam, ſed ad tempus, reſtituendam in tempore, duraturam ſine tempore. Denique, *Mortui eſtis* [inquit Apoſtolus] *& vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo*. Cùm

autem

c *Ibidem num.*20. d *Ibidem num.* 21. e *Ibidem num.* 22. f *Ser. de S. Malach. num.*3. *tom.*2. *par.*2. *pag.*40. g *Ibidem. num.*4.

h *Epiſt.*98. *num.*6. i *Epiſt.*105. *num.*1. k *Ser.*64. *diver. n.* 1. l *Ibidem num.*2. m *Tract. de vit. & mor. Epiſc. cap.*3. *num.*12.

Digitized by Google

autem Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria. Nec verò Reſurrectionem diſtulit ultra tertiam diem (n) ut Propheta Oſeas fidelis inveniatur, qui dixit: *Vivificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos*. Decet nimirùm, ut quemadmodùm Caput Chriſtus præceſſit, ſequantur membra. In patibulo ſextâ feriâ redemit hominem, ipſa die quâ fecerat hominem initio: ſequenti die ſabbatizavit in monumento, conſummato opere quod ſuſceperat. Tertia verò die quæ prima dierum eſt, primitiæ dormientium apparvit mortis victor nouus Homo. Ita & nos quicunque ſequimur Caput noſtrum, tota die hac quâ pſalmati & redempti ſumus, non ceſſemus agere pænitentiam, non ceſſemus tollere crucem noſtram, perſeverantes in ea ſicut & ipſe Chriſtus perſeveravit, & donec dicat ſpiritus ut requieſcamus à laboribus noſtris. Neminem audiamus, Fratres, non carnem & ſanguinem, non ſpiritum quemlibet, deſcenſum de cruce ſuadentem. Perſiſtamus in cruce, moriamur in cruce: deponamur aliorum manibus, non noſtra levitate. Caput noſtrum depoſuêre viri juſti: nos verò dignatione ſua Angeli Sancti deponant, ut conſummatâ viriliter die crucis, ſecundâ die quæ poſt mortem eſt, quieſcamus ſuaviter & dormiamus fæliciter in ſepulchris, expectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei, qui reſuſcitabit corpora noſtra tertiâ demùm die, configurata corpori claritatis ſuæ. Cùm igitur ſuperſit dies aſpirans in reſurrectionis gloria, (o) claret profectò aliquando adimpletum iri in corpore quod præceſſit in Capite, magnum utique pietatis ſacramentum, & Prophetæ Oſeæ teſtimonium, qui ait: *Vivificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos & vivemus in conſpectu ejus, ſciemus, ſequemurque, ut cognoſcamus Dominum*. Ipſe eſt in quem Angeli proſpicere concupiſcunt, Sponſus Eccleſiæ Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT X.

Confutatur impium dogma Petri Abailardi, negantis Filium Dei ſuſcepiſſe carnem & ſubiiſſe mortem Crucis, propter liberandos homines à poteſtate diaboli.

1. Oſtenditur authoritate Prophetarum, ideò Chriſtum incarnatum & mortuum eſſe, ut redimeret genus humanum de poteſtate diaboli, qui dominium in univerſos homines nequiter ſibi uſurpaverat. 2. Oſtenditur authoritate Apoſtolorum, malos homines à diabolo captivos teneri ad ejus voluntatem. Probatur, quòd ſola voluntas propria ſubdit imperio diaboli hominem peccantem mortaliter. 3. Oſtenditur authoritate Chriſti Domini, diabolum habere poteſtatem in homines. Docemur, Chriſtum in opere liberationis noſtræ de poteſtate diaboli, non ſolùm miſericordiâ, ſed & juſtitiâ uſum eſſe.

§. I.

Petrus Abailardus (a) Chriſtianæ fidei meritum evacuare nititur, dum totum quod Deus eſt, humana ratione arbitratur ſe poſſe comprehendere. Aſcendit uſque ad cælos, & deſcendit uſque ad abyſſos. Nihil eſt quod lateat eum, ſive in profundum inferni, ſive in excelſum ſuprà. Homo eſt magnus in oculis ſuis, de fide contra fidem diſputans; ambulans in magnis, & in mirabilibus ſuper ſe, ſcrutator Majeſtatis, hæreſum fabricator. Etenim (b) myſterium noſtræ redemptionis (ſicut in libro quodam Sententiarum ipſius, & item in quadã ejus expoſitione Epiſtolæ ad Rõanos legitur) temerarius ſcrutator Majeſtatis aggrediens, in ipſo ſtatim diſputationis exordio Eccleſiaſticorum Doctorum unã omnium de hac re dicit eſſe ſententiam, & ipſam ponit ac ſpernit, & gloriatur ſe habere meliorem: non veritus contra præceptum Sapientis tranſgredi terminos antiquos, quos poſuerunt Patres noſtri. *Sciendum eſt* (ait ille) *quòd omnes Doctores noſtri poſt Apoſtolos in hoc conveniunt, quòd diabolus dominium & poteſtatem habebat ſuper hominem, & jure eum poſſidebat: ideo ſcilicet, quòd homo ex libertate arbitrii quam habebat, ſponte diabolo conſenſit. Aiunt namque quòd ſi quis aliquem vicerit, victus jure victoris ſervus conſtituitur. Ideo* (inquit) *ſicut dicunt Doctores, hac neceſſitate incarnatus eſt Filius Dei, ut homo qui aliter liberari non poterat, per mortem innocentis jure liberaretur à jugo diaboli. Sed, ut nobis videtur* (ait) *nec diabolus unquam jus aliquod in hominem habuit, niſi forte (Deo permittente) ut carcerarius: nec Filius Dei ut hominem liberaret, carnem aſſumpſit*. Quid in his verbis intolerabilius, judicem, blaſphemiam, an arrogantiam? Quid damnabilius judicem, temeritatem, an impietatem? An non juſtiùs os loquens talia fuſtibus tunderetur, quàm rationibus refelleretur? Nonne omnium meritò in ſe provocat manus, cujus manus contra omnes? *Omnes*, inquit, *ſic, ſed non ego ſic*. Quid ergo tu? Quid melius affers? Quid ſubtilius invenis? Quid ſecretius tibi revelatum jactas, quod tot prætererierit Sanctos, effugerit Sapientes? Aquas furtivas & panes abſconditos puto apponet nobis iſte Abailardus. Dic tamen (c) dic quidquid illud eſt, quod tibi videtur, & nulli alteri: An quòd Filius Dei non ut hominem liberaret, hominem induit? Hoc planè nemini, te excepto, videtur: tu videris ubi videris. Non enim hoc à Sapiente, non à Propheta, non ab Apoſtolo, non denique ab ipſo Domino accepiſti. Magiſter Gentium Paulus accepit à Domino quod & tradidit nobis. Magiſter omnium Chriſtus ſuam doctrinam fatetur non eſſe ſuam: *Non enim*, ait, *à me ipſo loquor*. Tu verò de tuo nobis tradis, & quod à nemine accepiſti. Qui loquitur mendacium, de ſuo loquitur. Tibi proinde ſint, quæ tua ſunt. Ego Prophetas & Apoſtolos audio, obedio Evangelio, ſed non Evangelio ſecundùm Petrum Abailardum. Tu nobis nouum condis Evangelium? Quintum Eccleſia Evangeliſtam non recipit. Quid lex, quid Prophetæ, quid Apoſtoli, quid Apoſtolici Viri nobis aliud evangelizant, quàm quod ſolus tu negas,

Deum

n *Ser. 2. in die Paſchæ num. 8.* o *Ser. 72. in Cant. num. 12.*

a *Epiſt. 191. num. 1.* b *Tract. de error. Abailardi cap. 5. num. 11.* c *Ibidem num. 12.*

Digitized by Google

Deum videlicet factum Hominem ut hominem liberaret? Etſi Angelus de cælo aliud nobis evangelizaverit, anathema ſit. Sed qui venerunt poſt Apoſtolos (d) Doctores non recipis, homo qui ſuper omnes docentes te intellexiſti. Denique non erubeſcis dicere, quod adversùm te omnes ſentiant, cùm abinvicem non diſſentiant. Fruſtra proinde illorum tibi fidem doctrinamquè proponerem, quos jam proſcripſiſti. Ad *Prophetas* te ducam. Loquitur ſub typo Jeruſalem ad populum acquiſitionis, non Propheta Sophonias, ſed in Propheta Dominus dicens: *Salvabo te, & liberabo te, noli timere*. Quæris à qua poteſtate? Non enim vis ut diabolus in hominem habeat, vel habuerit poteſtatem. Fateor nec ego. Non tamen idcirco non habet, quia ego & tu hoc nolimus. Si non confiteris tu, nec cognoſcis: cognoſcunt & dicunt qui redempti ſunt à Domino, quos redemit de manu inimici. Quod minimè negares & tu, ſi non eſſes ſub manu inimici. Non potes gratias agere cum redemptis, qui redemptus non es. Nam ſi redemptus eſſes, Redemptorem agnoſceres, & non negares redemptionem. Nec quærit redimi, qui ſe neſcit captivum. Qui autem ſciverunt, clamaverunt ad Dominum, & Dominus exaudivit eos, & redemit eos de manu inimici. Et ut intelligas hunc inimicum qui ſit: *Quos redemit*, (ait Propheta Dauid) *de manu inimici, & de regionibus congregavit eos*. Sed primùm quidem agnoſce hunc Congregatorem, de quo Caiphas prophetat in Evangelio, quia *Jeſus moreretur pro gente*. Et qui narrat, ſequitur dicens: *Non tantùm pro gente, ſed ut filios Dei qui erant diſperſi congregaret in unum*. Quò erant diſperſi? In omnes regiones. Ergo quos redemit, de regionibus congregavit eos. Non congregaret, niſi redimeret. Erant enim non ſolùm diſperſi, ſed & captivi. Redemit & congregavit: redemit autem de manu inimici. Non dicit inimicorum, ſed *inimici*. Inimicus unus, regiones multæ. Siquidem non de regione, ſed *de regionibus congregavit eos*, à Solis ortu & occaſu, ab Aquilone & Mari. Quis iſte unus tam potens dominus, (*diabolus*) qui non uni præfuit regioni, ſed omnibus? Non alius, ut arbitror, quàm ille qui ab alio Propheta dicitur *abſorbere fluvium*, ideſt, genus humanum. *Et non mirari: habet autem fiduciam quòd & Jordanis, hoc eſt, electio ipſa influat in os ejus*. Beati qui ſic influunt ut effluant, qui ſic intrant ut exeant.

§. II.

Sed quid? (e) nondùm fortè credis Prophetis ſic ſibi concinentibus de diaboli poteſtate in hominem. Veni mecum & ad *Apoſtolos*. Dixiſti nempè te non ſentire cum illis qui poſt Apoſtolos venerunt: aſſentias vel Apoſtolis, ſi fortè & tibi contingat quod unus eorum loquitur de quibuſdam: *Nequando* (inquiens) *det illis Deus pænitentiam ad cognoſcendam veritatem, ut ſeſipiſcant à diaboli loquetis, à quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem*. Paulus eſt iſte, qui homines à diabolo captivos teneri aſſerit ad ejus voluntatem. Audis, *ad ejus voluntatem*, & negas poteſtatem? Quis verò illum admiſit (f) niſi propria voluntas? Ipſa eſt, quæ in poteſtatem tenebrarum denuò rediit, quæ nos iterùm ſubdidit mortis imperio. Nam & qui voluerunt ſui eſſe (g) utique ſicut dii, ſcientes bonum & malum, facti ſunt non tantùm jam ſui, ſed & diaboli. Dum ergo per malam voluntatem ſumus diaboli, quodammodò interim non ſumus Dei: ſicut cùm per bonam voluntatem efficimur Dei, deſinimus jam eſſe diaboli. *Nemo ſiquidem poteſt duobus dominis ſervire*. Cæterùm ſive Dei ſumus, ſive diaboli, non tamen ſimiliter deſinimus eſſe & noſtri. Manet quippè utrobique libertas arbitrii, per quam maneat & cauſa meriti: quatenùs meritò vel puniamur mali, quòd tanquam liberi ex propria voluntate efficimur: vel glorificemur boni, quòd niſi æquè voluntarii eſſe non poſſumus. Sanè diabolo noſtra nos mancipat voluntas, non ipſius poteſtas. Denique (h) primos parentes non urſus aut leo, ſed potiùs ſerpens, callidior utique non fortior cæteris animantibus ſupplantavit. Nec mulierem vir, ſed mulier virum ſeduxit. Serpens, ô Eva, decepit te: decepit profectò, non impulit, aut coëgit. Mulier tibi, ô Adam, de ligno dedit, ſed offerendo utique, non violentiam inferendo. Neque enim poteſtate illius, ſed tua factum eſt voluntate, ut ejus voci plùs obedieris quàm Divinæ. Cæterùm ſi ille ſibi non præcavit ignarus, nos ſaltem nobis tot exemplis præmoniti caveamus. Imò verò quoniam periclitati ſumus & nos miſerabiliter in hac parte, de cætero jam remedium aliquod tantis providere malis ſollicitè ſtudeamus adhibere. Quandò enim fortis ille armatus (quem fortior ſuperveniens alligavit) atrium illud olim ſuum valuit violentiâ aliquâ obtinere? Sed vacuum ſibiquè inſipienter expoſitum domicilium reperit, & cum aliis ſeptem nequioribus non fortioribus ingrediens, non irruens, liberè habitavit. Veni [i] Domine Jeſu etiam nunc: *Jeſu* bone eiice iterùm fortiter, quem nos inſipienter admiſimus. Tunc enim verè liberi erimus etiam nunc, ſi nos liberaveris. Irritum fecimus fœdus primum, tibi peccavimus Domine: Satanæ & operibus ejus obligantes denuò noſmetipſos, jugo iniquitatis colla ultronea ſubmittentes, & ſubjicientes nos miſeræ ſervituti. Quis autem audeat gloriari contritum eſſe loqueum (k) liberatos pedes à lapſu, reclamante nimirùm Apoſtolo & dicente: *Qui ſtat, videat ne cadat*? Putaſne ſtare per ſe poſſit ille (l) qui ſurgere per ſe non potuit? Non opinor. Quid enim? Verbo Domini cæli firmati ſunt, & terra ſtabit ſine verbo? Cur ergo ſi ſtare per ſe poterat, orabat homo (*David*) de terra: *Confirma me*, inquiens, *in verbis tuis*? Denique & probârat. Ejus ipſius illa vox fuit: *Impulſus everſus ſum ut caderem, & Dominus ſuſcepit me*. Quæris quis ille impulſor? Non eſt unus. Impulſor *diabolus* eſt, impulſor *mundus*, impulſor *homo*. Quis iſte homo ſit quæris? Quiſque ſui. Noli mirari uſque adeò homo impulſor ſibi eſt, & ſuimet præcipitator, ut non ſit quod ab altero impulſore formides, ſi ipſe à te proprias contineas manus. *Quis enim* (inquit Pe-

d *Ibidem num.* 13. e *Ibidem num.* 14.

f *Ser.* 11. *diuer. num.* 2. g *Tract. de grat. & lib. arb. cap.* 6. *n.* 18. h *Ser.* 11. *diuer. num.* 2. i *Ibidem num.* 3. k *Ser.* 2. *de omni Sanct. num.* 2. l *Ser.* 85. *in Cant. num.* 3.

Digitized by Google

Petrus) *vobis nocere poterit, ſi boni æmulatores fueritis?* Manus tua eſt conſenſus tuus. Si diabolo ſuggerente vel ſæculo ſuadente quod non oportet, aſſenſum tuum tenueris, & non dederis membra arma iniquitati, nec permiſeris regnare peccatum in tuo mortali corpore: bonum te æmulatorem probaſti, cui malitia omninò nil nocuit, vide ne magis profuerit. Scriptum eſt enim: *Bonum fac, & habebis laudem ex illa.* Confuſi ſunt qui quærebant animam tuam, tu verò cantabis: *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero.* Boni planè æmulatoris inſigne dediſti, ſi juxta conſilium Sapientis *miſeris animæ tuæ*, ſi omni cuſtodia ſervas cor tuum, ſi juxta Apoſtolum teipſum caſtum cuſtodis. Alioquin etſi univerſum mundum lucreris, animæ autem tuæ detrimentum patieris, non planè bonum te cenſemus æmulatorem, quoniam quidem nec Salvator. Cùm igitur tres ſint ſtanti imminentes ſtratores (m) horum *diabolus* livore malitiæ, *mundus* vento vanitatis, *homo* ſemetipſum pondere ſuæ corruptionis impellit. Impellit diabolus, ſed non evertit, ſiquidem tuum illi negaveris aſſenſum. Denique verba Jacobi Apoſtoli habes: *Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis.* Iſte eſt qui ſtantes in paradiſo impulit invidus & evertit, ſed conſentientes, non reſiſtentes. Iſte eſt qui ſeipſum de cælo ſuperbus nullo impellente præcipitavit: ut ſcias multò magis hominem ſuo ipſius caſui imminere, quem propriæ ſubſtantiæ pondus gravat. Eſt & mundus impulſor, quia in maligno poſitus eſt: impellit omnes, ſed ſolos evertit amicos ſuos, id eſt conſentaneos ſibi. Nolo eſſe amicus mundi, ne cedam. Nam qui vult eſſe hujus mundi amicus, inimicus Dei conſtituitur, quo utique nullus gravior caſus. Ex quibus ſatis claret quàm ſit homo præcipuus impulſor ſui, qui ſuo ſine alieno impulſu cadere poteſt, alieno abſque ſuo cadere non poteſt. Cuinam horum præcipuè reſiſtendum eſt? Nempè huic, qui eò moleſtior quò interior ſolus deiicere ſufficit, cùm ſine ipſo alii poſſint facere nihil. Non ſine cauſa Sapiens expugnatori prætulit urbium virum qui animo dominatur. Multum hoc ad te, opus virtute habes, & non quacunque, ſed qua induaris ex alto. Ipſa enim ſi perfecta ſit, facilè ſic animum victorem ſui, & ſic invictum reddit ad omnia. Eſt quippè vigor animi cedere neſcius pro tuenda ratione. Aut ſi magis probas, vigor animi immobiliter ſtantis cum ratione vel pro ratione. Vel ſic: Vigor animi quod in ſe eſt, omnia ad rationem cogens vel dirigens.

§. III.

Porrò (n) ſi & Paulo Apoſtolo non credis *Petre Abailarde*, veni jam ad ipſum Dominũ Jeſũ, ſi fortè audias & quieſcas. Nempè ab ipſo diabolus appellatus eſt *princeps hujus mundi, & fortis armatus cuſtodiens atrium ſuum, poſſeſſorquè vaſorum*; & tu dicis diabolum non habere poteſtatẽ in homines? Niſi tu aliud putas hoc loco intelligi *atrium* quàm mundum, *vaſa* quàm homines. Quod ſi atrium diaboli mundus erat, & homines vaſa ejus: quomodò non dominabatur in hominibus? Ait item Dominus capientibus ſe: *Hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.* Poteſtas iſta non latuit Paulum qui dicebat: *Qui eruit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum Filii claritatis ſuæ.* Hanc utique Dominus Jeſus nec in ſe quidem negavit diaboli poteſtatem, ſicut nec Pilati, qui membrum erat diaboli. Ait ſiquidem: *Non haberes poteſtatem in me ullam, niſi data tibi fuiſſet deſuper.* Quodſi in viride lignum intantùm graſſata eſt iſta deſuper data poteſtas, aridum quomodò non fuit auſa contingere? Nec injuſtam puto iſte cauſabitur poteſtatem datam deſuper. Diſcat ergo diabolum non ſolùm poteſtatem, ſed & juſtam poteſtatem habuiſſe in homines: ut conſequenter & hoc videat, veniſſe utique in Carne Dei Filium propter liberandos homines. Cæterùm etſi juſtam dicimus diaboli poteſtatem, non tamen & voluntatem. Unde non diabolus qui invaſit, non homo qui meruit, ſed juſtus Dominus qui expoſuit. Non enim à poteſtate, ſed à voluntate juſtus injuſtusvè quis dicitur. Hoc autem diaboli quoddam in hominem jus, etſi non jure acquiſitum ſed nequiter uſurpatum, juſtè tamen permiſſum. Sic itaque homo juſtè captivus tenebatur, ut tamen nec in homine nec in diabolo illa eſſet juſtitia, ſed in Deo. Juſtè igitur homo eſt addictus (o) ſed & miſericorditer liberatus. Sic tamen miſericorditer, ut non defuerit juſtitia quædam & in ipſa liberatione: quoniam hoc quoque fuit de miſericordia liberantis, ut quod congruebat remediis liberandi, juſtitiâ magis contra invaſorem quàm potentiâ uteretur. Quid namque ex ſe agere poterat, ut ſemel amiſſam juſtitiam recuperaret homo ſervus peccati, vinctus diaboli? Aſſignata eſt ei proinde aliena juſtitia, qui caruit ſuâ, & ipſa ſic eſt: Venit princeps hujus mundi, & in Salvatore non invenit quidquam: & cùm nihilominùs innocenti manus injecit, juſtiſſimè quos tenebat amiſit: quando is qui morti nihil debebat, acceptâ mortis injuriâ, jure illum qui obnoxius erat, & mortis debito & diaboli ſolvit dominio. Quâ enim juſtitiâ id ſecundò exigeretur? Homo ſiquidem qui debuit, homo qui ſolvit. Nam *ſi unus* (inquit Apoſtolus) *pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt*: ut videlicet ſatisfactio unius omnibus imputetur, ſicut omnium peccata unus ille portavit: nec alter jam inveniatur qui forefecit, alter qui ſatisfecit: quia Caput & corpus unus eſt Chriſtus. Satisfecit ergo Caput pro membris, Chriſtus pro viſceribus ſuis, quando juxta Evangelium Pauli (quo convincitur mendacium Petri Abailardi) *mortuus pro nobis convivificavit nos ſibi, donans nobis omnia delicta, delens quod adversùm nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis: & ipſum tulit de medio, affigens illud Cruci, & expolians principatus & poteſtates.* Utinam ego inveniar in his ſpoliis (p) quibus ſpoliatæ ſunt contrariæ poteſtates, traductus & ipſe in poſſeſſionẽ Domini. Si me inſecutus Laban arguerit quòd receſſerim clàm ab eo, audiat clàm me acceſſiſſe ad eum, & ob hoc clàm receſſiſſe. Subjecit me illi cauſa ſecretior peccati, ſubduxit me illi ratio occultioris juſtitiæ. Aut ſi gratis venundatus ſum, gratis non redimar? Si Aſſur ſine cauſa calumniatus eſt mihi, ſine cau-

Qq

m *Ibidem num. 4.* n *Tract. de error. Abailar. ca. 5. num. 14.* o *Ibidem cap. 6. num. 15.* p *Ibidem num. 16.*

Digitized by Google

cauſa cauſam exigit evaſionis. Quod ſi dixerit: *Pater tuus addixit te*. Reſpondebo: *Frater meus redemit me*. Cur non aliunde juſtitia, cùm aliunde reatus? Alius qui peccatorem conſtituit, alius qui juſtificat à peccato. Alter in ſemine, alter in Sanguine. An peccatum in ſemine peccatoris, & non juſtitia in Chriſti Sanguine? Sed juſtitia (inquiet) ſit cujus eſt: quid ad te? Eſto: Sed ſit etiam culpa cujus eſt: quid ad me? An juſtitia juſti ſuper eum erit, & impietas non erit ſuper eum? Non convenit filium portare iniquitatem patris, & fraternæ fieri exortem juſtitiæ. Nunc verò per hominem mors, & per hominem vita. *Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto vivificabuntur*: quoniam non ſic illi attineo ut non & iſti. Si illi per carnem: & per fidem huic. Et ſi infectus ex illo originali concupiſcentia, etiam & in Chriſto gratia ſpirituali perfuſus ſum. Quid mihi plus imputatur de prævaricatione? Si generatio, regenerationem appono: niſi quòd ſpiritualis eſt iſta, illa carnalis. Nec patitur ratio æquitatis ut ex æquo contendant, ſed vincat neceſſè eſt ſpiritus carnem, & ſit efficacior cauſa, cujus eſt & potior natura: quo plùs videlicet proſit generatio ſecunda, quàm prima nocuerit. Sanè pervenit delictum ad me, ſed pervenit & gratia. *Et non ſicut delictum, ita & donum: nam judicium ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in juſtificationem*. A primo homine manavit delictum, à ſummo cælo egreſſio gratiæ. Utrumque à Parente, illud à primo, iſta à Summo. Terrena nativitas perdit me, & non multò magis generatio cæleſtis conſervat me? Nec vereor ſic erutus de poteſtate tenebrarum repelli à Patre luminum, juſtificatus gratis in Sanguine Filii ejus. Nempè ipſe eſt qui juſtificat, quis eſt qui condemnet? Non condemnabit juſtum, qui miſertus eſt peccatori. Juſtum me dixerim, ſed illius juſtitiâ. Quænam ipſa? Finis legis Chriſtus ad juſtitiam omni credenti. Denique *qui factus eſt nobis* (inquit Apoſtolus) *juſtitia à Patre*. Quæ ergo mihi juſtitia facta eſt, mea non eſt? Si mea traducta culpa, cur non & mea indulta juſtitia? Et ſanè mihi tutior donata quàm innata. Nam iſta quidem gloriam habet, ſed non apud Deum. Illa autem cùm ſit ſalutis efficax, materiam non habet gloriandi niſi Domino. Nam & *ſi juſtus fuero* (inquit Job) *non levabo caput*, ne videlicet reſponſum accipiat: *Quid habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?* Hæc eſt juſtitia hominis in Sanguine Redemptoris (q) quam homo perditionis (*Petrus Abailardus*) exſufflans & ſubſannans, intantùm evacuare conatus eſt, ut totum quòd Dominus gloriæ ſemetipſum exinanivit, quòd minoratus eſt ab Angelis, quòd natus de fæmina, quòd converſatus in mundo, quòd expertus infirma, quòd paſſus indigna, quòd demùm per mortem Crucis in ſua reverſus, ad id ſolum putet & diſputet redigendum, ut traderet hominibus formam vitæ vivendo & docendo, patiendo autem & moriendo charitatis metam præfigeret. *Ergo docuit juſtitiã* (ait) *& non dedit, oſtendit charitatem, ſed non infudit, & ſic rediit in ſua*. Itane hoc totum eſt *magnum illud pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis, prædicatum eſt Gentibus, creditum eſt mundo, aſſumptum eſt in gloria?* Incomparabilis doctor Abailardus, qui etiam profunda Dei ſibi aperiens, & ea quibus vult lucida & pervia faciens, altiſſimum ſacramentum & myſterium abſconditum à ſæculis, ſic nobis ſuo mendacio planum & apertum reddit, ut tranſire leviter poſſit per illud quivis, etiam incircunciſus & immundus: quaſi Dei Sapientia cavere neſcierit, aut neglexerit quod ipſa prohibuit, ſed dederit & ipſa Sanctum canibus & margaritas porcis. Sed non eſt ita. Nam etſi manifeſtatum eſt in Carne, ſed tamen juſtificatum eſt in ſpiritu, ut & ſpiritualibus ſpiritualia conferantur; & animalis homo non percipiat quæ ſunt ſpiritus Dei, nec fides noſtra ſit in ſapientia verbi, ſed in Virute Dei. Unde Salvator ait: *Confiteor tibi Pater Domine cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis*. Neque hoc ſecretum (r) revelat caro & ſanguis, ſed is qui ſcrutatur profunda Dei Spiritus Sanctus: qui à Patre Filioquè procedens, cum ipſis pariter vivit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

DEO GRATIARUM ACTIO,

ET BEATO BERNARDO,

Servo ejus dulci & fideli.

S. Bonavent. Concluſ. tract. medit. de vita Chriſti.

q *Ibidem cap. 7. num. 17.* r *Ser. 7. in Cant. num. 8.*